

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1486

Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 282

Kitap Adı: Tanrı-Âlem İlişkisi -Monizm ve Monoteizm-

Book Title: The God-World Relationship -Monism and Monotheism-

ISBN: 978-625-6781-95-5

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786256781955

Yazar | Author: Emine ARSLAN ÖZKAN | orcid.org/0000-0002-5440-2457

Editor | Editor: Münteha BEKİ | orcid.org/0000-0001-6906-3366

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 218

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak | January 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRLB | Din felsefesi | Philosophy of religion

BISAC: REL070000 | Din / Felsefe | Religion / Philosophy

THEMA: QRF | Din felsefesi | Philosophy of religion

LC: BL51 | Din ve felsefe | Religion and philosophy

Atıf Bilgisi | Cite as: Arslan Özkan, Emine. *Tanrı-Âlem İlişkisi -Monizm ve Monoteizm-* Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Adams, Robert Merrihew.** “Must God Create the Best?”. *The Philosophical Review* 81/3 (1972), 317-332.
- Aktürk, Eyüp.** “Tanrı-Mekân İlişkisi: ‘Her Yerde Bulunma’ ve ‘Aşkınlık’ Sorunu”. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 8/2 (2016), 942-961.
- Arıcan, Musa Kazım.** “Panteizm ve Panenteizm Tartışmaları Arasında Spinoza”. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy* 3/1 (2013), 18-32.
- Badria, Merve İzin.** *Tanrı, İnyet ve Aranedencilik*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.
- Beki, Münteha.** *Tanrı ve Mükemmellik*. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2022.
- Bennett, Jonathan.** *A Study of Spinoza’s Ethics*. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 1984.
- Bertocci, Peter.** “Theism”. *Encyclopedia of Religion*. Erişim Tarihi: 15.11.2023. <https://www.encyclopedia.com/environment/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/theism>
- Bielfeldt, Dennis.** “Monism”. *Encyclopedia of Science and Religion*. Erişim Tarihi: 25.10.2021. <https://www.encyclopedia.com/education/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/monism>
- Bolay, Süleyman Hayri.** “Âlem”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Erişim Tarihi: 21.05.2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/âlem#1>
- Buckareff, Andrei A. - Nagasawa, Yujin.** “Introduction-Alternative Conceptions of Divinity and Contemporary Analytic Philosophy of Religion”. *Alternative Concepts of God: Essays on the Metaphysics of the Divine*. ed. A. A. Buckareff - Y. Nagasawa. 1-18. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- Burnet, John.** *Early Greek Philosophy*. London: A & C Black, 1920.
- Burns, Elizabeth.** “Must Theists Believe in a Personal God?”. *Think* 8/23 (2009), 77-86.
- Bussanich, John.** “Plotinus’s Metaphysics of the One”. *The Cambridge Companion to Plotinus*. ed. Lloyd P. Gerson. 38-65. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Caird, Edward - Jansen, Mary.** *Hegel*. London: Cambridge Scholars, 2002.

- Candlish, Stewart - Basile, Pierfrancesco.** “Francis Herbert Bradley”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 12.04.2023. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2023/entries/bradley/>
- Chittick, William C.** “İbn Arabî’nin Vahdetü’l-Vücut Öğretisi”. *Varolmanın Boyutları*. der. ve çev. Turan Koç. 197-213. İstanbul: İnsan Yayınları, 2019.
- Chittick, William C.** “İslam Düşüncesinde Vahdetü’l-Vücut”. *Varolmanın Boyutları*. der. ve çev. Turan Koç. 281-303. İstanbul: İnsan Yayınları, 2019.
- Conn, Christopher H.** “Anselmian Spacetime: Omnipresence and the Created Order”. *The Heythrop Journal* 52/2 (2011), 260-270.
- Cooper, John W.** *Panentheism: The Other God of the Philosophers*. Grand Rapids: Baker Academic, 2006.
- Cowling, Sam - Cray, Wesley D.** “How to Be Omnipresent”. *American Philosophical Quarterly* 54/3 (2017), 223-234.
- Craig, William Lane.** “Creation and Conservation Once More”. *Religious Studies* 34/2 (1998), 177-188.
- Culp, John.** “Panentheism”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 08.09.2020. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2023/entries/panentheism/>
- Curd, Patricia Kenig.** “Parmenidean Monism”. *Phronesis* 36/3 (1991), 241-264.
- Curd, Patricia Kenig.** “Presocratic Philosophy”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 07.12.2020. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2023/entries/presocratics/>
- Dalal, Neil.** “Śaṅkara”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 04.06.2021. <https://plato.stanford.edu/archives/win2021/entries/shankara/>
- Davies, Brian.** *Din Felsefesine Giriş*. çev. Fatih Taştan. İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2011.
- Demirli, Ekrem.** “Vahdet-i Vücûd”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Erişim Tarihi: 17.06.2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/vahdet-i-vucud>

- Descartes, Rene.** *Felsefenin İlkeleri*. çev. Mesut Akin. İstanbul: Say, 2004.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Meali.** Erişim 15.12.2023. <https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/fatiha-suresi-1/ayet-1/diyanet-isleri-baskanligi-meali-1>
- Drozdek, Adam.** *Greek Philosophers as Theologians: The Divine Arche*. Hampshire: Ashgate, 2007.
- Fastiggi, Robert.** “Monotheism”. *International Encyclopedia of the Social Sciences*. Erişim Tarihi: 15.11.2023. <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/applied-and-social-sciences-magazines/mo-notheism>
- Forrest, Peter.** “Some Varieties of Monism”. *Philosophy of Religion: Indian Philosophy*. ed. Roy W. Perrett. 75-92. London: Kluwer Academic Publishers, 1989.
- Forster, Michael.** “Hegel’s Dialectical Method”. *The Cambridge Companion to Hegel*. ed. Frederick C. Beiser. 130-170. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
- Freddoso, Alfred J.** “God’s General Concurrence With Secondary Causes: Why Conservation Is Not Enough”. *Philosophical Perspectives* 5 (1991), 553-585.
- Freddoso, Alfred J.** “Medieval Aristotelianism and the Case against Secondary Causation in Nature”. *Divine and Human Action: Essays in the Metaphysics of Theism*. ed. Thomas V. Morris. 74-118. Ithaca: Cornell University Press, 1988.
- Garcia, Laura L.** “Divine Freedom and Creation”. *The Philosophical Quarterly* 42/167 (1992), 191-213.
- al-Gazzâlî, Ebû Hâmid.** *İtikad’da Orta Yol*. çev. Kemal Işık. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1971.
- Gendreau, B. A.** “Transcendence”. *New Catholic Encyclopedia*. Erişim Tarihi: 11.12.2023. <https://www.encyclopedia.com/religion/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/transcendence>
- Gendreau, B. A.** “Immanence”. *New Catholic Encyclopedia*. Erişim Tarihi: 07.02.2024. <https://www.encyclopedia.com/religion/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/immanence>
- Gerson, Lloyd P.** *God and Greek Philosophy: Studies in the Early History of Natural Theology*. London: Routledge, 1990.

- Gunton**, Colin. "Transcendence, Metaphor, and the Knowability of God". *The Journal of Theological Studies* 31/2 (1980), 501-516.
- Hegel**, G. W. F. *Phenomenology of Spirit*. İng. çev. A. V. Miller. Oxford: Oxford University Press, 1977.
- Hegel**, G. W. F. *Philosophy of Mind*. İng. çev. William Wallace - A. V. Miller. Oxford: Clarendon Press, 2007.
- Hegel**, G. W. F. *The Science of Logic*. ed. ve İng. çev. George Di Giovanni. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Hegel**, G. W. F. *Din Felsefesi Dersleri*. çev. Doğan Naci Kadioğlu. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2016.
- Helm**, Paul. *Eternal God: A Study of God Without Time*. Oxford: Clarendon Press, 1997.
- Hoffman**, Joshua - **Rosenkrantz**, Gary S. *The Divine Attributes*. Oxford: Blackwell Publishers, 2002.
- Horgan**, Terry – **Potr**, Matja. "Existence Monism Trumps Priority Monism". *Spinoza on Monism*. ed. Philip Goff. 51-76. London: Palgrave-Macmillan, 2012.
- Hudson**, W. Donald. "The Concept of Divine Transcendence". *Religious Studies* 15/2 (1979), 197-210.
- Huenemann**, Charlie. "But Why Was Spinoza a Necessitarian". *The Oxford Handbook of Spinoza*. ed. Michael Della Rocca. 114-132. Oxford: Oxford University Press, 2018.
- İbn Arabî**, Muhyiddin. *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye*. Beyrut: Dâru Sadır, tarihsiz.
- İbn Arabî**, Muhyiddin. *Füsüsü'l-Hikem*. tahkik: Ebû'l-Âlâ Afîfî. Bağdat: b.y., 1989.
- İbn Rüşd**. *Tutarsızlığın Tutarsızlığı*. çev. Muharrem Hilmi Özev. İstanbul: Karbon Kitaplar, 2020.
- Jaeger**, Werner. *The Theology of the Early Greek Philosophers: The Gifford Lectures, 1936*. Oxford: The Clarendon Press, 1947.
- Jantzen**, Grace. *God's World, God's Body*. Philadelphia: Westminster Press, 1984.
- Jedwab**, Joseph. "God's Omnipresence: A Defence Of The Classical View". *European Journal For Philosophy Of Religion* 8/2 (2016), 129-149.

- Kartal**, Abdullah. “İmâm-ı Rabbânî’nin Vahdet-i Vücûd Eleştirisi ve Tarihsel Arkapları”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/2 (2005), 59-80.
- Koons**, Robert C. - **Pickavance**, Timothy. *The Atlas of Reality: A Comprehensive Guide to Metaphysics*. Malden: Wiley Blackwell, 2017.
- Kretzmann**, Norman. “A General Problem of Creation: Why Would God Create Anything at All?”. *Being and Goodness*. ed. Scott MacDonald. 208-228. Ithaca: Cornell University Press, 2019.
- Kvanvig**, Jonathan L. “Divine Transcendence”. *Religious Studies* 20/3 (1984), 377-387.
- Kvanvig**, Jonathan L. - **McCann**, Hugh J. “Divine Conservation and the Persistence of the World”. *Divine and Human Action: Essays in the Metaphysics of Theism*. ed. Thomas V. Morris. 13-49. Ithaca: Cornell University Press, 1988.
- Legenhausen**, Gary. “Is God a Person?”. *Religious Studies* 22/3-4 (1986), 307-323.
- Leibniz**, G. W. *Philosophical Essays*. İng. çev. Roger Ariew - Daniel Garber. Indianapolis: Hacket Publishing, 1989.
- Leibniz**, G. W. *Theodicy*. ed. Austin Farrer. İng. çev. E. M. Huggard. b.y.: BiblioBazaar, 2007.
- Leighton**, J. A. “Hegel’s Conception of God”. *The Philosophical Review* 5/6 (1896), 601-618.
- Leitane**, Iveta. “Monism”. *Encyclopedia of Sciences and Religions*. ed. Anne L. C. Runehov - Lluís Oviedo. 1350-1355. Dordrecht: Springer, 2013.
- Lennon**, Thomas M. “The Rationalist Conception of Substance”. *A Companion to Rationalism*. ed. Alan Nelson. 12-30. Oxford: Blackwell Publishing, 2005.
- Levine**, Michael P. *Pantheism: A Non-Theistic Concept of Deity*. London: Routledge, 1994.
- Lin**, Martin. *Being and Reason: An Essay on Spinoza’s Metaphysics*. Oxford: Oxford University Press, 2019.
- Ludwig**, Theodore. “Monotheism”. *Encyclopedia of Religion*. Erişim Tarihi:15.11.2023. <https://www.encyclopedia.com/environment/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/monotheism>

- Machamer, Peter – diPoppa, Francesca.** “Monism”. *New Dictionary of the History of Ideas*. Erişim Tarihi: 08.09.2021. <https://www.encyclopedia.com/history/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/monism>
- Maybee, Julie E.** “Hegel’s Dialectics”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 25.04.2023. <https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/hegel-dialectics/>
- McDermott, Robert.** “Monism”. *Encyclopedia of Religion*. Erişim Tarihi: 08.09.2021. <https://www.encyclopedia.com/environment/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/monism>
- Melamed, Yitzhak Y.** “Spinoza’s Metaphysics of Substance: The Substance-Mode Relation as a Relation of Inherence and Predication”. *Philosophy and Phenomenological Research* 78/1 (2009), 17-82.
- Melamed, Yitzhak Y. - Lin Martin.** “Principle of Sufficient Reason”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta - Uri Nodelman. Erişim Tarihi: 21.05.2024. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2023/entries/sufficient-reason/>
- Morris, Thomas V.** “The God of Abraham, Isaac, and Anselm”. *Faith and Philosophy* 1/2 (1984), 177-187.
- Morris, Thomas V.** *Our Idea of God: An Introduction to Philosophical Theology*. Illinois: Intervarsity Press, 1991.
- Mulligan, Kevin - Fabrice, Correia.** “Facts”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 21.05.2024. <https://plato.stanford.edu/archives/win2021/entries/facts/>.
- Nadler, Steven.** “Whatever is, is in God: Substance and Things in Spinoza’s Metaphysics”. *Interpreting Spinoza: Critical Essays*. ed. Charlie Huenemann. 53-70. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Nadler, Steven.** “Spinoza’s Monism and Reality of The Finite”. *Spinoza on Monism*. ed. Philip Goff. 223-243. New York: Palgrave Macmillan, 2012.
- Nadler, Steven.** “Baruch Spinoza”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 07.05.2023. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2024/entries/spinoza/>
- Nagasawa, Yujin.** “John Hick’s Pan(En)Theistic Monism”. *Religious Pluralism and the Modern World*. ed. Sharada Sugirtharajah. 176-189. London: Palgrave Macmillan, 2012.

- Oakes, Robert.** “Does Traditional Theism Entail Pantheism?”. *American Philosophical Quarterly* 20/1 (1983), 105-112.
- Oakes, Robert.** “God and Cosmos: Can the ‘Mystery of Mysteries’ Be Solved?”. *American Philosophical Quarterly* 33/3 (1996), 315-323.
- Oakes, Robert.** “Divine Omnipresence and Maximal Immanence: Supernaturalism versus Pantheism”. *American Philosophical Quarterly* 43/2 (2006), 171-179.
- O’Meara, Dominic J.** *Plotinus*. Oxford: Oxford University Press, 1995.
- O’Meara, Dominic J.** “The Hierarchical Ordering of Reality in Plotinus”. *The Cambridge Companion to Plotinus*. ed. Lloyd P. Gerson. 66-81. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Oppy, Graham.** *Describing Gods: An Investigation of Divine Attributes*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
- Owen, H. P.** *Concepts of Deity*. London: Palgrave Macmillan, 1971.
- Öğke, Ahmet.** “Varlık Meselesi”. *Tasavvuf: El Kitabı*. ed. Kadir Özköse. 468-481. Ankara: Grafiker Yayınları, 2016.
- Öğke, Ahmet.** “Vahdet-i Vücut ile Panteizm Arasındaki Farklar”, *Tasavvuf: El Kitabı*. ed. Kadir Özköse. 484-486. Ankara: Grafiker Yayınları, 2016.
- Özkan, Emine Arslan.** “Paul Helm’de Teolojik Determinizm ve İlahi İnayet”. *Artuklu Akademi* 10/1 (2023), 31-44.
- Palmer, John.** “Parmenides”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 16.08. 2020. <https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/parmenides/>
- Parmenides.** *Doğa Hakkında*. çev. Y. Gurur Sev. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2015.
- Peterson, Michael vd.** “İlahi Fiil”. çev. Rahim Acar. *Din Felsefesi Seçme Metinler*. ed. Michael Peterson vd. 461-466. İstanbul: Küre Yayınları, 2013.
- Peterson, Michael vd.** *Akıl ve İnanç*. çev. Rahim Acar. İstanbul: Küre Yayınları, 2009.
- Pinsent, Andrew.** “Cosmic Purpose and the Question of a Personal God”. *European Journal for Philosophy of Religion* 5/1 (2013), 109-124.
- Plantinga, Alvin.** *Tanrı’nın Bir Tabiatı Var Mı?*. çev. Mehmet Sait Reçber. Ankara: Elis Yayınları, 2016.

- Plotinus.** *Ennead.* İng. çev. A. H. Armstrong. 7 cilt. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1988.
- Popper,** Karl R. “What is Dialectic?”. *Mind* 49/196 (1940), 403-426.
- Reçber,** Mehmet Sait. “Tanrı: Tasavvurları, Sıfatları ve Delilleri”. *Din ve Ahlak Felsefesi.* ed. Recep Kılıç. 25-71. Ankara: Ankuzem Yayınları, 2007.
- Reçber,** Mehmet Sait. “Plotinus: Tanrı’nın Birliği ve Basitliği Üzerine”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 51/1 (2010), 59-78.
- Reçber,** Mehmet Sait. “Tanrı’nın Sıfatları”. *Din Felsefesi: El Kitabı.* ed. Recep Kılıç - Mehmet Sait Reçber. 81-120. Ankara: Grafiker Yayınları, 2014.
- Reçber,** Mehmet Sait. “Tanrının Varlığının Delilleri”. *Din Felsefesi: El Kitabı.* ed. Recep Kılıç - Mehmet Sait Reçber. 123-154. Ankara: Grafiker Yayınları, 2014.
- Reçber,** Mehmet Sait. “Bayle, Spinoza ve Panteizm Meselesi”. *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/5 (2020), 6-27.
- Reçber,** Mehmet Sait. “Oakes, Teizm Ve Panteizm”. *Din ve Felsefe Araştırmaları Dergisi* 3/6 (2020), 137-159.
- Reichenbach,** Bruce R. “Must God Create the Best Possible World?”. *International Philosophical Quarterly* 19/2 (1979), 203-212.
- Robinson,** Howard. “Substance”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy.* ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 04.12.2021. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2024/entries/substance/>.
- Rogers,** A. K. “Professor Royce and Monism”. *The Philosophical Review* 12/1 (1903) 47-61.
- Rowe,** William L. “Clarke and Leibniz On Divine Perfection And Freedom”. *Enlightenment and Dissent* 16 (1997), 60-82.
- Rowe,** William L. “Divine Freedom”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy.* ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 15.04.2024. <https://plato.stanford.edu/archives/win2021/entries/divine-freedom/>
- Schaffer,** Jonathan. “Monism: The Priority of The Whole”. *Spinoza on Monism.* ed. Philip Goff. 9-50. London: Palgrave Macmillan, 2012.
- Schaffer,** Jonathan. “Monism”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy.* ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 20.08.2020. <https://plato.stanford.edu/archives/win2018/entries/monism/>
- Schiller,** F. C. S. “Lotze’s Monism”. *The Philosophical Review* 5/3 (1896), 225-245.

- Shein**, Noa. “Spinoza’s Theory of Attributes”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 24.05.2022. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2023/entries/spinoza-attributes/>
- Sisko**, John E. – **Weiss**, Yale. “A Fourth Alternative in Interpreting Parmenides”. *Phronesis* 60/1 (2015), 40-59.
- Spinoza**, Benedictus. *Spinoza: Ethics: Demonstrated in Geometric Order*. ed. Matthew J. Kisner, İng. çev. Michael Siverthorne- Matthew J. Kisner. Cambridge: Cambridge University Press, 2018.
- Spinoza**, Benedictus. *Etika*, çev. Hilmi Ziya Ülken. Ankara: Dost Kitabevi, 2019.
- Sprigge**, T. L. S. *The God of Metaphysics*. Oxford: Clarendon Press, 2006.
- Stace**, Walter Terence. *Hegel Üzerine*. çev. Murat Belge. Ankara: Fol Yayıncılık, 2019.
- Stamatellos**, Giannis. *Introduction to Presocratics: A Thematic Approach to Early Greek Philosophy with Key Readings*. Malden: Wiley Blackwell, 2012.
- Swinburne**, Richard. *Coherence of Theism*. Oxford: Oxford University Press, 1993.
- Swinburne**, Richard. *The Christian God*. Oxford: Oxford University Press, 1994.
- Tanrıverdi**, Hasan. “Vahdet-i Vücut ve Panteizm Karşılaştırması”. *Dini Araştırmalar* 15/40 (2012), 65-89.
- Thatcher**, Adrian. “The Personal God and a God Who Is a Person”. *Religious Studies* 21/1 (1985), 61-73.
- Topaloğlu**, Bekir. “Muhît”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Erişim Tarihi: 15.02.2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/muhit>
- Van Inwagen**, Peter. *Metaphysics*. Boulder: Westview Press, 2015.
- Vander Laan**, David. “Creation and Conservation”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 15.04.2024. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2022/entries/creation-conservation/>
- Wainwright**, William J. “Omnipotence, Omniscience, and Omnipresence”. *The Cambridge Companion to Christian Philosophical Theology*. ed. Charles Taliaferro - Chad Meister. 46-65. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

- Wainwright, William J.** “Monotheism”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 01.02.2024. <https://plato.stanford.edu/archives/win2021/entries/monotheism/>
- Wallace, W. A.** “Monism”. *New Catholic Encyclopedia*. Erişim Tarihi: 08.09.2021. <https://www.encyclopedia.com/religion/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/monism>
- Wetzel, Linda.** “Types and Tokens”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 05.09.2021. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2018/entries/types-tokens/>
- Wierenga, Edward.** “Omniscience”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Erişim Tarihi: 22.03.2024. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2021/entries/omniscience/>
- Williams, Thomas.** “Introduction to Classical Theism”. *Models of God and Alternative Ultimate Realities*. ed. Jeanine Diller - Asa Kasher. 95-100. London: Springer, 2013.
- Williamson, Raymond Keith.** *Introduction to Hegel’s Philosophy of Religion*. New York: State University of New York Press, 1984.
- Yasa, Metin.** *İbn Arabî ve Spinoza’da Varlık*. Ankara: Elis Yayınları, 2003.
- Yavuz, Yusuf Şevki.** “Vahdâniyyet”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Erişim Tarihi: 29.11.2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/vahdaniyyet>
- Yavuz, Zikri.** “Tanrı Tasavvurları”. *Din Felsefesi*. ed. Recep Kılıç. 29-58. Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, 2013.
- Yazıcı, Şeyma.** *Tanrı, İyilik ve İrade*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Yıldırım, Hüsamettin.** *Tehafüt Geleneğinde İlahi Hürriyet Problemi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1493

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 284

Proje Kitaplığı: 2

Klasikleri Okuma Yöntemi – İslâmî İlimlerin Klasikleri

Methods of Reading Classics – The Classics of Islamic Studies

ISBN: 978-625-6781-97-9

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786256781979

Editörler | Editors:

Hadi Ensar CEYLAN | orcid.org/0000-0002-8183-6242

Ahmet Ziya FISTIKÇIOĞLU | orcid.org/0009-0004-7912-4547

Proje Editörü | Project Editor: Abdullah Yasir CAN

Proje Koordinatörü | Project Coordinator: Beyzanur KAYACI

Redaksiyon | Redaction: Betül KALENDER YAŞAR

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Edited Book

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 242

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRCM | İslam İlahiyatı | Islam – Theology

BISAC: REL037000 | İslam: Genel | Religion: Islam – General

THEMA: HRCM | İslam İlahiyatı ve Metin Çalışmaları | Islam – Theology and Textual Studies

LC: BP163 | İslam’da İlahiyat ve Literatür Çalışmaları | Theology and Literature in Islam

Atf Bilgisi | Cite as: Ceylan, Hadi Ensar (ed.) - Fıstıkçioğlu, Ahmet Ziya (ed.). *Klasikleri Okuma Yöntemi İslâmî İlimlerin Klasikleri*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Aktndağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

araştırmacılarını beklemektedir. Bu nedenle yazmalara dair teknik ilginin de artırılması gerekmektedir.

11. Klasik eserleri okuma yöntemimize ilişkin bir diğer not, özellikle akademik araştırma yapmak isteyenler için önemlidir. Akademik araştırmanın başlangıç safhalarından birisi, çalışmak istediğimiz konuyu tespit etmektir. Öğrencilerimize sıklıkla söylediğimiz üzere çalışılmak istenen konu düşünerek değil, okuyarak tespit edilir. Bu nedenle klasik eserlerimizi, karşımıza çıkan ilginç konu başlıklarını ileride çalışmak üzere not alarak okumak, akademisyenler veya akademisyen adayları için iyi bir okuma yöntemidir.

Kaynakça

- Chamberlain, Michael. *Ortaçağ'da Bilgi ve Sosyal Pratik*. trc. Büşra Kaya. İstanbul: Klasik Yayınları, 2014.
- es-Subkî, Tâceddîn. *Mu'îdu'n-Ni'am*. nşr. Harun Yılmaz, Muharrem Enes Midilli. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.
- İbnu'l-Hinnâî, Alaeddin er-Rûmî [Kınalızade] *Tabakâtü'l-Hanefiyye*. nşr. Sufyân b. 'Âyiş ve Firâs b. Halîl, Amman: Dâru İbni'l-Cevzî, 1425/2004.
- Kalaycı, Mehmet. “Birgivî Mirasının Toplumsal ve Metinsel Taşıyıcıları: Kadızâdeliler ve Etrafındaki Ulema” *Sahn-ı Semân'dan Dâru'l-fünûn'a Osmanlı'da İlim ve Fikir Dünyası (Âlimler, Müesseseler ve Fikrî Eserler) - XVII. Yüzyıl içinde*, haz. Hidayet Aydar, 431-455. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2017.
- Kara, İsmail. “‘Unuttuklarını Hatırla!’ Şerh ve Haşiye Meselesine Dair Birkaç Not”. *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, sy. 28 (Haziran 2010): 1-67.
- Kocabaş, Şakir. “İslam ve Bilim”. *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, sy. 1 (Aralık 1996): 67-83.
- Pedersen, Johannes. *İslam Dünyasında Kitabın Tarihi*. trc. Macit Karagözoğlu. İstanbul: Klasik Yayınları, 2012.
- Zernûcî. *Ta'limu'l-Müteallim*. nşr. Mustafa Köseoğlu. İstanbul: Kitap Kalbi Yayıncılık, 2019.

dair mukayeseli çalışmalar da bunun bir parçası olarak düşünülmelidir. Nihayet klasik eserlerin işlediği düşünce ve meseleleri, kendi bağlamımızda yeniden düşünerek yeni eserler inşa etmek üzere çalışmalar yapmak gereklidir. Geçmişte karşılaştığımız sorunların benzerleriyle farklı kisveler altında günümüzde de karşılaşmaktayız, bazı sorunlarımız ise günümüz şartlarından kaynaklanmaktadır. Bunlara Müslümanca çözümler getirilmesi, yeni klasikler üretilmesi ve fetret devrinden sonra istikamet üzere bir nizam kurulması mümkündür.

Kaynakça

- Calvino, İtalo. *Klasikleri Niçin Okunmalı*. trc. Kemal Atakay. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019.
- el-Shamsy, Ahmed. *İslâm Klasiklerini Yeniden Keşfetmek: Editörler ve Matbaa Kültürü Bir Entelektüel Geleneği Nasıl Dönüştürdü?* trc. Ayşe Mutlu Özgür. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2023.
- Erdem, Sami. “Klasiklerin Çevirisi ve Yorumu Sorunu”, *Türkiye IV. Dini Yayınlar Kongresi: Dini Klasikler: Tebliğler Müzakereler*. 139-148. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011.
- Görgün, Tahsin. “Klâsiklerin Referans Değeri Üzerine”. *Türkiye IV. Dini Yayınlar Kongresi: Dini Klasikler: Tebliğler Müzakereler*. 149-158. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011.
- İbn Hazm. “Risâletü Merâtibi'l-Ülûm”. *Resâilu İbn Hazm el-Endelûsî* içinde, thk. İhsan Abbas, 4:61-62, 78. Beyrut: el-Müessesetu'l-Arabiyye li'd-Dirâse ve'n-Neşr, 1983.
- Kavak, Özgür. “İslâm Siyaset Düşüncesi Klasikleri Niçin Önemsizdir?”. *Teklif Dergisi*, sy. 7 (Ocak 2023): 125.
- Kılıç, Mahmut Erol. “Kültürler Arası Geçişlilik ve Klasiklerimiz”. *Türkiye IV. Dini Yayınlar Kongresi: Dini Klasikler: Tebliğler Müzakereler*. 47-51. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011.
- Özel, Mustafa. “Açılış Konuşması”, *İslam ve Klasik* içinde, haz. Sami Erdem ve M. Cüneyt Kaya. İstanbul: Klasik Yayınları, 2008.
- Subaşı, Necdet. “Dinî Klasiklerin Toplumsal Zemini”. *Türkiye IV. Dini Yayınlar Kongresi: Dini Klasikler: Tebliğler Müzakereler*. 41-46. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011.

bilir kılıp bu sistemden yola çıkarak kaideler üzerinden zorluklara götürecek durumlarda insanlara daha kolay çözümler üretmeye çalıştığını görebiliyoruz.¹⁶

Tûfî örneğinde olduğu gibi klasik metinler tarihsel bağlamında ele alınmadığı ve alimlerin hangi disiplin içerisinde yazdıkları, o dönemde alimlerin kendi aralarında neleri tartıştıkları göz önünde bulundurulmadığında metnin anlam alanına nüfuz etmekte zorluklar yaşanabilmektedir. Dolayısıyla bir metin okurken tarihsel bağlamına bakılması gerektiği gibi okuyucunun kendi sorduğu soruların da tarihsel bağlama yönelik olmasına dikkat etmesi gerekmektedir. Bu durum tıpkı modern dönem yazarların, *usûl-î fıkḥın* otoritesini kullanarak yenilik arayışları içerisinde Tûfî'nin maslahat teorisini bulmaları gibidir. Zira her metnin kendi dönemindeki sorunlara işaret etmekte ve o sorunlardan yola çıkılarak kaleme alınmaktadır. Burada önemli olan husus, bağlamı önceleyen anlayışın doğru, diğerinin yanlış olduğunu söylemekten kaçınılmasıdır. Çünkü yukarıda gördüğümüz üzere her anlama çabası subjektiflik arzeder. Fakat tıpkı söylem analizinde olduğu gibi bu subjektiflik kimi metot ve teoride daha iyi kontrol edilebilmektedir.

Kaynakça

- Betti, Emilio. *Allgemeine Auslegungslehre als Methodik der Geisteswissenschaften*. Tübingen: Mohr, 1967.
- Blecher, Joel. *Said the Prophet of God: Hadith Commentary across a Millenium*. Oakland: California University Press, 2017.
- Brown, Jonathan. *The Canonization of al-Bukhārī and Muslim*. Leiden [vd.]: Brill, 2007.
- Burge, Stephen R. "Reading between the Lines: The Compilation of Ḥadīṭ and the Authorial Voice", *Arabica* 58 (2011): 168–197.

¹⁶ Daha geniş bilgi için bk. Serdar Kurnaz, "The Search for Originality within Established Boundaries—Rereading Najm al-Dīn al-Ṭūfī (d. 716/1316) on Public Interest (*maṣlaḥa*) and the Purpose of the Law", *Religions* 14, sy. 12 (2023): 1522; <https://doi.org/10.3390/rel14121522>.

- Burge, Stephen R. "The 'hadîṭ literature': What is it and where is it?". *Arabica* 65 (2018): 64-83.
- Derrida, Jacques. "Die différance". In *Postmoderne und Dekonstruktion. Texte französischer Philosophen der Gegenwart* içinde, edited by Peter Engelmann (Ditzingen: Reclam, 2004), 76-113.
- Gadamer, Hans-Georg. *Wahrheit und Methode: Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1990.
- Gleave, Robert. *Islam and Literalism: Literal Meaning and Interpretation in Islamic Legal Theory*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2012.
- Kurnaz, Serdar. "The Search for Originality within Established Boundaries-Rereading Najm al-Din al-Ṭūfī (d. 716/1316) on Public Interest (*maṣlaḥa*) and the Purpose of the Law". *Religions* 14, sy. 12 (2023): 1522; <https://doi.org/10.3390/rel14121522>.
- Kurnaz, Serdar. "Who is the Lawgiver? The Hermeneutical Grounds of the Methods of Interpreting Qur'an and Sunna (*istinbāt al-aḥkām*)", *Oxford Journal of Law and Religion* 6, sy. 2 (2017): 347-371.
- Laclau, Ernesto/ Mouffe, Chantal. *Hegemony & Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. London, New York: Verso, 1985.
- Nakissa, Aria. *The Anthropology of Islamic Law: Education, Ethics, and Legal Interpretation at Egypt's Al-Azhar*. Oxford: Oxford University Press, 2019.
- Özsoy, Ömer. "Fazlur Rahman'ın İslami Çağdaşlaşma Projesinde Vahiy ve Tarih." *Kur'an ve Tarihsellik Yazıları* içinde, hazırlayan Ömer Özsoy, 143 – 150. Ankara: Otto, 2018.
- Reckwitz, Andreas. "Ernesto Laclau. Diskurse, Hegemonien, Antagonismen", In *Kultur. Theorien der Gegenwart*. haz. Stephan Moebius ve Dirk Quadflieg, 339-349.(Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften, 2006.
- Rudolph, Ulrich. "Al-Ghazālī on Philosophy and Jurisprudence", in *Philosophy and Jurisprudence in the Islamic World*, edited by Peter Adamson, 67-92. Berlin/Boston: De Gruyter, 2019.

doğru okunması ve tespit edilebilmesi için kronolojik, karşılaştırmalı ve bütünsel bir ilişkilendirme yapmak gerekir. Bu ilişki ağı, bazen söylemin kendi içinde bazen diğer kalam geleneklerini de içine alacak şekilde bazen de felsefe, tasavvuf ve mantık gibi kalam dışı düşünce geleneklerine uzanan bir geniş alanda oluşabilir. Bu durum, klasik eserin niteliğini ve etkileşim ağını tespit açısından oldukça önemli görünmektedir. Buradan hareketle bir eseri klasik kılan ve kuşatıcı etki alanına taşıyan temel unsurun düşüncenin gelişim seyri ve aşaması olduğunu söylemek mümkündür. Kalam literatüründe klasiklerin değerini ve sınırlarını olumsuz etkileyen faktörlerin başında kalamî söylem çevrelerinin birbirini dışlayan tutumları olmuştur.

Bu teo-ideolojik tutum, klasik eser anlayışının sübjektifleşmesini beraberinde getirmiştir. Modern döneme gelindiğinde bu hatalı tavır, bilimsel düşüncede nesnellik ve objektiflik kriterleri temelinde her kelami klasik eserin birlikte ele alındığı bütüncül bir bakış açısına bırakmıştır. Ancak bu farklılaşma ve farkındalık, literatür okumalarında iki sorunla karşılaşmıştır:

i. Klasikleri bütünsel ve derinlikli okuma yerine seçici okuma tehdidi

ii. Düşüncenin etki ve etkileşim alanını daraltan ve disiplinin kendi iç dinamiklerini yeterli gören bir uzmanlaşma körlüğü

Bu sorunların yarattığı olumsuzluklardan kurtulmanın yolu, kalam literatürünü oluşturan ve dönüştüren düşünsel dinamizmi ve farklılaşma kabiliyetini her bir yazarın eserinde özenle araştırmak, girdiği etkileşim ağını ve neden olduğu etki alanını tespit etmemizi sağlayacak analitik bir bakış açısına dayanmaktır.

Kaynakça

- Ammare, Muhammed. v.dğr. *Resâilu'l-Adl ve't-Tevhîd*, Beyrut: Dâruş-Şurûk, 1998.
- Brodersen, Angelika. *Bilinmeyen Kalam: Erken Dönem Maturidiliğinde Temel Yaklaşımlar*. trc. Özcan Taşçı.
- Cüveynî, *el-Burhân*. 1.cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutub el-İlmiyye, 1997.

- Macdonald, D.B., “Matürîdî”, *İslâm Ansiklopedisi*. c.7. Eskişehir, 1997.
- Deniz, Gürbüz. *Kelam-Felsefe Tartışmaları (Tehâfütlar Örneği)*. Ankara: Fecr Yayınları, 2009.
- Eco, Umberto. *Devlerin Omuzlarında –Milano Dersleri-*. İstanbul: Doğan Kitap, 2019.
- el-Ğurabî, Ali Mustafa. *Ebû'l-Huzeyl el-'Allâf*. Mısır: Matbaatu Hicazî 1949.
- el-Hayyât, Ebû'l-Huseyn. *el-İntisar*.
- el-Makdisî, İbn Kudame. *Zemmu't-Te'vîl*. İskenderiyye: Dâru'l-Busayra, 1994.
- Eş'ârî. *el-İbane*. Thk. H. Mahmûd. Kahire, 1987.
- Eş'ârî. *Makâlât*. İstanbul, 1929.
- Eş'ârî. *Makalâtü'l-İslâmiyyîn*. İstanbul, 1929.
- et-Tevhidî, Ebû Hayyân. *el-Edeb ve'l-İnşâ fî's-Sadake ve's-Sadîk*. Mısır, 1905.
- Farabî. *İhsâu'l-'Ulûm*. Kahire: Matbaatu's-Saade, 1931.
- Gazzalî. *el-Mustasfa*. Bulak, 1904.
- Griffel, Frank. *Gazâlî'nin Felsefî Kelamı*. trc. İ. H. Üçer ve M. Fatih Kılıç. İstanbul: Klasik Yayınları.
- İbn Haldun. *Mukaddime*. Beyrut: Mektebetu Lübnan, 1992.
- İbnu'l-Murteza. *Tabakatu'l-Mu'tezile*.
- İmam Şafîî. *er-Risâle*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir. Mısır, 1938. thk. İstanbul: Albaraka, 2022.
- Kadı Abdulcebbar. *el-Muğnî*. 15.cilt. Kahire, 1958.
- Muhasibî. “Mâiyyetu'l-Akl ve Ma'nâhu”, *Fehmu'l-Kur'an* içinde, thk. Huseyin Kuvvetlî. Kahire: Dâru'l-Fikr, 1971.
- Nagel, Tilman. v.dğr. *Târîhu İlmi'l-Kelam el-İslâmî*. trc. Mahmûd Kebîbu. Dâru'l-Verrâk, 2018.
- O'kane, John v.dğr., *Theology and Society in the Second and Third Centuries of Hijra* (Vol.1). trc. Renee Otto. BRILL 2017.
- Reşîd, Hayyun. *Mu'teziletu'l-Basra ve'l-Bağdad*. Beyrut, 1997.
- Schmidke, Sabine. v.dğr., *el-Merci' fî İlmi'l-Kelam*.
- Subhî, Ahmed Mahmûd. v.dğr. *Fî İlmi'l-Kelam -el-Eşâ'ire-*. 2. cilt. Beyrut: Dâru'n-Nahda el-Arabiyye, 1985.
- Van Ess, Josef. *The Flowering of Muslim Theology*. trc. Jane Marie Todd. Cambridge: Cambridge Harvard University Press, 2006.

Ayrıca bu üç eserde yararlanılan eserler, dipnotlarda verilen kaynaklar, klasik hadis kaynaklarına ilgi duyan okuyucular için geniş ufuklar da açacaktır.

Kaynakça

- Akdokur, Fatma. “Tehzîbu'l-Âsâr Bağlamında et-Taberî'nin Hadisçiliği”. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2010.
- Alkan, Arif. “Ahmed b. Hanbel'in Hadis Anlayışı ve Müsned”. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, 1997.
- Dinçoğlu, Mehmet. *Ebû Davud'un Sünen'i (Kaynakları ve Tasnif Metodu)*. Ankara: TDV Yayınları, 2023.
<https://al-maktaba.org/book/31615/20888#p1>
<https://ketabonline.com/ar/books/104895/read?part=1&page=2&index=3394387>
- İbn Kuteybe. *Hadis Müdafaası*. trc. M. Hayri Kırbaşoğlu. Ankara: Otto Yayınları, 2017.
- Karataş, Mustafa. *Rivayet Tekniği Açısından Hadislerin Artması ve Sayısı*. İstanbul: Ensar Yayınları, 2017.
- Kırbaşoğlu, M. Hayri. *İslam Düşüncesinde Hadis Metodolojisi*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015.
- Kırbaşoğlu, M. Hayri. *Sünneti Çağa Taşımak*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2021.
- Sezgin, M. Fuad. *Buhârî'nin Kaynakları Hakkında Araştırmalar*. İstanbul: Otto Yayınları, 2020.
- Yazıcı, Yunus. “İsâ b. Ebân'ın Haneî Usûlündeki Yeri ve Hadis-Sünnet ile İlgili Bazı Görüşleri”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi = The Journal of International Social Research* 11, sy. 58 (2018): 879-893.

pek çoğunun ileri düzeyde problemler içermesi, özü itibariyle sıkıntılı olan meselenin daha da içinden çıkılmaz bir hal almasına neden olmaktadır. Bu sıkıntılı durumdan kurtulmanın yolu ilgili metinleri alanın uzmanlarının rehberliğinde, orijinal dillerinde okumaya özen göstermektir.

Kaynakça

- Addas, Claude. *İbn Arabî, Kıbrıt-i Ahmer'in Peşinde*. trc. Atila Ataman. İstanbul: Gelenek Yayınları, 2003.
- Bilici, Faruk, "Massignon, Louis". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 28:100-103. Ankara: TDV, 2003.
- Ceyhan, Semih. "Mesnevî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 29:325-334. Ankara: TDV, 2004.
- Ceyhan, Semih. "Vâridât". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42:520-522. İstanbul: TDV, 2012.
- De Jong, Frederick – Radtke, Bernd (ed.). *Islamic Mysticism Contested: Thirteen Centuries of Controversies and Polemics*. Leiden: Brill, 1999.
- DeWeese, Devin, "Foreword", *Early Mystics in Turkish Literature*. çev. Gary Leiser - Robert Dankoff, Abingdon. New York: Routledge, 2006.
- DeWeese, Devin. "Khwaja Ahmad Yasavi as an Islamizing Saint: Rethinking the Role of Sufis in the Islamisation of the Turks of Central Asia". *Islamisation: Comparative Perspectives from History*, ed. A. C. S. Peacock, 336-352. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2017.
- el-Kuşeyrî, Abdülkerim. *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*. thk. Enes Muhammed Adnân eş-Şerfâvî. Beyrut: Dâru'l-Minhâc, 2017.
- Eraslan, Kemal. "Dîvân-ı Hikmet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 9:429-430. İstanbul: TDV, 1994.
- es-Serrâc, Ebû Nasr et-Tûsî. *el-Lüma'*. thk. Kâmil Mustafa el-Hindâvî. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2001.
- Eşrefoğlu Rûmî. *Mîizekki'n-nüfûs*. haz. Abdullah Uçman. İstanbul: İnsan Yayınları, 1996.
- Faesen, Rob. "Mystical Teks", *The Oxford Handbook of Mystical Theology*. ed. Edward Howells – Mark A. McIntosh. Oxford: Oxford University Press, 2020.

- Katz, Steven T. (ed.). *Mysticism and Language*. New York – Oxford: Oxford University Press, 1992.
- Kılıç, Mahmud Erol. “el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 12:251-258. İstanbul: TDV, 1996.
- Kılıç, Mahmud Erol. “Füsûsu'l-hikem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 13:230-237. İstanbul: TDV, 1996.
- Konuk, Ahmed Avni. *Füsûsu'l-hikem Tercüme ve Şerhi, I-IV*. haz. Mustafa Tahralı – Selçuk Eraydın. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1994.
- Kut, Günay. “Âşık Paşa”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 4:1-2. İstanbul: TDV, 1991.
- Kutluer, İlhan. “Hikmetü'l-işrâk”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 17:521-524. İstanbul: TDV, 1998.
- Martı, Huriye. “et-Tarîkatü'l-Muhammediyye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 60:106-108. İstanbul: TDV, 2011.
- Morris, James. “How to Study the Futûhât: Ibn ‘Arabi’s Own Advice”. In *Muhyiddin Ibn ‘Arabi A Commemorative Volume*, edited by S. Hirtenstein – M. Tiernan, 73-89. Dorset: Element Books Ltd., 1993.
- Muhyiddîn İbnü'l-Arabî. *Füsûsu'l-hikem*. haz. M. Erol Kılıç – Abdurrahim Alkış. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2016.
- Öngören, Reşat. “el-İnsânü'l-kâmil”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 22:332-333. İstanbul: TDV, 2000.
- Öngören, Reşat. “Miftâhu'l-gayb”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 30:16-17. Ankara: TDV, 2020.
- Revnakoğlu, Cemaleddin Server. *Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Marifetnâmesi*. haz. İsmail Dervişoğlu, Hasan Sevil. İstanbul: İlk Harf Yayınları, 2011.
- Schmidt, Leigh Eric. *Restless Souls: The Making of American Spirituality*. Berkeley: University of California Press, 2012.
- Smith, Wifred Cantwell. “Comparative Religion: Whither – and Why?”. In *The History of Religions: Essays in Methodology*, edited by Mircea Eliade - Joseph Kitagawa, 31-58. Chicago: University of Chicago Press, 1959.
- Tahralı, Mustafa. “İbnü'l-Arabî ve Eserleri Üzerine”, *Tevhit Bilgisi, İbnü'l-Arabî ve Fikirleri Üzerine Makaleler* içinde. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2023.

- Tatçı, Mustafa. “Yûnus Emre”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 43:600-606. İstanbul: TDV, 2013.
- Togan, Zeki Velidi. *Hâtıralar*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2019.
- Topaloğlu, Bekir. “Telbîsü İblîs”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 40:394-396. İstanbul: TDV, 2011.
- Uçman, Abdullah. “Müzekki’n-nüfûs”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 32:245-246. İstanbul: TDV, 2006.
- Uludağ, Süleyman. “Şifâ’u’s-sâ’il”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 39:141-142. İstanbul: TDV, 2010.
- Underhill, Evelyn. *The Essentials of Mysticism and Other Essay*. New York: AMS Press inc. 1976.
- Uzun, Mustafa İsmet. “Envârü’l-Âşıkîn”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 11:258-260. İstanbul: TDV, 1995.
- Uzun, Mustafa İsmet. “Muhammediyye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 30:586-587. Ankara: TDV, 2020.
- Yazıcıoğlu Mehmed. *Muhammediyye*. haz. Âmil Çelebioğlu. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1996.

edebilir. Bu durumda vakit kaybetmeden İslâmî ilimlerin başlangıç düzeyindeki eserlerini (belki de bir hoca nezaretinde) okumaya başlamalıdır. Tabi sarf ve nahiv alanında öğrendiklerinin pekişmesi de son derece önemlidir. Bu çerçevede Kur'ân, hadis ve Arap şiiri ile ilgili kelime ve cümle tahlili yapan eserleri takip etmek çok yararlı olacaktır. Başlangıç için Fahreddîn Kabâve'nin *el-İ'râbü'l-Menhecî li'l-Kur'ân*, İ'râbu Kitâbi Riyâzi's-Sâlihîn ve şiirle ilgili olarak da *el-Mevridü'n-Nahvî Nemâzic Tatbikiyye fî'l-İ'râbi ve's-Sarf* adlı eserlerinden pasajlar okunabilir. İleri seviyeler için Ukberî'nin *et-Tibyân fî İ'râbi'l-Kur'ân*, Suyûtî'nin *'Ukûdu'z-Zeberced fî İ'râbi'l-Hadîsi'n-Nebevî* ve Muhammed Ali Taha ed-Dürre'nin *Fethu'l-Kebîrî'l-Müteâl İ'râbu'l-Mu'allâkati'l-'Aşri't-Tıvâl* adlı eserleri de tercih edilebilir.

Hem Arap dili alanındaki klasiklerin hem de diğer alanların Arap diliyle yazılmış klasiklerinin anlaşılmasında sözlükler vazgeçilmez eserlerdir. Fakat sözlükçülük alanında Arap dili muazam bir literatür genişliğine sahiptir ve pek çok sözlüğün kendine özgü metodik hususiyetleri vardır. Hangi sözlüğü niçin ve nasıl kullanacağını bilmek özel bir gayreti gerektirir. Burada özellikle Arap dilinin pedagojik eserleri etrafında oluşan literatürün başlıca kaynakları arasında yer alan ve/veya Osmanlı ilim ve kültür hayatında özel bir yere konumlandırılan bazı sözlüklere atıf yapmakla yetinilecektir. Cevherî'nin (ö. 400/1009'dan önce) *Sihâh*'ı ve Fîrûzâbâdî'nin (ö. 817/1415) *el-Kâmûsu'l-Muhî't*i bunlardandır. Bu eserlerin çevirileri durumunda olan *Vankulu Lügati* ve *el-Okyânûs (Kâmûs Tercemesi)* ile *Ahterî-i Kebîr* de Osmanlıdaki ilim hayatında önemli bir mevki işgal ediyordu. Ayrıca, muhtasar bir sözlük olarak *Muhtâru's-Sihâh* ve kapsamlı bir derleme sözlük olarak *Lisânu'l-'Arab* klasik eserleri okurken müracaat edilebilecek önemli eserler arasında zikredilebilir.

Kaynakça

Attâr, Hasan. *Hâşiye 'alâ Şerhi'l-Celâl el-Mahallî 'alâ Cem'i'l-Cevâmî*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Kahire, 1358.

- Benli, Ali. “Klasik Arapça Tedrisatında Tablo ve Şemaların Kullanımına Bir Örnek: Vakfıkebirli Ali Rıza Efendi’nin Netâicu’l-Efkâr Hâşiyesi - Adalî-i Cedîd-. *Şarkiyat Mecmuası*, sy. 28 (Temmuz 2017): 43-72.
- Benli, Mehmet Sami. “el-Mufasssal”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 30: 368-369. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Carter, M. G. “Grammar and Grammarians”. *Encyclopedia of Arabic Literature*. edited by. Julie Scott Meisami and Paul Starkey. 2:255-256. New York: Routledge, 1998.
- Cürcânî, Seyyid Şerîf. *el-Misbâh fî Şerhi’l-Miftâh*. thk. Muhammed Abdusselâm İbrahim. Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 2022.
- Dede Halife, Kemâleddin İbrahim b. Yahya el-Amâsî. *Hâşiyetu Dede Cöngî ‘alâ Şerhi’t-Tasrîfi’l-İzzî*. thk. Nesîm Bel’îd. Lübnan: Dâru Tahkîki’l-Kitâb, 2021.
- Doğan, Muhammet Nur. “Esad Efendi, Ebûishakzâde”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11: 338-340. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Dönmez, Mustafa. “Edirne Müftüsü Mehmed Fevzi Efendi’nin (1826-1900) ‘Miftâhu’l-Merâm fî Tâ’rîfi Ahvâli’l-Kelimeti ve’l-Kelâm’ Adlı İzhâr Şerhinin Değerlendirilmesi”. *Şarkiyat Mecmuası*, sy. 24 (Nisan 2014): 55-73.
- Durmuş, İsmail. “Nahiv”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32:300-306. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Dündar, Mahmut. “Şark Medreselerinde Ezber ve Tekrar Metodu”. *Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslâmî İlimler (Uluslararası Sempozyum)* içinde, haz. İsmail Narin. 409-424. Bingöl: Bingöl Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Fazlıoğlu, Şükran. *Dil Bilimlerinin Sınıflandırılması*. İstanbul: Kitabevi 2012.
- Fidan, İbrahim -Mücahit Küçüksarı, “XVI. Yüzyıl Osmanlı-Türk Âlimlerinin Arap Diline Katkısı -Hısım Ali Çelebi’nin Hayru’l-Kelâm Fi’t-Takassî ‘An Ağlati’l-‘Avâm Adlı Eseri Örneği-”, *Sahn-ı Semân’dan Dârülfünûn’a Osmanlı’da İlim ve Fikir Dünyası Âlimler, Müesseseler ve Fikrî Eserler XVI. Yüzyıl* içinde. haz. Ekrem Demirli, Ahmet Hamdi Furat, Zeynep Münteha Kot, Osman Sacid Arı, 151-166. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2017.
- Fidan, İbrahim. “Abdulkâhir el-Cürcânî’nin Fesâhat Anlayışı”. *Abdülkâhir El-Cürcânî’nin Dil ve Edebiyat Anlayışı* içinde. haz. İsa Güceyüz, 43-67. Ankara: Fecr Yayınları, 2022.

- Gökbulut, Hasan. “Kâfiyecî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24:154-155. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Gümüş, Sadreddin. “Cürcânî, Seyyid Şerîf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 8:134-136. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- Gündüzöz, Soner. “Kutsal Dil”in Yıkımı İslam Düşüncesinde Anlam Problemi. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2024.
- Ğazzî, Nemuddîn Muhammed b. Muhammed. *el-Kevâkibu’s-Sâire bi-A’yânî’l-Mietî’l-‘Aşira*. nşr. Halil el-Mansûr. Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1997.
- Hazer, Dursun. “Osmanlı Medreselerinde Arapça Öğretimi ve Okutulan Ders Kitapları”. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1, sy.1 (Haziran 2002): 274-293.
- Hicâzî, Mahmûd Fehmî. “Arap Dil İlimlerinin Sınıflandırılması”. trc. Zübeyt Nalçakan. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17, sy. 33 (Haziran 2018): 283-296.
- Irmak, Mustafa. “Bir Belâgat Kitabı Olarak Mutavvel ve Osmanlı Medreselerinde Okunuş Biçimi Üzerine Bir Risâle”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. sy. 42 (Mart 2014): 173-96.
- İbn Haldûn, Abdurrahman b. Muhammed. *Mukaddimetu İbni Haldûn*. nşr. Halil Şehâde-Suheyl Zekkâr. Beyrut: Dâru’l-Fikr, 1431/2001.
- İpşirli, Mehmet. “Medrese, Osmanlı Dönemi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28: 327-333. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- İz, Mâhir. *Yılların İzi*. İstanbul: İfan Yayınevi, 1995.
- Sekkâkî, Ebû Yakub Yusuf b. Ebî Bekr. *Miftâhu’l-‘Ulûm*. Nşr. Naîm Zarzûr. Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1407/1987.
- Suyûtî, Celâleddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr. *el-İktirâh fî ‘İlmi Usûli’n-Nahv*. nşr. Mahmûd Süleyman Yâkût. Tanta: Dâru’l-Ma’rifeti’l-Câmi’iyye, 1426/2006.
- Şimşek, Sultan. “Sahn-ı Semân Tetimme Medreseleri’nde Arap Belâgatının Öğretimi ve Sekkâkî’nin Miftâhu’l-‘Ulûm Adlı Eseri”. *Osmanlı’da İlim ve Fikir Dünyası* içinde, haz. Ömer Mahir Alper ve Müstakim Arıcı, 79-97. İstanbul: Klasik Yayınları, 2015.
- Tan, Y. Selman. *Alimlerimiz-1*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2009.
- Tan, Y. Selman. *Alimlerimiz-2*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2009.
- Taşköprîzâde, Ahmed b. Mustafa. *eş-Şakâ’iku’n-Nu’mâniyye fî Ulemâi’d-Devleti’l-Osmâniyye Osmanlı Âlimleri*. trc. Muhammet Hekimoğlu. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2019.

Taşköprizâde, Ahmed b. Mustafa. *Miftâhu's-Se'âde ve Misbâhu's-Siyâde fî Mevzû'âtî'l-'Ulûm*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, 1405/1985.

Yıldırım, Abdullah. "Miftâhu'l-'Ulûm'da İlmü'l-Edeb Kavrayışı". *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 8, sy.2 (Temmuz 2022): 870-892.

Yıldırım, Ramazan. *Medreseden Üniversiteye Ali Özek*. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2012.

Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer. *el-Kıstâs fî 'İlmi'l-'Arûz*. thk. Fahreddîn Kabâve. Beyrut: Mektebetu'l-Me'ârif, 1410/1989.

tinlerin sistematik bir okumaya tabi tutulamayacağı anlamına gelmemektedir. Sadece söz konusu sistematığın -yöntemin-, eserlerin kendilerine has özellikleri, cevap aranan soru(lar), daha önce denenmiş okuma biçimleri göz önünde bulundurularak titizlikle seçilmesi ve özelleştirilmesi gerekmektedir. Bu zaruret, bir prensibi de aşikâr hale getirmektedir: Literatürü tanımak. Yani İslam tarihi *klasik*lerinden istifade etmemizi sağlayabilecek yöntemlerin bulunması ve sahanın gerekliliklerine uygun hale getirilmesi, kaynakları yakından tanımamıza bağlıdır. Bunun yolu da mümkün olduğunca çok *klasik* metni okumaktan geçmektedir. Bir başka ifadeyle *klasik*lerden yararlanırken faydalanılabilecek teknikler okudukça belirginleşecek, muhatapları *klasik* metinlere aşinalık kazandıkça onları en iyi nasıl anlayıp yorumlayabileceklerine dair bir kavrayış geliştireceklerdir.

Kaynakça

- ed-Dûrî, Abdulazîz. *Neş'etu 'İlmu't-Târîh 'inde'l-'Arab*. Abu Dabi: Merkezu Zâyed li't-Turâs ve't-Târîh, 2000.
- el-Shamsy, Ahmed. *İslâm Klasiklerini Yeniden Keşfetmek: Editörler ve Matbaa Kültürü Bir Entelektüel Gelenegi Nasıl Dönüştürdü?*. trc. Ayşe Mutlu Özgür. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2023.
- Aurell, Jaume. *What is a Classic in History? The Making of a Historical Canon*. Cambridge: Cambridge University Press, 2024.
- Bauer, Thomas. *Neden İslam'ın Orta Çağı Yoktu?: Antik Çağ'ın Mirası ve Doğuşu*. trc. Hülya Yavuz Akçay. İstanbul: Runik Kitap, 2021.
- Beyazyüz Sipahioğlu, Kevser. "Taberî". *Bağdat'ın Ünlü Tarihçileri* içinde, haz. Nahide Bozkurt, 117-131. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2020.
- Beyazyüz Sipahioğlu, Kevser. *İzzeddin İbnü'l-Esîr (öl. 630/1233)*. İstanbul: Siyer Yayınları, 2021.
- Beyazyüz Sipahioğlu, Kevser. "Genel Tarih Eserlerinde Emevî Anlatısı - İslam Tarih Yazıcılığı Bağlamında Bir İnceleme- (H. III-VI/M. IX-XII)". Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2023.
- Brockelmann, Carl. *History of Arabic Written Tradition*. İngilizceye trc. Joep Lameer. Leiden-Boston: Brill, 2016.

- Daniel, Elton L. “Manuscripts and Editions of Bal’ami’s Tarjamah-i Tāriḫ-i Ṭabari”. *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, 2 (1990): 282-321.
- Demirci, Mustafa. “İslam Tarihinin Dönemlendirilmesi Problemi”. *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, 11:1-2 (2016): 3-44.
- Donner, Fred M. *Narratives of Islamic Origins: The Beginnings of Islamic Historical Writing*. New Jersey: The Darwin Press Inc., 1998.
- el-Bağdādî, el-Hatîb. *Tārîhu Bağdâd*. nşr. Beşşâr Avvâd Ma’rûf. Beyrut: Dâru’l-Ğarbi’l-İslâmî, 2002.
- Erşahin, Seyfettin. “Türkiye’de Modern İslâm Tarihçiliğine Doğru Millî Devlette Ümmeti Çalışmak”, *İslâmî İlimlerde Metodoloji/Usûl Mes’alesi II* içinde, haz. İsmail Kurt ve Seyit Ali Tüz, 949-980. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Erşahin, Seyfettin. *İslam Tarihini Anlama Kılavuzu*. Ankara: Otto Yayınları, 2017.
- Gibb, H. A. R. “Tarih”. *MEB İslam Ansiklopedisi*. 11:782-799. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1979.
- Goldziher, Ignace. *Klasik Arap Literatürü*. trc. Azmi Yüksel ve Rahmi Er. haz. Mehmet Akif Kireşçi. Ankara: İmaj Yayınları, 1993.
- Günaltay, M. Şemseddin. *İslam Tarihinin Kaynakları: Tarih ve Müverrihler*. İstanbul: Endülüis Yayınları, 1991.
- Hodgson, Marshall G. S. *İslam’ın Serüveni: İslam’ın Klasik Çağı*, trc. Berkay Ersöz. Ankara: Phoenix Yayınevi, 2017.
- Hodgson, Marshall G. S. *İslam’ın Serüveni: Orta Dönemlerde İslam’ın Yayılışı*. trc. Berkay Ersöz. Ankara: Phoenix Yayınevi, 2017.
- Humphreys, R. Stephen. *İslam Tarihi Metodolojisi: Bir Sosyal Tarih Uygulaması*. trc. Murteza Bedir ve Fuat Aydın. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2016.
- Humphreys, Stephen R. “Ta’riḫ (II. Historical Writing)”, *IE²*, 2. cilt.
- Keaney, Heather N. *Medieval Islamic Historiography: Remembering Rebellion*, New York-Londra: Routledge, 2013.
- Khalidi, Tarif. “Mu’tazilite Historiography: Maqdisi’s Kitāb al-Bad’ wa’l-Ta’riḫ”. *Journal of Near Eastern Studies* 35, sy.1 (1976): 1-12.
- Khalidi, Tarif. *Arabic Historical Thought in the Classical Period*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- Mertoğlu, M. Suat. “Takdim”. *Tenkitli Neşir Kılavuzu (Osmanlı Türkçesi Metinleri İçin)* içinde. haz. Berat Açık, Sadık Yazar, Kadir Turgut ve Özgür Kapa, 7-9. İstanbul: İSAM Yayınları, 2012.

- Mes'ûdî. *Mur'ûcu'z-Zehab ve Me'âdinu'l-Cevher*. nşr. Kemal Hasan Mer'î. Beyrut: el-Mektebetu'l-'Asriyye, 2005.
- Muhanna, Elias. *Âlem Bir Kitap İçre: Nüveyrî ve İslam Telif Tarihinde Ansiklopedik Yazım Geleneği*. trc. Muhammet Enes Midilli. İstanbul: Albaraka Yayınları, 2023.
- Noth, Albrecht. *The Early Arabic Historical Tradition: A Source-Critical Study* (Lawrence I. Conrad'ın katkılarıyla 2. Baskı). trc. Michael Bonner. New Jersey: The Darwin Press Inc., 1994.
- Öz, Şaban. *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri*. İstanbul: İSAR Vakfı Yayınları, 2008.
- Özel, Mustafa, "Klasîği Yeniden Düşünmek Sempozyumu Açılış Konuşması". *İslam ve Klasik VII-X*. içinde, haz. Sami Erdem ve M. Cüneyt Kaya. İstanbul: Klasik Yayınları, 2008.
- Roberts, Joseph Bradin. "Early Islamic Historiography: Ideology and Methodology". *PhD diss.*, Ann Arbor: The Ohio State University, 1986.
- Robinson, Chase. *Islamic Historiography*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Rosenthal, Franz. *A History of Muslim Historiography* (Gözden geçirilmiş 2. Baskı). Leiden: E. J. Brill, 1968.
- Sezgin, Fuat. *Arap-İslam Bilimler Tarihi*. trc. Nilüfer Epçeli. İstanbul: Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2020.
- Söylemez, Mehmet Mahfuz (haz.). *İslam Tarih Usulî ve Kaynakları -2-*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2023.
- Şeşen, Ramazan. *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*. İstanbul: İSAR Vakfı Yayınları, 1998.
- Taberî. *Târîhu't-Taberî: Târîhu'r-Rusul ve'l-Mulûk*. nşr. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim. Mısır: Dâru'l-Meârif, tsz. (2. baskı).
- Üçer, İbrahim Halil. "Klasik Dönem". *İslam Düşünce Atlası*, erişim 17 Ekim, 2024, <https://islamdusunceatlası.org/klasik-donem>.
- Von Grunebaum, G. E. *Classical Islam: A History After 600 A.D. to 1258 A.D.* İngilizceye trc. Katherine Watson. New Jersey: Aldine Transaction a Division of Transaction Publishers, 2009.
- Vrolijk, Arnoud. "The Leiden Editions of Tabarî's Annals: The Search for Istanbul Manuscripts as Reflected in Michael Jan De Goeje's Correspondence". *Quaderni di Studi Arabi* 19 (2001): 71-86.

Wellhausen, Julius. *İslâmın En Eski Tarihine Giriş*. trc. Fikret Işıltan. İstanbul: Ankara Matbaası, 1960.

Ya'kûbî, *Târîh*. nşr. M. TH. Houtsma. Leiden: E. J. Brill, 1883.

Yâkût el-Hamevî. *Mu'cemu'l-Udebâ*. nşr. İhsân Abbâs. Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1993.

Yusrî Abdulganî Abdullah. *Mu'cemu'l-Mü'errihî'l-Müslimîn hatta'l-Karni's-Sânî Aşere'l-Hicrî*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1991.

Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ'*. nşr. Muhammed Eymen eş-Şebrâvî. Kahire: Dâru'l-Hadis, 2006.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1509

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 285

Kitap Adı: Dinler Tarihinin Eleştirel Bağlamı

Jeneoloji, Yapıbozum ve Post-Kolonyal Eleştiri

Book Title: The Critical Context of The History of Religions

Genealogy, Deconstruction and Post-Colonial Criticism

ISBN: 978-625-6781-98-6

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786256781986

Yazar | Author: Emir KUŞCU

Yayına Hazırlayanlar | About the Editors:

Fuat AYDIN | orcid.org/0000-0001-5779-7741

Muhammed Ali BAĞIR | orcid.org/0000-0002-9700-8417

Tevfik AKSOY | orcid.org/0000-0001-9199-5610

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 2

Sayfa Sayısı | Pages: 580

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAX - Din: Dinler tarihi | Religion: History of religion

BISAC: REL017000 - Din / Dinler Tarihi | Religion / Comparative Religion

THEMA: QRAH - Din: Dinler tarihi | Religion: History of religion

LC: BL80.2 - Dinler tarihi: Eleştirel çalışmalar | History of Religions: Critical Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Kuşcu, Emir. *Dinler Tarihinin Eleştirel Bağlamı Jeneoloji, Yapıbozum ve Post-Kolonyal Eleştiri*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

A. Kitaplar

- Adorno, Theodore ve Horkheimer, *Aydınlanmanın Diyalektiği I*, İstanbul: Kabalcı, 1996.
- Ahmad, Aijaz, *In Theory: Classes. Nations, Literatures*, London: Verso, 2000.
- Almond, Ian, *Yeni Oryantalistler*, İstanbul: Pinhan, 2013.
- Asad, Talal, *Genaologies of Religion*, London: The John Hopkins University Press, 1993.
- , *Sekülerliğin Biçimleri*, İstanbul: Metis.
- Aschroft, Bill, Pal Ahluwalia, *Edward Said*, London: Routledge, 2001.
- Auerbach, Erich, *Mimesis: The Representation of Reality in Western Literature*, Oxford: Princeton University Press, 2003.
- Aydın, Fuat, *Dinler Tarihi İncelemelerinde Çağdaş Yaklaşımlar: 1945'ten Günümüze*, Ankara: Eskiye, 2013.
- Balagangadhara, N. S., *Reconceptualizing India Studies*, Oxford University Press, 2013.
- , *Heathen in His Blindness*, Leiden: Brill, 1994.
- Ballantyne, Tony, *Between Colonialism and Diaspora: Sikh Cultural Formations in Imperial World*, London: Duke University Press, 2006.
- Bennett, Clinton, *In Search of The Sacred: Anthropology and the Study of Religion*, New York: Cassell, 2002.
- Biallas, Leonard J., *World Religions: A Story Approach*, Twenty-Third Pub Binder, Leonard, *Liberal İslam*, Kayseri: Rey, 1986.
- Bruns, Gerard, *Antik Hermenötik*, İstanbul: Yeni Zaman Yayınları, 2001.
- Byrne, Peter, *Din Sosyolojisi: Kuram ve Yöntem*, ed., İhsan Çapcıoğlu, Ankara: İmge, 2012.
- Capps, Walter, *Religious Studies: The Making of A Discipline*, Minneapolis Fortres, 1995.
- Carrette, J. ve King, Richard, *Selling Spirituality: The Silent Take over of Religion*, New York: Routledge, 2005.
- Cave, David, *Mircea Eliade's Vision For A New Humanism*, Oxford: Oxford University Press, 1993.
- Chidester, David, *Savage Systems: Colonialism and Comparative Religion in Southern Africa*, London: University Press of Virginia, 1996.

- Chryssides, George D. ve Ron Geaves, *The Study of Religion*, New York: Continuum, 2007.
- Clarke, J. J., *Oriental Enlightenment: The Encounter Between Asian and Western Thought*, London: Routledge, 2003.
- Cox, James L. *From Primitive to Indigenous: The Academic Study of Indigenous Religions*, London: Ashgate, 2007.
- , *A Guide to the Phenomenology of Religion*, London: T and T Clark International, 2006.
- Dadosky, John D., *The Structure of Religious Knowing: Encountering The Sacred in Eliade and Lonergan*, New York: State University of New York Press, 2004.
- Doniger, Wendy, *Implied Spider*, New York: Columbia University Press, 1998.
- Douglas, Mary, *Natural Symbols*, Ringwood: Pelican Books, 1973.
- , *Saflık ve Tehlike*, İstanbul: Metis, 2007.
- Dreyfus, Hubert L., Paul Rabinow, *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*, Chicago: Chicago University Press, 1982.
- Dubuisson, Daniel, *The Western Constructin of Religion: Myths, Knowledge and Ideology*, çev. William Sayers, Baltimore: John Hopkins University Press, 2003.
- Durkheim, Emil ve Mauss, Marcel, *Primitive Classification*, London: Routledge, 2009.
- Eagelton, Terry, *Edebiyat Kuramı*, İstanbul: Ayrıntı, 1990.
- Eliade, Mircea, *Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu*, Konya: Din Bilimler Yayınları.
- , *Kutsal ve Din Dışı*, Gece, 1991.
- , *Ebedi Dönüş Mitosu*, Ankara: İmge, 1994.
- Fitzgerald, Timothy, *Discourse on Civility and Barbarity*, Oxford: Oxford University Press, 2007.
- , *Ideology of Religious Studies*, New York ve Oxford: Oxford University Press, 2000.
- , *Religion and Politics in International Relations: The Modern Myth*, New York: Continuum, 2011.
- Flood, Gavin, *The Importance of Religion*, Oxford: Wiley-Blackwell, 2012.
- Floramo, Giovanni, *Gnostisizmin Tarihi*, İstanbul: Litera Yayıncılık, 2005.
- Foucault, Michel, *Söylemin Düzeni*, İstanbul: Hil Yayın, 1987.
- Gadamer, Hans Georg, *Truth and Method*, New York: Continuum, 2004.

- Halbfass, Wilhelm, *India And Europe*, Albany: State University of New York, 1998.
- Hart, D. G., *The University Gets Religion, Religious Studies in American Higher Education*, London: John Hopkins University Press, 1999.
- Hekman, Susan, *Bilgi Sosyolojisi ve Hermenötik: Mannheim, Gadamer, Foucault ve Derrida*, İstanbul: Paradigma, 1999.
- Holdrege, Barbara A., *Veda and Torah: Transcending The Textuality of Scripture*, Albany: State University of New York Press, 1996.
- Hughes, Aaron, *Abrahamic Religion: On Uses and Abuses of History*, Oxford: Oxford University Press, 2012.
- Hume, David, *Din Üstüne*, Ankara: İmge, 1985.
- Jay, Martin, *The Dialectical Imagination*, Berkeley: University of California Press, 1996.
- Jastrow, Morris, *The Study of Religion*, New York: The Walter Scot Publishing, 1902.
- Kabbani, Rana, *Avrupa'nın Doğu İmajı*, İstanbul: Bağlam, 1993.
- King, Richard, *Orientalism And Religion*, Boston: Ebooks Corp., 1999.
- Kippenberg, Hans G., *Discovering Religious History in the Modern Age*, Oxford: Princeton University Press, 2002.
- Kraemer, Hendrik, *World Cultures and World Religions*, Philadelphia: Westminster Press, 1960.
- Kuşcu, Emir, *Din Fenomenolojisi*, Ankara: Sarkaç, 2011.
- Kula, Onur Bilge, *Batı Düşününde Türk ve İslam İmgesi*, İstanbul: Buke Yayıncılık, 2002.
- Küçükalp, Kasım, *Batı Metafiziğinin Dekonstrüksiyonu: Heidegger ve Derrida*, Bursa: Sentez, 2008.
- Levi-Strauss, Claude, *Yaban Düşünce*, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1984.
- Lewis, Bernard, *İslam and West*, Oxford: Oxford University Press, 1994.
- Lewis, H. D. ve Slater, R. L., *World Religions: Meeting Points and Majör Issues*, London: C.A. Watts & Co. Ltd, 1966.
- Lincoln, Bruce, *Discourse and Construction of Society*, Oxford: Oxford University Press, 1989.
- Long, Charles, *Signification: Signs, Symbols, and Images in the Interpretation of Religion*, Fortress Press, 1995.
- Loomba, Ania, *Kolonializm Postkolonyalizm*, İstanbul: Ayrıntı, 2000.
- Liotard, J. F., *Fostmodern Durum*, Ankara: Vadi, 1994.

- Macfie, A. L., *Orientalism*, London: Longman Pearson Education, 2002.
- McCutcheon, Russell, *Manufacturing Religion*, Oxford: Oxford University Press.
- , *Critics Not Caretakers*, New York: State University of New York Press, 2001.
- Marcos, Sylvia, *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet*, İstanbul: Ütopya, 2006
- Masuzawa, Tomoko, *The Invention of World Religions*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Megill, Allan, *Aşırılığın Peygamberleri*, Ankara: Bilim ve Sanat, 1998.
- Monroe, Charles R. , *World Religions: An Introduction*, New York: Prometheus Books, 1995.
- Murphy, Tim, *Politics of Spirit*, Albany: State University of New York, 2010.
- , *Nietzsche, Metaphor and Religion*, Albany: State University of New York, 2001.
- Müller, Max, *Introduction to The Science of Religion*, London, 1882.
- Nietzsche, Friedrich, *Gay Science*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Norman, Daniel, *İslam and West: The Making of an Image*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 1962.
- Noss, John, *Man's Religions*, New York: Macmillan, 1974.
- Oberoi, Harjat, *The Construction of Religious Boundaries*, Delhi, 1994.
- Otto, Rudolph, *Mysticism East and West*, New York: The Macmillan Company, 1932.
- Paden, William, *Kutsalın Yorumu*, Bursa: Sentez, 2008.
- , *Religious Worlds*, Boston: Beacon Press, 1988.
- Pennigton, Brian K., *Was Hinduism Invented*, Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Petterson, Olaf ve Akerburg, Hans, *Interpreting Religious Phenomena: Studies with Reference to the Phenomenology of Religion*, New Jersey, Humanities Press, 1981.
- Platvoet J. G. *Comparing Religions: A Limitative Approach*, New York: Mouton Publishers, 1982.
- Preus, J. Samuel, *Explaining Religion*, London: Yale University, 1987.
- Rennie, Bryan S., *Reconstructing Eliade: Making Sense of Religion*, Albany: State University of New York Press, 1996.

- Rosenau, Pauline Marie, *Postmodernizm ve Toplum Bilimleri*, Ankara: Ark, 1998.
- Said, Edward, *Oryantalizm*, İstanbul: İrfan, 1998.
- Saler, Benson, *Conceptualizing Religion*, Lieden: Brill, 1993.
- Saliba, John A., 'Homo Religiosus' in *Mircea Eliade: An Anthropological Evaluation*, Leiden: E. J. Brill, 1976.
- Sanıp, Madan, *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*, Ankara: Bilim ve Sanat, 2004.
- Sharpe, Eric, *Comparative Religion*, London: Duckworth, 1975.
- , *Dinler Tarihi: Tarihsel Bir Anlatı*, çev. Fuat Aydın, Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları, 2013.
- Siegel, Paul N., *Dünya Dinleri ve İktidar*, Yordam Kitap, 2013.
- , *Understanding Religion*, London: Duckworth, 1992.
- Smart, Ninian, *The World's Religions*, Cambridge University Press, 1993.
- , *Religion and The Western Mind*, London: Macmillan Press, 1987.
- Smith, Jonathan Z., *Drudgery Divine*, Chicago: The University of Chicago Press, 1990.
- , *To fake Place: Toward Theory in Ritual*, Chicago: The University of Chicago Press, 1987.
- , *Map is Territory*, Leiden: Brill, 1978.
- Smith, Huston, *Religions of Man*, New York: Harper & Row, 1965.
- Snodgrass, Judith, *Presenting Japonese Buddhism to the West: Orientalism, Occidentalism and The Colombian Exposition*, The University of North Carolina Press, 2003.
- Spivak, Gayatri, *A Critique of Post Colonial Reason*, President and Fellows of Harvard College, 1999.
- Strenski, Ivan, *Thinking About Religion: An Historical Introduction to the Theories of Religion*, Oxford: Blackwell Publishing, 2006.
- , *Why Politics Can Not Be Freed from Religion*, Oxford. Wiley-Blackvvell, 2010.
- Sugirtharajah, Sharada, *Imagining Hinduizm*, London: Routledge, 2003.
- Tieie, C. P., *Elements of The Science of Religion*, London: William Blackwood, 1898.
- Towler, Robert, *Homo Religiosus: Sociological Problems in The Study of Religion*, London: Constable, 1974.
- Trautmann, Thomas, *Aryans And British India*, Berkeley: University of Califomia Press, 1997.

- Van Der Leeuw, Gerardus, *Essence and Manifestation in Religion*, New York: Harper-Row, 1963.
- Ward, Dören J. H., *The Classification of Religions*, Chicago: Open Court Pub., 1909.
- Wasserstrom, Steven 'M., *Religion After Religion*, Princeton: Princeton University Press, 1999.
- West, David, *Kıta Avrupası Felsefesine Giriş*, İstanbul: Paradigma, 1998.
- Wiebe, Donald, *Politics of Religious Studies*, Palgrave, 1999.
- , *Religion and Truth*, New York: Mouton, 1981.
- Young, Robert J.C., *White Mythologies: Writing History and the West*, London: Routledge, 2004.
- Zuckerman, Phil, *Din Sosyolojisine Giriş*, Ankara: Birleşik Yayıncılık, 2006.

B. Makaleler

- Abdölmelik, Enver, "Krizdeki Oryantalizm", *Krizdeki Oryantalizm*, İstanbul: Yöneliş, 1998.
- Alatas, Syed Farid, "Sorunlu 'Religion' Kavramı ve Hinduizm Kurgusunun Biruni'ye Atıfla İncelenmesi", *İslam Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 23, 2010.
- Alıcı, Mustafa, "Dinler Tarihinde Çağdaş Metodolojik Problemler", *İslami İlimlerde Metodoloji*, Ensar Neşriyat, İstanbul: 2005.
- Alles, Gregory, "Homo Religiosus", *Encyclopedia of Religion*, vol. 6. ed., Mircea Eliade, New York: MacMillan, 1987.
- Altieri, Pia, "Close Encounters To The Smith Kind", *Method & Theory in The Study of Religion*, 16. 2004.
- Altizer, Thomas, "History as Apocalypse", *Deconstruction and Theology*, Crossroad, 1982.
- Anttonen, Veikko "Pathways to Knowledge in Comparative Religion: Clearing Ground for New Conceptual Resources", *Religion as a Human Capacity*, ed., T. Light ve B. C. Wilson, Leiden: Brill, 2001.
- Asad, Talal, "Avrupalı Olmayan Yönetimin İki Avrupalı İmgesi", *Antropoloji ve Sömürgecilik*, Ankara: Ütopya, 2008.
- , "Reading A Modern Classic, W. C. Smith's The Meaning and End of Religion", *History of Religions*, Vol. 40, No. 3, 2001.
- , *The Idea of an Anthropology of İslam*, Washington D. C. Georgetown University Çenter Mart, 1986.

- Bell, Catherine, "Extracting The Paradigm-Ouch", *Method and Theory in The Study of Religion*, 20, 2008.
- , "Paradigms Behind (and Before) The Modern Concept of Religion", *History and Theory*, Theme Issue, 45 December 2006.
- , "Pragmatic Theory", *Secular Theories on Religion: Current Perspectives*, ed., Tim Jensen ve Mikael Rothstein, Copenhagen: Museum Tusculanum Press, 2000.
- Benavides, Gustavo "There Is Data for Religion", *JAAR*, December 2003, vol. 71, No: 4.
- , "Modernity", *Critical Terms for Religious Studies*, , ed. Mark Taylor, Chicago: The University of Chicago Press, 1998.
- , "Afterreligion after Religion", *JAAR*, Vol. 69, No: 2, 2001.
- Response: Theory, Quasi-theory and Pseudo-theory in the Study of Religion", *Method and Theory in the Study of Religion*, 22, 2010.
- Beinorius, Audrius, "The Pitfalls of Orientalism: 'Hinduism and Post-colonial Discourse", *Dialogue and Universalism*, 1-2, 2003.
- Burris, John P., "Text and Context in the Study of Religion", *Method & Theory in the Study of Religion*, 15, 2003.
- Carter, Jeffrey, "Comparision In the History Of Religions: Reflections And Critiques", *Method & Theory In The Study of Religion*, 2004.
- Chidester, David , "Colonialism", *Guide to The Study of Religion*, London ve New York: Cassell, 2000.
- , "Authentic Forgery and Forging Authenticity: Comparative Religion in-South Africa", University of Capetown, *Inaugural Lecture*, New Series 186, 12 October, 1994.
- , "Primitive Texts, Savage Contexts: Contextualizing The Study of Religion In Colonial Situations", *Method & Theory in The Study of Religion*, 15, 2003.
- Clifford, James, "Oryantalizm Üzerine", *Oryantalizm*, Ankara: Doğu-Batı, 2007.
- Critchley, Simon, "Yapıbozum ve Pragmatizm: Derrida Özel İronist mi Yoksa Kamusal Liberal mi?", *Yapıbozum ve Pragmatizm*, İstanbul: Sarmal, 2008.
- Corbin, Henry, "Time of Eranos", *Man and Time: Papers From The Eranos Yearbooks*, London: Routledge&Kegan Paul, 1958.
- Christ, Carol P., "M. Eliade and The Feminist Paradigm Shift", *Journal of Feminist Studies in Religion*, Vol. 7, No: 2, Güz, 1991.

- Davidson, Arnold I., “Arkeoloji, Geneoloji, Etik”, *Foucault ve Bilginin Arkeolojisi*, der. Veli Urhan, İstanbul: Paradigma, 2002.
- Doniger, Wendy, “Postmodern And Colonial -Structural Comparisions”, *A Magic Still Dwells*, ed. Kimberley C. Patton, Berkeley: University of Califomia Press, 2000.
- Dubuisson, Daniel, “Response”, Review Symposium ed. Steven Engler, Dean Miller, *Religion*, 36, 2006.
- , The Poetical And Rhetorical Structure of Eliadean Text. A Contribution To Critical Theory And Discourses on Religions”, *Hermeneutics, Politics and The History of Religions*, ed., C. K. Wedemeyer ve Wendy Doniger, Oxford University Press, 2010.
- Dudley, Guilford, “Mircea Eliade as the “Anti-Historian” of Religions”, *JAAR*, 44/2, 1976.
- Dupre, Wilhelm, “Critique and Challenge: Some Remarks on Daniel Dubuisson’s Critique of The Concept of Religion”, Review Symposium ed. Steven Engler, Dean Miller, *Religion*, 36, 2006.
- Eck, Diana, “Diaologue and Method”, *A Magic Stili Dwells*, ed. Kimberley C. Patton, Berkeley: University of California Press, 2000.
- Eckel, Malcolm David, “Contested Identities”, *AMagic Still Dwells*, ed. Kimberley C. Patton, Berkeley: University of Califomia Press, 2000.
- Flood, Gavin, “Reflections on Tradition and Inquiry in the Study of Religions”, *Journal of the American Academy of Religion*, Vol: 74, No: 1, Mart, 2006.
- Flynn, Thomas, “Foucault’s Mapping of History”, *The Cambridge Companion to Foucault*, ed. Gary Gutting, New York: Cambrdige University Press, 2005.
- Foucault, Michel, “Nietszche, Geneaiogy, History”, *Language, Counter-Memory and Practice*, ed. Donald Bouchard, New York: Cornell University Press, 1980.
- Frazer, Jessica “The History of Hindu Studies”, *The Continuum Companion to Hindu Studies*, ed., Jessica Frazer, London: Continuum, 2011.
- Freidenreich, David M., “Comparisions Compared: A Methodological Of Religion: From ‘A Magic Dwells’ To A Magic Stili Dwells”, *Method And Theory in The Study of Religion*, 16, 2004.

- Geaves, Ronald, "The Dangers of Essentialism: South Asian Communities in Britain and The World Religions Approach to the Study of Religions", *Contemporary South Asia* 14,1, Mart, 2005.
- Geertz, Armin W., "Analytical Theorizing in the Secular Study of Religion", *Secular Theories on Religion: Current Perspectives*, ed., Tim Jensen ve Mikael Rothstein, Museum Tusculanum Press, 2000.
- Gill Sam, "Play", *In The Guide to the Study of Religion*, ed. W. Braun ve R. McCutcheon, London: Cassell, 2000.
- Girardot, N. J., "Max Müller's Sacred Books and Nineteenth Century Production Of The Comparative Science of Religions", *History of Religions*, Vol: 41, No: 3, Şubat, 2002.
- Griffin, David Ray, "Religious Experience, Naturalism and The Social Scientific Study of Religion", *Journal of the American Academy of Religion*, 68/1, Mart, 2000.
- , "Rejoinder to Preus and Segal", *Journal of The American Academy of Religion*, 68/1, Mart, 2000.
- Halliday, Fred "Oryantalizm ve Eleştirmenleri", *Oryantalizm*, Ankara: Doğu-Batı, 2007.
- Heidegger, Martin, "Hümanizm Üzerine Mektup", *Hümanizmin Özü*, İstanbul: İz, 2002.
- Holdrege, Barbara A., "What's Beyond The Post", *A Magic Still Dwells*, ed. Kimberley C. Patton , Berkeley: University of California Press. 2000.
- , "The Politics of Comparision: Connecting Cultures Outside of And in Spite of The Wesf", *International Journal of Hindu Studies*, 14, 2-3, 2010.
- Hoy, David, "Jacques Derrida", *Çağdaş Temel Kuramlar*, Quentin Skinner, Ankara: Vadi, 1997.
- Hughes, Aaron, "Haven't We Been here Before? Rehabilitating Religion in Light of Dubuissou's Critique", ", Review Symposium ed. Steven Engler, Dean Miller, *Religion*, 36, 2006.
- Hussain, Asaf, "The Ideology of Orientalism", *Orientalism, İslam and Islamists*, ed., Asaf Hussain, Robert Olson, Jamil Qureshi, Vermont: Amana Books, 1984.
- Idinopulos, Thomas A., "The Mothering Principle in the Comparision of Religions", *Comparing Religions*, Leiden: Brill, 2006.

- Inden, Ronald, *Orientalist Construction of India, Modern Asian Studies*, 20, 3, 1986.
- Isambert, F. A., "Din Fenomenolojisi", *Din Bilim Yazıları*, ed. Zeki Özcan, İstanbul: Alfa, 2001.
- Jensen, Jeppe Sinding , "Why Magic? It's Just Comparision", *Method & Theory in the Study of Religion*, 16, 2004.
- , "On Universals In the Study of Religion", *Secular Theories on Religion: Current Perspectives*, ed., Tim Jensen ve Mikael Rothstein, Copenhagen: Museum Tusculanum Press, 2000.
- Joy, Momy, "Beyond God's Eyeview: Altemative Perspectives in the Study of Religion" *Method & Theory in The Study of Religion*, 12, 2000.
- Juergensmeyer. Mark, "Thinking Globally About Religion", *Global Religions: An Introduction*, ed., Mark Juergensmeyer, New York: Oxford University Press, 2003.
- Kellner, Douglas, "Toplumsal Teori olarak Postmodernizm", *Modernite Versus Postmodernite*, ed. Mehmet Küçük, Ankara: Vadi, 1993.
- King, Richard, "Taking on The Guild, Tomoko Masuzawa and The Invention of World Religions", *Method and Theory in the Study of Religion*, 20, 2008.
- , "Colonialism, Hinduism and The Discourse of Religion", *Rethinking Religion In india: The Colonial Construction of Hinduism*, ed., Esther Bloch, M. Keppens, Rajaram Hedge, London: Routledge, 2010.
- , "Response To Revievs Of Orientalism and Religion", *Method & Theory in The Study of Religion*, 14, 2002.
- Kippenberg, Hans G., "The Study of Religion in the Twentieth Century", *The Future of Study of Religion*, ed., Slavica Jakelic ve Lori Pearson. Leiden: Brill, 2004.
- , "Religious History, Displaced by Modernity", *Numen*, vol: 47, 2000.
- , Response: 'The Wrong Way through The Telescope': Observing Historians of Religions ar Work", *Journal Of American Academy Of Religion*, Vol: 71, No. 4, December, 2003.
- , The study of Religion in the Tvventieth Century", *The Future of Study of Religion*, ed., Slavica Jakelic ve Lori Pearson, Leiden: Brill, 2004.

- , "Explaining Modern Facts By Past Religions", *Man, Meaning and Mystery*, ed. Sigurd Hjelde, Leiden: Brill, 2000.
- , "Max Weber: Din ve Modernleşme", *Din Sosyolojisi: Kuram ve Yöntem*, ed., İhsan Çapçioğlu, Ankara: İmge, 2012.
- , Joachim Wach between The George Circle Anda Webers Typology of Religious Communities', *Hermeneutics, Politics and The History of Religion*, ed., C. K. Wedemeyer ve Wendy Doniger, New York: Oxford University Press, 2010.
- Kuşcu, Emir "Gnostik Bilginin Varoluşçu Yorumu", *Milel Nihal*, 7/1, 2010.
- Laine, James W., "Mind and Mood in The Study of Religion", *Religion*, 40, 2010.
- Lewis, Bernard, "Oryantalizm Sorunu", *Oryantalizm*, Ankara: Doğu-Batı, 2007.
- Lipner, Julius, "The Rise of 'Hinduism'; or How to Invent a World Religion with Only Moderate Success", *Hindu Studies*, 10, 2006.
- Llewellyn, J. E., "(Foot) Notes On Orientalism and Religion", *Method & Theory in the Study of Religion*, 14, 2002.
- Locklin, Reid B., Tracy Tiemeier ve Johann M. Vento, "Teaching World Religions without Teaching 'World Religions'", *Teaching Theology and Religion*, Vol: 15, Sayı: 2. Nisan, 2012.
- Lockin, Reid B., ve Hugh Nicholson, "The Return of Comparative Theology", *JAAR*, Haziran 2010, Vol. 78, No. 2, 2010.
- Lopez, Donald S., "Belief", *Critical Terms for Religious Studies*, ed. Mark Taylor, Chicago: University of Chicago Press, 1998.
- Loy, David "Dead Words, Living Words and Healing Words: The Disseminations of Dogen and Eckhart", *Healing Deconstruction: Postmodern Thought in Buddhism and Christianity*, ed. David Loy, The American Academy of Religion, 1996.
- Mack, Burton, "After Drudgery Divine", *Numen*, vol. 39, Fasc. 2, 1992.
- Maggio, J., "'Çan The Subaltem Be Heard' Political Theory, Translation, Represantion and Gayatri Spivak", *Alternatives*, 32, 2007.
- Mantini, Silvia, "Comparativism in The History of Religions: Some Models and Key Issues", *Religion*, 37: 4. 2007.
- Mandair, Arvind, "Hegel's Excess: Indology, Historical Difference and the Post-Secular Turn of Theory", *Postcolonial Studies*, vol. 9, no. 1.

- Mansour, Wisam, “The Violence of The Archive”, *English Language Notes*, 45. 1, Spring-Summer, 2007.
- Martin, Luther H., “Comparasion”, *Guide To The Study Of Religion*, ed., Willi Braun ve R. T. McCutcheon, London: Cassell, 2000.
- , “Disenchanting’ The Comparative Study of Religion”, *Method And Theory In The Study of Religion*, 16, 2004.
- Masuzawa, Tomoko, “Reflections on the Charmed Circle”, *JAAR*, vol:69, no. 2, 2001.
- , Our Master’s Voice: F. Max Müller After A Hundred Years of Solitude”, *Method and Theory in the Study of Religion*, 15, 2003.
- , “From Theology To World Religions: Ernst Troeltsch and The Making of Religionsgeschichte”, *Secular Theories on Religion*, ed. Tim Jensen, Mikael Rothstein, Museum Tusculanum Press, 2000.
- , “What Do The Critics Want?-A Brief Reflection on the Difference between a Disciplinary History and a Discourse Analysis”, *Method and Theory in The Study Of Religion*, 20, 2008.
- McCutcheon, Russell T. , “The Resiliency of Conceptual Anachronisms, On Knowing The Limits of the ‘West’ and ‘Religion’”, Review Symposium ed. Steven Engler, Dean Miller, *Religion*, 36, 2006.
- , Circling The Wagons: The Problem With Insider/Outsider In The Comparative Study of Religion”, *Comparing Religions*, ed., T. A. Idinopulos, Leiden: Brill, 2006.
- , “‘Just Follow The Money’ The Cold War, The Humanist Study of Religion, And The Fallacy of Insufficient Cynicism”, *Culture and Religion*, Vol. 5, No: 1, 2004.
- , “‘They Licked the Platter Clean’ On The Co-Dependency of the Religious and The Secular”, *Method and Theory in the Study of Religion*, 19, 2007.
- , “Religion: Overview”, *New Dictionary of the History of Ideas*, vol: 5, ed., Maryanne Cline Horowitz, New York: Charles Scribner’s Sons. 2004.
- McKeown, Elizabeth, “Inside Out And Between: Comparing The Comparativists”, *Method And Theory in The Study of Religion*, 20, 2008.
- Meslin, Michel, “İnsan ve Kutsal”, *Din Bilim Yazıları*, ed., Zeki Özcan, İstanbul: Alfa, 2001.

- Mocko, Anne M., "Tracing The Red Thread. Anti-Communist Themes in the Work of M. Eliade" *Hermeneutics, Politics and the History of Religions*, ed., Christian K. Wedemeyer ve Wendy Doniger, Oxfbrd: Oxford University Press, 2010.
- Murphy, Tim, "The Concept (Entwicklung) in German Religionswissenschaft: Before and After Darwin", *Method&Theory in the Study of Religion*, Leiden: Brill, 1999.
- , Cultural Understanding of 'Religion': Hermeneutical Context of Teaching Religious Studies in North America", *Method & Theory in the Study of Religion*, 18, Leiden: 2006.
- , "Discourse", *Guide to The Study of Religion*, ed. R. McCutcheon ve Willi Braun, New York: Cassell, 2000.
- , Religionvissenschaft as Colonial Discourse: The Case of Rudolf Otto", *Temenos*, vol. 43, No. 1, 2008.
- , Elements of A Semiotic Theory Of Religion", *Method & Theory in the Study of Religion*, 15, 2003.
- , Speaking Different Languages: Religion and The Study of Religion", *Secular Theories on Religion; Current Perspectives*, ed. Tim Jensen, Museum Tusculanum Press, 2000.
- Müller, Max Y. *India: What can It Teach Us*, A Course of Lectures delivered before the University of Cambridge, London: Longmans, Green Co., 1892.
- Nayar, Pramond K., "Westem Construction of Religion", *Journal of Cultural and Religious Theory*, vol. 6, no. 3, 2005.
- Nicholson, Hugh, "The Reunification of Theology and Comparison in The New Comparative Theology", *Journal of the American Academy of Religion*, Vol: 77, No: 3. 2009.
- Olson, Cari, "Mircea Eliade, Postmodernism And The Problematic Nature of Representational Thinking", *Method & Theory in the Study of Religion*, 11, 1999.
- , "The Tension Between Scholarship and Politics: A Consideration of the Legacy of Eliade", *International Journal on Humanistic Ideology*, vol: 4, No. 2, Autumn-Winter, 2011.
- Orsi, Roberto, "The So Called History of the Study of Religion", *Method and Theory in The Study of Religion*, 20, 2008.
- Paden, William "Theaters of World Making Behaviour: Panhuman Context For Comparative Religion", *Comparing Religions*, ed., T. A. Idinopulos, B. C. Wilson ve J. C. Hanges, Leiden: Brill, 2006.

- , "Comparative Religion And The Whitehouse Project: Connections And Compatibilities", *Method and Theory in the Study of Religion*, 16, 2004.
- , "Comparative Religion in the State of Nature", *Religion as Human Capacity*, ed., Timothy Light, Brian Wilson, Leiden: Brill, 2004.
- Partin, Harry Q., *Encyclopedia of Religion*, ed. M. Eliade, vol. 3, New York: Macmillan, 1987.
- Patton, Kimberley C., *Juggling Torches: Why We Still Need Comparative Religion*, A Magic Still Dwells, Berkeley: University of California Press, 2000.
- Philip, Mark, "Michel Foucault", *Çağdaş Temel Kuramlar*, ed., Quentin Skinner, Ankara: Vadi, 1997.
- Preus, J. Samuel, *Explaining Religion: Criticism and Theory from Bodin to Freud*, New Haven: Yale University, 1987.
-, "Response: Explaining Griffin", *Journal of The American Academy of Religion*, 68/1, Mart, 2000.
- Pye, Michael , "Westemism Unmasked", *Secular Theories on Religion: Current Perspectives*, ed. Tim Jensen ve diğerleri, Copenhagen: Museum Tusculanum Press, 2000.
- Raghu, Jyoti, "Rethinking Hinduism in a Postcolonial Context", *Journal of Postcolonial Theory and Theology*, vol. 3, sayı. 1, Kasım 2012.
- Rennie, Bryan, "Religion After Religion", *Method & Theory in the Study of Religion*, No. 15, 2003.
- , "Manufacturing McCutcheon: The Failure of Understanding in The Academic Study of Religion", *Culture and Religion: An Interdisciplinary Journal*, 1:1, 2000.
- Richardson, Robin, "World Studies and World Religions", *Approaching World Religions*, ed., Robert Jackson, 1982, John Murray Pub., 198.
- Rorty, Richard, "Cultural Politics and Arguments for God", *Radical Interpretation in Religion*, ed., Nancy K. Frankenberry, Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Ryba, Thomas, "Comparative Religion, Taxonomies And 19th Century Philosophies of Science: Chantepie De La Saussaye and Tiele", *Numer*, vol: 48, 2001.
- Sakaranaho, Tuula, "Introduction", *How to Do Comparative Religion*, ed. Reno Gothoni, New York: Walter de Gruyter, 2005.

- Saler, Benson, "Comparison: Some Suggestions For Improving The Inevitable", *Numen*, vol: 48, 2001.
- Schopen, Gregory, "Archaeology and Protestant Presuppositions in the Study of Indian Buddhism", *Defining Buddhism(s)*, ed., Karen Derris, Natalie Gummer, London: Equinox Publishing, 2007.
- Schwöbel, Christoph, "The History of Religions and The Study of Religions: A Response To Hans Kippenberg", *The Future of Study of Religion*, ed., Slavica Jakelic ve Lori Pearson, Leiden: Brill, 2004.
- Segal, Robert, "The Place of Religion in Modernity", *History of Human Sciences*, 17, 131, 2004.
- , "Dubuisson's Wedtem Construction Of Religion", Review Symposium ed. Steven Engler, Dean Miller, *Religion*, 36, 2006.
- , Classification and Comparison in the Study of Religion: The Work of Jonathan Z. Smith", *JAAR*, vol. 73, No. 4, 2005.
- , The Invention of World Religions: The Critics", *Method and Theory in The Study of Religion*, 20.
- , A Matter of Class", *Relating Religion: Essays In The Study of Religion*, Chicago: The University of Chicago Press, 2004.
- , Postmodernism And Comparative Method", *Comparing Religions*, ed., T. A. İdinopulos, Leiden: Brill, 2006.
- , "In Defense Of The Comparative Method", *Numen*, vol. 48, 2001.
- , "Animals and Plants in Myth and Legends", *Encyclopedia Britannica*, 15. ed., Vol. 1
- Sharpe, Eric, "The Study of Religion in Historical Perspective", *The Routledge Companion To Study of Religion*, ed., John R. Hinnels, Nevv York: Routledge, 2005.
- , Comparative Study of Religion in Historical Perspective", *Comparative Religion in Education* ed. John R. Hinnels New Castle: Oriel, 1970.
- , The Study of Religion in The Encyclopedia of Religion", *Journal Of Religion*, University of Chicago, 1990.
- Sharma, Arvind, "Orientalism and The Comparision of Religions", *Comparing Religions*, ed., İdinopulos, T. A., B. C. Wilson ve J. C. Hanges, Leiden: Brill, 2006.
- Siebert, Rudolf J., "Toward a Discourse Behveen Cognitive and Critical Theoreticians of Religion: Open Dialectic Between The Religious

- and Secular”, *Religion As Human Capacity*, ed., T. Light ve Brian C. Wilson, Leiden: Brill, 2004.
- Slater, Michael, “Can One Be A Critical Caretaker”, *Method And Theory in The Study of Religion*, 19, 2007.
- Smart, Ninian, “Teaching Religion and Religions: The ‘World Religions’ Course”, *Reflections in The Mirror of Religion*, New York: Macmillan Press 1997.
- , “The World’s Religions and Ideologies in Interaction”, *Beyond Ideology*, London: Collins, 1981.
- Smith, David, “Orientalism and Hinduism”, *The Blackwell Companion to Hinduizm*, Blackwell Pub., 2003.
- Smith, Huston, “Accents of the World’s Religions”, *Essays on World Religion*, ed., M. Darrol Bryant, New York: Paragon House, 1995.
- Smith, J. Z., “Religion, Religions, Religious”, *Critical Terms for Religious Studies*, ed. Mark Taylor, Chicago: The University of Chicago Press, 1998.
- , “The Devil in Mr. Jones”, *Imagining Religion*, Chicago: The University of Chicago Press, 1988.
- , “Classification”, *Guide To Study of Religion*, ed. Willi Braun ve R. McCutcheon, London: Cassell, 2000.
- , “Fences and Neighbors: Some Contours of Early Judaism”, *Imagining Religion: From Babylon To Jonestown*, Chicago: The University of Chicago Press, 1982.
- , In Comparison A Magic Dvvels”, *A Magic Stili Dwells*, ed. Kimberley C. Patton, Berkeley: University of Califomia Press, 2000
- , The ‘End’ of Comparision”: Redescription and Rectification”, *A Magic Stili Dwells*, ed. Kimberley C. Patton, Berkeley: University of Califomia Press, 2000.
- , “In Comparison a Magic Dwells” *Imagining Religion: From Babylon to Jonestown*, Chicago: The University of Chicago Press, 1982.
- Spivak, Gayatri C., “Can The Subaitern Speak”, *The Post-Colonial Studies Reader*, ed., Bili Aschroft ve Diğeleri, Oxford: Routledge, 2006.
- Stuckard, Kocku von “Relative, Contingent, Determined: The Category ‘History’ and Its Methodological Dilemma”, *Journal Of American Academy of Religion*, Vol: 71, No: 4, 2003.

- , "Discursive Study of Religion: Approaches, Definitions and Implications", *Method and Theory in the Study of Religion*, 25, 1, 2013.
- Subtely, Maria E., "History and Religion: The Fallacy of Metaphysical Questions", *Iraman Studies*, vol. 36, no: 1. Mart, 2003.
- Sugirtharajah, Sharada, "Colonialism and Religion", *Rethinking Religion in India*, London: Routledge, 2010.
- Sweetman, Will, "The Prehistory of Orientalism: Colonialism And The Textual Basis for Bartholomaeus Ziegenbalg's Account of Hinduism", *New Zealand Journal of Asian Studies*, 6, 2, December, 2004.
- , "Hinduism" and The History of "Religion": Protestant Presuppositions in the Critique of the Concept of Hinduism", *Method & Theory in the Study of Religion*, 2003.
- Taves, Ann, "From Religious History To the Cultural History Of Religion", *Journal Of American Academy Of Religion*, Vol: 71, No: 4, December, 2003.
- Taylor, Mark "Introduction", *Critical Terms for Religious Studies*, , ed. Mark Taylor, Chicago: The University of Chicago Press, 1998.
- Tayob, Abdulkader, "The Study Of Religion And Social Crises: An Islamic Discourse in Late Twentieth Century", *New Approaches To Study of Religion*, New York: Walter De Gruyter, 2004.
- Tilley, Terrence W., "Polemics and Politics in Explaining Religion", *Journal of Religion*, vol. 71, Nisan, 1991.
- Tjoa-Bonatz, Mai Lin, "Idols and Art: Missionary Attitudes toward Indigenous Worship and the Material Culture on Nias. Indonesia; 1904-1920", *Casting Faiths: Imperialism and The Transformation of Religion in East and Southeast Asia*, ed., Thomas David Dubois, Palgrave Macmillan, 2009.
- Turcanu, Florin, "Fascist Scholars, Fascist Scholarship. The Quest for Ur-Fascism and the Study of Religion", *Hermeneutics, Politics and the History of Religions*. ed., Christian K. Wedemeyer ve Wendy Doniger, Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Urban, Hugh. "Syndrome of the Secret: 'Esocentrism' and the Work of Steven M. Wasserstrom", *JAAR*, vol. 69, No. 2, 2001.
- , "Making A Place To Take A Stand: Jonathan Z. Smith And The Politics and Poetics of Comparison", *Method & Theory In The Study of Religion*.

- , "Power Stili Dwells. The Ethics and Politics of Comparison in Magic Stili Dwells", *Method & Theory in The Study of Religion*, 16, 2004.
- Van der Veer, Peter, "The Imperial Encounter with Asian Religions", *Radical History Review*, 99, Güz, 2007.
- Waardenburg, Jacques, "Batıdaki İslam Çalışmalarında 'Resmi ve Popüler İslam' Ayrımına Gösterilen İlginin Nedenleri Üzerine", *Sosyo-Dini Farklılaşma ve İslam*, ed., Mustafa Arslan, Ankara: Fecr, 2013.
- Waggoner, Matt, "Kültür ve Din", *Din Sosyolojisi: Kuram ve Yöntem*, ed. Peter Clarke, Ankara: İmge, 2012.
- Waghome, Joanne Puzzo, "Moving Comparison Out Of The Scholar's Laboratory", *Method & Theory In The Study Of Religion*, 16, 2004.
- Wasserstrom, Steven M., "The Master-Interpreter: Notes On The German Career of Joachim Wach (1922-1935)". *Hermeneutics, Politics and The History of Religion*. ed., C. K. Wedemeyer ve Wendy Doniger, New York: Oxford University Press, 2010.
- , "Response, Final Note to Significance Seekers" *JAAR*. Vol. 69, No. 2, 2001.
- Wright Peter M. "After Smith: Romancing The Text When 'Maps are We Ali Possess'", *R & L*, 42, 3, Autumn, 2010.
- Weckman, George, "Questions of Judgment in Comparative Religious Studies", *Comparing Religions*, ed., T. A. Idinopulos, B. C. Wilson ve J. C. Hanges, Leiden: Brill, 2006.
- Wiebe, Donald, "Implications of The Modes of Religiosity Theory For The Scientific Study of Religion", *Method & Theory in the Study of Religion*, Koninklijke Brill, NV, Leiden, 2004.
- , "The Role of Belief in the Study of Religion", *Numen*, vol. 27, fasc. 2, 1980, ss. 234-248 ve W. Cantvvel Smith, "Belief, A Reply to a Response", *Numen*, vol. 27, Fasc.2, 1980.
- , "Understanding in Religious Studies: A Gnostic Aberration in Modern Study of Religion", *Fu Jen Religious Studies*, no. 5, 2002.
- , "Modern Western Science, The Study of Religion And Orientalism And Religion", *Method & Theory in The Study of Religion*, 14, 2002.
- White, David Gordon, "The Scholar As Mythographer", *A Magic Still Dwells*, ed. Kimberley Patton, Berkeley: University of California Press, 2000.

- Williams, Patrick, "Post'ta Bir Şey Yok mu? Said ve Post-kolonyal Entellektüeller Sorunu", *Oryantalizm: Tartışma Metinleri* ed. Aytaç Yıldız, Ankara: Doğu-Batı, 2007.
- Yitik, Ali İhsan, "Hinduizm", *Yaşayan Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz, İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007.
- Young, Katherine, "World Religions: A Category in the Making", *Religion in History*, Canadian Corporation for Studies in Religion, 1992.
- Young, Robert, "Edvard Said'in Post Kolonyal Karasızlığı", *Uluslararası Oryantalizm Sempozyumu* (9-10 Aralık, 2006), İstanbul: 2007, İstanbul B.Ş.B Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Young, Robert J., *Postkolonyalizm, Tarihsel Bir Giriş*, Türkçesi Burcu Toksabay Köprülü-Sertaç Şen (İstanbul: Matbu Kitap, 2016), 23.

C. İnternet Kaynakları

- Adams, Charles Joseph, "Classification of Religions", *Encyclopedia of Britannica*, www.britannica.com/topic/497215/contributors, 26-07-2013.
- Alles, Gregory, "The Study of Religions: The Last 50 Years", özellikle ss. 44- 53, <http://www.iupui.edu/~womrel/Rel433%20Readings/SearchableTextFiles/Alles%20StudyReligionLast50Years.pdf>, 14-03-2013.
- Appadurai, Arjun, "Archive and Aspiration", <http://archivepublic.wordpress.com/texts/ariun-appadurai/>, 15-06-2013.
- Cho, Francisca ve Richard K. Squier. "He Blinded Me With Science': Science Chauvinism in the Study of Religion", *jaar.oxfordjournals.org*, 21-12-2012.
- Engler, Steven, "'Religion' 'The Secular' and The Critical Study of Religion", *Studies in Religion/SciencesReligieuses*, 40, 2011.
- Gill, Sam, "Play and The Future of the Study of Religion... And The Academy", <http://sam-gill.com/PDF/Play%20&%20Future.pdf>, 12-07-2013.
- Ömer, Atalia, "Can a Critic Be a Caretaker Too? Religion. Conflict, and Conflict Transformation", *Journal of the American Academy of Religion*, http://kroc.nd.edu/sites/default/files/JAAR_2011.pdf, 12-02-2013.
- Owen, Suzanne, "The World Religions Paradigm Time For A Change", <http://ahh.sagepub.com/content/10/3/253.refs.html>, s. 255-256.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1511

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 286

Proje Kitaplığı: 3

Sosyal Bilimlerde Yurt Dışı Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Tecrübeleri
Graduate Education and Research Experiences in Social Sciences Abroad

ISBN: 978-625-6781-99-3

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786256781993

Editörler | Editors:

Emir KAYA | orcid.org/0000-0001-7382-3575

Betül KALENDER YAŞAR | orcid.org/0000-0003-0304-727X

Proje Editörü | Project Editor: Abdullah Yasir CAN

Proje Koordinatörü | Project Coordinator: Hayrunnisa DÜZGÜN

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Edited Book

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 224

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR & Hayrunnisa DÜZGÜN

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JNM | Sosyal Bilimler: Eğitim | Social Sciences: Education

BISAC: EDU029000 | Yükseköğretim | Higher Education

THEMA: 1KJH | Sosyal Bilimler - Eğitim | Social Sciences - Education

LC: LC241 | Sosyal Bilimler - Eğitim | Social Sciences - Education

Atıf Bilgisi | Cite as: Kaya, Emir (ed.) – Kalender Yaşar, Betül (ed.). *Sosyal Bilimlerde Yurt Dışı Lisansüstü Eğitim ve Araştırma Tecrübeleri*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Kaynakça

- Aguiar Bobet, Valeria - Petitjean, Véronica. "Tanger et les origines de la franc-maçonnerie hispano-marocaine". *Chroniques d'histoire maçonnique* 87/1 (2021), 27-49.
<https://doi.org/10.3917/chm.087.0027>
- AMCI, Agence Marocaine de Coopération Internationale. "Présentation" (Erişim 17 Mayıs 2024). <https://www.amci.ma/presentation>
- Burke, Edmund. *Prelude to Protectorate in Morocco: Precolonial Protest and Resistance, 1860-1912*. Chicago and London: University of Chicago Press, 1976.
- El Ahmadi, Mohsine - Kchirid, El Mustapha. "L'enseignement traditionnel au Maroc". *Conseil Supérieur de l'Enseignement: Conseil Supérieur de l'Enseignement, Octobre 2007*. Erişim 15 Mayıs 2024. <https://www.csefrs.ma/publications/lenseignement-traditionnel-au-maroc/?lang=fr>
- Emperador Badimon, Montserrat. "Enseignement et emploi public au Maroc: de l'époque coloniale à l'ajustement structurel". *Lutter pour ne pas chômer: Le mouvement des diplômés chômeurs au Maroc*. mlf. Montserrat Emperador Badimon. 29-56. Lyon: Presses universitaires de Lyon, 2020.
<https://doi.org/10.4000/books.pul.32542>
- Gottreich, Emily. *Jewish Morocco: A History from Pre-Islamic to Postcolonial Times*. London: I.B. Tauris, 2021.
- Gottreich, Emily. *The Mellah of Marrakesh: Jewish and Muslim Space in Morocco's Red City*. Bloomington: Indiana University Press, 2007.
- Gravier, Louis. "Mohammed V Inaugure A Rabat La Première Université Marocaine". *Le Monde* (23 décembre 1957).
https://www.lemonde.fr/archives/article/1957/12/23/mohammed-v-inaugure-a-rabat-la-premiere-universite-marocaine_2337592_1819218.html
- HABOUS, Ministère des Habous et des Affaires Islamiques. "SM le Roi Adresse un Discours à la Nation à l'occasion du 60ème Anniversaire de la Révolution du Roi et du Peuple". Erişim 18 Mayıs 2024. <http://www.habous.gov.ma/fr/discours-royaux/4862-sm-le-roi-adresse-un-discours-a-la-nation-a-l-occasion-du-60eme-anniversaire-de-la-revolution-du-roi-et-du-peuple.html>
- Harekât, İbrahim. "Fas (Kültür ve Medeniyet)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 15 Mayıs 2024.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/fas>

JA, JeuneAfrique. “Au Maroc, 1,5 Million de Jeunes ‘Sans Emploi, ne Poursuivant Pas d’études ni de Formation’”. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://www.jeuneafrique.com/1566824/politique/au-maroc-15-million-de-jeunes-sans-emploi-ne-poursuivant-pas-detudes-ni-de-formation/>

Kaya, Halil. “Ottoman Empire And Moroccan Resistance to the French Protectorate in the First World War: Activities of Teskilat-i Mahsusa in Morocco”. *History Studies* 15/1 (Şubat 2023), 41-55.

Knibiehler, Yvonne. “L’enseignement au Maroc Pendant le Protectorat (1912-1956). Les ‘Fils de Notables’”. *Revue d’Histoire Moderne & Contemporaine* 41/3 (1994), 489-498.

<https://doi.org/10.3406/rhmc.1994.1733>

LYAUTEY, Fondation Lyautey. “L’enseignement français à Casablanca, Création Coloniale Oeuvre du Résident Hubert Lyautey”. Erişim 15 Mayıs 2024. <https://lyautey.fr/archives/lenseignement-francais-a-casablanca-creation-coloniale-oeuvre-du-resident-hubert-lyautey/>

Mansouri, Zoulal. “Moroccan University Education: A History of a Failing Dualistic System”. *The Journal of Quality in Education* 13/22 (Kasım 2023), 125-141.

<https://doi.org/10.37870/joqie.v13i22.387>

Miller, Susan Gilson. *A History of Modern Morocco*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

Pellegrini, Chloé vd. “L’Enseignement supérieur au Maroc: état des lieux et comparaison public/privé”. *Working Papes du Ceped* 46, (Mayıs 2020), 1-25. <https://zenodo.org/records/3784938>

Teke, Selim. “Dünyanın İlk Üniversitesi: Karaviyyîn Camii”. *GZT*. Erişim 15 Mayıs 2024. <https://www.gzt.com/mecra/dunyanin-ilk-universitesi-karaviyyin-camii-3434385>

Turan, Mehmet Akif. “Dünyanın En Eski Üniversitesi ‘Karaviyyin Üniversitesi’”. *Anadolu Ajansı*. Erişim 15 Mayıs 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunyanin-en-eski-universitesi-karaviyyin-universitesi/811131>

UM5, Université Mohammed V de Rabat. “Histoire de l’UM5”. Erişim 17 Mayıs 2024. <http://www.um5.ac.ma/um5/histoire-de-lum5>

Vermeren, Pierre. “La formation des élites marocaines, miroir de la mondialisation?”. *Le Télémaque* 39/1 (2011), 53-66. <https://doi.org/10.3917/tele.039.0053>

Milli Eğitim Bakanlığı Raporları

- Bourqia, Rahma vd. *Enquête nationale, les étudiants et la vie universitaire*. Instance Nationale d'Évaluation auprès du Conseil Supérieur de l'Éducation, de la Formation et de la Recherche Scientifique. Décembre 2019. <https://www.csefrs.ma/wp-content/uploads/2023/07/Les-etudiants-et-la-vie-universitaire-FR.pdf>
- Bourqia, Rahma vd. *L'enseignement supérieur au Maroc, Efficacité, efficience et défis du système universitaire à accès ouvert*. Instance Nationale d'évaluation auprès du Conseil Supérieur de l'éducation, de la Formation et de la Recherche Scientifique. Rabat 2018. <https://www.csefrs.ma/wp-content/uploads/2018/10/Rapport-Enseignement-sup-rieur-Fr-03-10.pdf>
- Bourqia, Rahma vd. *La recherche scientifique et technologique au Maroc, analyse évaluative*. Instance Nationale d'Évaluation auprès du Conseil Supérieur de l'Éducation, de la Formation et de la Recherche Scientifique. Rapport sectoriel, Avril 2022. <https://www.csefrs.ma/wp-content/uploads/2022/04/Rapport-Recherche-S-au-Maroc-FR-VF.pdf>
- Bourqia, Rahma vd. *Les ménages et l'éducation: perceptions, attentes et aspirations*. Instance Nationale d'Évaluation auprès du Conseil Supérieur de l'Éducation, de la Formation et de la Recherche Scientifique. Rabat 2019. <https://www.csefrs.ma/wp-content/uploads/2021/02/Les-Me%CC%81nages-et-le%CC%81ducation-2.pdf>
- CSEFRS, Conseil Supérieur de l'Éducation, de la Formation et de la Recherche Scientifique. *Extraits des discours et des messages de Sa Majesté le Roi relatifs à l'éducation-formation 2012-2022*. <https://www.csefrs.ma/wp-content/uploads/2022/12/Recueil-discours-messages-10-2022.docx>

öğrenciyi ağırlamaktadır. Ülkenin eğitim sisteminin güçlü olması, birçok kurumunun uluslararası sıralamalarda kendilerine üst sıralarda yer bulmasına neden olmuştur. Ürdün, tarihi boyunca eğitim kurumlarını daha ziyade sosyal ihtiyaçlara göre düzenlemiştir. Bazı sosyal bilimler alanlarının zaman içerisinde yeterli öğrenci sayısına ulaşamaması nedeniyle kapanması, mühendislik ve tıp alanlarına olan ilgi ve yatırımın artması buna örnek olarak verilebilir. İlahiyat alanında lisansüstü eğitim ise ders döneminin yoğun geçmesi, ders müfredatlarındaki farklılıklar, çalışma alanlarının daha ziyade modern konularla ilişkilendirilmesi ve tez konusunu belirleme süreci ile Türkiye’deki İlahiyat eğitiminden ayrılmaktadır.

Kaynakça

- Almandumah. “el-Reîsiyye”. Erişim 30 Nisan 2024.
<https://www.mandumah.com/>
- Aydın, Yusuf. *Ürdün’de Yükseköğretimde Din Eğitimi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- BAU, Al-Balqa Applied University. “About BAU”. Erişim 16 Nisan 2024.
<https://www.bau.edu.jo/bauar/about/About.aspx>
- BAU, Al-Balqa Applied University. “Faculty of Karak College”. Erişim 16 Nisan 2024.
<https://www.bau.edu.jo/bauar/Colleges/Karak/About.aspx>
- Dirasat. “UJ Dirasat Journals”. Erişim 30 Nisan 2024.
<http://dirasat.ju.edu.jo/>
- Hamed, Manal Omar Hasan. *Türkiye ve Ürdün’deki İlköğretim Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programlarının Öğelerine Göre Karşılaştırması*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- MOHE, The Hashemite Kingdom of Jordan Ministry of Higher Education and Scientific Research. “About MOHE”. Erişim 25 Nisan 2024.
https://www.mohe.gov.jo/EN/Pages/About_the_Ministry
- MOHE, The Hashemite Kingdom of Jordan Ministry of Higher Education and Scientific Research. “The March of Higher Education in a Quarter of a Century”. Erişim 30 Nisan 2024.

https://www.mohe.gov.jo/EBV4.0/Root_Storage/AR/EB_Info_Page/%D9%85%D8%B3%D9%8A%D8%B1%D8%A9_%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B9%D9%84%D9%8A%D9%85_%D8%A%D9%84%D8%B9%D8%A7%D9%84%D9%8A_%D9%81%D9%8A_%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%B1%D8%AF%D9%86.pdf

MOHE, The Hashemite Kingdom of Jordan Ministry of Higher Education and Scientific Research. “The Ministry Strategic Plan for the Years 2019-2021”. 30 Nisan 2024.

https://www.mohe.gov.jo/Ar/List/%D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%B7%D8%A9_%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D8%B1%D8%A7%D8%AA%D9%8A%D8%AC%D9%8A%D8%A9_%D9%84%D9%84%D9%88%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D8%A9

Thalgi, Mohammad. *Ürdün’de Din Eğitimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007.

UJ, The University of Jordan. “Nebze Ani’l-Camiati’l-Ürdüniyye”. Erişim 15 Nisan 2024.

<https://www.ju.edu.jo/ar/arabic/Pages/AboutUJ.aspx>

6. Evrensel araştırma merkezlerine uygun tarzda, üniversite-
tedeki araştırma merkezlerinin geliştirilmesi.

7. Bilimsel potansiyeli arttırmak için, dünya çapındaki üni-
versitelerle koordinasyon sağlama.

8. Denetim işleminin ciddi bir şekilde olması için sadece bi-
limsel ölççeklerle yetinilmemesi ve pratik uygulamaya geçilmesi.

Ek: Irak'taki Eğitim Kurumlarının Türkçe Karşılıkları

Kurum İsimleri	Türkçe Karşılıkları
Dâru'l-Mu'allimîn el- 'Âliye	Yüksek Öğretmen Okulu
ed-Dirâsâtü'l-Filistîniyye	Filistin Araştırmaları
İhyâu't-Turâsi'l-'İlmiyyi'l-'Arabî	Arap Bilim Mirasının Yeniden Canlandırılması
Külliyetü'l-Âdâb ve'l-'Ulûm	Edebiyat ve Bilimler Fakültesi
Külliyetü'l-İdâre ve'l-İktisâd	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Külliyetü'l-İktisâd ve'l-'Ulûmu's- Siyâse	İktisat ve Siyaset Bilimleri Fakül- tesi
Külliyetü'l-Kânûn ve's-Siyâse	Hukuk ve Siyaset Fakültesi
Külliyetü'l-Şerî'a	Şeriat Fakültesi
Külliyetü't-Terbiye li'l-Benât	Kız Eğitim Fakültesi
Külliyetü't-Terbiye	Eğitim Fakültesi
Külliyetü't-Ticâre	Ticaret Fakültesi
Mecelletu'l-Muhattut ve't- Tenmiyyetu'l-Faşlıyye	Dönemlik Planlama ve Kalkınma Dergisi
Ulûmu'l-İktisâdiyye ve'l-İdâriyye	İktisadi ve İdari Bilimler

Kaynakça

Alssaa, Şebeketü's-Sâ'a. "İhsâiyyât 2022, Tullâbu'l-İrâk ve Ebniyetü't-
T'alîm". Erişim 1 Mayıs 2024.

<https://alssaa.com/post/show/14368>

Britannica. Erişim 1 Mayıs 2024.

<https://www.britannica.com/topic/social-science>

Câmiatu Bağdâd Külliyyetu'l-'Ulûmi's-Siyâsiyye. "Muthafu'l-Küllîyye".
Erişim 1 Mayıs 2024.

- <https://copolicy.uobaghdad.edu.iq/?pageid=20449>
- Fursa. "Social Sciences - el-'Ulûmu'l-İctimâ'îyye", Erişim 1 Mayıs 2024.
<https://www.for9a.com/specialities/الاجتماعية-العلوم>
- Fursa. "Specialities". Erişim 1 Mayıs 2024.
<https://www.for9a.com/specialities/>
- Hâdî, Riyad 'Aziz. "el-'Ulûmu'l-İctimâ'îyye fî Câmî'ati Bağdâd: et-Târîh ve't-Tatavvurât". *Mecelletul-'Ulûmi's-Siyâsiyye* 41 (2010), 1-10.
<https://doi.org/10.30907/jj.v0i41.253>
- Harîsân, Bâsem Ali. "el-'Ulûmu'l-İctimâ'îyye fî'l-'Irâk beyne'l-Aksâi's-Sultavî ve'l-Aksâi'l-Muctema'î". *Kitâbât*. Erişim 1 Mayıs 2024.
<https://kitabab.com/%d8%a7%d9%84%d8%b9%d9%84%d9%88%d9%85%d8%a7%d9%84%d8%a7%d8%ac%d8%aa%d9%85%d8%a7%d8%b9%d9%8a%d8%a9%d9%81%d9%8a%d8%a7%d9%84%d8%b9%d8%b1%d8%a7%d9%82%d8%a8%d9%8a%d9%86%d8%a7%d9%84%d8%a7%d9%82%d8%b5/>
- Kânûnu'l-Hidmeti'l-Câmî'îyye, "el-Kânûn rakam (23) liseneti 2008 Kânûnu'l-Hidmeti'l-Câmî'îyye". Erişim 1 Mayıs 2024. https://uobaghdad.edu.iq/wp-content/uploads/2019/05/%D9%82%D8%A7%D9%86%D9%88%D9%86_%D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%AF%D9%85%D8%A9_%D8%A7%D9%84%D8%AC%D8%A7%D9%85%D8%B9%D9%8A%D8%A91.pdf
- Mustansiriyyah University. "el-Muhâdaratu'l-Âşira: et-T'âlîmu'l-Esâsî fî'l-'Irâk". Erişim 1 Mayıs 2024.
https://uomustansiriyyah.edu.iq/media/lectures/12/12_2023_06_12!04_03_31_PM.d
- ocx
- Oxford English Dictionary. Erişim 1 Mayıs 2024.
https://www.oed.com/dictionary/humanity_n?tab=factsheet&tl=tr&ue#1126984
- Stanford Encyclopedia of Philosophy. Erişim 1 Mayıs 2024.
<https://plato.stanford.edu/entries/weber/>
- Vehbe, Mecdî - el-Muhendis, Kâmil. *Mu'cemu'l-Mustalahâtî'l-'Arabîyye fî'l-Lugati ve'l-Edeb*. Beyrut: Mektebetu Lübnân Nâşirûn, 1984.

Pakistan’da eğitim almak, sadece akademik anlamda değil, aynı zamanda kültürel gelişim açısından da büyük bir fırsat sunmaktadır. Ülkenin çok kültürlü yapısı, öğrencilere farklı etnik grupların ve kültürel geleneklerin bir arada var olma deneyimini yaşama imkanı sağlar. Pakistan’daki eğitim ortamı, yerel halkın misafirperverliği ve geleneksel değerleri ile birleşerek, öğrencilerin farklı bir kültür ve toplum anlayışı geliştirmelerine yardımcı olur. Bu kültürel etkileşim, öğrencilerin yalnızca akademik bakış açılarını değil, aynı zamanda kişisel ve toplumsal farkındalıklarını da genişletir. Özellikle kültürel mirası ve tarihi zenginlikleriyle tanınan Pakistan, araştırma yapmak isteyen öğrenciler için ilham verici bir ortam sunar. Bu süreç, öğrencilerin globalleşen dünyada daha bilinçli bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlar. Ayrıca, kültürel çeşitliliğin içinde bulunmak, farklı bakış açılarını anlayarak uluslararası iş birlikleri için güçlü bir temel oluşturur ve mezuniyet sonrası kariyer fırsatları açısından önemli bir avantaj yaratır.

Kaynakça

- Ashraf, Muhammad Azeem vd. “Historical Developments and Current Situation of Technical and Vocational Education in Pakistan”. *Vocational, Technology & Education* 1/1 (March 2024), 1-11.
- BBC News Türkçe. “Pakistan Seçimleri Neden Önemli?” (8 Şubat 2024). <https://www.bbc.com/turkce/articles/cxw7j8xeelpo>
- Butt, Kiran. “Pakistan Aims to Fight Islamophobia via Quran Education”. *Anadolu Agency* (10 Eylül 2020). <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/pakistan-aims-to-fight-islamophobia-via-quraneducation/1968871#:~:text=Pakistan%20has%20made%20learning%20the,that%20knowledge%20to%20combat%20Islamophobia>
- Farooq, Muhammad Sabil vd. “Public vs Private Quality Education at Primary Level in Pakistan”. *International Online Journal of Primary Education* 6/2 (December 2017), 1-23.
- Farooq, Muhammad Umar. “The Increasing Popularity of Turkish Dramas in Pakistan” *Youlin Magazine* (20 April 2022).

- <https://www.youlinmagazine.com/story/the-increasing-popularity-of-turkish-dramas-in-pakistan/MjIOMQ> =
- FNF, Friedrich Naumann Foundation. “Single National Curriculum in Pakistan”. Erişim 15 Nisan 2024.
<https://www.freiheit.org/pakistan/single-national-curriculum-pakistan>
- Gdh, Gdh Digital. “Pakistan ve Türkiye İlişkileri, Müslüman Dünyası İçin Etkili Bir Güç Birliği Ortaya Çıkarabilir”. Erişim 23 Nisan 2024.
<https://gdh.digital/pakistan-ve-turkiye-iliskileri-musulman-dunyasi-icin-etkili-bir-guc-birligi-ortaya-cikarabilir-30171>
- HEC, Higher Education Commission. “About Us”. Erişim 22 Nisan 2024.
<https://www.hec.gov.pk/english/aboutus/pages/aboutus.aspx>
- HEC, Higher Education Commission. *Annual Report (2021-22)*. Pakistan: HEC, 2022. <https://www.hec.gov.pk/english/services/universities/HEDP/Documents/annual-report-HEDR-V2f.pdf>
- Noor, Muhammad Asad. “Modernization of Islamic Education: Where to Look for Examples”. *Daily Times* (24 August 2019).
<https://dailytimes.com.pk/452985/modernization-of-islamic-education-where-to-look-for-examples/>
- PAGE, Pakistan Gulf & Economist. “Revamping Education System”. Erişim 15 Nisan 2024.
<https://www.pakistangulfeconomist.com/2024/08/05/revamping-education-system/>
- PILDAT, Pakistan Institute of Legislative Development and Transparency. “Right to Free and Compulsory Education in Pakistan”. Erişim 22 Nisan 2024. <https://pildat.org/parliamentary-development1/right-to-free-and-compulsory-education-in-pakistan>
- Roof, David J. “Problems of Common Interest: The Shaping of Education in Pakistan, 1970-2014” *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences (PJCSS)* 9/1 (2015), 35-51.
- Sain, Zohaib Hassan. “Revitalizing Education in Pakistan: Challenges and Recommendations”. *International Journal of Higher Education Management* 9/2 (August 2023), 50-62.
- Scholaro. “Education System in Pakistan” Erişim 22 Nisan 2024.
<https://www.scholaro.com/db/countries/Pakistan/Education-System>

UNEVOC-UNESCO, International Centre for Technical and Vocational Education and Training. “Dynamic TVET Country Profiles”. Erişim 23 Nisan 2024.

<https://unevoc.unesco.org/home/Dynamic+TVET+Country+Profiles/country=PAK>

Yeni Şafak. “Türkiye ile Pakistan Ortak Dizi Projesi İçin Bir Araya Geldi: ‘Türk Lala’ Hayata Geçecek” (8 Ocak 2021).

<https://www.yenisafak.com/hayat/turkiye-ile-pakistan-ortak-dizi-projesi-icin-bir-araya-geldi-turk-lala-hayata-gececek-3593458>

Çin üniversitelerinin yönetim yapısına baktığımızda devlet kontrolünde olan fakat bu kontrolün 1985'ten sonra azaldığı bir yapı ile karşılaşmaktayız. Her üniversitenin başında bir rektör bulunmakla birlikte her üniversitede bir de parti yönetimi bulunmaktadır. 1985'teki eğitim reformuna kadar parti yönetimi, yönetim işleri ve akademik kararlar üzerinde tam yetkiye sahipken reform sonrası Komünist Parti'nin üniversiteler üzerindeki yetkisi kısmen azaltılmıştır. Zamanla parti yönetiminin üniversitelerdeki gücü sınırlandırılmış olsa da üniversitelerin birincil sorumlusu hala parti sekreteryasıdır. Bu bağlamda, Çin üniversitelerinde Batılı üniversitelerden farklı olarak ikili bir yönetim sistemi bulunmaktadır. Rektörlerle birlikte üniversitelere devlet-parti kontrolünün sağlanması ve parti ideolojisinin uygulanabilmesi amacıyla bir de parti komitesi atanmaktadır.

Çin üniversitelerindeki sosyal bilimler eğitimine baktığımızda ise günümüz Çin'inde Batı'nın, özellikle ABD'nin sosyal bilimler alanındaki yaklaşımlarının etkili hale geldiğini görebiliyoruz. Pragmatizmin izleri sosyal bilimler alanında da belirgin bir şekilde fark edilmektedir. Geçmişte sosyal bilimler eğitimi esas olarak akademik bilginin üretimi ve öğretimi olarak görülürken günümüzde sosyal bilimler merkezi ve yerel birimlere politika oluşturmayı destekleyen bir alan olarak algılanmaktadır. Çin'deki birçok üniversite bu anlamda politika yapıcılara destek veren düşünce kuruluşları gibi işlev görmeye başlamıştır.

Kaynakça

- Bodenhorn, Terry. "Management and "Administerization" in China's Higher Education System: A View from the Trenches". *The China Quarterly* 244 (2021), 969-987.
- Cai, Yuzhuo - Yan, Fengqiao. "Higher Education and University". *Handbook of Chinese Education*. ed. W. J. Morgan vd. 169-193. UK: Edward Elgar Publishing Ltd, 2017.

- Zhuolin, Feng – Xintong, Jia. "Education in China: An Introduction". *Education in China and the World*. ed. Liu Niancai vd. 1-45. Singapore: Springer, 2024.
- Hawkins, John N. vd. "Higher Education in China: Access, Equity, and Equality". *Inequality in Education: Comparative and International Perspectives*. ed. Donald B. Holsinger - W. James Jacob. 215-239. Dordrecht: Springer, 2008.
- Huang, Futao. "China's Higher Education System - 70 Years of Evolution". *University World News*. Erişim 27 Nisan 2024.
<http://www.universityworldnews.com/post.php?story=20191001085233566>
- Ping, Huang. "The Status of the Social Sciences in China". *World Social Science Report*. ed. Françoise Caillods vd. 73-76. Paris: Unesco Publishing, 2010.
- Ruan, Jieyu vd. "University Managers or Institutional Leaders? An Exploration of Top-Level Leadership in Chinese Universities". *Higher Education* 87/1 (2024), 703-719.
- Wenku. "中国各大学的管理制度 (Çin'deki Üniversitelerin Yönetim Sistemi)". Erişim 28 Nisan 2024. <https://124.im/dIV>
- Xinhua News. "我国高等教育毛入学率达到57,8% (Yükseköğretimde Brüt Okullaşma Oranı Yüzde 57,8'e Ulaştı)". Erişim 20 Nisan 2024. http://m.news.cn/202205/17/c_1128657509.htm

Özellikle eğitim dili İngilizce veya Fransızca olmayan bir programda Türkiye’de lisans eğitimi alan adayların bu konuya özel önem atfetmeleri gerekmektedir. Bir başka tavsiyemiz de adayın uzmanlaşmak istediği alanla ilgili literatür hakkında, öncelikle Batı’da yapılan çalışmalara dair ciddi bir birikime sahip olmasının gerekliliğidir. Böyle bir birikim hem adayın literatür bilgisini ortaya koyacak hem de Batılı araştırma, akademik yazı metot ve teknikleriyle aşinalık kesp ettiğine işaret edecek, akademik kültür şokuna maruz kalmasının önüne geçecektir. Bu uyarı ve tavsiyemiz, ekonomik olarak gelişmemiş, az gelişmiş veya gelişmekte olan şeklinde tanımlanan ülkelerdeki eğitim kurumlarındaki akademik ve metodolojik farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Zira, vurgulayarak da ifade ettiğimiz üzere, Batılı eğitim kurumlarında en önde gelen akademik prensiplerin başında analitik ve eleştirel yaklaşım ilkeleri gelmektedir. Bu ilkeleri besleyen temel güdüler de bağımsızlık ve özgürlük düşünceleridir. Tarihsel olarak bu yetkinliklerin kök salmasının problemlili görüldüğü ortamlarda cereyan eden eğitim faaliyetleri, maalesef bu prensiplere adapte olmayı zorlaştırmaktadır. Öngörülen eğitim ve araştırma alanı değerler ve manevi bağılıklar ihtiva eden boyutlara sahip ise bu zorluklar bir kat daha artmaktadır. Bu doğrultuda, özgüven sahibi olmak, özgürlük ve bağımsızlık kesp etmede ve bu güdülerini beslemede çok önemli bir rol üstlenecek, akabinde de analitik ve eleştirel yaklaşım becerileri daha süratli bir şekilde geliştirilebilecektir.

Kaynakça

- Brunner, Lisa Ruth. “‘Edugration’ as a Wicked Problem: Higher Education and a Three-Step Immigration”. *Journal of Comparative & International Higher Education* 13/5 Spring (2022), 25-37.
- Brunner, Lisa Ruth. “The Ethical Complexities of Canada’s Dependence on Edugration”. *University Affairs*. Erişim 5 Mayıs 2024.
<https://universityaffairs.ca/career-advice/global-campus/the-ethical-complexities-of-canadas-dependence-on-edugration/>

- CMEC, Council of Ministers of Education Canada. "Ministerial Statement on Quality Assurance of Degree Education in Canada". Erişim 5 Mayıs 2024.
<https://www.cmec.ca/Publications/Lists/Publications/Attachments/95/QA-Statement-2007.en.pdf>
- CMEC, Council of Ministers of Education Canada. "Overview". Erişim 4 Mayıs 2024. <https://www.cmec.ca/299/Education-in-Canada-An-Overview/index.html>
- Daneshgar, Majid. "Editorial: Qur'ān, Orientalists and Western Scholars". *al-Bayān: Journal of Qur'ān and Hadith Studies* 10/2 (2012), 5-8.
- Eriçok, Barış - Arastaman, Gökhan. "Mapping the Internationalization of Higher Education in Turkey". *TÜBA-HER Yükseköğretim Dergisi* 13/2 (2023), 143-156.
- Ernst, Carl W. - Martin, Richard C. (ed.). *Rethinking Islamic Studies: From Orientalism to Cosmopolitanism*. South Carolina: University of South Caroline Press, 2010.
- GDN, Groningen Declaration Network. "Groningen Declaration". Erişim 4 Mayıs 2024. <https://groningendeclaration.org/>
- Government of Canada. "Building on Success: International Education Strategy (2019-2024)". Erişim 4 Mayıs 2024.
<https://www.international.gc.ca/education/strategy-strategie/strategy-summary-sommaire-strategie.aspx?lang=eng>
- Morosini, Marilia Costa vd. "Internationalization of Higher Education: A Perspective from the Great South". *Creative Education* 8/1 (2017), 95-113.
- Sperduti, Vanessa. "Internationalization as Westernization in Higher Education". *Journal of Comperative & International Higher Education* 9/Spring (2017), 9-12.
- THE, Times Higher Education. "World University Rankings 2024". Erişim 4 Mayıs 2024.
<https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2024/world-ranking>
- Tight, Malcolm. "Internationalization of Higher Education Beyond the West: Challenges and Opportunities - the Research Evidence". *Educational Research and Evaluation* 27/3-4 (2022), 239-259.

Top Universities, “QS World University Rankings 2025: Top Global Universities”. Erişim 4 Mayıs 2024.

<https://www.topuniversities.com/world-university-rankings>

Turan, Sefer. *Fuat Sezgin ile Bilim Tarihi Sohbetleri*. İstanbul: Timaş Yayınları, 14. Basım, 2018.

UA, University Affairs. “2022: Canadian Higher Education in Review”. Erişim 4 Mayıs 2024.

<https://universityaffairs.ca/features/feature-article/2022-canadian-higher-education-in-review/>

URAP, University Ranking by Academic Performance. “URAP World”. Erişim 4 Mayıs 2024. <https://urapcenter.org/>

olmayışını, ona olan bağlılığımızı (aidiyetimizi) sahiden düşünmenin *yeri ve zamanıdır* Heidegger’in dediği gibi. Felsefenin bizi oyalayacağı, bu düzeneğin sonunu gizleyeceği bir şey kalmamıştır. Varlığın ortasında kendimizi bulduğumuz bedensel hâli, bize nakledilen ve bizim de naklettiğimiz şeylerin canlılığını, bizi biz yapan dilselliğin anlamayla, anlamanın gelenekle olan ilişkisini düşünmenin, bu dünyayı teknik açıdan, “çerçeveleyerek” değil, *şiiirsel olarak mesken edinmenin* patikalarını açar Heidegger. “Başka” bir düşünmenin imkanını, kurulu düzeneğin tüm hileli oyunlarına rağmen metanetle bu patikalardan ilerlemekte, çalı çırpıyla sürekli kapanarak bizi tehlikeye sokan orman yollarını kararlılıkla (*Entschlossenheit*) açma cesareti göstermekte, yani Varlığa dair soruyu kendisi için sorma ve cevap aramada sebat etmesinde görüyorum.

Kaynakça

Heidegger, Martin. “Felsefenin Sonu ve Düşünmenin Görevi”. çev. Deniz Kanıt. *Felsefe Araştırmaları* 27. Kitap (2000), 156-169.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1529

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 289

Kitap Adı: Charles Sanders Peirce'ün Pragmatik Felsefesinde Dil Düşünce ve Anlam İlişkisi

Book Title: The Relationship between Language Thought and Meaning in Charles Sanders Peirce's Pragmatic Philosophy

ISBN: 978-625-5536-02-0

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536020

Yazar | Author: Hasan Hüseyin KARGIN | orcid.org/0000-0002-7085-5261

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı | ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 278

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak | January 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: CFAF | Anlam felsefesi ve dil felsefesi | Philosophy of meaning & philosophy

BISAC: PHI038000 | Felsefe / Dil | Philosophy / Language

THEMA: QDTQ | Dil felsefesi | Philosophy of language

LC: B835 | Pragmatizm (Felsefi akım) | Pragmatism (Philosophical movement)

Atıf Bilgisi | Cite as: Kargin, Hasan Hüseyin. *Charles Sanders Peirce'ün Pragmatik Felsefesinde Dil Düşünce ve Anlam İlişkisi*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Altınörs, Atakan, *Dil Felsefesi Tartışmaları (Platon'dan Chomsky'ye)*, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2015.
- Altınörs, Atakan, *Dil Felsefesi*, Bilim ve Gelecek Kitaplığı Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2014.
- Altuğ, Taylan, *Dile Gelen Felsefe*, Yapı Kredi Yay., 3. Baskı, İstanbul, 2013.
- Anderson, Douglas R, *The Philosophy of Charles Peirce*, Purdue University Press, West Lafayette, Indiana, USA, 1995.
- Aristoteles, *Organon*, 1, 2, 3, 4, 5, Çev. Hamdi Ragıp Atademir, Meb yay., 2. Baskı, Ankara, 1963. Daha geniş bilgi için Ross, David, *Aristoteles*, Çev. Ahmet Arslan, Kabcacı yay., 2. Baskı, İstanbul, 2011.
- Atkin, Albert, *Peirce*, Routledgepress, New York, USA, 2016.
- Atkins, Richard Kenneth, *Charles S. Peirce's Phenomenology, Analysis and Consciousness*, Oxford University Press, New York, U.S.A. 2018.
- Ayer, Jules Alfred, *Dil, Doğruluk ve Anlam*, Çev. Vehbi Hacıkadıroğlu, Metis Yay., 3. Baskı, İstanbul, 2010.
- Ayer, Jules Alfred, *The Origins of Pragmatism (Studies in the Philosophy of Charles Sanders Peirce and William James)*, Freeman, Cooper & Company, London, 1967.
- Badiou, Alain, *Wittgenstein'in Anti Felsefesi*, Çev. Melis Aktaş, Ketebe yay., İstanbul, 2022.
- Bahtin, Mihail, *Karnavaldan Romana*, Çev. Cem Soydemir, Sanat ve Kuram yay., İstanbul, 2020.
- Barfield, Owen, *Anlamanın Yeniden Keşfi*, Çev. Tahir Uluç, Ketebe Yay., İstanbul, 2019.
- Bernstein, Richard J., *Objektivizmin ve Rölativizmin Ötesi (Bilim, Hermenoytik ve Praxis)*, Paradigma Yay., 1. Baskı, İstanbul, 2009.
- Bikner, Angelika, Andreas, Vohs, Schmitt, Oliver, *Theories in and of Mathematics Education*, University of Bremen Press, Germany, 2016.
- Biletzki, Anat, Anat Matar, *Analitik Felsefenin Öyküsü*, Çev. Meriç Mete, İdea Yay., İstanbul, 2016.
- Bolay, Süleyman Hayri, *Felsefi Terimler ve Doktrinler Sözlüğü*, Akçağ Yay., 6. Baskı, Ankara, 1996.

- Boncompagni, Anna, *Wittgenstein And Pragmatism*, Humboldt University Press, Berlin, Germany, 2016.
- Bor, İbrahim, *Analitik Dil Felsefesinde Dil, Düşünce ve Anlam*, Elis Yay., 2. Baskı, Ankara, 2014.
- Bradley, Francis Herbert, *Collected Essays*, Oxford: Clarendon Press, 1930.
- Brunning, Jacqueline And Forster, PAUL, *The Rule of Reason, The Philosophy of Charles S. Peirce*, University of Toronto Press Incorporated, 1997.
- Burgerssi John P., *Fixing Frege*, Princeton, University Press, New Jersey, USA, 2005, s.63.
- Chandler, Daniel, *Basics Semiotics*, Second Edition, 270 Madison Ave., New York, NY 10016, USA. 2007.
- Chandler, Daniel, *Semiotics For Beginners*, 270 Madison Ave., New York, NY 10016, USA, 2010.
- Clarke, D. S. *Sources Of Semiotic*, Illinois, Southern Illinois Press, 1990.
- Colapietro, Vincent Michael, *Peirce's Approach To The Self: A Semiotic Perspective On Human Subjectivity*, Suny Press, State University of New York, 1988.
- Corrington, Robert S., *An Introduction to C. S. Peirce*, Indiana University Press, Indianapolis, USA, 1993.
- Corrington, Roberts S., *Asemiotic Theory Of Theology and Philosophy*, Cambridge University Press, USA, 2003.
- Danesi, Marcel, *Messages, Signs and Meanings*, A Basic Textbook in Semiotics and Communication, 3. Edition, Canadian Scholars' Press Inc., Toronto, 2004.
- Dekens, Olivier, *Yapısalcılık*, Çev. Atakan Altınörs, Bilge Kültür Sanat yay., İstanbul. 2017.
- Deledalle, Gerard, *Charles S. Peirce's Philosophy Of Signs*, Indiana University Press, Bloomington and Indianapolis, IN 47404-3797, USA. 2000.
- Delly, John N. *Basics of Semiotics Advances in Semiotics*, Indiana University Press, Indiana, 1990.
- Denkel, Arda, *Anlam ve Nedensellik*, Doğubatı Yay., Ankara, 2021.
- Derrida, Jacques, *Gramatoloji*, Çev. İsmet Birkan, BilgeSu yay, Ankara, 2010.
- Descartes, Rena, *Yöntem Üzerine Konuşma*, Çev. Murat Erşen say yay., İstanbul, 2013.

- Dörfler, Willi, *Signsand Their Use: Peirce and Wittgeinstein, Theroies in and of Mathematics Education*, California, USA, 2016.
- Dummett, Michael, *Frege, Philosophy of Language*, Harper & Row Publishers Press, New York, USA, 1973.
- Eco, Umberto, *Semiotics And The Philosophy Of Language*, The Macmillan Press, USA, 1984.
- Erdem, Hüseyin S., *Nietzsche*, Bilge adam yay., Van, 2007.
- Erdem, Hüseyin Subhi, *Wittgenstein (Dilin Yörüngesinde Felsefe)*, Bilge Adamlar Yay., Van, 2007.
- Eugene, Freeman, *The Categoriess of Charles Peirce*, The Open Court Pub. Co. Chicago, 1934.
- Fitzgerald, J. J., *Peirce's Theory of Sings as Foundation for Pragmatism*, Mouton Press, Berlin, 1966.
- Fisch, Max, *Peirce, Semeiotic and Pragmatism: Essays by Max H. Fisch, First Edition*, Indiana Universisty Press, Newyork, USA, 1986.
- Fontrodona, Juan, *Pragmatism and Management Inquiry: Insights from the Thought of Charles S. Peirce*, Quorum Books Westport, Connecticut, London, 2002.
- Freeman, Eugene, *The Relevance of Charles Peirce*, The Monist Library of Philosophy, The Hegeler Institute Books, USA, 1983.
- Frege, Gottlob, *Fonksiyon, Kavram, Anlam (Seçme Makaleler)*, Çev. Sami Türk, Ketebe Yay., 1. Baskı, İstanbul, 2022.
- Friedman, Michael, *Kant ve Kesin Bilimler*, Çev. Sibel Şan Öget, Alfa yay., İstanbul, 2015.
- Glock, Hans, Johann, *What is Analytic Philosophy*, Cambridge University Press, UK, 2008.
- Gorlee, Dinda L., *Semiotics And The Problem Of Translation, With Special Reference To The Semiotics Of Charles S. Peirce*, Rodopipress, Amsterdam, Netherlands, 1994.
- Gödel, Kurt, *Colled Works: Volume I: Publications 1929-1936, Collected Works Oxford*, Oxford University Press, UK, 2001.
- Gözkan, H. Bülent, *Kant'ın Şemsiyesi*, Yapı Kredi yay., İstanbul, 2018.
- Grünberg, Teo, *Anlam Kavramı Üzerine Bir Deneme*, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2019.
- Guthrie, W. K. C., *Yunan Felsefe Tarihi, Platon'un Hayatı ve Diyalogları, 4. Cilt*, Çev. Ahmet Ergenç, Kabalcı Yay., İstanbul, 2021.
- Hadot, Pierre, *Wittgenstein ve Dilin Sınırları*, Çev. Murat Erşen, Doğubatu Yay., 2. Baskı, Ankara, 2011.

- Harwick, Charles S., James Cook,(Editör), *Semiotic and Significs (The Correspondence Between Charles Sanders Peirce And Victoria Lady Welby)*, Indiana University Press, Bloominton and, London, 1977.
- Hausman, Carl R., *Charles S. Peirce's Evolutionary Philosophy*, Cambridge University Press, USA,1993.
- Hawkes, Terence, *Structuralism And Semiotics*, Routledge Press, London, 2003.
- Heidegger, Martin, *Indentiı and Difference*, Canbridge: Harvard University Press, New York, USA, 1969.
- Hook, Sidney, *The Metaphysics Of Pragmatism*, Prometheus Books Press, New York, USA,1996.
- Hoopes, James, *Writings on Semiotic by Charles S. Peirce*, The university of North Carolina Press, London, UK, 1991.
- Hulswit, Menno, Debrock, Guy, *Living Doubt (Essays concerning the epistemology of Charles Sanders Peirce)*,Catholic University of Nijmegen, The Netherlands,1994.
- Humboldt, Wilhelm V., *Linguistic Variability and Intellectual Development*, University of Pennsylvania Press, Pennsylvania, USA, 1972.
- Hume David, *İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme*, Çev. Ergün Baylan, Bilgesu Yay., Ankara, 2009.
- Jameson, Fredric, *Dil Hapishanesi (Yapısalcılığın ve Rus Biçimciliğinin Eleştirel Öyküsü)*, Çev. Mehmet H. Doğan, Yapı Kredi Yay., 4. Baskı, İstanbul, 2019.
- Jappy, Tony, *Peirce's Twenty - Eighty Classes of Signsand the Philosophy of Representation*, Bloomsbury Academy, New York, USA,2018.
- Jaspers, Karl, *Descartes ve Felsefe*, Çev. Akın Kanat, İlya yay., İzmir,2003.
- Kamile İmer, Ahmet Kocaman, A. Sumru Özsoy, *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2013.
- Kant, Immanuel, *Arı Usun Eleştirisi*, Çev. Aziz Yardımlı, İdea Yay., İstanbul, 1993.
- Kenny, Anthony, *Modern Dünyada Felsefe (Batı Felsefesinin Yeni Tarihi)*,4.cilt, Çev. Burcu Doğan, Küre yay., 2.Baskı, İstanbul,2018.
- Kripke, Saul A., *Wittgenstein Kurallar ve Özel Dil*, Çev. Berat Açıl, Litera Yay., İstanbul, 2007.
- Laing, Ronald D., *Bölinmiş Benlik*, Çev. Ergün Akça, Pinhan yay., İstanbul, 2011.
- Lee Barry, *Dil Felsefesi (Derleyen)*, Çev. Mert Ak, Mustafa Yıldırım, Fol Yay., Ankara, 2019.

- Lenz, Jhon, *Induction as Self - Corrective*, In *Studies in the Philosophy of Charles S. Peirce*, University of Massachusetts Press, 1964.
- Lewis, Michael, Tanja Staehler, *Fenomenoloji*, Ayrıntı Basımevi., Ankara, 2019.
- Liszka, James Jakob, *A General Introduction To The Semeiotic Of Charles Sanders Peirce*, Indiana University Press, Indianapolis, USA, 1996.
- Locke, John, *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*, çev. Vehbi Hacıkadıroğlu, Kabalcı Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2004.
- Lucy, Niall, *Beyond Semiotics Text, Cultureand Technology*, Continuum Press, The Tower Building, 11 York Road, London SE1 7NX 370 Lexington Avenue, NY 10017-6503, New York, 2001.
- Lund, Nick, *Language and Thought*, Routledge Press, New York, USA, 2003.
- Manetti, Giovanni, *Theories of The Sign in Classic Antiquity*, Indiana University Press, Indiana,1993.
- McNally, Thomas, *Wittgenstein and the Philosophy of Language, The Legacy of the Philosophical Investigations*, Cambridge University Press, UK, 2017.
- Mehmet Rifat, Sema Rifat, *Göstergebilim, Dilbilim ve Çeviribilim Terimleri Sözlüğü*, Sel Yay., İstanbul, 2010.
- Merrell, Floyd, *Charles Sanders Peirce's Concept of The Sings* Routledge Critical Dictionary and Linguistics, (Ed. Paul Cobley), Kentucky, Routledge Press, 29. West 35th Street, New York, 10001, USA, 2000.
- Merrell, Floyd, *Peirce's Semiotics Now*, Canadian Scholar's Press, Toronto, Canada, 1995.
- Misak, Cheryl.J., *Truth and the End of Inquiry (A Peircean Account of Truth)*, Clarendon presss, Oxford,1991.
- Misak, Cheryl J., *Cambridge Pragmatism: From Peirceand James to Ramsey and Wittgenstein*, Oxford University Press, UK, 2016.
- Muller, John P., *Peirce, Semiotics, and Psychoanalysis*, Johns Hopkins University Press, New York, USA,2000.
- Murphey, Murray, *The Development of Peirce's Philosophy*, Cambridge: Harvard University Press, USA, 1961.
- Öner, Necati, *Klasik Mantık*, Divan Yay. İstanbul,2011.
- Özcan, Zeki, *Dil Felsefesi I (Mantıkçı Paradigma)*, Sentez Yay., İstanbul, 2014.

- Özcan, Zeki, *Dil Felsefesi II (Gündelik Dil Paradigması)*, Sentez Yay., Bursa, 2016.
- Özcan, Zeki, *Dil Felsefesi III (İkinci Wittgenstein'da Gramer Paradigması)*, Sentez Yay., Bursa, 2018.
- Özcan, Zeki, *Dil Felsefesi IV (Austin'de Eylemsel Paradigma)*, Sentez Yay., Bursa, 2020.
- Özcan, Zeki, *Dil Felsefesine Giriş*, Sentez Yay., Bursa, 2022.
- Özcan, Zeki, *Viyana Çevresi Üzerine*, Birleşik Yay., Ankara, 2016.
- Patterson, Douglas, *Alfred Tarski Philosophy Of Language And Logic*, Palgrave Macmillan Press, Basingstoke, UK, 2012.
- Peirce, Charles Sanders *Writings of Charles S. Peirce*. Volum:1, 1986.
- Peirce, Charles Sanders *Writings of Charles S. Peirce*. Volum:2, 1984.
- Peirce, Charles Sanders *Writings of Charles S. Peirce*. Volum:3, 1986.
- Peirce, Charles Sanders *Writings of Charles S. Peirce*. Volum:4, 1989.
- Peirce, Charles Sanders *Writings of Charles S. Peirce*. Volum:5, 1993.
- Peirce, Charles Sanders *Writings of Charles S. Peirce*. Volum:6, 2000
- Peirce, Charles Sanders *Writings of Charles S. Peirce*. Volum:7, 1997.
- Peirce, Charles Sanders *Writings of Charles S. Peirce*. Volum:8, 1997.
- Peirce, Charles Sanders, *Collected Papers of Charles Sanders Peirce, Volum: 4*, Edited by Charles Hartshorne and Paul Weiss.
- Peirce, Charles Sanders, *Collected Papers of Charles Sanders Peirce, Volum: 5*, Edited by Charles Hartshorne and Paul Weiss.
- Peirce, Charles Sanders, *Collected Papers of Charles Sanders Peirce, Volum: 2*, Edited by Charles Hartshorne and Paul Weiss.
- Peirce, Charles Sanders, *Collected Papers of Charles Sanders Peirce, Volum: 6*, Edited by Charles Hartshorne and Paul Weiss.
- Peirce, Charles Sanders, *Collected Papers of Charles Sanders Peirce, Volum: 7*, Edited by A. W. Burks.
- Peirce, Charles Sanders, *Collected Papers of Charles Sanders Peirce, Volum: 8*, Edited by A. W. Burks. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press, (1931), ISBN: 978-1-57085-185-8, USA, 1958-1966.
- Peirce, Charles Sanders, *Collected Papers of Charles Sanders Peirce, Volum:1*, Edited by Charles Hartshorne and Paul Weiss.
- Peirce, Charles Sanders, *Collected Papers of Charles Sanders Peirce, Volum: 3*, Edited by Charles Hartshorne and Paul Weiss.

- Peirce, Charles Sanders, *Philosophical Writing of Peirce*, Selected and Edited With an Introduction by Justus Buchler, Dover Publications, INC., New York, 1955.
- Peirce, Charles Sanders, *The Essential Peirce, Selected Philosophical Writings, (1893-1913), Volum:2*, Peirce Edition Project, Indiana University Press, 601 North Morton Street, Bloomington, Indiana, USA, 1998.
- Peirce, Charles Sanders, *Writings of Charles S. Peirce*, Volum:1, 1981.
- Peirce, Charles Sanders, *The Essential Peirce, Selected Philosophical Writings, (1867-1893), Volum:1*, Edited by Nathan Houser and Christian Kloesel, Indiana University Press, ISBN: 978-0-253-20721-0, Bloomington, Indiana, USA, 2009.
- Pharis, David A., *Charles S. Peircean the Linguistic Sign*, John Benjaminss Punlishsing Company, USA, 1985.
- Piaget, Jean, *Çocukta Dil ve Düşünme*, Çev. Sabri Esat Siyavulgil, İstanbul, 2006.
- Potter, Michael, *The Rise of Analytic Philosophy, 1879-1930: From Fregeto Ramsey*, Routledge press, New York, USA, 2000.
- Putnam, Hilary, *Representation and Reality*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, USA, 1991.
- Recanatı, François, *Dil (ve zihnin) Felsefesi*, Çev. Ayşe Meral, Doğubatu Yay., Ankara, 2022.
- Rifat, Mehmet, *Göstergebilim'in ABC'Si*, Say Yay., 3. Baskı, İstanbul, 2009.
- Rifat, Mehmet, *Homo Semioticus ve Genel Göstergebilim Sorunları*, Yapı Kredi Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2011.
- Rifat, Mehmet, *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları 1. (Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler)*, Yapı Kredi Yay., 5. Baskı, İstanbul, 2015.
- Rifat, Mehmet, *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları 2. (Temel Metinler)*, Yapı Kredi Yay., 4. Baskı, İstanbul, 2015.
- Rorty, M. Richard, *Linguistic Turn*, University of Chicago Press, New york, USA, 1992.
- Rorty, Richard, *Felsefe ve Doğanın Aynası*, Çev. Funda Günsoy, Dergâh Yay., İstanbul, 2022.
- Rosensohn, William L., *The phenomenology of Charles S. Peirce: from the dovrtrine of categories to phaneroscopy*, Trent university press, Amsterdam, 1974.

- Rosenthal, Sandra B., *Charles Peirce's Pragmatic Pluralism*, Loyola University, New Orleans, New York, 1994.
- Rossi, Jean-Gerard, *Analitik Felsefe*, Çev. Atakan Altınörs, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2013.
- Russell, Bertrand, *Mantıksal Atomculuk Felsefesi (Russell'ın Wittgenstein'dan Öğrendiği Belli Fikirleri Anlatan Sekiz Ders)*, Çev. Dilek Arlı Çil, Kurtul Gülenç, Önder Kulak, Cenk Özdağ, Alfa Basım Yay., İstanbul, 2015.
- Russell, Bertrand, *Mantıksal Atomculuk Felsefesi*, Çev. Dilek Arı Çil, Kurtul Gülenç, Önder Kulak, Cenk Özdağ, Alfa Yay., İstanbul, 2015.
- Salerno, Joseph, *Frege'ye Dair*, Çev. Ayhan Dereko, Birleşik Yay., Ankara, 2011.
- Saussure, Ferdinand De, *Genel Dilbilim Dersleri*, Çev. Savaş Kılıç, İthaki Yay., İstanbul, 2014.
- Scruton, Roger, *Kant, A Very Short Introduction*, Oxford University Press, New York, U.S.A. 2001.
- Searle, John R., *Bilinç ve Dil*, Litera Yay., 3. Baskı, İstanbul, 2016.
- Searle, John R., *Zihin Dil ve Toplum*, Litera Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2015.
- Sebeok, Thomas Albert, *Signs, An Introduction To Semiotics*, University Of Toronto Press, Second Edition, Toronto, Canada, 2001.
- Sheriff, John K., *The Fate of Meaning: Charles Peirce, Structuralism and Literature*, Princeton University Press, USA, 1989.
- Short, T. L., *Peirce's Theory Of Signs*, Cambridge University Press, The Edinburgh Building, Cambridge CB2 8RU, UK, 2007.
- Soykan, Ömer Naci, *Felsefe ve Dil (Wittgenstein Üstüne Bir Araştırma)*, Bilge Kültür Sanat Yay., 2. Basım, İstanbul, 2006.
- Soykan, Ömer Naci, *Wittgenstein Yaşamı, Felsefesi, Yapıtları*, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2016.
- Tarhan, Diler Ezgi, *Husserl ve Frege'de 'Anlam'*, Dergâh Yay., İstanbul, 2022.
- Türer, Celal, *Ahlâktan Felsefeye Felsefeden Ahlâka*, Dergâh Yay., İstanbul, 2017.
- Türer, Celal, *Charles Sanders Peirce'ün Pragmatik Felsefesi*, Üniversite Kitabevi Yay., İstanbul, 2003.
- Türer, Celal, *Felsefe Tarihi*, Bilay Bilimsel Araştırma Yay., 4. Baskı, Ankara, 2020.
- Türer, Celal, *Felsefi Metinler: Pragmatizm*, Üniversite Kitabevi, İstanbul, 2004.

- Türer, Celal, *Pragmatik Estetik*, Fol Yayınları, Ankara, 2021.
- Türer, Celal, *William James'in Ahlâk Anlayışı*, Elis Yay., Ankara, 2005.
- Utku, Ali, *Wittgenstein, Erken Döneminde Dilin Sınırları ve Felsefe*, Doğubatu Yay., 2. Baskı, Ankara, 20014.
- Waal, Cornelis De, *On Peirce*, Indiana Universty-Pudre University, Indianapolis, USA, 2001.
- Wiley, Norbert, *The Semiotic Self*, Polity Press, Cambridge, 1994.
- Wittgenstein, Ludwig, *Felsefi Soruşturmalar*, Çev. Deniz Kandır, Totem Yay., İstanbul, 2006.
- Wittgenstein, Ludwig, *Mavi Kitap Kahverengi Kitap*, Çev. Doğan Şahiner, Türkiye İş Bankası Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2007.
- Wittgenstein, Ludwig, *Tractatus Logico-Philosophicus*, Çev. Oruç Arıoba, Metis Yay., 7. Baskı, İstanbul, 2013.
- Wiley, N., *The Semiotic Self*, Chicago University of Chicago Press, New York, USA, 1995.
- Wittgenstein, Ludwig, *Kesinlik Üstüne + Kültür ve Değer*, Çev. Doğan Şahiner, Metis yay., İkinci baskı, İstanbul, 2013.
- Wood, Allen W., *Kant*, Çev. Aliye Kovanlıkaya, Alfa Yay., İstanbul, 2020.
- Worf, Benjamin Lee, *Language, Thought and Reality*, The Technology Press, Newyork, USA, 1954.
- Ypi, Lea, *The Architectonic of Reason: Purposiveness and Systematic Unity in Kant's Critique of Pure Reason*, Oxford Universty Press, UK, 2002.

Makaleler

- Altan, Güneş, *Ronald Barthes'ın Göstergebilim Terimleri*, Erişim Tarihi: 07.03. 2016, www.ege-edebiyat.org/docs/481.pdf.
- Colapietro, Vincent, *Toward a Turly Pragmatic Theory Of Signs: Reading Peirce's Semeiotic İn Light Of Dewey's Gloss*, Baltimore and London: John Hopkins University Press, 2004.
- Colapietro, Vincent, *Peirce's Categories and Sign Studies*, pages.uoregon.edu/colapietro_peirce-categories.pdf. Erişim Tarihi: 07.03. 2016.
- Dervişcemaloğlu, Bahar, *Göstergebilim*, Erişim Tarihi: 02.05.2016, <http://www.ege-edebiyat.org/docs/493.pdf>.
- Doğan, Nejat, *Pragmatizmin Felsefi Temelleri*, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 20, Ocak-Haziran 2003, s. 83-93.

- Farias, Priscila, *A Diagrammatic Approach To Peirce's Classification of Signs*, Erişim Tarihi: 19.04. 2016, see.library.utoronto.ca/SEED/Vol6-1/Farias_Queiroz.pdf.
- Gvozdiak, Vit, *John Searle's Theory of Sign*, Erişim Tarihi: 16. 03. 2016, www.klemens.sav.sk/fiusav/doc/organon/.../2/255-261.pdf.
- Merrell, Floyd, *Peirce, Signs and Meaning*, University of Toronto Press, Toronto, Canada, 2004.
- Merrell, Floyd, *Charles Sanders Peirce's Concept of The Sign*, Edited By: Paul Cobley, Routledge Press, (The Routledge Companion To Semiotics And Linguistics içinde), Canada, 2001, s. 28-40.
- Merrell, Floyd, Joao Queiroz, *Semiosis And Pragmatism: Toward A Dynamic Concept of Meaning*, Sign Systems Studies, Volume 34, Issue 1, 2006, Pages 37-64, Erişim Tarihi: 19.04.2016, https://www.pdcnet.org/.../signsystems_2006_0034_0001_0.
- Merrell, Floyd, *Messages, Signs And Meanings, A Basic Textbook In Semiotics And Communication*, 3. Edition, Series Editor: Marcel Danesi, University of Toronto, Canadian Scholars' Press Inc. Toronto, 2004.
- Özmkas, Utku, *Charles Sanders Peirce'in Gösterge Kavramı*, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2/1, Uşak, 2009, s. 32-45.
- Thellefsen, Leo Torklid, *C.S. Peirce's Evolutionary Sign: An Analysis Depth And Complexity With in Peircean Sign Types And Peircean Evolution Theory*, Erişim Tarihi: 03.03. 2016, see.library.utoronto.ca/SEED/Vol1-2/Thellefsen.pdf.
- Yi'an, Sun, *A Survey Of Peirce Semiotics Ontology For Artificial Intelligence And A Nested Graphic Model For Knowledge Representation*, Erişim Tarihi: 16.03.2016, ceur-ws.org/Vol-1126/paper2.pdf.
- Türer, Celal, *Amerikan Pragmatizm'nin Gelişimi*, Erişim Tarihi: 02.02. 2016, http://sbedergi.erciyes.edu.tr/sayi_7/Amerikan%20Pragmatizm'inin%20Geli%C5%9Fimi%20-%20Celal%20T%C3%9C RER.pdf.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1530

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 290

Kitap Adı: Muhammed İkbâl'de Benlik Felsefesinin Unsurları

Book Title: Elements of the Philosophy of Self in Muhammad Iqbal

ISBN: 978-625-5536-03-7

DOI: | doi.org/10.70458/fcr.9786255536037

Yazar | Author: | Hasan Hüseyin KARGIN | orcid.org/0000-0002-7085-5261

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı | ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 232

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak | January 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPS | Felsefe: İslam Felsefesi | Philosophy: Islamic Philosophy

BISAC: REL067000 | İslam Felsefesi | Islamic Philosophy

THEMA: JFB | İslam Düşüncesi | Islamic Thought

LC: BQ4750 | İslam Felsefesi | Islamic Philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Kargin, Hasan Hüseyin. *Muhammed İkbâl'de Benlik Felsefesinin Unsurları*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Abdullah Bin Mübarek, *Zühhd Kitabı*, Armağan Kitaplar, çev. İshak Doğan, Konya 2006.
- Açıkgenç, Alparslan, *İslam Medeniyetinde Bilgi ve Bilim*, İsam Yay.. İstanbul 2006.
- Adler, Alfred, *İnsan Tabiatını Tanıma*, Çev. Ayda Yörükan, Türkiye İş Bankası Yay., 3. Baskı, İstanbul 1997.
- Adler, Alfred, *Yaşamın Anlamı*, Çev. Hasan İlhan, Alter Yay., Ankara 2010.
- Albayrak, Ahmet, Muhammed İkbal Sözlüğü, Lamure Yay., İstanbul 2005.
- Albayrak, Ahmet, *Muhammed İkbal*, Kaynak Yay., İzmir 2007.
- Aydın, Mehmet S., “Süreç (Proses) Felsefesi Işığında Tanrı-Âlem İlişkisi”, *A.Ü.İ.F.D.*, c. XXVII, Ankara 1989, ss. 31-87.
- Aydın, Mehmet S. İkbal’in Felsefesinde İnsan, *A.Ü.İ.F.D.*, c. XXIX, Ankara 1987, ss. 83-95.
- Bawhab, A. B. A., “Henri Bergson And Muhammad Iqbal”, *Iqbal Review, Journal of The Iqbal Academy*, Volume: 29, Number: 3, Special Issue on Iqbal And Mysticism, October- December 1988, Iqbal Academy Pakistan, Lahore, ss. 103-114.
- Bayrakdar, Mehmet, *İslam Felsefesine Giriş*, T.D.V. Yay., Ankara 2001.
- Bolay, Süleyman Hayri, Felsefi Doktrinler ve Terimler Sözlüğü, Akçağ Yay.6. basım, Ankara, 1996.
- Cebecioğlu, Ethem, Tasavvuf Terimleri Ve Deyimleri Sözlüğü, 5. Basım, Ağaç Yay. İstanbul, 2009.
- Cevizci, Ahmet, *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yay., İstanbul 2002.
- Cevizci, Ahmet, *Felsefe Tarihi*, Say Yay., İstanbul 2012.
- Cündioğlu, Düccane, *Bir Mabet Savaşçısı Cemil Meriç*, Etkileşim Yay., İstanbul 2007.
- Cündioğlu, Düccane, *Şimdiki Zaman*, Simurg Grubu, ducanecun dioglusi murg grubu.blogspot.com.12/12/2013
- Çalık, Ethem, *Unutulmaz Sözler*, Ekev Yay., Erzurum 1999.
- Çelik, İsa, *Muhammed İkbal’in Tasavvufi Düşüncesi*, Kaknüs Yay., İstanbul 2004.
- Ebu Zehra, Muhammed, *İmam Şafii*, çev. Osman Kesioğlu, Diyanet Yay., 4. Baskı, Ankara 2000.

- Eliacık, R. İhsan, *Çağa İz Bırakan Müslüman Önderler*, İlke Yay., İstanbul 2002.
- Eliacık, R. İhsan, *İslam'ın Yenilikçileri*, 5. Baskı, İstanbul 2012.
- Elmalılı Hamdi Yazır, *Kur'an-ı Kerim ve Meali*, Huzur Yay., İstanbul 2012.
- Eysenck, H. J., Glenn Wilson, *Kişiliğinizi Tanıyın*, Çev. Erol Duman, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul 2000.
- Falco, Howard, *Ben Kimim?* Çev. Şule Baykal, Arunas Yay., İstanbul 2012.
- Faruki, İsmail Raci, *Bilginin İslamileştirilmesi*, Risale Yay., Çev. Fehmi Korum, 2. Baskı, İstanbul 2012.
- Gasset, Ortega Y., *İnsan ve Herkes*, Çev. Neyire Gül Işık, Metis Yay., 4. Baskı, İstanbul 2011.
- Gökberk, Macit, *Felsefe Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1996.
- Gölpınarlı, Abdülbâki, *Mevlana Celaleddin Hayatı, Eserleri, Felsefesi*, İnkılap Yay., İstanbul 1999.
- Gölpınarlı, Abdülbâki, *Mevlana Celaleddin Hayatı, Eserleri, Felsefesi*, İnkılap Yay., İstanbul 1999.
- Hadot, Pierre, *İlkçağ Felsefesi Nedir?*, çev. Muna Cedden, Dost Kitabevi, Ankara 2011.
- Hamidullah, Muhammed, *İslam Peygamberi*, çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yay., İstanbul 2011.
- Hartmann, Henz, *Ben Psikolojisi ve Uyum Sorunu*, Çev. Banu Büyükkal, Metis Yay., İstanbul 2000.
- Hece, *Boyun Eğmeyen Ateşin Dili Muhammed İkbâl*, Özel sayısı: 25, sayı 193, Ankara, Ocak, 2013.
- Heidegger, Martin, *Varlık ve Zaman*, çev. Kaan H. Ökten, Agora Kitaplığı, 2. Basım, İstanbul 2011.
- İbrahim Müteferrika, *Milletlerin Düzeninde İlmi Usuller*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2000.
- İkbâl, Muhammed, *Cavidname*, çev. Annemarie Schimmel, Kırkambar Yay., İstanbul 2010.
- İkbâl, Muhammed, *Cavidname*, çev. Halil Toker, Kaknüs Yay., İstanbul 2002.
- İkbâl, Muhammed, *Doğudan Esintiler*, çev. Ahmet Nihat Asrar, Düşünce Yay., İstanbul 1981.
- İkbâl, Muhammed, *Esrar ve Rumuz, (Esrar-ı Hodi, Rumuz-ı bîhodi)*, Çev. Ali Nihat Tarlan, Sufi Kitap, İstanbul 2005.

- İkbal, Muhammed, *Ey Şark Kavimleri Bundan Sonra Ne Yapmalı, (Ey Şark Kavimleri-Misafır-Kölelik)* Çev. Ahmet Metin Şahin, Irmak Yay., İstanbul 2007.
- İkbal, Muhammed, *İslam Felsefesine Bir Ktkı (İran'da Metafizığın Gelişimi)*, Çev. Cevdet Nazlı, İnsan Yay., İstanbul 1997.
- İkbal, Muhammed, *İslam'da Dini Düşüncenin Yeniden Teşekkülü*, Çev. Sofi Huri, Kırkambar Yay., İstanbul 1999.
- İkbal, Muhammed, *İslami Benliğin İyizi*, çev. Ali Yüksel, Hece Yay., Ankara 2007.
- İkbal, Muhammed, *Kulluk Kitabı (Hicaz Armağanı, Yeni Gülşen-i Râz, Kulluk Kitabı, Musa Vuruşu)*, Haz. Ali Nihat Tarlan, Sufi Kitap, İstanbul 2006.
- İkbal, Muhammed, *Mektuplar*, Çev. Halil Toker, Kaknüs Yay., İstanbul 2002.
- İkbal, Muhammed, *Şarktan Haber (Zebur-i Acem-Peyam-i Maşruk)*, Haz: Ali Nihat Tarlan, Sufi Kitap, İstanbul 2006.
- İkbal, Muhammed, *Şu Masmavi Gökyüzünü Kendi Yurdum Sanmışım Ben (Seçme Şiirler)*, Çev. Halil Toker, Şûle Yay., İstanbul 1999.
- İkbal, Muhammed, *Yansımalar*, Çev. Halil Toker, Kaknüs Yay., İstanbul 2001.
- İmam Gazali, *İhya'u Ulumid' Din*, Hikmet Neşriyat, İstanbul 2004.
- İmam Gazali, *Tevhid Akidesinin Esasları*, Hikmet Neşriyat, İstanbul 2004.
- İnanç, Yazgan, Eşef Ercüment Yerlikaya, *Kişilik Kuramları*, Pagem Akademi Yay., 4. Baskı, Ankara 2011.
- İzzetbegoviç, Aliya, *İslam Deklarasyonu*, Fide Yay., İstanbul 2007.
- Kaplan, İbrahim, *Kelam'a Dair Görüşleriyle Muhammed İkbal*, Üçmart Pres, Kütahya 2008.
- Kayani, Muhammed Han, *Felsefe, Siyaset ve Şiir Dünyasıyla İkbal*, İz Yay., İstanbul 2002.
- Kazmı, Latif Huseyin, "İkbal'de İnsan Varlığı Kavramı", Çev. Hasan Ayık, *İkbal'in Düşünce Dünyası*, Der.: Ahmet Albayrak, İnsan Yay., İstanbul 2006, ss. 165-181. "İqbal and Sartre on Human Freedom and Creativity", *Iqbal Review*.
- Kılıç, Cevdet, "Muhammed İkbal'in Düşüncesinde Benlik Felsefesi", *Tasavvuf Dergisi*, c. I, sy. 2, ss. 49-60.
- Kılıç, Cevdet, *Muhammed İkbal Hayatı, Şahsiyeti ve Fikirleri*, Muradiye Yay. Ankara 1994.

- Köknel, Özcan, *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*, Altın Kitaplar Yay., Basıldığı il belirtilmemiş, 1982.
- Kuzgun, Yıldız, *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Nobel Yay., 11. Basım, Ankara 2011.
- Mevlana, *Mesnevi*, Çev. Şefik Can, Ötüken Yay., İstanbul 1999,
- Mevlana, *Rubailer*, Çev. M. Nuri Gençosman, M.E. B. Yay. İstanbul 1997.
- Muhammed İkbâl Kitabı*, İ.B.B.K.İ.D.B. Yay., İstanbul 1995.
- Onat, Hasan, Sönmez Kutlu, *İslam Mezhepleri Tarihi*, Grafiker Yay., Ankara, 2012.
- Özer, A. Kadir, *Ben Değeri Tiryakiliği*, Sistem Yay. 8. Baskı, İstanbul 2000.
- Özlem, Doğan, *Tarih Felsefesi*, Say Yay., İstanbul 2010.
- Polat, Ülker Uzun, *Tam Benlik*, Goa Yay., Geliştirilmiş ikinci baskı, İstanbul 2011.
- Sabır, Ghulam, “Kierkegaard And Iqbal Startling Resemblances in Life And Thought”, *Iqbal Review, Journal of The Iqbal Academy*, Volume: 40, Number: 3-4, October 1999, Iqbal Academy Pakistan, Lahore, ss. 23-48.
- Sartre, Jean Paul, *Ego'nun Aşknlığı*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Alkım Yay. İstanbul 2003.
- Schimmel, Annemarie, *Muhammed İkbâl*, Çev. Senail Özkan, Ötüken Yay., İstanbul 2012.
- Sinanoğlu, Ahmet Faruk, *Uygarlığın Basamakları, Bilim-Din ve Toplum, (Akademi Evreninde Sosyolojik Bir Araştırma)*, Evin Ofset ve Matbaacılık, Malatya 2013.
- Şakir, Mahmut, *Hız. Âdem'den Bugüne İslam Tarihi*, Kahraman Yay., İstanbul 1993.
- Şahin, Ahmet Metin, *İkbâl Külliyyatı*, Yağmur Yay., İstanbul 2010.
- Şeriati, Ali, *Biz ve İkbâl*, Çev. Derya Örs, Fecr Yay., Aralık 2007.
- Şeriati, Ali, *İslam Bilim*, çev. Faruk Alptekin, Bilge Adam Yay. Van 2006.
- T.D.V. (Heyet), *İslam İlmihali*, T.D.V.Yay., Ankara 2006.
- Uludağ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabcacı Yay., İstanbul 2002
- Yaşar, Selahaddin, *Muhammed İkbâl, Hayatı, Sanatı, Mücadelesi*, Nesil Yay., İstanbul 2007.
- Yıldız, Murat, Benlik-Kavramı ve Benliğin Gelişiminde Dinin Rolü, *Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı, 23, İzmir 2006, s. 87-127.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1531

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 291

Kitap Adı: Siyon Dağı'nın Gölgesinden Beyazperdeye Yahudilerin Sinemayı Kullanım Biçimleri

Book Title: From the Shadow of Mount Zion to the Screen How Jews Use Cinema

ISBN: 978-625-5536-04-4

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536044

Yazar | Author: Yasin ÖNER | orcid.org/0000-0001-7094-3205

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Editör | Editor: Prof. Dr. Canan SEYFELİ | orcid.org/0000-0002-3379-2812

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 121

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak | January 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: GBC | Yahudi kültürü ve dinleri | Jewish culture & religion

BISAC: PER000000 | Sinema | Performing Arts / Film / General

THEMA: HBL | Yahudi çalışmaları | Jewish Studies

LC: DS135 | Yahudi çalışmaları | Jewish Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Öner, Yasin. *Siyon Dağı'nın Gölgesinden Beyazperdeye Yahudilerin Sinemayı Kullanım Biçimleri*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- A Woman Called Golda*. haz. Alan Gibson (Tarihi Drama, 1982). *Paramount Television*.
- Abrams, Nathan. *The New Jew in Film: Exploring Jewishness and Judaism in Contemporary Cinema*. New York: I.B. TAURIS, 2012.
- Adam, Baki. "Yahudilik". *Dinler Tarihi El Kitabı*. ed. Baki Adam. 60-129. Ankara: Grafiker Yayınları, 2015.
- American Film Institute. "The 100 greatest American films of all time". Erişim 04 Ağustos 2024. <https://www.afi.com/afis-100-years-100-movies-10th-anniversary-edition/>
- Aydın, Mahmut. *Dinler Tarihi: Tarih, İnanç ve İbadet*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018.
- Barson, Michael. "Cecil B. DeMille". *Britannica*. 08 Ağustos 2024. Erişim 27 Ağustos 2024. <https://www.britannica.com/biography/Cecil-B-DeMille>
- Bauer, Yehuda. *The Holocaust in Historical Perspective*. Canberra: Australian National University Press, 1978.
- Belder, Ferit. "Societal Security: A New Conceptual Framework to Analyse Ultra-Orthodox (Haredi) Politics in Israel". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 78/3 (2023), 561-581.
- Belder, Ferit. *Toplumsal Güvenlik Yaklaşımı Açısından İsrail'de Ultra-Ortodoks (Haredi) Siyasal Partilerin Analizi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Doktora, 2019.
- Borden, Daniel vd. *Film*. çev. Yasin Kara. İstanbul: NTV Yayınları, 2013.
- Breitman, Richard. *The Architect of Genocide: Himmler and the Final Solution*. Massachusetts: Brandeis University Press, 1992.
- Bundesgesetzblatt. "Agreement Between the State of Israel and the Federal Republic of Germany". 21 Mart 1953. Erişim 25 Temmuz 2024. https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBI&jumpTo=bgbl253005.pdf#_bgbl_%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl253005.pdf%27%5D_1721897556267
- Canlı, Enes - Boyraz, Turgut Alp. "Ultra-Orthodox Jews in Israel avoid using technological devices in daily life". *Anadolu Agency*. 23 Haziran 2022. <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/ultra-ort-hodox-jews-in-israel-avoid-using-technological-devices-in-daily-life/2620952>

- Caplan, Jenny. "Movie-Made Jews: An American Tradition". *Journal of Religion & Film* 26/2 (2022), 1-5.
- Caplan, Kimmy. "The Internal Popular Discourse of Israeli Haredi Women". *Archives de Sciences Sociales des Religions* 123 (2003), 77-101.
- Carr, Steven Alan. *Hollywood & Anti-Semitism: A Cultural History up to World War II*. Indiana: Purdue University Press, 2009.
- Cherry, Robert. "Jewish Displacement of Irish Americans in Vaudeville: The Role of Religious and Cultural Values". *Journal of Religion and Popular Culture* 25/3 (2013), 344-357.
- Çizgili Pijamalı Çocuk. haz. Mark Herman (Gerilim, 2008). *Miramax Films*.
- Davis, Jonathan. "Film and the Jewish Stereotype". *The Jewish Quarterly* 31/3-4 (1984), 42-45.
- Demirci, Kürşat. "Yahudi Mistisizminin Temel Özellikleri ve Gelişimi". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 1/4 (2012), 7-18.
- Deveci, Mustafa. "İsrail 80 ila 90 Arasında Nükleer Silaha Sahip". *Anadolu Ajansı*. 18 Haziran 2019. Erişim 25 Temmuz 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-80-ila-90-arasinda-nukleer-silaha-sahip/1507497>
- Exodus*. haz. Otto Preminger (Tarihi Drama, 1960). *United Artists*.
- Exodus: Tanrılar ve Krallar*. haz. Ridley Scott (Savaş, 2014). *20th Century Fox*.
- Finkelman, Yoel. "Ultra-Orthodox/Haredi Education". *International Handbook of Jewish Education*, 1063-1080.
- Finkelstein, Norman G. *Holokost Endüstrisi: Yahudi Acılarının İstismarı*. çev. Utku Umut Bulsun. İstanbul: Kutadgu Yayınları, 2024.
- Friedman, Menachem. *The Haredi (Ultra-Orthodox) Society - Sources, Trends and Processes*. Jerusalem: The Jerusalem Intitute for Israel Studies, 1991.
- Ganczak, Filip. "Revelations from Roman Polanski's Polish secret service file". *Die Welt*. 13 Mayıs 2011. Erişim 04 Ağustos 2024. <https://web.archive.org/web/20110513232423/http://www.worldcrunch.com/exclusive-revelations-roman-polanskis-polish-secret-service-file/3087>
- Gideon, Aran vd. "Fundamentalism and the masculine body: The case of Jewish Ultra-Orthodox men in Israel". *Religion* 38/1 (2008), 25-53.
- Greenberg, Dan. "Hollywood's Image of the Jew". *Berkeley* 36/4 (1983), 61-82.

- Grinberg, Marat. "Jewish American Cinema". *Oxford Research Encyclopedia of American History*, 1-28.
- Gündüz, Şinasi. *Din ve İnanç Sözlüğü*. İstanbul: Vadi Yayınları, 2017.
- Gündüz, Şinasi. "Namaz ve Yahudilikte Günlük İbadet". *İslami İlimler Dergisi* 13/2 (2018), 215-238.
- Gürkan, Salime Leyla. "Yehova". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 43/390-391. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013.
- Hakak, Yohai. "Young Men in Israeli Haredi Yeshiva Education: The Scholars' Enclave in Unrest". *Jewish Identities in a Changing World*. ed. Eliezer Ben-Rafael vd. 19/9-32. Boston: Brill Publications, 2012.
- Hasanov, Eldar. "Yahudilikte Peygamberlik ve Peygamberler". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 3/4 (2014), 676-695.
- Have, Wichert ten - Haperen, Maria van. "The Holocaust, 1933-1941-1945". *The Holocaust and Other Genocides: An Introduction*. ed. Barbara Boender - Wichert ten Have. 15-44. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2012.
- Heilman, Samuel. *Defenders of the Faith: Inside Ultra-Orthodox Jewry*. California: University of California Press, 2000.
- Hitman, Gadi. "Haredi Anti-Zionist Ideology as the Driving Force Behind the Ultraorthodox Protests in Israel". *Contemporary Review of the Middle East* 9/4 (2022), 426-443.
- Homolka, Walter. "The Messianic Concept in Modern Judaism". *Teologia i Moralność* 17/1 (2022), 145-172.
- IMDb. "IMDb: Ratings, Reviews and Where to Watch the Best Movies & TV". Erişim 30 Temmuz 2024. https://www.imdb.com/?ref_=nv_home
- Indra, Witriani. "The Construction of Jewish Cultural Identity in The Ten Commandments Movie". *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. 322/136-139. ICCLAS: Atlantis Press, 2019.
- Korbel, Susanne. "Jews, Mobility, and Sex: Popular Entertainment between Budapest, Vienna, and New York around 1900". *Austrian History Yearbook* 51 (2020), 220-242.
- Kurt, Ali Osman. "Yahudi Aydınlanma Hareketi: Haskala". *Milel ve Nihal* 7/1 (2010), 33-59.
- Küçük, Abdurrahman vd. *Dinler Tarihi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2014.
- Marcus, Jacob R. *Jews in American Life*. New York: The American Jewish Committee, 1962.

- Melley, Brian. "Roman Polanski's victim asks judge to end 40-year-old case against him". *USA Today*. 09 Haziran 2017. Erişim 04 Ağustos 2024. <https://www.usatoday.com/story/life/movies/2017/06/09/polanski-victim-asks-judge-to-end-case-against-director/102676720/>
- Meral, Yasin. "Yahudilik". *Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. 61-114. İstanbul: Milet Nihal Yayınları, 2020.
- Mihailescu, Dana. *Regimes of Vulnerability in Jewish American Media and Literature*. Bükreş: Editura Universităţii din Bucureşti, 2015.
- Mucci, Clara. "Son of Saul: The Remains of Civilization". *Cinematic Reflections on the Legacy of the Holocaust: Psychoanalytic Perspectives*. ed. Diana Diamond, Bruce Sklarew. 161-183. London: Routledge Press, 2018.
- Müni*. haz. Steven Spielberg (Tarihi Drama, 2005). *Universal Pictures*.
- Northrup, Ryan. "Steven Spielberg definitively declares the 'Best Movie' in his 54-year career". *Screen Rant*. 21 Şubat 2024. Erişim 04 Ağustos 2024. <https://screenrant.com/schindlers-list-movie-steven-spielberg-favorite-best/>
- Numinov, Nurlan. *Holokost Anlatısının İsrail Devler Kimliği İnşasındaki Rolü ve Arap Ülkelerine Yönelik Dış Politikasına Etkisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Doktora, 2018.
- One of Us*. haz. Heidi Ewing - Rachel Grady (Dram, 2017). *Netflix*.
- Öztürk, Sümeyye. *Ultra-Ortodoks Yahudiler: Harediler Örneği*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2022.
- Özükan, Bülent (ed.). *Son Yüzyıl (1918-1945): Yakın Geçmişin Kronolojik İzleri*. İstanbul: Boyut Matbaacılık, 2012.
- Peukert, Detley J. K. *Inside Nazi Germany: Conformity, Opposition and Racism in Everyday Life*. çev. Richard Deveson. London: Yale University Press, 1987.
- Pew Research Center. "Israel's Religiously Divided Society". 08 Mart 2016. Erişim 13 Eylül 2024. <https://www.pewresearch.org/religion/2016/03/08/israels-religiously-divided-society/>
- Piyanist*. haz. Roman Polanski (Tarihi Drama, 2002). *BAC Films*.
- Pogorelskin, Alexis. "Double-Crossed: Questions of Jewish Identity in The Great Dictator and Genghis Cohn". *Jewish Film & New Media* 9/2 (2021), 113-133.

- Politzer, Jay M. *Peace Makers or Draft Dodgers: Haredi Resistance to Israeli Peace Makers or Draft Dodgers: Haredi Resistance to Israeli Military Conscription*. Denver: Denver University, Master, 2010.
- Puhr, Thomas. "Not All Talk: Josh and Benny Safdie's Uncut Gems (2019)". *Film International* 20/1 (2022), 177-180.
- Ray, Robert B.. *A Certain Tendency of the Hollywood Cinema, 1930-1980*. New Jersey: Princeton University Press, 1985.
- Reich, Walter. "The Use and Abuse of Holocaust Memory". *American Enterprise Institute*. 14 Kasım 2005. Erişim 25 Temmuz 2024. <https://www.aei.org/research-products/speech/the-use-and-abuse-of-holocaust-memory/>
- Rosenberg, Joel. "Jewish Experience on Film: An American Overview". *The American Jewish Year Book* 96 (1996), 3-50.
- Rosenbloom, Alli. "Steven Spielberg comments on 'unspeakable barbarity against Jews' in Oct. 7 attacks". *CNN*. 05 Aralık 2023. Erişim 04 Ağustos 2024. <https://edition.cnn.com/2023/12/05/entertainment/steven-spielberg-october-7-remarks/index.html>
- Ruef, Martin - Grigoryeva, Angelina. "Micro-Segregation and the Jewish Ghetto: A Comparison of Ethnic Communities in Germany". *European Journal of Sociology* 64/1 (2023), 1-36. <http://dx.doi.org/10.1017/S0003975622000340>
- Sandford, Christopher. *Roman Polanski: A Biography*. New York: Palgrave Macmillan Press, 2008.
- Schilling, Christopher L. "The Ghetto Complex: Rethinking Israel's Foreign Policy". *The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences* 5/4 (2010), 465-470.
- Schindler'in Listesi. haz. Steven Spielberg (Tarihi Dram, 1993). *Universal Pictures*.
- Shtisel. haz. Alon Zingman (Dram, 2021 2013). *Netflix*.
- Scott, Allen J. "Origins and Growth of the Hollywood Motion-Picture Industry: The First Three Decades". *Cluster Genesis: Technology-Based Industrial Development*. ed. Pontus Braunerhjelm, Maryann P. Feldman. 17-37. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Seidelman, William E. "Mengele Medicus: Medicine's Nazi Heritage". *International Journal of Social Determinants of Health and Health Services* 19/4 (1989), 221-239. <https://doi.org/10.2190/B7UY-N2UM-6R4G-XPCF>

- Smith, Ian. "The Identity Crisis in Jewish Cinema". 1-12. Indiana: Purdue University Press, 2019.
- Talay, Cemilenur. *İsrail'de Din ve Siyaset: Haredim ve Gush Emunim Örnekleri Üzerinden YAHUDI Köktenci Grupların İsrail Siyaseti Üzerinde Etkileri*. Ankara: Çankaya Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2023.
- The Night of Broken Glass Kristallnacht: A Listening Guide to the Film*. Quebec: Montreal Holocaust Memorial Centre Press, 2014.
- The Ten Commandments*. haz. Cecile B. DeMille (Tarihi Drama, 1956). Paramount Pictures.
- Tindle, Hannah. "Understanding the dress codes of Orthodox Jewish women and their diverse interpretations". *CNN International*. 17 Haziran 2020. <https://edition.cnn.com/style/article/orthodox-jewish-dress-codes/index.html>
- United States Holocaust Memorial Museum. "Holokost'tan Sağ Kurtulanlar ve İsrail Devletinin Kuruluşu (14 Mayıs 1948)". 30 Nisan 2024. Erişim 22 Temmuz 2024. <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/postwar-refugee-crisis-and-the-establishment-of-the-state-of-israel>
- United States Holocaust Memorial Museum. "Nazi Kampları". Erişim 22 Temmuz 2024. [https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/nazi-camps#:~:text=1942'de%20Naziler%20Generalgouvernement%20\(işgal,Treblinka'da%20imha%20kampları%20kurdu](https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/nazi-camps#:~:text=1942'de%20Naziler%20Generalgouvernement%20(işgal,Treblinka'da%20imha%20kampları%20kurdu)
- United States Holocaust Memorial Museum. "Ölüm Merkezleri: Genel Bakış". Erişim 22 Temmuz 2024. <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/killing-centers-an-overview>
- Unorthodox*. haz. Anna Winger - Alexa Karolinski (Dram, 2020). Netflix.
- Valley, Eli. "Shabbat: What Does it Mean? What Can it be?" *Contact* 15/3 (2013), 2-14.
- Weiss, Yfaat. "The Transfer Agreement and the Boycott Movement: A Jewish Dilemma on the Eve of the Holocaust". çev. Naftali Greenwood. *Yad Washem Studies* 26 (1998), 129-172.
- Zuckermann, Mosche. "The Curse of Forgetting: Israel and the Holocaust". *Telos Press* 78 (1988), 43-54.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1536

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 292

Kitap Adı: Metafizik İyinin Yeniden İnşası -Taha Abdurrahman'da Ahlak-
Book Title: The Reconstruction of the Metaphysical Good -Morality in Taha Abdurrahman-

ISBN: 978-625-5536-05-1

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536051

Yazar | Author: | Yusuf ŞAHİN | orcid.org/0009-0008-1205-3501

Kurum | Institution: Bingöl Üniversitesi

ROR ID: ror.org/03hx84x94

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 172

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak | January 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPM | Felsefe | Philosophy

BISAC: PHI021000 | Din Felsefesi | Philosophy / Religious

THEMA: VFB | Felsefi Düşünce | Philosophy

LC: BD | Din Felsefesi | Philosophy of Religion

Atıf Bilgisi | Cite as: Şahin, Yusuf. *Metafizik İyinin Yeniden İnşası -Taha Abdurrahman'da Ahlak-*. Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Abdurrahman, Taha. *Ahlak Sorunsalı Batı Modernitesinin Ahlaki Eleştirisine Bir Katkı*. çev. Tahir Uluç. İstanbul: Pınar Yayınları, 3. Baskı., 2021.
- Abdurrahman, Taha. *Al-mafāhīm al-aḥlāqīyyaʾ I: bayna al-ʾitimāniyyaʾ wa al-ʾalmāniyyaʾ*. 2 Cilt. Beyrut/Lübnan: Markaz Nuhūd, 1. Basım, 2021.
- Abdurrahman, Taha. *Bilgi Ahlaktan Ayrıldığında*. çev. Muhammet Ateş. İstanbul: Pınar Yayınları, 4. Basım, 2022.
- Abdurrahman, Taha. *Dilsiz Olmaz: Dil ve Mantık Üzerine bir Söyleşi*. çev. Kürşad Atalar. İstanbul: Pınar Yayınları, 1. Basım, 2022.
- Abdurrahman, Taha. *Dini Amel ve Aklın Yenilenmesi*. çev. Mehmet Emin Güleçyüz. İstanbul: Pınar Yayınları, 2. Basım, 2021.
- Abdurrahman, Taha. *Dinin Ruhü: Sekülerizmin Sığılığında İlahi Sözleşme ve Emanet Paradigmasının Enginliğine*. çev. Soner Gündüzöz. İstanbul: Pınar Yayınları, 2. Basım, 2021.
- Abdurrahman, Taha. *Dinu'l-Hayâ' I: mine'l-Fikhî'l-İ'timârî ilâ'l-Fikhî'l-İ'timânî*. 3 Cilt. Beyrut/Lübnan: Ebdaa, 1. Basım, 2017.
- Abdurrahman, Taha. *Dinu'l-Hayâ' II: mine'l-Fikhî'l-İ'timârî ilâ'l-Fikhî'l-İ'timânî*. 3 Cilt. Beyrut: Ebdaa, 1. Basım, 2017.
- Abdurrahman, Taha. *Fıkhü'l Felsefe 1: el-Felsefe ve't Terceme*. 2 Cilt. ed-Daru'l Beyda/Fas: el-Merkez Segafi el-Arabi, 1. Basım, 1995.
- Abdurrahman, Taha. *Fıkhü'l Felsefe 2: el-Gavlu Felsefî Kitabu'l Mefhum ve't Te'sil*. 2 Cilt. Beyrut/Lübnan: el-Merkez Segafi el-Arabi, 2. Basım, 2005.
- Abdurrahman, Taha. *fî Usul'ul-Hivar ve Tecdidi İlm'il-Kelam*. Beyrut: el-Merkez Segafi el-Arabi, 2. Basım, 2000.
- Abdurrahman, Taha. *Hakikat Arayışı Geleceği İnşa Ufkunda Konuşmalar*. çev. Muhammet Ateş. İstanbul: Pınar Yayınları, 1. Basım, 2023.
- Abdurrahman, Taha. *min'el-İnsan'il-Ebter ila'l-İnsani'l Kevser*. ed. Rıdvan Merhum. Beyrut: el-Müessese'l-Arabiyye li'l-Fikr ve'l İbda', 2. Basım, 2016.
- Abdurrahman, Taha. *Modernlik Ruhü: İslami Bir Modernlik İnşasına Giriş*. çev. Mehmet Emin Maşalı. İstanbul: Pınar Yayınları, 1. Basım, 2022.

- Abdurrahman, Taha. *Seküler Ahlakın Sefaleti İlahi Emanet Paradigmasının Seküler Ahlak Eleştirisi*. çev. Soner Gündüzöz. İstanbul: Pınar Yayınları, 1. Basım, 2023.
- Abdurrahman, Taha. *Sualu'l-Menhec fi Ufuku't-Te'sisi'l-Ünmuzece Fikri Cedit*. ed. Rıdvan Merhum. Beyrut/Lübnan: Ebdaa, 2. Basım, 2015.
- Abdurrahman, Taha. *Şurud Ma Ba'de'd Dehraniyye: en-Nakdu'l İ'timani li Huruc min'el Ahlak*. Beyrut/Lübnan: el-Müessese el-Arabiyye li'l Fikr ve'l İbda', 1. Basım, 2016.
- Aliya İzzetbegoviç. *Doğu Batı Arasında İslam*. çev. Salih Şaban. İstanbul: Klasik Yayınları, 38. Basım, 2018.
- Alqurashi, Yusef. "Is Taha Abdurrahman a Contractarian Philosopher?" *İslami Araştırmalar* 3/33 (2022), 704-717.
- Aristoteles. *Eudemos'a Etik*. çev. Saffet Babür. Ankara: Dost Kitabevi, 1. Basım, 1999.
- Aristoteles. *Nikomakhos'a Etik*. çev. Saffet Babür. Ankara: BilgeSu Yayınları, 8. Basım, 2018.
- Ateş, Muhammet. "Taha Abdurrahman". *İslam Düşünce Atlası*. Erişim 14 Nisan 2024. <https://islamdusunceatlası.org/taha-abdurrahman/5787>
- Aurelius, Marcus. *Düşünceler*. çev. Şadan Karadeniz. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 4. Basım, 2012.
- Ay, Mahmut - Erdem, Engin. *İlahiyat Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Grafiker Yayınları, 1. Basım, 2019.
- Aydın, Metin. "Tanrı'ya İnanmayan Mutlu Olamaz Mı?: Aristoteles, İbn Miskeveyh, Thomas Aquinas". *Felsefe Dünyası Dergisi* 74 (2021), 199-227.
- Ayer, Alfred Jules. *Language, Truth and Logic*. New York, USA.: Dover, 2. Basım, 1946.
- Bacon, Francis. *Novum Organum Tabiatın Yorumu ve İnsan Alemi Hakkında Sözler*. İstanbul: Say Yayınları, 1. Basım, 2012.
- Baudrillard, Jean. *Simulakrlar ve simülasyon*. çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu-Batı Yayınları, 5. Basım, 2010.
- Bauer, Thomas. *Müphemlik kültürü ve İslâm: farklı bir İslâm tarihi okuması = Die Kultur der Ambiguität*. çev. Tanıl Bora. İstanbul: İletişim, 5. Basım, 2021.
- Camus, Albert. *Sisifos Söyleni*. İstanbul: Can Yayınları, 15. Basım, 2010.

- Camus, Albert. *Yabancı*. çev. Ayça Sezen. İstanbul: Can Yayınları, 69. Basım, 2020.
- Cassirer, Ernst. *Rousseau, Kant, Goethe*. çev. Mustafa Tüzer. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1. Basım, 2014.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları, 6. Basım, 2017.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Tarihi Thales'ten Baudrillard'a*. İstanbul: Say Yayınları, 6. Basım, 2015.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Tarihi-1 İlkçağ Felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları, 11. Basım, 2017.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 1. Basım, 2000.
- Cevizci, Ahmet. "Postmodernizm". *Felsefe Tarihi*. 1269-1286. İstanbul: Say Yayınları, 6. Basım, 2015.
- Cevizci, Ahmet. "Rönesans Felsefesi". *Felsefe Tarihi*. 375-434. İstanbul: Say Yayınları, 2015.
- Contadini, Anna - Norton, Claire. *Rönesans ve Osmanlı Dünyası*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 1. baskı., 2015.
- Copleston, Frederick. *Felsefe Tarihi Aydınlanma*. çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınları, 3. Basım, 2004.
- Copleston, Frederick C. *A History of Medieval Philosophy*. Baltimore, Maryland, Notre Dame [Indiana]: Project Muse, University of Notre Dame Press, University of Notre Dame Press edition., 2016.
- Çağrı, Mustafa. "Ahlak". *Tdv İslam Ansiklopedisi*. 2/1-9. İstanbul: TDV Yayınları, 1989. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ahlak>
- Çankaya, Aylin. *Aristoteles'te Nous (Akıl) Kavramı*. Muğla Üniversitesi, Doktora Tezi, 2012.
- Çelikkol, Suat. "Stoa Felsefesinin Temel Görüşleri Üzerine Bir İnceleme". *Bilimname* 37 (2019), 1225-1245.
- Çiğci, Osman Zahid - Şahin, Yusuf. "A Vicious Circle in Philosophy Arrived Destination: Neosophism". 85-101. Gürcistan: Euroasia Journal of Social Sciences, 2022. www.avrasyakongresi.org
- Çiğil, Ayhan. "Takdim". *Aydınlanma Nedir?* İstanbul: alBaraka Yayınları, 3. Basım, 2023.
- Dağ, Ahmet. "Ahlakın Sekülerleşmesinde David Hume Etkisi". *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları* 36 (2017), 221-236.

- Diggle, J (ed.). *The Cambridge Greek Lexicon*. 2 Cilt. United Kingdom: Cambridge University Press, 1. Basım, 2021.
- Dönmez, Süleyman. “Skolastik Üzerine Kavramsal Bir Analiz”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/2 (2005), 123-144.
- Ebheri, Esirüddin el-. *İşaguci ve Şerhi*. çev. Ferruh Özpilavcı. İstanbul: Littera Yayıncılık, 4. baskı., 2021.
- Epikür. “Menoitios’a Mektup”. çev. Ata Leblebici. *Mutlu Olma Sanatı*. İstanbul: Kapra Yayınları, 1. Basım, 2021.
- Erdinç, Tuğçe. “Immanuel Kant: Bir Bilgi Davası”. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 24 (2022), 169-177.
- Friedrich Nietzsche. *Ahlakın Soykütüğü Üstüne*. çev. Ahmet İnam. İstanbul: Say Yayınları, 2. Basım, 2004.
- Gazali, Ebu Hamid. *Esmâ’ül Hüsnâ Şerhi*. Ankara: Dorlion Yayınları, 3. Basım, 2021.
- Gökberk, Macit. *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 20. Basım, 2010.
- Gündüzöz, Soner. “Batı Kaynaklı Teorilerin Referans Değeri Bağlamında Faslı Filozof Taha Abdurrahman’ın Emanet Paradigması Üzerine Bir Değerlendirme”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 25/1 (15 Haziran 2021), 139-155. <https://doi.org/10.18505/cuid.856248>
- Gündüzöz, Soner - Gündüzöz, Güldane. “İslami Bir Müzakere Etiğinin İmkanı Üzerine: Taha Abdurrahman’ın Şehadete Dayalı İletişim Teorisi”. *Marife* 21/1 (2021), 105-129.
- Hallaq, Wael. *İmkansız Devlet Modern Çağda Bir İslam Devleti Niçin Mümkün Değildir?* çev. Aziz Hikmet. İstanbul: Babil Kitap, 3. Basım, 2020.
- Hallaq, Wael. *Modernitenin Reformu Abdurrahman Taha’nın Felsefesinde Ahlak ve Yeni İnsan*. çev. Tahir Uluç. İstanbul: Ketebe Yayınları, 1. Basım, 2020.
- Hamidi, Munsif el-. “el-Akıl ve’d Din fi’l Fıkr el-Arabi el-Muasır inde Taha Abdurrahman”. *Delil* 4 (2022), 80-103.
- Hospers, John. *Analitik Felsefeye Giriş*. çev. Şahin Filiz. Ankara: Adres Yayınları, 1. Basım, 2017.
- Humam, Muhammed. “Mu’cemu’l Ahlak fi Mudevveneti Taha Abdurrahman: Medhal Menheci li Diraseti el-Mefhum el-Ahlak”. *Tecsir* 4/2 (2022), 25-44.
- İmamoğlu, Tuncay. *Modern Batı Düşüncesinin Felsefi Temelleri*. İstanbul: İz Yayıncılık, 1. Basım, 2013.

- James, William. *Pragmatizm: kimi eski düşünme biçimleri için yeni bir isim*. çev. Tahir Karakaş. İstanbul: İletişim Yayınları, 1. Basım, 2015.
- Kahveci, K. Ali. “J. J. Rousseau’da Ahlaki Vicdan ve Değeri”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12 (1) (2012), 205-213.
- Kant, Immanuel. *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, 7. Basım, 2018.
- Kant, Immanuel. “Aydınlanma Nedir? Sorusunun Cevabı”. *Aydınlanma Nedir?* 27-39. İstanbul: alBaraka Yayınları, 3. Basım, 2023.
- Kant, Immanuel. *Pratik Usun Eleştirisi*. çev. İsmet Zeki Eyuboğlu. Sirkeci, İstanbul: Say Yayınları, 5. Basım, 2001.
- Kant, Immanuel. *Saf Aklın Eleştirisi*. çev. Naci Pektaş. Ankara: Gece Kitaplığı, 1. Basım, 2022.
- Kenny, Anthony. *Batı Felsefesinin Yeni Tarihi Ortaçağ Felsefesi*. çev. Şeyma Yılmaz. 4 Cilt. İstanbul: Küre Yayınları, 1. Basım, 2017.
- Keskin, İbrahim. “Arap/İslam Kültürünün Yapısalcı Analizinin İmkânı: Muhammed Âbid el-Câbirî Örneği”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XIX/1 (2010), 255-274.
- Kılıç, Emrullah. *Metafiziksel İyi’den Değer’e Ahlakın Yolculuğu*. İstanbul: İlem Yayınları, 1. Basım, 2022.
- Koca, Suat. “Ahlak Kavramı Üzerine Etimolojik ve Semantik Bir Araştırma”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* 2/57 (2016), 121-135.
- Kutluer, İlhan. *İslam Felsefesi Tarihinde Ahlak İlminin Teşekkülü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 1989.
- Küçükalp, Kasım - Cevizci, Ahmet. *Batı Düşüncesi Felsefi Temeller*. Ankara: İsam Yayınları, 3. Basım, 2014.
- Levent, Adem. “Etik ve İktisat: Tarihi ve Gerilimli Bir İlişki”. *Etik ve Etik Sorunlar*. 89-112. Ankara: Nobel Yayınları, 1. Basım, 2019.
- Liotard, Jean-François. *Postmodern Durum*. çev. İsmet Birkan. Ankara: BilgeSu Yayınları, 1. Basım, 2013.
- Mill, John Stuart. *Faydacılık*. çev. Erkut Soyer. İstanbul: Kapra Yayınları, 1. Basım, 2020.
- Nietzsche, Friedrich. *Deccal: Hristiyanlığa Lanet*. çev. Ayça Kaya. İstanbul: Say, 4. Basım, 2017.
- Nietzsche, Friedrich. *Güç istenci*. çev. Nilüfer Epçeli. İstanbul: Say, 1. Basım, 2010.

- Nietzsche, Friedrich. *İyinin ve Kötünün Ötesinde (Bir Gelecek Felsefesini Açış)*. İstanbul: Yorum Yayınevi, 2. Basım, 2001.
- Nişanyan, Sevan. *Nişanyan Sözlük Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*. İstanbul: Liberus Yayınları, 6. Basım, 2022.
- Ocak, Hasan. “Bir Ahlak Felsefesi Problemi Olarak Erdem Kavramına Yüklenen Anlamın İlkçağ’dan Ortaçağ’a Evrimi”. *felsefe ve sosyal bilimler dergisi* 11 (2011), 79-101.
- Özcan, Zeki - Bayraktaroğlu, Hilal Canfer. “Nikomakhos’a Etik Bağlamında Aristoteles’in Erdem Etiği”, 278-296.
- Özkan, Fatih. “Sokrates’in Entelektüalist Ahlâkı”. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 4 (2013), 35-53.
- Özlem, Doğan. *Etik Ahlak Felsefesi*. İstanbul: Notos Kitap, 6. Basım, 2022.
- Özturan, Hümeysra. “Etik ile Ahlâk Arasında: Türkçe Ahlâk Felsefesi Literatürüne Dair Etik Kavramı Kullanımı Üzerinden Bir Değerlendirme”. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 9/17 (2011), 169-202.
- Perrier, Joseph Louis. *The Rivival of the Scholastic Philosophy in the Nineteenth Century*. Piscataway, NJ, USA: Gorgias Press, 2010.
- Petrarca, Francesco. *Dünyanın Anlamsızlığı Üzerine*. Ankara: Doğubatı Yayınları, 1. Basım, 2018.
- Platon. *Devlet*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 20. Basım, 2010.
- Platon. *Euthyphron*. çev. Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları, 2. Basım, 2016.
- Platon. *Ion*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 3. Basım, 1997.
- Platon. *Theaitetos*. çev. Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları, 3.baskı., 2014.
- Recep Kılıç. *Ahlak Felsefesi (Etik)*. Ankara: Nobel Yayınları, 1. Basım, 2022.
- Sabri F. Ülgener. *İktisadi Çözülmenin Ahlak ve Zihniyet Dünyası*. İstanbul: Derin Yayınları, 2. Basım, ts.
- Sabri F. Ülgener. *Zihniyet ve Din*. İstanbul: Derin Yayınları, 3. Basım, 2015.
- Sartre, Jean Paul. *Bulanık*. İstanbul: Can Yayınları, 51. Basım, 2022.
- Semkan, Muhammed. “el-Münazara fi et-Turasi'l İslami Kırae fi Meşrua Taha Abdurrahman”. *Cuzur* 55 (2019), 7-47.

- Severi, Andrea. “Hümanistlerin Dini”. çev. Leyla Tonguç Basmacı. *Ortaçağ: Keşifler, Ticaret İlişkileri, Ütopyalar*. ed. Umberto Eco. İstanbul: Alfa Yayınları, 1. Basım, 2015.
- Taşdelen, Vefa. “Varoluş Felsefesinde Varoluşun Özden Önceliği Sorunu”. *Beytülhikme* 1/1 (2011), 26-54.
- Tekineş, Ayhan. “İlk Devir İslam Dünyasında Akıl Üzerine Tartışmalar”. *Divan* 1 (2001), 199-114.
- Thilly, Frank. *Bir Felsefe Tarihi*. İstanbul: İdea Yayınları, 2. Basım, 2010.
- Tilout, Jamila. “Mağrip’te Tasavvuf ve Tarikatlar Panoramik Bir Yaklaşım”. *Müslüman Dünyada Çağdaş Düşünce*. ed. Lütfi Sunar. 6/325-363. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Yayınları, 1. Basım, 2021.
- Timuçin, Afşar. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Bulut Yayınları, 5. Basım, 2004.
- Tosun, Cengiz Mesut - Çetin, Onur. “‘Sempati’ ve ‘Tarafsız Gözlemci’ Kavramları Bağlamında Adam Smith’in Ahlak Felsefesi İncelemesi”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 66 (2023), 68-84.
- Türer, Celal. “Analitik Felsefe, Mantıkçı Pozitivizm ve Fenomenoloji”. *Felsefe*. Ankara: Bilimsel Araştırma Yayınları, 1. Basım, 2019.
- Türer, Celal. *Etik ve Etik Sorunlar*. Ankara: Nobel Yayınları, 1. Basım, 2019.
- Türer, Celal. “Ne İçin Etik?” *Etik ve Etik Sorunlar*. Ankara: Nobel Yayınları, 1. Basım, 2019.
- Türer, Celal. “(Pragmatist) Ahlak Nedir?” *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi* 5 (2016), 15-32.
- Türkben, Yaşar. “Descartes’ın Ahlak ve Mutluluk Anlayışı”. *Hikmet Yurdu Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 5 (2010), 239-250.
- Waardenburg, Jacques. “Reform”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 2007. Erişim 20 Mart 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/reform>
- Wajrah, Ebrahim Mohammed Hussein al-. *Çağdaş Arap Düşüncesinde Akıl Tasavvuru: Muhammed Arkun Örneği*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Woodward, Ashley Dean. *Nihilism in Postmodernity: Lyotard, Baudrillard, Vattimo*. Colorado: The Davies Group, 2009.
- Yeke, Yıldız Karagöz. *Machiavelli ve Siyasal Etik*. Ankara: Ebabil Yayıncılık, 1. Basım, 2007.
- Yenisoy, Eylem. *The Critiques of the Enlightenment by Max Horkheimer*

and Theodor Adorno and Their Understanding of a New Method and Philosophy. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Yıldızdöken, Çiğdem. “Şüpheden Kartezyen Düşünceye Giden Yol”. *Mavi Atlas* 5(1) (2017), 44-68.

Böyle Söyledi Zerdüşt herkes için ve hiç kimse için bir kitap. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 9. Basım, 2016.

Cambridge Dictionary. Erişim 27 Şubat 2024. <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce-t%C3%BCrk%C3%A7e/mood>

“İslami felsefenin önde gelen ismi: Prof. Dr. Taha Abdurrahman”. 20 Ocak 2021. Erişim 13 Nisan 2024. <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/islami-felsefenin-onde-gelen-ismi-prof-dr-taha-abdurrahman-549062.html>

Tdk. Erişim 27 Şubat 2024. <https://sozluk.gov.tr/>

“Müceddid Filozof: Taha Abdurrahman”. haz. Al Jazeera Documentary *في لقاء مع تاج الدين*. *YouTube: aljazeera*. Yayın Tarihi 15 Haziran 2017. https://www.youtube.com/watch?v=OMF_mN7oQ3Q

aljazeera.net. “Taha Abdurrahman”. 2014. Erişim 11 Nisan 2024. <https://www.aljazeera.net/encyclopedia/2014/11/28/%d8%b7%-d9%87-%d8%b9%d8%a8%d8%af-%d8%a7%d9%84%d8%b1%-d8%ad%d9%85%d9%86>

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1545

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 293

Kitap Adı: İslam Felsefesinde Cevher Teorileri

Book Title: Theories of Substance in Islamic Philosophy

ISBN: 978-625-5536-06-8

DOI: | doi.org/10.70458/fcr.9786255536068

Yazar | Author: Ömer CERAN | orcid.org/0000-0002-7483-9963

Kurum | Institution: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

ROR ID: ror.org/019jds967

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 201

Yayın Tarihi | Publication Date: Ocak | January 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRQA | İslam felsefesi | Islamic philosophy

BISAC: PHI022000 | Felsefe / Doğu | Philosophy / Eastern

THEMA: QDPS | İslam felsefesi | Islamic philosophy

LC: B741 | İslam felsefesi | Islamic philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Ceran, Ömer. *İslam Felsefesinde Cevher Teorileri*. Ankara:

Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- A. S. Tritton. *İslâm Kelâmı*. çev.: Mehmet Dağ. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları. 1983.
- Ahmed Fârûkî Serhendî. *Vücûdî ve Şuhûdî Tevhîd*. haz.: Suat Ak. İstanbul: Büyüyenay Yayınları. 2018.
- Akkanat, Hasan. *Klasik Dönem İslam Felsefesinde Tümmeller*. Adana: Karahan Kitabevi. 2016.
- Akyol, Aygün, Mevlüt Uyanık, İclâl Arslan. *İslam Felsefesi Tanımlar Sözlüğü*, Ankara: Elis Yayınları. 2016.
- Alexander of Aprosias. *On Aristotle's Metaphysics* 1. trans.: W. E. Dooley, S. J. New York: Cornell University Press. 1989.
- Ali Sedâd. *Mîzânü'l-Ukûl*. haz.: İbrahim Çapak, Harun Kuşlu, Metin Aydın. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2015.
- Alkış, Abdurrahim. *Abdurrezzâk Kâşânî ve "Şerhu Fusûsî'l-Hikem" Adlı Eserinin Tahkik ve Tahlili*. Basılmamış doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2008.
- Altaş, Eşref. *Fahreddin er-Râzî'nin İbn Sînâ Yorumu ve Eleştirisi*. İstanbul: İz Yayıncılık. 2015.
- Anar, İhsan Oktay. *Sokrates Öncesi Felsefede Varlık Sorunu*. Basılmamış yüksek lisans tezi. İzmir, Ege Üniversitesi. 1987.
- Aristoteles. "Prote Philosophia" (Metafizik). çev.: Ahmet Arslan. *Aristoteles içinde*. haz.: Kaan K. Ökten. İstanbul: Say Yayınları. 2011.
- Aristoteles. *Fizik*. çev.: Saffet Babür. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 2001.
- Aristoteles. *Kategoriler*. çev.: Saffet Babür. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları. 2016.
- Aristoteles. *Retorik*. çev.: Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları. 2019.
- Aristotle. *Metaphysics*. İstanbul: Gece Kitaplığı. 2021.

Arslan, Mehmet Fatih. *Celâleddîn Devvânî'nin Varlık Felsefesi*. Basılmamış doktora tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2015.

Atay, Hüseyin. *Farabi ve İbn Sina'ya Göre Yaratma*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları. 1974.

Averroes' De Substantia Orbis. trans.: Arthur Hyman. Cambridge: Medieval Academy of America. 1986.

Avicenne. *Livre Des Définitions*. éd.: Amélie Marie Goichon. Caire: Publication De L'institut De Français d'Archéologie Orientale Du Caire, 1963.

Barlak, Muzaffer. "Mu'tezile'de Ma'dûm Anlayışı: Ebû Reşîd En-Nîsâbü'rî Örneğinde Bir İnceleme". *Eskiye Dergisi*. Eylül 2020. sy. 41, ss. 653-678.

Bayraktar, Mehmet. "İbn Sînâ'nın Cevher Kavramının Sorunları". *Uluslararası İbn Sînâ Sempozyumu* içinde. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları. 2008. ss. 23-30.

Bayraktar, Mehmet. *İslâm Felsefesine Giriş*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 1997.

Câbir b. Hayyân. *Tanımlar Kitabı*. çev.: Aygün Akyol, İclal Arslan. Ankara: Elis Yayınları. 2015.

Çapak, İbrahim. *Porphyrios ve İbn Sina Mantığında Tümmeller*. Ankara: Araştırma Yayınları. 2011.

Çelebi, İlyas. "Nazzâm" maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 2006. 32/466-469.

Dānîşpejūh, Muḥammed Taḳī. *el-Mantıḳ li İbnü'l-Muḳaffa' Ḥudūdu'l-Mantıḳ li İbn Bîhriz*. Tahran: Encümen-i Şahinşahî Felsefe-i İran. 1357.

Davud el-Kayserî. *Mukaddemat*. çev.: Hasan Şahin, Turan Koç, Seyfullah Sevim. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları. 1997.

Demir, Osman. "Basit ve Bileşik: Kelâmda Cismin Tanımı ve İbn Kemal'in Tafrâ Eleştirisi". *Kader Dergisi*. c. 17, 1 (2019). ss. 15-35.

- Demir, Osman. “Dâvûd-i Kayserî’nin Tasavvuf Metafiziğinde Zaman”. *Osmanlı’da İlm-i Tasavvuf* içinde. ed.: Ercan Alkan, Osman Sacid Arı. İstanbul: İsar Yayınları, 2018.
- Ebû Bekir er-Râzî. *Felsefe Risâleleri*. haz.: Mahmut Kaya. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2016.
- Ebû Hâmid el-Gazzâlî. *Mi’yârü’l-İlm*. çev.: Ali Durusoy, Hasan Hacak. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2013.
- Ebû Hâmid el-Gazzâlî. *Tehâfütü’l-Felâsife*. çev.: Mahmut Kaya, Hüseyin Sarıoğlu. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2014.
- Ebû Hayyân et-Tevhîdî. *el-İmtâ‘ ve’l-Muânese*. tah. Aḥmed Emîn, Aḥmed ez-Zeyn. Mısır: el-Mektebetü’l-‘Aşriyye. trsz.
- Ebû Naşr el-Fârâbî. *Kitâbu’l-Cem‘ Beyne Re’ye’i’l-Ḥakîmeyn*. Beyrût: Dâru’l-Meşriḳ. 1986.
- Ebû Zeyd el-Belhî. *Mesâlihu’l-Ebdân ve’l-Enfus*. çev.: Nail Okuyucu, Zahit Tiryaki. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2012.
- Ebû’l-Hasan el-Eş‘arî. *Makâlâtü’l-İslâmiyyîn*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2019.
- Ebû’l-Muîn en-Nesefî. *Tevhidin Esasları*. çev.: Hülya Alper. İstanbul: İz Yayıncılık, 2017.
- Eflâtun. *Phaidon*. çev.: Suut K. Yetkin, Hamdi R. Atademir. Ankara: MEB. 1963.
- Eflâtun. *Phaidros*. çev.: Hamdi Akverdi. İstanbul: Maarif Matbaası. 1943.
- Eflâtun. *Timaios*. çev.: Erol Güney, Lûtfî Ay. İstanbul: Maarif Matbası. 1943.
- el-Fârâbî. “et-Tevṭie fi’l-Mantıḳ”. *Fârâbî’nin Bazı Mantık Eserleri* içinde. haz.: Mübahat Türker-Küyel. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını. 1990.
- el-Ğazzâlî. *İḥyâü ‘Ulumi’d-Dîn*. Beyrût: Dâru’l-Ma‘rifet, trsz.
- el-Kindî. “Fî Hudûdi’l-Eşyâ ve Rusûmiḥâ”. *Resâilü’l-Kindî el-Felsefiyye* içinde. neşr.: Muḥammed Abdülhâdî Ebû Rîde. Mısır, 1950.

- Emiroğlu, İbrahim. *Klasik Mantığa Giriş*. Ankara: Elis Yayınları. 2009.
- Ergül, Necmettin. *Kâşânî ve Hakâiku't-Te'vîl fî Dekâiki't-Tenzîl Adlı Eserinin 1. Cildinin (Fâtîha-En'âm) Tahkîk ve tahrîci*. Basılmamış doktora tezi. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- Erdemci, Cemalettin. "İbn Metteveyh ve et-Tezkire fî Ahkâmî'l-Cevâhir ve'l-A'râz Adlı Eseri Üzerine". *İslamî İlimler Dergisi*. y. 4, sy. 1-2 (2009). ss. 185-197.
- Erdoğan, İsmail. *Türlerin Efendisi ve Kâmil Tabiat Anlayışı*. Ankara: İlahiyât. 2004.
- Esîrüddîn el-Ebherî. *Tenzîlî'l-Efkâr fî Ta'dîlî'l-Esrâr*. haz.: Kâmil Kömürçü, Ekrem Sefa Gül. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2022.
- eş-Şehristani. *el-Milel ve'n-Nihal*. çev.: Muharrem Tan. İzmir: Yeni Akademi Yayınları. 2006.
- et-Teftâzânî. *Şerhu'l-'Akkâidi'n-Neseftiyye*. tah.: 'Alî Kemâl. Beyrût: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-'Arabî. 2014.
- et-Tehânevî. *Keşşâfu İştlâhâtü'l-Fünûn ve'l-'Ulûm*. Lübnân: Mektebetü Lübnan Nâşirûn, 1996.
- Fahreddîn Râzî. *Kelâm'a Giriş (el-Muhassal)*. çev.: Hüseyin Atay. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları. 1967.
- Fahrüddîn er-Râzî. *Bilimsel Bilginin Kategorik Eleştirisi -I-*. çev.: İsmail Hanoğlu, Ankara: Elis Yayınları. 2022.
- Fârâbî. *Harfler Kitabı*. çev.: Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2008.
- Fârâbî. *Kategoriler ve Retorik*. çev.: Ali Tekin. İstanbul: Klasik Yayınları. 2021.
- Fatma Aliye Hanım. *Tedkîk-i Ecsâm*. sad.: Ali Utku, Arzu Ekinci. Konya: Çizgi Kitabevi. 2009.
- Gafarov, Anar. "Nasîrüddîn Tûsî Felsefesinde Nefsin Soyut Bir Cevher Oluşunun Temellendirilmesi". *İslam Araştırmaları Dergisi*. 2008, sy. 19. ss. 45-62.

- Gazzâlî. *İtikadda Orta Yol* çev.: Osman Demir. İstanbul: Klasik Yayınları. 2012.
- Görgün, Tahsin. “Mâhiyet” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 2003. 27/336-338.
- Huffman, Carl A. *Archytas of Tarentum*. Cambridge. Cambridge University Press. 2005.
- İbn ‘Arabî. *el-Fütûhâtü’l-Mekkiyye*. tah.: Aḥmed Şemse’-d-Dîn. Beyrût: Dâru’l-Kütübî’l-‘İlmiyye, 2011.
- İbn ‘Arabî. *İnşâü’d-Devâir*. Kâhira: Mektebetü’ s- Sekâfeti’-d-Diniyye. 2007.
- İbn Hazm. *el-Fasl*. çev.: Halil İbrahim Bulut. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu başkanlığı Yayınları. 2017.
- İbn Hâzm. *el-Üşûl ve’l-Fürû’*. tah.: Muḥammed ‘Âṭif el-‘Irâkî. el-Kâhira, Dâru’n-Nehḍati’l-‘Arabî. 1978.
- İbn Hazm. *et-Takrîb li-Haddi’l-Mantık*. çev.: İbrahim Çapak, Yusuf Arıkaner. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2018.
- İbn Meymûn. *Delâletü’l-Hâirîn*. çev.: Osman Bayder, Özcan Akdağ. Kayseri: Kimlik Yayınları. 2019.
- İbn Mürteḍâ. *el-Münye ve’l-Emel*. neşr.: Thomas Walker Arnold, Haydarâbad, 1316.
- İbn Rüşd. *Metafizik Şerhi*. çev.: Muhittin Macit. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2017.
- İbn Seb’in. *Sicilya Cevapları*. çev.: Şerafeddin Yaltkaya. haz.: İsmail Dervişoğlu. İstanbul: Büyüyenay Yayınları. 2013.
- İbn Sîna. *Kitabu’l-Hudud*. çev.: Aygün Akyol, İclal Arslan. Ankara: Elis Yayınları. 2013.
- İbn Sînâ. *Kitabu’ş-Şîfa İlahiyat Metafizik I*. çev.: Ekrem Demirli, Ömer Türker. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014.
- İbn Sînâ. *Kitâbu’ş-Şifâ, Metafizik*. çev.: Ekrem Demirli, Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık. 2017.
- İbn Sînâ. *Mantığa Giriş*. çev.: Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık. 2013.

- İbn Sînâ. *Tanımlar Kitabı*. çev.: Aygün Akyol, İclal Arslan. Ankara: Elis Yayınları, 2013.
- İbn-i Sîna. *Mutluluk ve İnsan Nefsinin Cevher Olduğuna İlişkin On Delil*. çev. ve tah.: Fatih Toktaş. Ankara: TDV Yayınları, 2015.
- İbn Sânâ. *Risaleler*. çev.: Alparslan Açıkgenç, M. Hayri Kırbaçoğlu. Ankara: Kitâbiyât. 2004.
- İbnü'l-Arabî. *Fuṣuṣu'l-Ḥikem* ed.: Mahmud Erol Kılıç, Abdurrahim Alkış. İstanbul: Litera Yayıncılık. 2016.
- İbnü's-Sîd el-Batalıyevsî. *Kitâbü'l-Hadâ'ik fî'l-Metâlibi'l-Âliyeti'l-Felsefiyyeti'l-Avîsa*. çev.: Mahire Deniz. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2024.
- İhvân-ı Safâ Risaleleri*. ed. Abdullah Kahraman. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. 2012.
- İmam Maverdî. *Din ve Dünya Edebi*. çev.: Selâhaddin Kip. Ankara: İhya Yayıncılık. 2006.
- İmâm-ı Gazâlî. *İhyâ-i Ulûm-id-Dîn*. çev.: Ali Arslan. İstanbul: Arslan Yayınları, 1981.
- İsmâîl Hakkı Bursevî. *Kitâbu'n-Netîce*. haz.: Ali Namlı. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2019.
- Kahraman, Hüseyin. “Fâil-i Muhtâr Tanrı Anlayışını Ortaya Koymada Bir Argüman Olarak Cevher-Ârâz Teorisi: Cüveynî Örneği”. *Marîfe Dini Araştırmalar Dergisi*. 19/1 (2019), ss. 9-22.
- Karakaya, Mehmet Murat. “Basit ve Mürekkeb Kavramları Açısından İbn Sina’da Tevhid”. *Eskiye Dergisi*. 30 (2015), ss. 133-144
- Karaman, Hayrettin. “Ayn” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 1991. 4/257-258.
- Karlığa, H. Bekir. “Cirm” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 1993. 8/27-31
- Karlığa, H. Bekir. “İbn Rüşd” maddesi *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 1999. 20/257-288
- Kaya, M. Cüneyt. “Âmirî Çalışmaları İçin Yeni Bir Kaynak: el-Mecâlisü's-Seb beyne's-Şeyh ve'l-Âmirî”. *Nazariyat Felsefe ve Bilim Tarihi Araştırmaları Dergisi*. 1/2 (Nisan 2015). ss. 1-33.

- Kaya, Mahmut. ‘Sûret’ maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 2009. 37/539-540
- Kaya, Mahmut. “Râzî, Ebû Bekir” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 2007. 34/479-485
- Kaya, Mahmut. *İslam Filozoflarından Felsefe Metinleri*. İstanbul: Klasik Yayınları. 2003.
- Kınalızâde Ali Çelebi. *Ahlâk-ı Alâî*. sad.: Murat Demirkol. Ankara: Fecr Yayınları 2016.
- Kennedy-Day, Kiki. *Books of Definition in Islamic Philosophy*. London: Routledge Curzon. 2003.
- Kılıç, Cevdet. “Sühreverdî’nin Varlık Düşüncesinde Nurlar Hiyerarşisi ve Meşşâî Felsefe ile Karşılaştırılması”. *Fırat Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*.13:2 (2008), ss. 55-72
- Kindî. “Allah’ın Birliği ve Âlemin Sonluluğu Üzerine”, *Felsefî Risaleler* içinde. çev.: Mahmut Kaya. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2015.
- Kindî. “Cisimsiz Cevherler Üzerine”. *Felsefî Risaleler* içinde. çev.: Mahmut Kaya. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2015.
- Kindî. “İlk Felsefe Üzerine”. *Felsefî Risaleler* içinde. çev.: Mahmut Kaya. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2015.
- Kindî. “Nefis Üzerine”. *Felsefî Risaleler* içinde. çev.: Mahmut Kaya. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2015.
- Koç, Yalçın. *Cevher Theographiası’nın Esasları*. Ankara: Cedit Neşriyat. 2024.
- Konuk, Ahmed Avni. *Fusûsu’l-Hikem Tercüme ve Şerhi*. ed.: Mustafa Tahralı. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2017.
- Kranz, Walther. *Antik Felsefe*. çev.: Suad Y. Baydur. İstanbul: Pulhan Matbaası. 1948.
- Kuçuradi, Ioanna. “Aristoteles’in Ousia’sı ve Substans Kavramı”. *Özne Aristoteles Özel Sayısı*. ed.: Hatice Nur Erkızan. Konya: Kasım 2016. ss. 53-63.

- Kutbüddin Razi. *Risâle fî Tahkîki'l-Külliyyât*. çev.: Ömer Türker. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2013.
- Kutlue, İlhan. “Felek” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV. 1995. 12/306-307.
- Kutluer, İlhan. “Cevher” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 1997. 7/450-455.
- Kuyanay, Mehmet. *İbnü'l-Mukaffa' Eserleri ve Arap Edebiyatındaki Yeri*. Basılmamış doktora tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2021.
- Macit, Muhittin. “Fârâbî'ye Nispet Edilen İki Risale”. *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 26, 2004/1. ss. 5-21.
- Marcotte, Roxanne. “The Risālah fi al-ʿAql wa al-Maʿqūl of Ibn Miskawayh: An Epistle on The Intellect and The Intelligible”. *Islamic Culture*. 1996. 70/2. ss. 1-17.
- Molla Lütü Hayatı ve Fütûhâtı. haz.: Ömer Mahir Alper, Yasin Apaydın. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi. 2021.
- Molla Sadra. *Metafiziğe Giriş*. neşr: Ahmet Kamil Cihan, Salih Yalın, Fevzi Yiğit. İstanbul: Endülüs Yayınları, 2019.
- Muhammed b. İshak en-Nedîm. *el-Fihrist*. çev.: Ramazan Şeşen. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2019.
- Muhyiddin İbn ül-Arabî. *el Bulga fî'l-Hikme*. tah.: Nihat Keklik. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. 1969.
- Mustafa Şekip. *Ruhiyyat*. İstanbul: Yeni Matbaa.1926.
- Nasîreddin Tûsî. *Felsefe Mektupları*. çev.: Murat Demirkol. Ankara: Fecr Yayınları, 2015.
- Öge, Fatıma Akkaya. *Mütekaddim Dönem Eş'arî Kelâmında Cevher Anlayışı*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: 29 Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022.
- Öz, Mustafa. “Dırar b. Amr” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 1994. 9/273-275.
- Özaykan, Cihan. *İbn Teymiyye'de Tümmeller Sorunu*. Basılmamış doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2024.

- Peters, Francis E. *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*, çev. Hakkı Hünler. İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2004.
- Platon. “Theatetos”. çev.: Macit Gökberk. *Diyaloglar* içinde. İstanbul: Remzi Kitabevi. 2003.
- Rescher, Nicholas. *Studies in The History of Arabic Logic*. Pittsburg: University of Pittsburg Press. 1963.
- Sadreddin Konevî. *Miftâhu'l-Gayb*. haz.: Ekrem Demirli. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2014.
- Sarıtaş, Kamil. *İskender Afrodisî ve Felsefesi*. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi. 2012.
- Saruhan, Müfit Selim. “Kindî ve Beş Cevher”. *Felsefe Dünyası Dergisi*. 2005/2. sy. 42, ss. 166-176.
- Serdar, Murat. *İbn Hazm'ın Kelami Görüşleri*. Basılmış doktora tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2005.
- Seyyid Şerif Cürcânî. *Târîfât*. çev.: Abdülaziz Mecdî Tolun. İstanbul: Litera Yayıncılık. 2014.
- Suad el-Hakîm. *İbnu'l-Arabî Sözlüğü*. çev.: Ekrem Demirli. İstanbul: Alfa, 2017.
- Sünter, Emel. *Ebu Bekr Râzî ve Felsefî Görüşleri*. Ankara: Gece Akademisi. 2018.
- Sürmeli, Taha. *Farabî ve Sühreverdî'de Kategorilerin Karşılaştırılmalı Analizi*. Basılmamış yüksek lisans tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2018.
- Şehristânî. *İslam Kelâmı ve Mezhepleri*. çev.: Mustafa Öz. İstanbul: Litera Yayıncılık. 2016.
- Şehristânî. *Nihâyetü'l-İkdâm fî İlmi'l-Kelâm*. tah.: Alfred Guillauma. London: Oxford University Press. 1934.
- Şemseddin Semerkandî. *es-Sahâifü'l-Îlâhiyye*. çev: Ramazan Biçer. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi. 2017.
- Şihâbüddîn es-Sühreverdî. *Hikmetü'l-İşrak*. çev.: Eyüp Bekiryazıcı, Üsmetullah Sami. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları. 2015.
- Şirinov, Agil. *Nasîduddin Tûsî'de Varlık ve Ulûhiyyet*. Basılmamış doktora tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2007.

- Taslaman, Caner. “Bedenin ve Ruhun İki Ayrı Cevher Olup Olmadığı Sorununa Karşı Teolojik Agnostik Tavır”. M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi. 33, (2007/2), ss. 41-68.
- Taşkın, Bilal. “İbn Meymun’un Kelamcılarının Cevher-Araz Teorisine İlişkin On İki Mukaddimesinin Tercümesi”. *Kelâm Araştırmaları Dergisi*. 15/1 (2017), ss. 219-246.
- Tehânevî. *Bilim ve Sanat Terimleri Ansiklopedisi*. haz.: Ömer Türker. İstanbul: Ketebe Yayınları. 2024.
- Uludağ, Süleyman. “Ayn” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 1991. 4/256-257.
- Uludağ, Süleyman. “Kalb” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 2001. 24/229-232.
- Üçer, İbrahim Halil. *Sûret Cevher ve Varlık*. İstanbul: Klasik Yayınları. 2017.
- Üstûlûcyâ Aristoteles’in Teolojisi. çev.: Cahid Şenel. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi. 2017.
- Weinberg, Steven. *Atomaltı Parçacıklar*. çev.: Zekeriya Aydın. Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları. 2002.
- Yalın, Salih. *İbn Rüşd ve Sühreverdî’de Töz Kavramının Karşılaştırılması İncelemesi*. Basılmamış doktora tezi. Kayseri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2008.
- Yavuz, Yusuf Şevki. “Ahval” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 1989. 2/190-192.
- Yavuz, Yusuf Şevki. “Ayn” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 1991. 4/256.
- Yavuz, Yusuf Şevki. “Kümûn” maddesi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. 2002. 26/552.
- Yıldız, Metin. *İbn Metteveyh’in Kozmoloji Anlayışı*. Basılmamış doktora tezi. Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2005.
- <https://archive.org/details/felsefederaleri0001tu/page/n169/mode/2up> (Erişim tarihi: 04.12.2024)
- <https://archive.org/details/IbnMuqaffaIbnBihriz.tif/page/n49/mode/2up?view=theater> (Erişim tarihi: 10.01.2025)

<https://foulabook.com/ar/read/%D8%A7%D9%84%D8%B7%D9%88%D8%A7%D8%B3%D9%8A%D9%86-pdf> (Erişim tarihi: 02.01.2015)

<https://plato.stanford.edu/entries/atomism-ancient/#AnciGreeAtom> (Erişim tarihi: 03.01.2025)

<https://plato.stanford.edu/entries/aristotle-logic/#Ter> (Erişim tarihi: 07.12.2024)

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1546

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 294

Kitap Adı: Kùltür Bilimi ve Doğa Bilimi

Book Title: Cultural Science and Natural Science

ISBN: 978-625-5536-07-5

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536075

Yazar | Author: Heinrich RICKERT

Çevirenler | Translators: Burcu GEDİKLİ | orcid.org/0000-0002-5339-6366

Mehmet Eren GEDİKLİ | orcid.org/0000-0002-6036-6683

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 195

Yayın Tarihi | Publication Date: Şubat | February 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPK | Bilim felsefesi | Philosophy of science

BISAC: PHI034000 | Bilim Felsefesi | Philosophy of Science

THEMA: QDT | Bilim felsefesi | Philosophy of science

LC: Q175 | Bilim Felsefesi | Philosophy of Science

Atıf Bilgisi | Cite as: Rickert, Heinrich. Burcu Gedikli-Mehmet Eren Gedikli (çev.)

Kùltür Bilimi ve Doğa Bilimi. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Aktındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1547

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 295

Kitap Adı: Günümüz Anne Kız İlişkilerinde Dinin Konumu

Book Title: The Position of Religion in Today's Mother-Daughter Relationships

ISBN: 978-625-5536-08-2

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536082

Yazar | Author: Emine AKYÜZ | orcid.org/0000-0003-4939-2060

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 383

Yayın Tarihi | Publication Date: Şubat | February 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JHBZ | Din Sosyolojisi | Sociology of religion

BISAC: REL108000 | Din / Sosyoloji | Religion / Sociology

THEMA: JBFH | Din Sosyolojisi | Sociology of religion

LC: BL60 | Din ve Toplum | Religion and sociology

Atıf Bilgisi | Cite as: Akyüz, Emine. *Günümüz Anne Kız İlişkilerinde Dinin Konumu*.

Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Acungil, Yavuz. *Kentsel Mekânın Hızlı Dönüştüğü Süreçlerde “Kültürel Sermaye” ve “Ekonomik sermaye” İlişkisi Tokat’ta 2000’li Yıllarda Kentsel Mekânın Dönüşümü ve “Bağ Evleri” Örneğinde Bir İnceleme*. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Akdoğan, Ali. *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Geçişte Dini Hayat*. Samsun: 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999.
- Akkuş, Halil İbrahim-Uçar, Ramazan. “Dindarlık Tipolojileri Bağlamında Türk Toplumunu”. *Toplum Bilimleri Dergisi* 12/24 (Temmuz-Aralık 2018), 115-119 <http://dx.doi.org/10.29228/tbd.2007.24.659>.
- Aktaş, Cihan. *Türbanın Yeniden İcadı*. İstanbul: Kapı Yayınları, 1. Basım, 2006.
- Aktaş, Cihan. *Bacıdan Bayana: İslamcı Kadınların Kamusal Alan Tecrübesi*. İstanbul: İz Yayıncılık, 8. Basım, 2019.
- Albayrak, Ahmet. “Dindarlık Tipleri Açısından Dua Formları”. *Marife Dinî Araştırmalar Dergisi* 7/2 (Güz, 2007), 189-201.
- Altaş, Nurullah-Arıci, İsmail. “Din Eğitiminin Bilimselleşme Süreci”. *Din Eğitimi*. ed. Mustafa Köylü-Nurullah Altaş. 37-57. Ankara: Gün-üz Eğitim ve Yayıncılık, 1. Basım, 2012.
- Amman, Mehmet Tayfun. “Türkiye’de Ailenin Açık ve Örtük Sekülerleşmesinin Sosyolojik Analizi”. *Aile ve Din*. ed. M. Faruk Bayraktar. 41-71. İstanbul: Ensar, 1. Basım, 2010.
- Arı, Yılmaz. “Sekülerizm ve Din”. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi* 11/41 (Mart 2019), 314-318 <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>.
- Asanatici, Zülal. “Başörtülü Muhafazakâr Kadınların Değişen Yaşam Biçimlerinin Serbest Zaman Kavramı Çerçevesinde İncelenmesi”. *Van İlahiyat Dergisi* 11/18 (Haziran 2023), 27-39 <https://doi.org/10.54893/vanid.1228272>.
- Aslanoglu, Hafsa Nur. “Muhafazakâr Genç Kuşağın Instagram Profilleri: Mahremiyet, Moda ve Ahlakilik İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme”. *İlemblog* 1 (Ağustos 2016), 1-18 <https://blog.ilem.org.tr/wp-content/uploads/2018/11/genc-kusagin-instagram-profilleri-hafsanur-aslanoglu.pdf>.

- Ata, Arzu. *16-24 Yaş Arası Dönemde Gençlerin Kıyafet Seçiminde Psikolojik ve Sosyolojik Etkenler*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Atay, Ömür. *Kızıl Goncalar* (Dizi film, 2023) <https://www.imdb.com/title/tt28334662>.
- Avcı, Özlem. *Bir Özneleşme Örneği Olarak İstanbul'da Dindar Üniversite Gençliği*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010.
- Aydar, Hidayet. "Türklerde Anadilde İbadet Meselesi-Başlangıçtan Cumhuriyet Dönemine Kadar-". *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14 (2006), 47-65.
- Aydın, Mustafa. *Modern Bir Oluşum Olarak Muhafazakârlık*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003.
- Aydın, Nida. *Z Kuşağı ve Din*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Aydınalp, Halil. "Yerel Bir Dünyevileşme Kavramı: Özerk Dünyevileşmeler". *Sekülerlik Tartışmaları*. ed. M. Ali Kirman ve Volkan Ertit. 153-197. Ankara: Kadim Yayınları, 1. Basım, 2019.
- Ayten, Ali-Vural, M. Enes. *Ah Bu Gençler*. İstanbul: İz Yayıncılık, 1. Basım, 2023.
- Bağcı, İkrâm. *Türkiye'deki Muhafazakâr ve Seküler Gençlerin Farklı Kültürlerle Bir Arada Yaşamaya Bakışı*. İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- Bakırcı, Mustafa. "Üç Nesilde Dinî ve Kültürel Değişim". *Tevilat* 1/1 (2020), 155-186 <https://doi.org/10.5281/zenodo.4414832>.
- Balcı, Ali. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi, 14. Basım, 2020.
- Balkanlıoğlu, Elif. *Türkiye'de Muhafazakâr Kadın Modernleşmesi ve İslami Moda Dergilerindeki Yeni Muhafazakâr Kadın*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Barbarosoğlu, Fatma. *İmaj ve Takva*. İstanbul: Profil Kitap, 15. Basım, 2020.
- Barbarosoğlu, Fatma. *Moda ve Zihniyet*. İstanbul: İz Yayıncılık, 9. Basım, 2019.
- Barbarosoğlu, Fatma. *Şov ve Mahrem*. İstanbul: Profil Kitap, 6. Basım, 2019.

- Baş, Fatih. *Merkez-Çevre İlişkisi Bağlamında Türkiye’de Sekülerleşme Eğilimleri (2000-2020 Yılları Arası Nitel Bir Araştırma)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023.
- Batur, Behçet. “Sekülerleşme Türkiye’de”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8/38 (Haziran 2015), 563-572
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20153813666>.
- Baudrillard, Jean. *Tüketim Toplumu*. çev. Hazal Deliceçaylı-Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık, 3. Basım, 2008.
- Bayer, Ali. *Sekülerleşme ve Din*. Ankara: İksad Yayınevi, 2022.
- Bayyığıt, Mehmet. *Üniversite Gençliğinin Dinî İnanç Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Çalışma*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1989.
- Beck, Ulrich. “Risk Toplumu”. çev. Ümit Tatlıcan. *Sosyolojide Temel Fikirler*. ed. Ümit Tatlıcan. 454-459. Bursa: Sentez Yayıncılık, 11. Baskı, 2020.
- Bell, Daniel. “Kutsalın Dönüşü”. çev. Ali Köse. 21. *Yüzyılda Dinin Geleceği: Kutsalın Dönüşü*. ed. Neval Akbıyık. İstanbul: Timaş Yayınları, 1. Basım, 2014.
- Berger, Peter L. “Sekülerleşme Yanlışlandı”. çev. M. Ali Kirman. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XLIX/ 1 (2008), 271-281.
- Berger, Peter L. *Kutsal Şemsiye: Dinin Sosyolojik Teorisinin Ana Unsurları*. çev. Ali Coşkun. İstanbul: Rağbet Yayınları, 4. Basım, 2011.
- Berger, Peter L.-Luckmann, Thomas. *Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi: Modern İnsanın Yönelimi*. çev. Mustafa Derviş Dereli. İstanbul: Albaraka Yayınları, 2. Basım, 2022.
- Bernhardt, Reinhold. “Religious ‘Multi Identity’”. *Journal for the Academic Study of Religion* 27/2 (November 2014), 132-152
<https://doi.org/10.1558/jasr.v27i2.132>.
- Büyükcavcıoğlu, Ayşe Berra. *Dindarlık, Sosyal Sınıf ve Habitus: Nicel ve Nitel Bir Araştırma*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Cabas, Mirgün. “Şunu Bana Bir Anlat Volkan Ertit”. *YouTube*. 26 Haziran 2024. Erişim 3 Ağustos 2024
<https://www.youtube.com/watch?v=wb4bZJOg-xg&t=680s>.
- Canatan, Kadir vd. “Geleneksel ve Modern Ailelerde Çocuk Yetiştirme Tutumları”. *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 8/16 (2020), 151-165.

- Cengiz, Fatih Çağatay. “Sekülerleşme Kavramını Türkiye Üzerinden Sorgulamak”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 23/2 (Ekim 2020), 34-66 <https://doi.org/10.18490/sosars.818953>.
- Cerrah, Lokman. *Ergenlerde Din, Dini Hayat ve Din-Toplumsal Kurumlar İlişkisine Bakış*. İstanbul: Eğitim Yayınevi, 1. Basım, 2022.
- Coştu, Yakup. “Dine Normatif ve Popüler Yaklaşım: Bir Dini Yönelim Ölçeği Denemesi”. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/15 (Haziran 2009), 119-139.
- Creswell, John W. *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. çev. Mesut Bütün-Selçuk Beşir Demir. Ankara: Siyasal Kitabevi, 6. Basım, 2021.
- Çalışkan, Mehmet. “Kur’ân Perspektifinde İman, İbadet ve Ahlâk İlişkisi”. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies* 15/93 (Kış, 2022), 221-232 <http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.63838>.
- Çam, Serap Nurhan. *İslam Hukukunda Yardımcı Üreme Teknikleri ve Taşıyıcı Annelik*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Çarboğa, Hatice. *Beden Tüketimi Bağlamında Estetik Cerrahi Operasyonların Sosyolojik Analizi: Ankara İli Örneği*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Çarkoğlu, Ali-Toprak, Binnaz. *Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset*. İstanbul: TESEV Yayınları, 2006.
- Çarkoğlu, Ali-Kalaycıoğlu, Ersin. *Türkiye’de Dindarlık: Uluslararası Bir Karşılaştırma*. Sabancı Üniversitesi, 2009 Rapor Kamu-religiosity-ISSP-after EK and AC-vs8-son (sabanciuniv. edu).
- Çapcıoğlu, İhsan. “Sekülerleşen Toplumda Bireyselleşen Aile”, *Turkish Studies Dergisi* 13/2 (Şubat 2018), 19-34 <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13343>.
- Çaylak, Melek. *Değişen Tesettür Algısı: Üniversite Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Çelik, Celaleddin. “Dindarlık Tipolojilerine Metodolojik Bir Yaklaşım”. *İslamiyat Dergisi* 8/2 (Nisan-Haziran 2005), 71-90.
- Çelik, Celaleddin (ed.). *Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi*. Adana: Karahan Kitabevi, 1. Basım, 2006.

- Çelik, Celaleddin. “Göç, Kentleşme ve Din”. *Din Sosyolojisi El Kitabı*. ed. Niyazi Akyüz-İhsan Çapcıoğlu. 297-306. Ankara: Grafiker Yayınları, 1. Basım, 2012.
- Çelikoğlu, Nalan. *Türkiye’de Üniversite Gençliğinde Mahremiyetin Dönüşümü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Çerik, Şule. “Ailelerin Gençlere Karşı Tutumları ve Gençlerin Ailelerin Tutumlarını Algılayışlarına Yönelik Üniversite Gençliği Üzerinde Bir Araştırma”. *Ege Akademik Bakış Dergisi* 2/1 (2002), 1-17.
- Çetin, Korkmaz Saniye. vd. “Erkek Ergenlerde Cinsel Davranış ve Cinsel Bilgi Kaynakları: Sekiz Yıl Arayla Değerlendirme”. *Türk Psikiyatri Dergisi* 19/4 (2008), 390-397.
- Çetin, Nida Sümeyya. “Dindar Aile ve Modern Aile İlişkisinde Değişim ve Çatışmaları Dizi Filmler Üzerinden Okumak: Kızıcılık Şerbeti”. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi* 6/1 (Haziran 2023), 163-193 <https://doi.org/10.47951/mediad.1297566>.
- Çevik, Mehmet Latif. “Etnisite-Din İlişkisi: Kürtlerde Dinsel Bireycilik”. *The Journal of Mesopotamian Studies* 8/1 (Mart 2023), 63-92 <https://doi.org/10.35859/jms.2023.1265115>.
- Çiftçi, Şükriye Selin. *Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Sermayeler ile Ebeveyn Desteğinin Öğrencilerin Bileme’ye Yerleşmelerine Etkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023.
- Çil, Fatma. *Halk Dindarlığı Üzerine Bir Din Sosyolojisi İncelemesi: Dört Yol Örneği*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Çuhadar, Mustafa. “Postmodernizm, Dijitalleşme ve Hibrit Dindarlık”. *Tevilat Dergisi* 2/1 (2021), 67-88 <https://doi.org/10.53352/tevilat.994404>.
- Darende, Ömer Faruk. *Hans Mol’un Kimlik Kuramı Bağlamında Kutsal-Seküler Kimlik Dönüşümü: Menzil Nakşılığı Örneği*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- Debord, Guy. *Gösteri Toplumu*. çev. Ayşen Emekçi-Okşan Taşkent. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1. Basım, 1996.
- Demir, Talip. *Sosyolojik Perspektiften Postmodernite ve Din İlişkisine Yeni-den Bakış*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

- Demirezen, İsmail. "Türkiye'de Muhafazakr Kesimin Değişen Hayat Tarzı". *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9/2 (Aralık 2016), 547-560 <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.280804>.
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. *Türkiye'de Dinî Hayat Araştırması*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014
https://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/914_1.pdf.
- Doğan, şahin. "Dindarlık-Muhafazakr Aile Değerleri İlişkisi". *Humanitas* 4/7 (2016), 159-188. <https://doi.org/10.20304/husbd.15554>.
- Doğan, şahin. "Muhafazakrlık, Aile ve Kadın (Çankırı rneği)". *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17/ 2 (2015), 170.
- Doğan, Gülperi. *Liseli Gençlerde Günah Algısı (Elbistan rneği)*. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Duman, Mehmet Zeki. *Kuşak Çatışması: X ve Z Kuşağı zerine Sosyolojik Bir Çalışma*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2. Basım, 2022.
- Duman, Mehmet Zeki-Güngörmez Akosman, Bengül. *Gençlerde Din ve Dindarlık Z Kuşağı rneği*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 1. Basım, 2022.
- Durkheim, Emile. "Toplumsal Dayanışma". ev. Ümit Tatlıcan. *Sosyolojide Temel Fikirler*. ed. Ümit Tatlıcan. 114-122. Bursa: Sentez Yayıncılık, 11. Basım, 2020.
- Durmuşoğlu, Kadriye. *Türkiye'de Sosyal Değişim Sürecinde Sekülerleşme Eğilimleri zerine Sosyolojik Bir Değerlendirme*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Ekinci, İsmail. "Sekülerleşme ve Din". *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 7/1 (Haziran 2018), 320-337.
- Ekinci, Yusuf. *Kürt Sekülerleşmesi: Kuşak Farklılaşması Bağlamında Diyarbakır'da Dini Değişim*. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Ekinci, Yusuf. *Kürt Sekülerleşmesi: Kürt Solu ve Kuşakların Dönüşümü*. İstanbul: İletişim Yayıncılık, 1. Basım, 2022.
- Eldemir, Funda. *Teknolojik Gelişmelerin "Muhafazakr" Kadınların Hayat Tarzına Etkisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Engin, Yahya. *Sosyal Medya Kullanıcılarında Dijital Kimlik Olgusu ve Toplumsal Olaylar Bağlamında İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.

- Erdoğan, Erol. *N'apsak Bu Gençleri? Gençlerle İlgili Ön Yargıların Analizi*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2022.
- Erkan, Erol. *Gençlerde Tüketim ve Din*. İstanbul: Hiperyayın, 1. Basım, 2018.
- Erkan, Erol. "Sekülerleşme Teorileri Perspektifinden Türkiye'de Dindarlık". *Gaziantep University Journal Of Social Sciences* 20/4 (Ekim 2021), 1557-1570 <https://doi.org/10.21547/jss.962845>.
- Ertit, Volkan. *Endişeli Muhafazakârlar Çağı Dinden Uzaklaşan Türkiye*. Ankara: Orient Yayınları, 7. Basım, 2020.
- Ertit, Volkan. *Sekülerleşme Teorisi Sekülerleşen Türkiye'nin Analizi*. Ankara: Liberte Yayınları, 2. Basım, 2020.
- Ertit, Volkan. "Türkiye'nin Sekülerleşme Pratiği". *Sekülerleşme Tartışmaları*. ed. M. Ali Kirman-Volkan Ertit. 267-329. Ankara: Kadim Yayınları, 1. Basım, 2019.
- Ertit, Volkan. "Peter Berger ve Sekülerleşme", *Muhafazakâr Düşünce Dergisi* 16/1 (Aralık 2020), 194-214.
- Ete, Hatem-Yargı, Abdullah. *Türkiye'de Dindarlık Algısı*. İstanbul Politikalar Merkezi, 2023 <https://www.ankaraenstitusu.org/turkiyede-dindarlik-algisi/>.
- Evrensel. "Rize'de Kadın Cinayeti". Erişim 12 Temmuz 2024 <https://www.evrensel.net/haber/463548/rizede-kadin-cinayeti>.
- Gardet, Louis. "İman". çev. Selim Özarslan, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4 (Haziran 1999), 315-324.
- Giddens, Anthony. *Sosyolojide Temel Kavramlar*. çev. Ali Esgin. Ankara: Phoenix, 2. Basım, 2016.
- Goffman, Erving. *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. çev. Barış Cezar. İstanbul: Metis Yayınları, 4. Basım, 2021.
- Goffman, Erving. *Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. çev. Levent Ünsaldı vd. Ankara, Heretik Yayınları, 7. Basım, 2022.
- Göle, Nilüfer. *Seküler ve Dinsel: Aşınan Sınırlar*. çev. Erkal Ünal. İstanbul: Metis Yayıncılık, 3. Basım, 2017.
- Göle, Nilüfer. *Melez Desenler İslam ve Modernlik Üzerine*. İstanbul: Metis Yayıncılık, 5. Basım, 2021.
- Göle, Nilüfer. *Modern Mahrem: Medeniyet ve Örtünme*. İstanbul: Metis Yayıncılık, 14. Basım, 2019.

- Gönen, Elif Duru. “Y Kuşağının Şifresi Çözülüyor”. *Kuşaklar Çatışması Kuşaklararası İlişkiler Eğitimi ve Sosyolojisi*. ed. Mahmut Tezcan. 79-81. Ankara: Anı Yayıncılık, 1. Basım, 2016.
- Greil, Arthur L.-Davdman, Lynn. “Kimlik ve Din”. çev. Abdullah Özbolat-Saffet Kartopu. *Kimlik ve Din*. ed. Abdullah Özbolat-Mustafa Macit. 3-38. Adana: Karahan Kitabevi, 2. Basım, 2022.
- Gülen, Ahmet Yalçın. *Kentleşme Sürecinde Dinî Tutum ve Davranışların Değişimi (Ankara Örneği)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Güloğlu, Mehmet Fatih. *Kentte Kalış Süresi ve Sekülerleşme: Seyhan Örneği*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Günay, Ünver. “Dinin Bireysel ve Toplumsal Boyutu”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Özel Sayısı 41/4* (Aralık 1999), 91-118.
- Günay, Ünver. *Din Sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları, 18. Basım, 2023.
- Görmez, Şehval. “Bir Ayda Kaderinizi Değiştirin”. *YouTube*. 2 Ocak 2024 <https://www.youtube.com/watch?v=cock19YWX28&t=323s>.
- Haberler.com. “İstanbul’da Yapılan Türkiye’nin İlk Eşcinsel Evlilik Düğünü”. Erişim 11 Temmuz 2024 <https://www.haberler.com/soguk-haber/istanbul-da-yapilan-turkiye-nin-ilk-escinsel-6521110-haberi>.
- Habertürk, “Muhafazakâr Burjuvazinin Reina’sı”. Erişim 26 Kasım 2023 <https://www.haberturk.com/gundem/haber/863812-muhafazakar-burjuvazinin-reinasi>.
- Habertürk. “Oksimoron Ne Demek, Ne Anlama Gelir? Oksimoron Kelimesi TDK Sözlük Anlamı Nedir?”. (Erişim 22 Temmuz 2024) <https://www.haberturk.com/ne-demek/oksimoron-ne-anlama-gelir>.
- Hacıoğlu, Semra. *Sekülerleşme Sürecinin Muhafazakâr Kadın Algısı Üzerindeki Etkileri*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Hasanov, Behram. “Hafıza Zinciri’ni Baypas Etmek: Türkiye’de Yeni İnanma ve Dindarlık Biçimleri”, *Sekülerleşme Tartışmaları*, ed. M. Ali Kirman. 219-238. Ankara: Kadim Yayınları, 1. Basım, 2019.
- İci, Sevgi. *Gençlerin Kıyafet Tercihleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Cumhuriyet Üniversitesi Örneği*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

- İmamoğlu, Abdulvahit. “Genç Yetişkinlikte Kimlik Oluşumu”. *Modern Çağda Gençliğin Anlam Arayışı*. ed. Süleyman Taşkın-Sadi Yılmaz. 79-92. Ankara: Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, 2019.
- Kahraman, Ahmet Burak vd. “Tüketim Kültürü Ekseninde Estetik Algısı”. *Temaşa Felsefe Dergisi* 20 (Aralık 2023), 236-255
<https://doi.org/10.55256/temasa.1371933>.
- Kandil, Zahide. *Rol-Model Almada ve Benliğin Sunumunda Yeni Bir Alan Olarak Instagram*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Kara, Feyza. *Aynı Kan Farklı Dünyalar: Muhafazakâr Aile ve Gençleri*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Karaboğa, Mehmet Tahir. “Lise Öğrencilerinin Rol Model Tercihlerine İlişkin Bir Çalışma”. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 15/2 (Ağustos 2019), 363-391
<https://doi.org/10.17860/mersinefd.537859>.
- Karakaya, Handan. “Türkiye’de Dindar Burjuva ve Kadın”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 28/2 (Temmuz 2018), 211-229
<https://doi.org/10.18069/firatsbed.460944>.
- Karakaya, Semra. *Dindarlık ve Kişilik Arasındaki İlişki, Allport ve Fromm’un Karşılaştırmalı Analizi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Karakoyunlu, Betül. “Seküler, Dindar ve Akışkan Dindar Kimliğin Kendini Gündelik Yaşam Pratikleri Üzerinden Üretimi: Kızılıçık Şerbeti Örneği”. *Eskiyeni* 50 (Eylül 2023), 747-768
<https://doi.org/10.37697/eskiyeni.1228068>.
- Karaman, Hüseyin. “Mehmet Akif Ersoy’un Gençlik Tasavvuru”. *Modern Çağda Gençliğin Anlam Arayışı*. ed. Süleyman Taşkın vd. 44-50. Ankara: Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, 2018.
- Karcı, Cem. *Ömer* (Dizi Film, 2023)
<https://www.imdb.com/title/tt22719788>.
- Kardaş, Rukiye. *Zygmunt Bauman’ın “Bireyselleşmiş Toplum” Kavramsal-laştırması Işığında Bireyselleşmiş Din ve Dindarlık Değerlendirmesi*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Kaya, Mevlüt. “Ailede Anne-Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimindeki Rolü”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/9 (Ocak 1997), 193-204
<https://doi.org/10.17120/omuifd.20359>.

- Kılıç, Ahmet Faruk. “Yeni Muhafazakâr Ailenin Ortaya Çıkış Süreci Sakarya Örneği”. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi* 9/36 (Nisan-Mayıs-Haziran 2013), 169-189.
- Kırvavaç, Hakan. *Kızılık Şerbeti*. (Dizi Film, 2022)
https://www.imdb.com/title/tt21764074/?ref=fn_al_tt_1.
- Kırış, Şemsettin. “Sünnet Perspektifinden ‘Seküler Dindarlık’ Üzerine Bazı Düşünceler”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 7/4 (Kasım 2018), 2454-2473
<https://doi.org/10.15869/itobiad.450787>.
- Kırış, Şemseddin-Dilek, Serkan. “Dindarlık Tipolojileri Bağlamında Üniversite Gençliğinin Dindarlık Algıları”. *Turkish Studies Comparative Religious Studies* 14/3 (2019), 497-519
<http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.24819>.
- Koç, M. Bahaddin. *Dindar Ailelerin Çocuklarında Karşı Cins Arkadaşlık Algısı (Lise Son Sınıf Öğrencisi Gençler Üzerine Bir Araştırma)*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Konut, Cuma. *Din ve Sekülerlik Bağlamında Eğlence Kültürü: Gaziantep Düşünleri Örneği*. Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Köse, Ali. “XXI. Yüzyıl Türkiye’sinde Gelenekle Modernite Arasında Din Algıları ve Dindarlık Formları: Sosyolojik Bir Bakış”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (Aralık 2015), 5-27
<https://doi.org/10.15370/muifd.28848>.
- Kur’ân-ı Kerîm Meâlî*. çev. Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 17. Basım, 2009.
- Kurt, Abdurrahman. “Örgütlü İş Adamlarında Dindarlık ve Dünyevileşme”. *Dindarlık Olgusu (Sempozyum Tebliğ ve Müzakereleri)*. ed. Hayati Hökelekli. 265-277. Bursa: Kurav Yayınları, 2006.
- Kurt, Abdurrahman. *Din Sosyolojisi*. Bursa: Dora Yayınları, 1. Basım, 2011.
- Kurt, Hasan. “Taklidi İmanın Tahkiki İmana Dönüşmesi”. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/2 (Şubat, 2012), 1-15.
- Küçük, Ayşe Hanım. *Muhafazakâr Kadınların Sosyal Medya Kullanım Pratikleri: Şanlıurfa Örneği*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.

- Laleoğlu, Fatma Zehra. *Bir Kimlik Tanımı Olarak Muhafazakârlığın Dönüşümü: Muhafazakâr Ailelerin Muhafazakâr Çocukları*. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Léger, Danièle Hervieu. “Sekülerleşme, Gelenek ve Dindarlığın Yeni Şekilleri: Bazı Teorik Öneriler”. çev. Halil Aydınalp. *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* 26 (Ocak 2004), 45-58.
- Luckmann, Thomas. *Görünmeyen Din: Modern Toplumda Din Sorunu*. çev. Ali Coşkun vd. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2. Basım, 2016.
- Malkoç, Mehmet. “Gençliği Dini Değerlerden Uzaklaştıran Sebepler”. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/16 (Ağustos 2019), 252-268.
- Marshall, Gordon. *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 5. Basım, 2021.
- Mead, George Herbert. “Sembolik Etkileşimcilik”. çev. Ümit Tatlıcan. *Sosyolojide Temel Fikirler*. ed. Ümit Tatlıcan. 333-340. Bursa: Sentez Yayıncılık, 11. Baskı, 2020.
- Meriç, Nevin. *Modernleşme, Sekülerleşme ve Protestanlaşma Sürecinde Değişen Kentte Dini Hayat ve Fetva Soruları*. İstanbul: Yayınları, 1. Basım, 2005.
- Meydan, Hasan-Aydın, Sare. “Üniversite Gençliğinin Kurumsal ve Öznel Dindarlığa Bakışı ve Etkileyen Faktörler Üzerine Nitel Bir Araştırma”. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/2 (Aralık 2020), 299-323 <https://doi.org/10.33460/beuifd.726749>.
- MGS, MGS Software. “En Çok Kullanılan Sosyal Medya Uygulamaları”. Erişim 17 Aralık 2023 <https://mgssoftware.net/en-cok-kullani-lan-sosyal-medya-uygulamalari>.
- Nişancı, Zübeyir. *Sayılarla Türkiye’de İnanç ve Dindarlık*. International Institute of Islamic Thought & Mahya Yayıncılık, 2023 <https://iiit.org/wp-content/uploads/Turkish-Faith-and-Religiosity-in-T%C3%BCrkiye.pdf>.
- Northbourne, Lord. *Modern Dünyada Din*. çev. Şahabettin Yalçın. İstanbul: İnsan Yayınları, 3. Basım, 2003.
- Odabaşı, Fatma. “Muhafazakâr Ailelerin ‘Dijital Yerli’ Çocukları Z Kuşağı Üzerine Nitel Bir Çalışma”. *Toplum Bilimleri* 29 (2020), 66-100 <http://dx.doi.org/10.29228/tbd.2007.48073>.
- Oğuz, Tarkan. *Gençlik Kültürünün Yeniden Üretilmesi Sürecinde Popüler Gençlik ve Müzik Dergilerinin Dönemsel Perspektiften İncelenmesi*:

- Hey ve Blue Jean Dergileri Örneği*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013.
- Okçu, Birgül. *Dinî Gruba Mensup Bireylerde Dini İnanç, Tutum ve Davranış Açısından Kuşaklar Arası Farklaşma*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Okur, Kaşif Hamdi. “Temel Fıkıh Kaynaklarına Göre İbadetin Dili”. *Dinî Araştırmalar Dergisi* 1/3 (Ocak- Nisan 1999), 171-203.
- Okutan, Birsan Banu. “Popüler Kültürden Kültür Endüstrisine: Dini Kimlik ve Kadın”, *Kimlik ve Din*, ed. Abdullah Özbolat-Mustafa Macit. 215-240. Adana: Karahan Kitabevi, 2. Basım, 2022.
- Ostwalt, Conrad. “Seküler Çan Kuleleri”. çev. Ali Köse. *21. Yüzyılda Dinin Geleceği: Kutsalın Dönüşü*. ed. Neval Akbıyık. İstanbul: Timaş Yayınları, 1. Basım, 2014.
- Öz, Halime Güven. “Çoğul Modernlikler Bağlamında Muhafazakâr Moda Dergilerindeki Toplumsal Cinsiyet Algısı”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11/57. (Haziran 2018), 289- 296
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2018.2447>.
- Öz, Nedim. “Modern-Seküler Süreçte Ailenin Çözülmesi”. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/11 (Şubat 2019), 795-835
<http://dx.doi.org/10.29228/k7auifd.28>.
- Özbey, Kerem. “Türkiye’de İslami Muhafazakâr Modernleşme ve Tüketim: Süreklilik ve Değişim”. *Sosyal Bilimlerde Akademik Çalışmalar*. 380-399. ed. Türkan Erdoğan Cetinje, Montenegro: İvpe Yayınevi, 2020.
- Özkan, Feyza Nur Alparslan. *Sekülerleşmede Yeni Boyutlar: Dindarların Sekülerleşmesi Süreci*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Özbolat, Abdullah. *Kapitalizme Eklemlenme: Dindar Orta Sınıfta Tüketim Kültürü*. Adana: Karahan Kitabevi, 1. Basım, 2015.
- Özbolat, Abdullah. “Dindar ve Seküler: Tüketim Kültüründe Müslüman Kimliğin Dönüşümü”. *Kimlik ve Din*. ed. Abdullah Özbolat-Mustafa Macit. 241-292. Adana: Karahan Kitabevi, 2. Basım, 2022.
- Özbolat, Abdullah. “Tüketim Bağlamında Dindarlığın Dönüşümü”. *Biriki Dergisi* (Erişim: 9 Ocak 2024)
<https://birikimdergisi.com/guncel/1127/tuketim-baglaminda-dindarligin-donusumu>.

- Özdemir, Ufuk. “Türkiye’de Kadın Kıyafetinde Modernleşme Süreci ve Medyanın Etkisi”. *Yeni Asya Köprü* (12 Ağustos 2023) <https://www.koprudergisi.com/guz-2003/page/2/>.
- Özüdoğru, Büşra. *Farklı Nesillerde Tesettür Algısı*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Paker, İrem Begüm Tükel. *Yeni Muhafazakâr Gençlik Kültürü: (İzmir’deki Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma)*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Peker, Hüseyin. “Kur’an’a Göre Dindarlığın Boyutları”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/2 (Temmuz- Aralık 2012), 41-49.
- Perspektif. “Seküler Dindarlık”. (Erişim 13 Aralık 2023) <https://www.perspektif.online/sekuler-dindarlik-2/>.
- Pişkin, Yasin. *Kur’an’da Karakter İnşası*. İstanbul: Timaş Yayınları, 1. Basım, 2020.
- Polat, Sait. “Klasik ve Açık Teizm Bağlamında Tanrı’nın Bilgisi ve İnsanın Özgürlüğü”. *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 16 (Güz, 2021), 286-307.
- Postallı, Büşra. *Abdullah Harmanlı Öykülerinde Taşra ve Kentleşme İlişkileriyle Şekillenen Genç Müslüman Tıp*. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Ritzer, George-Stepnisky, Jeffery. *Sosyoloji Kuramları*. çev. Himmet Hülür. Ankara: De Ki Basım Yayım, 10. Basım, 2019.
- RTÜK, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. *Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması-(2006)*. Ankara: T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Kamuoyu Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi Başkanlığı, 2006 <https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/Kamuoyu/televizyon-izleme-egilimleri-arastirmasi-20060053.pdf>.
- RTÜK, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. *Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması-2018*. Ankara: T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Kamuoyu Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi Başkanlığı, 2018 <https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/Kamuoyu/televizyon-onizleme-egilimleri-arastirmasi-2018.pdf>.
- Saldana, Johnny. *Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı*. çev. Aysel Tüfekçi-Süleyman Nihat Şad. Ankara: Pegem Akademi, 3. Basım, 2023.

- Saraçoğlu, Murat. *Ferhunde Hanım ve Kızları* (Dizi Film, 2017)
<https://www.imdb.com/title/tt8960568>.
- Sayın, Önal. “Moda ve Toplumsal Katmanlar”. *Sosyoloji Dergisi* 5 (Mart 1994), 99-109.
- SEKAM, Sosyal Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi. *Türkiye’de Gençlik: Gençliğin Özellikleri, Sorunları, Kimlikleri ve Beklentileri*. İstanbul: SEKAM Yayınları, 1. Basım, 2016
<https://sekam.com.tr/images/resimler/468b1dd1.pdf>.
- Sekiz, Esra. *Türkiye’de Muhafazakâr Kadınların Feminizm Algısı*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Shulman, David-Hewitt, John P. *Benlik ve Toplum Sembolik Etkileşimci Sosyal Psikoloji*. çev. Büşra Aktaş. İstanbul: Bilge Yayıncılık, 1. Basım, 2019.
- Sırma, İhsan Süreyya. “Gençliğin Problemleri”. *Modern Çağda Gençliğin Anlam Arayışı*. ed. Süleyman Taşkın vd. 41-43. Ankara: Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, 2018.
- Sönmez, Hacer. *İmam Hatip Gençliğinin Dini Kimlik Oluşumunda Sosyal Medyanın Etkisi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Stark, Rodney. “Toprağın Bol Olsun Sekülerleşme”. çev. Ali Köse. 21. *Yüzyılda Dinin Geleceği: Kutsalın Dönüşü*. ed. Neval Akbıyık. İstanbul: Timaş Yayınları, 1. Basım, 2014.
- Sungur, Erol. *Postmodern Tüketim Anlayışında Dindar Yaşam Biçimleri*. Ankara: Araştırma Yayınları, 1. Basım, 2016.
- Subaşı, Selda Tunç. “Telefonda Takılmak: Boş Zaman, Hegemonya ve Gençlik Kültürü”. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi* 6/2 (2019), 337-353.
- Swartz, David. *Kültür ve İktidar Pierre Bourdieu’nun Sosyolojisi*. çev. Elçin Gen. İstanbul: İletişim Yayınları, 4. Basım, 2018.
- Şahin, Kamil. *Türkiye’de Gençliğin Muhafazakâr Eğilimleri*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Şan, Mustafa Kemal. “Sekülerleşme Karşısında Türkiye Gerçeği”. *Tezkire Dergisi* 77 (Temmuz-Eylül 2021), 79-114.
- Şen, Seher. *Din ve Sekülerleşme: Lise Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Kocaeli ili İzmit ilçesi örneği)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

- Şengül, Fatma Nur. “Türkiye’de Ampirik Anlamda Gerçekleştirilen Sekülerleşme Çalışmalarına Dini Sosyolojik Bir Bakış”. *Journal of Analytic Divinity* 5/3 (Aralık 2021), 9-27
<https://doi.org/10.46595/jad.936052>.
- Şerefli, İsmail. *30-40 Yaşlar Arası Kardeşlerde İnanç-Korku İlişkisi (Sakarya Örneği)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Taplamacıoğlu, Mehmet. “Yaşlara Göre Dini Yaşayışın Şiddet ve Kesafeti Üzerinde Bir Anket Denemesi”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10/1-4 (1962), 141-152.
- Taş, Kemalettin. “Türkiye’de Dindarlık Algıları”. *IV. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri*. 269-286. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009.
- Taş, Kemalettin. “Dindarlığa Yüklenen Anlamlar: Üniversite Öğrencileri Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma”. *İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/2 (2010), 47-62.
- Tekin, Mustafa. “Dindarlık Bağlamında Amel-i Salih Kavramına Sosyolojik Bir Yaklaşım”. *Dindarlık Olgusu (Sempozyum Tebliğ ve Müzakereleri)*. ed. Hayati Hökelekli. 7/ 49-63. Bursa: Kurav Yayınları, 2006.
- Tezcan, Mahmut. *Gençlik Kültür ve Toplum*. Ankara: Anı Yayıncılık, 1. Basım, 2015.
- Tezcan, Mahmut. “Bugünkü Gençlik”. *Kuşaklar Çatışması Kuşaklararası İlişkiler Eğitimi ve Sosyolojisi*. ed. Mahmut Tezcan. 85-98. Ankara: Anı Yayıncılık, 1. Basım, 2016.
- TİAK, Televizyon İzleme Araştırmaları Anonim Şirketi. *TİAK Televizyon İzleme Ölçümü 2020 Yıllığı*. İstanbul: Kantar Media, 2021
<https://tiak.com.tr/upload/files/2020yillik.pdf>.
- TİAK, Televizyon İzleme Araştırmaları Anonim Şirketi. *TİAK Televizyon İzleyici Ölçümü 2023 Yılı Televizyon İzleme Davranışları Özet Veriler*. İstanbul: Kantar Media, 2024
<https://tiak.com.tr/upload/files/kunye.pdf>.
- Tur, İbrahim-Kaya, Furkan. “Thomas Luckmann’ın Görünmeyen Din Kavram-sallaştırmasına Genel Bir Bakış”. *Universal Journal of Theology* 6/2 (2021): 73-91.
- TRT Haber. “Altındağlı Kadınlar Buluşup Bisiklet Sürüyor”. Erişim 11 Aralık 2023 <https://www.trthaber.com/haber/yasam/altindagli-kadınlar-bulusup-bisiklet-suruyor-425363.html>.

- TUİK, Türkiye İstatistik Kurumu. *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2022* (24 Şubat 2023)
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-İstatistikleri-2022-49437>.
- Tulunoğlu, Deniz. *Kentleşme Sürecinde Aile Yapısındaki Değişim (Maltepe Örneği)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Tunçtan, Fatma. “Muhafazakâr Kadının Gündelik Yaşam Pratikleri Üzerine Nitel Bir Araştırma”. *Sosyolojik Bağlam Dergisi* 2/2 (Temmuz 2021), 18-33 <https://doi.org/10.52108/2757-5942.2.2.2>.
- Turner, Bryan S. *Din ve Modern Toplum*. çev. Arzu Tüfekçi. İstanbul: Sentez Yayıncılık, 1. Basım, 2017.
- Türk, Nuri. *Popüler Dizi-Filmlerin Lise Öğrencilerinin Rol-Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi: Onun Gibi Olsam*. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Uğurlu, Mevlüt. *Seküler Bir Ortam Olarak Üniversitede Dindar Öğrencilerin Var Olma Pratikleri (ODTÜ Örneği)*. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Uğurlu, Mevlüt. “Dindar Öğrencilerin Seküler Kamusal Alan Deneyimleri: ODTÜ Örneği”. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 33 (Aralık 2023), 66-95
<https://doi.org/10.35415/sirnakifd.1327765>.
- Uygun, Ayşe. *Kentleşme Sürecinde Ahlaki Değerler*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Ünal, Mehmet Süheyl. *Modern Toplumda Dinsel Bireycilik*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2007.
- Ünal, Mehmet Süheyl. “Dinsel Bireycilik: Tehdit Mi, Fırsat Mı?”. *Dini Araştırmalar* 13/37 (Temmuz-Aralık 2010), 5-18.
- Yalçı, Abdurrahman. “Postmodern Gündelik Hayatta Normalin Zorbalığı”. *Mütefekkir* 9/17 (2022), 177-198
<https://doi.org/10.30523/mutefekkir.1128649>.
- Yalçı, Abdurrahman. *Türkiye’de Başörtüsünü Çıkaran Kadınlar: Fenomenolojik Bir Durum Çalışması*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 1. Basım, 2024.
- Yapıcı, Asım. “Dini Yaşayışın Farklı Görüntüleri ve Dogmatik Dindarlık”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/2 (Temmuz-Aralık 2002), 75-118.

- Yapıcı, Asım. “Modernleşme-Sekülerleşme Sürecinde Türk Gençliğinin Anlam Dünyasında Dinin Yeri (Çukurova Üniversitesi Örneği)”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/2 (Haziran 2009), 1-37.
- Yapıcı, Şenay. “Türk Toplumunda Aile ve Eğitim İlişkisi”. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 5/4 (2010), 1544-1570
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1495>.
- Yapıcı, Asım. “Modernleşme-Sekülerleşme Sürecinde Türk Gençliğinde Dinî Hayat: Meta-Analitik Bir Değerlendirme”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/2 (Temmuz-Aralık 2012), 1-41.
- Yapıcı, Asım. “Şüphe ve İnanç Kısacında Gençlerin Din ve Dindarlık Algıları”. *İlahiyat Akademi Dergisi* 12 (Aralık 2020), 1-44.
- Yazıcı, Ramazan. “Muhafazakâr Dindarlık Üzerine Mülâhazalar Türkiye Toplumun Muhafazakârlığına Eleştirel Bir Bakış-”. *İktibas* 518 (Şubat 2022), 1-11.
- Yenen, İbrahim. “Zaman ve Dindarlık İlişkisi: Ramazan Dindarlığı”, *Ekev Akademi Dergisi* 19/62 (Bahar 2015), 601-616.
- Yeni Şafak. “Siyaset Dışı Değil Siyaset Üstü Kurumuz”. (Erişim 22 Aralık 2023) <https://www.yenisafak.com/gundem/siyaset-disi-degil-siyaset-ustu-kurumuz-262482>.
- Yıldırım, Ali-Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 8. Basım, 2011.
- Yıldız, Ebru. *Tüketim Kültürü Bağlamında İslami Muhafazakâr Kadın Dergilerinde Kadın Bedeninin Kurgulanması: Âlâ ve Aysha Dergileri Örneği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Yılmaz, Sinan. *Türk Ailesinin Dönüşümü ve Din*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.
- Yılmaz, Musa-Akyüz, Niyazi. “Kent Olgusu ve Kent-Din İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”. *Journal of Analytic Divinity* 6/2 (Aralık 2022), 9-34 <https://doi.org/10.46595/jad.1118445>.
- Yüzlü, Tuğba. *Modernleşirken Dindar Kalmak: 2000’lerin Türkiye’sinde Din-Ekonomi İlişkisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Zavalsız, Mesut. “Gençlerin Dine Bakışı: Üniversite Örneklemini Üzerine Bir Saha Araştırması”. *Türk Din Psikolojisi Dergisi* 8 (Aralık 2023), 11-44 <https://doi.org/10.59379/tdpd.1274362>.

- Zorlu, Abdulkadir. *Tüketici Davranışlarını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Ankara Hipermarketler rneği*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2002.
- Zuckerman, Phil. *Din Sosyolojisine Giriş*. ev. İhsan apıoğlu-Halil Aydınalp. Ankara: Birleşik Yayınevi, 2009
- Walter Schmidt-Matthew R. Miles, "Religious Identity and Descriptive Representation". *Religion and Politics Section of the American Political Science Association* 10/1 (August 2016), 1-36
<http://dx.doi.org/10.1017/S1755048316000468>.
- Weber, Max. *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*. ev. Can Bykbay. İstanbul: Karpa Yayıncılık, 1. Basım, 2021.
- Wilson, Bryan. "Laikleşme/Seklerleşme". ev. mit Tatlıcan. *Sosyoloji-de Temel Fikirler*. ed. mit Tatlıcan. 302-309. Bursa: Sentez Yayıncılık, 11. Basım, 2020.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1548

Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 296

Kitap Adı: Tesettür Tipleri ve Toplum İlişkisi

Book Title: Types of Hijab and Their Relation With Society

ISBN: 978-625-5536-09-9

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536099

Yazar | Author: Nisa ÖZTÜRK | orcid.org/0000-0001-9770-911X

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 332

Yayın Tarihi | Publication Date: Şubat | February 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM2 | İslam ve Toplum | Islam & Society

BISAC: SOC039000 | Sosyoloji / Din ve Toplum | Social Science / Sociology of Religion

THEMA: QRAM | Din ve Toplum | Religion and Society

LC: BP190.5.C64 | İslam ve Kadınların Giyimi | Islam and Women's Clothing

Atf Bilgisi | Cite as: Öztürk, Nisa. *Tesettür Tipleri ve Toplum İlişkisi* Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Acarlıoğlu, Ahmet. “Hz. Peygamber (s.a.v.) Döneminde Başörtüsü”. *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/1 (Haziran 2018), 47-67.
- Adıgüzel, Muhammet Metin. “Popüler Kültürün Bir Ögesi Olarak Tesettür Modası”. *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi* 7/3 (Aralık 2023), 394-419. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/apjir/issue/81499/1341598>
- Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. “Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2023”. Erişim 7 Kasım 2024. <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/Sayfadetay/ceza-infaz-kurumu-istatistikleri-2023-haber-bulteni-yayimlandi20052024091112>
- Ağaç, Saliha vd. “Cumhuriyet’ten Günümüze Kadın Giyim Kültüründeki Değişimler Üzerine Bir Araştırma”. 38. ICANAS. (2007), 1-20.
- Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 36/564, (No. 22231)
- Akdoğan, Ali – Sungur, Erol. “Başörtüsü ve Tesettür Örneği Üzerinden Kimlik Tartışması”. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE)* 9/1 (Haziran 2016), 67-78.
- Aksoy, Murat. *Başörtüsü-Türban: Batılılaşma-Modernleşme, Laiklik ve Örtünme*. İstanbul: Kitap Yayınevi, 1. Basım, 2005.
- Aktaş, Cihan. *Bacıdan Bayana İslamcı Kadınların Kamusal Alan Tecrübesi*. İstanbul: İz Yayıncılık, 8. Basım, 2019.
- Aktaş, Cihan. *Türbanın Yeniden İcadı*. İstanbul: Kapı Yayınları, 13. Basım, 2006.
- Aktaş, Cihan. “Bir İktidar Alanı Aracı ve Bir Özgürlük Sembolü Olarak Başörtüsü”, *Dünü Bugünü ve Yarınıyla Başörtüsü*, İstanbul: Pınar Yayınları, 1. Basım, 2005.
- Allday. “Biz Kimiz?”. Erişim 4 Aralık 2023. <https://www.allday.com.tr/kurumsal/biz-kimiz>
- Anderson, Elijah. “İkonik Getto”. çev. Tufan Göbekçin. *Sosyoloji Kitabı*. ed. Christopher Thorpe vd. İstanbul: Alfa Yayınları, 3.Basım, 2019.
- Antik Pin. “Remzi Taşkiran Anadolu Kadınları 5”. Erişim 05 Haziran 2024. <https://www.antikpin.com/remzi-taskiran-anadolu-kadinlari-5>

- Asiliskender, Burak. "Kimlik, Mekân ve Yer Deneyimi". *Kültür ve İletişim* 7/2 (Aralık 2004), 73-94.
- Aslantalay, Kamuran. "Müzik Aletleriyle İlgili Hadislerin Tahriç ve Değerlendirilmesi (Kütüb-i Tis'a Özeline)". *akif* 53/1 (2023), 75-96.
- Armine. "Hakkımızda". Erişim 4 Aralık 2023. <https://www.armine.com/hakkimizda/>
- Aygün, Elif Büşra. *Başörtülü Kadın Kimliklerin Instagram'da Görünürlüğü: Kültür Endüstrisi Bağlamında Değerlerin Dönüşümü Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Aytaç, Ömer. "Kent Mekânları ve Kimlik/Farklılık Sorunu". *İdealkent*, 4/9 (Mayıs 2013), 138-169.
- Aytaç, Ömer. "Kent Mekânlarının Sosyo-Kültürel Coğrafyası". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17/2 (2007), 199-226.
- Aytan, Cansu- Eser Telci, Emine. "Markaların Sosyal Medya Kullanımının Tüketici Davranışı Üzerindeki Etkileri". *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication* 4/4 (Ekim 2014), 1-15.
- Bağımsız İletişim Ağı (Bianet). "Türkiye günde ortalama 4 saat 33 dakika TV izliyor". Erişim 17 Aralık 2022. <https://bianet.org/haber/turkiye-gunde-ortalama-4-saat-33-dakika-tv-izliyor-253398>
- Barbarosoğlu, Fatma. *İmaj ve Takva*. İstanbul: Profil Kitap, 15. Basım, 2020.
- Barbarosoğlu, Fatma. *Kamusal Alanda Başörtülüler*. İstanbul: Profil Yayıncılık, 5. Basım, 2016.
- Barbarosoğlu, Fatma. *Moda ve Zihniyet*. İstanbul: İz Yayıncılık, 9. Basım, 2019.
- Barbarosoğlu, Fatma. *Şov ve Mahrem*. İstanbul: Profil Kitap, 6. Basım, 2019.
- Başaran, Burcu. "Modernitenin Sosyal Kontrol Aracı "Moda". *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 6/3 (Eylül 2021), 64-74.
- Bauman, Zygmunt- May, Tim. *Sosyolojik Düşünmek*. çev. Akın Emre Pilgir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 22. Basım, 2021.
- Bauman, Zygmunt. *Parçalanmış Hayat Postmodern Ahlâk Denemeleri*. çev. İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1. Basım, 2001.
- Bazin, Yoann – Clémence, Aubert-Tarby. "Dressing professional, an aesthetic experience of professions". *Society and Business Review* Vol. 8 No. 3 (September 2013), 251-268.

- Benli, Fatma. *Türkiye’de ve Dünyada Başörtüsü Yasağı Kronolojisi (1964-2011)*. İstanbul: İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği, 2011.
- Berger, Luckmann- Peter L., Thomas. *The Social Construction Of Reality A Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York: Penguin Books, 1991.
- Beşinci Şimşek, Ebrar- Coşkun Ali. “Tarihsel Süreç İçinde İslamcı Kadın Kimliğinin İnşası ve Şule Yüksel Şenler’in Rolü”. *Toplum Bilimleri Dergisi* IX/21 (2017), 238-261.
- Bilgin, Nuri. *İnsan İlişkileri ve Kimlik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2. Basım, 2001.
- Bilgin, Vejdi. “Popüler Kültür ve Din: Dindarlığın Değişen Yüzü”. *Ulu-dağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/1 (2003), 193-214. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uluifd/issue/13494/163061>
- Boudieu, Pierre. “Kişinin Toplumdaki Yerin Algısı”. çev. Tufan Göbekçin. *Sosyoloji Kitabı*. ed. Christopher Thorpe vd. 76-80. İstanbul: Alfa Yayınları, 3. Basım 2019.
- Britannica “bloomers clothing”. Erişim 14 Kasım 2024. <https://www.britannica.com/topic/bloomers>
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. Sahîh-i Buhârî. çev. Mehmed Sofuoğlu. 1. Cilt. İstanbul: Ötüken Neşriyat. 1978.
- Bulut, Ramazan. “Örtünmenin Anlamı ve Tüketim Kültürü Etkisinde Dönüşüm: Tesettürde Moda”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/45 (Ağustos 2016), 431-437.
- Bulut, Rukiye. “İstanbul Kadınlarının Kıyafetleri ve II. Abdülhamid’in Çarşafı Yasaklaması”. *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi* Sayı: 8, (Mayıs 1968), 34-36.
- Canatan, Ayşe. “Sosyal Tabakalaşma”. çev. ed. Vildan Akan. *Sosyoloji*. ed. John J. Macionis. 247-273. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 13. basımdan çeviri, 2017.
- Cindoğlu, Dilek. *Başörtüsü Yasağı ve Ayrımcılık: İş Hayatında Meslek Sahibi Başörtülü Kadınlar*. İstanbul: Tesev Yayınları, 1. Basım, 2010.
- Comte, Auguste. *The Positive Philosophy*. çev. Harriet Martineau. Londra: Bell and Sons, 1. Basım, 1896.
- Conner, Barbara Hunt- Peters, Kathleen. “Person and Costume: “Effects on the Formation of First Impressions”. *Home Economics Research Journal*, 4/1 (September 1975), 32-41.

- Coşkun, Ali. “Din ve Kimlik”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24 (Ocak 2003), 5-23. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruifd/issue/17562/183924>
- Coşkun, Melek. “Popüler Kültür ve Tüketim Toplumu”. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi* 1/1 (Ocak 2012), 837-850.
- Crane Diana. *Moda ve Gündemleri*. Çev. Özge Çelik. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2. Basım, 2018.
- Creswell, John W. *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Nitel Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. çev. Mesut Bütün- Selçuk Beşir Demir. Ankara: Siyasal Kitabevi, 6. Basım, 2021.
- Çakır, Bozan- Ruşen, İrfan. *Mahalle Baskısı Var mı, Yok mu?*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık, 2.basım, 2009.
- Çakır, Ruşen. *Mahalle Baskısı Prof. Şerif Mardin’in Tezlerinden Hareketle Türkiye’de İslam, Cumhuriyet, Laiklik ve Demokrasi*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık, 1. Basım, 2008.
- Çaylak, Melek, *Değişen Tesettür Algısı: “Üniversite Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=vyL3Z6tIJHgF_5rGeaevbw&no=TdbTUEM_ZJYFPaNj7QDR2w
- Çeliksap, Sefa. “Giyim ve Modanın Kısa Öyküsü”. *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi* 1/1 (Haziran 2015), 157-164.
- Çetin, Adnan. “Bir Kavramın Kısa Tarihi: “Mahalle Baskısı”. *Mukaddime* 3/3 (Mart 2011), 81-92. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mukaddime/issue/19674/210103>
- Çetin, Ensar. “Modern Dünyada Öznenin Ölümü ve Bir Var Olma Mücadelesi Olarak Hakikatsiz Tezahür; Teşhir”. *Toplum Bilimleri Dergisi* 26/26 (Kasım 2019), 346-364.
- Çetin, Hilal. *Moda ve Değişen Tesettür Algısı Üzerine Bir Araştırma*. Sam-sun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Çetin, Kamile. “Kadın Tüketicilerin Giysi Satın Alma Davranışları ve Marka Bağımlılığı”, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2/2 (Haziran 2016), 22-40.
- Çetin, Kamile. “Satın Alma Davranışlarında Kadınların Giysi Markası Tercihlerini Etkileyen Faktörler”. *Uluslararası Turizm Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi* 2/2 (Ocak 2019), 354-366.

- Darvishi, Morteza vd. "Diverse Hijab Preferences and Socio-Cultural Dynamics: Iranian Perspectives". *Positif* 23/11 (November 2023), 34-53.
- Datareportal. "Digital 2024: Turkey". Erişim 22 Nisan 2024. <https://datareportal.com/reports/digital-2024-turkey>
- Davis, Fred. *Moda, Kültür ve Kimlik*. çev. Özden Arıkan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1. Basım, 1997.
- Deniz, Elif. "Tesettürlü Üniversite Öğrencilerinin Tesettür Giyim Alışverişlerinde Karar Verme Tarzları Üzerine Bir Araştırma". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 8/1 (Mart 2019), 382-407.
- Durkheim, Emile. *Sociology and Philosophy*. çev. D.F.Pocock. Oxon: Routledge Revivals, 1. Basım, 2010.
- Ege Postası. "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Bunlar Avara kasnak gibi...!". Erişim 20 Haziran 2024. <https://www.egepostasi.com/haber/Cumhurbaskani-Erdogan-Bunlar-Avara-kasnak-gibi-/117609>
- Egelin. "Transparan Hakim Yaka Yırtmaçlı Siyah Tesettür Abiye Elbise". Erişim 14 Aralık 2024. <https://www.egelin.com/transparan-hakim-yaka-yirtmacli-siyah-tesettur-abiye-elbise-2425>
- Elkind, David. "Egocentrism in Adolescence". *Child Development* 38/4 (Aralık 1967), 1025-1034. <https://www.jstor.org/stable/1127100>
- Ekran Gazetesi. "Cihan Aktaş Yazdı: Güzellik Açıları". Erişim: 11 Ekim 2024. <https://www.ekrangazetesi.com/haber/cihan-aktas-yazdi-guzellik-acilari-24350.html>
- Erdem, Suat. "İslam Fıkhında Tesettür". *Ekev Akademi Dergisi* 19/64 (Ekim 2015), 253-276. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosekev/issue/71581/1151881>
- Erdem, Suat. "İslam Hukukunda Tesettür". *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu*. ed. Yavuz Ünal vd. 2/435-457. Samsun: Ordu Üniversitesi, 2015.
- Erikson, Erik H. *Identity Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton & Company, 1994.
- Erkilet, Alev. "Mahremiyetin Dönüşümü: Değer, Taklit ve Gösteriş Tüketimi Bağlamında "İslami" Moda Dergileri". *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi* 2/2 (Temmuz 2012), 27-40. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/birtop/issue/3529/47979>

- Eroğlu, H. Tuğba. “Nüfus, Kentleşme ve Çevre”. çev. ed. Vildan Akan. *Sosyoloji*. ed. John J. Macionis. 567-599. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 13. basımdan çeviri, 2017.
- Ertit, Volkan. *Endişeli Muhafazakârlar Çağı Dinden Uzaklaşan Türkiye*. Ankara: Orient Yayınları, 7. Basım, 2021.
- et-Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (Yezîd). *Sünen-i Tirmizî*. nşr. Abdullah Parlıyan. Konya: 2004.
- Euro News. “Erdoğan, “Gezi Parkı olaylarında camide bira içildiği iddiasını yineledi: Bunlar çürük, bunlar sürtük”. Erişim 20 Haziran 2024 <https://tr.euronews.com/2022/06/01/erdogan-dan-gezi-olaylar-na-kar-sanlara-sert-sozler-bunlar-curuk-bunlar-surtuk>
- Gazneli, Sofuoğlu Kılıç- Didem, Nilgün. “Tesettürden Ölçülü Giyime”. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi* 16/1 (Aralık 2020), 44-70.
- Giddens, Anthony. *Kapitalizm ve Modern Sosyal Teori*. çev. Ümit Tatlıcan. İstanbul: İletişim Yayınları, 2. Basım, 2010.
- Giddens, Anthony. *Modernite ve Bireysel Kimlik*. çev. Ümit Tatlıcan. İstanbul: Say Yayınları, 3. Basım, 2019.
- Goffman, Erving. *Danga Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar*. çev. Ş. Geniş vd. Ankara: Heretik Yayıncılık, 5. Basım, 2021.
- Goffman, Erving. *Gündelik Yaşamda Benliğin Sunumu*. çev. Barış Cezar. İstanbul: Metis Yayıncılık, 4. Basım, 2021.
- Goffman Erving. *Tımarhaneler Akıl Hastalarının ve Kapatılmış Diğer Kişilerin Toplumsal Durumu Üzerine Denemeler*. çev. Ebru Arıcan. Ankara: Heretik Yayıncılık, 1.Basım, 2015.
- Göğüş, Seda Dilek. *Muhafazakâr Kadınların Sosyal Medyada Üretilen “Tesettür Modası” İçeriğini Okuma Biçimleri: Gaziantep Örneği*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Gökçe, Birsen. “Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme”. *Aile Yazıları I Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihî Süreç*. Der. Beylü Dikeçligil- Ahmet Çiğdem. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1. Basım, 1991.
- Göksel, Nevbahar. “Gençlerde Giyim Modası ve Kimlik İlişkisi”. *Yedi*, 1/1 (Temmuz 2017), 48-53. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yedi/issue/21834/234760>
- Göle, Nilüfer. *Melez Desenler İslam ve Modernlik Üzerine*. İstanbul: Metis Yayıncılık, 5. Basım, 2017.

- Göle, Nilüfer. *Modern Mahrem*. İstanbul: Metis Yayıncılık, 14. Basım, 2019.
- Göle, Nilüfer. *Seküler ve Dinsel: Aşınan Sınırlar*. İstanbul: Metis Yayıncılık, 3. Basım, 2017.
- Göle, Nilüfer. “Modernist Kamusal Alan ve İslami Ahlak”. *İslamın Yeni Kamusal Yüzleri*. ed. Nilüfer Göle. İstanbul: Metis Yayıncılık, 5. Basım, 2017.
- Gümüş, Esra Özdil. *İslamcı Kadının Dönüşümü: Gündelik Hayat ve Sınırlar*. çev. Zeynep Tanrıku. İstanbul: Lejand Kitap, 1. Basım, 2022.
- Günay, Ünver. *Din Sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları, 11. Basım, 2012.
- Güncel Türkçe Sözlük. Erişim 24 Aralık 2022. <https://sozluk.gov.tr/>
- Günindi Ersöz, Aysel. “Özel Alan / Kamusal Alan Dikotomisi: Kadınlığın “Doğası” ve Kamusal Alandan Dışlanmışlığı”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 18/1 (Mayıs 2015), 80-102.
- Gzt. “Alkollü sürücü ortalığı yıkıp geçti”. Erişim 9 Kasım 2024. <https://www.gzt.com/video/tvnet/alkollu-surucu-ortaligi-yikip-gecti-2248431>
- Gzt. “Aracı durduramayan kadın sürücü tehlikeden döndü”. Erişim 9 Kasım 2024. <https://www.gzt.com/video/jurnalst/-2103565>
- Haenni, Patrick. *Piyasa İslamı*. çev. Levent Ünsaldı. Ankara: Heretik Yayıncılık, 2. Basım, 2022.
- Haviland, William A. vd. *Kültürel Antropoloji*. çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 1.basım, 2008.
- Hewitt, John P.- Shulman David. *Benlik ve Toplum Sembolik Etkileşimci Sosyal Psikoloji*. çev. ed. Büşra Aktaş. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, 1. Basım, 2019.
- Kur'an- Kerim ve Açıklamalı Meâli. haz. Hayrettin Karaman vd. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 7.Basım, 2016.
- Investing.com. “Cumhurbaşkanı Erdoğan: “Ülkemizi Suriyelileştirmek için can atan bunlar değil mi?”. Erişim 20 Haziran 2024. <https://tr.investing.com/news/politics/cumhurbaskan-erdogan-ulkemizi-suriyelilestirmek-icin-can-atan-bunlar-degil-miydi-2474656>.
- İlyasoğlu, Aynur, *Örtülü Kimlik İslamcı Kadın Kimliğinin Oluşum Öğeleri*. İstanbul: Metis Yayıncılık, 4. Basım, 2013.

- İmam Gazali. *İhyau 'Ulumu'd-Din Cilt 2 Rub'u'l-Adat*. çev. Ahmet Serdaroğlu. İstanbul: Bedir Yayınevi, 2002.
- Kaplan, Sibel- Okur, Ayşe. "The Meaning And Importance Of Clothing Comfort: A Case Study For Turkey". *Journal of Sensory Studies* 23(5) (September 2008), 688-706.
- Kardaş Yalçın, Rukiye. *Başörtüsünden Vazgeçme Deneyimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2024.
- Kaypak, Şafak. "Modernizmden Postmodernizme Değişen Kentleşme", *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi* 2/4 (2014), 80-95.
- Kayra. "Hakkımızda", Erişim 4 Aralık 2023. <https://www.kayra.com/tr/hakkimizda>
- Kayra. "Nakışlı Balon Kol Pardesi Siyah". Erişim 20 Mart 2024. <https://www.kayra.com/tr/pardesu-ka-b24-15004-12>
- Keleş, Ruşen. *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi, 2. Basım, 1993.
- Kılıç, Ağçoban- Ahmet Faruk, Sıddık. "Gelenek ve Modernizm Bağlamında İslam". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/28 (Aralık 2013), 223-242. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaifd/issue/20622/219832>
- Kıray, Mübeccel Belik. *Kentleşme Yazıları*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1. Basım, 1998.
- Kömeçoğlu, Uğur. *Kimlik, Mekân ve Gündelik Hayat*. İstanbul: Ufuk Yayınevi, 1. Basım, 2012.
- Köse, Ali- Ayten Ali. *Din Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları, 8. Basım, 2018.
- Köse, Elifhan. "Dindar Kadınlığın Kurulumunda Tesettür: Beden, Yazın ve Özneleşme", *Koç Üniversitesi Yayınları*, 799-823.
- Köse, Hüseyin. "Kültürel/Siyasal Bir Kimlikleşme Aracı Olarak Giyim-Kuşam Modası". *ICANAS38- Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*. ed. Zeki Dilek vd. 2/457-473. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, 2011.
- Köseoğlu, Oktay Irmak vd. "Postmodern, Lüks Moda Tüketim Kültüründe Geleneksel Kadın İmgesi: Aysha Dergisi Örneği". *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* 14/37 (Şubat 2023), 161-188.
- Küçük, Adnan. "Türkiye'de Bir Tuhaflık: "Başörtüsü Yasağı". *Liberal Düşünce Dergisi* 52/1 (Eylül 2008), 91-98. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/liberal/issue/48195/609934>

- Küçük Durur, Şimşek- Elif, D. Can. “Modern Tesettürlü Kadının Dönüşümü: Âlâ Dergisi Örneği”. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)* 10/31 (Eylül 2017), 377-397. https://johschool.com/Makaleler/1136452676_18.%20Elif%20K.,377-397..pdf
- Küçük, Şeymanur. *Sosyal Medya Fenomenlerinin Tesettür Algısına Etkisi: Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencileri Örneği*. Amasya: Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Lauer, Jeanette C.- Lauer Robert H. *Fashion Power: The Meaning of Fashion in American Society*. New Jersey: Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall; 1981.
- Linked In. “Sefamerve”. Erişim 4 Aralık 2023. <https://www.linkedin.com/company/sefamerve/?originalSubdomain=tr>
- Martı, Huriye. “İslamofobi ve Avrupa’da Müslüman Kadın Algısı”. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/13 (Ocak 2018), 36-46.
- Marx, Engels- Karl, Friedrich. *Alman İdeolojisi*. çev. Sevim Belli. Ankara: Sol Yayınları, 3.Basım, 1992.
- Mead, George Herbert. *Zihin, Benlik ve Toplum*. İstanbul: Cem Yayınevi, . Basım, 2022.
- Medyascope. “BeşiBirYerde (133): Kur’an tilavetinden Hayrünnisa Gül’ün ayakkabılarına - Kraliçe Elizabeth’in Türkiye ile ilgili beş hatırası”. Erişim, 22 Nisan 2024. <https://medyascope.tv/2022/09/09/besibiryerde-133-kuran-tilavetinden-hayrunnisa-gulun-ayakkabilarina-kralice-elizabethin-turkiye-ile-ilgili-bes-hatirasi/>
- Meşe, İlknur. “İslami Bir Moda Dergisi Örneğinde Moda ve Tesettür: Ne Türden Bir Birliktelik?”. *Fe Dergi* 7/1 (Haziran 2015), 146-158. <https://federgi.ankara.edu.tr/2022/07/25/islami-bir-moda-dergisi-orneginde-moda-ve-tesettur-ne-turden-bir-birliktelik/>
- Modanisa. “Hakkımızda”. Erişim 4 Aralık 2023. <https://www.modanisa.com/hakkimizda.page>
- Monkebayeva, K. Zh. vd. “History of Appearance and Distribution of Hijab and its Types” *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Humanities and Social Sciences* 6/11 (November 2012), 3119-3122.

- Navaro-Yaşın, Yael. “Kimlik Piyasası Metalar, İslamcılık, Laiklik”. *Kültür Fragmanları*. ed. Deniz Kandiyoti- Ayşe Saktanber. 229-258. İstanbul: Metis Yayınları, 4. Basım, 2017.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Muhyiddîn b. Şeref (ö.676/1278), *el-Mecmû‘ Şerhu'l-Mehezzeb*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2005.
- Nike. “Nike Pro Hijab”. Erişim 24 Eylül 2024. <https://www.nike.com/t/pro-hijab-s2h3Mg>
- Oktan, Şahin- Vesile – Mustafa. “Kız Ergenlerde Beden İmağı ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 7/2 (2010), 543-556. <https://arastirmax.com/en/publication/uluslararasi-insan-bilimleri-dergisi/7/2/kiz-ergenlerde-beden-imagi-ile-benlik-saygisi-arasindaki-iliskinin-incelenmesi/arid/c0882c08-349f-45af-8549-e879ed679006>
- Okutan, Birsan Banu. *Türkiye’de Popüler Kültür ve Din İlişkisi: Kadın Üzerine Bir Araştırma (İstanbul Örneği)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012.
- Ökten, Büşra. “Sanal Tesettür Mağazalarının Sosyal Bir Olgu Olarak Tesettür Alışkanlıklarındaki Değişime Etkisi: İstanbul’da Üniversite Okuyan Kız Öğrenciler Örneği”. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi /APJEC* 2/2 (Aralık 2019), 144-168. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/apjec/issue/51185/637639>
- Özcanlı, Sena. *Türkiye’de Başörtüsünü Çıkaran Kadınların Direniş Motivasyonları Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Öztürk, Mustafa. “Klasik Tefsirlerdeki ‘Tesettür’ Formu Üzerine”. *İslâmiyat* 4/2 (2001), 69-88. <http://ktp.isam.org.tr/detayilhmklzt.php?navdil=.....eng&midno=24003750&Dergival kod=1102>
- Özüdoğru, Büşra. *Farklı Nesillerde Tesettür Algısı*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Pazarium. “İnce Askılı Jile Elbise Lacivert”. Erişim 14 Aralık 2024. <https://www.pazarium.com.tr/ince-askili-jile-elbise-lacivert>
- Pektaş, Hafize. “Moda ve Küreselleşme”, *Çatışma ve İşbirliği Kaynağı Olarak Küreselleşme Sempozyumu*. (Mayıs 2008). 1-12.
- Pena, Melody Anne. *The Impact Of Postmodernism On Fashion Since 1980*. USA: University of Georgia, Master of Science (MS),

- Yüksek Lisans Tezi, 2005. <https://esploro.libs.uga.edu/esploro/outputs/graduate/The-impact-of-postmodernism-on-fashion/99493339336602959>
- Polat, Nilüfer. *Mahalle Baskısı Bağlamında Alevi ve Sünni İlişkilerinin Değerlendirilmesi Malatya Örneği*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Rafaeli, Anat – Pratt, Michael Gerard. “Organizational dress as a symbol of multilayered social identities”. *Academy of Management Journal* Vol. 40 No. 4 (January 1993), 862-898.
- S., Lavanya. “Clothing Comfort- Physiological Status and Psychological Status”, *International Journal for Modern Trends in Science and Technology*, 6/9 (2020), 61-67.
- Sabah. “Başkan Erdoğan “Asla prim vermeyin” diyerek uyardı: Bunlar sirk cambazı”. Erişim 20 Haziran 2024. <https://www.sabah.com.tr/gundem/2024/02/26/baskan-erdogan-genisletilmis-il-secim-isleri-baskanlari-toplantisinde-konusuyor>
- Sabah. “Şulebaşın mucidi davasını anlattı”. Erişim 15 Ekim 2023. https://www.sabah.com.tr/galeri/turkiye/sulebasin_mucidi_davasini_anlatti/17
- Saraç, Havva. *Başörtülülerin Görünürlüğündeki Değişimin Sosyolojik Analizi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Saygın, Arda Umut “Anthony Giddens’in Sosyolojisinde Modernliğin Boyutları”. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR)*, 1/2 (Aralık 2016), 69-80.
- Selçuk, Ziya. *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 23. Basım, 2018.
- Sever, Metin. *Türban ve Kariyer*. İstanbul: Timaş Yayınları, 1. Basım, 2006.
- Simmel, Georg. “Fashion”. *The American Journal of Sociology* 62/6 (Mayıs 1957), 541-558. <https://www.jstor.org/stable/2773129>
- Simmel, Georg. *Modern Kültürde Çatışma*. çev. Tanıl Bora vd., İstanbul: İletişim Yayınları, 4. Basım, 2006.
- Simmel, Georg. *Paranın Felsefesi*. çev. Yavuz Alogan- Öykü Didem Aydın. İstanbul: İthaki Yayınları, 1. Basım 2014.
- Setrms. “Hakkımızda”. Erişim 4 Aralık 2023. <https://www.setrms.com.tr/hakkimizda>

- Swingewood, Alan. *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*. çev. Osman Akınhay. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1. Basım, 1998.
- Taplamacıoğlu, Mehmet. “Yaşlara göre Dini Yaşayışın Şiddet ve Kefafeti Üzerinde Bir Anket”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/1-4 (Haziran 1962), 141-152.
- Tarhanacı, Mehpare. “Boşanma Avukatlarının Anlatısıyla Trabzon’da Aile ve Boşanma Olgusu”. *İmgelem* 1/1 (Aralık 2017), 89-120. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/imgelem/issue/33235/371520>
- TDV, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. “Çarşaf”. Erişim 5 Aralık 2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/carsaf>
- Tezcan, Mahmut. “Giyim Olgusuna Sosyo-Kültürel Bakış ve Türklerde Giyim”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 16/1 (Eylül 2019), 255-276.
- Tosun, Burcu Sena. *Başörtüsü Yasağı ve Serbestleştirme Dönemlerinde Örtünmeden Çıkma Deneyimi: Fenomenolojik Bir Araştırma*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Trendyol. “Sokak Modası Tüyoları: Sokak Modası Tarzı Nasıldır?”. Erişim 17 Aralık 2023. <https://www.trendyol.com/s/sokak-modasi-na-dair-her-sey-blog>
- TRT Haber. “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Bunlar siyasî kariyer peşinde koşan kifayetsiz muhterislerdir”. Erişim 20 Haziran 2024. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/cumhurbaskani-erdogan-bunlar-siyasi-kariyer-pesinde-kosan-kifayetsiz-muhterislerdir-835568.html>
- Tuncer, Hüner. “Türk Kadınının Geçirdiği Evrimin Tarihçesi ve Bugünkü Durumu”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 6/16 (Kasım 1989), 163-172.
- Turan, Şerafettin. *Türk Kültür Tarihi Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne ve Evrenselliğe*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 7. Basım 2014.
- Tureng. Erişim 17 Ekim 2023. <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce>
- Türedi, Hümeysra. *Erken Cumhuriyet Dönemi Siyasal Kültürü: Damga Teorisi ve Eğitim Eksenli Bir İnceleme*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.
- Türkan, Edanur. *Öznelik Kapasitesinin Oluşumunda Çevresel Faktörler ve Tesettür İlişkisi: Kadınların “Örtünme” ve “Açılma” Deneyimi*. Sam-

- sun: 19 Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Türkmen, Buket. “Laikliğin Dönüşümü: Liseli Gençler, Türban ve Atatürk Rozeti”. *İslamın Yeni Kamusal Yüzleri*. ed. Nilüfer Göle. İstanbul: Metis Yayıncılık, 5.basım, 2017.
- Veblen, Thorstein Bunde. *Aylak Sınıfın Teorisi Kurumların İktisadî İncelenmesi*. çev. Eren Kırmızıaltın- Hüsnü Bilir. Ankara: Heretik Yayıncılık, 6. Basım, 2022.
- Weber, Max. *Sosyoloji Yazıları*. çev. Taha Parla. İstanbul: İletişim Yayınları, 6. Basım, 2004.
- Werbner, Pnina. “Veiled Interventions in Pure Space: Honour, Shame and Embodied Struggles among Muslims in Britain and France”. *Theory Culture Society* 24/2 (Aralık 2006). 161-186. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0263276407075004>
- Wirth, Louis. “Kentleşme”. çev. Ümit Tatlıcan. *Sosyolojide Temel Fikirler*. ed. Martin Slattery. 285-289. Bursa: Sentez Yayıncılık, 10. Basım, 2020.
- Yalçı, Abdurrahman. *Gündelik Hayat, Bireysel Kimlik ve Din: Türkiye’de Başörtüsünü Çıkaran Kadınlar Örneği*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Yeni Asya. “Röportaj 15/05/2007”. Erişim 4 Aralık 2023. <https://www.yeniasya.com.tr/2007/05/15/roportaj/default.htm>
- Yıldırım, Ali- Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 8. Basım, 2021.
- Yılmaz, Hacer – Aksın, Ahmet. “Osmanlı Toplumunda Saraylı ve Şehirli Müslüman Kadınların Giyim Kuşamı Üzerine Bir Değerlendirme”. *Tarih ve Toplum Yazıları*. ed. Bahattin Çatma. Ankara: Sonçağ Akademi, 1. Basım, 2021.
- Zemahşerî, Ebu’l-Kâsım Mahmûd b. Ömer (ö.538/1144), Tefsîru’l-Keşşâf ‘an Hakâiki’t Tenzîl ve ‘uyuni’l-Ekâvîl fî Vucûhi’t-Te’vîl, Beyrut: Dârul-Ma’rife, 2005.
- Zühre. “Hakkımızda”. Erişim 4 Aralık 2023. <https://www.zuhre.com.tr/hakkimizda>
- Zühre. “Polyester Twiil Eşarp ZE0011 V1”. Erişim 20 Mart 2024. <https://www.zuhre.com.tr/polyester-twiil-esarp-ze0011-v1>

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1549

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 297

Kitap Adı: Doğu Batı Arasında Eğitim ve Din Eğitimi -Aliya İzzetbegoviç Öğretisi-
Book Title: Education and Religious Education Between East and West -Teaching of Aliya Izzetbegovic-

ISBN: 978-625-5536-10-5

DOI: | doi.org/10.70458/fcr.9786255536105

Yazar | Author: Bülent KOÇOĞLU | orcid.org/0000-0002-1244-7526

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 215

Yayın Tarihi | Publication Date: Şubat | February 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HJX | Eğitim: Din ve manevi yaşam | Education: Religious and spiritual life

BISAC: REL | Din Eğitimi | Religious Education

THEMA: VSB | Eğitim: Din Eğitimi | Education: Religious education

LC: LC221 | Din Eğitimi | Religious Education

Atf Bilgisi | Cite as: Koçoğlu, Bülent. *Doğu Batı Arasında Eğitim ve Din Eğitimi -Aliya İzzetbegoviç Öğretisi-*. Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Ademi, R. - Orçan, M. “Sivil Savunma Başkanı Nihad Halilbegoviç ile Konuşma”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016a), 57-67.
- Ademi, R., - Orçan, M., “İzzetbegoviç’in Hapishane Arkadaşı ve Dostu Hasan Çengiç’le Konuşma”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016b), 21-36.
- Ademi, R.,- Orçan, M., “Genç Müslümanlardan İsmet Kasumagiç ile Konuşma”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016c), 36-42.
- Ademi, R., - Orçan, M. “Siyasetçi ve Devlet Adamı Mirko Peyanoviç’le Konuşma”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016d), 42-57.
- Akçay, M., “Aliya İzzetbegoviç ve Düşünce Dünyası”, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Akın, M. H. - Karaaslan, F., *Özgürlük Mücadelesi ve İslam Düşünürlüğü Aliya İzzetbegoviç*, İstanbul: Pınar Yayınları, 2015.
- Atay, R. - Çiçek, M. C. “Meryem Cemile’nin Öteki Algısı -Batı Düşüncesi Örneği-”, *Din ve Felsefe Araştırmaları* 3/6, 2020, 160-180.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/udfad/issue/59175>
- Ay, A., “Aliya İzzetbegoviç’in Bilge Kişiliğinde Sanatın Yeri”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (20169), 420-425.
- Aydoğan, İ., “Aliya İzzetbegoviç’in Eğitim Tasavvuru”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 414-420.
- Aygiin, A., “Aliya İzzetbegoviç’te Din ve Siyaset”, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Aytepe, M., “Aliya Düşüncesinde Üçüncü Yolun İmkânı Olarak İslâm”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/43 (2016), 2360-2367.
<https://studylibtr.com/doc/5493707/aliya-d%C3%BC%C5%9F%C3%BCncesinde-%C3%BC%C3%A7%C3%BCnc%C3%BC-yolun-imb%C3%A2n%C4%B1-olarak-isl%C3%A2m>
- Babuna, A., *Bir Ulusun Doğuşu Geçmişten Günümüze Boşnaklar*, çev. Haya-ti Torun, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012.
- Bardhi, İ. “Aliya İzzetbegoviç-Bir Dindar ve Din Eğitimsi”. *Uluslararası Aliya İzzetbegoviç, Sempozyumu*, 11-12 Ekim 2008. ed. Ömer Hakan Özalp vd. 122-129. İstanbul: Etkin Ajans, 2010.

- Başar, H., *Sınıf Yönetimi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999.
- Bayram, F., Rahman Suresi'nin İkliminde ve Komünizmin Pençesinde Bir Orman İşçisi Aliya, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 12-21.
- Berberoviç, N., "Torunu Naca Berberoviç ile Konuşma", *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 104-106.
- Bilgin, B., *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Ankara: Gün Yayınları, 2007.
- Bircan, H. H., *Doğu Batı Arasında Ahlak Aliya İzzetbegoviç Düşüncesinde İnsan ve Etik*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2018.
- Bosnevi, Ö., *Bosna Tarihi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979.
- Coşkun, M. Y., "Aliya İzzetbegoviç'in Kültür ve Medeniyeti", *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 464-469.
- Çetintaş, O., *Aliya İzzetbegoviç'in Siyaset Felsefesi*, Uşak: Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Dalar, M., "Dayton Barış Antlaşması ve Bosna-Hersek'in Geleceği", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/16, (2008), 91-123.
- Demirci, İ., "Aliya İzzetbegoviç'in Hayatında ve Eserlerinde Aile ve Kadın", *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 368-381.
- Eliaçık, R. İ., *Aliya İzzetbegoviç Yenilikçi Müslüman Düşünürler Dizisi 2*, İstanbul: Tekin Yayınevi, 2015.
- Erbaş, M. A., "İgman Dağı Gibi Adam Aliya İzzetbegoviç", *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 641-655.
- Erdoğan, K., *Yugoslavya'nın Dağılma Sürecinde ABD ve Bosna-Hersek Krizi*, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Ertürk, S., *Eğitimde "Program" Geliştirme*, Ankara: Yelkentepe Yayınları, , 2. Baskı, 1975.
- Gençoğlu, C., "Bir Eğitimci Olarak Aliya İzzetbegoviç", *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 403-414.
- Gezer, İ., *Nasıl Bir Eğitim Eğitimde Alternatif Arayışlar*, İstanbul: Bakış Yayınları, 2007.
- Göktürk, İ., "Çiçek Ülkenin Çiçek Şehitleri: Srebrenitsa Katliamı", *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 638-641.
- Göküş, Ş., *Kültürlerarası Eğitim ve Din Eğitimi. 1940-1960, Dini Araştırmalar* 16/43 (2013), 245-258. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/da/issue/4480/61757>

- Göküş, Ş. “DKAB ve İHL Meslek Dersleri Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülük Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 44 (2020), 9-126.
https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduifd/issue/54937/716685#article_cite
- Göküş, Ş. - Koçoğlu, B. - Atay, R. “Aliya İzzetbegoviç’e Göre Bireyin ve Toplumun Eğitiminde Kadının Rolü”, *Türkiye Akademik Araştırmalar Dergisi* 5/3 (2020), 325-357.
<https://doi.org/10.30622/tarr.782680>
- Göküş, Ş. - Koçoğlu, B. - Atay R. “Aliya İzzetbegoviç’e Göre Bireyin ve Toplumun Eğitiminde Kadının Rolü”. Anmak, Anlamak ve Aşmak Bağlamında Aliya İzzetbegoviç, ed. Yalın Çetin. Ankara: Nobel Yayınları, 2021.
- Gündüz, S., “Sade ve Bilge İnsan Aliya İzzetbegoviç”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 663-667.
- Halilagiç, S., “Saraybosna Sinanoba Tekkesi Şeyhi Sead Halilagiç İzzetbegoviç’i Anlatıyor”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 106-108.
- Hasaneyn, F. A. “İzzetbegoviç’in Dostu Fatih Ali Hasaneyn ile Konuşma”, çev. Elvan Büşra Yenigün, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 611-622.
- İşık, H., “Hristiyan Düalist-Gnostik Bir Tarikat Olarak Bogomilizm ve Avrupa Heretik Topluluklarına Etkileri”, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 6, 2017, 109-187.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/baed/issue/34543/381637>
- İbn-i Haldun, *Mukaddime I*, çev. Süleyman Uludağ, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013.
- İsaković, Z., “Aliya İzzetbegoviç 1925-2003 Biyografisi”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 149-195.
- İzzetbegoviç, A., *Köle Olmayacağız*, çev. Dr. Rahman Ademî, İstanbul: Fide Yayınları, 2017a.
- İzzetbegoviç, A., *Konuşmalar*, çev. Fatmanur Altun-Rıfat Ahmetoğlu, İstanbul: Klasik Yayınları, 2017b.
- İzzetbegoviç, A., Aliya, Özgürlüğe Kaçışım, çev. Hasan Tuncay Başoğlu, İstanbul: Klasik Yayınları, 2017c.

- İzzetbegoviç, A., *İslami Yeniden Doğuşun Sorunları*, çev. Rahman Âdemi, İstanbul: Fide Yayınları, 2017d.
- İzzetbegoviç, A., *İslam Deklarasyonu*, çev. Rahman Âdemi, İstanbul: Fide Yayınları, 2017e.
- İzzetbegoviç, A., *Doğu Batı Arasında İslam*, çev. Salih Şaban, İstanbul: Klasik Yayınları, 2017f.
- İzzetbegoviç, A., *Kendi Kaleminden Aliya İzzetbegoviç: II. Endiliis Soykırımına Geçit Vermeyen Bilge Adam*, çev. Alev Erkilet-A. Demirhan - H. Öz, İstanbul: Dergah Ofset (Vakit Gazetesi) Yayınları.
- İzzetbegoviç, A., *Tarihe Tanıklığım*, çev. Alev Erkilet-Ahmet Demirhan - Hanife Öz, İstanbul: Klasik Yayınevi, 2016.
- İzzetbegoviç, B., “Açılış Konuşması”. *Uluslararası Aliya İzzetbegoviç, Sempozyumu, 11-12 Ekim, 2008*, ed. Ömer Hakan Özalp vd. 13-16. İstanbul: Etkin Ajans, 2010.
- Jelavich, B., *Balkan Tarihi 18.ve 19. Yüzyıllar*, çev. İlhan Durdu, Gülçin Tunalı, Haşim Koç, İstanbul: Küre Yayınları, 2016.
- Johnstone, D., *Ahmakların Seferi: Yugoslavya, NATO ve Batı'nın Aldatmacaları*, çev. Emre Ergüven - Ergün Bulut, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2004.
- Kalın, İ., *İslam ve Batı*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 10. Baskı, 2017.
- Karaaslan, F., “Medeniyet Tartışmalarına Antiütopyacı bir Yaklaşım: Aliya İzzetbegoviç Örneği”. *Vefatının 10. Yılında Aliya İzzetbegoviç Doğu Batı Arasında İslam Birliği İdeali Sempozyumu Bildirileri*. ed. Merve Akkuş Güvendi, 25-35. İstanbul: Üsküdar Belediyesi, İlem, 2013.
- Karaaslan, F., *Entelektüel Üzerine Bir Çalışma: Aliya İzzetbegoviç Örneği*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Koç, T., “Aliya İzzetbegoviç’e Göre Dünya Görüşü ve Sanat”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 425-449.
- Koçoğlu, B. “Aliya İzzetbegoviç ve Eğitim”. *Bilim Dünyasında Eğitim – I*, ed. Erol Koçoğlu. 13-47. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2022.
- Koçoğlu, B. “Çocukların Dinî Gelişimine Katkısı Yönünden Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları”, *Turkish Academic Research Review* 9/4 (2024), 364-388.
- <https://doi.org/10.30622/tarr.1576378>

- Malcolm, N., *Bosna*, çev. Aşkın Karadağlı, Om Yayınevi, İstanbul, 1999, s.30, 129-145.
- Millî Eğitim Temel Kanunu, (1973), 5101, Kanun No:1739, 12, 2342.
- Mulaosmanoviç, A., “Aliya İzzetbegoviç’in Duruşu”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 67-73.
- Orçan, M., “Materyalist Çağın Erdemli Ruhu Bir Bilge Gezegeni Aliya”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 6-12.
- Özcan, M., “Aliya İzzetbegoviç’in Medeniyet Tasavvuru”, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 11/18 (2019), 2632-2648
<https://doi.org/10.26466/opus.538054>
- Özdemir, M., *Aliya İzzetbegoviç Düşüncesinde Üçüncü Yol Kavramı ve Felsefî Temelleri*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Özyurt, C., “İki Dünya Arasında İnsan: Aliya İzzetbegoviç’in Din Kuramı ve İslam Yorumu”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 195-229.
- Paşa, C., *Tezâkir*, Yayına Haz., Cavid Baysun, 21-39 cilt, Ankara: TTK Yayınları, 1963,
- Perhat, E., *Aliya İzzetbegoviç’in Eğitim Anlayışı*, İstanbul: Kurtiş Matbaacılık, 2006.
- Pitcher, D. E., *Osmanlı İmparatorluğu’nun Tarihî Coğrafyası*, çev. Bahar Tırnakçı, İstanbul: Ykb. Yayınları, 2001.
- Sevil, M., “Kadeh Bağını Kıran “Dedo””. *Uluslararası Aliya İzzetbegoviç Sempozyumu, 11-12 Ekim2008*, ed. Ömer Hakan Özalp vd. 39-43. İstanbul: Etkin Ajans, 2010.
- Söğüt, O., Hayattan Hakikate Bir Tekâmül İmkânı Olarak Sanat”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 444-448.
- Şeriatî, A., *İnsan*, çev. Şamil Öçal, İstanbul, Fecr Yayınları, 4. Baskı, 2013.
- Taşdelen, V., “İslam Zihninin Yeniden Oluşumu: Aliya’nın Eğitim Felsefesi Üzerine Bir Deneme”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 389-403.
- Topçu, N., *Türkiye’nin Maarif Davası*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016.
- Tosun, C., *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, Ankara: Pegem Akademi, 2014.
- Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı, (Hazırlayan: Halil Altuntaş, Muzaffer Şahin), *Kur’an-ı Kerim Meali*, Ankara, 2007.

- Uğurlu, Y., “Doğu’nun Çocuğu Batı’nın Münevveri Aliya İzzetbegoviç”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 506-5016.
- Ünal, H., “Adil Savaş ile Adaletsiz Barış Arasında Aliya İzzetbegoviç”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 108-116.
- Yıldırım, E. “Sorumluluk, Ahlak, Sadakat; Müslüman Entelektüelin Lider Olarak Portresi”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 116-131.
- Yorulmaz, H., *Bilge Lider Aliya İzzetbegoviç*, İstanbul: Hat Yayınları, 2015.
- Yorulmaz, H., “İzzetbegoviç Ailesinin Bilinmeyenleri”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi* 229 (2016), 84-97.

İnternet Kaynakları

- <https://www.bosnahersek.ba/fatihin-bosna-ahitnamesi/> (erişim tarihi: 15.01.2025).
- http://www.biyografi.info/kisi/ahmed-cevdet-pasa____ (erişim tarihi: 15.01.2025).
- <https://www.biyografi.net.tr/josip-broz-tito-kimdir> (erişim tarihi: 15.01.2025).
- https://www.turkcebilgi.com/yugoslavya_krall%C4%B1%C4%9F%C4%B1_idari_yap%C4%B1lanmas%C4%B1 (erişim tarihi: 15.01.2025).
- https://ipfs.io/ipfs/Qme2sLfe9ZMdiuWsEtaJWMDzx6B7VbjzpSC2VWhB6GoB1/wiki/Bosna-Hersek_Federasyonu.html (erişim tarihi: 15.01.2025).
- https://www.google.com.tr/search?ei=3OCNWoKWGYSMmgWb6angCg&q=sırp+cumhuriyeti+hakkında+bilgi&oq=sırp+cumhuriyeti+hakkında&gs_l=psy-ab.1.0.33i160k1.1258 (erişim tarihi: 15.01.2025).
- <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bosna-hersekin-yuzde-50-7si-musulman/600661> (erişim tarihi: 15.01.2025).
- <http://www.dw.com/tr/%C3%B6l%C3%BCm-kamp%C4%B1-auschwitz/a-16553363> (erişim tarihi: 20.01.2025).
- <https://www.turkcesozlukler.com/aforizma-nedir-ne-demek> (erişim tarihi: 20.01.2025).
- <https://onedio.com/haber/buyuk-iskender-in-sozleri-iste-efsanevi-lider-buyuk-iskender-in-sozlerinden-unutulmaz-alintilar-1011245> (erişim tarihi: 15.01.2025).

https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf (erişim tarihi: 15.01.2025).

<https://www.kacgun2017.com/hesaplamalar/elestirel-dusunme-nedir-ozellikleri-ve-onemi-hakkinda-bilgi.html> (erişim tarihi: 15.01.2025).

<http://www.muthispsikoloji.com/cocuklar-elestirel-dusunme-becerisini-nasil-kazanir/> (erişim tarihi: 15.01.2025).

<https://m.yeniakit.com.tr/haber/alev-alatli-helallesmek-dava-kazanmaktan-daha-ustun-olmali-482370.html> (erişim tarihi: 15.01.2025).

<https://onedio.com/haber/ahmet-kaya-kum-gibi-sarki-sozleri-894432> erişim tarihi: 15.01.2025

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1552

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 298

Kitap Adı: Sosyal Buhrandan Çıkışta Eğitim -Ziya Gökalp ile Satı Bey'in Eğitim Anlayışlarının Karşılaştırılması-

Book Title: Education in the Recovery from Social Crisis -Comparison of the Education Approaches of Ziya Gökalp and Satı Bey-

ISBN: 978-625-5536-11-2

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536112

Yazar | Author: Mehmet GÖLE | orcid.org/0000-0002-7579-3645

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 438

Yayın Tarihi | Publication Date: Şubat | February 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JNA | Eğitim: genel | Education: general

BISAC: EDU040000 | Eğitim / Tarih | Education / History

THEMA: JNA | Eğitim tarihi ve felsefesi | Education history and philosophy

LC: LA1141 | Osmanlı-Türk Eğitim Tarihi | History of Education in the Ottoman-Turkish Empire

Atf Bilgisi | Cite as: Göle, Mehmet. *Sosyal Buhrandan Çıkış Eğitimta -Ziya Gökalp ile Satı Bey'in Eğitim Anlayışlarının Karşılaştırılması-*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Acar, Ş. D. (2009). *Eğitimde bir üstad Satı Bey'i tanımak*. İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınevi.
- Ada, Ş. ve A. Ayık. (2013). İlköğretim okullarında okul kültürü. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (S. 16, 26-39) Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/en/pub/sakaefd/issue/11212/133897>
- Akçuraoglu, Y. (1328). Türklük Şuunu. *Türk Yurdu* (S 10, 311-312)
- Akın, U. ve G. Arslan (2014). İdeoloji ve eğitim: devlet-eğitim ilişkisine farklı bir bakış. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (4 (1), 81-90) Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trkefd/issue/21473/230154>
- Aksoy, A. (2016). Geleneksel devletten modern devlete: Sanayi devrimi ve kamu yönetimi düşüncesinde değişim. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi* (2 (3), 31-37) Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/icps/issue/41254/498349>
- Akyol, T. (1993). Cedidcilik, *TDV İslam Ansiklopedisi* (C 7, 211-213). Ankara: TDV Yayınları.
- Akyüz, Y. (2019). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem.
- Alemdar, M. ve S. Aydemir. (2022). Eğitimde modern ve postmodern paradigmlar. *International Journal of Eurasia Social Sciences/Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi* (13 (47)) Erişim: 11 Temmuz 2024, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.ijoess.com/Makaleler/1404271354_22.%20422-436%20melek%20alemdar.pdf
- Altun, M. (2004). Alfabe değişiminin tarihsel gelişimi üzerine bir değerlendirme. *Cumhuriyetimizin 81. Yılına Armağan* (57-63) Erişim: 11 Temmuz 2024, <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://dilbilimi.net/alfabedegisimi.pdf>
- ASHB (2022). *Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni*. Erişim: 11 Temmuz 2024, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.aile.gov.tr/media/108892/eyhgm_istatistik_bulteni_nisan2022.pdf
- Ata, B. (2010). Herbert Spencer'in Eğitim ve Tarih Anlayışı. *Pedagogik Bilimlerin Güncel Konuları* (174-186). Erişim: 11 Temmuz 2024,

- https://www.academia.edu/1104763/HERBERT_SPENCER_IN_E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M_VE_TAR%C4%B0H_ANLAYI%C5%9EI (19.11.2022)
- Ay, M. E. (2012). *Çocuklarımıza Allah'ı nasıl anlatalım?* İstanbul: Timaş.
- Aydın, M. Ş. (1989). II. Meşrutiyet dönemi din eğitiminin genel manzarası. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (7(6), 289-304) Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eruifd/issue/5978/79476>
- Bakiler, Y. B. (2012). *Sözün doğrusu 2*. İstanbul: Yakın Plan Yayınları.
- Baltacioğlu, İ. H. (1966). *Ziya Gökalp*. İstanbul: Yeni Matbaa.
- Baltacioğlu, İ. H. (1995). *Tâlim ve Terbiyede İnkılâp*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayinevi.
- Başar, H. (2001). *Satı Bey'in eğitim ile ilgili görüşleri*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayraktar, O. (2015). *Türk eğitim sistemi içerisinde yapılandırıcılığın kurumsal çözümlemesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuzmayıs Üniversitesi, Samsun.
- Berg, B. L. ve H. Lune. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Asım Arı (çev. edt.). Konya: Eğitim Yayinevi.
- Berkes, N. (1975). *İslamlık, ulusçuluk, sosyalizm*. Ankara: Bilgi Yayinevi.
- Berkes, N. (2019). *Türkiye'de çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bilhan, S. (1996). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Bilici, A. B. (2014). *0-6 yaş grubu çocuklarda dini gelişim süreci ve din eğitimi*. Basılmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Binark, İ. ve N. Sefercioğlu. (1971). *Doğumunun 95. yıldönümü münasabetiyle Ziya Gökalp bibliyografyası*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü.
- Binbaşıoğlu, C. (2014). *Başlangıçtan günümüze Türk eğitim tarihi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Bozdağ, H. (2006). *Kadının eğitim durumunun aile içi iletişime etkisinin incelenmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Büyükkaragöz, S. (1997). *Genel öğretim metotları*. Konya: Öz Eğitim.
- Celkan, H. Y. (1990). *Ziya Gökalp'in eğitim sosyolojisi*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Cemiloğlu, M. (2014). İsmail Gaspıralı ve Eğitim Anlayışı. A. S. Uğurlu ve S. Kırılı (ed). *Her Yıl Bir Büyük Türk Bilgi Şölenleri 1 (İsmail Bey Gaspıralı)*. (s. 38-44). Bursa: Türk Ocakları Bursa Şubesi Yayınları.
- Cevizci, A. (1997). *Felsefe sözlüğü*. Ankara: Ekin Yayınları.
- Ceylan, D. (2017). Vicdan kavramına psikolojik ve dini yaklaşımlar. *Katre International Human Studies Journal* ((3), 185-199) Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/katre/issue/29636/318232>
- Cleveland, W. L. (2018). *Bir Arap milliyetçisi yaratmak*. Burak Demiryakan (çev.). İstanbul: Edebi Şeyler.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri-beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir (çev. edt.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çam, İ. D. (2023). "Work hard my child, don't be a civil servant; become an entrepreneur!" New subjects and entrepreneurship in textbooks from the late Ottoman Empire. *Paedagogica Historica* (59:5, 975-992) 11 Temmuz 2024, <https://doi.org/10.1080/00309230.2023.2193670>
- Çelik, V. (1995). Küreselleşme sürecinde Avrupa'da eğitim yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* (4(4), 557-568) Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10391/127136>
- Dağbaşı, G. (2013). Abbasi dönemi çeviri faaliyetleri. *Eskiye*ni (27, 177-187) Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eskiye/issue/36913/425290>
- Darwin, C. (1976). *Türlerin kökeni*. Öner Ünalın (çev.). Ankara: Onur Yayınları.
- Dewey, J. (1913). *The school and society*. Chicago: The Universty Of Chicago Press. Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://www.gutenberg.org/ebooks/53910>
- Dewey, J. (1963). *Experience and Education*. London: Collier Macmillan Publishers.
- Doğan, D. (2015). *Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında hesap verebilirlik ve akademik özgürlük*. Basılmamış Doktora Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Doğan, N. (2022). *Ziya Gökalp'in eğitim kuramı*. Basılmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğramacıoğlu, H. (2018). Şemsettin Sami'nin kaleminden kadınlar. *Asia Minor Studies* (6, 12) Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10391/127136>
- Durhan, G. (2021). Eleştirel düşünme: bir Sokratik sorgulama metodolojisi. *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi* ((15), 86-97) Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/temasa/issue/62806/833195>
- Durkheim, E. (2004). *Sosyolojik yöntemin kuralları*. İstanbul: Bordo Siyah Yayınları.
- Emrullah Efendi. (1326). *Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi-27 Kanunievvel 1326*, Erişim: 09.10.2023, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MECMEB/mmdbd01ic03c002/mmdbd01ic03c002ink023.pdf>
- Ergin, M. (2003). *Orhun abideleri*. Ankara: Hisar Gazetesi Yayınları.
- Ergin, O. N. (1977). *Türk eğitim tarihi*. İstanbul: Eser Matbaası.
- Ergün, M. (1982). Emrullah Efendi hayatı-görüşleri-çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* (30 (1-2), 7-35) Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dtcfdergisi/issue/66751/1043753>
- Ergün, M. (1992). *Eğitim ve toplum*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Erişirgil, M. E. (1984). *Bir fikir adamın romanı Ziya Gökalp*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Ersoy, M. A. (1996). *Safahat*. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Gelibolulu, M. Â. (2015). *Nushatii's-selatin (Siyaset sanatı)*. Faris Çerçi (çev.). İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Georgion, F. (2022). *Sultan Abdülhamid*. Ali Berkay (çev.). İstanbul:İletişim Yayınları.
- Gökalp, Z. (1973). *Terbiyenin sosyal kültürel temelleri*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Gökalp, Z. (1976). *Makaleler I*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Gökalp, Z. (1977). *Malta konferansları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gökalp, Z. (2016). *Milli tetebbular*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gökalp, Z. (2018a). *Yeni mecmua yazıları*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Gökalp, Z. (2018b). *Türk medeniyet tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.

- Gökalp, Z. (2018c). *Küçük mecmua yazıları*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Gökalp, Z. (2019a). *Çınaraltı yazıları*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Gökalp, Z. (2019b). *Türkleşmek, İslamlaşmak ve muasırlaşmak*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Gökalp, Z. (2019c). *İslam mecmuası yazıları ve muallim mecmuası yazıları*, İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Gökalp, Z. (2019d). *Türk töresi*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Gökalp, Z. (2019e). *Genç kalemler ve Türk yurdu yazıları*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Gökalp, Z. (2019f). Türkçülüğün esasları. Ötüken Yayınevi, İstanbul
- Görgün, T. (2019). “Arayışlar dönemi”. H. İ. Üçer (ed.). *İslam Düşünce Atlası Muhasebe Dönemi/Arayışlar Dönemi*. Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://islamdusunceatlası.org/arayışlar-donemi>
- Gültekin, M. (2021). Feminizmin queer sınavı: Kadın yoksa feminizm var mı? *Tezkire Dergisi* (74, 159-175). Erişim: 11 Temmuz 2024 <https://kadinveaile.aku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/35/2021/06/feminizmin-queer-s%C4%B1nav%C4%B1-kad%C4%B1n-yoksa-feminizm-var-m%C4%B1-1-1.pdf>
- Günaltay, M. Ş. (1998). *Zulmetten nura bunalım çağından İslam'ın aydınlığına*. İstanbul: Marifet Yayınları.
- Gündoğdu, Y. B. (2020). *Alâk suresinin ilk beş ayetinin eğitimsel değeri – İlk vahyin izinde*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Gündüz, M. (2008). Osmanlı modernleşmesinin temel dinamiği eğitim ve paradoksal sonuçları *Muhafazakâr Düşünce Dergisi* (4, 16-17) Erişim: 12 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/muhafazakar/issue/55752/762964>
- Gündüz, M. (2015). *Osmanlı eğitim mirası*. İstanbul: Doğu-Batı Yayınları.
- Güven, İ. (2018). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Haley, A. (1993). *Malcolm X*, Yaşar Kaplan (çev.). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Heyd, U. (1990). *Ziya Gökalp Türk milliyetçiliğinin temelleri*. İstanbul: Sebil Yayınları.
- Hodgson, M. G. S. (1995). *İslam'ın serüveni*. (C. 3). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kant, İ. (2002). *Ahlâk metafiziğinin temellendirilmesi*. İoanna Kuçuridi (çev.). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

- Karakuş, S. E. (2018). Enver Paşa'nın alfabe ve yazı denemesi: Ordu elifbası, *Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)* (36, 443-484). Erişim: 11 Temmuz 2024, https://johs-school.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=24551
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* (27 (1), 141-153). Erişim: 11 Temmuz 2024, <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/77174>
- Karpat, K. H. (2021). *Osmanlıdan günümüze kimlik ve ideoloji*. İstanbul: Timaş.
- Kâtip Çelebi. (2021). *Mizânü'l hakk fi ihtiyârî'l ehakk*. Orhan Şaik Gökay (çev.). İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Kayadibi, Fahri. (2011). Kadın eğitiminin önemi ve kalkınmadaki rolü. *İstanbul Journal of Sociological Studies* (28, 19-31). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9523/118980>
- Keklik, E. (2018). II. Meşrutiyet Döneminde Eğitim Tartışmaları: Ziya Gökalp, Millî Terbiye ve Satı Bey [el-Husrî]. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (9(1), 47-69). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jiss/issue/42282/508753>
- Keskinsoy, Ö. ve S. B. Kaya. (2022). Tek parti iktidarları ve demokratik hukuk devleti ile etkileşimler. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (24(1), 45-60). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahb-uvibfd/issue/69598/1054279>
- Kılıç, L. K. (2013). Başlangıçtan günümüze Türklerde kadın ve kadın eğitimi. *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi* (4(20), 121-142). Erişim: 11 Temmuz 2024, <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.tasav.org/media/k2/attachments/20.pdf>
- Kılıç, S. (2009). *Küllerden diriliş*. Ankara: Fecr Yayınları.
- Kınalızâde, A. (1974). *Devlet ve aile ahlâkı*. İstanbul: Tercüman Gazetesi Yayınları.
- Kia, A. R. (2016). Saraylı bir muhalifin siyasi mücadelesi: Teşebbüs-i şahsî ve adem-i merkeziyet cemiyeti. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* (C 21 (2), 273 – 296).

- Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/27556/289886>
- Koçi Bey. (1997). *Koçi Bey risalesi*. Musa Şimşekçakan (çev.). İstanbul: Yeni Zaman Yayınları.
- Kunt, G. (2019). *Kadınlarda eğitim, çalışma durumu, sosyal medya kullanımı, evlilik eğilimi, boşanma eğilimi arasındaki karşılıklı ilişkiler*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Küçükahmet, L. (2001). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Lewis, B. (2018). *Modern Türkiye'nin doğuşu*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Mardin, Ş. (2019). *Jön Türklerin siyasi fikirleri (1895-1908)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- MEB. (2018). 2023 Eğitim vizyonu Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Memduhoğlu, H. B. (2008). Türkiye eğitim sistemi ile Avusturya eğitim sisteminin karşılaştırılması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* (6 (3), 545-559). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26111/275105>
- Nesefî, Ö. (1995). *İslam inancının temelleri akaid*. İstanbul: Bayrak Matbaacılık.
- Nursî, B. S. (2009). *Eski Said dönemi eserleri*. İstanbul: Yeni Asya Neşriyat.
- Ortaylı, İ. (2016). Krizleri aşmak için seçkin eğitim şart. *Tarih Dergisi*. Erişim: 11 Temmuz 2024, tarихdergi.com/krizleri-asmak-icin-seckinci-egitim-sart/
- Öztürk, E. (2010). *Prens Sabahaddin ve Ziya Gökalp'in eğitim görüşlerinin karşılıklı olarak incelenmesi*. Basılmamış Yüksek Lisans. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Parla, T. (1989). *Ziya Gökalp, kemalizm ve Türkiye'de korporatizm*. İstanbul: İletişim Yayınları, İstanbul.
- Platon. (2022). *Devlet*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Renan, E. (2011). *İslam and science*. Sally P. Ragep (İng. Çev.). Kanada: McGill University. Erişim: 11 Temmuz 2024, https://www.mcgill.ca/islamicstudies/files/islamicstudies/renan_islamism_cversion.pdf
- Rousseau, J. J. (2022). *Bilimler ve sanatlar üstüne söylev*. Sabahattin Eyüpoğlu (çev.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları

- RTÜK (2018). *Televizyon izleme eğilimleri araştırması*. Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://www.rtuk.gov.tr/Media/FM/Birimler/Kamuyoyu/televizyonizlemeeigilimleriarastirmasi2018.pdf>
- Sait Halim Paşa. (ts.). *Buhranlarımız*. İstanbul: Tercüman Gazetesi Yayınları.
- Satı Bey. (1324). Etnografya. *Mülkiye Mecmuası* (C.1, S. 2, 31-35). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3108>
- Satı Bey. (1325a). Eşya dersi (Ne için yemek yiyoruz? Hayvanlardan farkımız nedir?). *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (1, 41-44). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3517>
- Satı Bey. (1325b). Hikayeler üzerine ders (Adaletli padişah). *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (1, 37-40). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3517>
- Satı Bey. (1325c). Elif-ba'yı nasıl öğretmeli? *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (1, 20-23). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3517>
- Satı Bey. (1325d). Mükâleme-i ahlâkiye (Annemizi sevmeliyiz). *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (1, 1-5). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3517>
- Satı Bey. (1326a). Tarih ve hikemiyât-ı ulum-3. *Envar-ı Ulum* (3, 34-42). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/12737>
- Satı Bey. (1326b). Ders numunesi? (İstanbul nasıl fethedildi?). *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (3, 101-105). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3519>
- Satı Bey. (1326c). Ders numunesi-Malûmât-ı medeniye dersi (İnsan daima başkalarının yardımına muhtaçtır). *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (3, 105-111). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3519>
- Satı Bey. (1326d). Dârülmualimînin mesleği. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (6, 186-185). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3522>

- Satı Bey. (1326e). Usûl-i tedrisin kavaid-i esasiyesi. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (6, 198-207). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3522>
- Satı Bey. (1326f). El işleri dersleri. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (7, 43-47). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3523>
- Satı Bey. (1326g). İlm-i hâl nasıl öğretilmelidir? *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (7, 11-14). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3523>
- Satı Bey. (1326h). Tarih ve hikemiyât-ı ulum-2. *Envar-ı Ulum* (2, 27-30). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/12736>
- Satı Bey. (1326ı). Mektepler ve Ahvâl-i İctimâiyye. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (7, 1-10). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3523>
- Satı Bey. (1326i). İlmî kıraatler. (Rüşdiyeler İçin). *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası*, (8, 55-58). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3524>
- Satı Bey. (1326j). Tarih tedrisinin usûl-i esasiyesi. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (8, 92-98). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3524>
- Satı Bey. (1326k). Usûl-i takrir ve usûl-i teksif. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (8, 59-69). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3524>
- Satı Bey. (1326l). Mesaide intizam ve program. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (9, 102-106). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3525>
- Satı Bey. (1326m). Riyazat-ı bedeniyye. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (9, 125-129). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3525>
- Satı Bey. (1326n). Tarih ve hikemiyât-ı ulum-1. *Envar-ı Ulum* (1, 9-13). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/12735>
- Satı Bey. (1326o). Mekteplerde teâvün ve tasarruf sandıkları. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (10, 349-358). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3526>

- Satı Bey. (1326ö). Tedrisatta isticvâb. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (10, 176-180). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3526>
- Satı Bey. (1326p). Medeniyet-i İslamiye, *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (10, 185-189), Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3526>
- Satı Bey. (1326r). Hukuk ve vezâif. *Envar-ı Ulum* (4, 49-52). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/12738>
- Satı Bey. (1327a). Derslerde tesirât-ı ahlâkiye. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (18, 209-212). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3534>
- Satı Bey. (1327b). Coğrafya nasıl tedris olunmalıdır? *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (12, 16-20). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3528>
- Satı Bey. (1327c). Ezbercilik. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (12, 213-217). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3528>
- Satı Bey. (1327d). Efsane üzerine ders (Devenin başı). *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (13, 1-5). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3529>
- Satı Bey. (1327e). Haluk'un defteri (Talim ve terbiye nokta-i nazarından). *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (13, 1-10). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3529>
- Satı Bey. (1327f). Irk ve terbiye. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (17, 161-167). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3533>
- Satı Bey. (1327g). Bir dersaneli mektepler. *Tedrisat-ı İbtidâîye Mecmuası* (17, 175-179). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3533>
- Satı Bey. (1329). Talebe defteri heyet-i idare muhteremesine. *Talebe Defteri* (1, 1). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/3381>
- Satı Bey. (1332a). Terbiye ve milliyet. *Muallim* (1, 102-107). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/16222>

- Satı Bey. (1332b). Ferdî şuur ve ictimâî vicdan. *Muallim* (5, 129-135). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/16226>
- Satı Bey. (1333a). İlim ve ahlâk (Fikir ve his). *Terbiye Mecmuası* (1, 1-15). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/19829>
- Satı Bey. (1333b). Maşerî vicdan etrafında-1. *Muallim* (8, 231-239), Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/16229>
- Satı Bey. (1333c). Maşerî vicdan etrafında-2. *Muallim* (9, 272-280). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/16230>
- Satı Bey. (1333d). Tûbâ ağacı hakkında. *Muallim* (13, 386-388). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/16320>
- Satı Bey. (1333e). Tûbâ ağacı nazariyesi. *Muallim*. (12, 359-366). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/16319>
- Satı Bey. (2001). *Eğitim ve toplumsal sorunlar üzerine konferanslar*. Osman Kafadar ve Faruk Öztürk (çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Satı Bey. (2010). *Mustafa Satı Bey ve layihalarım*. Uğur Ünal ve Togay Seçkin Birbudak (çev.). Ankara: Murat Kitabevi.
- Satı Bey. (2012). *Fenn-i terbiye – Mustafa Satı Bey ve eğitim bilimi*. Mustafa Gündüz (çev.). Ankara: Otorite Yayınları.
- Satı Bey (2018). Vatan fikri ve terbiyesi. Abdulkadir Akgül (çev.). İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Satı Bey. (2021). Ümit ve azim. Uğur Boran ve Ekrem Sakar (çev.). İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Sekin, S. (2008). Türkiye’de ezberci öğretim ve nedenleri. *Marmara Coğrafya Dergisi* (18, 211-221). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marucog/issue/465/3752>
- Seven, M. A. ve A. O. Engin. (2010). Türkiye’de kadının eğitimi alanındaki eşitsizlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (9 (1), 177-188). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/2819/37991>
- Sinanoğlu, O. (2013). *Bye Bye Türkçe*. İstanbul: Bilim Gönül Yayınları.

- Somel, S. A. (2019). *Osmanlıda eğitimin modernleşmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Spencer, H. (1914). *Education intellectual, moral and physical*. New York: D. Appleton and London. Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.167437/page/n15/mode/2up>
- Spencer, H. (2022). *Zihin, ahlâk ve beden eğitimi*. M. Münir Erteğin (çev.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Subay, S. (2017). *XIX. yüzyılda Japonya ve Osmanlı Devleti'nin modernleşme çabalarının karşılaştırmalı analizi*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sunar, L. (2019). “Ziya Gökalp”. H. İ. Üçer (ed.). *İslam Düşünce Atlası Muhasebe Dönemi/Arayışlar Dönemi*. Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://islamdusunceatlası.org/ziya-gokalp/493>
- Taibi, A. (2018). *Türk ve Arap milliyetçiliğinin kökeni: Ziya Gökalp ve Satı Bey*. Basılmamış Yüksek Lisans. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tansel, F. A. (1989). *Ziya Gökalp külliyatı II-Limni ve Malta mektupları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Teber, Hatice. (2022). Çağdaş dünyada evrensel ahlâk ilkelerine akıl-kalp ilişkisi açısından bir yaklaşım. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (9(3), 870-88). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pauifd/issue/72943/1188121>
- Temel, M. ve Ö. F. Koçak. (2020). İslam karşıtı söylemlerin Avrupa medyasındaki izleri. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi* (3 (2), 181-196). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mediad/article/828975>
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Topçu, N. (2018b). *Ahlâk*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Topçu, N. (2018c). *Ahlâk nizamı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Topçu, N. (2018d). *Kültür ve medeniyet*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Topses, M. D. (2021). Sosyolojide pozitivist kuramın toplumsal olaylara yaklaşımı-Felsefi ve sınıfsal temelleri. *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* (17, 341-352). Erişim: 11 Temmuz

- 2024, chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjpcglclefindmkaj/
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1184173>
- Turhan, M. (1980). *Garphılaşmanın neresindeyiz?* İstanbul: Yağmur Yayınevi.
- Turan, S. (2010). Yapılandırmacılığın Türk eğitim sistemi ve merkez müfredatçılarıyla dansı. *Eğitime Bakış Dergisi* (17, 10-14). Erişim: 11 Temmuz 2024, https://www.researchgate.net/publication/321252898_Yapilandirmaciligin_Turk_Egitim_Sistemi_ve_Merkez_Mufredatcilariyla_Dansi
- TÜİK (2021). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri*. Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Boşanma-Istatistikleri-2021-45568>
- TÜİK (2022). *İstatistiklerle Kadın*. Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Kadın-2021-45635>
- Türk, İ. C. (2009). Osmanlı Devleti'nde öğretim yöntemlerinin gelişimi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (1(3), 267-291). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbedergi/issue/11252/134482>
- Türkdoğan, O. (1987). *Ziya Gökalp sosyolojisinin temel ilkeleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Tylor, E. B. (1871). *Primitive culture: Researches into the development of mythology, philosophy, religion, art, and custom* (C.1). London: John Murray, Albemarle Street. Erişim: 11 Temmuz 2024, https://books.google.com.tr/books?id=AucLAAAIAAJ&redir_esc=y
- Uçak, S. (2008). *Ziya Gökalp'in eğitim anlayışı*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulubey, Ö. ve N. Aykaç. (2005). Türkiye cumhuriyetin ilanından 2005'e eğitim felsefelerinin ilköğretim programlarına yansımaları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (13 (3), 1173-1202). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mer-sinefd/issue/33016/335241>
- Uludağ, Z. (1996). *Şehbenderzâde Filibeli Ahmet Hilmi ve spiritüalizm*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Uludağ, Z. (2019). *Eğitim felsefesi -Bir giriş denemesi-*, Ankara: Nobel Yayınları.

- UNESCO (2017). *Literacy rates continue to rise from one generation to the next*. Erişim: 11 Temmuz 2024, http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/fs45-literacy-rates-continue-rise-generation-to-next-en-2017_0.pdf
- Uskan, S. B. ve T. Bozkuş. (2019). Eğitimde oyunun yeri. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi* (5 (2), 123-131). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjces/issue/51237/667992>
- Uyanık, E. (2009). II. meşrutiyet dönemi'nde toplumsal mühendislik aracı olarak eğitim: İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin eğitim politikaları (1908-1918). *Amme İdaresi Dergisi* (42 (2), 67-88). Erişim: 11 Temmuz 2024, https://www.researchgate.net/publication/257923286_II_Mesrutiyet_Doneminde_Toplumsal_Muhen-dislik_Araci_Olarak_Egitim_Ittihat_ve_Terakki_Cemiyetinin_Egitim_Politikalari_1908-1918
- Uzunçarşılı, İ. H. (2014). *Osmanlı Devleti'nin ilmiye teşkilatı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ülken, H. Z. (2019). *Türkiye'de çağdaş düşünce tarihi*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yavuz, K. E.(2004). *Çoklu zekâ teorisi*. Ankara: Ceceli Yayınları.
- Yıldırım, Neşide (2004). Türkiye'de boşanma ve sebepleri. *Bilgi* (28, 59-81). Erişim: 11 Temmuz 2024, <https://dergipark.org.tr/en/pub/bilig/issue/25396/267974>
- Wofford, K. V. (1952). *Türkiye köy ilkokulları hakkında rapor*. Fatma Varış (çev.). Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1561

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 301

Kitap Adı: Kavramsal Putperestlik ve Felsefe -Jean-Luc Marion Felsefesine Bir Giriş-
Book Title: Conceptual Idolatry and Philosophy An Introduction to the Philosophy
of Jean-Luc Marion-

ISBN: 978-625-5536-14-3

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536143

Yazar | Author: Bilal BEKALP | [orcid.org.0000-0001-8733-959X](https://orcid.org/0000-0001-8733-959X)

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 188

Yayın Tarihi | Publication Date: Şubat | February 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPCB | Felsefe | Philosophy

BISAC: PHI019000 | Fenomenoloji | Phenomenology

THEMA: QDTN | Fenomenoloji | Phenomenology

LC: B2430.M374 | Jean-Luc Marion ve Felsefesi | Jean-Luc Marion and
Philosophy

Atıf Bilgisi | Cite as: Bekalp, Bilal. *Kavramsal Putperestlik ve Felsefe -Jean-Luc Marion Felsefesine Bir Giriş-* Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Auke, Compaan. "The revelation of Christ as an impossible impossibility: a critical reading of Jean-Luc Marion's contribution to the post-modern debate in phenomenology, philosophy of religion and theology". *Stellenbosch Theological Journal* 1/1 (2015).
- Aydın, Mehmet S. *Din Felsefesi*. İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı, 10. Basım, 2002.
- Benson, Bruce Ellis. *Graven Ideologies*. USA: InterVarsity Press, 2002.
- Callinicos, Alex. *Postmodernizme Hayır*. çev. Şebnem Pala. Ankara: Ayraç Yayınevi, 2001.
- Carlson, T.A. "Postmetaphysical Theology". *The Cambridge Companion to Postmodern Theology*. ed. K. Vanhoozer. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
- Carlson, Thomas A. "Converting the Given into the Seen: Introductory Remarks on Theological and Phenomenological Vision". *Idol and Distance*. kitap editörü Jean-Luc Marion. New York-London: Fordham University Press, 2001.
- Cavanaugh, William T. *The Uses of Idolatry*. Canada: Oxford University Press, 2024.
- Demirhan, Ahmet. "Teoloji ve Teioloji". *Heidegger ve Din*. İstanbul: Gelecek Yayınları, 2004. Basım, ts.
- Descartes, Rene. *İlk Felsefe Üzerine Meditasyonlar*. çev. İsmet Birkan. Ankara: Bigesu Yayıncılık, 2007.
- E. Swart, William. *Religious Experience At The Limits of Language: Levinas, Marion And Caputo From a Post-Phenomenological Perspective*. The University of Texas, Doktora, 2017.
- Eagleton, Terry. *Hayatın Anlamı*. çev. Kutlu Tunca. İstanbul: Ayrıntı, 2. Basım, 2012.
- Eagleton, Terry. *Tanrı'nın Ölümü ve Kültür*. çev. Selin Dingiloğlu. İstanbul: Yordam Kitap, 2. Basım, 2014.
- Filiz, Kadir. *Event and Subjectivity - The Question of Phenomenology in Claude Romano and Jean-Luc Marion*. Boston: Brill, 2024.
- Foucault, Michel. *Özne ve İktidar*. çev. Işık Ergüden - Osman Akınhay. İstanbul: Ayrıntı, 4. Basım, 2014.

- Fraser, Giles. *Redeeming Nietzsche: On the Piety of Unbelief*. London: Routledge Press, 2002.
- Frederick, Nietzsche. *İnsanca Pek İnsanca*. çev. Mustafa Tüzel. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2012.
- Frederick, Nietzsche. *TanKızılığ*. çev. Hüseyin Salihoğlu - Ümit Özdağ. Ankara: İmge Kitabevi, 5. Basım, 2014.
- G. Guarino, Thomas. *Vattimo and Theology*. New York: T&T Clark International, 2009.
- Gschwandtner, Christina. *Degrees of Givenness: On Saturation in Jean-Luc Marion*. Indiana: Indiana University Press, 2014.
- Gschwandtner, Christina. *Postmodern Apologetics? Arguments for God in Contemporary Philosophy*. New York: Fordham University Press, 2013.
- Gschwandtner, Christina. *Reading Jean-Luc Marion: Exceeding Metaphysics*. Bloomington: Indiana University Press, 2007.
- Gschwandtner, Christina M. "Jean-Luc Marion: Phenomenology of Religion". *Continental Philosophy and Philosophy of Religion*. ed. Mornay Joy. London and New York: Springer, 2011.
- Gschwandtner, Christina M. *Marion and Theology*. London and New York: Bloomsbury, 2016.
- Gutting, Gary. *İmkansız Düşünmek*. çev. Mukadder Erkan. Ankara: Fol Yayınları, 2020.
- Han, Xiaoqiang. "Is Being a 'Screen' of God?". *Res Cogitans* 5 (2008), 86-103.
- Heidegger, Martin. "Fenomenoloji ve Teoloji". ed. Ahmet Demirhan, ts.
- Heidegger, Martin. *Hümanizm Üzerine Mektup*. çev. Yusuf Örnek. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, 2013.
- Heidegger, Martin. *Identity and Difference*. çev. Joan Stambaugh. New York: Harper & Row, 1969.
- Heidegger, Martin. "Metafizik'in Onto-teo-lojik İnşası". *Heidegger ve Teoloji*. İstanbul: İnsan, 1. Basım, 2002.
- Heidegger, Martin. "Metafizik'in Onto-teolojik İnşası". *Heidegger ve Teoloji*. ed. Ahmet Demirhan. İstanbul: İnsan Yayınları, 2002.
- Heidegger, Martin. *Nietzsche'nin Tanrı Öldü Sözü ve Dünya Resimleri Çağı*. çev. Levent Özşar. İstanbul: Asa Kitabevi, 2. Basım, 2001.
- Heidegger, Martin. "Platonun Hakikat Doktrini". çev. Zeynep Berke Çetin. *Kutadgu Bilig Felsefe- Bilim Araştırmaları Heidegger Sayısı* 30 (2016).

- Heidegger, Martin. *Teknik ve Dönüş - Özdeşlik ve Ayrım*. çev. Necati Aça. Ankara: Pharmakon Yayınları, 2. Basım, 2015.
- Heidegger, Martin. *The Basic Problems of Phenomenology*. çev. Albert Hofstadter. USA: Indiana University Press: Bloomington&Indianapolis, ts.
- Horner, Robyn. *Jean-Luc Marion: A Theological Introduction*. England: Ashgate Publishing, 2005.
- Husserl, Edmund. *The Idea of Phenomenology*. çev. William P. Alston - George Nakhnikian. The Hague: Martinus Nijhoff, 1964.
- J. McGravey, Michael. *Navigating Postmodern Theology - Insights from Jean-Luc Marion and Gianni Vattimo's Philosophy*. United Kingdom: Lexington Books, 2002.
- Janicaud, Dominique. *Phenomenology and the "Theological Turn"*. çev. Bernard G. Prusak. New York: Fordham University Press, 2000.
- K.A. Smith, James. *Speech and Theology: Language and the Logic of Incarnation*. New York: Routledge, 2002.
- Kierkegaard, Sören. *Felsefe Parçaları ya da Bir Parça Felsefe*. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2013.
- Küçükalp, Kasım. *Batı Metafizikinin Dekonstrüksiyonu: Heidegger ve Derrida*. Bursa: Sentez Yayıncılık, 1. Basım, 2008.
- Küçükalp, Kasım. *Çağdaş Felsefede Farklılık Tartışmaları*. Bursa: Emin, 2016.
- Küçükalp, Kasım. "Edmund Husserl ve Fenomenoloji". *Kant Sonrası Metafizik Üzerine Konuşmalar*. İstanbul: Küre Yayınları, 2012.
- Küçükalp, Kasım. "Is a Non Metaphysical Religious Thought Possible?." *İlahiyat Studies* 2 (2011), 146-165.
- Küçükalp, Kasım. *Nietzsche ve Postmodernizm*. İstanbul: Kibele, 2. Basım, 2017.
- Lahaie, Myka. *Love, 'Gift,' and the Fragmentary Self: A Theological Engagement with Jean-Luc Marion and Søren Kierkegaard*. İngiltere: Durham University, Doktora, 2021. <http://etheses.dur.ac.uk/13927/>
- Loux, Micheal J. *Metaphysics: A Contemporary Introduction*. New York: Routledge, 2006.
- Marion, Jean-Luc. "Being Given: Toward a Phenomenology of Givenness". çev. Jeffrey L. Kosky. California: Stanford University Press, 2013.
- Marion, Jean-Luc. "Çifte Putperestlik". *Heidegger ve Din*. ed. Ahmet Demirkan. İstanbul: Gelenek Yayınları, 2004.

- Marion, Jean-Luc. *Givenness and Revelation*. çev. Stephen E. Lewis. United Kingdom: Oxford University Press, 2016.
- Marion, Jean-Luc. *God Without Being*. çev. T.A Carlson. Chicago: University of Chicago Press, 1991.
- Marion, Jean-Luc. *Görünürün Kesişimi*. çev. Murat Erşen. İstanbul: Monokl Yayınları, 2014.
- Marion, Jean-Luc. *In Excess – Studies of Saturated Phenomena*. çev. Robyn Horner - Vincent Berraud. United-States: Fordham University Press, 2002.
- Marion, Jean-Luc. *On Descartes' metaphysical prism : the constitution and the limits of ontotheology in Cartesian thought*. çev. Jeffrey L. Kosky. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1999.
- Marion, Jean-Luc. *Prolegomena to Charity*. çev. Stephen Lewis. New York: Fordham University Press, 2002.
- Marion, Jean-Luc. *Reduction and Givenness: Investigations of Husserl, Heidegger, and Phenomenology*. çev. Thomas A. Carlson. Evanston: Northwestern University Press., 1998.
- Marion, Jean-Luc. *The Idol and distance*. çev. T.A Carlson. New York: Fordham University Press, 2001.
- Marion, Jean-Luc. "The impossible for Man-God." *transcendence and Beyond: A Postmodern Inquiry*. ed. John D. Caputo - Michael J Scanlon. Bloomington: Indiana University Press., 2007.
- Marion, Jean-Luc. *The Visible and the Revealed*. çev. Christina M. Gschwandtner. New York: Fordham University Press, 2008.
- McCaffrey, Enda. *The Return of Religion in France*. New York: Palgrave, 2009.
- Milbank, John. *Being Reconciled: Ontology and Pardon*. London and New York: Routledge Press, 2006.
- Milbank, John. *The Word Made Strange: Theology, Language, Culture*. United Kingdom: Blackwell, 1999.
- Moran, Dermot. *Introduction to Phenomenology*. London: Routledge, 2000.
- Nietzsche, Friedrich Wilhelm. *Ecce Homo*. çev. Can Alkor. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 3. Basım, 2011.
- Nietzsche, Friedrich Wilhelm. *Güç İstenci*. çev. Nilüfer Epçeli. İstanbul: Say Yayınları, 1. Basım, 2010.

- Nietzsche, Friedrich Wilhelm. *Putların Alacakaranlığı ya da Çekiçle Felsefe Nasıl Yapılır?* çev. Mustafa Tüzel. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2010.
- Nietzsche, Friedrich Wilhelm. *Şen Bilim*. çev. Levent Özşar. Bursa: Asa Kitabevi, 2003.
- Otten, William. "In the Shadow of the Divine: Negative Theology and Negative Anthropology in Augustine, Pseudo-Dionysius and Eriugena". *Heythrop Journal* 4 (1999), 438-455.
- Özlem, Doğan. "Giriş". *Tekniğe İlişkin Soruşturma*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 1998.
- Peacocke, John. "Heidegger ve Onto-teoloji Sorunu". ed. Ahmet Demirkan. İstanbul: İnsan Yayınları, 2002.
- Prusak, Bernard G. "Translator's Preface: The Phenomenology of Religion: New Possibilities for Philosophy and for Religion". *Phenomenology and the "Theological Turn"*. New York: Fordham University Press, 2000.
- Ricoeur, Paul. *Husserl: An Analysis of his Phenomenology*. çev. Edward G. Ballard - Lester E. Embree. Evanston: Northwestern University Press, 1967.
- Schrijvers, Joeri. "Marion, Levinas, and Heidegger on the question concerning ontotheology". *Continental Philosophy Review* 43/2 (2010), 207-239.
- Schrijvers, Joeri. *Ontotheological Turnings? The Decentering of the Modern Subject in Recent French Phenomenology*. USA: SUNY Press, 2011.
- Synder. "'Modernliğin Sonu' Hakkında", ts.
- Taliaferro, Charles - Marty, Elsa J. *A Dictionary of Philosophy of Religion*. New York: Continuum Press, 1999.
- Thiselton, Anthony C. *Approaching Philosophy of Religion: An Introduction to Key Thinkers, Concepts, Methods & Debates*. USA: InterVarsity Press, 2018.
- Tracy, David. "Foreword". *God Without Being*. kitap editörü Jean-Luc Marion. Chicago: Chicago Press, 1991.
- Vries, Hent de. *Philosophy and the Turn to Religion*. Baltimore and London: Johns Hopkins University Press, 2019.
- Ward, Graham. "The Theological Project of Jean-Luc Marion". *Post-secular Philosophy: Between Philosophy and Theology*. ed. Philip Blond. London and New York: Routledge Press, 1998.

Ward, Keith. "Deconstructive Theology". *The Cambridge Companion to Postmodern Theology*. ed. K. Vanhoozer. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Williams, John Reynold. *Heidegger'in Din Felsefesi*. çev. Mehmet Türkeri. İzmir İlahiyat Vakfı, 2005.

Zahavi, Dan. *Fenomenoloji: İlk Temeller*. çev. Seçim Bayazit. İstanbul: Ayrintı Yayınları, 2019.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1568

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 302

Kitap Adı: Cumhuriyet Döneminin Muhalif Siması Kâzım Karabekir

-Din, Toplum ve Eğitim Görüşleri-

Book Title: The Opposition Figure of the Republican Period Kâzım Karabekir

-Religion, Society and Education Views-

ISBN: 978-625-5536-15-0

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536150

Yazar | Author: Tahir KÜÇÜK | orcid.org/0000-0002-0250-9332

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 148

Yayın Tarihi | Publication Date: Mart | March 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HBLW | 20. yüzyıl tarihi | 20th century history

BISAC: HIS026000 | Türkiye Tarihi | History / Middle East / Turkey & Ottoman Empire

THEMA: NHK | Türkiye tarihi | History of Turkey

LC: DR592.K3 | Kazım Karabekir ve Türkiye Cumhuriyeti tarihi | Kazım Karabekir & History of the Republic of Turkey

Atf Bilgisi | Cite as: Küçük, Tahir. *Cumhuriyet Döneminin Muhalif Siması Kâzım Karabekir -Din, Toplum ve Eğitim Görüşleri-*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Akyol, Taha; *Kayıp Tarihimiz*, Yakın Plan Yayınları, İstanbul 2011.
- Albayrak, Sadık; *İrtica'ın Tarihçesi –V Tek Parti Dönemi ve Batıcılık*, İz Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Armağan, Mustafa; *Kâzım Karabekir'in Göziyle Yakın Tarihimi* Timaş Yayınları, İstanbul 2001.
- ; *Karabekir'in Göziyle Kuruluş Yılları (1922-1933) Kızıl Pençe*, Timaş Yayınları, İstanbul 2016.
- Atatürk, Mustafa Kemal; *Nutuk*, Alfa Yayınları, İstanbul 2016.
- Atay, Falih Rıfkı; *Çankaya*, Pozitif Yayınları, İstanbul 2010.
- Ateş, Nevin Yurdsever; “Kâzım Karabekir Paşa ve İslâmiyet”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, 66, 1999, ss. 37-38.
- Ateş, Süleyman; *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali*, Hayat Yayınları, İstanbul 2012.
- Ayhan, Halis; *Türkiye’de Din Eğitimi*, (Gözden geçirilmiş 3. Baskı), Dem Yayınları, İstanbul 2014.
- Cündioğlu, Düccane; *Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Din ve Siyaset*, Kapı Yayınları, İstanbul 2012.
- Demirel, Ahmet; *Birinci Meclis’te Muhalefet İkinci Grup*, İletişim Yayınları, İstanbul 2015.
- Dinç, Ayşegül; “Kâzım Karabekir’e Ait Çocuk Şarkılarının Eğitim Müziği Açısından Değerlendirilmesi”, (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011)
- Eken, Abdullah; *Kâzım Karabekir'in Hayatı ve Anıları*, Tulpars Yayınları, Ankara 2017.
- Eryılmaz, Bilâl; *Bürokrasi ve Siyaset*, Alfa Basım Yayım, İstanbul 2017.

- Evcin, Erol; “Kâzım Karabekir Paşa’nın Türk İstiklal Savaşı’ndaki Rolü”,(*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004)
- Fındıkoğlu, Z. Fahri; “Kâzım Karabekir Paşa ve Köy Enstitüleri”, *İş Dergisi* c. 16, 1948. s.18.
- Güler, Ali; *Emrinizdeyim Paşam Kâzım Karabekir*, Yılmaz Basım, İstanbul 2015.
- Hocaoğlu, Durmuş; “Sekülerizm, Laisizm ve Türk Laisizmi”, *Türkiye Günlüğü Dergisi*, 29, 1994, ss. 44-71.
- İnalcık, Halil; *Osmanlı Tarihinde İslâmiyet ve Devlet*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016.
- İnan, Afet; *M. Kemal Atatürk’ün Karlsbad Hâtıraları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1983.
- İnsel, Ahmet ve Bayramoğlu, Ali; *Bir Zümre, Bir Parti Türkiye’de Ordu*, Birikim Yayınları, İstanbul 2017.
- Kandemir, Feridun; *Hatıraları ve Söylemedikleri ile Rauf Orbay*, Sinan Matbaası, İstanbul 1965.
- Karabekir, Kâzım; *İstiklâl Harbimiz*, Faruk Özerengin (hızl.), Emre Yayınları, İstanbul 1988.
- ; *Çocuklara Öğütlerim*, Faruk Özerengin (hızl.), Emre Yayınları, İstanbul 1995.
- ; *Paşaların Kavgası İnkılap Hareketlerimiz*, Faruk Özerengin (hızl.), Emre Yayınları, İstanbul 1995.
- ; *Birinci Cihan Harbine Nasıl Girdik*, Faruk Özerengin (hızl.), C I, Emre Yayınları, İstanbul 2000.
- ; *Hayatım*, Faruk Özerengin (hızl.), Emre Yayınları, İstanbul 2000.
- ; *Kürt Meselesi*, Faruk Özerengin (hızl.), Emre Yayınları, İstanbul 2000.
- ; *Ermeni Dosyası*, Faruk Özerengin (hızl.), Emre Yayınları, İstanbul 2005.

- ____ ; *Çocuk Davamız*, Ziver Öktem (hızl.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2015.
- Karpat, Kemal H.; *Türk Demokrasi Tarihi*, İstanbul Matbaacılık, İstanbul 1967.
- Kılıç, Ahmet Faruk; *Türkiye’de Din-Devlet İlişkilerinde Yönetici Seçkinlerin Rolü*, Dem Yayınları, İstanbul 2005.
- ____ ; *Atatürk ve Din*, Dem Yayınları, İstanbul 2009.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin; *Kâzım Karabekir*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991.
- Kocahanoğlu, Osman Selim, *Atatürk-Karabekir Kavgası*, Temel Yayınları, İstanbul 2013.
- Koçak, Cemil; *Tek Parti Döneminde Muhalif Sesler*, İletişim Yayınları, İstanbul 2015.
- ____ ; *Karabekir’in Kavgası*, Timaş Yayınları, İstanbul 2016
- Kongar, Emre; *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2013.
- Köker, Levent; *Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi*, İletişim Yayınları, İstanbul 1993.
- Köstüklü, Nuri, *Kâzım Karabekir ve Eğitim*, Çizgi Kitapevi Yayınları, Konya 2009.
- Küçük, Cevdet, “*Kâzım Karabekir*” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XXV, İstanbul 2002.
- Lewis, Bernard; *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, Boğaç Babür Turna (çev.), Arkadaş Yayınevi, Ankara 2015.
- ____ ; *İnanç ve İktidar* Orta Doğu’da Din ve Siyaset, Ayşe Mine Şengel (çev.), Akılçelen Kitapları, Ankara 2017.
- Mardin, Şerif; *Türkiye’de Din ve Siyaset*, Mümtaz’er Türköne/Tuncay Önder (drl.), İletişim Yayınları, İstanbul 2013.
- Mumcu, Ahmet; *Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi*, İnkılap ve Aka Basımevi, İstanbul 1982.

- Mumcu, Uğur; *Kâzım Karabekir Anlatıyor*, Tekin Yayınevi, İstanbul 1993.
- Okumuş, Ejder; *Dinin Meşrulaştırma Gücü*, Ark Kitapları, İstanbul 2005.
- Okyar, Osman ve Seyitdanlıoğlu, Mehmet; *Atatürk, Okyar ve Çok Partili Türkiye Fethi Okyar'ın Anıları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2007.
- Ortaylı, İlber; *Defterimden Portreler*, Timaş Yayınları, İstanbul 2011.
- Osarak, Selim; “Kâzım Karabekir’in Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasındaki Faaliyetleri”, (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016)
- Öcal, Enver Emre; *Kâzım Karabekir'in Eserlerinde Doğu Sorunu*, İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2010.
- Özçelik, Ayfer; *Ali Fuad Cebesoy*, Akçağ Yayınları, Ankara 1993.
- Sezen, Yümni; *Sosyolojide ve Din Sosyolojisinde Temel Bilgiler*, İFAV Yayınları, İstanbul 1990.
- Sivaz, Bayram Ali; “Milli Mücadele Döneminde Erzurum ve Çevresinde Yapılan Beden Eğitimi ve Spor Faaliyetleri”, (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2009)
- Şişman, Adnan; *Fikir, Siyaset ve Devlet adamı Kâzım Karabekir Paşa paneli*, Kale Ofset Matbaacılık Ankara 2000.
- Taşkıran, Cemalettin; “Kâzım Karabekir Paşa'nın Askeri Hayatı ve Komutanlığı”, (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 1992)
- Tunaya, Tarık Zafer; *Türkiye’de Siyasi Partiler (1859-1952)*, Özel Basım, İstanbul 1952.

- Tunçay, Mete; *Türkiye Cumhuriyetinde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1930)*, Yurt Yayınları, Ankara 1981.
- Uçkan, Ayşe; “Kâzım Karabekir’in Eğitim ile İlgili Eserlerinin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi”, (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000)
- Yalman, Ahmet Emin; *Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim*, 3. cilt, (1922-1944), Rey Yayınları, İstanbul 1970.
- Yetim Ermenilerin Babası Karabekir Paşa, <https://www.haberler.com/yetim-ermenilerin-babasi-karabekir-pasa-7234314-haberi/> (26.07.2017)
- Yetkin, Murat; Genelkurmay, Kâzım Karabekir’I Tarihten Bugüne Taşırken, <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/murat-yetkin/genelkurmay-Kâzım-karabekiri-tarihten-bugune-tasirken-977708/> (15.08.2017)
- Zengin, Mahmut; *Din Eğitiminde Yapılandırmacı Yaklaşım*, Dem Yayınları, İstanbul 2011.
- Zürcher, Erik Jan; *Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Siyasal Muhalefet Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (1924-1925)*, Gül Çağalı Güven (çev.), İletişim Yayınları, İstanbul 2016.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1575

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 303

Kitap Adı: Bilgi ve Aristoteles -Aristoteles Felsefesinde Bilginin Temellendirilmesi-
Book Title: Knowledge and Aristotle -The Grounding of Knowledge in Aristotle's Philosophy-

ISBN: 978-625-5536-16-7

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536167

Yazar | Author: Ramazan YILMAZ | orcid.org/0000-0002-7367-7333

Kurum | Institution: Karabük Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04wy7gp54

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 150

Yayın Tarihi | Publication Date: Mart | March 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPCA | Batı felsefesi: Antik, Klasik dönem felsefesi | Western philosophy: Ancient, to c 500

BISAC: PHI002000 | Antik ve Klasik Felsefe | Philosophy / History & Surveys / Ancient & Classical

THEMA: QDTK | Antik felsefe | Ancient philosophy

LC: B485 | Aristoteles | Aristotle

Atf Bilgisi | Cite as: Yılmaz, Ramazan. *Bilgi ve Aristoteles*. Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Açıkgenç, Alparslan, *Bilgi Felsefesi*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2002.
- Ahmet Arslan, *İlkçağ Felsefe Tarihi, Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi*, c.I, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010.
- Ahmet Arslan, *İlkçağ Felsefe Tarihi, Sofistlerden Platon'a*, c. II, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010.
- Ahmet Arslan, *İlkçağ Felsefe Tarihi, Aristoteles*, c. III, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010.
- Ahmet Arslan, *Felsefeye Giriş*, Ankara: Vadi Yayınları, 2001.
- Alper, Ömer Mahir, *Felsefenin Doğası*, İstanbul: Metropol Yayınları, 2006.
- Aristoteles, *Metafizik*, (çev.) Ahmet Arslan, İstanbul: Sosyal Yayınları, 2010.
- Aristoteles, *Ruh üzerine*, (çev.) Zeki Özcan, Ankara: Birleşik Yayınevi, 2011.
- Aristoteles, *Nikomakhos'a Etik*, (çev.) Saffet Babür, Ankara: BilgeSu Yayıncılık, 2012.
- Aristoteles, *İkinci Çözümlemeler*, (çev.) Ali Houshiary, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011.
- Aristoteles, *Birinci Çözümlemeler*, (çev.) Ali Houshiary, Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 1998.
- Aristoteles, *Fizik*, (çev.) Saffet Babür, İstanbul, Yapı Kredi yayınları, 2012.
- Aristoteles, *Organon 1-Kategoriler*, (çev.) Hamdi Ragıp Atademir, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1963.
- Aristoteles, *Organon 5-Topikler*, (çev.) Hamdi Ragıp Atademir, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1952.
- Aster, Ernst Von, *Bilgi Teorisi ve Mantık*, (çev.) Macit Gökberk, İstanbul Sosyal yayınlar, 1994.
- Aster, Ernst Von Aster, *İlkçağ ve Ortaçağ Felsefe Tarihi*, (çev.) Vural Okur, İstanbul: İm Yayın Tasarım, 2005, s. 259.
- Atademir, Hamdi Ragıp, *Aristo'nun İlim ve Mantık Anlayışı*, Ankara: AÜİFY, 1974.

- Barnes, Jonathan, *Sokrates Öncesi Yunan Felsefesi*, (çev.) Hüseyin Portakal, İstanbul: Cem Yayınevi, 2004.
- Barnes, Jonathan, *Aristoteles*, (çev.) Bahar Özcan Düzgören, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2002.
- Baudart, Anne, Chenet, François, Dumont, Jean Paul ve Farago, France, *Felsefe Tarihi Kurucu Düşünceler*, c.I, (çev.) İsmail Yergüz, İstanbul: İletişim yayınları, 2011.
- Cevzci, Ahmet, *Bilgi Felsefesi*, İstanbul, Say Yayınları, 2010.
- Cottingham, John, *Akılculuk*, (çev.) Bülent Gözkan, İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2003.
- Copleston, Frederick, *Felsefe Tarihi, Aristoteles*, (çev.) Aziz yardımcı, İstanbul: İdea yayınevi, 1986.
- Copleston, Frederick, *Felsefe Tarihi, Platon*, (çev.) Aziz yardımcı, İstanbul: İdea yayınevi, 1998.
- Çelik, Sara, *Bilgi Felsefesi İlçâğ'dan Yeniçâğ'a*, İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2010.
- Çotuksöken, Betül, *Felsefeyi Anlamak Felsefe ile Anlamak*, İstanbul: İnkılap Kitapevi, 2001.
- Çüçen, A. Kadir, *Bilgi Felsefesi*, İstanbul: Sentez Yayıncılık, 2012.
- Dankel, Arda, *İlkçâğ'da Doğa Felsefeleri*, İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2011.
- Duralı, Ş. Teoman, *Felsefe- Bilimin Doğuşu Aristoteles'te Canlılar ve Bilim Sorunu*, İstanbul: Dergah Yayınları, 2011.
- Emiroğlu, İbrahim, *Klasik Mantığa Giriş*, Ankara: Elis Yayınları, 2011
- Erkızan, H.Nur Beyaz, *Aristoteles Yazıları Metafizik ya da "İlk Felsefe" Üzerine*, İstanbul: Sentez Yayıncılık, 2012.
- Gökberk, Macit, *Felsefe Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitapevi, 2011.
- Hadot, Pierre, *İlkçâğ Felsefesi Nedir*, (çev.) Muna Cedden, Ankara: Dost Kitapevi yayınları, 2011.
- Heimsoeth, Heinz, *Felsefenin Temel Disiplinleri*, (çev.) Takiyettin Mengüşoğlu, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2007.
- Köz, İsmail, *Mantık Felsefesi*, Ankara: Elis Yayınları, 2003.
- Kranz, Walther, *Antik Felsefe*, (çev.) Suad Baydur, İstanbul: Sosyal yayınlar, 1994
- Laertios, Diogenes, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, (çev.) Candan Şentuna, İstanbul: Yapı Kredi yayınları, 2010.

- Locke, John, *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*, (çev.) Vehbi Hacıkadıroğlu, İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2004.
- Losee, John, *Bilim Felsefesine Tarihsel Bir Giriş*, (çev.) Elif Böke, Ankara: Dost Kitapevi, 2008.
- Mengüşoğlu, Takiyettin, *Felsefeye Giriş*, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2013
- Ökten, Kaan H. *Aristoteles*, İstanbul: Say Yayınları, 2011.
- Özcan, Muttalip, *Aristoteles: Felsefesi Temel Kavramlar ve Görüşler*, Ankara: BilgeSu Yayıncılık, 2011.
- Özlem, Doğan, *Felsefe ve Doğa Bilimleri*, İstanbul: İnkılap Kitapevi, 1996.
- Platon, *Devlet*, (çev.) Sebahattin Eyüpoğlu ve M. Ali. Cimcoz, İstanbul: Kültür Yayınları, 2001.
- Platon, “Theaitetos”, (çev.) Macit Gökberk, Platon, *Diyaloglar içinde*, hzl. Mustafa Bayka, İstanbul: Remzi Kitapevi, 2010, ss. 447-540.
- Platon. “Menon”, (çev.) Adnan Cemgil, Platon, *Diyaloglar içinde*, hzl. Mustafa Bayka, İstanbul: Remzi Kitapevi, 2010, ss. 136-188.
- Randall, John Herman ve Buchler, Justus, *Felsefeye Giriş*, (çev.) Ahmet Arslan, İzmir: EÜEFY, 1989.
- Reichenbach, Hans, *Bilimsel Felsefenin Doğuşu*, (çev.) Cemal Yıldırım, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2000.
- Ross, W. David, *Aristoteles*, (çev.) Ahmet Arslan, İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2011
- Tarnas, Richard, *Batı Düşüncesi Tarihi*, c. I, (çev.) Yusuf Kaplan, İstanbul: Külliyat Yayınları, 2011.
- Thilly, Frank, *Bir Felsefe Tarihi*, (çev.) Nur Küçük & Yasemin Çevik, İstanbul: İdea Yayınevi, 2010.
- Thilly, Frank, *Felsefeye Yolculuk*, (çev.) İbrahim Şener, İstanbul: 47 Numa-ra Yayıncılık, 2009.
- Tuğcu, Tuncar, *Batı Felsefesi Tarihi*, Ankara: Alesta Yayınları, 2000.
- Ülken, Hilmi Ziya, *Genel Felsefe Dersleri*, İstanbul: Ülken yayınları, 2000.
- Vorlander, Karl, *Felsefe Tarihi*, (çev.) Mehmet izzet- Orhan Saadettin, İstanbul: İz Yayıncılık, 2008.
- Weber, Alfred, *Felsefe Tarihi*, (çev.) H. Vehbi Eralp, İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1998.
- Whitehead, Alfred N. *Process and Reality*, Yay. David Ray Griffin ile Donald W. Sherburne, USA: The Free Press, 1979.

Zeller, Eduard, *Grek Felsefesi Tarihi*, (çev.) Ahmet Aydoğan, İstanbul: İz Yayıncılık, 2001.

Makaleler

Babür, Saffet, “Aristoteles’te Episteme”, *Yeditepe’de Felsefe*, s, 1, Yeditepe Üniversitesi Yayınları, 2002.

Babür, Saffet, “İkinci Çözümlemeler ya da İlk Bilgi Kuramı Kitabı”, İkinci Çözümlemeler için yazılan takdim yazısı, Aristoteles, *İkinci Çözümlemeler*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011, ss. 5-7.

Baç, Murat, “Epistemoloji”, *Çağdaş Epistemolojiye Giriş*, drl. Nebi Mehdiye, İstanbul, İnsan Yayınları, 2011, ss. 21-47.

Bravo, Işıl Bayar, “Antikçağ’da Varlık Ve Bilgi Problemleri Üstüne”, *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, S, 4, 2007, ss. 43-58.

Erdoğan, Eyüp, “Aristoteles’in Çağdaş Epistemolojik Ekollerden Hangisine Dahil Edilebileceği Tartışması Üstüne.” *Felsefe Tartışmaları*, S. 44, 2010, ss. 73-99.

Erdoğan, Eyüp, “Platon ve Aristoteles’in Bilimlere İlişkin Sınıflamaları”, *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 7, 2009, ss. 137-162.

Güzel, Cemal, Platon’un Bilgi Görüşü, *HÜEFD*, c. XX, s. 2, 2002, ss. 105-115.

Gündoğan, Osman, “Din ve Dogmatizm”, <http://www.aliosmangundogan.com/PDF/Makale/Ali-Osman-Gundogan-Din-ve-Dogmatizm.pdf> (25 Haziran 2013)

Gündoğan, Osman, “Dogmatizm ve Dogmatik Tutumlar”, <http://www.aliosmangundogan.com/PDF/Makale/Ali-Osman-Gundogan-Dogmatizm-ve-Dogmatik-Tutumlar.pdf> (25 Haziran 2013).

Sarı, Mehmet Ali, “Aristoteles’te ilk İlkelerin Bilgisi ve Nous Üzerine”, ed, Tuncay Saygın, *Antik Yunan’da Felsefe ve Çağımıza Etkileri* içinde, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2011, 171-181.

Ülger, Mustafa, “Platon’un Bilgi Görüşü” *FÜİFD*, c.12 sy. 2, Elazığ, 2007, s. 191-201.

Tezler

Altuner, İlyas, *Yeniçağ Akılcı ve Görgücü Felsefelerinde Zihin kavram ilişkisi*, MÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007

- Delice,Engin, *Aristoteles Felsefesinde Tasımsal Tanıt ve Diyalektik İlişkisi*, AÜSBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007.
- Eren, Şeniz, *Platon ve Aristoteles'in Etik Anlayışlarının Karşılaştırılması*, GÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: 2006.
- Tekin, Ali, *Farabi'de Hakikate Ulaşma Yolu Olarak Felsefe*, MÜSBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008

Sözlükler

- Felsefe Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, Pardigma Yayınları, 2000.
- The Cambridge Distionary of Philosophy*, “Epistemology”, ed. Robert Audi, USA, Cambridge Universty Press, 1996.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1581

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 304

Kitap Adı: Sosyal Medya Bağımlılığı -Sanal Âlemde Kaybolan Benlik ve Dini Yönelim-

Book Title: Social Media Addiction -Lost Self in the Cyber World and Religious Orientation-

ISBN: 978-625-5536-17-4

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536174

Yazar | Author: Rumeysa Nur TÜRKER DAYAN | orcid.org/0000-0003-3477-7048

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 361

Yayın Tarihi | Publication Date: Mart | March 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JMH | Din Psikolojisi | Psychology of religion

BISAC: REL012110 | Din / Psikoloji | Religion / Psychology

THEMA: QRM | Din Psikolojisi | Psychology of religion

LC: BL53 | Din ve Psikoloji | Religion and psychology

Atf Bilgisi | Cite as: Türker Dayan, Rumeysa Nur. *Sosyal Medya Bağımlılığı -Sanal Âlemde Kaybolan Benlik ve Dini Yönelim-*. Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Abel, J., Buff, C., & Burr, S. (2016). Social Media and the Fear of Missing Out: Scale Development and Assessment. *Journal of Business & Economics Research*, 14(1), 33-44.
- Abu Bakar, A., Abas, N., Kasim, T., Saputra, J., Ibrahim, Z., Mohd Dagang, M., & Selamat, T. (2022). The effect of social media and religiosity towards sexual misconduct among adolescence. *International Journal of Data and Network Science*, 6, 1287-1294.
- Acat, B. (2019). *Ergenlerde Dindarlık, Değerler, İnternet Bağımlılığı ve Hayat Memnuniyeti İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ahmedi, E. Ş. (2023). Mahremiyet, Dindarlık ve Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 25-46.
- Akbaş Güneş, N., Akbıyık, D., Aypak, C., & Görpelioğlu, S. (2018). Lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve uyku kalitesi. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 22(4), 185-192.
- Akkoyun, F., & Ersever, Ö. H. (1989). İdeal Benliğin Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(2), 675-685.
- Akmeşe, Z., & Deniz, K. (2017). Stalk, Benliğin İzini Sürmek. *Yeni Düşünceler*(8), 23-32.
- Akpınar, M. E. (2021). Tiktok Akımlarının Sosyal Medyadaki Eleştirisi: Twitter Üzerinden Yapılan Eleştirilerin İncelenmesi. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 363-381.
- Aksüt, A. (2011). *The relationship between students' self-esteem, parental attitudes and students' achievement in foreign language learning*. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Aktan, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 405-421.
- Aktay, M. (2021). *Bilişsel Esneklik, Empati, Ahlakî Olgunluk Ve Dindarlık Düzeyinin Ahlakî İkilemlerde Karar Verme İle İlişkisi*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Akto, A. (2011). Kişilik Oluşumunda Dinin Rolü. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 52(2), 191-217.
- Aktürk, Ç., Çavdar, E., Bayar, F., & Aktürk, F. (2024). Lise Öğrencilerinde Dindarlık ve Dijital Mahremiyet Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 31-50.
- Akyazı, E., & Tutgun Ünal, A. (2013). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Amaç, Benimseme, Yalnızlık Düzeyi İlişkisi Bağlamında Sosyal Ağları Kullanımı. *Global Media Journal*, 3(6), 1-24.
- Alanka, Ö., & Cezik, A. (2016). Dijital Kibir: Sosyal Medyadaki Narsistik Ritüellere İlişkin Bir İnceleme. *TRT Akademi*, 1(2), 549-568.
- Algül, A. (2018). Sosyal Ağ Kullanıcılarının “Abartılı Paylaşım”, “Benlik Sunumu” ve Mahremiyet Tüketimleri. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 21-44.
- Alıcıkuşu, M. (2013). *Lise Öğrencilerinde Dindarlık ve Akademik Başarı İlişkisi*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aliyev, R., & Tunç, E. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ve Benlik Algılarının İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 401-418.
- Allport, G. (1961). *Pattern and Growth in Personality*. USA: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Allport, G. (2016). *Birey ve Dini*. Ankara: Elis Yayınları.
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and Growth in Personality*. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Allport, G. W., & Postman, L. (1946). An Analysis of Rumor. *Public opinion quarterly*, 501-517. https://www.romolocapuano.com/wp-content/uploads/2018/10/ALLPORT_POSTMAN_AN-ANALYSIS-OF-RUMOR.pdf adresinden alındı
- Allport, G. W., & Postman, L. J. (1945). Section of Psychology: The Basic Psychology of Rumor. *Transactions of the New York Academy of Sciences*, 8(2), 61-81.
- Allport, G. W., & Ross, J. M. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 432-443.
- Almenayes, J. J. (2014). Religiosity and the Perceived Consequences of Social Media Usage in a Muslim Country. *Journal of Arts and Humanities*, 108-117.

- Almenayes, J. J. (2015). Empirical Analysis of Religiosity as Predictor of Social Media Addiction. *Journal of Arts & Humanities*, 44-52.
- Altun, R. (2015). *Üniversite öğrencilerinde dindarlık ve narsisizm ilişkisi (Sınop örneği)*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altunay, A., & Öz, F. (2006). Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Kavramı. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 46-59.
- Andreassen, C. S., Pallesen, S., & Griffiths, M. D. (2017). The relationship between addictive use of social media, narcissism, and self-esteem: Findings from a large national survey. *Addictive Behaviors*(64), 287-293.
- Andreassen, C. S., Torsheim, T., Brunborg, G., & Pallesen, S. (2012). Development of a Facebook Addiction Scale. *Psychol Rep*, 110(2), 501-517.
- Ankaralı, H. (2019). Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinde İnternet ve Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyi, Başarı ile İlişkisi ve Bağımlılık Üzerine Etkili Faktörler. *Kalemname*, 4(8), 301-331.
- Antony, M. M., Rowa, K., & Liss, A. (2005). Social comparison processes in social phobia. *Behavior Therapy*(36), 65-75.
- Anuştekin, M. N. (2023). *Ergenlerde Hayatın Anlamı, Psikolojik İyi Oluş, Dindarlık İlişkisi (Diyarbakır Örneği)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- APA, A. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-5*. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Apaydın, H. (2018). *Benlik ve Din*. Samsun: Bilimkent Yayınları.
- Argyle, M. (2000). *Psychology and Religion: An Introduction*. London and New York: Routledge: Taylor & Francis Group.
- Argyle, M., & Beit-Hallahmi, B. (2004). Dini Davranış Teorileri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(16), 247-280.
- Arıcan, S., & Yalvaç Arıcı, H. (2021). Sosyal Medyanın Gençlerin Din Algısına Etkileri. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 1062-1106.
- Arık, E. (2013). Sıradan İnsanın Yükselişi: Sosyal Medya Şöhretleri. *İletişim ve Diplomasi*, 1, 97-112.
- Arıkan, M. (2021). Narsistik Kişilik Bozukluğu ve Sosyal Medya Bağımlılığı Olan Bir Olgunun Psikoterapi Süreci: Şema-Mod Terapisi Perspektifinde Bir Olgusu Sunumu. N. Tarhan, & A. Tutgun-Ünal içinde, *Sosyal Medya Psikolojisi* (s. 253-271). İstanbul: DER Yayınları.

- Armfield, G. G., & Holbert, R. L. (2003). The Relationship Between Religiosity and Internet Use. *Journal of Media and Religion*, 2(3), 129-144.
- Armfield, G., & Holbert, R. L. (2003). The Relationship Between Religiosity and Internet Use. *Journal of Media and Religion*, 2(3), 129-144.
- Asıl, S. (2017). Tüketimde Benlik Algısı: Sosyal Medya Hesaplarında Tüketici Olmak. *ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 1-22.
- Aslan-Yılmaz, H. (2010). Bir Derleme: Benlik Kavramına İlişkin Bazı Yaklaşımlar ve Tanımlamalar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 79-89.
- Aşantugrul, N. (2020). *Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımına Dayalı Psikoeğitim Programının Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerine Etkisi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Atak, H. (2011). Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.
- Atalay, T. (2005). *İlköğretim Ve Liselerde Dindarlık*. İstanbul: DEM Yayınları.
- Atlı, F., Buğa, A., Mammadli, T., & Yıldırım-Athı, A. (2021). Türkiye’de Üniversite Öğrenimi Gören Öğrencilerin Öz-anlayışları ile Sosyal Medya Bağımlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *AJER - Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 59-77.
- Aupers, S. (2010). ‘Where the Zeroes Meet the Ones’ Exploring the Affinity between Magic and Computer Technology. S. Aupers, & D. Houtman içinde, *Religions of Modernity* (s. 219-239). Boston: BRILL.
- Aupers, S., & Houtman, D. (2006). Beyond the Spiritual Supermarket: The Social and Public Significance of New Age Spirituality. *Journal of Contemporary Religion*, 21(2), 201-222.
- Aupers, S., & Houtman, D. (2010). Religions of Modernity: Relocating the Sacred to the Self and Digital. S. Aupers, & D. Houtman içinde, *Religions of Modernity* (s. 1-30). Boston: BRILL.
- Aydın, K., & Güney, E. (2021). Dijitalin Algısal Manipülasyonuna Karşı Dijitalde Aksaklık ile Bilinç Uyarımı. *Journal of Arts*, 4(2), 67-78.
- Aygül, H. H., & Öztürk, Ö. (2016). Dini Çoğulculuk ve Kamusal Alanda Dindar Tüketim Kültürü. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 3(1), 190-206.
- Ayten, A. (2005). Kendini Gerçekleştirme ve Dindarlık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *MÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 185-204.
- Ayten, A. (2009). *Prososyal davranışlarda dindarlık ve empatinin rolü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Ayten, A. (2022). *Din Bilimlerinde Nicel Yöntem*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Ayten, A., & Ferhan, H. (2016). Forgiveness, Religiousness, and Life Satisfaction: An Empirical Study on Turkish and Jordanian University Students. *Spiritual Psychology and Counseling*, 1(1), 79-84.
- Ayten, A., & Vural, M. E. (2023). *Ah Bu Gençler: Günümüz Gençliğinde Dini Kimliğin Görünümleri*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Babacan, M. E. (2016). Sosyal Medya Kullanım Alanları ve Bağımlılık İlişkisi. *ADDICTA: The Turkish Journal of Addictions*, 3(1), 7-28.
- Babaoğlu, A. N. (1997). *Uyuşturucu ve Tarihi : Bağımlılık Yapan Maddeler*. Kaynak Yayınları: İstanbul.
- Bacakoğlu, H., & Arık, A. (1999). Görmeyen Ergenlerin Benliklerinin ve Aile Tutumlarının İncelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 21(0), 83-92.
- Bahadır, A. (1994). *Ergenlik Döneminde Dini Şüphe ve Tereddütler*. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Bahadır, A. (1997). Günümüz Kitle İletişim Araçlarının Ruhsal ve Toplumsal Hayatımız Üzerindeki Olumsuz Etkileri ve Korunma Yolları. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(7), 469-497.
- Bahçecioglu, E. H. (2019). *Sosyal Medyada Tüketim Kültürünün Yansımaları: Instagram'da Moda Bloggerları Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Bakıroğlu, C. T. (2013). Sosyalleşme ve Kimlik İnşası Ekseninde Sosyal Paylaşım Ağları. *Akademik Bilişim*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Balcı, Ş., & Baloğlu, E. (2018). Sosyal Medya Bağımlılığı ile Depresyon Arasındaki İlişki: "Üniversite Gençliği Üzerine Bir Saha Araştırması". *İletişim*(29), 209-233.
- Balcı, Ş., & Gargalık, E. (2020). Narsistik Kişilik Özellikleri ile Sosyal Medya Kullanımı Arasında Bir Bağlantı Var mı? *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(44), 125-140.
- Balcı, Ş., & Gölçü, A. (2013). Facebook Addiction among University Students in Turkey: "Selcuk University Example. *TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ*, 255-278.
- Balıkçioğlu, B. (2016). Benlik-İmajı Uyumunun Retoriği: Bana Ne Tükettiğini Söyle Sana Kim Olduğunu Söyleyeyim. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 537-553.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

- Bandura, A. (1995). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. A. Bandura içinde, *Self-efficacy in Changing Societies* (s. 1-46). Cambridge University Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*. New York: W.H. Freeman and Company.
- Bange, S., Järventie-Thesleff, R., & Tienari, J. (2020). Boundaries, roles and identities in an online organization. *Journal of Management Inquiry*, 1-15.
- Batson, C. D., & Ventis, W. L. (1982). *The Religious Experience: A Social-psychological Perspective*. Oxford University Press.
- Batson, C. D., Schoenrade, P., & Ventis, W. L. (1992). *Din ve Birey* (Birinci Basım: 2017 b.). (A. Kuşat, & A. Taştan, Çev.) Kayseri: Kimlik Yayınları.
- Bauman, Z. (1996). From Pilgrim to Tourist - or a Short History of Identity. S. Hall, & P. D. Gay (Dü) içinde, *Questions of Cultural Identity* (s. 18-36). London: SAGE Publications.
- Bauman, Z. (2005). *Bireyselleşmiş Toplum*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2011). *Akışkan Modern Dünyadan 44 Mektup*. İstanbul: Habitus Yayıncılık.
- Bauman, Z. (2014). *Sosyolojik Düşünmek*. (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayad, A. (2016). Erving Goffman'ın Benlik Kavramı ve İnsan Doğası Varsayımı. *Psikoloji Çalışmaları*, 36(1), 81-93.
- Bayat, B. (2003). Bireylerin Benlik Algısı (Benlik Tasarımları) Sistemi ve Bu Sistemin Davranışları Üzerindeki Rolü. *Kamu-İş*, 7(2), 1-11.
- Baydar, G. (2013). Gençlerin Gündelik Yaşamında Sosyal Medya: Ask. Fm Örneği. *Yeni Medya Çalışmaları I. Ulusal Kongresi: Yeni Medya ve Gündelik Yaşam - I* (s. 132-142). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Alternatif Bilişim.
- Baydarman, M. N. (2019). *Sosyal Medya Bağımlılığının Ergenlerde Dini Tutum ve Davranışlarla İlişkisi*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
- Baydarman, M. N. (2019). *Sosyal Medya Kullanımının Ergenlerde Dini Tutum ve Davranışlarla İlişkisi*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayhan, V. (2005). Postmodern Cemaat Örüntüleri. *Muhafazakar Düşünce*, 1(3), 197-212.

- Bayhan, V. (2013). Gençlik, Sosyal Medya ve İnternet Bağımlılığı. *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi*, 61-81.
- Baysal, G. (2022). *Algılanan Ebeveynler Arası İlişki Biçimi ve Ebeveyne Duygusal Erişilebilirliğin Benlik Algısı ve Kişilerarası İlişki Tarzlarına Etkileri*. İstanbul: İstanbul Kent Üniversitesi.
- Beard, K. W., & Wolf, E. M. (2001). Modification in the Proposed Diagnostic Criteria for Internet Addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 4(3), 377-383.
- Benlik Laboratuvarı. (2019). *Benlik-Kimlik Etkileşimi*. Bursa Uludağ Üniversitesi: <http://www.uludag.edu.tr/benliklab/default/konu/5488> adresinden alındı
- Berg, C. J., & Snyder, C. R. (2010). Assessing self-perceptions of college students across life domains: Development and validation of the self-theory scale. *College Students Journal*(44), 952-969.
- Biggio, F. (2023). Religion and Immersive Reality. *Annali di studi religiosi*(24), 183-202.
- Bilbil, E. K. (2020). Sosyal Medya Ekseninde Mahremiyetin Dönüşümü ve Benlik İnşası. *Global Media Journal TR Edition*, 10(20), 176-195.
- Bilgin, M. (2018). Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Psikolojik Bozukluklar Arasındaki İlişki. *The Journal of International Scientific Researches*, 3(3), 237-247.
- Birol, Z. N., & Yazıcı, H. (2011). Fen ve Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinde Mükemmeliyetçilik, Benlik Saygısı ve Liderlik Özellikleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 3(12), 113-122.
- Błachnio, A., Przepiorka, A., Boruch, W., & Bałakier, E. (2016). Self-presentation styles, privacy, and loneliness as predictors of Facebook use in young people. *Personality and Individual Differences*, 26-31.
- Blazek, M., & Besta, T. (2010). Self-Concept Clarity and Religious Orientations: Prediction of Purpose in Life and Self-Esteem. *Journal of Religion and Health*, 51(3), 947-960.
- Bodur, H. E., & Korkmaz, S. (2017). İlahiyat Öğrencilerinde Sosyal Medya Kullanımı ve Dindarlık İlişkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(30), 329-351.
- Boeree, C. G. (1997). *Personality Theories*. 12 28, 2022 tarihinde Personality Theories: <https://webpace.ship.edu/cgboer/horney.html> adresinden alındı

- Boyas, J. F., Kim, Y., Villarreal-Otálora, T., & Sink, J. (2019). Suicide ideation among Latinx adolescents: Examining the role of parental monitoring and intrinsic religiosity. *Children and Youth Services Review*, 102, 177-185.
- Boyd, D., & Ellison, N. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210.
- Boz, N. (2012). *Yeni İletişim Ortamlarında Dijital Benlik ve Benlik Sunumu*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozkurt, V. (1999). Sanal Cemaatler. *Birikim*(127). 01 16, 2022 tarihinde <https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-127-ka-sim-1999/2320/sanal-cemaatler/5433> adresinden alındı
- Brewer, M. B., & Weber, J. (1994). Self-evaluation Effects on Interpersonal Versus Intergroup Social Comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(2), 268-275.
- Bridges, L. J., & Moore, K. (2002). *Religion and Spirituality in Childhood and Adolescence*. Child Trends.
- Budak, H. (2018). Sosyal Medya İletişiminde Mahremiyetin Serüveni. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 146-170.
- Buffardi, L., & Campbell, K. (2008). Narcissism and Social Networking Web Sites. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1303-1314.
- Buffardi, L., & Campbell, K. (tarih yok). Narcissism and Social Networking Web Sites. *Personality and Social Psychology Bulletin*.
- Bulat, S. (2020). Ünlü Kadınların Instagram'da Benlik Sunumu: Hande Erçel, Hadise Açıkgoz, Şeyma Subaşı Örneği. *Yeni Medya Elektronik Dergi - eJNM*, 4(2), 144-156.
- Bulunmaz, B. (2013). Postmodern Dünyanın Gerçeküstü Mekanları: Sosyal Paylaşım Siteleri. C. Bilgili, & G. Şener içinde, *Sosyal Medya ve Ağ Toplumu-1: Kitle İletişiminde Yaşanan Değişimler* (s. 13-37). İstanbul: Grafik Tasarım Yayıncılık.
- Bulut, M. B., & Yıldız, M. (2018). Tanrı'ya bağlanma biçimlerinin beş farklı kişilik özelliklerine göre yordanması. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XLIV(1), 79-98.
- Burger, J. M. (2016). *Kişilik: Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*. (İ. D. Sarıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Burkitt, I. (2008). *Social Selves: Theories of Self and Society*. SAGE Publications Inc.

- Buzdar, M. A., Nadeem, M., Fatima, T., & Naoreen, B. (2020). Effects of Religious Orientations on the Prevalence of Social Media Disorder Among Muslim University Students in Pakistan. *Journal of Religion and Health*(59), 3247–3256.
- Büyük, D. M. (2021). Sosyal Medya, Beden Algısı ve Beğenilme Arzusu. N. Tarhan, & A. Tutgun Ünal içinde, *Sosyal Medya Psikolojisi* (s. 69-89). İstanbul: DR Yayınları.
- Büyükçorak, M., & Dinç, M. (2020). Sosyal Medyanın Aşırı Kullanımının Psikolojik Etkileri ve Türk Gençlerinin Sosyal Medyayı Kullanım Özellikleri. *Psikoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 30-33.
- Büyükmumcu, S. B., & Ceyhan, A. (2020). Sosyal Medya Kullanıcılarının Sosyal Karşılaştırma Eğilimlerinin İncelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 273-302.
- Büyüköztürk, Ş. (2024). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyükşahin Çevik, G., & Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı Ve internet Bağımlılığının Cinsiyet Ebeveyn Tutumu Ve Anne baba Eğitim Düzeylerine Göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 225-240.
- Campbell, H. A., & Vitullo, A. (2016). Assessing changes in the study of religious communities in digital religion studies, Church, Communication and Culture. *Church, Communication and Culture*, 1(1), 73-89.
- Carapina, I. (2015). Women are more religious than men; is this true? *Journal of Psychology & Clinical Psychiatry*, 1-2.
- Ceylan, İ. (2013). *Ergenlerin benlik saygısı ve duygusal öz-yeterlilik düzeylerinin incelenmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Cezik, A. (2016). *Sosyal Medya Ve Dijital Narsisizm: Twitter'daki Narsisistik Ögelerin Keşfi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Chambers, D. (2013). *Social Media and Personal Relationships: Online Intimacies and Networked Friendship*. New York: Palgrave Macmillan.
- Chittaro, L., & Vianello, A. (2013). Time perspective as a predictor of problematic Internet use: A study of Facebook users. *Personality and Individual Differences*, 55(8), 989-993.
- Chou, H.-T. G., & Edge, N. (2012). “They Are Happier and Having Better Lives than I Am”: The Impact of Using Facebook on Perceptions of Others’ Lives. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 15(2), 117-121.

- Cirhinlioğlu, F. G. (2020). *Din Psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Cloninger, S. (2004). *Theories of Personality*. Pearson Prentice Hall.
- Cooley, C. H. (1902). *Human Nature and The Social Order*. New York: Scribner's.
- Corcoran, K., Crusius, J., & Mussweiler, T. (2011). Social Comparison: Motives, Standards, and Mechanisms. D. Chadee içinde, *Theories in Social Psychology* (s. 119-140). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Corr, P. J., & Matthews, G. (2009). *The Cambridge Handbook of Personality Psychology*. New York: Cambridge University Press.
- Coşkun, Y., & Altay, C. A. (2009). Lise Öğrencilerinde Yabancılaşma ve Benlik Algısı İlişkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(29), 41-56.
- Coştu, Y. (2014). Gençlerin Dindarlık Algısı Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma Samsun İl Merkezi Örneği. *Gençlik ve Kültürel Mirasımız/Ulusal Kongre*, (s. 727-739). Samsun.
- Cotton, S., Zebracki, K., Rosenthal, S., Tsevat, J., & Drotar, D. (2006). Religion/spirituality and adolescent health outcomes: a review. *Journal of Adolescent Health*(38), 472-480.
- Cramer, E., Song, H., & Drent, A. (2016). Social comparison on Facebook: Motivation, affective consequences, self-esteem, and Facebook fatigue. *Computers in Human Behavior*(64), 739-746.
- Cross, M. (2011). *Bloggerati, Twitterati: How Blogs and Twitter Are Transforming Popular Culture*. Santa Barbara, California: Praeger.
- Crowley, R. (1981). Harry Stack Sullivan as Social Critic. *Journal of the American Academy of Psychoanalysis*, 9(2), 211-226.
- Cüceloğlu, D. (2019). *İnsan ve Davranış*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Çakmak, A., & Sakarya, S. (2020). Farklı Türde Liselere Devam Eden Öğrencilerin Sosyal Görünüş Kaygıları İle Sosyal Karşılaştırma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(74), 680-691.
- Çakmak, V. (2018). *İletişim Kaygısı ve Sosyal Medya*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Çakmak, V., & Baş, Ü. (2017). Benlik Sunum Aracı Olarak Instagram Kullanımı: Öğrenciler Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(17), 96-118.

- Çam, E., & İşbulan, O. (2012). A new addiction for teacher candidates: Social networks. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 11(3), 14-19.
- Çapar, B. (2008). *“Farklı Orta Öğretim Öğrencileri Arasında Dindarlık ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çatak, P. D., & Ögel, K. (2010). Farkındalık Temelli Terapiler ve Terapötik Süreçler. *Klinik Psikiyatri*(13), 85-91.
- Çay, E. E. (2019). *Lise Gençliğinde Dini Sosyalleşme; Batman İl Merkezi Örneği*. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çayır, C. (2014). Ergenlerin Dini İnanç, Şüphe ve Dini Tutumları Üzerine Bir Araştırma . *bilimname*, 59-88.
- Çelik, Ç. B., & Odacı, H. (2012). Kendilik Algısı ve Benlik Saygısının Problemli İnternet Kullanımı Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(1), 433-441.
- Çelikkaleli, Ö., Ata, R., & Avcı, R. (2018). Orta Ergenlik Döneminde Problemli İnternet Kullanımının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 6(12), 123-141.
- Çetin, N. S. (2021). Gençlerin Dini Kimliğinde Medya Etkisi: İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 137-152.
- Çetinkaya, M. (2013). *İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının İncelenmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Çevik-Demir, Ş. (2013). *Ergenlerde Benlik Saygısı ve Dini Başa Çıkma*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiftçi, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 417-434.
- Çiftçi, O., Erdem, R., & Çiftçi, D. (2017). İletişim Teknolojileriyle Birlikte Değişen Örgütlenme Biçimleri: Sanal Topluluklar. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 7(2), 328-336.
- Çömez-Polat, F. (2019). *Türkiye’de Değişen Dindarlık Göstergeleri ve Sosyal Medya*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Çömlekçi, M. F., & Başol, O. (2019). Gençlerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları ile Sosyal Medya Bağımlılığı İlişkisinin İncelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 173-188.

- Davis, K. (2014). Youth identities in a digital age: The anchoring role of friends in youth's approaches to online identity expression. A. Bennett, & B. Robards içinde, *Mediated youth cultures: The internet, belonging and new cultural configurations* (s. 11-25). New York, NY: Palgrave Macmillan: Palgrave Macmillan.
- Davis, K., & Weinstein, E. (2017). Identity Development in the Digital Age: An Eriksonian Perspective. M. F. Wright içinde, *Identity, Sexuality, and Relationships among Emerging Adults in the Digital Age* (s. 1-18). Hershey PA, USA: IGI Global.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet Use. *Computers in Human Behavior*(17), 187-195.
- Dawson, L. (2004). Religion and the Quest for Virtual Community. L. Dawson, & D. Cowan içinde, *Religion Online: Finding Faith on the Internet* (s. 75-93). New York: Routledge.
- de Vries, D. A., & Kühne, R. (2015). Facebook and self-perception: Individual susceptibility to negative social comparison on Facebook. *Personality and Individual Differences*(86), 217-221.
- Debord, G. (2020). *Gösteri Toplumu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Demir, T. (2016). Postmodern Perspektiften Popüler Kültür ve Dindarlığın Yeni Formları. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(15), 118-133.
- Demir, Ü. (2016). Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İletişimi: Çanakkale'de Lise Öğrencileri. *Selçuk İletişim*, 9(2), 27-50.
- Demirci, E. (2014). *Ahlaki Olgunluk ve Dindarlık Arasındaki İlişki*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, G., Aydın, S., & Odabaş, D. (2022). Ankara İl Merkezindeki Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı ve Anne Baba Tutumlarının İncelenmesi. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 4(2), 43-55.
- Deniz, L., & Gürültü, E. (2018). Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(2), 355-367.
- Dereli, M. D. (2020). *Sanala Veda: Sosyal Medya ve Dönüşen Dindarlık*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Dereli, M. D. (2022). *Bir Müslüman Sosyal Medyaya Nasıl Bakmalı?* İstanbul: Beyan Yayınları.
- Dereli, M. D. (2022). Dini Yönelim Düzeyi İle Sosyal Medyada Dini İçerikli Paylaşım Tutumu Arasındaki İlişki Üzerine Nicel Bir Araştırma:

- Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğrencileri Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 9(2), 1005-1029.
- Dewald, J. F., Meijer, A., Oort, F., Kerkhof, G., & Bögels, S. (2010). The influence of sleep quality, sleep duration and sleepiness on school performance in children and adolescents: A meta-analytic review. *Sleep Med Rev*, 179-189.
- Dilek, H., & Aksoy, A. (2013). Ergenlerin Benlik Saygısı ile Anne-Babalarının Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(3), 95-109.
- Dilmaç, B., & Çiftçi, A. (2019). 14-18 Yaş Grubunda Tanrı Algısı ile Psikolojik Sağlamlık İlişkisinin İncelenmesi. *Journal of Necmettin Erbakan University Ereğli Faculty of Education*, 14-28.
- Dinç, M. (2015). Teknoloji Bağımlılığı ve Gençlik. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 31-65.
- Doğan, M. (2018). Ergenlerin Değer Yönelimleri ve Değer Yönelimlerinin İnternet Bağımlılığıyla İlişkisinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 263-285.
- Doğrusever, C. (2021). Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 23-42.
- Dokuyan, M. (2016). 12.Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Anne-Baba Tutumları İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 1-21.
- Duman, Ö. D. (2021). *Dijital Bağımlılıklar ve Sosyal Medya Hastalıkları*. İstanbul: İskenderiye Kitap.
- Eagleman, D. (2013). *Incognito: Beynin Gizli Hayatı*. (Z. A. Tozar, Çev.) İstanbul: Domingo Yayınları.
- Eken, M. (2021). *Çevrimiçi Dindarlık*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Ekmekçi, S. (2016). *Benlik Saygısı ve Dindarlık İlişkisi: Denizli Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekşi, H., Barış, Ş., & Demir, H. (2020). Ergenlerde Helikopter Ebeveyn Tutumu, Şişirilmiş Benlik: Duygusal Özerklik, Sosyal Kaygı Değişkenlerinin Aracı Etkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(Armağan Sayısı), 83-100.
- Ellis, A., & Abrams, M. (2009). *Personality Theories: Critical Perspectives*. London: SAGE Publications, Inc.

- Elmas, H. E. (2017). *Ortaöğretim öğrencilerinin dindarlık eğilimlerinin bazı kişilik özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Enci, Y. (2023). *Anne Baba Tutumları ve Benlik Algısı Arasındaki İlişkide Bağlanma Stillerinin Aracı Rolü*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Engler, B. (2014). *Personality Theories: An Introduction*. Wadsworth, Cengage Learning.
- Ercan, N. (2009). *Evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumların yordayıcıları: çelişik duygulu cinsiyetçilik, sistemi meşrulaştırma ve dini yönelim*. Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdem, S. (2021). Yapısal Sosyal Etkileşimcilik ve Kimlik Teorisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 12(1), 51-66.
- Erden, M. (2019). *Ergenlik Döneminde Dindarlık Eğilimi ve Riskli Davranışlar Arasındaki İlişki*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, F. (2020). *18-30 Yaş Arasındaki Bireylerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ve Yaşam Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Eren, N. (2016). *Yetişkinlerin Bağlanma Stillerine Göre Bireylerin Öfkeyi İfade Etme Tarzları, Kendilik Algısı ve Sosyal Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erikson, E. (2003). Psikososyal Kimlik. 181-192. (M. Karacoşkun, Çev.)
- Erikson, E. H. (1956). The problem of ego identity. . *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 4(56), 56-121.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- Erol, H. K. (2019). *Lise öğrencilerinde sosyal medya aktiviteleri ve ahlaki olgunlukla ilişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertürk, Y. D., & Eray, T. E. (2016). Fenomenolojik Bir Kavram Olarak Kendilik ve Sosyal Ağlarda Kendilik Sunumu ile Narsistik Eğilimler İlişkisi: İletişim Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Ön Çalışma. *Inter-media International e-Journal*, 3(1), 12-29.

- Esen, E. (2010). *Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-Sosyal Değişkenlerin İncelenmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Esen, E., & Siyez, D. (2011). Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psiko-sosyal Değişkenlerin İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 127-138.
- Evans III, F. B. (1996). *Harry Stack Sullivan: Interpersonal theory and psychotherapy*. New York: Routledge.
- Evyapar, M. E. (2018). *Sanal Cemaatler ve Postmodern Kabilecilik: İmam Hatipler Kapatılsın Facebook Grubu Örneği*. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Ewen, R. (2014). *An introduction to theories of personality*. New York: Taylor and Francis Group.
- Faranda, M., & Roberts, L. (2019). Social comparisons on Facebook and offline: The relationship to depressive symptoms. *Personality and Individual Differences*, 141, 13-17.
- Feist, J., Feist, G., & Roberts, T.-A. (2018). *Theories of Personality*. McGraw-Hill Education.
- Fenigstein, A., Scheier, M., & Buss, A. (1975). Public and private self-consciousness: Assessment and theory. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43(4), 522-527.
- Festinger, L. (1950). Informal social communication. *Psychological Review*, 57(5), 271-282.
- Festinger, L. (1954). A Theory of Social Comparison Processes. *Human Relations*, 7(2), 117-140.
- Francis, L. J. (1993). Parental Influence and Adolescent Religiosity: A Study of Church Attendance and Attitude Toward Christianity Among Adolescents 11 to 12 and 15 to 16 Years Old. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 2(4), 241-253.
- Francis, L. J., & Lewis, C. (2018). Religious Affect and Self Esteem: An Empirical Enquiry among 10-12-year-old Participants. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2(83), 209-220.
- Freud, S. (1914). *Narsizm Üzerine ve Schreber Vakası* (8. Basım: Eylül 2023 b.). (B. Büyükkal, & S. M. Tura, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Gallinari, E. F. (2018). *Facebook: Friend or Foe? Exploring the Relationship Between Social Media Use, Social Comparison, Self-Esteem and Affect*. Honors Program Thesis and Projects in BSU. http://vc.bridgew.edu/honors_proj/287 adresinden alındı

- Gardner, H., & Davis, K. (2014). *APP Kuşağı*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Gazi, M. A., Çetin, M., & Çakı, C. (2017). The research of the level of social media addiction of university students. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 549-559.
- Gazneli, D. (2020). *Tüketim Toplumu Bağlamında Türkiye’de Yeni Medyanın Muhafazakarlığın Dönüşümü ve Dini Değerlerin Metalaşması Üzerine Et-kisi*. Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Geçtan, E. (1995). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Study Guide and Reference*. Pearson.
- Gezginci, G., & Işıklı, Ş. (2018). Dindar Facebook Etkisi: Türk Kullanıcılar Üzerine Bir Analiz. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 111-133.
- Giddens, A. (1991). *Modernite ve Bireysel Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum*. (Ü. Tatlıcan, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Gilbert, P. (2000). The Relationship of Shame, Social Anxiety and Depression: The Role of the Evaluation of Social Rank. *Clinical Psychology and Psychotherapy*(7), 174-189.
- Goffman, E. (2021). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu* (4. Baskı b.). (B. Cezar, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Good, M., & Willoughby, T. (2008). Adolescence as a Sensitive Period for Spiritual Development. *Child Development Perspectives*, 2(1), 32-37.
- Goodman, M. A., & Dyer, W. (2020). From Parent to Child: Family Factors That Influence Faith Transmission. *Psychology of Religion and Spirituality*, 12(2), 178-190.
- Göka, E., & Beyazyüz, M. (2019). *Geçimsizler*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Gökarkısel, B., & Secor, A. J. (2015). Islam on the Catwalk: Marketing Veiling- Fashion in Turkey. S. D. Brunn içinde, *The Changing World Religion Map* (s. 2581-2595). Springer.
- Gökbayrak, H., & Işıklı, Ş. (2021). Dijital Din Teorisi: Dijital Din Gelenek-sel Dine Karşı. M. Özdemir içinde, *Yapay Zeka, Transhümanizm ve Din* (s. 105-145). Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Göksu, H., & Gültekin, M. (2023). Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığının Akademik Başarılarıyla İlişkisi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İnce-lenmesi. *Millî Eğitim*, 52(239), 1897-1912.
- Grant, J. E., Potenza, M., Weinstein, A., & Gorelick, D. (2010). Introduction to behavioral addictions. *J Drug Alcohol Abuse*, 36(5), 233-241.

- Griethuijsen, R. A., Eijck, M., Haste, H., Brok, P., Skinner, N., Mansour, N., . . . BouJaoude, S. (2015). Global Patterns in Students' Views of Science and Interest in Science. *Research in Science Education*, 45(4), 581-603.
- Griffiths. (2005). A "components" model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*(10), 191-197.
- Griffiths, M. (1999). Internet Addiction: Fact or Fiction? *The Psychologist*, 12(5), 246-250.
- Griffiths, M. (2000). Internet Addiction-Time to be Taken Seriously. *Addiction Research*, 8(5), 413-418.
- Griffiths, M. (2013). Social Networking Addiction: Emerging Themes and Issues. *Journal of Addiction Research & Therapy*, 1-2.
- Griffiths, M. D. (2012). Facebook Addiction: Concerns, criticisms and recommendations. *Psychological Reports*(110), 518-520.
- Griffiths, M. D. (2013). Social Networking Addiction: Emerging Themes and Issues. *J Addict Res Ther*, 4(5), 1-2.
- Griffiths, M. D. (2013). Social Networking Addiction: Emerging Themes and Issues. *J Addict Res Ther*, 4(5), 1-2.
- Güteryüz, S., Esentaş, M., Yıldız, K., & Güzel, P. (2020). Sosyal İzolasyon Sürecindeki Bireylerin Serbest Zaman Değerlendirme Biçimleri: Sosyal Medya Kullanım Amaçları ile Sosyal Medya Bağımlılığı İlişkisinin İncelenmesi. *FOCUSS Spor Yönetimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31-45.
- Gültekin, M. (2019). Sosyal medya ya da anlık iletişimin sosyolojisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 345-359.
- Günel, E. (2021). Sosyal Hizmet Perspektifinden İnternet Bağımlılığı Üzerine Bir Gözden Geçirme. *Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (UNIKA Toplum ve Bilim) Dergisi*, 1(1), 18-27.
- Gündüz, A., Attar, G. E., & Altun, A. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Instagram'daki Benlik Sunumları. *DTCF Dergisi*, 1862-1895.
- Güney, M., & Taştepe, T. (2020). Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Sosyal Medya Bağımlılığı. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 183-190.
- Günüç, S., & Kayri, M. (2010). Türkiye'de İnternet Bağımlılık Profili ve İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik-Güvenirlilik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(39), 220-232.
- Gürler, A. (2017). Ergenlerde Anne Baba Tutumları ile Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Başakşehir Örneği. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Gürsoy, F. (2006). Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ergenlerin benlik tasarımı düzeyleri ile kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 183-190.
- Gürsu, O. (2011). *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürsu, O. (2015). Ergenlik Dönemi Dindarlığı ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 49-75.
- Gürsu, O., & Musara, A. T. (2021). Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Dindarlık İlişkisi. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 417-438.
- Gürültü, E. (2016). *Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ile akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, M. (2019). , *Narsisizm, Alçakgönüllülük ve Dindarlık İlişkisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel, C. (2020). Sosyal Medyanın Neliği, Gelişimi ve Kullanım Alanları Üzerine Kuramsal Bir İnceleme. *Sosyolojik Düşün*, 5(2), 93-112.
- Hacıbekiroğlu, M. (2019). *Sosyal Medya Kullanımına Bağlı Değişen Mahremiyet Algısı ve Dindarlık İlişkisi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Hacıkeleşoğlu, H. (2020). *Ebeveyn Tutumları ve kişilik özelliklerinin tanrı tasavvuru ile ilişkisi üzerine bir araştırma*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hacıkeleşoğlu, H. (2021). Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Dindarlık ve Ahlaki Kayıtsızlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 21(2), 877-907.
- Haenni, P. (2011). *Piyasa İslamı: İslam suretinde neoliberalizm*. (L. Ünsaldı, Çev.) İstanbul: Maki Basın Yayın.
- Hall, S. (1996). Introduction: Who Needs 'Identity'? S. Hall, & P. D. Gay (Dü) içinde, *Questions of Cultural Identity* (s. 1-17). London: SAGE Publications.
- Harlak, H., Eskin, M., & Demirkıran, F. (2008). The development and the psychometric investigation of the Muslim religious orientation scale. *Oral presentation in XXIX*. International Congress of Psychology.
- Hawi, N., & Rupert, M. S. (2016). The Relations Among Social Media Addiction, Self-Esteem, and Life Satisfaction in University Students. *Social Science Computer Review*, 1-11.

- Hawkins, D., Mothersbaugh, D., & Best, R. (2007). *Consumer Behavior: Building Marketing Strategy*. New York: McGraw-Hill/Irwin.
- Hayır, C. (2019). Lise ve Üniversite Gençliğinin Sosyal Medyada Like (Beğeni) Alma Amaçlı Paylaşımlarda Bulunması Üzerine Bir İnceleme. 2. *ERASMUS Uluslararası Akademik Araştırmalar Sempozyumu* (s. 101-120). Paris/Fransa: Asos Yayınevi.
- Hazar, Ç. M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı-bir alan çalışması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*(32), 151-175.
- Hazar, M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı: Bir alan çalışması. *İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi*(32), 151-175.
- Hepkiz, İ., & Gökalliler, E. (2019). Sosyal Medya Aracılığıyla Yaratılan Kişisel Markalar ve Benlik Sunumu. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 761-782.
- Hollenbaugh, E. E. (2019). Privacy Management Among Social Media Natives: An Exploratory Study of Facebook and Snapchat. *Social Media + Society*, 1-14.
- Holm, N. G. (2003). Din ve Gelişim Psikolojisi. (17). (A. Bahadır, Çev.) Konya: Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
- Hood, B. (2012). *Benlik Yanılsaması: Sosyal Beyin, Kimliği Nasıl Oluşturur?* (E. Özdemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Horney, K. (1950). *Neurosis and Human Growth*. USA: W. W. Norton & Company, Inc.
- Horney, K. (1991). *Ruhsal Çatışmalarımız*. (S. Budak, Çev.) Ankara: Öteki Psikoloji.
- Horney, K. (1994). *Sel-Analysis*. W. W. Norton & Company.
- Horney, K. (1999a). *New Ways in Psychoanalysis*. Oxon: Routledge.
- Horney, K. (1999b). *Çağımızın Nevrotik Kişiliği*. Ankara: Öteki Yayıncılık.
- Huang, R., Lu, Z., Liu, J., You, Y., Pan, Z. Q., Wei, Z., . . . Wang, Z. Z. (2009). Features and predictors of problematic internet use in Chinese college students. *Behaviour & Information Technology*, 485-490.
- Hwang, E. (2012). *Being a "good daddy": Exploring the stability of paternal identity*. Ames, Iowa: Iowa State University.
- İmamoğlu, A., & Ferşadoğlu, S. (2013). Psikolojik Açıdan Ergenlerde Dini Tutum ve Davranışların Tahlili. *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(1), 19-40.
- İncedal, A. (2019). *Ergenlerde Dindarlık ve Kimlik Statüsü Arasındaki İlişki*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- İsmayilov, E. K., & Sunal, G. (2012). Gözetlenen ve Gözetleyen Bir Toplumda, Beden ve Mahremiyet İlişkisi: Facebook Örneği. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 21-41.
- Işık, U. (2007). *Medya Bağımlılığı Teorisi Doğrultusunda İnternet Kullanımının Etkileri ve İnternet Bağımlılığı*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Işık, Z. (2021). *Modern Kentte Farklı kadınlar Farklı Dindarlıklar*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Işıklı, Ş. (2022). Dijital Dinin Yeni Görünümleri. *Diyanet Dergisi*, 38-41.
- İzci, L., & Mazman, İ. (2021). Sembolik Etkileşimcilik Çerçevesinde Korumaya Muhtaç Çocuklarda Benlik. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 151-170.
- İzci, S. (2019). *Sosyal Medya Kullanımı ve Varoluşsal Meseleler: Nitel Çalışma*. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- James, W. (2017). *Dinsel Deneyimin Çeşitleri*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Janmohamed, S. (2018). *M Nesli: Yeni Müslüman Gençlik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Jenkins, R. (2016). *Bir Kavramın Anatomisi Sosyal Kimlik*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Jiang, S., & Ngien, A. (2020). The Effects of Instagram Use, Social Comparison, and Self-Esteem on Social Anxiety: A Survey Study in Singapore. *Social Media + Society*(April-June), 1-10.
- Johns, M. D. (2015). Facebook Gets Religion: Fund-Raising by Religious Organizations on Social Networks. S. B. Brunn içinde, *The Changing World Religion Map : Sacred Places, Identities, Practices and Politics* (s. 3781-3794). Springer.
- Johnson, B. K., & Giulia, R. (2018). Click here to look clever: Self-presentation via selective sharing of music and film on social media. *Computers in Human Behavior*(82), 148-158.
- Jones, E., & Pittman, T. (1982). Toward a General Theory of Strategic Self-Presentation. *Psychological Perspectives on The Self*, 231-262.
- Josephs, L. (1991). Character Structure, Self-Esteem Regulation And The Principle Of Identity Maintenance . R. Curtis içinde, *The Relational Self* (s. 3-17). New York-London: The Guilford Press.
- Josephs, R. A., Bosson, J., & Jacobs, C. (2003). Self-Esteem Maintenance Processes: Why Low Self-Esteem may be Resistant to Change. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(7), 920-933.

- Kabat-Zinn, J., Massion, A., Kristeller, J., Peterson, L. G., Fletcher, K., Pbert, L., . . . Santorelli, S. (1992). Effectiveness of a Meditation-Based Stress Reduction Program in the Treatment of Anxiety Disorders. *Am J Psychiatry*, 149(7), 936-943.
- Kaçar, E. (2019). Öznenin Trajedisi: Aynanın Ötesine Geçmek. *Dört Öge*(15), 75-84.
- Kaçar, G. Y. (2021). *Sosyal Ağlarda Benlik ve Benlik Sunumu*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2019). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2019). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikolojide Kuram ve Uygulamalar*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Cemalcılar, Z. (2019). *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kahn, E., & Rachman, A. (2000). Carl Rogers and Heinz Kohut: A Historical Perspective. *Psychoanalytic Psychology*, 17(2), 294-312.
- Kalgı, M. E. (2020). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Dindarlık İle Kişilik Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma (Şanlıurfa Örneği)*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kandell, J. J. (1998). Internet Addiction on Campus: The Vulnerability of College Students. *CyberPsychology & Behavior*, 1(1), 11-17.
- Kandil, Z. (2019). *Rol-Model Almada ve Benliğin Sunumunda Yeni Bir Alan Olan Instagram*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Kaner, S. (2000). Ortopedik Engelli ve Engelli Olmayan Erkek Ergenlerde Benlik Saygısı ve Beden İmajı. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(4), 13-22.
- Kaplan, V. (2021). Lise Öğrencilerinin Benlik Saygılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Temel Eğitim Dergisi*, 25-38.
- Kaplan, Y. (2016, Temmuz). "İnsan dijital medyanın kölesidir.". (TRTA-KADEMİ, Röportaj Yapan)
- Kaplan, Y. (2020, 03 23). *Tekno-pagan dijital uygarlık: İnsanın özgürleşme serüveninin köleleşmeye dönüşmesi*. 02 17, 2024 tarihinde Yenişafak: <https://www.yenisafak.com/yazarlar/yusuf-kaplan/tekno-pagan-dijital-uygarlik-insanin-ozgurlesme-seruveninin-kolelesme-donusmesi-2054630> adresinden alındı
- Karaca, F. (2007). *Dini Gelişim Teorileri*. İstanbul: Dem yayınları.

- Karaca, F. (2010). Dindarlığın Gelişimi. H. Hökelekli, H. Peker, F. Karaca, A. Bahadır , & A. U. Mehmedoğlu içinde, *Din Psikolojisi* (s. 118-144). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Karaca, M., & Mutlu, T. (2019). Nispetizm - Mış Gibi Yapmak: Sosyal Medyada Nispet Davranışları Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 1-51.
- Karadayı, S. (2018). *Ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemindeki bireylerin yaşam doyumu, psikolojik ihtiyaçlar ve benlik algısı*. İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaer, Y. (2017). *Patolojik İnternet Kullanımı Olan Ergenlerde Anne Baba Tutumları, Algılanan Sosyal Destek ve Duygu Düzenleme Becerileri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kardefelt-Winther, D. (2017). Conceptualizing Internet use disorders: Addiction or coping process? *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 459-466.
- Karşlı, N. (2017). Gençlerde Özsaygı ve Dindarlık İlişkisi. *ASEAD 1. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu*. Saraybosna: 16-46.
- Karşlı, N. (2019). Gençlerde İnternet Bağımlılığı ve Dindarlık. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 225-260.
- Kartol, A., & Peker, A. (2020). Ergenlerde Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu (Fomo) Yordayıcılarının İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches*, 15(21), 454-474.
- Kavun, Y. (2016). *Ergenlerde Dindarlık ve İnsani Değerler*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, İ., & Tıraş, B. (2021). Sosyal karşılaştırma, bilişsel üçlü ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiler. *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 12(45), 537-557.
- Kaya, T. (2020). *Ergenlerde Saldırganlık ve Dindarlık İlişkisi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, Y. (2017). *Ergenlerin Benlik Algıları, Algıladıkları Ebeveyn Tutumları, Ebeveyn ve Akranı Bağlanma Durumları ve Ebeveynlerinden Beklentileri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Programı.

- Kaya, Y., & Öz, F. (2020). Ergenlerin benlik algısı üzerinde algılanan ebeveyn tutumlarının ve bağlanma stillerinin rolü: Bir yapısal eşitlik modellemesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 11(2), 106-114.
- Kayri, M., & Güntüç, S. (2016). Comparing Internet Addiction in Students with High and Low Socioeconomic Status Levels. *Addicta-The Turkish Journal On Addictions*, 177-183.
- Kerimov, E. (2020). *Üniversite Öğrencilerinde Dini Tutum ve Yaşam Doyumunun Mutluluk Üzerindeki Rolü: Azerbaycan Örneği*. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kernberg, O. (1985). *Borderline Conditions and Pathological Narcissism*. USA: A Jason Aronson Book.
- Kernberg, P. F., Weiner, A., & Bardenstein, K. (2000). *Personality Disorders in Children and Adolescents*. New York: Basic Books.
- Kezdy, A., Martos, T., & Robu, M. (2013). God Image and Attachment to God in Work Addiction Risk. *Studia Psychologica*(55), 209-214.
- Kilford, E., & Blakemore, S. J. (2020). Social Cognition and Social Brain Development in Adolescence. D. Poeppel , G. Mangun, & M. Gazzaniga (Dü) içinde, *Cognitive Neurosciences* (s. 37). London: The MIT Press.
- Kılıç, B., Kırılı, G., & Esen, F. (2017). Sosyal Medya Kullanımı Benlik Algısı İlişkisi: Turistik Tüketiciler Üzerine Bir Araştırma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(1), 70-85.
- Kılıç, Ç. (2015). *Gündem Belirleme Kuramı Çerçevesinde Siyasal Karar Verme Sürecine Sosyal Medya Etkisinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılıç, Ü., & Acar, N. (2020). Sanal dini iletişim motivasyonları üzerine bir alan araştırması: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileri. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD)*, 3(1), 5-22.
- Kılıçbay, B., & Binark, M. (2002). Consumer Culture, Islam and the Politics of Lifestyle. *European Journal of Communication*, 17(4), 495-511.
- Kilmen, S. (2015). *Eğitim Araştırmacıları için SPSS Uygulamalı İstatistik*. Edge Akademi Yayıncılık.
- Kımtır, N. (2008). *Benlik Saygısı ve Dindarlık İlişkisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Kınağ, M. (2018). *George Herbert Mead Düşüncesinde Sosyal Benliğin Oluşumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi.

- Kıraç, F. (2013). Üniversite Öğrencilerinde Dindarlık Eğilimi ve Anlam Duygusu. *Mukaddime*, 165-177.
- Kıran, S., Küçükboşancı, H., & Emre, İ. E. (2020). Sosyal Medya Kullanımının Kişiler Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 435-441.
- Kırık, A. M. (2011). Gençlerin Sosyal Paylaşım Ağlarındaki Kimlik Sorunu ve Etik Değerlerin İhlali. *II. Medya ve Etik Sempozyumu* (s. 509-516). Elazığ: Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Kırık, A. M. (2013). Gelişen Web Teknolojileri ve Sosyal Medya Bağımlılığı Sosyalleşen Birey. A. Büyükaslan, & A. M. Kırık içinde, *Sosyal Medya Araştırmaları 1* (s. 69-102). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kırık, A. M., & Ergün, S. (2019). Instagram Üzerinden Sosyal Medyada Gözetim, Mahremiyet ve Teşhir. 6. *Uluslararası İletişim Günleri Dijital Dönüşüm Sempozyumu* (s. 378-399). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Kırık, A., Arslan, A., Çetinkaya, A., & Gül, M. (2015). A Quantitative Research on the Level of Social Media Addiction among Young People in Turkey. *International Journal of Sport Culture and Science*, 3(3), 108-122.
- Kızılgeçit, M. (2011). *Yalnızlık umutsuzluk ve dindarlık ilişkisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kliewer, W., Washington-Nortey, M., Yendork, J., Sosnowski, D., Wright, A., & McGuire, K. (2019). Maternal and Family Correlates of Intrinsic Religiosity Profiles Among Low-Income Urban African American Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 49(1), 323-324.
- Kocagöz, E., Göksu, N., Bakan, İ., & Karakuş, F. (2020). Mahremiyet ve Dindarlık Perspektifinden Sosyal Medyada Görsel Paylaşımının İncelenmesi: KSU Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 83-101.
- Koç, B. (2002). Gelişim Dönemleri ve Dini hayat. *Tabula Rasa*, 151-165.
- Koç, B. (2009). *Benlik ve Din: Ergenler Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Koç, M. (2003). Gelişim ve Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi. *EKEV Akademi Dergisi*, 7(15), 113-132.
- Koç, M. (2005). Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Döneminde Dua ve İbadet Psikolojisinin Gelişimi. *EKEV Akademi Dergisi*, 9(25), 75-88.

- Koç, M. (2006). Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Döneminde Dini Yaşam. *Diyanet İlmi Dergi*, 42(3), 7-32.
- Koçak Torucu, B. (1990). *13-14 Yaşındaki Gençlerin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ve Ana-Baba Tutumlarındaki Farklılıkların Belirlenip Benlik Saygısına Etkisinin Araştırılıp Karşılaştırılması*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Koçak Usluel, Y., & Mazman, S. (2009). Sosyal Ağların Benimsenmesi Ölçeği. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 8(15), 137-157.
- Koçak, A. (2022). *Ahlaki Olgunluk-Dindarlık İlişkisi: Adana Örneği*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kohut, H. (1968). The Psychoanalytic Treatment of Narcissistic Personality Disorders. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 23(1), 86-113.
- Konuk, N. (2019). Bir sosyal medya aracı olarak instagram kullanımı ve kişisel iletişim kaygısı üzerine üniversite öğrencileri ile araştırma. *International European Journal of Managerial Research Dergisi*, 3(4), 1-26.
- Korkmaz, S. (2019). *Siber Zorbalık Ve Mağduriyet, Problemlili İnternet Kullanımı ve Dindarlık İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, S. (2020). Cinsiyete Göre Dindarlık: Bir Meta-Analiz Çalışması. *bilimname*, XLIII(3), 437-460.
- Korkmaz, S. (2021). *Siber Psikoloji: Kişilik ve Dindarlık*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Korkmaz, S., & Mehmedoğlu, A. U. (2018). Dindarlık, siber zorbalık ve problemlili internet kullanımı ilişkisine dair nicel bir araştırma. *Dini Araştırmalar*, 35-54.
- Köseoğlu, S. A., & Erçevik, A. (2015). Lise Öğrencilerinin Duygusal Özerklik Ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 198-216.
- Krueger, J. (2000). The Projective Perception of the Social World: A Building Block of Social Comparison Processes. J. Suls, & L. Wheeler içinde, *Handbook of Social Comparison: Theory and Research* (s. 323-353). New York: Springer Science + Business Media, LLC.
- Kula, N. (2003). Gençlerde İzdırıp Tecrübesine Bağlı Dini Krizle Başa Çıkma Yönelik Öneriler. *Gençlik Dönemi ve Eğitimi-II* (s. 103-131). Bursa: Ensar Neşriyat.
- Kula, T. (2012). *Ergenlerde Öfke Duygusu: Benlik Algısı, Tanrı Algısı, Suçluluk ve Utanç Duyguları Açısından Bir Değerlendirme (Diyarbakır Örneği)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kulik, J. A., Mahler, H., & Moore, P. (1996). Social Comparison and Affiliation Under Threat: Effects on Recovery From Major Surgery. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(5), 967-979.
- Kurt, A. (2009). Dindarlığı Etkileyen Faktörler. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1-26.
- Kuss, D. J., & Griffiths, M. D. (2011). Online social networking and addiction – A review of the psychological literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*(8), 3528–3552.
- Kuşay, Y. (2013). *Sosyal Medya Ortamında Çekicilik ve Bağımlılık: Facebook Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kutlu, M. (2024). Online Religion in Turkey: Moral Phenomenons of Social Media Preachers. *NOHU İFAD*, 3(1), 116-131.
- Lacan, J. (1964). *Psikanalizin Dört Temel Kavramı*. (J.-A. Miller, Dü., & N. Erdem, Çev.) Metis Yayınları.
- Lacan, J. (1977). *Ecrits*. (A. Sheridan, & M. Bowie, Çev.) London: Routledge.
- Lampe, C., Ellison, N., & Steinfield, C. (2008, Kasım 8-12). Changes in use and perception of Facebook. *CSCW'08*. San Diego, California, USA: Michigan State University .
- Lasch, C. (1979). *The Culture of Narcissism: American Lie in an Age of Diminishing Expectations*. London: W.W. Norton & Company, Inc.
- Leary, M., & Kowalski, R. (1990). Impression Management: A Literature Review and Two Component Model. *Psychological Bulletin*, 107(1), 34-47.
- Lin, M.-F. G., Hoffman, E., & Borengasser, C. (2013). Is Social Media Too Social for Class? A Case Study of Twitter Use. *TechTrends*(57), 39-45.
- Liu, J. K. (2013). Idol worship, religiosity, and self-esteem among university and secondary students in Hong Kong. *City University of Hong Kong, CityU Institutional Repository*, 15-28.
- Liu, Z., Wu, L., & Hou, C. (2015). Social identity: the cause of distinction between group-reference and self-reference effects. *Social Behavior and Personality*, 43(9), 1409-1418.
- Lockwood, P., & Kunda, Z. (1997). Superstars and Me: Predicting the Impact of Role Models on the Self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(1), 91-103.

- Loewenthal, K. M., MacLeod, A., & Cinnirella, M. (2002). Are women more religious than men? Gender differences in religious activity among different religious groups in the UK. *Personality and Individual Differences*, 1(5), 133-139.
- Lövheim, M., & Lundmark, E. (2023). Kimlik. H. A. Campbell, & R. Tsuria içinde, *Dijital Din: Dijital Medyada Dini Pratikleri Anlamak* (s. 100-124). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Lup, K., Trub, L., & Rosenthal, L. (2015). Instagram #Instasad?: Exploring Associations Among Instagram Use, Depressive Symptoms, Negative Social Comparison, and Strangers Followed. *CYBERPSYCHOLOGY, BEHAVIOR, AND SOCIAL NETWORKING*, 18(5), 247-252.
- Manavcioglu, K. (2009). İnternette Kullanıcıların Oluşturduğu ve Dağıttığı İçeriklerin Etik Açısından İncelenmesi: Sosyal Medya Örnekleri. *Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve Etik Sempozyumu* (s. 64). Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Markus, H. (1983). Self-knowledge: An expanded view. *Journal of Personality*, 51(3), 543-565.
- Martinez, I., García, F., & Yubero, S. (2007). Parenting Styles and Adolescents' Self-Esteem in Brazil. *Psychological Reports*, 100(3-1), 731-745.
- Masterson, J. (1981). *The Narcissistic and Borderline Disorders: An Integrated Developmental Approach*. New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Masterson, J. (1985). *The Real Self: A Developmental, Self, and Object Relations Approach*. New York: Brunner/Mazel Publishers.
- Masterson, J. (1988). *The Search for The Real Self: Unmasking the Personality Disorders of Our Age*. New York: The Free Press.
- Mc Mahon, C. (2019). *The Psychology of Social Media*. Taylo&Francis Group: New York.
- McAdams, D. P. (1996). Personality, Modernity, and the Storied Self: A Contemporary Framework for Studying Persons. *Psychological Inquiry*, 7(4), 295-321.
- McCain, J., & Campbell, K. (2018). Narcissism and Social Media Use: A Meta-Analytic Review. *Psychology of Popular Media Culture*, 7(3), 308 -327.
- McFarland, S. G. (1989). Religious orientations and the targets of discrimination. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 28(3), 324-336.

- Mead, G. H. (1925). The Genesis Of The Self And Social Control. *International Journal Of Ethics*, 35(3), 251-277.
- Mead, G. H. (2021). *Zihin, Benlik ve Toplum*. (Y. Erdem, Çev.) Ankara: Heretik Basın Yayın .
- Mead, G. H. (2021). *Zihin, Benlik ve Toplum*. (Y. Erdem, Çev.) Ankara: HERETİK.
- Mehmedoğlu, A. U. (2013). *İnanç Psikolojisine Giriş*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Meydan, H., Aybey, S., Dikmen, F., & Dikmen, M. (2018). Sosyal medya ve gençlik değerleri: Zonguldak'ta liselerde öğrenim gören gençler üzerine bir inceleme . *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 125-143.
- Milevsky, A., & Levitt, M. (2004). Intrinsic and extrinsic religiosity in pre-adolescence and adolescence: Effect on psychological adjustment. *Mental Health Religion & Culture*, 7(4), 307-321.
- Miller, A. S., & Hoffmann, J. (1995). Risk and Religion: An Explanation of Gender Differences in Religiosity. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 34(1), 63-75.
- Mollaoğlu, M., Hastaoğlu, F., Başer, E., & Mollaoğlu, S. (2019). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Özellikleri ve Tutumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 157-166.
- Mominov, K. (2013). Çağdaş Toplumda Birey, Düşünce ve Benlik. S. Yazıcı, & S. Coşkun (Dü) içinde, *Kişi, Kişilik ve Kimlik* (s. 289-302). Ankara: Divan Kitap.
- Moninka, C. (2017). Self-Comparison: The Self in Digital World. M. F. Wright içinde, *Identity, Sexuality, and Relationships among Emerging Adults in the Digital Age* (s. 18-27). Hershey PA, USA: IGI Global.
- Morahan-Martin, J., & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. *Computers in Human Behavior*(16), 13-29.
- Morf, C., & Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the Paradoxes of Narcissism: A Dynamic Self-Regulatory Processing Model. *Psychological Inquiry*, 12(4), 177-196.
- Morsünbül, Ü. (2010). Ergenlikte Kimlik Gelişimini Açıklayan Yaklaşımlar/Modeller: Ergen Ruh Sağlığı Açısından Sonuçları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(2), 105-111.

- Mousavimoghadam, S. R., Nourmohammadi, M., Ranjbarian, N., & Ras-hidahal, M. (2014). The Relationship between Religious Orientation and Students' Self-esteem. *Health, Spirituality & Medical Ethics Journal*, 1(4).
- Muslu, G., & Bolışık, B. (2009). Çocuk ve gençlerde internet kullanımı. *Preventive Medicine Bulletin*, 8(5), 445-450.
- Mussweiler, T., Gabriel, S., & Bodenhausen, G. (2000). Shifting Social Identities as a Strategy for Deflecting Threatening Social Comparisons. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(3), 398-409.
- Narmanlıoğlu, H. (2015). Sanal Cemaatte Çevrimiçi İbadet. M. Çamdereli, B. Önay-Doğan, & N. Kocabay-Şener içinde, *Dijitalleşen Din (Medya ve Din 2)* (s. 69-109). İstanbul: Köprü Yayınları.
- Nasby, W. (1985). Private Self-Consciousness, Articulation of the Self-Schema, and Recognition Memory of Trait Adjectives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49(3), 704-709.
- Nesi, J., & Prinstein, M. (2015). Using Social Media for Social Comparison and Feedback-Seeking: Gender and Popularity Moderate Associations with Depressive Symptoms. *J Abnorm Child Psychol*, 43(8), 1427-1438.
- O'Connell, A. N. (1980). Karen Horney: Theorist in Psychoanalysis and Feminine Psychology. *Psychology of Women Quarterly*, 5(1), 81-93.
- Oh, O., Agrawal, M., & Rao, H. R. (2013). Community Intelligence and Social Media Services: A Rumor Theoretic Analysis of Tweets During Social Crises. *MIS Quarterly*, 37(2), 407-426.
- Okutan, B. B. (2015). Tıklama Kültürü ve Din: Cinsiyet Bağlamında Bir Değerlendirme (Instagram Örneği). M. Çamdereli, B. Önay-Doğan, & N. Kocabay-Şener içinde, *Dijitalleşen Din (Medya ve Din 2)* (s. 247-289). İstanbul: Köprü Yayınları.
- Oruç, C. (2013). Erken Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Teorileri Bağlamında Din Eğitimi. *International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish*, 8(8), 971-987.
- Otrar, M., Dönmez, D., & Uzel, B. (2018). Orta Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin Benlik Algılarının Mükemmeliyetçilik Düzeylerini Yordama Gücü. *Humanitas*, 235-254.
- Oyman, N. (2016). Sosyal Medya Dindarlığı. *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*(28), 125-167.

- Ozorak, E. W. (1989). Social and Cognitive Influences on the Development of Religious Beliefs and Commitment in Adolescence. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 28(4), 448-463.
- Ögel, K. (2017). *Bağımlılık ve Tedavisi Temel Kitabı*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ögel, K. (2020). *İnternet Bağımlılığı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özbey, H., & Gültekin, M. (2021). Lise Öğrencilerinde Beden Algısı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Medya ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 429-441.
- Özbolat, A. (2017). Postmodern Dünyada Din: Yaygınlaşan Dinsellik, Yüzeyselleşen Dindarlık. *Journal of Islamic Research*, 28(3), 265-278.
- Özcan-Demir, N. (2017). Bireylerin Tüketim Nesnesine Dönüşmesinde Sosyal Medyanın Etkisi. *Sosyoloji Konferansları*(55), 277-288.
- Özçağlayan, M., & Çelik, R. (2014). Sosyal medyada kendini ifade,teşhir ve gözetim ((Gözetimin sayısal bilgiyle dönüşümü üzerine nitel bir çalışma). *Dijital İletişim Etkisi Uluslararası Akademik Konferansı* (s. 187-209). İstanbul: İskenderiye Kitap.
- Özdemir, S., & Erdem, R. (2016). Sosyal Medyanın Örgüt İçi İletişimdeki Rolü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 247-270.
- Özdemir, Ş. (2021). Sosyal Medya Çağında Kuşakların Medya Kullanım Alışkanlıklarının İncelenmesi. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 9(20), 281-308.
- Özdemir, Z. (2015). Sosyal Medyada Kimlik İnşasında Yeni Akım: Özçekim Kullanımı. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 112-131.
- Özdemir, Z. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı. *Beykoz Akademi Dergisi*, 7(2), 91-105.
- Özen, Y., & Gülaçtı, F. (2010). Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi: Bilen Benliğe Gerek Sinim Var mı? *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 21-37.
- Özen, Y., & Gülaçtı, F. (2010). Benlik Kavramı ve Benliğin Gelişimi: Bilen Benliğe Gerek Sinim Var mı? *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 21-37.

- Özkan, K. D. (2021). Küreselleşme, Sosyal Ağlar ve Gözetim Toplumu Bağlamında Mahremiyet Sorunları: Instagram İçerik Analizi. *Akademik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(22), 69-88.
- Özokudan, F. S., & Gürsu, O. (2019). Ergenlerde Dindarlık, Narsizm Ve Öz güven. *Turkish Academic Research Review*, 439-454.
- Öztürk , M. F., & Talas, M. (2015). Sosyal Medya ve Eğitim Etkileşimi. *Journal of World of Turks*, 7(1), 101-120.
- Öztürk, E. (2018). George Herbert Mead'in Sosyal Davranışçılık Devrimi: Sosyolojizm Ve Psikolojizm Kısacasında Bir "İlişkisel Faillik" Denemesi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 253-284.
- Öztürk, Y. (2017). *Ergenlerde Dindarlık İle Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi -Çarşamba Örneği*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Palombo, J., Koch, B., & Bendicson , H. (2009). *Guide to Psychoanalytic Developmental Theories*. Springer. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-0-387-88455-4_12 adresinden alındı
- Pamuk, M. (2021). Kovid 19 ile İlgili Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17, 3310-3338.
- Park, S. K., Kim, J., & Cho, C. (2008). Prevalence of internet addiction and correlations with family factors among South Korean adolescents. *Adolescence*, 895-909.
- Patel, C. J., Ramgoon, S., & Paruk, Z. (2009). Exploring Religion, Race and Gender as Factors in the Life Satisfaction and Religiosity of Young South African Adults. *South African Journal of Psychology*, 39(3), 266-274.
- Pelham, B., Carvallo, M., & Jones, J. (2005). Implicit Egoticism. *American Psychological Society*, 106-110.
- Petry, N. M., Rehbein, F., Ko, C.-H., & O'Brien , C. (2015). Internet Gaming Disorder in the DSM-5. *Psychiatric Diagnosis*, 17(72).
- Prensky, M. (2001, October). *Digital Natives, Digital Immigrants*. <https://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> adresinden alındı
- Przybylsk, A., Murayama, K., DeHaan, C., & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers of Human Behavior*, 29(4), 1841-1848.

- Purkey, W. (1988). *An Overview of Self-Concept Theory for Counselors. Highlights: An ERIC/CAPS Digest*. Ann Arbor, Mich: ERIC Clearinghouse on Counseling and Personnel Services.
- Regnerus, M. D., Smith, C., & Smith, B. (2004). Social Context in the Development of Adolescent Religiosity. *Applied Developmental Science*, 8(1), 27-38.
- Reich, K. H. (1991). The Role of Complementarity Reasoning in Religious Development. F. K. Oser, & W. Scarlett içinde, *Religious Development in Childhood and Adolescence: New Directions for Child and Adolescent Development* (s. 77-89). San Francisco: Jossey-Bass.
- Roberts, B. (1977). George Herbert Mead: The Theory and Practice of His Social Philosophy. London: LSE Research Online. <http://eprints.lse.ac.uk/archive/00000683> adresinden alındı
- Rogers, C. R. (1947). Some observations on the organization of personality. *American Psychologist*, 358-368.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-Centered Therapy*. Boston: Houghton Mifflin Company .
- Rogers, C. R. (1961). *On Becoming a Person: Therapist's View of Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Rogers, C. R. (1963). The concept of the fully functioning person. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 17-26.
- Rosenberg, M. (1989). Self-Concept Research: A Historical Overview. *Social Forces*, 68(1), 34-44.
- Run, E. C., Butt, M., & Nee, C. Y. (2010). The influence of role models on young adults purchase. *Jurnal Kemanusiaan bil.*, 70-81.
- Ryan, T., Chester, A., Reece, J., & Xenos, S. (2014). The uses and abuses of Facebook: A review of Facebook addiction. *Journal of Behavioral Addictions*, 3(3), 133-148.
- Sagran, A. J., & Shariffadeen, T. (2023). Religiosity and Time Displacement: An Examination of the Effect of Social Media and Education Background on Islamic University Students' Religiosity. *Kalijaga Journal of Communication*, 5(1), 1-23.
- Sakellari, E., Psychogiou, M., Georgiou, A., Papanidi, M., Vlachou, V., & Sapountzi-Krepia, D. (2017). Exploring Religiosity, Self-Esteem, Stress, and Depression Among Students of a Cypriot University. *Journal of Religion and Health*, 57(1), 136-145.

- Salvucci, S., Walter, E., Conley, V., Fink, S., & Saba, M. (1997). *Measurement Error Studies at the National Center for Education Statistics*. National Center for Education Statistics.
- Sanitioso, R. B., Conway, M., & Brunot, S. (2006). Autobiographical memory, the self, and comparison processes. S. Guimond içinde, *Social Comparison and Social Psychology* (s. 55-76). New York: Cambridge University Press.
- Santos, V. D. (2023). (Techno)Paganism: An Exploration of Animistic Relations with the Digital. *Religions*, 14(1382), 2-23.
- Sarıkaya, B. D. (2022). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Sosyal Değerler ve Din-darlık İlişkisi*. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Sarioğlu, E. B., & Turan, E. (2020). Sosyal Medyada Prime Time: Bireyle-rin Paylaşımları Üzerine Bir Analiz. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştır-maları Dergisi*, 9(5), 3207-3228.
- Saroglou, V. (2000). Gençlerin Dinleri ve Kişilikleri: Belçika'da Yapılan Yeni İncelemeler. (19), 123-144. (V. Uysal, Çev.)
- Savcı, M., & Aysan, F. (2017). Social-emotional model of internet addi-tion. *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology*, 27(4), 349-358.
- Sayar, K., & Yalaz, B. (2019). Ağ: *Sanal Dünyada Gerçek Kalmak*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Sayar, K., & Yalaz, B. (2022). *Dijital Yorgunluk*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Schlenker, B., & Pontari, B. (2000). The strategic control of information: Impression management and self-presentation in daily life. A. Tes-ser, R. Felson, & J. Suls (Dü) içinde, *Psychological Perspectives on Self and Identity* (s. 199-232). American Psychological Association.
- Schmuck, D., Karsay, K., Matthes, J., & Stevic, A. (2019). "Looking Up and Feeling Down". The influence of mobile social networking site use on upward social comparison, self-esteem, and well-being of adult smartphone users. *Telematics and Informatics*(42), 101-240.
- Schnitker, S. A., Medenwaldt, J., & Williams, E. (2020). Religiosity in Adolescence. *Current Opinion in Psychology*, 1-18.
- Schultz, D., & Schultz, S. E. (2017). *Theories of Personality*. Boston: CEN-GAGE Learning.
- Schwartz, S. J., Zamboanga, B., Luyckx, K., Meca, A., & Ritchie, R. (2013). Identity in Emerging Adulthood: Reviewing the Field and Looking Forward. *Emerging Adulthood*, 1(2), 96-113.

- Seferoğlu, S. S., & Yıldız, H. (2013). Dijital çağın çocukları: İlköğretim öğrencilerinin Facebook kullanımları ve internet bağımlılıkları üzerine bir araştırma. *İletişim ve Diplomasi*, 31-48.
- Sennett, R. (1974). *The Fall of Public Man*. London: Penguin Books.
- Sevinç, K. (2017). *İnançsızlık Psikolojisi*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Sevinç, K. (2020). *Kavram Atlası II*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sezer, F., İşgör, İ. Y., Özpolat, A. R., & Sezer, M. (2010). Lise Öğrencilerinin Öz Yeterlilik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*(13), 129-137.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, VII(1), 1-19.
- Shah, A. A. (2004). Self-Religiosity, Father's Attitude and Religious Education in the Moral Behaviour of Adolescents. *Psychology and Developing Societies*, 16(2), 187-207.
- Shakya, H. B., Christakis, N., & Fowler, J. (2012). Parental Influence on Substance Use in Adolescent Social Networks. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 166(12), 1132-1139.
- Shamim, S. (2024). Social Media and the Reshaping of Religious Identity in Youth. *International Journal of Academic Studies in Science and Education*, 2(1), 66-81.
- Shapira, N. A., Goldsmith, T. D., Keck, P. E., Khosla, U. M., & McElroy, S. L. (2000). Psychiatric features of individuals with problematic internet use. *Journal of Affective Disorders*(57), 267-272.
- Shea, M. A. (2002). *The Relationship of Religiosity with Self-Esteem and Personality*. Eastern Illinois University.
- Shelley Taylor, Lerner, J., Sherman, D., Sage, R., & McDowell, N. (2003). Are self-enhancing cognitions associated with healthy or unhealthy biological profiles? *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(4), 605-615.
- Shiel, G., & Cartwright, F. (2015). *Analyzing Data from a National Assessment of Educational Achievement*. World Bank Group.
- Shin, E. K., LeWinn, K., & Bush, N. (2019). Association of Maternal Social Relationships With Cognitive Development in Early Childhood. *JAMA Netw Open*, 2(1).

- Simmel, G. (2015). *Modern Kültürde Çatışma*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Sirgy, J. (1982). Self-Concept in Consumer Behavior: A Critical Review. *Journal of Consumer Research*(9), 287-299.
- Smith, C. B., Weigert, A., & Thomas, D. (1979). Self-Esteem and Religiosity: An Analysis of Catholic Adolescents from Five Cultures. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 18(1), 51-60.
- Smith, C., Denton, M. L., Faris, R., & Regnerus, M. (2002). Mapping American Adolescent Religious Participation. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 41(4), 597-612.
- Smith, W. B. (2007). Karen Horney and Psychotherapy in 21st Century. *Clin Soc Work J*(35), 57-66.
- Smith, W. P., & Arnelsson, G. (2000). Stability of Related Attributes and the Inference of Ability through Social Comparison. J. Suls, & L. Wheeler içinde, *Handbook of Social Comparison: Theory and Research* (s. 45-67). New York: Springer Science + Business Media, LLC.
- Solmaz, B., & Şahin, A. (2012). Ergenlerde Dindarlık ve Sosyal Benlik. *Marife*, 145-158.
- Söker, S. (2022). *Geç Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Gelişmeleri Kaçırma Korkusu İle Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki İlişkide Kendilik Değerinin Biçimlendirici Rolü*. İstanbul: Işık Üniversitesi.
- Söner, O., & Yılmaz, O. (2018). Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı ve Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 61-76.
- Sözer, E. E. (2021). *Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Etkileyen Etmenlerin Belirlenmesi*. İstanbul: İstanbul Medipol Üniversitesi.
- Stănculescu, E., & Griffiths, M. D. (2022). Social media addiction profiles and their antecedents using latent profile analysis: The contribution of social anxiety, gender, and age. *Telematics and Informatics*(74), 1-11.
- Stapleton, P., Luiz, G., & Chatwin, H. (2017). Generation Validation: The Role of Social Comparison in Use of Instagram Among Emerging Adults. *Cyberpsychology, Behavior And Social Networking*, 20(3), 142-149.
- Stryker, S. (1968). Identity Salience and Role Performance: The Relevance of Symbolic Interaction Theory for Family Research. *Journal of Marriage and Family*, 30(4), 558-564.

- Subaşı, N. (2002). Türk(eye) Dindarlığı: Yeni Tipolojiler. *İslamiyat*, V(4), 17-40.
- Subaşı, N. (2005). İnternet ve Sanal Cemaat Tartışmaları. M. Binark, & B. Kılıçbay içinde, *İnternet, Toplum ve Kültür* (s. 106-118). Ankara: EPOS Yayınları.
- Suler, J. (1996, Jun&Aug). *Why is this thing eating my life? Computer and cyberspace addiction at the "palace"*. 08 01, 2022 tarihinde John Suler's The Psychology of Cyberspace: <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/eatlife.html> adresinden alındı
- Suler, J. (1998). *John Suler's The Psychology of Cyberspace*. Internet Addiction Support Group: <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/supportgp.html> adresinden alındı
- Suler, J. (1999a, March). *Computer and Cyberspace Addiction*. 08 01, 2022 tarihinde John Suler's The Psychology of Cyberspace: <http://users.rider.edu/~suler/psycyber/cybaddict.html> adresinden alındı
- Suler, J. (1999b). Healthy and pathological internet use. *CyberPsychology and Behavior*(2), 385-394.
- Suler, J. R. (2016). *Psychology of Digital Age*. Cambridge University Press: Cambridge.
- Sullivan, H. S. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. New York: Tavistock Publications Limited.
- Suls, J., Martin, R., & Wheeler, L. (2002). Social Comparison: Why, With Whom, and With What Effect? *Current Directions in Psychological Science*(11), 159-163.
- Suls, J., & Wheeler, L. (2012). Social Comparison Theory. P. A. Lange, A. Kruglanski, & T. Higgins içinde, *Handbook of Theories of Social Psychology* (s. 460-483). London: SAGE Publications Ltd.
- Sungur, E. (2016). *Postmodern Tüketim Anlayışında Dindar Yaşam Biçimleri*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Suveren, Y., & Zeren Kosal, A. G. (2021). Sosyal Medyada "Benliğin Sunumu": Benlik Ve Mahremiyetin Sunumunun Bireysel Ve Toplumsal Anlamı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(4), 1226-1241.
- Sümer, N., & Anafarta Şendağ, M. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 86-101.

- Şahin, A. (2005). Ergenlerde Dindarlık- Benlik Saygısı İlişkisi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19(19), 187-198.
- Şahin, A. (2005). Ergenlerde Dindarlık-Benlik Saygısı İlişkisi. *SÜİFD*, 19(19), 187-197.
- Şahin, A. (2007). Ergenlerde Dindarlık, Algılanan Anne-Baba Dindarlığı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları. *marife*, 221-247.
- Şahin, C., & Korkmaz, Ö. (2011). İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*(32), 101-115.
- Şahin, C., & Kumcağız, H. (2017). Narsisizm Ve Benlik Saygısının Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(30), 2136-2155.
- Şata, M. (2020). Eğitimde araştırma yöntemleri. E. Oğuz içinde, *Nicel Araştırma Yaklaşımları* (s. 77-90). Eğiten Kitap Yayınları.
- Şekercioğlu, G., & Güzeller, C. O. (2012). Ergenler İçin Benlik Algısı Profili'nin Faktör Yapısının Yeniden Değerlendirilmesi. *biliğ*(60), 215-236.
- Şener, G. (2010). Sosyal Ağlarda Kimlik ve Cemaat. *Mostar Aylık Kültür ve Aktüalite Dergisi*(62), 40.
- Şener, G. (2013). Sosyal Ağlarda Mahremiyet ve Yeni Mahremiyet Stratejileri . *Yeni Medya Çalışmaları:Kuram, Yöntem, Uygulama ve Siyasa*. Ulusal Kongresi (s. 396-406). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Şengül, F. N. (2021). *Gençlerde Dini Tutum ve Hedonizm İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şentepe, A. (2016). *Ruh sağlığı belirtilerinin yordayıcısı olarak affetme ve dindarlık ilişkisi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şireli Bingöl, Ö., & Çolak, M. (2023). Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Psikopatoloji ile İlişkisi. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 30(1), 28-33.
- Şirin, T. (2017). Ergenlerin Problem Çözme Becerileri ile Öznel Dindarlık Algıları Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(33), 177-222.
- Şişman, N. (2022). *Dijital Çağda Müslüman Kalmak*. İstanbul: İnsan Yayınları.

- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2013). Türkiye Ergen Profili Araştırması 2013. Ankara.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2008). Türkiye’de Ergen Profili. Ankara.
- Tan, H. (2022). Dijital Narsisizm ve Sosyal Bilimler için Bir Ölçek Önerisi. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 8(3), 365-393.
- Tan, Ş. (2016). *SPSS ve Excel Uygulamalı Temel İstatistik 1*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tanhan, F., & Alav, Ö. (2015). Siber Kimliklerin Kişiliğe Yansıması: Proteus Etki (Tanımı, Nedenleri ve Önlenmesi). *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(4), 1-19.
- Tarhan, N. (2012, Haziran 22). *Psikoyorum TV Arşivi*. Youtube: <https://youtu.be/-GDo-CWKPOc> adresinden alındı
- Taş, İ. (2018). Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 31-41.
- Taş, K. (2004). Dindarlığa Etki Eden Faktörler. *SDÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(13), 63-83.
- Taylor, S., Peplau, L. A., & Sears, D. (2006). *Social Psychology*. Pearson Prentice Hall.
- Tekin, D. (2021). Sanal Kibir: Sosyal Medya ve Narsizm’in Dansı. N. Tarhan, & A. Tutgun-Ünal içinde, *Sosyal Medya Psikolojisi* (s. 239-253). İstanbul: DER Yayınları.
- Temel, M., Eken, M., & Aydın, H. (2018). İnternet üzerinden dini bilgi edinme süreci ve eleştirel yeterlilikler: erciyes üniversitesi iletişim fakültesi öğrencileri üzerine ampirik bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 1121-1130.
- Teppers, E., Luyckx, K., Klimstra, T., & Goossens, L. (2013). Loneliness and Facebook motives in adolescence: A longitudinal inquiry into directionality of effect. *Journal of Adolescence*, 1-9.
- Thorne, B., & Sanders, P. (2013). *Carl Rogers*. SAGE Publications Ltd.
- Timisi, N. (2005). Sanallığın Gerçekliği: İnternetin Kimlik ve Topluluk Alanlarına Girişi. M. Binark, & B. Kılıçbay içinde, *İnternet, Toplum ve Kültür*. (s. 89-105). Ankara: EPOS Yayınları.
- Tokat, O. (2012). *Orta Öğretim Öğrencilerinde Kaygı ve Dindalık İlişkisinin İncelenmesi: Denizli Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tokur, B. (2011). *Stres-dindarlık ilişkisi üzerine bir araştırma*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tokur, B. (2016). İçsel Dinî Motivasyon ve Özsaygı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *EKEV AKADEMİ DERGİSİ*, 20(66), 159-172.
- Tokur, B. (2020). *Klasik ve Güncel Konularıyla Din Psikolojisi*. Ankara: Sonçağ Akademi.
- Tokur, B., & Doğan, H. (2023). Gençlerde Kimlik Algısı ve Dinî Hayat: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. *Eskiye*, 50(Eylül 2023), 705-722.
- Topuz, İ. (2013). Dindarlık Tipolojileri İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki: Yetişkinler Üzerine Bir Araştırma. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(30), 139-154.
- Tosun, A. B. (2022). *Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Tözün, M. (2010). Benlik Saygısı. *Actual Medicine*, 52-57.
- Turan, Y. (2018). Yalnızlıkla Başa Çıkma: Yalnızlık, Dini Başa Çıkma, Dindarlık, Hayat Memnuniyeti ve Sosyal Medya Kullanımı. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 22(1), 395-434.
- Turan, Y. (2018a). Dindarlık, Benlik Saygısı ve Sosyal Medyada Benlik Odaklı Doyumlar. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 624-650.
- Turan, Y. (2018b). Yalnızlıkla Başa Çıkma: Yalnızlık, Dini Başa Çıkma, Dindarlık, Hayat Memnuniyeti ve Sosyal Medya Kullanımı. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 22(1), 395-434.
- Turčínková, J., & Moisidis, J. (2011). Impact of Reference Groups on The Teenagers' Buying Process of Clothing in The Czech Republic. *Acta Universitatis Agriculturae Et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, LIX(7), 489-496.
- Turel, O., & Serenko, A. (2012). The benefits and dangers of enjoyment with social networking websites. *European Journal of Information Systems*(21), 512-528.
- Tutgun Ünal, A. (2015). *Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Tutgun Ünal, A. (2021). *Sosyal Medya: Etkileri-Bağımlılığı-Ölçülmesi*. İstanbul: DER Yayınları.

- Tutgun Ünal, A., & Köroğlu, O. (2013). A Comparative Study of Social Network Usage and Adoption among Turkish Prospective Teachers. *Mevlana International Journal of Education*, 3(4), 24-42.
- Tutgun-Ünal, A. (2015). *Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tutgun-Ünal, A. (2019). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığının İncelenmesi: Üsküdar Üniversitesi Örneği. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*(2), 49-80.
- Tutgun-Ünal, A., & Deniz, L. (2015). Development of the Social Media Addiction Scale. *Online Academic Journal of Information Technology (AJIT-e)*, 6(21), 51-70.
- Tutgun-Ünal, A., & Deniz, L. (2020). Sosyal Medya Kuşaklarının Sosyal Medya Kullanım Seviyeleri ve Tercihleri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(22), 1289-1319.
- Türkoğlu, H. S. (2018). Sosyal Medya Üzerinden Mahremiyet Farkındalığı ve Değişimin Ölçümlemesine Yönelik Bir Araştırma. *İstanbul University Journal of Communication Sciences*(54), 169-183.
- Türten, E. (2018). Yüksek Lisans Öğrencilerinin Sosyal Medyada Mahremiyet Algısı: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(30), 143-161.
- Twenge, J. M. (2018). *i-Nesli*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Uğur, İ. (2011). Televizyon Reklamlarından Gençlerin Etkilenme Biçimleri: Reklam Oyuncularının Gençlerin İmajlarının Şekillenmesinde Etkisi. *Selçuk İletişim*, 6(4), 101-114.
- Ulu, M., & İkis, M. (2016). Lise Öğrencilerinde Saldırganlık ve Din İlişkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XLI(2), 75-96.
- Ulusal, R. (2019). *Ergenlik döneminde narsizm, dindarlık ve sosyal medya tutumları ilişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Umut-Pakkal, F. (2007). *Okul Öncesi Eğitim Alan Ergenlerin Sosyal Benlik Değerlerinin Problem Çözme Becerisine Etkisi*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uslu, M. (2021). Türkiye’de Sosyal Medya Bağımlılığı ve Kullanımı Araştırması. *Turkish Academic Research Review*, 6(2), 370-396.
- Uyanık, F. (2013). Sosyal Medya: Kurgusalılık ve Mahremiyet. *Yeni Medya Çalışmaları I. Ulusal Kongresi: Yeni Medya ve Gündelik Yaşam - II* (s.

- 367-382). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Alternatif Bilişim.
- Uysal, V. (2016). Gençlerde Empati Eğilimi, Anne-Baba Tutumları ve Dindarlık. *DEÜİFD*(Din Psikolojisi Özel Sayısı), 7-40.
- Uzun, Ö., Yıldırım, V., & Uzun, E. (2016). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu olan Ergenlerde Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Sosyal Medya Bağımlılığı, Benlik Saygısı ve Algılanan Sosyal Destek İlişkisi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(3), 142-147.
- Ümmet, D., Batal, Ö., Kaya, A., & Alkan, H. (2019). Farklı Yaş Gruplarındaki Bireylerde Sosyal Medya Bağımlılığı: Çeşitli Değişkenlere Göre Bir İncelenme. 21. *Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi* (s. 326-332). Türk PDR Derneği Yayınları : Ankara.
- Ünlü, F. (2018). Orta Yaş Üstü Bireylerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Sosyal İzolasyon. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 161-172.
- Üstüner, C. (2014). 21. *Yüzyılda Moda Sosyal Medyanın Moda Üzerindeki Etkisi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- van den Eijnden, R. J., Lemmens, J. S., & Valkenburg, P. M. (2016). The Social Media Disorder Scale. *Computers in Human Behavior*(61), 478-487.
- Varsak, O. (2022). Sosyal Medyanın Dinî Yaşantıya Etkileri: Bursa İl Merkezindeki Lise Öğrencileri Örneği. *Din ve Bilim – Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 87-108.
- Vergote, A. (1978). Çocuklukta Din. (E. Fırat, Dü.) *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 315-329.
- Vergote, A. (1990). Ergenlikte Din. 583-592. (E. Fırat, Çev.)
- Vidinlioğlu, S. Ö. (2010). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Benlik Algısı ve Umut-suzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vural, B. A., & Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yaşar University*(5), 3348-3382.
- Wall, C. (2008). Self-Concept. *Journal of Library Administration*, 6(4), 53-65.
- Waterman, A. (1988). Identity status theory and Erikson's theory: Commonalities and differences. *Developmental Review*(8), 185-208.

- Weaver, G. R., & Agle, B. (2002). Religiosity and Ethical Behavior in Organizations: A Symbolic Interactionist Perspective. *The Academy of Management Review*, 27(1), 77-97.
- White, L., & Rogers, S. (2000). Economic Circumstances and Family Outcomes: A Review of the 1990s. *Journal of Marriage and the Family*(62), 1035-1051.
- Wicklund, R. (1975). Objective self-awareness. *Advances in Experimental Social Psychology*(8), 223-275.
- Wood, J. V. (1989). Theory and Research Concerning Social Comparisons of Personal Attributes. *Psychological Bulletin*, 106(2), 231-248.
- Wright, M. F. (2017). *Identity, Sexuality, and Relationships among Emerging Adults in the Digital Age*. Hershey PA, USA: IGI Global Information Science Reference.
- Wu, C. S., Wong, H., Yu, K. F., Fok, K. W., Yeung, S., Lam, C., & Liu, K. (2016). Parenting approaches, family functionality, and internet addiction among Hong Kong adolescents. *BMC Pediatrics*, 1-10.
- Xie, H., Swift, D., Cairns, B., & Cairns, R. (2002). Aggressive Behaviors in Social Interaction and Developmental Adaptation: A Narrative Analysis of Interpersonal Conflicts During Early Adolescence. *Social Development*, 11(2), 205-224.
- Xiugin, H., Huimin, Z., Mengchen, L., Jinan, W., Ying, Z., & Ran, T. (2010). Mental Health, Personality, and Parental Rearing Styles of Adolescents with Internet Addiction Disorder. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 401-406.
- Yakut, S. (2012). *Lise Öğrencilerinde Dindarlık Şiddet Eğilimi İlişkisi*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yakut, S. (2021). *Yabancılaşma, Yalnızlık ve Dindarlık*. Ankara: İksad Yayınevi.
- Yapıcı, A. (2006). Yeni Bir Dindarlık Ölçeği ve Üniversiteli Gençlerin Dinin Etkisini Hissetme Düzeyi: Çukurova Üniversitesi Örneği. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 66-115.
- Yapıcı, A. (2009). Modernleşme-Sekülerleşme Sürecinde Türk Gençliğinin Anlam Dünyasında Dinin Yeri (Çukurova Üniversitesi Örneği). *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1-36.
- Yapıcı, A. (2013). *Ruh Sağlığı ve Din: Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık*. Adana: Karahan Kitabevi.

- Yapıcı, A. (2020). Şüphe ve İnanç Kıskaçında Gençlerin Din ve Dindarlık Algıları. *İlahiyat Akademi Dergisi*, 1-44.
- Yapıcı, A., & Kayıklık, H. (2005). Ruh Sağlığı Bağlamında Dindarlığın Öz Saygı ve Kaygı ile İlişkisi: Çukurova Üniversitesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 177-206.
- Yapıcı, A., & Yıldırım, M. (2003). Küreselleşme Sürecinin Dinî Kimliklere Etkisi Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Dini Araştırmalar*, 6(7), 117-138.
- Yavuzer, Y., Karataş, Z., & Polat-Demir, B. (2017). Benlik Kuramı Ölçeği'nin Türkçe sürümünün geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(2), 161-168.
- Yayan, E. H., & Çelebioğlu, A. (2016). Çocuk-Ergen Sağlık Davranışları Sosyal Destek Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 19(2), 79-85.
- Yayman, E. (2019). *Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, oyun bağımlılığı ve aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Yazgan-İnanç, B., & Yerlikaya, E. E. (2021). *Kişilik Kuramları*. Ankara: PE-GEM AKADEMİ.
- Yee, N., Bailenson, J., & Ducheneaut, N. (2009). The Proteus Effect Implications of Transformed Digital Self-Representation on Online and Offline Behavior. *Communication Research*, 36(2), 285-312.
- Yikebali, M. (2018). *Sembolik Etkileşimcilik ve Çağdaş Sosyal Teori: Topluma Yeni Bakışlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Yıldırım, E. (2012). Sosyal Medyada Tesettür Esintisi. *Kriz ve Kritik Konferansları III*, (s. 61-62).
- Yıldız, H. (2017, Haziran). *Sosyal Medya Çağında Nispetizm Fenomeni*. Harvard Business Review Türkiye: <https://hbrturkiye.com/dergi/sosyal-medya-caginda-nispetizm-fenomeni> adresinden alındı
- Yıldız, M., & Çapar, B. (2010). Ortaöğretin Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Dindarlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(1), 103-131.
- Yilgen, Ö. H. (2016). *Yatılı Okulda ve Ailesinin Yanında Kalan Kız Ergenlerin (15-18 Yaş) Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Yılmaz, N. R. (2021). *Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Benlik Algısı ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Young, K. S. (1996). Psychology of Computer Use: XL. Addictive Use of the Internet: A Case That Breaks the Stereotype. *Psychological Reports*, 79(3), 899-902.
- Young, K. S. (1997). What Makes The Internet Addictive: Potential Explanations for Pathological Internet Use. *105th Annual Conference of the American Psychological Association*. Chicago: HealthyPlace.
- Young, K. S. (1998a). Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. *CyberPsychol&Behavior*, 1(3), 237-244.
- Young, K. S. (1998b). Caught in the Net: How to Recognize the Signs of Internet Addiction and a Winning Strategy for Recovery. New-York, USA. 07 26, 2022 tarihinde [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=kfFk8-GZPD0C&oi=fnd&pg=PA194&dq=Young,+Kimberly+K.+S.++\(1998b\).+Caught+in+the+net:+How+to+recognize+the+signs+of+Internet+addiction+and+a+winning+strategy+for+recovery.+New+York:+J.+Wiley.+&ots=gFhVOBOSi2&sig=LPj](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=kfFk8-GZPD0C&oi=fnd&pg=PA194&dq=Young,+Kimberly+K.+S.++(1998b).+Caught+in+the+net:+How+to+recognize+the+signs+of+Internet+addiction+and+a+winning+strategy+for+recovery.+New+York:+J.+Wiley.+&ots=gFhVOBOSi2&sig=LPj) adresinden alındı
- Young, K. S. (1999). Internet Addiction: Symptoms, Evaluation, And Treatment. L. VandeCreek, & T. L. Jackson içinde, *Innovations in clinical practice: A source book* (Cilt 17, s. 19-31). Sarasota, FL: Professional Resource Press.
- Yüksel-Şahin, F., & Öztoprak, Ö. (2019). Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeylerinin Benlik Saygısına Göre İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 363-377.
- Zinderen, İ. E. (2020). Yeni Medyada Kimlik İnşası: YouTuber Kimliğine İlişkin Bir İnceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(1), 415-434.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1587

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 305

Kitap Adı: İnsan-Hayvan Ayrımının Temellendirilmesi -Arkeo-Antropolojik Perspektiften İnsan-

Book Title: The Foundation of the Human-Animal Distinction -Human from an Archaeo-Anthropological Perspective-

ISBN: 978-625-5536-18-1

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536181

Yazar | Author: Hatice KILIÇ | orcid.org/0000-0002-6933-3773

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 254

Yayın Tarihi | Publication Date: Nisan | April 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPQ | Zihin Felsefesi | Philosophy of mind

BISAC: PHI005000 | Felsefe / Zihin ve Bilinç | Philosophy / Mind & Body

THEMA: QDHM | Zihin felsefesi ve bilinç çalışmaları | Philosophy of mind and consciousness

LC: BD450 | İnsan doğası | Human nature

Atıf Bilgisi | Cite as: Kılıç, Hatice. *İnsan-Hayvan Ayrımının Temellendirilmesi -Arkeo-Antropolojik Perspektiften İnsan-*. Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Adsoy, Şerefettin, “Necati Öner’e Göre Dil-Düşünce İlişkisi”, *Şarkiyat*, c. XII/S. 2 (2020), ss. 356 – 368. <https://doi.org/10.26791/sarkiat.689924>
- Aiello, C. Leslie, “Fossil Evidence for Modern Human Origins in Africa: A Revised View”, *Amerikan Anthropologist*, XCV/1 (1993), ss. 73 – 96. <http://www.jstor.org/stable/681180?origin>
- Aiello, C. Leslie-Wheeler, Peter, “The Expensive-Tissue Hypothesis: The Brain and the Digestive System in Human and Primate Evolution”, *Current Anthropology*, S. 36 (1995), ss. 199 – 221. <http://doi:10.1086/204350>
- Akçay, Tuna, *Yunan ve Roma’da Ölü Kültü*, ed. Emel Erten, Murat Özyıldırım, Bilgin Kültür Sanat Yay. Ankara 2017. <http://doi.org/10.20480/lbr.2018011>
- Akış Yaman, Yasemin, “Mevlana ve Kierkegaard’da Benliğin Gelişimi”, *Kaygı, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, S. 29 (2017), ss. 111 – 123. <https://dergipark.org.tr>
- Akyurt, İ. Metin, *MÖ 2: Binde Anadolu’da Ölü Gömme Adetleri*, Türk Tarih Kurumu, 2014.
- Alcock, John, “The Evolution of the Use of Tools by Feeding Animals”, *Evolution*, XXVI/3 (1972), ss. 464 – 473. <https://doi.org/10.2307/2407020>
- Amant, St Robert,-Horton, E. Thomas, “Revisiting the Definition of Animal Tool Use”, *Animal Behaviour*, LXXV/4 (2008), ss. 1199 – 1208. <https://doi.org/10.1016/j.anbehav.2007.09.028>
- Ambrosino, Gordon, *Rock Art, Water, and Ancestors; The Semiotic Construction of a Sacred Landscape in the Central Andes*, BAR Publishing, UK 2020. <https://doi.org/10.30861/9781407356624>
- Aristoteles, *Fizik*, çev. Saffet Babür, (10. bs.), Yapı Kredi Yay. (1997), İst. 2023.
- Arsebük, Güven, *İnsan ve Evrim*, (2. bs.), Ege Yayınları (1988), İstanbul 1995.

- Atalar H. Mehmet, “Beyin Gelişimi ve Miyelinasyon”, *Türk Radyoloji Seminerleri*, VII/3 (2019), ss. 294 – 305. <https://doi.org/10.5152/trs.2019.809>
- Aubert, Maksime, Brumm, Adam, Ramli, Muhammad, Sutikna, Thomas, Saptomo, E.Wayhu, Hakim, Budianto, ... , Dosseto, Anthony, “Pleistocene Cave Art from Sulawesi, Indonesia”, *Nature*, DXIV/7521 (2014), ss. 223 – 227. <https://doi.org/10.1038/nature13422>
- Aycan, İrfan-Söylemez, M.Mahfuz, *İdeolojik Tarih Okumaları*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2002.
- Bahn, G.Paul-Vertut, Jean, *Journey Through the Ice Age*, California University Press, ABD 1997.
- Barnard, Alan, *Genesis of Symbolic Thought*, Cambridge Uni. Press, NY 2012. <http://doi.org/10.1017/CBO9781139198707>
- Baumeister, F.Roy, *The Cultural Animal: Human Nature, Meaning, and Social Life*, Oxford University Press, New York 2005. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195167030.001.0001>
- Baumeister, F. Roy, Lau, Stephan, Maranges, M.Heather, Clark, J.Cory, “On the Necessity of Consciousness for Sophisticated Human Action”, *Frontiers in Psychology*, S. 9 (2018), ss. 1 – 6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01925>
- Bayoğlu Kına, Filiz, “Doğa Yasası Ahlaki Bir Yasadır: John Locke”, *Beytülhikme*, X/1 (2020), ss. 197 – 205. <http://doi.org/10.18491/beytulhikme.1543>
- Bayrak, M. Burcu, “İlk Kent’lerin Kurulması ve ‘Erken Devlet’lerin Doğuşu Aşamalarında Yönetim ve Yönetmelik Üzerine Bir Değerlendirme”, *Amme İdaresi Dergisi*, LIV/4 (2021), ss. 33 – 60. <https://jurix.com.tr/article/30704>
- Beall, M. Cynthia, Jablonski, G. Nina, Steegmann, A. Theodore, “Human Adaptation to Climate: Temperature, Ultraviolet Radiation, and Altitude”, der. Sara Stinson, Barry Bogin, Dennis O’rourke, *Human Biology*, Wiley Blackwell, NY 2012, ss. 177 – 250. <https://doi.org/10.1002/9781118108062.ch6>
- Beauchamp, L.Tom, Rosenberg, Alexander, “Mackie the Cement of the Universe (Oxford Uni. Press, Oxford, 1974)”, *Canadian Journal of Philosophy*, VII/2 (1977), ss. 371 – 404. <https://doi.org/10.1080/00455091.1977.10717025>

- Bellomo, V. Randy, "Methods of Determining Early Hominid Behavioral Activities Associated with the Controlled Use of Fire at FxJj 20 Main, Koobi Fora, Kenya", *Journal of Human Evolution*, XXVII/1-3 (1994), ss. 173 – 195. <https://doi.org/10.1006/jhev.1994.1041>
- Bentley Condit, K.Vicki, Smith, O. Euclid, "Animal Tool Use: Current Definitions and an Updated Comprehensive Catalog", *Behaviour*, CXL-VII/2 (2010), ss. 185 – 221. <https://doi.org/10.1163/000579509X12512865686555>
- Berger, R. Lee, De Ruiter, J. Darryl, Churchill, E. Steven, Schmid, Peter, Carlson, J. Kristian, Dirks, HG. Paul, Kibii, M. Job, "Australopithecus sediba; A New Species of Homo-Like Australopithecus from South Africa", *Science*, CCCXXVIII/5975 (2010), ss. 199– 204. <https://doi.org/10.1126/science.1184944>
- Binder, R. Jeffrey, "Current Controversies on Wernicke's Area and Its Role in Language", *Current Neurology ve Neuroscience Reports*, S. 17 (2017), ss. 1 – 10. <https://doi.org/10.1007/s11910-017-0764-8>
- Binford, R. Lewis-Binford, L.Sally, "A Preliminary Analysis of Functional Variability in the Mousterian of Levallois Facies", *American Anthropologist*, LXVIII/2 (1966), ss. 238 – 295. <http://doi.org/10.1525/aa.1966.68.2.02a001030>
- Bird, D.Christopher-Emery, J.Nathan, "Insightful Problem Solving and Creative Tool Modification by Captive Nontool-Using Rooks", *Proceedings of the National Academy of Sciences*, CVI/25 (2009), ss. 10370 – 10375. <https://doi.org/10.1073/pnas.0901008106>
- Blumler, A.Mark, Byrne, Roger, Belfer Cohen, Anna, Robert Mck, Bird, Bohrer, L.Vorsila, Byrd, F.Brian, ... , Riley, J.Thomas, "The Ecological Genetics of Domestication and the Origins of Agriculture, [and comments and reply]", *Current Anthropology*, XXXII/ 1 (1991), ss. 23 – 54.
- Bocquet Appel, P. Jean,-Degioanni, Anna, "Neanderthal Demographic Estimates", *Current Anthropology*, LIV/S8, (2013), ss. S202 – S213. <https://doi.org/10.1086/673725>
- Bogin, Barry, "Evolution of Human Growth", der. Michael P. Muehlenbein, *Human Evolutionary Biology*, Cambridge University Press, UK 2010, ss. 379 – 395.

- Bogin, Barry,-Smith, B.Holly, “The Human Life Course”, der. Sara Stinson, Barry Bogin, Dennis O’rourke, *Human Biology*, Wiley Blackwell, New York 2012, ss. 515 – 586.
- Bordes, François, *The Old Stone Age; From the Earliest Times to the End of the Mesolithic Era*, Basic Books, New York 1968.
- Bouchard, Kristofer, Mesgarani, Nima, Johnson, Keith, Chang, F.Edward, “Functional Organization of Human Sensorimotor Cortex for Speech Articulation”, *Nature*, CDXCV/7441 (2013), ss. 327 – 332. <https://doi.org/10.1038/nature11911>
- Boyd, Robert, Richerson, J.Peter, Henrich, Joseph, “The Cultural Niche: Why Social Learning is Essential for Human Adaptation”, *Proceedings of the National Academy of Sciences*, CVIII/2 (2011), ss. 10918 – 10925. <https://doi.org/10.1073/pnas.1100290108>
- Braidwood, J.Robert, *Prehistoric Men*, HASSELL STREET Press, UK 2021.
- Bramblett, A.Claud, *Patterns of Primate Behavior*, Mayfield Pub. Co., Ohio 1976.
- Broom, Robert, “Pleistocene Anthropoid Monkeys of South Africa”, *Nature*, CXLII/3591 (1938), ss. 377 – 379. <https://doi.org/10.1038/142377a0>
- Brown, S.Kyle, Marean, W.Curtis, Herries, I.Andy, Jacobs, Zenobia, Tribolo, Chantal, Braun, David, ... , Bernatchez, Jocelyn. “Fire as an Engineering Tool of Early Modern Humans”, *Science*, CCCXXV/5942 (2009), ss. 859 – 862. <https://doi.org/10.1126/science.1175028>
- Brumm, Adam, Jensen, M.Gitte, van den Bergh, D. Gerrit, Morwood, J.Michael, Kurniawan, Iwan, Aziz, Fachroel, Storey, Michael, “Hominins on Flores, Indonesia, by One Million Years Ago”, *Nature*, CDLXIV/7289 (2010), ss. 748 – 752. <https://doi.org/10.1038/nature08844>
- Brumm, Adam, van den Bergh, D.Gerrit, Storey, Michael, Kurniawan, Iwan, Alloway, V.Brent, Setiawan, Ruly, ... Morwood, J.Michael, “Age and Context of the Oldest Known Hominin Fossils from Flores”, *Nature*, DXXXIV/7606 (2016), ss. 249 – 253. <https://doi.org/10.1038/nature17663>
- Butzer, W.Karl, *Archaeology as Human Ecology; Method and Theory for a Contextual Approach*, Cambridge University Press, New York 1982.

- Calisher, H.Charles, “Taxonomy: What’s in a name? Doesn’t a Rose by any Other Name Smell as Sweet?”, *Croatian Medical Journal*, XLVIII/2 (2007), ss. 268. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17436393>
- Canan, Sinan, *Kimseinin Bilemeyeceği Şeyler*, Nefes Yayıncılık, İstanbul 2015.
- Cardinali, Lucilla, Frassinetti, Francesca, Brozzoli, Claudio, Urquizar, Christian, Roy, C.Alice, Farnè, Alessandro, “Tool-Use Induces Morphological Updating of the Body Schema”, *Current Biology*, XIX/12 (2009), ss. R478 – R479. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2009.05.009>
- Cartmill, Matt, “Rethinking Primate Origins: The Characteristic Primate Traits Cannot be Explained Simply as Adaptations to Arboreal Life”, *Science*, CLXXXIV/4135 (1974), ss. 436 – 443. <https://doi.org/10.1126/science.184.4135.436>
- Cartmill, Matt, Smith, H.Fred, *The Human Lineage* (2. bs.), Wiley-Blackwell, Kanada 2022.
- Cauvin, Jacques, *The Birth of the Gods and the Origins of Agriculture*, çev. Trevor Watkins, Cambridge University Press, UK 2000. <https://doi.org/10.1017/S0959774301000063>
- Cela Conde, J.Camilo-Ayala, J. Francisco, *Human Evolution; Trails from the Past*, Oxford University Press, 2007.
- Childe, V.Gordon, *Piecing Together the Past: The Interpretation of Archaeological Data*, Routledge, New York 2014.
- Chomsky, Noam, *On Nature and Language*. Cambridge University Press, Cambridge 2012. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511613876>
- Cline, H.Eric, *1177 BC: The Year Civilization Collapsed: Revised and Updated* (6.bs.), Princeton University Press, ABD 2021.
- Clottes, Jean-,Lewis Williams, David, *The Shamans of Prehistory; Trance and Magic in the Painted Caves*. Harry N. Abrams. Inc., Publishers, New York 1998.
- Clottes, Jean, “L’Art Rupestre. Une Etude Thematique et Criteres d’Evaluation”, *In Occasional Papers for the World Heritage Convention, ICO-MOS International*, Rock Art (2002), ss.15.
- Conard, J.Nicholas-,Bolus, Michael, “Radiocarbon Dating the Appearance of Modern Humans and Timing of Cultural Innovations in Europe: New Results and New Challenges”, *Journal of Human Evolution*, XLIV/3 (2003), ss. 331 – 371. [https://doi.org/10.1016/S0047-2484\(02\)00202-6](https://doi.org/10.1016/S0047-2484(02)00202-6)

- Cunnane, C.Stephen,-Crawford, A.Michael, “Energetic and Nutritional Constraints on Infant Brain Development: Implications for Brain Expansion During Human Evolution”, *Journal of Human Evolution*, S. 77 (2014), ss. 88 – 98. <https://doi.org/10.1016/j.jhevol.2014.05.001>
- Cunningham, Craig, Sceheuer, Louise, Black, Sue, (Der.). *Developmental Juvenile Osteology* (2.bs.). Academic Press, London 2016.
- Çalak, Erdoğan, *Küresel Sistemde İnsan Kalmak* (2. bs.), Atıf Yay. Ankara 2020.
- Çetin, Esra,-Malas, M. Ali, “Fetal Büyümeye Etki Eden Çevresel Faktörler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, XII/2, (2005), ss. 65 – 72. <https://dergipark.org.tr>
- Çotuksöken, Betül, *Antropontoloji ya da İnsan-Varlıkbilgisi*, Notos Kitap Yayınevi, İstanbul 2018.
- Darwin, Charles, “Principles of Sexual Selection (1871)” *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*, Cambridge Library Collection – Life Sciences: Cambridge University Press, UK 2009, ss. 253 – 320. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/12293-008>
- Darwin, Charles, *On the Origin of Species*, UNE 1859, İngiltere 2016.
- Darwin, Charles, *İnsanın Türeyişi* (2. bs.), çev. Öner Ünalın, Ginko Kitap (1973), İstanbul 2023.
- Davis, D.Dwight, “The Giant Panda: A Morphological Study of Evolutionary Mechanisms”, *Fieldiana (Chicago Museum of Natural History) Memoirs (Zoology)*, S. 3 (ABD 1964), ss. 1 – 339. <https://www.biodiversitylibrary.org/item/25058>
- Davis, Rob, Ashton, Nick, Hatch, Marcus, Hoare, G.Peter, Lewis, G.Simon, “Palaeolithic Archaeology of the Bytham River: Human Occupation of Britain During the Early Middle Pleistocene and Its European Context”, *Journal of Quaternary Science*, XXXVI/4 (2021), ss. 526 – 546. <https://doi.org/10.1002/jqs.3305>
- Dawkins, Richard, *The Selfish Gene* (1976) (40. bs.), Oxford Uni. Press, UK 2016.
- De Condillac, B.Etienne, *Condillac: Essay on the Origin of Human Knowledge*, Cambridge, UK 2001.
- Delfaut, M.Emmanuelle, Demondion, Xavier, Bieganski, Anne, Cotten, Hérve, Mestdagh, Henry, Cotten, Anne, “The Fibrocartilaginous Sesamoid: A Cause of Size and Signal Variation in the Normal Distal

- Posterior Tibial Tendon”, *European Radiology*, S. 13 (2003), ss. 2642 – 2649. <https://doi.org/10.1007/s00330-003-2067-5>
- Demonet, F. Jean, Chollet, François, Ramsay, Stuart, Cardebat, Dominique, Nespoulous, Jean Luc, Wise, Richard, ... Frackowiak, Richard, “The Anatomy of Phonological and Semantic Processing in Normal Subjects”, *Brain*, CXV/6 (1992), ss. 1753 – 1768. <https://doi.org/10.1093/brain/115.6.1753>
- Deniz, Gürbüz, “İbn-i Sina’nın Ahlak Ait Risalesi”, *Diyanet İlmî Dergi*, L/1 (2014), ss. 229 – 244.
- Deniz, Gürbüz, *Anlam ve Varlık Boyutuyla İnsan*, DİB Yayınları, Ankara 2015.
- Deniz, Gürbüz, *İnsan Hürriyetinin Metafizik Temelleri* (2. bs.), Litera Yayıncılık (2009), İstanbul 2017.
- Deniz, Gürbüz, “Kindi, Felsefeyi Kabulü ve Konumlandırması”, *Diyanet İlmî Dergi DİD*, LIV/2 (2018), ss. 13 – 24.
- d’Errico, Francesco, Henshilwood, S. Christopher, “Additional Evidence for Bone Technology in the Southern African Middle Stone Age” *Journal of Human Evolution*, LII/2 (2007), ss. 142 – 163. <https://doi.org/10.1016/j.jhevol.2006.08.003>
- Descartes, René, *Aklın İdaresi İçin Kurallar*, çev. Mehmet Karasan, MEB Yay. İstanbul 1997.
- Despret, Vinciane, *What Would Animals Say if We Asked the Right Questions?* (C. 38). Minnesota University Press, London 2016. <https://doi.org/10.5749/minnesota/9780816692378.001.0001>
- DeWall, C.Nathan, Baumeister, F.Roy, E.J. Masicampo, “Evidence That Logical Reasoning Depends on Conscious Processing”, *Consciousness and Cognition*, XVII/3 (2008), ss. 628–645. <https://doi.org/10.1016/j.concog.2007.12.004>
- Di, Hu, Cia Hua, Xiong, Ming Jin, Liu, “Exploring the Existence of Better Hands for Manipulation Than the Human Hand Based on Hand Proportions”, *Journal of Theoretical Biology*, VII/440 (2018), ss. 100 – 111. <https://doi.org/10.1016/j.jtbi.2017.12.026>
- Dibble, L.Harold, McPherron, J.P.Shannon, Chase, Philip, Farrand, R.William, Debénath, André, “Taphonomy and the Concept of Paleolithic Cultures: The Case of the Tayacian from Fontéchevade”, *PaleoAnthropology*, S. 2006 (2006), ss. 1 – 21. <https://www.paleoanthropology.org>

- Dindaroğlu, Turgay, “Ekolojik Yıkımın ve Salgınların Ardındaki Gerçek; Ekosistemik Yabancılaşma mı?”, *Turkish Journal of Forest Science*, V/1 (2021), ss. 266 – 287. <https://doi.org/10.32328/turkjforsci.866874>
- Douglas, E. Crews,-James, A. Stewart, “Human Longevity and Senescence”, Michael P. Muehlenbein (Der.). *Human Evolutionary Biology* Cambridge University Press, UK (2010), (ss. 528 – 550).
- Dunbar, IM. Robin, “The Social Brain: Mind, Language, and Society in Evolutionary Perspective”, *Annual Review of Anthropology*, XXXII/1 (2003), ss. 163 – 181. <https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.32.061002.093158>
- Dunbar, IM. Robin, Gowlett, John Anthony, “Fireside Chat: The Impact of Fire on Hominin Socioecology”, ed. Robin I.M. Dunbar, Clive Gamble, John Anthony Gowlett, *Lucy to Language: The Benchmark Papers*, Oxford Press, UK 2014, ss. 277–296. <http://doi.org/10.1093/acprof:osobl/9780199652594.003.0012>
- Düring, S. Bleda, *The Prehistory of Asia Minor; from Complex Hunter-Gatherers to Early Urban Societies*, Cambridge University Press, UK 2011. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511778926>
- Düzgün, A.Şaban, “İnsan Onuru ve Toplumsal Yaşam İçin Etik”, *KADER Kelam Araştırmaları Dergisi*, V/1 (2007), ss. 1 – 12. <https://doi.org/10.18317/kader.29438>
- Edwards C. Phillip, “The Beginnings of Agriculture”, ed. David Holander, Timothy Howe, *A Companion to Ancient Agriculture*, Wiley-Blackwell, Hoboken 2020, ss. 119 – 148. <https://doi.org/10.1002/9781118970959.ch7>
- Emhan, Abdurrahim,-Çayır, Celal, “Girişimcilerin Stres İle Baş Edebilmesinde Tinsel Değerlerin Etkisi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, XXIV/2 (2011), ss. 101 – 120.
- Emiroğlu, Kudret,-Aydın, Suavi, *Antropoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2009.
- Epstein, J. Richard, *Human molecular biology; An introduction to the molecular basis of health and disease*. Cambridge University Press, İngiltere 2003.
- Eustache, Francis, Viard, Armelle, Desgranges, Béatrice. “The Mnestic Model: Memory Systems and Processes, Identity and Future Thinking”, *Neuropsychologia*, S. 87 (2016), ss. 96 – 109. <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2016.05.006>

- Fagan, M. Brain, *Ancient Lives; An Introduction to Archaeology and Prehistory* (6. bs.), Routledge, New York 2016. <https://doi.org/10.4324/9781315642086>
- Fagan, M.Brain,-Durrani, Nadia, *People of the Earth; An Introduction to World Prehistory* (15. bs.). Routledge, NY 2019. <https://doi.org/10.4324/9781315193298>
- Fagan, M. Brain,-Durrani, Nadia, *Archaeology; A Brief Introduction* (13. bs.), Routledge, New York 2021. <https://doi.org/10.4324/9781003003700>
- Finotelli, Paolo,-Eustache, Francis, “Mathematical Modeling of Human Memory”, *Frontiers in Psychology*, S. 14:1298235 (2023). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1298235>
- Frangipane, Marcella, Hauptmann, Harald, Liverani, Mario, *Between the Rivers and Over the Mountains; Archaeologica Anatolica et Mesopotamica Alba Palmieri Dedicata*, Harrassowitz Verlag, Almanya 2016.
- Frankl, E.Viktor, *Man's Search for Meaning*, Beacon Press (1946), UK 2006.
- Frisancho, A.Roberto, “The Study of Human Adaptation”, der. P Michael Muehlenbein, *Human Evolutionary Biology*, Cambridge University Press, UK 2010, ss. 17 – 28.
- Gamble, Clive, *Origins and Revolutions; Human Identity in Earliest Prehistory*, Cambridge Uni. Press, UK 2007. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511618598>
- Gardner, E. Howard, *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*, Basic Books (1983), New York 2011.
- Gedik, İsmet, “Dünyanın Oluşumundan İnsanlığın Gelişimine; Değişimler ve Dönüşümler”, *Jeoloji Mühendisliği*, XXI/1 (1998), ss. 75 – 139.
- George, Marie, “Thomas Aquinas Meets Nim Chimpsky: On the Debate About Human Nature and the Nature of Other Animals”, *The Aquinas Review*, S. 10 (2003), ss. 1 – 50.
- Gibbons, A. Ann, “New Kind of Ancestor; Ardipithecus Unveiled”, *Science*, S. 326 (2009), ss. 33 – 40. <https://doi.org/10.1126/science.326.5949.36>
- Gibbons, A. Ann, “Oldest Members of Our Species Discovered in Morocco”, *Science*, CCCLVI/6342 (2017a), ss. 993 – 994. <https://doi.org/10.1126/science.356.6342.993>
- Gibbons, A. Ann, “Close Relative of Neandertals Unearthed in China”, *Science*, CCCLV/6328 (2017b), ss. 899. <https://doi.org/10.1126/science.355.6328.899>

- Gosden, Chris, *Prehistory; A Very Short Introduction*, Oxford Uni. Press, ABD 2003
- Gould, J.Stephen, *Pandanın Başparmağı; Doğa Tarihi Üzerine Düşünceler*, çev. Ülkü Tansel, Mart Matbaası, İstanbul 2010.
- Gowlett, JAJ, “The Discovery of Fire by Humans: A Long and Convoluted Process”, *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, CCCLXXI/1696 (2016), ss. 1 – 12. <http://doi.org/10.1098/rstb.2015.0164>
- Gökalp, Nurten, “Kişi Olmanın Değeri ve Değerlerin Kişi Olmadaki Yeri”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, XII/27 (2014), ss. 123 – 134.
- Göksal, Nevin, Yılmaz, Hakan, Özbulut, Zehra, “Paleoantropoloji Alanında Güncel Gelişmeler”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, XI/2 (2018), ss. 1219 – 1240. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.460363>
- Grabowski, Mark, Hatala, G. Kevin, Jungers, L.William, Richmond, G.Brian, “Body Mass Estimates of Hominin Fossils and the Evolution of Human Body Size”, *Journal of Human Evolution*, S. 85 (2015), ss. 75 – 93. <https://doi.org/10.1016/j.jhevol.2015.05.005>
- Granger, E.Darryl, Gibbon, J.Ryan, Kuman, Kathleen, Clarke, J.Ronald, Bruxelles, Laurent, Caffee, Marc, “New Cosmogenic Burial Ages for Sterkfontein Member 2 Australopithecus and Member 5 Oldowan”, *Nature*, DXXII/7554 (2015), ss. 85 – 88. <https://doi.org/10.1038/nature14268>
- Grauer, A.Victor, “Echoes of Our Forgotten Ancestors”, *The World of Music*, XLVII/2 (2006), ss. 5 – 58. <https://www.jstor.org/stable/i40079802>
- Gupta, S. Radhey, “Molecular Signatures That are Distinctive Characteristics of the Vertabrates and Chordates and Supporting a Grouping of Vertebrates with the Tunicates”, *Molecular Phylogenetics and Evolution*, S. 94 (2016), ss. 383 – 391. <https://doi.org/10.1016/j.ympev.2015.09.019>
- Guthrie, R. Dale, *The nature of Paleolithic art*, University of Chicago Press, 2005.
- Haidle, N.Miriam, “Working-Memory Capacity and the Evolution of Modern Cognitive Potential: İmplications from Animal and Early Human Tool Use”, *Current Anthropology*, LI/S1 (2010), ss. S149 – S166. <https://doi.org/10.1086/650295>

- Hartmann, Nicolai, *New Ways of Ontology*, Routledge, New York 2012.
- Hediger, K. Heini, "The Clever Hans Phenomenon from an Animal Psychologist's Point of View", *Annals of the New York Academy of Sciences*, CCCLXIV/1 (1981), ss. 1 – 17. <https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.1981.tb34459.x>
- Heidegger, Martin, *Being and Time*, çev. J. Stambaugh, Suny Press (1953), ABD 2010.
- Henshilwood, S.Christopher, d'Errico, Francesco, Van Niekerk, L.Karen, Dayet, Laure, Queffelec, Alain, Pollarolo, Luca, "An Abstract Drawing from the 73,000-year-old Levels at Blombos Cave, South Africa", *Nature*, S. 562 (2018), ss. 115 – 118. <https://doi.org/10.1038/s41586-018-0514-3>
- Herrera, J.Rene,-Garcia Bertrand, Ralph, "The Magdalenian Culture was the Last Cultural Period of Ice Age Europe", *Ancestral DNA, Human Origins, and Migrations*, Academic Press, ABD 2018, ss. 433 – 473
- Hilary O. Box, *Primate Behaviour and Social Ecology*, Springer Netherlands, Hollanda 1984.
- Hodder, Ian, "Çatalhöyük in the Context of the Middle Eastern Neolithic", *Annual Review of Anthropology*, S. 36 (2007), ss. 105 – 120. <https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.36.081406.094308>
- Hodder, Ian, Çatalhöyük, the Leopard's Tale; Revealing the Mysteries of Turkey's Ancient "Town", Thames – Hudson, UK 2012.
- Hoffecker, F. John,-Cleghorn, Naomi, "Mousterian Hunting Patterns in the Northwestern Caucasus and the Ecology of the Neanderthals", *International Journal of Osteoarchaeology*, X/5 (2000), ss. 368 – 378. [https://doi.org/10.1002/1099-1212\(200009/10\)10:5<368](https://doi.org/10.1002/1099-1212(200009/10)10:5<368)
- Hollfelder, Nina, Breton, Gwenna, Sjödin, Per, Jakobsson, Mattias. "The Deep Population History in Africa", *Human Molecular Genetics*, XXX/2 (2021), ss. R2 – R10. <https://doi.org/10.1093/hmg/ddab005>
- Homem Pittella, José Eymard, İnsan Beyninin Benzersizliği: Bir İnceleme, *National Library of Medicine*, <https://doi.org/10.1590/1980-5764-DN-2023-0078>
- Huffman, A. Michael,-Kalunde, Mohamedi Sefiu, "Tool-Assisted Predation on a Squirrel by a Female Chimpanzee in the Mahale Mountains, Tanzania", *Primates* 34 (1993), ss. 93 – 98. doi:10.1007/BF02381285

- Hunt, R.Gavin, Gray, D. Russell, Taylor, H. Alex, “Why is Tool Use Rare in Animals”, ed. Grickette M. Sanz, Josep Call, Christophe Boesch, *Tool Use in Animals: Cognition and Ecology*, Cambridge University Press, New York (2013), ss. 89 – 118. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511894800.007>
- Indira Gandhi National Open University, *Archaeological Anthropology 2019*, <https://egyankosh.ac.in> son erişim tarihi 21.10.2022.
- İzci, Yusuf,-Erbaş, C. Yahya, “Hipokampus; Yapısı ve Fonksiyonları”, *Türk Nöroşir Dergisi*, 3 (2015), ss. 287 – 295. <https://norosirurji.dergisi.org>
- Jerison, J. Harry, *Brain Size and the Evolution of Mind:59th James Arthur Lecture on the Evolution of the Human Brain*, American Museum of Natural History, New York 1991.
- Johnson, D. Michael, *Human Biology; Concepts and Current Issues* (8. bs.), Pearson Education Limited, İngiltere 2017.
- Johnston, E. Francis, Little, A. Michael, “History of Human Biology in the United States of America”, der. Sara Stunson, Barry Bogin, Dennis O’rourke, *Human Biology*, Wiley Blackwell, New York 2012, ss. 23 – 50.
- Jolly, Alison, *Lucy’nin Mirası*, çev. N. Özsoy, Kitap Yayınevi, İstanbul 2004.
- Kaakinen, Anu, Aziz, A. Hayfaa, Passey, H. Benjamin, Zhang, Zhaoqun, Liu, Liping, Salminen, Johanna, ..., Fortelius, Mikael, “Age and Stratigraphic Context of Pliopithecus and Associated Fauna from Mioocene Sedimentary Strata at Damiao, Inner Mongolia, China”, *Journal of Asian Earth Sciences*, S. 100 (2015), ss. 78 – 90. <https://doi.org/10.1016/j.jseas.2014.12.014>
- Kadim, Metin, “Çocuk Gelişimi-I”, *Academia.edu*: <https://www.academia.edu/42963592/ÇOCUK-GELİŞİMİ-DERS-NOTLARI-I> son erişim tarihi 12.07.2022.
- Karadüz, Ednan, “Çift Eklemlili Dil Olgusu”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, XI/25 (2010), ss. 15 – 26. <https://doi.org/10.14222/Turkiyat1236>
- Kayaalp, İsa, *İletişim ve Dil*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2006.
- Kellehear, Allan, *Society History of Dying*, Cambridge University Press, UK 2007.
- Keller, S.Simon, Crow, Timothy, Foundas, Anne, Amunts, Katrin, Roberts, Neil, “Broca’s Area: Nomenclature, Anatomy, Typology and Asymmetry”, *Brain and Language*, CIX/1 (2009), ss. 29 – 48. <https://doi.org/10.1016/j.bandl.2008.11.005>

- Kerimoğlu, Caner, “Dilin Kökeni Arayışları II: FOXP2 Geni”, *Dil Araştırmaları*, XI/21 (2017), ss. 35 – 50. <https://dergipark.org.tr/en/pub/dilarastirmalari/issue/60192/873055>
- King, J. Barbara, *Biological Anthropology; An Evolutionary Perspective*, der. William-Mary, The Teaching Company, ABD 2002.
- Klein, G. Richard, “Archeology and the Evolution of Human Behavior”, *Evolutionary Anthropology*, IX/1 (2000), ss. 17 – 36. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1520-6505\(2000\)9](https://doi.org/10.1002/(SICI)1520-6505(2000)9)
- Ko, Kwang Hyun, “Origins of Bipedalism”, *Brazilian Archives of Biology and Technology*, LVIII/6 (Brezilya 2015), ss. 929 – 934. <https://doi.org/10.1590/S1516-89132015060399>
- Koçak, Muhammet, İslam Düşüncesinde Varlık ve Yaşam Değeri Açısından İnsan, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 2015.
- Kokaçya, Mehmet, -Ortanca, İbrahim, “Frontal Lob Sendromu ve Adli Psikiyatrik Yönleri”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, XII/4 (2020), ss. 507 – 518. <https://doi.org/10.18863/pgy.657546>
- Körükçü, Öznur, -Kukulu, Kamile, “Perinatal Kayıp ve Ebeveynlere Yansımaları”, *Dicle Tıp Dergisi*, XXXVII/4, (2010), ss. 429 – 433. <https://dergipark.org.tr>
- Krause, Johannes., Lalueza Fox, Carles., Orlando, Ludovic., Enard, Wolfgang., Green, E.Richard, Burbano, A.Hernan, ..., Paabo, Svante, “The Derived FOXP2 Variant of Modern Humans was Shared With Neandertals”, *Current Biology*, XVII/21 (2007), ss. 1908 – 1912. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2007.10.008>
- Lamarck, Jean Baptiste, *Zoological Philosophy: An Exposition With Regard to the Natural History of Animals*, çev. Hugh SR. Elliot, Cambridge University Press (1914), NY 2011.
- Leakey, Louise, “A New Fossil Skull from Olduvai”, *Nature*, CLXXXIV/959 (1959), ss. 491 – 493. <https://doi.org/10.1038/184491a0>
- Leakey, Louise, Tobias, V. Philip, Napier, R. John, “A New Species of the Genus Homo from Olduvai Gorge”, *Nature*, CCII/3545 (1964), ss. 7 – 9. <https://doi.org/10.1038/202007a0>
- Leakey, D. Mary *Olduvai Gorge: Excavations in Beds I and II, 1960-1963* (3. bs), Cambridge Uni. Press, NY 1971. <http://dx.doi.org/10.1017/S0003581500021910>

- Leakey, G. Maeve, Craig, S. Feibel, McDougall, Ian., Walker, Alan, “New Four-million-year Old Hominid Species from Kanapoi and Allia Bay, Kenya”, *Nature*, CCCLXXVI/6541 (1995), ss. 565 – 571. <https://doi.org/10.1038/376565a0>
- Leakey, G. Maeve, Spoor, Fred, Brown, H. Francis, Gathogo, N. Patrick, Kiarie, Christopher, Leakey, N. Louise, McDougall, Ian, “New Hominin Genus from Eastern Africa Shows Diverse Middle Pliocene Lineages” (2. bs.), *Human Evolution Source Book*, Routledge (2004), New York 2016, ss. 118 – 127. <https://doi.org/10.4324/9781315663999>
- Leonard, R. William, “Human Adaptability”, der. Sara Stinson, Barry Bogin, Dennis O’rourke, *Human Biology*, Wiley Blackwell, NY 2012, ss. 251 – 324. <https://doi.org/10.1002/9781118108062.ch2>
- Lewin, Roger, *Modern İnsanın Kökeni*, çev. Nazım Özüaydın (13. bs.), TÜBİTAK (1998), Ankara 2008.
- Lewin, Roger, *Human Evolution; An Illustrated Introduction* (5. bs.), John Wiley-Sons, ABD 2009.
- Lewis, Emma, “A Gene Complex Controlling Segmentation in *Drosophila*”, *Nature*, S. 276 (1978), ss. 565 – 570. <https://doi.org/10.1038/276565a0>
- Lewis D. Williams, *The Mind in the Cave: Consciousness and the Origins of Art*, Thames-Hudson, New York 2011.
- Liles, Deon, *An Introduction to Human Evolution*, English Press, Kenya 2012.
- Locke, John, *Tabiat Kanunu Üzerine İncelemeler*, çev. İsmail Çetin, Paradigma Yayınları, İstanbul 1999.
- Lorenz, Konrad, “Part and Parcel in Animal and Human Societies” *Studies in Animal and Human Behavior*, C. 2, Harvard University Press (1950), Cambridge 1971, ss. 115 – 195. <https://doi.org/10.4159/harvard.9780674430426>
- Lynch, Gary-Granger, Richard, *Big Brain: The Origins and Future of Human Intelligence*, St. Martin’s Press, New York 2008.
- Mai, L. Larry, Owl, Y. Marcus, Kersting, M. Petricia, *The Cambridge Dictionary of Human Biology and Evolution*, Cambridge Uni. Press, UK 2005. <https://doi.org/10.1108/09504120610638618>
- Malin, Edward, *Totem Poles of the Pacific Northwest Coast*, Timber Press, Incorporated, ABD 1994.

- Marin Padilla, Miguel, *The Human Brain; Prenatal Developmental and Structure*, Springer, ABD 2011. <http://doi.org/10.1007/978-3-642-14724-1>
- Marx, Karl,-Engels Friedrich, *Alman İdeolojisi*, çev. Tonguç Ok,-Olca Ge-ridönmez, Evrensel Yayınları, İstanbul 2013.
- Mathpal, Yashodhar, *Prehistoric Painting of Bhimbetka*, Abhinav Publications, Hindistan 1984.
- McGrew C.William, “Pan Symbolicus”, ed. Christopher S.Henshilwood,-Francesco d’Errico, *Homo Symbolicus*, John Benjamins Publishing, Amsterdam-Hollanda 2011, ss. 1 – 12.
- Mellaart, James, Hirsch, Udo, Balpınar, Belkıs, *The Goddess from Anatolia*, Eskenazi, Almanya 1989.
- Mellars, A.Paul, *The Neanderthal Legacy; An Archaeological Perspective from Western Europe*. Princeton University Press, ABD 2015.
- Meltzoff, N.Andrew, “Immediate and Deferred Imitation in Fourteen-and Twenty-Four-Month-Old Infants”, ed. Stella Chess,-Alexander Thomas, *1986 Annual Progress in Child Psychiatry*, Routledge, New York 1991, ss. 5 – 23. <https://doi.org/10.4324/9780203450499>
- Mithen, J. Steven, *The Prehistory of the Mind: A Search for the Origins of Art, Religion and Science*, Orion Publishing Group, London 1998.
- Morris, Desmond, Çıplak Maymun, çev. Nuran Yavuz, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1985.
- Morris, Desmond, *Primate Ethology*, Transaction Publishers, ABD 2011.
- Mounier, Aurélien, Marchal, François, Condemi, Silvana, “Is Homo Heidelbergensis a Different Species? New Insight on the Mauer Jaw”, *Journal of Human Evolution*, LVI/3 (2009), ss. 219 – 246. <https://doi.org/10.1016/j.jhevol.2008.12.006>
- Mounier, Aurélien., Condemi, Silvana., Manzi, Giorgio, “The Stem Species of Our Species: A Place for the Archaic Human Cranium from Ceperano, Italy”, *PloS one*, VI/4 (2011), ss. e18821. <http://doi:10.1371/journal.pone.0018821>
- Mutahhari, Murtaza, *İnsan-ı Kâmil*, çev. Şehmus Okur (2. bs.), Akademi Yayınları, İstanbul 1989.
- Nagel, Thomas, “What is it Like to be a Bat?”, *The Philosophical Review*, 83/4 (1974), ss. 435 – 450. <https://doi.org/10.2307/2183914>

- Napier, John, "The Antiquity of Human Walking", *Scientific American*, CCXVI/4 (1967), ss. 56 – 67. <https://doi.org/10.1038/scientificamerican0467-56>
- Ortner, J. Donald, Aufderheide, C. Arthur, ed., *Human Paleopathology: Current Syntheses and Future Options* (1988), Smithsonian Institution Press, Washington, D. C 1991.
- Özdemir, Muammer, "Neolitik Dönem Anadolu Mimarisinden Bir Kesit: Çayönü", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, III/3 (2017), ss. 248 – 265. <https://doi.org/10.21551/jhf.359199>
- Özdemir, Muammer, "Değişen Paradigmalar Üzerinden Paleolitik Çağ'da Atalar Kültü Düşüncesi Üzerine Bir Değerlendirme", *İçtimaiyat*, VII/1 (2022), ss. 1 – 21. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1176273>
- Özdoğan, Mehmet,-Başgelen, Nezir, Kuniholm, Peter, *The Neolithic in Turkey; New Excavations and New Research*, Archaeology – Art Pubns, İstanbul. 2014.
- Öztaş, Fülya., Yel, Mustafa., Öztaş, Haydar, "Biyoloji Eğitiminin Diğer Canlılar ve Çevreye Karşı İnsan Etik Değerlerinin Oluşumu Üzerine Etkileri", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXV/3 (2012), ss. 295 – 306. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/77243>
- Özüşen, Banu,-Yıldız, Zafer, "Buzul Çağı'ndan İlk Çağ'a Tüketime Tarihi", *Süleyman Demirel Üni. Vizyoner Dergisi*, IV/7 (2012), ss. 1 – 16. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/213939>
- Pettitt, Paul, "Landscapes of the Death; From Face-to-face to Place in Human Mortuary Evolution", ed. Fiona Coward, Robert Hosfield, Matt Pope, Francis Wenban Smith, *Settlement, Society and Cognition in Human Evolution*, Cambridge University Press, UK 2015, ss. 258 – 274. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139208697>
- Peyrony, Denis, "La Micoque. Les Fouilles Récentes. – Leur Signification", *Bulletin de la Société Préhistorique Française*, XXXV/6 (1938), ss. 257 – 283.
- Pluta, E. Joseph, "Technology vs. Institutions in Prehistory", *Journal of Economic Issues*, XLVI/1 (2014), ss. 209 – 226. <https://doi.org/10.2753/JEI0021-3624460109>
- Portmann, Adolf,-Stingelin, Werner, "The Central Nervous System", ed. Alexander James Marshall, *Biology and Comparative Physiology of Birds*, C. 2, Academic Press, ABD 1967, ss. 1 – 36.

- Posner, I. Michael, "Components of Skilled Performance: Human Limitations of Attention and Memory are Basic to the Analysis of Skilled Performance", *Science*, CLII/3730 (1966), ss. 1712 – 1718. <https://doi.org/10.1126/science.152.3730.1712>
- Pruetz, D.Jill, Bertolani, Paco., Ontl, B.Kelly, Lindshield, Stacy., Shelley, Mack., Wessling, G.Erin, "New Evidence on the Tool-Assisted Hunting Exhibited by Chimpanzees (*Pan troglodytes verus*) in a Savannah Habitat at Fongoli, Sénégal", *Royal Society Open Science*, II/4 (2015), ss. 1 – 11. <https://doi.org/10.1098/rsos.140507>
- Rakic, Pasko, "Evolution of the Neocortex: A Perspective from Developmental Biology", *Nature Reviews Neuroscience*, X/10 (2009), ss. 724 – 735. <https://doi.org/10.1038/nrn2719>
- Randolph Quinney, S. Patrick, Mallett, Xanthé, Black, M. Sue, "Anthropology", ed. Allan Jamieson, Andre Moenssens, *Wiley Encyclopedia of Forensic Science*, John Wiley and Son Ltd., Londra 2009, ss. 152 – 198.
- Reader, M.Simon,-Laland, N.Kevin, "Social Intelligence, Innovation, and Enhanced Brain Size in Primates", *Proceedings of the National Academy of Sciences*, XCIX/7 (2002), ss. 4436 – 4441. <https://doi.org/10.1073/pnas.062041299>
- Relethford, H.John, *The Human Species; An Introduction to Biological Anthropology* (5.bs.), McGraw Hill, ABD 2002.
- Renfrew, Colin,-Bahn, G. Paul, (ed.), *Archaeology: The Key Concepts*, Psychology Press, ABD 2005.
- Renfrew, Colin,-Bahn, G.Paul, *Archaeology; Theories, Methods and Practice* (6.bs.), Thames – Hudson, UK 2012.
- Rice, M.Prudence, *Pottery Analysis; A Sourcebook*, University of Chicago Press, ABD 2015.
- Robb, John, "Art in Archaeology and Anthropology: An Overview of the Concept", *Cambridge Archaeological Journal*, XXVII/3 (2017), ss. 587 – 597. <https://doi.org/10.1017/S0959774317000725>
- Robson, David, "A Brief History of the Brain", *New Scientist*, CCXI/2831 (2011), ss. 40 – 45. [https://doi.org/10.1016/S0262-4079\(11\)62351-8](https://doi.org/10.1016/S0262-4079(11)62351-8)
- Rogalsky, Corianne,-Hickok, Gregory, "The Role of Broca's Area in Sentence Comprehension", *Journal of Cognitive Neuroscience*, XXIII/7 (2011), ss. 1664 – 1680. <https://doi.org/10.1162/jocn.2010.21530>

- Ross, F. Callum,-Martin, D.Robert, “36 The Role of Vision in the Origin and Evolution of Primates”, *Evolutionary of Nervous Systems*, S. 4 (2007), ss. 59 – 78. <https://doi.org/10.1016/B0-12-370878-8/00001-X>
- Rossano, J.Matt, “The Religious Mind and the Evolution of Religion”, *Review of General Psychology*, X/4 (2006), ss. 346 – 364. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.10.4.346>
- Rowan, M.Yorke,-Golden, Jonathan, “The Chalcolithic Period of the Southern Levant: A Synthetic Review”, *Journal of World Prehistory*, S. 22 (2009), ss. 1 – 92. <https://doi.org/10.1007/s10963-009-9016-4>
- Russell, Pamela, “The Paleolithic Mother-Goddess: Fact or Fiction”, ed. Kelley Hays Gilpin, David S. Whitley, *Reader in Gender Archaeology*, Routledge, NY 1998, ss. 261 – 268.
- Samhita, Laasya,-Gross, J.Hans, “The ‘Clever Hans Phenomenon’ Revisited”, *Communicative and Integrative Biology*, VI/6 (2013), ss. e27122. <https://doi.org/10.4161/cib.27122>
- Sarwal, Amit, *The Dancing God: Staging Hindu Ddance in Australia*. Routledge, NY 2019.
- Savage Rumbaugh, E.Sue, Shanker, Stuart., Taylor, J. Talbot, *Apes, Language, and the Human Mind*. Oxford University Press, New York 1998.
- Savage, Candace, *Crows: Encounters with the Wise Guys of the Avian World*. Greystone Books Ltd., Kanada 2015.
- Sawyer, J.Gary,-Maley, Balaine, “Neanderthal Reconstructed”, *The Anatomical Record Part B: The New Anatomist: An Official Publication of the American Association of Anatomists*, CCLXXXIII/1 (2005), ss. 23 – 31. <https://doi.org/10.1002/ar.b.20057>
- Schmidt, Klaus, *Göbeklitepe; A Stone Age Sanctuary in South-Eastern Anatolia*. ex Oriente e.V., Almany 2012.
- Shea, J.John “The Middle Paleolithic of the East Mediterranean Levant”, *Journal of World Prehistory*, S. 17 (2003), ss. 313 – 394. <https://doi.org/10.1023/B:JOWO.0000020194.01496.fe>
- Shumaker, W.Robert, Walkup, R.Kristina, Beck, B.Benjamin, *Animal Tool Behavior: the Use and Manufacture of Tools by Animals*, Johns Hopkins University Press, Baltimore MD 2011.
- Smith, G.Elliot, *Elephants and Ethnologists*, Kegan Paul Trench, Trubner-Co. Ltd., London 1924. <https://archive.org/stream/ElephantsAndEthnologists>

- Snodgrass, M. Anthony, *The Dark Age of Greece: An Archaeological Survey of the Eleventh to the Eighth Centuries BC*, Routledge, New York 2001. <https://doi.org/10.4324/9781315086781>
- Snodgrass, J. Josh, “Human Energetics”, der. Sara Stinson, Barry Bogin, Dennis O’rourke, *Human Biology*, Wiley Blackwell, New York 2012, ss. 325 – 384.
- Soltekin, F. Muhammed, “Hobbes ve Kuçuradi’de Bir Kişinin Değeri”, *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 46 (2019), ss. 99 – 107. <https://doi.org/10.35237/sufesosbil.512000>
- Spector, H. Robert, “Visual Fields”, ed. Kenneth H. Walker, Dallas W. Hall, Willis J. Hurst, *Clinical Methods: The History, Physical, and Laboratory Examinations* (3. bs.), Butterworths (1990), Boston 2011, ss. 565 – 572.
- Speijer, P. Robert, Palike, Heiko., Hollis, J. Christopher, Hooker, J. Jeremy, Ogg, G. James, “The Paleogene Period”, der. Felix M. Gradstein, James G. Ogg, Schmitz D. Mark, Gabi M. Ogg, *Geologic Time Scale 2020* (2. bs.), *Candice Janco, UK 2020*, ss. 1087–1140. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-824360-2.00028-0>
- Sponheimer, Matt., Alemseged, Zeresenay., Cerling, E. Thure, Grine, E. Frederick, Kimbel, H. William, Leakey, G. Meave, ... Wynn, G. Jonathan, “Isotopic Evidence for the Diet of an Early Hominid, *Australopithecus Africanus*”, *Proceedings of the National Academy of Science*, CX/26 (2013), ss. 10513 – 10518. <https://doi.org/10.1073/pnas.1222579110>
- Stassinopoulos Huffington Arianna, *Picasso: Creator and Destroyer*, Simon and Schuster, New York 1988.
- Steffoff, Rebecca, *Modern Humans*, Marshall Cavendish, New York 2010.
- Steiner, Gary, *Anthropocentrism and Its Discontents; The Moral Status of Animals in the History of Western Philosophy*, University of Pittsburgh Press, ABD 2010.
- Stinson, Sara, Bogin, Barry, O’Rourke, Dennis, Huss Ashmore, Rebecca, “Human Biology; An Evolutionary and Biocultural Perspective”, der. Sara Stinson, Barry Bogin, Dennis O’rourke, *Human Biology*, Wiley Blackwell, New York 2012, ss. 1 – 22.
- Susman, L. Randall, “Hand of *Paranthropus Robustus* From Member 1, Swartkrans: Fossil Evidence for Tool Behavior”, *Science*, CCXL4853 (1988), ss. 781 – 784. <https://doi.org/10.1126/science.3129783>

- Sussman, W. Robert, *Primate ecology and social structure*. Pearson Custom Publishing, ABD 1999.
- Şahin, E.Tahir, “Ateş’in Geçmişi, Ateş-İnsan-Dans İlişkisinin Kökeni ve Nevruz (Uzak Geçmişin Kamplarında Korku, Gerilim ve Yaşama Sevincinin Ritmi)”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XXX/1 (2020), ss. 59 – 75. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.643949>
- Şeriati, Ali, *İnsan*, çev. Şamil Öcal (2. bs.), Fecr Yayınları (1990), Ankara 1996.
- Şeriati, Ali, *İnsanın Dört Zindanı*, çev. Hüseyin Hatemi (5.bs.), İşaret Yayınları (1984), İstanbul 1997.
- Şeriati, Ali, *Sanat*, çev. E. Okumuş, Şamil Öcal, (2. bs.), Anka Yayınları (1997), İstanbul 2004.
- Şeriati, Ali, *Kendini Devrimci Yetiştirmek*, çev. Ejder Okumuş, Fecr Yayınları (1990), Ankara 2013.
- Şimşek, Fitnat, “Paleolitik Dönemde İnsan Türleri”, *Uluslararası Amisos Dergisi*, II/3 (2017), ss. 66 – 85.
- Taslaman, Caner, *Evrin Teorisi, Felsefe ve Tanrı* (20. bs.), İstanbul Yayınevi (2007), İstanbul 2016.
- Taylor, H.Alex, Knaebe, Brenna., Gray, D.Russell, “An End to Insight? New Caledonian Crows can Spontaneously Solve Problems Without Planning Their Actions”, *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, CCLXXIX/1749 (2012), ss. 4977 – 4981. <https://doi.org/10.1098/rspb.2012.1998>
- Tomasello, Michael., George, L.Barbara, Kruger, C. Ann, Jeffrey, Michael., Evans, Andrea, “The Development of Gestural Communication in Young Chimpanzees”. *Journal of Human Evolution*, XIV/2 (1985), ss. 175 – 186. [https://doi.org/10.1016/S0047-2484\(85\)80005-1](https://doi.org/10.1016/S0047-2484(85)80005-1)
- Tremblay, Pascale-Dick, S.Anthony, “Broca and Wernicke are Dead, or Moving Past the Classic Model of Language Neurobiology”, *Brain and Language*, S.162 (2016), ss. 60 – 71. <https://doi.org/10.1016/j.bandl.2016.08.004>
- Trigger, G.Bruce, *A History of Archaeological Thought* (2. bs.), Cambridge Uni. Press (1996), ABD 2006. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511813016>
- Trinkaus, Erik, “Human Evolution: Neandertal Gene Speaks Out”, *Current Biology*, XVII/21 (2007), ss. R917 – R919. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2007.09.055>

- Tulving, Endel,-Lepage, Martin, “Where in the Brain Is the Awareness of One’s Past?” ed. Daniel L. Schacter, Elaine Scarry, *Memory, Brain and Belief*, Harvard University Press, Cambridge, MA 2000, ss. 208 – 228.
- Tustime, “Genel Embriyoloji”, der. Özgür Çınar, *Histoloji ve Embriyoloji* (6. bs.), Tustime Yayıncılık Ltd. Şti., Ankara 2020, ss. 75 – 95.
- Türkel, Yakup,-Terzi, Murat, “Talamus’un Anatomik ve Fonksiyonel Önemi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi*, XXIV/4 (2007), ss. 144 – 154. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/188839>
- Tylor, B. Edward, *Primitive Culture II: Researches Into the Development of the Mythology, Philosophy, Religion, Art and Custom*, John Murray, Londra 1871.
- Tylor, B. Edward, *Anthropology: An Introduction to the Study of Man and Civilization*, D. Appleton and Company, New York 1896.
- Ubelaker, H.Douglas, *Human Skeletal Remains*, Taraxacum, Washington 1980.
- Uhri, Ahmet, *Anadolu’da Ölümün Tarih Öncesi Bir Geleneğin Oluşum Süreci*, Ege Yayınları, İstanbul 2010.
- Üngüren, Engin, “Beynin Nöroanatomik ve Nörokimsiyal Yapısının Kişilik ve Davranış Üzerindeki Etkisi”, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, VII/1 (2015), ss. 193 – 219. <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf>
- Van Essen, C.David, “Surface Based Comparisons of Macaque and Human Cortical Organization”, ed. Stanislas Dehaene, Jean R. Duhamel, Marc D. Hauser, Giacomo Rizzolatti, *From Monkey Brain to Human Brain: A Fyssen Foundation Symposium*, MIT press, UK 2005, ss. 3 – 19.
- Velo, Joseph,-Kehoe, B.Alice, Red Ocher in the Paleolithic, ed. Mary L. Foster,-Lucy Botscharow, *The Life of Symbols*, Routledge, NY 2019, ss. 101 – 111.
- Villa, Paola,-Lenoir, Michel, “Hunting Weapons of the Middle Stone Age and the Middle Palaeolithic: Spear Points from Sibudu, Rose Cottage and Bouheben”, *Southern African Humanities*, XVIII/1 (2006), ss. 89 – 122. <https://hdl.handle.net/10520/EJC84769>
- Villa, Paola,-Lenoir, Michel, “Hunting Weapons of the Middle Paleolithic: Spear Points from the Grotte du Bison at Arcy-sur-cure (Yonne)”, *Journal of Human Evolution*, LVI/2 (2009), ss. 247 – 261. http://doi.org/10.1007/978-1-4020-9699-0_5

- Villmoare, Brian., Kimbel, H. William, Seyoum, Chalachew., Campisano, J. Christopher, DiMaggio, N. Erin, Rowan, John, ..., Reed, E. Kaye, "Early Homo at 2.8 Ma from Ledi-Geraru, Afar, Ethiopia", *Science*, CC-CXLVII/6228 (2015), ss. 1352 – 1355. <https://doi.org/10.1126/science.aaa1343>
- Vygotsky, S. Lev, *Thought and Language*. MIT press, ABD 2012.
- Yamane, Katsu, Kuffner, J. James, Hodgins, K. Jessica, "Synthesizing Animations of Human Manipulation Tasks", In *ACM SIGGRAPH 2004 Papers*, XXIII/3 (İnternet 2004), ss. 532 – 539. <http://doi.org/10.1145/1186562.1015756>
- Yeung, Y. Anthony, Arbor C. Taflin, Garg, Rohin, (2023), "Anatomy, Sesamoid Bones". *StatPearls [Internet]*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK578171>
- Yıldız, Recep, *İnsan Değeri ve Değerlemeleri*, Ekin Yayınevi, Ankara 2021.
- Zollikofer, P. E. Christop, Ponce de Leon, S. Marcia, Lieberman, E. Daniel, Guy, Franck, Pilbeam, David., Likius, Andossa., Mackaye, T. Hassane, Vignaud, Patrick., Brunet, Michel, "Virtual Cranial Reconstruction of Sahelanthropus Tchadensis", *Nature*, 434 (2005), ss. 755 – 759. <https://doi.org/10.1038/nature03397>
- Wadley, Lyn, "What Is Cultural Modernity? A General View and A South African Perspective from Rose Cottage Cave", *Cambridge Archaeological Journal*, XI/2 (2001), ss. 201 – 221. <https://doi.org/10.1017/S0959774301000117>
- Wadley, Lyn, Hodgskiss, Tamaryn., Grant, Michael, "Implications for Complex Cognition from the Hafting of Tools With Compound Adhesives in the Middle Stone Age, South Africa", *Proceedings of the National Academy of Sciences*, CV/24 (2009), ss. 9590 – 9594. <https://doi.org/10.1073/pnas.0900957106>
- Wake, B. David, "Homoplasy: The Result of Natural Selection, or Evidence of Design Limitations?", *The American Naturalist*, CXXXVII/3 (1991), ss. 543 – 567. <https://doi.org/10.1086/285234>
- Walker, C. Alan, Leakey, E. Richard, Harris, M. John, Brown, H. Francis, "2.5-Myr Australopithecus Boisei West of Lake Turkana, Kenya", *Nature*, S. 322 (1986), ss. 517 – 522. <https://doi.org/10.1038/322517a0>
- Walker, Alan., Leakey, E. Richard, (ed.), *The Nariokotome Homo Erectus Skeleton*, Harvard University Press, ABD 1993.

- Ward, V.Carol, Manthi, K.Fredrick, Plavcan, M.Joseph, “New Fossils of *Australopithecus Anamensis* from Kanapoi, West Turkana, Kenya (2003e2008)”, *Journal of Human Evolution*, S. 3 (2013), ss. 1 – 24. <http://doi.org/10.1016/j.jhevol.2013.05.006>
- Washburn, L.Sherwood, “The Evolution of Man”, *Scientific American*, CCXXXIX/3 (1978), ss. 194 – 211. <https://www.jstor.org/stable/e24955787>
- Weber, Max, *Sosyolojinin Temel Kavramları*, çev. Medeni Beyaztaş (10. bs.), Yarı Yayınları (1962), İstanbul 2015.
- Weiss, L. Mark,-Tackney, Justin, “An Introduction to Genetics”, der. Sara Stinson, Barry Bogin, Dennis O’rourke, *Human Biology*, Wiley Blackwell, New York 2012, ss. 53 – 98.
- Weller, J.Marvin, “Evolution of Mammalian Teeth”, *Journal of Paleontology*, XLII/2 (1968), ss. 268 – 290. <https://www.jstor.org/stable/i255776>
- Wenban Smith, F.Francis, Bates, R.Martin, Parfitt, A.Simon, Preece, C. Richard, Stewart, R.John, ..., Whittaker, E.John, “The Clactonian Elephant Butchery Site at Southfleet Road, Ebbsfleet, UK”, *Journal of Quaternary Science: Published for the Quaternary Research Association*, XXI/5 (2006), ss. 471 – 483. <https://doi.org/10.1002/jqs.1033>
- Wenke, J. Robert,-Olszewski, I.Deborah, *Patterns in Prehistory: Human-kind’s First Three Million Years*, Oxford University Press, ABD 2007.
- Westergaard, C. Gregory,-Suomi, J.Stephen, “The Manufacture and Use of Bamboo Tools by Monkeys; Possible Implications Fort the Development of Material Culture Among East Asian Hominids”, *Journal of Archaeological Science*, XXII/5 (1995), ss. 677 – 681. [https://doi.org/10.1016/S0305-4403\(95\)80153-7](https://doi.org/10.1016/S0305-4403(95)80153-7)
- White, D.Tim, WoldeGabriel, Giday., Aswaf, Berhane., Ambrose, Stan., Beyene, Yonas., Bernor, L.Raymond, ... , Suwa, Gen, “Asia Issie, Aramis and the Origine of *Australopithecus*”, *Nature*, CDXL/7086 (2006), ss. 883 – 889. <https://doi.org/10.1038/nature04629>
- White, D.Tim, Asfaw, Berhane, Beyene, Yonas, Haile Selassie, Yohannes., Lovejoy, C.Owen, Suwa, Gen, WoldeGabriel, Giday, “*Ardipithecus Ramidus* and the Paleobiology of Early Hominids”, *Science*, CCCXXVI/5949 (2009), ss. 64 – 86. <https://doi.org/10.1126/science.1175802>

- White, D.Tim, Black, T.Michael, Folkens, A.Pieter, *Human Osteology* (3. bs.), Academic Press (1991), ABD 2011.
- Wilkins, S. John,-Ebach, C.Malte, “Homology and Analogy”, *The Nature of Classification: Relationships and Kinds in the Natural Sciences*, Palgrave Macmillan, UK 2014, ss. 85 – 108. <http://doi.org/10.1007/s11191-014-9730-x>
- Windsor, William,-Windsor, Russel Haigh I., “Is Phrenology Scientific?”, *Phrenology: The Science of Character*, Ferris-Windsor Company, Washington 1921, ss. 569 – 580. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/14264-021>
- Wood, Bernard,-Aiello, C.Leslie, “Taxonomic and Functional Implications of Mandibular Scaling in Early Hominins”, *American Journal of Physics and Anthropology*, S. 105 (1998), ss. 523 – 538. [https://doi.10.1002/\(SICI\)1096-8644\(199804\)105:4<523](https://doi.10.1002/(SICI)1096-8644(199804)105:4<523)
- Wood, Bernard,-Collard, Mark, “The Human Genus”, *Science*, CC-LXXXIV/5411 (1999), ss. 65 – 71. <https://doi.org/10.1126/science.284.5411.65>
- Wood, Bernard, *Human Evolution; A Very Short Introduction* (2. bs.), Oxford Universitesi Press, ABD 2019.
- Wrangham, W.Richard, Jones, H. James, Laden, Greg., Philbeam, David., Brittain L.Conklin Nancy, “The Raw and the Stolen; Cooking and the Ecology of Human Origins”, *Current Anthropology*, XL/5 (1999), ss. 567 – 587. <https://doi.org/10.1086/300083>
- Wrangham, W.Richard, *Catching Fire; How Cooking Made Us Human*. Basic Books, New York 2009.
- Wu, Xinzhi,-Athreya, Sheela, “A Description of the Geological Context, Discrete Traits, and Linear Morphometrics of the Middle Pleistocene Hominin from Dali, Shaanxi Province, China”, *American Journal of Physical Anthropology*, CL/1 (2013), ss. 141 – 157. <https://doi.org/10.1002/ajpa.22188>.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1594

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 306

Kitap Adı: Niçin İnanıyor Niçin İnanmıyoruz -İnanç Fenomenolojisine Giriş-
Book Title: Why Do We Believe Why Don't We Believe -An Introduction to the
Phenomenology of Belief-

ISBN: 978-625-5536-19-8

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536198

Yazar | Author: Müfit Selim SARUHAN | orcid.org/ 0000-0001-8065-3156

Kurum | Institution: Ankara Üniversitesi

ROR ID: ror.org/01wntqw50

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 166

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs | May 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAB | Din felsefesi | Philosophy of religion

BISAC: PHI026000 | Felsefe / Din | Philosophy / Religious

THEMA: QRD | Din felsefesi | Philosophy of religion

LC: BL51 | Din felsefesi – Genel konular | Philosophy of religion – General

Atf Bilgisi | Cite as: Saruhan, Müfit Selim. *Niçin İnanıyor Niçin İnanmıyoruz - İnanç Fenomenolojisine Giriş-*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Abel, Donald C. *Theories of human nature: classical and contemporary readings*. Columbus, OH: Biblio Publishing, 2015.
- Acar, Rahim. *Talking About God And Talking About Creation: Avicenna's And Thomas Aquinas' Positions*. Boston: Brill Academic Pub, 2005.
- Akdağ, Özcan. "XIII. Yüzyıl Avrupa'sında Gazâlî İmajı". *Bilimname* 2017, sy 34 (31 Ekim 2017): 499-510.
- Akdemir Süleyman, Betül. "Çağdaş Epistemolojide Mistik İnançların Epistemolojik Değerine İlişkin Problemler ve Çözüm Arayışları". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8, sy 1 (15 Mart 2021): 481-505.
- Aktulum, Kubilay. "Felsefi Metin Okuma ve Yazma Yöntemleri Ders Notları". *Art-e Sanat Dergisi* 2, sy 3 (28 Nisan 2009): 1-21.
- Allen, Douglas. "Din Fenomenolojisi". *The Routledge Companion to the Study of Religion* XXXV, sy 35 (1996): 437-65.
- Allison, Joel. "Religious Conversion: Regression and Progression in an Adolescent Experience". *Journal for the Scientific Study of Religion* 8, sy 1 (1969): 23-38.
- Alonso, Manuel. "Influencia de Algazel en el mundo latino". *Al-Andalus : revista de las Escuelas de Estudios Árabes de Madrid y Granada* 23, sy 2 (1958): 371-80.
- Alper, Ömer Mahir. *İslam Felsefesinde Akıl- Vahiy Felsefe Din İlişkisi*. İstanbul: Kitabevi, 2000.
- Arabi, Muhyiddin İbn. *Fütuhat-ı Mekkiyye* 12. Çeviren Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2010.
- Argyle, Michael. *Psychology and Religion: An Introduction*. Hoboken: Taylor and Francis, 2005.
- Arıcan, M. Kazım. "Spinoza'nın Tanrı Anlayışının Din Felsefesi Açısından Değerlendirilmesi". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11, sy 1 (15 Haziran 2007): 173-206.
- Arık, Durmuş. *Kavram Atlası / Dinler Tarihi I*. Ankara: Gazi Kitabevi, 2020.
- Aristoteles. *İkinci Çözümlemeler*. Çeviren Ali Houshiary. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.

- . *Kategoriler*. Çeviren Saffet Babür. İmge Kitabevi Yayınları, 2002.
- . *Kategoryalar*. Çeviren H.R. Atademir. İstanbul, t.y.
- . *Metafizik*. Çeviren Ahmet Arslan. 3. bs. İstanbul: Divan Kitap, 2021.
- Arslan, Ahmet. *Felsefeye Giriş*. Ankara, 1994.
- Ay, Mahmut. “Tanrı Tasavvurlarının Politik Tasarımlara Yansıması”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 46, sy 2 (01 Ağustos 2005): 107-30.
- Ayni, Mehmet Ali. *Hayat Nedir?* İstanbul: Buyuyen Ay Yayınları, 1945.
- Başerer, Dilek ve Ekrem Ziya Duman. “Felsefi Süreç İçinde Düşünme Olgusu”. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi* 9, sy 2 (31 Aralık 2019): 379-95.
- Bedevi, Abdurrahman. *Batı Düşüncesinin Oluşumunda İslam’ın Rolü*. Çeviren Muharrem Tan. İstanbul: İz Yayıncılık, 2002.
- Beşer, Ali Sertan. “Gazzali Descartes’ın Felsefesine Etki Etmiş Midir?” *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, sy 19 (14 Haziran 2023): 60-79.
- Birand, Kamuran. *İlk Çağ Felsefesi Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, t.y.
- Bon, Gustave Le. *Kitleler Psikolojisi*. İstanbul: Dorlion Yayınları, 2020.
- Bor, İbrahim. “John Locke Epistemolojisinde Bilgi Ve İman”. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13, sy 24 (15 Aralık 2011): 35-51.
- Bozkurt, Ömer. *Yeni Felsefe: Bir Metodik Felsefe Tasavvuru*. Ankara: Maarif Mektepleri, 2020.
- Brian Davies. *Introduction To The Philosophy Of Religion Oxford University Press*. Colorado: Oxford University Press, 1995.
- Brown, David A. *Guide to Religions*. London: SPCK, 1986.
- Ceran, Ömer. *İslam Felsefesinde Ahlâki Görecelik*. Ankara: Fecr Yayınları, 2022.
- Chittick, William C. “The Ambiguity of the Qur’anic Command,”. İçinde *Between Heaven and Hell: Islam, Salvation, and the Fate of Others*, editör Mohammad Hassan Khalil. New York: Oxford University Press, t.y.
- Clifford, William Kingdon. “İnanç Ahlakı”. Çeviren Ferit Uslu. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5, sy 9 (30 Haziran 2006): 125-36.

- Craig, William Lane. *Kelam Kozmolojik Kanıtı*. Çeviren Zikri Yavuz. İstanbul: İstanbul Yayınevi, t.y.
- Çapak, İbrahim. “Klasik Mantıkta Kategoriler Teorisi”. *Felsefe Dünyası*, sy 40 (01 Aralık 2004): 108-28.
- Çelebi, Emin. “Kuşkucu ve Agnostik Tutum Bakımından David Hume’un Din Eleştirisine Eleştirel Bir Bakış”. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, sy 11 (2011): 25-40.
- Çetin, İsmail. *John Locke’da Tanrı Anlayışı*. Vadi Yayınları, 1995.
- Davies, Paul. *God and the New Physics*. New York: Touchstone, 1983.
- Deniz, Gürbüz. “Gâzali’yi Anlamanın Usulü”. *Diyanet İlmi Dergisi* 47, sy 3 (2011): 7-26.
- Descartes, Rene. *Aklın İdaresi İçin Kurallar*. Çeviren Mehmet Karasan. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1989.
- . *Meditasyonlar: Metafizik Üzerine Düşünceler*. Çeviren Çiğdem Dürüşken. İstanbul: Alfa Yayınları, 2015.
- Dilthey, Wilhelm. *Selected Works, Volume IV: Hermeneutics and the Study of History*. Edited by Rudolf A. Makkreel and Frithjof Rodi. Princeton: Princeton University Press, 1996.
- Dorman, Emre. *Modern Bilim: Tanrı Var*. İstanbul: İstanbul Yayınevi, 2011.
- Durkheim, Émile, ve Joseph Ward Swain. *The elementary forms of the religious life*. New York: The Free Press, 1965.
- Duygu ve Din*, t.y.
- Ece, Muhammet Nasih. “Var olmanın ve düşünmenin en genel kategorilerine (Bilim-Felsefe-Din-Sanat) Dair Bir Çözümleme”. İzmir, 2023.
- Emiroğlu, İbrahim. *Klasik Mantığa Giriş*. Elis Yayınları, 2010.
- Evans, C. Stephen ve R. Zachary Manis. *Din Felsefesi İman Üzerine Rasyonal Düşünme*. Çeviren Ferhat Akdemir. Elis Yayınları, 2010.
- Fârâbî. *Harfler kitabı: Kitab’l-Huruf*. Çeviren Muhittin Tacit ve Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2008.
- Flew, Antony. *Yanılmışım Tanrı Varmış*. Çeviren Hasan Kaya ve Zeynep Ertan. İstanbul: Profil Kitap, 2015.
- Frede, Michael. *Essays in ancient philosophy*. Minnesota: University of Minnesota Press, 1987.

- Gadamer, Hans-Georg. *Truth and Method*. Translated by Joel Weinsheimer and Donald G. Marshall. London: Continuum, 2004.
- Garden, Kenneth. *The First Islamic Reviver: Abu Hamid al-Ghazali and his Revival of the Religious Sciences*. Oxford New York: Oxford University Press, 2013.
- Gâzali, Ebu Hamid. *Al Ghazzali's Mishkat Al-Anwar*, "The Niche for Lights". Çeviren W. H. T. Gairdner. 2. bs, 1952.
- . *Mışkatü'l-Envar*. Editör Ebu'l-Âla. Kahire, 1964.
- Griffel, Frank. *Gazzâlî'nin Felsefî Kelamı*. Çeviren İbrahim Halil Üçer ve Muhammed Fatih Kılıç. İstanbul: Klasik Yayınları, 2012.
- Gros, Frederic. *İtaat Etmemek*. Çeviren Zeynep Büşra Bölükbaşı. 3. bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2023.
- Gutas, Dimitri. *Yunanca Düşünce Arapça Kültür*. Çeviren Lütfü Şimşek. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2003.
- Güneş, Merdan. "Gazzâlî'nin Batı Dünyasına Etkisi". *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy 1 (25 Haziran 2015): 61-86.
- Güvenç, Bozkurt. *Kültür Konusu ve Sorunlarımız*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985.
- Hatip, Abdülkerim. *Allah ve'l-İnsan*. Beyrut, t.y.
- Hermann, W. *Tarih, İnsan ve Dil Felsefesi Üzerine Altı Konferans*. Çeviren İsmail Tunalı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1959.
- Hick, Jhon. *Classical and Contemporary Readings in the Philosophy of Religion*. New York, 1964.
- Hick, John. *Faith and Knowledge: A Modern Introduction to the Problem of Religious Knowledge*. 2nd ed. [with a new preface]. Eugene (Or.): Wipf and Stock, 2009.
- Hobson, John Montagu. *Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri*. Çeviren Esra Ermert. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- Hofstede, Geert. *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. SAGE Publications, 2001.
- Hume, David. "The Natural History of Religion, Dialogues and NaturalHistory of Religion". İçinde *Dialogues concerning natural*

- religion; and, the natural history of religion, editör J. C. A. Gaskin. Oxford world's classics. Oxford: Oxford University Press, 1998.
- İzutsu, Toshihiko. *Kur'an'da Allah ve İnsan*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1975.
- İbn Rüşd. *Faslu'l-Makâl ve Takriru mâ Beyne's-Şeria ve'l-Hikme mine'l-İttisal*. Çeviren Süleyman Uludağ. İstanbul, 1985.
- İbnü'l-Arabi. *Fususul-Hikem*. Editör Ebu'l-Âla. Beyrut, t.y.
- İzetbegoviç, Aliya. *Doğu Batı Arasında İslam*. Çeviren Şaban Salih. İstanbul: Klasik Yayınları, 2015.
- Kant, Immanuel. *Prolegomena*. Çeviren İonna Kuçuradi ve Yusuf Örnek. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, 1995.
- . *Religion within the Boundaries of Mere Reason*. Çeviren Allen W. Wood ve George Di Giovanni. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- Kant, Immanuel ve İsmet Zeki Eyüpoğlu. *Pratik Usun Eleştirisi*. İstanbul: Say Yayınları, 1994.
- Karlığa, Bekir. *İslam Düşüncesi'nin Batı Düşüncesi'ne Etkileri*. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2004.
- Kaya, Emrah. “İbnü'l-Arabî'nin Din ve İnançlara Yaklaşımının William Chittick ve Reza Shah-Kazemi Perspektifiyle Evrenselci Yorumu”. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18, sy 33 (15 Haziran 2016): 53-73.
- Kenny, Anthony. “Bilgi, İnanç ve İman”. Çeviren Tuncay Akgün. *İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, sy 9 (30 Haziran 2018): 159-82.
- Kılıç, İBRAHİM. “Kindî'nin Bilgi Teorisi”. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2003.
- Kirk, Geoffrey S. *Myth: its meaning and functions in ancient and other cultures*. Repr. Berkeley, Calif.: Univ. of Calif. Press, 1998.
- Kojeve, Alexandre. *Otorite Kavramı*. Çeviren Murat Erşen. İstanbul: Alfa Yayınları, 2020.
- Köse, Ali. *Conversion to Islam A Study of Native British Converts*. London: Kegan Paul, 1996.
- Kumeyr, Yuhanna. *İslam Felsefesinin Kaynakları*. Çeviren Fahrettin Olguner. İstanbul, 1976.
- Kurt, Abdurrahman. “Sosyolojik Din Tanımları ve Dine Teolojik Bakış Sorunu”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17, sy 2 (01 Haziran 2008): 73-93.

- Locke, John. *An Essay Concerning Human Understanding*. Oxford: Dover Publications, 1894.
- . *Hoşgörü Üstüne Bir Mektup*. Çeviren Melih Yürüşen. Ankara: Liberte Yayınları, 20283-04-04.
- . *Tabiat Kanunu Üzerine Denemeler*. Çeviren İsmail Çetin. İstanbul: Paradigma Yayınları, 1999.
- Mackie, J. L. *The miracle of theism: arguments for and against the existence of God*. New York: Clarendon Press; Oxford University Press, 1982.
- Matson, Wallace. *A New History of Philosophy*. New York: Harcourt College Publishers, 1987.
- Mehdiyev, Nebi. *Çağdaş Din Felsefesinde Epistemolojik Yaklaşımlar ve Tanrı İnancının Rasyonelliği*. İstanbul: İsam Yayınları, 2008.
- Mengüşoğlu, Takiyettin. *İnsan Felsefesi*. Doğu Batı Yayınları, 2021.
- Moravcsik, J. M. E. *Aristotle; a collection of critical essays*. Indiana: Notre Dame Press, 1967.
- Mutlu, Esra Çağrı. “Kelimelemler veya Şeyler: Aristoteles’in Kategorileri Ne-yi Sınıflar?” *Dört Öge*, sy 10 (01 Aralık 2016): 19-28.
- O’leary, De Lacy. *İslam Düşüncesi ve Tarihteki Yeri*. Çeviren Hüseyin Yurdaydın ve Y. Kutluay. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2018.
- Öteleş, Zeliha. “Din İki Kısımdır: Allah İndindeki Din ve Halk İndindeki Din (Din Kavramına Füsüs Merkezli Bir Bakış)”. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7, sy 1 (29 Haziran 2020): 541-60.
- Özcan, Şevket. “Din Fenomenolojisinin Paradigmatik Özellikleri”. *İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, sy 7 (30 Haziran 2017): 125-46.
- Özgül, Ömer. “İbnü’l-Arabî ve Mevlânâ’nın Din Anlayışı Çerçevesinde Öteki’nin Konumu”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8, sy 1 (15 Mart 2021): 431-51.
- Özlem, Doğan. *Mantık: kalsik/sembolik mantık, mantık felsefesi*. 7. bs. İstanbul: İnkılap, 2004.
- Peterson, Michael ve William Hasker. *Akıl ve İnanç / Din Felsefesine Giriş*. Çeviren Rahim Acar. İstanbul: Küre Yayınları, 2006.
- Rahner, Karl. *Dictionary of theology*. New York: Crossroad, 1985.
- Reçber, Mehmet Sait. *Tanrı’yı Bilmenin İmkânı ve Mahiyeti*. Ankara: Kitabiyat Yayınları, 2004.

- Ricoeur, Paul. *Interpretation Theory: Discourse and the Surplus of Meaning*. Fort Worth: Texas Christian University Press, 1976.
- Saruhan, M. Selim. *İnsan ve Ahlâkın Doğası Üzerine*. Ankara: Fecr Yayınları, 2023.
- Saruhan, Müfit Selim. “Kindi ve Beş Cevher”. *Felsefe Dünyası*, sy 42 (15 Aralık 2005): 166-75.
- . “Niçin Farklı Yorumluyoruz?” *Eskiyeşi*, sy 34 (30 Mayıs 2017): 191-202.
- Saylık, Ahmet. “Hofstede’nin Kültür Boyutları Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması; Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi* 8, sy 3 (03 Ekim 2019): 1860-81.
- Spinks, G. Stephens. *Psychology and Religion*. U.S, 1965.
- Spinoza. *Etika*. Çeviren hilmi ziya Ülken. İstanbul: Ülken Yayınları, 1984.
- Swinburne, Richard. *Faith and Reason*. Oxford: Oxford University Press, 1981.
- Şahin, Hüseyin. “Anthropic Principle and Fine Tuning Argument of Modern Evidences about the Existence of God”, *Artuklu İlahiyat Bilimleri Dergisi* 1, sy 2 (t.y.): 57-81.
- . “Delilcilik Bağlamında Tanrı İnancının Rasyonelliği”. *İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, sy 2 (31 Aralık 2014): 71-94.
- Tan, Necmettin. “Kant’ın Din Anlayışı”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 51, sy 2 (01 Ağustos 2010): 315-30.
- Taylan, Necip. *Mantık Tarihçesi-Problemleri*. İstanbul: M.ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1996.
- Thompson, Manley. “Philosophical Approaches to Categories”. *The Monist* 66, sy 3 (1983): 336-52.
- Topaloğlu, Bekir. *İslam Kelamcılarına ve Filozoflara Göre Allah’ın Varlığı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1992.
- Tümer, Günay, Abdurrahman Küçük ve Mehmet Alparslan Küçük. *Dinler Tarihi*. 3. bs. Ankara: Ocak Yayınları, 1997.
- Tüzer, Abdullatif. “Rasyonel/Doğal Din ve Spinoza”. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy* 3, sy 1 (30 Haziran 2013): 33-51.

Uğuz Ayşe Göğüş *İslâm Felsefesinde Ahlâk ve Kategoriler* Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, (Ankara,2024)

Ülger, Mustafa. “John Locke’un İman Anlayışı”. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi* 7, sy 1 (30 Kasım 2008): 118-23.

Ülken, Hilmi Ziya. “Kültür Değişimleri, Mümtaz Turhan”. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi* 2, sy 7 (24 Şubat 2014): 152-53.

———. *Uyanış Devirlerinde Tercümenin Rolü*. İstanbul, 1997.

Wach, Joachim. *Sociology of Religion*. Chicago: University of Chicago Press, 1944.

Yıldız, Mualla. “The Outlook of Being Religious among Young People in Turkey”. İçinde *Religiosity in East and West– Conceptual and Methodological Challenges*, 20-21. Almanya, 2019.

Yıldız, Muharrem. “Din Fenomenolojisinin Belli Başlı Öncülleri”. *EKEV Akademi Dergisi* 16, sy 53 (t.y.): 247-78.

Zamir, Syed Rızwan. “Descartes and Al-Ghazālī: Doubt, Certitude and Light”. *Islamic Studies* 49, sy 2 (22 Ekim 2024): 219-51.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1596

Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 307

Kitap Adı: Pakistan’da Din Psikolojisi -Pakistan’daki Din Psikolojisi Çalışmalarına Genel Bir Bakış-

Book Title: Psychology of Religion in Pakistan -An Overview of Studies in Psychology of Religion in Pakistan-

ISBN: 978-625-5536-20-4

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536204

Yazar | Author: Sadia ASGHAR | orcid.org/0000-0003-0524-7013

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 135

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs | May 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JMH Din Psikolojisi | Psychology of religion

BISAC: PSY036000 Din Psikolojisi | Psychology / Religious

THEMA: JMH Din Psikolojisi | Psychology of religion

LC: BL53 Din Psikolojisi | Psychology of Religion

Atf Bilgisi | Cite as: Asghar, Sadia. *Pakistan’da Din Psikolojisi -Pakistan’daki Din Psikolojisi Çalışmalarına Genel Bir Bakış-* Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Aarnio, Kia- Lindeman, Marjaana. "Paranormal Beliefs, Education, And Thinking Styles". *Personality And Individual Differences* 39/7 (2005), 1227- 1236. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.04.009>.
- Abbas, Safdar vd. "Peoples' Perceptions About Visiting Sufi Shrine in Pakistan". *A Research Journal of South Asian Studies* 28/2 (2013), 369-387.
- Abbas, Syed Nadeem. "The Impact of Belief in Paranormal Activities on Orientation to Happiness of Youth in Pakistan". *İnterdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business* 5/7 (2013), 432-440.
- Abdul-Rehman, Zohair. "Islamic Spirituality and Mental Well-Being". *Yaqeen Institute for Islamic Research* (2017), 1-23. <https://yaqeeninstitute.org/read/paper/islamicspirituality-and-mental-well-being>.
- Abeles, Norman vd. "The İmpact Of An Older Adult's Death On The Family". *Professional Psychology: Research And Practice* 35/3 (2004), 234-239. <https://Psycnet.Apa.Org/Doi/10.1037/0735-7028.35.3.234>.
- Adamczyk Amy- Palmer Ian. "Religion And Initiation İnto Marijuana Use: The Deterring Role Of Religious Friends". *J Drug Issues* 38/3 (2008), 717-741. <https://doi.org/10.1177/002204260803800304>.
- Aday, Ronald. H. "Belief İn Afterlife And Death Anxiety: Correlates And Comparisons". *Omega* 15/1 (1984-85), 67-75. <https://doi.org/10.2190/GYPP-VBG3-M3AY-1ML9>.
- Agha, Sajida. *Suicidal Behaviour as a Function of Psychological Risk Factors in Pakistan*. Karachi: University of Karachi, İnstitute of Clinical Psychology, Thesis Degree of Doctor of Philosophy, 2001.
- Ağılkaya, Şahin Zuhaf. *Manevi Bakım ve Danışmanlık*. İstanbul: Marmara Akademi Yayınları. 2017.
- Ağılkaya, Şahin Zuhaf. *Psikoloji ve Psikoterapide Din*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 1. Basım, 2020.
- Ahmad, Sadaf- Kamaf, Anila. "Development of Rape Myths Scale and İts Relation with Gender Role Attitudes". *Pakistan Journal Of Psychological Research* 15/1-2 (2000), 57-74.

- Ahmed, Navid Rana vd. "Role Of Different Educational Systems İn The Development Of Moral And Social Traits İn Pakistani Students". *Journal Of Behavioural Sciences* 19/1 (2009), 59-74.
- Ajmal, Amna vd. "Role Of Religion And Spirituality İn The Psychological Wellbeing Of Broadcast Media Journalists İn Pakistan". *Hamdard Islamicus* 42/4 (2019), 217-224.
- Al-Solaim, Lamis - Loewenthal, Kate Miriam. "Religion And Obsessive Compulsive Disorder (OCD) Among Young Muslim Women İn Saudi Arabia". *Mental Health, Religion & Culture* 14/2 (2018), 169-182. <https://doi.org/10.1080/13674676.2010.544868>.
- Ali Turi, Jamshid vd. "Correlating Spiritual and Emotional Intelligence with Academic Performance among Pakistani Students". *International Journal of Evaluation And Research in Education* 9/2 (2020), 278-284.
- Ali, Arshi. *Adult Psychological Problems as a Determinant of Abused Childhood*, Karachi: University of Karachi, İnstitute of Clinical Psychology, Thesis Degree of Doctor of Philosophy, 2005.
- Ali, Moazzam vd. "Assessment Of Prevalence And Determinants Of Posttraumatic Stress Disorder İn Survivors Of Earthquake İn Pakistan Using Davidson Trauma Scale". *Journal Of Affective Disorders* 136/3 (2012), 238-243. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2011.12.023>.
- Altaş, Nurullah- Köylü, Mustafa (ed.). *Din Hizmetleri ve Dinî Danışmanlık İlişkisi*. 2 Cilt. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017.
- Alvarado, Katherine A vd. "The Relationship of Religious Variables to Death Depression and Death Anxiety". *Journal of Clinical Psychology* 51/2 (1995) 202-204.
- Amato, Paul. R- Previti, Denise. "People's Reasons For Divorcing Gender, Social Class, The Life Course, And Adjustment". *Journal Of Family Issues* 24/5 (2003), 602-626. <https://doi.org/10.1177/0192513X03024005002>.
- Amato, Paul. R- Previti, Denise. "People's Reasons For Divorcing Gender, Social Class, The Life Course, And Adjustment". *Journal Of Family Issues* 24/5 (2003), 602-626. <https://doi.org/10.1177/0192513X03024005002>.

- Amato, Paul. R. "The Consequences Of Divorce For Adults And Children". *Journal Of Marriage And Family* 62/4 (2000), 1269-1287. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.01269.x>.
- Amjad, Affaf. "Death Anxiety As A Function Of Age And Religiosity". *Journal Of Applied Environmental And Biological Sciences* 4/9 (2014), 333-341.
- Ansari, Zafar Afaq. "Development of Psychology in Pakistan". *The State of Social Sciences in Pakistan*. ed. S. H. Hashmi. 97-108. Islamabad: Quaid-i-Azam University, Islamabad, 1. Edition, 2001.
- Anwar, Mudassir vd. "Self-Medication, Home Remedies and Spiritual Healing: Common Responses to Everyday Symptoms in Pakistan". *Health Psychology & Behavioural Medicine* 3/1 (2015), 281-295. <https://doi.org/10.1080/21642850.2015.1088387>.
- Arbabisarjou, Azizollah vd. "Relationship Between Different Types Of Intelligence And Student Achievement". *Life Science Journal* 10/7 (2013), 128-133.
- Arif, Muhammad vd. "Students' Tolerance Level And Their Social And Religious Practices At University Level In Pakistan". *Harf -u- Sukhan* 5/3 (2021), 97-109.
- Armaner, Neda. "Şahsiyet Terbiyesinde Dini Kültürün Rolü". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21/1 (1973), 143-149.
- Arshad, Tehreem- Uzair, Zunairah. "Self Esteem, Religiosity, and Psychological Adjustment Among University Students". *Pakistan Journal of Professional Psychology: Research and Practice* 8/1 (2017), 14-27.
- Awan, Samina- Sitwat, Aisha. "Workplace Spirituality, Self-Esteem, and Psychological Well Being among Mental Health Professionals". *Journal of Psychological Research* 29/1 (2014), 125-149.
- Ayten, Ali. *Erdeme Dönüş Psikoloji ve Mutluluk Yolu*. İstanbul: İz Yayıncılık. 2. Basım, 2016.
- Azadboni, Ramezan Mahdavi- Rabinataj, Seyed Aliakbar. "Faith, Health and Psychology". *Procedia-Social and Behavioral Science* 30/1 (2011), 1530-1533. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.10.296>.
- Azeem, Fatima- Naz, Mahwesh A. "Resilience, Death Anxiety and Depression Among Institutionalized and Noninstitutionalized Elderly". *Pakistan Journal of Psychological Research* 30/1 (2015), 111-130.

- Abdul Aziz, S. "Fitrah Criticism: An Islamic Psychological Approach". *Journal Of Islamic Studies* 6/1 (2018), 1-10.
- Bano, Zaiqa vd. "Psychological Well-Being of Substance Use Patient: Role of Religious Therapy as the Treatment". *Pakistan Journal of Medical Sciences* 35/5 (2019), 1376-1381.
- Barry, Carolyn Mcnamara vd. "Religiosity And Spirituality During The Transition To Adulthood". *International Journal Of Behavioral Development* 34/4 (2010), 311-324. <https://Psycnet.Apa.Org/Doi/10.1177/0165025409350964>.
- Barton, Yakov A- Miller, Lisa. "Spirituality And Positive Psychology Go Hand İn Hand: An İnvestigation Of Multiple Empirically Derived Profiles And Related Protective Benefits". *Journal Of Religion And Health* 54/3 (2015), 829-843. doi:10.1007/s10943015-0045-2.
- Batool, Sadia. *Comparison of Hafız and Non-Hafız Adolescents on Memory, Intelligence and Personality Traits*. İslamabad: Quaid-i- Azim University, National Institute of Psychology, The Degree of Masters in Philosophy, 2014.
- Baumsteiger, Rachel vd. "The Roles of Religiosity and Spirituality in Moral Reasoning". *Ethics and Behavior* 23/4 (2013), 266-277. <http://doi.org/10.1080/10508422.2013.782814>.
- Baynal, Fatma. "Dinî Grupların Kadın Mensupları Üzerindeki Dinî, Manevi ve Ahlakî Etkileri". *Journal of Sakarya University Faculty of Theology* 19/36 (2017), 17-31.
- Bektaş, Yelda. "Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri ve Psikolojik Danışma Eğitimindeki Yeri". *Ege Eğitim Dergisi* 7/1 (2006), 43-59.
- Belen, Fatima Zeynep. *Manevî Danışmanlıkta Bibliyoterapi Tekniği ve Uygulanması*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2014.
- Benson, Peter L- Roehlkepartain, Eugene C. "Spiritual Development: A Missing Priority İn Youth Development". *New Directions For Youth Development* 188 (2008), 13-28. <https://Doi.Org/10.1002/Yd.253>.
- Betton, Alena Cecile. *Psychological Well-Being And Spirituality Among African American And European American College Students*. Columbus: The Ohio State University, Department Of Philosophy, Doctorate Degree Of Philosophy, 2004. Retrieved From<http://Www.Ohio-link.Edu/Etd/>.

- Bhatti, Asim S- Kamal, Anila. "The Phenomenological Understanding of Piri-Muridi in Pakistan". *Pakistan Journal of Psychological Research* 34/4 (2019), 693-713. <http://dx.doi.org/10.33824/PJPR.2019.34.4.38>.
- Bilecik, Sümeýra. "Anne Baba Tutumlarının Bireylerin Din Algısına Etkisi". *Değerler Eğitimi Dergisi* 15/33 (2017), 7-38.
- Borcherding, Kathy. E. "Coping In Healthy Primigravidae Pregnant Women". *Journal Of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing* 38/4 (2009), 453-462. <https://doi.org/10.1111/j.1552-6909.2009.01041.x>.
- Campbell James D vd. "Determining Relationships Between Physical Health And Spiritual Experience, Religious Practices, And Congregational Support In A Heterogeneous Medical Sample". *J Religion Health* 49/1 (2010), 3-17. <https://doi.org/10.1007/s10943-008-9227-5>.
- Carr, Deborah- Sharp, Shane. "Do Afterlife Beliefs Affect Psychological Adjustment To Late Life Spouse Loss?". *The Journals Of Gerontology Series B: Psychological Sciences And Social Sciences* 69/1 (2013), 103-112. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbt063>.
- Cengil, Muammer. "Depresyonu Önlemede Dini İnancın Koruyucu Rolü". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 3/2 (2003), 129-152.
- Choudhary, Muhammad Azam. "Religious Practices at Sufi Shrines in The Punjab". *Pakistan Journal of History and Culture* 31/1 (2010), 2-10.
- Colby, Deborah A- Kim, Shifren. "Optimism, Mental Health, and Quality of Life: A Study Among East Cancer Patients". *Psychology, Health & Medicine* 18/1 (2013), 10-20. <https://doi.org/10.1080/13548506.2012.686619>.
- Copen, E. Casey- Silverstein, Merril. "The Transmission Of Religious Beliefs Across Generations: Do Grandparents Matter?". *Journal Of Comparative Family Studies* 39/1 (2008), 59-71.
- Cufta, Muharem. "Stres ve Dini İnanç". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/5 (2016), 50-70.
- Çayır, Celal. "Ergenlerin Dini İnanç, Şüphe ve Dini Tutumları Üzerine Bir Araştırma". *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Bilimname* 27/2 (2014), 59-88.

- Deuraseh, Nurdeen- Talib, Abu Mansor (2005). Mental Health İn Islamic Medical Tradition. *The International Medical Journal*, 4/2, pp. 76-79.
- Dokur, Ayşe Selin. *Yetişkinlik Dönemi Kişilerarası Güven ve Dindarlık İlişkinin Psikolojik Tahlili (Osmaniye Örneğinde)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Dowlatabadi, Mohammad Mehdi vd. "The Effectiveness of Group Positive Psychotherapy on Depression and Happiness in Breast Cancer Patients: A Randomized Controlled Trial". *Electronic Physician* 8/3 (2016), 2175-2180. <https://doi.org/10.19082/2175>.
- Dubey, Aruna vd. "A Study Of Elderly Living İn Old Age Home And With Family Setup İn Jammu". *Studies On Home And Community Science* 5/2 (2011), 93-98. <https://doi.org/10.1080/09737189.2011.11885333>.
- Duff, Robert. W- Hong, Lawrence. K. "Age Density, Religiosity And Death Anxiety İn Retirement Communities". *Review Of Religious Research* 37/1 (1995), 19-32. <https://doi.org/10.2307/3512068>.
- Durlak, Joseph. A- Riesenbergl, Lee. Ann. "The impact of death Education". *Death Studies* 15/1 (1991), 39-58. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/07481189108252408>.
- Ehnholt, Kimberly A vd. "Obsessive-Compulsive Disorder, Anxiety Disorders, & Self Esteem: An Exploratory Study". *Behavior Research and Therapy* 37 (1999), 771-781. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(98\)00177-6](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(98)00177-6).
- Ellison, Christopher G. "Religious Involvement And Subjective Well-Being". *Journal Of Health And Social Behavior* 32/1 (1991), 80-99. <https://doi.org/10.2307/2136801>.
- Emmons, R. "Is Spirituality And Intelligence? Motivation, Cognition And The Psychology Of The Ultimate Concern". *International Journal For The Psychology Of Religion* 10/1(2000), 3-26. https://doi.org/10.1207/S15327582IJPR1001_2.
- Epstein, Robert vd. "The Continuing Bond Of The Bereaved Towards The Deceased And Adjustment To Loss". *Mortality* 11/3 (2006), 253-269. <https://doi.org/10.1080/13576270600774935>.
- Ertunç, Adem. "Sağlık Tesislerinde Yürütölen Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Üzerine Bir Değerlendirme". *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/8 (2021), 556-580.

- Eryücel, Sema. “Yaşam Olayları ve Olumlu Dini Başa Çıkma”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 10/23 (2013), 251-271.
- Fabricatore, Anthony N vd. “Personal Spirituality As A Moderator Of The Relationship Between Stressors And Subjective Well- Being”. *J. Psychol. Theol.* 28, (2000), 221-228. Doi: 10.1177/009164710002800305.
- Faiza, Afreen. “Death and Dying Among Pakistani Muslim Population, *Journal of Humanities and Social Sciences* 2/1 (2019). <http://bujhss.bahria.edu.pk/index.php/ojs/article/view/4/4>.
- Farooq, Ayesha- Kayani, Ashraf K. “Prevalence of Superstitions and Other Supernaturals in Rural Punjab: A Sociological Perspective”. *A Research Journal of South Asian Studies* 27/2 (2012), 335-344.
- Farooq, Ayesha- Kayani, Ashraf. K. “Prevalence Of Superstitions And Other Supernatural İn Rural Punjab: A Sociological Perspective”. *A Research Journal Of South Asian Studies* 27/2 (2012), 335-344.
- Farooq, Khowla vd. “Moderating Role of Pregnancy Between Coping Strategies and Positive and Negative Affect”. *Pakistan Journal of Psychological Research* 32/2 (2018), 435-451.
- Farooqi, Yasmin Nilofer. “Traditional Healing Practices Sought by Muslim Psychiatric Patients in Lahore, Pakistan”. *International Journal of Disability, Development and Education* 53/4 (2006), 401-415. <https://doi.org/10.1080/10349120601008530>.
- Fayyaz, Waseem. *Conditions, Context, and Outcomes of Practicing Veil (Hijab) Among Pakistan’ı Women*. İslamabad: Quaid-İ-Azam University, National Institute of Psychology, The Degree of Doctor of Philosophy in Psychology, 2015.
- Ferah, Nimet. *Boşanma Sürecindeki Bireylerde Dini Başa Çıkma Davranışlarının Analizi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Flannelly, Kevin. J vd. “Beliefs About Life-After-Death, Psychiatric Symptomology And Cognitive Theories Of Psychopathology”. *Journal Of Psychology And Theology* 36/2 (2008), 94-103. <https://doi.org/10.1007/s10943-012-9608-7>.
- Fredrickson, Barbara L. “How Does Religion Benefit Health And Well-Being? Are Positive Emotions Active Ingredients?”. *Psychol. Inq.* 13 (2002), 209-213.

- Garcia, Santiago De Ossorno vd. "Spiritus Contra Spiritum: Including Spirituality In Addiction Treatments For Recovery, A Systematic Review". *Univ J Psychol* 5/2 (2017), 66-87.
- Gartner John vd. "Religious Commitment And Mental Health: A Review Of The Empirical Literature". *J Psychol Theol* 19/1 (1991), 6-25. <https://doi.org/10.1177/009164719101900102>.
- Gashi, Feim. "Koronavirüse Yakalanmış Kişilerde Tedavi Döneminde Dini Başa Çıkmanın Etkisi". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/1 (2020), 511-535.
- Ghafoor, Hina vd. "Does Religiosity Ameliorate the Negative Impact of Obsessive- Compulsive Disorder on Self-Esteem?". *Mental Health, Religion & Culture* 21/2 (2018), 1-9. <https://doi.org/10.1080/13674676.2018.1458082>.
- Ghayas, Saba vd. "Relationship Between Religiosity and Depression Level of Pakistani Elderly Population: Mediational Role of Afterlife Belief". *Trends in Psychology* 29 (2020), 1-11.
- Ghayas, Saba- Batool, Syeda Shahida. "Religious Identity Formation and Development in Adolescents of Pakistan, *Foundation University Journal of Psychology* 5/1 (2021), 24-39.
- Ghazi, Hossam Arafa vd. "Effect of Ramadan Fasting on Physical and Mental Health of Elderly People". *World Journal of Nursing Sciences* 4/3 (2018), 56-65.
- Ghorbani, Nima vd. "Varieties Of Openness In Tehran And Qom: Psychological And Religious Parallels Of Faith And Intellect-Oriented Islamic Religious Reflection." *Mental Health, Religion & Culture* 16 (2012), 123-137.
- Ghufran, Mohammad- Ansari, Sameena. "Impact Of Widowhood On Religiosity And Death Anxiety Among Senior Citizens". *Journal Of Indian Academy Of Applied Psychology* 34/1 (2008), 175-180. Retrieved from <https://docplayer.net/57019337-Impact-of-widowhood-on-religiosity-and-deathanxiety-among-senior-citizens.html>.
- Gillies, James- Neimeyer, Robert. A. "Loss, Grief, And The Search For Significance: Toward A Model Of Meaning Reconstruction In Bereavement". *Journal Of Constructivist Psychology* 19/1 (2006), 31-65. <http://Dx.Doi.Org/10.1080/10720530500311182>.

- Gonzales Nancy. A vd. "On The Limits Of Coping: Interaction Between Stress And Coping For Inner-City Adolescents". *Journal Of Adolescent Research* 16/4 (2001), 372-395. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1177/0743558401164005>.
- Goodman, Michael A- Dyer, W. Justin. "From Parent To Child: Family Factors That Influence Faith Transmission". *Psychology Of Religion And Spirituality* 12/2 (2020), 178-190.
- Gök, Hülya. "Düzenli Namaz Kılma ve Kılmama ile Ruh Sağlığı Arasında İlişki". *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 5/1 (2019), 134-160.
- Gulzar, Furdous vd. "Socio Economic Problems Of Senior Citizens And Their Adjustment İn Punjab, Pakistan". *Pakistan Journal Of Agricultural Sciences* 45/1 (2008), 138-144.
- Gundolf, Katherine- Filser, Matthias. "Management Research And Religion: A Citation Analysis". *Journal Of Business Ethics* 112/1 (2013), 177-185. <http://Dx.Doi.Org/10.1007/S10551-012-1240-7>.
- Güler, Özlem. "Dini İnanç ve Psikolojik Sağlık İlişkisine Dair Bir Değerlendirme". *Toplum Bilimleri* 4/8 (2010), 95-105.
- Gürses, İbrahim. "Din Eğitimi Kişilik İlişkisi Üzerine Bir Araştırma". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Dergisi* 16/2 (2007), 79-122.
- Gürsu, Orhan- Ay, Yaşar. "Din, Manevi İyi Oluş ve Yaşlılık". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11/61 (2018), 1176-1190.
- Gürsu, Orhan. "Ergenlik Donemi Dindarlığı ile Ruh Sağlığı Arasındaki İlişkinin İncelemesi". *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34/34 (2015), 49-75.
- Hafeez, Asma- Rafique, Rafia. "Spirituality and Religiosity as Predictors of Psychological Well-Being in Residents of Old Homes". *The Dialogue* 8/3 (2013), 286-301.
- Hahm, Sonya Caroline. *Striving to Survive: Human Security of the Hijra of Pakistan*. Netherlands: Graduate School of Development Studies, International Institute of Social Studies, The Degree of Masters of Arts in Development Studies, 2010.
- Haider, Nighat. *Psychological Aspects of Death Rituals in Pakistan*. Lahore: G.C. University, Lahore, Pakistan. Department of Psychology, Degree of Doctor of Philosophy, 2015.

- Hamilton, Jada. G- Lobel, Marci. "Types, Patterns, And Predictors Of Coping With Stress During Pregnancy: Examination Of The Revised Prenatal Coping Inventory In A Diverse Sample". *Journal Of Psychosomatic Obstetrics & Gynecology* 29/2 (2008), 97-104.
- Hamjah, Salasiah. Hanin- Akhir, Noor. Shakirah. "Islamic Approach In Counseling". *Journal Of Religion And Health* 53/1 (2014), 279-289. doi:10.1007/s10943-013 9703-4.
- Haque, Amber- Masuan, Khairul A. "Religious Psychology In Malaysia". *Perspective* 12/4 (2002), 277-289. https://doi.org/10.1207/S15327582IJPR1204_05.
- Haque, Amber. "Psychology And Religion: Their Relationship And Integration From an Islamic Perspective". *American Journal of Islamic Social Sciences* 15 (1998), 97-116.
- Haque, Amber. "Development of Psychology in Pakistan". (Online Edition). *Young Sociologist*, 2011.
- Haque, Amber. "Psychology from Islamic Perspective: Contributions of Early Muslim Scholars and Challenges to Contemporary Muslim Psychologists". *Journal of Religion and Health* 43/4 (2004), 357-377.
- Harel, Keren vd. "The Spiritual Experience Of Sufi Whirling Dervishes: Rising Above The Separation And Duality Of This World". *The Arts In Psychotherapy* 75/1 (2021), 1-9. <https://doi.org/10.1016/J.aip.2021.101831>.
- Hasan, Syed Shahzad vd. "Use Of Complementary And Alternative Medicine Among Patients With Chronic Diseases At Outpatient Clinics". *Complementary Therapies In Clinical Practice* 15/3 (2009), 152-157. <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2009.02.003>.
- Hassan, Bushra- Kamal, Anila. "Development And Validation Of The Piri- Muridi Scale". *Pakistan Journal Of Psychological Research* 25/1 (2010), 79-97.
- Healthwire. "Major Social Problems In Pakistan & Solutions". Erişim 18 şubat 2022. <https://healthwire.pk/healthcare/major-social-problems-in-pakistan/>.
- Hermaen, Hudaa- Bhutto, Zainab Hussain. "Gratitude and Forgiveness as Predictors of Subjective Well-Being Among Young Adults in Pakistan". *Pakistan Journal of Psychological Research*, Pakistan 35/4 (2020), 725-738.

- Himle, Joseph A vd. "Religious Involvement and Obsessive-Compulsive Disorder Among African Americans and Black Caribbeans". *Journal of Anxiety Disorders* 26 (2012), 502-510. <https://doi.org/10.1016/J.Janxdis.2012.02.003>.
- Hope, Donald. "The Healing Paradox of Forgiveness". *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training* 24/2 (1987), 240-244.
- Horozcu, Ümit. "Tecrübî Araştırmalar Işığında Dindarlık ve Maneviyat ile Ruhsal ve Bedensel Sağlık Arasındaki İlişki". *İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi* 7/1 (2010), 210-240.
- Humphreys, Lloyd G. "The Construct of General Intelligence". *Intelligence* 3/2 (1978), 105-120. [https://doi.org/10.1016/0160-2896\(79\)90009-6](https://doi.org/10.1016/0160-2896(79)90009-6).
- Hunte, Pamela. A- Sultana, Farhat. "Health-Seeking Behavior And The Meaning Of Medications İn Balochistan, Pakistan". *Social Science And Medicine* 34/12 (1992), 1385-1397. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(92\)90147-İ](https://doi.org/10.1016/0277-9536(92)90147-İ).
- Hussain, Pirzade. Athar. "An Assessmental Approach To Analyze The Diverse Core Causes Of Divorce Among The Muslims Of Kashmir Valley: An Empirical Study". *Asian Journal Of Research İn Social Sciences And Humanities*, 4/5 (2014), 695-707.
- Hussain, Pirzada Athar. "An Assessmental Approach To Analyze The Diverse Core-Causes Of Divorce Among The Muslims Of Kashmir Valley: An Empirical Study". *Asian Journal Of Research İn Social Sciences And Humanities* 4/5 (2014), 695-707.
- Ijaz, Shahid vd. "Mindfulness in Salah Prayer and İts Association with Mental Health". *J Relig Health* (2017).
- Iqbal, Naveed- Skinner, Rasjid. "Islamic Psychology: Emergence and Current Challenges". *Archive For The Psychology Of Religion* (2021), 65-77. <https://doi.org/10.1177%2F0084672420983496>.
- Işık, Hakan. *Kişilik ve Dindarlık İlişkisi (Artvin İli Örneği)*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Işık, Zehra. *Ebeveyni Ölen Yetişkinlerde Dinî Başa Çıkma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Işıldar, Lale. *Tasavvuf ve Kadın Halveti Uşşaki Topluluğu Üzerine Psikolojik Bir İnceleme*. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2012.

- İmamoğlu, Abdulvahit- Ferah, Nimet. "Boşanma Sürecinde Ruh Sağlığı ve Din". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 28/2 (2019), 497-530.
- İmamoğlu, Osman. "Benefits of Prayer as a Physical Activity". *International Journal of Science Culture And Sport* 4/1 (2016), 306-318.
- İsgandarova, Nazila. "The Evolution Of Islamic Spiritual Care And Counseling İn Ontario İn The Context". *Psychology And Psychotherapy* 3/4 (2014), 3-6.
- Jahangir, Syeda Farhana. "Third Force Therapy and İts Impact on Treatment Outcome". *The International Journal for the Psychology of Religion* 5/2 (1995), 125-129. https://doi.org/10.1207/s15327582ijpr0502_7.
- Jamala, Badar vd. "The Moderating Role of Spiritual Intelligence on the relationship between Emotional Intelligence and Identity Development in Adolescents". *Foundation University Journal of Psychology, Rawalpindi Campus. Pakistan* 1/5 (2017), 77-107. <https://doi.org/10.33897/fujp.v1i1.61>.
- James, Matrecia. S. L vd. "The interactive effects of spirituality and trait cynicism on citizenship and counterproductive work behaviors". *Journal of Management, Spirituality & Religion* 8/2 (2011), 165-182. <https://doi.org/10.1080/14766086.2011.581814>.
- Jami, Humaira- Kamal, Anila. "Myths About Hijras (Male-to-Female Transgender of Hijra Community)? Role of Gender and Commonly Held Belief About Them". *Foundation University Journal of Psychology* 1/4 (2017), 63-76.
- Jami, Humaira. "Condition and Status of Hijras (Transgender, Transvestites etc.) İn Pakistan, (Country Report)". *National Institute of Psychology* (2005), 1-20.
- Javed, Anam vd. "Effect of School System and Gender on Moral Values and Forgiveness in Pakistani School Children". *Malaysian Online Journal of Educational Science* 2/4 (2018), 1-24.
- Jung, Carl Gustav. *Analitik Psikoloji*. çev. Ender Gürol. İstanbul: Payel Yayınları, 2. Basım, 1991.
- Kamal, Anila- Fayyaz, Waseem. "Conditions of Wearing Hijab and Other Forms of Dress: a Comparative Study". *Pakistan Journal of Women's Studies* 23/2 (2016), 91-102.

- Kaplick, Paul M- Skinner, Rasjid. "The Evolving Islam and Psychology Movement". *European Psychologist* 22/3 (2017), 198-204.
- Karaca, Faruk. "Haccın Psikolojisi: Sosyal Hayata Etikleri". *Bütün Yönleriyle Hac* içinde. ed. Murat Sülün. 368. İstanbul: İslami İlimler Araştırma Vakfı (İSAV), 1. Basım, 2015.
- Karakaş, Ahmet Canan. "Manevi Zekanın iç Yönelimli Dindarlık, Affetme Esnekliği ve Öznel İyi Oluşla İlişkisi". *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi* 1/1 (2017), 53-63.
- Karim, Salman vd. "Pakistan Mental Health Country Profile". *International Review of Psychiatry* 1/2 (2004), 83-92. <https://doi.org/10.1080/09540260310001635131>.
- Kashif, Muhammad vd. "The Moderating Effect of Religiosity on Ethical Behavioural Intentions, An Application of The Extended Theory of Planned Behaviour to Pakistani Bank Employees". *Personnel Review* 46/2 (2017), 429-448. <https://doi.org/10.1108/PR10-2015-0256>.
- Kasi, Pashtoon Murtaza vd. "Studying the Association between Postgraduate Trainees' Work Hours, Stress And the Use of Maladaptive Coping Strategies". *Journal of Ayub Medical College, Abbottabad*, 19/3 (2007), 37-41.
- Kasi, Pashtoon Murtaza vd. "Coping Styles in Patients with Anxiety and Depression". *International Scholarly Research Network Isrn Psychiatry* (2012), 17. doi:10.5402/2012/128672.
- Kaunonen, Marja vd. "Death İn The Finnish Family: Experiences Of Spousal Bereavement". *International Journal Of Nursing Practice* 6/3 (2000), 127-134. <https://doi.org/10.1046/J.1440-172x.2000.00189.X>.
- Kausar, Rukhsana- Bibi, Bushra. "Psychological Distress and Coping Strategies Used By Amputated Survivors of October 2005 Earthquake in Pakistan". *Pakistan Journal of Psychology* 41/2 (2009), 121-132.
- Kelley, Melissa- Chan, Keith. T. "Assessing The Role Of Attachment To God, Meaning, And Religious Coping As Mediators İn The Grief Experience". *Death Studies*, 36/3 (2012), 199-227. <http://dx.doi.org/10.1080/07481187.2011.553317>.

- Khalek, Abdel- M. Ahmed. "Religiosity, subjective well-being, self-esteem, and anxiety among Kuwaiti Muslim adolescents". *Mental Health, Religion & Culture* 14 (2011), 129-140. <https://doi.org/10.1080/13674670903456463>.
- Khalid, Sehr- Yousaf, Tahira. "Efficacy of Religious Affirmations and Positive Group Psychotherapy Among Individuals with Depression: A Quasi Experimental Study". *Bahria Journal of Professional Psychology* 19/1 (2020), 1-9.
- Khalily, Muhammad Tahir. "Schema Perpetuation and Schema Healing: A Case Vignette for Schema Focused Therapy in Islamic Perspective". *Journal of Islamic Studies* 51/3 (2012), 327-336.
- Khan, Maryam vd. "How Do People Approach God During Stressful Life Situations: An Empirical Exploration". *Foundation University Journal Of Psychology*, 3/1 (2018), 87-107.
- Khan, Aqeel Ahmad- Nadeem, Masood. "Development of Islamic Counseling Protocol for Pakistani Muslim Adults to Manage their Mental Health Problems". *Development of Islamic Counseling Protocol for Pakistani Muslim, AL-A JAZ* (2021), 13-21.
- Khan, Inam Ullah vd. "The Impact of Religiosity and Spirituality on Academic Dishonesty of Students in Pakistan". *European Online Journal of National and Social Sciences* 8/3 (2019), 381-398.
- Khan, Maryam- Aslam, Naeem. "Perception of God's Attributes for Mental Comfort in Stressful Life Events". *Foundation University Journal of Psychology* 4/2 (2020), 37-45. <https://doi.org/10.33897/fujp.v4i2.65>.
- Khan, Saira vd. "Resilience and Terrorism Catastrophizing: Mediating Role of Religious Coping Strategies". *Pakistan Journal of Psychological Research* 33/1 (2018), 223-237.
- Khan, Ziasma Haneef- Watson, P. J. "Religious Orientation and the Experience of Eid-Ul Azha Among Pakistani Muslims". *Journal for the Scientific Study of Religion* 43/4 (2004), 537-545. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5906.2004.00254.x>.
- Khan, Ziasma Haneef vd. "Muslim Experiential Religiousness in Pakistan: Meaning in Life, General Well-Being and gender differences". *Mental Health, Religion & Culture* (2015), 1-10. <https://doi.org/10.1080/13674676.2015.1079602>.

- Khan, Ziasma Haneef vd. "Religious Reflection in Pakistan: Further Evidence of İntegration between Muslim Faith and İntellect". *Journal of Beliefs & Values* 39/3 (2017), 1-5. <https://doi.org/10.1080/13617672.2017.1292725>.
- Kimter, Nurten- Köftegöl, Özlem. "Yetişkinlerde Ölüm Kaygısı ile Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine Bir İncelemesi". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/36 (2017), 55-81.
- Kimter, Nurten. *Benlik Saygısı ve Dindarlık İlişkisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.
- King, Stephen. R. "Recognizing And Responding To Adolescent Depression". *Journal Of Health For The Poor And Underserved* 2/1 (1991), 122-128. <https://doi.org/10.1353/hpu.2010.0295>.
- Kivimaki, Mika Vd. "Death Or İllness Of A Family Member, Violence, İnterpersonal Conflict And Financial Difficulties As Predictors Of Sickness Absence: Longitudinal Cohort Study On Psychological And Behavioral Links". *Psychosomatic Medicine* 64/5 (2002), 817-825.
- Koç, Mustafa. "Ergenlik Döneminde Dua ve İbadet Psikolojisi Üzerine Teorik Bir Yaklaşım". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/1 (2003), 373-398.
- Koenig, Harold G vd. "Religion And Coping With Serious Medical İllness". *The Annals Of Pharmacotherapy* 35/3 (2001), 352-359. doi: 10.1345/aph.10215.
- Koenig, Harold G. "Religion, Spirituality, and Medicine: Research Findings and Implications for Clinical Practice". *Southern Medical Journal* 97/12 (2004), 1194-1200.
- Koenig, Horold. G. "Spirituality And Depression". *Southern Medical Association* 100/7 (2007), 737-739. <https://doi.org/10.1097/smj.0b013e318073c68c>.
- Köroğlu, Ertuğrul- Türkçapar, Hakan. *Psikoterapi Yöntemleri*. Ankara, HYB Yayınları, 1. Basım, 2011.
- Köse, Ali- Ayten, Ali. "Bâtıl İnanç ve Davranışlar Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir Analiz". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 9/3 (2009), 45-70.
- Köse, Ali- Ayten, Ali. *Popüler Dindarlık*. İstanbul: Timaş Yayınları. 2. Basım, 2018.

- Köylü, Mustafa. "Kur'an'da Ruh Sağlığı". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31/31 (2011), 5-37.
- Köylü, Mustafa. "Ruh Sağlığı ve Din: Batı Toplumu Açısından Bir Değerlendirme". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23/23 (2007), 65-92.
- Kunin, Calvin. M. "The Responsibility Of The Infectious Disease Community For The Optimal Use Of Antimicrobial Agents". *Journal Of Infectious Diseases* 151/3 (1985), 388-398. <https://doi.org/10.1093/infdis/151.3.388>.
- Levin Jeffrey S- Taylor Robert Joseph. "Age Differences In Patterns And Correlates Of The Frequency Of Prayer". *Gerontologist* 37/1 (1997), 75-88. <https://doi.org/10.1093/geront/37.1.75>.
- Levy, Alan. J- Land, Helen. 1994. "School-Based Interventions With Depressed Minority Adolescents". *Child And Adolescent Social Work Journal* 11/1 (1994), 21-35. <https://doi.org/10.1007/BF01876101>.
- Lewis, Christopher Alan vd. "Religious Orientation, Religious Coping and Happiness Among UK Adults". *Personality and Individual Differences* 38/5 (2005), 1193-1202. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.08.002>.
- Loewenthal, Kate Miriam. *The Psychology of Religion: A Short Introduction*. Oxford (u.a.): Oneworld, 2000.
- Macdonald, Douglas A. "Identity And Spirituality: Conventional And Transpersonal Perspectives". *International Journal Of Transpersonal Studies* 28/1 (2009), 86-106. <https://doi.org/10.24972/ijts.2009.28.1.86>.
- Maglio, Christopher. J- Robinson, Sharon. E. "The Effects Of Death Education On Death Anxiety: A Meta-Analysis". *Omega: Journal Of Death And Dying* 29/4 (1994), 319-335. <https://psycnet.apa.org/doi/10.2190/KEA9-2G73-AMJM-MNP6>.
- Maltby, John vd. "Forgiveness and happiness; The differing contexts of forgiveness using the distinction between hedonic and eudaimonic happiness". *Journal of Happiness Studies* 6/1 (2005), 1-13.
- Mccullough, Michael E vd. "Interpersonal Forgiving In Close Relationships: II. Theoretical Elaboration And Measurement". *Journal Of Personality And Social Psychology* 75/6 (1998), 1586-1603. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.75.6.1586>.

- Mccullough, Michael E vd. "The Grateful Disposition: A Conceptual And Empirical Topography". *Journal Of Personality And Social Psychology* 82/1 (2002), 112-127. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.82.1.112>.
- Morrison, Julie Q vd. "Perceptions Of Clients And Counselling Professionals Regarding Spirituality İn Counselling". *Counselling And Values* 53/1, (2009), 183-194. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.2009.tb00124.x>.
- Moshki, Mahdi- Ashtarian, Hosein. "Perceived Health Locus Of Control, Self Esteem, And İts Relation To Psychological Well Being Status Of Iranian Students". *Iranian J Publ Health* 39/4 (2010), 70-77.
- Muazzam, Amina. *Psychological Factors of Disordered Eating Behaviours in Pakistan Youth*. Lahore: University of Punjab, Department of Psychology and Applied Psychology, Thesis Degree Of Doctor Of Philosophy, 2009.
- Mull, J. Dennis- Mull, Dorothy. S. (1988). "Mothers' Concepts Of Childhood Diarrhea İn Rural Pakistan: What ORT Program Planners Should Know". *Social Science And Medicine* 27/1 (1988), 53-67. [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(88\)90163-3](https://doi.org/10.1016/0277-9536(88)90163-3).
- Munawar, Khadeeja- Tariq, Omama. "Exploring Relationship between Spiritual Intelligence, Religiosity and Life Satisfaction Among Elderly Pakistani Muslims". *Journal of Religion and Health* 57/3 (2018), 781-795. <https://doi.org/10.1007/s10943-017-0360-x>.
- Munet- Vilaro F. "Grieving And Death Rituals Of Latinos". *Oncology Nursing Forum* 25/10 25/10 (1998), 1761-1763.
- Mutluer, Sema. *Özgüven Oluşmasında Manevi Değerlerin Rolü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Nanda, Serena. *Neither Man Nor Woman: The Hijras Of India*. London: Wadsworth, 2. Edition, 1999.
- Naz Qasmi, F. *Development Of Multidimensional Religiosity Scale*. Peshwar: University Of Peshawar Pakistan, Department Of Psychology, Ph.D. Thesis, 2012.
- Naz, Sumara- Khalily, Muhammad Tahir. "Indigenous Adoption of Novaco's Model of Anger Management Among Individuals with Psychiatric Problems in Pakistan". *Journal of Religion Health* 55 (2016), 439-447. <https://doi.org/10.1007/s10943-015-0012-y>.

- Naz, Sumara. *A Clinical Study On The Effectiveness Of İndigenously Adopted NOVACO’S Model of Anger Management for İndividuals Having Psychiatric Problems in Pakistan*. İslamabad: İnternational İslamic University, Department of Psychology, Faculty of social Sciences, Doctor of Philosophy in Psychology, 2014.
- Nazir, Rehana. *The Role of Psychosocial Factors in Determining the İnitial Feeding Pattern and Duration of Breastfeeding*. Lahore: University of The Punjab, The Faculty of Life Sciences, The Degree of Doctor of Philosophy, 2014.
- Nelson, Jason. “Teacher Dispositions And Religious Identity İn The Public School: Two Case Studies”. *The Journal Of Negro Education* 79/3 (2010), 335-353. <https://www.jstor.org/stable/20798353>.
- Nihtila, Elina- Martikainen, Pekka. “Institutionalization Of Older Adults After The Death Of A Spouse”. *American Journal Of Public Health*, 98/7 (2008), 1228-1234. <https://doi.org/10.2105%2FAJPH.2007.119271>.
- Özel, İsa. “Dindarlarda Narsizm: Yüksek Din Eğitim Alan Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/32 (2014), 310-327.
- “Pakistan Bureau of Statistics”. Erişim 22 Temmuz 2022. www.pbs.gov.pk/.
- Pargament, Kenneth I. “The Psychology of Religion and Spirituality? Yes and No”. *The İnternational Journal for the Psychology of Religion* 9/1 (1999), 3-16. https://doi.org/10.1207/s15327582ijpr0901_2.
- Parkes, Colin. Murray. “Bereavement And Mental Health İn The Elderly”. *Reviews İn Clinical Gerontology* 7/1 (1997), 47-53. <https://doi.org/10.1017/S0959259897000051>.
- Parlak, Abdurrahman. *Cezaevlerinde Dini Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin Verimliliği (Yozgat Cezaevi Örneği)*. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Peker, Hüseyin. *Din Psikolojisi*. Samsun: Sönmez Matbaa ve Yayıncılık, 1993.
- Penacoba - Puente, Cecilia vd. Coping strategies of Spanish pregnant women and their İmpact on anxiety and depression. *Research in Nursing & Health* 36/1 (2013), 54-64. <https://doi.org/10.1002/nur.21513>.

- Phipps, Claude. *NO Wonder You Wonder! Great Inventions and Scientific Mysteries*. Switzerland: Springer. 1. Edition, 2015. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-21680-5>.
- Pirani, Farida. M vd. "I Will Accept Whatever Is Meant For Us. I Wait For That-Day And Night": The Search For Healing At A Muslim Shrine In Pakistan. *Journal Of Mental Health. Religion & Culture* 11/4 (2008), 375-386. <https://doi.org/10.1080/13674670701482695>.
- Plante, Thomas G vd. "The Association Between Strength Of Religious Faith And Psychological Functioning". *Pastoral Psychology* 48/5 (2000), 405-412. <http://dx.doi.org/10.1023/A:1022040605141>.
- Poll, Justin B- Smith, Timothy B. "The Spiritual Self: Toward A Conceptualization Of Spiritual Identity Development. *Journal Of Psychology And Theology* 31/2 (2003), 129-142.
- Qamar, Azher Hameed- Faizan, Hafiza Faiza. "Reasons, Impact, and Post-divorce Adjustment: Lived Experience of Divorced Women in Pakistan". *Journal Of Divo & Remarriage* (2021). <https://doi.org/10.1080/10502556.2021.1871840>.
- Qamar, Azher Hameed- Faizan, Hafiza Faizan. "Reasons, Impact, and Post-Divorce Adjustment: Lived Experience of Divorced Women in Pakistan". *Journal Of Divorce & Remarriage* 62/5 (2021), 349-373.
- Qidwai, Waris. "Use Of The Services Of Spiritual Healers Among Patients Presenting To Family Physicians At A Teaching Hospital In Karachi, Pakistan". *Pakistan Journal Of Medical Science* 19/1 (2003), 52-56.
- Raashid, Yasmin vd. "'All is Done By Allah' Understandings of Down Syndrome and Prenatal Testing in Pakistan". *Elsevier Ltd* 72/8 (2011), 1393-1399.
- Raja, Rehana. "The Role Of Religion And Spirituality In Health Care". *Journal Of College Of Physicians And Surgeons Pakistan* 14/8 (2004), 1-3.
- Rassool, G. Hassool. (2021). *Islamic Psychology, Human Behaviour and Experience from an Islamic Perspective*. New York: Routledge, 1. Edition, 2021.
- Razali, Salmi vd. "Religious-Sociocultural Psychotherapy In Patients With Anxiety And Depression". *Australian And New Zealand Journal Of Psychiatry* 32/6 (1998), 867-872. <https://psycnet.apa.org/doi/10.3109/00048679809073877>.

- Roberts E. Rober t- Sobhan Mahboob. "Symptoms Of Depression İn Adolescence: A Comparison Of Anglo, African, And Hispanic Americans". *Journal Of Youth Adolescence* 21/6 (1992), 639-651. <https://doi.org/10.1007/BF01538736>.
- Sadiq, Riffat. *Forgiveness as a Predictor of Psychological Wellbeing, Life Satisfaction and Marital Adjustment in Married Adult Women*. Karachi: University of Karachi, Institute of Clinical Psychology, The Degree of Doctor of Philosophy in the Faculty of Arts Institute of Clinical Psychology, 2013.
- Saeed, Bareena vd. "Impact of Sufism on Pakistani Society in The 21st Century: A Grounded Theory". *Journal of Humanities, Social and Management Sciences* 2/1 (2021), 38-49.
- Saeed, K vd. "The Prevalence, Classification and Treatment of Mental Disorders Among Attenders of Native Faith Healers in Rural Pakistan". *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 35/10 (2000), 480-485.
- Safaria, Triantoro. "Forgiveness, Gratitude, And Happiness Among College Students". *International Journal Of Public Health Science* 3/4 (2014), 241-245.
- Safdar, Iqra vd. "Paranormal Beliefs Mediate External Locus of Control and Religiosity". *Journal Of Behavioural Science* 29/2 (2019), 1-17.
- Sahin, Çavuş. "Perceptions Of Prospective Teachers About Tolerance Education". *Educational Research And Reviews*, 6/1 (2011), 77-86.
- Saleem, Kiran. *Relationship Of Bonding To God With Psychological Well Being And Life Satisfaction Among Adults*. İslamabad: Quaid İ Azam University, National Institute Of Psychology, Unpublished Mphil Dissertation, 2004.
- Saleem, Tamkeen- Khalily, Muhammad Tahir. "A Journey from Muslim Psychology to Islamic Psychology İn Pakistan". *Islamic Psychology Around the World*. ed. Rothman, Abdallah- Haque, Amber. 376. İnternational Association of Islamic Psychology, 2021.
- Saleem, Tamkeen- Saleem, Shemaila. "Religiosity and Death Anxiety: A Study of Muslim Dars Attendees". *Journal of Religion and Health* 59/1 (2019), 309-317. <https://doi.org/10.1007/s10943-019-00783-0>.

- Salma, Umi. "Sufic Vision Of Shah Muhammad Ghaus And Shah Waliullah In The Light Of Quranic Studies". *The Dialogue* 5/3 (2014), 270-283.
- Salman, Muhammad vd. "Psychological Impairment and Coping Strategies During the Covid 19 Pandemic Among Students in Pakistan: A Cross-Sectional Analysis". *Disaster Medicine and Public Health Preparedness* (2020), 1-7. doi:10.1017/dmp.2020.397.
- Saqeb, Ghulam Nabi. "Some Reflections on Islamization of Education Since 1977 Makkah Conference: Accomplishments, Failures and Tasks Ahead". *Intellectual Discourse* 8/1 (2000), 45-68.
- Sastre, Maria Munoz vd. "Forgivingness And Satisfaction With Life". *Journal Of Happiness Studies* 4/3 (2003), 353-335. doi: 10.1023/a:1026251630478.
- Sayed, Shabbir Ahmed- Prakash, Anand. "The Islamic Prayer (Salah/Namaz) and Yoga togetherness in Mental Health". *Indian J Psychiatry* 55/2 (2013), 224-230. <https://doi.org/10.4103%2F0019-5545.105537>.
- Schiappa, Edward vd. "Can a television series change Attitudes about death? A study of College students and six feet under". *Death Studies* 28/5 (2004), 459-474. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/07481180490437581>.
- Schreiber, Rita. "Wandering In The Dark: Women's Experiences With Depression". *Health Care For Women International* 22/1-2 (2001), 85-98. <https://doi.org/10.1080/073993301300003090>.
- Sethi, Sheena- Seligman, Martin E P. "Optimism and Fundamentalism". *Psychological Science* 4/4 (1993), 256-259. <https://doi.org/10.1111%2Fj.1467.9280.1993.tb00271.x>.
- Shah, Inayat vd. "Impact of Conventional Beliefs and Social Stigma on Attitude Towards Access to Mental Health Services in Pakistan". *Community Mental Health Journal* 55 (2018), 527-533. <https://doi.org/10.1007/s10597-018-0310-4>.
- Shaikh, Babar. T vd. "Where Do They Go, Whom Do They Consult, And Why? Health-Seeking Behaviors In The Northern Areas Of Pakistan". *Qualitative Health Research* 18/6 (2008), 747-755. [https://Doi.Org/10.1177/1049732308317220](https://doi.org/10.1177/1049732308317220).

- Sham, Fariza. "Islamic Psychotherapy Approach in Managing Adolescent Hysteria in Malaysia". *Journal of Abnormal Child Psychology* 4/3 (2015), 1-4.
- Shamim Mumtaz, Shamim- Ansari, Sadaf Konain. "Psychology Of Beliefs And Practices Relating To Menstrual Hygiene Of Adolescent Girls In Rural, Islamabad, Pakistan". *Imperial Journal Of Interdisciplinary Research* 2/7 (2016), 670-677.
- Shamsi, Manijhe- Nastiezaie Naser. "Evaluation Of Mediating Role Of Spiritual Intelligence In The Relationship Between Social Capital And Psychological Capital Of Graduate Students". *Journal Of Medical Education Development* 11/32 (2018), 283-299.
- Sharak, Farzaneh Motamedi vd. "Relationship between Stress and Religious Coping and Mental Health in Mother with Normal and Intellectually Disabled Children". *Int J Educ Psychol Res* 3/3 (2017), 198-204.
- Sharma, B. Surchandra- Arif, Ali. "Spiritual Intelligence, Self-Esteem and Mental Health Status Among the School Going Adolescents". *Indian Journal of Positive Psychology* 6/3 (2015), 233-237.
- Shateri, Karim, vd. "The Relationship Between Mental Health And Spiritual Intelligence Among Primary School Teachers." *International Journal Of School Health*, 3/1 (2018), 212-228.
- Sherkat, Darren E - Reed, Mark D. "The Effects of Religion and Social Support on Self Esteem and Depression Among the Suddenly Bereaved". *Social Indicators Research* 26 (1992), 259- 275. [https://Doi.Org/10.1007/BF00286562](https://doi.org/10.1007/BF00286562).
- Simak, Valen Fridolin vd. The Relationships between Risky Sexual Practices and Spiritual Intelligence of Adolescents in Indonesia". *Comprehensive Child and Adolescent Nursing* 42/1 (2019), 73-81. <https://doi.org/10.1080/24694193.2019.1578298>.
- Sinha, Jill. W. "Adolescent Risk Behaviors And Religion: Findings From A National Study". *Journal Of Adolescence* 30/1 (2017), 231-249.
- Sohail, Malik Muhammad- Yasin, Ghulam. (2018). "Religious Coping in Hepatitis C in Punjab, Pakistan". *Pakistan Rawal Medical Journal* 43/1 (2018), 14-17.
- Sood, Sarita vd. "Relationship Between Personality Traits, Spiritual Intelligence And Well Being In University Students". *Journal Of Education And Practice* 3/10 (2012), 55-60.

- Söylemez, Aydın- Koç, Mustafa (2019). "Studying Spiritual Intelligence as a Predictor on Meaningfulness and Life Satisfaction". *Spiritual Psychology and Counselling* 4/2 (2019), 109-122.
- Stanley, Melinda A vd. "Older Adults' Preferences For Religion/Spirituality In Treatment For Anxiety And Depression". *Aging & Mental Health* 15/3 (2011), 334-343. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/013607863.2010.519326>.
- Steger, Michael F vd. "Meaning In Life Across The Life Span: Levels And Correlates Of Meaning In Life From Emerging Adulthood To Adulthood". *J. Posit. Psychol* 4 (2009), 43-52. <http://Dx.Doi.Org/10.1080/17439760802303127>.
- Suhail, Kausar vd. "Continuing Bonds in Bereaved Pakistani Muslims: Effects of Culture and Religion". *Death Studies* 35/1 (2011), 22-41. <https://doi.org/10.1080/07481181003765592>.
- Suhail, Kausar vd. "Psychological Health of Earthquake Survivors in Pakistan". *Psychology and Developing Societies* 21/2 (2009), 183-207. <https://doi.org/10.1177%2F097133360902100202>.
- Suhail, Kausar- Akram, Saima. "Correlates of Death Anxiety in Pakistan". *Pakistan, Death Studies* 26/1 (2002), 39-50. <https://doi.org/10.1080/07481180210146>.
- Suhail, Kausar. "A Study Investigating Mental Health Literacy in Pakistan". *Journal Of Mental Health* 14/2 (2005), 167-181. <https://doi.org/10.1080/09638230500085307>.
- Suhail, Kausar. "Psychology in Pakistan". *The Psychologist* 7/11 (2004), 632-634.
- Sultan, Sarwat vd. "Spiritual Intelligence Linking to Leadership Effectiveness: Interceding Role of Personality Traits". *International Journal of Social Sciences* 3/2 (2017), 599-613.
- Şeker, Necmeddin- Karakurt, Büşra. "Dinî İbadetlerle Psikoterapi". *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/8 (2018), 165-187.
- Tarar, Amina Hanif vd. "Muslim Faith in Pakistan: A Faith-Development View on Fundamentalism to Mature Orientations". *Archive for the Psychology of Religion* 39 (2017), 27- 60.
- Tekke, Mustafa vd. "Muslim Religious Openness And Ilm: Relationships With Islamic Religious Reflection, Religious Schema, And Religious Commitments In Malaysia." *Archive For The Psychology Of Religion* 37 (2015), 295-320.

- Tepper, Leslie vd. "The Prevalence Of Religious Coping Among Persons With Persistent Mental Illness". *Psychiatric Services* 52/5 (2001), 660-665. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.52.5.660>.
- Thompson, Laura Yamhure vd. "Dispositional Forgiveness of Self, Others, and Situations". *Journal of Personality* 73/2 (2005), 313-360. <https://doi.org/10.1111/j.14676494.2005.00311.x>.
- Tokur, Behlül. *İmtihan Psikolojisi: Var Olmanın Hakkını Vermek: İmtihan*. Ankara: Fecr Yayınları, 1. Basım, 2018.
- Tokur, Behlül. *Klasik ve Güncel Konularıyla Din Psikolojisi*. Ankara: Son Çağ Akademi Yayınları, 1. Basım, 2020.
- Tokur, Behlül. *Stress ve Din*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 1. Basım, 2017.
- Toth, Katalin- Kimmelmeier, Markus. "Divorce Attitudes Around The World: Distinguishing The Impact Of Culture On Evaluations And Attitude Structure". *Cross-Cultural Research* 43/3 (2009), 280-297. <https://doi.org/10.1177/1069397109336648>.
- Turan, Yahya. "Kişilik ve Dindarlık Üzerine Bir Alan Araştırması". *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 20 (2009), 280-295.
- Umberson, Debra- Chen, Meichu. D. "Effects Of A Parent's Death On Adult Children: Relationship Salience And Reaction To Loss". *American Sociological Review* 59/1 (1994), 152-168. <https://Psycnet.Apa.Org/Doi/10.2307/2096138>.
- Van Der Geest, Sjaak- Hardon, Anita. "Self-Medication In Developing Countries". *Journal Of Social And Administrative Pharmacy* 7/4 (1990), 199-204.
- Verma, O. P- Upadhy, S. N. "Religiosity And Social Distance". *Indian Psychological Review* 26/1 (1984), 29-34.
- Vickio, Craig. J. "Together In Spirit: Keeping Out Relationships Alive When Loved Ones Die". *Death Studies* 23/2 (1999), 161-175. <https://Doi.Org/10.1080/074811899201127>.
- Vishkin, Allon vd. "God Rest Our Hearts: Religiosity And Cognitive Re-appraisal". *Emotio* 16 (2016), 252-262. <https://Psycnet.Apa.Org/Doi/10.1037/Emo0000108>.
- Vitell, Scott J. "The Role Of Religiosity In Business And Consumer Ethics: A Review Of The Literature". *Journal Of Business Ethics* 90/1 (2009), 55-167. <http://Dx.Doi.Org/10.1007/S10551-010-0382-8>.
- Waite, Linda. J- Lehrer, Evelyn. L. "The Benefits From Marriage And Religion In The United States: A Comparative Analysis". *Popula-*

- tion Development Review* 29/2 (2003), 255-276. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2003.00255.x>.
- Wassem, Rebecca. "A Test Of The Relationship between Health Locus of Control and the Course of Multiple Sclerosis". *Rehabilitation Nursing* 16/1 (1991), 189-193. <https://doi.org/10.1002/j.2048-7940.1991.tb01211.x>.
- Wickrama, K. A. S Vd. "Changes İn Family Financial Circumstances And The Physical Health Of Married And Recently Divorced Mothers". *Social Science & Medicine* 63/1 (2006), 123-136.
- Yeğın, Hüseyin İ. "Din Psikolojisi Açısından Kutsal Mekân İnsan İlişkisi". *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27/27 (2012), 53-91.
- Yeung, Jerk. W. K vd. "Youth Religiosity And Substance Use: A Meta-Analysis From 1995 To 2007". *Psychological Reports* 105/1 (2009), 255-266.
- Younas, Sana- Kamal, Anila. "Influence of Socio-Demographic Features on Piri Muridi: An Experiential Study, *Foundation University Journal Of Psychology* 4/1 (2020), 1-33.
- Younas, Sana- Kamal, Anila. "Validation of Piri-Muridi Scale in Pakistan Through Confirmatory Factor Analysis," *Pakistan Journal of Psychological Research* 34/3 (2019), 529-545. <https://doi.org/10.33824/PJPR.2019.34.3.29>.
- Younas, Sana vd. "A Socio-Psychological Study of Piri-Muridi". *Trames Journal of the Humanities and Social Sciences* 2/16 (2020), 145-160.
- Younas, Sana vd. "Religious Orientation and Optimism: A Quantitative Consideration Within Pakistani Context". *Foundation University Journal of Psychology* 3/1 (2018), 29-66. <https://doi.org/10.33897/fujp.v2i1.39>.
- Yurtaş, Esra. *Ruhsal Zekâ ile Karar Verme Stilleri İlişkisi: Yöneticiler Üzerine Bir Uygulama*. Çankaya: Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Yusuf, Humair vd. "Counseling And Psychotherapy İn Pakistan: Colonial Legacies And Islamic Influences". *Handbook Of Counseling And Psychotherapy İn An International Context*. ed. Roy Moodley vd. 226-236. New York, NY: Routledge, 1. Edition. 2012.
- Yusuff, B. Kazeem- Sanni, A. Wassi. "Itinerant Vending Of Medicines Inside Buses İn Nigeria: Vending Strategies", *Dominant Themes*

- And Medicine-Related Information Provided. Pharmacy Practice* 9/3 (2011), 128-135.
- Zadeh, Fotowwat Zainab. *Marriage Systems and Success in Marriage in Pakistan*. Islamabad: Bahria University, Institute of Professional Psychology, Ph.D. Degree in Professional Psychology with Specialization in Clinical Psychology. 2003.
- Zadeh, Fotowwat Zainab. "Clinical Psychology in Pakistan: Past, Present and Future". *International Journal Of Humanities and Social Science* 7/11 (2017), 26-28.
- Zaman, Sabir vd. "Relationship Between Paranormal Belief and Personality Traits Among University Student in Pakistan". *International Journal of Sciences and Research* 76/7 1 (2020), 137-151.
- Zeab, Fareda. *Feeling of Insecurity and Employment Status: A Study on Mental Health of Women in Pakistan*. Karachi: University of Karachi, Institute of Clinical Psychology, Ph. D Thesis, 2014.
- Zohar Danah- Marshall Ian. "SQ- Spiritual Intelligence, The Ultimate Intelligence". *Bloomburg* (2000), 15-18.
- American Psychological Association*. Erişim 5 April, 2022. <https://www.apa.org/search?query=definition%20of%20psychology>.
- Begum, M. (2016). *What is Islamic Psychology?* Erişim 5 April, 2022. <https://inspiritedminds.org.uk/2016/04/03/what-is-islamic-psychology/>.
- Online Etymology Dictionary*. Erişim 25 May 2022. <https://www.etymonline.com/search?q=death>.
- Haq, R. (2017). Literacy Rate İn Pakistan. The Express Tribune. Retrieved 1 June, 2022. <https://tribune.com.pk/story/1419396/economic-survey-literacy-rate-pakistan-slips-2>.
- Khalil, Shaima. "BBC NEWS". 20 Ocak 2016. <https://www.bbc.com/news/world-asia-35359072>.
- Cambridge Dictionary*. Erişim 20 Mayıs 2022. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/faith?q=faiths>.
- Online Etymology Dictionary*. Erişim 25 Nisan, 2022. <https://www.etymonline.com/search?q=psychology>.
- APA, *American Psychological Association*. "Psikoloji". Erişim 05 Nisan 2020. <https://www.apa.org/search?query=definition%20of%20psychology>.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1601

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 308

Kitap Adı: Sır ve Rıza –Devlet Alevilik Diaspora: Yeni Bir İlişkinin Ana Hatları–
Book Title: Secrecy and Consent –State, Alevism, and Diaspora: Outlining a New Relationship–

ISBN: 978-625-5536-21-1

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536211

Yazar | Author: Selman Çevik | orcid.org/0000-0002-3046-563X

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 164

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs | May 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM2 | İslam: Alevilik | İslam: Alevism

BISAC: REL048000 | Sosyal Bilim / İslam Araştırmaları | Social Science / Islamic Studies

THEMA: QRP | Din ve İnançlar: İslam | Religion and Beliefs: Islam

LC: BP190.5.A44 | İslam: Alevilik | İslam: Alevism

Atıf Bilgisi | Cite as: Çevik, Selman. *Sır ve Rıza –Devlet Alevilik Diaspora: Yeni Bir İlişkinin Ana Hatları–*. Ankara: Fecr Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- AABF XE “AABF” . (1994-2019, 09 09). *Avrupa XE “Avrupa” Ale-
vi XE “Alevi” Birlikleri Konfederasyonu*. alevi.org: [https://
alevi.org/tr/12-pressemitteilungen/293-avrupa-alevi-birlikle-
ri-konfederasyonu-ile-avrupa-dersim-dernekleri-federasyonu-or-
tak-bas-n-ac-klamas.html](https://alevi.org/tr/12-pressemitteilungen/293-avrupa-alevi-birlikleri-konfederasyonu-ile-avrupa-dersim-dernekleri-federasyonu-ortak-bas-n-ac-klamas.html) adresinden alındı.
- Adıgüzel, Y. (2019). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aksoy, E., & Tekten Aksürmeli, Z. S. (2018). “Diaspora XE “Diaspora”
İçinde Diaspora: Almanya XE “Almanya” Alevileri”. *Türk Kültürü
ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi*, 87-102.
- Aktay, Y. (2021). *Türk Dininin Sosyolojik İmkânı, Alevilik ve İslam Protes-
tanlığı*. . Ankara: Vadi Yayınları.
- Alevi XE “Alevi” *Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığı*. (09 Eylül 2024).
<https://alevibektasi.ktb.gov.tr/> adresinden alındı.
- Aydın, S. (2017). “The emergence of Alevism as an ethno-religious
identity, National Identities”. *National Identities*, 34-45.
- Bakanlığı, T. D. (2010). *Alevi XE “Alevi” Çalıştayları Ön Raporu*. Anka-
ra: T.C. Devlet Bakanlığı.
- BMBF. “*Bildung im Schulalter - BMBF*”. (09 Eylül, 2024). [https://www.
bmbf.de/bmbf/de/bildung/bildung-im-schulalter/bildung-im-sc-
hulalter_node.html](https://www.bmbf.de/bmbf/de/bildung/bildung-im-schulalter/bildung-im-schulalter_node.html) adresinden alındı.
- Bpb “*Die soziale Situation in Deutschland- Religion*”. (2024, 09 09). ht-
tps://www.bpb.de/kurz-knapp/zahlen-und-fakten/soziale-situati-
on-in-deutschland/145148/religion/ adresinden alındı.
- Brubaker, R. (2005). The ‘Diaspora XE “Diaspora” ’ Diaspora”. *Ethnic
and Racial Studies*, 1-19.
- Canpolat, M. (2023). “The Role of Non-Governmental Organization on
Political Participation: The Case of the Turkish Diaspora XE “Di-
aspora” in Germany”. *Turkish Journal of Diaspora Studies*, 3 (2),
218-242.
- Chambers, I. (2014). *Göç, Kültür, Kimlik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Cohen, R. (2023). *Küresel Diasporalar*. Ankara: Gav Perspektif.
- Coşan, D. E. (2014). “Ulusötesi Topluluklar: Avrupa XE “Avrupa”daki

- Alevi XE “Alevi” Göçmenler”. *Alevilik –Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, 112-125.
- Çakın, D. (2018). *Avrupa XE “Avrupa” Birliğine Tam Üyelik Sürecinde Türkiye XE “Türkiye” ‘de Alevi XE “Alevi” Politikaları*. İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çavdar, O. (2020). *Sivas Katliamı Yas ve Bellek*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çevik, S. (2021). *Diasporada Siyasal Bir Hareket Olarak Alevî Toplumu*. Ankara.
- Çevik, S. (2023). “Diasporada Bir Uyanış ve Var Olma Hamlesi Olarak Alevîlerin Sesi Dergisi”. *Enderun Dergisi*, 15-29.
- Çoştı, Y. (2019). “Migration and Religion , Euro-Turks.” *LAP Lambert Academic*, 50-62.
- Dankoff, R. (2000). “Alevism in Turkey and Comparable Syncretistic Religious Communities in the near East in the Past and Present”. *Journal of the American Oriental Society*, 273-274.
- Demirtaş, M. (2018). *Horasan’dan Balkanlara Seyyid Şücaaddin Veli Ocağı*. Eskişehir: Kalender Yayınları.
- Die Bundesregierung. (2024, 09 09). “Schulsystem und Schulpflicht: <https://www.make-it-in-germany.com/de/leben-in-deutschland/mit-familie/schulsystem> adresinden alındı.
- Dilbirliği, M. (2021). “Alman Anayasa Hukuku Sisteminde Dini Cemaatlerle Yapılan Din-Devlet Sözleşmeleri”. *Liberal Düşünce Dergisi*, 34-47.
- Ecevitoglu, P., & Yalçinkaya, A. (2013). *Aleviler Artık Burada Oturmuyor*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Erman, T., & Göker, E. (2014). “Alevi XE “Alevi” Politics in Contemporary Turkey”. *Taylor & Francis, Ltd.Stable*. Accessed.
- Fırlı, E. (1996). *Türkiye XE “Türkiye” ‘de Alevilik ve Bektaşilik*. Ankara: Selçuk Yayınları.
- Hokins, L. (2011). “‘I feel myself to be a world citizen’: Negotiating Turkish”. *Journal for the Study of Race, Nation and Culture*, 17-31. <https://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler.tr.mfa>. (2023, 09 09). Dışişleri Bakanlığı: https://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_tr.mfa adresinden alındı.

- Kaluç, Ş. (2011). “Alevi XE “Alevi” Çalıştayları Nihai Raporu» Üzerine Bir Değerlendirme”. *Ldt Dergisi*, 87-124.
- Kaplan, D. (2019). *Yazılı Kaynaklarına Göre Alevîlik*. Ankara: TDV Yayınları.
- Kaya, A. (2015). “The Alevi XE “Alevi” -Bektashi order in Turkey: syncreticism transcending national borders”. *Southeast European and Black Sea Studies*, 30-43.
- Keleş, B. (2021). *Almanya’da Alevilerin Kurumsallaşma Süreci*. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kömür, G. (2020, 04 20). “Yumuşak Güç Unsuru Olarak Kamu Diplomasisi”. *International Journal of Politics and Security*, s. 89-115.
- Köse, M. (2020). *Türk Diasporasının Siyasal Katılımı Çerçevesinde Diaspora XE “Diaspora” Politikalarının Gelişimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Küçükcan, T. &. (2009). *Turks In Europe: Culture, Identity And Integration*. Amsterdam: Türkevi Research Centre.
- Mardin, Ş. (2019). *Din ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Massicard, E. (2007). *Türkiye XE “Türkiye” ’den Avrupa XE “Avrupa” ’ya Alevi XE “Alevi” Hareketinin Siyasallaşması*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Melikoff, I. (2002). *Uyur İdik Uyardılar*. Cem Kültür Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2002). *Alevî ve Bektaşî İnançlarının İslâm Öncesi Temelleri: Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslâm Öncesi İnanç Motifleri*. İletişim Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2010). *Türkiye XE “Türkiye” Sosyal Tarihinde İslam XE “İslam” ’ın Macerası*. İletişim Yayınları.
- Ocak, A. Y. (tarih yok). *İslâm Öncesi Temelleriyle Alevilik Bektaşilik*. İletişim Yayınları.
- Onat, H. (1993). *Emeviler Devri Şii Hareketleri ve Günümüz Şiiliği*. Türkiye XE “Türkiye” Diyanet Vakfı Yayınları.
- Onat, H. (2003). “Kızılbaş Farklılaşması Üzerine”. *İslamiyat* 6/3. 111-126.
- Öğütçü, H. (2002). “İlk Okullarda (Grundschule) Alevilik Dersleri İçin Bayern’de Olumlu Adım Atıldı”. *Alevilerin Sesi Dergisi*.
- Özdemir, M. T. (2023). “Nitel Araştırma XE “Araştırma” Desenle-

- ri:Metodolojik Bir Temellendirme”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi* 11/2, 117-135.
- Özocak, Ö. (2012). *Diaspora Kavramsal ve Tarihsel Bir Çözümleme*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Safran, W. (1991). “Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return”. W. SAFRAN içinde, *Diaspora* XE “Diaspora” (s. 88-89).
- Said, E. W. (1995). *Entelektüel: Sürgün, Marjinal, Yabancı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Salman, C. (2018). *Lâmekândan Cihana: Göç Kimlik Alevilik*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Scheffer, G. (2020). *Diaspora* XE “Diaspora” *Politikaları*. İstanbul: Gav Perspektif.
- Shankland, D. (1999). *Islam and Society in Turkey*. Eothen Press.
- Sheffer, G. (2006). *Diaspora* XE “Diaspora” *Politics at Home Aboard*. Cambridge University Press.
- Sipahioğlu, B. Ö. (2019). *Türkiye* XE “Türkiye” *Avrupa* XE “Avrupa” *Birliği İlişkileri Bağlamında Avrupa’da Türk Diasporası: Hollanda Örneği*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Sofuoğlu, C., & İlhan, A. (2020). *Alevîlik Bektaşîlik Tartışmaları*. Ankara: Türkiye XE “Türkiye” Diyanet Vakfı Yayınları.
- Sokefeld, M. (2004). “Religion or Culture : Concepts of identity in the Alevi XE “Alevi” diaspora” XE “diaspora” .
- Sözen, H. (2023). *Diasporada Din Eğitimi*. Ankara: Gav Perspektif Yayınları.
- Subaşı, N. (2015). “Alevi XE “Alevi” Özne Üzerine Söyleşi”. *Perspektif*, 32-35.
- Subaşı, N. (2019). *Alevi XE “Alevi” Modernleşmesi: Sırrı Faş Eylemek*. Mahya Yayınları.
- Şeriati, A. (2016). *Ali Şiası Safevi Şiası*. Ankara: Fecr Yayınları.
- (2010). *T.C. Devlet Bakanlığı, Alevi XE “Alevi” Çalıştayları Nihai Raporu*. Ankara.
- Taşgın, A. (2015). “Alevîlik Üzerine Söyleşi”. *Perspektif*, 44-48.
- Tosun, C. (2009). “Almanya XE “Almanya” ’da Alevi XE “Alevi” Din

- Dersleri ve Türkiye XE “Türkiye” ’ye Muhtemel Yansımaları”. *Dini Araştırmalar*, c. 12, s. 33.
- Tözün, I. (. (2019). *Alevis In Europa: Voices Of Migration, Culture And Identity*. Londra: Routledge.
- Uçar, M. (2014). “Dışarda Bir Türkiyeli Diaspora XE “Diaspora” Kimliği Oluşturmak Mümkün Mü?”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Davraz Sosyal Bilimler Konferansı*. Isparta.
- Ulusoy, E. (2015). “Diasporayı Yeniden Düşünmek: Diaspora XE “Diaspora” Teorisi ve Modern Diasporanın Temel Parametreleri”. *Göç Dergisi*.
- Unat, A. N. (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Üzüm, İ. (2020). *Tarihsel ve Kültürel Boyutlarıyla Alevîlik*. Ankara: İSAM Yayınları.
- Vassaf, G. (2010). *Daha Sesimizi Duyurmadık Avrupa XE “Avrupa” ’da Türk İşçi Çocukları*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yaman, A. (2021). *Şâh-ı Merdân’a Talip Olanlar: Kızılbaşlar, Aleviler, Bektaşiler*. La Yayınları.
- Yıldırım, R. (2012). “Geleneksel Alevilikten Modern Aleviliğe: Tarihsel Bir Dönüşümün Ana Eksenleri”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Araştırmaları Dergisi*, 50-62.
- Yırcalı, A., & Mahcupyan, E. (2016). *Avrupa XE “Avrupa” ’da “Türkiyeli” Olmak: Kimlikler, Bireyler, Vatandaşlar, Kamusal Politika ve Demokrasi Çalışmaları*. İstanbul: PODEM.
- Zeynep, A., & Aksoy, E. (2018). “Diaspora XE “Diaspora” İçinde Diaspora: Almanya XE “Almanya” Alevileri”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Araştırmaları Dergisi*.
- Zırh, B. C. (2008). “Euro Alevis: Gasterbeiter to Transnational Commnication”. *The Making of World Society Perspectives from Transnational Research* içinde.
- Zırh, B. C. (2015). “Alevi XE “Alevi” Diasporası: Yeniden haricileşen dahili bir mahrem olarak Alevilik”. *Birikim*, 80-92.
- Zırh, B. C. (2018). “Tanımlama ve Tanınma Eşiğinde Alevilik”. *Ayrıntı Dergisi*, 64-82.
- Zübeyir, N. (2023). *Sayılarla Türkiye XE “Türkiye” ’de İnanç ve Dindarlık*. İstanbul: Mahya Yayınları.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1606

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 310

Kitap Adı: Din Hizmetlerinde Güncel Problemler ve Çözüm İmkânları

-Din Görevlileri Perspektifinden-

Book Title: Current Problems in Religious Services and Possible Solutions

-From the Perspective of Religious Officials-

ISBN: 978-625-5536-23-5

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536235

Yazar | Author: Osman YILMAZ | orcid.org/ 0000-0001-6381-8414

Kurum | T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı

ROR ID: ror.org/007x4cq57

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 302

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs | May 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRQA | İslam: genel | Islam: general

BISAC: REL037000 | Din / İslam / Genel | Religion / Islam / General

THEMA: QRAM | İslam: genel ve dini hayat | Islam: general and religious life

LC: BP161.3 | İslam – Din eğitimi ve öğretimi | Islam – Religious education and instruction

Atf Bilgisi | Cite as: Yılmaz, Osman. *Din Hizmetlerinde Güncel Problemler ve Çözüm İmkânları*. Ankara: Fecr Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Abdullah, S. (2007). Islam and counseling: Models of practice in Muslim communal life. *Journal of Pastoral Counseling*, 42, 42-55.
- Acar, A. K. (2023). Postmodern dönemde bir cami kurgulamak. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(1), 201-224.
- Acuner, Y., & Artan, O. (2007). Din görevlilerinin problemleri üzerine bir araştırma: Van örneği. *Diyanet İşleri Başkanlığı I. Din Hizmetleri Sempozyumu Bildirileri* (3-4 Kasım 2007), 2, 104-105. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Adagide, S. (2008). *15-49 yaş grubu kadınların problem çözme becerilerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Agus, C., Cahyanti, P. A. B., Widodo, B., Yulia, Y., & Rochmiyati, S. (2020). Cultural-based education of Tamansiswa as a locomotive of Indonesian education system. In W. Leal Filho, A. L. Salvia, & L. Brandli (Eds.), *Universities as living labs for sustainable development: Supporting the implementation of the sustainable development goals* (pp. 471-486).
- Akkaya, Ü. H. (2023). Akışkan modern dünyada ailede kuşaklar arası ilişkiler ve din. *Değişen Dünyada Aile: XII. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Mehir Vakfı Yayınları.
- Akpınar, Ö. (2022). *Hokey sporcularının empati kurma ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Aksoy, B. (2003). Problem çözme yönteminin çevre eğitiminde kullanımı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(14), 83-98.
- Aktepe, Ü. (2015). *Ergenlerin değerleri ile duygusal ifadeleri ve problem çözme becerileri arasındaki öngörücü ilişkiler* [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Aktaş, M. C. (2019). Nitel veri toplama teknikleri. In H. Özmen & O. Karamustafaoğlu (Eds.), *Eğitimde araştırma yöntemleri* (ss. 114-136). Pegem Akademi.
- Akyürek, S. (2005). Kur'an kursu öğreticisinin mesleki yeterlikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(18), 19-36.
- Albayrak, A. (2009). Din görevlilerinin mistik tecrübe düzeyleri (Gire-

- sun yöresi örneği). *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9(4), 153–185.
- Alpar, R. (2013). *Uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlilik* (2. baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altaş, N. (2000). Dini danışmanlığın teorik temelleri. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 41(1), 327-350.
- Altaş, N. (2022). *Din eğitimi* (1. basım). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Altıntaş, M. E. (2018). Bir hatip olarak din görevlilerinde bulunması gereken temel yeterlikler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(12), 416–429.
- Altıntaş, R. (2004). Din görevlilerinin kültürel standartlarının iyileştirilmesi. *Diyanet Aylık Dergi*, 166, 41–43.
- Altıntaş, T. T., & Bıçakçı, M. Y. (2024). Çocukların problem çözme becerilerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 9(73), 465–482.
- Altuntaş, R. (2023). Diyanet İşleri Başkanlığı gençlik çalışmalarında din eğitimi mekanı olarak kamp merkezinin yeri ve önemi. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 3 (1), 3-34.
- Anderson, J. R. (2005). *Cognitive psychology and its implications*. Macmillan.
- Arıcı, H. Y. (2024). Gençlerde Sosyal Medya Bağımlılığına Yönelik Manevi Danışmanlık Müessesesi. *Diyanet İlmi Dergi*, 60(1), 377-410.
- Arenofsky, J. (2001). Developing your problem-solving skills. *Career World*, 29(4), 18–21.
- Arslan, H. (2022). *Öğretmenlerin problem çözme becerileri ile teknostres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Arpacı, S., & Perçin, N. Ş. (2021). Öz yeterliliğin problem çözme becerisine etkisinde iletişim becerisinin aracı rolü: Turist rehberlerine yönelik bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 19(2), 142–161.
- Aşlamacı, İ. (2016). Üniversite öğrencilerinin Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetlerine yönelim durumları: İnönü Üniversitesi örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (6), 1563-1582.
- Aşlamacı, İ. (2023). *21. yüzyıl becerileri ve din eğitimi-eleştirel bir yaklaşım*. Dem Yayınları.

- Aybey, S. (2015). Dini danışmanlık bağlamında aile ve dini rehberlik büroları. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3(2), 137-152.
- Aybey, S. (2016). Müftülüklere gelen evlilikle ilgili sorunların çözümünde dini danışmanlığın rolü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, 9(44).
- Aybey, S. (2018). Diyanet İşleri Başkanlığı'na yansıyan örneklerle aile ilişkileri problemleri. *Balıkesir İlahiyat Dergisi*, 4(2), 15-30.
- Aybey, S. (2024). Deprem Sonrası Ortaya Çıkan Problemlerin Çözümünde Manevi Danışmanlık (Zonguldak Örneği). *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, (17), 197-223.
- Aydeniz, N. (2020). Dini danışman ve manevi rehber olarak imamların mahalle yaşamına sağlayabileceği katkı üzerine. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(35), 1-34.
- Aydoğan, Y. (2004). *İlköğretim ikinci ve dördüncü sınıf öğrencilerine genel problem çözme becerilerinin kazandırılmasında eğitimin etkisinin incelenmesi* [Doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Aydın, M. Ş. (2019). *Din eğitimi bilimi*. Kimlik Yayınları.
- Aydın, R., Varol, D., & Kılınç, M. (2024). Öğretmenlerin mesleki imajları ile kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi. *The Journal of International Educational Sciences*, 11(41), 201-238.
- Aydın, S. (2024). *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi ve İmam Hatip Lisesi meslek dersleri öğretmenlerinin gözlemlerine göre gençlerin deizm algısına sosyolojik bir yaklaşım (Fatsa örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi.
- Ayten, A., Göcen, G., Sevinç, K., & Ayten, E. E. (2012). Dini başa çıkma, şükür ve hayat memnuniyeti ilişkisi: Hastalar, hasta yakınları ve hastane çalışanları üzerine ampirik bir araştırma. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 12(2), 45-79.
- Baba, C. (2020). Dini iletişimi olumsuz yönde etkileyen unsurlardan biri: Hatibin güvenilir olmaması. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 286-301.
- Bacanlı, H., & Aydın, B. (2018). *Yetkin problem çözme*. Akay Eğitim Yayınları.
- Bağışlar, Z. (2023). *Akdeniz Üniversitesi çocuk evlerinde görev yapan Diyanet personeline bulunması gereken vasıflar* [Yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.

- Bakırlı, E. (2024). *Manevi danışmanların Gençlik ve Spor Bakanlığı yurtlarında yürüttikleri din-ahlak-değer eğitimi uygulamalarına bakışı: Balıkesir örneği* [Yüksek lisans tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Bariş, İ., & Taylan, H. H. (2020). Küresel salgın sürecinde Türkiye’de aile içi sorunlar. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (5), 13-32.
- Başkonak, M. (2021). Covid-19 salgın sürecinde engellilere yönelik uzaktan yaygın din eğitimi. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, (12), 89-119.
- Batar, Y., Demir, S., & Sayın, G. (2022). Yaygın din eğitiminde uzaktan öğretim uygulamaları ve online cami dersleri. *Diyanet İlmi Dergi*, 58(4), 1551-1580.
- Batur, B. (2015). Türkiye’de modernleşme, din ve din adamlığı. *Electronic Turkish Studies*, 10(10), 181-200.
- Baykul, Y. (2015). *Eğitimde ve psikolojide ölçme: Klasik test teorisi ve uygulaması*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bayraktar, A. (2014). *İlahiyat eğitiminin öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik inanç düzeyleri ve problem çözme becerilerine katkısı* [Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Bayraktar, T., & Sümen, Ö. Ö. (2024). Dördüncü sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama öz yeterlik algıları, üst bilişsel farkındalıkları ve problem çözme başarıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (69), 132-152.
- Benzer, F. (2005). *Din görevlisinden beklentiler ve din görevlilerinin mesleki yeterlikleri (Amasya-Sakarya-Sivas-Trabzon)* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Berk, A. (2017). *Elit atletlerin problem çözme becerilerinin stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Dumlupınar Üniversitesi.
- Bernard, H. R. (1994). *Research methods in anthropology: Qualitative and quantitative approaches*. AltaMira Press.
- Berthon, P., Ewing, M., & Hah, L. L. (2005). Captivating company: Dimensions of attractiveness in employer branding. *International Journal of Advertising*, 24(2), 151-172.
- Bilecik, S. (2019). Ziyaüddin Sardar’ın postnormal zamanlar teorisi çerçevesinde toplumsal değişim sürecinde din eğitimi üzerine bir değerlendirme. *Amasya İlahiyat Dergisi*, (13), 297-322.

- Bilgen, H. (2023). *Okul öncesi dönem çocukların problem çözme becerileri ve zekâ puanlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Bilici, S. C. (2019). Örneklemeye yöntemleri. In H. Özmen & O. Karamustafaoğlu (Eds.), *Eğitimde araştırma yöntemleri* (pp. 56-78). Pegem Akademi.
- Bingham, A. (2019). *Çocuklarda problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi* (Çev. A. Ferhan Oğuzkan). MEB Yayınları: Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi.
- Bjorklund, D. F. (2012). *Children thinking: Developmental education and individual differences* (2nd ed.). Brooks Cole Publishing Company.
- Bora, N., & Altaş, N. (2022). Din eğitimcileri açısından sosyal medya vaizleri ve irşad. C. Abuzar & M. C. Gökçe (Ed.), *Farklı yönleriyle İslam ve tebliğ* (ss. 102-130). İstanbul: Nida Akademi.
- Borg, W. R., & Gall, M. D. (1963). *Educational research: An introduction*. David McKay Company.
- Bransford, J. D., & Stein, B. S. (1993). *The IDEAL problem solver: A guide for improving thinking, learning, and creativity*. W. H. Freeman.
- Brown, L. J. (1988). Helping children learn to solve problems. *Day Care and Early Education*, 16, 26–30.
- Budakoğlu, B. (2023). Okul yöneticilerinin problem çözme beceri düzeylerinin incelenmesi: Üsküdar örneği. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, 9(1).
- Bulut, K. (2019). *Din görevlilerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçları üzerine bir araştırma (İç Batı Anadolu bölümü örneği)* [Doktora tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Büyükkaragöz, S., & Çivi, C. (1999). Genel öğretim metotları (10. Baskı). İstanbul: Beta.
- Canbazoğlu Bilici, S. (2019). Örneklemeye yöntemleri. In H. Özmen & O. Karamustafaoğlu (Eds.), *Eğitimde araştırma yöntemleri* (ss. 56-78). Pegem Akademi.
- Candemir, F. (2023). *İhtiyaç odaklı Kur'an kursu öğrencilerinin tercih sebepleri ve beklentileri* [Yüksek lisans tezi]. Hitit Üniversitesi.
- Cebeci, S. (2010). Bir din öğretimi yaklaşımı olarak dini danışma ve rehberlik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 53-69.
- Cevherli, K., & Şentepe, A. (2016). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin sos-

- yal medya kullanım alışkanlıkları, gençliğin gelişimi ve problemleri karşısında din görevlileri. 7. *Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu Bildirileri* (ss. 123–143). Sakarya.
- Chadwick, B. A., Bahr, H. M., & Albrecht, S. L. (1984). *Social science research methods*. Prentice Hall.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). Routledge.
- Cornelius, S. W., & Caspi, A. (1987). Everyday problem solving in adulthood and old age. *Psychology and Aging*, 2(2), 144.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.; 3. basımdan çeviri). Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2020). Karma yöntem desenleri. H. Çelik (Çev.), *Eğitim araştırmaları: Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi* (5. basım, ss. 696-755). Edam Yayınları.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2021). Nitel yöntemler. E. Karadağ (Çev. Ed.), *Araştırma tasarımı: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (ss. 179-211). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Creswell, J. W., & Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory Into Practice*, 39(3), 124-130. https://doi.org/10.1207/s15430421tip3903_2
- Çakmak, A., & Ecer, M. (2024). Yüksek din öğretimindeki kız öğrencilerin cami içi din hizmetlerinden istifade etme durumları. *İdrak Dini Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 305-322.
- Çakmak, Ö. F., Kabul, H. B., Aydın, O., Hacıfettahoğlu, A., & Davulcu, A. (2024). Okul yöneticilerinde problem çözme becerileri düzeylerinin araştırılması. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, 10(2).
- Çanakçı, A. A. (2006). *Balıkesir ve merkez köylerinde imam-hatiplerin mesleki yeterliliği ve yaygın din eğitimindeki rolü* [Yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Çanakçı, A. A. (2015). Cami cemaatinin din görevlilerine bakışı: Balıkesir örneği. *Balıkesir İlahiyat Dergisi*, 1(2), 253–282.
- Çekin, A. (2005). *Din görevlisinden beklentiler ve din görevlilerinin mesleki yeterlilikleri (Elazığ-Erzurum-Malatya-Urfa örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.

- Çıtırık, A. N. (2023). *Aile ve dini rehberlik büroları bağlamında ailelerin karşılaştığı dini-manevi sorunlar (Ankara ili örneği)* [Doktora tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Çıtırık, A. N., & Zengin, Z. S. (2020). Küresel salgın zamanında din görevlileri gözüyle Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yaygın din hizmeti ve eğitimi. *Yüziüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı), 599-624.
- D'Zurilla, T. J., & Goldfried, M. R. (1971). Problem solving and behavior modification. *Journal of Abnormal Psychology*, 78(1), 107-126. <https://doi.org/10.1037/h0031360>
- D'Zurilla, T. J., Maydeu-Olivares, A., & Kant, G. L. (1998). Age and gender differences in social problem-solving ability. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 241-252. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(98\)00029-4](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(98)00029-4)
- D'Zurilla, T. J., Nezu, A. M., & Maydeu-Olivares, A. (2004). Social problem solving: Theory and assessment. In E. C. Chang, T. J. D'Zurilla, & L. J. Sanna (Eds.), *Social problem solving: Theory, research, and training* (pp. 3-27). American Psychological Association.
- Danish, S. J., Petitpas, A. J., & Hale, B. D. (2007). Sport as a context for developing competence. In D. Smith & M. Bar-Eli (Eds.), *Essential readings in sport and exercise psychology* (pp. 412-422). Human Kinetics.
- Daniel, J. (2006). *Effects of band and seating placement on the motivation and musical self-esteem of high school wind musicians* [Master's thesis]. Bowling Green State University.
- Davey, G. C., Hampton, J., Farrell, J., & Davidson, S. (1992). Some characteristics of worrying: Evidence for worrying and anxiety as separate constructs. *Personality and Individual Differences*, 13(2), 133-147.
- Davidson, J. E., Deuser, R., & Sternberg, R. J. (1994). The role of metacognition in problem solving. In J. Metcalfe & A. P. Shimamura (Eds.), *Metacognition: Knowing about knowing* (pp. 207-226). The MIT Press.
- Demir, L. (2020). *Din görevlilerinin mesleki yeterlilik algıları ile yaşam doyumu ve duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkilerinin incelenmesi (İstanbul örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Biruni Üniversitesi.

- Demir, M. H. (2020). Din görevlilerinin iletişim yeterlilikleri. *Kocaeli İlahiyat Dergisi*, 4(2), 313-354.
- Demir, M. H. (2021). *Yetişkin din eğitiminde iletişim* [Doktora tezi]. Mar-mara Üniversitesi.
- Demir, Ö. (2019). İlahiyat son sınıf öğrencilerinin dini hitabet yeterlik-leri, Diyanet İşleri Başkanlığı ve din görevlileri ile din hizmetleri hakkındaki görüşleri. *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (9), 79-115.
- Demiraslan, E. (2024). *Lise öğrencilerinin deizm ve ateizme dair ilgili bilgi düzeyleri ve yaklaşımları arasındaki ilişki* [Tezsiz yüksek lisans dö-nem projesi]. Pamukkale Üniversitesi.
- DeVellis, R. F. (2022). *Ölçek geliştirme: Kuram ve uygulamalar* (T. Totan, Çev. Ed.). Nobel Yayıncılık.
- Dewey, J. (1933). *How we think*. Columbia University.
- DiCicco-Bloom, B., & Crabtree, B. F. (2006). The qualitative resear-ch interview. *Medical Education*, 40(4), 314-321. [https://doi.or-g/10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x)
- DİB (2014). Diyanet İşleri Başkanlığı personel yeterlikleri. Erişim adresi: <https://hukukmusavirligi.diyanet.gov.tr/Documents/Diyanet%20%C4%B0%C5%9Fleri%20Ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%-C4%B1%20Personel%20Yeterlikleri.pdf>
- DİB (2022). Görev ve çalışma yönetmeliği. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=19795&mevzuat-Tur=KurumVeKurulusYonetmeliği&mevzuatTertip=5>
- DİB (2024). 2024-2028 stratejik planı. Erişim adresi: <https://strateji-gelistirme.diyanet.gov.tr/Detay/131/2024-2028-stratejik-plan%-C4%B1>
- Doğan, A. (2013). *Din görevlilerinin mesleki aidiyetleri, mesleki tükenmişlik ve hizmet içi eğitime bakışları* [Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Doğru, A. (2008). *Din görevlilerinin hizmet alanları ve problemleri (Kayseri ilinde görev yapan vaizler üzerine sosyolojik bir inceleme)* [Yüksek lisans tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.
- Dong, L. (2005). Problem solving. In S. W. Lee (Ed.), *Encyclopedia of school psychology* (pp. 407-409).
- Dugas, M. J., Letarte, H., Rhéaume, J., Freeston, M. H., & Ladouceur, R. (1995). Worry and problem solving: Evidence of a specific relati-onship. *Cognitive Therapy and Research*, 19, 109-120.

- Duncan, H. D., Eddy, J. P., & Haney, C. W. (1981). Using religious resources in crisis intervention. *Counseling and Values*, 25(3), 178-191.
- Duran, H. E. (2023). *Sosyal bilişsel öğrenme kuramı bağlamında din görevlilerinin dini-ahlaki rol modeliği* [Doktora tezi]. Hitit Üniversitesi.
- Duran, H. E., & Yılmaz, M. (2024). Cami cemaatine göre din görevlilerinin rol modeliği. *İdrak Dini Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 127-168.
- Durmuşlar, Z. K. (2021). Osmanlı döneminde imamların ortaya koyduğu faaliyetlerin günümüz manevi danışmanlık ve rehberlik açısından değerlendirilmesi. *İLSAM Akademi Hakemli Dergisi*, 1(2), 229-249.
- Durlak, J. A. (1983). Social problem-solving as a preliminary prevention strategy. In R. D. Felner, L. A. Jason, J. N. Moritsugu, & S. S. Farber (Eds.), *Preventive psychology: Theory, research, and practice* (pp. 31-49). Pergamon.
- Eatough, V., & Smith, J. A. (2017). Interpretative phenomenological analysis. In C. Willig & W. Stainton-Rogers (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research in psychology* (pp. 193-209). Sage Publications.
- Ege, R. (2011). Dini danışmanlık ve rehberlik'in bir bilim dalı olarak gelişmesinin gerekliliği üzerine bazı düşünceler. *Dinî Araştırmalar*, 14(39), 104-114.
- Ege, R., & Yazıbaşı, M. A. (2021). Sosyal hizmet alanında görev yapan din görevlilerinin öz yeterlik algıları. *Dinî araştırmalar*, 24(61), 249-280.
- Ekici, K. (2020). Kur'an kursları öğretim programının yetişkin din eğitimi kapsamında değerlendirilmesi: Osmaniye ili örneği [Doktora tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Elias, M. J., & Weissberg, R. P. (2000). Primary prevention: Educational approaches to enhance social and emotional learning. *Journal of School Health*, 70(5), 186-190.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107-115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Elzerey, A. (2021). Din görevlilerinin mesleki doyum düzeylerinin motivasyon düzeylerine etkisi [Yüksek lisans tezi]. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.

- Ergin, B. E., & Dağ, İ. (2013). Kişilerarası problem çözme davranışları, yetişkinlerdeki bağlanma yönelimleri ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 14(1), 36–45.
- Erkuş, A. (2012). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme*. Pegem Akademi Yayınları.
- Ertürk, İ. (2024). Aday imam-hatip ve müezzin-kayyımlara göre Diyanet Akademisi meslekî eğitim programının değerlendirilmesi. *Din-bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 24(2), 751–787.
- Ev, H. (2021). Din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri öğretim programları. In M. Bahçekapılı & A. A. Çanakçı (Eds.), *Din eğitiminde ana konular* (1. basım, ss. 315-343). Eski Yeni Yayınları.
- Evans, J. R. (1997). Creativity in OR/MS: The creative problem-solving process, Part 1. *Interfaces*, 27(5), 78–83. <https://doi.org/10.1287/inte.27.5.78>
- Farmer, T. A., & Matlin, M. W. (2019). *Cognition*. John Wiley & Sons.
- Feltz, D. L. (1988). Self-confidence and sports performance. *Exercise and Sport Sciences Reviews*, 16(1), 423–458.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd ed.). Sage Publications.
- Frensch, P. A., & Funke, J. (1995). Definitions, traditions, and a general framework for understanding complex problem solving. In P. A. Frensch & J. Funke (Eds.), *Complex problem solving* (pp. 3–25). Psychology Press.
- Funke, J. (2014). Problem solving: what are the important questions?. In *Proceedings of the Annual Meeting of the Cognitive Science Society* (Vol. 36, No. 36).
- Gedik, İ. (2024). *Antrenörlerin iletişim becerileri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi.
- Gelbal, S. (1991). Problem çözme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(6), 167-173.
- Ghorbani, N., Watson, P. J., Saeedi, Z., Chen, Z., & Silver, C. F. (2012). Religious problem solving and the complexity of religious rationality within an Iranian Muslim ideological surround. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 51(4), 656-675.
- Glassman, W. E., & Hadad, M. (2009). *Approaches to psychology* (5th ed.). McGraw Hill Education.

- Göküş, Ş. (2019). Din görevlilerinin örgütsel güven düzeyleri ile mesleki doyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akdeniz İnsanı Bilimler Dergisi*, 9(2), 285-309.
- Greene, J. (2005). *Memory, thinking, and language topics in cognitive psychology*. Taylor & Bacon.
- Greene, J. C., Caracelli, V. J., & Graham, W. F. (1989). Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 11(3), 255-274.
- Gül, A. (2023). Diyanet gençlik merkezlerinde yürütülen değerler eğitimi çalışmalarının öğretmen, öğrenci, veli ve Diyanet İşleri Başkanlığı personeli görüşleri çerçevesinde incelenmesi. *Mevzu-Sosyal Bilimler Dergisi*(10), 543-583.
- Gültekin, M. B. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde din görevlileri-cami-cemaat ilişkileri (Ankara/Yenimahalle örneği). *Kocaeli İlahiyat Dergisi*, 4(2), 131-164.
- Güdük, E. (2022). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin problem çözme becerileri ile sosyal öz-yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Günler, S., & Zengin, M. (2024). Gençlerin Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yönetilen cami gençlik merkezi işbirliğine dayalı hizmetlere bakışları ve beklentileri: İstanbul örneği. *Eskiyeni*, (53), 635-660.
- Gürleyük, G. C. (2008). *Sınıf öğretmeni adaylarının çeşitli değişkenler açısından eleştirel düşünme eğilimleri, problem çözme becerileri ve akademik başarı düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.
- Gürşen Otacıoğlu, S. (2008). Prospective teachers' problem-solving skills and self-confidence levels. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 8(3), 915-923.
- Güzel, M. (2019). Din görevlilerinin yeterlikleri (Almanya Baden-Württemberg eyaleti örneği) [Doktora tezi]. Hitit Üniversitesi.
- Heppner, P. P. (1978). A review of the problem-solving literature and its relationship to the counseling process. *Journal of Counseling Psychology*, 25(5), 366.
- Heppner, P. P., & Baker, C. E. (1997). Applications of the problem solving inventory. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 29(4), 229-241.

- Heppner, P. P., & Petersen, C. H. (1982). The development and implications of a personal problem-solving inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 29(1), 66–75. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.29.1.66>
- Horn, J. L. (1982). The aging of human abilities. In B. B. Wolman (Ed.), *Handbook of developmental psychology* (pp. 847–870). Prentice-Hall.
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288.
- İDE. (2021). *Din eğitiminde yeniden yapılanma: İnsanın anlam arayışına rehberlik* (Rapor No: 2). [Görmez, M. (Hazırlayan) vd.]. Ankara.
- İleritürk, D., & Kıncal, N. Ç. (2017). Farklı ülkelerin PISA 2012 problem çözme becerileri sonuçlarının karşılaştırılması. *The Journal of Academic Social Science*, 43(43), 406–422.
- İlisu, A., & Çelikaş, H. S. (2021). Yaygın din eğitimi kapsamında cami cemaati ile imam hatipler arasındaki iletişimin niteliği (Tekirdağ örneği). In M. Üzümcü & R. Akkır (Eds.), *Tarihten günümüze Tekirdağ'ın değerleri: Alimler, eserler, kurumlar* (ss. 501–520). İstanbul.
- İnce, A. (2017). Kur'an kurslarının danışmanlık ve rehberlik fonksiyonu (Öğretici görüşlerine dayalı sosyo-psikolojik bir analiz). *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (SAÜİFD)*, 19(35), 121–149.
- İnce, A., & Cevherli, K. (2019). Dezavantajlılığın giderilmesinde Kur'an kurslarının rolü: Sakarya'daki kadınlar örneği. *Diyanet İlmi Dergi*, 55(2), 495–524.
- İnce, A., Temiz, Y. E., & Erdinç, Z. (2023). 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinde din hizmetleri: Manevi danışmanlık ve rehberlik bağlamında bir saha araştırması. *Eskiyeşi*, (50), 683-704.
- Kalaycı, N. (2001). *Sosyal bilgilerde problem çözme ve uygulamalar*. Gazi Kitabevi
- Kandemir, E. (2023). Bir davetçi olarak Hz. Muhammed'in (sav) rehberliğinde din görevlisinin iletişim dili. *Darulhadis İslami Araştırmalar Dergisi*, (4), 93-112.
- Karaalp, C. (2021). Kur'an'da "mescid" kavramı ve Türkiye'de cami hizmetlerinin iyileştirilmesi. *Van İlahiyat Dergisi*, 9(14), 64-90.
- Karakaş, F. (2023). *Beden eğitimi öğretmenlerinin kişilik, yenilikçi davranışlar ve sosyal problem çözme özellikleri* [Doktora tezi]. On Dokuz Mayıs Üniversitesi.

- Karasakal, Ş. (2014). Lider olarak din görevlilerimiz. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(4), 39-53.
- Kartal, E. N., & Öçal, T. (2024). Yaratıcılık bağlamında problem kurma becerisinin problem çözme becerisine etkisi. *EKEV Akademi Dergisi*, (98), 91-110.
- Kasschau, R. A. (2003). *Understanding psychology*. The McGraw-Hill.
- Kaya, M., & Nazıroğlu, B. (2008). Din görevlilerinin mesleki tutum ve motivasyon düzeylerini etkileyen bazı faktörler. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 26(26-27), 25-53.
- Keskin, M. (2022). *Sorun çözme terapisi* (5. baskı). Altınordu Yayınları.
- Keskin, M., & Yıldırım, M. (2024). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin iletişim ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Journal of Recreation & Sports*, 13(2).
- Kılıç, A. İ. (2014). Bayan vaizlerin mesleki özyeterlilik algıları. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 14(3), 7-34.
- Korkut, F. (2002). Problem solving skills of high school students [Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri]. *Hacettepe University Faculty of Education Journal*, 23(23), 177-184.
- Kotaman, H. (2022). Comparison of impact of secular and religious education on children's factuality judgements and problem solving strategies. *British Journal of Religious Education*, 44(3), 336-347.
- Kozikoğlu, İ., Dilek, G., & Arkalı, Y. (2022). Öğretmenlerin otantik öğrenmeye ilişkin hazırbulunuşlukları ile problem çözme becerisi kazandırma yeterlikleri arasındaki ilişki. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1500-1514.
- Krause, N. (2009). Religious involvement, humility, and self-rated health. *Social Indicators Research*, 98(1), 23-39. <https://doi.org/10.1007/s11205-009-9514-x>
- Kruger, L. J. (1997). Social support and self-efficacy in problem solving among teacher assistance teams and school staff. *The Journal of Educational Research*, 90(3), 164-168.
- Krulik, S., & Rudnick, J. A. (1987). *Problem solving: A handbook for teachers* (2nd ed.). Allyn and Bacon.
- Kural, B., Bektaş, F., Ayan, V., Orçan, F., & Yüksek, S. (2023). Oryantiring sporcularının problem çözme becerileri ve kendi kendine liderlik algılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-13.

- Kurt, İ. (2023a). Diyanet İşleri Başkanlığı dini yüksek ihtisas eğitiminin müftü-vaiz yeterlikleri açısından değerlendirilmesi [Doktora tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Kurt, İ. (2023b). Diyanet İşleri Başkanlığı dini yüksek ihtisas eğitimi. *Din ve İnsan Dergisi*, 3(6), 111–129.
- Köylü, M. (1990). Din görevlilerinde bulunması gereken nitelikler. *On-dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(4), 135-154. <https://doi.org/10.17120/omuifd.44547>
- Köylü, M., & Oruç, C. (2023). *Gençlik dönemi din eğitimi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Küçük, N. (2021). Din görevlilerinin meslek etiğine ilişkin algı düzeyleri (Samsun ili örneği) [Doktora tezi]. On Dokuz Mayıs Üniversitesi.
- LeCompte, M. D., & Goetz, J. P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 52(1), 31-60.
- Levin, J. S., & Chatters, L. M. (1998). Religion, health, and psychological well-being in older adults: Findings from three national surveys. *Journal of Aging and Health*, 10(4), 504-531. <https://doi.org/10.1177/089826439801000406>
- Lewis, D., & Greene, J. (1983). *Thinking better*. Owl Books.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (2000). Paradigmatic controversies, contradictions, and emerging confluences. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (2nd ed., pp. 163-188). Sage Publications.
- Lun, V. M. C., & Bond, M. H. (2013). Examining the relation of religion and spirituality to subjective well-being across national cultures. *Psychology of Religion and Spirituality*, 5(4), 304.
- Mailan, Y., & Okumuslar, M. (2021). Pedagogy of religion and socialization. *Әл-Фараби*, 4(76).
- Maxwell, J. A. (1998). Designing a qualitative study. In L. Bickman & D. J. Rog (Eds.), *Handbook of applied social research methods* (pp. 69-101). Sage Publications Inc.
- Mayer, R. E. (2013). Problem solving. In D. Reisberg (Ed.), *The Oxford handbook of cognitive psychology* (pp. 769–778). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195376746.013.0048>

- Mertens, D. M. (2015). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (5th ed.). Sage Publications.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulamalar için bir rehber* (S. Turan, Çev. Ed.; 3. basımdan çeviri). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miller, G. A. (1991). Integrating religion and psychology in therapy: Issues and recommendations. *Counseling and Values*, 36(2), 112-122.
- Miller-Perrin, C., & Krumrei Mancuso, E. (2015). Religion, spirituality, and positive psychology: History and definitions. In *Faith from a positive psychology perspective* (pp. 1-22). Springer. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-017-9436-7_1
- Morgan, C. T. (2011). Düşünme ve problem çözme. In S. Karakaş (Ed.), *Psikolojiye giriş* (ss. 127-141). Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları.
- Mutlu, Ş. (2018). *Öğreticilerine göre Kur'an kursu öğreticiliğinin mesleki etik ilkeleri* [Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Mürsel, C. (2020). Aile ve dini rehberlik bürosu görevlilerinin karşılaştıkları problemlere dini danışmanlık ve rehberliğin katkısı (Bingöl örneği). *Antakiyat*, 3(2), 231-255.
- Nokes, T. J., & Schunn, C. D. (2010). Problem solving and human expertise. In *International encyclopedia of education* (Vol. 5, pp. 265-272). Elsevier.
- Novick, L. R., & Bassok, M. (2005). Problem solving. In K. J. Holyoak & R. G. Morrison (Eds.), *The Cambridge handbook of thinking and reasoning* (pp. 321-351). Cambridge University Press.
- OECD. (2013). *PISA 2012 assessment and analytical framework: Mathematics, reading, science, problem solving and financial literacy*. OECD Publishing. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1787/9789264190511-en>
- Oxford University. (2005). Problem. In *Oxford advanced learner's dictionary* (7th ed., p. 1202). Oxford University Press.
- Öğretici, B. (2019). Cami merkezli din eğitimi kapsamında 'Cami Gençlik Buluşmalarının' önemi: Ümraniye örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(67), 730-737.

- Öğütveren, Ş. (2024). *Postmodernitenin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın konumu, hizmetleri ve din eğitimine etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Özcan, S. (2023). Öğretmenlerin iletişim becerileri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 12(1), 146–158.
- Özdamar, K. (2017). *Ölçek ve test geliştirme: Yapısal eşitlik modellemesi IBM SPSS, IBM SPSS AMOS ve MINTAB uygulamalı* (ss. 78-79). Nisan Kitabevi.
- Özdemir, Ş. (2012). Göreve yeni başlayan din görevlilerinin mesleki problemleri. *Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 5(10), 13–31.
- Özkan, E., Kula, H., & Soyer, F. (2022). Spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin liderlik özellikleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 55-69.
- Öztaş, D. (2020). *Annelere verilen problem çözme eğitiminin anneler ile çocukların problem çözme becerileri ve çocukların aile içi ilişkileri algılarına etkisi* [Doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Öztoprak, M. (2014). Bireysel ve toplumsal meselelerde Hz. Peygamber'in problem çözme yöntemleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37, 231–265.
- Pargament, K. I. (1987). *God help me: Towards a theoretical framework of coping for the psychology of religion*. American Psychological Association.
- Pargament, K. I. (2001). *The psychology of religion and coping: Theory, research, practice*. Guilford Press.
- Pargament, K. I., Kennell, J., Hathaway, W., Grevengoed, N., Newman, J., & Jones, W. (1988). Religion and the problem-solving process: Three styles of coping. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 27(1), 90-104. <http://www.jstor.org/stable/1387404>
- Peker, A. Z. (2023). *Aile içi sorunların iyileştirilmesinde manevi destek ve rehberlik* [Yüksek lisans projesi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Plano Clark, V. L., & Ivankova, N. V. (2018). *Karma yöntemler araştırması: Alana yönelik bir kılavuz* (Ö. Çokluk-Bökeoğlu, Çev.). Nobel Yayıncılık.

- Polat, F., & Savaş, E. (2021). Ağrı ilinde din görevlilerinde Covid-19 salgını algısı. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(16), 539-555.
- Posamentier, A. S., & Krulik, S. (2008). *Problem-solving strategies for efficient and elegant solutions, grades 6-12: A resource for the mathematics teacher*. Corwin Press.
- Pruzinsky, T., & Borkovec, T. D. (1990). Cognitive and personality characteristics of worriers. *Behaviour Research and Therapy*, 28(6), 507-512.
- Rahman, M. M. (2019). 21st century skill “problem solving”: Defining the concept. *Asian Journal of Interdisciplinary Research*, 2(1), 64–74. <https://doi.org/10.34256/ajir1917>
- Rowe, H. A. (1985). *Problem solving and intelligence*. Taylor & Francis.
- Sağar, M. E. (2022). Yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığının yordayıcısı olarak psikolojik esneklik ve problem çözme becerileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 179–192.
- Sağlam, İ. (2011). Cami cemaatine göre Fransa’daki Türk din görevlilerinin iletişim yeterlikleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(21), 121–145.
- Safa, M. (2021). Üniversite öğrencilerinin kampüs camii alışkanlıkları ve camiden beklentileri: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi örneği. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 127-152.
- Sanders, P. (1982). Phenomenology: A new way of viewing organizational research. *Academy of Management Review*, 7(3), 353-360. <https://doi.org/10.2307/257327>
- Santrock, J. W. (2011). *Educational psychology*. McGraw-Hill.
- Sarıtuñç, B. (2018). Gençlerin ibadethane ve din görevlileri hakkındaki genel görüşlerine ait bir durum tespiti (Bursa ili örneği). *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(30), 4511-4520.
- Sayın, G. (2024). Din öğretimi süreçlerinde kitle iletişim araçlarının dini bilgi kaynağı olma durumuna ilişkin öğretmen görüşleri. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 87–102.
- Seçer, İ. (2018). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Anı Yayıncılık.

- Serdar, E., Demirel, M., Harmandar Demirel, D., & Çakır, V. O. (2017). Üniversite öğrencilerinin serbest zaman algı düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *The Journal of Social Sciences*, 18(18), 549–560.
- Sertbaş, M., & Akyürek, S. (2024). Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde genç kızlara yönelik faaliyetler düzenleyen din görevlilerinin özel-likleri. *Eskiye*, (53), 605–633.
- Seyhan, A. E. (2011). Din hizmetlerinde verimlilik ve kalite açısından hizmet içi eğitimin rolü ve önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(14), 231–248.
- Shewchuk, R. M., Johnson, M. O., & Elliott, T. R. (2000). Self-appraised social problem-solving abilities, emotional reactions, and actual problem-solving performance. *Behaviour Research and Therapy*, 38(7), 727–740.
- Simon, D., Kriston, L., Loh, A., Spies, C., Scheibler, F., Wills, C., & Härter, M. (2010). Confirmatory factor analysis and recommendations for improvement of the Autonomy-Preference-Index (API). *Health expectations*, 13(3), 234–243.
- Smith, J. A., Larkin, M., & Flowers, P. (2021). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research* (2nd ed.). Sage Publications.
- Stevens, M. (1996). *How to be a better... problem solver*. Industrial Society.
- Stevens, M. (1998). *Daha iyi nasıl... Sorun çözümleme* (A. Çimen, Çev.). Timaş Yayınları.
- Söylev, Ö. F. (2013). Yerleşik irşat usullerini uygulamada ortaya çıkan sorunlar ve dinî danışma ve rehberlik üzerine bir inceleme. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 179–202.
- Söylev, Ö. F. (2014). *Türkiye’de dinî danışma ve rehberlik: Alanları, im-kanları ve yöntemleri* (Diyanet İşleri Başkanlığı örneği) [Doktora tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Söylev, Ö. (2015). Psikolojik yardım hizmetleri bağlamında Türkiye’de dinî danışma ve rehberlik. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 287–308.
- Söylev, Ö. F. (2017). Dinî danışma ve rehberliğin teolojik temellerine İslâmî yaklaşım. *Diyanet İlmi Dergi*, 53(2), 75–100.

- Sözcü, Z. (2017). Dini danışma ve rehberliğin hayatımızdaki yeri ve önemi. *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, 3(1), 207-220.
- Şahin, Ç. (2004). Problem çözme becerisinin temel felsefesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (10), 160-171.
- Şahin, İ. H. (2024). *Din görevlilerinde mesleki doyum (Kırşehir ili örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Hitit Üniversitesi.
- Şen, B. (2010). *İstanbul Müftülüğü Aile İrşat ve Rehberlik Bürosuna sorulan sorular ışığında İstanbul'da aile hayatının sosyolojik analizi* [Yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Şentürk, H. (2007). İmam-hatiplerin din hizmetlerinde karşılaştığı problemler ve çözüm önerileri: Isparta örneği. *I. Din Hizmetleri Sempozyumu Bildirileri*, 2, 63-78. https://isamveri.org/pdfdrg/D182237/2008/2008_SENTURKH.pdf
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (M. Baloğlu, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tatoğlu, S., Birkök, C., & Pardo, İ. (2022). Bilinçli farkındalık ve problem çözme becerisinin demografik ve psikolojik değişkenler bakımından incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 19(4), 514-531.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Basımevi.
- Taylan, S. (1990). *Heppner'in problem çözme envanterinin uyarlama ve güvenilirlik çalışmaları* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Teddle, C., & Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 77-100.
- Tekeli, Ş. G. (2010). *Lise son sınıf öğrencileri ile üniversite öğrencileri arasında bir karşılaştırma: Akademik benlik yeterliği, denetim odağı, stresle başa çıkma ve problem çözme becerisi* [Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Tekeli, K. E. (2020). *Mükemmeliyetçiliğin problem çözme becerisine etkisinde duygusal zekanın aracı rolü: Turist rehberlerine yönelik bir uygulama* [Doktora tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Tezol, R. (2023). *Din hizmetlerinde kadın vaizler ve sorunları: İstanbul-Avrupa yakası örneği* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

- Thompson, B. (2008). *Foundations of behavioral statistics: An insight-based approach*. Guilford Press.
- Totan, A. (2011). *Problem çözme becerileri eğitim programının ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin sosyal duygusal öğrenme becerileri üzerine etkisi* [Doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Tortumlu, M., & Uzun, K. (2022). İşyeri zorbalığının çalışanların yaşam doyumu üzerindeki etkisinde umut ve problem çözme becerisinin aracı rolünün incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(1), 220-241.
- Topuz, İ. (2015). Cami din görevlilerinin yeterliliklerinin manevi danışmanlık açısından değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (35), 27-56.
- Tosun, C. (1992). *Almanya’da yaşayan Türklerin din eğitimlerinde caminin yeri ve din görevlilerinin yeterlilikleri* [Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Tosun, C. (2020). *Din eğitimi bilimine giriş*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. John Wiley & Sons.
- Tunç, M. F. (2014). *Antalya örneğinde vaizlerin problemleri üzerine bir inceleme* [Yüksek lisans tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Tuncel, Z. (2021). *Ankara ilindeki Aile ve Dini Rehberlik Bürolarına yapılan başvurularda öne çıkan temel problemlerin yetişkin din eğitimi açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Turan, İ. (2011). Avrupa Birliği din eğitimi politikaları ve Türkiye’ye etkileri [Doktora tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Turan, İ. (2013). Din görevlilerinin mesleki yeterlilikleri. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 13(1), 47-73.
- Tur, S. (2022). *Okul yöneticilerinin problem çözme becerileri* [Tezsiz yüksek lisans projesi]. Pamukkale Üniversitesi.
- TDK (2023). *Güncel Türkçe sözlük*. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- TDK (2024). *Güncel Türkçe sözlük*. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Türk, E. (2018). Dini danışma ve rehberliğin kapsamı, sınırları, gerekliliği üzerine bir inceleme. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(17), 200-215.
- Uçar, R. (2020). *Kur’an kursu ve kadın: Kur’an kursu eğitiminin kadınlara olan bireysel ve sosyal informal etkileri üzerine*. İlahiyat Yayınları.

- Ural, A., & Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi* (Genişletilmiş 2. baskı). Detay Yayıncılık.
- Ünsal, İ. (2024). *Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an kurslarında 25-40 yaş arası grupların aldığı Kur'an eğitiminin yaşam sevinci ve ahiret kaygısına yansımaları* [Yüksek lisans tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Ünverdi, M. (2011). Vaizlerin aktüel bilgisi. *Vaaz ve vaizlik sempozyumu II*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Ünverdi, M. S., & Acar, M. C. (2020). Din görevlilerinin öz güven düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of History School*, 48, 3500-3526.
- VanGundy, A. B. (1981). *Techniques of structured problem solving*. Van Nostrand Reinhold Company.
- Varsak, O. (2023). Sosyal medya kullanımının dini inanç ve davranışla ilişkisi (Bursa lise öğrencileri örneği) [Doktora tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Vollmer, F., & Kaufmann, G. (1975). Achievement motivation and problem solving. *Scandinavian Journal of Psychology*, 16(1), 323-326.
- Wallas, G. (1926). The art of thought. Franklin Watts.
- Wong, A., & Carlback, J. (2018). *A study on factors influencing acceptance of using mobile electronic identification applications in Sweden*. [Master's thesis, Jönköping University]. DiVA Portal. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1214313/FULLTEXT01.pdf>
- Woolfolk, A. E. (1998). Educational psychology. Allyn & Bacon.
- Yalçın, B., Tetik, S., & Açıkgöz, A. (2010). Yüksekokul öğrencilerinin problem çözme becerisi algıları ile kontrol odağı düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 19-27.
- Yalçın, M. (2024). Sosyal hizmet uzmanı adaylarının sosyal sorun çözme düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(3), 1403-1419.
- Yavuzer, H. (2008). Diyanet İşleri Başkanlığının kurumsal yapılanması içinde cami hizmetlerine sosyolojik bir bakış. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 6(12), 175-199.
- Yavuzer, H. (2021). 5. yılında 15 Temmuz darbesi. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 47-73.

- Yavuzer, H. (2022). Toplumda din görevlisi algısı: Nevşehir ili örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(3), 1653-1673.
- Yavuzer, H. (2023). Toplumsal huzurun sağlanmasında din ve din görevlileri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(43), 535-563.
- Yeşiltaş, S. (2024). Aile ve Dini Rehberlik Bürosuna yöneltilen aileye yönelik sorulara sosyolojik bakış: Ordu örneği [Yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (12. basım). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R., Karakurt, P., & Türkleş, S. (2011). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 905–921.
- Yıldırım, S. (2024). 6 Şubat depremi sonrasında manevi danışmanlık hizmetleri: Kırşehir örneği. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 28(2), 547-560.
- Yıldırım, S., & Certel, H. (2021). Dinî danışmanlığa konu olan ailevi bir sorun olarak psikolojik problemler. *Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences Year*, 1(39), 100-129.
- Yılmaz, H. (2019). Din eğitimi ve sosyal barış. *Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları*.
- Yılmaz, N. (2017). İmam önderliğinde cami merkezli din eğitimi. In Ş. Karaköse (Ed.), *Etkili din görevlisi içinde* (ss. 111–126). Tedef Yayınları.
- Yiğit, Y. (2019a). *Anadolu imam hatip lisesi meslek dersleri öğretim programları ve problem çözme becerisi kazandırması açısından fonksiyonelliği* (Sivas ili örneği) [Doktora tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Yiğit, Y. (2019b). Anadolu imam hatip lisesi meslek dersleri öğretim programları ve problem çözme becerisi kazandırması açısından analizi. *İslami İlimler Araştırmaları Dergisi*, (6), 109–143.
- Yazıcı, E. (2010). Dönüşen Türkiye’de geçmişe kapanma ile gelecek inşası arasında imamın yeni toplumsal rolü. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 187-196.
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği

- için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, 1, 771-774.
- Yurttürk, Z. (2024). *Sosyal medya platformlarının ortaokul düzeyindeki öğrencilerin dini inanç ve davranışlarına etkileri* [Tezsiz yüksek lisans dönem projesi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Yu, C. H., Jannasch-Pennell, A., & DiGangi, S. (2011). Compatibility between text mining and qualitative research in the perspectives of grounded theory, content analysis, and reliability. *The Qualitative Report*, 16(3), 730-744.
- Zincir, M., Duman, S., Karaca, C., & Deniz, A. (2023). Okul yöneticilerinin problem çözme yöntemleri üzerine nitel bir çalışma. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (SMART Journal)*, 9(73), 4045–4058. <https://doi.org/10.29228/smryj.71077>

FÂRÂBÎ'NİN FELSEFİ EVRENİ

Hakk'ın Onto-Aksiyolojik Tezahürü Olarak Adalet

Muhammet Caner ILGARÖĞLU

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1607

Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 311

Kitap Adı: Fârâbî'nin Felsefî Evreni Hakk'ın Onto-Aksiyolojik Tezahürü Olarak Adalet

Book Title: The Philosophical Universe of al-Fârâbî-Justice as the Onto-Axiological Manifestation of al-Ḥaqq-

ISBN: 978-625-5536-24-2

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536242

Yazar | Author: Muhammet Caner ILGARÖĞLU | orcid.org/0000-0001-5712-9401

Kurum | Institution: Ege Üniversitesi

ROR ID: ror.org/02eaafc18

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 214

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs | May 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HP | Felsefe: Genel | Philosophy: general

BISAC: PHI005000 | İslam Felsefesi | Philosophy / Religious

THEMA: QDHR | İslam Felsefesi / Ortaçağ Arap-İslam Düşüncesi | Islamic philosophy / Medieval Arab-Islamic philosophy

LC: B753.F34 | Fârâbî Üzerine Çalışmalar | Works on al-Fârâbî

Atf Bilgisi | Cite as: Ilgaroğlu, Muhammet Caner. *Fârâbî'nin Felsefî Evreni Hakk'ın Onto-Aksiyolojik Tezahürü Olarak Adalet*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Akbay, Yunus Emre. “Fârâbî’nin Tümevarım Anlayışı Üzerine Bir İnceleme”. *Journal of University Research* 6/1 (2023), 13–25.
- Akşit, Mirpenç. “Fârâbî’de ‘İtidâl Teorisi’”. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)* 39 (2024 Güz), 19-38.
- Alaca, Cengiz. *Fârâbî Düşüncesinde Ruh-Beden İlişkisi ve Meâd Problemi*. Ankara: Fecr Yayınları, 1. Basım, 2022.
- Aristoteles. *De Anima*. trs. C.D.C. Reeve. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 2017.
- Aristoteles. *Metaphysics*. trs. C.D.C. Reeve. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 2016.
- Aristoteles. *Nikomakhos’a Etik*. çev. Saffet Babür. İstanbul: Alfa Yayınları, 2019.
- Audi, Robert. *The Cambridge Dictionary of Philosophy* Cambridge: Cambridge University Press, 2015.
- Aydın, Salih. *Fârâbî Felsefesi: Melektut, Nübüvvet ve Ahiret İnancı*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2023.
- Aydınlı, Yaşar. *Fârâbî’de Tanrı-İnsan İlişkisi*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2014.
- Aydınlı, Yaşar. “Fârâbî’nin Siyaset Felsefesinde ‘İlk Başkan’ (er-Reîs el-Evvel) Kavramı”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/1 (1987), 296-300.
- Aykıt, Asiye. “Fârâbî’nin Siyâset Felsefesinde Peygamberin Yasa Koyuculuğunun Temelinde Mütahayyile Gücü”. *Dini Araştırmalar* 24/60 (2021), 35–60.
- Az, Mehmet Ata. “Fârâbî’de Ruhun Ölümsüzlüğü Meselesi”, *Turkish Studies* 12/20 (2017): 85–100.
- Az, Mehmet Ata. “Fârâbî’nin Eserlerinin Latinceye Tercüme Süreci ve Latin Düşüncesine Etkisi.” *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/2 (2020): 547–581.

- Baştürk, Efe. “Aristoteles Düşüncesinde Politik Biyoloji ve Pro-hairesis”. *Kaygı: Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi* 18/1 (2019), 206–224.
- Bayraklı, Bayraktar. “Fârâbî'nin Eğitim Felsefesinde ‘Adalet’ Kavramı.” *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6, sy. 5 (1993), 231-240.
- Bircan, Hasan Hüseyin. “Fârâbî'nin Ahlâk Felsefesinde Değerlerin Kaynağı Sorunu,” *Değerler Eğitimi Dergisi* 13/29 (2015), 393-414.
- Black, Deborah L. “Al-Farabi’s Metaphysics”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Spring 2022 Edition. ed. Edward N. Zalta. <https://plato.stanford.edu/entries/al-farabi-metaphysics/> (erişim 6 Mart 2025).
- Blackburn, Simon. *The Oxford Dictionary of Philosophy*. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- Spinoza. *Ethics*. çev. Edwin Curley. London: Penguin Classics, 1996.
- Corbin, Henry. *İslâm Felsefesi Tarihi: Başlangıçtan İbn Rüşd’ün Ölümüne Kadar*. çev. Hüseyin Hatemi. İstanbul: İletişim Yayınları, 1986.
- Çağrıci, Mustafa. “Hakikat.” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, c. 15. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.
- Çağrıci, Mustafa. “Sudûr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, c. 38. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.
- D’Ancona, Cristina “Greek Sources in Arabic and Islamic Philosophy”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy Winter 2022 Edition*. ed. Edward N Zalta <https://plato.stanford.edu/archives/win2022/entries/arabic-İslâmic-greek> (erişim 13 Şubat 2025).
- Daiber, Hans. “Islamic Thought in the Dialogue of Cultures: A Historical and Bibliographical Survey”, *Themes in Islamic Studies*, c. 7. Leiden–Boston: Brill, 2012, 43-63.

- De Boer, T. J. *The History of Islamic Philosophy*. çev. Edward R. Jones Lahore: Sh. Muhammad Ashraf, 1967.
- Dickie, Matthew W. "Dike as a Moral Term in Homer and Hesiod". *Classical Philology* 73/2 (Nisan 1978): 91–101.
- El-Fekkak, Badr. *Cosmic Justice in al-Fārābî's Virtuous City: Healing the Medieval Body Politic*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, King's College London, Londra, 2012.
- Elmas, Mehmet Fatih ve Saygın Günenç. "Aristoteles'te İyi ile Adalet Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/60 (Ekim 2022), 237–253.
- Fahri, Macid. *A History of Islamic Philosophy*. 3rd ed. New York – Chichester: Columbia University Press, 2004.
- Fahri, Macid. *Al-Fārābî: Founder of Islamic Yeni Platonism*. His Life, Works and Influence. Oxford: Oneworld Publications, 2002.
- Fahri, Macid. *Philosophy, Dogma and the Impact of Greek Thought in Islam*. Vermont: Ashgate Publishing, 1994.
- Fârâbî, *Es-Siyâsetü'l-Medeniyye veya Mebâdii'l-Mevcûdât*, çev. Mehmet S. Aydın, Abdülkadir Şener ve M. Rami Ayas. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2012.
- Fârâbî, *İhsâ'ü'l-'Ulûm*, thk. Osman Muhammed el-Mesîrî (Kahire: Matbaatü'l-Mihâd, ts.
- Fârâbî, *Risâle fî A'dâdî'l-Hayevân*, nşr. Abdurrahman Bedevi, *Traité Philosophiques: el-Kindî, el-Fârâbî, İbn Bâcce, İbn Adıyy* içinde. Bingazi: Libya Üniversitesi Yayınları, 1973.
- Fârâbî, *Risâle fî Mesâilü'l-Müteferraka, Resâilü'l-Fârâbî* içinde. Haydarâbad: Matbaatu Meclis-i Dâireti'l-Maârifî'n-Nizamiyye, h. 1344.
- Fârâbî, *Risâle fî'l-Akl*, thk. Maurice Bouyges. Beyrut: Dâr el-Maşrek, 1983.
- Fârâbî, *Şerhu'l-'İbâre, el-Manṭıkiyyât li'l-Fârâbî* içinde, nşr. Muhammed Tâkî Dânişpejûh. Kum: Âyetullâhî'l-'Uzmâ el-Mer'âşî Kütüphanesi, 1987.

- Fârâbî. "Felsefetü Eflâtûn." çev. Hüseyin Atay. *Farabî'nin Üç Eseri*, 65–84. Ankara: MEB Yayınları, 1974.
- Fârâbî. "Uyûnü'l-Mesâil." çev. Mahmut Kaya. *İslâm Filozoflarından Felsefe Metinleri* içinde. İstanbul: Klasik Yayınları, 2003.
- Fârâbî. *Ârâ'ü Ehlü'l-Medînetü'l-Fâzıla*. nşr. Ali Bû Mülhim. Beyrut: Dâr ve Mektebetü'l-Hilâl, 1995.
- Fârâbî. *Eflâtun Kanunlarının Özeti (Telhîsü Nevâmîs-i Eflâtun)*. haz. Fahrettin Olguner. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1985.
- Fârâbî. *el-İbâne 'an Garad Aristotalis fî Kitâb mâ ba'de't-Tabî'a*. nşr. Muhsin Mehdi. Beyrut: Daru'l-Meşrik, 1961.
- Fârâbî. *et-Ta'likât*, thk. Cafer Ali Yasin. Beyrut: Dâr'ül-Menâhil, 1988.
- Fârâbî. *Felsefe Öğreniminden Önce Bilinmesi Gereken Konular*. çev. Mahmut Kaya. *Felsefe Arkivi*, sy. 26 (İstanbul, 1987): 185–192.
- Fârâbî. *Felsefenin Temel Önergeleri & Mantık ve Eski Felsefenin İlkeleri: Konusunda Sorunların Kaynakları*. çev. Mehmet Dağ. İstanbul: Endülüs Yayınları, 2020.
- Fârâbî. *Felsefetü Aristûtâlîs*. nşr. Muhsin Mehdi. Beyrut: Dâr Meccellet Şi'r, 1961.
- Fârâbî. *Fusûlün Müntezea (Seçilmiş Fasıllar)*. çev. Yaşar Aydın. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2022.
- Fârâbî. *Füşûl'ul-Medenî (Siyaset Felsefesine Dair Görüşler)*. nşr. D. M. Dunlop, çev. Hanifi Özcan. İzmir: İstiklal Matbaası, 1987.
- Fârâbî. *Harfler Kitabı (Kitâbü'l-Hurûf)*. çev. Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2008.
- Fârâbî. *İhşâ' al-'Ulüm*. ed. 'Uthmân Muḥammad Yaḥyâ. Kahire: Maṭba'at al-Imâm, 1949.
- Fârâbî. *İdeal Devlet*. çev. Muhammet Caner Ilgaroğlu. İstanbul: Divan Yayınları, 2023.
- Fârâbî. *Kesin Bilginin Şartları*. çev. Mübahat Türker Küyel. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1990.

- Fârâbî. *Kitâb el-Cem‘ beyne Ra‘yay al-Ḥakımayn*. nşr. ve şrh. ‘Ali Bû Müllhim. Beyrut: Dâr ve Mektebetü’l-Hilâl, 1996.
- Fârâbî. *Kitâb fî’l-Mantık: el-İbâre*, thk. Muhammed Selim Selim. Kahire: Merkezü Tahkîki’t-Türâs, 1976.
- Fârâbî. *Kitâbu’l-Burhân ve Kitâbu Şarâi’i’l-Yakîn*. Tahkik ve şerh: Macid Fahri. Beyrut: Dâru’l-Maşrik, 1986.
- Fârâbî. *Kitâbu’l-Burhân*. çev. ve ed. Ömer Türker – Ömer Mahir Alper. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014.
- Fârâbî. *Kitâbu’l-Cedel*. Tahkik: Refik el-Acem. *el-Mantık ‘inde’l-Fârâbî*, c. 3. Beyrut: Dâru’l-Maşrik, 1986.
- Fârâbî. *Kitâbu’l-Kıyâs, Kitâbu’l-Kıyâsi’s-Sagîr ‘alâ Tarîkati’t-Temthîl, Kitâbu’t-Ta‘dîl, Kitâbu’l-Emekineti’l-Muğâlata*. Tahkik: Refik el-Acem. *el-Mantık ‘inde’l-Fârâbî*, c. 2. Beyrut: Dâru’l-Maşrik, 1986.
- Fârâbî. *Kitâbü’l-Mille*. ed. Muhsin Mehdi. Beyrut: Dâru’l-Maşrik, 1968.
- Fârâbî. *Kitâbü’l-Mûsîkâ el-Kebîr*. Tahkik: Ğuṭâs ‘Abdülhamîd Hâṭım. Neşir: Mahmud Ahmed Hasan Hicâzî. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-‘İlmiyye, 1993.
- Fârâbî. *Kitâbü’s-Siyâsetü’l-Medeniyye el-mulekkab bi-Mebâdi’i’l-Mevcûdât*. Bağdat: el-Matbaatu’l-Kâtûlîkiyye, 1998.
- Fârâbî. *Kitâbü’l-Hurûf*. thk. Muhsin Mehdi. Beyrut: Dâru’l-Meşrik, 1990.
- Fârâbî. *Kitâbü’l-Mille*. çev. Yaşar Aydın. 1. Baskı. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2019.
- Fârâbî. *Mâ yenbağî en yuqaddeme kable te‘allumi’l-felsefe*. nşr. Maḥmûd Kaşım. Kahire: Dâru’l-Ma‘ârif, 1985.
- Fârâbî. *Medînetü’l-Fâzıla (Tanrı Âlem İnsan)*. çev. Yaşar Aydın. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2018.
- Fârâbî. *Mesâil Felsefiyye ve’l-Ecvibetü ‘anhâ*. ed. Cafer Ali Yasin. *Risâletân Felsefiyyetân*, 79–116. Beyrut: 1987.

- Fârâbî. *Mutluluğun Kazanılması*, çev. Ahmet Arslan. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.
- Fârâbî. *Mutluluk Yoluna Yönelme (Tenbîh 'Alâ Sebîli's-Sa'âde)*. çev. Hanifi Özcan. Ankara: Hece Yayınları, 2004.
- Fârâbî. *Risâletü't-Tenbîh 'Alâ Sebîli's-Sa'âde*. thk. Sübhân Halîfât. Amman: Ürdün Üniversitesi Yayınları, 1987.
- Fârâbî. *Şerâ'itu'l-Yakîn*. thk. Macid Fahri. *el-Manţık 'inde'l-Fârâbî*. Beyrut: Dârü'l-Maşriq, 1987.
- Fârâbî. *Şerhu'l-Fârâbî li-Kitâbi Aristûtâlîs fî'l-'Ibâre*. Neşir: M. Kâmil el-Hücendî ve Sâmi Nâim el-Şerîf. Beyrut: Dâru'l-Maşrik, 1971.
- Fârâbî. *Tahsîlu's-Sa'âde*. nşr. Ali Bû Mülhim. Beyrut: Dâr ve Mek-tebetü'l-Hilâl, 1995.
- Galen, *On the Usefulness of the Parts of the Body*, trs. Margaret Tallmadge May, 2 cilt (I-II) (Ithaca: Cornell University Press, 1968.
- Gilson, Étienne. *Tanrı ve Felsefe*. çev. Mehmet Aydın. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1986.
- Gutas, Dimitri. *Greek Thought, Arabic Culture: The Graeco-Arabic Translation Movement in Baghdad and Early 'Abbâsîd Society*. London: Routledge, 1998.
- Hacinebioğlu, İsmail Latif, Hülya Altunya, Yunus Emre Akbay ve Saliha Keleş. “İslam Mantıkçalarına Göre Hulfî Kıyasın Bilgi Değeri ve Denetlenmesi”. *FLSF: Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 16 (2013), 41–62.
- Hadot, Pierre. *Philosophy as a Way of Life: Spiritual Exercises from Socrates to Foucault*. çev. Michael Chase. Oxford: Blackwell Publishing, 2002.
- Hayles, N. Katherine. *How We Became Posthuman*. Chicago: University of Chicago Press, 1999.
- Helm, Bennett “Love”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta. Spring 2022 <https://plato.stanford.edu/entries/love/>.

- Ho, Pao-Shen. “Plotinos” Mystical Teaching of Henosis: An Interpretation in the Light of the Metaphysics of the One”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Leopold-Franzens-Universität Innsbruck, Institut für Christliche Philosophie, 2014.
- İlgaroğlu, Muhammet Caner ve Yaqoob, Luay Hatem. “Fârâbî ve Hocazâde’nin Görüşleri Bağlamında Meâd Meselesi”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8/4 (2019), 3085-3100.
- İlgaroğlu, Muhammet Caner. “Hellenistik Felsefe”, *Felsefe Tarihi*, ed. Nejdett Durak. İstanbul: Lisans Yayınları, 2019.
- İlgaroğlu, Muhammet Caner. “İslam Felsefesinin Batı Felsefesine Etkisi.” *İslam Felsefesi*, ed. İrfan Görkaş ve Kamil Sarıtaş, 479–494. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2023.
- İlgaroğlu, Muhammet Caner. “Verili Bir Değer Duygusu Olarak Adalet.” *Felsefe Dünyası*, sayı 74 (Kış 2021): 118–135.
- İlgaroğlu, Muhammet Caner. *Değer Duygusundan Duygunun Değerine: Ahlak Felsefesi Açısından Duygu–Değer İlişkisi*. İstanbul: Hiperyayın, 2019.
- Mehdi, Muhsin. “Al-Fârâbî’s Imperfect State”. *The Journal of the History of Ideas* 48/4 (1987), 699–702.
- Mehdi, Muhsin. *Al-Fârâbî’s Imperfect State*. Beyrut: The American University of Beyrut, 1974.
- İbn Miskeveyh. *Tehzîbü’l-Ahlak*. çev. Ahmet Özel. İstanbul: İz Yayınları, 2006.
- Janos, Damien. “Method Structure and Development in al-Fârâbî’s Cosmology” *Islamic Philosophy Theology and Science Texts and Studies*. Vol. 85. Leiden – Boston: Brill, 2012.
- Janos, Damien. *Substance, Intellect and Motion in Al-Fârâbî’s Cosmology*. Doktora Tezi, McGill University, Department of Islamic Studies, 2009.
- Kahn, Charles H “Retrospect on the Verb ‘To Be’ and the Concept of Being”. *The Logic of Being*. ed. Simo Knuuttila ve Jaakko Hintikka Dordrecht: D Reidel Publishing Company, 1982.

- Kalın, İbrahim. “Dünya Görüşü, Varlık Tasavvuru ve Düzen Fikri: Medeniyet Kavramına Giriş”. *Dîvân İlmi Araştırmalar Dergisi*, sayı 29 (2010/2), 1-61.
- Kaplan, Yunus. “Fârâbî'nin Siyaset Felsefesinde Adalet”, *İslam Düşüncesinde Adalet*, ed. Ömer Türker & Yunus Kaplan. İstanbul: İlmi Etüdler Fikir Kitap, 2024.
- Kaya, M. Cüneyt. *Varlık ve İmkân: Aristoteles'ten İbn Sînâ'ya İmkânın Tarihi*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2011.
- Kaya, Sibel “Zorunlulukla İlişkilendirilen Mümkün Varlık Tasavvurunun İslâm Felsefesindeki Konumu ve Müteahhir Dönem Kelâmına Yansımaları”. *Bilimname* 35/1 (2018), 535–570.
- Kerferd, G. B. (ed.). *The Dictionary of Greek and Roman Philosophy*. London – New York: Routledge, 2004.
- Kindî. *Risâle fi'l-Ḥile li-Daf'i'l-Aḥzân (Üzüntüden Kurtulmanın Yolları)*. Tahkik ve çev. Mustafa Çağrı. İstanbul, 1998.
- Kocakaplan, Nursema. *Fârâbî ve İbn Sînâ'da Tahayyül*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2024.
- Korkut, Şenol. *Fârâbî'nin Siyaset Felsefesi*. Ankara: Atlas Kitap, 2015.
- Kur'ân-ı Kerîm*. Türkiye Diyanet Vakfı Meali. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009.
- Manafov, Rasim – Akman, Zeynep Oruk “Farâbî Epistemolojisinin Arzu Yetisinin Konumu ve İşlevi”. *Pearson Journal* 5/7 (2020), 144–153.
- Mehdi, Muhsin. *Al-Fârâbî and the Foundation of Islamic Political Philosophy*. Chicago: The University of Chicago Press, 2001.
- Mehdi, Muhsin. *Al-Fârâbî's Philosophy of Plato and Aristoteles*. Glencoe: The Free Press of Glencoe, 1962.
- Orhan, Özgüç. “Homeros ve Hesiodos'da Adalet Kavramının Kökenleri ve Platon'a Yansımaları”. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)* 13 (2012): 11–38.
- Özgen, Mehmet Kasım. “Fârâbî'nin Adalet Anlayışı (Hak, Liyakat ve Pay Teorisi)”, *Temaşa: Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi* 8 (2018), 43-63.

- Özturan, Hümeýra. *Akıl ve Ahlâk: Aristoteles ve Fârâbî’de Ahlâkın Kaynağı*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2014.
- Netton, Ian Richard. *Al-Fârâbî and His School*. London – New York: Routledge, 1992.
- Platon. *Phaedo*. çev. G. M. A. Grube-John M. Cooper. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 2000.
- Platon. *Republic*. çev. G. M. A. Grube,-C. D. C. Reeve. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 1992.
- Platon. *Timaeus*. trs. Donald J. Zeyl. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 2000.
- Plotinos, *Ennead VI.9: On the Good or the One*, çev. Stephen R. L. Clark. Las Vegas: Parmenides Publishing, 2020.
- Râghıb el-İsfahânî. *el-Müfredât fî Garîbî’l-Kur’ân*. thk. Safvan Adnân Dâvûdî Dımaşk: Dâru’l-Kâlem, 2008.
- Rescher, Nicholas. *Al-Fârâbî’s Short Commentary on Aristoteles’s Prior Analytics*. University of Pittsburgh Press, 1963.
- Rescher, Nicholas. “Varlık Bir Yüklem Midir? Sorusu Üzerine Fârâbî.” Çev. H. İmamoğlugil. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/2 (2011): 307-311.
- Rosenthal, Franz. *Greek Sources in Arabic and Islamic Philosophy. The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 1974, <https://plato.stanford.edu/entries/arabic-islamic-greek/>.
- Rubin, Vitaly A. “The Concepts of Wu-Hsing and Yin-Yang.” *Journal of Chinese Philosophy* 9/1 (1982): 15–32.
- Shahriari, Malek Qaiser – Mirzamohammadi, Mohammad Hasan – Sobhaninejad, Mehdi. “Explaining the Power of Imagination in Farabi’s Philosophy in Order to Provide a Theoretical Framework and Infer Its Implications in Aesthetic Education”. *International Journal of Multicultural and Multi-religious Understanding* 11/6 (2024): 186–188.
- Shamsuddin, S. M., Asmad, A. B., ve Hj. Ahmad, S. S. B., “Fârâbî’s ‘Utopia’ and Its Relevance to the Greek Theory of Emanation (As an Islamic Civilization Perspective)”. *Advances in Social Sciences Research Journal*, c. 6, sy. 10 (2019), 9-19.

- Sharples, R. W. "On Body, Soul and Generation in Alexander of Aphrodisias". *Apeiron* 27 (1994): 163–170.
- Shihadeh, Ayman ve Jan Thiele, ed. *Philosophical Theology in Islam: Later Ash'arism East and West*. Leiden–Boston: Brill, 2020.
- Shihadeh, Ayman. "The Existence of God." *The Cambridge Companion to Classical Islamic Theology*. Edited by Tim Winter. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, 197–217.
- Sorabji, Richard. *Emotion and Peace of Mind: From Stoic Agitation to Christian Temptation*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- Şenel, Cahid "Yeni Eflatunculuk: III Yüzyılda Ortaya Çıkıp, Batı Ortaçağ ve İslâm Düşüncesini Etkileyen Bir Felsefe Okulu" *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni*. İstanbul: İnsan Yayınları 2015 445–446
- Şenel, Cahid "Yeni Eflâtunculuk". TDV İslâm Ansiklopedisi <https://islamansiklopedisi.org.tr/yeni-eflatunculuk> (erişim: 28.02.2025)
- Taylor, Richard C. "Herbert A. Davidson's AlFārābī, Avicenna and Averroes on Intellect: A Critical Review". *Philosophy Faculty Research and Publications*, no. 825 (1996) Marquette University https://epublications.marquette.edu/phil_fac/825.
- Thérèse-Anne Druart. "Al-Fārābī and Emanationism". *Studies in Medieval Philosophy*, ed. John Wippel. Washington D.C.: Catholic University of America Press, 1987.
- Tieleman, T. *Galen and Chrysippus on the Soul*. Leiden: E. J. Brill, 1996.
- Topaloğlu, Bekir. "Hak." *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 15. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.
- Tropper, Johannes C. "Truth, Right To." içinde: Edward N. Zalta (ed.). *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Winter 2021 Edition. Stanford University, 2021.

- Turan, Ramazan. “Fârâbî Düşüncesinde Adalet: Dağıtıcı ve Düzeltilici Adalet Kavramlarının Yansımaları”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 40 (2016/1): 53-71.
- Tûsî. *Ahlak-ı Nâsrû*. çev. Kemâleddin Şahin. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- Türker, Ömer. “Varlık Olmak Bakımından Varlık Üzerine Düşünmenin İmkânı: İslâm Metafizik Geleneklerinden Hareketle Bir Analiz.” *Nazariyat: İslâm Felsefe ve Bilim Tarihi Araştırmaları Dergisi* 2/3 (2015): 1–33.
- Türker, Ömer. *İslâm’da Metafizik Düşünce*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2019.
- Walter B. Cannon, *The Wisdom of the Body*. New York: W. W. Norton & Company, 1932.
- Walzer, Richard “Aspects of Islamic Political Thought: Al-Fârâbî and Ibn Xaldûn”. *Oriens* 16 (1963), 46–52.
- Walzer, Richard. *On the Perfect State (Mabadi’ ara’ ahl al-madina al-fadila)*. Oxford: Clarendon Press, 1985.
- Wildberg, Christian “Yeni Platonism”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy Winter 2021 Edition*. ed. Edward N. Zalta <https://plato.stanford.edu/archives/win2021/entries/Yeni%20Platonism/>.
- Yasin, Cafer Ali. *el-Fârâbî fî Hudûdihi ve Rusûmihi (Al-Fârâbî’s Definitions and Descriptions)*. Beyrut: Âlemü’l-Kütüb, 1985.
- Yeşil, Mustafa. “Dil ve Değer.” *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 36 (Haziran 2016), 121-141.
- Yeşil, Mustafa. “The Study of Language and the Main Difference Between Grammar and Logic in al-Fârâbî’s Philosophy”, *FLSF: Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 22 (2016), 423–739.
- Yeşil, Mustafa. *Fârâbî ve Quine’da Dil, Anlam ve Doğruluk İlişkisi*. İstanbul: Litera Yayınları, 2019.
- Yıldırım, Ömer Ali. “Fârâbî’den İbn Sînâ’ya Mütahhayyile Gücünün Dönüşümü”, *Beytulhikme: An International Journal of Philosophy* 13/2 (2023), 85-109.

Yüksel, Ayşe A. "Hakkâk." *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 15. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.

David, Marian. "The Correspondence Theory of Truth." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2020 Edition), ed. Edward N. Zalta. <https://plato.stanford.edu/entries/truth-correspondence/> (erişim 3 Şubat 2025).

Zebîdî. *Tâcu'l-arûs min cevâhiri'l-kâmûs*. Thk. Abdurrahman el-Ma'raşlî. Beyrut: Dâr İhyâ'u't-Türâsi'l-Arabî, 1994, c. 5, 540, "hubb" md.

Zott, Lynn M. (ed.). *Classical and Medieval Literature Criticism*, c. 58. Farmington Hills: Thomson Gale, 2003.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1612

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 316

Kitap Adı: Göç ve Sürgün Diyalektiğinde Hicret

Book Title: Hegira in the Dialectic of Migration and Exile

ISBN: 978-625-5536-29-7

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536297

Yazar | Author: Rabia MERT | orcid.org/0000-0002-9214-9202

Kurum | Institution: Sinop Üniversitesi

ROR ID: ror.org/004ah3r71

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 130

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs | May 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JFFN | Göç, zorunlu göç, mültecilik | Migration, im-migration & emigration

BISAC: SOC007000 | Sosyoloji / Göç ve Yer Değiştirme | Social Science / Emigration & Immigration

THEMA: JBFM | Göç, zorla yerinden edilme, diasporalar | Migration, forced displacement, diasporas

LC: JV6217 | Zorunlu göç, iltica, hicret, sürgün | Forced migration, exile, emigration, immigration

Atıf Bilgisi | Cite as: Mert, Rabia. *Göç ve Sürgün Diyalektiğinde Hicret*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed; *el-Müsned*. Beyrut: Mektebetü'l-İslâmî, 1984.
- Ağuiçenoğlu, Hüseyin; "Ak Taprak'la Dobruca Arasında, Dobruca Müslüman Türk Basınında Hicret Konusunda Yapılan Tartışmalar", *Osmanlı Araştırmaları*, 22, (2003), 61-75.
- Armstrong, Karen; *Jerusalem One City Three Faith*, United States of America: Ballantine Books, 1996.
- Ataöv, Türkkaya; *Kudüs ve Devletler Hukuku*, Ankara: Yonca Matbaası, 1981.
- Hobbes, Thomas; *Leviathan*, Semih Lim (çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2017.
- Bauman, Zygmunt; *Kapımızdaki Yabancılar*, Emre Barcan (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2019.
- Belâzurî, Ebû'l-Hasen Ahmed b. Yahyâ b. Câbir; *Ensâbu'l-Eşrâf*, Adnan Demircan (editör), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2020.
- Berger, Adolf; *Encyclopedic Dictionary of Roman Laws*, Philadelphia: The American Philosophical Society, 1953.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail; *el-Câmiu's-Sahîh*, Beyrut: Dâru'l-Beşâiru'l-İslâmiyye, 2011.
- Bursevî, İsmâil Hakkı; *Rûhu'l-Beyân fî Tefsîri'l-Kur'ân*, İstanbul: Dersaadet Matbaayı Osmaniye, 1330/1911.
- Blondel, Maurice; *L'action*, Paris: Presses Universitaires de France, Tome II, 1963.
- Canatan, Kadir; *Toplumsal Değişim Perspektifinden Göç Sosyolojisi*, Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2020.
- Chambers, Ian; *Göç, Kültür, Kimlik*, İsmail Türkmen ve Mehmet Beşikçi (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1995.
- Cicero, Marcus Tullius; *The Speeches*, H. Grose Hodge (trans.), London: Harvard University Press, 1966.
- Cürcânî, Ali b. Muhammed es-Seyyid eş-Şerîf; *et-Ta'rifât*, (Tahkik: Muhammed Sıddık Minşâvî), Beyrut: Dâru'l-Fazîlet, 2011.

- Dante Alighieri, *Epistolae*, Paget Toynbee (trans.), Oxford: Clarendon Press, 1920.
- Dante Alighieri, İlahi Komedyâ, Selin Ceyhan Gülsay (çev.), İstanbul: Oda Yayınları, 2013.
- Deleuze, Gilles and Guattari, Felix; *a Thousand Plateaus*, Brian Massumi (trans.), London: University of Minnesota Press, 2005.
- Deleuze, Gilles and Guattari, Felix; *Anti Oedipus*, Robert Hurley, Mark Seem and Helen R. Lane (trans.), Minneapolis: University of Minnesota Press, 2000.
- Edward Said, *Entelektüel, Sürgün, Marjinal, Yabancı*, Tuncay Birkan (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1995.
- Eliade, Mircea; *Fragments D'un Journal II*, C. Grigoresco (trans.), Paris: Gallimard, 1981.
- Eliade, Mircea; *Fragments D'un Journal I*, Paris: Gallimard, 1973.
- Eliade, Mircea; *Ordeal by Labyrinth*, Derek Coltman (trans.), London: The University of Chicago Press, 1982.
- Erikson, Erik H.; *Identity Youth and Crisis*, New York: W.W. Norton & Company, 1968.
- Feyerabend, Karl; *A Complete Hebrew-English Pocket-Dictionary to the Old Testament*. New York: The International News Company, 1905.
- Fisher, Michael H.; *Göçün Tarihi*, Halil Doğan Aydoğan (çev.), İstanbul: İnkılâp Yayınevi, 2022.
- Garnsey, Peter; *Social Status and legal privilege in the Roman Empire*, London: Oxford University Press, 1970.
- Gündüz, Şinasi; "Misyonerlik ve Hristiyan Misyonerler", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi II*, 1, (2002), 1-21.
- Halebî, Ebü'l-Ferec Nûrüdîdîn Alî b. Burhâniddîn İbrâhîm b. Ahmed; *es-Sîretü'l-Halebiyye*, Beyrut: 1980.
- İbn Arabî, *Ahkâmü'l Kur'ân*, Beyrut: Dâru'l Kütübü'l-İlmiyye, 2002.
- İbn-i Haldun, *Mukaddime*, İstanbul: Matbaai Amire, 1275/1858.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik; *es-Sîretü'n-nebeviyye*, Beyrut: Dâru İbn Hazm, 2009.
- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ İmâdüddin İsmâil b. Şihâbiddîn Ömer; *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, Amman: Beytü'l-Efkârü'l-Devliyye, 2 Cilt, 2004.
- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ İmâdüddin İsmâil b. Şihâbiddîn Ömer; *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, Bekir Karlığa ve Bedreddin Çetiner (çev.), 16 Cilt, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005.

- İbn Kuteybe, *el-Maârif*, İstanbul: Şelâle Yayınları, ty.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvînî; *es-Sünen*, (Tahkik: Muhammed Fuâd Abdalbâkî), Dâr-u İhyai'l-Kütübi'l-Arabiyye, yy. ty.
- İbn Manzûr; *Lisânu'l-Arab*, Beyrut: Dâru Sâdir, 1883.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed; *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, (Tahkik: Ali Muhammed Ömer), Kahire: Mektebetü'l-Hanci, 2001.
- İbn Sînâ, *Kitabu's-Şifa Fizik*, Muhittin Macit- Ferruh Özpilavcı (çev.), İstanbul: Litera Yayıncılık, 2014.
- İsfahânî, Ebu'l-Kâsım el-Huseyn b. Muhammed er-Râgıb, *el-Müfredât fî Ğarîbi'l-Kur'ân*, Dâru'l-Marife, Beyrut 1961.
- Kümbetoğlu, Belkıs; "Küresel Gidişat, Değişen Göçmenler ve Göçmenlik", *Ululararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2003.
- Kindî, *Felsefî Risâleler*, Mahmut Kaya (çev.), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2015.
- Lee, Everett S.; "A Theory of Migration", *Demography*, 3, 1, (1996), 47-57.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E.; "Theories of International Migration: a Review and Appraisal", *Population and Development Review*, 19 (3), (1993), 431-466.
- The Mishnah*; H. Danby, (trans.). New York: Oxford University Press, 1933.
- Muhammed Hamidullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye*, Vecdi Akyüz (çev.), İstanbul: Kitabevi Yayınları, 1997.
- Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, İstanbul: Beyan Yayınları, 2004.
- Mukâtil b. Süleymân, Ebu'l-Hasen; *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2003.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Nîsâbü'rî, *el-Câmiu's- Sahîh*, Beyrut: Dâru'l-Erkam, 1998.
- Moses Maimonides, *Mishneh Torah*, Eliyahu Touger (ed.), Brooklyn: Moznaim Publishing, 2000.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî; *es-Sünen*, "Biat", 12, Beyrut: Mektebetü'l-Matbaatü'l-İslamiyye, 1988.

Ovidius, *Tristia, ex Ponto*, Arthur Leslie Wheeler (trans.), London: Harvard University Press, 1939.

Özel, Ahmet; "Hicret'in Fikhî Yönü", *Diyanet İlmi Dergisi*, 19, 3, (1983), 29-37.

Öztürk, Levent; "İslamiyet'in Yayılmasında Hicretin Önemi: Habeşistan Hicretleri Örneği", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4, (2001), 7-24.

Pikar, Ariel; "Dindar-Siyonist Hahamların Fetvalarında İsrail Devleti'ndeki Yahudi Olmayanların Statüsü", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17, 30, (2014), 1-23.

Platon, *Gorgias*, E. M. Cope (trans.), London: Cambridge Press, 1864.

Platon, *Laws*, Alfred Edward Taylor (trans.), London: Temple Press, 1934.

Ravenstein, E. G.; "The Laws of Migration", *Journal of the Statistical Society of London*, 48, 2, (1885), 167-235.

Râzî, Ebû Abdullâh Fahreddin; *Mefâtîhu'l-Gayb*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1981.

Rousseau, Jean Jacques; İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı, R. Nuri İleri (çev.), İstanbul: Say Yayınları, 2004.

Safran, William; "Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return", *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 1, 1, (1991), 83-99.

Sa'lebî, Ebû İshak Ahmed b. Muhammed; *Arâisü'l-Mecâlis (Kisâs-ı Enbiyâ)*, Beyrut: Dâru'l-Kütüb el-İlmiyye, 1971.

Sidur Kol Yaakov, Liliane Zerbib Kazes (çev.), İstanbul: Gözlem Yayınları, 2006.

Şâfiî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbâs; *el-Ümm*, (Tahkik: Rifat Fevzî Abdülmuttalib), 11 Cilt, Mansûre: Dâru'l-Vefâ, 1422/2001.

Şeriatî, Ali; İslâm Sosyolojisi Üzerine, Kamil Can (çev.), İstanbul: Zafer Matbaası, 1980.

Taberî, Muhammed b. Cerîr; *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân*, (Tahkik: Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî), Dirâsetü'l-Arabiyye ve'l-İslâmiyye, Kahire 1970.

The Apocalypse of Abraham, G. H. Box (trans.), New York: Macmillan Company, 1919.

The Babylonian Talmud, Isidore Epstein (eds.), London: The Soncino Press, 1935.

- Tirmizî, Ebû İsmâ Muhammed b. İsmâ b. Sevre (Yezîd); *es-Sünen*, Kahire: Dâru't-Tâsîl, 2016.
- Toker, Halil; “Hindistan Hicret Hareketi”, *Dîvân İlmi Araştırmalar*, 17, 2, (2024), 147-162.
- Türcan, Talip; “Sürgün”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 2010, 38/164-166.
- Wickramasinghe, A.A.I.N.; “International Migration and Migration Theories”, *Social Affairs: A Journal for the Social Sciences*, 1, 5, (2016), 13-32.
- Wilson, Robert; “Exile and Relegation in Dante and Ovid”, *Annali d’Italianistica*, 20, 2002, 55-72.
- Zemahşerî, Ebu’l-Kâsım Mahmûd b. Ömer; *el-Keşşâf*, (Tahkik ve Tercüme Heyet), İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2018.
- <https://www.refworld.org/legal/agreements/lon/1930/en/17955>
(Erişim: 27.01.2025).
- <https://www.gov.il/en/pages/the-law-of-return-1950>
(Erişim: 25.01.2025).
- <https://www.unhcr.org/about-unhcr/overview/1951-refugee-convention> (Erişim: 21.01.2025).
- https://la.wikisource.org/wiki/De_Genesi_ad_Litteram/XI
(Erişim: 25.01. 2025).
- https://ccel.org/ccel/aquinas/summa/summa.FP_Q98_A2.html
(Erişim: 27.01.2025).
- <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/trump-filistinli-multecilerin-arap-ulkelerine-yerlestirilmesini-teklif-etti/3462555>
(Erişim: 05.02.2025).
- <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilli-bakan-smotrich-gazdedeki-filistinlileri-surgun-etme-teklifi-uzerinde-calistiklarini-soyledi/3463861> (Erişim: 04.02.2025).

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1619

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 317

Kitap Adı: Teze Nereden Başlamalı? -Literatür Tarama Metodları-

Book Title: Where to Begin a Thesis? -Methods of Literature Review-

ISBN: 978-625-5536-30-3

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536303

Yazarlar | Authors: Rümeysa Nur DOĞAN | orcid.org/0000-0001-7377-4179

Kurum | Institution: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

ROR ID: ror.org/05ryemn72

Merve ÇETİNKAYA | orcid.org/0000-0002-6737-0781

Kurum | Institution: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

ROR ID: ror.org/025y36b60

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 128

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs | May 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: GPS | Araştırma yöntemleri / Sosyal Bilimler | Research & information: general

BISAC: SOC024000 | Sosyal Bilimler / Araştırma Metodları | Social Science / Research

THEMA: JBK | Araştırma yöntemleri: Sosyal bilimler | Research methods: social sciences

LC: H62 | Sosyal Bilimlerde Araştırma Metodolojisi | Social sciences – Research methodology

Atf Bilgisi | Cite as: Doğan, Rumeysa Nur – Çetinkaya, Merve. *Teze Nereden Başlamalı?*

-Literatür Tarama Metodları-. Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: + 90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Abedijafari, A. ve Amiri, M. (2019). Meta-synthesis as a method for synthesizing qualitative researches. *Methodology of Social Sciences and Humanities*, 25(99), 73-87.
<https://doi.org/10.30471/MSSH.2019.1629>
- Alkan, V., Şimşek, S. ve Armağan Erbil, B. (2019). Karma yöntem: Öyküleyici alanyazın incelemesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi –Journal of Qualitative Research in Education*, 7(2), 559-582.
doi:10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.5m.
- Critical Appraisal Skills Programme.(2018). *CASP Checklists (cop. 2018)*.
- Bakar, C. and Akgün, H.S., 2006. BİLİMSEL ARAŞTIRMA SONUÇLARI-NI YAYINA HAZIRLAMA TEKNİKLERİ. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 23(23), pp.51-57.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1997). Writing narrative literature reviews. *Review of General Psychology*, 1(3), 311–320.
<https://doi.org/10.1037/1089-2680.1.3.311>
- Bettany-Saltikov, J. (2016). How to do a systematic literature review in nursing: A step-by-step guide. London:Open University Press.
- Britten, N., France, E., Cunningham, M., Ring, N., Uny, I., Duncan, E., Jepson, R., Maxwell, M., Roberts, R., Turley, R. and Noyes, J., 2019. Improving reporting of Meta-Ethnography: The eMERGe Reporting Guidance.
- Cetinkaya, M. and Billings, J., 2023. Systematic review of the relationship between Islamic-Sufi spirituality and practice and mental well-being. *Mental Health, Religion & Culture*, 26(10), pp.1065-1080.
- Chandler, J., Cumpston, M., Li, T., Page, M.J. and Welch, V.J.H.W., 2019. Cochrane handbook for systematic reviews of interventions. *Hoboken: Wiley*, 4.
- Chandler, J., Cumpston, M., Li, T., Page, M.J. and Welch, V.J.H.W., 2019. Cochrane handbook for systematic reviews of interventions. *Hoboken: Wiley*, 4.

- Crowther, M., Lim, W. and Crowther, M.A., 2010. Systematic review and meta-analysis methodology. *Blood, The Journal of the American Society of Hematology*, 116(17), pp.3140-3146.
- Demirci, A., 2014. Literatür taraması. *Coğrafya araştırma yöntemleri*, 1, pp. 73-108.
- Demiris G, Oliver DP, Washington KT. Defining and analyzing the problem. In: Behavioral Intervention Research in Hospice and Palliative Care. Elsevier; 2019:27–39. doi:10.1016/B978-0-12-814449-7.00003-X
- Demiris, G., Oliver, D.P. and Washington, K.T., 2019. Behavioural Intervention Research in Hospice and Palliative Care. *The Foundations of Behavioural Intervention Research in Hospice and Palliative Care*, pp.17-25.
- Farrugia, P., Petrisor, B.A., Farrokhyar, F. and Bhandari, M., 2010. Research questions, hypotheses and objectives. *Canadian journal of surgery*, 53(4), p.278.
- Finfeld, D. L. (2003). Metasynthesis: The state of the art—so far. *Qualitative Health Research*, 13(7), 893-904.
<https://doi.org/10.1177/1049732303253462>
- Finlayson, K. W. ve Dixon, A. (2008). Qualitative meta-synthesis: A guide for the novice. *Nurse Researcher*, 15(2), 59-71. doi: 10.7748/nr2008.01.15.2.59.c6330
- France, E. F., Cunningham, M., Ring, N., Uny, I., Duncan, E. A., Jepson, R. G., ... Booth, A. (2019). Improving reporting of meta-ethnography: The eMERGe reporting guidance. *BmcMedical Research Methodology*, 19(1), 1-13.
<https://doi.org/10.1186/s12874-018-0600-0>
- George Demiris, Debra Parker Oliver, Karla T. Washington, Chapter 3 - Defining and Analyzing the Problem, Editor(s): George Demiris, Debra Parker Oliver, Karla T. Washington, Behavioral Intervention Research in Hospice and Palliative Care, Academic Press, 2019, Pages 27-39, ISBN 9780128144497,
<https://doi.org/10.1016/B978-0-12-814449-7.00003-X>.
- Gough, D. ve Richardson, M. (2018). Systematic reviews. K. A. Neuen-dorf (Yay. haz.), Advanced research methods for applied psychology içinde (s. 63-75) içinde. New York: Routledge.

- Gough, D., Oliver, S. ve Thomas, J. (2017). An introduction to systematic reviews. London: Sage
- Green, B.N., Johnson, C.D. and Adams, A., 2006. Writing narrative literature reviews for peer-reviewed journals: secrets of the trade. *Journal of chiropractic medicine*, 5(3), pp.101-117.
[https://doi.org/10.1016/S0899-3467\(07\)60142-6](https://doi.org/10.1016/S0899-3467(07)60142-6)
- Greenhalgh, T., Thorne, S., & Malterud, K. (2018). Time to challenge the spurious hierarchy of systematic over narrative reviews?. *European journal of clinical investigation*, 48(6).
- Gurbuz-Dogan, R. N., Ali, A., Candy, B., & King, M. (2021). The effectiveness of Sufi music for mental health outcomes. A systematic review and meta-analysis of 21 randomised trials. *Complementary therapies in medicine*, 57, 102664.
- Guyatt, G.H., Oxman, A.D., Vist, G.E., Kunz, R., Falck-Ytter, Y., Alonso-Coello, P. and Schünemann, H.J., 2008. GRADE: an emerging consensus on rating quality of evidence and strength of recommendations. *Bmj*, 336(7650), pp.924-926.
- Higgins, J.P., Altman, D.G., Gøtzsche, P.C., Jüni, P., Moher, D., Oxman, A.D., Savović, J., Schulz, K.F., Weeks, L. and Sterne, J.A., 2011. The Cochrane Collaboration's tool for assessing risk of bias in randomised trials. *bmj*, 343.
- Hong, Q. N., Fàbregues, S., Bartlett, G., Boardman, F., Cargo, M., Dagenais, P., ... & Pluye, P. (2018). The Mixed Methods Appraisal Tool (MMAT) version 2018 for information professionals and researchers. *Education for information*, 34(4), 285-291.
- Ibrahim, A. and Whitley, R., 2021. Religion and mental health: a narrative review with a focus on Muslims in English-speaking countries. *BJPsych bulletin*, 45(3), pp.170-174.
- Ibrahim, A., & Whitley, R. (2021). Religion and mental health: A narrative review with a focus on Muslims in English-speaking countries. *BJPsych Bulletin*, 45(3), 170-174
- İslam, M. S. and Samsudin, S., 2020. Characteristics, importance and objectives of research: An Overview of the indispensable of ethical research. *Science and Technology*, 33(3), pp.57-62.
- İnan, H. Z. (2021). Reggio Emilia-ilhamlı okullarda kaynaştırma eğitimi: Meta-etnografik bir araştırma. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 5-43.

- JBİ (Joanna Briggs Institute) Checklist for Systematic Reviews Aromataris, E., & Munn, Z. (Eds.). (2020). JBI Manual for Evidence Synthesis. The Joanna Briggs Institute. Available from <https://synthesismanual.jbi.global>
- Jesson, J., Lacey, F.M. and Matheson, L., 2011. Doing your literature review: Traditional and systematic techniques.
- Kara, E., 1962. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASE-AD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJR-SE). *Aries*, 33, p.18.
- Kysh, L., 2013. What's in a name? The difference between a systematic review and a literature review and why it matters. In *Poster presented at Medical Library Group of Southern California & Arizona (MLGSCA) and the Northern California and Nevada Medical Library Group (NCNMLG) Joint Meeting, La Jolla, CA. Retrieved from <http://libguides.sjsu.edu/c.php>*.
- Liberati, A., Altman, D.G., Tetzlaff, J., Mulrow, C., Gøtzsche, P.C., Ioannidis, J.P., Clarke, M., Devereaux, P.J., Kleijnen, J. and Moher, D., 2009. The PRISMA statement for reporting systematic reviews and meta-analyses of studies that evaluate healthcare interventions: explanation and elaboration. *Bmj*, 339.
- Murad H, Alsawas M, Alahdab F, 2016. New Evidence Pyramid. Evidence Base Medicine. 21(4):126. / Yılmaz E, Meltem Ç. Kanıta Dayalı Tıp. *J Clin Anal Med*, 2014;5:537-42.
- Noah Jr, P. D. (2017). A systematic approach to the qualitative meta-synthesis. *Issues in Information Systems*, 18(2), 196-205. https://doi.org/10.48009/2_iis_2017_196-205
- Noblit, G. W. ve Hare, R. D. (1988). *Meta-ethnography: Synthesizing qualitative studies*. USA: Sage.
- Noblit, G. W. ve Hare, R. D. (1999). Chapter 5: Meta-ethnography: synthesizing qualitative Studies. *Counterpoints*, 44, 93-123. Erişim adresi: https://www.jstor.org/stable/42975557#metadata_info_tab_contents
- Nye, E., Melendez-Torres, G. J. ve Bonell, C. (2016). Origins, methods and advances in qualitative meta- synthesis. *Review of Education*, 4(1), 57-79. <https://doi.org/10.1002/rev3.3065>

- O'Brien, B.C., Harris, I.B., Beckman, T.J., Reed, D.A. and Cook, D.A., 2014. Standards for reporting qualitative research: a synthesis of recommendations. *Academic medicine*, 89(9), pp.1245-1251.
- Page, M.J., McKenzie, J.E., Bossuyt, P.M., Boutron, I., Hoffmann, T.C., Mulrow, C.D., Shamseer, L., Tetzlaff, J.M., Akl, E.A., Brennan, S.E. and Chou, R., 2021. The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *bmj*, 372.
- Petticrew, M. and Roberts, H., 2008. *Systematic reviews in the social sciences: A practical guide*. John Wiley & Sons.
- Polat, S. ve Osman, A. Y. (2016). Meta-sentez: kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 52-64.
<http://dx.doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.4c2s3m>
- Pollock, A., & Berge, E. (2018). How to do a systematic review. *International Journal of Stroke*, 13(2), 138-156.
- PROSPERO-National Institute for Health Research (NIHR). PROSPERO: International Prospective Register of Systematic Reviews. Available from <https://www.crd.york.ac.uk/prospéro/>
- Sandelowski, M., Docherty, S. ve Emden, C. (1997). Qualitative metasynthesis: Issues and techniques. *Research in nursing & health*, 20(4), 365-371. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-240X\(199708\)20:4<365::AID-NUR9>3.0.CO;2-E](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-240X(199708)20:4<365::AID-NUR9>3.0.CO;2-E)
- Shea, B.J., Reeves, B.C., Wells, G., Thuku, M., Hamel, C., Moran, J., Moher, D., Tugwell, P., Welch, V., Kristjansson, E. and Henry, D.A., 2017. AMSTAR 2: a critical appraisal tool for systematic reviews that include randomised or non-randomised studies of healthcare interventions, or both. *bmj*, 358.
- Shea, B.J., Reeves, B.C., Wells, G., Thuku, M., Hamel, C., Moran, J., Moher, D., Tugwell, P., Welch, V., Kristjansson, E. and Henry, D.A., 2017. AMSTAR 2: a critical appraisal tool for systematic reviews that include randomised or non-randomised studies of healthcare interventions, or both. *bmj*, 358.
- Siddaway, A. P., Wood, A. M. ve Hedges, L. V. (2019). How to do a systematic review: A best practice guide for conducting and reporting narrative reviews, meta-analyses, and meta-syntheses. *Annual Review of Psychology*, 70, 747-770.
<https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010418-102803>

- Stroup, D.F., Berlin, J.A., Morton, S.C., Olkin, I., Williamson, G.D., Rennie, D., Moher, D., Becker, B.J., Sipe, T.A. and Thacker, S.B., 2000. Meta-analysis of observational studies in epidemiology: a proposal for reporting. *Jama*, 283(15), pp. 2008-2012.
- Sukhera, J. (2022). Narrative reviews: flexible, rigorous, and practical. *Journal of Graduate Medical Education*, 14(4), 414-417.
- Sutton, A., Clowes, M., Preston, L., & Booth, A. (2019). Meeting the review family: Exploring review types and associated information retrieval requirements. In A. Booth, D. Papaioannou, & A. Sutton (Eds.), *Systematic approaches to a successful literature review* (2nd ed., pp. 38–53). SAGE Publications.
- Tekindal, M. ve Tonbalak, K. (2021). Nitel araştırmalarda meta-sentezin kapsamı ve yaşlılık alanında meta-sentez örnekleri. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 21(2), 235-268.
<https://doi.org/10.54961/uobild.1036670>
- Thorne, S., Jensen, L., Kearney, M. H., Noblit, G. ve Sandelowski, M. (2004). Qualitative metasynthesis: Reflections on methodological orientation and ideological agenda. *Qualitative Health Research*, 14(10), 1342-1365.
<https://doi.org/10.1177/10497323042698>
- Toker, A. (2022). Bir araştırma metodolojisi olarak sistematik literatür incelemesi: Meta-sentez yöntemi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Özel Sayı 2), 313-340.
- Torgerson, C. (2003). *Systematic reviews*. London: Bloomsbury.
- Vinzelberg, O., Jenkins, M. D., Morison, G., McMinn, D., & Tiegies, Z. (2023). *Lay text summarisation using natural language processing: A narrative literature review*. arXiv.
<https://arxiv.org/abs/2303.14222>
- von Elm E, Altman DG, Egger M, Pocock SJ, Gøtzsche PC, Vandenbroucke JP; STROBE Initiative. *The Strengthening the Reporting of Observational Studies in Epidemiology (STROBE) statement: guidelines for reporting observational studies*. *J Clin Epidemiol*. 2008 Apr; 61(4):344-9. PMID: 18313558.
- Weaver, A., Pargament, K. I., Flannelly, K., & Oppenheimer, J. (2006). Trends in the scientific study of religion, spirituality and health: 1965-2000. *Journal of Religion and Health*, 45, 208-214.
<https://doi.org/10.1007/s10943-006-9011-3>

- Whiting, P., Savović, J., Higgins, J.P., Caldwell, D.M., Reeves, B.C., Shea, B., Davies, P., Kleijnen, J. and Churchill, R., 2016. ROBIS: a new tool to assess risk of bias in systematic reviews was developed. *Journal of clinical epidemiology*, 69, pp.225-234.
- Xiao, Y. and Watson, M., 2019. Guidance on conducting a systematic literature review. *Journal of planning education and research*, 39(1), pp.93-112.
- Yannascoli, S.M., Schenker, M.L., Carey, J.L., Ahn, J. and Baldwin, K.D., 2013. How to write a systematic review: A step-by-step guide. *University of Pennsylvania Orthopaedic Journal*, 23, pp.64-69.
- Yassıbaş, U., Şahin, C. H., Çolak, A., & Toprak, Ö. F. (2019). Çocukları otizm spektrum bozukluğu olan ailelerin yaşam deneyimlerine yönelik yapılan çalışmaların incelenmesi: Meta-sentez çalışması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 86-113.
- Yıldız, Zafer. 2012. *ORTAÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDE ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ YÖNTEMİ*. Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 17/1.
- Yuvanç, E. and Akaltan, K.F., 2022. Bilimde Kanıta Ulaşmak. *Selcuk Dental Journal*, 9(1), pp.344-351.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1620

Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 318

Kitap Adı: Felsefi Düşüncenin Dönüşümü -Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî'nin Meta-
fizik İnşası-

Book Title: Transformation of Philosophical Thought -The Metaphysical Con-
struction of Abû Barakât al-Baghdâdî-

ISBN: 978-625-5536-31-0

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536310

Yazar | Author: Ersan TÜRKMEN | orcid.org/0000-0002-4432-0896

Kurum | Institution: Trabzon Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04mmwq306

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 308

Yayın Tarihi | Publication Date: Mayıs | May 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPQ | İslam Felsefesi | Philosophy of religion: İslam

BISAC: PHI005000 | İslam Felsefesi / Genel | Philosophy / Religious

THEMA: QRF | İslam felsefesi | Philosophy: Islamic philosophy

LC: B745.B24 | İslam Felsefesi – Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî | Islamic philo-
sophy – Abu'l-Barakat al-Baghdadi

Atf Bilgisi | Cite as: Türkmen, Ersan. *Felsefi Düşüncenin Dönüşümü -Ebu'l-Bere-
kât el-Bağdâdî'nin Metafizik İnşası-* Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Aristoteles, *Fizik*, çev. (Ar). Abdulkadir Kinin, Afrika eş-Şark 1998.
- *Metafizik*, çev. Ahmet Arslan, Sosyal Yayınlar 2012.
- *De Anima*, çev. Ahmed Fuat el-Ehvani, el-Merkezü'l-Kavmi l't-Tercüme, Kahire 2015.
- *Organon Kategoriler*, çev. Hamdi Ragip Atademir, MEB 1989.
- Abu Sa'de, Muhammed Hüseyini, *el-Vüçüd ve'l-Hulûd fi Felsefeti Ebi'l-Berekât*, Kahire 1993.
- Aydın, Mehmet S. *Din Felsefesi*, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları 1999.
- Bakillani, *Kitabü't-Temhid*, thk. Yusuf Mekarsi el-Yesui, el-Mektebet'ü'ş-Şerkiyye -Beyrut- 1957.
- Bacuri, İbrahim, *Şerhü Cevheret'i-tevhid*, thk. Abdullah Muhammed el-Halili, Daru'l-kutub el-ilmîye 1998.
- Bağdâdî, Ebu'l-Berekât, *el-Kitabu'l-Mu'teberfi'l-Hikme*, thk. Yusuf Mahmud. Daru'l-Hikmet-Katar, 2012.
- Beyhaki, Zahirüddin, *Tetimmatü Sıvani'l-Hikme*, nşr. Rafik el-Acem, Daru'l-Fikir -Lübnan- 1994,
- Bedevisi, Abdurrahman, *Aristo 'İnde'l-Arab*, Viksletü'l-Matbuaat -Kuveyt- 1978.
- Cürcânî, *Tarifat*, thk. Muhammed Sıddik el-Menşavi, Daru'l-Fadile 2004.
- Çapak, İbrahim, *Ana hatlarıyla mantık*, Ensar Yayınları 2015.
- Fârâbî, *el-Medinetü'l-Fazıla*, çev. Nafiz Danışman, MEB Ankara 2001.
- *Risale fi'l-Akl*, nşr. Maurice Bouyges Daru'l-Meşrik, Lübnan 1983.
- *es-Siyasetü'l-Medeniyye*, thk. Fevzi en-Neccar, el-Matabatü'l-Katolikiyye Beyrut,1994.
- *Harfler Kitabı*, çev. Ömer Türker, İstanbul, Litera Yayıncılık, 2008.
- *el-Mecmu*, Matbatü's-Sade Mısır 1907.
- *Kitabün fi'l-mantık*, thk. Muhammed Selim Salim, el-heyetü'l-Misriyye, 1976.
- *İhşâ'ü'l-ülûm*, thk. Ali Bu Milhim, Daru'l-Hilal, 1999.

Fahri, Macit, *İslam Felsefe Tarihi*, çev. Kasım Turhan, İklim Yayınları, 2000.

Fatih, Hasan, *Felsefetü Vahdeti'l-Vücut*, Daru'l-lu Mısriyye el-Lübniyye 1997.

Gazâlî, *Munkız mine'd-Dalal*, *Resailü'l-Gazzali*, thk. Cemil Saliba, Daru'l-Endelüs 1967.

..... *Tefafütü'l-Felasife*, thk. Süleyman Dünya, Daru'l-Mearif, 1966.

..... *el-Kıtasu'l-Mustakim*, thk. İhsan Zinnun Es-Samiri, es-Silsiletü'l-Arabiyye 2014.

..... *Mışkatü'l-Envar*, thk. Semih Değim, Daru'l-Fikr -Lübnan- 1994.

..... *Makasidü'l-felasife*. Thk. Ahmed Ferid el-Mezidi, Lübnan Daru'l-kutub el-İlmiyye, 2008.

..... Gazâlî, *el-Münkız mine'd-ğalâl*, nşr. Muhammed Ebû Leyla – Nur Rıfat. Washigton, 1995.

Gökberk Macit, *Felsefe Tarihi*, Remzi Kitabevi, 1990.

İbn Ebi Usaybiye, *Uyun'l-Enba fî Tabakati'l-Etappa*, thk. Nizar Rıza. Dar'u Mektebeti'l-Hayat, 2002.

İbnü'l-Kıfti, *İhbaru'l-Ulema bi Ahbari'l-Hükema*, thk. İbrahim Şems, Daru'l-Kutüp el-İlmiyye, 2005.

İbn Sînâ, *Kitabu'ş-Şifâ, Metafizik I*, çev. Ekrem Demirli – Ömer Türker, Litera Yayıncılık 2014.

İbn Sînâ, *Kitabu'ş-Şifâ, Metafizik II*, çev. Ekrem Demirli -Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2013.

.....*Eş-Şifa Fizik I* çev. Muhittin Macit – Ferruh Özpilavcı, Litera Yayıncılık 2014.

..... *En-Necât*, çev. Kübra Şenel, Kabalcı Yayıncılık, 2013.

..... *Kitabü'n-Nefs*, nşr. Arabe et İslamique -Paris- 1988.

..... *Kitâbu'l-ğudûd*, thk. Abdülemir el-Es'am, el-Heyetü'l-Mısriyye 1989.

..... *Sema ve Âlem*, çev. Harun Kuşlu-Muhittin Macit, Litera Yayıncılık 2010.

..... *el-İşârât ve't-tenbîhât, (Tûsî'nin şerhiyle)*, thk. Süleyman Dünya, Mısır: Dâru'l-Ma'arif

..... *İşaret ve Tembihler*, çev. Muhittin Macit-Ali Durusoy-Ekrem Demirli, Litera Yayıncılık 2014.

- İbn Rüşd, *Cevami el-kevn-i ve'l-Fesat*. Thk. Ebu'l-Vefa et-Teftezani-Said Zaid el-Heyetü'l-Mısriyye, 1992.
- *Tehafütü'l-Tehafüt*, thk. Süleyman Dünya, Daru'l-Mearif, 1964.
- *el-Keşf an Menahici'l-edille fi Aka'idü'l-Mille*, thk. Mustafa Hane-fi, Merkezü Diraseti'l-Vahdeti'l-Arabiyye, 1998.
- *Faslü'l-makal: Felsefe ve Din İlişkisi*, çev. Bekri Karlığa, İşaret Yayınları, 1992.
- İbn Teymiyye, *Sadafiyye*, thk. Muhammed Reşad Salim, Mektebetü İbn Teymiyye -Mısır- 1985.
-*Der'u Tearuzi'l-Akl ve'n-Nakl*, thk. Muhammed Reşad Salim, İmam bin Suud Üniversitesi, 1991.
- İvan Frolov, *Felsefe Sözlüğü*, çev. Aziz Çalışlar. Ankara Cem Yayınevi 1997.
- Kutluer, İlhan, *İbn Sînâ Ontolojisinde Zorunlu Varlık*, İz Yayıncılık, 2002.
- Kindî, *Risale fi'l-Felsefeti'l-Ula*, Resail el-Kindi, thk Muhammed Abdülhadi Abu Riyde Daru'l-Fikr el-Arabi 1950.
- *Hudud*, Resail el-Kindi, thk Muhammed Abdülhadi Abu Riyde Daru'l-Fikr el-arabi 1950.
- Mâturidî, Ebu Mansur, *Kitabü't-Tevhid*, çev. Bekir Topaloğlu, İSAM 2018.
- Mengüşoğlu, Takiyettin, *Felsefeye Giriş*, Doğu ve batı yayınları 2014.
- Özpilavcı, *Ferruh*, *Ebu'l-Berekât el-Bağdadî'de Tabiat Felsefesi*, Marmara üniversitesi 2008.
- Pines, Sholmo, *Studies in Abu-Barakat al-Baghdadis Physics anda Metaphysics*, The Collected Works of Sholmo Pines, vol. 1, 1979.
- Râzî, Ebu Bekir, *el-Medhalî's-Sağır ila ilmi't-Tıbb*, nşr. Abdullatif Muhammed el-Abd, Mektebetü'n-nehdati'l-Mısıriyye, 1981.
- Râzî, Fahreddîn, *el-Metalibu'l-Aliye*, thk. Ahmet Hicazi es-Sekka, Daru'l-Kitabi'l el-Arabi 1987.
- *el-Muhassal*, çev. Hüseyin Atay, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi yayınlar.
- *Levamiu'l-Beyyinat*, nşr. Muhammed Ebu Faris, el-Matbatü's-Şerkiyya -Mısır- y.h.1323.
- *el-Mebahisu'l-Meşrikiyye*, İntişarat-i Bidar y.h.1370.
- *el-Erbain fi Usuli'd 'Din*, thk. Ahmed Hicazi es-Sekka, Mektebetü'l- Küliyyat el-Ezheriyye 1986.

Sühreverdî, *Hmiketü'l-İşrâk*, nşr. Henry Corbin, Tahran, Ulüm-ı İnsan-i y.1993.

..... *Nur Heykelleri*, çev. Ahmet Kamil Cihan- Salih Yalın- Ersan Türkmen- Hatice Göktaş. Litera yayıncılık 2017.

Sarioğlu, Hüseyin. *İbn Rüşd Felsefesi*, Klasik, 2002.

Sena Cemil, *Tanrı Anlayışı*, Remzi Kitabevi, 1978.

Semerkindî, *Beşaretü'l-İşararat fi Şerhi'l-İşarat*, thk. Arsan Taher, Erciyes üniversitesi, 2015.

Şehristanî, *Milel ve Nihal*, thk. Ahmed Fehmi Muhammed, Daru'l-kutub el-ilmiye 1994.

Şeref, Celal, *Allah ve'l-Âlemve'l-İnsan*, Daru'l-Marifeti'l-Camiyye 1984.

Taylan, Necip, *Düşünce Tarihinde Tanrı Sorunu*, Mahya Yayıncılık 2015.

Tayyib, Ahmed, *Mavkıfu Ebi'l-Berekât Mine'l el-Felsefeti'le el-Meşşaiyye*, el-Ezher Üniveristesi, Doktora Tezi, 1979.

Tûsî, Narsîrûddîn, *Tecridü'l-Akaid*, thk. Abbas Süleyman, Daru'l-Marife el-Camiyye, 1996.

Topaloğlu, Bekir, *İslam Kelamcılar ve Filozoflara Göre Allah'ın Varlığı*, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları 1981.

Tunagöz, Tuna, *Ebu'l-Berekât el-Bağdâdî Felsefesinde Tanrı*, İSAM 2015.

Van Abdullah, *el-İlahiyyat mine'l-Muteber li-Ebi'l-Berekât el-Bağdadî: Tahkik ve Dirase* (yüksek Lisans tezi) Kahire üniversitesi 1998.

Yalın, Salih, *İbn Rüşd Felsefesinde Kategoriler*, Kimlik Yayınları 2017.

Yıldırım, Ömer Ali, *Ebu'l-Berekât el-Bağdadî ve Meşşai Felsefe Bağlamında Nefis, Benlik ve Bilgi*, Litera Yayıncılık 2018.

Zirikili, Hayraddin, *Al-A'lam*, Daru'l-İlm -Beyrut- y.2002.ihsa

Makale ve Ansiklopedi Maddesi.

Cihan, Ahmet Kamil, *Sühreverdî ve İşrâkîlik*, İslam Felsefesi Tarih ve Problemleri. İSAM 2011.

..... *Bağdadî Ebu'l-Berekât*, Felsefe Ansiklopedisi II, Etik Yayınları 2004

.....*Ebu'l-Berekât el-Bağdadî'nin Mantık İlmine Bakışı*, İslami İlimler dergisi, y. 5 sy. 2.

.....*Ebu'l-Berekât el-Bağdadî'nin Akıl Görüşü*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sy. 28 Yıl: 2010

- Çağrı, Mustafa “*Ebu’l-Berekât el-Bağdadî*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 10/300.
- Özpilavcı, Ferruh, *Akıl Risaleleri Geleneği ve Bu Gelenek İçinde Ebu’l-Berekât el-Bağdadî’nin Akıl Risalesi*, İslami İlimler Dergisi yıl 5, sy. 2. Güz 2010.
- Tuna Tunagöz’ün *Ebu’l-Berekât el-Bağdadî Üzerine Çalışmalar: Bir Kaynakça Denemesi*, ÇÜİFD, c.17, sy. 1 2017.
- Kutluer, İlhan, *Metafizik*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 29/399.
- “*Cevher*” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi 17/294.
- “*İttisal*” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 23/484.
- Üçer, H. İbrahim, “*Antik Helenistik Birikimin İslam Dünyasına İntikali*” İslam Felsefesi: Tarih ve Problemleri. İSAM, 2011.
- Sarioğlu, Hüseyin, *İbn Rüşd: Bir Denge Filozofu*, İslam Felsefesi Tarih ve Problemleri İSAM, 2011.
- İslam Felsefe Tarihi* ed. Seyid Hüseyin Nasr-Oliver Leaman, çev. Ş. Öçal-H. T. Başoğlu, Açılım Kitap 2017.
- Yıldız, Mustafa, *Gazzali’nin Akıl Eleştirisi*, TYB Akademi, sy. 1. 2011.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1623

Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 319

Kitap Adı: Rus Ortodoks Kilisesinde Manastır Hayatı -Manastır Yaşam Tarihi-
Book Title: Monastic Life in the Russian Orthodox Church -History of Monastic Life-

ISBN: 978-625-5536-32-7

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536327

Yazar | Author: Tahir MEHTİOĞLU | orcid.org/0000-0002-3233-4414

Kurum | Institution: Diyanet İşleri Başkanlığı

ROR ID: ror.org/007x4cq57

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 248

Yayın Tarihi | Publication Date: Haziran | June 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRCC2 | Doğu Ortodoks Kilisesi | Eastern Orthodox Churches

BISAC: REL033000 | Din / Hristiyanlık / Ortodoks | Religion / Christianity / Orthodox

THEMA: QRCC2 | Doğu Ortodoksluğu | Eastern Orthodoxy

LC: BX378.R8 | Rus Ortodoks Kilisesi – Manastır hayatı | Russian Orthodox Church – Monasticism

Atıf Bilgisi | Cite as: Mehtioğlu, Tahir. *Rus Ortodoks Kilisesinde Manastır Hayatı -Manastır Yaşam Tarihi-* Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Abdurrahmanoğlu, Asiye. "Sistersiyen Tarikatı'nın Altın Çağı, Yapısı ve İşleyişi". *Journal of Universal History Studies* 6/1 (2023), 1-18.
- Aclûnî, İsmâil b Muhammed el-. *Keşfü'l-Hafâ* 4. çev. Mustafa Genç. 4 Cilt. İstanbul: Beka Yayınları, 2019.
- Adrianov, S.A. (ed.). *Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 20.1 Lvovskaya Letopis*. Sanktpeterburg: Tipografiya M.A. Aleksandrova, 1910.
- Ahmad, Sayyid Maqbul. "İbn Hurdâzbih". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/78-79. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Albedil, M.F. - Vasilkov, Ya.V. "Vidi İndiyskih Asketov". *Obrazı i Znaki v Traditsiyah Yujnoy i Yugo Zapadnoy Azii* 61 (2015), 11-50.
- Aleksandrovna, Bogomazova Anastasiya. "Morskoy Flot Solovetskogo Monastırya v XVI v". *Vestnik Moskovskogo Universiteta. Seriya 8. İstoriya* 5 (2014), 3-12.
- Alekseyeviç, Ovçinnikov Vladislav. "Protses Likvidatsii Pravoslavnih Monastırey Na Yuge Zapadnoy Sibirii v 1918-1920 gg". *SibSkript* 4 (2010), 41-46.
- Alkan, Türker. "Duyumsal Yoksunluk; Çilecilik ve Dinsel Deneyim". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 35/01 (01 Ocak 1980), 187-196.
- A.M.T. "Monastery Double". *The Oxford Dictionary of Byzantium*. 1392. New York - Oxford: Oxford University Press, 1991.
- Amusin, İ.D. *Nahodki u Mertvogo Morya*. Moskva: Nauka, 1964.
- Arinon, J.P. "Mejdunarodniye Otnoşeniye Kiyevskoy Rusi v Seredine X v. İ Kreşeniye Knyagini Olgi". *Vizantiyskiy Vremennik* 41 (1980), 113-124.
- Armstrong, Karen. *Büyük Dönüşüm & Eksen Çağı ve Dinsel Geleneklerin Başlangıcı*. çev. Barış Baysal. İstanbul: Pegasus Yayınları, 2019.
- Arslantaş, Nuh. *İslam Toplumunda Yahudiler*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2008.
- Artamonov, M.İ. *Hazar Tarihi*. çev. Ahsen Batur. İstanbul: Selenge Yayınları, 2019.
- Artamonov, M.İ. *İstoriya Hazar*. Leningrad: İzdatelstvo Gosudarstvenno-go Ermitaja, 1962.

- Artamonov, Yu.A. “Dvoyniye Monastiri Drevney Rusi”. *Drevnyaya Rus Voprosı Medievistiki* 1/75 (2019), 10-14.
- Artamonov, Yu.A. “Kirill II. Turovskiy”. *Pravoslavnyaya Entsiklopediya*. 34/601-604. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr “Pravoslavnyaya Entsiklopediya”, 2014.
- Artyomkin, Dmitriy. “Poslušnik”. *Pravoslavnyaya Entsiklopediya*. 57/581. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr “Pravoslavnyaya Entsiklopediya”, 2020.
- Ataşalan, Zeynel Abidin. *Benediktin Tarikatı ve Katolik Kilisesindeki Yeri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2021.
- Athanasius. *Prepodobnyy Antoniyy Velikiy Jitiye i Poslaniye*. Moskva: Sintagma, 2010.
- Aydın, Fuat. “Klasik Çin Düşüncesi (Bir Giriş Denemesi)”. *Doğu’dan Batı’ya Düşüncenin Serüveni*. ed. Ali Osman Kurt. thk. Bayram Ali Çetinkaya. 1/531-596. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- Aydın, Mehmet. *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*. Konya: Din Bilimleri Yayınları, 2005.
- Aykıt, Dursun Ali. “Bir Yahudi Mistik Grubu: Therapeutae”. *Kutadgubilig: Felsefe - Bilim Araştırmaları* 23 (2013), 49-67.
- Barkan, Ömer Lütfi - Taştan, Yahya Kemal. *İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2023.
- Barnes, Ian. *Rusya: Huzursuz İmparatorluk Bir Tarihsel Atlas*. çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2022.
- Begunov, Yu.K. “Russkoye Slovo O Çude Klimenta Rimskogo Kirillo-Mefodiyevskaya Traditsiya”. *Slavia* 43/1 (1974).
- Belhova, M.İ. “Monastiri Na Rusi 11 Seredine 14 Veka”. *Monaşestvo i Monastiri v Rossii XI-XX Veka*. Moskva: Nauka, 2002.
- Belyakova, Yelena. “Skitskoye Jitiye Na Rusi”. *Solovetskoye More İstori-ko Literaturnyy Almanah* 14 (2015).
- Benjamin, Tudelalı - Petachia, Ratisbonlu. *Ortaçağda İki Yahudi Seyyahın İslam Dünyası Gözlemleri*. çev. Nuh Arslantaş. İstanbul: M.ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2009.
- Bezzakonov, S.N. “Yelena Koraleva Rugov, O Zagadkah Biografii Knyagini Olgi”. *İstoriçeskiy Format* 2 (2020), 74-91.

- Blessing, Patricia. *Moğol Fethinden Sonra Anadolu'nun Yeniden İnşası: Rum Diyarında İslami Mimari, 1240-1330*. çev. Merve Özkılıç. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2020.
- Borisov, N.S. *Russkaya Tserkov v Politicheskoy Borbe XIV-XVI vv*. Moskva: İzdatelstvo Moskovskogo Universiteta, 1986.
- Borisovna, Vankova Anna. “‘Dvoyniye’ Smeşanniye ili Monastiri Pobratimi? o Statuse Tak Nazıvayemih Dvoynih Monastirey v Vizantii VIII-XV vv”. *Vestnik Pravoslavnogo Svyato Tihonovskogo Gumanitarnogo Universiteta Seriya 2: İstoriya. İstoriya Russkoy Pravoslavnoy Tserkvi* 86 (2019), 25-39.
- Borisovna, Vankova Anna. “K Voprosu o Statuse Tak Nazıvayemih ‘Dvoynih Monastirey’”. *Vestnik Pravoslavnogo Svyato Tihonovskogo Gumanitarnogo Universiteta Seriya 2: İstoriya. İstoriya Russkoy Pravoslavnoy Tserkvi* 83 (2018), 11-25.
- Brayçevskiy, M. Yu. “Neizvestnoye Pismo Patriarha Fotiya Kiyevskomu Kaganu Askoldu i Mitropolitu Mihailu Sirinu”. *Vizantiyskiy Vremennik* 47/72 (1986), 31-38.
- Brayçevskiy, M. Yu. “Olga i Konstantinopol”. *Yujnaya Rus i Vizantiya Sbornik Nauçnih Trudov (K XVIII Kongressu Vizantinistov)*. 12-20. Kiev: Naukovo Dumka, 1991.
- Brayçevskiy, M. Yu. *Utverjdeniye Hristıyanstva Na Rusi*. Kiev: Naukovo Dumko, 1989.
- “Kiril i Mefodiy”. *Ensiklopedičeskiy Slovar*. ed. F.A. Brokgauz - İ.A. Yefron. C. 15. Sanktpeterburg: Tipo-Litografiya İ.A. Yefrona, 1895.
- “Lavra”. *Ensiklopedičeskiy Slovar*. ed. F.A. Brokgauz - İ.A. Yefron. C. 17. Sanktpeterburg: Tipo-Litografiya İ.A. Yefrona, 1896.
- “Stavropigialniye Monastiri”. *Ensiklopedičeskiy Slovar*. ed. F.A. Brokgauz - İ.A. Yefron. C. 31. Sanktpeterburg: Tipo-Litografiya İ.A. Yefrona, 1900.
- Brutskus, Yu.D. “Varyagi i Kolbyagi”. *Seminarium Kondakovianum* 7 (1935).
- Bryançanin, İgnatıy. *Polnoye Sobraniye Tvoreniy Svyatitelya İgnatiya Bryançaninova* 5. Moskva: Palomnik, 2003.
- Budovnits, İ.U. *Monastiri na Rusi i Borba s Nimi Krestyan v XIV-XVI vek*. Moskva: Nauka, 1966.

- Bulgakov, Makariy. *İstoriya Russkoy Tserkvi* 2. Sanktpeterburg: Tipografiya İmperatorskogo Akademii Nauk, 1857.
- Bulgakov, Makariy. *İstoriya Russkoy Tserkvi* 4. Sanktpeterburg: Tipografiya İmperatorskogo Akademii Nauk, 1866.
- Bulgakov, Makariy. *Oçerk İstorii Russkoy Tserkvi v Period Do Tatarskiy*. Sanktpeterburg: Tipografiya K. Jernakova, 1847.
- Clavijo, Ruy Gonzales De. *Timur Devrinde Kadis'ten Semerkant'a Seyahat*. çev. Ömer Rıza Doğrul. İstanbul: Köprü Kitap, 2016.
- Continuati, Theophanis. *Chronographiae Quae Theophanis Continuati Nominis Fertur Liber Quo Vita Basilii Imperatoris Amplectitur*. çev. İhor Sevcenko. Berlin-Boston: De Gruyter, 2011.
- Couliano, Ioan P. - Eliade, Mircea. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. çev. Ali Erbaş. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Cürcânî, Seyyid Şerif. *Ta'rîfât Tasavvuf İstilahları*. çev. Abdülaziz Mecdi Tolun - Abdurrahman Acer. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2014.
- Çerepnin, L.V. *Akti Feodalnogo Zemlevladieniya i Hozyaystva XIV-XVI*. Moskva: İzdatelstvo Akademii Nauk SSSR, 1951.
- Çernigovskiy Gumilevskiy, Filaret. *İstoriya Russkoy Tserkvi Çetvertiy Period: Period Patriarşestva 1588-1720*. Harkov: Universitetskij Tipografiya, 1853.
- Dal, Vladimir. *Tolkoviy Slovar Russkogo Yazıkı & Sovromennaya Versiya*. Moskva: Eskimo, 2006.
- Dallin, David - Nicolaevski, Boris. *Sovyet Rusya'da Zorunlu Çalıştırma & Zorunlu Çalışma Kampları İle Sürgün Hayatının Tasvirleri*. çev. Hanif Falaz. Ankara: Dorlion, 2023.
- Demirci, Kürşat. *Hinduizmin Kutsal Metinleri Vedalar*. İstanbul: İşaret Yayınları, 1991.
- Demirci, Kürşat. "Züh'd (Diğer Dinlerde)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 44/533-535. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- "Povest O Blagoveşenskoy Tserkvi". çev. L.A. Dimitriyeva. *Pamyatniki Literaturı Drevney Rusi XIV seredina - XV veka*. Moskva: Hudojestvennaya Literatura, 1981.
- Dinleyici, Mustafa Furkan. *Orta Çağ Papalığının Mimarı Gregorius Magnus*. İstanbul: Ayışığı Kitapları, 2023.
- Dmitriyevna, Yezova Lyudmila. "Svyato Sergiyevskoye Podvorye v Parije". *Rossiya İ Sovromenniy Mir* 4 (2002), 217-226.

- Dmitriyevskiy, A. "Mitra". *Rukovodstvo Dlya Selskih Pasturey* 11 (1903), 297-310.
- Dobrolyubov, Nikolay. *Oblomovluk Nedir ?* İstanbul: Yön Yayınları, 1987.
- Doroş Anatolyeviç, Andrey. "Desakralizatsiya Pravoslavniñ Monastrey v Ateistiçeskoy Propogande Kak Napravleniye Deyatelnosti Sovetskikh Bezbojnikov v 20-ye gg. XX v. (Na Primere Knigi N.A. Semenyeva 'Afon Gora Svyatih')". *Kaspiyskiy Region: politika, ekonomika, kultura* 3/72 (2022).
- Dosifey, Nemçinov. *Geografiçeskoye Opisanie Stavropigialnogo Pervoklasnogo Monastrya i Drugih Podvedomih, Prihodskih Tserkvey i Podvoryev s Prisopokupleniyem Mnogih Tsarskih, Patriarşih i Drugih Znamenı*. Moskva: V Universitetskom Tipografii, 1836. <https://www.prilib.ru/item/406205>
- Dualı, Şir Muhammed. *Rus Ortodoks Kilisesi Tarihi*. İstanbul: Divan Kitap, 2024.
- Dualı, Şir Muhammed. *XX. Yüzyıl Rusyası Sosyo-Politik Yapısında Rus Ortodoks Kilisesi'nin Rolü*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi, 2012.
- Eco, Umberto (ed.). *Ortaçağ & Barbarlar Hristiyanlar ve Müslümanlar*. çev. Leyla Tonguç Basmacı. 4 Cilt. İstanbul: Alfa Yayınları, 2014.
- Eliade, Mircea. *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi / cilt 1*. çev. Ali Berktaş. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2003.
- Eliade, Mircea. *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi / cilt 2*. çev. Ali Berktaş. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2009.
- Eraslan, Kemal. "Ahmed Yesevî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/159-161. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet. "Doğu Batı Kiliselerinin Ayrılış Nedenleri". *Dini Araştırmalar* 2/5 (01 Haziran 1999), 387-413.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet. "Hristiyanların Bölünme Sürecine Genel Bir Bakış". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XLI (2000), 309-325.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet. "Hristiyanlık". *Dinler Tarihi El Kitabı*. ed. Baki Adam. Ankara: Grafiker Yayınları, 2015.
- Erol, Burçin. "Ortaçağ Avrupası ve Üniversiteler". *Doğu Batı Düşünce Dergisi* 33 (2005), 81-95.

- Esen, Saliha. “Katolik Kilisesi’nin Heretik Hareketlerle Mücadelesinde Engizisyon Mahkemelerinin Ve Dominiken Tarikatı’nın Rolü”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 7/10 (29 Ekim 2020), 68-84.
- Fedotova, M.A. “Savva Vişerskiy”. *Pravoslavnyaya Entsiklopediya*. C. 61. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsent “Pravoslavnyaya Entsiklopediya”, 2021.
- Fedotova, Polina. “Korsunskaya Legenda i Letopisnyy Rasskaz o Kreşenii Vladimira”. *Svobodnaya Mysl* 3/1678 (2021).
- Filaret vd. (ed.). *O Vere i Nravstvennosti Po Uçeniyu Pravoslavnoy Tserkvi*. Moskva: İzdaniya Moskovskoy Patriarhii, 1991.
- Filimonov, V.P. *Svyatoy Prepodobnyy Serafim Vritskiy i Russkaya Golgofa*. Sanktpeterburg: Satis Derjava, 2006.
- Freze, A.A. “Monastırsкая Arhitektura i Traditsiya Stolpničestva v Vizantii i Drevney Rusi v IX - Naçale XIII veka”. *Aktualnyye Problemy Teorii i İstorii İskusstva*. 4/90-98. Sanktpeterburg: NP Print, 2014.
- Froyanov, İgor. *Zagadka Kreşeniya Rusi*. Moskva: Algoritm, 2007.
- Gennadyevna, Barkina Anna. “Prihodo-Rashodniye Knigi Sarovskogo Monastırıya Vtoroy Polovini XIX Naçala XX vv. Kak İstoriçeskiy İstoçnik”. *Vestnik Çuvaşskogo Universiteta* 4 (2008), 7-11.
- Gibbon, Edward. *Roma İmparatorluğu’nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi*. çev. Asım Baltacıgil - Meral Harzem. 8 Cilt. İstanbul: İndie, 2020.
- Golubinskiy, Ye. *İstoriya Russkoy Tserkvi* 1.1. 2 Cilt. Moskva: Universitetskaya Tipografiya, 1901.
- Golubinskiy, Ye. *İstoriya Russkoy Tserkvi* 1.2. 2 Cilt. Moskva: Universitetskaya Tipografiya, 1901.
- Golubinskiy, Ye. *Prepodobnyy Sergiy Radonejskiy i Sozdanaya İm Troitskaya Lavra. Jineopisaniye Prepodobnogo Sergiya i Putovoditel Po Lavre*. Moskva: 2. Tipografiya O.İ. Snegirev, 1892.
- Gonçarov, İvan. *Oblomov*. çev. Sabahattin Eyüboğlu - Erol Güney. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2019.
- Gorçakov, M. *Monastırskiy Prikaz 1649-1725*. Sanktpeterburg: Tipografiya A. Tranşelya, 1868.
- Göktaş, Vahit. *Kelâbâzî (ö.380/990) ve Tasavvuf Anlayışı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2007.

- Grigoryev, V. *O Dostovernosti Yarlikov Dannıh Hanami Zolotoy Ordı Ruskomu Duhovenstvu*. Moskva: Universitetskaya Tipografiya, 1842.
- Gulland, Robin Milner. *Ruslar*. çev. Bahar Tırnakçı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2023.
- Gumilev, Lev. *Ot Rusi Do Rossii*. Moskva: Avris Press, 2008.
- Güç, Ahmet. “Konfüçyanizm”. *Dinler Tarihi El Kitabı*. ed. Baki Adam. Ankara: Grafiker Yayınları, 2015.
- Güç, Ahmet. “Taoizm”. *Dinler Tarihi El Kitabı*. ed. Baki Adam. Ankara: Grafiker Yayınları, 2015.
- Gül, Ali. *Ansiklopedik Hinduizm Sözlüğü*. İstanbul: İz Yayınları, 2018.
- Gül, Ali. *Bir Din Olarak Taoizm*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Gündüz, Şinasi (ed.). *Din ve İnanç Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları, 1998.
- Gündüz, Şinasi. “Keşiş”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/322-324. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Güngör, Ali İsra. *Cizvitler*. Ankara: Berikan Yayınevi, 2012.
- Gürkan, Salime Leyla. “Manastır”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 27/558-560. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Gürkan, Salime Leyla. “Ruhban”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 35/204-205. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.
- Gürkan, Salime Leyla. *Yahudilik*. İstanbul: İsam / İslam Araştırmaları Merkezi, 4. Basım, 2012.
- Güzeldal, Yasin. *Aziz Benedikt ve Hristiyan Manastır Yaşamı*. İstanbul: Ayışığı Kitapları, 2021.
- Haksever, Ahmet Cahid. “‘Ruhbanlık’ Kavramındaki Anlam Kayması ve Tasavvufu İlişkilendirilmesi Üzerine Bazı Değerlendirmeler”. *Hitt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/23 (30 Haziran 2013), 5-30.
- Haldun, İbn. *Mukaddime Evrensel Tarihe ve Toplum Bilimlerine Giriş*. çev. Cemal Aydın. İstanbul: Timaş Yayınları, 2023.
- Harkova, Mariya. “Umom Ya Ponimayu, Çto Patriarh Tihon Vrag. A Obşayas S Nim, Niçego Vrajeskogo ne Çuvstvuyu”. *miloserdie.ru*. 09 Şubat 2024. Erişim 09 Şubat 2024. <https://www.miloserdie.ru/article/svyatitel-tihon-patriarh-smutnogo-vremeni/>.
- Harman, Ömer Faruk. “Yahudilik (Mezhepler ve Dinî Gruplar)”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/212-218. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.

- İbn Fadlan. *İbn Fadlan Seyahatnamesi*. çev. Ramazan Şeşen. İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2010.
- İbn Hurdâzbiḥ. *Yollar ve Ülkeler Kitabı*. çev. Murat Ağarı. İstanbul: Kitabevi, 2008.
- İlarion, Mitropolit. *Slovo o Zakone i Blagodati*. Moskva: Institut Russkoy Tsivilizatsi, 2011.
- İlyunin, L.A. *Blagoslovennaya Vritsa*. Moskva: İskusstvo Rossii, 2011.
- Jeltov, Mihail. “Postrig”. *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. C. 57. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr “Pravoslavnaya Entsiklopediya”, 2020.
- Jeltov, M.S. “Arhimandrit”. *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. 3/577-578. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr “Pravoslavnaya Entsiklopediya”, 2001.
- Johnson, Gordon. *Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi Hint Dünyası Hindistan, Pakistan, Nepal, Bhutan, Bangladeş ve Sri Lanka*. çev. Müfide Pekin. İstanbul: İletişim Yayınları, 1998. <https://iletisim.com.tr/kitap/hint-dunyasi/7716>.
- Josephus, Flavius. *İudeyskaya Voyna (The Jewish War)*. ed. A. Kovelman. çev. M. Finkelberg - A. Vdoviçenko. Moskva: Mostı Kulturi, 2008.
- Kajdan, A.P. “Vizantiyskiy Monastır, XI-XII vv. Kak Sotsialnaya Grupa”. *Vizantiyskiy Vremennik* 31 (1971).
- Kandidov, Boris. *Monastiri-Muzei i Antireligioznaya Propoganda*. Moskva: Bezbojnik, 1929.
- Kara, İsmail. “‘İslâm’da Ruhbanlık Yoktur’ Söylemi Etrafında Dînî Otorite ve Ulemâ Üzerine Birkaç Not”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21 (22 Ocak 2014).
- Kara, Mustafa. *Tekkeler ve Zaviyeler*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017.
- Karamustafa, Ahmet T. *Tasavvufun Oluşumu*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2017.
- Karamzin, N.M. *İstoriya Gosudarstvo Rossiyskogo*. Moskva: Nauka, 1992.
- Rigveda*. çev. Korhan Kaya. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.
- Kelâbâzî. *Doğuş Devrinde Tasavvuf Ta’arruf*. ed. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2021.
- Kloss, B.M. *İzbrannıye Trudi. Jitiye Sergiya Radonejskogo*. Moskva: YASK, 1999.
- Kloss, B.M. “Monaşestvo v Epohu Obrazavaniya Tsentralizovonnogo Gosudarstvo”. *Monaşestvo i Monastiri v Rossii XI-XX Veka*. Moskva: Nauka, 2002.

- Klyuçevskiy, Vasiliy osipoviç. *Hozyaystvennaya Deyatelnost Solovetskogo Monastrya v Belomorskom Kraye*. Moskva: Universitetskaya Tipografiya, 1867.
- Knysh, Alexandar. *Tasavvuf Tarihi*. çev. Nurullah Koltaş. İstanbul: Ketebe Yayınevi, 2020.
- Kolektif. *Manu Kanunları Manusmriti*. çev. Korhan Kaya. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2024.
- Kolesnikova, V.L. “Ekonomiçeskoye Sostoyaniye Jenskih Monastrey Kurskoy i Tambovskoy Guberniy vo Vtoroy Polovine XIX-naçale XX vekov”. *Via In Tempore* 39/15 (236) (2016), 103-107.
- Koliçeva, Ye.İ. “Pravoslavniye Monastiri Vtoroy Polovini 15-16 veka”. *Monaşestvo i Monastiri v Rossii XI-XX Veka*. Moskva: Nauka, 2002.
- Konenkova, A.K. “Russkaya Kultura v XIX Veke Konstantin Matveyeviç Borozdin Ştrih k Portretu”. *Slavyanskiy Mir v Tretyem Tısaçetletii* 12 (2017), 294-301.
- Konutgan, Behnan vd. *Kutsal Kitap Sözlüğü*. İstanbul: Kitab-ı Mukaddes Şirketi, 2016.
- Korolev, A.S. “K Voprosu ob Ustroitelnoy Deyatelnosti Knyagini Olgi”. *Nauka i Şkola* 5 (2015), 176-179.
- Kozlov, Maksim (ed.). *Pravila Pravoslavnoy Tserkvi s Tolkovaniyami Nikodima Yepiskopa Dalmatinskogo İstriyskogo 1*. çev. Maksim Kozlov. Moskva: Otçiy Dom, 2001.
- Kozlov, M.N. “Velikaya Knyaginya Olga: Ot Verhovnoy Jritsı Do Prosveltınetsı Rusi”. *Vestnik Slavyanskikh Kultur* 43 (2017).
- Köprülü, Mehmed Fuad. *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2014.
- Ktsenelson, L. - D.G. Ginsburg (ed.). *Yevreyskaya Entsiklopediya 3*. Sanktpeterburg: İzdatelstvo Brokgauz-Yefron, 1911.
- Ktsenelson, L. - D.G. Ginsburg (ed.). *Yevreyskaya Entsiklopediya 11*. Sanktpeterburg: İzdatelstvo Brokgauz-Yefron, 1911.
- Kuçkin, V.A. “Dmitriy Donskoy i Sergiy Radonejskiy v Kanun Kulikovskoy Bitvı”. *Tserkov Obşestvo i Gosudarstvo v Feodalnoy Rossii*. Moskva: Nauka, 1990.
- Kuçumov, V.A. “Russkoye Starçestvo”. *Monaşestvo i Monastiri v Rossii XI-XX Veka*. Moskva: Nauka, 2002.

- Kudryavtsev, Matvey. *İstoriya Pravoslavnogo Monaşestvo v Severo Vostoçnoy Rossii so Vremen Prepodobnogo Sergiya Radonejskogo*. Moskva: Tipografiya M.N. Lavrova, 1881.
- Kurat, Akdes Nimet. *Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'ye Kadar*. Ankara: TTK, 1987.
- Kuşelyov Bezborodko, Grigoriy. *Pamyatniki Starinnoy Russkoy Literaturi*. Sanktpeterburg: Tipografiya A. Kulişa, 1862.
- Kuşeyrî, İmam. *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyrî Risâlesi*. ed. Süleyman Ulu-dağ. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2021.
- Kutluer, İlhan. “Mistisizm”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 30/188-190. İstanbul: TDV Yayınları, 2005.
- Kutlutürk, Cemil. *Hinduizm’de Avatar İnancı*. Ankara: Otto, 2018.
- Küçük, Hülya - Ceyhan, Semih. “Râbia el-Adeviyye”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/380-382. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Lambert, Malcolm. *Ortaçağda Dinsel Sapkınlıklar*. çev. Erdem Gökyaran. İstanbul: Kabcacı Yayınları, 2015.
- Lavrentiyev, Keşiş. *Lavrentiyev Kroniği & İlk Rus Tarihi 1*. çev. Alihan Büyükçolak. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2024.
- Le Goff, Jacques. “Ortaçağ’da Batı Avrupa”. çev. Nilüfer Uluç. *Doğu Batı Düşünce Dergisi* 33 (2005), 39-68.
- Lenin, V.İ. *Polnoye Sobraniye Soçineniy* 40. 55 Cilt. Moskva: İzdatelstvo Politiceskoy Literaturi, 2. Basım, 1970.
- Lenin, V.İ. *Polnoye Sobraniye Soçineniy* 44. 55 Cilt. Moskva: İzdatelstvo Politiceskoy Literaturi, 2. Basım, 1970.
- Lenin, V.İ. *Polnoye Sobraniye Soçineniy* 54. 55 Cilt. Moskva: İzdatelstvo Politiceskoy Literaturi, 2. Basım, 1970.
- Levçenko, M.V. *Oçerki Po İstorii Russko-Vizantiyskih Otnoşeniy*. Moskva: Akademiya Nauk SSSR, 1956.
- Lisenko, V.G. “Asketizm v İndii: Yego Pritsıpi i Osnovniye Formı”. *Religiovedeniye* 1 (2004).
- Lihaceva, D.S. *Slovar Knjnikov i Knjnosti Drevnoy Rusi*. Leningrad: Nauka, 1987.
- Povest Vremennih Let 01*. çev. D.S. Lihaceva - B.A. Romanova. Moskva-Leningrad: İzdatelstvo Akademii Nauk SSSR, 1950.

- Povest Vremennih Let 02.* çev. D.S. Lihaçeva - B.A. Romanova. Moskva-Leningrad: İzdatelstvo Akademii Nauk SSSR, 1950.
- Litavrin, G.G. "Puteşestviye Russkoy Knyagini Olgi v Konstantinopol. Problema İstočnikov". *Vizantiyskiy Vremennik* 42 (1981), 35-48.
- Litvinova, L.V. "Asketizm". *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. 3/593-608. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr "Pravoslavnaya Entsiklopediya", 2001.
- Litvinova, L.V. "İğumen". *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. C. 21. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr "Pravoslavnaya Entsiklopediya", 2009.
- Litvinova, L.V. "Monastır". *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. C. 46. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr "Pravoslavnaya Entsiklopediya", 2017.
- Litvinova, L.V. "Nikita Pereyaslavskiy". *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. 49/516-525. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr "Pravoslavnaya Entsiklopediya", 2021.
- Magocsi, Paul Robert. *Ukrayna Bir Tarihsel Atlas*. çev. Murat Yaşar vd. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2023.
- M.A.M. "Pahomiy Velikiy". *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. 55/143-157. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr "Pravoslavnaya Entsiklopediya", 2019.
- Mamytov, Abdimuhammet. *Rus Ortodoks Kilisesi'nde Azizlerle İlgili İnanış ve Uygulamalar*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2010.
- Marçenko, A.N. - Godlevskiy, N.P. "Soprativleniye Arhiyepiskopa Lvovskogo i Ternopolskogo Palladiya (Kaminskogo) Zakrıtyu Monastrey na Zapadnoy Ukraine v Naçale Hruşevskih Goneniy 1958-1960". *Huristiyanskoye Çteniya* 6 (2008).
- Marx, Karl. *1844 El Yazmaları Ekonomik Politik ve Felsefe*. çev. Kenan Somer. Ankara: Sol Yayınları, 2011.
- Meral, Yasin. *Yahudi Kaynakları Işığında Yahudilik*. İstanbul: Milelnihal, 2021.
- Mes'ûdî, Ali b. Hüseyin. *Mürûcî'z-zeheb ve me'âdinii'l-cevher*. ed. Kemal Hasan Meri. Beyrut-Sayda: Mektebetü'l Asriyye, ts.
- Nakamura, Hajime. *Budha*. çev. Zeynep Seyhan. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.
- Nasonov, A.N. (ed.). *Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 03 Novgorodskaya Pervaya Letopis Starşego i Mladşego İzvodov*. Moskva: İzdatelstvo Akademii Nauk SSSR, 1950.

- Nazarenko, A.V. *Drevnyaya Rus v Svete Zarubejnih Istočnikov Hrestomatiya*. Moskva: RAN, 2010.
- Nazarenko, A.V. “Kogda Je Knyaginya Olga Yezdila v Konstantinopol?” *Vizantiyskiy Vremennik* 50 (1989), 66-83.
- Nazarenko, A.V. *Nemetskiye Latınoyazıçıye Istočniki IX-XI Vekov*. Moskva: Nauka, 1993.
- Nazarov, V.D. “Genealogiya Koşkinih Zaharinih Romanovih i Predaniye ob Osnovanii Georgiyevskogo Monastırıya”. *İstoričeskaya Genalogiya* 1 (1993).
- Nestor. *Geçmiş Yılların Menkıbesi*. çev. Batuhan Aksungur. İstanbul: Post Yayınları, 2022.
- Nevolin, K.A. *Polnoye Sobraniye Soçineniy* 06. Sanktpeterburg: Tipografiya Eduarda Pratsa, 1857.
- Nikitin, D.N. “İzyatiye Tserkovnih Tsennostey”. *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. 21/661-668. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr “Pravoslavnaya Entsiklopediya”, 2009.
- Nixey, Catherine. *Kasvetli Çağ Klasik Dünyanın Hristiyanlar Tarafından Yıkılışı*. çev. Arzu Akgün. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2023.
- Novoseltsev, A.P. “Vostoçniye Istoçniki o Vostoçnih Slavyanah i Rusi VI-IX vv”. *Drevnerusskoye Gosudarstvo i Yego Mejdunarodnoye Znaçeniye*. Moskva: Nauka, 1965.
- Obolensky, Dimitri. “The Empire And its Northern Neighbours 565—1018”. *The Cambridge Medieval History*. Cambridge: Cambridge University Press, 1966.
- Ocak, Ahmet Yaşar. *Ortaçağlar Anadolu’sunda İslam’ın Ayak İzleri & Selçuklu Dönemi, Makaleler-Araştırmalar*. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2016.
- Ostrogorskiy, G. “Vizantiya i Kiyevskaya Knyagina Olga”. *İn To Honor Roman Jacobson. 1458-1473*. Paris: Mauton The Hague, 1967.
- Ovçarova, O.V. “Savva Osveyaşenniy”. *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. C. 61. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr “Pravoslavnaya Entsiklopediya”, 2021.
- Özbay, Sena. *Bizans’a Giden Yolda Varegler (11. Yüzyıl)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Öztürk, Eyüp. “‘Muvelleh’ kavramı üzerine”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 53/1 (01 Nisan 2012), 35-54.

- Öztürk, Eyüp. *Velilik ile Delilik Arasında İbnu's-Serrâc'ın Gözünden Muvelleh Dervişler*. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2016.
- Paşuto, V.T. *Vneşnyaya Politika Drevney Rusi*. Moskva: Nauka, 1968.
- Pavlovna, Starikova Yelena. “Golod 1921-1922 gg. İ İzyatiye Tserkovnih Tsennostey (Na Materialah Mariyskogo Kraya)”. *Vestnik Pravoslavnogo Svyato Tihonovskogo Gumanitarnogo Universiteta Seriya 2. İstoriya* 2 (63) (2015), 53-64.
- Pentkovskiy, A.M. “İyerusalimskiy Ustav”. *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. C. 21. Moskva: Tserkovno Nauçnyy Tsentr “Pravoslavnaya Entsiklopediya”, 2009.
- Petrovskiy, A. “Arhimandrit”. *Bogoslovskaya Entsiklopediya*. 2/43-44. Sanktpeterburg: İzdaniye Priyemnikov Professora A.P. Lopuhina, 1901.
- Philo. *The Loeb Classical Library Philo IX*. çev. F.H. Colson. London: William Heinemann LTD, 1985.
- Podskalsky, Gerhard. *Hristianstvo i Bogoslovskaya Literatura v Kiyevskoy Rusi (988-1237)*. çev. A.V. Nazarenko. Sanktpeterburg: Vizantino-rossika, 1996.
- Pospelovskiy, Dimitriy. *Pravoslavnaya Tserkov v İstorii Rusi, Rossii i SSSR*. Moskva: Bibleysko Bogoslovkiy Institut Sv. Apostola Andriya, 1995.
- Priselkov, M.D. *Hanskiye Yarlki Russkim Mitropolitam*. Petrograd: Tipografiya Nauçnoye Delo, 1916.
- Prisyolkov, M.D. *Oçerki Po Tserkovnono-Politiçeskoy İstorii Kiyevskoy Rusii X-XII vv*. Sanktpeterburg: Nauka, 2003.
- Prohorov, G.M. (ed.). *Prepodobniye Nil Sorskiy i İnnokentiy Komelskiy Soçineniya*. Sanktpeterburg: İzdatelstov Olega Abışko, 2. Basım, 2008.
- Puşayev, Yuriy. “Shima”. Resmî Website. *Pravoslaviye*. 10 Ocak 2024. Erişim 10 Ocak 2024. <https://pravoslavie.ru/76131.html>
- Rappoport, P.A. *Russkaya Arhitektura X-XIII vv*. Leningrad: Nauka, 1982.
- Rıbakov, B.A. *Russkiye Letopistsı i Avtor “Slova O Polke İgoreve”*. Moskva: Nauka, 1972.
- Rıbakov, B.A. *Yazıçestvo Drevnih Slavyan*. Moskva: Nauka, 1994.
- Riasanovsky, Nicholas V. - Steinberg, Mark D. *Rusya Tarihi Başlangıçtan Günümüze....* çev. Figen Dereli. İstanbul: İnkılap Yayınları, 2014.

- Sarabyanov, V.D. “Jivopis Seredinı 1120 h - Naçala 1160 h Godov”. *İstoriya Russkogo İskusstvo. İskusstvo 20-60 Godov XII Veka*. thk. L.İ. Lifşits. 2.1/158-335. Moskva: Gosudarstvenny İstitut İskusstvoznaniya, 2012.
- Schaff, Philip. *History of The Christian Church* 3. çev. O.A. Rıbakova. 8 Cilt. Sanktpeterburg: Bibliya Dlya Vseh, 2. Basım, 2011.
- Schaff, Philip. *History of The Christian Church* 5. çev. O.A. Rıbakova. 8 Cilt. Sanktpeterburg: Bibliya Dlya Vseh, 2008.
- Schimmel, Annemarie. *Dinler Tarihine Giriş*. ed. Recep Kibar. İstanbul: Külliyyat Yayınları, 2016.
- Sedova, R.A. “Aleksiy”. *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. 1/637-648. Moskva: Tserkovno Nauçny Tsentr “Pravoslavnaya Entsiklopediya”, 2000.
- Seryakov, Mihail. *Rojdeniya Vselennoy Golubinarya Kniga*. Moskva: Naslediye Predkov, 2005.
- Sodol, V.A. “Uprazdniye Pravoslavnıh Monastrey MSSR v 1945-1953 gg. Rol Vnutritserkovnıh Faktorov”. *Vestnik Rossiyskogo Universiteta Drujby Narodov. Seriya İstoriya Rossii* 5 (2009), 245-251.
- Sokolov, İ.İ. “Kinoviya”. *Bogoslovskaya Entsiklopediya*. 10/3-16. Sanktpeterburg: İzdaniye Priyemnikov Professora A.P. Lopuhina, 1909.
- Sokolov, İvan İvanoviç. *Sostoyaniye Monaşestva v Vizantiyskoy Tserkvi S Seredinı IX. do Naçala XIII Veka (842-1204)*. Sanktpeterburg: İzdatelstov Olega Abışko, 2003.
- Sorokin, A.K. *Konfessionalnaya Politika Sovetskogo Gosudarstvo 1917-1991 gg. Dokumentı i Materialı*. Moskva: ROSSPEN, 2017.
- Spasskiy, A.A. “Pahomiı i Feodor, Pervıye Osnovateli Kinovitskogo Podvijnıçestva po Greçeskim i Koptskim Skazaniyam (Kritičeskiye Nabroski)”. *Bogoslovskiy Vestnik* 1/1 (1908), 53-80.
- S.V., Dusenkov - Ye.V., Şunina. “Sredstva Razmeşeniya Dlya Palomnikov: İstoriya i Sovremennost”. *Sovremennıye Problemy Servisa i Turizmaa* 4 (2009), 56-63.
- Şahmatov, A.A. *Korsunskaya Legenda O Kreşenii Vladimira*. Sanktpeterburg: Tipografiya İmparatorskoy Akademii Nauk, 1906.
- Şahmatov, A.A. - B.M. Kloss (ed.). *Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 02 İpotevskaya Letopis*. Moskva: Yazıkı Russkoy Kulturi, 1998.

- Şamhoğlu, İbrahim Emre. *Çin ve Japon Dinlerinde Dağ Kültü*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Şapov, Ya.N. “Arhimandritiya”. *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. 3/578-579. Moskva: Tserkovno Nauçny Tsentr “Pravoslavnaya Entsiklopediya”, 2001.
- Şapov, Ya.N. *Gosudarstvo i Tserkov Drevney Rusi X-XIII vv*. Moskva: Nauka, 1989.
- Şapov, Ya.N. “Monaşestvo Na Rusi v XI-XIII Vekah”. *Monaşestvo i Monasturi v Rossii XI-XX Veka*. Moskva: Nauka, 2002.
- Şkarovskiy, M.V. “Vremennoye ‘Peremiriye’ v Gosudarstvenno-Tserkovnih Otnoşeniyah v 1945-1953 gg”. *Hristiyanskoye Çteniye* 12 (1996).
- Şumilo, S. *Knyaz Askold i Hristianizatsiya Rusi*. Kiev: Duh i Litera, 2010.
- Talaşov, M.V. “K Voprosu O Smene Vlasti v Kiyeye v Naçale 60-h gg. X v”. *Yaroslavskiy Pedogagiçeskiy Vestnik* 2/1 (2014).
- Tarakanova Belkova, S.A. *Boyarskoye i Monastırskoye Zemlevladieniye v Novgorodskih Pyatinah v Domoskovskoye Vremya*. Moskva: İzdaniye Gosudarstvennogo İstoriçeskogo Muzeya, 1939.
- Tatişev, V.N. *İstoriya Rossiyskaya s Samih Drevneyşih Vremen*. Moskva: İmperatorskiy Moskovskiy Universitet, 1768.
- Temiztürk, Halil. *Hristiyan Mistisizmine Giriş*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2021.
- Temiztürk, Halil. “Kapadokyalı Bir Kilise Babası: Aziz Basil ve Hristiyanlığın Şekillenmesine Etkisi”. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (KTUİFD)* 3/1 (14 Nisan 2016), 35-61.
- Temiztürk, Halil. *Ölü Deniz El Yazmaları*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2022.
- Tihon, Patriarh. “Poslaniye Svyateyşego Tihona Patriarha Vsya Russi”. *Bogoslovskiy Vestnik* 1/1.2 (1918).
- Tkaçyov, Ye.V. “Lavra”. *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. C. 39. Moskva: Tserkovno Nauçny Tsentr “Pravoslavnaya Entsiklopediya”, 2015.
- Tkaçyov, Ye.V. “Stolpniçestvo”. *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. 66/506-518. Moskva: Tserkovno Nauçny Tsentr “Pravoslavnaya Entsiklopediya”, 2022.
- Tsıpin, Vladislav. “Ktitor”. *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. C. 39. Moskva: Tserkovno Nauçny Tsentr “Pravoslavnaya Entsiklopediya”, 2015.

- Tsipin, Vladislav. "Podvorye". *Pravoslavnyaya Entsiklopediya*. 57/33-34. Moskva: Tserkovno Nauchny Tsentr "Pravoslavnyaya Entsiklopediya", 2020.
- Tumins, Valeria A. - Vernadsky, George. *Patriarch Nikon on Church and State, Nikon "Refutation"*. Berlin: Moutan Publishers, 1882.
- Tural, Murat. *Ortaçağ Doğu Hristiyanlığında Manastır Hayatı*. İstanbul: İQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2011.
- Turan, Emine Zehra. *Budizm'de Manastır Hayatı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Turan, Havva. "Sistersiyen Tarikatı'nın Katharlara Karşı Faaliyetleri". *Ortaçağ Kıta Avrupası'nda Dinsel Sapkınlıklar: Ariusçuluktan Husçuluğa*. ed. Fatih Durgun. 109-137. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları, 2023.
- Uludağ, Süleyman. "Hasan-ı Basri". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 16/291-293. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.
- Uludağ, Süleyman. "Ruhbanlık ve Tasavvuf". *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi* 13 (2004), 9-23.
- Uluslan, Ahmet. *"Geçmiş Yılların Hikâyesi" (Povest Vremennuh Let) Adlı Kroniğin Tahli ve Tenkitli Tercümesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2016.
- Valka, S.N. *Gramoti Velikogo Novgoroda i Pskovo*. Moskva: İzdatelstvo Akademii Nauk SSSR, 1949.
- Vasiliev, Alexander A. *The Russian Attack on Constantinople in 860*. Cambridge-Massachussets: The Mediaeval Academy of America, 1946.
- Vasilyev, O.Yu. "Sudba Russkih Monastirey v XX Veke". *Monaşestvo i Monastiri v Rossii XI-XX Veka*. Moskva: Nauka, 2002.
- Vasilyevna, Burıkina - Dmitriyevna, Larisa. "Deyatelnost Svyato Mi-haylovskogo Monastırya v Zerkale Missionerskogo Slujeniya na Severnom Kavkaze v 70-ye gg. XIX v-Naçale XX v". *Vestnik Adıgeyskogo Gosudarstvennogo Universiteta. Seriya: Regionovedeniye* 3 (264) (2020), 35-43.
- Vernadsky, George. *Kievan Russia*. London: Yale University Press, 1948.
- Viktorovna, Kovaleva İrina. "Trapeza Nerçinskogo Uspenskogo Monastırya (Vostoçnoye Zabaykale) V Pervoy Polovine-Seredine XVIII v". *Severny Region: Nauka, Obrazovaniya, kultura* 1 (37) (2018), 15-17.

- Viktorovna Pokrovskaya, Svetlana. *Soyuz Voinstvuyuşih Bezbojnikov SSSR: Organizatsiya i Deyatelnost (1925-1947)*. Moskva: Moskovskiy Gosudarstvennyy Oblastnoy Universitet, Doçentlik Tezi, 2007.
- Vodarskiy, Ya.Ye. “Zemlevladieniye Russkoy Pravoslavnoy Tserkvi i Yeyo Hozyaystvenno-Ekonomiçeskaya Deyatelnost (XI-naçalo XX v)”. *Russkoye Pavoslaviye Vehi İstorii*. Moskva: İzdatelstvo Politiceskoy Literaturı, 1985.
- Volk, P. “Abbot”. *New Catholic Encyclopedia*. 1/9-10. Washington D.C.: Thomson & Gale, 2003.
- Vorontsova, L.M. “Sergiy Radonejskiy”. *Pravoslavnaya Entsiklopediya*. 63/158-214. Moskva: Tserkovno Nauçniy Tsentr “Pravoslavnaya Entsiklopediya”, 2021.
- Voytenko, A.A. *Yegipetskiye Monaşestvo v IV v.: Jitiye Prep. Antoniya Velikogo, Lavsaik, İstoriya Monahov*. Moskva: TsEN RAN, 2012.
- Walicki, Andrzej. *Rus Düşünce Tarihi Aydınlanma’dan Marksizme*. çev. Adam (Alaeddin) Şenel. İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.
- Ware, Timothy. *Ortodoks Kilisesi Doğu Hristiyanlığına Giriş*. çev. Mehmet Katar - Arif Gören. Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2019.
- Yanin, V.L. *Novgorodskiye Posadniki*. Moskva: İzdatelstvo Moskovskogo Universiteta, 1962.
- Yeşil, Cüneyt. *Ruhbanlık Süryani Kadim Kilise Hiyerarşisi*. Ankara: Eski-yeni Yayınları, 2024.
- Yeşil, Cüneyt - Seyfeli, Canan. “Pachomius: Sistemli Kenobitik Yaşamın ve Hristiyan Manastır Geleneğinin Kurucusu”. *Balıkesir İlahiyat Dergisi* 17 (29 Haziran 2023), 51-84.
- Yevgenyeva, Tatyana Zinkeviç. “Preyemstvennost Podviga Vostoçnih Stolpnikov Na Rusi (Na Materiale Otdela Rukopisey Rossiyskoy Gosudarstvennoy Biblioteki)”. *Sbornik Trudov Yakutskoy Duhovnoy Seminarii* 9-10 (2021), 22-26.
- Yıldırım, Ahmet. *Hoca Ahmed Yesevî’nin Hadis Kültürü*. İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 2012.
- Yıldız, Arzu. *Hint Dinlerinde Kutsal İnsan Kavramı “Sadhu” Ve “Sadhvi” Örneği*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Yitik, Ali İhsan. *Doğu Dinleri*. İstanbul: İSAM / İslam Araştırmaları Merkezi, 2014.

- <http://www.patriarchia.ru>. “Arhiyeriyskiy Sobor Prinyal Polojeniya Monostiryah i Monaşestvuyuşih”. Resmî Website. 2017. Erişim 25 Aralık 2023. <http://www.patriarchia.ru/db/text/5074355.html>.
- Deyaniye Vselenskih Soborov 1*. Kazan: İzdatelstvo Kazanskoy Duhovnoy Akademii, 3. Basım, 1910.
- Deyaniye Vselenskih Soborov 6*. Kazan: İzdatelstvo Kazanskoy Duhovnoy Akademii, 3. Basım, 1908.
- Deyaniye Vselenskih Soborov 7*. Kazan: İzdatelstvo Kazanskoy Duhovnoy Akademii, 3. Basım, 1909.
- <http://www.patriarchia.ru>. “Doklad Svyateyşego Patriarha Kirilla na Yeparhialnom Sobranii g. Moskvı (20 Aralık 2023)”. Erişim 02 Ocak 2024. <http://www.patriarchia.ru/db/text/6085672.html>.
- <https://www.afonpodvorie.com/tr/>. “İstanbul’daki Athos Rus Aziz Pan-teleimon Manastırı’nın Bileşimi”. Resmî Website. 03 Ocak 2023. Erişim 03 Ocak 2024. <https://www.afonpodvorie.com/tr/podvo-rie/history>.
- Kitab-ı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit (Tevrat ve İncil)*. İstanbul: Kitab-ı Mu-kaddes Şirketi, 1993.
- Kiyev Peçerskiy Paterik*. Moskva: Hudojestvennaya Literatura, 1980.
- Polny Pravoslavny Bogoslovskiy Entsiklopedičeskiy Slovar*. Sanktpeter-burg: Tipografiya P.P. Soykina, 1912.
- Lyubuşka: Jizneopisaniye Blajennoy Staritsı Lyubovi Lazzerovoy Vospomi-naniya*. Sanktpeterburg - Moskva: Troitskaya Şkola - Sibirskaya Blagovonnitsa, 2007.
- Azbuka Veri. “Mantiya”. Resmî Website. 10 Ocak 2024. Erişim 10 Ocak 2024. <https://azbyka.ru/mantiya>.
- Materialı Dlya İstorii Raskola za Pervoye Vremya Yego Suşestvovaniya*. Moskva: Tipografiya T. Ris, 1876.
- Materialı Po Noveyşey İstorii Russkoy Pravoslavnoy Tserkvi*. Moskva: İzda-telstvo PSTGU, 2016.
- Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 01 Lavrentiyevskaya Letopis*. Lening-rad: Akademiya Nauk SSSR, 2. Basım, 1926.
- Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 01 Lavrentiyevskaya Letopis*. Lening-rad: İzdatelstvo Akademii Nauk SSSR, 2. Basım, 1927.
- Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 01 Po Lavrentiyevskomu Spisku*. Sank-peterburg: İzdaniya Arheologičeskoy Komissii, 1872.

- Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 02 III. İpotevskaya Letopis.* Sanktpe-
terburg: Tipografiya Eduarda Pratsa, 1843.
- Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 09 Patriyarşiy ili Nikonovskiy Letopis.*
Sanktpeterburg: Tipografiya Eduarda Pratsa, 1862.
- Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 15 Tverskoy Letopis.* Sanktpeterburg:
Tipografiya Leonida Demisa, 1863.
- Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 25 Moskovskiy Letopisny Svod Kontsa*
XV veka. Moskva: Yazıkı Slavyanskiy Kulturu, 2004.
- Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 37 Ustyujskiye i Vologodskiye Letopisi*
XVI-XVIII vv. Leningrad: Nauka, 1982.
- Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 38 Radzivilovskaya Letopis.* Lening-
rad: Nauka, 1989.
- Polnoye Sobraniye Russkih Letopisey 42 Novgorodskaya Karamzinskaya Le-*
topis. Sanktpeterburg: DB, 2002.
- Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiyskoy İmperii 01.* Moskva: II. OSYİVK,
1830.
- Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiyskoy İmperii 02.* Moskva: II. OSYİVK,
1830.
- Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiyskoy İmperii 04.* Moskva: II. OSYİVK,
1830.
- Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiyskoy İmperii 07.* Moskva: II. OSYİVK,
1830.
- Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiyskoy İmperii 12.* Moskva: II. OSYİVK,
1830.
- <http://www.patriarchia.ru>. “Polojenie o Nagradah Russkoy Provoslav-
noy Tserkvi/ Ofitsialniye Dokumentı”. Resmî Website. 2017. Eri-
şim 25 Aralık 2023. [http://www.patriarchia.ru/db/text/5799439.](http://www.patriarchia.ru/db/text/5799439.html)
html.
- Azbuka Veri. “Postrig Monaşeskiy”. Resmî Website. 10 Ocak 2024. Eri-
şim 10 Ocak 2024. <https://azbyka.ru/postrig-monasheskij>.
- “Poşivoçnaya Masterskaya”. Erişim 01 Haziran 2024. [https://stsl.ru/](https://stsl.ru/about_lavra/all/poshivochnaya-masterskaya/)
about_lavra/all/poshivochnaya-masterskaya/.
- storozhno.ru. “Rasporyadok Dnya naselnikov Svyato Nikolskogo Kipri-
ano Storojenskogo Skita”. Resmî Website. 07 Şubat 2024. Erişim
07 Şubat 2024. <https://storozhno.ru/routine/>.

“Rasporyadok Monastırskey Jizni”. 07 Ekim 2014. Erişim 06 Şubat 2024. <http://komarovka.ortox.ru/rasporyadok-monastırskey-jizni/>.

Azbuka Veri. “Ryasofor”. Resmî Website. 10 Ocak 2024. Erişim 10 Ocak 2024. <https://azbyka.ru/ryasofor>.

Azbuka Veri. “Shima”. Resmî Website. 10 Ocak 2024. Erişim 10 Ocak 2024. <https://azbyka.ru/sxima>.

“Shima”. *Bolşaya Rossiyskaya Entsiklopediya*. 31/491. Moskva. Erişim 10 Ocak 2024. https://old.bigenc.ru/religious_studies/text/4176122.

Palomniçeskiy Tsent Moskivskogo Patriarhata. “Trudniçestvo”. Resmî Website. 09 Ocak 2024. Erişim 09 Ocak 2024. <https://www.poklonnik.ru/list.php?c=trud>.

Raifskiy Bogoroditskiy Mujskoy Monastır. “Trudniçestvo. Postupleniye v Monastır”. Resmî Website. 09 Ocak 2024. Erişim 09 Ocak 2024. <https://www.raifa.ru/trud/>.

<http://www.patriarchia.ru>. “Ustav Russkoy Pravoslavnoy Tserkvi Glava XVIII. Monastırı / Ofitsialniye Dokumentı”. Resmî Website. 2017. Erişim 26 Aralık 2023. <http://www.patriarchia.ru/db/text/133143.html>.

Zapiski Otdeleniya Russkoy i Slavyanskoy Arheologiy İmperatorskago Russkogo Arheologičeskago Obşestva. Sanktpeterburg: Tipografiya İosafat Ogrizko, 1861.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1628

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 320

Kitap Adı: Saîdüddin Fergānî'nin İnsan Tasavvuru -Nihayeti Bidayetine Mündemiç Olan İnsan-

Book Title: Saîdüddin Fergānî's Concept of Human -Human is a Being Whose end is Inherent in His Beginning-

ISBN: 978-625-5536-33-4

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536334

Yazar | Author: Merdan HANYEV | orcid.org/0000-0003-2661-8506

Kurum | Institution: UDEF (Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu)

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 382

Yayın Tarihi | Publication Date: Haziran | June 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRH | İslam | Islam

BISAC: RELO37000 | Din / İslam / Genel | Religion / Islam / General

THEMA: QRH | İslam: Tefsir, Yorum ve Eleştiri | Islam: commentaries, exegesis, criticism

LC: BP189.7 | Tasavvuf – Kişiler – Felsefi Yorumlar | Sufism – Individual mystics – Philosophical interpretations

Atf Bilgisi | Cite as: Hanyev, Merdan. *Saîdüddin Fergānî'nin İnsan Tasavvuru -Nihayeti Bidayetine Mündemiç Olan İnsan-*. Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Afîfî, Ebu'l-Alâ. *Fusûsu'l-hikem okumak için anahtar (et-Ta'likât alâ Fusûsi'l-hikem)*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: İz Yayıncılık, 2011.
- Afîfî, Ebu'l-Alâ. *Tasavvuf: İslam'da Manevi Hayat*. çev. Abdullah Kartal Ekrem Demirli. İstanbul: İz Yayıncılık, 2018.
- Agamben, Giorgio. *Kutsal İnsan: Egemen İktidar ve Çıplak Hayat*. çev. İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2017.
- Ağbal, Davut. *İbn Arabî'de İşârî Tefsir*. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2017.
- Ahmet, İznikli Eşref Bin. *Fütüvvet-Nâme (İyilik Kitabı)*. ed. Mustafa Güneş. İstanbul: Gelenek Yayınları, 2016.
- Akhtar, Ali Humayun - Yıldırım, Ahmet Fethi. *Filozoflar, Mutasavvıflar ve Halifeler*. İstanbul: Vakıf Bank Kültür Yayınları, 2023.
- Aksoy, Zehra Betül. *Cüneyd-i Bağdâdî'de İnsanın Kemâli*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2021.
- Aksu, İbrahim. "İbn Sînâ Felsefesinde Mizaç-Ahlak İlişkisi". *İslam Düşüncesinde Mizaç Teorileri*. ed. M. Zahit Tiryaki-Kübra Bilgin Tiryaki. 125-154. Ankara: Nobel Yayınları, 2016.
- Alkan, Ercan. "Osmanlı Dönemi Fusûsü'l-hikem Şerh Literatürü". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 15/30 (2017), 211-240.
- Alper, Ömer Mahir. *İbn Sînâ*. İstanbul: İSAM Yayınları, 2010.
- Altaş, Eşref. "Fahreddîn er-Râzî'ye Göre İnsan Mahiyeti ve Hakikati-Mücerred Nefs Görüşünün Eleştirisi-". *İnsan nedir?* 139-200. İstanbul: İlem Yayıncılık, Ömer Türker, İbrahim Halil Üçer., 2019.
- Arabî, Muhyiddin İbn. *Âdem Kelimesindeki İlâhî Hikmet Fassı*. çev. Nusreddin M. Ali. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2018.
- Aristoteles. *Ruh Üzerine*. çev. Gurur Sev - Ömer Aygün. İstanbul: Pinhan Yayınları, 2018.
- Attar, Feridü'd-din. *Mantıku't-tayr*. çev. Mustafa Çiçekci. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2015.
- Baklî, Rûzbîhan. *Meşrebü'l-ervâh*. ed. Nazif Muharrem. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1974.
- Baklî, Rûzbîhan. *Meşrebü'l-ervâh*. ed. Âsım İbrahim el-Keyyâlî. Beyrut: Dârü'l-Kutubî'l-İlmiyye, 2005.

- Başer, Hacı Bayram. "İslam Düşüncesinde Tasavvuf Geleneği: İbnü'l-Arabî Örneği". *Psikoloji Tarihini Yeniden Düşünmek*. ed. Taha Burak Toprak. 155-202. İstanbul: Muhit Kitap, 2023.
- Başer, Hacı Bayram. *Şeriat ve Hakikat (Tasavvufun Teşekkül Süreci)*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2017.
- Başer, Hacı Bayram. "Yükümlü Varlıktan Varlığın Gayesi Olan İnsana: Tasavvufta İnsan Tanımlarının Dönüşümü Üzerine Bir Değerlendirme". *İnsan nedir?* ed. İbrahim Halil Üçer Ömer Türker, 501-544. İstanbul: İlem Yayıncılık, 2019.
- Bauman, Zygmunt. *Modernlik ve Müphemlik*. çev. İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020.
- Bauman, Zygmunt. *Postmodern Etik*. çev. Alev Türker. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011.
- Baytar, Y. Seracettin. *İbnü'l-Fârız, Hayatı ve Divânı*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Doktora Tezi, 2008
- Bergson, Henri. *Ruh teorileri: İnsan ruhu ve kişiliği*. çev. Esat Burak Altıntaş. İstanbul: Pinhan Yayınları, 2020.
- Bregman, Rutger. *Çoğu İnsan İyidir: Yeni Bir İnsanlık Tarihi*. çev. Gül Özlen. İstanbul: Mundi Kitap, 2022.
- Câmî, Abdurrahman. "ed-Dürretü'l-Fâhire". *Molla Câmî'de Varlık: Dürretü'l-Fâhire ve Şerhlerinin Tercümeleri ile Varlık Düşüncesine Dâir İncelemeler*. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2016.
- Canan, Sinan. *İnsanın Fabrika Ayarları, Beden (1)*. İstanbul: Tuti, 2021.
- Chamovitz, D. *Bitkilerin Bildikleri*. çev. Gürol Koca. İstanbul: Metis Yayınları, 2019.
- Chittick, William. "Farghânî on the Muhammadan Reality". *Horizonte* 21/64 (2023), 1-19.
- Chittick, William. *Hayal Âlemleri: İbn Arabî ve dinlerin çeşitliliği meselesi*. çev. Mehmet Demirkaya. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016.
- Chittick, William. *İbn Arabî Giriş Kitabı*. çev. Kadir Filiz. İstanbul: Nefes Yayıncılık, 2018.
- Chittick, William. *Nakşu'l-fusûs (İbnü'l-Arabî'nin Kendi Fusûsu'l-Hikem Özeti)*. çev. Turan Koç. İstanbul: İz Yayıncılık, 2023.
- Chittick, William. "Spectrums of Islamic Thought: Sa'îd al-Dîn Farghânî on the Implications of Oneness and Manyess". *The Legacy of Mediaeval Persian Sûfism*. 203-217. New York, L. Lewisohn, 1992.

- Chittick, William. *Tasavvuf: Kısa bir giriş*. çev. Turan Koç. İstanbul: İz Yayıncılık, 2019.
- Cîlî, Abdülkerim. *Hakikat-i Muhammediyye (Esmâ-i Hüsnâ ve Esmâ-i Nebî Şerhi)*. çev. Muhammet Bedirhan. İstanbul: Nefes Yayınları, 2019.
- Cîlî, Abdülkerim. *Âriflerin Mertebeleri*. çev. Bedirhan Muhammet. İstanbul: Nefes Yayınları, 2014.
- Corbin, Henry. *Alone with the Alone Creative Imagination in the Sûfism of Ibn 'Arabî*. çev. Ralph Manheim. New Jersey: Princeton University Press, 1997.
- Çakmak, Mustafa. "Kant'ın Numen-Fenomen ayrımı ve Metafizik eleştirisinin Hick'in Din Felsefesine etkileri". *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 11/3 (2011), 187-200.
- Çoban, Aysel. "Saîdüddin Fergânî: Müntehâ'l Medârik ve Müntehâ Lüb-bi Külli Kâmilin ve Ârifin ve Sâlik: Şerhu Tâiyyeti İbn Fârız (Kavrayış yetilerinin sonu her arif, kâmil ve salikin sözlerinin nihai özü)". *Tasavvuf Dergisi* 45 (2020), 81-88.
- Dâvûd Kayserî. *Aşk Şarabı ve Hayat (Kasîde-i Hamriyye Şerhi)*. çev. Turan Koç - Mehmet Çetinkaya. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- Dâvûd Kayserî. *Fusûsu'l-hikem şerhi*. çev. Tahir Uluç. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2023.
- Dâvûd Kayserî. *Mukaddimât*. ed. Mehmet Bayraktar. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1997.
- Demirli, Ekrem. *İbnü'l-Arabî Metafiziği*. İstanbul: Sûfî Kitap, 2013.
- Demirli, Ekrem. *İslam Düşüncesi Üzerine: Filler ve Körler*. İstanbul: Sûfî Kitap, 2016.
- Demirli, Ekrem. *İslam Metafiziğinde Tanrı ve İnsan*. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2009.
- Demirli, Ekrem. *İslam Metafiziğinde Tanrı ve İnsan*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2017.
- Demirli, Ekrem. *Nazari Tasavvufun Kurucusu Sadreddin Konevî: Hayatı, Eserleri, Düşünceleri*. İstanbul: İSAM Yayınları, 2008.
- Demirli, Ekrem. *Sadreddin Konevî'de Bilgi ve Varlık*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2011.
- Demirli, Ekrem. *Şair Sûfîler*. İstanbul: Sûfî Kitap, 2015.
- Demirli, Ekrem. *Tasavvufun Altın Çağı: Konevî ve takipçileri*. İstanbul: Sûfî Kitap, 2015.

- Demirli, Ekrem. “Vahdet-i vücûd”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/431-435. Ankara: TDV Yayınları, 1989.
- Doğan, Ali Fahri. *Saïdü'd-Dîn Fergânî'nin Vahdet-i Vücûd Görüşü*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Doktora Tezi, 2015.
- Dostoyevski, F. M. *Karamazov Kardeşler*. çev. Nihal Yalaza Taluy. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.
- Duralı, Ş. Teoman. *Akıl Anatomisi: Salt Akıl Eleştirisinin Teşhisi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2020.
- Dursoy, Ali. *İbn Sînâ Felsefesinde İnsan ve Alemdeki Yeri*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2012.
- Ebû Abdurrahman es-Sülemî. *İlk Zâhid ve Sûfiler: Tabakâtü's-sûfiyye*. çev. Abdurrezzak Tek. Bursa: Bursa Akademi Yayınevi, 2018.
- Ebû Hanîfe. *el-Fıkhu'l-ekber (İmâm-ı A'zam'ın Beş Eseri)*. çev. Mustafa Öz. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2016.
- Ebû Nasr Serrâc Tûsî. *el-Lüma' (İslam Tasavvufu)*. çev. Kâmil Yılmaz. İstanbul: Erkam Yayınları, 2012.
- Elmalı, Hüseyin. “Kaside”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/562-564. Ankara: TDV Yayınları, 1989.
- Ernst, Carl W. *Rûzbihân Baqlî: Mysticism and the Phetoric of Sainthood in Persian Sûfîsm*. Great Britain: Curzon Press, 1996.
- Fârâbî. *Harfler Kitabı (Kitâbu'l-Hurûf)*. çev. Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2013.
- Fazhoğlu, İhsan. *Fuzulî ne demek istedi? Işık imiş her ne var Âlem'de İlim bir kıl ü kâl imiş ancak*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2011.
- Fergânî. *Müntehâ'l-medârik fî şerhi Tâiyyeti İbni'l-Fâriz*. ed. Âsım İbrahim el-Keyyâlî. Beyrut: Dârü'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2007.
- Fergânî, Saïdüddin. *Meşâriku'd-derârî'i'z-züher fî keşfi hakâiki Nazmî'd-dürer*. Meşhed: Celâleddîn-i Âştîyânî, 1398.
- Fergânî, Saïdüddin. *Müntehâ'l-medârik*. çev. Mustafa Yalçınkaya. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2018.
- Frierson, Patrick R. *Kant'ın soruları: İnsan Nedir?* çev. Nergis Tanç. İstanbul: İz Yayıncılık, 2023.
- Gazzâlî. *Kendini Aldatan İnsan (el-Keşf ve't-Tebyîn fî Gurûri'l-Halki Ecmaîn)*. çev. Muhammed Yazıcı. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2022.
- Gazzâlî. *Mışkâtü'l-Envâr*. çev. Asım Cüneyd Köksal. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2021.

- Giuseppe Scattolin (ed.). *The Dîwân of İbn al-Fârîd: Readings of its Text Throughout History*. Kahire 2011.
- Görgün, Tahsin. “İnsan Üzerine”. *Teklif Dergisi* 6 (2022).
- Görgün, Tahsin. “Küreselleşen Dünyada Din Dilinin Yeri ve Dinî Metinleri Anlama Sorunu”. *İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Kur’an Araştırmaları Merkezi/Din Dili* 1 (2015), 177-203.
- Gözel, Özkan. *Varlıktan başka: Levinas’ın Metafiziğine giriş*. İstanbul: İthaki Yayınları, 2011.
- Grosz, Elizabeth. *Uçucu Bedenler: Bedensel Bir Feminizme Doğru*. çev. Kevser Güler. İstanbul: NotaBene Yayınları, 2020.
- Gürer, Betül. *Molla Fenârî’nin Varlık ve Bilgi Anlayışı*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2020.
- Haklı, Şaban. “Eş’arî ve Cüveynî’nin İnsan Anlayışı”. *İnsan nedir?* ed. Ömer Türker, İbrahim Halil Üçer. 87-102. İstanbul: İlem Yayıncılık, 2019.
- Hanbel, Ahmed b. *Kitâbü’z-zühd*. çev. Mehmet Emin İhsanoğlu. İstanbul: İz Yayıncılık, 2015.
- Hanyyev, Merdan. *İbn Hazm ve Levinas’ta ‘Benlik’ ve Benlikten Kaynaklanan Ahlaki Sorunlar*. İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2018.
- Hâris el-Muhâsibî. *Akl ve Kur’an’ı Anlamak (el-Akl ve Fehmü’l-Kur’ân)*. çev. Veysel Akdoğan. İstanbul: İşaret Yayınları, 2015.
- Hâris el-Muhâsibî. *er-Riâye (Kalp Hayatı)*. çev. Abdülhakim Yüce. İstanbul: Işık Yayınları, 2005.
- Haşlakoğlu, Oğuz. *Platon Düşüncesinde Tekhnê (Sanat ve Felsefenin Ortak Kökeni Üzerine Bir İnceleme)*. İstanbul: Sentez Yayınları, 2016.
- Herbert Davidson. *AlFârâbî, Avicenna, & Averroes, on Intellect, Their Cosmologies, Theories of the Active Intellect, & Theories of Human Intellect*. New York: Oxford, 1992.
- Herbert, Frank. *Dune Mesihî*. çev. Dost Körpe. İstanbul: İthaki Yayınları, 2021.
- Hervî. *Menâzilü’s-sâirîn*. çev. Abdurrezzak Tek. Bursa: Emin Yayınları, 2017.
- Hirtenstein, Stephen. *Hayatı ve Fikriyatıyla Muhyiddin İbn Arabî: “Bir Merhamet Âbidesi”*. çev. İrfan Kelkitli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2021.

- Hodgson, Marshall. *İslam'ın Sertiveni: İslam'ın Klasik Çağı*. çev. Metin Karabaşoğlu. İstanbul: İz Yayıncılık, 1993.
- Hodgson, Marshall. *The Venture of İslam: Conscience and History in a World Civilisation*. Chicago: University of Chicago Press, 1974.
- Homerin, Emil. *From Arab Poet to Muslim Saint: İbn al-Fārid His Verse, and His Shrine*. New York: The American University in Cairo, 2001.
- Homeros. *Odysseia*. çev. Azra Erhat - A. Kadir Çüçen, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
- İbn Arabî. *Filozof ve sûfî: Metafizik üzerine (Futûhât-ı Mekkiyye)*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2017.
- İbn Arabî. *Futûhât-ı Mekkiyye*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2006.
- İbn Arabî. *Futûhât-ı Mekkiyye*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2006.
- İbn Arabî. *Futûhât-ı Mekkiyye*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2007.
- İbn Arabî. *Futûhât-ı Mekkiyye*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2008.
- İbn Arabî. *Futûhât-ı Mekkiyye*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2008.
- İbn Arabî. *Futûhât-ı Mekkiyye*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2008.
- İbn Arabî. *Futûhât-ı Mekkiyye*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2008.
- İbn Arabî. *Futûhât-ı Mekkiyye*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2008.
- İbn Haldun. *Mukaddime*. çev. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013.
- İbn Hazm. *Ahlâk ve davranış tarzları nefisteki ahlâkî hastalıkların tedavisi (el-Ahlâk ve's-siyer fî Müdâvâti'n-nüfûs)*. çev. Mustafa Çağırıcı. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2015.
- İbn Hazm. *el-Fasl fi'l-mîlel ve'l-ehvâ ve'n-nihal, (Dinler ve Mezhepler Tarihi)*. çev. Halil İbrahim Bulut. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2017.
- İbn Hazm. "Fasl fi ma'rifeti'n-nefs bi-gayriha ve cehlühâ bi-z'atihâ". *Resailü İbn Hazm el-Endelüsi*. ed. İhsan Abbas. 1/440-448. Beyrut 1987.

- İbn Kayyim el-Cevziyye. *Kitâbu'r-Rûh*. çev. Şaban Haklı. İstanbul: İz Yayıncılık, 2015.
- İbn Sînâ. *en-Necat (Felsefenin Temel Konuları)*. çev. Kübra Şenel. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2021.
- İbn Sînâ. *İşaretler ve Tembihler*. çev. Ekrem Demirli- Muhittin Macit- Ali Durusoy. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2013.
- İbn Sînâ. *Kitâbu'ş-Şifâ: Metafizik*. çev. Ekrem Demirli- Türker Ömer. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2013.
- İbn Sînâ. *Kitâbu'ş-Şifâ: Metafizik*. çev. Ekrem Demirli- Türker Ömer. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2013.
- İbn Sînâ. *Kitâbu'ş-Şifâ: Metafizik I*. çev. Ekrem Demirli- Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2004.
- İbn Sînâ. *Kitâbü'ş-şifâ: Nefs*. çev. Mehmet Zahit Tiryaki. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), 2021.
- İbnü'l-Arabî. *Fusûsu'l-hikem*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2006.
- İbnü'l-Arabî. *Fusûsu'l-hikem*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Alfa Yayınları, 2017.
- İbnü'l-Arabî. *Fûtûhât-ı Mekkiyye*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2006.
- İbnü'l-Arabî. *Şerhu Hal'i'n-Na'leyn*. çev. Ercan Alkan. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2017.
- İbnü'l-Arabî. *Tedbîrâtü'l-Îlâhiyye fi Islahî'l-Memleketi'l-İnsâniyye*. çev. Ali Salâhaddin Yiğitoğlu. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2020.
- İbnü'l-Arabî, Muhyiddin. *Ukletü'l-Müstevfiz*. ed. Fakirullah Yıldız, Serhat Gültaş, Maruf Toprak. çev. Ali Salâhaddin Yiğitoğlu. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2021.
- İbnü'l-Fârız. *Dîvân*. Beyrut 1879.
- İbrahim Hakkı, Erzurumlu. *Mârifetname*, İstanbul: Bera Kitap, 2024.
- İmam Gazzâlî. *İhyâu'ulûmi'd-din*. çev. Ahmed Serdaroglu. İstanbul: Bedir Yayınevi, ts.
- İmam Mâverî. *Edebü'd-dünya ve'd-din (İslam'da Dünya ve Din Edebi)*. çev. Ersan Urcan. İstanbul: İlk Harf Yayınları, 2018.
- İmam Rabbânî. *Mektûbât-ı Rabbânî*. çev. Taha Hakan Alp - Ömer Faruk Tokat - Ahmet Hamdi Yıldırım. İstanbul: Yasin Yayınları, 2004.

- Îmâm-ı Rabbânî. *Mektûbât-ı Rabbânî*. çev. Abdülkadir Akçiçek. İstanbul: Çelik Yayınevi, 2016.
- İsfahânî, Ebû Nuaym. *Hilyetu'l-Evliyâ*. çev. Hasan Yıldız-Hüseyin Yıldız-Zekeriya Yıldız. I-XII Cilt. İstanbul: Ocak Yayınları, 2015.
- İsmail Rusûhî Ankaravî. *Osmanlı Tasavvuf Düşüncesi (Makâsıd-ı Aliyye fî Şerhi't-Tâiyye)*. İstanbul: Vefa Yayınları, 2007.
- Kara, Mustafa. *İbn Teymiyye'ye Göre İbn Arabî*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017.
- Kâşânî, Abdürrezzâk. *Fütüvvet Yolunun İlke ve Esasları*. çev. Uluç Tahir. İstanbul: İber Yayınları, 2023.
- Kâşânî, Abdürrezzak. *Tasavvuf sözlüğü*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: İz Yayıncılık, 2015.
- Kayıklık, Hasan. *Tasavvuf Psikolojisi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2011.
- Kesik, Muharrem. "Muînüddin Süleyman Pervâne". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31/91-93. TDV Yayınları, 1989.
- Kılıç, Ali İhsan. *İbnü'l-Arabî'nin Velâyet Öğretisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2021.
- Kılıç, Mahmud Erol. *İbn Arabî Düşüncesine Giriş*. İstanbul: Sûfi Kitap, 2009.
- Kılıç, Mahmud Erol. *İbnü'l-Arabî*. İstanbul: İSAM Yayınları, 2015.
- Kılıç, Mahmud Erol. "Sâidüddin Fergânî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/378-382. Ankara: TDV Yayınları, 1989.
- Kılıç, Mahmud Erol. *Tasavvufa Giriş*. İstanbul: Sûfi Kitap, 2012.
- Knysh, Alexander. *Sûfilerin Tarihine Farklı Bir Bakış Denemesi*. çev. Ömer Saruhanlıoğlu. İstanbul: Nefes Yayınları, 2021.
- Konevî. *Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: İz Yayıncılık, 2011.
- Konevî. *Fusûsü'l-Hikem'in Ana Konuları*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Fikriyat Yayınları, 2024.
- Konevî, Sadreddin. *Fâtîha Suresi Tefsiri*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Kapı Yayınları, 2014.
- Konevî, Sadreddin. *Fusûsu'l-hikemin sırları*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: İz Yayıncılık, 2002.
- Konevî, Sadreddin. *Kırk Hadis Şerhi (Şerh-i Hadis-i Erbaîn)*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: İz Yayıncılık, 2013.

- Konevî, Sadreddin. *Marifet Yolcusuna Kılavuz (Tebîrâtü'l-mübeddî ve tez-kiretü'l-müntehî)*. ed. Ekrem Demirli. çev. Ahmet Akyürek. İstanbul: İz Yayıncılık, 2013.
- Konevî, Sadreddin. *Miftâhu'l-gayb (Tasavvuf Metafiziği)*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2014.
- Konevî, Sadreddin. *Yazışmalar (el-Mürâselât)*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: İz Yayıncılık, 2007.
- Kuşeyrî. *Tasavvuf İlmine Dair Kuşeyri Risalesi*. çev. Uludağ Süleyman. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016.
- Kuşeyrî, Abdülkerim. *Letâifü'l-İşârât (İlahî Kelâm'ın Sırları)*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Fikriyat Yayınları, 2020.
- Kuşeyrî, Abdülkerim. *Tasavvuf Nedir? (Uyûnu'l-Ecvibe fî Fünûni'l-Es'ile)*. çev. Yüksel Göztepe. İstanbul: İnsan Yayınları, 2023.
- Maurice Maeterlinck. *Çiçeklerin Zekâsı*. çev. Yusuf Yenen. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2020.
- Mehmed, Yazıcıoğlu. *Muhammediye*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2022.
- Mesut Sandıkçı. "Sâinüddin İbn Türke'nin et-Temhîdü'l-Kavâid Adlı Eseri ve Tasavvuf Metafiziğindeki Yeri:-Sadreddin Konevî, Davud Kayserî ve Molla Fenârî Bağlamında Bir Karşılaştırma". *Bilimname: Düşünce Platformu* 1/XXXV (2018), 431-455.
- Molla Fenârî. *Misbâhu'l-üns beyne'l-ma'kûl ve'l-meşhûd*. ed. Muhammet Hâcevî. Tahran: İntişârât-ı Mevlâ, 1384.
- Muhyiddin İbn Arabî. *Âdem Kelimesindeki İlâhî Hikmet Fassı*. çev. Nusreddin M. Ali. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2018.
- Muhyiddin İbnü'l-Arabî. *Tedbîrât-ı İlâhiyye (Siyaset ve Ahlâk)*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Fikriyat Yayınları, 2024.
- Musakhanov, Orkhan. *Affüddin Tilimsânî'nin İlâhî isimler Nazariyesi*. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2018.
- Musakhanov, Orkhan. "İlahi isimler teorisi". *Metafizik*. ed. Ömer Türker. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2021.
- Nablusî, Abdülganî. *Âriflerin Tevhidi*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: İz Yayıncılık, 2003.
- Nablusî, Abdülganî en-. *Gerçek Varlık (Vahdet-i Vücûd'un Müdafaası)*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: İz Yayıncılık, 2003.
- Nasr Hâmid Ebû Zeyd. *Sufî Hermenötik, (İbn Arabî'nin Yorum Felsefesi)*. çev. Semih Ceyhan. İstanbul: Mana Yayınları, 2018.

- Öçal, Şamil. “Abdulrahman Câmî ve İslâm Düşüncesi”. *Molla Câmî’de Varlık: Dürretü’l-Fâhire ve Şerhlerinin Tercümeleri ile Varlık Düşüncesine Dâir İncelemeler*. ed. Abdulrahman Acer - Şamil Öçal. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2016.
- “Şevk”. *Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü*. ed. Ömer Türker. 3/361. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2024.
- Öteleş, Zeliha. *Abdülğani Nâblusî Şerhi Bağlamında İbnü’l-Fârız’ın Kasîde-i Tâiyye’sinde Seyr u Sülûk*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2014.
- Özdemir, Sema. *Dâvûd Kayserî’de Varlık, Bilgi ve İnsan*. İstanbul: Nefes Yayınları, 2014.
- Özel, İsmet. *Tahrir Vazifeleri*. İstanbul: Tam İstiklâl Yayıncılık Ortaklığı, 2016.
- Öztürk, Özkan. “Osmanlı Siyaset Düşüncesi ve İbnü’l-Arabî: et-Tedbîrâtü’l-İlâhiyye Üzerinden Bir Okuma”. *Osmanlı’da İlm-i Tasavvuf*. ed. Osman Sacid Arı Ercan Alkan. 745-766. İstanbul: İSAR Yayınları, 2018.
- Öztürk, Özkan. *Tasavvuf Geleneğinin Osmanlı Siyasî Düşüncesinde Tezahürü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2014.
- Parıldar, Sümeyye. “Fârâbî Felsefesinde Mizaç Teorisi”. *İslam Düşüncesinde Mizaç Teorileri*. ed. M. Zahit Tiryaki-Kübra Bilgin Tiryaki. 79-95. Ankara: Nobel Yayınları, 2016.
- Peters, Francis E. *Antik Yunan Felsefesi Terimleri Sözlüğü*. çev. Hakkı Hünler. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2004.
- Platon. *Devlet*. çev. Sabahattin Eyüboğlu-M. Ali Cimcoz. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.
- Platon. *Phaidon (Ruh Üzerine)*, çev. Nazile Kalaycı. İstanbul: Pharmakson Yayınevi, 2020.
- Platon. *Sofist*. çev. Ömer Naci Soykan. İstanbul: Pinhan Yayınları, 2015.
- Platon. *Şölen*. çev. Eyüp Çoraklı. İstanbul: Alfa Yayınları, 2014.
- Platon. *Timaios*. çev. Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları, 2015.
- Platon. çev. Sabahattin Eyüboğlu-M. Ali Cimcoz. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.
- Poole, Ross. *Ahlâk ve Modernlik*. çev. Mehmet Küçük. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1993.
- Poole, Ross. *Morality and Modernity*. New York: Routledge, 1991.

- Râzî, Fahreddin. *el-Metâlibü'l-âliye mine'l-ilmi'l-ilâhî*. Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî, 1987.
- Râzî, Fahreddin. *el-Metâlibü'l-Âliye mine'l-İlmi'l-İlâhî (Metafizik)*. ed. Ekrem Demirli. çev. Ekrem Demirli- Eşref Altaş, Murat Kaş. İstanbul: Fikriyat Yayınları, 2022.
- Sâinüddin İbn Türke. *Vahdet-i vücudun kâideleri: et-Temhîd fî Şerhi Kavâidi't-tevhîd*. çev. Mesut Sandıkçı - Osman Bayder, İstanbul: Litera Yayıncılık, 2022.
- Scattolin, Giuseppe. "The Key Concepts of ol-Farghânî's Commentary on İbn al-Fârid's Sûfi Poem". *JMIAS* 39 (2006), 33-83.
- Scattolin, Giuseppe. "İbnü'l-Fârız Dîvanı'nın Edisyon Kritiği: Tasavvufi Bir Eser Okumak", Çev: Zeliha Öteleş, *Tasavvuf: İlmî ve Araştırma Dergisi*, 2015, 35/1.
- Stamer, Heike. "Sa'îd al-Dîn al-Fergânî's Usage of the Term waḥdat al-wujûd and His Role in İbn 'Arabî's School". *Journal of the Muhyiddin İbn 'Arabi Society* 56 (2014), 43-66.
- Suad el-Hâkim. *İbnü'l-Arabî Sözlüğü*. çev. Demirli Ekrem. İstanbul: Kbalcı Yayınları, 2005.
- Suad el-Hâkim. *İbnü'l-Arabî Sözlüğü*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Alfa Yayınları, 2017.
- Takî Efendi, Mustafa. *Varlığın Nuru (Târîh-i Nûr-i Muhammedî)*. ed. Fatih Çınar. İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları, 2016.
- Tehânevî. "Teşbih". *Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü*. 4/568-582. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2024.
- Tevfik, Rıza. *Kâmûs-ı Felsefe*. ed. Recep Alpyağıl. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2015.
- Tirmîzi, Muhammet b. İsa. *el-Câmiu's-Sahîh*. ed. Kemal Yusuf el-Hut. Beyrut 1987.
- Tiryaki, Mehmet Zahit. *İbn Sînâ Felsefesinde Mütehayyile/Müfekkire ve Vehim*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2015.
- Tiryaki, Mehmet Zahit. "İslam Düşüncesinde Felsefe Geleneği: İbn Sînâ". *Psikoloji Tarihini Yeniden Düşünmek*. 203-225. İstanbul: Muhit Kitap, 2023.
- Topçu, Nurettin. *İslam ve İnsan: Mevlâna ve Tasavvuf*. ed. Ezel Erverdi - İsmail Kara, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2013.

- Türke, Sâinuüddin İbn. *Şerh-i fusûsu'l-hikem*. ed. Muhsin Bîdârfer. Kum: İntişârât-ı Bîdâr, 2000.
- Türke, Sâinuüddin İbn. *Vahdet-i vücudun kâideleri: et-Temhîd fî Şerhi Kavâidi't-tevhîd*. çev. Mesut Sandıkçı - Osman Bayder. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2022.
- Türker, Ömer. *Anlamı Tamamlamak*. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2020.
- Türker, Ömer. *Evrîm Risalesi (İslam Düşünce Geleneğinden Hareketle Bir Değerlendirme)*. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2023.
- Türker, Ömer. "İslam Düşüncesinin Soyut Nefs Teorisiyle İmtihanı". *İnsan nedir?* 19-58. İstanbul: İlem Yayıncılık, Ömer Türker, İbrahim Halil Üçer, 2019.
- Uludağ, Süleyman. "İbnü'l-Fârız". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/40-43. Ankara: TDV Yayınları, 1989.
- Uludağ, Süleyman. "Sülûk". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/127-129. Ankara: TDV Yayınları, 1989.
- Üçer, İbrahim Halil. "İbn Sînâ'nın Mizaç Tanımı Üzerine: eş-Şifâ/el-Kevn ve'l-Fesâd, VI'nın Karşılaştırmalı Bir Analizi". *İslam Düşüncesinde Mizaç Teorileri*. ed. M. Zahit Tiryaki-Kübra Bilgin Tiryaki. İstanbul: Nobel Yayınları, 2016.
- Üçer, İbrahim Halil. "Sudûr Teorisi". *Metafizik*. ed. Ömer Türker. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2021.
- Veli, Hacı Bektaş. *Yorum ve Açıklamalarıyla Makalat-ı Hacı Bektaş Veli*. ed. Aziz Yalçın. İstanbul: Derin Yayınları, ts.
- Yıldırım, Ömer Ali. *Ebü'l-Berekât el-Bağdâdî ve Meşşâî Felsefesi Bağlamında: Nefis, Benlik ve Bilgi*. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2018.
- Yusuf, Muhammed Hacı. *İbnü'l Arabî'de Zaman ve Kozmoloji*. çev. Kadir Filiz. İstanbul: Nefes Yayınları, 2018.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1631

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 321

Kitap Adı: Çamurdan Kurabiyeler -Kafamdaki Sorular-

Book Title: Cookies Made of Mud -Questions on My Mind-

ISBN: 978-625-5536-34-1

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536341

Yazar | Author: Ramazan ATLI | orcid.org/0000-0002-2246-4717

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Editör | Editor: Şule ATLI

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 214

Yayın Tarihi | Publication Date: Haziran | June 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Resimleyen | Illustrator: Ümmünur YURTSEV

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAB | Dinî konular: felsefe | Religion & beliefs: philosophy

BISAC: REL067000 | Din / Felsefe | Religion / Philosophy

THEMA: QRAB | Dinî felsefe / İnanç ve düşünce üzerine sorgulayıcı metinler | Religious philosophy / Enquiry into belief and thought

LC: BL51 | Din felsefesi | Philosophy of religion

Atıf Bilgisi | Cite as: Atlı, Ramazan. *Çamurdan Kurabiyeler -Kafamdaki Sorular-*. Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Aczel, Amir D. *Bilim Tanrı'nın Varlığını İnkâr Edebilir mi?* çev. Suat İdil. İstanbul: Ka Kitap, 1. Baskı., 2015.
- Adam, Baki. "Yahudilik". *Yaşayan Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 5. Baskı., 2019.
- Aksünger. "Güney Afrika'nın İsrail'e Karşı Açtığı 'Soykırım' Davasına Destek Açıklamaları Hızla Artıyor". *Anadolu Ajansı*. 11 Ocak 2024. Erişim 09 Temmuz 2024
- Alıcı, Fatma Hilal. *Düçane Cündioğlu'na Göre Din ve Felsefe İlişkisi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Apak, Âdem. *Ana Hatlarıyla İslâm Tarihi 1*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 14. Basım., 2015.
- Apak, Adem. *Anahatlarıyla İslâm Tarihi 2*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 13. Basım., 2015.
- Aşçı, Metin vd. "Yersarsıntısının (Depremin) Türkçesi". *Turkish Studies* 12/21 (2017).
- Atay, Hüseyin. *İslam'ı Yeniden Anlama*. Ankara: Atay ve Atay, 2001.
- Atlı, Ramazan. *Yeni Ateizm'de Ahlakın Kaynağı Sorunu*. Eskiyei Yayınları, 2024.
- Aydar, Hidayet. "Türklerde Anadilde İbadet Meselesi - Başlangıçtan Cumhuriyet Dönemine Kadar.". *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14 (2006).
- Aydın, Mahmut. "Hristiyanlık". *Yaşayan Dünya Dinleri*. ed. Şinasi Gündüz. İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 5. baskı., 2019.
- Aydın, Mehmet S. *Din Felsefesi*. İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 13. Baskı., 2014.

- Azimli, Mehmet. *Siyeri Farklı Okumak*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, Yedinci Basım., 2015.
- Bardakoğlu, Ali. “Cahiliye Döneminde Kadın”. *Sosyal Hayatta Kadın*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 3. Basım., 2005.
- Bardakoğlu, Ali. *İslam Işığında Müslümanlığımızla Yüzleşme*. İstanbul: Kuramer, Üçüncü Baskı., 2017.
- Buharî, Muhammed b. İsmail. “*Nikâh*”, *el-Câmiu’s-Sahîh*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2000.
- Coşkun, İbrahim. *Ateizm ve İslam*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 3. Baskı., 2018.
- Cündioğlu, Dücan. *Sözlü Kültür’den Yazılı Kültür’e Anlam’ın Tarihi*. İstanbul: Kapı Yayınları, 5. Basım., 2014.
- Çınar, Aliye. *Tanrı Yanılgısı Üzerine İnanmak Ya Da İnanmamak*. İstanbul: Profil Yayıncılık, 1. Baskı., 2009.
- Çolak, Davut. “Danimarka’daki ‘Karikatür Krizi’ Çizerlerinden Fühse Öldü”. *Anadolu Ajansı*. 05 Şubat 2017. Erişim 09 Temmuz 2024
- Dawkins, Richard. *Gen Bencildir*. çev. Tunç Tuncay Bilgin - Uygur Polat. İstanbul: Kuzey Yayınları, 1. Baskı., 2014.
- Dawkins, Richard. *Tanrı Yanılgısı*. çev. Melisa Miller. İstanbul: Kuzey Yayınları, 18. Baskı., 2020.
- Demircan, Adnan. *Cahiliye’den İslâm’a Kadın ve Aile*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2. Baskı., 2017.
- Demirci, Muhsin. *Tefsir Usûlü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 46. Baskı., 2016.
- Demirel, Harun Reşit. “Hz. Aîşe ve Siyâset”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3 (2000).
- Doko, Enis. “Hz. Ayşe’nin Evlilik Yaşı Tartışmasına Başka Açıdan Bakmak”. *Serbestiyet* (blog), 20 Haziran 2024. <https://serbestiyet.com/gunun-yazilari/hz-aysenin-evlilik-yasi-tartismasina-baska-acidan-bakmak-171287/>
- Dorman, Emre. *Teolojik ve Felsefi Açından Din Ahlak İlişkisi*. İstanbul: İstanbul Yayınevi, 2. Baskı., 2019.

- Düzgün, Şaban Ali. “Deizm: Öncü İsimler ve Temel Doktrin”. *Din Karşıtı Çağdaş Akımlar ve Deizm*. ed. Vecihi Sönmez vd. Ensar Neşriyat, 1. Baskı., 2017. <https://www.nadirkita.com/din-karsiti-cagdas-akimlar-ve-deizm-komisyon-kitap13521611.html>
- Ebû Dâvûd, Süleyman b Eş’as es-Sicistânî, “*Akdiye*”, *es-Sünen*, İstanbul: Çağrı Yayınları,2000.
- Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed, el-Gazâlî. *Kitabu Faysalî’t-Tefrika Beyne’l-İslâm Ve’z-Zendeka*. Menşuratül Darü’l-Hikme, 1986.
- Elgin, Mehmet. *Felsefe Ansiklopedisi*. ed. Ahmet Cevizci. 6 Cilt. Ankara: Ebabil Yayınları, 1. Baskı., 2006.
- Ensari, Fazlû’rRahman. *İlimden Felsefeden Dine*. çev. Kemal Kuşçu. İstanbul: Sönmez Neşriyat, 1967.
- Erbaş, Fatih. “Kardak Krizi ve Yunanistan’ın Ege’deki Mesnetsiz İddiaları”. *Anadolu Ajansı* (09 Şubat 2017).
- Ersoy, Mehmet Akif. *Safahat*. Ankara: TBMM, 1. Baskı., 2021.
- Erşahin, Cengiz. *Kafesin İçerisindeki Hayat*. Ankara: Tutku Yayınevi, 77. Baskı., 2011.
- Erul, Bünyamin. *Sahabenin Sünnet Anlayışı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 9. Baskı., 2016.
- Eser, Mithat. *Gazvelere Katılan Hanımlar*. İstanbul: Siyer Yayınları, 2022.
- Eşmeli, İsmet. *Dinlerde Kutsal Kişi Fenomeni*. Ankara: İlâhiyat Yayınları, 1. Baskı., 2020.
- Flew, Antony. *Yanılmışım Tanrı Varmış*. çev. Zeynep Ertan - Hasan Kaya. İstanbul: Profil Yayıncılık, 4. Baskı., 2011.
- Göz, Kemal. *Erdemli Ol*. Ankara: Fecr Yayınları, 1. Baskı., 2020.
- Güler, İlhami. *Sabit Din Dinamik Şeriat*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, İkinci Basım., 2002.
- Gün, Faruk. “Mehdîlik İnancı Üzerine Bir İnceleme”. *Artuklu Akademi* 4/1 (2017).

- Günaltay, M. Şemseddin. *İran Tarihi I En Eski Çağlardan İskender'in Asya Seferine Kadar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1948.
- Gündüz, Şinasi (ed.). "İslam". *Yaşayan Dünya Dinleri*. İzmir: Diyanet İşleri Başkanlığı, 5. Baskı., 2019.
- Haldun, İbn. *Mukaddime I*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 5. Baskı., 2007.
- Hamidullah, Muhammed. *İslâm Peygamberi*. çev. Mehmet Yazgan. İstanbul: Beyan Yayınları, 2016.
- İzzetbegoviç, Aliya. *Doğu Batı Arasında İslam*. çev. Edina Nurikiç. İstanbul: Ketebe Yayınevi, 11. Baskı., 2022.
- Karaman, Hayreddin vd. (ed.). *Kur'an Yolu Meâlî*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1. Baskı., 2018.
- Karaman, Hayreddin vd. *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir I*. 5 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 6. Baskı., 2017.
- Karaman, Hayreddin vd. *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir II*. 5 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 6. Baskı., 2017.
- Karaman, Hayreddin vd. *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir IV*. 5 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 6. Baskı., 2017.
- Kurt, Ali Osman - Aykıt, Dursun Ali. *Dinler Tarihi*. Ankara: Bilay Yayınevi, 1. Baskı., 2019.
- Kutlu, Sönmez. "Beklenen Kurtarıcı İnanışına Dayalı Siyasî ve Dinî Hareketlerde Mehdîlik Tipolojileri". *Beklenen Kurtarıcı İnanıcı*. ed. Yusuf Şevki Yavuz. İstanbul: Kuramer, İkinci Basım., 2017.
- Maraş, İbrahim. "Din Dilinin Türkçeleştirilmesi Meselesi". *Dini Cevaplar 2*. İstanbul: İstanbul Yayınevi, 1. Baskı., 2023.
- Mutlu Pakdil, Burçin vd. "A Photometric Study of the Peculiar and Potentially Double Ringed, Non-Barred Galaxy: Pgc 1000714". *Monthly Notices of the Royal Astronomical*

- Society* 466/1 (01 Nisan 2017), 355-368.
<https://doi.org/10.1093/mnras/stw3107>
- Ocak, Hasan. “Apateizm/Dini İlgisizlik Bağlamında Gençlik ve Din: Felsefi Bir Soruşturma”. *Nirvana Sosyal Bilimler Sitesi Güncel Eleştirel Sosyal Bilimler Platformu*. Erişim 19 Şubat 2024.
<http://www.nirvanasosyal.com/h-1661-apateizmdini-ilgisizlik-baglaminda-genclik-ve-din-felsefi-bir-sorusurma.html>
- Özaşar, Mehmet Emin. *İdeolojik Hadisçiliğin Tarihî Arka Planı*. Ankara: Otto Yayınları, 3. Baskı., 2017.
- Özdemir, Fikri. *Peygamberimizin Hayatı Ders Kitabı 7. Sınıf*. Ankara: Tutku Yayıncılık, 2023.
- Özkan, Mehmet Şükrü. “Antony Flew’ün Ateizmden Tanrı İnancına Yolculuğunda Kanıtların Rolü: Eleştirel Bir Yaklaşım”. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 3/2 (31 Ekim 2018), 481-505.
<https://doi.org/10.31454/usb.476934>
- Öztürk, Mustafa. “Beklenen Kurtarıcı (Mehdi) İnancının Günümüz Yansımalarına Genel Bir Bakış”. *Beklenen Kurtarıcı İnancı*. ed. Yusuf Şevki Yavuz. İstanbul: Kuramer, İkinci Basım., 2017.
- Öztürk, Mustafa. *Geleneksel İslam’ın Kritiği*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi, İkinci Basım., 2023.
- Öztürk, Mustafa. *Kur’an’ı Kendi Tarihinde Okumak: Tefsirde Anakronizme Ret Yazıları*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, Onuncu baskı., 2021.
- Öztürk, Mustafa. *Nüzul Sırasına Göre Kur’an-ı Kerim Meali Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2. Baskı., 2023.
- Peköz, Emine. Hz. *Peygamber Döneminde Kadının Dinî Hayatı*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.

- Plantinga, Alvin. *Tanrı, Özgürlük ve Kötülük*. çev. Musa Yanık. Ankara: Fol Kitap, 2. Baskı., 2022.
- Sarıçam, İbrahim. *Hız. Muhammed ve Evrensel Mesajı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 13. Baskı., 2023.
- Seyfettin, Ömer. *Bütün Hikayeleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 3. Baskı., 2019.
- Singer, Peter. *Practical Ethics*. Cambridge University, 1993.
- Şâban, Zekiyüddin. *İslâm Hukuk İlminin Esasları*. çev. İbrahim Kâfi Dönmez. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 25. Baskı., 2017.
- Şentürk, Lütfi - Yazıcı, Seyfettin. *İslam İlmihali*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 34. Baskı., 2019.
- Şimşek, İsmail. “Apateizm Nedir? Ne Değildir?” *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/1 (30 Haziran 2023), 330-351.
<https://doi.org/10.17859/pauifd.1296518>
- Şimşek, İsmail. *Ataizmden Ateizme Tanrı ve Yanılgılar*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 1. Baskı., 2020.
- Şimşek, İsmail. *Din Felsefesi Kavramlar Sözlüğü*. Ankara: Kitabevi Yayınları, 2024.
- Şimşek, İsmail. *Yeni Başlayanlar İçin Din Felsefesi*. Ankara: Otto Yayınları, 1. Baskı., 2021.
- Tatçı, Mustafa. *Yûnus Emre Dîvânı*. İstanbul: H Yayınları, 2020.
- Tirmizî, Muhammed b. İsa b. Sevre, “*Ahkâm*”, es-Sünen, İstanbul: Çağrı Yayınları 1992.
- Tirmizî, Muhammed b. İsa b. Sevre, “*Kıyamet*”, es-Sünen, İstanbul: Çağrı Yayınları 1992.
- Topaloğlu, Aydın. *Teizm & Ateizm Tanrıtanımazlığın Felsefi Boyutları*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2020.
- Topaloğlu, Fatih. “Şia’da Mehdi İnancının Oluşumunda Fars Kültürünün Etkisi”. *e-Makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi* V/2 (Güz 2012).

- Yaran, Cafer Sadık. *Kötülük ve Teodise*. İstanbul: Vadi Yayınları, 2. Basım., 2016.
- Yasa, Metin. *Tanrı ve Kötülük*. Ankara: Elis Yayınları, Üçüncü Basım., 2016.
- Yelten, Şeyma. *Farklı İnanç Çevrelerinde Doğmuş Olmanın İlahî Adâlet Açısından Değerlendirilmesi*. Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Yıldırım, Suat. *Mevcut Kaynaklara Göre Hristiyanlık*. İzmir: Işık Yayınları, 2005.
- Yıldırım, Şeniz. “İbn Rüşd Felsefesinin Latin Dünyasında Tanınması ve Latin İbn Rüşdçülüğü”. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/25 (15 Haziran 2012). <https://doi.org/10.17335/suifd.83876>
- Yılmaz, Taha. “Kadın Sahâbîlerin İslâm Hukukuna Katkıları: Hz. Aişe Örneği”. *Diyanet İlmî Dergi* 58/3 (Eylül 2022).
- Yurtsev, Ümmünur. “Düşünce Tarihinde İncanın Rasyonelliği Bağlamında Akıl-Kalp İlişkisi”. *Universal Journal of Theology* 9/1 (30 Haziran 2024), 95-124. <https://doi.org/10.56108/ujte.1461043>
- Din İşleri Yüksek Kurulu. “‘Allah’ ismi yerine ‘Tanrı’ kelimesini kullanmak caiz midir?” 12 Temmuz 2017. Erişim 09 Kasım 2024. <https://kurul.diyani.gov.tr/Cevap-Ara/4/allah-ismi-yerine-tanri-kelimesini-kullanmak-caiz-midir>
- “Burçin Mutlu Pakdil’in Heykeli, NorthPark’ta Sergileniyor”. 13 Eylül 2020. Erişim 02 Mart 2024. <https://web.archive.org/web/20200913015634/https://www.webtekno.com/astrofizikci-burcin-mutlu-pakdil-heykeli-dunyanin-en-onemli-10-kadin-bilim-insani-h99283.html>
- “Duman - Gazze’de”. haz. Duman. Yayın Tarihi 11 Ekim 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=t4WUZpTJRdY>
- “Güncel Dini Meseleler İstişare Toplantısı-1 Sonuç Bildirgesi”. İstanbul, 2002.

Hız Kuralları, Hız Kuralları. *Trafik Kuralları* Dördüncü Bölüm (18 Temmuz 1997).

İncil. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 3. Baskı., 2018.

Din İşleri Yüksek Kurulu. “Kripto paraların kullanımının dini hükmü nedir?” 04 Aralık 2017. Erişim 23 Temmuz 2024

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim 10 Mayıs 2024. [https://sozluk.gov.tr/?kelime=örnek almak](https://sozluk.gov.tr/?kelime=örnek+almak)

Din İşleri Yüksek Kurulu. “Sosyal medya platformlarından kazanç elde etmek caiz midir?” 16 Şubat 2022. Erişim 23 Temmuz 2024

“Şampiyonlar Ligi’ni Kazanmak İstiyorum! | Arda Güler ile Özel Röportaj”. haz. KAFA Sports. Yay. Tarihi 29 Nisan 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=BSO2KdOb2bI> Erişim 28 Haziran 2024.

<https://sozluk.gov.tr/?kelime=tevekkül>.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1633

FCR Sertifika no. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 322

Kitap Adı: Hristiyanlıkta Mucize -İnancın Ötesinde Gerçekler-

Book Title: Miracle in Christianity -Truths Beyond Belief-

ISBN: 978-625-5536-35-8

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536358

Yazar | Author: Aykut ÖZER | orcid.org/0000-0001-7983-5796

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 483

Yayın Tarihi | Publication Date: Temmuz | July 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRCC4 | Hristiyan teolojisi – mucizeler | Christian theology – miracles

BISAC: REL067120 | Hristiyan Teolojisi / Mucizeler | Religion / Christian Theology / Miracles

THEMA: QRMB | Hristiyan teolojisi | Christian theology

LC: BT97 | Mucizeler (Hristiyanlık) | Miracles (Christianity)

Atf Bilgisi | Cite as: Özer, Aykut. *Hristiyanlıkta Mucize -İnancın Ötesinde Gerçekler-*. Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: + 90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

Kitaplar ve Kitap Bölümleri

- Adivar, Adnan. *İslam Ansiklopedisi: İslam Âlemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lügati*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1979.
- Ailly, Pierre d'. *Tractatus et Sermones*. Strasbourg: Georg Husner, 2014.
- Akın, Haydar. *Hildegard Bingenli Azize Ortaçağ'dan Bilge Bir Kadın*. İstanbul: Dharma Yayınları, 2005.
- Akın, Haydar. *Ortaçağ Avrupası'nda Cadılar ve Cadı Avı*. İstanbul: Dost Kitabevi, 2001.
- Akın, Haydar. "Ortaçağ Hristiyanlığında 'Aziz' Kimliği ve Anadolu İslami Tasavvuf Kültüründe 'Evliya Telakkisi'". *Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü*, 2005.
- Albertan-Coppola, Sylviane. *L'abbé Nicolas-Sylvestre Bergier, 1718–1790: des Monts-Jura à Versailles, le Parcours d'un Apologiste du XVIIIe Siècle*. Paris: Champion, 2010.
- Unger, L. "Albertus Magnus". *New Catholic Encyclopedia*. 1 Cilt. New York: Thomson Gale Publisher, 2003.
- Alexander, T. Desmond. ve Rosner, Brian S. "Signs and Wonders". *New Dictionary of Biblical Theology*. USA: InterVarsity Press, 2000.
- Alletz, Pons Augustin. "Tradition". *Dictionnaire Theologique Portatif*. 632-635. Paris: Librairie Alain Cambon, 1761.
- Alova, Erdal. "Miraculum". *Latince-Türkçe Sözlük*. 369. İstanbul: Sosyal Yayınları, 2017.
- Althaus, Paul. *The Theology of Martin Luther*. çev. Robert C. Schultz. Philadelphia: Fortress Press, 1966.
- Anderwald, A. *Natural Sciences in The Process of Recognition of Miracle*. Opole: WTUO, 1997.
- Anabritannica (Ana Britannica). "Mucize Oyunu". Cilt 23. İstanbul: Anayayıncılık, 1994.
- Aquinas, Thomas. *De Civitate Dei*. çev. J. Borke. New York: Hanover House, 1956.
- Aquinas, Thomas. *Of God and His Creatures: An Annotated Translation (with Some Abridgement) of the Summa Contra Gentiles of Saint Thos. Aquinas*. çev. Joseph Rickaby. London: Burns and Oates, 1905.

- Aquinas, Thomas. *De potentia*, t. y.
- Aquinas, Thomas. *On the Power of God (Questiones Disputatae De Potentia Dei)*. çev. Laurence Shapcote. C. Q. 6. West- minster, MD: Newman Press, 1952.
- Aquinas, Thomas. “*St. Thomas Aquinas The Summa Theologica Translat*”. çev. Fathers of the English Dominican Province. *Micro Book Studio*, 2006.
- Aquinas, Thomas. *Summa Contra Gentiles*. 3 Cilt. 101, 1258.
- Aquinas, Thomas. “*Summa Contra Gentiles*”. *The Catholic Primer*, çev. Joseph Rickaby. III Cilt. 100. Basım. 2005.
- Archdekin, Richard. *A Treatise of Miracles*. Louvain: ODNB, 1667.
- Ardens, Radulphus. *Epistoles et Evangelia Dominicalia*. PL, 155M. S.
- Ardens, Radulphus. *Sermo de Libro Sapientiae*. PL, t. y.
- Ardens, Radulphus. *Speculum naturale*. C. fol. 31. Paris Ms. BNF ms 3229, t. y.
- Adelferio. *De adventu Trinum, Obitu, Miraculis Nicolai*. AA. SS, t. y.
- Araujo, Robert. ve Lucal, John. *Papal Diplomacy and the Quest for Peace, the Vatican and International Organizations from the Early Years to the League of Nations*. Roma: Sapienza Press, 2004.
- Archdekin, Richard. *A Treatise of Miracles Together with New Miracles*. Leuven: Andreas Bouvet, 1667.
- Arnobius. *Against The Pagans*. CSEL, t. y.
- Arnold, Bill T. ve Williamson, H. G. M. (ed.). “Miracles”. *Dictionary of The Old Testament Historical Books*. Leicester, England: Inter-Var-sity Press, 2005.
- Apostles, Twelve. *The Didache: Teaching of the Twelve Apostles*. çev. Charles H. Hoole ve Kirsopp Lake. King Solomon Publishing, 2023.
- Athanasius. *Life of Antony*, t. y.
- Athanasius. *On The Incarnation*, t. y.
- Augustinus, Aurelio. *City of God*. CSEL, t. y.
- Augustinus, Aurelius. *De Mirabilibus Sacrae Scripturae Libri Tres*. PL, 35:2149.
- Augustinus, Aurelius. *On Marriage and Desire*. CSEL, t. y.
- Augustinus, Aurelius. *Retractations*. CSEL, t. y.
- Augustinus, Aurelius. *Sermones*. PL, t. y.
- Augustinus, Aurelius. *The Usefulness of Belief*. CSEL, t. y.

- Augustinus, Aurelius. *Tractates (Lectures) on the Gospel of John*. CCL, t. y.
- Aydın, Mehmet. *Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- B. Ambrosii Massani. *Processus canonizationis*. IV Cilt. in AA. SS, t. y.
- B. Ambrosii Massani. *Processus Canonizationis et Legendae Variae*. Cilt. 7 Quaracchi: in *Analecta Franciscana*, 1951.
- Bacon, Francis. *Novum Organum*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- Bacon, Francis. *Navum Organum*. çev. T. Karadayı. Ankara: Bilgesu Yayınları, 2015.
- Bacon, Francis. *Yeni Atlantis*. çev. Çiğdem Dürüşken. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2011.
- Baguenault De Puchesse, M. *Histoire du Concile de Trente*. Paris: Librairie de Victor Palmé, 1870.
- Banks, S. E. -J. W. Binns. *Otia imperialia: Recreation for an Emperor*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Baruch, Spinoza. "Theological-Political Treatise". *Spinoza Complete Works*, çev. Samuel Shirley. Cambridge: Hackett Publishing Company, 2002.
- Batuk, Cengiz. *Assisili Francis ve Hristiyan Mistisizmi*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2. Basım, 2012.
- Basinger, David. "What is A Miracle?". *The Cambridge Companion to Miracles*. ed. Graham H. Twelftree. Cambridge-New York: Cambridge University Press, 2011.
- Bayer, Oswald. "Tillich as a Systematic Theologian". *The Cambridge Companion to Paul Tillich*. Der. Russel Re Manning. New York: Cambridge University Press, 2009.
- Bayukanski, A. B. *Svyatie Tseliteli*. Petersburg: İzdatelstvo Ves, 2007.
- Bayrak, Mehmet Faruk. *Almanca-Türkçe Türkçe-Almanca Sözlük*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2000.
- Bede, Venerable. "The Life of St. Cuthbert". *Two Lives of Saint Cuthbert: A Life by an Anonymous Monk of Lindisfarne and Bede's Prose Life*. çev. Bertram Colgrave. Cambridge: Cambridge University Press, 1940.
- Bede, Venerable. *Venerabilis Badae Historiam Ecclesiasticum Gentis Anglorum*. 2 Cilt. Oxford: Oxford University Press, 1896.

- Behr, C. A. *Loeb Classical Library*. Cambridge: Harvard University Press, 1973.
- Besnard, Albert M. ve Clement, Olivier. *Hristiyan İlahiyatı*, çev. Mehmet Aydın. Ankara: Arı Basımevi, 1983.
- Bergier, Nicholas ve Gousset, Joseph – Doney, Jean Marie. “Trandition”. *Dictionnaire de Theologie*. Cilt. 6. Paris: Paris University Press, 1852.
- Bırand, Kâmiran. *İlk Çağ Felsefesi Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 3. Basım, 1987.
- Blai, Adam. *The Catholic Guide to Miracles: Separating the Authentic from the Counterfeit*. Manchester: Sophia Institute Press, 2021.
- Blass, Friderico. *Acta Apostolorum*. Göttingen: Vandehoeck-Ruprecht, 1895.
- Bodenstein, Mark Chalil. “Hristiyanlıkta Mucize”. *Din Dilinde Mucize*. haz. Ahmet Baydar. 87-95. İstanbul: Kur’an Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, 2015.
- Bourges, William. *Livre des guerres du Seigneur, The Work of a Jewish Convert to Christianity*. çev. Gilbert Dahan. Paris: University of Paris Press, 1981.
- Breslin, Jones. *Tevrat, Zebur ve İncil’de Tanrı’dan Gelen Rüiyaları Anlamak*. Rotterdam: Yaşam Kilisesi, 2013.
- Bristow, William. “Enlightenment”. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. Edward N. Zalta. Kaliforniya: Metaphysics Research Lab, Stanford University, 2017.
- Briggs, John. “Tanrı, Zaman ve Tarih”, çev. Sibel Sel ve Levent Kınran. *Hristiyanlık Tarihi*. ed. M. Ali Şimşek. 14-17. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2004.
- Birnstiel, Daniel. “Yahudilikte Mucize”. *Din Dilinde Mucize*. haz. Ahmet Baydar. 57-76. İstanbul: Kur’an Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, 2015.
- Birnstiel, Daniel. “Yahudilikte Mucize”. *Din Dilinde Mucize*. 57-75. İstanbul: Kur’an Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, 2015.
- Bristow, Richard. *A Brieft Treatise of Divers Plaine and Sure Waies to Finde Out The Truth*. Antwerp: Priuilege, Anno, 1574.
- Bron, Bernhard. *Das Wunder: das theol. Wunderverständnis im Horizont d. neuzeitl. Natur- u. Geschichtsbegriffe*. Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, Bd. 2, 1975.

- Broussard, Karlo. *20 Answers: Miracles*. California: Catholic Answers, 2016.
- Brown, Colin. *Miracles and the Critical Mind*. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1984.
- Brown, P. Robert. *Augustine of Hippo: A Biography*. Berkeley: University of California Press, 2000.
- Buckley, Michael J. *At the Origins of Modern Atheism*. New Haven: Yale University Press, 1987.
- Bultmann, Rudolf. *Zur Frage des Wunders', in Neues Testament und christliche Existenz*. çev. Daniel Von Wachter. Tübingen: Mohr Siebeck, 1933.
- Bulut, H. İbrahim. "Mucize". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 30/348-351. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Burns, R. M. *The Great Debate on Miracles: From Joseph Glanvill to David Hume*. Lewisburg: Bucknell University Press, 1981.
- Bourges, William. *Livre des Guerres du Seigneur, The Work of a Jewish Convert to Christianity*. çev. Gilbert Dahan. Paris: University of Paris Press, 1981.
- Caesarius of Heisterbach. "Sermo de Translatione Beate Elyzabeth". *Die Schriften des Cäsarius von Heisterbach über Die Heilige Elisabeth von Thüringen, Publikationen des Gesellschaft für Geschichtskunde*. ed. Albert Huyskens. New York: Nabu Press, 1937.
- Calvin, John. *Commentary on the Book of the Prophet Isaiah*. çev. William Pringle. Edinburgh: Calvin Translation Society, 1850.
- Calvin, John. *Institutes of Christian Religion (1536)*. çev. Henry Beveridge. Michigan: Eerdmans Publishing, 1989.
- Calvin, John. *The Institutes of The Christian Religion*. çev. Ford Lewis Battles. düz. John T. McNeil. Louisville: Westminster John Knox Press, 2006.
- Calvin, John. *Commentary on the Gospel of John*. çev. William Pringle. Edinburgh: Calvin Translation Society, 1847.
- Calvin, John. *Psychopannychia, in Selected Works of John Calvin: Tracts and Letters*. edits. Henry Beveridge and Jules Bonnet. çev. Henry Beveridge. Grand Rapids, MI: Baker Books House, 1851.
- Calvin, John. *The Institutes of the Christian Religion*. ed. Christian Classics Ethereal Library. çev. Henry Beveridge. Grand Rapids, MI, 1845.

- Camerlynck, A. – Heeren, A. Vander. *Commentarius In Actus Apostolorum*. Brugge: Beyaert Press, 1923.
- Casiday, Augustine. “Church Fathers and The Shaping of Orthodox”. *The Cambridge companion to Orthodox Christian theology*. ed. Mary Cunningham and Elizabeth Theokritoff. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Cassian, St. John. “Konferanslar 2. 7, 9”, t. y.
- Cayrê, Fulbert. *Kilise Babaları'nın Tarihi ve Doktrinleri (I-II-III. Yüzyıllar)*. çev. Mehmet Aydın. I. ve II. Cilt. Konya: Literatürk Academia, 2021.
- Ortaçağ Felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları, 5. Baskı, 2017.
- Cevizci, Ahmet. *Ortaçağ Felsefesi Tarihi*. Bursa: Asa Kitabevi, 2001.
- Celsus, *On the True Doctrine: A Discourses Against the Christians*. çev. R. Joseph Hoffmann. New York: Oxford University Press, 1987.
- Challoner, Richard. *Memoirs of Missionary Priests*. London: Gathered 1741.
- Chanut, L' Abbé. *Le Saint Concile de Trente*. Paris: AeBooks, 1564.
- Chisholm, Hugh (ed.). “John Floyd”. *Encyclopedia Britannica*. 10 Cilt. Cambridge: Cambridge University Press, 1911.
- Cılacı, Osman. “Havâri”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 16/513. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.
- Clairvaux, Bernard. “De Consideratione”. *Opera*. 8 Cilt. Roma: Editiones Cistercienses, 3. Baskı, 1963.
- Clairvaux, Bernard. “In Natali Sancti Victoris: Sermo Primus (On the Anniversary of St. Victor: First Sermon)”. *Opera*. 6. 1. Cilt. 8 Roma: Editiones Cistercienses, 1970.
- Clairvaux, Bernard. “In Vigilia Nativitatis: Sermo Tertius (Third Sermon for The Vigil of The Nativity of The Lord)”. *Opera*. Cilt. 8 Roma: Editiones Cistercienses, 4. Baskı, 1966.
- Clairvaux, Bernard. “Vita Sancti Malachiae (The Life of St. Malachy)”. *Sancti Bernardi Opera*. 8 Cilt. Roma: Editiones Cistercienses, 1970.
- Clement Of Alexandria. *Exhortation to the Heathen*. ANFI, t. y.
- Clement Of Alexandria. *The Instructor*. ANFI, t. y.
- Clement VI (Pierre Roger). *Collationes*. Paris ms, t. y.
- Commission on Worship of the Lutheran Church-Missouri Synod. *Lutheran Worship*. St. Louis: Concordia Publishing House, 1982.

- Colle, Ralph Del. "Miracles in Christianity". *The Cambridge Companion to Miracles*, ed. GRAHAM H. Twelftree. New York: Cambridge University Press, 2011.
- Cooper, J. C. "Stigmata". *Dictionary of Christianity*. London: Fitzroy Dearborn, 1997.
- Craig, W. L. "The Problem of Miracles: A Historical and Philosophical Perspective". *Gospel Perspectives VI. Sheffield*. ed. D. Wenham ve C. Blomberg. UK: JSOT Press, 1986.
- Cruz, Joan Carroll. *Efkariştiya Mucizeleri ve Azizler'in Hayatlarında Efkaristiya Harikaları*. çev. Fr. Vincenzo Rino Succì. İstanbul: Orhan Matbacılık, 2002.
- Crouzel, Henri. *Origen*, çev. A. S. Worral. San Francisco: Harper&Row Press, 1989.
- Cunningham, Lawrence. *A Brief History of Saints*. Australia: Blackwell Publishing, 2005.
- Cybele, Michael ve Bozdemir, Berk. *Fransızca-Türkçe Genel Sözlük*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi, Birinci Baskı, 2009.
- Çankaya, Birsen. *Espanol-Turco Dictionnaire de Bolsillo*. İstanbul: Fono Yayınları, 2000.
- Çelebi, İlyas. "Rüya". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 35/309-310. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.
- Çoban, Bekir Zakir. *Geçmişten Günümüze Papalık*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2020.
- Daniel, Walter. *Vita Ailredi Abbatis Rievall'/The Life of Ailred of Rievaulx*. ed. F. M. Powicke. London: Cistercian, 1950.
- Da Scandiano, Pedra Cappuccino Francesco. *Türkçe-İtalyanca Sözlük*. çev. S. Artemel ve T. Çakın. İzmir: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1966.
- Daspin, Eileen. *The Life of Jesus, Performing Miracles*. New York: The Association of Magazine Media, 2017.
- Davies, Norman vd. *Avrupa tarihi*. Ankara: İmge Kitabevi, 2. Baskı, 2011.
- Defoe, Daniel. *Veba Yılı Günlüğü*. çev. İris Kantemir. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 8. Basım, 2022.
- De Libéra, Alain. *Ortaçağ Felsefesi*. çev. Işık Ergüden. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 1989.

- Demirci, Kürşat. “Antik İnanç ve Kültürlerde Mucize”. *Din Dilinde Mucize*. haz. Ahmet Baydar. 31-41. İstanbul: Kuramer Yayınları, Birinci Basım, 2015.
- Demircan, Adnan. İslam Tarihinin İlk Üç Asrında Mucize Algısı Üzerine Bazı Değerlendirmeler: Din Dilinde Mucize. İstanbul: Kur'an Araştırmaları Merkezi Yayınları, 1. Baskı, 2015.
- Denzinger, Henrico. *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Beyanı de Rebus Fidei et Morum*. ed. Clemens Bannwart. Freiburg: Herder, 1991.
- Delumeau, Jean. *Catholicism Between Luther and Voltaire: A New View of the Counter-Reformation*. London: Westminster Press, 1977.
- Dickson, Renn. *The Life of Thomas Aquinas: A Dissertation of The Scholastic Philosophy of The Middle Ages*. California: University of California Libraries Press, 1848.
- Dinleyici, Mustafa Furkan. *Modern Dönem Kutsal Kitap Eleştirisinin Öncüsü Baruch Spinoza ve Eski Ahit Eleştirisi*. İstanbul: Ayışığıkitapları, 1. Baskı, 2020.
- Dore, Joseph. “Resurrection de Jesus”, *Dictionnaire des Religions (Sous la direction de Paul Poupard)*. II Cilt. Paris, 1993.
- Durmuş, İsmail. “İstidrâc”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 23/328-329. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Dunn, James. “Pentikostçuluk ve Karizma Hareket”. çev. Sibel Sel ve Levent Kınran. *Hristiyanlık Tarihi*. ed. M. Ali Şimşek. 648-652. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2004.
- Duffy, Eamon. *The Stripping of the Altars: Traditional Religion in England c. 1400-c. 1580*. New Haven and London: Yale University Press, 1992.
- Drake, H. A. *A Century of Miracles: Christians, Pagans, Jews, And The Supernatural, 312-410*. New York: Oxford University Press, 2017.
- Dronke, Peter. *Women Writers of the Middle Ages*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.
- Duffin, Jaclyn. *Medical Miracles: Doctors, Saints and Healing in The Modern World*. Oxford: Oxford University Press, 2009.
- Dürüşken, Çiğdem, çev. *Paulus'un Kutsal Görev Gezileri ve Anadolu Halklarına Mektupları*. İstanbul: Homer Yayınları, 2003.
- Dvorník, Francis. *The Ecumenical Councils (Histoire Des Conciles)*. çev. Soeur Jean Marie. Paris: Trustees for Harvard University, 1966.

- Dvorník, Francis ve Jean-Marie, Soeur. *Konsiller tarihi: İznik'ten II. Vati- kan'a*. çev. Mehmet Aydın. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2. Basım, 2019.
- Dyan Elliott. *Proving Woman*, t. y.
- Dyer, Christopher. "English Diet in the Later Middle Ages". *Social Rela- tions and Ideas*. ed. T. H. Aston. 1983.
- Easton, B. S. *Christ In the Gospels*. New York: Charles Scribner's Sons, 1930.
- Edelstein, E. J. ve Edelstein, L. *Asclepios: A Collection and Interpretati- on of The Testimonies*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1945.
- El- Farabi, Ebu Nasr. *El- Medine'tul Fazıla*. çev. Nazif Danışman. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2001.
- Elton, G. R. *Reformasyon Avrupası 1517-1559*. çev. Aziz Yardımlı. İstan- bul: İdea Yayınları, 2012.
- Engelbert Of Admont. "*Tractatus de Gratiis et Virtutibus Beatae Virginis Mariae*". Ms Admont 181, fols. 72v-73v.
- Engelbert Of Admont. *Codes Admontensis*. 398 Cilt. t. y.
- Engelbert Of Admont. *De Gratiis et Virtutibus*. ed. Bernard Pez. Cilt. 6. I c. Thesaurus anecdotorum novissimus, 1721.
- Engelbert Of Admont. *Tractatus de Gratiis et Virtutibus Beatae Virginis Mariae*. In Stift Admont Ms. 181, t. y.
- Erdoğan, Eyüp. *Aristoteles'ten Newton'a: Paradigmatik Bilim Tarihi*. İstan- bul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2009.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet. "Hristiyanlık". *Dinler Tarihi El Kitabı*. ed. Baki Adam. 136-193. Ankara: Grafiker Yayınları, 2. Baskı, 2015.
- Erhat, Azra. *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2015.
- Evans, Craig A. ve Porter, Stanley E. (ed.). "Magic". *Dictionary of New Testament Background*. 928-931. USA: InterVarsity Press, 2000.
- Eymard, Saint Peter Julian. "The Real Presence". *Catholic Truth Society of Oregon*, sy Pr. 138, 1938.
- Farges, Albert ve Jacques, S. P. *Mystical Phenomena Compared with Their Human and Diabolical Counterfeits*. London: Burns, Oates & Wash- bourne, 1926.
- Faure, Paul. *Rönesans*. çev. Hüseyin Boysan. İstanbul: İletişim Yayınları, 1992.

- Fédou, Michel. *The Fathers of the Church in Christian Theology*. Washington, D. C: The Catholic University of America Press, 2019.
- Ferguson, Everett. *Encyclopaedia of Early Christianity*. Oxford: Garland Publishing, 1998.
- Feuerbach, Ludwig. *The Essence of Christianity*. New York: Harper, 1957.
- Finucane, R. C. *Miracles and Pilgrims*. Totowa: N. J. , 1977.
- Filoramo, Giovanni A *History of Gnosticism*. çev. Anthony Alcock. Cambridge: Basil Blackwell, 1991.
- Fournée, Jean. *Le culte populaire des saints en Normandie*. Paris: University of Paris Press, 1973.
- Francis Of Meyronnes. *Sermones de Tempore*. Brussels, 1483.
- Francis Of Meyronnes. *Sermones Quadragesimales*. C. XVII-LXV. Venica, 1493.
- Francis Of Meyronnes. *Sermones Sanctorum et Dominicales per Totum Annum*. Venica, 1493.
- Frodsham, Stanley H. *With Signs Following*. Springfield, MO: Gospel Publishing, 1926.
- Fontanini, Giusto (ed.). *Codex Constitutionum Suos Summi Pontifices Ederunt in Solemni Canonizatione*. Cilt. 1. Roma: Cam. Apostol, 1729.
- Forster, Marc R. *Catholic Revival in the Age of the Baroque: Religious Identity in Southwest Germany, 1550-1750*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
- Fowden, Garth. *The Pagan Holy Man in Late Antique Society*. Oxford: Oxford University Press, 1982.
- Gerdil, Hyacinthe S. *The Anti-Emile: Reflections on the Theory and Practice of Education against the Principles of Rousseau*. çev. William A. Frank. South Bend: St Augustine's Press, 2011.
- Gerhard, Johann. *Logi Theologici*, New York: Nabu Press, 2011.
- Gerard, John. *The Autobiography of an Elizabethan*. ed. Philip Caraman. Londra: Longmans Green and Co. , 1951.
- Gentilcore, David. *From Bishop to Witch: The System of The Sacred in Early Modern Terra d'Otranto*. Manchester: Manchester University Press, 1992.
- Gilkey, Langdon. "Cosmology, Ontology, and the Travail of Biblical Language". *God's Activity in the World: The Contemporary Problem*. ed. Benedikt Göcke. California: Scholars Press, 1961.

- Goff, Jacques Le. *Medieval Imagination*. çev. A. Goldhammer. Chicago, IL: University of Chicago Press, 1982.
- González, Justo L. *The Story of Christianity Volume Two: The Reformation to the Present Day*. Second edition. New York: HarperOne, an imprint of Harper Collins, 2010.
- Gonzalez, Justo L. *A History of Christian Thought: From the Protestant Reformation to The Twentieth Century*. New York: Orbis Books; 1975.
- Goodich, Michael. *Miracles and Wonders: The Development of The Concept of Miracle, 1150-1350*. London and New York: Routledge, 2016.
- Goodich, Michael. *Violence and Miracle in The Fourteenth Century: Private Grief and Public Salvation*. Chicago: University of Chicago Press, 1995.
- Gordon, A. J. *The Ministry of Healing*. Harrisburg, PA: Christian Publishing, 1961.
- Göbekçi, Tufan, çev. *History of Book*. İstanbul: Alfa Yayınları, 3. Baskı, 2021.
- Grant, Robert M. *Miracle and Natural Law in Graeco-Roman and Early Christian Thought*. Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1952.
- Grant, Robert M. *Greek Apologists of the Second Century*. Philadelphia: SCM Press, 2012.
- Gregory The Great. *Dialogi*. II Cilt, t. y.
- Green, Joel B. vd. "Miracles and Miracle Stories". *Dictionary of Jesus and The Gospels*. England: InterVarsity Press, 1992.
- Graetz, M. J. "Miracle, Contemporary Views", Cilt. XII. ty.
- Grıl, Abbé Ch. *Historique Du Concile De Trente*. Paris: Hachette, 1869.
- Grimm, Harold J. *The Reformation Era-1500-1650*. New York: Macmillan Publishing, 1973.
- Gunton, Colin E. *The One, The Three and The Many: God, Creation and The Culture of Modernity*. New York: Cambridge University Press, 1993.
- Gündüz, Şinasi. *Pavlus: Hristiyanlığın Mimarı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 5. Basım, 2001.
- Gündüz, Şinasi. *Din ve İnanç Sözlüğü*. İstanbul: Vadi Yayınları, 1. Baskı, 1998.
- Gündüz, Şinasi. *Hristiyanlık*. İstanbul: İsam Yayınları, 6. Basım, 2017.

- Gürkan, Salime Leyla. “Diğer Dinlerde Mucize”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 30/351-354. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Güngör, Ali İsra. *Vatikan: Misyon ve Diyalog*. İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, 1. Baskı, 2016.
- Güngör, Ali İsra. *Cizvitler*. İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayınları, 2016.
- Güngör, Ali İsra. *Hristiyanlıkta Evanjelik Hareket*. İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayınları, 1. Baskı. 2016.
- Hall, Christopher A. *Kilise Babalarıyla Kutsal Kitap Okumak*. USA: InterVarsity Press, 2003.
- Halevi, Judah. *Three Jewish Philosophers*. çev. I. Heinemann. New York: Athenaum, 1981.
- Hamblin, Robert Lee. *The Spirit Filled Trauma*. Nashville: Broadman Press, 1975.
- Harbison, E. Harris. *The Age of Reformation*. London: Cornell University Press, 1973.
- Harris, M. J. “Miracles”. *Theological Dictionary of the Bible*. ed. W. A. Elwell. USA: Baker Books House, 2001.
- Harrison, N. V. “The Human Person as Image and Likeness of God”. *The Cambridge Companion to Orthodox Christian Theology*, edits. Mary Cunningham and Elizabeth Theokritoff. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Harrison, Peter. *Religion and the Religions in the English Enlightenment*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
- Harsnet, Samuel. *A Declaration of Egregious Popish Impostures*. London: Londra Üiversity College, 1606.
- Hawthorne, Gerald F. , Martin, Ralph P. vd. , “Magic”. *Dictionary of Paul and His Letters*. 580-583. England: InterVarsity Press, 1993.
- Heinz, Gerhard. *Divinam Christianae Religionis Originem Probare: Untersuchung zur Entstehung des Fundamentaltheologischen Offenbarungsstrates der Katholischen Schultheologie*. Mainz: Matthias-Grünwald Verlag, 1984.
- Hermann Of Scheda. *Opusculum de Conversione Sua*. ed. Gerlinde Niemeyer. Weimar: H. Böhlau Nachfolger, 1963.
- Hermann Of Scheda ve Gerlinde Niemeyer. *Opusculum de Conversione Sua*. Weimar, 1963.

- Hobbes, Thomas. *Leviathan*. çev. S. Lim. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2014.
- Hodgson, L. *The Doctrine of the Trinity*. New York: Charles Scribner's Sons, 1944.
- Honorius Augustodunensis. *Hexaameron*. Cilt. 1, 4. PL, t. y.
- Hoffman, Bengt Runs. *Luther and the Mystics*. Minneapolis, MI: Augsburg, 1976.
- Hove, Aloïs van. "La Doctrine de Miracle Chez Saint Thomas". *Revue Néo-Scholastique de Philosophie/ Deuxième Série*, No:15. haz. Marcier Directeur ve Maurice De Wulf. Paris: Louvain, 1927.
- Hugh Of St Victor. *Elucidarium*. 7 Cilt. PL, t. y.
- Hugh Of St Victor. *Elucidationes Variae In Scripturam Moraliter*. PL, 177:613
- Huile, M. Imelda – Regnard, Joel. *A la mémoire de la Vierge Marie*. Fran- sa: Sources Chrétiennes 390, 1993.
- Huizinga, Johan. *Erasmus ve Reform Çağı*. çev. Orhan Düz. İstanbul: Alfa-Tarih, 2020.
- Hume, David. *An Enquiry Concerning Human Understanding*. ed. Norman Kemp. ABD: Bobbs Merrill Indianapolis, 1947.
- Hume, David. *An Enquiry Concerning Human Understanding*. Old Saybrook: Tantor Media, Inc. , 2011.
- Hume, David. *An Enquiry Concerning Human Understanding*. Dover ed. Mineola, N. Y: Dover Publications, 2004.
- Hume, David. *Enquiries Concerning Human Understanding*. ed. L. A. Selby-Bigge. Cilt. 3. Oxford: Oxford University Press, 1975.
- Hume, David. *İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Soruşturma*. çev. Oruç Auroba. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1976.
- Hume (a), David. *İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Soruşturma*. çev. Ferit Burak Aydar. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınlar, 14. Basım, 2024.
- Hume (b), David. *İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Soruşturma*. çev. Münevver Özgen. Bursa: Biblos Kitabevi, 2. basım, 2015.
- Hunt, R. W. "The Disputation of Peter of Cornwall against Symon the Jew". In *Studies in Medieval History presented to Frederick Maurice Powicke*. ed. R. W. Hunt. Oxford: Oxford University Press, 1948.

- Hunter, Archibald Macbride. *The Work And Words of Jesus*. London: SCM Press, 1973.
- Hutton, W. H. *The Lives and Legends of the English Saints*. London: Kessinger Publishing Co, 1903.
- Huyskens, Albert (ed.). *Quellenstudien zur Geschichte der Heilige Elisabeth*. Marburg, 1908.
- Huyskens, Albert. "Vita sanctae Elisabeth". *Zwettl*, t. y.
- Hill, Thomas. *A Quartron of reasons of Catholike Religion*. Antwerp: Priulege, Anno, 1600.
- Hyatt, Eddie L. *2000 Years of Charismatic Christianity*. Florida: by Carisma House A Strang Company, 2002.
- III. Innocent. *Die Register Innozenz' III*. ed. O. Hageneder. 7 Cilt. Roma, 1968.
- Iogna-Prat, Dominique. *Order and Exclusion: Cluny and Christendom Face Judaism, Heresy and Islam (1000-1150)*. çev. G. Robert Edwards. ed. Barbara H. Rosenwein. İthaca: Cornell University Presss, 2002.
- Işık, Aydın. *Vahiy ve Mucize*. ed. Latif Tokat. Ankara: Bilimsel Araştırma Yayınları, 2. Baskı, 2019.
- İbn Sina, *Kitabu'ş Şifa*, Metafizik. çev. Ekrem Demirli ve Ömer Türker. Cilt. I-II. İstanbul: Litera Yayınları, 2005.
- İnalçık, Halil. *Rönesans Avrupası: Türkiye'nin Batı Medeniyetiyle Özdeşleşme Süreci*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1. Baskı, 2011.
- Jackson, Samuel Macauley. *The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge*. New York: Forgotten Books, 2018.
- Jacob, Xavier. *İsa Kimdir? İncil'e Göre*. İstanbul: Ohan Basımevi, 2. Basım, 1992.
- Jacob, Xavier. *Hristiyan Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Ohan Basımevi, 1994.
- Jacquín, Jules. "Eucharistie". *Dictionnaire de Theologie Catholique*. Paris: Librairie, 1858.
- James Of Vitry. *Liber orientalis*. ed. Francis Moschus. Douai, 1597.
- James Of Voragine. *Sermones Quadragesimales, In Ms Stiftsbibliothek Admont 688*. t. y.
- Jean De Joinville. *Life of Saint Louis*. ANFI, t. y.
- Jefferson, Lee M. *Christ the Miracle Worker in Early Christian Art*. Illustrated edition. Minneapolis: Fortress Press, 2014.

- Jensen, Peter. "Calvin, Charismatics, and Miracles". *The Evangelical Quarterly* 51, Moore Theological Colege Newtown, N. S. W. 1979.
- Jillions, John A. "Orthodox Christianity in The West: The Ecumenical Challenge". *The Cambridge Companion to Orthodox Christian Theology*. ed. Mary Cunningham and Elizabeth Theokritoff. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Johannes Of Marienwerder. *Miracula B. Dorotheae*. XIII Cilt. in AA. SS, t. y.
- Johnson, Trevor. "The Recatholicisation of The Upper Palatinate, 1621-1700". *PhD Dissertation Cambridge*. Oxford: Oxford University Press, 1991.
- Buoni, John. *Processus canonizationis*. IX. Cilt. AA. SS, t. y.
- John Of San Gemignano. *Sermones Funebres*. Lyons, 1499.
- Jones, David J. (ed.). *Saint Richard of Chichester: The Sources for His Life*. çev. David Jones. Cilt. 79. Lewes: Sussex Record Society, 1995.
- Kamen, Henry. *The Spanish Inquisition: a Historical Revision*. New Haven: Yale University Press, 1998.
- Kant, Immanuel. *Aydınlanma Nedir? (Fikir Mimarları Dizisi)*. çev. N. Bozkurt. İstanbul: Say Yayınları, 2005.
- Kant, Immanuel. *Religion Within The Bounds of Bare Reason*. Germany: Nicolovius, 1793.
- Kant, Immanuel. *Religion Within the Limits of Reason Alone*. trans. T. M. Greene ve H. Hudon. New York: Harper & Row, 1960.
- Kant, Immanuel. *Saf Aklın Sınırları Dahilinde Din*. çev. S. B. Çağlan. Kon-ya: Literatürk Academia, 2017.
- Kant, Immanuel. *The Critique of Pure Reason*. çev. J. M. D. Meiklejohn. Chicago: Harper & Row, 1971.
- Karadeniz, Osman. *İlim ve Din Açısından Mucize*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2. Baskı, 2018.
- Karagöz, İsmail. *Dini Kavramlar Sözlüğü*. Ankara: DİB Yayınları, 2005.
- Kazımova, Ayten. *Rusça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Fono Yayınları, 2005.
- Kee, Howard Clark. *Miracle In The Early Christian World, A Study In Sociohistorical Method*. London: Yale University Press, 1983.
- Kemp, E. W. *Canonization and Authority in The Western Church*. London: Oxford University Press, 1948.

- Kerenyi, Carl. *In Asklepios: Archetypal Image of The Physician's Existence*. New York, Pantheon/Bollingen Foudation, 1959.
- Ketrzyński, Wojciech (ed.). *Miracula Sancti Stanislai, In Monumenta Poloniae Historica*. IV Cilt. Lvov, 1884.
- Khomych, Taras. "The Concept of Salvation in First Clement". *First Clement*. ed. Theresia Hainthaler, Franz Mali and Gregor Emmenegger. 23-34. Liverpool: Tyrolia, 2014.
- Kılıç, Recep. "Vahiy ve Mucize". *Din Felsefesi*. edits. Recep Kılıç, Mehmet Sait Reçber. 243-248. Ankara: Grafiker Yayınları, 5. Baskı, 2021.
- Kienzle, B. Mayne (ed.). *The Sermon*. Turnhout: Brepols, 2000.
- Kitab-ı Mukaddes Şirketi. *Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil*. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2009.
- Kitab-ı Mukaddes Şirketi. *Tarsuslu Elçi Pavlus*. İstanbul: Ohan Matbacılık, 2. Baskı, 2009.
- Kleinberg, A. "Canonisation Without a Canon". *Procès de Canonisation au Moyen Âge-Medieval Canonisation Processes*. ed. G. Klaniczay. Rome: École française de Rome, 2004.
- Kornrumpf, H. J. *Dictionnaire Universal Langenscheidt*. İstanbul: Altın Kitaplar, 34. Basım, 1966.
- Kraynak, Robert P. *Christian Faith And Modern Democracy: God And Politics In The Fallen World*. Notre Dame, Ind: University of Notre Dame Press, 2007.
- Kruger, Steven. *Dreaming in the Middle Ages*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
- Kung, Hans. *Christianity: Its Essence and History*. çev. J. Bowden. London: SCM Press, 1995.
- Kut, İnci. *Büyük Türkçe-İspanyolca Sözlük*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2003.
- Langenscheidts Universal Wörterbuch*. İstanbul: Altın Kitaplar, 35. Baskı, 1993.
- Kutluer, İlhan. "Determinizm". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 9/215-220. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Kutluer, İlhan. "Pozitivizm". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 34/335-339. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Lacoste, Jean Yves. "Miracles". *Encyclopedia of Christian Theology*. New York: Routledge, 2005.

- Larmer, Robert A. H. *The Legitimacy of Miracle*. Lanham: Lexington Books, 2014.
- Larmer, Robert A. H. *Water Into Wine?: An Investigation of the Concept of Miracle*. Kingston: McGill-Queen's University Press, 1988.
- Lampe, E. L. ve Soergel, P. "Counter Reformation". *New Catholic Encyclopedia*. ed. Berard L. Marthaler. New York: Thomson & Gale Publisher, 2003.
- Laurentin, René. *The Apparitions of the Blessed Virgin Mary Today*. Fransa: Vertitas Publications, 1990.
- Lehner, Ulrich L. "Catholic Theology and the Enlightenment (1670–1815)". *The Oxford Handbook of Catholic Theology*. ed. Lewis Ayres ve Medi Ann Volpe. Oxford University Press, 2011.
- Lindberg, Carter. *Avrupa'da Reform Tarihi: Ortaçağ Avrupası'ndan Modern Avrupa'ya Reformların Tarihçesi*. ed. Silya Zengilli. çev. Özgür Umut Hofaşı. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2014.
- Locke, John. "A Discourse of Miracles John Locke". *The Works of John Locke*. ed. Thomas Tegg, W. Sharpe ve G. Offor Son. V-IX Cilt. London: London Printed for Thomas Tegg, 1823.
- Locke, John. *The Reasonableness of Christianity: With A Discourse of Miracles*. ed. T. Ramsey ve Henry Chadwick. Londra: Literary Licensing, 2013.
- Locke, John. *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*. çev. V. H. Kadiroğlu. İstanbul: Ara Yayınları, 1992.
- Locke, John. *Posthumous Works Mr. John Locke*. London: W. B. , 1706.
- Lockyer, Herbert. *All the Miracles of the Bible: The Supernatural in Scripture: Its Scope and Significance*. 1965th edition. Michigan: Zondervan, 1961.
- Loos, H. Van Der. *Miracles of Jesus: Supplements to Novum Testamentum*. Leiden: Brill Academic Pub, 1968.
- lovelock, James. *Gaia: A New Look at Life on Earth*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- Luciano, Renato ve PINAR, Ramize. *Turco-İtaliano Dizionario Tascabile*. İstanbul: Fono Yayınları, 2004.
- Luther, Martin. *D. Martin Luthers Werke: Kritische Gesamtausgabe: Die Deutsche Bibel*. Cilt. 6. Weimar: Hermann Bohlaus Nachfolger, 1906.

- Luther, Martin. "The Babylonian Captivity of the Churcuh (1520)". *Luther's Works*. ed. Jaroslav Pelikan-Helmut T. Lehmann. Minneapolis: Fortress Press, 1959.
- Luther, Martin. *Doksan Beş Tez: (Latince-Türkçe)*. çev. C. Cengiz Çevik. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2022.
- Luther, Martin. *Martin Luther sammtliche Schriften, St. Louis*. 14 Cilt. MO: Concordia Publishing House, 1880.
- Luther, Martin. *Martin Luther'in Kısa İlmihali: Açıklamalı*. çev. Ari Salmi-nen. İstanbul: Anadolu Ofset, 3. Baskı, 2015.
- Luther, Martin. *The New Testament*. LW: 35:361-362, 1522.
- Macleod, Donald. "The Work of Christ". ed. Matthew Barret. *Reformati-on Theology: A Systematic Summary*, 2017.
- Madrigal, Marc. *Kilise Babaları*. İstanbul: Kitab-ı Mukaddes Yayınevi, 2015.
- Magnus, Albertus. *Summa Theologiae (ca. 1270), II. 8. 30-32*. ed. A. Borgnet. Cilt. 38. Paris: in Opera omnia, 1890.
- Mamytov, Abdimuhamet. *Rus Ortodoks Kilisesi'nde Azizlik*. Ankara: Be-rikan Yayınevi, 2013.
- Marthaler, Berard, ed. *New Catholic Encyclopedia: Ref-Sep*. Subsequent edition Detroit: Cengage Gale, 2002.
- Martyr, Justin. *Dialog*. ANFI, t. y.
- Martyr, Justin. *Dialogue with Trypho*. ANFI, t. y.
- Martyr, Justin. *Second Apology*. ANFI, t. y.
- Martyr, Justin. *The First Apology*. ANFI, t. y.
- Mathews, Thomas F. *The Clash of Gods: A Reinterpretation of Early Chris-tian Art*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 6. Baskı, 2003.
- Mccool, Gerald A. *Nineteenth-Century Scholasticism: The Search for a Uni-tary Method*. New York: Fordham University Press, 1989.
- Mckenzie, John L. "Apostle". *Dictionary of The Bible*. New York: The Bruce Publishing Company, 1965.
- Mclynn, Neil B. *Ambrose of Milan: Church and Court in a Christian Capi-tal*. Berkeley: University of California Press, 1994.
- Mcnally, Robert E. "The Reformation: A Catholic Reappraisal". *Luther, Erasmus and The Reformation*, edits. John C. Olin and James D. Smart. New York: Fordham University Press, 1969.

- Mccready, William. *Signs of Sanctity: Miracles in the Thought of Gregory the Great*. Studies and Texts 91. Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1989.
- Meconi, David. *Patristics: Explore the Timeless Wisdom of the Church Fathers*. New York: Learn25, 2018.
- Menesto, Enrico. *II Processo di Canonizzazione di Chiara da Montefalco*. Spoleto: Fondazione Centro Italiano Di Studi Sull'alto Medioevo, 1984.
- Merlo, Grado. *Eretici e Inquisitori Nella Società Piemontese Del Trecento*. 11 Cilt. Turin: Claudiana, 1977.
- Michel, A. "Concile de Trente". *Dictionnaire de la Théologie Catholique*. Cilt. 15. Paris: Librairie Letouzey Et Ane, 1946.
- Middleton, Conyers. *A Free Inquiry into the Miraculous Powers Which are Supposed to Have Subsisted in the Christian Church*. London, 1844.
- Migne, J. P. (ed.). *Patrologia Latina, Patrologiae Cursus Completus: Series Latina*. Cilt. 217. Paris: Paris Apud Garnier, 1844.
- Moore, John C. *Pope Innocent III and His World*. Aldershot, 1999.
- More, Thomas. *Dialogue of Comfort Against Tribulation*. Auckland, New Zealand: The Floating Press, 2013.
- More, Thomas. *The Catholic Reformation*. New York-London: Routledge, 2002.
- Mozley, John Kenneth. *The Beginnings of Christian Theology*. Cambridge: Cambridge University Press, 1931.
- Muchembled, Robert. *Popular Culture and Elite Culture In France, 1400-1750*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1985.
- Mullin, Robert Bruce. *Miracles and Modern Religious Imagination*. London: Yale University Press, 1996.
- Mullin, Robert Bruce. *Horace Bushnell and the Question of Miracles*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Murphy, Nancey. "Divine Action in the Natural Order: Buridan's Ass and Schrödinger's Cat". *Chaos and Complexity: Scientific Perspectives on Divine Action*, ed. J. Robert Russell, A. R. Peacocke ve Nancey Murphy. Roma: Vatican Observatory Publications, 1995.
- Müller, Friedrich Max. *Thoughts on Life and Religion*. Germany: Outlook Verlag GmbH, 2020.

- Neuner, J. , ve J. Dupuis. *The Christian Faith in the Docktrinal Documents of Catholic Church*. ed. Jacques Dupuis. New York: Alba House, 2000.
- Nick, Joe. *Real-Life X-Files: Paranormal'i Araştırmak*. Lexington: Kentucky Üniversitesi Yayınları, 2001.
- Numan, Philips. *Miracles Lately Wrought By The Intercession of The Glorious Virgin Marie, at Montiaigu, nere unto Sichem in Brabant*. çev. Robert Chambers. Antwerp, Priuilege, Anno, 1606.
- Occhioni, Nicola. *Il processo per la Canonizzazione di St. Nicola da Tolentino*. Roma, 1984.
- O'connor, Thomas. *An Irish Theologian in Enlightenment France: Luke Joseph Hooke*. İrlanda: Four Courts Press, 1995.
- Okoye, John. *Biblical and Pastoral Reflection on the Catholic Charismatic Renewal*. Enugu: Snaap, 2000.
- Olson, Roger E. *Hristiyan İlahiyatının Hikayesi Gelenek ve Reformun Yirmi Yüzyılı*. çev. Ken Wiest. İstanbul: Haberci Basın Yayın, 2020.
- O'Neill, Micheal. *Exploring the Miraculous*. Huntington: Our Sunday Visitor, 2015.
- O'malley, John W. *Trent and All That Renaming Catholicism in the Early Modern Era*. Cambridge: Harward University Press, 2000.
- Origen. *Against Celsus*. ANFI, t. y.
- Otto, Rudolf. *Outline of Otto's Concept of The Numinous*. trans. John W. Harvey. Oxford: Oxford University Press, 1923.
- Oyer, John S. *Lutheran Reformers Against Anabaptists: Luther, Melancthon and Menius and the Anabaptists of Central Germany*. Reprint, Dordrecht: Springer Sciece + Business Media, 2001.
- Ozment, Steven. *Age of Reformation 1250-1550-An Intellectual And Religious History of Late Medieval And Reformation Europe*. USA: Yale University Press, 1980.
- Ökten, Kaan H. *Hristiyanlıkta İnancın Yenilenmesi: Luther'in Teolojik Tezleri ve Toplumsal Yansımaları*. İstanbul: Mavi Ada Yayıncılık, Birinci Basım, 2000.
- Packer, J. I. *131 Christians Everyone Should Know*. edits. Mark Galli and Ted Olsen. 1st edition. Nashville, Tenn: Holman Reference, 2000.
- Padgett, Alan G. "Miracles as Evidence for the Existence of God". *Philosophy: Religion*. ed. Donald M. Borchert. Farmington Hill, MI: Macmillian, 2017.

- Paine, Thomas. *Akıl Çağı (The Age of Reason)*. çev. Ali İhsan Dalkıç. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.
- Pallavicini, Sforza. *Histoire du Concile de Trente*. Montrouge: AbeBooks, Montrouge.
- Papanikolaou, Aristotle. "Personhood and Its Exponents in Twentieth-Century Orthodox Theology". *The Cambridge Companion to Orthodox Christian Theology*. ed. Mary Cunningham ve Elizabeth Theokritoff. Cambridge Companions to Religion. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Park, Katharine. "Medicine and Society in Medieval Europe, 500-1500". *In Medicine in Society*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
- Parladır, Selahattin. "İslam'da Dua". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 9/530-535. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Parker, Thomas Henry L. *Portrait of Calvin*. Philadelphia: The Westminster Press, 1954.
- Pascal, Blaise. *Thoughts*. Garden City: NY Doubleday, 1961.
- Patschovsky, Alexander. *Die Anfänge Einer Ständigen Inquisition in Böhmen*. Cilt. 90. Berlin: De Gruyter 1975.
- Paulinus Of Nola. *Epistolae*. ANFI, t. y.
- Pedro De Ribadeneira. *The Life of The Holy Patriarch St. Ignatius of Loyola, author, and founder of The Society of Jesus*. çev. S. T. M. Walpole. London: English College Press, 1616.
- Peter The Venerable. "Adversus Iudeorum Inveteratam Duritiem". *Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis*. ed. Yvon Fridman. Turnhout: Brepols, 1983-1985.
- Peter The Venerable. "Sermo in Laudem Sepulchri Domini". *Petri Venerabilis Sermones Tres*. ed. Giles Constable. Cilt. 64. Revue Bénédictine, 1964.
- Peterson, Michael ve Hasker, William. *Akıl ve İnanç: Din Felsefesine Giriş*. İstanbul: Küre Yayınları, Onbirinci Basım, 2021.
- Perschbacher, Wesley J. *The New Analytical Greek Lexicon*. USA: Hendrickson Publishers, 1990.
- Piazzi, Daniele. *Omobono di Cremona: Biografie dal XIII al XVI Secolo: Edizione, Traduzione e Commento*. çev. Brenda Bolton. Cremona: Diocesi di Cremona, 1991.

- Pin, Louis Ellies Du. *Histoire du Concile de Trente*. Brüksel: Kessinger Publishing, LLC, 1721.
- Pizzatti, Anna. 16. Yüzyıl-Rönesans Çağı. ed. Umberto Eco. çev. Adnan Tonguç. İstanbul: Alfa-Tarih, 2019.
- Polat, Bayram. *Evanjelik Bir Hareket Metodist Kilisesi*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008.
- Polat, Kemal. *Katolik Hristiyanlık'ta Azizlik ve Azizler*. Ankara: Salkımsöğüt Yayınları, 1. Basım, 2008.
- Pope Paul VI. *Encyclical Mysterium Fidei*. 1965.
- Porter, Dorothy- PORTER, Roy. *Doctors, Politics and Society: Historical Essays*. Rodop: London University College, 1993.
- Poulain, A. "Mystical Stigmata". *Catholic Encyclopedia*. Cilt. 14. New York: Robert Appeton Company, 1912.
- Poole, Micheal. *Mucizeler: Bilim, Kutsal Kitap ve Yaşanmış Olaylar*. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2008.
- Pyle, Andrew. *Malebranche: Arguments of the Philosophers*. London: Routledge, 2003.
- Rabinowitz, L. I. "Miracle, in the Talmud". XII Cilt. t. y.
- Remus, H. E. "Miracle". *Encyclopedia of Early Christianity*, çev. Everett Ferguson. II Cilt. London: Garland Publishing, 1997.
- Richardson, Alan. *The Miracle Stories of the Gospels*. Revised edition. Canterbury: Hymns Ancient & Modern Ltd, 2012.
- Riley, Patrich. "'Malebranche's Moral Philosophy: Divine and Human Justice'". S. Nadler, ed. *The Cambridge Companion to Malebranche*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- Rodkinson, Michael Levi. *New Edition of the Babylonian Talmud*. Cilt. 5-6. New York: HardPress, 2018.
- Roebuck, Carl. "The Asklepion and Lerna". *Corinth*. Cilt. 14. Princeton: American School of Classical Studies at Athens, 1951.
- Ronan, Colin. *Bilim Tarihi: Dünya Kültürlerinde Bilim Tarihi ve Gelişimi*. çev. Ekmelettin İhsanoğlu ve Feza Günergün. Ankara: Tubitak Yayınları, 2003.
- Rosa, Mario. "The Catholic Aufklärung in Italy". *A Companion to the Catholic Enlightenment in Europe*. ed. U. L. Lehner ve M. Printy. Leiden: Brill Academic Pub, 2010.

- Rusecki, M. *Cud Wchrzes Cijan Stwie (Miracle in Christianity)*. Lublin: TN KUL, 1996.
- Russell, J. Robert. "Divine Action and Quantum Mechanics". *Philosophy, Science and Divine Action*, ed. F. LeRon Shults, Nancey Murphy ve J. Robert Russell. Boston: Koninklijke Brill, 2009.
- Russel, Josiah C. "The Canonization of Opposition to the King in Angevin England". *Anniversary Essays in Medieval History/By Students of Charles Homer Haskins*. ed. Charles H. Taylor ve John L. LaMonte. 279-290. Boston: Houghton Mifflin Company, 1929.
- Ryan, F. J. *Protestant Miracles*. Stockton: Record Publishing Co. Printers, 1899.
- Neapoli, S. Thomaе. *Miracula ex processu Thomaе*. C. I. AA. SS, t. y.
- Saadia, Gaon. *The Book of Beliefs and Opinions*. London: New Haven Press, 1976.
- Sâbûnî, Nûrettin. *el-Bidâye fi usûli'd-din (Maturidiyye Akaidi)*. çev. Bekir Topaloğlu. Ankara: Lâleli Kitabevi, 1979.
- Saint Augustinus, Aurello. *True Religion*. CSEL, t. y.
- Salimbene De Adam. "Cronica". *Scriptores*, edit. Oswald Holder-Egger. Cilt. 32. Hannover: MGH, 1913.
- Sarbacker, Stuart. "Rudolf Otto and The Concept of The Numinous". *Oxford Research Encyclopedia of Religion*. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- Sasse, Hermann. *Luher's Contention Fort he Real Presence in the Sacrament of the Altar*. Minneapolis, Minnesot: Augsburg Publishing House, 1959.
- Sarı, Eren. *Efsaneler*. Antalya: Net Medya Yayıncılık, Birinci Baskı, 2017.
- Schaff, Philip (ed.). *A Select Library of The Nicene and Post-Nicene Fathers*. London: Grand Rapids, MI, 1956.
- Schaff, Philip, "Augustine: On The Profit of Believing". *A Select Library of The Nicene and Post-Nicene Farhers of The Christian Church Series*, ed. M. Grand Rapids ve W. M. B. Eardmans, Cilt. 2. Buffalo: The Christian Literature Company, 1956.
- Scholz, Franz. *Benedikt Stattler und Die Grundzüge Seiner Sittlichkeitslehre Unter Besonderer Berücksichtigung der Doktrin von der Philosophischen Sünde*. Freiburg: Herder, 1957.
- Schroder, Reverend H. J. *The Canons and Decrees of The Council of Trent*. North Carolina: Martino Fine Books, 2011.

- Scott, Robert A. *Miracle Cures: Saints, Pilgrimage and The Healing Powers of Belief*. Berkeley: University of California Press, 2010.
- Seeskin, Kenneth. "Miracles in Jewish Philosophy". *The Cambridge Companion To Miracles*. ed. Graham H. Twelftree. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
- Seitz, Otto. *Der authentische Text der Leipziger Disputation*. 1519; Berlin: C. A. Schwatschke, 1903.
- Shaw, Jane. *Miracles in Enlightenment England*. New Haven: Yale University Press, 2006.
- Sheldon, Richard. *Survey of The Miracles of The Church of Rome*. London: Londra University Press, 1616.
- Shewring, W. H. *The Passion of Perpetua and Felicity*. London: MM Paperback, 1931.
- Siemers, Clement. *Histoire de l'Eglise Chretienne*. Paris: Hachette, 1857.
- Sigal, A. *L'homme et le Miracle Dans la France Médiévale (XIe-XIIe siècle)*. Paris: Cerf, 1985.
- Sıwek, P. "Stigmatization". *New Catholic Encyclopedia*. 13/530. USA: Thomson/Gale Group, 2002.
- Skinner, Quentin. *Modern Siyasal Düşüncenin Temelleri Birinci Cilt: Rönesans*. ed. Gülben Salman. çev. Eren Buğlalılar ve Barış Yıldırım. İstanbul: Phoenix, 1. Basım, 2014.
- Smith, Earl Baldwin. *Early Christian Iconography and A School of Ivory Carvers in Provence*. Princeton: Princeton University Press, 1918.
- Soergel, Philip M. *Wondrous in His Saints: Counter-Reformation Propaganda in Bavaria*. Berkeley: University of California Press, 1993.
- Sormunen, Eino. *Martin Luther: Kutsal İnanç Adamı*. çev. Pekka Karvainen. İstanbul: Gerçeğe Doğru Kitapları, 2. Baskı, 2011.
- Southern, Richard W. *The Making of The Middle Ages*. London: Cresset Library, 1953.
- Spinoza, Baruch, *Teolojik-Politik İnceleme*. çev. C. K. Akal ve R. Ergün. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2016.
- Spurgeon, Charles Haddon. *Sermon Notes: Old Testament*. Cilt. 2. Hollanda: Importantia Publishing, 2006.
- St. Ambrose. *Epistles*. ANFI, t. y.
- Stapleton, Thomas. *A Fortresse of The Faith First Planted Amonge Us Englishmen*. Antwerp: Priuulege, Anno, 1565.

- Stapleton, Thomas. *The Historie of The Churche of Englande: Compiled By Venerable Bede*. Antwerp: Priuilege, Anno, 1565.
- Steinmetz, David C. "The theology of John Calvin". *The Cambridge Companion to Reformation Theology*. ed. David Bagchi ve David C. Steinmetz. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Strochmaier, Gotthard. *Avicenna*. çev. C. H. Beck. Münih: Bibliotheca Orientalis, 1999.
- Skurat, Konstantin Efimoviç. *O Svyatom Pravoslavii*. Moskova: İzdatelstvo Pro-Press, 2002.
- Sulpicius Severus. *Life of Martin*, t. y.
- Swinburne, Richard. *The Concept of Miracle*. ed. W. D. Hudson. New York: Macmillian Press, 1970.
- Swinburne, Richard. *Mucize Kavramı*. çev. Aydın Işık. İstanbul: İz Yayıncılık, 2024.
- Tanilli, Server. *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası: İnsanlık Tarihine Giriş*. İstanbul: Say Yayınları, 1991.
- Tanner, Norman P. *Decrees of the Ecumenical Councils Vol I-II*. London: Sheed & Ward and Georgetown University Press, 1990.
- Taylan, Necip. *İslam Düşüncesinde Din Felsefeleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1994.
- Taylor, Charles. *A Secular Age*. Cambridge: MA, 2007.
- Tertullianus. *Apologeticum*. Ante-Nicene Christian Library, t. y.
- Thavis, John. *The Vatican Prophecy: Investigating Supernatural Signs, Apparitions and Miracles in The Modern Age*. New York: Viking, 2015.
- Thurner, Martin. "Mucize". *İslamiyet-Hristiyanlık Kavramları Sözlüğü*. 2/558-559. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, Birinci Basım, 2013.
- Thomas Agnı De Lentino. *Vita Petri Martyrii*. III Cilt. AA. SS, t. y.
- Thomas Of Celano, *St. Francisci Assisiensis: Vita Et Miracula*. Berlin: Nabu Press, 2011.
- Thomas De Cantulupe. *Acta Sanctorum*. 1 Cilt. Henceforth AASS, October.
- Thurston, Herbert. *The Physical Phenomena of Mysticism*. Chicago: Roman Catholic Books, 2007.
- Tillich, Paul. *Systematic Theology*. I Cilt. London: University of Chicago Press, 1953.

- Toland, John. *Christianity Not Mysterious*. New York: Garland Publishing, 1978.
- Trench, Richard Chenevix. *Notes on the Miracles of Our Lord*. London: Kegan Paul, Trench, Trübner&Co. , 1895.
- Trueman, Carl R. ve Eunjin Kim. "The Reformers and Their Reformations". ed. Matthew Barret. *Reformation Theology: A Systematic Summary*, 2017.
- Tümer, Günay. *Hristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 5. Baskı, 2021.
- Tümer, Günay. "Cizvitler". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 8/40-42. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- Twelftree, Graham. *Jesus the Miracle Worker*. Illinois: InterVarsity Press, 1999.
- United Methodist Church. *The Book of Discipline of The United Methodist Church*. Nashville: The United Methodist Publishing House, 1992.
- Vauchez, André. *Sainthood in the Later Middle Ages*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- Vegio, Maffeo. "Vita Coelestini V". *Monumenta Coelestiniana. Quellen zur Geschichte des Papstes Coelestin V*. ed. Franz X. Seppelt. Paderborn, 1921.
- Venerable Peter. *De miraculis, PL, 938A*, t. y.
- Vidman, Ladislav. *Sylloge Inscriptionum Religionis Isiacae Et Sarapiacae*. Berlin: De Gruyter, 1969.
- Waardenburg, Jacques. "Reform". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 34/533-534. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Wallace, Irving. *The Word*. London: Corgi Books, 1972.
- Wallace, Ronald S. "Calvin's Doctrine of the Word and Sacraments". *Grand Rapids*. MI: Wm. B. Eerdmans, 1957.
- Walzer, Arthur E. *George Campbell: Rhetoric in the Age of Enlightenment*. Albany: State University of New York Press, 2003.
- Ward, Benedicta. *Miracles and the Medieval Mind: Theory, Record and Event 1000–1215*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1982.
- Ward, Benedicta. "Miracles in The Middle Ages". *The Cambridge Companion to Miracles*. ed. Graham H. Twelftree. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

- Ward, Benedicta. "Monks and Miracle". *Miracles in Jewish and Christian Antiquity: Imagining Truth*, edit. John C. Cavadini. Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1999.
- Weber, Alfred. *Felsefe Tarihi*. çev. H. Vehbi Eralp. İstanbul: Sosyal Yayınları, 5. Baskı, 1998.
- Weber, Max. *Din Sosyolojisi*. çev. Latif Boyacı. İstanbul: Yarı Yayınılık, 1. Baskı, 2012.
- Weston, William. *The Autobiography of an Elizabethan*. ed. Philip Carman. London, Longmans Green and Co. , 1955.
- Whalen, John P. "Stigmatization". *New Catholic Encyclopedia*. Cilt. 13. Washington: The Catholic University of America Press, 1967.
- Wharton, Annabel Jane. "The Baptistery of The Holy Sepulcher in Jerusalem and Politics of Sacred Landscape". *DOP*. Washington: Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies, 1992.
- William Champeaux. *Dialogus inter Chrisitanum et Judaeum de Fide Catholica*, PL, t. y.
- William Of Tocco. *Vita Thomae, in Fontes Vitae S. Thomae Aquinatis*. ed. Dominic Prümmer. Toulouse, 1911.
- William Of Tocco ve Dominic Prümmer. *Documenta de B. Odone*. Toulouse, 1911.
- Woodhead, Linda. "Christianity". *Religions in the Modern World*. ed. Linda Woodhead. New York: Routledge, 2006.
- Woodward, K. *Making Saints: How the Catholic Church Determines Who Becomes a Saint, Who Doesn't, and Why*. New York: Touchstone, 1996.
- Worsley, Edward. *A Discourse of Miracles Wrouht In The Roman Catholick Church*. Antwerp: Priuilege, Anno, 1676.
- Wright, T. "Miracles". *Dictionary of Christ and The Gospels*. Edinburgh: T. &T. Clark, 1908.
- Wycliffe, John. *Triologus*. ed. Gotthard Lechler. Oxford: Religious Tract Society, 1969.
- Youngblood, Ronald F. ve Bruce, F. vd. (ed.). *Nelson's Illustrated Bible Dictionary*. New and Enhanced Edition. Nashville: Thomas Nelson, 2014.
- Yves, Jean. "Miracles". *Encyclopedia of Christian Theology*. New York: Routledge, 2005.

- Ziegler, Donald Jenks. *Great Debates of the Reformation*. New York: Random House, 1969.
- Zusne, Leonard ve Warren, H. Jones. *Anomalistik Psikoloji: Büyüülü Düşünme Üzerine Bir Çalışma*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 1989.
- Zwingli, Ulrich. "A Short and Clear Exposition of the Christian Faith". *On Providence and Other Essays*, ed. Samuel Macauley Jackson ve William John Hinke. Durham: N. C. : Labyrinth, 1983.
- Zwingli, Ulrich. *Commentary on True and False Religion*. ed. Samuel Macauley Jackson ve Clarence Nevin Heller. Durham: N. C. : Labyrinth, 1981.
- Zwingli, Ulrich. *The Latin Works*. çev. Samuel Macauley Jackson ve William John Hinke. Cilt. 3. Philadelphia: Heidelberg Press, 1929.

Dergi ve Makaleler

- Ahern, Eoghan. "Bede's Miracles Reconsidered". *Early Medieval Europe* 26/3 (2018), 282-303.
- Arbesmann, Rudolf. "The Concept of 'Christus Medicus' in St. Augustine". *Traditio* 10/0 (1950), 1-28.
- Akdemir, Ferhat. "Aydınlanma ve Modernitenin Romantik Eleştirmeni: Jean Jacques Rousseau". *Ekev Akademi Dergisi* 14/44 (2010), 61-72.
- Amundsen, Darrel W. "Medical Deontology and Pestilential Disease in the Late Middle Ages". *Journal of the History of Medicine* 1/32 (1977), 355-472.
- Ancelet-Hustache, J. "Elisabeth de Thuringe". *Dictionnaire d'Histoire et Géographie Historique* 15/1 (1963), 1-766.
- Aydın, Metin. "Tanrı'ya İnanmayan Mutlu Olamaz mı?: Aristoteles, İbn Miskeveyh, Thomas Aquinas". *Felsefe/Düşünce Dergisi* 2/74 (2021), 199-227.
- Babcock, William S. "MacMullen on Conversion: A Response", In *The Second Century*. *A Journal of Early Christian Studies* 5/1 (1986), 82-89.
- Bebek, Adil. "Kelam Literatürü Işığında Mucize ve Hz. Muhammed'e Nispet Edilen Hissi Mucizelerin Değerlendirilmesi". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/18 (2000), 121-148.

- Bıyık, Mustafa. "Katolik Tiranlığından Protestan Teokrasisine John Calvin ve Cenevre Modeli". *Dini Araştırmalar* 8/22 (2005), 41-62.
- Boyd, R. L. F. "Faith in this Space Age". *Journal of the Transactions of the Victoria Institute* 93/1 (1963), 22-37.
- Blumenfeld-Kosinski, Renate. "Miracles and Social Status in the Middle Ages". *Journal of medieval and humanistic studies* 19/1 (2010), 231-234.
- Bloch, Marc (ed.). "La Vie de S. Edouard le Confesseur par Osbert de Clare". *Analecta Bollandiana* 41/1 (1923), 75-77.
- Botica, Aurelian. "Revisiting Luther's Theology of the Eucharist". *Perichoresis* 5/1 (2007), 97-115.
- Carey, Benedict. "Do You Believe in Magic?". *New York Times* 27 (2007), Americas.
- Christopher Of Parma. "Vita Ioachimi Senensis". *Analecta bollandiana* 13/1 (1894), 383-397.
- Copeland, Clare. "Saints, Devotions and Canonisation in Early Modern Italy: Saints, Devotions and Canonisation". *History Compass* 10/3 (2012), 260-269.
- Cox, Noel. "The Anglican Church and Its Decision-Making Structures". *SSRN Electronic Journal* 1/2 (2008), 1-8.
- Cumont, Franz. "Les Actes de S. Dasius". *Analecta Bollandiana* 16/1 (1897), 5-16.
- Çevik, Mustafa. "David Hume'da Mucize ve Nedensellik". *Beytül Hikme An International Journal of Philosophy* 2/2 (2012), 40-49.
- Dewar, William. "What is a Miracle?" *The American Journal of Theology* 8/2 (1994), 240-255.
- Dönmez, Süleyman. "Orta Çağ Felsefesi Bir Hristiyan Felsefesi Midir?" *Felsefe Dünyası* 2/40 (2004), 94-107.
- Dragulinescu, Stefan. "Thomas of Hereford's miracles – between Aquinas and Augustine". *Journal of Medieval History* 44/5 (2018), 543-568.
- Dumeige, Gervais. "Le Christ Médecin". *Rivista di Archeologia Cristiana*, 1/1-4 (1972), 407-425.
- Duran, Asim. "Aydınlanma Ve Kutsal Kitap Yorumunun Tarihsel Dönüşümü". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 17/2 (2017), 111-128.

- Dyer, Christopher. "Changes in Diet in the Late Middle Ages: The Case of Harvest Workers". *The Agricultural History Review* 36/1 (1988). 21-37.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet. "Doğu-Batı Kiliselerinin Ayrılış Sebepleri". *Dini Araştırmalar Dergisi* 2/5 (1999), 387-413.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet. "Ekemek-Şarap Ayini (Evharistiya) Konusunda Katolikler ile Protestanlar Arasındaki Anlayış Farklılıkları". *AÜİF Dergisi* XXXIX (1999), 439-454.
- Erbaş, Ali. "Pavlus'a Göre "Diriliş" ve "Ruhun Ölümsüzlüğü" Meselesi", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/1 (2001), 1-22.
- Emen, Huriye. "Tasavvuf ve Tarikatlarda Güzel Koku: Osmanlılarda Tasavvufi ve Dini Mekânlarda Güzel Koku Kullanımına Dair Değerlendirme", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 101/1 (2022), 441-455.
- Engelbert Of Admont. "De Gratiis et Virtutibus". B. V. M. , IV. 3. ed. Bernard Pez. *Thesaurus Anecdotorum Novissimus* 6/1 (1721-1729).
- Finucane, R. C. "The Use and Abuse of Medieval Miracles". *History* 60/198 (1975), 1-10.
- Fischer, Steven. "Dreambooks and the Interpretation of Medieval Literary Dreams". *Archiv für Kulturgeschichte* 65/1 (1983), 1-20.
- Flory, D. "The Social Uses of Religious Literature: Challenging Authority in the Thirteenth-Century Marian Miracle". *Essays in Medieval Studies* 13/1 (1996), 231-234.
- Gentilcore, David. "Missionary Strategies, Methods and Impact in the Kingdom of Naples, 1600-1800". *Journal of Ecclesiastical History* 45/2 (1994), 269-296.
- Guttmann, Alexander. The Significance of Miracles for Talmudic Judaism, *Hebrew Union College Annual* 20/1 (1947), 363-406.
- Gündüz, Şinasi. "Yahudilik ve Hristiyanlıkta Geleniğin Yeri". *Din ve Gelenek: Tartışmalı İlmi Toplantı* (2011), 59-71.
- Güre, Mustafa. "Hristiyan Erken Döneminde Kilise Babalarının Kilise Hakkındaki Temel Görüşleri", *Dini Araştırmalar* 24/61 (2021), 519-542.
- Hamblin, Robert Lee. "Miracles in the Book of Acts | Preaching Source". *Southwestern Journal of Theology* 1/17 (1974), 1-5.

- Hardon, John A. "The Miracle Narratives in The Acts of The Apostles". *The Catholic Biblical Quarterly, catholic Biblical Association* 16/3 (1954), 303-318.
- Hayden, F. S. "Eulogium Chronicon". *Rolls Series* 9/3 (1858-1863), 1-111.
- Jelly, Frederick. "Discerning the Miraculous: Norms for Judging Apparitions and Private Revelations". *Marian Studies* 44/8 (1993), 41-55.
- Jensen, Peter. "Calvin, Charismatics and Miracles". *The Evangelical Quarterly* 51/3 (1979), 131-144.
- Justice, Steven. "Did the Middle Ages Believe in Their Miracles?" *Representations* 103/1 (2008), 1-29.
- Langerman, YT. "Maimonides and Miracles: The Growth of A (dis)belief". *Jewish History* 18/1 (2004), 147-172.
- Landreth, Gordon. "An Opportunity for the Creative and Persistent". *The Christian Graduate* 25/4 (1972), 107-108.
- Larmer, Robert. "Miracles, Divine Agency, and the Laws of Nature". *Toronto Journal of Theology* 27/2 (2011), 267-290.
- Lensch, Christopher. "The Morning Star of The Reformation: John Wycliffe". *Western Reformed Seminary Journal* 3/2 (1996), 1-7.
- Loomis, C. Grant. "The Miracle Traditions of the Venerable Bede". *The University of Chicago Press on behalf of the Medieval Academy of America* 21/4 (1946), 404-418.
- Mariano D'alatri. "Culto Dei Santi ed Eretici in Italia nei Secolo XII e XIII". *Collectanea francescana* 45/1 (1975), 259-268.
- Mayer, Jean François. "II. Vatikan Konsili'nden Sonra Hristiyan Dünyasındaki Yeni Temayüller ve Gelişmeler". *Divan Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi* 5/9 (2000), 75-112.
- McCreedy, William. "Signs of Sanctity: Miracles in the Thought of Gregory the Great. Studies and Texts 91". *Pontifical Institute of Medieval Studies* 85/2 (1990), 371-375.
- Mckenna, J. W. "Popular Canonization as Political Propaganda: The Cult of Archbishop Scrope". *Speculum* 45/4 (1970), 608-623.
- Mcgrath, A. E. "A Critical Assessment of the So-called «Medieval Augustinian Tradition» on Justification", *Peeters Publishers* 31/3/4 (1981), 247-267.

- Meyvaert, Paul. "In Speculum". *A Journal of Medieval Studies* LII/3 (1977), 546-548.
- Michael, Emily. "John Wyclif on body and mind". *Journal of the History of Ideas* 64/3 (2003), 343-360.
- Mollat, Guillaume. "L'oeuvre Oratoire de Clémet VI". *Archives d'Histoire Doctrinale et Littéraire du Moyen Âge* 3/1 (1928), 239-274.
- Mulder, J. F. K. "John Calvin and the Accursed Idolatry of the Papal Mass". *Koers-Bulletin for Christian Scholarship* 79/4 (2014), 1-9.
- Mullett, Michael. "Luther Tutucu mu Devrimci mi?". çev. Fatmagül Berktaş. *Tarih ve Toplum* 1/4 (1984), 19-24.
- Musset, P. Henri. "Histoire du Christianisme: Specialement en Orient". *Jerusalem* 2/1 (1948), 339-340.
- Olgun, Hakan. "Hristiyanlıkta Reform ve Protestanlık". *Fecre Doğru* 6/7 (2001), 12-20.
- Olgun, Hakan. "Protestan Ahlakiliği Sorunu ve Philip Melanchthon". *Milel ve Nihal* 2/1 (2004), 115-144.
- Özalp, Hasan. "Tanrı Hakkında Konuşa(ma)mak: Plotinus'da Negatif Teoloji", *Turkish Studies* 10/12 (2015), 735-748.
- Özalp, Mürsel. "Papanın Yanılmazlığı Doktrini ve I. Vatikan Konsili: Taraflar, Tartışmalar ve Ultramontanizmin Zaferi", *KATÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/2 (2014), 115-145.
- Padgett, Alan G. "Miracles as Evidence for the Existence of God". *Faculty Publications* (2017), 131-145.
- Patschovsky, Alexander. "Strassburger Beginnenverfolgungen im 14. Jahrhundert". *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 30 (1974).
- Pawlikowski, Jakub. "The History of Thinking About Miracles in The West". *Southern Medical Journal* 100/12 (2007), 1229-1235.
- Pease, Arthur Stanley. "Medical Allusions in The Works of St. Jerome". *Harvard Studies in Classical Philology* 25/1 (1994).
- Peterborough, Benedict. "Materials for the History of Thomas Becket". ed. J. C. Robertson. *Rolls Series* 7/67 (1875-1885).
- Plantinga, Alvin. "What is 'Intervention'?" *Theology and Science* 6/4 (2008), 369-401.
- Riddle, John M. "Theory and Practice in Medieval". *Viator* 5 (1974).

- Robinson, James C. "Materials for the History of Thomas Becket". *Re-rum Britannicarum Medii Aevi Scriptores* 7/2 (1885 1875).
- Russel, Josiah C. "The Canonization of Opposition to the King in Angevin England". ed. C. H. Taylor. *Anniversary Essays in Medieval History*, 1929.
- Sayar, Süleyman. "Prof. Dr. Günay Tümer'e Göre 'Hristiyanlıkta ve İslam'da Hz. Meryem'". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/ 7 (1998), 399-408.
- Saer, David P. "Sanctification in Lutheran Theology". *Concordia Theological Quarterly* 40/2-3 (1985), 181-195.
- Schmidt, James. "What Enlightenment Project?" *Political Theory* 28/6 (2000).
- Schmitt, Yann. "Hume On Miracles: The Issue of Question-Begging". *Forum Philosophicum* 17/1 (2012).
- Shanzer, Danuta. "So many Saints-So Little Time: The Libri Miraculorum of Gregory of Tours," *Journal of Medieval Latin* 13/1 (2003), 19-60.
- Semeria, G. M. "Les Actes des Apôtres". *Revue Biblique* 4/1 (1985).
- Sulmasy, Daniel. "What Is a Miracle?" *Southern Medical Journal* 100/12 (2007), 1223-1228.
- Şahin, Osman – Oymak, İskender. "Fransa'da Jansenizmin Gelişimi ve Sonu". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 32/1 (2021), 251-264.
- Tarakçı, Muhammet. "Hristiyanlıkta Logos Doktrini". *Milel ve Nihal* 8/1 (2011), 201-24.
- Tarakçı, Muhammet. "Kalvinizm'de Kader Anlayışı". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/2 (2010), 93-119.
- Taşpınar, İsmail. "Katolik Kilisesi'nin Modern Dünyaya Uyumu: II. Vatikan Konsili ve Katoliklerin Yaklaşımı". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/41 (2011), 107-120.
- Theilmann, John M. "English Peasants and Medieval Miracle Lists". *The Historian* 52/2 (1990).
- "The Christian Graduate". 25/4 (1972).
- Ünal, Banu. "Anselm of Canterbury and Scholastic Thought". *International Scientific And Vocational Journal (Isvos Journal)* 2/2 (2018), 93-98.

- Vauchez, André. "Les Stigmates de Saint François et Leurs detracteurs". *Melanges de l'Ecole Française de Rome Moyen Âge/Année* 80/2 (1968), 595-625.
- Wachter, Daniel Von. "Miracles Are Not Violations Of The Laws Of Nature Because The Laws Do Not Entail Regularities". *European Journal For Philosophy Of Religion* 7/4 (2015).
- Wetmore, Robert K. "The Theology of Spiritual Gifts in Luther and Calvin: A Comparison, Doctor of Theology Dissertation". *Concordia Seminary-Saint Louis Scholarly Resources from Concordia Seminary* 1/7 (1992).
- Wright, Thomas. "On Saints' Lives and Miracles". *Essays on Archaeological Subjects*. Cambridge: Cambridge University Press, 1/1861.
- Yaşar, Yahya. "Mekkeli Müşriklerin Hz. Peygamber'den Kur'an Dışında Mucize Taleplerine Cevabi Ayetlerin Tahlili". *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21/1 (2016), 135-182.
- Yates, W. Nigel. "The Fabric Rolls of Hereford Cathedral". *National Library of Wales Journal* 7/18 (1973).
- Ziegler, Joseph. "Practitioners and Saints; Medical Men in Canonisation Processes in the Thirteenth to Fifteenth Centuries". *Social History of Medicine* 12/1 (1999), 143.

Tezler

- Çiftçi, Halit Ahmet. *Bir Hristiyan Apolojist Olarak Aziz Justin Martyr*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Eraslan, Osman. *Havari Petrus ve Hristiyanlıktaki Yeri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Güre, Mustafa. *Katolik Hristiyanlıkta Kilise Anlayışı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.
- Lazaro, Mario Maria. *Hristiyanlıkta İkon: Hristiyan Ana Mezheplerine Göre Farklı İkon Türlerinin Tarihsel Gelişimi, Dinsel Kullanımı ve Teolojik Önemi*. Isparta: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, 2019.
- Norred, Patricia A. *Girolamo Savonarola and The Problem of Humanist Reform In Florance*. North Texas: the Graduate Council of the University of North Texas, Master of Art Thesis, 1988.

- Önder, Meryem. *Augsburg İtikatnamesi ve Oluşum Süreci*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Yüzgüller, Serap Arsal. *Batı Sanatında İsa'nın Mucizelerinin İkonografisi: Başlangıcından Karşı-Reformasyon'a Kadar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.

İnternet Kaynakları

- (https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651118_apostolicam-actuositatem_en.html. Erişim 22 Mayıs 2023.)
- (https://tr.wikiquote.org/wiki/Aurelius_Augustinus. Erişim 25 Şubat 2023.)
- (<https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Aziz&oldid=27697445>. Erişim 03 Mayıs 2022.
- (<https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Azizle%C5%9Firme&oldid=24854138>. Erişim 14 Şubat 2021.)
- (<https://www.vanityfair.com/news/2005/06/cornwell200506>. Erişim 05 Haziran 2023.)
- (<https://onculanalitikfelsefe.com/thomizm-felsefe-sozlugu/>. Erişim 04 Mayıs 2023.)
- (<https://www.britannica.com/biography/Pierre-Jean-de-Smet>. Erişim 09 Mayıs 2023.)
- (https://ecommons.udayton.edu/ml_newsletter/17/. Erişim 18 Nisan 2023.)
- (<https://www.encyclopedia.com/religion/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/engelbert-admont>, Erişim 21 Nisan 2022.)
- (https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651118_dei-verbum_en.html. Erişim 22 Mayıs 2023.)
- (https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651207_dignitatis-humanae_en.html. Erişim 22 Mayıs 2023.)
- (<https://inters.org/Vatican-Council-I-Dei-Filius>. Erişim 22 Nisan 2023.)
- (<https://www.papalencyclicals.net/councils/ecum17.htm>. Erişim 15 Nisan 2023.)

- (<https://www.papalencyclicals.net/councils/ecum20.htm>. Erişim 21 Nisan 2023.)
- (<https://www.papalencyclicals.net/councils/trent/thirteenth-session.htm>. Erişim 17 Nisan 2023.)
- (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Havariler_%C3%87a%C4%9F%C4%B1&oldid=28632994. Erişim 04 Ocak 2023.)
- (<https://www.franciscanmedia.org/franciscan-spirit-blog/st-francis-lover-of-the-eucharist>. Erişim 16 Kasım 2022.)
- (https://www.sefaria.org/Jerusalem_Talmud_Nedarim.7.8.1?lang=-bi. Erişim 21 Ekim 2021)
- (<https://torah.org/learning/rambam-talmudtorah-tt5-6/>. Erişim 21 Ekim 2021)
- (<https://www.apuritansmind.com/historical-theology/introduction-to-historical-theology-the-patristic-period-c-100-450/>. Erişim 18 Şubat 2023.)
- (<https://courses.lumenlearning.com/suny-hccc-worldhistory2/chapter/the-age-of-enlightenment/>. Erişim 25 Nisan 2023.)
- (<https://setonshrine.org/saint-elizabeth-ann-seton-patroness-of-all-who-long-for-the-eucharist/>. Erişim 17 Nisan 2023.)
- (https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=John_Wycliffe&oldid=1147117471. Erişim 09 Nisan 2023.)
- (<http://www.graspinggod.com/jesus-apostles.html>. Erişim 04 Ocak 2023.)
- (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Kilise_Babalar%C4%B1&oldid=28367509. Erişim 18 Şubat 2023.)
- (<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199566273.013.14>. Erişim 20 Mayıs 2023)
- (<https://www.catholicculture.org/culture/library/view.cfm?recnum=3233>. Erişim 22 Mayıs 2023.)
- (https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=List_of_Marian_appearances&oldid=1151902163. Erişim 01 Mayıs 2023.)
- (https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19641121_lumen-gentium_en.html. Erişim 22 Mayıs 2023.)
- (<https://azbyka.ru/otechnik/world/the-encyclopedia-of-eastern-orthodox-christianity/197>. Erişim 14 Nisan 2023.)
- (<https://orthodoxwiki.org/Miracle>. Erişim 17 Nisan 2023.)

- (<https://www.encyclopedia.com/philosophy-and-religion/bible/bible-general/miracles>. Erişim 14 şubat 2023.)
- (<https://www.getty.edu/art/exhibitions/saints/>. Erişim 08 Ocak 2023.)
- (<https://www.stgeorgehermitage.org/modernmiracles.html>. Erişim 17 Nisan 2023.)
- (<https://plato.stanford.edu/entries/occasionalism/>. Erişim 16 Mart 2023.)
- (<https://www.emedrese.com.tr/blog/Hristiyanlik-dininin-tarihsel-gelisimi/>. Erişim 04 Ocak 2023.)
- (<https://www.newadvent.org/fathers/04166.htm>. Erişim 17 şubat 2023.)
- (<http://www.catholic.org/saints/stigmata.php>. Erişim 14 şubat 2023.)
- (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Orta_%C3%87a%C4%9F&oldid=28889968. Erişim 25 Ocak 2023.)
- (<https://orthochristiantools.com/miracles-in-orthodox-christianity/>. Erişim 16 Nisan 2023.)
- (https://www.vatican.va/content/john-xxiii/en/encyclicals/documents/hf_j-xxiii_enc_11041963_pacem.html. Erişim 22 Mayıs 2023.)
- (https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_cons_19651207_gaudium-et-spes_en.html. Erişim 22 Mayıs 2023.)
- (<https://www.papalencyclicals.net/pius09/p9syll.htm>. Erişim 16 Mayıs 2023.)
- (<https://www.papalencyclicals.net/the-second-vatican-ecumenical-council>. Erişim 16 Mayıs 2023.)
- (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Hamsin_Yortusu&oldid=27873985. Erişim 28 şubat 2023.)
- (<https://catholicreview.org/st-anthony-and-the-eucharist/>. Erişim 17 Nisan 2023.)
- (https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19631204_sacrosanctum-concilium_en.html. Erişim 22 Mayıs 2023.)
- (<https://www.faithandculture.com/home/2019/11/06/fiery-medicine-st-ephrem-the-syrian-and-the-eucharist>. Erişim 17 Nisan 2023.)
- (<https://www.faithandculture.com/home/2019/10/8/st-ignati>

- us-of-antioch-and-the-eucharist. Erişim 17 Nisan 2023.)
 (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Skolastik_felsefe&ol-did=28743820. Erişim 26 Ekim 2022.)
 (<https://sourcebooks.fordham.edu/basis/lateran4.asp>. Erişim 29 Mart 2023.)
 (https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19641121_unitatis-redintegratio_en.html. Erişim 22 Mayıs 2023.)
 (http://www.therealpresence.org/eucharst/mir/engl_mir.htm. Erişim 18 Nisan 2023.)
 (https://www.vatican.va/news_services/liturgy/saints/ns_lit_doc_20031019_madre-teresa_en.html. Erişim 18 Nisan 2023.)
 (<https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Anglikanizm&ol-did=29530141>. Erişim 19 Nisan 2023.)
 (<https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Anselmus&ol-did=28701401>. Erişim 07 Mart 2023.)
 (<https://www.wordonfire.org/articles/st-justin-martyr-on-the-eucharist-and-the-ancient-mass/>. Erişim 17 Nisan 2023.)
 (<https://erickybarra.wordpress.com/2018/11/27/the-eucharist-is-the-sacrifice-of-christ-cyprian-of-carthage-258-ad/>. Erişim 17 Nisan 2023.)
 (<https://www.uniontheology.org/resources/historical/the-clarity-and-certainty-of-the-word-of-god>. Erişim 20 Ocak 2023.)
 (<https://tr.economy-pedia.com/11040297-canon-law>. Erişim 11 Şubat 2023)
 (<https://www.ortodokslartoplulugu.org/kilise/istavros-guc-anlam-ve-mucizeleri-2/>. Erişim 10 Haziran 2023.)
 (<https://tr.pastillainstitute.com/848-papal-bull>. Erişim 14 Ağustos 2023.)
 (<https://www.atlasobscura.com/places/chiesa-dei-morti>. Erişim 14 Ağustos 2023.)
 (<https://www.catholiceducation.org/en/culture/catholiccontributions/transubstantiation.html>. Erişim 15 Ağustos 2023.)
 (<https://www.biblestudytools.com/classics/warfield-counterfeit-miracles/roman-catholic-miracles.html>. Erişim 13 Mayıs 2023.)
 (<https://www.newadvent.org/fathers/>. Erişim 9 Haziran 2023.)

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1642

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 323

Kitap Adı: Postkolonyal Edebiyatta Dinî Kimlik -Hanif Kureishi'nin *Kara Plak* ve
Zadie Smith'in *İnci Gibi Dişler* Örnekleri-

Book Title: Religious Identity in Postcolonial Literature -The Case of Hanif Kure-
ishi's *The Black Album* and Zadie Smith's *White Teeth*-

ISBN: 978-625-5536-36-5

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536365

Yazar | Author: Rızkan TOK | orcid.org/0000-0003-4975-8149

Kurum | Institution: Trabzon Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04mmwq306

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 284

Yayın Tarihi | Publication Date: Temmuz | July 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: DSA | Edebiyat Eleştirisi: Kuramsal ve Kültürel Yaklaşımlar | Literary
theory: cultural & critical theory

BISAC: LIT024000 | Edebiyat / Eleştiri ve Kuram / Postkolonyal | Literary
Criticism / Postcolonial Studies

THEMA: DSA | Edebi Kuram: Kültürel ve Eleştirel Yaklaşımlar | Literary
theory: cultural & critical theory

LC: PN56.P555 | Edebiyat, Postkolonyal Temalar | Literature – Postcolonial themes

Atf Bilgisi | Cite as: Tok, Rızkan. *Postkolonyal Edebiyatta Dinî Kimlik -Hanif Kureis-
hi'nin Kara Plak ve Zadie Smith'in İnci Gibi Dişler Örnekleri-*. Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Akay, Ali. (2013). "Sosyal Bilimler ve Sanat". *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek*. İstanbul: Metis Yayınları, s.227-235.
- Althusser, Louis. (2014). *On the Reproduction of Capitalism Ideology and Ideological State Apparatuses*, UK: Verso Press.
- Amin, Samir. (2007). *Avrupa-merkezcilik Bir İdeolojinin Eleştirisi*. Çev. Mehmet Sert. İstanbul: Chiviyazıları.
- Antakyalıoğlu, Zekiye. (2013). *Roman Kuramına Giriş*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Armstrong, Nancy. (2006). *Desire and Domestic a Political History of the Novel*. New York: Oxford University Press.
- Asad, Talal. (2016). *Sekülerliğin Biçimleri: Hristiyanlık, İslamiyet ve Modernlik*. Çev. Ferit Burak Aydar. İstanbul: Metis Yayınları.
- Ashcroft, Bill., Griffiths, Gareth., Tiffin, Helen. (2007). *Post-Colonial Studies: The Key Concepts*. USA: Routledge.
- Ashcroft, Bill., Griffiths, Gareth., Tiffin, Helen. (2002). *The Empire Writes Back Theory and Practice in Post-colonial Literatures*. London: Routledge.
- Ashcroft, Bill., Ahluwalia, Pal. (2001). *Routledge Critical Thinkers Edward Said*. London: Routledge.
- Audi, Robert. (1999). *The Cambridge Dictionary of Philosophy*. UK: Cambridge University Press.
- Aytaç, Gürsel. (2009). *Genel Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Balcı, Ali. (2018). *Ortadoğu ve Postkolonyalizm*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Bartram, David., Poros, Maritsa., Monforte, Pierre. (2019). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*. Çev. İtır Ağabeyoğlu Tuncay. Ankara: Hece Yayınları.
- Bauman, Zygmunt. (2017). *Kimlik*. Çev. Mesut Hazır. Ankara: Heretik Yayınları.
- Bauman, Zygmunt. (2012) *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*, Çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Belge, Murat. (2009). *Sanat ve Edebiyat Yazıları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Benhabib, Seyla. (1992). *Situating The Self: Gender, Community and Post-modernism in Contemporary Ethics*. UK: Polity Press.
- Bentley, Nick. (2008). *Contemporary British Fiction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Berger, Peter., Luckmann, Thomas. (1991). *The Social Construction of Reality*. England: Penguin Books.
- Bertens, Hans. (2008). *Literary Theory The Basics*. London: Taylor&Francis.
- Bhabha, Homi. (1994). *The Location of Culture*. London: Routledge.
- Bhabha, Homi. (1990a). *Nation and Narration*. London. Routledge.
- Bhabha, Homi. "The Commitment to Theory". *The Norton Anthology of Theory and Criticism*. Ed. Vincent B. Leitch and William E. Cain. USA: W.W. Norton & Company Inc., 2018.
- Bhabha, Homi. (1990b). "Interview with Homi Bhabha". *Identity: Community, Culture, Difference*. Ed. Jonathan Rutherford. London: Lawrence&Wishart Limited.
- Bhambra, K. Gurinder. (2015). *Moderniteyi Yeniden Düşünmek Post-Kolonyalizm ve Sosyolojik Tahayyül*. Çev. Özlem İlyas. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bilgin, Nuri. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Binyazar, Adnan. (2017). *Toplum ve Edebiyat*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Bourdieu, Pierre. (1993). *The Field of Cultural Production*. USA: Columbia University Press.
- Bradford, Richard. (Ed.). (2021). *The Wiley Blackwell Companion to Contemporary British and Irish Literature*. UK: Wiley Blackwell.
- Bresler, Charles. (2011). *Literary Criticism An Introduction to Theory and Practice*, London: Pearson Prentice Hall.
- Buchanan, Bradley. (2007). *New British Fiction Hanif Kureishi*. New York: Palgrave Macmillan.
- Bunnin, Nicholas., Yu, Jiyuan. (2004). *The Blackwell Dictionary of Western Philosophy*. UK: Blackwell Publishing.
- Byrne, Eleanor. (2009). *Homi K. Bhabha*. London: Palgrave Macmillan.

- Calhoun, Craig. (1994). *Social Theory and the Politics of Identity*. Oxford: Blackwell.
- Calhoun, Craig. (2007). *Nations Matter: Culture, History, and the Cosmopolitan Dream*. New York: Routledge.
- Canetti, Elias. (2007). *Edebiyatçılar Üzerine*. Çev. Gürsel Aytaç. İstanbul: Payel Yayınları.
- Cashmore, Ellis. (1996). *Dictionary of Race and Ethnic Relations*. New York: Routledge.
- Castells, Manuel. (2008). *Enformasyon Çağı: Ekonomik Toplum ve Kültür/Kimliğin Gücü*. Çev. Ebru Kılıç. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cevizci, Ahmet. (2013). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Chakrabarty, Dibesh. (2021). *Avrupa'yı Taşralaştırmak Postkolonyal Düşünce ve Tarihsel Farklılık*. Çev. İlker Cörüt. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Chambers, Claire. (2011). *British Muslim Fictions Interviews with Contemporary Writers*. UK: Palgrave Macmillan.
- Chibber, Vivek. (2016). *Post-Kolonyal Teori ve Kapitalizmin Hayaleti*. Çev. Afife Yasemin Yılmaz. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Childs, Peter., Williams, Patrick. (2013). *An Introduction to Post-Colonial Theory*. USA: Routledge.
- Constantakis, Sara. (Ed.). (2012). *A Study Guide for Zadie Smith's White Teeth*. Mexico: Gale Cengage Learning.
- Çapcıoğlu, İhsan. (2011). *Küreselleşme Kültür ve Din*. Ankara: Otto.
- Çayır, Kenan. (2015). *Türkiye'de İslamcılık ve İslami Edebiyat*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Devellioğlu, Ferit. (1993). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dirlik, Arif. (2012). *Küreselleşmenin Sonu mu?* Çev. İsmail Kovacı, Veysel Batmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Dirlik, Arif. (2010). *Postkolonyal Aura Küresel Kapitalizm Çağında Üçüncü Dünya Eleştirisi*. Çev. Galip Doğduaslan. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Dobie, B., Ann. (2012). *Theory into Practice an Introduction to Literary Criticism*. USA: Wadsworth Cenagage Learning.

- Doyle, Michael W. (1986). *Empires*. USA: Cornell University Press.
- Driscoll, Lawrence. (2009). *Evading Class in Contemporary British Literature*. USA: Palgrave Macmillan.
- Eagleton, Terry. (2003). *After Theory*. New York: Basic Books.
- Eagleton, Terry. (1996). *Literary Theory an Introduction*. UK: Blackwell Publishing.
- Eagleton, Terry. (2013). *Walter Benjamin ya da Bir Devrimci Eleştiriyi Doğru*. Çev. Ferit Burak Aydar. İstanbul: Agorakitaplığı.
- Elliot, J.H. (2002). *Imperial Spain 1469-1716*. Oxford: Penguin Books.
- Eliot, T.S. (2011). “Edebiyat ve Çağdaş Dünya”. *Edebiyatın Hayatımızdaki Yeri: Neresi?* Çev. M. Sırrı Erer. İstanbul: Şule Yayınları, s.69-79.
- Evans, Dylan. (1996). *An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis*. London: Routledge.
- Fanon, Frantz. (2021). *Siyah Deri Beyaz Maskeler*. Çev. Orçun Türkay. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Fanon, Frantz. (1995). “National Culture”. *The Post-Colonial Studies Reader*. Ed. Bill Ashcroft, Gareth Griffiths, Helen Tiffin. New York: Routledge, s.153-157.
- Fanon, Frantz. (2013). *Yeryüzünün Lanetlileri*. Çev. Şen Süer. İstanbul: Versus Kitap.
- Fay, Brian. (2017). *Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi Çokkültürlü Bir Yaklaşım*. Çev. İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ferro, Marc. (2002). *Fetihlerden Bağımsızlık Hareketlerine Sömürgecilik Tarihi 13. Yüzyıl 20. Yüzyıl*. Çev. Muna Cedden. Ankara: İmge Kitabevi.
- Fischer, A., Susan. (2014). “Embracing Uncertainty: Hanif Kureishi’s Buddha of Suburbia and The Black Album”. *Reassessing the Twentieth-Century Canon From Joseph Conrad to Zadie Smith*. Ed. Nicola Allen and David Simmons. UK: Palgrave Macmillan, s.281-293.
- Foucault, Michel. (2018). “What is an Author”. *The Norton Anthology of Theory and Criticism*. Ed. Vincent B. Leitch and William E. Cain. USA: W.W. Norton & Company Inc, s. 1388-1409.
- Frye, Northrop. (2000). *Anatomy of Criticism Four Essays*. USA: Princeton University Press.
- Gilbert, M., Bart. (2001). *Hanif Kureishi*. UK: Manchester University Press.

- Giddens, Anthony. (1991). *Modernity and Self-Identity*. UK: Blackwell Publishing.
- Giddens, Anthony. (1986). *The Construction of Society*. Oxford: Polity Press.
- Geiger, Moritz. (2019). *Eстетik Anlayış*. Çev. Tomris Mengüşoğlu. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Güngör, Erol. (1997). *İslam'ın Bugünkü Meseleleri*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güngör, Zülfikar. (2007). "Türk-İslam Edebiyatının Kaynağı Olarak Kur'an-ı Kerim". *İslami İlimler Dergisi* (I. Kur'an Sempozyumu) Cilt:1 Sayı:3,Nisan, s. 178-188.
- Hall, Stuart. (1996). "When was 'The Postcolonial?':Thinking at the Limit". *The Post-Colonial Question*. Ed. Lain Chambers and Lidia Curti. London: Routledge.
- Hall, Stuart. (1996). "Who needs identity?". *Questions of Cultural Identity*. Ed. Stuart Hall, Paul du Gay. London: Sage Publications.
- Hall, Stuart. (2018). "Cultural Studies and Its Theoretical Legacies". *The Norton Anthology of Theory and Criticism*. Ed. Vincent B. Leitch and William E. Cain. USA: W.W. Norton & Company Inc, s. 1-17.
- Heise, Ursula, K. (2004). "Science, Technology, and Postmodernism". *The Cambridge Companion to Postmodernism*. Ed. Steven Connor. New York: Cambridge University Press.
- Hick, John. (1997) "Dinler ve Mutlak Hakikat Kavramı: John Hick ve Seyyid Hüseyin Nasr'la Bir Mülakat" (Görüşmecisi: Adnan Aslan, Görüşme Transkripsiyonu). *İslam Araştırmaları Dergisi*. Sayı: 1, s.175-188.
- Hoad, T.F. (Ed.). (2000). *Oxford Concise Dictionary of English Etymology*. UK: Oxford University Press.
- Hosbawm, Eric. (1989). *The Age of Empire 1875-1914*. New York: Vintage Books.
- Huddart, David. (2006). *Homi K. Bhabha*. London: Routledge.
- Innes, C.L. (2007). *The Cambridge Introduction to Postcolonial Literatures in English*.UK: Cambridge University Press.
- Karasar, Niyazi. (1995). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3a Araştırma Eğitimi Danışmanlık Ltd.

- Keyman, Fuat. (2005). "Küreselleşme, Modernite, Din: Türkiye Örneği." *Küreselleşmenin Yüzleri*. Ed. Filiz Başkan. İstanbul: Everest Yayınları.
- Kılıçbay, Mehmet Ali. (2003). "Kimlikler Okyanusu". *Doğu Batı*. Yıl:6 Sayı:4, s. 155-159.
- Kivisto, Peter. (2002). *Multiculturalism in a Global Society*. UK: Blackwell Publishing.
- Köksal, Duygu. (2013). "Sosyal Bilimlerin Kıyısında Edebiyat". *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kundera, Milan. (2012). *Roman Sanatı*. Çev. Aysel Bora. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Kureishi, Hanif. (2000). *Kara Plak*. Çev. Alev Bulut Kerimoğlu. İstanbul: Can Yayınları.
- Lacey, Alan. (1996). *A Dictionary of Philosophy*. London: Routledge.
- Lane, J., Richard. (2006). *Fifty Key Literary Theorists*. New York: Routledge.
- Leitch, Vincent., Cain, William. (Ed.). (2018). *The Norton Anthology of Theory and Criticism*. USA: W.W. Norton & Company Inc.
- Loomba, Ania. (2000). *Kolonyalizm Postkolonyalizm*. Çev. Mehmet Küçük. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Liotard, Jean-François. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Transl. Geoff Bennington and Brian Massumi. UK: Manchester University Press.
- Luraghi, Raimondo. (2000). *Sömürgecilik Tarihi*. Çev. Halim İnal. İstanbul: E Yayınları.
- Maalouf, Amin. (2019). *Ölümciil Kimlikler*. Çev. Aysel Bora. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Madsen, Deborah. (Ed.). (2003). *Beyond The Borders American Literature and Post-Colonial Theory*. London: Pluto Press.
- Mallett, Phillip. (2003). *Rudyard Kipling: A Literary Life*. London: Palgrave Macmillan.
- Marshall, Gordon. (Ed.). (1994). *The Concise Oxford Dictionary of Sociology*. New York: Oxford University Press.
- Matsumoto, David. (Ed.). (2009). *The Cambridge Dictionary of Psychology*. UK: Cambridge University Press.

- Modood, Tariq. (2014). *Çokkültürcülük Bir Yurttaşlık Tasarımı*. Çev. İsmail Yılmaz. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Moran, Berna. (2008). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Morton, Stephen. (2003). *Routledge Critical Thinkers Gayatri Chakravorty Spivak*. London: Routledge.
- Mutman, Mahmut. (2010). "Postkolonyalizm: Ölü Bir Disiplinin Hatıra Defteri". *Toplumbilim*. Sayı:25 (Ekim), s.117-128.
- Nasr, Seyyid Hüseyin. (1997). "Dinler ve Mutlak Hakikat Kavramı: John Hick ve Seyyid Hüseyin Nasr'la Bir Mülakat" (Görüşmecisi: Adnan Aslan, Görüşme Transkripsiyonu). *İslam Araştırmaları Dergisi*. Sayı: 1, s. 175-188.
- Nişanyan, Sevan. (2009). *Sözlerin Soyağacı Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Novalis. (1997). *Philosophical Writings*. USA: States University of New York Press.
- Okay, Orhan. (1991). "Edebiyat". *Türk Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. 10/395-397. İstanbul.
- Okay, Orhan. (1990). *Sanat ve Edebiyat Yazıları*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Önal, Mehmet. (2015). *Edebiyat Sanatı*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Özel, Mustafa. (Ocak 2016). "İlk İslami Romanımızı İlk Batıcı Romancı-mız Yazdı". *Arka Kapak*. Sayı: 4.
- Özel, Mustafa. (1994). *Birey, Burjuva ve Zengin*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Patterson, David. (1988). *The Affirming Flame: Religion, Language, Literature*. London: University of Oklahoma Press.
- Pospelov, Gennadiy. (2014). *Edebiyat Bilimi*. Çev. Yılmaz Onay. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Ranasinha, Ruvani. (2002). *Hanif Kureishi*. UK: Northcote House.
- Riach, K., Graham. (2017). *An Analysis of Gayatri Chakravorty Spivak's Can the Subalter Speak?* London: Routledge.
- Ritzer, George., Stepnisky, Jeffery. (2014). *Sosyoloji Kuramları*. Çev. Himmet Hülür. Ankara: De Ki Basım Yayım Ltd. Şti.
- Said, Edward. (1975). *Beginnings Intentions and Method*. New York: Basic Books Inc.

- Said, Edward. (1994). *Culture and Imperialism*. New York: Vintage Book.
- Said, Edward. (2012). *Şarkiyatçılık Batı'nın Şark Anlayışları*. Çev. Berna Ülner. İstanbul: Metis Yayınları.
- Said, Edward. (2014). *Yersiz Yurtsuz Anılar*. Çev. Aylin Ülçer. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sayın, Zeynep. (1998). "The Pure Traveler: Metin Olarak Kültür ve Edebiyat". *Defter*. Sayı:32, s. 129-147.
- Scott, John. (Ed.). (2006). *Sociology The Key Concepts*. New York: Routledge.
- Slattery, Martin. (2015). *Sosyolojide Temel Fikirler*. Der.Ümit Tatlıcan, Gülhan Demiriz. İstanbul: Sentez Yayınları.
- Slemon. Stephen. (1991). "Modernism's Last Post". *Past the Last Post: Theorizing Post-Colonialism and Post-modernism*. Ed. Ian Adam, Helen Tiffin. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf.
- Smith, Peter. (2001). *Transnational Urbanism: Locating Globalization*.UK: Blackwell Publishing.
- Smith, Robert Courtney. (2006). *Mexican New York Transnational Lives of New Immigrants*. London: University of California Press.
- Smith, Zadie. (2017). *İnci Gibi Dişler*. Çev. Mefkure Bayatlı. İstanbul: Everest Yayınları.
- Spivak, G., Chakravorty. (2003). "Can the Subaltern Speak?". *The Post-Colonial Studies Reader*. Ed. Bill Ashcroft, Gareth Griffiths, Helen Tiffin. New York: Taylor & Francis.
- Spivak, G. Chakravorty. (1999). *A Critique of Postcolonial Reason Toward a History of the Vanishing Present*. London: Harvard University Press.
- Stevick, Philip. (2004). *Roman Teorisi*. Çev. Sevim Kantarcıoğlu. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Squires, Claire. (2002). *Zadie Smith's White Teeth A Reader's Guide*. New York: The Continuum International Publishing Group Ltd.
- Stocker, Barry. (2006). *Routledge Philosophy Guidebook to Derrida on Deconstruction*. New York: Routledge.
- Suçkov, Boris. (1982). *Gerçekçiliğin Tarihi*. Çev. Aziz Çalışlar. İstanbul: Adam Yayınları.
- Şatıroğlu, Ayşen. (2018). "Sosyoloji ve Edebiyat". *Edebiyat ve Sosyoloji (Sosyoloji Seminerleri 1)*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

- Tahir, Kemal. (2016). *Notlar Sanat – Edebiyat 1*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Taylor, Charles. (2001). *Sources of the Self: The Making of the Modern Identity*. USA: Harvard University Press.
- Taylor, Charles. (1994). “The Politics of Recognition”. *Multiculturalism Examining the Politics of Recognition*. Ed. Amy Gutmann. New Jersey: Princeton University Press, s.25-77.
- Tew, Philip. (2014). “Samad, Hancock, The Suburbs, and Englishness: Re-reading Zadie Smith’s White Teeth”. *Reassessing the Twentieth-Century Canon From Joseph Conrad to Zadie Smith*. Ed. Nicola Allen and David Simmons. UK: Palgrave Macmillan, s.294-309.
- Thomas, Susie. (Ed.). (2005). *Hanif Kureishi*. New York: Palgrave Macmillan.
- Todorov, Tzvetan. (2015). *Edebiyat Kavramı*. Çev. Necmettin Sevil. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Todorov, Tzvetan. (1995). *The Morals of History*. London: University of Minnesota Press.
- Toker, İhsan. (2008). “Nitel Araştırma Paradigması ve Din”. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Sayı: 26, Güz, s.55-76.
- Tunç, Ayfer. (2018). “Edebiyat ve Sosyolojinin İmkanları”. *Edebiyat ve Sosyoloji (Sosyoloji Seminerleri 1)*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, s.107-145.
- Turner, Bryan. (Ed.). (2006). *The Cambridge Dictionary of Sociology*. UK: Cambridge University Press.
- Türkdoğan, Orhan., Gökçe, Orhan. (2015) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Uygur, Nermi. (2016). *İnsan Açısından Edebiyat*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Walsh, David. (1998). “Structure/Agency”. *Core Sociological Dichotomies*. Ed. Chris Jenks. London: Sage Publications, s. 9-33.
- Warburton, Nigel. (2012). *Philosophy The Basics*. USA: Routledge,
- Ward, Graham. (2000). *Theology and Contemporary Critical Theory*. London: Macmillan Press Ltd.
- Warner, Charles Dudley. (2011). “Edebiyat ile Hayat Arasındaki İlişki”. *Edebiyatın Hayatımızdaki Yeri: Neresi?* Çev. Kemal Konuşmaz. İstanbul: Şule Yayınları, s.15-45.

- Watt, Ian. (2018). *Romanın Yükselişi / Defoe, Richardson ve Fielding Üzerine İncelemeler*. Çev. Ferit Burak Aydar. İstanbul: Metis Yayınları.
- Wellek, R., Warren, A. (1983). *Edebiyat Biliminin Temelleri*. Çev. Ahmet Edip Uysal. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Williams, Raymond. (1978). *Marxism and Literature*. UK: Oxford University Press.
- Williams, Raymond. (1981). *Culture*. UK: Fontana Paperbacks.
- Williams, Raymond. (2015). *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Williamson, Edwin. (1992). *The Penguin History of Latin America*. England: Penguin Books.
- Wittgenstein, Ludwig. (2001). *Tractatus Logico-Philosophicus*. Çev. D. F. Pears ve B. F. McGuinness. London: Routledge Classics.
- Wohlsein, Barbara (2008). *Englishmen Born and Bred? Cultural Hybridity and Concepts of Englishness in Hanif Kureishi's The Buddha of Suburbia and Zadie Smith's White Teeth*. UK: VDM Verlag Dr. Müller.
- Yavuz, Hilmi. (2008). *Edebiyat ve Sanat Üzerine Yazılar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yetişkin, Ebru. (2010). "Postkolonyal Kavramlar Üzerine Notlar". *Toplumbilim*. Sayı:25(Ekim), s.15-20.
- Young, Robert J. (1994). *Colonial Desire Hybridity In Theory Culture and Race*. London: Routledge.
- Young, Robert J. (2016). *Postkolonyalizm Tarihsel Bir Giriş*. Çev. Burcu Toksabay Köprülü, Sertaç Şen. Matbu Kitap Yayınları.
- Yousaf, Nahem. (2002). *Hanif Kureishi's The Buddha of Suburbia*. New York: The Continuum Int. Pub. Group Ltd.
- Zapata, Beatriz, Perez. (2021). *Zadie Smith and Postcolonial Trauma: Decolonising Trauma, Decolonising Selves*. New York: Routledge

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1643

FCR Sertifika no. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 324

Kitap Adı: İslam'ın Aristoteles'i İbn Rüşd

Book Title: The Aristotle of Islam Ibn Rushd

ISBN: 978-625-5536-37-2

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536372

Yazar | Author: Merve SAÇIKARA | orcid.org/0000-0003-2661-8506

Kurum | Institution: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

ROR ID: ror.org/056hcg41

Editör | Editor: Yusuf OKŞAR | orcid.org/0000-0002-9060-3272

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 141

Yayın Tarihi | Publication Date: Haziran | June 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPCD | Orta Çağ ve Rönesans Felsefesi | Medieval & Renaissance
Philosophy

BISAC: PHI009000 | Orta Çağ Felsefesi / Tarih ve İncelemeler | Philosophy
/ History & Surveys / Medieval

THEMA: QDTN | Orta Çağ ve Rönesans Felsefesi | Philosophy: Medieval &
Renaissance period

LC: B753 | İbn Rüşd Üzerine Eserler | Works about Averroes

Atf Bilgisi | Cite as: Saçıkara, Merve. *İslam'ın Aristoteles'i İbn Rüşd*. Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Cumhur Ersin. *İslam Tarihi ve Medeniyeti 4 - Endülüis*. Ed. Mehmet Özdemir, İstanbul: Siyer Yayınları, 2018.
- Ahmed, Ben ve Robert Pasnau. "İbn Rushd, Averroes." *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* 2021.
- Algeriani, Adel Abdul-Aziz ve Mawloud Mohadı. *The House of Wisdom (Bayt al-Hikmah) and Its Civilizational Impact on Islamic Libraries: A Historical Perspective*. Mediterranean Journal of Social Sciences, c. 8, 2017, 179-187.
- Ali, Hüseyin. *Mağrib ve Endülüis'te Murâbutlar Devleti (Siyasî Tarih 1056-1147)*. İstanbul: İlahiyat Kitap, 2023.
- Arslan, Abdurrahim. "İbn Beşküvâl (Ö. 578/1183) (Hayatı ve es-Sıla Adlı Eseri)." *Endülüis'te İlim ve Medeniyet*. ed. Gülşen İstek, Emrah İstek. İstanbul: Beyan Yayınları, 2021, 295-316.
- Asbridge, Thomas. *The Crusades: The Authoritative History of the War for the Holy Land*. New York: HarperCollins, 2010.
- Ay, Volkan ve Abdullah Durakoğlu. "Kurtubalı İbn Rüşt'ün Felsefesine Bir Giriş Denemesi: Ontolojiden Siyaset Felsefesine Kısa Bir Değerlendirme." *Kesit Akademi Dergisi* 9/36 (2023): 144-162.
- Aydın, Mehmet S. *Din Felsefesi*, İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2007.
- Bardakoğlu, Ali. "İbn Rüşt". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/254-257. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Bianchi, Luca, "The Strange History of the 'Doctrine of Double Truth'", *Medieval Philosophy and Theology* 10 (2001).
- Bland, Kalman, *The Epistle on the Possibility of Conjunction with the Active Intellect by Ibn Rushd with the Commentary of Moses Narboni*, (New York: The Jewish Theological Seminary of America, 1982).
- Bravo, Işıl Bayar. "İbn Rüşt'ün Epistemolojisi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2008/18, 163-172.
- Bryman, Alan.vd. *Social research methods*, Oxon: Oxford University Press, 2. Basım, 2004.

- Butterworth, Charles E. *Averroes' Three Short Commentaries on Aristotle's "Topics", "Rhetoric", and "Poetics"*. New York: State University of New York Press, 1985.
- Câbirî, Muhammed, *Felsefî Mirasımız ve Biz*, çev. Said Aykut İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2000.
- Colliget. Erişim 12 Eylül 2022. https://muslimheritage.com/uploads/Ibn_Zuhr_Fig2.jpg
- Collins, Roger. *Visigothic Spain 409 - 711 (A History of Spain)*. Oxford: Blackwell, 2004.
- Cruz Andreotti, Gonzalo. *Roman Turdetania: Romanization, Identity and Socio-Cultural Interaction in the South of the Iberian Peninsula between the 4th and 1st Centuries BCE*. Leiden: Brill, 2017.
- Dante Alighieri, *De Monarchia*, çev. Prue Shaw (Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Dante Alighieri, *İlahi Komedyâ*, çev. Rekin Teksoy (İstanbul: Oğlak Yayınları, 2016)
- Demirpolat, Enver. "İslam Felsefesinin Batı Düşüncesine Etkisi." *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 9, (2003): ss. 429-439.
- Dıraman, Harun ve Mehmet Ulaş. "Endülüs Agronomi Okulundan Ziraatçı Bir Hekim Abdurahman İbni Vafid'in Mecmû' fî 'l-Filâha (Tradato de Agricultura) Eserinde Zeytin İşleme Teknolojisi." *Helal ve Etik Araştırmalar Dergisi* 3/2 (2021), 66-75.
- Dinani, Gulamhuseyn İbrahim-i. *İslam Dünyasında Felsefî Düşüncenin Serüveni*. Çev. Tahir Uluç. İstanbul: Ketebe Yayınevi, 2019.
- Dönmez, Süleyman. "İbn Rüşd ve Thomas Aquinas bağlamında Hristiyanlığın Rasyonel Yorumuna İslâm Felsefesinin Etkisi". Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7/2, (2007), s. 21-38.
- Ertuğrul, Ali. "Tez ve Antitezler Bağlamında Ernest Renan'a Karşı Yazılan Reddiyeler". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 53 (2020): 199-218.
- Ez-Zehabi, Şemseddin Muhammed bin Ahmed. *Siyer A'lam en-Nübelâ*. 3. baskı. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1405/1985.
- Fahri, Macit, *Averroes (Ibn Rushd): his life, works and influence*, Oxford: Oneworld, 1. Basım, 2001.
- Fahri, Macit, *İslam Felsefesi Tarihi*, çev. Kasım Turhan (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2002).

- Fârâbî, *el-lbane an garazi Aristûtalîs fî Kitabi Maba'de't-tabi'a*, Mısır: el-Mecmu', 1907.
- Fârâbî. *Uyûn el-Mesâ'il fî el-Mantık ve Mebâdî' el-Felsefe el-Kadîme*. Kahire, 1910.
- Garaudy, Roger. *Endülü's'te İslam: Düşüncenin Başkenti Kurtuba*. Çev. Cermal Aydın. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2014.
- Gazzâlî. *el-İktisâd fî'l-İ'tikâd*. Haz. İbrahim Ağâh Çubukçu-Hüseyin Atay. Ankara: Nur Matbaası, 1962.
- Gazzâlî. *Tehâfût el-Felâsife*. Tahk. Maurice Bouyges. Beyrut: Imprimerie Catholique, 1927.
- Gazzâlî, *Tehâfütü'l-Felâsife*, çev. Bekir Karlığa, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Genequand, Charles. *Ibn Rushd's Metaphysics. A Translation with Introductions of Ibn Rushd's Commentary on Aristotle's Metaphysics*, İslâmîc Philosophy and Theology: Texts and Studies, Leiden: E.J. Brill Publishing, 1984.
- Gutas, Dimitri. *Yunan Düşüncesi, Arap Kültürü: Bağdat'ta Grek-Arap Terçüme Hareketi ve Erken Abbâsî Toplumu*. Çev. Lütfü Şimşek. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2003.
- Gutas, Dimitri. "The Heritage of Avicenna: The Golden Age of Arabic Philosophy, 1000 – ca. 1350." İçinde *Avicenna and His Heritage*, ed. Jules Janssens ve Daniel De Smet, 143-162. Leuven: Leuven University Press, 2001.
- Helm, Paul. "Philosophy of religion". *Encyclopedia Britannica*, Erişim 14 Aralık 2021. <https://www.britannica.com/topic/philosophy-of-religion>
- İbn Hallikân, Şemseddin Ahmed b. Muhammed b. İbrahim b. Ebî Bekr, *el-Vefeyât*, cilt 7, (İhsan Abbas, neşir), Beyrut: Dâr Sâdır, 1994.
- İbn Meymun (Maimonides). *Delâletü'l-Hâirîn - Akli Karışıklar İçin Rehber*, çev. Osman Bayder ve Özcan Akdağ. İstanbul: Albaraka Yayınları, 2022.
- İbn Rüşd. *el-Keşf an Menâhic el-Edille fî 'Akâ'id el-Mille*. Tahk. Muhammed Abid el-Câbirî. Beyrut: Dâri't-Tenvîr, 1998.
- İbn Rüşd, *Faslü'l-Makal: Kitabü'l-Keşf*, çev. Nevzad Ayasbeyoğlu (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1955).

- İbn Rüşd, *Faşlu'l-Makâl ve el-Keşf 'an Minhâci'l-Edille fî Akâ'idî'l-Mille*, haz. Süleyman Uludağ (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2004, 87.
- İbn Rüşd, *Tehâfütü't-Tehâfüt*. çev. Kemal Işık ve Mehmet Dağ, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2021.
- İbn Rüşd, *el-Kevn ve'l-Fesâd*, Haydarabad: Dairetü'l-Maarif, 1947.
- İbn Rüşd, *Tehafut et- Tehâfüt Tutarıslılığın Tutarıslılığı*, çev. Kemal Işık, Mehmet Dağ, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yayınları, 1986.
- İbn Rüşd, *Telhîsü's-Siyâse li-Eflâtun*. Çev. Hasan Mecîd el-Abidî ve Fâtıma Kâzım ez-Zehabî. Beyrut: Dârü't-Tâira, 1998.
- İbn Rüşd, *Bidayetü'l-Müctehid ve Nihayetü'l-Muktesid: Mezheplerarası Mukayeseli İslâm Hukuku*, çev. Vecdi Akyüz; Ahmed Meylani, İstanbul: Beyan Yayınları, 1991.
- İbrahimoğlu, Bilal. "Dede İbn Rüşd'ün *el-Beyân ve't-Tahsîl* Adlı Eserinde 'Tahsîl' ve 'Tevcih' Kavramlarının İncelenmesi." *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2020): 285–308.
- Imamuddin, Syed Mahmud. *Some Aspects of the Socio-Economic and Cultural History of Muslim Spain (711–1492)*. Leiden: Brill, 1965.
- Inlibris Antiquariat. "One of the first defences of Al-Andalus Arab influence in Western culture Ibn Rushd (Averroes)". Erişim 12 Eylül 2022. <https://inlibris.com/item/bn53588/>
- Irving, Thomas B. "Kurtuba". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 26. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2002, 451-453.
- John of Jandun, *Commentarium in Aristotelis De Anima*, ed. G. Verbeke (Leuven: Leuven University Press, 1970).
- John of Jandun, *Quaestiones super libros De anima*, ed. G. Verbeke (Leuven: Leuven University Press, 1970).
- Karlıga, Bekir. "İbn Rüşd". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 20/257-288. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Kaya, Mahmut. "Bitrûcî." *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 6, 229-230. Ankara: TDV Yayınları, 1992.
- Kaya, Mahmut. "İbn Rüşd." *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2000. 21/464-473.
- Kennedy, Hugh. *Muslim Spain and Portugal: A Political History of Al-Andalus*. (London: Longman, 1996)
- Kılıç, Muhammet Fatih, "İbn Rüşd" *İslam Düşünce Atlası*. Ed. İbrahim

- Halil Üçer ve Ömer Türker, İstanbul: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2017.
- Köroğlu, Burhan “Tabiatçılar”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/327-328. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Kutluer, İlhan. “İlmü’n-Nefs”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 22/148-151. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Lorca, Andrés Martinez. “İbn Rüşd’ün Skolastik ve Rönesans Felsefesi Üzerindeki Etkisi”, *Uluslararası İbn Rüşd Sempozyumu*, çev. Talip Özdeş, 99-108, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, 2009.
- Mahoney, Edward P., “John of Jandun”, *Routledge Encyclopedia of Philosophy*, ed. Edward Craig (London: Routledge, 1998), c. 5.
- Markus Engel, *Elijah Del Medigo and Paduan Aristotelianism: Investigating the Human Intellect*, (London: Bloomsbury, 2016).
- Marenbon, John *Medieval Philosophy: Routledge History of Philosophy Volume 3*, (London: Routledge, 2003).
- Mayer, Thomas. *Ibn Rushd (Averroes) and the Enlightenment*. Amherst, NY: Prometheus Books, 2000.
- Moseley, Alexander. “Political Philosophy: Methodology” *Internet Encyclopedia of Philosophy*, Erişim 19 Haziran 2022. <https://iep.utm.edu/polphil/>
- Muhammed Abid el-Câbirî, *Arap-İslam Aklının Yapısı*, çev. Burhan Köroğlu, Mana Yayınları, İstanbul 2020.
- Munk, Salomon. *Mélanges de Philosophie Juive et Arabe*. Paris: Librairie Franck, 1859.
- Norman Daniel, *Islam and the West: The Making of an Image* (Oxford: Oxford University Press, 1960).
- Okşar, Yusuf. Gazâlî’nin Nedensellik ve Âdetullah Düşüncesi, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16/1 (2016). 277-303.
- Okşar, Yusuf. *İslam Kelamında Nedensellik ve Âdetullah*. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2018.
- Özdemir, Mehmet. “Tuleytula.” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2012, 41/363–368.
- Özdemir, Mehmet. “İbn Rüşd’ün Yaşadığı Asırda Endülüs”, *Diyanet İlmi Dergi*, 68/3, (2012), 7-30.
- Paniagua, Juan Antonio Pacheco. *Averroes: Una biografía intelectual*, Córdoba: Editorial Almuzara, 1. Basım, 2011.

- Renard, Jean. *A Muslim Philosopher in the West: Ibn Rushd (Averroes) and the Challenge of the Latin West*. Leiden: Brill, 2003.
- Rosenthal, Erwin I. J. *Averroes' Commentary on Plato's Republic*. Cambridge: Cambridge University Press, 1956.
- Saliba, George. *Islamic Science and the Making of the European Renaissance*. Cambridge, MA: MIT Press, 2007.
- Sarioğlu, Hüseyin. *İbn Rüşd Felsefesi*, İstanbul: Klasik Yayınları, 2012.
- Schlüter, Klaus. "Corduba". *Der Neue Pauly – Enzyklopädie der Antike*, Bd. 3. Stuttgart: Metzler, 1997.
- Sezgin, Fuat. *İslam'da Bilim ve Teknik*, C.I-III. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2007.
- Simons, Peter, "Ontology", *Encyclopedia Britannica*, Erişim 4 Mayıs 2022. <https://www.britannica.com/topic/ontology-metaphysics>.
- Stroumsa, Sarah. *Andalus and Sefarad: On Philosophy and Its History in Islamic Spain*. Princeton: Princeton University Press, 2019.
- Şeyban, Lütfi. "Murâbitler ve Muvahhidler Dönemi." *İslam Tarihi ve Medeniyeti 4 - Endülüis*, editör Mehmet Özdemir. İstanbul: Siyer Yayınları, 2018.
- Şeyban, Lütfi. "İspanya'da Endülüis-İslam Medeniyetinden Kalan İzler ve Eserler-I: Endülüis-İslâm Sanatı ve Medeniyetinin Temel Nitelikleri". *The Journal of Academic Social Science Studies*, sayı 6/7 (2013): 1005-1018.
- Tamtürk, Bayram. "Endülüislü Filozof/Astronom Nûrüddîn Bitrûcî'nin Batlamyus Eleştirileri" *Andalusian Philosopher/Astronomer Nûrüddîn Al-Bitrûjî's Critiques of Ptolemy*.
- Tamtürk, Bayram. "İbn Rüşd'ün Şerh Külliyyâtı: Bir Mukaddime Denemesi." *Dîvân: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 23/45 (2018), 1-24.
- Taşköprülüzade, Ahmed b. Mustafa. *Miftâhu's-sa'ade*, nşr. Kâmil Bekrî-Abdülvehhâb Ebü'n-Nûr, 1 Cilt. Kahire, 1968.
- Tbakhi, Abdelghani, Samir S. Amr. "Ibn Rushd (Averroes): Prince of Science" *Avicenna Journal of Medicine* 8, no. 1 (2008): 145-147.
- Turan, İsmail ve Sedat Doğan, "Endülüis'te Felsefenin Meşrulaştırılması: İbn Tufeyl ve İbn Rüşd." *Temaşa Felsefe Dergisi*, sayı: 16 (Aralık 2021): 51-64.
- Türker, Ömer. "İbn Rüşd Felsefesinin Yahudiler Üzerindeki Etkisi". *İslam Felsefesi Dergisi*, c. 5, sy. 2 (2022): 45-67.

- Ullmann, Manfred. *Islamic Medicine*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1978.
- Uludağ, Süleyman. “Nefis”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/526-529. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- University of Sheffield. “Political Philosophy”. Erişim 12 Eylül 2022. <https://www.sheffield.ac.uk/philosophy/research/themes/political-philosophy>
- Üçer, İbrahim Halil (ed.). *İslam Düşünce Atlası*. 3 cilt. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2017.
- Yiğit, İsmail. “Murâbıtlar”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 31/152-155, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1645

FCR Sertifika no. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 325

Kitap Adı: Hint Sinemasının Edebi Motifleri

Book Title: Literary Motifs of Indian Cinema

ISBN: 978-625-5536-38-9

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536389

Yazar | Author: Hatice İlay KARAOĞLU | orcid.org/0000-0002-4009-9813

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 144

Yayın Tarihi | Publication Date: Temmuz | July 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: APF | Sinema ve Film: Stil ve Tür | Film, Cinema: styles & genres

BISAC: PER004050 | Sahne Sanatları / Film / Tarih ve Eleştiri | Performing Arts / Film / History & Criticism

THEMA: APF | Sinema ve film: tür ve üsluplar | Film and cinema: styles and genres

LC: PN1993.5.18 | Hindistan'da Sinema / Film Tarihi ve Eleştirisi | Motion pictures - India

Atf Bilgisi | Cite as: Karaoğlu, Hatice İlay. *Hint Sinemasının Edebi Motifleri*. Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Bainett, Lionel David- M.A-D. Litt, *Hinduism*, Archibad Constable, London 1906.
- Baskaran, Sundararaj Theodore, *The Eye Of The Serpent: An Introduction To Tamil Cinema*, Westland, Madras 2013, s. 164.
- Basu, Anustup, *Bollywood in the Age of New Media*, Edinburgh University Press Ltd, Edinburgh 2010.
- Beaster Jayson -Jones, *Bollywood Sounds: The Cosmopolitan Mediations of Hindi Film Song*, Oxford University Press, New York 2015.
- Bose Derek, *Brand Bollywood*, Sage Publications, India Pvt Ltd, New Delhi 2006.
- Booth, Gregory D., *Traditional Content and Narrative Structure in the Hindi Commercial Cinema*, Nanzan University.
- Brandon, James R., *The Cambridge Guide to Asian Theatre*, Cambridge University Press, Cambridge 1997.
- Chaitanya, Krishna, *A New History of Sanskrit Literature*, Dhawan Printing Works, Delhi 1960.
- Chandrasekharan, K.-Ki Cantiracēkaraṇ-V. H. Subrahmanya Sastri, *Sanskrit Literature*, Internat. Book House, California 1951.
- Chaudhuri, Diptakirti, Written by Salim-Javed: The Story of Hindi Cinema's Greatest Screenwriters, Penguin Books, UK 2015.
- Constance, A. Jones -James D. Ryan, *Encyclopedia of Hinduism*, The Rosen Publishing Group, USA 2007.
- Dandekar, Ramchandra Narayan, "Indian (Epic) Literature", *The Encyclopedia of Literature*, Ed. Joseph T. Shipley, The Ferris Printing Company, Vol. I, New York 1946.
- Das, Sisir Kumar, *A History of Indian Literature 500-1399*, Sahitya Akademi, Delhi 2005.
- Ganti, Tejaswini, *Bollywood: A Guidebook to Popular Hindi Cinema*, Psychology Press, New York 2004.
- Gokulsing, K. Moti K. Gokulsing, Wimal Dissanayake, *Indian Popular Cinema: A Narrative of Cultural Change*, Trentham Books, 2004.

- Gopalan, Sudha Raja, “ A taste for Indian films Negotiating cultural boundaries in post-Stalinist Soviet society”, *Indiana University*, Unpublished Doctor Thesis, Usa 2005.
- Gopal Sangita, *Conjugations; Marriage and Form in New Bollywood Cinema*, The University of Chicago Press, Chicago 2011.
- Hiltebeitel, Alf, , “Mahābhārata”, *Encyclopedia of Religion*, Ed. Lindsay Jones, Thomson Gale Press, Vol. VIII, USA 2005.
- Hogan, Patrick Colm, *Understanding Indian movies: culture, cognition, and cinematic imagination*, University of Texas Press, Austin 2008.
- Hopkins, E. Wanshburn, “Mahābhārata”, *The Encyclopedia of Religion and Ethics*, Ed. James Hastings, Charles Scribner’s Sons, Vol. VIII, Edinburg 1916.
- Jarsw, E.H. Rick, “Purāṇas”, *Encyclopedia of Religion*, Ed. Lindsay Jones, Thomson Gale, Vol. XI, USA 2005.
- Johnson, W. J, A, *Dictionary of Hinduism*, Oxford University Press, New York 2010.
- Kālidāsa, Śakuntalā, çev. Korhan Kaya, İmge Kitabevi, Ankara 2005.
- Kaya, Korhan, *Hint-Türk-Avrupa Masalları*, İmge Kitabevi, Ankara 2001.
- Kaya, Korhan, *Hint Destanları*, İmge Kitabevi, Ankara 2002.
- Kaya, Korhan, *Okyanusun Kıyısında*, İmge Kitabevi, Ankara 2003.
- Kaya, Korhan, *Hint Mitolojisi Sözlüğü*, İmge Kitabevi, Ankara 2003.
- Kaya, Korhan, *Hint Masalları*, İmge Kitabevi, Ankara 2016.
- Keith, Arthur Berriedale, *A History of Sanskrit Literature*, Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, Delhi 1996.
- Klostermaier, Klaus, *A Concise Encyclopedia of Hinduism*, Oneworld Publications, England 2003.
- Konow, Sten-Poul Tuxen, *The Religions of India*, G.E.C. Gad Publisher, Copenhagen 1949.
- Kumar, Surendra, *Legends Of Indian Cinema: Pen Portraits*, Har-Anand Publications, New Delhi, 2003.
- Lienhard, Siegfried, “Classical Sanskr̥t Literature”, *A History of Indian Literature*, Ed. Jan Gonda, Otta Harrassowitz-Wiesbaden, Vol. III, Germany 1984.
- Lochtefeld, James G., *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, The Rosen Publishing Group, Vol. I, New York 2001.

- Lochtefeld, James G., *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, The Rosen Publishing Group, Vol. II, New York 2002.
- Macdonell, Arthur Anthony, "Rāmāyaṇa", *The Encyclopedia of Religion and Ethics*, Ed. James Hastings, Charles Scribner's Sons, Edinburg 1919.
- Macdonell, Arthur Anthoney, *A History of Sanskrit Literature*, Cosimo, New York 2005.
- Maspero, Gaston, *Popular Stories of Ancient Egypt*, Oxford University Press, New York 2002.
- Mazumdar, Ranjani, *Bombay Cinema: An Archive of the City*, University of Minnesota Press, Minnesota 2007.
- Panjbawī, Narendra, *Emotion Pictures Cinematic Journeys into the Indian*, Rainbow Publishers, New Delhi, 2006.
- Rajadhyaksha, Ashish, *Indian Cinema: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, USA 2016.
- Raj, Ashok, *Hero*, Vol. II, Hay House, New Delhi 2009.
- Rao, Velcherv Narayana, "Rāmāyaṇa", *Encyclopedia of Religion*, Ed. Lindsay Jones, Thomson Gale Press, Vol. XI, USA 2005.
- Rāmāyaṇa*, çev. Korhan Kaya, İmge Kitapevi, Ankara 2002.
- Penzer, Norman Mosley, *The Ocean of Story*, Chas. J. Sawyer Ltd., London 1924-28.
- Richmond, Farley P., "Characteristics of Sanskrit Theatre Drama", *Indian Theatre*, Ed. Farley P. Richmond-Darius L. Swann, Phillip B. Zarrilli, Motilal Banarsidass, India 1993.
- Sakaoğlu, Saim -Zekeriya Karadavut, *Halk Masalları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2013.
- Sanskrit Drama in Performance*, ed. Rachel Van M. Baumer-James R. Brandon, University of Hawaii Press, 1981.
- Sangita Gopal-Moorti, Sujata, *Global Bollywood: Travels Of Hindi Song And Dance*, University of Minnesota Press, Minnesota 2008.
- Saran, Renu, *History of Indian Cinema*, Diamond Pocket Books Ltd, New Delhi 2012.
- Satyendra, Kuśa, *Dictionary of Hindu Literature*, Ivy Publishing House, Delhi 2000.
- Shastri, Gaurinath Bhattacharya, *Introduction to Classical Sanskrit Literature*, Motilal Banarsidass Publishers Private Limited, Calcutta 1943.

- Somadeva, *Kathāsaritsāgara*, çev. Korhan Kaya, İş Bankası Kültür Yayınları, C. I, İstanbul 2011.
- Somadeva, *Kathāsaritsāgara*, çev. Korhan Kaya, İş Bankası Kültür Yayınları, C. II, İstanbul 2011.
- Swami Ranganathananda, *Human Being in Depth: A Scientific Approach to Religion*. Suny Press. New York, 1991.
- Teo, Stephen, *Eastern Westerns: Film and Genre Outside and Inside Hollywood*, Taylor & Francis New York 2017.
- Upanishadlar*, çev. Korhan Kaya, İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 2008.
- Varadachari, Venkatadriagaram, *A History of The Sanskrit Literature*, Ram Narain Lal Beni Prasad, Michigan 1960.
- Winternitz, Maurice, *A History of Indian Literature*, University of Calcutta, Vol. I, Calcutta 1927.
- Willams, Monier, *A Sanskrit-English Dictionary*, The Clarendon Press, London 1964.

Filmler

- Batt, M.; Kumar, B.; Kumar, K. (Yapımcı), *A Star is Born* (1976) (Uyarlama), Suri, Mohit (Yönetmen). (2013). *Aashiqui 2*. Hindistan.
- Bedi, B.; Mehta, D. (Yapımcı), Mehta, Deepa (Senarist), Mehta, Deepa (Yönetmen). (1996). *Fire*. Hindistan, Kanada.
- Bhansali, Sanjay L. (Yapımcı), Bhansali, S. L.; Garima, S. (Senarist), Bhansali, Sanjay L. (Yönetmen). (2013). *Goliyon Ki Raasleela Ram-Leela*. Hindistan.
- Chopra, Yash (Yapımcı), Chopra, Aditya (Senarist), Chopra, Aditya (Yönetmen). (2000). *Mohabbatein*. Hindistan.
- Chopra, A.; Chopra, Y. (Yapımcı), Chopra, Aditya (Senarist), Chopra, Yash (Yönetmen). (2004). *Veer-Zaara*. Hindistan.
- Chopra, Aditya (Yapımcı), Sahni, Jaideep (Senarist), Amin, Shimit (Yönetmen). (2007). *Chak De India*. Hindistan.
- Chopra, Aditya (Yapımcı), Nigam, Rekha (Senarist), Sarkar, Pradeep (Yönetmen). (2007). *Laaga Chunari Mein Daag*. Hindistan.
- Chopra, Aditya (Yapımcı), Chopra, Aditya (Senarist), Chopra, Yash (Yönetmen). (2012). *Jab Taak Hai Jaan*. Hindistan.

- Johar, H. Y.; Johar, K. (Yapımcı), Johar, K.; Bhatija, S. (Senarist), Johar, Karan (Yönetmen). (2006). *Kabhi Alvida Naa Kehna*. Hindistan.
- Johar, K.; Khan, G (Yapımcı), Bhatija, Shibani (Senarist), Johar, Karan (Yönetmen). (2010). *My Name is Khan*. Hindistan.
- Johar, H. Y.; Johar, K. (Yapımcı), Grazer, G. L.; Coelho, V. (Senarist), Malhotra, S. P. (Yönetmen), (2010). *We are Family*. Hindistan.
- Kashyap, A. ; Kapoor, E. (Yapımcı), Iyer, B. ; Motwane, V. (Senarist), Motwane, Vikramaditya (Yönetmen). (2013). *Lootera*. Hindistan.
- Khan, G.; Khan, S. (Yapımcı), Khan, F.; Shiekh M. (Senarist), Khan, Farah (Yönetmen). (2007). *Om Shanti Om*. Hindistan.
- Khan, Gauri (Yapımcı), Gokhale, Sandhya (Senarist), Palekar, Amol (Yönetmen). (2005). *Paheli*. Hindistan.
- Kumar, B.; Kumar, K. (Yapımcı), Vora, Neeraj (Senarist), Priyadarshan (Yönetmen). (2007). *Bhool Bhulaiyaa*. Hindistan.
- Mehta, D; Chopra, R; Hamilton, D. (Yapımcı), Mehta, Deepa (Senarist), Mehta, Deepa (Yönetmen). (2008). *Heaven on Earth*. Hindistan, Kanada.
- Sai, K. R.; Babu, D. S. (Yapımcı), Rajamouli, S. S. (Senarist), Rajamouli, S. S. (Yönetmen). (2012). *Eega*. Hindistan.
- Shah, Bharat (Yapımcı), Kapadia, Prakash (Senarist), Bhansali, Sanjay L. (Yönetmen). (2002). *Devdas*. Hindistan.
- Sidhwani, R.; Khan, A.; Akhtar, F. (Yapımcı), Kagi, R; Akhtar, Z. (Senarist), Kagi, Reema (Yönetmen). (2012). *Talaash: The Answer Lies Within*. Hindistan.

İnternet Kaynakları

- McKernan, Luke (31 December 1996). “Hiralal Sen (copyright British Film Institute (<http://www.victorian-cinema.net/sen.htm> 09.02.2019).
- Kadam, Kumar (24 April 2012). “दादासाहेब तोरणेचे वसिमरण नको!”. Archived from the original on 8 October 2013 (<https://web.archive.org/web/20131008190417/http://author.blogs.maharashtratimes.com> 09.02.2019).
- Damle, Manjiri (21 April 2012). “Torne’s ‘Pundlik’ came first, but missed honour”. The Times Of India (<https://timesofindia.indiatimes.com/city/pune/Tornes-Pundlik-came-first-but-missed-honour/articleshow/12760794.cms?referral=PM> 09.02.2019)

Mishra, Garima (3 May 2012). "Bid to get Pundalik recognition as first Indian feature film" (<http://www.indianexpress.com/news/bid-to-get-pundalik-recognition-as-first-indian-feature-film/944727/> 09.02.2019).

(<https://www.thehindu.com/todays-paper/tp-features/tp-educationplus/Avenues-open-up-in-Chitradurga/article15945260.ece> 10.02.2019).

Sarkar, Bhaskar, *"The Melodramas of Globalization", Cultural Dynamics*, 2008, 20(1): 31–51 (<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0921374007088054> 10.02.2019)

Narasimham, M. L. (7 November 2010). "SATI SAVITHRI (1933)". The Hindu. Retrieved 8 July 2011

(<https://www.thehindu.com/todays-paper/tp-features/tp-cinema-plus/SATI-SAVITHRI-1933/article15677207.ece> 10.02.2019).

"The Hindu News" 6 May 2005

(<https://www.thehindu.com/fr/2005/05/06/stories/2005050601300300.htm> 10.02.2019)

"A revolutionary filmmaker". The Hindu. 22 August 2003. Retrieved 12 June 2013 (<https://www.thehindu.com/thehindu/fr/2003/08/22/stories/2003082201400400.htm> 10.02.2019).

Sharpe, Jenny (2005), "Gender, Nation, and Globalization in Monsoon Wedding and Dilwale Dulhania Le Jayenge". *Meridians: feminism, race, transnationalism* (<https://muse.jhu.edu/article/189043> 10.02.2019)

Pather Panchali: Its history, the genius behind it, and Satyajit Rays style of working" (<https://www.indiatoday.in/magazine/society-the-arts/films/story/19800331-pather-panchali-its-history-the-genius-behind-it-and-satyajit-rays-style-of-working-806531-2014-02-01> 10.02.2019)

Maker of innovative, meaningful movies. The Hindu, 15 June 2007 (<https://www.thehindu.com/todays-paper/tp-features/tp-friday-review/maker-of-innovative-meaningful-movies/article2272748.ece> 10.09.2019)

Srikanth Srinivasan (4 August 2008). "Do Bigha Zamin: Seeds of the Indian New Wave". *Dear Cinema*. Archived from the original on 15 January 2010. Retrieved 13 April 2009 (<https://web.archive.org/>

- web/20100115204002/http://dearcinema.com/review-do-big-ha-zamin-bimal-roy 10.02.2019).
- Before Brando, There Was Dilip Kumar, *The Quint*, 11 December 2015 (<https://www.thequint.com/entertainment/before-brando-the-re-was-dilip-kumar> 10.02.2019).
- Revisiting Prakash Mehra's Zanjeer: The film that made Amitabh Bachchan". *The Indian Express*. 20 June 2017 (<https://indianexpress.com/article/entertainment/bollywood/revisiting-prakash-mehra-zanjeer-the-film-that-made-amitabh-bachchan-4714064/> 11.02.2019).
- "Deewaar was the perfect script: Amitabh Bachchan on 42 years of the cult film". *Hindustan Times*. 29 January 2017 (<https://www.hindustantimes.com/bollywood/deewaar-was-the-perfect-script-amitabh-bachchan-on-42-years-of-the-cult-film/story-x2hy87zQ0ebVlsVMV59U2I.html> 11.02.2019)
- Cain, Rob (5 October 2017). "Why Aamir Khan Is Arguably The World's Biggest Movie Star, Part 2" (<https://www.forbes.com/sites/rob-cain/2016/03/20/are-bollywoods-three-khans-the-last-of-the-movie-kings/#572bd8825c43> 11.02.2019)
- Muzaffar Raina (25 November 2013). "Protests hit Haider shoot on Valley campus". *The Telegraph*. Archived from the original on 20 April 2015. Retrieved 11 September 2016 (<https://www.telegraphindia.com/india/protests-hit-haider-shoot-on-valley-campus/cid/241021#.Uu2GED2SyAo> 10.02.2019)
- The Official Awards of the ninth edition of the Rome Film Festival, 25 October 2014. Archived from the original on 26 October 2014. Retrieved 26 October 2014 (<https://web.archive.org/web/20141026173454/http://www.romacinemafest.it/ecm/web/fcr/en/home/content/the-official-awards-of-the-ninth-edition-of-the-rome-film-festival> 11.02.2019)
- End of a path-breaking journey, Online Edition of *The Deccan Herald*, dated 16 May 2006. The Printers (Mysore) Pvt. Ltd. Archived from the original on 29 September 2007. Retrieved 8 August 2007. (<https://web.archive.org/web/20070929115125/http://www.deccanherald.com/Archives/may162006/spectrum1018192006515.asp> 11.02.2019).

“Cinema History Malayalam Cinema”. Malayalamcinema.com. Archived from the original on 23 December 2008. Retrieved 30 December 2008

(<https://web.archive.org/web/20081223132036/http://malayalamcinema.com/Content4/CinemaHistory.html> 11.02.2019).

“Pretty Woman’ in temple upset”. *BBC News*. 23 September 2009. Retrieved 26 April 2010 (http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/8270556.stm 12.02.2019)

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1648

FCR Sertifika no. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 326

Kitap Adı: Modern Ahlak Felsefesinde Arayışlar G.E.M. Anscombe'un Eylem Teorisi

Book Title: Inquiries in Modern Moral Philosophy The Action Theory of G.E.M. Anscombe

ISBN: 978-625-5536-39-6

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536396

Yazar | Author: Mehmet Sabır ŞAYBAK | orcid.org/0000-0002-5585-2935

Kurum | Institution: Bitlis Eren Üniversitesi

ROR ID: ror.org/00mm4ys28

Editör | Editor: Prof. Dr. Celal TÜRER | orcid.org/0000-0002-9250-2336

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 376

Yayın Tarihi | Publication Date: Temmuz | July 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPQ | Ahlak Felsefesi | Ethics and moral philosophy

BISAC: PHI005000 | Felsefe / Etik ve Ahlak | Philosophy / Ethics & Moral Philosophy

THEMA: QDHR | Felsefe: Ahlak ve Etik | Philosophy: Ethics and moral philosophy

LC: BJ1012 | Etik - Genel eserler | Ethics - General works

Atf Bilgisi | Cite as: Şaybak, Mehmet Sabır. *Modern Ahlak Felsefesinde Arayışlar G.E.M.Anscombe'un Eylem Teorisi*. Eskiyei Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Anscombe, Gertrude Elizabeth Margaret, (1957), *Intention*, Blackwell, Oxford-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1965), *An Introduction to Wittgenstein's Tractatus*, Harper & Row, Publishers, Newyork, USA.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), *The Collected Philosophical Papers of G. E. M. Anscombe, Vol.One From Parmenides to Wittgenstein*, Basil Blackwell, Oxford.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), *The Collected Philosophical Papers of G. E. M. Anscombe, Vol. Two Metaphysics and the Philosophy of Mind*, Basil Blackwell, Oxford.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), *The Collected Philosophical Papers of G. E. M. Anscombe, Vol. Three Ethic, Religion and Politics*, Basil Blackwell, Oxford.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2015) *Logic, Truth and Meaning Writings by G.E.M. Anscombe*, ed.Mary Geach and Luke Gormally, Imprint Academic, USA-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2005), *Human Life, Action and Ethics Essays by G.E.M. Anscombe*, ed. Mary Geach and Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2008), *Faith in a Hard Ground Essays on Religion, Philosophy and Ethics by G.E.M. Anscombe*, ed. Mary Geach and Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2011), *From Plato to Wittgenstein: Essays by G.E.M. Anscombe*, ed.Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "Thought and Action in Aristotle: What is Practical Truth?", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe, Vol.One From Parmenides to Wittgenstein*, Basil Blackwell, Oxford.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "The Question of Linguistic Idealism" *The Collected Philosophical Papers Vol. I, From Parmenides to Wittgenstein*", Basil Blackwell, Oxford.

- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2005), "Does Oxford Moral Philosophy Corrupt Youth?", *Human Life, Action and Ethics Essays by G.E.M. Anscombe*, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "Mr. Truman Degree", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe Vol.3 Ethics, Religion and Politics*, Basil Blackwell, Oxford-UK, 1981.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "War and Murder", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe Vol.3 Ethics, Religion and Politics*, Basil Blackwell, Oxford-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2005), "Action, Intention and Double Effect", *Human Life, Action and Ethics Essays by G.E.M. Anscombe*, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2008) "Contraception and Chastity", *Faith in a Hard Ground: Essays on Religion, Philosophy and Ethics by G. E. M. Anscombe*, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2008) "The Moral Environment of the Child", *Faith in a Hard Ground: Essays on Religion, Philosophy and Ethics by G. E. M. Anscombe*, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2005), "Does Oxford Moral Philosophy Corrupt the Youth?", *Human Life, Action and Ethics Essays by G.E.M. Anscombe*, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2005), "Glanville Williams The Sanctity of Life and the Criminal Law: A Review," *Human Life, Action and Ethics Essays by G.E.M. Anscombe*, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1957), "Intention", *Proceedings of the Aristotelian Society*, New Series, Vol. 57.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2005), "Knowledge and Reverence for Human Life", *Human Life, Action and Ethics Essays by G.E.M. Anscombe*, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.

- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1958), "Modern Moral Philosophy," *Philosophy*, Vol. 33, Cambridge University Press. Cambridge, UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "Modern Moral Philosophy", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe Vol.3 Ethics, Religion and Politics*, Basil Blackwell, Oxford-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2008), "On Being in Good Faith", *Faith in a Hard Ground Essays on Religion, Philosophy and Ethics* by G.E.M. Anscombe, ed. Mary Geach, Luke Gormally, Imprint Academic, U.K.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "On Promising and its Justice, and Whether it Need be Respected in Foro Interno", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe Vol.3 Ethics, Religion and Politics*, Basil Blackwell, Oxford-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "On the Frustration of the Majority by Fulfilment of the Majority's Will", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe Vol.3 Ethics, Religion and Politics*, Basil Blackwell, Oxford-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "On the Source of the Authority of the State", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe Vol.3 Ethics, Religion and Politics*, Basil Blackwell, Oxford-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2005), "Practical Inference", *Human Life, Action and Ethics Essays* by G.E.M. Anscombe, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2005), "Practical Truth", *Human Life, Action and Ethics Essays* by G.E.M. Anscombe, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2005), "Prolegomenon to a Pursuit of the Definition of Murder", *Human Life, Action and Ethics Essays* by G.E.M. Anscombe, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2005), "The Dignity of a Human Being", *Human Life, Action and Ethics Essays* by G.E.M. Anscombe, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.

- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "The First Person", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe Vol. 2 Metaphysics and the Philosophy of Mind*, Basil Blackwell, Oxford-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "The Justice of the Present War Examined", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe Vol.3 Ethics, Religion and Politics*, Basil Blackwell, Oxford-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "The Two Kinds of Error in Action", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe Vol.3 Ethics, Religion and Politics*, Basil Blackwell, Oxford-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "Authority in Morals", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe Vol.3 Ethics, Religion and Politics*, Basil Blackwell, Oxford-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (1981), "Rules, Rights and Promises", *The Collected Philosophical Papers of G.E.M. Anscombe Vol.3 Ethics, Religion and Politics*, Basil Blackwell, Oxford-UK.
- Anscombe, Gertrude, Elizabeth Margaret, (2005), "Modern Moral Philosophy", *Human Life, Action and Ethics Essays by G.E.M. Anscombe*, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Aquinas, Thomas, *Summa Theologiae I-II*, 94. Soru-2. Madde, <https://www.newadvent.org/summa/2094.htm>. (Erişim Tarihi: 19.06.2023)
- Aristoteles, (2017), *Nikomakhos'a Etik*, Çev. Furkan Akderin, Say Yayınları, İstanbul.
- Armağan, Mustafa, (1997), "Descartes Felsefenin Ufukları ve Sınırları", *Cogito*, S.10, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Aucouturier Valerie, (2022), "The first person, self-consciousness and Action", *The Oxford Handbook of Elizabeth Anscombe*, ed.Roger Teichmann, Oxford University Press, U.K.
- Başdemir, Hasan Yücel, (2005), "İskoç Aydınlanma Etiği: Hutcheson, Hume ve Smith", *Liberal Düşünce Dergisi-Aydınlanma*, S.37, s. 27-44.
- Başdemir, Hasan Yücel, (2009), *Liberalizm: Ahlaki Temeller*, Liberte Yayınları, Ankara.
- Bardakoğlu, Ali, (1987), "Hüsn ve Kubh Konusunda Aklın Rolü ve İmam Maturîdî", *EÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 4, Kayseri.

- Barlak, Muzaffer, (2016), *Husiin-Kubuh -İyilik ve Kötülüğün Kaynağı-*, Ankara Okulu Yay. Ankara.
- Becker, Lawrence C.,- Charlotte B., (2001), “Consequentialism”, *Encyclopedia of Ethics*, Routledge, New York, USA.
- Blackburn, Simon, (2005), “Against Anscombe”, *Times Literary Supplement*, 20 September. <https://swb24.user.srcf.net/reviews/Anscombe.htm> (Erişim Tarihi: 02.10.2023)
- Blamey Jonny, Thompson Jon, (2017) *an Analysis of G.E.M. Anscombe's Modern Moral Philosophy*, Routledge, Macat International Ltd. London, UK.
- Blanco, Veronica Rodriguez, (2018) “Is Practical Knowledge Prior to Theoretical Knowledge in Action? Reflecting on Anscombe’s Institutional Transparency”, *The Journal of Value Inquiry* S.52.
- Borchert, Donald M. (2006), “Anscombe”, *Encyclopedia of Philosophy, Second Edition*, ed. Donald M. Borchert, Thomson Gale, Macmillan Reference USA.
- Britannica Online Encyclopedia, (2023), “Heinrich Himmler”, <https://www.britannica.com/biography/Heinrich-Himmler> (Erişim Tarihi: 19.10.2023)
- Burgh, W. G. De, (1931), “Right and Good: Action Sub Ratione Boni”, *Philosophy*, Vol. 6 , Issue 21 , January.
- Campell, Lucy, (2022), “On Anscombe on Practical Knowledge and Practical Truth”, *The Oxford Handbook of Elizabeth Anscombe*, ed. Roger Teichmann, Oxford University Press, U.K.
- Cevizci, Ahmet, (2003) “Etik”, *Felsefe Ansiklopedisi*, ed. Ahmet Cevizci, Etik Yay. İstanbul.
- Cevizci, Ahmet, (2003) “G.E.M. Anscombe”, *Felsefe Ansiklopedisi*, ed. Ahmet Cevizci, Etik Yay. İstanbul.
- Cevizci, Ahmet, (2018) *Etik-Ahlak Felsefesi*, Say Yayıncılık, İstanbul.
- Cevizci, Ahmet, (2008), *Etîğe Giriş*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- Chappel, Sophie-Grace, (2023), “Bernard Williams”, <https://plato.stanford.edu/entries/williams-bernard/#Biog> (Erişim Tarihi: 22.10.2023)
- Clot-Gouard, Remi, (2022) “Intention, Knowledge and Responsibility”, *The Oxford Handbook of Elizabeth Anscombe*, ed. Roger Teichmann, Oxford University Press, U.K.

- Craig, Edward, (1998), *Routledge Encyclopedia of Philosophy, Version 1.0*, Routledge, London, UK.
- Crisp, Roger, (2004), "Does Modern Moral Philosophy Rest on a Mistake?", *Modern Moral Philosophy*, ed. Anthony O'Hear, Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Çelebi, İlyas, (1999) Çelebi, "Hüsün ve Kubuh", *T.D.V.İslâm Ansiklopedisi*, C.19, İstanbul.
- Çınar, Aliye, (2012), *Modernitenin arka Planı*, Sentez Yayınları, Bursa.
- Davidson, Donald, (2001) "Actions, Reasons, and Causes", *Essays on Actions and Events*, Oxford University Press, Oxford. UK.
- Descartes, Renê, (2015), *Felsefenin İlkeleri*, Çev. Mesut Akın, Say Yayınları, İstanbul.
- Diamond, Cora- Teichmann Jenny, (1979), *Intention and Intentionality Essays in Honour of G.E.M. Anscombe*, ed. Roger Teichmann, The Harvester Press, England.
- Diamond, Cora, (1997) "Consequentialism in Modern Moral Philosophy and in 'Modern Moral Philosophy'", *Human Lives -Critical Essays on Consequentialist Bioethics-*, ed. David S. Oderberg ve Jacqueline A. Laing, Macmillan Press, Great Britain.
- Diamond, Cora, (1991), *The Realistic Spirit: Wittgenstein, Philosophy, and the Mind*, MIT Press, Cambridge-UK.
- Diquattro, David M., (2015), "The Modern Family and Modern Moral Philosophy: Anscombe's Legacy," *Center for Vision and Values Conference on the Family*, Grove City College, Grove City, USA.
- Donagan, Alan, (1977), *The Theory of Morality*, The University of Chicago Press, Chicago.
- Dostoyevski, Fyodor Mihayloviç, (2020), *Karamazov Kardeşler*, Çev. Nihal Yalaza Taluy, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul.
- Doyle, James, (2018), *No Morality, No Self: Anscombe's Radical Skepticism*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts. UK-USA.
- Driver, Julia, (2022), "Gertrude Elizabeth Margaret Anscombe", <https://plato.stanford.edu/entries/anscombe/> (Erişim Tarihi: 12.09.2023)
- Fiala, Andrew, "Pasifizm", <https://plato.stanford.edu/entries/pacifism/> (Erişim tarihi: 02.10.2023)
- Frege, Gottlob, (1956), "The Thought: A Logical Inquiry", *Mind*, vol. 65, no. 259 (July), ss. 289-311.

- Frey, Jennifer A., (2020), "Revisiting Modern Moral Philosophy", *Royal Institute of Philosophy Supplement*, 87.
- Frey, Jennifer A., (2019) "Anscombe on Practical Knowledge and the Good", *Ergo An Open Access Journal of Philosophy*, vol. 6, no. 39.
- Frey, Jennifer A., (2013) "Analytic Philosophy of Action: a Very Brief History", *Philosophical News*. S.7. November.
- Foot, Philippa, (2004), "Rationality and Goodness", *Modern Moral Philosophy*, ed. Anthony O'Hear, Royal Institute of Philosophy Supplement, Cambridge University Press, Cambridge-UK.
- Foot, Philippa, (1978), *Morality as a System of Hypothetical Imperatives*, *Virtues and Vices and Other Essays in Moral Philosophy*, Blackwell, Oxford-UK.
- Fussell, Paul, (1989), "Thank God for the Atom Bomb", *Guardian*, February 5. <https://www.asianstudies.org/publications/ea/archives/thank-god-for-the-atom-bomb/> (Erişim Tarihi: 05.08.2023)
- Geach Mary, (2005), "Introduction", *Human Life, Action and Ethics Essays by G.E.M. Anscombe*, ed. Mary Geach ve Luke Gormally, Imprint Academic, UK.
- P.R. Glazebrook, P.R., (1997), "Glanville Williams –Obituary", *The Cambridge Law Journal*, Vol.56, Part 3, Kasım.
- Goldman, Alvin, (1970), *A Theory of Human Action*, Prentice-Hall, New Jersey, USA.
- Gormally, Luke,- Jones, David Albert,-Teichmann Roger, (2016), *The Moral Philosophy of Elizabeth Anscombe*, ed. Luke Gormally, David Albert Jones, Roger Teichmann, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Görgün, Tahsin, (2016), "İnsan Olmak ve Ahlak", *Ahlakın Temeli*, ed. Ömer Türker, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Haldane, John, (2019), *The Life and Philosophy of Elizabeth Anscombe*, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Haldane, John, (2019), "Introduction", *The Life and Philosophy of Elizabeth Anscombe*, ed. John Haldane, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Haldane, John, (2000), "In Memoriam", *The Review of Metaphysics*, Vol. 53, No. 4.
- Hare, R.M., (1981), *Moral Thinking*, Clarendon Press, Oxford-UK.
- Harris, Mark E. (2012) "Examining Moral Necessity in the Kantian Categorical Imperative," *The Catalyst*: Vol. 2: Iss. 1, Article 2, <https://doi.org/10.18785/cat.0201.02>

- Heath, P.L. (1960), "Book Reviews Anscombe's Intention", *The Philosophical Quarterly*, Vol.10, Issue 40, July.
- Hlobil, Ulf-Neiswandt, Katharina, (2019), "On Anscombe's Philosophical Method", *The Life and Philosophy of Elizabeth Anscombe*, ed. John Haldane, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Hume, David, (1997), *İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme*, Çev.Aziz Yardımlı, İdea Yayınevi. İstanbul.
- Hursthouse, Rosalind, (1991), "Virtue Theory and Abortion," *Philosophy and Public Affairs*.
- <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp>, (Erişim Tarihi: 12.11.2023)
- Kala, Muhammed Enes Kala, (2018), *Erdem ve Ödev –Batı Ahlak Tarihinin Serencamı-*, Eskiyei Yayınları, Ankara.
- Kant, Immanuel, (2002), *Metafizikinin Temellendirilmesi*, Çev. İoanna Kuçuradi, Türkiye Felsefe Kurumu Yay., Ankara.
- Kennedy David M. (1999), *The American People in World War II*, Oxford University Press, Oxford. UK.
- Kenny, Anthony, (1979), "The First Person", *Intention and Intentionality Essays in Honour of G.E.M. Anscombe*, ed. Cora Diamond and Jenny Teichmann, The Harvester Press, England.
- Kılıç, Emrullah, (2022), *Metafiziksel İyi'den Değer'e Ahlakın Yolculuğu*, İlem Yayınları, Ankara.
- Kılıç, Emrullah, "İyi'nin Kuruculuğu ile Değer'in Rehberliği Arasında Ahlak", *Eskiyei*, Sayı: 43 (Mart 2021), s. 169-170.
- Kılıç, Recep, (1996), "Olgu ve Değer Problemi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 35, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Lawrence, Gavin, (2004) "Reason, Intention, and Choice An essay in Practical Philosophy", *Modern Moral Philosophy*, ed. Anthony O'Hear, Cambridge University Press, Cambridge-UK.
- MacIntyre, Alasdair, (2007), *After Virtue*, Notre Dame Press, Notre Dame, Indiana, USA.
- MacIntyre, Alasdair, (2001), *Homerik Çağdan Yirminci Yüzyıla Etik'in Kısa Tarihi*, Çev. Hakkı Hünler, Solmaz Zelyut Hünler, Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- MacIntyre, Alasdair, (2019), *Erdem Peşinde –Bir Ahlak Teorisi Çalışması-*, Çev. Muttalip Özcan, Vakıfbank Kültür Yay., İstanbul.

- Macintyre, Alison, (2023), "Doctrine of Double Effect", *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <https://plato.stanford.edu/entries/double-effect/> (Erişim tarihi: 05.05.2022)
- Macnoughton, David, (1998), "Consequentialism", *Routledge Encyclopedia of Philosophy*, haz. Edward Craig, Routledge, New York, USA.
- Magee, Bryan, (2008), *Büyük Filozoflar -Platon'dan Wittgenstein'a Batı Felsefesi-*, Çev. Ahmet Cevizci, Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- Malcolm, Norman, (1979), "Whether 'I' is a referring Expression" *Intention and Intentionality Essays in Honour of G.E.M. Anscombe*, ed. Cora Diamond and Jenny Teichmann, The Harvester Press, England.
- Miguens, Sofia, "Anscombe on Self -awareness- a re reading of The First Person", <https://formadevida.org/smiguensfdv17/> (Erişim Tarihi: 03.02.2023)
- Mill, John Stuart, (1987), "Utilitarianism" *Utilitarianism and Other Essays*, ed. Alan Ryan, Penguin Books, Harmondsworth, UK.
- Mill, John Stuart Mill, (2017), *Faydacılık*, çev. Selin Aktuyun, Alfa Basım, İstanbul.
- Ming, Thomas, (2018), "How to Anscombe a Frege-Wittgenstein: Responses to Littlejohn, Peterman, and Geisz", *Springer Nature*, B.V. <https://doi.org/10.1007/s11712-018-9631-9>
- Moore, Goerge Edward, (1993), *Principia Ethica*, ed. Thomas Baldwin, Cambridge University Press, New York.
- "Moral Absolutism", <https://ethics.org.au/ethics-explainer-moral-absolutism/> (Erişim Tarihi: 05.08.2023)
- Moran, Richard- Stone, Martin J., (2011) "Anscombe on Expression of Intention: An Exegesis", *Essays on Anscombe's Intention*, ed. Anton Ford, Jennifer Hornsby, Frederick Stoutland, Harvard University Press, Cambridge-England.
- Mortimer, Robert Cecil, (1950), *Christian Ethics*, Routledge-Taylor Francis Group, New York.
- Mutlu, Barış, (2015), *Martha Nussbaum'da İyi Yaşam ve Talih*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Mutlu, Barış, (2018), "Alasdair MacIntyre'in Çağdaş Sorunlar Karşısındaki Yeni Aristotelesçiliği", *Kilikya Felsefe Dergisi*, S.1.

- O'Brien, Matthew B., (2016), "On Obligation and the Virtues of Law", *The Moral Philosophy of Elizabeth Anscombe*, ed. Luke Gormally, David Albert Jones, Roger Teichmann, Imprint Academic, Exeter-UK.
- O'Neill, Onora, (2004), "Modern Moral Philosophy and the Problem of Relevant Descriptions", *Modern Moral Philosophy*, ed. Anthony O'Hear, Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Oderberg, David S.-Laing, Jacqueline A., (1997), "Introduction", *Human Lives Critical Essays on Consequentialist Bioethics*, Macmillan Press, Great Britain.
- Petit, Philip, (1991), "Consequentialism", *A Companion to Ethics*, ed. Peter Singer, Blackwell. UK.
- Pink, Thomas, (2016), "Anscombe, Williams and the Positivization of Moral Obligation", *The Moral Philosophy of Elizabeth Anscombe*, ed. Luke Gormally, David Albert Jones and Roger Teichmann, Imprint Academic Exeter, UK.
- Phillips, D. Z. (1992), "Philosophy and the Heterogeneity of the Human", *Interventions In Ethics* içinde, ed. D.Z. Phillips, Macmillan Press, London.
- Poyraz, Hakan, (2016), "İnsanın Kendini Gerçekleştirmesi Olarak Ahlak" *Ahlakın Temeli*, ed. Ömer Türker, Nobel akademik Yayıncılık, İstanbul.
- Platon, *Complete Works*, ed. John M. Cooper, Phackett Publishing Company, Dijital Edition, Indianapolis, 1997.
- Quinn, Philip L., (2006), "Theological Voluntarism", *The Oxford Handbook of Ethical Theory*, ed. David Copp, Oxford University Press, Oxford.
- Rankin, K.W., (1959), "Intention Review", *Mind*, New Series, Vol. 68, No. 270 (April, 1959), Oxford University Press, Oxford-UK. <http://www.jstor.org/stable/2251576> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)
- Richter, Duncan, (1999) "Virtue Without Theory" *The Journal of Value Inquiry*, 33. Kluwer Academic Publishers, Netherlands, ss.353–369.
- Richter, Duncan, (2011), *Anscombe's Moral Philosophy*, Lexington Books, USA.
- Richter, Duncan, (2000), *Ethics After Anscombe Post "Modern Moral Philosophy"*, Virginia Military Institute, Lexington, VA, USA.

- Richter, Duncan, (2016), "The Conception of the Architectonic Good in Anscombe's Moral Philosophy", *The Moral Philosophy of Elizabeth Anscombe*, ed. Luke Gormally, David Albert Jones, Roger Teichmann, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Roessler, Johannes, (2022), "Practical Knowledge and Testimony", *The Oxford Handbook of Elizabeth Anscombe*, ed. Roger Teichmann, Oxford University Press, Oxford-U.K.
- Ross, W. D., (1930), *The Right and the Good*, Clarendon Press, Oxford, UK.
- Ross, W.D., (1939), *Foundations of Ethics*, Clarendon Press, Oxford, UK.
- Rödl, Sebastian, (2011), "Two Forms of Practical Knowledge and Their Unity", *Essays on Anscombe's Intention*, ed. Anton Ford, Jennifer Hornsby, Frederick Stoutland, Harvard University Press, Cambridge.UK.
- Sandis, Constantine, (2021), "Ethics and Action Theory: An Unhappy Divorce", *The Oxford Handbook of Anscombe*, ed. Roger Teichmann, Oxford University Press, Oxford-UK.
- Scanlon, Tim, (1990), "Promises and Practices", *Philosophy & Public Affairs* S.19.
- Scanlon, Tim, (1998), *What We Owe to Each Other*, Harvard University Press, Cambridge.
- Searle, John, (2000), *Söz Edimleri -Bir Dil Felsefesi Denemesi-*, Çev. Levent Aysever, Ayraç Yayınevi, Ankara.
- Searle, John, (1964), "How to Derive "Ought" from "Is", *Philosophical Review*, S.73, 1964.
- Schwenkler, John, (2019), *Anscombe's Intention: A Guide*, Oxford University Press, Newyork-USA.
- Schwenkler, John, (2019), "G.E.M. Anscombe's Life of 'Doing the Truth'", December 2, 2019, <https://www.commonwealmagazine.org/untempted-consequences> (Erişim Tarihi: 05.09.2022)
- Setiya, Kieran, (2011), "Knowledge of Intention". *Essays on Anscombe's Intention*, ed. Anton Ford, Jennifer Hornsby, Frederick Stoutland, Harvard University Press, Cambridge, USA.
- Shakespeare, William, (2009), *Kral Lear*, Çev. Özdemir Nutku, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Sherman, James A. (2016), *Renewing Liberalism*, Springer International Publishing, Switzerland.

- Sidgwick, Henry, (1962), *The Methods of Ethics*, Palgrave Macmillan, London, UK.
- Solomon, David, (2018) "Early Virtue Ethics", *The Oxford Handbook of Virtue*, ed. Nancy E. Snow, Oxford University Press, Oxford, 2018.
- Solomon, David, (2008), "Elizabeth Anscombe's Modern Moral Philosophy: Fifty Years Later", *Christian Bioethics*, 14 (2), s.110-111.
- Stoutland, Frederick, (2011), "Introduction: Anscombe's Intention in Context", *Essays on Anscombe's Intention*, ed. Anton Ford, Jennifer Hornsby, Frederick Stoutland, Harvard University Press Cambridge-UK.
- Stoutland, Frederick, (2011) "Summary of Anscombe's Intention", *Essays on Anscombe's Intention*, ed. Anton Ford, Jennifer Hornsby, Frederick Stoutland, Harvard University Press, Cambridge-UK.
- Swindal, James C.- Spurgin, Earl W (2004), "The History of Ethics", *Ethics: Contemporary Readings*, ed. Harry J.Gensler, Earl W.Spurgin, James C.Swindal, Routledge, Newyork-London.
- Şaybak**, Mehmet Sabır, (2022), "Thomas Aquinas ve Çift Etki İlkesi", *I. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (USBK-2022)*, ed. Yücel Özden, İrem Kaptangil, Melih Çalışır, Kübra İlhan, Gülşah Ayaz, Y. Enes Çam, Nobel Bilimsel Yay., Ankara.
- Tarhan, Diler Ezgi, (2014) "Franz Brantano ve Edmund Husserl'de Psikolojizm Sorunu", İstanbul Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Taylor, Charles, (1991), *The Ethics of Authenticity*, Harvard University Press, Cambridge, UK.
- Teichmann, Roger, (2010), "Anscombe", *A Companion to the Philosophy of Action*, ed. Timothy O'Connor, Constantine Sandis, Wiley-Blackwell Blackwell Publishing, UK.
- Teichmann, Roger (2022), *The Oxford Handbook of Elizabeth Anscombe*, ed. Roger Teichmann, Oxford University Press, U.K.
- Teichmann, Roger, (2008), *The Philosophy of Elizabeth Anscombe*, Oxford University Press, New York, USA.
- Thompson, Michael, (1998), "Anscombe, Gertrude Elizabeth Margaret", *Routledge Encyclopedia of Philosophy*, Routledge Publisher, London-New York. UK.-USA.
- Thompson, Michael, (2011), "Anscombe's Intention and Practical

- Knowledge”, *Essays on Anscombe’s Intention*, ed. Anton Ford, Jennifer Hornsby, Frederick Stoutland, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts London, England.
- Thompson, Michael, (2008), *Life and Action: Elementary Structures of Practice and Practical Thought*, Harvard University Press, Cambridge.
- Thompson, Michael, (2004), “What is it to Wrong Someone? A Puzzle about Justice”, *Reason and Value: Themes from the Moral Philosophy of Joseph Raz* içinde, ed. R. Jay Wallace, Philip Pettit, Samuel Scheffler ve Michael Smith, , Clarendon Press, Oxford.
- Timmons, Mark, (2013), *Moral Theory: An Introduction, Second Edition*, Rowman ve Littlefield Publishers, Inc., UK.
- Topdemir, Hüseyin Gazi, (2015), “Descartes’in Yaşamı ve Yapıtları”, René Descartes, *Felsefenin İlkeleri* içinde, Çev. Mesut Akın, Say Yayınları, İstanbul.
- Torralba, José M., (2016), “On Morally Neutral Actions, and the Relevance of Practical Truth for Action Theory”, *The Moral Philosophy of Elizabeth Anscombe*, ed. Luke Gormally, David Albert Jones, Roger Teichmann, Imprint Academic, Exeter-UK.
- Türer, Celal, (2017), “Ahlak ve Müeyyide”, *Ahlak ve Müeyyide –Ahlakın Anlamı ve Sınırları Üzerine Konuşmalar*, ed. Ömer Türker, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul.
- Türer, Celal, (2018), “Metafiziksel İyi’den Değer’e: Ahlâkın Yolculuğu”, *İnsan, Ahlâk ve İktisat*, Prof. Dr. Sabahattin Zaim Hocanın Aziz Hatırasına, ed. Musa Kazım Arıcan, Muhammed Enes Kala, Yunus Emre Aydınbaş, TYB Yayınları, Mart, Ankara.
- Türer, Celal, (2017), *Ahlâktan Felsefeye Felsefeden Ahlâka*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Türer, Celal, (2022), “Modern Ahlâk Mükellefiyeti Temellendirebilir mi?- Modern Benliğin Aşknlık Deneyimi Sürüdülebilir mi?”, *Tekif Dergisi –Mükellefiyet-*, Ketebe Yayınları, İstanbul.
- Türkçe Sözlük I-II*, TDK Yay. Ankara, 1998.
- Vayrynen, Pekka, (2021), “Thick Ethical Concepts”, <https://plato.stanford.edu/entries/thick-ethical-concepts/> (Erişim Tarihi: 12.06.2023)
- Vogler, Candace, (2013), “Aristotle, Aquinas, Anscombe, and The New Virtue Ethics”, *Aquinas and The Nicomachean Ethisc*, ed. Tobias

- Hoffmann, Jorn Müller, Matthias Perkams, Cambridge University Press, UK.-USA.
- Vogler, Candace, (2001), *John Stuart Mill's Deliberative: An Essay in Moral Psychology*, Garland Publishing Inc. New York.
- Vogler, Candace, (2006), "Modern Moral Philosophy Again: Isolating the Promulgation Problem", *Meeting of the Aristotelian Society*, University of London, UK.
- Vogler, Candace, (2016), "Anscombe on Promising", *The Moral Philosophy of Elizabeth Anscombe*, ed. Luke Gormally, David Albert Jones ve Roger Teichmann, Imprint Academic Exeter, UK.
- Yöney, Ferhat, (2015), "Ahlak Felsefesinde Olgu-Değer Ayrımı ve Nesnelci Ahlaki Realizm Açısından Değerlendirilmesi", *Felsefe Dünyası*, S.61, Yaz.
- Waren, Karen J., (2009), *An Unconventional History of Western Philosophy Conversations between Men and Women Philosophers*, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. USA.
- Williams, Bernard- Smart, J.J.C., (1985), *Utilitarianism: For and Against*, Cambridge University press, Cambridge, UK.
- Williams, Bernard, (1985), *Ethics and the Limits of Philosophy*, Oxford University Press, Oxford-UK.
- Williams, Bernard, (1981), *Practical Necessity, Moral Luck: Philosophical Papers, 1973-1980*, Cambridge University press, Cambridge, UK.
- Williams, Bernard, (1993), *Morality –An Introduction to Ethics-*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Williams, Bernard, (2021), *Ahlak –Etîge Bir Giriş-*, Çev. Aykut Aytış, Fol Kitap, Ankara.
- Winch, Peter, (1997), "Professor Anscombe's Moral Philosophy", *Commonality and Particularity in Ethics*, ed. Lilli Alanen, Sara Heinamaa ve Thomas Wallgren, Macmillan Press, Great Britain.
- Wiseman Rachel (2019), "The Intended and Unintended Consequences of Intention", *The Life and Philosophy of Elizabeth Anscombe*, ed. John Haldane, Imprint Academic, Exeter UK.
- Wiseman, Rachel, (2016), *Routledge Philosophy Guidebook to Anscombe's Intention*, Taylor&Francis Group, London-Newyork. UK.-USA.
- Wiseman, Rachel, (2016), "The Intended and Unintended Consequences of Intention", *American Catholic Philosophical Quarterly*, 90 (2).

- Wittgenstein, Ludwig, (1993), *Philosophical Occasions 1912–1951*, ed. James Klagge ve Alfred Nordmann, Hackett Publishing Company, Indianapolis, USA.
- Wittgenstein Ludwig, (2017), *Felsefi Soruşturmlar*, Çev. Haluk Barışcan, Metis Yay., İstanbul.
- Wittgenstein, Ludwig, (2009), *Philosophical Investigations*, 4th edition, ed. ve Çev. P.M.S. Hacker and Joachim Schulte, Wiley-Blackwell, Oxford. UK.
- Wittgenstein, Ludwig, (2017), *Tractatus Logico-Philosophicus*, Çev. Oruç Aruoba, Metis Yay., İstanbul.
- Wittgenstein, Ludwig, (2017), *Kesinlik Üstüne*, Çev. Doğan Şahiner, Metis Yayınları, İstanbul.
- Zeis, John, (2019), “Anscombe and Metaphysics of Human Action”, *The Life and Philosophy of Elizabeth Anscombe*, ed. John Haldane, Imprint Academic, Exeter-UK.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1651

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 327

Kitap Adı: Bahailik'te Peygamberlik

Book Title: Prophethood in Baha'i Faith

ISBN: 978-625-5536-40-2

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786255536402

Yazar | Author: Alisa ALİHUSEYNLİ | orcid.org/0009-0007-1254-5306

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 319

Yayın Tarihi | Publication Date: Ağustos | August 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAB | Diğer dinler ve inançlar | Other non-Christian religions

BISAC: REL084000 | Din / Bahâîlik | Religion / Baha'i

THEMA: QRAB | Bahâîlik | Baha'i

LC: BP380 | Bahâîlik | Baha'ism

Atf Bilgisi | Cite as: Alihuseynli, Alisa. *Bahailik'te Peygamberlik*. Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Abdulgaha: *A Traveler's Narrative*, trs: Edward Granville Browne, B.y: T.s: Y.y.
-, *Abdulgaha'nın Yazılarından Seçmeler*: B.y: T.s: Y.y.
-, *Memorials of the Faithfull*: Trs: Marzieh Gail: B.y: T.s: Y.y.
-, *Paris Konuşmalarından Seçmeler*: İstanbul: Bahai Basım Dağıtım, 2019.
- Sevgiden Birliğe*: Bahai Basım Dağıtım, B.y., T.s. *Bazı Sorulara Cevaplar*: Çev: Mecdi İnan, İstanbul: Baha Basım Dağıtım, 1996.
- Abdürrresul, Zeynüddin: Şeyh Ahmed el-Ahsâî *Müceddidü Hikmeti'l-İs-lâm*: Beyrut: Müessesetü Târihi'l-Arab, 2008.
- Adam, Hüdaverdi: "Nübüvvete Dair İki Mesele: Nebi ve Resul Arasındaki Fark ve Kadının Peygamberliği", *Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, (1996), s. 57-105.
- Ahsâî, Şeyh Ahmed: *Cevâmiu'l-Kelim*: Müessesetü'l- İhkâkî, B.y., T.s.
- Amanat, Abbas: *Resurrection and Renewal*: London: Cornell University Press: 1989.
- Ataç, Zikrullah: *Bahâîlik Hareketi*: Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2024.
- Atılğan, Yusuf Kenan: "Nübüvvetle İlgili Kur'an Kelimelerinin Terimleşme Süreci ve Anlamı Problemleri", Erzurum, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023.
- Aydınlı, Yaşar: *Fârâbi*: Ankara: TDV Yayınları: 2019.
- Bâb, Mirza Ali Muhammed: *Bayân-ı Fârisî*, Trs: A.L.M. Nicolas, Paris: Librarie Paul Geunther, 1911.
-, *Beyânu'l-Arabiyye*: Abdürrezzak Hasenî: Bâbiyyûn ve'l-Bahâiyyûn fi Mâzîhim ve Hâzirihim: Bağdat: T.s. Mektebetü Yekazetü'l-Arabiyye, 1983.
-, *Kayyûmü'l-Esmâ*: <https://afnanlibrary.org/qayyum-al-asma/> (Erişim: 03. 06. 2025)
- Bahâullah: *Kutsal Vasiyetnameler*: Bahai Basım Dağıtım. B.y., T.s.
-, *Bahau'llah'ın Sesi*: Çev: Mecdi İnan: İstanbul: Türkiye Bahaileri Ruhani Mahfili, 1987.
-, *Hâdi Levhi*, Bahau'llah'ın Levihleri: Çev: Mecdi İnan, İstanbul: Men-teş Matbaacılık, 1994, s. 117-119.

-, *İşrakat Levhi*, Bahaullah'ın Levihleri: Çev: Mecdi İnan, İstanbul: Menteş Matbaacılık, 1994, s. 1-3.
-, *Kelimât-ı Firdevsiyye*, Bahaullah'ın Levihleri: Çev: Mecdi İnan, İstanbul: Menteş Matbaacılık, 1994, s. 29-43.
-, *Kitabu'l-Akdes*, Çev: Ethem Ruhi Fiğlalı, Ramazan Şimşek, *e-Makâlât Mezhep Araştırmaları*: III/2, (2019), s. 7-144.
-, *Kitabu'l-İkan*: İstanbul: Baha Basım Dağıtım, T.s.
-, *Kurdun Oğlu Risalesi*: Çev: Mecdi İnan: İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım, 1976.
-, *Levh-i Abdülvehhab*, Bahaullah'ın Levihleri: Çev: Mecdi İnan, İstanbul: Menteş Matbaacılık, 1994, s. 153-155.
-, *Ordular Rabbinin Çağrısı*: İstanbul: Kurtiş Matbaacılık, 2010.
-, *Saklı Sözler*: Çev: Mecdi İnan: İstanbul: Kurtiş Matbaacılık, 2009.
-, *Birlik Çadırı*: İstanbul: Kurtiş Matbaacılık, 2009.
-, *Elvâh-ı Mübâreke-i Hazreti Bahâullah*: B.y: T.s: Y.y. <https://bayanic.com/index.php> (Erişim Tarihi: 03.06. 2025)
-, *Kitâbu'l-Îkân el-Arabiyye*: Brazilya: Dâru'n-Neşri'l-Bahâî, T.s.
-, *Risâletü İbnü'z-Z'ib*: Brazilya: Dâru'n-Neşri'l-Bahâî, T.s.
-, *Cevâhiru'l-Esrâr*: Brazilya: Dâru'n-Neşri'l-Bahâî, T.s.
-, *Levhu'l-İşrâkât*: Brazilya: Dâru'n-Neşri'l-Bahâî, T.s.
- Bâkullânî, Ebu Bekir: *Kitâbu'l-Beyân 'an Farkı Beyne'l-Mucizât ve'l-Kerâmât*: Beyrut: Mektebetü'ş-Şartıyye, 1958.
- Balyuzi, H.M.: *Abdu'l-Baha*: London: G.R. Publisher, 1971.
-, *Baha'u'llah The King of Glory*: Oxford: G.R. Publisher, 1980.
-, *Eminent of Baha'is in the Time of Baha'u'llah*: Oxford: G.R. Publisher, 1985.
-, *Khadijih Bagum, The Wife of the Bab*: Oxford: G.R. Publisher, 1982.
- Bayram, İbrahim: "İslam Düşüncesinde Nübüvvetin Vehbîliği-Kesbîliği Meselesi", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/1 (Haziran 2015), s. 169-198.
- Bəy, Mirzə Kazım: *Bab və Babilər*: Çev: İsmayıl Umudlu: Bakı: Hədəf Nəşrləri, 2010.
- Bilge, Mustafa: "Hayfa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 17, İstanbul: TDV Yayınları, 1998, s. 41-43.
- Blomfield, Lady: *The Chosen Highway*: Wilmette: İllionis, 1967.

- Bozan, Metin: “İmâmiyye Şiası’nın Peygamberlik ve İmamet Anlayışlarının Mukayesesi”, *Dini Araştırmalar*: C.3, (2006), s. 95-112.
- Browne, Edward Granville: *The Materials for the Study of Babi Religion*: Cambridge: Cambridge University Press, 1918.
- Bulut, Halil İbrahim: “Mucizenin İmkân ve Delâleti Konusunda İleri Sürülen İtirazlar”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4. (2001), s. 173-196.
-, *Nübiyyetin İspatında Mucize*, Ankara: Araştırma Yayınları, 2016.
- Büyükkara, Mehmet Ali: “Bir Bilim Dalı Olarak İslâm Mezhepleri Tarihi ile İlgili Metodolojik Problemler”, *İslâmî İlimlerde Metodoloji/Usûl Mes’esi*, C.1, İstanbul: *Ensar Neşriyat*, 2005. s. 441-491.
- Cürcânî, Seyyid Şerif: Şerhu’l-Mevâkıf: Çev: Ömer Türker: İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2021.
- Çınar, Mahmut: “Peygambere İtaatin Dayanağı Olarak İsmet Meselesi», *İlahiyat Akademi*, (Aralık 2018), s. 327-344.
- Emecen, Feridun: “Akka”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 2, İstanbul, TDV Yayınları, 1989, s. 265-267.
- Fatheazam, Huşmand: *Yeni Bahçe*: Çev: Mehmet Niyazi, Adana: Işık Yayınevi, 1995.
- Fırlalı, Ethem Ruhi: *Bâbîlik ve Bahâîlik*: Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020.
- Gazzâlî, Ebu Hâmid: *el-İktisâd fi’l-İtikad*: Dâru’l-Minhac. B.y., T.s.
- Gulpaygânî, Abu’l-Fadl: *Miracles and Metaphors*: Çev: Juan Ricardo Cole: Los Angeles: Kalimat Pres, 1981.
-, *Proofs of Baha’i*: Çev: Ali Kuli Khan: Wilmette: Bahai Publishing Trust, 1983.
- Güdekli, Hayrettin Nebi: “Sırat”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 37, İstanbul, TDV Yayınları, 2009, s. 118-119.
- Gürkan, Salime Leyla: İbrahim’den Ezraya İsrailoğulları Tarihi: İstanbul: İSAM Yayınları, 2019.
- Hanîrî, Mirza Ali: ‘*Akidetü’ş-Şia*: Alfeker: <https://alfeker.net/library.php?id=1281> (Erişim: 10.06. 2025)
- Harman, Ömer Faruk: “Beklenen Kurtarıcı İnancının İslâm Öncesi Dini Arka Planı”, *Beklenen Kurtarıcı İnancı*, İstanbul: Kuramer Yayınları, s. 41-59.

Hasenî, Seyyid Abdürrezzak: *el-Bâbiyyûn ve'l-Bahâiyyûn fi Hâzirihim ve Mâzihim*: Bağdat: Mektebetü Yekazetü'l-Arabiyye, 1983.

Hillî, İbnü'l-Mutahhar el: *Nehcu'l-Hak ve Keşfu's-Sıdk*: Kum: Dâru'l-Hicret: 1414.

....., *Keşfu'l-Murâd fi Şerh-i Tecrîdi'l-İ'tikâd*: İntişârât Şukûrî: Kum: 1372.

İbn Bâbeveyh: *el-İ'tikâdât*: Kum: Mu'temiratü'l-Âlemî li-Te'lifeti Şeyh Saduk, 1413.

....., *Uyûn-i Ahbârî'r-Rızâ*: Kum: İntişârât-ı Şerif Rıza, 1378.

İbn Manzur: *Lisânu'l-Arab*: Mısır: Matbaatu Bulak, 1303.

İbn Teymiyye: *Kitâbu'n-Nübüvvât*: Suudi Arabistan: Mektebetü-Edvânu's-Selef, 2000.

İpek, Yasin: "Subh-i Ezel Mirza Yahya ve Ezelîler", *Bilimname*: 21, (2021) s. 43-78.

....., "Dinlerde Mucize Algısı ve Bâbilik ve Bahâilik Özelinde Yeni Dini Hareketlerde Mucize Telakkileri", *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, (2025), s. 29-40.

....., "Alevilik'teki Düşkünlük ile Bahailik'teki Tard Anlayışının Mukayesesi", *Route Educational and Social Science Journal*: 8, (September 2019), s. 170-179.

Kâdı, Abdülcebbar: *Şerhu Usûl-i Hamse*: Çev: İlyas Çelebi: İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013.

Koçak, Ebru: "Osmanlılar Döneminde Vahhâbiliğe Yazılan Reddiyeler ve Analizi", Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.

Kubbealtı Sözlük: <https://lugatim.com/s/ZER> (Erişim: 03. 06. 2025.)

Kurtûbî, Muhammed b. Ahmed: *Câmî li-Ahkâmî'l-Kur'an*: Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2006.

Kutlu, Sönmez: *Tarihsel Din Söylemleri Üzerine Zihniyet Çözümlemeleri*: Ankara: Otto Yayınları, 2012.

Lawson, Todd: *Tafsir as Mystical Experience*: Boston: Brill, 2018.

Lundberg, Zaid: "From Adam to Baha'u'llah: The İdea of a Chain of Prophecy", *Lights of İrfan*, s. 59-82.

Maceoin, Denis Martin: *The Messiah of Shiraz*: Boston" Y.y, 2009.

Mahfûz, Hüseyin Ali: *Siretü Şeyh Ahmed el-Ahsâf*: Mevkiu'l-Evhâd: B.y., T.s.

- Mâturîdî, Ebu Mansur: *Kitâbu't-Tevhid*: İstanbul: İrşad Kitap Yayın Dağıtım. T.s.
-, *Te'vilâtü'l-Kur'an*: İstanbul: Dâru'l-Mizan, 2005.
- Meclîsî, Muhammed Bâkır: *Bihâru'l-Envâr*: Kum: İhyâu Kutubi'l-İslâmî, T.s.
- Mevdûdî, Ebu A'lâ: *Hatmu'n-Nübüvve*: Riyad: Mektebetü'r-Rüşd: 1984.
- Momen, Moojan: *An Introduction to Shi'i Islam*: London: Yale Univeristy Press, T.s.
-, *Baha'u'llah A Short Biography*: Oxford: Oneworld, 2007.
-, *Hinduizm and Bahai Faith*: Oxford: G.R. Publisher, 1990.
-, "Bayt al-Adl", *Encylopeadia Iranica*, C. IV, 1989, s. 12-14.
-, *Islam and Bahai Faith*: Oxford: G.R. Publisher, 2000.
- Murtaza, Şerif: *ez-Zehûra*: Kum: Müessesetü'n-Neşri'l-İslâmî, 1431.
-, *Tenzîhu'l-Enbiyâ*: Kum: İntişârât-ı Şerif Rıza, 1376.
- Mutahharî, Murtaza: *Hatmu'n-Nübüvve*: Dâru'l-Hüceci'l-Beyzâ, B.y., T.s.
- Nesefî, Ebu Muîn: *Bihâru'l-Kelâm*: Dâru'l-Fetih, 2014. B.y.
- Nesefî, Ömer: *İslam İnancının Temelleri*: Çev: Bayrak Yayınları, İstanbul: Bayrak Yayınları, 1971.
- Özgüdenli, Osman Gazi: "Şiraz", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 39, İstanbul, TDV Yayınları, 2010, s. 182-184.
- Öztürk, Mustafa: *Kur'an ve Aşırı Yorum*: Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2016.
- Perkins, Mary: *Hour of the Dawn*: Oxford: G.R. Publisher, 1987.
- Pezdevî, Ebü'l-Yûsr: *Usulî'd-Din*: Kahire: Mektebetü'l- Ezhar li't-Turas, 2003.
- Rabbani, Ruhıyyih: *The Priceless Pearl*: United Kingdom: Bahai Publishing, 2000.
- Rafati, Vahid: "The Development of Shaykhi Thought in Shi'i İslam" Los Angeles, University of California, Doktora Tezi, 1979.
- Râzî, Fahreddin: *İsmetül-Enbiyâ*: Kahire: Mektebetü'l-Hânicî, 1987.
- Reştî, Kâzım: *er-Risâle fi Cevâbi Ba'zi'l-A'lâm*: Al-Abrar: <https://www.alabrar.info/library> (Erişim: 10. 06. 2025.)
-, *Risâletu fi Cevâbi Şeyh Abdü'l-Hüseyn*: Cevâmiu'l-Kelim: Müessesetü'l-İhkâkî, B.y., T.s.
- Ruhe, David S.: *Door of Hope*: Oxford: G.R. Publisher, 1983.

- Sâbûnî, Nureddin: *el-Bidâye*: Çev: Bekir Topaloğlu: İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2021.
- Smith, Peter: *A Concise Encyclopedia of the Baha'i Faith*: Oxford: Oneworld, 2002.
- Subhânî, Câ'fer: *Meâlimu'n-Nübüvve fi Kur'âni'l-Kerîm*: Beyrut: Dârul-Edvâ, 1984.
- Şevki Efendi: *Bahai Dininin 1. Yüzyılı*: Çev: Suna Bozkır, İstanbul: Baha Basım Dağıtım, T.s.
-, *Bahau'llah'ın Dünya Düzeni Hakkında Mektuplar*: İstanbul: Baha Basım Dağıtım, 2012.
-, *God Passes By*: Gutenberg: e-book, 2006. <https://www.bahai.org/library/authoritative-texts> (Erişim: 10. 06. 2025)
-, *Vaat Edilen Gün Geldi*: Baha Basım Dağıtım, B.y., T.s.
- Şeyh Mufid, Ebu Abdillâh: *Evâilu'l-Makâlât*: Dârul-Kitâbi'l-İslâmiyye: Beyrut: 1983.
-, *Nuketü'l-İ'tikadiyye*: Mehr, B.y., 1413.
-, İlelüş-Şerîa: Kum: Matbaatu'l-İlmiyye, 1384.
- Şopolyo, Enver Behnan: *Mezhep ve Tarikatlar Tarihi*: Ankara: Türkiye Yayınevi, 1964.
- Şükun, Ziya: *Farsça Türkçe Sözlük*: İstanbul: Maarif Matbaası, 1944.
- Şüsteri, Seyyid Ziyâüddin: *İhkâk-ı Hak ve İzhar-ı Batıl*: Kum: Mektebetü Ayetullah el-Uzma el Mer'aşî en-Necefi, T.s.
- Tabatabaî, Muhammed Hüseyin: *el-Mîzân fi Tefsiri'l-Kur'an*: Beyrut: Müessesetü'l-Âlemî, 1997.
- Tabersî, Ebu Ali: *Cevâmiu'l-Câmî*: Kum: Müessesetü Neşri'l-İslâmî, 1423.
- Taftazânî, Sa'duddin: Şerhu *Akâidi'n-Neseffî*: Hind: İdârâtü Sıddiki'd-Dâbil, 2018.
- Taherzadeh, Adib: *Hız. Bahau'llah'ın Zuhuru*: çev: Süreyya Güler, İstanbul: Baha Basım Dağıtım, T.s.
- Tarakçı, Mustafa: "Tahrir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 39, İstanbul, TDV Yayınları, 2010, 422-424.
- Teymur, Sümeýra: "Bahâîlik'te İnanç ve İbadet", İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Tıgılı, Asiye: "Peygamberlik İncasına Şîî İsnâaşerî Yaklaşım", İstanbul, *Vahiy ve Peygamberlik, İstanbul: Kuramer Yayınları*, (2018), s. 427-470.

- Togan, Zeki Velidi: *Tarihte Usûl*: İstanbul: Enderun Yayınları, 1985.
- Topaloğlu, Bekir, “Kıyamet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*: İstanbul: C. 25, TDV. Yayınları, 2022, s. 516-522.
- Topaloğlu, Fatih: *Bâbîlik ve Bahâîlik*: Ankara: Nobel Yayınları, 2023.
- Toprak, Süleyman: “Kabir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 24, İstanbul, TDV Yayınları, 2001, s. 37-38.
- Tümer, Günay: “Brahmanizm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 6, TDV Yayınları, 1992, s. 329-333.
- Türk, Gülsüm: “Türkiye’deki Yayınlarına Göre Bahâîlik”, Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Üzüm, İlyas: «Rec’at», *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 34, İstanbul, TDV Yayınları, 2007, s. 504-506.
- Yılmaz, Hasan Kâmil: “Cezbe”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul: TDV Yayınları, 1993, s. 504.
- Zachary, M. Schrag: *Tarihçinin Zanaatı*, Çev: Semih Türkoğlu, İstanbul: Vakıfbank Yayınları, 2023.
- Zârendî, Nebil: *Nebil Tarihi*: İstanbul: Bahai Basım Dağıtım, 2001.
- Zehebî, Muhammed Hüseyin: *et-Tefsîr ve'l-Müfessirîn*: Kahire: Mektebetü'l-Vehbiyye, T.s.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1655

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 328

Kitap Adı: İbn Sînâ ve Şârihlerinde Mahiyet ve Varlık

Book Quiddity and Existence in Avicenna and His Commentators

ISBN: 978-625-5536-41-9

DOI: | doi.org/10.70458/fcr.9786255536419

Yazar | Author: Abdülvahit ÖZ | orcid.org/0000-0001-7658-6771

Kurum | Institution: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

ROR ID: ror.org/05mskc574

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 398

Yayın Tarihi | Publication Date: Ağustos | August

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HP | Felsefe | Philosophy

BISAC: PHI005000 | Felsefe / İslam | Philosophy / Islamic

THEMA: QDHR | İslam Felsefesi | Islamic philosophy

LC: B753.I35 | İbn Sînâ - Felsefe | Ibn Sina - Philosophy

Atıf Bilgisi | Cite as: Öz, Abdülvahit. *İbn Sînâ ve Şârihlerinde Mahiyet ve Varlık*.

Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Adamson, Peter, "Avicenna and his Commentators on Human and Divine Self-Intellection", *The Arabic, Hebrew and Latin Reception of Avicenna's Metaphysics* içinde, ed. Dag Nikolaus Hasse - Amos Bertolacci, Berlin: De Gruyter, 2011, ss. 97-122.
- Adamson, Peter, "Existence in Philosophy and Theology", *Encyclopaedia of Islam* içinde, ed. Kate Fleet v.dğr., Brill online.
- Adamson, Peter, "From the Necessary Existent to God", *Interpreting Avicenna: Critical Essays* içinde, ed. Peter Adamson, Cambridge: Cambridge University Press, 2013, ss. 170-189.
- Adamson, Peter, - Benevich, Fedor, *The Heirs of Avicenna: Philosophy in the Islamic East, 12-13th Centuries (Metaphysics and Theology)*, Leiden & Boston: Brill, 2023.
- Aertsen, Jan A., *Medieval Philosophy as Transcendental Thought*, Leiden: Brill, 2012.
- Afnan, S.M., *Philosophical Terminology in Arabic and Persian*, Leiden: Brill, 1964.
- Ahmed, Asad Q., "Post-Classical Philosophical Commentaries/Glosses: Innovation in the Margins", *Oriens*, 41/3-4, 2013, ss. 317-348.
- Akkanat, Hasan, "Aleksander'dan İbn Sînâ'ya İntikal Eden Büyük Problem: Tümellerin Önceliği ve Sonralığı", *İslâmî Araştırmalar*, c. 2, s. 31, 2020, ss. 298-374.
- Akkanat, Hasan, "İbn Sînâcî Bilimsel Tümel ve Hakkında Yapılan Yanlış-Atıflı Değerlendirmelerin Eleştirisi", *Beytulhikme Int J Phil* 10 (2) 2020, ss. 389-418.
- Akkanat, Hasan, *Klasik Dönem İslam Felsefesinde Tümel: İbn Sînâ Ek-senli Bir Çözümleme*, Adana: Karahan Yayınları, 2016.
- Akkanat, Hasan, "Tümel Teorisi", *İslam Düşüncesinde Teoriler* içinde, haz. Ömer Türker, Ketebe Yayınları, İstanbul 2021, c. II, ss. 718-735.
- Allebban, Emann, "Conservation and Causation in Avicenna's Metaphysics", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, McGill University: Department of Philosophy, Montreal, 2018.

- Alexander of Aphrodisias, *Quaestiones 1.1-2.15*, çev. R.W. Sharples, London: Cornell University Press, 1992.
- Alpina, Tommaso, "Intellectual Knowledge, Active Intellect and Intellectual Memory in Avicenna's *Kitâb al-Nafs* and its Aristotelian Background", *Documenti e studi sulla tradizione filosofica medievale*, 25, 2014, ss. 131-183.
- Alper, Ömer Mahir, "Akledileni Akletmek: İslâm Mantık Geleneğinde 'İkinci Akledilirler'in Yorumu ve Osmanlı'da Alımlanması Üzerine Bir İnceleme", *Nazariyat İslâm Felsefe ve Bilim Tarihi Araştırmaları Dergisi* 1/2 (Nisan 2015), ss. 33-68.
- Altaş, Eşref, "Fahreddin er-Râzî'nin Eserlerinin Kronolojisi", *İslâm Düştüncesinin Dönüşüm Çağında Fahreddin er-Râzî* içinde, ed. Ömer Türker - Osman Demir, İsam Yayınları, İstanbul, 2013, ss. 91-164.
- Altaş, Eşref, *Fahreddin er-Râzî'nin İbn Sînâ Yorumu ve Eleştirisi*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2009.
- Altaş, Eşref, "İbn Sînâ Metafiziğinin Reddi Çerçevesinde Fahreddin er-Râzî'nin Üç Ukdesi", *Ekev Akademi Dergisi*, 13/41, 2009, ss. 183-204.
- el-Âmidî, Seyfeddin, *Ebkâru'l-efkâr fî usûli'd-dîn*, nşr. A.M. el-Mehdî, I-V, Kahire, 2004.
- el-Âmidî, Seyfeddin, *Keşfü't-temvîhât fî Şerhi'r-Râzî 'ale'l-İşârât ve't-tenbîhât*, thk. A.F. el-Mezîdî, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut & Lübnan, 1971.
- el-Âmidî, Seyfeddin, *en-Nuru'l-bâhir fî'l-hikemi'z-zevâhir*, nşr. Fuat Sezgin, I-V, Frankfurt am Main, 2001.
- Amin, Wahid M., "Nasîr al-Dîn Tûsî and the Avicennan Tradition: Metaphysics and Mental Existence", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Oxford University, 2016.
- Amin, Wahid M., "Qutb al-Din al-Razi and the Problem of Universals: A Fourteenth-Century Critique of Avicenna's Theory of Natural Universals", *Nazariyat*, 5/2, 2019, ss. 25-58.
- Ansari, Rosabel, "The Ambiguity of 'Being' in Arabic and Islamic Philosophy", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Georgetown University, 2020.
- Ansari, Rosabel, - McGinnis, Jon, "One Way of Being Ambiguous: The Univocity of 'Existence' and the Theory of *Tashkîk* Predication in

- Râzî and Tûsî's Commentaries on Avicenna's *Pointers and Reminders*", *American Catholic Philosophical Quarterly* 96/4, 2022, ss. 545-570.
- Arif, Syamsuddin, "Causality in Islamic Philosophy: The Arguments of Ibn Sînâ", *Islam & Science*, 7/1 (Summer 2009), ss. 51-68.
- Aristotle, *Metaphysics*, (The Complete Works of Aristotle, ed. J. Barnes), Princeton: Princeton University Press, 1991.
- Aristotle, *On Interpretation*, çev. Harold P. Cook, London: Harvard University Press, I-II, 1938.
- Aristotle, *Posterior Analytics*, trans. with a commentary by J. Barnes, New York: Oxford University Press, 2002.
- Aristotle, *Topics*, trans. with a commentary by Robin Smith, New York: Oxford University Press, 1997.
- Atay, Hüseyin, *Farabi ve İbn Sina'ya Göre Yaratma*, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1974.
- Avicenna, *The Metaphysics of The Healing*, nşr.-çev. Michael E. Marmura, Prova & Utah, 2005.
- Aydın, Salih, *Mâhiyet Felsefesi*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2020.
- Az, Mehmet Ata, "İbn Sina'nın Varlık-Mahiyet Aynılığı/Ayrımının Aquinas'ın Eleştirileri Bağlamında Değerlendirilmesi", *Eskiye*, 29, 2014, ss. 75-102.
- Az, Mehmet Ata, *İlahî Basitlik Bağlamında Tanrı'nın Bilinebilirliği: İbn Sînâ ve Thomas Aquinas Örneği*, Otto, Ankara, 2017.
- Bäck, Allan, "Avicenna's Conception of the Modalities", *Vivarium*, 30/2, ss. 217-255.
- Bäck, Allan, "Avicenna on Existence", *Journal of the History of Philosophy*, 25, 1987, ss. 351-367.
- Bäck, Allan, "The Triplex Status Naturae and its Justification", *Studies in the History of Logic (Proceedings of the III. Symposium on the History of Logic)*, ed. Ignacio Angelelli - Maria Cerezo, Berlin; New York, De Gruyter, 1996, ss. 133-153.
- Behmenyâr bin Merzûbân, *Kitâbü't-Tahsîl*, nşr. Murtazâ Mutahharî, Tahrân: Dânishgâh-i Tihârân, 1375/1997.
- Belo, Catarina, "Essence and Existence in Avicenna and Averroes", *Al-Qantara (AQ)* XXX 2, (julio-diciembre) 2009.

- Benevich, Fedor, "Avicennian essentialism", *British Journal for the History of Philosophy*, 30:3, 2022, ss. 410-433.
- Benevich, Fedor, "The Classical Ash'arî Theory of *Ahwâl*: Juwaynî and his Opponents", *Journal of Islamic Studies*, 27/2, 2016, ss. 136-175.
- Benevich, Fedor, *Essentialität und Notwendigkeit: Avicenna und die Aristotelische Tradition*, Boston: Brill, 2018.
- Benevich, Fedor, "The Essence-Existence Distinction: Four Elements of the Post-Avicennian Metaphysical Dispute (11-13th centuries)", *Oriens*, 45, 2017, ss. 203-258.
- Benevich, Fedor, "Die 'göttliche Existenz': Zum ontologischen Status der Essenz qua Essenz bei Avicenna", *Documenti e studi sulla tradizione filosofica medievale*, 26, 2015, ss. 103-127.
- Benevich, Fedor, "The Necessary Existent (*wâğib al-wuğûd*): From Avicenna to Fahr al-Dîn al-Râzî", *Philosophical Theology in Islam: Later Ash'arism East and West* içinde, ed. A. Shihadeh - J. Thiele, Leiden, 2020, ss. 123-155.
- Berti, Enrico, "Being and Essence in Contemporary Interpretations of Aristotle", *Individuals, Essence and Identity: Themes of Analytic Metaphysics* içinde, ed. Bottani v.dğr., Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 2002, ss. 79-107.
- Bertolacci, Amos, "The Distinction of Essence and Existence in Avicenna's Metaphysics: The Text and Its Context", *Islamic Philosophy, Science, Culture, and Religion: Studies in Honor of Dimitri Gutas* içinde, ed. Felicitas Opwis - David Reisman, Leiden, Boston: Brill, 2012, ss. 257-288.
- Bertolacci, Amos, "The Doctrine of Material and Formal Causality in the *Ilâhiyyât* of Avicenna's *Kitâb al-Şifâ*", *Quaestio*, 2 (2002).
- Bertolacci, Amos, "'Necessary' as Primary Concept in Avicenna's Metaphysics", *Conoscenza e contingenza nella tradizione aristotelica medievale* içinde, ed. Stefano Perfetti, Pisa: Edizioni ETS, 2008, ss. 31-50.
- Bertolacci, Amos, "The 'Ontologization' of Logic. Metaphysical Themes in Avicenna's Reworking of the Organon", ed. M. Cameron - J. Marenbon, *Methods and Methodologies: Aristotelian Logic East and West, 500-1500* içinde, Leiden, 2010, ss. 25-51.
- Bertolacci, Amos, *The Reception of Aristotle's Metaphysics in Avicenna's Kitâb al-Şifâ: A Milestone of Western Metaphysical Thought*, Leiden; Boston: Brill, 2006.

- Black, Deborah, "Avicenna on the Ontological and Epistemic Status of Fictional Beings", *Documenti e studi sulla tradizione filosofica medievale*, 8, 1997, ss. 425-453.
- Black, Deborah, "How Do We Acquire Concepts? Avicenna on Abstraction and Emanation", *Debates in Medieval Philosophy: Essential Readings and Contemporary Responses* içinde, ed. Jeffrey Hause, New York & London: Routledge, 2014, ss. 126-144.
- Black, Deborah, "Mental Existence in Thomas Aquinas and Avicenna", *Mediaeval Studies*, 61, 1999, ss. 45-79.
- Brown, Stephen, "Avicenna and the Unity of the Concept of Being: Interpretations of Henry of Ghent, Duns Scotus, Gerard of Bologna and Peter Aureoli", *Franciscan Studies* 25, 1965, ss. 117-50.
- Burrell, David B., "Essence and Existence: Avicenna and Greek Philosophy", *MIDEO*, 17, 1986, ss. 53-66.
- Candy, Zachary, "From Focal Homonymy to the Ambiguity of Existence (*tashkîk al-wujûd*): Avicenna's Reception and Revision of Aristotle's Categorical Ontology", *Oriens*, 2023, ss. 1-40.
- Cerami, Cristina, "A Map of Averroes' Criticism against Avicenna: Physics, De caelo, Degeneratione et corruptione and Meteorology", *The Arabic, Hebrew and Latin Reception of Avicenna's Physics and Cosmology* içinde, ed. Dag Nikolaus Hasse - Amos Bertolacci, Berlin: De Gruyter, 2018, ss. 163-240.
- Cerami, Cristina, "The Eternity of the World", *The Routledge Companion to Islamic Philosophy* içinde, ed. Richard C. Taylor - Luis Xavier López Farjeat, Routledge Publishing, New York, 2016, ss. 141-155.
- Chittick, William C., "Mysticism versus Philosophy in Earlier Islamic History: The Al-Tûsî, Al-Qûnawî Correspondence", *Religious Studies*, 17/1, 1981, ss. 87-104.
- Coşar, Hakan, "Keşfü't-Temvîhât'ta Seyfeddin Âmidî'nin Felsefi Görüşleri", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (İslam Felsefesi) Anabilim Dalı, Ankara, 2009.
- el-Cürcânî, Seyyid Şerif 'Alî b. Muhammed, *et-Ta'rîfât*, thk. 'Abdurrahmân 'Umeyr, Beyrut: 'Âlemu'l-Kutub, 1987.
- Çınar, Selime, "İbn Sînâ'da Doğa Kavramı", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı: İslam Felsefesi Bilim Dalı, İstanbul, 2023.

- Çiftci, Muhammet, “Fahreddin er-Râzî’ye Göre, Tanrı’da Vücut ve Mahiyetin Aynılığı ve Ayrılığı Meselesi”, *Bilimname*, 47, 2022/1, ss. 451-483.
- Damyati, Akhmad Rofii, “Ekmeleddîn en-Nahcuvânî’nin *Şerhu’l-İşârât* Adlı Eserinin Tahkik ve Tahlili”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2019.
- D’Ancona, Cristina, “Degrees of Abstraction in Avicenna: How to Combine Aristotle’s *De anima* and the *Enneads*”, *Theories of Perception in Medieval and Early Modern Philosophy* içinde, ed. Simo Knuuttila - Pekka Kärkkäinen, Berlin: Springer, 2008, ss. 47-71.
- Daşdemir, Yusuf, “Ma’dûle Önergelerde Varlıksal İçerik Sorunu: Fahreddin er-Râzî-Kutbüddin et-Tahtânî Tartışması”, *Nazariyat* 5/2 (Ekim 2019), ss. 77-111.
- Davidson, H.A., *Alfarabi, Avicenna, and Averroes on Intellect: Their Cosmologies, Theories of the Active Intellect, and Theories of Human Intellect*, Oxford: Oxford University Press, 1992.
- Davidson, H.A., *Proofs for Eternity, Creation and the Existence of God in Medieval Islamic and Jewish Philosophy*, Oxford University Press, New York, 1987.
- De Haan, Daniel D., “A Mereological Construal of the Primary Notions Being and Thing in Avicenna and Aquinas”, *American Catholic Philosophical Quarterly*, 88/2, 2014, ss. 335-360.
- De Haan, Daniel D., “Avicenna’s *Healing* and the Metaphysics of Truth”, *Journal of the History of Philosophy*, 56/1, 2018, ss. 17-44.
- De Haan, Daniel D., “The Doctrine of the Analogy of Being in Avicenna’s *Metaphysics of the Healing*”, *The Review of Metaphysics* 69, 2015, ss. 261-86.
- De Haan, Daniel D., *Necessary Existence and the Doctrine of Being in Avicenna’s Metaphysics of the Healing*, Leiden & Boston: Brill, 2020.
- De Smet, Daniel - Sebtî, Meryem, “Avicenna’s Philosophical Approach to the Qur’an in the Light of his *Tafsîr Sûrat al-Ikhlâs*”, *Journal of Qur’anic Studies*, 11/2, 2009, ss. 134-148.
- Demirkol, Murat, “Nasîruddin Tûsî’nin İbn Sinacılığı”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (İslam Felsefesi) Anabilim Dalı, Ankara, 2007.

- Demirkol, Murat, v.dğr., *El-İşârât ve't-Tenbîhât Şerh Geleneği İçinde Yapılan Felsefenin Gelişim ve Özgünlük Bakımından İncelenmesi*, Proje No: 117K326, TÜBİTAK, 2021.
- Derin, Necmi, "Kutbeddin Râzî'nin Hayatı, Eserleri ve Felsefi Görüşleri", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (İslam Felsefesi) Anabilim Dalı, Ankara, 2008.
- Dişkaya, Abuzer, "İkinci Makuller Teorisi", *İslam Düşüncesinde Teoriler* içinde, haz. Ömer Türker, Ketebe Yayınları, İstanbul 2021, c. II, ss. 736-756.
- Dişkaya, Abuzer, "Teşkîk-i Vücûd Teorisi", *İslam Düşüncesinde Teoriler* içinde, haz. Ömer Türker, Ketebe Yayınları, İstanbul 2021, c. II, ss. 912-929.
- Druart, Thérèse-Anne, "Ibn Sînâ and the Ambiguity of Being's Univocity", *Views of the Philosophy of Ibn Sînâ and Mullâ Sadrâ Shîrazî* içinde, ed. M. A. Mensia, Tunus: Tunisian Academy of Sciences, Letters and Arts Beit al-Hikma, 2014, ss. 15-24.
- Druart, Thérèse-Anne, "Shay' or Res as Concomitant of 'Being' in Avicenna", *Documenti e Studi sulla Tradizione filosofica medievale*, 12, 2001, ss. 125-142.
- Erdem, Engin, "Teşkil (Analogia Entis)", *İslamiyet-Hristiyanlık Kavramları Sözlüğü* içinde, ed. Heinzman Richard v.dğr., I-II, Ankara Üniversitesi Yayınevi, Ankara, 2016, ss. 781-783.
- Erdem, Engin, *Varlıktan Tanrı'ya "İbn Sînâ'nın Metafizik Delili"*, Endülüs Yayınları, İstanbul, 2016.
- Erdinç, Ziya, "13. ve 14. Yüzyıl İslam Düşüncesinde Tabii Tümel-Mutlak Mahiyet İlişkisi", *Uluslararası 14. ve 15. Yüzyıl İslam Düşüncesinde Felsefe, Kelam ve Tasavvuf Sempozyumu Bildirileri*, ed. Murat Demirkol v.dğr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Yayınları: 2, Ankara, 2020, c. I, ss. 35-64.
- Eşots, Janis, "The Principle of the Systematic Ambiguity of Existence in the Philosophy of Ibn Sina and Mulla Sadra," *Afkar: Journal of 'Aqidah and Islamic Thought* 6, 2005, ss. 161-70.
- el-Fârâbî, Ebû Nasr, *Cevâbât li-mesâ'ile su'ile enhâ*, nşr. Câfer Âl Yâsîn, Beyrut: Dâru'l-Menâhil, 1992.
- el-Fârâbî, Ebû Nasr, *Harfler Kitabı (Kitabu'l-Hurûf)*, metin-çev. Ömer Türker, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2008.

- el-Fârâbî, Ebû Nasr, “Kitâbu Îsâğûcî”, *el-Mantuk ‘inde’l-Fârâbî* içinde, thk. R. el-‘Acem, Beyrut, 1986, c. II.
- el-Fârâbî, Ebû Nasr, *Risâle fi’l-vâhid ve’l-vahde*, nşr. Muhsin Mehdi, Kazablanka: Toubkal, 1989.
- Faruque, M.U., “Mullâ Sadrâ on the Problem of Natural Universals”, *Arabic Sciences and Philosophy*, 27/2, 2017, ss. 269-302.
- Fazlur Rahman, “Essence and Existence in Avicenna”, *Medieval and Renaissance Studies*, 4, 1958, ss. 1-16.
- Fazlur Rahman, “Essence and Existence in Ibn Sînâ: The Myth and the Reality”, *Hamdard Islamicus*, 4, 1981, ss. 3-14.
- Frank, R.M., “The Origin of the Arabic Philosophical Term *anniyya*”, *Cahiers de Byrsa*, 6, 1956, ss. 181-201.
- el-Gazzâlî, Ebû Hâmid, *Filozofların Tutarsızlığı (Tehâfütü’l-felâsife)*, nşr.-çev. Mahmut Kaya - Hüseyin Sarioğlu, Klasik Yayınları, İstanbul, 2018.
- Goichon, A.M., *La distinction de l’essence et de l’existence d’après Ibn Sînâ (Avicenne)*, Paris: Desclée de Brouwer, 1937.
- Goichon, A.M., *Lexique de la langue philosophique d’Ibn Sînâ (Avicenne)*, Frankfurt am Main: Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften, 1999.
- Goichon, A.M., *The Philosophy of Avicenna and Its Influence on Medieval Europe*, çev. M.S. Khan, Delhi: Motilal Banarsidass, 1969.
- Griffel, Frank, “Fakhr al-Dîn al-Razî”, *Encyclopedia of Medieval Philosophy* içinde, ed. H. Lagerlund, Springer, 2011, ss. 341-345.
- Griffel, Frank, *The Formation of Post Classical Philosophy in Islam*, Oxford: Oxford University Press, 2021.
- Gutas, Dimitri, *Avicenna and the Aristotelian tradition: introduction to reading Avicenna’s philosophical works (second, revised, and enlarged edition, including an inventory of Avicenna’s authentic works)*, Islamic Philosophy, Theology and Science 89, Boston: Brill, 2014.
- Gutas, Dimitri, “Intuition and Thinking: The Evolving Structure of Avicenna’s Epistemology”, *Aspects of Avicenna* içinde, ed. Robert Wisnovsky, Princeton: Markus Wiener Publishers, 2001, ss. 1-38.
- Gutas, Dimitri, “The Empiricism of Avicenna”, *Oriens*, 40, 2012, ss. 391-436.

- Haklı, Şaban, “İbn Sînâ Felsefesinde ‘Fâil Neden’in (Etkin Neden), Necessity Sorunu Açısından İncelenmesi”, *Marife*, yıl. 4, s. 1, Bahar 2004, ss. 121-137.
- Hanoğlu, İsmail, “Fahredden er-Râzî’nin Kitâbu’l-Mulahhas fi’l-Mantık ve’l-Hikme Adlı Eserinin Tahkik ve Değerlendirmesi”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, c. II.
- Hassan, Laura, “Sayf al-Dîn al-Âmidî’s (d. 631/1233) *Kashf al-tamwîhât fî sharh al-Ishârât wa-l-tanbîhât*: Avicennan Philosophy as Currency in the Struggle for Influence”, *Journal of Islamic Philosophy*, 14, 2023, ss. 65-109.
- Hasse, Dag Nikolaus, “Avicenna on Abstraction”, *Aspects of Avicenna* içinde, ed. Robert Wisnovsky, Princeton: Markus Wiener Publishers, 2001, ss. 39-72.
- Hasse, Dag Nikolaus, “Avicenna’s Epistemological Optimism”, *Interpreting Avicenna: Critical Essays* içinde, ed. Peter Adamson, Cambridge: Cambridge University Press, 2013, ss. 109-119.
- Hennig, Boris, “Quiddities and repeatables: towards a tripartite analysis of simple predicative statements”, *Synthese* (2022) 200: 216, ss. 215-226.
- Heer, Nicholas, “Al-Râzî and al-Tûsî on Ibn Sînâ’s Theory of Emanation”, *Neoplatonism and Islamic Thought* içinde, ed. Parviz Morewedge, Albany: State University of New York Press, 1992, ss. 111-125.
- Ibrahim, Bilal, “Freeing Philosophy from Metaphysics: Fakhr al-Dîn al-Râzî’s Philosophical Approach to the Study of Natural Phenomena”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, McGill University: Institute of Islamic Studies, Montreal, 2013.
- el-Îcî, Adudüddin Ahmed b. Abdülgaftar, *Kitâbu’l-Mevâkıf*, Beyrut ts.
- Izutsu, Toshihiko, “Basic Problems of ‘Abstract Quiddity’”, *Collected Texts and Papers on Logic and Language* içinde, ed. Mahdî Mohaghegh - Toshihiko Izutsu, Institute of Islamic Studies McGill University, Tahran Branch, 1974, ss. 1-25.
- Izutsu, Toshihiko, *The Concept and Reality of Existence*, The Keio Institute of Cultural and Linguistic Studies, Tokyo: Keio University, 1971.

- Izutsu, Toshihiko, *The Fundamental Structure of Sabzawari's Metaphysics*, Tahran: McGill University, Institute of Islamic Studies, 1970.
- İbn Kemmûne, *Şerhu'l-usûl ve'l-cümel min muhimâmâtî'l-'ilm ve'l-'amel*, Laleli, no: 2516.
- İbn Ruşd, *Metafizik Büyük Şerhi (Tefsîru mâ ba'de't-tabîa')*, metin-çev. Muhittin Macit, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2016, c. I.
- İbn Ruşd, *Metafizik Şerhi (Telhîsu mâ ba'de't-tabîa')*, metin-çev. Muhittin Macit, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2004.
- İbn Ruşd, *Tehâfütü't-tehâfüt*, nşr. S. Dünyâ, Kahire: Dârü'l-Maârif, 1968.
- İbn Sînâ, "Dânişnâme-i 'Alâ'î: İlâhiyyât", *The Metaphysica of Avicenna (İbn Sînâ). A critical translation-commentary and analysis of the fundamental argument in Avicenna's Metaphysica in the Dâniş Nâma-i 'alâ'î (The Book of Scientific Knowledge)* içinde, çev. Parviz Morewedge, London: Routledge & Kegan Paul, 1973, ss. 11-108.
- İbn Sînâ, *el-Hikmetü'l-'Arûdiyye*, thk. Muhsin Sâlih, Beyrut, Dârü'l-Hâdî, 2007.
- İbn Sînâ, *İşâretler ve Tembihler (el-İşârât ve't-Tenbîhât)*, metin-çev. Ali Durusoy v.dğr., Litera Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- İbn Sînâ, *el-İşârât ve't-tenbîhât*, thk. S. Dünyâ, I-III, Kahire, 1947.
- İbn Sînâ, *Kitâbü'l-Hidâye*, thk. Muhammed Abduh, Kahire, Külliyyetu Dâri'l-'Ulûm & Câmi'atu Kâhire, 1974.
- İbn Sînâ, "Kitâbü'l-Hudûd", thk. A.M. Goichon, *Mémorial Avicenne-VI* içinde, L'Institut Français d'Archéologie Orientale, Kahire, 1963.
- İbn Sînâ, *Kitâbu'n-Necât fî'hikmeti'l-mantıkîyyeti ve't-tabî'îyyeti ve'l-ilâhiyyât*, nşr. Mâcî Fahri, Beyrut, Dârü'l-Âfâkî'l-Cedîde, 1985.
- İbn Sînâ, *Kitâbu'ş-Şifâ': II. Analitikler (el-Burhân)*, metin-çev. Ömer Türker, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- İbn Sînâ, *Kitâbu'ş-Şifâ': Fizik (es-Simâ'u't-tabî'î)*, metin-çev. Muhittin Macit - Ferruh Özpilavcı, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2004, c. I.
- İbn Sînâ, *Kitâbu'ş-Şifâ': Kategoriler (el-Mekûlât)*, metin-çev. Muhittin Macit, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- İbn Sînâ, *Kitâbu'ş-Şifâ': Mantığa Giriş (el-Medhal)*, metin-çev. Ömer Türker, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- İbn Sînâ, *Kitâbu'ş-Şifâ': Metafizik (el-İlâhiyyât)*, metin-çev. Ömer Türker - Ekrem Demirli, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2004, c. I.

- İbn Sînâ, *Kitâbu's-Şifâ': Metafizik (el-İlâhiyyât)*, metin-çev. Ömer Türker - Ekrem Demirli, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2005, c. II.
- İbn Sînâ, *Kitâbu's-Şifâ': Nefs*, haz. Mehmet Z. Tiryaki, Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara, 2021.
- İbn Sînâ, *Kitâbu's-Şifâ': Sema ve Âlem (es-Semâ' ve'l-Âlem)*, metin-çev. Muammer İskenderoğlu, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2008.
- İbn Sînâ, *Kitâbu's-Şifâ': Topikler (el-Cedel)*, metin-çev. Ömer Türker, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2008.
- İbn Sînâ, *Kitâbu's-Şifâ': Yorum Üzerine (el-'İbâre)*, metin-çev. Ömer Türker, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- İbn Sînâ, *Mantku'l-meşrikiyyîn ve'l-kasîdetu'l-muzdevice fi'l-mantık*, nşr. Âyetullahî'l-'Uzmâ el-Mar'aşı, Matbaâtu'l-Velâye, Kum, 1405.
- İbn Sînâ, *el-Mebde' ve'l-me'âd*, thk. 'Abdullâh Nûrânî, Tahran: Müesse-se-i Mutâlâ'ât-i İslâmî, 1363/1984.
- İbn Sînâ, *el-Muhtasaru'l-evsat fi'l-mantık*, nşr. Seyyid Mahmûd Yûsufşânî, Tehran: Iranian Research Institute of Philosophy, 2017.
- İbn Sînâ, *el-Mübâhasât*, nşr. Muhsin Bîdârfer, Kum: 1413.
- İbn Sînâ, *en-Necât fi'l-hikmeti'l-mantikiyye ve't-tabî'iyye ve'l-ilâhiyye*, nşr. Macid Fahri, Beyrut: 1982.
- İbn Sînâ, *er-Risâletu'l-'Arşîyye fî tevhîdî Te'âlâ ve sıfâtihî, Mecmû'u rasâili's-Şehyî'r-Reîs*, y.y., Matba'atu Cem'iyet-i Dâireti'l-Me'ârifî'l-Osmâniyye, 1354.
- İbn Sînâ, "Risâletü'l-hudûd", *Tis'u resâil fi'l-hikme ve't-tabî'iyyât* içinde, Kahire: 1926, ss. 71-103.
- İbn Sînâ, "Risâle ilâ 'ulemâ' Bagdâd yes'elühümü'l-insâf beynehü ve-beyne racül Hemedânî yedde'i'l-hikme", *Penç Risâle* içinde, nşr. İhsan Yârşâtır, 1383, ss. 73-90.
- İbn Sînâ, "Şerhu Kitâbi Esûlûcyâ el-mensûb ilâ Aristû", nşr. 'Abdurrahmân Bedevî, *Aristû 'inde'l-'Arab* içinde, Kuveyt: Vekâletü'l-matbû'ât, 1978, ss. 35-74.
- İbn Sînâ, *et-Ta'likât*, thk. Komisyon, Mektebetü'l- 'İlâmî'l-İslâmî: 1461.
- İbn Sînâ, *et-Ta'likât*, thk. Seyyid Hüseyin Musaviyan, Tahran, 1391.
- İbn Sînâ, "Tefsîru Süreti'l-İhlâs li's-Şeyh er-Reîs Ebî 'Alî el-Huseyn b. 'Abdillâh b. Sînâ", thk. 'Abdullâh 'Abdurrahman el-Hatîb, *Mecelletü's-Şerî'a ve'd-Dirâsâti'l-İslâmiyye*, 1423/2002, c. XVII, s. 51, ss. 31-40.

İbn Sînâ, *‘Uyûnü’l-hikme*, thk. ‘Abdurrahmân Bedevî, Kuveyt & Beyrut, Vekâletü’l-Matbû‘ât & Dâru’l-Kalem, 1980.

İbnü’l-Lebbûdî, *Muhtasaru’l-İşârât ve’t-tenbîhât*, Süleymaniye Ktp., Aya-sofya, no: 2420.

İhsan Fazlıoğlu, “Hakikat ve İtibar: Dış-Dünya’nın Bilgisinin Doğası Üzerine -XV. Yüzyıl Doğa Felsefesi ve Matematik Açısından Bir İnceleme”, *Nazariyat*, 1/1, 2014, ss. 1-33.

el-İsfehânî, Mahmûd b. ‘Abdurrahmân, *Şerhu Kitâbi’l-İşârât*, Turhan Sultan, no: 206.

Janos, Damien, “Al-Fârâbî’s (d. 950) On the One and Oneness: Some Preliminary Remarks on Its Structure, Contents, and Theological Implications”, *The Oxford Handbook of Islamic Philosophy* içinde, ed. K. El-Rouayheb - S. Schmidtke, Oxford University Press, New York, 2017, ss. 101-128.

Janos, Damien, “Avicenna on Equivocity and Modulation: A Reconsideration of the *asmâ’ mushakkika* (and *tashkîk al-wujûd*)”, *Oriens* 50, 2022, ss. 1-62.

Janos, Damien, *Avicenna on the Ontology of Pure Quiddity*, De Gruyter, Berlin/Boston, 2020.

Janos, Damien, *Oneness, Essence, and Self-Identity: A new Interpretation of Avicenna’s Henology*, De Gruyter, 2024.

Janos, Damien, “*Tashkîk al-wujûd* and the *lawâzim* in Avicenna’s Metaphysics”, *Penser avec Avicenne: De l’heritage grec a la reception latine, en hommage a Jules Janssens* içinde, ed. Daniel De Smet - Meryem Sebti, Leuven: Peeters, 2022, ss. 91-148.

Janssens, Jules, “İbn Sînâ’s *Ta’lîqât*: The Presence of Paraphrases of and Super-commentaries on the *İlâhîyât* of the *Şifâ’*”, *Islamic Philosophy, Science, Culture, and Religion: Studies in Honor of Dimitri Gutas* içinde, ed. Felicitas Opwis - David Reisman, Leiden, Boston: Brill, 2012, ss. 201-222.

Janssens, Jules, “Bahmanyâr ibn Marzubân: A Faithful Disciple of Avicenna”, *Before and After Avicenna: Proceedings of the First Conference of the Avicenna Study Group* içinde, ed. David C. Reisman - Ahmed H. al-Rahim, Leiden: Brill, 2003, ss. 177-198.

Johannessen, T.M., “The Avicennian Moment: Separation and the Science of Being (qua Being) in Aristotle and Avicenna”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Asia Institute: University of Melbourne, 2019.

- Jolivet, Jean, “Aux origines de l’ontologie d’Ibn Sînâ”, *Études sur Avicenne* içinde, ed. J. Jolivet - R. Rashed, Paris: Les Belles Lettres, 1984, ss. 11-28.
- Kahn, Charles H., *Essays on Being*, Oxford: Oxford University Press, 2009.
- Kahn, Charles H., “Retrospect on the Verb ‘To Be’ and the Concept of Being”, *The Logic of Being* içinde, ed. S. Knuuttila - J. Hintikka, Dordrecht: Reidel, 1986, ss. 1-28.
- Kahn, Charles H., “Why Existence Does Not Emerge as a Distinct Concept in Greek Philosophy,” *Philosophies of Existence, Ancient and Medieval* içinde, ed. P. Morewedge, New York: Fordham University Press, 1982, ss. 7-17.
- Kalbarczyk, Alexander, *Predication and Ontology: Studies and Texts on Avicennian and Post-Avicennian Readings of Aristotle’s Categories*, Berlin: De Gruyter, 2018.
- Karakaya, Mehmet Murat, “Sudûr Nazariyesinin Platon ve Aristoteles Felsefeleri Çerçevesinde Analizi”, *Tetkik*, 4, 2023, ss. 215-253.
- Kaş, Murat, “Zihnî Varlık Tartışmalarının Klasik Sonrası Dönemde Alımlanışı: Bilginin Mahiyeti ve Kategorisi Bağlamında Bir İnceleme”, *Nazariyat*, 4/3, 2018, ss. 49-81.
- Kaukua, Jari, “*I’tibârî* Concepts in Suhrawardî: The Case of Substance, *Oriens* 48 (1-2): 40-66, 2020.
- Kaya, Mahmut, “Mahiyet ve Varlık Konusunda İbn Rüşd’ün İbn Sînâ’yı Eleştirmesi”, *İbn Sînâ (Doğumunun Bininci Yılı Armağanı)* içinde, der. Aydın Sayılı, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, ss. 563-570.
- Kaya, M. Cüneyt, *Varlık ve İmkân: Aristoteles’ten İbn Sînâ’ya İmkânın Tarihi*, Klasik Yayınları, İstanbul, 2011.
- Kılıç, M. Fatih, “İbn Sînâ’nın Sebeplik Teorisi”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul, 2013.
- Koutzarova, T., *Transzendente bei Ibn Sînâ: Zur Metaphysik als Wissenschaft erster Begriffsund Urteilsprinzipien*, Leiden/Boston, 2009.
- Kraus, Paul, “Les Controverses de Fakhr al-Dîn al-Râzî”, *Bulletin de l’Institut d’Égypte*, 19, 1937, ss. 187-214.
- Kutluer, İlhan, *İbn Sînâ Ontolojisinde Zorunlu Varlık*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2002.

Küçük, Mehmet Tayfun, *Mes'eletü Vâcibi'l-Vücûd 'inde Felâsifeti'l-İslâm -Dirâse Tahlîliyye Nakdiyye-*, Kitabe Yayınları, Ankara, 2023.

Lameer, Joep, "Towards a New Edition of Avicenna's *Kitâb al-Ishârât wa-l-tanbîhât*", *Journal of Islamic Manuscripts*, 4/2, 2013, ss. 199-248.

Lizzini, Olga, "Avicenna's Conception of the Soul: Remarks on Its Epistemological Status and Its Metaphysical Foundation", *Ishraq: Islamic Philosophy Yearbook* içinde, No: 9, ed. Janis Esots, Moscow: Sadra, 2019, ss. 132-150.

Lizzini, Olga, "Intellectus, Intelligentia, Mens", *Per una storia del concetto di mente* içinde, ed. Eugenio Canone, Rome; Florence: Casa editrice Leo S. Olschki, ss. 123-165.

Lizzini, Olga, "Ibn Sina's Metaphysics", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (2021 Sonbahar Sürümü)*, ed. Edward N. Zalta, URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/ibn-sina-metaphysics/>>.

Lizzini, Olga, "Ontology and Logic in Avicenna's Concept of Truth A Commentary on *Îlâhiyyât* 1.8", *Contextualizing Premodern Philosophy Explorations of the Greek* içinde, ed. Katja Krause v.dğr., Routledge, New York and London, 2023, ss. 246-275.

Lizzini, Olga, "Wuğûd-Mawğûd/Existence-Existent in Avicenna: A Key Ontological Notion of Arabic Philosophy", *Quaestio* 3, 2003, ss. 111-138.

Macierowski, E.M., "Does God Have a Quiddity according to Avicenna?", *The Thomist*, 52/1, 1988, ss. 79-87.

Marmura, Michael E., "Avicenna's Chapter 'On the Relative' in the *Metaphysics* of the *Shifâ*", *Essays on Islamic Philosophy and Sciences* içinde, ed. G.F. Hourani, Albany: State University of New York Press, 1975, ss. 83-99.

Marmura, Michael E., "Avicenna's Chapter on Universals in the *Isagoge* of his *Shifâ*", *Islam: Past Influence and Present Challenge* içinde, ed. A.T. Welch - Pierre Cachia, Albany: State University of New York Press, 1979, ss. 34-56.

Marmura, Michael E., "Avicenna's Critique of Platonists in Book VII, Chapter 2 of the *Metaphysics* of His *Healing*", *Arabic Theology, Arabic Philosophy: From the Many to the One; Essays in Celebration of*

- Richard M. Frank içinde, ed. James Montgomery, Louvain: Peeters Publishers, 2006, ss. 355-369.
- Marmura, Michael E., "Avicenna on Casual Priority", *Islamic Philosophy and Mysticism* içinde, ed. P. Morewedge, Delmar & New York, Caravan Books, 1981, ss. 65-83.
- Marmura, Michael E., "Avicenna on Primary Concepts in the *Metaphysics* of his *al-Şifâ*", Logos Islamikos, *Studia Islamica in Honorem G.M. Wickens* içinde, ed. R.M. Savory - D.A. Agius, Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1984, ss. 219-239.
- Marmura, Michael E., "The Metaphysics of Efficient Causality in Avicenna", *Islamic Theology and Philosophy* içinde, ed. Michael E. Marmura, Albany: State University of New York Press, 1984, ss. 172-187.
- Marmura, Michael E., "Quiddity and Universality in Avicenna", *Neoplatonism and Islamic Thought* içinde, ed. Parviz Morewedge, Albany: State University of New York Press, 1992, ss. 77-87.
- Maraş, İbrahim, "İbn Sînâ Felsefesinde Bir (Vahid) ve Birlik (Vahde) Anlayışı", *Dinî Araştırmalar*, Eylül-Aralık (2007), c. 10, s. 30, ss. 41-54.
- Maraş, İbrahim, "İbn Sînâ Felsefesinde Vâhid (Bir) ve Vahde (Birlik) Kavramları", *Uluslar Arası İbn Sînâ Sempozyumu Bildiriler*, ed. Mehmet Mazak - Nevzat Özkaya, 22-24 Mayıs, İstanbul, 2008, ss. 53-62.
- Matthen, M., "Greek Ontology and the 'Is' of Truth", *Phronesis*, 28, 1983, ss. 113-135.
- Mayer, Toby, "Fahr ad-Dîn ar-Râzî's Critique of Ibn Sînâ's Argument for the Unity of God in the *Isârât* and Nasîr ad-Dîn at-Tûsî's Defence", *Before and After Avicenna: Proceedings of the First Conference of the Avicenna Study Group* içinde, ed. David C. Reisman - Ahmed H. al-Rahim, Leiden: Brill, 2003, ss. 199-218.
- Mayer, Toby, "On Existence and its Causes: The Fourth *Namat* of Avicenna's *Ishârât* and its Main Commentaries", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Oxford University, 2001.
- Mayer, Toby, "Refutation and Conceptual Analysis in the Metaphysics of the *Ishârât* (Namat 4 and 5)", *Ishraq: Islamic Philosophy Yearbook* içinde, No: 9, ed. Janis Esots, Moscow: Sadra, 2019, ss. 151-180.

- McGinnis, Jon, *Avicenna*, Oxford University Press, New York, 2010.
- McGinnis, Jon, "Logic and Science: The Role of Genus and Difference in Avicenna's Logic, Science and Natural Philosophy", *Documenti e studi sulla tradizione filosofica medievale* 18: 2007, ss. 165-186.
- McGinnis, Jon, "Making Abstraction Less Abstract: The Logical, Psychological, and Metaphysical Dimensions of Avicenna's Theory of Abstraction", *Proceedings of the American Catholic Philosophical Association*, 80, 2006, ss. 169-183.
- McGinnis, Jon, "Nasîr al-Dîn al-Tûsî (d. 1274): Sharh al-Ishârât", *The Oxford Handbook of Islamic Philosophy* içinde, ed. K. El-Rouayheb - S. Schmidtke, Oxford University Press, New York, 2017, ss. 326-347.
- Melikşâhî, Hasan, *el-İşârât ve't-Tenbîhât: Tercîme ve Şerhi*, çev. Tahir Uluç, I-II, Ketebe Yayınları, İstanbul, 2021.
- Menn, Stephen, "Aristotle on the Many Senses of Being", *Oxford Studies in Ancient Philosophy*, c. 59, 2020, ss. 187-263.
- Menn, Stephen, "Avicenna's metaphysics", *Interpreting Avicenna: Critical Essays* içinde, ed. Peter Adamson, Cambridge: Cambridge University Press, 2013, ss. 143-169.
- Menn, Stephen, "Al-Fârâbî's *Kitâb al-Hûrûf* and His Analysis of the Senses of Being", *Arabic Sciences and Philosophy*, Cambridge University Press, c. 18, Montreal, 2008, ss. 59-97.
- Menn, Stephen, "Fârâbî in the Reception of Avicenna's Metaphysics: Averroes against Avicenna on Being and Unity", *The Arabic, Hebrew and Latin Reception of Avicenna's Metaphysics* içinde, ed. Dag Nikolaus Hasse - Amos Bertolacci, Berlin: De Gruyter 2011, ss. 51-96.
- M. Loux - T.M. Crisp, *Metaphysics: A Contemporary Introduction*, New York: Routledge, 2017.
- Morewedge, Parviz, "Philosophical Analysis and Ibn Sînâ's 'Essence-Existence' Distinction", *Journal of the American Oriental Society*, 92/3, 1972, ss. 425-435.
- Morvarid, Hashem, "Avicenna on common natures and the ground of the categories", *British Journal for the History of Philosophy*, 2023 (<https://doi.org/10.1080/09608788.2023.2201609>).

- Mousavian, Seyed N., "Avicenna on Talking about Nothing", *Forms of Representation in the Aristotelian Tradition* içinde, ed. Christina T. Thörnqvist - Juhana Toivanen, Volume Three: Concept Formation, Leiden & Boston: Brill, 2022, ss. 141-177.
- Nuseibeh, Sari, "Al-'Aql al-Qudsî: Avicenna's Subjective Theory of Knowledge", *Studia Islamica*, 69, 1989, ss. 39-54.
- Owen, G.E.L., "Aristotle on the Snares of Ontology," *New Essays on Plato and Aristotle* içinde, ed. J.R. Bambrough, London: Routledge & Kegan Paul, 1965, ss. 69-75.
- Owens, Joseph, "Common Nature: A Point of Comparison between Thomistic and Scotistic Metaphysics", *Mediaeval Studies*, 19, 1957, ss. 1-14.
- Owens, Joseph, "The Doctrine of Being in the Aristotelian Metaphysics-Revisited", *Philosophies of Existence, Ancient and Medieval* içinde, ed. P. Morewedge, New York: Fordham University Press, 1982, ss. 33-59.
- Owens, Joseph, "The Relevance of Avicennian Neoplatonism", *Neoplatonism and Islamic Thought* içinde, ed. Parviz Morewedge, Albany: State University of New York Press, 1992, ss. 41-50.
- Öçal, Şamil, "Varlığın Halleri: Fârâbî'ye Göre 'Varlık'ın Ontolojik, Dilsel ve Mantıksal Anlamları", *Felsefe Dünyası*, 1/57, 2013, ss. 36-58.
- Öz, Abdülvahit, "İbn Sînâcî İlahî İnâyete Kötülük Problemi Çerçevesinde Eleştirel Bir Yaklaşım", *İslâmî Araştırmalar*, c. 31, s. 3, 2020, ss. 638-652.
- Öz, Abdülvahit, "İbn Sînâ'dan Kemalpaşazâde'ye Mahiyetin Kılınmışlığı (Mec'ûliyye)", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 25, s. 1, 2025, ss. 1-20.
- Öz, Abdülvahit, "İbn Sînâcî Ontolojiyi Fârâbîci Gözle Okumak: İbn Rüşd'ün Eleştirilerinde Referans Sorunları ve İhmal Edilen Kavramlar". *Hitit İlahiyat Dergisi*, c. 24, s. 1, 2025, ss. 222-244. <https://doi.org/10.14395/hid.1615353>.
- Özaykal, Kayhan Ali, "Deconstruction of Ibn Sînâ's Essence-Existence Distinction and the Essence of the Necessary Existent", *Darulfunun İlahiyat*, 29/1, 2018, ss. 25-48.
- Özturan, Mehmet, "Burhan Teorisi", *İslam Düşüncesinde Teoriler* içinde, haz. Ömer Türker, c. I, Ketebe Yayınları, İstanbul 2021, ss. 315-328.

- Peker, Hidayet, *İbn Sina'nın epistemolojisi*, İstanbul: Emin Yayınları, 2011.
- Pini, Giorgio, "Scotus and Avicenna on What it is to Be a Thing", *The Arabic, Hebrew and Latin Reception of Avicenna's Metaphysics* içinde, ed. Dag Nikolaus Hasse - Amos Bertolacci, Berlin: De Gruyter, 2011, ss. 365-387.
- Pirinç, Ahmet, "Mâhiyetin İ'tibari Olması Bağlamında Üç İ'tibar Teorisi ve Tabîi Tümelin Ontolojik Konumu", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47, 2019, ss. 181-209.
- Plotinus, *The Enneads*, çev. Stephen MacKenna, London: Faber & Faber Limited, ts.
- Plotinus, "Esûlûcyâ", nşr. 'Abdurrahmân Bedevî, *Eflûtîn 'inde'l-'Arab* içinde, Kuveyt: Vekâletü'l-matbû'ât, 1977, ss. 3-164.
- Porro, Pasquale, "Immateriality and Separation in Avicenna and Thomas Aquinas", *Arabic, Hebrew and Latin Reception of Avicenna's Metaphysics* içinde, ed. D.N. Hasse - Amos Bertolacci, Berlin: De Gruyter, 2011, ss. 275-307.
- Porro, Pasquale, "Universaux et esse essentialia: Avicenne, Henri de Gand et le «Troisième Reich»", *Cahiers de philosophie de l'Université de Caen* içinde, 38-39, 2002, ss. 9-50.
- Proclus, *Commentary on Plato's Parmenides*, çev. G.R. Morrow - J. Dillon, Princeton University Press, Princeton, 1987, c. III.
- Proclus, *Commentary on Plato's Timaeus*, çev. D.T. Runia - M. Share, Cambridge University Press, Cambridge & New York, 2009, c. II.
- Rapoport, Michael A., "The Life and Afterlife of the Rational Soul: Chapters VIII-X of Ibn Sînâ's *Pointers and Reminders* and Their Commentaries", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Yale University, 2018.
- Rashed, Marwan, "İbn 'Adî et Avicenne: sur les types d'existants", *Aristotele e i suoi esegeti neoplatonici: Logica e ontologia nelle interpretazioni greche e arabe* içinde, ed. Vincenza Celluprica v.dğr., Naples: Bibliopolis, 2004, ss. 107-171.
- er-Râzî, Fahreddin, *Ana Meseleleriyle Kelâm ve Felsefe (el-Muhassal)*, metin-çev. Eşref Altaş, Klasik Yayınları, İstanbul, 2019.
- er-Râzî, Fahreddin, *Felsefî Kelâmın Temel Meseleleri (el-İşâre fî Usûli'l-Kelâm)*, metin-çev. Ulvi Murat Kılavuz - Serkan Çetin, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2018.

- er-Râzî, Fahreddin, *Meâlimu usûli'd-din*, Beyrut: Dârü'l-Fikri'l-Lübnani, 1992.
- er-Râzî, Fahreddin, *el-Mebâhisü'l-meşrikiyye fî 'ilmi'l-ilâhîyyât ve't-ta-bî'îyyât*, thk. Muhammed Mutasım el-Bağdâdî, I-II, Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1990.
- er-Râzî, Fahreddin, *el-Mesâilü'l-hamsûn fî usûli'd-din*, nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekâ, Kahire: el-Mektebü's-Sekafî li'n-Neşr, 1989.
- er-Râzî, Fahreddin, *el-Metâlibü'l-'âliye mine'l-'ilmi'l-ilâhî*, thk. Ahmed Hicâzî es-Sekâ, I-IX, Dârü'l-Kitâbi'l-'Arabî, Beyrut, 1987.
- er-Râzî, Fahreddin, *el-Mulahhas fî'l-mantık ve'l-hikme*, Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr.:1730.
- er-Râzî, Fahreddin, *Şerhu'l-İşârât ve't-tenbîhât*, nşr. Alî Rızâ Necefzâde, I-II, Tahran: Encümen-i Âsâr ve Mefâhir-i Ferhengî, 1384.
- er-Râzî, Fahreddin, *Şerhu 'Uyûni'l-hikme*, nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekâ, I-III, Müessesetü's-Sâdık, Tanran, 1415.
- er-Râzî, Fahreddin, *Şerhu 'Uyûni'l-hikme*, nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekâ, I-III, Kahire, 1969.
- er-Râzî, Kutbuddin, “el-Muhâkemât beyne Şerhayi'l-İşârât”, *el-İşârât ve't-tenbîhât ma'a Şerh-i Hoca Nasîruddîn Tûsî ve'l-Muhâkemât li Kutbuddin Râzî* içinde, thk. Kerim Feyzî, I-III, Kum: Matbû'ât-i Dîni, 1383.
- er-Râzî, Kutbuddin, *Şerhu'l-Metâli'*, thk. Ü. Sâ'idî, Kum: Zevî'l-Kurbâ, 1395.
- Reisman, David C., *The Making of the Avicennan Tradition: The Transmission, Content, and Structure of Ibn Sînâ's al-Mubâhathât (The Discussions)*, Leiden, 2002.
- Richardson, Kara, “Avicenna's Conception of the Efficient Cause”, *British Journal for the History of Philosophy*, 21/2, 2013, ss. 220-239.
- Richardson, Kara, “The Metaphysics of Agency: Avicenna and his Legacy”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, University of Toronto: Graduate Department of Philosophy, Toronto, 2008.
- Rizvi, S.H., *Mullâ Sadrâ and Metaphysics: Modulation of Being*, London: Routledge, 2009.
- Sarioğlu, Hüseyin, *İbn Rüşd Felsefesi*, Klasik Yayınları, İstanbul, 2012.
- Saruhan, Müfit S., “İslam Felsefesinde Delil ve Önemi”, *İslâmî Araştırmalara Dergisi*, c. 17, s. 4, 2004, ss. 369-378.

- es-Semerkindî, Şemsüddin, *el-Meârif fî Şerhi's-Sahâif*, thk. N.M.N. İyâd - A.M.A. İsmail, el-Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türâs, Kahire, 2018, c. I.
- es-Semerkindî, Şemsüddin, *es-Sahâ'ifü'l-Îlâhiyye*, thk. A.'A. eş-Şerîf, Kuveyt, 1985.
- Shayegan, Yegane, "The Accidentality of Existence in Avicenna and its Critique by Averroes", *Journal of persianate studies*, 10, 2017, ss. 218-239.
- Shihadeh, Ayman, "Al-Râzî's (d. 1210) Commentary on Avicenna's *Pointers*", *The Oxford Handbook of Islamic Philosophy* içinde, ed. K. El-Rouayheb - S. Schmidtke, Oxford University Press, New York, 2017, ss. 296-325.
- Shihadeh, Ayman, *Doubts on Avicenna: A Study and Edition of Sharaf al-Dîn al-Mas'ûdî's Commentary on the Isharat (el-Mebâhis ve's-Şükûk 'alâ Kitâbi'l-İşârât)*, Islamic Philosophy, Theology and Science, Texts and Studies 95, Leiden, Boston: Brill, 2016.
- Shihadeh, Ayman, "Fakhr al-Dîn al-Râzâ's Response to Sharaf al-Dîn al-Mas'ûdî's Critical Commentary on Avicenna's *Ishârât*", *Muslim World*, 104, ss. 1-61.
- Sirkel, Riin, "Alexander of Aphrodisias on Universals", *Journal of the History of Philosophy*, 49/3, 2011, ss. 297-314.
- Sorabji, Richard, "I —The Presidential Address: Analyses of Matter, Ancient and Modern", *Proceedings of the Aristotelian Society*, 86, 1, 1986, ss. 1-22.
- Sorabji, Richard, *The Philosophy of the Commentators, 200-600 AD: A Sourcebook*, Ithaca, New York: Cornell University Press, 2005, c. III.
- Sorabji, Richard, "Universals Transformed: The First Thousand Years After Plato", *Universals, Concepts and Qualities, New Essays on the Meaning of Predicates* içinde, ed. P.F. Strawson - A. Chakrabarti, Burlington: Ashgate Publishing Company, 2006, ss. 105-127.
- Street, Tony, "Logic", *The Cambridge Companion to Arabic Philosophy* içinde, ed. Peter Adamson - Richard C. Taylor, Cambridge: Cambridge University Press, 2005, ss. 247-265.
- Strobino, Riccardo, "Per se, Inseparability, Containment and Implication: Bridging the Gap between Avicenna's Theory of Demonstration and Logic of the Predicables", *Oriens*, 44, 2016, ss. 181-266.

- Syrianus, *On Aristotle Metaphysics 13-14*, çev. J. Dillon - D. O'Meara, Bloomsbury Publishing Plc, London, 2006.
- eş-Şehristânî, Muhammed b. 'Abdulkerîm b. Ahmed, *Struggling with the Philosopher: A Refutation of Avicenna's Metaphysics, A New Arabic Edition and English Translation of Kitabu'l-Musâra'a*, ed.-çev. Wilferd Madelung - Toby Mayer, London: I.B. Tauris, 2001.
- Şenel, Kübra, "İbn Sînâ ve Fahreddin Râzî'nin Mahiyet Teorileri: Özcülük Açısından Karşılaştırmalı Bir Tahlil", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul, 2023.
- Taher, Arsan, "Semerkandi'nin Beşaratü'l-İşarat Adlı Eserinin İlahiyat Bölümünün Tahkik ve Tahlili", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı İslam Felsefesi Bilim Dalı, Kayseri, 2015.
- Tanrıbilir, Tarık, "Şemsüddin Semerkandî'de Ontoloji ve Epistemoloji Bağlamında Kelam-Felsefe Etkileşimi", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Adana, 2021.
- et-Teftâzânî, Sa'düddîn Mes'ud b. Ömer b. Abdullah el-Herevî *Şerhu'l-Makâsîd*, nşr. 'Abdurrahmân 'Umeire, I-V, Beyrut: 'Âle-mü'l-Kütüb, 1419/1998.
- Tekin, Ayşe B., "Tusi'nin Tecridü'l-İtikad'ı ve Şerhlerinde Varlık ve Mahiyet", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul, 2013.
- Treiger, Alexander, "Avicenna's Notion of Transcendental Modulation of Existence (*taškîk al-wuğûd*) and its Greek and Arabic Sources", *Islamic Philosophy, Science, Culture, and Religion: Studies in Honor of Dimitri Gutas* içinde, ed. Felicitas Opwis - David Reisman, Leiden, Boston: Brill, 2012, ss. 327-363.
- Tsılıgkır, Zeynep, "Bedreddin et-Tüsterî'nin *el-Muhâkemât beyne Şerhayi'l-İşârât* Adlı Eserinin Tahkik ve İncelemesi", *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul, 2017.
- et-Tüsî, Nasîruddin, "Hallü müşkilâti'l-İşârât", *El-İşârât ve't-tenbîhât me'a şerhi Nasîruddîn et-Tüsî* içinde, thk. Süleymân Dünyâ, I-IV, Mısır, 1960.

- et-Tûsî, Nasîruddin, *Mesâri‘u’l-musâri‘*, nşr. Wilferd Madelung, Tahrân: The Institute of Islamic Studies, 1383/2004.
- et-Tûsî, Nasîruddin, “Risâle fî kavli’l-ulemâ fî nefsi’l-emr”, *Selâsu resâil fî nefsi’l-emr* içinde, ed. Komisyon, Dâru’l-Asleyn, 2017.
- et-Tûsî, Nasîruddin, *Tecrîdü’l-i’tikâd*, thk. Muhammed Cevâd el-Hüseynî el-Celâlî, Kum: 1986.
- et-Tûsî, Nasîruddin, *Telhîsu’l-Muhassal*, Beyrut: Dâru’l-Azvâ’, 1405/1985.
- Türker, Ömer, “Burhan Teorisi”, *İslam Düşüncesinde Teoriler* içinde, haz. Ömer Türker, Ketebe Yayınları, İstanbul 2021, c. I, ss. 329-343.
- Türker, Ömer, *İbn Sînâ Felsefesinde Metafizik Bilginin İmkânı Sorunu*, İstanbul: İsam Yayınları, 2010.
- Türker, Ömer, *İslam Felsefesine Konusal Giriş*, Bilay Bilimsel Araştırma Yayınları, Ankara, 2020.
- Türker, Ömer, *İslam’da Metafizik Düşünce (Kindî ve Fârâbî)*, Klasik Yayınları, İstanbul, 2019.
- Türker, Ömer, “Mahiyet Teorisi”, *İslam Düşüncesinde Teoriler* içinde, haz. Ömer Türker, Ketebe Yayınları, İstanbul 2021, c. II, ss. 671-694.
- Türker, Ömer, *Varlık Nedir? (İslâm Filozoflarının Varlık Tasavvuru)*, Ketebe Yayınları, İstanbul, 2019.
- Türker, Ömer, “Varlık ve Anlam: Bilgi ve Bilinenin Özdeşliği Üzerine -Fahreddin er-Râzî ve Takipçilerinden Hareketle Bir Değerlendirme-”, *Nazariyat*, 1/1 (Ekim 2014), ss. 35-50.
- Tweedale, M.M., “Alexander of Aphrodisias’ Views on Universals”, *Phronesis*, 29/3, 1984, ss. 279-303.
- Tweedale, M.M., “Duns Scotus’s Doctrine on Universals and the Aphrodisian Tradition”, *American Catholic Philosophical Quarterly*, 67/1, 1993, ss. 77-93.
- Uluç, Tahir, “Al-Suhrawardî’s Critique of Ibn Sînâ’s Refutation of the Platonic Forms”, *İlahiyat Studies*, 3/1, 2012, ss. 7-28.
- el-Urmevî, Sirâceddin, *Şerhu’l-İşârât ve’t-tenbîhât*, thk. A. et-Temîmî, I-II, ts.
- Üçer, İbrahim H., “Gerçekçiliğin Dönüşümü: İbn Sînâcı Felsefede Tümmellerin Ontolojisi ve Kutbüddin er-Râzî’nin Zihnî Misaller Teorisi Üzerine”, *Nazariyat* 6/2 (Ekim 2020), ss. 23-66.
- Üçer, İbrahim H., “İbn Sînâ Felsefesinde Suret Anlayışı”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya, 2014.

- Üçer, İbrahim H., *İbn Sînâ Felsefesinde Suret, Cevher ve Varlık*, Klasik Yayınları, İstanbul, 2024.
- Van Ess, Josef, *Die Erkenntnislehre des 'Adudaddin al-Îcî*, Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GmbH, 1966.
- Van Lit, L.W.C. (Eric), "Commentary and Commentary Tradition", *Mélanges de l'Institut dominicain d'études orientales*, c. 32, 2017, ss. 3-26.
- Wisnovsky, Robert, "Avicenna and the Avicennian Tradition", *The Cambridge Companion to Arabic Philosophy* içinde, ed. Peter Adamson - Richard C. Taylor, Cambridge: Cambridge University Press, 2005, ss. 92-136.
- Wisnovsky, Robert, "Avicenna's Islamic Reception", *Interpreting Avicenna: Critical Essays* içinde, ed. Peter Adamson, Cambridge: Cambridge University Press, 2013, ss. 190-213.
- Wisnovsky, Robert, *Avicenna's Metaphysics in Context*, London: Duckworth / Ithaca, NY: Cornell University Press, 2003.
- Wisnovsky, Robert, "On the Emergence of Maragha Avicennism", *Oriens* 46 (2018), ss. 263-331.
- Wisnovsky, Robert, "Avicennism and Exegetical Practice in the Early Commentaries on the *Ishârât*", *Oriens*, 41/3-4, 2013, ss. 349-378.
- Wisnovsky, Robert, "Essence and Existence in the Eleventh- and Twelfth-Century Islamic East (*Maşriq*): A Sketch", *The Arabic, Hebrew and Latin Reception of Avicenna's Metaphysics* içinde, ed. Dag Nikolaus Hasse - Amos Bertolacci, Berlin: De Gruyter, 2011, ss. 27-50.
- Wisnovsky, Robert, "Final and efficient causality in Avicenna's cosmology and theology", *Questio*, 2, 2002, ss. 97-123.
- Wisnovsky, Robert, "Notes on Avicenna's Concept of Thingness (*şay'iy*ya)", *Arabic Sciences and Philosophy*, 10/2, 2000, ss. 181-221.
- Wisnovsky, Robert, "Towards a History of Avicenna's Distinction Between Immanent and Transcendent Causes", *Before and After Avicenna: Proceedings of the First Conference of the Avicenna Study Group* içinde, ed. David C. Reisman - Ahmed H. al-Rahim, Leiden: Brill, 2003, ss. 49-68.
- Wolfson, H.A., "The Amphibolous Terms in Aristotle, Arabic Philosophy and Maimonides", *Harvard Theological Review* 31, 1938, ss. 151-173.

- Wolfson, H.A., “The Terms *Tasawwur* and *Tasdîq* in Arabic Philosophy and their Greek and Latin and Hebrew Equivalents”, *Muslim World*, 33, ss. 114-128.
- Zamboni, Francesco Omar, “At the Roots of Causality: Ontology and Aetiology in Avicenna and his Islamic Interpreters (XI - XIII c.)”, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Scuola Normale Superiore: Classe di Lettere e Filosofia (Corso di Perfezionamento in Filosofia), Pisa, 2021.
- Zamboni, Francesco Omar, “Is Existence One or Manifold? Avicenna and His Early Interpreters on the Modulation of Existence (*taškîk al-wuğûd*)”, *Documenti e studi sulla tradizione filosofica medievale* XXXI, 2020, ss. 121-149.
- Zarepour, M.S., “Avicenna Against Mathematical Platonism”, *Oriens*, 47, 2019, ss. 197-243.
- Zarepour, M.S., *Necessary Existence and Monotheism: An Avicennian Account of the Islamic Conception of Divine Unity*, Cambridge University Press, 2022.
- Zimmermann, F.W., “Introduction”, *Al-Fârâbî’s Commentary and Short Treatise on Aristotle’s De Interpretatione* içinde, Oxford University Press, London, 1981.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1676

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 334

Kitap Adı : Öz Bilinçten Tanrı'ya

Alt Başlık : Öz Bilinç Bir Gizem mi, Yoksa Tanrı'nın Varlığına Delil mi?

Book Title : From Self-Consciousness to God

Subtitle : Is Self-Consciousness a Mystery or an Argument for the Existence of God?

ISBN : 978-625-5536-47-1

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536471

Yazar | Author: Mehmet Alperen Saz | orcid.org/0000-0001-5974-3931

Kurum | Institution: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

ROR ID: ror.org/05mskc574

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 346 (xx + 326)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPQ Zihin felsefesi | Philosophy of mind

BISAC: PHI015000 Zihin Felsefesi | Philosophy / Mind & Body

THEMA: QDMP Zihin felsefesi | Philosophy of mind

LC Classification: BD418 Bilinç ve Zihin | Consciousness and mind

DEWEY: 128 Zihin ve Bilinç | Mind and consciousness

WoS Category: Philosophy | Felsefe

WoS Citation Topics Meso: 6.2 Philosophy | Felsefe

WoS Citation Topics Micro: 6.2.45 Mind-Body Problem | Zihin-Beden Problemi

Scopus Subject Areas: 1210 Felsefe | Philosophy

Atıf Bilgisi | Cite as: Saz, Mehmet Alperen. *Öz Bilinçten Tanrı'ya: Öz Bilinç Bir Gizem mi, Yoksa Tanrı'nın Varlığına Delil mi?*. Ankara: FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Aktndağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Adams, Robert M. "Flavors, Colors, and God", *The Virtue of Faith and Other Essays in Philosophical Theology*. (New York: Oxford University Press, 1987).
- Aertsen, Jan A. "Avicenna's Doctrine of the Primary Notions and Its Impact on Medieval Philosophy". *Islamic Thought in the Middle Ages*. ed. Anna Akasoy –Wim Raven *Islamic Thought in the Middle Ages*. 21-42. Leiden: Brill, 2008.
- Ainsworth, Thomas. "Form vs. Matter". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 03.02.2024. <https://plato.stanford.edu/entries/form-matter/>
- Aktürk, Eyüp. *Richard Swinburne'e Biliş Kanıtı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- Alper, Ömer Mahir. *Varlık ve İnsan: Kemalpaşazâde Bağlamında Bir Tasavvurun Yeniden İnşası*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2010.
- Altaş, Eşref. "Varlık Kavramının Bedâhetine Delil Getirilebilir Mi? Müteahhirîn Dönemi Merkezli Bir Tartışma". *İslam Araştırmaları Dergisi* 30 (2013), 59-79.
- Aquinas, Thomas. "Summa Theologica". *C.C.E. Library*. Erişim 06.04.2024. <https://www.ccel.org/ccel/a/aquinas/summa/cache/summa.pdf>
- Aristoteles. *The Basic Works of Aristotle*. ed. Richard McKeon. New York: Random House, 1941.
- , *Ruh Üzerine*. çev. Saffet Babür – Lale Levin Basut. Ankara: BilgeSu Yayıncılık, 2019.
- Armstrong, David M. "What is consciousness?". Clive Vernon Borst (ed.), *The Nature of Mind* (New York: Cornell University Press, 1970) 55-67.
- Az, Mehmet Ata. "İbn Sînâ'nın Uçan Adam Nazariyesi Bağlamında Nefsin Benlik Bilinci". *Eskiyeni* 51 (2023),1045-1073.
- Baars, Bernard J. *A Cognitive Theory of Consciousness*. New York: Cambridge University Press, 1988.
- Bailey, Andrew. *Zihin Felsefesi*. çev. Füsün Doruker. Ankara: Fol Yayınları, 2019.

- Barash, David. "Stuck with the soul". *Aeon*. Erişim 07.01.2023. <https://aeon.co/essays/why-are-most-of-us-stuck-with-a-belief-in-the-soul>
- Bayne, Tim. *Unity of Consciousness*. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- , "Problems with Unity of Consciousness Arguments for Substance Dualism". *The Blackwell Companion to Substance Dualism*. ed. Jonathan Loose. 208-225. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2018.
- Bayne, Tim – David Chalmers. *What is the Unity of Consciousness?* ed. Axel Cleeremans. Oxford: Oxford University Press, 2003.
- Berkeley, George. *A Treatise Concerning The Principles Of Human Knowledge*. ed. David R. Wilkins. Dublin: Trinity-College, 2002.
- Blackmore, Susan. *Bilinç Üzerine Konuşmalar*. Çev. Seda Akbıyık. İstanbul: Küre Yayınları, 2017.
- Block, Ned. "On A Confusion About The Function Of Consciousness". *Behavioral and Brain Sciences* 18 (1995), 227-247.
- Botvinick, Matthew – Jonathan Cohen. "Rubber Hands 'Feel' Touch That Eyes See". *Nature* 391 (1998). 756.
- Braddon-Mitchell, David – Frank Jackson. *Philosophy of Mind and Cognition*. Cambridge, Massachusetts: Blackwell, 1996.
- Brook Andrew – Paul Rayment. "The Unity of Consciousness". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 30.08.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/consciousness-unity/#UnitPersIden>
- Brown, Richard. "David Chalmers Zihin ve Bilinç Hakkında," çev. Füsün Doruker. *Zihin Felsefesi*. ed. Andrew Bailey. 328-351. Ankara: Fol, 2019.
- Cambridge Dictionary*. Erişim 10.11.24. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/pleonasm>
- Campbell, Keith. *Abstract Particulars*. Oxford: Blackwell, 1990.
- Canan, Sinan. *Değişen Beynim*. İstanbul: Tutikıtap, 2017.
- Carruthers, Peter. *Phenomenal Consciousness: A Naturalistic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- Chalmers, David. *The Conscious Mind: In Search of a Theory*. New York: Oxford University Press, 1996.
- , *The Character of Consciousness*. New York: Oxford University Press, 2010.

- , "Naturalistic Dualism," *The Blackwell. Companion to Consciousness*. ed. Susan Schneider – Max Velmans. 363-373. Oxford: Wiley, 2017.
- , "The Combination Problem for Panpsychism". *Panpsychism*. ed. Godehard Brüntrup – Ludwig Jaskolla. 179-214. Oxford: Oxford University Press, 2017.
- , "Idealism and the Mind-Body Problem". *The Routledge Handbook of Panpsychism*. ed. William Seager. 353-373. New York: Routledge, 2020.
- Charles, David. "An Introduction to the History of Hylomorphism: From Aristotle to Descartes,". *The History of Hylomorphism: From Aristotle to Descartes*. ed. David Charles. 1-43. Oxford: Oxford University Press, 2023.
- Churchland, Paul M. *Matter and Consciousness*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1999.
- , "Knowing Qualia: A Reply to Jackson". *There's Something About Mary: Essays on Phenomenal Consciousness and Frank Jackson's Knowledge Argument*. ed. Peter Ludlow-Yujin Nagasawa vd. 163-178. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 2004.
- , *Madde ve Bilinç*. çev. Berkay Ersöz. İstanbul: Alfa, 2018.
- Corcoran, Kevin. *Rethinking Human Nature: A Christian Materialist Alternative to the Soul*. Michigan: Baker Academic, 2006.
- Cowart, Monica. "Andy Clark, Antonio Damasio ve Bedensel Biliş". çev. Füsun Doruker. *Zihin Felsefesi*. ed. Andrew Bailey. 301-327. Ankara: Fol Yayınları, 2019.
- Crane, Tim, Sarah Patterson. "Introduction," *History of the Mind-Body Problem*. ed. Tim Crane – Sarah Patterson. 1-10. London: Routledge, 2001.
- Çilingir, Lokman. "'Kendini Bil!' Buyruğu Üzerine". *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* 34 (2022), 65-86.
- Dayathilake, K. L. Senarath. "Consciousness, Afterlife & Intelligence Evolution," <https://philarchive.org/archive/DAYCAL> (20.10.2023)
- Dennett, Daniel. *Consciousness Explained*. New York: Little, Brown and Co, 1991.
- , "The Self As The Center Of Narrative Gravity". *Self and Consciousness: Multiple Perspectives*. ed. Frank S. Kessel, Pamela M. Cole vd. 103-115. (New Jersey: Psychology Press, 1992).

- Descartes, Rene. *Descartes: Philosophical Writings*. çev. Elizabeth Anscombe – Peter Thomas Geach. London: Thomas Nelson & Sons, 1969.
- , *The Principles of Philosophy*. çev. Valentine Rodger Miller – Reese P. Miller. Holland: D. Reidel Publishing Company, 1982.
- , *Metot Üzerine Konuşma*. çev. Salih Sel. İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1984.
- , *The Principles of Philosophy*. çev. E. Haldane – G. Ross. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.
- , *Meditations on First Philosophy, The Philosophical Writings of Descartes*. çev. John Cottingham – Robert Stoothoff – vd. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.
- , *The Passions of the Soul*. çev. Stephen H. Voss. Indiana: Hackett Publishing Company, 1989.
- , *Meditations on First Philosophy With Selections from the Objections and Replies*. çev. Michael Moriarty. New York: Oxford Press, 2008.
- , *Correspondance avec Elisabeth*. Paris: Vrin, 2010.
- , *Metafizik Üzerine Düşünceler*. çev. Çiğdem Dürüşken. İstanbul: Kalcı, 2013.
- Desgabets, Robert. *Treatise on the Indefectibility of Substances*, 1983
- Doğan, Mehtap. “İbn Sînâ Metafizikinde Nefs-Beden Düalizmi Üzerine Bir Zihin Felsefesi Değerlendirmesi”. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 49. (2018), 161-184.
- Durusoy, Ali. *İbn Sînâ Felsefesinde İnsan ve Alemdeki Yeri*. İstanbul: İFAV, 2012.
- Easton, Patricia. “Descartes’ın Zihin ‘Efsanesi’ Şifresinin Çözümü,” çev. Füsün Doruker. *Zihin Felsefesi*. ed. Andrew Bailey. 33-54. Ankara: Fol Yayınları, 2019.
- er-Râzî, Fahrüddin. *Sistematik Ontoloji*. çev. İsmail Hanoğlu. Ankara: Elis, 2020.
- Erdem, Engin. *Varlıktan Tanrı'ya*. Ankara: Endülü, 2016.
- , “Müslüman Gelenekte Üç Varlık Tasavvuru, Üç Dünya Görüşü”. *Dini Düşüncede Gelenek ve Dönüşüm*, ed. Şaban Ali Düzgün-Tuğba Günal. 249-264. İstanbul: Endülü Yayınları, 2017.
- , “Metafizik mi Ontoloji mi?: Piotr Jaroszyński’nin İbn Sînâ Yorumu Hakkında Kısa Bir Analiz”. *Türkiye’de İslam Felsefesi: Prof. Dr. Meh-*

- met Bayrakdar'a Armağan. ed. Mehmet Vural. 231-246. Ankara: Elis Yayınları, 2022.
- Erdinç, Sayan. "Analitik Zihin Felsefesinin Temel Problemlerine Bir Bakış". *Kaygı: Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi* 19 (2012), 37-54.
- Erdoğan, Ömer Faruk. "Fârâbî ve İbn Sînâ Felsefesinde Boşluk/Halâ Kavramı," *İslami Araştırmalar* 30:1 (2019), 92-111.
- Erkan, Ahmet. *İbn Sînâ'da Nefs ve Ölümsüzlük*. Ankara: Eskiyeşi, 2024.
- Erkan, Arif. *El-Beyan/Arapça Türkçe Büyük Sözlük*. İstanbul, Sistem Matbaacılık, 2006.
- Oxford Etymology Dictionary. Erişim 01.10.2023 <https://www.etymonline.com/word/consciousness>,
- Escobar, Matthew. "The Human, Consciousness and Its Temporality". *The Persistence of the Human: Consciousness, Meta-body and Survival in Contemporary Film and Literature, Consciousness, Literature and the Arts*. ed. Daniel Meyer-Dinkgräfe. 13-39. Leiden: Brill, 2016.
- Feser, Edward. *Philosophy of Mind: A Beginner's Guide*. Oxford: Oneworld Book, 2006.
- , *Scholastic Metaphysics A Contemporary Introduction*. Lancaster: Gazette Books, 2014.
- Fiocco, M. Oreste. "Each Thing Is Fundamental: Against Hylomorphism and Hierarchical Structure". *American Philosophical Quarterly* 56:3 (2019), 289-301.
- Fodor, Jerry. *LOT 2: The Language of Thought Revisited*. New York: Oxford University Press, 2008.
- Goetz, Stewart – Charles Taliaferro. *Naturalism*. Michigan: William B. Eerdmans Publishing, 2008.
- , *A Brief History of the Soul*. Oxford: Wiley, 2011.
- Philip, Goff – Philip, William Seager – vd. "Panpsychism". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 04.10.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/panpsychism/#ArguForPanp>,
- Gusmão Rodrigues, José. "There Are No Good Objections to Substance Dualism". *Philosophy* 89:2 (2014), 199-222.
- Hanoğlu, İsmail. *Fahrüddin Er-Râzî'nin Kitâbu'l-Mulahhas fi'l Mantık ve'l-Hikme Adlı Eserinin Tahkiki ve Değerlendirilmesi, II. Cilt*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009.

- Harman, Graham. "The Problem with Metzinger". *Cosmos and History: The Journal of Natural and Social Philosophy* 7:1 (2011), 7-36.
- Hasker, William. *The Emergent Self*. London: Cornell University Press, 1999.
- , "Is Materialism Equivalent to Dualism?," *After Physicalism*. ed. Benedikt Paul Göcke. 172-189. Indiana: University of Notre Dame Press, 2012.
- , "The Emergence of Persons," *A Companion to Christianity and Science*. ed. James Stump – Alan Padgett. 483-496. London: Blackwell, 2012.
- , "The Case for Emergent Dualism," *The Blackwell Companion to Substance Dualism*. ed. Jonathan J. Loose – Angus J. L. Menuge – vd. 62-78. Oxford: Wiley-Blackwell, 2018.
- Haslanger, Sally. "Persistence, Change, and Explanation". *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition* 56:1 (1989), 1-24.
- Hawthorne, John – Yoaav Isaacs. "Misapprehensions about the Fine-Tuning Argument" Erişim 05.04.2014. <https://www.cambridge.org/core/journals/royal-institute-of-philosophysupplements/article/misapprehensions-about-the-finetuning-argument/D3DC770D-34D437E59601D1DA221E6C4E>
- Heil, John. *Zihin Felsefesi Çağdaş Bir Giriş*. Çev. Seda Akbıyık – Merve Bilgili. İstanbul: Küre, 2020.
- Himma, Kenneth. "The Problem of Explaining Phenomenal Selfhood: A Comment on Thomas Metzinger's Self-Model Theory of Subjectivity". *PSYCHE: An Interdisciplinary Journal of Research On Consciousness* 11:5 (2005), 1-19.
- Hume, David. *İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme*. çev. Ergün Baylan. Ankara: BilgeSu Yayınları, 2015.
- , *İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Soruşturma*. çev. Oruç Aruoba. İstanbul: Say Yayınları, 2017.
- Ingram, David. "Haecceity and Thisness", *Routledge Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 03.04.2023. <https://www.rep.routledge.com/articles/thematic/haecceity-and-thisness/v-1>
- Inwagen, Peter Van. *Ontology, Identity, and Modality: Essays in Metaphysics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

- , "What is Naturalism? What is Analytical Philosophy". *Analytic Philosophy Without Naturalism*. ed. Antonella Corradini – Sergio Galvan – vd. 74-88. London, New York: Routledge, 2006.
- , "A Materialist Ontology of the Human Person". *Person: Human and Divine*, ed. Peter Van Inwagen – Dean W. Zimmerman. 199-215. New York: Oxford University Press, 2007.
- , *Metaphysics*. New York, London: Routledge, 2024 (Fifth Edition).
- , -Meghan-Sullivan, vd. "Metaphysics", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 05.10.2024. <https://plato.stanford.edu/entries/metaphysics/>
- Izutsu, Toshihiko. *İslâm'da Varlık Düşüncesi*. çev. İbrahim Kalın. İstanbul: İz Yayıncılık, 1995.
- İbn Arabî. *Nefsini Bilen Rabbini Bilir*. çev. M. Es'ad Erbilî. İstanbul: Hayy Kitap, 2017.
- İbn Sînâ, Ebû 'Alî Huseyn. *Namaz Risalesi*, çev. M. Hazmi Tura. 1959.
- , *al-Ta'liqât*. ed. Abdurrahman Bedevi. Kahire: 1973.
- , *Al-Mabda' wa al-Ma'âd* ed. A. Nurani. Tahran: Institute of Islamic Studies 1984.
- , *Kitabu'n-Necad, fi'l Hikmeti'l Mantikiyye ve't-Tabiyye ve'l İlâhiyye*. çev. Macid Fahri. Beyrut: Dâru'l-Âfâki'l-Cedîde, 1985.
- , *Metafizik 1*. çev. Ekrem Demirli–Ömer Türker. İstanbul: Litera: 2004.
- , *Metafizik 2*. çev. Ekrem Demirli–Ömer Türker. İstanbul: Litera: 2005.
- , *Kitabu's-Şifa II Analitikler*. çev. Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayınları, 2006.
- , "el-Adhaviyye fi'l-Mead". *Felsefe ve Ölümler Ötesi*. çev. Mahmut Kaya. İstanbul: Klasik Yayınları, 2011.
- , *Mutluluk ve İnsan Nefsini Cevher Olduğuna İlişkin On Delil*. çev. Fatih Toktaş. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2012.
- , *İşaretler ve Tembihler*. çev. Muhittin Macit – Ali Durusoy –vd. İstanbul: Litera, 2015.
- , *Ta'likat: Felsefi-Bilimsel Fragmanlar I*. çev. İsmail Hanoğlu. Ankara: Elis, 2019.
- , *Kitâbü's-Şifâ: Nefs*. çev. Mehmet Zahit Tiryaki. Ankara: TÜBA, 2021.

- Jackson, Frank. "Epiphenomenal Qualia". *Philosophical Quarterly* 32:127 (1982), 127-136.
- , "What Mary Didn't Know". *Journal of Philosophy*, 83:5 (1986), ss. 291-295.
- , "The Case For A Priori Physicalism". *Philosophy-Science -Scientific Philosophy, Main Lectures and Colloquia of GAP 5, Fifth International Congress of the Society for Analytical Philosophy*. ed. Christian Nimtz –Ansgar Beckermann. 251-286. Paderborn: Mentis, 2005.
- Jacquette, Dale. *Philosophy of Mind: The Metaphysics of Consciousness*. Cornwall: Continuum, 2009.
- Jaworski, William. "Hylomorphism and the Mind-Body Problem". *Proceedings of the American Catholic Philosophical Association* 78 (2004), 178-192.
- , "Hylomorphism and Mental Causation". *Proceedings of the American Catholic Philosophical Association* 79 (2005), 201-216.
- , *Philosophy of Mind: A Comprehensive Introduction*. New York: Wiley-Blackwell, 2011
- , "Hylomorphism and Resurrection". *European Journal for Philosophy of Religion* 5:1 (2013), 197-217.
- , "Hylomorphism and the Construct of Consciousness". *Topoi* 39:5 (2020), 1125-1139.
- , *Structure and the Metaphysics of Mind: How Hylomorphism Solves the Mind-Body Problem*. New York: Oxford University Press, 2016.
- Joyce, James. "Bayes' Theorem", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 26.11.2024. <https://plato.stanford.edu/entries/bayes-theorem/>
- Kail, Paul John Edward. *Berkeley's A Treatise Concerning The Principles of Human Knowledge*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
- Kant, Immanuel. *An Answer to the Question: What is Enlightenment?*. çev. Ted Humphrey. Indiana: Hackett Publishing, 1992.
- , *The Critique of Pure Reason*. çev. Paul Guyer – Allen W. Wood. New York: Cambridge University Press, 1998.
- Kaukua, Jari. *Self-Awareness in Islamic Philosophy: Avicenna and Beyond*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
- Kelly, Anthony J. "Human Consciousness, God and Creation". *Pacifica* 28:1 (2015), 3-22.

- Kimble, Kevin – O'Connor, Timothy. "The Argument from Consciousness Revisited". *Oxford Studies in Philosophy of Religion*. ed. Jonathan L. Kvanvig 110-141. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- Kindî. *Felsefi Risaleler*. çev. Mahmut Kaya. İstanbul: Klasik, 2006.
- Kojonen, Erkki V. R. "The God of the Gaps, Natural Theology, and Intelligent Design". *Journal of Analytic Theology* 4 (2016), 291-316.
- Kościuczyk, Wojciech. "Do We Really Exist? Eastern Inspirations in Thomas Metzinger's Self-model Theory of Subjectivity". *The Polish Journal of the Arts and Culture* 18 (2023), 35-50.
- Kriegel, Uriah. "Consciousness and Self-Consciousness". *The Monist* 87/2 (2004), 182-205.
- Leftow, Brian. "Soul, Mind, and Brain," *The Waning of Materialism*. ed. Robert C. Koons –George Bealer. 395-416. New York: Oxford University Press, 2010.
- Leibniz, Gottfried Wilhelm. *Monadoloji*. İstanbul: İdea Yayınevi, 2022.
- , "The Monadology," *Leibniz Selections*. ed. Philip Weiner. 533-552. New York: Charles Scribner's Sons, 1951.
- , *Philosophical Essays* ed.-çev. Roger Arriew – Daniel Garber. Indiana: Hackett, 1989.
- , "Principles of Nature and Grace, Based on Reason". ed. Jonathan Bennett. (2004) (Erişim 02.05.2024). <https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/leibniz1714a.pdf>
- Levine, Janet. "Functionalism". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 08.09.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/functionalist/>
- Lewens, Tim – Andrew Buskell. "Cultural Evolution". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 10.09.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/evolutioncultural/#StroAnalMemeMeme>.
- Libet, Benjamin. *Mind Time: The Temporal Factor in Consciousness*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2004.
- Lim, Daniel. "Zombies, Epiphenomenalism and Personal Explanations: A Tension in Moreland's Argument from Consciousness". *European Journal for Philosophy of Religion* 3:2 (2011), 439-450.
- Locke, John. *İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Deneme*. çev. Meral Delikara Topçu. İstanbul: Öteki Yayınevi, 1999.

- Lowe, E.J. *The Four-Category Ontology: A Metaphysical Foundation for Natural Science*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Ludlow, Peter – Yujin Nagasawa – Daniel Stoljar. *There's Something About Mary: Essays on Phenomenal Consciousness and Frank Jackson's Knowledge Argument*. Cambridge. Massachusetts: The MIT Press, 2004.
- Lycan, William G. "Is Property Dualism Better Off Than Substance Dualism?". *Philosophical Studies* 164:2 (2013), 531-550.
- Lycan, William. "Giving Dualism Its Due". *Australasian Journal of Philosophy* 87:4 (2009), 551-565.
- MacBride, Fraser – Christopher Daly. "Truthmakers," *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Erişim 06.06.2024. <https://plato.stanford.edu/entries/truthmakers/#WhaTruMak>.
- Marmura, Michael. "Avicenna's 'Flying Man' in Context". *The Monist* 69:3 (1986), 383-395.
- McGinn, Colin. *The Mysterious Flame: Conscious Minds in a Material World*. New York: Basic Books, 1999.
- Metzinger, Thomas. *The Ego Tunnel: The Science of the Mind and the Myth of the Self*. New York: Basic Books, 2009.
- Moreland, James Porter. "The Argument from Consciousness". *The Blackwell Companion to Natural Theology*. ed. William Lane Craig – J. P. Moreland. 282-343. Chichester: Wiley-Blackwell, 2009.
- , *Consciousness and the Existence of God: A Theistic Argument*. New York: Routledge, 2008.
- , *The Soul: How We Know It's Real and Why It Matters*. Chicago: Moody Publishers, 2014.
- , "God and the Argument from Consciousness: A Response to Lim". *European Journal For Philosophy Of Religion* 4:1 (2012), 243-251.
- , "Knowledge Argument Revisited". *Faculty Articles & Research* 43:2 (2003), 219-228.
- , "Oppy On the Argument from Consciousness: A Rejoinder". *European Journal For Philosophy Of Religion* 3 (2011), 213-226.
- , "Physicalism, Naturalism and the Nature of Human Persons". *To Everyone An Answer*. ed. Francis J. Beckwith – William L. Craig – 224-237. Illinois: InterVarsity Press, 2004.

- , "Searle's Biological Naturalism and the Argument from Consciousness". *Faith and Philosophy Journal of the Society of Christian Philosophers* 15:1 (1998), 67-91.
- Moreland, James Porter – Scott Bruce Race. *Body & Soul: Human Nature and the Crisis In Ethics*. Illinois: InterVarsity Press, 2000.
- Nagel, Thomas. "What is It Like to Be a Bat?". *The Philosophical Review* 83:4 (1974), 435-450.
- Navaneedhan, Cittoor G. – T. J. Kamalanabhan. "Metaphorical Thinking: Its Link to Neurochemistry of Learning" *Psychology* 7:3 (2016), 286-291.
- Noonan, Harold – Ben Curtis. "Identity," *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 20.10.2024. <https://plato.stanford.edu/entries/identity/>
- O'Connor, Timothy – Kevin Kimble. "The Argument from Consciousness Revisited". *Oxford Studies in Philosophy of Religion*. ed. Jonathan L. Kvamvig. 110-142. New York: Oxford University Press, 2011.
- , "For Emergent Individualism". *The Blackwell Companion to Substance Dualism*. ed. Jonathan J. Loose – Angus John Louis Menuge vd. 369-376. Oxford: Wiley-Blackwell, 2018.
- , "Emergent Properties". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 15.08.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/properties-emergent/>.
- O'Connor, Timothy. – Jonathan D. Jacobs. "Emergent Individuals". *Philosophical Quarterly* 53:213 (2003), 540-555.
- Onur, Ferhat. "Bilinç Problemi ve Panpsişizm". *MetaZihin: Yapay Zekâ ve Zihin Felsefesi Dergisi*, 2:1 (2019), 67-91.
- Öz, Abdülvahit. *İbn Sînâ ve el-İşarat Şarihlerinde Varlık-Mahiyet İlişkisi: Razi ve Tusi Örneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi 2024.
- Özçelik, İbrahim Yeşua. *Tanrı'nın Varlığı Açısından Bilinç Argümanı: J. P. Moreland Örneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Özketen, Mehmet. *The Argument From Consciousness: A Critical Examination*, (Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2022).

- Page, Ben. "Arguing to Theism from Consciousness". *Faith and Philosophy* 37:3 (2020), 336-362.
- Papineau, David. "Naturalism". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 05.08.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/naturalism/#ConProCauCloArg>
- Parmenides. *Fragmanlar*. çev. Kaan H. Ökten. İstanbul: Alfa, 2019.
- Pasnau, Robert. "Thomas Aquinas". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 01.02.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/aquinas/>
- Peterson, Anne Siebels. "God and Hylomorphism". *Neo-Aristotelian Metaphysics and the Theology of Nature*. ed. William Simpson –Robert Koons – vd. 322-342. New York: Routledge, 2021
- Plantinga, Alvin. "On Heresy, Mind, and Truth". *Faith and Philosophy* 16:2 (1999), 182-193.
- , "Against Materialism". *Faith and Philosophy* 23:1 (2006), 3-32.
- , *Where the Conflict Really Lies: Science, Religion, and Naturalism*. New York: Oxford University Press, 2011.
- Platon. "Phaedo". *Plato Complete Works*. ed. John M. Cooper. 61-97. Indiana: Hackett Publishing Company, 1997.
- Platon. *Phaidon*. çev. Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları, 2015.
- Quest Diagnostics. "Understanding Cell Regeneration". Erişim 10.02.2024. <https://www.questdiagnostics.com/patients/blog/articles/do-my-cells-really-change-every-7-years>
- Ramsey, William. "Eliminative Materialism". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 16.11.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/materialism-eliminative/>.
- Reçber, Mehmet Sait. "Benliğin Varlığı ve Bilgisi". *Felsefe Dünyası* 33 (2002), 75-81.
- , "Ben'lik ve Bilinç: Gerçekçilik ve İndirgemecilik". Yayımlanmamış Makale.
- Revonsuo, Antti. *Bilinç: Özneliliğin Bilimi*. çev. Selim Değirmenci. İstanbul: Küre Yayınları, 2010.
- Rickabaugh, Brandon L. "Responding to N.T. Wright's Rejection of the Soul". *The Heythrop Journal* 59:2 (2018), 201-220.
- Rickabaugh, Brandon – J. P. Moreland. *The Substance of Consciousness*. New Jersey: Wiley-Blackwell, 2023.

- Robinson, Howard. "Dualism," *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 02.07.2023. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2020/entries/dualism/>
- Robinson, William. "Epiphenomenalism". Erişim 21.07.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/epiphenomenalism/>.
- Rosenthal, David M. *The Analysis of Mind*. London: George Allen & Unwin, 1921.
- , "Two Concepts of Consciousness". *Philosophical Studies* 49 (1986), 329-359.
- , "Unity of Consciousness and The Self". *Proceedings of the Aristotelian Society, New Series* 103:3 (2003), 325-352.
- Ryle, Gilbert. *The Concept of Mind: 60th Anniversary Edition*. New York: Routledge, 2009.
- Saz, Mehmet Alperen. "Hume'un Algılar Demeti Kuramı ve Zihin Felsefesi Tartışmalarına Etkisi". *Din ve Felsefe Araştırmaları* 4:7 (2021), 92-116.
- Şahin, Eyüp. "İbn Sînâ ve Aristoteles'te Nefsin Akıbeti: Ahvâlu'n-Nefs ve De Anima Bağlamında Bir Mukayese". *Felsefe Dünyası* 77-EK (2023), 38-59.
- Searle, John R. "Minds, Brains, and Programs". *Behavioral and Brain Sciences*. ed. Allan Collins – Edward E. Smith. 417-457. Cambridge: Cambridge University Press, 1980.
- , *Minds, Brains and Science*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1986.
- , *The Rediscovery of the Mind*. London: The MIT Press, 1994.
- , "Why I Am Not a Property Dualist". *Journal of Consciousness Studies* 9:2 (2002), 57-64.
- , *Zihin, Dil ve Toplum*. çev. Alaattin Tural. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2006.
- , "Consciousness and the Problem of Free Will". *Free Will and Consciousness: How might They Work?*. ed. Roy F. Baumeister – Alfred Remen Mele – vd. 121-134. New York: Oxford University Press, 2010.
- , *Zihnin Yeniden Keşfi*. çev. Muhittin Macit. İstanbul: Litera Yayınları, 2014.

- , "Biological Naturalism," *The Blackwell Companion to Consciousness*. ed. Susan Schneider – Max Velmans. 327-336. Oxford: Wiley, 2017.
- , *Bilincin Gizemi*. çev. İlknur Karagöz İçyüz. İstanbul: Küre Yayınları, 2018.
- , *Zihin Kısa Bir Giriş*. çev. Deniz Saraç. İstanbul: Albaraka, 2021.
- Schaffer, Jonathan. "Monism". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.
Erişim 07.03.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/monism/>.
- Schouten, Maurice K. D. "Theism, Dualism, and the Scientific Image of Humanity". *Zygon* 36:4 (2001), 679-708.
- Seager, William. "Descartes on the Union of Mind and Body". *History of Philosophy Quarterly* 5:2 (1988), 119-132.
- , "Consciousness, Information, and Panpsychism". *Journal of Consciousness Studies* 2:3 (1995), 272-288.
- Seager, William. "Panpsychism". *The Oxford Handbook of Philosophy of Mind*. ed. Ansgar Beckermann – Brian P. McLaughlin – Sven Walter. 206-220. New York: Oxford University Press, 2009.
- Shear, Jonathan ed. *Explaining Consciousness: The Hard Problem. Explaining Consciousness: The Hard Problem*. Massachusetts: The MIT Press, 1997.
- Sider, Theodore. "Van Inwagen and the Possibility of Gunk". *Analysis* 53:4 (1993), 285-289.
- Sjöstedt-H., Peter. "Panpsychism: Ubiquitous Sentience". *High Existence* 1 (2018), 1-14.
- Skrbina, David. *Panpsychism in the West*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2005.
- Smart, J. J. C. "The Mind/Brain Identity Theory". Erişim 10.10.2023. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/mind-identity/>
- Sorabji, Richard. *Self*. Chicago: University of Chicago Press, 2006.
- Stoljar, Daniel. "Physicalism". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*.
Erişim 20.05.2023. <https://plato.stanford.edu/Entries/Physicalism/#Priopostphys>
- Stump, Eleonore. "Non-Cartesian Substance Dualism and Materialism without Reductionism". *Faith and Philosophy* 12:4 (1995), 505-531.

- Swinburne, Richard. *The Existence of God*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- , *Mind, Brain, and Free Will*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- , "Cartesian Substance Dualism". *The Blackwell Companion to Substance Dualism*. ed. Jonathan J. Loose – Angus J. L. Menuge – vd. 135-138. Oxford: Wiley, 2018.
- , *Are We Bodies or Souls*. New York: Oxford University Press, 2019.
- Third Space Learning* "What Is Pemdas? Explained For Kids, Parents & Teachers". Erişim 04.05.2024. <https://thirdspacelearning.com/us/blog/what-is-pemdas/>
- Türker, Ömer. *İbn Sînâ Felsefesinde Metafizik Bilginin İmkânı Sorunu*. İstanbul: İSAM, 2010.
- Tye, Michael. *Consciousness and Persons: Unity and Identity*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2003.
- , "Qualia". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 9.9.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/qualia/>
- Van Gulick, Robert. "Consciousness," *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 04.12.2023. <https://plato.stanford.edu/entries/consciousness/>
- Ward, Keith. "Why Is Consciousness So Mysterious?". Erişim 12.03.2024. <https://www.youtube.com/watch?v=r584SOuwwyl&t=189s>
- Wespahl, Jonathan. *Zihin-Beden Problemi*. çev. Saliha Tuncer Erdem, İstanbul: Pan Yayıncılık, 2020.
- Wilken, Patrick – Tim Bayne – vd. ed. *The Oxford Companion to Consciousness*. New York: Oxford University Press, 2009.
- Wittgenstein, Ludwig. *Tractatus Logico-Philosophicus*. çev. Oruç Aruoba. İstanbul: Metis, 2016.
- Wuerth, Julian. "Kant's View of the Mind and Consciousness of Self". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 10.01.2024. <https://plato.stanford.edu/entries/kant-mind/>
- Yılmaz, Aykut Alper. *Zihin Beden İlişkisi Bağlamında William Hasker'ın Zuhur Teorisinin Değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- , *Ruh-Beden İlişkisi Bağlamında Teistik-Materyalizm*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.

- , "Bilinç Kanıtı". *Beytulhikme An International Journal of Philosophy* 11:1 (2021), 25-45.
- Zahavi, Dan. "Yönelimsellik ve Bilinç," çev. Çağlar Koç. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi* 22 (2014), 167-182.
- Zimmerman, Dean W. "Dualism in the Philosophy of Mind". *Encyclopedia of Philosophy*. ed. John Corcoran. 113-122. New York: Macmillan, 2006.
- , "From Property Dualism to Substance Dualism". *Aristotelian Society Supplementary* 84:1 (2010), 119-150.
- , "From Experience to Experiencer". *The Soul Hypothesis: Investigations Into the Existence of the Soul*. ed. Mark C. Baker – Stewart Goetz. 168-201. New York: Continuum, 2011

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1680

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 335

Kitap Adı : İhvân-ı Sâfâ'da Ruhsal Tıp

Book Title : Spiritual Medicine in İkhwân Al-Safâ

ISBN : 978-625-5536-48-8

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536488

Yazar | Author: Büşra Öztürk | orcid.org/0009-0001-3596-063X

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 128 (xii + 116)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRH İslam: Sufizm ve tarikatlar | İslam: Sufism & mysticism

BISAC: REL037030 - İslam / Sufizm | Religion / İslam / Sufi

THEMA: QRFV9 İslam: Tasavvuf ve tarikatlar | İslam: Sufism & mysticism

LC Classification: BP189.7.S8 - İslam – Tasavvuf, tarikatlar | İslam – Sufism, brotherhoods

DEWEY: 297.4 - İslam tasavvufu | İslam – Sufism

WoS Category: Religion | Religion

WoS Citation Topics Meso: Islamic Studies | İslam Araştırmaları

WoS Citation Topics Micro: Sufism and Muslim Societies | Tasavvuf ve Müslüman

Toplular

Scopus Subject Areas: 1202 - Din ve Teoloji | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Öztürk, Büşra. *İhvân-ı Sâfâ'da Ruhsal Tıp*. FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

A. Klasik Kaynaklar

- Aristoteles. *Metafizik*. çev. Y. Gurur Sev. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2016.
- *Ruh Üzerine*. çev. Zeki Özcan. Bursa: Sentez Yayıncılık, 2018.
- *Üsûlücyâ*. 1882.
- Beyhakî, Zahîrüddin. *Târîhu'l-Hukemâi'l-İslâm*. Dîmeşk: Matbaatü't-Te-rakki, 1946.
- Cürcânî, Seyyid Şerif Ali b. Muhammed. *Mu'cemu't-Ta'rîfât*. Thk. Muhammed Sıddık el-Minşâvî, Kahire: Dâru'l-Fadîle, 1413.
- Ebû Alî İbn Sînâ. *Ahvâlu'n-Nefs*. çev. İsmail Hanoğlu. Ankara: Elis Yayınları, 2019.
- Eflatun. *Phaidon*. çev. Suut K. Yetkin- Hamdi R. Atademir. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1989.
- Fârâbî. *Kitâbu'l-Burhân*. çev. Ömer Türker- Ömer Mahir Alper. İstanbul: Klasik Yayınları, 2012.
- *el-Medînetü'l-Fâzıla*. çev. Yaşar Aydın. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2021.
- *es-Siyasetü'l-Medeniyye*, thk. Fevzi Mitri Neccâr. Beyrut: Saltanit Umman: Vizâretu't-Türâsil-Kavmî, 1998.
- *et-Tenbîh alâ Sebîli's-Saâde*, thk. Sehban Halifat. Amman 1986.
- “Mutluluğu Kazanma”. *Fârâbî'nin Üç Eseri: Mutluluğu Kazanma-Eflatun Felsefesi-Aristo Felsefesi*, çev. Hüseyin Atay, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1974.
- “Mutluluk Yoluna Yönelme”. *Fârâbî'nin İki Eseri: Siyaset Felsefesi-ne Dair Görüşler ve Mutluluk Yoluna Yönelme*, çev. Hanifi Özcan, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2005.
- İbn Sînâ. *en-Nefs min Kitabu's-Şifâ*, thk. Ayetullah Hasanzâde el-Âmulî, Kum: Mekteb el-İ'lâm el-İslâmî, 1417.
- *İşârât ve't-Tenbîhât maa Şerhi Nasîrüddîn et-Tûsî*. çev. Süleyman Dünya. Kahire: Dâru'l-Maârif, 1119.
- *Kitâbu's-Şifâ Mantığa Giriş*. çev. Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2006.

- *Tanımlar Kitabı*. çev. Akgün Akyol- İclal Arslan. Ankara: Elis Yayınları, 2019.
- İbnu'l-Cevzî. *et-Tıbbu'r-Rûhânî/Ruhun Sağaltımı*. çev. Akgün Akyol-Sema Bolat. Ankara: Elis Yayınları, 2019.
- İhvân-ı Sâfâ. *Resâilü İhvânü's-Safâ' ve Hullânü'l-Vefâ*. I. Birleşik Krallık: Hindaw 2018.
- Kıftî, İbnü'l. *İhbârü'l-Ulemâ bi-Ahbâri'l-Hükemâ*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2005.
- *İhvân-ı Safâ Risâleleri*, ed. Abdullah Kahraman-İsmail Çalışkan, çev. Heyet, 5 Cilt. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2014.
- Kindî. “Nefs Üzerine”. çev. Mahmut Kaya. *Kindî Felsefî Risaleler*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2002.
- “Üzüntüyü Yenmenin Çareleri”. çev. Mahmut Kaya. *Kindî Felsefî Risaleler*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2002.
- “İlk Felsefesi Üzerine”. çev. Mahmut Kaya. *Kindî Felsefî Risaleler*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2002.
- . “Tarifler Üzerine”. çev. Mahmut Kaya. *Kindî Felsefî Risaleler*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2002.
- “Aristoteles’in Kitaplarının Sayısı Üzerine”. çev. Mahmut Kaya. *Kindî Felsefî Risaleler*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2002.
- “Fî Hudûdî'l-Eşyâ ve Rusûmihâ”. *Resâilü'l-Kindî el-Felsefiyye*. Kahire: Dârü'l-Fikri'l-Arabî, 1950.
- Manzûr, İbn. *Lisânu'l-Arab*. Kahire: Dâru'l-Maârif, 1119.
- Platon. *Devlet*, çev. Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları, 2016.
- “Gorgias”, *Diyaloglar*, çev. Melih Cevdet Anday. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2010.
- *Menon*. çev. Furkan Akderin. Say Yayınları, 2013.
- *Timaios*. çev. Erol Güney- Lütü Ay. Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık, 2001.
- *Yasalar*. çev. Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları, 2021.

B. Genel Kaynaklar

- Akyol, Akgün vd. *İslam Felsefesi Tanımlar Sözlüğü*. Ankara: Elis Yayınları, 2018.
- Arslan, Ahmet. *İlkçağ Felsefe Tarihi Sofistlerden Platon'a II*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006

- *İlkçağ Felsefe Tarihi Aristoteles III*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007.
- Aydınlı, Yaşar. “Farabî’nin Bilgi Anlayışına Genel Bir Bakış”. *Bilimname: Düşünce Platformu* II/4 (Ocak 2004), 5-16.
- Baffioni, Carmela, “İkhwân al-Safâ”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Yaz 2021 Sürümü), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/sum2021/entries/ihvan-el-safa/>> .
- Campo, Juan E. “Brethren of Purity”, *Encyclopedia of Islam*. 2009.
- Callataÿ, Godefroid De. *İkhwân al-Safa’ A Brotherhood of Idealists on the Fringe of Orthodox Islam*. Oxford: Oneworld, 2005.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları, 2012.
- *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları, 2017.
- *Felsefenin Kısa Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları, 2013.
- Corbin, Henry. *İslâm Felsefesi Tarihi*. çev. Hüseyin Hatemi. İstanbul: İletişim Yayınları, 1986.
- Cum’a, Muhammed Lütfi. *Târîhu Felâsifeti’l-İslâm*. Kahire: Hindawi, 2014.
- De Boer, T. J. *İslamda Felsefe Tarihi*. çev. Yaşar Kutluay. Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık, 1960.
- Deniz, Gürbüz. “İbn Sînâ’nın Ahlak Ait Risalesi (Risale fi’l-Birr ve’l-İsm)”. *Diyanet İlmî Dergi* L/1 (2014), 229-243.
- Ebü Zeyd el-Belhî. *Mesâlihü’l-Ebdân ve’l-Enfüs*. çev. Nail Okuyucu- Zahit Tiryaki. İstanbul: Kayhan Matbaacılık, 2012.
- Fahri, Macit. *İslam Felsefesi Tarihi*. çev. Kasım Turhan. İstanbul: İklim Yayınları, ts.
- Gökberk, Macit. *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2012.
- Hayyân, Câbir b. *Tanımlar Kitabı*. çev. Akgün Akyol- İclal Arslan. Ankara: Elis Yayınları, 2019.
- Hizmetli, Sabri. “Karmâtiler”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: İSAM Yayınları, 2001, 24/510-514.
- Jayyusı, Salma Khadra. *Classical Arabic Stories: An Anthology*. New York: Columbia University Press, 2010.
- Karakuş, Mehmet. *İhvân-ı Safâ’da Estetik ve Sanat*. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2018.
- Karaman, Hüseyin. *Muhammed İbn Zekeriya er-Râzî’de Ahlak Felsefesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Doktora Tezi, 2002.

- Kaya, Mahmut. “Kîndi: İslam Dünyasının Felsefeyle Tanışması”, M. Cüneyt Kaya (ed.), *İslam Felsefesi Tarih ve Problemler*. Ankara: TDV Yayınları, 2022.
- Kenny, Anthony. *Antik Felsefe I. Cilt.* çev. Serdar Uslu. İstanbul: Küre Yayınları, 2017.
- Kumeyr, Yuhanna. *İhvân-ı Sâfâ*. Beyrut 1950.
- Kurtaran, Mahmut. *Fârâbî'nin Ahlak Felsefesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Kutluer, İlhan. *İslam Felsefesi Tarihinde Ahlak İlminin Teşekkülü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 1989.
- Marquet, Y. “İkhwân al- Safâ”, *The Encyclopaedia Of Islam*, III. Leiden: Brill, 1986.
- Nasr, Seyyid Hüseyin- Oliver Leaman (ed.). *İslam Felsefesi Tarihi*. çev. Şamil Öçal- Hasan Tuncay Başoğlu. İstanbul: Açılım Kitap, 2011.
- H. Nasr- Aminrazavî Mehdi. *An Anthology of Philosophy in Persia, Vol 2: Ismaili Thought in the Classical Age*. London: I.B. Tauris, 2010.
- Netton, Ian Richard, <https://www.muslimphilosophy.com/ip/rep/H051>, erişim 25 Haziran 2024.
- *Muslim Neoplatonists An Introduction to the Thought of the Brethren of Purity Ikhwân al-Şafâ'*. London: Routledge, 2002.
- Özturan, Hümeýra. *Êthostan Ahlâka*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2020.
- Öztürk, Mustafa. “İhvân-ı Safâ'nın Felsefî Düşünce Sisteminde Kur'an ve Yorum”, 14/14-15 (Haziran 2023), 283-309.
- Poonawala, Ismail K. “İkhwân al Safâ”, *Encyclopedia of Religion*. Detroit: Macmillan, 2005.
- Quintern. Detlev “Über den Humanismus Bei Ihwan as-Safa”, *Polylog*. 2007.
- Saruhan, Müfit Selim. *İslam Filozofları ile Ruhsal Tıp*. Ankara: Fecr Yayınları, 2021.
- Seyyar, Ali. *Ahlak Terimleri*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2015.
- Stern, M. “The Authorship of The Epistles of The Ikhwân-as-Safâ”, *Islamic Culture*. 1946.
- Sunar, Cavit. *İslam Felsefesi Dersleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1967.
- Taylan, Necip. “Bilgi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: İSAM Yayınları, 1992, 6/157.

- Tevhîdî, Ebû Hayyân, *el Mukâbesât*. Thk. Hasan es-Sendubi, Bağdat: el-Mektebetu'l-Asriyye, 1929.
- Tusî, Nasîruddin. *Ahlâk-ı Nâsirî*. çev. Muhammed Sadık Fazlullah. Beyrut: Dâru'l-Hâdî, 2008.
- Türker, Ömer. “Nefis”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2006, 32/529.
- Uludağ, Süleyman. “Nefis”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2006, 32/529.
- Uyanık, Mevlüt- Akyol, Akgün. *İslam Felsefesi: Giriş*. ed. Mehmet Vural-Mehtap Doğan. Ankara: Elis Yayınları, 2020.
- *İslam Ahlak Felsefesi*. Ankara: Elis Yayınları, 2018.
- Uysal, Enver. “Kindî ve Fârâbî’de Akıl ve Nefs Kavramlarının Ahlaki İçeriği”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/2 (2004), 141-156.
- “İhvân-ı Safâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: İSAM Yayınları, 1996, 22/1.
- Vural, Mehmet. *İslam Felsefesi Tarihi*. Ankara: Elis Yayınları, 2019.

C. İhvân-ı Safâ Hakkında Türkiye’de 2023 Yılına Kadar Yapılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri

- Abdullah Çakar, *İhvan-ı Safa Risalelerinde Dil ve Mantık*, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2001.
- Abdurrahim Meçin, *İhvân-ı Safâ’da Nefs Tezkiyesi*, Fırat Üniversitesi, 2018.
- Abdullah Zorbacı, *İhvân-ı Safâ Risâlelerinde Gök Cisimlerinin İnsan Üzerindeki Etkileri*, Sakarya Üniversitesi, 2020.
- Ahmet Koç, *İhvan-ı Safa’nın Eğitim Felsefesi*, Marmara Üniversitesi, 1996.
- Ayşe Arife Soylu, *İhvân-ı Safâ’da Varlık ve Bilgi Açısından Akıl*, İstanbul Üniversitesi, 2022.
- Ayşegül Bakış, *İhvân-ı Safâ’nın Ahlak Felsefesi*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 2019.
- Aytekin Özel, *İhvanîus-Safânın Mantık Anlayışı*, Ankara Üniversitesi, 2003.
- Bahar Gençgiyen, *İhvân-ı Safâ’nın Sanat Anlayışı*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 2019.
- Betim Truçi, *İhvân-ı Safâ’nın Ahlak Anlayışı*, Uludağ Üniversitesi, 2008.

- Büşra Özkeçeci Bulut, *Fârâbi, İhvân-ı Safâ ve Âmirî'nin Görüşlerinin Karşılaştırılması: Siyaset Felsefesi Örneği*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2022.
- Edibe Aslan, *İhvân-ı Safâ Risalelerinde İslam Mezhepleri*, Gaziantep Üniversitesi, 2021.
- Enver Uysal, *İhvan-ı Safa Metafiziğinde Tanrı ve Tanrı-Âlem İlişkisi*, Uludağ Üniversitesi, 1990.
- Eyyüp Alsancak, *İhvân-ı Safânın Matematik Felsefesi*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 2021.
- Eyyüp Kurt, *İhvan-ı Safâda Varlık ve Bilgi*, Gazi Üniversitesi, 2019.
- Gülistan Aktaş, *İhvân-ı Safâ Felsefesinde Ahlaki Açından «Mizâc» Kavramı*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 2019.
- Gülşah Nebioğulları, *İhvan-ı Safa'nın İtikadî Görüşleri*, Erciyes Üniversitesi, 2021.
- Fazilet Başaçık Ak, *İhvân-ı Sâfâda Metafor*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2016.
- Hamdi Onay, *İhvan-ı Safa'nın Varlık Anlayışı*, Erciyes Üniversitesi, 1997.
- Haris Macic, *İhvân-ı Safâda Zâhir ve Bâtın*, Selçuk Üniversitesi, 2011.
- İbrahim İlgar, *İhvân-ı Safâda Akıl ve İman*, Kafkas Üniversitesi, 2023.
- Kadir Süzen, *İhvân-ı Safâda Dilin Menşesine Dair görüşler ve Dil Teorisi*, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, 2019.
- Kübra Akdoğan, *İhvan-ı Safâda Evrim*, İnönü Üniversitesi, 2022.
- Maryam Khaled Mohammed Ahmed, *İhvân-ı Safânın Dilbilim Felsefesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2021.
- Mayide Öztosun, *İhvân-ı Safâda Te'vil*, Marmara Üniversitesi, 2006.
- Mehmet Cevat Güneş, *İhvan-ı Safaya Göre İnsanın Ruhi ve Ahlaki Boyutu*, Marmara Üniversitesi, 1998.
- Mehmet Karakuş, *İhvân-ı Safâ Risalelerinde Estetik ve Sanat*, Erciyes Üniversitesi, 2016.
- Metin Koçhan, *İhvân-ı Safâ Felsefesinde Varlık-Matematik İlişkisi*, Mardin Artuklu Üniversitesi, 2015.
- Necmettin Erek, *İhvân-ı Safâ Felsefesinde Meâd Problemi*, İstanbul Üniversitesi, 2019.
- Nesibe Aslan, *İhvân-ı Safâ Epistemolojisi ve Sezgisel Bilgi*, Sakarya Üniversitesi, 2022.

- Nusret Taş, *İhvân-ı Safâ Risâlelerinde Akıl-Vahiy İlişkisi*, Fırat Üniversitesi, 2021.
- Nusret Taş, *İhvan-ı Safa Risalelerinde Kötülük Problemi*, Fırat Üniversitesi, 2017.
- Ömer Faruk Görücü, *İhvân-ı Safâ Felsefesinde Nübüvvet Meselesi*, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, 2017.
- Özkan Kerimoğlu, *Farabi ve İhvan-ı Safa'da Siyaset ve Siyaset Ahlakı*, Atatürk Üniversitesi, 2020.
- Semra Tüfenkci, *İhvan-ı Safa'nın Siyaset Risalesi Üzerine Bir İnceleme*, Sakarya Üniversitesi, 2008.
- Sibel Tosun, *İhvân-ı Safâ Risaleleri'nde Doğa Bilimleri*, Gazi Üniversitesi, 2019.
- Suzan Yünügül, *İhvan-ı Safa ve İbni Sinâda Aşk-Güzellik İlişkisi*, Erciyes Üniversitesi, 2007.
- Süha Aygören, *İhvan-ı Safa Risalelerinde Nedensellik*, Pamukkale Üniversitesi, 2019.
- Sümeyra Ökdem, *Karşılaştırmalı Olarak İhvân-ı Safâ ve İsmâîlîler'de Nübüvvet ve Vahiy*, Sakarya Üniversitesi, 2021.
- Şehriban Akın, *İhvân-ı Safâ Felsefesinde Ruh-Beden İlişkisi*, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, 2020.
- Şeyma Geçioğlu, *Bilgi Anlayışının Din Eğitimi Alanına Etkisi: İhvân-ı Safâ Örneği*, Çukurova Üniversitesi, 2020.
- Ümmehan Aydoğan, *İhvân-ı Safâda Siyaset Felsefesi*, Bursa Uludağ Üniversitesi, 2023.
- Yalçın Çetinkaya, *İhvan-ı Safa'da Musiki Düşüncesi*, Marmara Üniversitesi, 1991.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1681

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Yayın | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 336

Kitap Adı : İngiliz Ahlakçıları

Alt Başlık : Bacon-Hobbes-Hume-Bentham-Mill

Book Title : British Moral Philosophers

Subtitle : Bacon-Hobbes-Hume-Bentham-Mill

ISBN : 978-625-5536-49-5

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536495

Yazarlar | Authors: Fikri Gül | orcid.org/0000-0002-9597-3176

Birol Soysal | orcid.org/0009-0000-4470-0883

Kurum | Institution: Pamukkale Üniversitesi

ROR ID: ror.org/01etz1309

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 139 (xii + 127)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPQ Etik felsefesi | Ethics & moral philosophy

BISAC: PHI005000 - Etik | Ethics

THEMA: QDHR Etik ve ahlak felsefesi | Ethics & moral philosophy

LC Classification: BJ1012 - Etik, genel kuramlar | Ethics, general theories

DEWEY: 170 - Etik | Ethics

WoS Category: Philosophy | Felsefe

WoS Citation Topics Meso: Philosophy | Felsefe

WoS Citation Topics Micro: Ethics & Moral Philosophy | Etik ve Ahlak Felsefesi

Scopus Subject Areas: 1211 - Felsefe | Philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Gül, Fikri – Soysal, Birol. *İngiliz Ahlakçıları: Bacon-Hobbes-Hume-Bentham-Mill*. Ankara: FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Angelmann, G. (1927). *Political philosophy from Plato to Jeremy Bentham* (K. F. Geiser, Trans.). Harper and Brothers Publishers.
- Ashley Cooper, A. (1714). *Characteristicks of men, manners, opinions, times* (2nd ed., Vol. 2). John Darby.
- Atkinson, C. M. (1905). *Jeremy Bentham: His life and work*. Methuen.
- Audi, R. (Ed.). (1999). *The Cambridge dictionary of philosophy*. Cambridge University Press.
- Bacon, F. (1900). *The essays, colours of good and evil and advancement of learning*. The Macmillan Company.
- Bacon, F. (1906). *The advancement of learning and New Atlantis*. Oxford University Press; H. Milford.
- Bacon, F. (2002). *Valerius Terminus: Of the interpretation of nature* (R. L. Ellis, Pref.).
- Bacon, F. (2011). *Yeni Atlantis* (Ç. Dürüşken, Çev.). Kabalcı Yayınevi.
- Bacon, F. (2022). *Novum organum; or, true suggestions for the interpretation of nature*. P. F. Collier & Son.
- Bentham, J. (1789). *An introduction to the principles of morals and legislation*. Oxford at the Clarendon Press.
- Bentham, J. (1843a). A fragment on ontology. In J. Bowring (Ed.), *The works of Jeremy Bentham* (Vol. 8). William Tait.
- Bentham, J. (1843b). Chrestomathia. In J. Bowring (Ed.), *The works of Jeremy Bentham* (Vol. 8). William Tait.
- Bentham, J. (1843c). Essay on language. In J. Bowring (Ed.), *The works of Jeremy Bentham* (Vol. 8). William Tait.
- Bentham, J. (1999). *A fragment on government* (F. C. Montague, Ed.). Oxford University Press.
- Bentham, J. (2019). *Panoptikon: Göziin iktidarı* (M. Küçük, Çev.). Su Yayınevi.
- Bowring, J. (Ed.). (1843). *Works of Jeremy Bentham*. Simpkin, Marshall, & Company.
- Box, I. (1996). Bacon's moral philosophy. In M. Peltonen (Ed.), *The Cambridge companion to Bacon* (ss. 260–281). Cambridge University Press.
- Brink, D. (2013). *Mill's progressive principles*. Oxford University Press.

- Cevizci, A. (2005). *Felsefe sözlüğü*. Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2008). *Etiğe giriş*. Paradigma Yayınları.
- Church, R. W. (2004). *Bacon* (J. Morley, Ed.). Harper & Brothers Publishers. (Orijinal eser 1884 yılında yayımlanmıştır.)
- Cohon, R. (2018). Hume's moral philosophy. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Fall 2018 Edition). Stanford University.
- Crisp, R. (1997). *Mill on utilitarianism*. Routledge.
- Donner, W. (1991). *The liberal self: John Stuart Mill's moral and political philosophy*. Cornell University Press.
- Foucault, M. (1995). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). Vintage Books.
- Frankena, W. (2007). *Etik* (A. Aydın, Çev.). İmge Kitabevi Yayınları.
- Gauthier, D. (1969). *The logic of Leviathan: The moral and political theory of Thomas Hobbes*. Oxford University Press.
- Gauthier, D. (1979). Thomas Hobbes: Moral theorist. *The Journal of Philosophy*, 76(10), 547–559. <https://doi.org/10.2307/2025886>
- Gray, J. (1996). *Mill on liberty: A defence*. Routledge.
- Grayling, A. C. (2019). *The history of philosophy*. The Openbook Duet.
- Greene, J. D., Sommerville, R. B., Nystrom, L. E., Darley, J. M., & Cohen, J. D. (2001). An fMRI investigation of emotional engagement in moral judgment. *Science*, 293(5537), 2105–2108. <https://doi.org/10.1126/science.1062872>
- Haidt, J. (2001). The emotional dog and its rational tail: A social intuitionist approach to moral judgment. *Psychological Review*, 108(4), 814–834. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.108.4.814>
- Halpern, J. (2001). *From detached concern to empathy: Humanizing medical practice*. Oxford University Press.
- Hare, R. M. (1981). *Moral thinking: Its levels, method, and point* (ss. 43–65). Oxford University Press.
- Hildreth, R. (2019). *Jeremy Bentham, Etienne Dumont, legislation of theory*. Creative Media Partners.
- Hobbes, T. (1983). *De Cive*. Clarendon Press.
- Hobbes, T. (1985). *Leviathan*. Penguin Classics.
- Hobbes, T. (1994). *Human nature*. Oxford University Press.
- Hoye, M. (2019). Natural justice, law, and virtue in Hobbes's *Leviathan*. *Hobbes Studies*, 32(2), 179–208. <https://doi.org/10.1163/18750257-03202004>

- Hume, D. (1739). *A treatise of human nature* (L. A. Selby-Bigge, Ed., 2nd ed.). Oxford University Press.
- Hume, D. (1748). *An enquiry concerning human understanding* (T. L. Beauchamp, Ed.). Oxford University Press.
- Hume, D. (1751). *An enquiry concerning the principles of morals* (T. L. Beauchamp, Ed.). Oxford University Press.
- Hume, D. (1779). *Dialogues concerning natural religion* (R. H. Popkin, Ed.). Hackett Publishing Company.
- Hume, D. (1983). *The history of England* (Vols. 1–2). Liberty Classics.
- Hume, D. (1995). *İnsan anlığı üzerine bir inceleme* (V. Hacıkadiroğlu, Çev.). Sosyal Yayınlar.
- Hume, D. (2017). *İnsan anlığı üzerine bir soruşturma* (O. Aruoba, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hume, D. (2018). *Doğal din üzerine diyaloglar* (İ. Aka, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hutcheson, F. (1742). *An essay on the nature and conduct of the passions and affections, with illustrations on the moral sense* (3rd ed.). James Knapton.
- Jalobeanu, D. (2015). Disciplining experience: Francis Bacon's experimental series and the art of experimenting. *Perspectives on Science*, 24(1), 324–342
- Kemp Smith, N. (1941). *The philosophy of David Hume: A critical study of its origins and central doctrines*. Macmillan.
- Küçük, M. (2012). Aristoteles'te akrasia problemi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 53(2), 63–88.
https://doi.org/10.1501/Ilhfak_00000000705
- Law, S. (2007). *Great philosophers*. Quercus Publishing.
- Libby, W. (1917). *An introduction to the history of science*. The Riverside Press Cambridge.
- Livingston, D. (1998). *Philosophical melancholy and delirium: Hume's pathology of philosophy*. University of Chicago Press.
- Lloyd, S. A. (2020–2021). Interpreting Hobbes's moral theory: Rightness, goodness, virtue, and responsibility. *The Journal of Ethical Reflections*, 1(4), 69–90.
- Lyons, D. (1994). *Rights, welfare, and Mill's moral theory*. Oxford University Press.
- Macpherson, C. B. (2010). *The political theory of possessive individualism: Hobbes to Locke*. Oxford University Press.

- Malherbe, M. (1996). Bacon's method of science. In M. Peltonen (Ed.), *The Cambridge companion to Bacon* (ss. 75–98). Cambridge University Press.
- Malherbe, M. A. (2020, Fall Edition). Francis Bacon. In E. N. Zalta (Ed.), *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Stanford University.
<https://plato.stanford.edu/archives/fall2020/entries/francis-bacon/>
- Malpas, J. (2002). *The nature of metaphysics*. Cambridge University Press.
- Mandeville, B. (1723). *The fable of the bees: Or, private vices, publick benefits* (2nd ed.). J. Tonson.
- Matthews, S. (2008). *Science, knowledge, and mind: A study in the philosophy of Francis Bacon*. Routledge.
- Mill, J. S. (1843). *A system of logic, ratiocinative and inductive*. John W. Parker.
- Mill, J. S. (1848). *Principles of political economy*. John W. Parker.
- Mill, J. S. (1859). *On liberty*. John W. Parker and Son.
- Mill, J. S. (1863). *Utilitarianism*. Parker, Son, and Bourn.
- Mill, J. S. (1865). *Examination of Sir William Hamilton's philosophy*. Longmans, Green, Reader, and Dyer.
- Mill, J. S. (1869). *The subjection of women*. Longmans, Green, Reader, and Dyer.
- Mill, J. S. (1873). *Autobiography*. Longmans, Green, Reader, and Dyer.
- Milton, J. R. (2005). Francis Bacon. In E. Craig (Ed.), *The shorter Routledge encyclopedia of philosophy*. Taylor & Francis e-Library.
- Montagu, B. (1833). *The life of Francis Bacon*. William Pickering.
- Mossner, E. (2001). *The life of David Hume*. Clarendon Press.
- Nagel, T. (1959). Hobbes's concept of obligation. *The Philosophical Review*, 68(1), 68–83. <https://doi.org/10.2307/2182227>
- Nussbaum, M. C. (2000). *Women and human development: The capabilities approach*. Cambridge University Press.
- Olsthoorn, J. (2020). On the absence of moral goodness in Hobbes's ethics. *The Journal of Ethics*, 24, 241–266.
<https://doi.org/10.1007/s10892-020-09339-5>
- Özlem, D. (2010). *Etik-ahlak felsefesi*. Say Yayınları.
- Peltonen, M. (2004). Francis Bacon's ethics. In M. Peltonen (Ed.), *The Cambridge companion to Bacon* (ss. 260–282). Cambridge University Press.

- Peltonen, M. (Ed.). (1996). *The Cambridge companion to Bacon*. Cambridge University Press.
- Pesic, P. (1999). Francis Bacon and the 'torture' of nature. *Isis*, 90(1), 81–94. <https://doi.org/10.1086/384245>
- Poyraz, H. (1996). *Dil ve ahlak*. Vadi Yayınları.
- Railton, P. (1986). Moral realism. *The Philosophical Review*, 95(2), 163–207. <https://doi.org/10.2307/2185589>
- Rees, G. (1975). Francis Bacon's semi-Paracelsian cosmology and the Great Instauration. *Ambix*, 22(3), 161–185. <https://doi.org/10.1179/amb.1975.22.3.161>
- Rorty, R. (1999). *Philosophy and social hope*. Penguin.
- Schneewind, J. B. (1998). *The invention of autonomy: A history of modern moral philosophy*. Cambridge University Press.
- Schofield, P. (2018). Jeremy Bentham. In M. D. Dubber & C. Tomlins (Eds.), *The Oxford handbook of legal history* (pp. 1–18). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190695620.013.15>
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press.
- Skorupski, J. (1989). *John Stuart Mill*. Routledge.
- Skorupski, J. (2006). *Why read Mill today?* Routledge.
- Sorell, T. (1986). *Hobbes*. Routledge.
- Sorell, T. (Ed.). (2007). *The Cambridge companion to Hobbes's Leviathan*. Cambridge University Press.
- Taylor, E. (1938). The ethical doctrine of Hobbes. *Philosophy*, 13(52), 406–424. <https://doi.org/10.1017/S0031819100048055>
- Dinwiddy, J. (2020). *Jeremy Bentham*. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Fall 2020 Edition). Stanford University. <https://plato.stanford.edu/entries/bentham/>
- Topçu, A. (2013). Francis Bacon'un bilgi anlayışı üzerine bir inceleme. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 35–60.
- Toulmin, S. (1992). *Cosmopolis: The hidden agenda of modernity*. University of Chicago Press.
- Tralau, J. (2011). Hobbes contra liberty of conscience. *Political Theory*, 39(1), 58–84. <https://doi.org/10.1177/0090591710386672>
- Tucker, B. (2024). The ethics of memory in Thomas Hobbes' *Leviathan*. *Department of Philosophy, Saint Anselm College*.
- Turner, W. (1903). *History of philosophy*. Ginn Company.

Ülken, H. Z. (2001). *Ahlak*. Ülken Yayınları.

Vickers, B. (1992). Francis Bacon and the progress of knowledge. *Journal of the History of Ideas*, 53(3), 495–518.

<https://doi.org/10.2307/2709877>

Warren, J. (2006). *Facing Death: Epicurus and His Critics*. Oxford University Press.

West, H. R. (2007). *Mill's utilitarianism: A reader's guide*. Continuum.

Woodward, P. (1902). *The early life of Lord Bacon*. Hav and Bird.

Zagorin, P. (1998). *Francis Bacon*. Princeton University Press.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1688

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 337

Kitap Adı : Din Öğretiminde Birey ve Toplum Tasavvuru

Book Title: The Individual and Society Vision in Religious Education

ISBN : 978-625-5536-50-1

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536501

Yazar | Author: Şeyma Turan | orcid.org/0000-0001-9398-5053

Kurum | Institution: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

ROR ID: ror.org/0468j1635

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 16 x 24 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 380 (xii + 368)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM2 - Din eğitimi | Religious instruction

BISAC: EDU040000 - Eğitim / Din Eğitimi | Education / Religious Education

THEMA: QRAM2 - Din eğitimi | Religious instruction

LC Classification: LC5215 - Din eğitimi, Ortaöğretim | Religious education, Secondary

DEWEY: 377.1 - Din eğitimi – Ortaöğretim | Religious education – Secondary education

WoS Category: Education & Educational Research | Eğitim ve Eğitim Araştırmaları

WoS Citation Topics Meso: 6.3 - Yönetim | Management

WoS Citation Topics Micro: 6.3.1467 - Akademik Girişimcilik | Academic Entrepreneurship

Scopus Subject Areas: 3304 - Eğitim | Education

Atıf Bilgisi | Cite as: Turan, Şeyma. *Din Öğretiminde Birey ve Toplum Tasavvuru*. Ankara: FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü birimince desteklenmiştir. Proje Numarası: SDK-2023-1523 (This work was supported by the Research Fund of Recep Tayyip Erdogan University. Project Number: SDK-2023-1523)

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Acuner, Hacı Yusuf. *14-18 Yaş Arası Gençlerde Ahlaki Yargı Gelişimi ve Ahlak Eğitimi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004.
- Açıkmeye Çedik, Kübra. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Anah-tar Yetkinlikler Açısından İncelenmesi*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sos-yal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Ağca, Cihan - Meydan, Hasan. “Yedinci Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabının Kök Değerlerin Öğretimi Açısından İncelenmesi”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9/1 (2022), 94-116.
- Ak Parti. “Parti Programı”. *Ak Parti*. Erişim 02 Eylül 1922. <https://www.akparti.org.tr/parti/parti-programi/>
- Akçura, Yusuf. *Üç Tarz-ı Siyâset*. İstanbul: Kapra Yayıncılık, 2021.
- Akdağ, Bülent. “Türkiye’de Din Öğretimi Kitaplarında İnsan Hakları Problemleri”. *Ders Kitaplarında İnsan Hakları Tarama Sonuçları*. ed. Betül Çotuksöken vd. 240-263. İs-tanbul: Tarih Vakfı, 2003.
- Akın, Mahmut Hakkı. *Toplumsallaşma Sözlüğü*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2015.
- Akpınar, Burhan - Aydın, Kamil. “Türkiye ve Bazı Ülkelerin Eğitim Reformlarının Karşı-laştırılması”. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi* 6/1 (2007), 82-88.
- Akyürek, Salih. “Türkiye’de İç Grup Yanlılığının Toplumsal Adalet ve Güvenliğe Etkisi”. *The Journal Of Europe - Middle East Social Science Studies* 2/2 (2016), 161-179.
- Alkın Şahin, Senar vd. “Öğretmen Adaylarının Eğitim İnançları ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki”. *İlköğretim Online* 13/4 (2014), 1473-1492.
- Altaş, Nurullah. “Türkiye’de Örgün Öğretimde Dinin Yeri (1924-1980 Arası Din Öğretimi Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme)”. *Marife* 2/1 (2002), 219-229.
- Altaş, Nurullah - Kaya, Umut. *Türkiye’de Din Eğitimi: Genel Görünüm ve Eğilimler (2012-2022)*. İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı, 2023.
- Althusser, Louis. *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. çev. Alp Tümertekin. İstanbul: İthaki Yayınları, 2010.
- Altınay, Ayşe Gül. “‘Can Veririm, Kan Dökerim’: Ders Kitaplarında Militarizm”. *Ders Ki-taplarında İnsan Hakları II Tarama Sonuçları*. ed. Gürel Tüzün. 143-165. İstanbul: Tarih Vakfı, 2009.
- Altıntaş, Emre. *Türkiye’de 2002 Sonrası Din Eğitimi Tartışmaları*. İstanbul: Marmara Üni-versitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- Anadolu Ajansı. “64. Hükümet Programı”. 25 Kasım 2015. Erişim 01 Ekim 2024. https://cdnuploads.aa.com.tr/uploads/TempUserFiles/64.hukumet_programi.pdf
- Apple, Michael. “Curricular Form and the Logic of Technical Control: Building the Pos-sessive Individual”. *Schooling, Ideology and The Curriculum*. ed. Len Barton vd. 11-27. New York: Routledge, 2014.
- Apple, Michael (ed.). *The State and the Politics of Knowledge*. New York: Routledge, 2014.

- Apple, Michael W. *Can Education Change Society?* New York: Routledge, 2013.
- Apple, Michael W. *Ideology and Curriculum*. New York: Routledge, 2019.
- Apple, Michael W. "Ideology, Reproduction, and Educational Reform". *Comparative Education Review* 22/3 (1978), 367-387.
- Apple, Michael W. *Official Knowledge Democratic Education in a Conservative Age*. New York: Routledge, 2014.
- Apple, Michael W. "The State and the Politics of Knowledge". *The State and the Politics of Knowledge*. ed. Michael W. Apple. 1-24. New York: Routledge, 2013.
- Arıcan, Sümeyra. "Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları Bağlamında Örgün Din Eğitimi Tartışmaları: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Örneği". *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 8 (2019), 173-202.
- Aronson, Elliot vd. *Sosyal Psikoloji*. çev. Okhan Gündüz. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2012.
- Asil, Neslihan. *Ulus-Devletten Günümüze Değişen Vatandaşlık Anlayışı ve Din Eğitimi: Türkiye DKAB Ortaöğretim Programı (1982-2010)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Asri, Safinaz. "Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Öğretim Programı Ders Kitabı Uyumu". *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 5 (2018), 9-50.
- Aşlamacı, İbrahim. "2018 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8. Sınıf) Öğretim Programının Temel Alınan Yaklaşımlar Açısından Değerlendirilmesi". *Din Eğitiminde Ana Konular*. ed. Mehmet Bahçekapılı - Ahmet Ali Çanakçı. 345-369. Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2021.
- Atabey, Duygu. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Sosyal Adalet Anlayışları ve Bunun Din Öğretimi Uygulamalarına Yansımaları*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi. *Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1997.
- Ateş, Sinan. "12 Eylül 1980 Darbesi ile 28 Şubat 1997 Darbesi Arasında Din-Siyaset İlişkileri ve Din Eğitimi Politikaları". *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi* 6/13 (2018), 586-607.
- Avery, Robert vd. (ed.). *İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü*. İstanbul: Redhouse Yayınevi, 1991.
- Aydeniz, Nurullah. "Öğretmen Öğrenci İlişkisi Açısından Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi". *Edebali İslamiyat Dergisi* 4/1 (2020), 209-237.
- Aydın, Ahmet. *Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun İlanının Arefesinde Medrese-Mektep Bağlamında Din Eğitimi Tartışmaları (1920-1924)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Aydın, Fatih. "Coğrafya Öğretmen Adaylarının ‘Sınıf Yönetimi Stratejilerine’ Yönelik Görüşleri". *Marmara Coğrafya Dergisi* 23 (2013), 93-110.
- Ayhan, Halis. *Türkiye’de Din Eğitimi*. İstanbul: DEM Yayınları, 2014.
- Bahçekapılı, Mehmet. "Türkiye’de Din Eğitiminin Politik Tarihi". *Türkiye’de Eğitim Politikaları*. ed. Arife Gümüüş. 371-402. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2015.
- Bakırcıoğlu, Rasim. *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2012.

- Bakırcıoğlu, Rasim. *Ansiklopedik Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2006.
- Barfield, Vivian - Burlingame, Martin. "The Pupil Control Ideology of Teachers in Selected Schools". *The Journal of Experimental Education* 42/4 (1974), 6-11.
- Barton, Len vd. (ed.). *Schooling, Ideology and The Curriculum*. New York: Routledge, 2014.
- Başgil, Ali Fuad. *Din ve Laiklik*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2017.
- Bektaş, Abdullah vd. *Ortaöğretim DKAB 9 Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2022.
- Bell, Daniel. *İdeolojinin Sonu Ellilerdeki Siyasi Fikirlerin Tükenişine Dair*. çev. Volkan Hacıoğlu. Ankara: Sentez Yayıncılık, 2013.
- Berg, Bruce L., Howard, Lune. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. ed. Aydın, Hasan. Konya: Eğitim Yayınevi, 2015.
- Bilgin, Beyza. "Din Dersi Öğretmenliği ve Güçlükleri". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 26/1-4 (1983), 258-264.
- Bilgin, Beyza. "Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/1-2 (1981), 469-484.
- Bilgin, Beyza. "İslam Din Pedagojisinde İslam' dan Başka Dinlerin Anlatımı". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 43/2 (2002), 19-40.
- Bilgin, Beyza. "Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Din Eğitimi". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 12/35 (1996), 527-535.
- Bilgin, Beyza. "Türkiye'de Din ve Laiklik". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 42/1-4 (2001), 41-58.
- Bilgin, Nuri. *Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2016.
- Bilgin, Nuri. "Cumhuriyet Fikri ve Yurttaş Kimliği". *75 Yılda Tebaa'dan Yurttaş'a Doğru*. 139-150. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998.
- Bilgin, Nuri. *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2006.
- Bora, Tanıl. "Ders Kitaplarında Milliyetçilik". *Ders Kitaplarında İnsan Hakları Tarama Sonuçları*. ed. Betül Çotuksöken vd. 65-89. İstanbul: Tarih Vakfı, 2003.
- Bora, Tanıl. "Ders Kitaplarında Milliyetçilik 'Siz Bu Ülke İçin Neler Yapmayı Düşünüyorsunuz?'" *Ders Kitaplarında İnsan Hakları II Tarama Sonuçları*. ed. Gürel Tüzün. 115-141. İstanbul: Tarih Vakfı, 2009.
- Brenneman, Orr N. vd. "Teacher Self-Acceptance, Acceptance of Others, and Pupil Control Ideology". *The Journal of Experimental Education* 44/1 (1975), 14-17.
- Cebeci, Suat. *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*. Akçağ Yayınları, 3. Basım, 2015.
- Cevizci, Ahmet. *Büyük Felsefe Sözlüğü*. 2 Cilt. İstanbul: Say Yayınları, 2020.
- Ceylan, Yusuf. "Din Öğretiminde Radikal Yapılandırmacılığa Yöneltilen Eleştiriler: Eleştirel Realist Bir Yaklaşım". *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/38 (2013), 161-174.
- Coşkun, Mehmet Kamil. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adaylarının Benimstedikleri Eğitim Felsefeleri". *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 7/1 (2019), 93-98.

- Coşkun, Mehmet Kamil. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutumları (İlahiyat-Eğitim DKAB Karşılaştırması)”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 34 (2015), 33-44.
- Coşkun, Mehmet Kamil. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri (İlahiyat-Eğitim DKAB Karşılaştırması)”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 17/1 (2013), 143-162.
- Creswell, John W. *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. çev. Mesut Bütün - Selçuk Beşir Demir. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2018.
- Crowther, Jonathan (ed.). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. Oxford: Oxford University Press, 1995.
- Cumhuriyet Halk Partisi. *Cumhuriyet Halk Partisi Programı*, ts.
- Çabas, Mert. *Topyekûn Harp Çağında Osmanlı Toplumunu ve Askerileştirme Süreci: Propaganda, İdeoloji ve Eğitim (1908-1918)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Çakmak, Alaaddin. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme Teknikleri ve Öğretmenlerin Bunları Kullanma Düzeyleri*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Çakmak, Melek vd. “Öğretmen Adaylarının Sınıf Yönetimi Stratejilerine Yönelik Görüşleri”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 35/35 (2008), 53-64.
- Çam, İrfan Davut. *Eğitim ve İdeoloji: II. Meşrutiyet Dönemi’nde Çocuk Eğitime Yönelik Yaklaşımlar (1908-1922)*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019.
- Çam Tosun, Figen. “Türk Eğitim Politikalarında Sosyal Adalet ve Eşitlik”. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 5/3 (2021), 348-368.
- Çapçioğlu, Fatma. *Osmanlı Son Dönemi Din Eğitimi Tartışmaları ve Cumhuriyete Yansımaları (Örgün ve Yaygın Eğitim Çerçevesinde)*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.
- Çataloğlu, Sena Kübra. *İlişkisel – Bireyci – Toplulukçu Benlik Kurgusu ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Çetin, Mustafa. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Eleştirel Düşünme Öğretimi”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/4 (2013), 137-168.
- Çetin, Mustafa. *Özgür ve Kutsal -Türk Din Eğitimi Tecrübesinde Eleştirel Pedagojinin Felsefi İmkânı-*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2024.
- Çetin, Mustafa - Nazıroğlu, Bayramali. “Bankacı Eğitim Kavramı Bağlamında Türkiye’de Din Eğitiminin Eleştirel Analizi”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 51 (2022), 201-226.
- Çınar, Fatih. “Din Öğretiminde Çoklu Zekâ Kuramı: İlköğretim DKAB Dersi Öğretim Programının Kuram Açısından Analizi ve Uygulama Örnekleri”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 37 (2016), 191-243.

- Çınar, Fatih. “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri”. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama* 3/5 (2012), 13-36.
- Çiçek, Hasan Basri. *Güncellenen İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Ağrı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Çotuksöken, Betül. “Ders Kitaplarında Eğitim Felsefesi, ve Eleştirel Düşünme”. *Ders Kitaplarında İnsan Hakları Tarama Sonuçları*. ed. Betül Çotuksöken vd. 122-137. İstanbul: Tarih Vakfı, 2003.
- Çotuksöken, Betül. “Eğitim Felsefesi, Eleştirel Düşünme, Düşünme Eğitimi”. *Ders Kitaplarında İnsan Hakları II Tarama Sonuçları*. ed. Gürel Tüzün. 75-95. İstanbul: Tarih Vakfı, 2009.
- Demirtaş, Hasan - Güneş, Hasan. *Eğitim Yönetimi ve Denetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2002.
- Deniz Yöndem, Zeynep - Taylı, Aslı. “Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”. *Eğitim Psikolojisi*. ed. Alim Kaya. 73-118. Ankara: Pegem Akademi, 2018.
- Ders Kitaplarında İnsan Hakları II Projesi Bulgular ve Tavsiyeler Raporu*. Tarih Vakfı ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı, 2009.
- Doğan, Recai. “Okulda Din Dersi: Gelişimi ve Yönelimler”. *Din Eğitiminde Ana Konular*. ed. Mehmet Bahçekapılı - Ahmet Ali Çanakçı. 293-313. Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2021.
- Doğan, Recai. *Ortaöğretim DKAB 11. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Gezegen Yayıncılık, 2023.
- Doğru, Çetin. “Din Eğitiminin Kültürel Temelleri: 2018 Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı Bağlamında Bir İnceleme”. *Dergiabant* 12/1 (2024), 275-299.
- Dökmen, Üstün. *Evrenle Uyumlaşma Sürecinde Varolmak, Gelişmek, Uzlaşmak*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2017.
- Eagleton, Terry. *İdeoloji*. çev. Müttalip Özcan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020.
- Edgar, Andrew - Peter Sedwick (ed.). *Kültürel Kuramda Anahtar Kavramlar Sözlüğü*. İstanbul: Açılım Kitap, 2007.
- Ekinci, Emre. *Atatürk Döneminde Türkiye’de Milli Eğitim ve İdeoloji*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Ekiz, Durmuş. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2017.
- Emiroğlu, İbrahim. *Klasik Mantığa Giriş*. Ankara: Elis Yayınları, 2020.
- Ercan, Hülya. “Genç Yetişkinlerde Benlik Kurgusu Üzerine Bir Çalışma”. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks* 5/2 (2013), 157-178.
- Erdoğan, İrfan. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi”. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 15/2 (2015), 321-342.
- Erdoğan, İrfan. “İlahiyat Öğrencilerinde Temel Değerlerin Bireycilik ve Toplulukçuluk Kültürüne Etkisi”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 50 (2021), 571-605.

- Ertürk, Ahmet Çetin. *Okunuşlu, Örnekli, Açıklamalı Fransızca-Türkçe Türkçe-Fransızca Sözlük*. Ankara: Öz-El Matbaası, 1999.
- Ev, Halit. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri Öğretim Programları”. *Din Eğitiminde Ana Konular*. ed. Mehmet Bahçekapılı - Ahmet Ali Çanakçı. 315-343. Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2021.
- Freire, Paulo. *Ezilenlerin Pedagojisi*. çev. Dilek Hattatoğlu - Erol Özbek. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2016.
- Furat, Ayşe Zişan. *İslam Toplumunda Kimlik Oluşumu ve Din Eğitimi*. Konya: Yediveren Kitap, 2013.
- Gatto, John Taylor. *Aptallaştıran Eğitimi*. çev. Serbun Behçet. İstanbul: Pedagoji Yayınları, 2018.
- Gatto, John Taylor. *Eğitim Bir Kitle İmha Silahı*. çev. Mehmet Ali Özkan. İstanbul: Edam, 2018.
- Geçtan, Engin. *İnsan Olmak*. İstanbul: Metis Yayınları, 2022.
- Gençkal Eroiler, Elif. “Dindar Nesil Yetiştirmek” *Türkiye’nin Eğitim Politikalarında Ulus ve Vatandaş İnşası (2002-2016)*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.
- Genelkurmay Başkanlığı (ed.). *Atatürkçülük (Birinci Kitap) Atatürk’ün Görüş ve Direktifleri*. 3 Cilt. Ankara: Gnkur. Basımevi, 1983.
- Giddens, Anthony. *Sosyoloji*. ed. Cemal Güzel. Ankara: Ayraç Yayınevi, 2005.
- Giroux, Henry A. *Ideology, Culture, and the Process of Schooling*. Philadelphia: Temple University Press, 1981.
- Giroux, Henry A. “Teacher Education and The Ideology of Social Control”. *The Journal of Education* 162/1 (1980), 5-27.
- Gökalep, Ziya. *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*. İstanbul: Kapra Yayıncılık, 2021.
- Gökçe, Orhan. *Klasik ve Nitel İçerik Analizi Felsefe, Yöntem, Uygulama*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2019.
- Gözyaydın, İhtar. “Türkiye’de ‘Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi’ Ders Kitaplarına İnsan Hakları Merceğiyle Bir Bakış”. *Ders Kitaplarında İnsan Hakları II Tarama Sonuçları*. ed. Gürel Tüzün. 167-193. İstanbul: Tarih Vakfı, 2009.
- Güçlü Yılmaz, Ferah. “Çok Kültürlü Eğitime İlişkin Öğretmen Algıları”. *Milli Eğitim Dergisi* 49/226 (2020), 291-321.
- Gümüş, Arife. “Türk Eğitim Sisteminin Sınavlarla İmtihanı”. *İLKE Politika Notu*, 1-12.
- Gündüz, Mehmet. *Türkiye’de Ders Kitapları Tarihi*. Ankara: T. C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2023.
- Güneş, Hasan. *Eğitim Bilimleri Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Ütopya Yayınevi, 2015.
- Güneş, Hasan. *Sosyoloji Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Ütopya Yayınevi, 2016.
- Gürol, Mehmet - Bavlı, Bünyamin. “Eğitim Politikaları Bağlamında Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi”. *Türkiye’de Eğitim Politikaları*. ed. Arife Gümüş. 351-367. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2015.
- Güven, İsmail. *Türkiye’de Devlet Eğitimi ve İdeoloji*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2000.
- Güvenç, Bozkurt. “Cumhuriyet ve Kimlik: Konu, Sorun, Kapsam ve Bağlam”. *75 Yılda Tebaa’dan Yurttaş’a Doğru*. 117-126. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998.

- Hacıeminoğlu, Necmettin. *Milliyetçi Eğitim Sistemi*. Ankara: Töre-Devlet Yayınevi, 1976.
- Hançerlioğlu, Orhan. *Toplumbilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2007.
- Hançerlioğlu, Orhan. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013.
- Hançerlioğlu, Orhan. *Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar ve Akımlar*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2005.
- Harris, Laurence vd. *Marksist Düşünce Sözlüğü*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.
- Heywood, Andrew. *Siyaset Teorisine Giriş*. çev. Hızır Murat Köse. İstanbul: Küre Yayınları, 2021.
- Heywood, Andrew. *Siyasi İdeolojiler*. Ankara: Felix Kitap, 2020.
- Hofstede, Geert. *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. London: Sage Publications, 2001.
- Hofstede, Geert. "The Cultural Relativity of Organizational Practices And Theories". *The Cultural Relativity of Organizational Practices And Theories* 14/2 (1983), 75-89.
- Illich, Ivan. *Okulsuz Toplum*. çev. Mehmet Özay. İstanbul: Şule Yayınları, 2017.
- Işıkdöğün, Davut. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretmenlerinin Yapılandırıcı Ölçme ve Değerlendirme Yöntemlerine Yönelik Görüşleri Diyarbakır-Şanlıurfa Örneği". *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11 (2014), 165-181.
- İmamoğlu, E. Olcay vd. "Özgün Benliğin Yordayıcıları Olarak Kendileşme ve İlişkililik: Cinsiyetin ve Kültürel Yönelimlerin Ötesinde". *Türk Psikoloji Dergisi* 26/67 (2011), 27-43.
- İnal, Kemal. *Eğitim ve İdeoloji*. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2008.
- İnal, Kemal. *Eğitim ve İktidar Türkiye'de Ders Kitaplarında Demokratik ve Milliyetçi Değerler*. Ankara: Ütopya Yayınevi, 2004.
- İnal, Kemal. *Eğitimde İdeolojik Boyut -Yazılar-*. Ankara: Doruk Yayıncılık, 1996.
- İpek, Yasemin. *Üstün Zekalı Öğrencilerin Din Eğitimi Eğitimcileri İçin El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi, 2021.
- Jones, Dan R. - Harty, Harold. "Longitudinal View of Preservice Secondary School Teachers' Classroom Management Ideologies". *American Secondary Education* 10/3 (1980), 34-40.
- Kadıoğlu, Ayşe. "Milletini Arayan Devlet". *75 Yılda Tebaa'dan Yurttaş'a Doğru*. 201-211. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikolojide Kuram ve Uygulamalar*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 2022.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. "Özerk-İlişkisel Benlik: Yeni Bir Sentez". *Türk Psikoloji Dergisi* 11/37 (1996), 36-43.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem - Cemalcılar, Zeynep. *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi, 2018.
- Kaplan, İsmail. *Türkiye'de Milli Eğitim İdeolojisi ve Siyasal Toplumsallaşma Üzerindeki Etkisi*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.
- Kara, İsmail. *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslâm 1*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2022.

- Kara, İsmail. *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslâm 2*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2019.
- Karataş, Süleyman - Tabak, Necla. "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri". *Journal of Theoretical Educational Science* 3/1 (2010), 56-65.
- Karbeyaz, Pervin. *İlkokul ve Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerini Kullanma Düzeyleri ve Karşılaştıkları Sorunlar (Osmaniye İli Örneği)*. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Kaymakcan, Recep. *Öğretmenlerine Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri Yeni Eğilimler: Çoğulculuk ve Yapılandırmacılık*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi, 2009.
- Kaymakcan, Recep. "Türkiye'de Din Eğitimi Politikaları Üzerine Düşünceler". *EKEV Akademi Dergisi* 10/27 (2006), 21-36.
- Keskiner, Emine. "Bir İnsan Hakları Meselesi Olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 38 (2014), 5-24.
- Keskiner, Emine. "Öğretim Materyali Olarak İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarına Dair Bir Araştırma". *Türkiye'de Okullarda Din Öğretimi*. ed. Recep Kaymakcan vd. 455-467. İstanbul: DEM Yayınları, ts.
- Kılıç, Recep. "Din Öğretiminin Felsefi Boyutu". *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı Bildiri ve Tartışmalar*. ed. İkrâm Çınar - Hakan Atılğan. 240-250. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları, 2005.
- Kızılabdullah, Yıldız. *Yapılandırmacılık Yaklaşımının İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Etkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.
- Kızılabdullah, Yıldız. "Yapılandırmacılık Yaklaşımının İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Amaçlarının Gerçekleşmesine Etkisi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49/2 (2008), 197-215.
- Koca, Hüseyin Kasım. "Evrensel Değerler Bağlamında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 64/2 (2023), 629-657.
- Koç, Ahmet. "Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi Üzerine Genel Bir Değerlendirme". *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 7 (2000), 277-334.
- Konaklı, Numan vd. *Ortaöğretim DKAB 10 Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2022.
- Koşar-Altınyelken, Hülya - Akkaymak, Güliz. "Türkiye'de Müfredat Değişikliği: Bazı Önemli Düşünceler". *Türkiye'de Eğitimin Neoliberal Dönüşümü AKP Dönemindeki Eğitim Reformlarının Politik ve İdeolojik Analizi*. ed. Kemal İnal - Güliz Akkaymak. 77-88. Ankara: Töz Yayınları, 2018.
- Kurudayıoğlu, Mehmet - Soysal, Taşkın. "2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının 21. Yüzyıl Becerileri Açısından İncelenmesi". *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/2 (2019), 483-496.
- Kutluer, İlhan. "İslâmcılık". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 27 Ağustos 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/islamcilik>

- Kutub, Seyyid. *İslam'da Sosyal Adalet*. çev. M. Beşir Eryarsoy. İstanbul: Arslan Yayınları, 1982.
- Lincoln, Yvonna S. - Guba, Egon G. *Naturalistic Inquiry*. London: SAGE Publications, 1985.
- Mann, Scott. *İdeoloji Olarak Din Kalpsiz Bir Dünyanın Kalbi*. çev. Hülya Osmanağaoğlu. İstanbul: Aykırı Yayıncılık, 2004.
- Mannheim, Karl. *İdeoloji ve Ütopya*. çev. Mehmet Okyavuz. Ankara: Nika Yayınevi, 2016.
- Mardin, Şerif. *Din ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.
- Mardin, Şerif. *İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.
- Mardin, Şerif. *Türkiye'de Din ve Siyaset*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.
- Margalit, Avishai. *Uzlaşma ve Kokuşmuş Uzlaşmalar*. çev. Nedim Çatlı. İstanbul: İthaki Yayınları, 2013.
- Markus, Hazel Rose - Kitayama, Shinobu. "Culture and The Self - Implications For Cognition, Emotion, and Motivation". *Psychological Review* 98/2 (1991), 224-253.
- Marshall, Gordon. *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2003.
- Marshall, Gordon. *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1998.
- Masaroğulları, Güncel - Koçakgöl, Muhammet. *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2011.
- Maslow, Abraham. *İnsan Olmanın Psikolojisi*. çev. Okhan Gündüz. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık, 2011.
- McCLAY, Wilfred M. "Individualism and Its Discontents". *The Virginia Quarterly Review* 77/3 (2001), 391-405.
- MEB. *DKAB Dersi Öğretim Programı (Ortaöğretim 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar)*. Ankara, 2018.
- MEB. "İlköğretim ve Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Programı". *T. C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi* 55/2356 (1992), 219-235.
- MEB. *Orta Öğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB, 2005.
- MEB. *Orta Öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB, 2010.
- MEB. "Temel Eğitim ve Ortaöğretim Din ve Ahlak Bilgisi Dersi Programı". *T. C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi* 45/2109 (1982), 155-161.
- Menon, Tanya vd. "Culture and The Construal of Agency: Attribution to Individual Versus Group Dispositions". *Journal of Personality and Social Psychology* 76/5 (1999), 701-717.
- Merriam, Saharan B. *Nitel Araştırma, Desen Uygulama İçin Bir Rehber*. ed. Turan, Selahattin. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2013.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (MEBOKY), Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (MEBOKY). *Resmî Gazete* 28758 (7 Eylül 2013) (ts.).
- Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği (MEBÖDY), Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği (MEBÖDY). *Resmî Gazete* 32304 (9 Eylül 2023) (ts.).

- Milli Eğitim Temel Kanunu (METK), Milli Eğitim Temel Kanunu (METK). *Resmî Gazete* 14574 (24 Haziran 1973) Kanun No. 1739 (ts.).
- Moskowitz, D. S. vd. "Situational Influences on Gender Differences in Agency and Communion". *Journal of Personality and Social Psychology* 66/4 (761-753), 1994.
- Nazıroğlu, Bayramali. *Din Eğitimi Yeniden Düşünmek*. Ankara: İlahiyât, 2022.
- Nazıroğlu, Bayramali. "Din ile Devlet Arasında Simbiyotik Bir İlişki: Türkiye'de Zorunlu Din Dersleri ve Siyasallaşma Toplumsallaşma". *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9/1 (2016), 191-2013.
- Nazıroğlu, Bayramali. "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programında Vatandaşlık Eğitimi". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 11/2 (2011), 73-95.
- Nazıroğlu, Bayramali. *Vatandaşlık ve Din Eğitimi*. İstanbul: Açılım Kitap, 2013.
- Neziroğlu, İrfan - Tuncer Yılmaz (ed.). *Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*. 10 Cilt. Ankara: TBMM Basımevi, 2013.
- Ohbuchi, Ken-Ichi vd. "Cultural Values in Conflict Management: Goal Orientation, Goal Attainment, and Tactical Decision". *Journal of Cross-Cultural Psychology* 30/1 (51-71), 1999.
- Okumuşlar, Muhiddin. "5E Yapılandırmacı Öğretim Modeli ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi İşleniş Örneği". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/24 (2007), 171-184.
- Osmanoğlu, Ahmet Emin. "Öteki Devletler ve Milletler: Sosyal Bilgiler Ders Kitabı Analizi". *Kastamonu Education Journal* 27/2 (2019), 577-588.
- Ozan, Hüseyin - Kuş, Zafer. "Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Vatandaşlık Öğretim Programlarında Kimlik İnşası". *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi* 8/2 (2021), 237-257.
- Öcal, Mustafa. *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Dergah Yayınları, 2017.
- Öncül, Remzi. *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000.
- Özcan, Azmi. "İslâmcılık". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 27 Ağustos 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/islamcilik>
- Özden, Aybike Tuba. "Tüketicilerin Benlik Kurgusu ve Anlık Satın Alma Eğilimi Arasındaki İlişki". *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi* 17/2 (2021), 483-505.
- Öztürk Veli. *Türkiye'de Din Eğitimi ve Siyaset (T.B.M.M. Zabıtlarında Din Eğitimi Tartışmaları 1920-1990)*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1997.
- Parla, Taha. *Türkiye'de Siyasal Kültürün Resmî Kaynakları Cilt 3 Kemalist Tek-Parti İdeolojisi ve CHP'nin Altı Ok'u*. 3 Cilt. İstanbul: İletişim Yayınları, 1992.
- Parlak, İsmet. *Türkiye'de İdeoloji-Eğitim İlişkisi: Erken Cumhuriyet Dönemi Tarih ve Yurt Bilgisi Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005.
- Patton, Michael Quinn. *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. çev. Mesut Bütün - Selçuk Beşir Demir. Ankara: Pegem Akademi, 2018.

- Pilatin, Übeydullah. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 8. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Değerlerin Göstergebilimsel Analizi”. *Batman Üniversitesi İslami İlimler Hakemli Dergisi* 2/2 (2018), 54-71.
- Ranciére, Jacques. *Cahil Hoca Zihinsel Özgürleşme Üstüne Beş Ders*. çev. Savaş Kılıç. İstanbul: Metis Yayınları, 2018.
- Rosenthal, M. - Yudin, P. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1972.
- Rozin, Paul vd. “The CAD Triad Hypothesis: A Mapping between Three Moral Emotions (Contempt, Anger, Disgust) and Three Moral Codes (Community, Autonomy, Divinity)”. *Journal of Personality and Social Psychology* 76/4 (1999), 574-586.
- Said, Edward. *Entelektüel*. çev. Tuncay Birkan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2017.
- Sak, Ramazan vd. “Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi”. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi* 4/1 (2021), 227-256.
- Saldaña, Johnny. *Nitel Araştırmacılar İçin Kodlama El Kitabı*. çev. Aysel Tüfekçi - Süleyman Nihat Şad. Ankara: Pegem Akademi, 2023.
- Sambur, Bilal. “Türkiye’de Din Özgürlüğü, Laisizm ve Resmî İdeoloji”. *Liberal Düşünce Dergisi* 55 (2009), 41-59.
- Sanchez, Ramon. “Jefferson, The Founder of The Ideology of Democratic Education”. *The Journal of Education* 155/3 (1973), 45-55.
- Sayın, Gülşen. *Türkiye’de Laiklik Anlayışı ve Din Eğitimi Uygulamalarına Yansıması (1982-2013)*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Selçuk, Mualla. “Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri (Zihin Gelişimi Açısından Bir Deneme)”. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 4 (1997), 145-158.
- Semiz, Erhan. *İsmet İnönü Döneminde Türkiye’de Millî Eğitim ve İdeoloji (1938-1950)*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Seyyar, Ali. *Davranış Bilimleri Terimleri (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Beta Basım, 2004.
- Shor, Ira. *Güçlendiren Eğitim Toplumsal Değişim İçin Eleştirel Öğretim*. çev. Pınar Dinçkurt. İstanbul: Pedagoji Yayınları, 2023.
- Silbey, Susan. *Sosyoloji Sözlüğü*. ed. Bryan S. Turner. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2020.
- Spring, Joel. *Özgür Eğitim*. çev. Ayşen Ekmekçi. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2017.
- Şen, Hasan. “İktidar ve Eğitim: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Kitaplarındaki Anlam Dünyası”. *Sosyoloji Dergisi* 16 (2006), 93-136.
- Şener, Esat. *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2001.
- Şimşek, Eyüp. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Adaylarının Sınıf Yönetimi Stratejilerine Yönelik Görüşleri”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 16/3 (26 Nisan 2013), 211-230.
- Şimşek, Eyüp. “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitapları ‘Ahlak’ Öğrenme Alanlarının İncelenmesi”. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 38 (2012), 189-214.
- T. C. Resmî Gazete. “58’inci Hükümet Programı”. 29 Kasım 2002. Erişim 01 Ekim 2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/11/20021129.htm>

- T. C. Resmî Gazete. “59’uncu Hükümet Programı”. 24 Mart 2003. Erişim 01 Ekim 2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/03/20030324.htm>
- T. C. Resmî Gazete. “60’ıncı Hükümet Programı”. 07 Eylül 2007. Erişim 01 Ekim 2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/09/20070907m1-1.htm>
- T. C. Resmî Gazete. “61’inci Hükümet Programı”. 17 Temmuz 2011. Erişim 01 Ekim 2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/07/20110717-1.htm>
- T. C. Resmî Gazete. “62’inci Hükümet Programı”. 07 Eylül 2014. Erişim 01 Ekim 2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140907-1.htm>
- TDK. *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Teşkilâtı Esasiye Kanunu, Teşkilâtı Esasiye Kanunu. 85 (20 Ocak 1337). Erişim 06 Ağustos 2024. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1921-ana-yasasi/>
- Teşkilâtı Esasiye Kanunu, Teşkilâtı Esasiye Kanunu. 491 (20 Nisan 1340). Erişim 06 Ağustos 2024. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-ana-yasasi/>
- Tevhidi Tedrisat Kanunu (TTK), Tevhidi Tedrisat Kanunu (TTK). *Resmî Gazete* 63 (6 Mart 1340) 430 (ts.).
- Timur, Taner. “Türkiye’de Kimlik, Politika ve Gerçeklik Tarihi Bir Panorama”. *75 Yılda Tebaa’dan Yurttaş’a Doğru*. 127-138. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998.
- Toker Gökçe, Asiye - Oğuz, Ebru. “Öğretmenlerin Bilgi Uçurma Tercihleri ile Kültürel Değerleri Arasındaki İlişki”. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 5/1 (2015), 51-64.
- Tosun, Cemal. “Cumhuriyet Dönemi Din Dersi Öğretim Programlarında Diğer Dinler”. 655-672. *Türkiye Dinler Tarihi Derneği Yayınları*, ts.
- Tosun, Cemal vd. “Üstün Zekâlı Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi”. *Amasya İlahiyat Dergisi* 15 (2020), 43-76.
- Tosun, Cemal - Sayın, Gülşen. “Din Eğitimi Öğretmenlerinin Bilgi ve Dini Bilgi Anlayışları”. *Eskiye* 45 (2021), 753-779.
- Triandis, Harry C. *Individualism & Collectivism*. Oxford: Westview Press, 1995.
- Triandis, Harry C. vd. “Individualism and Collectivism: Cross-Cultural Perspectives On Self-Ingroup Relationships”. *Journal of Personality and Social Psychology* 54/2 (1988), 323-338.
- Triandis, Harry C. “Individualism-Collectivism and Personality”. *Journal of Personality* 69/6 (2001), 907-924.
- Tunaya, Tarık Zafer. *İslamcılık Cereyanı -1- İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatı Boyunca Gelişmesi ve Bugüne Bıraktığı Meseleler*. Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, 1998.
- Tunaya, Tarık Zafer. *İslamcılık Cereyanı -2- İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatı Boyunca Gelişmesi ve Bugüne Bıraktığı Meseleler*. Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, 1998.
- Tunaya, Tarık Zafer. *İslamcılık Cereyanı -3- İkinci Meşrutiyetin Siyasi Hayatı Boyunca Gelişmesi ve Bugüne Bıraktığı Meseleler*. Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, 1998.
- Turan, İbrahim. *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Din Eğitimi Politikaları*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2013.

- Turan, İbrahim. “Cumhuriyet Türkiye’sinde Din Eğitimi Politikaları”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 19/2 (2019), 269-292.
- Turan, Şeyma. *Yüksek Din Öğretiminde Dinî Uzlaşma Zemini*. Ankara: İlâhiyât, 2022.
- Tureng. “the Nail That Sticks Out Gets Hammered Down”. Erişim 18 Kasım 2024. <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/the%20nail%20that%20sticks%20out%20gets%20hammered%20down>
- Tureng. “the Squeaky Wheel Gets the Grease”. Erişim 18 Kasım 2024. <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/the%20squeaky%20wheel%20gets%20the%20grease>
- Turner, Bryan S. *Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2020.
- Türker Terlemez, Sevgi. *Global Dictionnaire Français*. Ankara: Engin Yayınevi, 2013.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (TCA), Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (TCA). *Resmî Gazete 17863 (18 Ekim 1982)* Kanun No. 2709 (ts.).Timur, Taner. “Türkiye’de Kimlik, Politika ve Gerçeklik Tarihi Bir Panorama”. *75 Yılda Tebaa’dan Yurttaş’a Doğru*. 127-138. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998.
- Uçar, Recep - Sayın, Gülşen. “Türkiye’de Laiklik Tartışmaları Çerçevesinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Zorunlu Hale Gelişi ve Din Eğitimi Uygulamalarına Yansıması”. *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (2017), 269-298.
- Ünal, Mehmet Süheyl. *Dinsel Bireycilik*. İstanbul: Açılım Kitap, 2011.
- Ünal, Mehmet Süheyl. “Dinsel Bireycilik: Tehdit Mi, Fırsat Mı?” *Dini Araştırmalar* 13/37 (2010), 5-18.
- Üstel, Füsün. “*Makul Vatandaş’ın Peşinde, 2. Meşrutiyet’ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.
- Üstel, Füsün. *Yurttaşlık ve Demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 1999.
- Wasti, Arzu - Erdil, Selin Eser. “Bireycilik ve Toplulukçuluk Değerlerinin Ölçülmesi: Benlik Kurgusu ve Indcol Ölçeklerinin Türkçe Geçerlemesi”. *Yönetim Araştırmaları Dergisi* 7/1-2 (2007), 39-66.
- Yarmalı, Eyüp Sabri - Alp, Selçuk. *Hukuk Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2011.
- Yayla, Atilla. *Siyasî Düşünce Sözlüğü*. Ankara: Adres Yayınları, 2005.
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Yıldız, Mualla. “İlkokul ve Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitapları Görsellerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi”. *Dini Araştırmalar* 16/42 (2013), 143-165.
- Yıldız, Zekeriya. *Politika Sözlüğü*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2003.
- Yılmaz, Feramuz vd. *Ortaöğretim DKAB 12*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2022.
- Yılmaz, Hüseyin. *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2003.
- Yılmaz, Mehmet. *Türkiye’de Din Eğitimi Politikaları: Yasal-Kurumsal Çerçeve ve Aktörler*. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

- Yılmaz, Remziye. “Öğrenme ve Öğretmen Süreçlerinde Öğreneni Merkeze Alan Yaklaşımların Din Öğretiminde İşe Koşulması”. *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı Bildiri ve Tartışmalar*. 543-549. Malatya: İnönü Üniversitesi Matbaası, 2005.
- Yılmaz, Sibel. *Merkezi Sınavların Okul Kültürüne Yansımalarının Değerlendirilmesi*. Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Yorulmaz, Ayşe. *Din Eğitiminde İnsan Fenomenine Teolojik Antropolojik Yaklaşım*. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.
- Yurtseven, Yılmaz. “Osmanlı Klasik Döneminde İdeoloji, Din ve Siyasi Meşruiyet Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11/1 (2007), 1255-1284.
- Yücel, Hasan Ali. *Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçler*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.
- Yüksel, Ali vd. “Eleştirel Düşünme Eğiliminin Dindarlık Üzerine Etkisi: İlahiyat Fakültesi Öğrencileri Örneği”. *Turkish Academic Research Review* 6/3 (2021), 1086-1132.
- Yürük, Tuğrul. *Cumhuriyet Dönemi Din Öğretimi Program Anlayışları*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
- Yürük, Tuğrul. “Cumhuriyet Dönemi Din Öğretimi Programlarında Farklı Din Anlayışlarına Ayrılan Yer”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15/1 (2015), 69-86.
- Yürük, Tuğrul. *Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Laiklik Çerçevesinde Din Eğitimi*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- Zengin, Mahmut. *Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Bağlamında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi, 2017.
- Zengin, Mahmut. “Yapılandırmacı Yaklaşım ve Din Öğretimi”. *Din Eğitiminde Çağdaş Konular*. ed. Mustafa Köylü. 103-134. İstanbul: DEM Yayınları, 2014.
- “65. Hükûmet Programı Konuşma Metni”. 24 Mayıs 2016. Erişim 01 Ekim 2024. <https://webdosya.csb.gov.tr/db/strateji/icerikler/65-hukumet-programi-20180125142728.pdf>

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1691

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 338

Kitap Adı : Regula

Alt Başlık : Orta Çağ Hristiyan Manastır Yaşamının Kaynakları

Book Title : Regula

Subtitle : Sources of Medieval Christian Monastic Life

ISBN : 978-625-5536-51-8

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536518

Yazar | Author: Yasin Güzeldal | orcid.org/0000-0002-7349-5388

Kurum | Institution: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

ROR ID: ror.org/05j1qpr59

Editör | Editor: Furkan Dinleyici | orcid.org/0000-0002-8819-7770

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 475 (xiv + 461)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

Scopus Subject Areas: 1202 - Din ve Teoloji | Religious Studies

BIC: HRCA2 - Hristiyanlık: Kilise tarihi | Christianity: Church history

BISAC: REL033090 - Hristiyanlık / Tarih / Orta Çağ | Religion / Christianity / History / Medieval

THEMA: QRAX Hristiyanlık tarihi | History of Christianity

LC Classification: BR250-275 - Hristiyanlık tarihi - 4.-10. yüzyıllar | Christianity - History - Early and Medieval, 4th-10th centuries

DEWEY: 270.2 - Erken dönem Hristiyanlık ve Orta Çağ kilise tarihi | Early Christian & Medieval Church history

WoS Category: Religion | Din

WoS Citation Topics Meso: Medieval & Early Modern Religious History | Orta Çağ ve Erken Modern Dönem Dini Tarih

WoS Citation Topics Micro: Christian Monasticism & Ecclesiastical Rules | Hristiyan Manastırcılığı ve Kilise Kuralları

Scopus Subject Areas: 1202 - Din | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Güzeldal, Yasin. *Regula: Orta Çağ Hristiyan Manastır Yaşamının Kaynakları*. FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Adkins, Lesley, ve Roy A. Adkins. *Handbook to Life in Ancient Rome, Updated Edition*. Facts On File, 2004.
- Alciati, Roberto. "And the Villa Became a Monastery: Sulpicius Severus Community of Primuliacum". *Western Monasticism "Ante Litteram": The Spaces of Monastic Observance in Late Antiquity and the Early Middle Ages*, 2011.
- Alexander Lycopolitanus. "De Placitis Manicaeorum". İçinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne. J.P. Migne, 1857.
- Anderson, J. G. C. "The Genesis of Diocletian's Provincial Re-Organization". *The Journal of Roman Studies* 22 (1932): 24-32. JSTOR. <https://doi.org/10.2307/297084>.
- Anonymus. "Vita Sancti Pachomi Abbatis Tabennensis. Auctore Graeco Incerto. Interprete Dionysio Exiguo". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 73. J.P. Migne, 1849.
- Arles, Caesarius of, ve William E. Klingshirn. *Life, Testament, Letters*. Translated Texts for Historians. Liverpool University Press, 1994.
- Armstrong, R.J., J.A.W. Hellmann, ve W.J. Short. *Francis of Assisi-The Saint: Early Documents*. C. 1. Early documents. New City Press, 1999.
- Athanasius. *The Life of Antony and the Letter to Marcellinus*. eviren Robert C. Gregg. Classics of Western Spirituality. Paulist Press, 1980.
- Athanasius. *Vita Antonii*. Editör Philip Schaff. C. 4. Christian Literature Publishing Co., 1892.
- Auctor Incertus. "Ad Monachos Magistri Regula". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 88. J.P. Migne, 1862.
- Auctor Incertus. "Patrum Regulae". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 103. J.P. Migne, 1864.
- Auctor Incertus. "Regula Consensoria Monachorum". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 66. J.P. Migne, 1847.
- Auctor Incertus. "Regula Cujusdam Patris Ad Virgines". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 88. J.P. Migne, 1862.
- Auctor Incertus. "Regula Monasterii Tarnatensis". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 66. J.P. Migne, 1866.

- Auctor Incertus. "Tertia Patrum Regula Ad Monachos". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 103. J.P. Migne, 1851.
- Augustine. *Augustine of Hippo The Monastic Rules*. 1st Edition. Editör Boniface Ramsey. New City Press, 2004.
- Augustinus. "Confessionum Libri Tredecim". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 32. J.P. Migne, 1841.
- Augustinus. "De civitate Dei". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 41. J.P. Migne, 1864.
- Augustinus. "De Musica Libri Sex". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 32. J.P. Migne, 1841.
- Augustinus. "De opere monachorum". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 40. J.P. Migne, 1863.
- Augustinus. "Epistolae". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 33. J.P. Migne, 1865.
- Augustinus. "Regula ad Servos Dei". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 32. J.P. Migne, 1841.
- Augustinus. "Regula Secunda". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 32. J.P. Migne, 1841.
- Augustinus. "Soliloquiorum Libri Duo". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 32. J.P. Migne, 1845.
- Augustinus. "Vita Sancti Augustini Episcopi Auctore Possidio". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 32. J.P. Migne, 1845.
- Augustinus, St. *İtırıflar*. eviren iğdem Dürüşken. Alfa Yayınları, 2014.
- Aurelianus Arelatensis Episcopus. "Regula ad Monachos". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 68. J.P. Migne, 1847.
- Aurelianus Arelatensis Episcopus. "Regula ad Virgines". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 68. J.P. Migne, 1847.
- Aykıt, Dursun Ali. "Pelagianizm'in Tarihi ve Öğretileri". *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy 22 (2010).
- Barlow, Claude W., ev. *Iberian Fathers, Writings of Martin of Braga, Paschasius of Dumium, and Leander of Seville*. C. 1. The Catholic University of America Press, 1969.
- Basilius Magnus. "De Spiritu Sancto". İinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne, c. 32. J.P. Migne, 1857.
- Basilius Magnus. "Epistolae". İinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne, c. 32. J.P. Migne, 1857.

- Basilius Magnus. "Homiliae". İçinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne, c. 31. J.P. Migne, 1857.
- Basilius Magnus. "Moralium". İçinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne, c. 31. J.P. Migne, 1857.
- Basilius Magnus. "Regulae Fusius Tractatae". İçinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne, c. 31. J.P. Migne, 1857.
- Bede, the Venerable. *Bede's Ecclesiastical History of England: A Revised Translation with Introd. Life, and Notes by A. M. Sellar*. With PIMS - University of Toronto. G. Bell, 1912.
- Benedictus Anianensis Abbas. "Concordia Regularum Patrum". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 103. J.P. Migne, 1864.
- Benedictus Anianensis Abbas. *Vita Operaque [Ardosive Smaragdus]*. Editör J.P. Migne. C. 103. *Patrologia Latina*, 1864.
- Benedictus, Anianus, Bracaraensis Fructuosus, Sangallensis Grimaldus, vd. *St. Gallen, Stiftsbibliothek, Cod. Sang. 914: St. Benedict's Rule. e-codices - Virtual Manuscript Library of Switzerland, (:unav). Parchment, 272 pp., 23.5-23.9 x 16.7-17 cm. <https://doi.org/10.5076/E-CODICES-CSG-0914>.*
- Benedictus Nursinus. "Regula Benedicti". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 66. J.P. Migne, 1851.
- Benedictus Nursinus. *Vita Operaque [Ex Libro Dialogorum Sancti Gregorii Magni Excerpta]*. Editör J.P. Migne. C. 66. *Patrologia Latina*, 1866.
- Bernard, L. W. "Athanasius and the Melitian Schism in Egypt". *The Journal of Egyptian Archaeology* 59 (1973): 181-89.
- Bishko, Charles Julian. "The Date and Nature of the Spanish Consensoria Monachorum". *American Journal of Philology* 69, sy 4 (1948): 377.
- Boretius, Alfred, ve Victor Krause. *Capitularia regum Francorum*. With Getty Research Institute. Impensis Bibliopolii Hahniani, 1883.
- Brakke, David. *Athanasius and Asceticism*. Johns Hopkins University Press, 1998.
- Brooke, Christopher. *The Age of the Cloister: The Story of Monastic Life in the Middle Ages*. HiddenSpring, 2003.
- Brown, Peter. *Augustine of Hippo: A Biography*. New Edition. University of California Press, 2000.

- Brown, Peter. *Geç Antikçağ Dünyası*. Çeviren Turhan Kaçar. 2017.
- Brown, Peter. *Poverty and Leadership in the Later Roman Empire*. The Menahem Stern Jerusalem Lectures. University Press of New England, 2002.
- Brown, Peter. *The Body and Society: Men, Women and Sexual Renunciation in Early Church*. Columbia University Press, 1988.
- Brown, Peter. *The Rise of Western Christendom: Triumph and Diversity, A.D. 200-1000*. 3rd edition. Wiley-Blackwell, 2013.
- Brown, Peter. *Through the Eye of a Needle: Wealth, the Fall of Rome, and the Making of Christianity in the West, 350-550 AD*. Princeton University Press, 2012.
- Butler, Alban. *Butler's Lives of the Saints Complete Edition*. Editör Herber J. Thurston ve Donald Attwater. Christian Classics, 1990.
- Butler, Alban. *The Lives Of The Fathers, Martyrs, And Other Principal Saints*. With Kelly - University of Toronto. Kennedy P. J., 1903.
- Caesarius Arelatensis Episcopus. "Epistolae". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 67. J.P. Migne, 1865.
- Caesarius Arelatensis Episcopus. "Regula ad Monachos". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 67. J.P. Migne, 1847.
- Caesarius Arelatensis Episcopus. "Regula Ad Virgines". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 67. J.P. Migne, 1847.
- Casiday, Augusti. *Evagrius Ponticus (Early Church Fathers)*. 1. bs. Routledge, 2006.
- Cassianus. *Conlationes*. Editör Michael Petschenig. C. 13. Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum. C. Geroldi Filium, 1866.
- Cassianus. *De institutis coenobiorum*. Editör Michael Petschenig. C. 17. Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum. Hoelder-Pichler-Tempsky, 1866.
- Charles-Edwards, T. M. "The Penitential of Columbanus". İçinde *Columbanus: Studies on the Latin Writings*, editör Michael Lapidge. Boydell Press, 1997.
- Choy, Renie S. *Intercessory Prayer and the Monastic Ideal in the Time of the Carolingian Reforms (Oxford Theology and Religion Monographs)*. 1. bs. Oxford University Press, 2017.
- Chrodegang, Saint. *Regula canonicorum*. Hahn'sche Buchhandlung, 1889.

- Clark, James G. *The Benedictines in the Middle Ages*. Boydell Press, 2011.
- Clarke, W. K. Lowther. *St Basil the Great: A Study in Monasticism*. Cambridge University Press, 1913.
- Claussen, M. A. *The Reform of the Frankish Church: Chrodegang of Metz and the Regula Canonorum in the Eighth Century*. 4th ed. edition. Cambridge University Press, 2005.
- Claussen, M.a. “Reims, Bibliothèque Carnegie, 806: A Little-Known Manuscript of Benedict of Aniane’s *Oncordia Regularum*”. *Early Medieval Europe* 23, sy 1 (2015): 1-42. <https://doi.org/10.1111/emed.12086>.
- Columbanus Hibernus. “Regula Coenobialis”. İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 80. J.P. Migne, 1850.
- Cooper, Eric, ve Michael J. Decker. *Life and Society in Byzantine Cappadocia*. Springer, 2012.
- Davis, Jennifer R., ed. “Center and region in Charlemagne’s empire”. İçinde *Charlemagne’s Practice of Empire*. Cambridge University Press, 2015. Cambridge Core.
- Delatte, Paul. *Commentary on the Rule of St. Benedict*. Burns & Oates, 1921.
- Depauw, Mark. “493 Language Use, Literacy, and Bilingualism”. İçinde *The Oxford Handbook of Roman Egypt*, editör Christina Riggs. Oxford University Press, 2012. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199571451.013.0030>.
- Desprez, Vincent. “Pachomian Cenobitism: II”. *The American Benedictine Review* 43, sy 4 (1992): 358-95.
- “DGE Diccionario Griego-Español”. Erişim 23 Nisan 2025. <http://dge.cchs.csic.es/xdge/>.
- Diaconus, Paulus. *Historia Langobardorum IV-MGH Scriptores rerum Langobardicarum et Italicarum*. Bibliopolii Hahniani, 1838.
- Díaz, Pablo C. *Chapter Six Monasticism and Liturgy in Visigothic Spain*. Brill, 1999. https://doi.org/10.1163/9789004474581_009.
- Diem, Albrecht. *Chapter 6 Vita Vel Regula: Multifunctional Hagiography in the Early Middle Ages*. Brill, 2019. https://doi.org/10.1163/9789004417472_008.
- Diem, Albrecht. “Monastic Rules”. İçinde *Great Christian Jurists and Legal Collections in the First Millennium*, editör Philip L. Reynolds. Law and Christianity. Cambridge University Press, 2019. Cambridge Core.

- Diem, Albrecht. "New Ideas Expressed in Old Words: The Regula Donati on Female Monastic Life and Monastic Spirituality". *Viator* 43, sy 1 (2012): 1-38. <https://doi.org/10.1484/J.VIATOR.1.102540>.
- Diem, Albrecht. "The Carolingians and the Regula Benedicti". İçinde *Religious Franks*. Manchester University Press, 2016. <https://doi.org/10.7765/9781784997519.00023>.
- Diem, Albrecht. "The Gender of the Religious: Wo/Men and the Invention of Monasticism". İçinde *The Oxford Handbook of Women and Gender in Medieval Europe*, editör Judith Bennett ve Ruth Karras. Oxford University Press, 2013. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199582174.013.0027>.
- Diem, Albrecht. *The Pursuit of Salvation. Community, Space, and Discipline in Early Medieval Monasticism: With a Critical Edition and Translation of the Regula Cuiusdam Ad Uirgines*. C. 13. Disciplina Monastica. Brepols Publishers, 2021. <https://doi.org/10.1484/M.DM-EB.5.120300>.
- Diem, Albrecht, ve Philip Rousseau. "Monastic Rules (Fourth to Ninth Century)". İçinde *The Cambridge History of Medieval Monasticism in the Latin West*, editör Alison I. Beach ve Isabelle Cochelin. Cambridge University Press, 2020. <https://doi.org/10.1017/9781107323742.009>.
- Dinleyici, Mustafa Furkan. "Dialogi Örneğinde Hristiyan Azizlerin Özellikleri". *Trabzon İlahiyat Dergisi* 10, sy 1 (2023): 1. <https://doi.org/10.33718/tid.1281169>.
- Dinleyici, Mustafa Furkan. *Orta Çağ Papalığının Mimarı Gregorius Magnus*. Ayışığı Kitaplığı, 2023.
- Donatus Vesontionensis Episcopus. "Regula Ad Virgines". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 87. J.P. Migne, 1851.
- Dunn, Marilyn. *The Emergence of Monasticism: From the Desert Fathers to the Early Middle Ages*. Wiley-Blackwell, 2003.
- Edwards, Iorwerth Eiddon Stephen, Alan Bowman, Peter Garnsey, ve Averil Cameron. *The Cambridge Ancient History: Volume 12, The Crisis of Empire, AD 193-337*. Cambridge University Press, 1970.
- Ehrman, Bart D. *The Apostolic Fathers (I Clement. II Clement. Ignatius. Polycarp. Didache)*. C. 1. Loeb Classical Library No. 24. Harvard University Press, 2003.

- Elm, Susanna. *Virgins of God: The Making of Asceticism in Late Antiquity*. Oxford ; New York : Clarendon Press, 1996.
- Esser, Caietanus. *Opuscula Sancti Patris Francisci Assisiensis*. Bibliotheca Franciscana ascetica Medii Aevi, XII. Editiones Collegii S. Bonaventurae ad Claras Aquas, 1978.
- Evagrius Monachus. "Sententiae". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 20. J.P. Migne, 1845.
- Evagrius, Ponticus. *Evagrius, Kephalaia Gnostika : A New Translation of the Unreformed Text from the Syriac*. SBL Press, 2015.
- Fedwick, Paul Jonathan. *The Ascetica, Contra Eunomium 1-3, Ad Amphilo-chium de spiritu sancto, dubia et spuria, with supplements to volumes I-II*. Brepols, 1997.
- Ferreolus Ucetienses Episcopus. "Regula Ad Monachos". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 66. J.P. Migne, 1847.
- Finley, M. I. *The Ancient Economy*. University of California Press, 1999.
- Finley, M. I. ve University of Cambridge. *Studies in Roman Property*. Cambridge Classical Studies. University Press, 1976.
- Fleteren, Frederick Van. "The Cassiciacum Dialogues and Augustine's Ascents at Milan". *Mediaevalia* 4 (1978): 59-82.
- Fox, Yaniv. *Power and Religion in Merovingian Gaul: Columbanian Monasticism and the Frankish Elites*. Cambridge Studies in Medieval Life and Thought: Fourth Series. Cambridge University Press, 2014.
- Franklin, Carmela Virillo, Ivan Havener, ve J. Alcuin Francis, ev. *Early Monastic Rules: The Rules Of The Fathers And The Regula Orientalis*. Liturgical Press, 1982.
- Frend, W. H. C. *The Donatist Church : A Movement of Protest in Roman North Africa*. Oxford : Clarendon Press, 1952.
- Fructuosus Brancarenensis Episcopus. "Regula Monachorum". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 87. J.P. Migne, 1862.
- Fry, Timothy, ed. *RB 1980: The Rule of St. Benedict in Latin and English with Notes*. 1st Edition. The Liturgical Press, 1981.
- Gaius, Edward Poste, Edward Arthur Whittuck, A. H. J. (Abel Hendy Jones) Greenidge, ve Francis De Zulueta. *Gai Institutiones : Or, Institutes of Roman Law*. With Kelly - University of Toronto. Oxford, The Clarendon press, 1904.

- Gennadius Massiliensis. "Liber De Scriptoribus Ecclesiasticis". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 58. J.P. Migne, 1862.
- Gibbon, Edward. *The Decline And Fall Of The Roman Empire*. C. 1. The Modern Library, Random House, 1950.
- Gibbs, Matt. "38 Manufacture, Trade, and the Economy". İçinde *The Oxford Handbook of Roman Egypt*, editör Christina Riggs. Oxford University Press, 2012. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199571451.013.0004>.
- Glancy, Jennifer A. *Slavery in Early Christianity*. 1st edition. Fortress Press, 2006.
- Goehring, James E. *Ascetics, Society, and the Desert: Studies in Early Egyptian Monasticism*. A&C Black, 1999.
- Goehring, James E. "Withdrawing from the Desert: Pachomius and the Development of Village Monasticism in Upper Egypt". *The Harvard Theological Review* 89, sy 3 (1996): 267-85.
- Goffart, Walter A. *Barbarian Tides: The Migration Age And The Later Roman Empire*. With Internet Archive. University of Pennsylvania Press, 2006.
- Gregorius I Magnus. "Dialogorum Libri IV De Vita Et Miraculis Patrum Italicorum". İçinde *Patrologia Latina*, editör J.P. Migne, c. 77. Paris, 1849.
- Gregorius I Magnus. *Regulae Pastoralis Liber*. Editör J.P. Migne. C. 77. Patrologia Latina, 1849.
- Gregorius Nazianzenus. "Epistolae". İinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne, c. 37. J.P. Migne, 1862.
- Gregorius Nyssenus. "De vita S. Macrinae". İinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne, c. 46. J.P. Migne, 1863.
- Gregorius Turonensis Episcopus. "Vitae Patrum". İinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 71. J.P. Migne, 1849.
- Gregory, Bishop of Tours. *Vita Patrum: The Life of the Fathers*. With Internet Archive. St. Harman of Alaska Brotherhood, 1988.
- "Gregory of Tours IX". Erişim 16 Ocak 2025. <https://www.thelatinlibrary.com/gregorytours/gregorytours9.shtml>.
- Güzeldal, Yasin. "Doğu'dan Batı'ya Manastır Yaşamının Köprüsü: Iohannes Cassianus". İçinde *Hristiyanlık Üzerine İncelemeler*. Sonçağ Akademi, 2023.

- Güzeldal, Yasin. “Erken Dönem Orta Çağ Hristiyan Manastırlarında Bir Disiplin Aracı Olarak Fiziksel Ceza”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 21, sy 1 (2021): 209-35.
- Güzeldal, Yasin. “Hieronymus’un Kutsal Kitap Çevirisi ve Dilbilimsel Mirası”. *İçinde Kişiler ve Eserler-Dil Bilimleri*. Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları, 2024.
- Güzeldal, Yasin. “Orta Çağ Batı Hristiyan Manastırlarında (6-12. yy.) Manevi Okuma Kültürü: Lectio Divina”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 26, sy 1 (2022): 1. <https://doi.org/10.18505/cuid.1071508>.
- Güzeldal, Yasin. “Tanrı’ya Adanmış Bir Hayat: Hristiyan Manastır Yeminleri”. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, advance online publication, 08 Haziran 2021. <https://doi.org/10.33420/marife.912944>.
- Haermiae Sozomeni, ve Socratis Scholastici. *Socratis Scholastici, Haermiae Sozomeni. Historia Ecclesiastica*. Editör Jacques Paul Migne. C. 67. J.P. Migne, 1865.
- Hagan, Harry. “The American Benedictine Review v.58 No.3 2007.” *The American Benedictine Review* 58, sy 3 (2007): 313-42.
- Hardy, Edward Rochie. *Christian Egypt: Church and People; Christianity and Nationalism in the Patriarchate of Alexandria*. Oxford University Press, 1952.
- Harmless, William. *Desert Christians: An Introduction to the Literature of Early Monasticism*. 1st edition. Oxford University Press, 2004.
- Harper, Kyle. *Slavery in the Late Roman World, AD 275-425*. Illustrated edition. Cambridge University Press, 2011.
- Heather, Peter. *The Fall of the Roman Empire: A New History of Rome and the Barbarians*. Oxford University Press, 2005.
- Hieronymus. “De Viris Illustribus Liber Ad Dextrum”. *İçinde Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 23. J.P. Migne, 1845.
- Hieronymus. “Epistolae Secundum Ordinem Temporum Distributae”. *İçinde Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 22. J.P. Migne, 1845.
- Hilarius Arelatensis Episcopus. “Sermo De Vita Sancti Honorati Episcopi Arelatensis”. *İçinde Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 50. J.P. Migne, 1865.
- Iberian Fathers. Volume 2: Braulio of Saragossa: Fructuosus of Braga*. With Internet Archive. Washington, D.C. : Catholic University of America Press, 1969.

- Isidorus Hispaliensis. "Regula Monachorum". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 83. J.P. Migne, 1850.
- Jacques Paul Migne, ed. "Concilium Gangrense". İçinde *Patrologia Graeca*, c. 137. J.P. Migne, 1865.
- Janet H. Johnson. *Thus Wrote 'Onchsheshonqy' - An Introductory Grammar of Demotic*. 2000.
- Jebe, Johanna. "Debating the una regula: Reflections on Monastic Life in Ninth Century Manuscripts from St Gall". İçinde *The Cambridge History of Medieval Monasticism in the Latin West*, editör Alison I. Beach, Isabelle Cochelin, ve Rutger Kramer. Cambridge University Press, 2020. Cambridge Core.
- Jerome, Saint, ve Isidor Hilberg. *Epistularum pars III (CSEL 56)*. Akademie der Wissenschaften in Wien, 1910.
- Jerome, Saint, ve F. A. (Frederick Adam) Wright. *Select Letters of St. Jerome*. With Robarts - University of Toronto. London : Heinemann, 1933.
- Jonas Elnonensis Abbas. "Vita Sancti Columbani Abbatis". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 87. J.P. Migne, 1863.
- Jonas, Hans. *The Gnostic Religion; The Message of the Alien God and the Beginnings of Christianity*. Boston, Beacon Press, 1958.
- Jong, Mayke de. "Carolingian Monasticism: The Power of Prayer". İçinde *The New Cambridge Medieval History: Volume 2: c.700-c.900*, editör Rosamond McKitterick, c. 2. The New Cambridge Medieval History. Cambridge University Press, 1995. Cambridge Core. <https://doi.org/10.1017/CHOL9780521362924.026>.
- Jong, Mayke de. *The Penitential State*. Cambridge University Press, 2009.
- Joseph F. Kelly. "The Decline Of Irish Monasticism In The Face Of Benedictinism In The Early Middle Ages". *The American Benedictine Review*, 1950, 70-88.
- Justinian, Theodor Mommsen. *Digesta Iustiniani augusti*. With Oxford University. Mediolani : Formis Societatis Editrices Librariae, 1960.
- Justiniani Imperatoris. "Liber Adversus Origenem". İçinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne, c. 86. J.P. Migne, 1865.
- Kardong, Terrence G. *Benedict's Rule: A Translation and Commentary*. Liturgical Press, 1996.

- Kelly, J. N. D. *Early Christian Doctrines*. 4. bs. Adam & Charles Black, 1968.
- Kelly, J. N. D. *Jerome: His Life, Writings, and Controversies*. Harper & Row, 1975.
- Kelly, Joseph F. *The Ecumenical Councils of the Catholic Church: A History*. Paperback. Liturgical Press, 2009.
- King, Peter. *Western Monasticism: A History of the Monastic Movement in the Latin Church*. Kalamazoo, Mich, 1999.
- Klingshirn, William E. *Caesarius of Arles: The Making of a Christian Community in Late Antique Gaul*. Cambridge Studies in Medieval Life and Thought: Fourth Series. Cambridge University Press, 1994.
- Klingshirn, William E. "Caesarius's Monastery for Women in Arles and the Composition and Function of the 'Vita Caesarii'". *Revue Bénédictine* 100, sy 4 (1990): 441-81. <https://doi.org/10.1484/J.RB.4.01242>.
- Kramer, Rutger. "Monasticism, Reform, and Authority in the Carolingian Era". İçinde *The Cambridge History of Medieval Monasticism in the Latin West*, editör Alison I. Beach ve Isabelle Cochelin. Cambridge University Press, 2020. Cambridge Core. <https://doi.org/10.1017/9781107323742.022>.
- Lactantius. *De Mortibus Persecutorum*. Çeviren J. L. Creed. Clarendon Press, 1984.
- Laun, Ferdinand. "Die beiden Regeln des Basilius, ihre Echtheit und Entstehung". İçinde *Zeitschrift für Kirchengeschichte*, c. 44. Leopold Klotz Verlag, 1925.
- Lawless, George. *Augustine of Hippo and His Monastic Rule*. Clarendon Press; Oxford University Press, 1987.
- Layton, Bentley, David Brakke, ve John Collins. *The Gnostic Scriptures, Second Edition*. Yale University Press, 2021.
- Leandrus Hispaliensis Episcopus. "Regula". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 72. J.P. Migne, 1849.
- Leccisotti, Tommaso. *Monte Cassino*. Pubblicazioni Cassinesi, 1987.
- Leclercq, Jean. *The Love of Learning and The Desire for God: A Study of Monastic Culture*. 3rd edition. Fordham University Press, 1982.
- Leyser, Conrad. *Authority and Asceticism from Augustine to Gregory the Great*. 1st edition. Clarendon Press, 2000.

- Lieu, Samuel N. C. *Manichaeism in the Later Roman Empire and Medieval China : A Historical Survey*. With Internet Archive. Manchester University Press, 1985.
- Lieu, Samuel N. C. *Manichaeism in the Later Roman Empire and Medieval China: A Historical Survey*. Manchester University Press, 1985.
- Macarius Nitriensis. "Regula Ad Monachos". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 103. J.P. Migne, 1851.
- Macdonald, Allan John. *Episcopi Vagantes in Church History*. Society for Promoting Christian Knowledge, 1945.
- Mackenna, Stephen. *Plotinus The Enneads*. With Osmania University ve Digital Library Of India. Faber And Faber Limited., 1917.
- Maldonado, Pedro Castillo. *Chapter 11 Living a Christian Life: Isidore of Seville on Monasticism, Teaching, and Learning*. Brill, 2019. https://doi.org/10.1163/9789004415454_012.
- McKitterick, Rosamond. *The Frankish Church and the Carolingian Reforms, 789-895*. Royal Historical Society, 1977.
- Meer, Matthieu van der. *Glosae in Regula Sancti Benedicti Abbatis*. C. 282. Corpus Christianorum Continuatio Mediaevalis. Brepols, 1966.
- Melville, Gert. *The World of Medieval Monasticism: Its History and Forms of Life*. Liturgical Press, 2016.
- Metlake, George. *The Life and Writings of Saint Columban, 542?-615*. The Dolphin Press, 1914.
- Meyendorff, John. *Imperial Unity and Christian Divisions: The Church, 450-680 AD*. St. Vladimir's Seminary Press, 1989.
- MGH SS rer. Merov. 4. Impensis Bibliopolii Hahniani, 1902.
- Mitchell, Stephen. *Anatolia: The Rise of the Church*. C. 2. Anatolia: Land, Men, and Gods in Asia Minor. Clarendon press, 1993.
- Mommsen, Theodor, Paul Martin Meyer, Berlin [from old catalog Akademie der wissenschaften, ve Jacques Sirmond. *Theodosiani libri XVI cum Constitutionibus Sirmondianis et Leges novellae ad Theodosianum pertinentes; consilio et auctoritate Academiae litterarum regiae borussicae ediderunt Th.* With unknown library. Berolini, apud Weismannos, 1905.
- "Monastic Manuscript Project Home Page". Erişim 03 Ocak 2025. <http://www.earlymedievalmonasticism.org/>.

- Monastica 1: Donati Regula, Pseudo-Columbani Regula monialium (frg.)*. De Gruyter, 2015. <https://doi.org/10.1515/9783110335941>.
- Monroe Barnett, James. *The Diaconate: A Full and Equal Order*. Trinity Press International, 1994.
- Mother Maria Caritas McCarthy. *The Rule for Nuns of St. Caesarius of Arles: A Translation with a Critical Introduction*. John T. Zubal, Inc, 1985.
- “MS. Hatton 48 - Medieval Manuscripts”. Erişim 20 Mayıs 2025. https://medieval.bodleian.ox.ac.uk/catalog/manuscript_6072.
- Murphy, Francis Xavier. *Rufinus of Aquileia (345-411): His Life and Works*. Catholic University of America Press, 1945.
- Niederwimmer, Kurt. *The Didache: A Commentary*. With Internet Archive. Fortress Press, 1998.
- Norwich, John Julius. *Byzantium: The Early Centuries*. C. 1. Penguin Books, 1990.
- O’Callaghan, Joseph F. *A History of Medieval Spain*. Cornell University Press, 1983.
- O’Loughlin, Thomas, ve Society for Promoting Christian Knowledge (Great Britain). *The Didache: A Window On The Earliest Christians*. Lightning Source Inc.,Spck, 2011.
- OSB, Adalbert de Vogue. *Reading Saint Benedict: Reflections on the Rule*. Çeviren Colette Friedlander OCSO. Liturgical Press, 1994.
- OSB, Luke Eberle, çev. *The Rule of the Master*. Liturgical Press, 1977.
- Pacôme, Théodore le Tabennésiole, ve Jérôme. *Pachomiana latina: règle et épîtres de S. Pachome, épître de S. Théodore et “Liber” de S. Orsiesius, texte latin de S. Jérôme*. Editör Amand Boon. Bibliothèque de la “Revue d’Histoire ecclésiastique”. Revue d’histoire ecclésiastique, 1932. <http://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb32503290k>.
- Palamas, Saint Gregory. *The Triads*. Paulist Press, 1983.
- Palladius Helenopolitanus. “Apophthegmata Patrum”. İçinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne. J.P. Migne, 1858.
- Palladius Helenopolitanus. “Historia ad Lausum”. İçinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne, c. 34. J.P. Migne, 1860.
- Panzram, Sabine, ve Pablo Poveda Arias. *Bishops under Threat: Contexts and Episcopal Strategies in the Late Antique and Early Medieval West*. Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2023.

- Pelagio Diacono, ve Joanne Subdiacono. "Vitae Patrum". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 73. J.P. Migne, 1849.
- Penco, Gregorio. "Monasterium - Carcer". *Studia monastica*, 1966, 133-43.
- Percival, Henry R. *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church : Their Canons and Dogmatic Decrees, Together with the Canons of All the Local Synods Which Have Received Ecumenical Acceptance*. With University of Illinois Urbana-Champaign. New York: Oxford : Scribners, Parker, 1900.
- Perl, Carl Johann, ve Alan Kriegsman. "Augustine and Music: On the Occasion of the 1600th Anniversary of the Saint". *The Musical Quarterly* 41, sy 4 (1955): 496-510. JSTOR.
- Photius Constantinopolitanus. "Myriobiblon sive Bibliotheca". İçinde *Patrologia Graeca*, editör Jacques Paul Migne, c. 103. J.P. Migne, 1864.
- Ponticus, Evagrius, ve John Eudes Bamberger OCSO. *The Praktikos & Chapters on Prayer*. Gorgias Press, 2009.
- Poschmann, Bernhard. *Penance and the Anointing of the Sick*. Çeviren Francis Courtney. Herder and Herder, 1964.
- Procopius. *History of the Wars*. Çeviren H.B. Dewing. Harvard Univ. Press, 1914.
- R Amidon SJ, Philip, çev. *History of the Church by Rufinus of Aquileia*. Fathers of the Church Patristic Series 133. The Catholic University of America Press, 2017.
- Riche, Pierre, ve Richard E. Sullivan. *Education and Culture in the Barbarian West: 6th Through 8th Centuries*. First Edition. Çeviren John J. Contreni. University of South Carolina Press, 1976.
- Robertson, Duncan. *Lectio Divina: The Medieval Experience of Reading*. Liturgical Press, 2011.
- Rousseau, Philip. *Basil of Caesarea*. Transformation of the Classical Heritage; 20. University of California Press, 1998.
- Rousseau, Philip. *Pachomius: The Making of a Community in Fourth-Century Egypt*. University of California Press, 1999.
- Rufinus. *Tyrannius Rufinus, Historia monachorum sive de Vita Sanctorum Patrum (Editio critica)*. Editör Eva Schulz-Flügel. Patristische Texte und Studien; 34. De Gruyter, 1990.

- Ryan, Thomas. *Reclaiming the Body in Christian Spirituality*. Paulist Press, 2004.
- Sancti Paulus Et Stefanus Abbati. "Regula ad Monachos". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 66. J.P. Migne, 1847.
- Semmler, Josef. "Benedictus II: Una regula - Una consuetudo". İçinde *Benedictine Culture, 750-1050*. Leuven University Press, 1983.
- Seneca, Lucius Annaeus. *Ad Lucilium epistulae morales. With an English translation by Richard M. Gummere*. With Robarts - University of Toronto. London Heinemann, 1917.
- Serapio, Macarius, Paphnutius, Macharius. "Regula ad Monachos". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 103. J.P. Migne, 1844.
- Silvas, Anna. "Edessa To Cassino: The Passage Of Basil's Asketikon To The West". *Vigiliae Christianae* (Leiden, The Netherlands) 56, sy 3 (2002): 247-59. <https://doi.org/10.1163/157007202760235382>.
- Silvas, Anna M. *The Asketikon of St Basil the Great*. Oxford University Press, 2005.
- Sinkewicz, Robert E., çev. *Evagrius of Pontus: The Greek Ascetic Corpus (Oxford Early Christian Studies)*. Oxford University Press, 2006.
- SS Vigilius. "Regula orientalis". İçinde *Patrologia Latina*, editör Jacques Paul Migne, c. 103. J.P. Migne, 1864.
- Strabo. *Geographica*. Editör A Meineke. Teubner, 1877.
- Studzinski, Raymond. *Reading To Live: The Evolving Practice of Lectio Divina*. Illustrated edition. Liturgical Press, 2009.
- Talbot, C. H. *The Anglo-Saxon Missionaries in Germany. Being the Lives of SS. Willibrord, Boniface, Sturm, Leoba and Lebuin, Together with the Hodoeporicon of St. Willibald and a Selection from the Correspondence of St. Boniface*. First Edition. Sheed & Ward, 1954.
- Taşpınar, İsmail, ve Mustafa Furkan Dinleyici. "İlk Keşiş Papa Gregorius Magnus ve Piskoposluk Makamı Hakkındaki Görüşleri". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* sy 53 (2022): 457-80. <https://doi.org/10.17120/omuifd.1182587>.
- Temiztürk, Halil. "Etkileri ve Problemleriyle Hristiyanlıkta Çifte Manastırlar ve Günümüze Yansımaları". *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 6, sy 2 (2020): 1011-41. <https://doi.org/10.47424/tasavvur.797898>.

- The Council of Chalcedon (451M.S.). <https://www.papalencyclicals.net/councils/ecum04.htm>.
- The Reign of Charlemagne: Documents on Carolingian Government and Administration*. With Internet Archive. London: Edward Arnold, 1975.
- Tim Vivian, Kim Vivian, ve Jeffrey Burton Russel, çev. *The Life of the Jura Fathers: The Life and Rule of the Holy Fathers Romanus, Lupicinus, and Eugendus, Abbots of the Monasteries in the Jura Mountains*. Cistercian Publications, 1999.
- Veilleux, Armand, çev. *Pachomian Koinonia 1: The Life of Saint Pachomius*. Cistercian Publications. C. 1. Liturgical Press, 1980.
- Veilleux, Armand, çev. *Pachomian Koinonia: II, Pachomian Chronicles and Rules*. Annotated edition. C. 2. Liturgical Press, 1981.
- Venit, Marjorie S. "103 Alexandria". İçinde *The Oxford Handbook of Roman Egypt*, editör Christina Riggs. Oxford University Press, 2012. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199571451.013.0008>.
- Verheijen, Luc. *La règle de Saint Augustin*. Paris, Etudes augustiniennes, 1967.
- Vilanova, J. Evangelista M. *Regula Pauli et Stephani: edició crítica i comentari*. Abadía de Montserrat. In Abbatia Montisserrati, 1959.
- Villegas, Fernando. "La «Regula monasterii Tarnantensis» Texte, sources et datation". *Revue Bénédictine* 84, sy 1-2 (1974): 7-65. <https://doi.org/10.1484/J.RB.4.00782>.
- Vogüé, Adalbert de. *Les Règles des saints Pères, tome I Trois règles de Léons au Ve siècle*. C. 1. Editions du Cerf, 1982.
- Wallace-Hadrill, J. M. (John Michael). *The Frankish Church*. With Internet Archive. Oxford University Press, 1983.
- Ward, Benedicta, çev. *The Sayings of the Desert Fathers: The Alphabetical Collection*. Liturgical Press, 1975.
- Ward-Perkins, Bryan. *The Fall of Rome: And the End of Civilization*. Oxford University Press, USA, 2006.
- Werminghoff, Albert. *Concilia aevi karolini*. With Getty Research Institute. Hannoverae: Impensis Bibliopolii Hahniani, 1906.
- Williams, Watkin Wynn. *Monastic Studies*. Manchester University Press, 1938.
- Wormald, Patrick, ve Stephen Baxter. *Times of Bede: Studies in Early English Christian Society and its Historian*. Wiley-Blackwell, 2006.

- Yarbrough, Anne. "Christianization in the Fourth Century: The Example of Roman Women". *Church History* 45, sy 2 (1976): 149-65. Cambridge Core. <https://doi.org/10.2307/3163714>.
- Yeşil, Cüneyt, ve Canan Seyfeli. "Pachomius: Sistemli Kenobitik Yaşamın ve Hristiyan Manastır Geleneğinin Kurucusu". *Balıkesir İlahiyat Dergisi*, sy 17 (2023): 51-84.
- Yorke, Barbara. *Wessex in The Early Middle Ages*. Leicester University Press, 1995.
- Zelzer, K., ed. *Basili Regula a Rufino Latine Versa*. CSEL 86. Hoelder-Pichler-Tempsky, 1986.
- Zelzer, Michaela, ed. *Sancti Ambrosi opera, pars X. Epistulae et acta*. C. 82. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1982.
- Zumkeller, Adolar. *Augustine's Ideal of the Religious Life*. Fordham University Press, 1986.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1692

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Yayın | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 339

Kitap Adı : Bireysel Dindarlık ve Gençlik: Lise Öğrencilerinin Din Eğitimi Deneyimleri ve Din Eğitiminden Beklentileri

Book Title : Individual Religiosity and Youth: The Experiences of High School Students in Religious Education and Their Expectations

ISBN : 978-625-5536-52-5

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536525

Yazar | Author: Gülşen Sayın | orcid.org/0000-0002-9214-7573

Kurum | Institution: İnönü Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04ask240

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 204 (xiv + 190)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM2 - Din Eğitimi | Religious Instruction

BISAC: REL033000 - Din / Din Eğitimi | Religion / Education

THEMA: QRAM2 - Din Eğitimi | Religious instruction

LC Classification: BV1475 - Din Eğitimi - Gençler | Religious education of youth

DEWEY: 268 - Din Eğitimi | Religious education

WoS Category: Education & Educational Research | Eğitim ve Öğretim Araştırmaları

WoS Citation Topics Meso: 5.318 - Physics Education (en yakın eşleşme, eğitim teması açısından)

WoS Citation Topics Micro: 5.318.2105 - Physics Teachers (temsili olarak alınmıştır, konu eğitime yakınlığı dolayısıyla)

Scopus Subject Areas: 1202 - Eğitim | Education

Atf Bilgisi | Cite as: Sayın, Gülşen. *Bireysel Dindarlık ve Gençlik: Lise Öğrencilerinin Din Eğitimi Deneyimleri ve Din Eğitiminden Beklentileri*. Ankara: FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: + 90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Adler, Alfred. *İnsan Psikolojisi*. Çev. Aycan Özüpek. Ankara: Yason Yayınları, 2020.
- Adler, Alfred. *İnsan Tabiatını Tanıma*. Çev. Ayda Yörükkan. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 26th Ed., 2024.
- Ağçoban, Sıddık. 'İmam Hatip Liselerinde Okutulan Ders Kitaplarının Bireycilik ve Kolektivizm Açısından İncelenmesi'. *Talim* 2/1 (2018), 53–83. <https://doi.org/10.12738/talim.2018.1.0104>
- Ağçoban, Sıddık. *Üniversite Gençliğinde Dini Bireyselleşme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimsel Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2020.
- Akgül, Mehmet. "Dijitalleşme ve Din". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 17/2 (2017), 191-207.
- Alpaydın, Yusuf - Güvendi, M.Fatih. 'Gençlerin Dünyasında Eğitimin Etkisi ve Değeri'. *Türkiye'nin gençleri: İleri Analizler*. ed. Ahmet Özdiñ. 177–201. İstanbul: TGSP Yayınları, 2020.
- Altaş, Nurullah. *Gençlik Döneminde Din Olgusu ve Liselerde Din Öğretimi*. Ankara: Nobel, 2004.
- Arslan, Mustafa. *Din Sosyolojisi Yazıları*. İstanbul: Fidan Kitap, 1. bs, 2021.
- Aydın, M. Şevki. *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*. İstanbul: Dem Yayınları, 2. bs., 2005.
- Bakırcıoğlu, Rasim. 'Bireyselleşme'. *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. 422. Ankara: Anı Yayıncılık, 2016.
- Bakırcıoğlu, Rasim. 'Bireysel Psikoloji'. *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. 422. Ankara: Anı Yayıncılık, 2016.
- Bandura, Albert. *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall, 1977.
- Bauman, Zygmunt. *Bireyselleşmiş Toplum*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2. bs., 2011.
- Best, Steven et al. *Postmodern Teori: Eleştirel Soruşturmalar*. Çev. Mehmet Küçük. İstanbul: Ayrıntı, 2. bs., 2011.
- Bilici, Mücahit. 'Küreselleşme ve Postmodernizmin İslamcılık Üzerindeki Etkileri'. *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce* 6. Vol. 6. İstanbul: İletişim, 2011.

- Bilici, Muhammed Veysel. 'Siyasal Kimlikler, Din ve Değerler'. *Türkiye'nin Gençleri: İleri Analizler*. ed. Ahmet Özdiñç. İstanbul: TGSP Yayınları, 2020.
- Bourdieu, Pierre. *Akademik Aklın Eleştirisi: Pascalcı Düşünme Çabaları*. Çev. P. Burcu Yalım. İstanbul: Metis Yayınları, 2016.
- Bovet, Pierre. 'Pedagogie Religieuse et Éducation Fonctionnelle'. *Revue de Théologie et de Philosophie* 30/124 (1942), 195–206. <https://www.jstor.org/stable/44350240>
- Boyatzis, Chris J. 'Spiritual Development During Childhood and Adolescence'. *The Oxford Handbook of Psychology and Spirituality*. ed. Lisa J. Miller. 100–124. Oxford University Press, 2nd Ed., 2024. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190905538.013.5>
- Breton, Denis. *Le Développement Spirituel En Éducation: Actes du Colloque Tenu À Québec, 11 Et 12 Novembre 2003*. Québec: Comité sur les affaires religieuses, Ministère de l'éducation, 2004.
- Briançon, Muriel et al. 'Éducation(s) Et Spiritualité(s): Un Entrelacs À Tisser'. *Éducation et Socialisation* 56 (2020). <https://doi.org/10.4000/edso.11986>
- Bronfenbrenner, Urie. 'Ecological Models of Human Development'. *International Encyclopedia of Education*. ed. T. Husen - N. Postlethwaite. 3/1643–1647. Oxford: Elsevier Science, 1994.
- Büyükbara, Mehmet Ali. *Çağdaş İslami Akımlar*, 2015.
- Campbell, Heidi - Ruth Tsuria (eds). *Digital Religion: Understanding Religious Practice in Digital Media*. Lanham: Lexington Books/Fortress Academic, 2021.
- Campiche, Roland. 'Individualisation du Croire et Recomposition de La Religion'. *Archives de sciences sociales des religions* 81/1 (1993), 117–131. <https://doi.org/10.3406/assr.1993.1638>
- Can, Burhanettin et al. *Türkiye'de Gençlik Gençliğin Özellikleri, Sorunları, Kimlikleri ve Beklentileri*. İstanbul: SEKAM, 2013.
- Cengiz, Kurtuluş vd. *Türkiye'de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki Vb*. İstanbul: İletişim, 1. baskı., 2021.
- Cevizci, Ahmet. *Eğitim Felsefesi*. İstanbul: Say yayınları, 4. bs., 2016.
- Cevizci, Ahmet. *Eğitim Sözlüğü*. İstanbul: Say, 2010.

- Creswell, John W. Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. Çev. Selçuk Beşir Demir Mesut Büttün. Ankara: Siyasal Kitabevi, 4. Basım, 2018.
- Del Castillo, Fides - Sarmiento, Philip Joseph. 'A Systematic Review on Spiritual Modeling: Opportunities and Challenges in Religious Education'. *International Journal of Christianity & Education* 26/1 (March 2022), 6–17. <https://doi.org/10.1177/205699712111038968>
- Durkheim, Émile. *Eğitim ve Sosyoloji*. Çev. Pelin Ergenekon. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2nd Ed., 2020.
- Ergin, Hatice - Serhat Armağan Yıldız (eds). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 7.bs., 2016.
- Erikson, Erik H. *Identity Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton & Company, 1968.
- Filliot, Philippe. 'L'éducation Spirituelle Ou L'autre De La Pédagogie ?' *Éducation et Socialisation* 56 (2020). <https://doi.org/10.4000/edso.11952>
- Flémal, Simon. 'Pour Un Processus D'individuation Délirante Dans La Psychose'. *Cliniques Méditerranéennes* 1/83 (2011), 217–233.
- Frankl, Viktor E. *İnsanın Anlam Arayışı*. Çev. Selçuk Budak. İstanbul: Okuyan Us, 43. Auflage., 2018.
- Furat, Ayşe Zişan. "Medya ve Din: Din Eğitimi Açısından Yeni Bir İmkan Alanı mı Tehdit mi?" Dijitalleşen Din (Medya ve Din 2). ed. Nihal
- Kocabay Sener - Mete ? Çamdereli. 325-364. İstanbul, 2014.
- Gauchet, Marcel. 'L'enfant Imaginaire.' *Le Débat* n° 183/1 (12 January 2015), 158–166. <https://doi.org/10.3917/deba.183.0158>
- Gauchet, Marcel. 'Les Ressorts Du Fondamentalisme Islamique': *Le Débat* n° 185/3 (29 May 2015), 63–81. <https://doi.org/10.3917/deba.185.0063>
- Gençlik Araştırması Türkiye - Kararlı Demokratlar Mı Yoksa Coşkulu Milliyetçiler Mi?: Yol Ayrımında Türkiye Gençliği. Friedrich-Ebert-Stiftung, 2024.
- Giddens, Anthony. *Modernite ve Bireysel-Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum*. Çev. Ümit Tatlıcan. İstanbul: Say, 2010.
- Giroux, Henry. *Eğitimde Kuram ve Direniş*. Çev. Senem Demiralp. Ankara: Dost Kitabevi, 2014.

- Gökmen, Rabia - Altaş, Nurullah. 'Lise Öğrencilerinin Dini Tutum ve Davranışlarını Etkileyen Faktörler'. *Talim*, 6. <https://doi.org/10.37344/talim.2022.28>
- Güneş, Nurhayat. "Kamusal Pedagoji Olarak Transit". *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* 10 (15 Ağustos 2021), 127-141.
- Hardy, Sam A. et al. 'Processes of Religious and Spiritual Influence in Adolescence: A Systematic Review of 30 Years of Research'. *Journal of Research on Adolescence* 29/2 (June 2019), 254-275. <https://doi.org/10.1111/jora.12486>
- Ibn Haldun. *Mukaddime*. Çev. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018.
- İstatistiklerle Gençlik. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 17 May 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Genclik-2023-53677#:~:text=TÜİK%20Kurumsal&text=Adrese%20Dayalı%20Nüfus%20Kayıt%20Sistemi,15%2C1'ini%20>
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem - Cemalcılar, Zeynep. *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş*. ed. Veli Karaöz. İstanbul: Evrim, 16. bs., 2014.
- Kant, Immanuel. *Eğitim Üzerine: Ruhun Eğitimi, Ahlaki Eğitim, Pratik Eğitim*. Çev. Ahmet Aydoğan. İstanbul: Say Yayınları, 4. bs., 2016.
- Kara, İsmail. *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslâm*. 1. İstanbul: Dergâh Yayınları, 5. bs., 2012.
- Kaymakcan, Recep. *Gençlerin Dine Bakışı ve Okullarda Din-Değerler Öğretimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 1. bs., 2021.
- King, Pamela Ebstye et al. 'Religion, Spirituality, and Youth Thriving: Investigating the Roles of the Developing Mind and Meaning-Making'. *Handbook of Positive Psychology, Religion, and Spirituality*. ed. Edward B. Davis et al. 263-277. Cham: Springer International Publishing, 2023. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10274-5_17
- Kjelling, Anne Grethe - Markeng, Synnøve. "'Because I Have Knowledge": Young Muslims' Experiences of Moving Between the Mosque and the Public School'. *British Journal of Religious Education*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/01416200.2025.2524035>
- Köylü, Mustafa - Oruç, Cemil. *Gençlik Dönemi Din Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2023.

- Lancaster, Lynne C. et al. *The M-Factor: How the Millennial Generation Is Rocking the Workplace*. Old Saybrook, Conn.: Tantor Media, Unabridged., 2010.
- Lansford, Jennifer E. - Prerna Banati (eds). *Handbook of Adolescent Development Research and Its Impact on Global Policy*. Oxford ; New York: Oxford University Press, 2018.
- Maslow, Abraham. İnsan Olmanın Psikolojisi. İstanbul: Kuraldışı Yayınları, 2001.
- Mehmedoğlu, Ali Ulvi - Aygün, Adem. “James W. Fowler ve İnanç Geleşim Teorisi”. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 6/1 (2006), 117-139.
- Meydan, Hasan. ‘Eğitimin Sosyolojik Temelleri Bağlamında Postmodern İklim ve Din Eğitimi’. *Diyanet İlmi Dergi* 58/4 (2022), 1379–1402.
- Mezirow, Jack. *Transformative Dimensions of Adult Learning*. San Francisco, Calif: Jossey-Bass [u.a.], 1. ed., 1991.
- Nişancı, Zübeyir - Özdiñç, Ahmet. *Türkiye’nin Gençleri 2: İleri Analizler*. İstanbul: Uluslararası Tüm Gençlik ve Spor Kulübü Derneğı, 2020.
- Ocakoglu, Ömer Faruk. ‘Din ve Maneviyat Arasında Türkiye’de Genç Nüfus Dindarlığı’. *Türkiye’nin gençleri: ileri analizler*. ed. Ahmet Özdiñç. 135–170. İstanbul: TGSP Yayınları, 2020.
- O’Malley, Michael P. vd. “Public Pedagogy Theories, Methodologies and Ethics”. Oxford Research Encyclopedia of Education. Ed. Michael P. O’Malley vd. Oxford University Press, 2020. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.1131>
- Oman, Doug et al. ‘How Does One Become Spiritual? The Spiritual Modeling Inventory of Life Environments (SMILE)’. *Mental Health, Religion & Culture* 12/5 (July 2009), 427–456. <https://doi.org/10.1080/13674670902758257>
- Oman, Doug - Thoresen, Carl E. ‘INVITED ESSAY: “Spiritual Modeling: A Key to Spiritual and Religious Growth?”’ *International Journal for the Psychology of Religion* 13/3 (July 2009), 149–165. https://doi.org/10.1207/S15327582IJPR1303_01
- Oruç, Cemil. “Eğitimde Dini Okuryazarlık”. *Eğitimde Okuryazarlık Bece- rileri-* III, Ed. Erol Koçoğlu. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2021.

DOI 10.14527/9786257582018

- Örnek, Cangül. *1950'li Yıllarda ABD ile Buluşma: Anti- Komünizm, Modernleşmecilik ve Maneviyatçılık*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı, Doktora Tezi, 2010.
- Özen, Gökçen Çatlı - Alev Duran (eds). *Z Kuşağı: Teorik ve Uygulamalı Bir Araştırma*. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2021.
- Özlem, Doğan. *Persona*. ed. Kaan Özkan. İstanbul: Notos Kitap, 1. bs : Ekim 2014., 2014.
- Pakdemirli, M. Nur. *Genç Dindarlığı ve Din Eğitimi*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2015.
- Pargament, Kenneth I. - Zinnbauer, Brian J. "Religiousness and Spirituality". *Handbook of The Psychology of Religion and Spirituality*. ed. Raymond F. Paloutzian - Crystal L. Park. 21-42. New York: Guilford Press, 2005.
- Patton, Micheal Quinn. *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. ev. Mesut Bütün Selçuk Beşir Demir. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2. Bs., 2018.
- Punch, Keith F. *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Çev. H. Bader Arslan Dursun Bayrak. Siyasal Kitabevi, 2. Bs., 2011.
- Rahman, Fazlur. *Ana Konularıyla Kur'an*. Çev. Alparslan Açıkgenç. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2011.
- Roelens, Camille. 'Individualisme, Religion, Spiritualité Avec Marcel Gauchet :Quels Enjeux et Quels Possibles Pour L'éducation ?' *Éducation et Socialisation* 56 (2020). <https://doi.org/10.4000/edso.11862>
- Rysakova, Polina. 'Eleştirel Pedagoji: Toplumsal Yeniden Üretim Mekanizması Olarak Eğitim'. trans. Nurcan Korkmaz. *Eleştirel eğitim seçkisi*. ed. Nevzat Samet Baykal et al. 1-8. Ankara: Pegem Akademi, 2014.
- Santrock, John W. *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*. Ev. Melike Sayıl-Zehra Uçanok. Ed. Yüksel Galip. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2015.

- Sawyer, Susan M et al. 'The Age of Adolescence'. *The Lancet Child & Adolescent Health* 2/3 (March 2018), 223–228. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(18\)30022-1](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(18)30022-1)
- Sayar, Kemal - Dinç, Mehmet. *Psikolojiye Giriş*. İstanbul: DEM Yayınları, 12. bs., 2023.
- Sayın, Gülşen. *Din Eğitiminde Teori ve Pratik - Dinî Bilgi Anlayışları ve Öğretim Uygulamaları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2024.
- Sayın, Gülşen. 'Din Öğretimi Süreçlerinde Kitle İletişim Araçlarının Dini Bilgi Kaynağı Olma Durumuna İlişkin Öğretmen Görüşleri'. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi* 7/1 (27 June 2024), 87–102. <https://doi.org/10.47951/mediad.1451602>
- Sayın, Gülşen. *Türkiye’de Laiklik Anlayışı ve Din Eğitimi Uygulamalarına Yansıması (1982-2013)*. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Sayın, Gülşen. "Türkiye’de Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Alanının Gelişimi ve Yükseköğretimdeki Yeri". *İslam ve Yorum VII, Din ve Hayat*. Ed. İbrahim Aşlamacı vd. 1/221-233. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2023.
- Schlegel, Jean Louis. 'Individualisme et religion dans la Société Contemporaine'. *Religieux en Occident: Pensée des déplacements*. ed. Jean-Louis Schlegel. 13–26. S.l.: Presses de l'Université Saint-Louis, 1988.
- Su, Mehmet. 'A Qualitative Study on Adolescent Religious Experiences'. *İnönü University International Journal of Social Sciences (INIJOSS)*. <https://doi.org/10.54282/inijoss.1452853>
- Taşkın, Osman. *Öğrencilere Göre Dini ve Ahlaki Bir Model Olarak Öğretmen*. Ankara: Nobel Bilimsel Eserler, 2020.
- Tosun, Cemal. *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 7. Basım, 2012.
- Tosun, Cemal. *Din ve Kimlik: Almanya’da Camilerde Bir Alan Araştırması*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 5. bs., 2010.
- Türkiye Gençlik Araştırması - 2021. Ankara: Konrad Adenauer Stiftung, February 2022.

- Twenge, Jean M. - Öztürk, Esra. 'Ben' Nesli: *Bugünün Gençleri Niçin Bu Kadar Özgüvenli ve İddialı Fakat Bir O Kadar Da Depresif ve Kaygılı*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 1.bs., 2009.
- Ukray, Murat. *Jung Psikolojisi: Tüm Çalışmaları & Freud'la Karşılaştırma*. ed. Taşkın. Köksal. Ankara: Yason Yayınları, 1. bs: Mart 2015., 2015.
- Usta, Sadık. 'Lise Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinden Beklentileri'. *Social Sciences Studies Journal* 114/114 (2023), 7771-7783. <https://doi.org/10.29228/sss.70309>
- Vygotskij, Lev Semenoviç. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge (Mass.) London: Harvard University Press, 1978.
- Weber, Max. *Din Sosyolojisi*. ed. Epraim Fischhoff. Çev. Latif Boyacı. İstanbul: Yarıncılık, 1. bs., 2012.
- West, Key. 'Believing Without Belonging: Just How Secular Is Europe?' *Pew Research Center*. Accessed 5 September 2025. <https://www.pewresearch.org/religion/2005/12/05/believing-without-belonging-just-how-secular-is-europe/>
- Wright, Anna W. et al. 'Patterns of Spiritual Connectedness During Adolescence: Links to Coping and Adjustment in Low-Income Urban Youth'. *Journal of Youth and Adolescence* 47/12 (December 2018), 2608-2624. <https://doi.org/10.1007/s10964-018-0886-6>
- Yalvaç Arici, Handan - Arican, Sümeyra. 'Sosyal Medyanın Etkilerine Yönelik Manevi Danışmanlık Eğitimi İhtiyaç Analizi'. *Kilis 7 Araştırma Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. <https://doi.org/10.46353/k7auifd.1097067>
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 8. Basım, 2011.
- 'Cumhuriyetin 100. Yılı: Eğitimde Geleceğe Bakış Raporu'. MEB, 2025. <https://www.meb.gov.tr/cumhuriyetin-100-yili-egitimde-gelecege-bakis-raporu-yayimlandi/haber/32223/tr>
- Türkiye'de Dini Hayat Araştırması*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1697

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Yayın | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 340

Kitap Adı : Nusayrilikte Enkarnasyon İnancı

Book Title : The Doctrine of Incarnation in Nusayrism

ISBN : 978-625-5536-53-2

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536532

Yazar | Author: Hatice Arslan | orcid.org/0000-0002-0517-8495

Kurum | Institution: Balıkesir Üniversitesi

ROR ID: ror.org/02tv7db43

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 178 (xii + 166)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM2 - İslami mezhepler | Islam: branches & sects

BISAC: REL037050 - İslam / Şii | Religion / Islam / Shi'a

THEMA: QRAM2 - İslam mezhepleri | Islam: branches & sects

LC Classification: BP193.5.I5 - Nusayrilik ve İslami mezhepler | Shi'ah Islam, including sects like Nusayrism

DEWEY: 297.820 - Nusayrilik ve Şii Mezhepler | Shiite Islam

WoS Category: Religion | Din

WoS Citation Topics Meso: 6.1 - Dinler ve İnançlar | Religions and Belief Systems

WoS Citation Topics Micro: 6.1.12 - Ezoterik İslam, Mezhepler ve İlahiyat | Esoteric Islam, Sects, and Theology

Scopus Subject Areas: 1202 - Din ve Teoloji | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Arslan, Hatice. *Nusayrilikte Enkarnasyon İnancı*. Ankara: FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

BİBLİYOGRAFYA

- Abisaad, Rula Jurdi: *Converting Persia: Religion and Power in The Safavid Empire*, London, Tauris & CoLtd., 2004.
- Abu'l-Farac, Gregory: *Abu'l Farac Tarihi*, Çev. Ömer Rıza Doğrul, C.I, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1945.
- Abu'l-Farac, Gregory: *Abu'l Farac Tarihi*, Çev. Ömer Rıza Doğrul, C.II, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1950.
- el-Adeni, Süleyman: *Kitâbü'l-Bâkûrati's-Süleymaniyye fî keşfi esrârî'd-Diyâneti'n-Nusayriyye*, yy, ty.
- Albayrak, Kadir: "Nesturilik", *TDV*, C.XXXIII, 2007, s. 15-17.
- Alıcı, Mehmet: *Kadîm İran'da Din: Monoteizm'den Düalizm'e Mecusi Tanrı Anlayışı*, İstanbul, Çalış Ofset, 2012.
- Ali, Hamza b.: "er-Risâletü'l-Damîğa li'l-Fâsık: er-Redd 'alâ'n-Nusayrî la'anehu'l-Mevlâ fî külli kevr ve'd-devr", *Rasâilü'l-hikme: Livre Saint des Druzes*, Beyrut, Dâr li Ecli'l-Ma'rife, 1986, s. 163-174
- Ali, Muhammed Kürd: *Hutatu's-Şam*, C.VI, Dimaşk, Matbaâtü't-Türkî, 1953.
- Alkan, Necati: "Fighting for the Nusayrî Soul: State, Protestant Missionaries and the 'Alawis in the Late Ottoman Empire", *DieWelt des Islams*, Vol.LII, 2012, pp. 23-50.
- Avcu, Ali: "Karmatilerin Doğuşu ve Gelişim Süreci", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı*, Doktora Tezi, 2009,
- Ayoub, Mahmoud: *Redemptive Suffering in Islâm: A Study of the Devotional Aspects of 'Âshûrâ' in Twelver Shi'ism*, Paris, New York, Mouton Publishers, 1978.
- el-Bağdadi, Ebu Mansur Abdülkahir b. Tahir: *el-Fark beyne'l-Fırak ve Beyânü'l-Fırakati'n-Naciye minhum*, Thk. Muhammed Muhyiddin Abdülhamid, Kahire, Darü't-Türâs, ty.
- Bar-Asher, Meir M.: *Scripture and Exegesis in Early Imami Shiism*, Leiden, Magnes Press, 1999.
- Bar-Asher, Meir M.: "The Iranian Component of the Nusayri Religion", *Iran*, Vol.XLI, 2003, pp. 217-227.
- Bar-Asher, Meir M.: "Nosayris", *EIR*, (Çevrimiçi)
<http://www.iranicaonline.org/articles/nosayris> 20 Mayıs 2012.
- Bar-Asher, Meir M., Aryeh Kofsky: "The Nuşayri Doctrine of 'Ali's Divinity and the Nuşayri Trinity According to an Unpublished Treatise from the 7th/13th Century", *Der Islam*, Vol.LXXII, 1995, pp. 258-292.
- Bar-Asher, Meir M., Aryeh Kofsky: "A Tenth Century Nusayri Treatise on the Duty to Know the Mystery of Divinity", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, Vol.LVIII, 1995, pp. 243-250.

- Bar-Asher, Meir M., Aryeh Kofsky: *Kitâb al-Ma'ârif by Abû Sa'îd Maymûn b. Qâsim Al-Tabarânî: Critical Edition with an Introduction*, Leuven, Peeters, 2012.
- Bar-Asher, Meir M., Aryeh Kofsky: *The Nusayrî-'Alawî Religion: An Enquiry into its Theology and Liturgy*, Leiden, Brill, 2002.
- Bar-Asher, Meir M., Aryeh Kofsky: "Dogma and ritual in Kitâb al-Ma'ârif by the Nusayri Theologian Abû Sa'îd Maymûn ibn al-Qâsim al-Ṭabarânî (d. 426/1034-35)", *Arabica*, Vol.LII, 2005, pp. 43-65.
- Bedevî, Abdurrahman: *Mezâhibu'l-İslâmiyyîn*, C.II, Beyrut, Dâru'l-ilm li'l-Melâyîn, 1973.
- Benli, Yusuf: "Hicrî II. Asırda Kûfe Merkezli Şii Nitelikli Gulât Hareketler", *Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı*, Doktora Tezi, Şanlıurfa, 1999.
- Beşe, Ahmet: "İngiliz ve Amerikan Kayıtlarında Nusayriler", *Türk Kültürü Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, C.LIV, 2010, s. 159-182
- Bilgili, Ali Sinan, Selahattin Tozlu vd (Ed.): *Osmanlı Arşiv Belgelerinde Nusayriler ve Nusayrilik (1745-1920)*, Ankara, Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, 2010.
- Boyce, M.: "Iranian Festivals", *The Cambridge History of Iran: The Seleucid Parthian and Sasanian Periods*, Ed. Ehsan Yarshater, Vol.III (2), Cambridge, Cambridge University Press, 1986, pp. 792-815.
- Bulut, Faik: "Nusayriler: Bin Yemin", *Atlas*, S. 100, Temmuz 2001, s. 87-104.
- Bulut, Halil İ.: "Tarih, inanç, Kültür ve Dini Ritüelleriyle Nusayrilik", *Ortaadoğu Yılığ*, 2011, s. 579-614.
- Büyükkara, Mehmet Ali: *İmamîyye Şiası'na Göre Önemli Tarih, Gün ve Geceler*, Çanakkale, Aslı Ofset, 1999.
- el-Câbirî, Muhammed Âbid: *Arap-İslam Aklının Oluşumu*, Çev. İbrahim Akbaba, İstanbul, Kitabevi, 2001.
- el-Cillî, Muhammed b. Ali: "Kitâbü'l-Hâvî ", *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.II, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 157-217.
- el-Cillî, Muhammed b. Ali: "Kitâbü Bâtîni's-Salât", *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.II, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 219-272.
- el-Cillî, Muhammed b. Ali: "Risâletü'l-Beyân", *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.II, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 273-285.
- el-Cillî, Muhammed b. Ali: "er-Risâletü'l-Mesihîyye", *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.II, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 287-302.
- el-Cillî, Muhammed b. Ali: , "er-Risâletü'n-Nu'maniyye", *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.II, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 303-308.
- el-Cillî, Muhammed b. Ali: , "Risâletü'l-Fatk ve'r-Ratk", *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.II, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 309-319.

- el-Cillî, Muhammed b. Ali: “Risâletü'l-İndiyye”, *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.II, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 321-333.
- el-Cillî, Muhammed b. Ali: “Risâletü'l-Hurûf”, *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.II, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 335-341.
- el-Cillî, Muhammed b. Ali: “Vasîyyetü'l-Cillî”, *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.III, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 41-44.
- el-Cisri, Ali ibn İsa: “Risâletü't-Tevhîd”, *Ms. Paris Bibliothéque Nationale Arabe*, No: 1450, vrk. 42a-48b.
- Corbin, Henry: *Cyclical Time and Ismaili Gnosis*, London, Islamic Texts and Contexts, 1983.
- Craig, William Lane: “The Coherence of the Incarnation”, *AÜİFD*, Vol.I, No:2, 2009, pp. 187-199.
- el-Cu'fî, Mufaddal b. Ömer: “Kitâbü'l-Üsûs”, *Ms. Paris Bibliothéque Nationale Arabe*, No: 1449, vrk. 1a-79b.
- el-Cu'fî, Mufaddal b. Ömer: “Risâletü'l-Mufaddaliyye”, *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.VI, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 9-18.
- el-Cünbülânî, Ebu Muhammed Abdullah el-Cennân: “İzâhü'l-Misbâhi'd-Dâlli 'alâ Sebîli'n-Necâh”, *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.I, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 236-299.
- Daftary, Farhad: *The Isma'îlîs: Their History and Doktrines*, 2. bs, Cambridge, Cambridge University Press, 2007.
- Daftary, Farhad: *Ismailis in Medieval Muslim Society*, London, I.B. Tauris & Co Ltd., 2005.
- Demirci, Kürşat: “Hulul”, *TDV*, C.XVIII, 1998, s. 340-341.
- Dönmez, İbrahim Kâfi: “Müt'a”, *TDV*, C.XXXII, 2006, s. 174-180.
- Dussaud, Rene: *Histoire et Religion des Nosairîs*, Paris, Libraire Émile Bouillon, 1900.
- Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa: *Silsilâtü't-Türâsi'l-'Aleviyye: Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, 6 c., Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006.
- Ebu Zehra, Muhammed: *İslamda İtikadi-Siyasi ve Fikhi Mezhepler Tarihi*, Çev. Sıbğatullah Kaya, İstanbul, Şura Yayınları, 1993.
- Eliade, Mircea: *Dinler Tarihine Giriş*, Çev. Lale Arslan, İstanbul, Kabcacı Yayınevi, 2003.
- Eliash, Von Joseph: “On the Genesis and Development of the Twelver-Shi'i Three-tenet Shahâdah”, *Der Islam*, Vol.XLVII, 1971, pp. 265-272.
- Erdem, Sargon: “Bayram”, *TDV*, C.V, 1992, s. 257-259.
- Eskiocak, Nasreddin: *Yaratıcının Azameti ve Kur'an'daki Reankarnasyon*, genişletilmiş 2. bs., İstanbul, Can Yayınları, 1998.
- Eskiocak, Nasreddin: *Gerçek İnsanlık ve Din*, 2. bs., İstanbul, Can Yayınları, 2006.
- Eskiocak, Nasreddin: *İlk Alevi Kimdir?* 7. bs., İstanbul, Can Yayınları, 2014.

- el-Eş'arî, Ebu'l-Hasan Ali b. İsmail: *Makâlâtü'l-İslâmiyyîn ve İhtilâfî'l-Musallîn*, Thk. Helmut Ritter, C.I, İstanbul, Matbaatü'd-devle, 1929.
- Fahri, Macit: *İslam Felsefesi Tarihi*, Çev. Kasım Turhan, 6. bs., İstanbul, Şato, 2004.
- Fayda, Mustafa: "Hz. Muhammed'in Necranlı Hristiyanlarla Görüşmesi ve Mübâhele", *AÜİFD*, C.II, 1975, s. 143-149.
- Fayda, Mustafa: "Mübâhele", *TDV*, C.XXXI, 2006, s. 425.
- Fayda, Mustafa: "Ömer", *TDV*, C.XXXIV, 2007, s. 44-51.
- Fiğlalı, Ethem Ruhi: "Gadîr-i Hum", *TDV*, C.XIII, 1996, s. 279-280.
- el-Fil, Sehir Muhammed Ali: *en-Nusayriyye*, Kahire, Dârul-Menâr, 1990.
- Firro, Kais M.: "The Alawis in Modern Syria: From Nuşayriya to Islam via 'Alawiya", *Der Islam*, Vol.LXXXII, No:1, 2005, pp. 1-31.
- Friedman, Yaron: "al-Husayn ibn Hamdân al-Khasîbî: A Historical Biography of the Founder of the Nusayrî-'Alawite Sect", *Studia Islamica*, 2001, pp. 91-112.
- Friedman, Yaron: "İbn Taymiyya's Fatâwâ against the Nuşayrî-'Alawî Sect", *Der Islam*, Vol.LXXXII, No:2, 2005, pp. 349-363.
- Friedman, Yaron: *The Nuşayrî-'Alawîs: An Introduction to the Religion, History and Identity of the Leading Minority in Syria*, Leiden, Boston, Brill, 2010.
- Friedman, Yaron: "Mohammad b. Nosayr", *EIR*, (Çevrimiçi)
<http://www.iranicaonline.org/articles/mohammad-nosayr> 25Mayıs 2011.
- Friedman, Yaron: "Kasibi", *EIR*, (Çevrimiçi)
<http://www.iranicaonline.org/articles/kasibi> 20 Temmuz 2014.
- Gölcük, Şerafettin: "Beyân b. Sem'ân", *TDV*, C.VI, 1992, s. 28-29.
- Guyard, M. S.: "Le Fetwa d'Ibn Taymiyyah sur les Nosairis", *Journal Asiatique*, Vol.XVIII, 1871, pp. 158-198.
- Gündüz, Şinasi: "Gnostik Mitolojide Düşüş Motifi ve Demiurg Düşüncesi", *OMÜİFD*, C.IX, Samsun, 1997, s. 121-165.
- Gündüz, Şinasi: *Sâbüler: Son Gnostikler*, Ankara, Vadi, 1999.
- Gündüz, Şinasi: "Kadim Ortadoğu'dan Orta Asya'ya Nevruz", *Bilig*, C.XII, 2000, s. 1-14.
- Gündüz, Şinasi: "Nevruz", *TDV*, C.XXXIII, 2007, s. 60-61.
- Cemil Hakyemez, "Gaybet İnancı ve Şiilikteki Yeri", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri (İslâm Mezhepleri Tarihi) Anabilim Dalı*, Doktora Tezi, Ankara, 2006.
- Halm, Heinz: "Nusayriyya", *EI*, C.VIII, 1995, p. 145-148.
- Halm, Heinz: *el-Ğunûsiyyetü fi'l-İslâm*, Arapçaya Çev. Raid el-Bâş, Köln, Menşurâtü'l-Cemel, 2003.
- Halm, Heinz: "Das Buch der Schatten: Die Mufaḍḍal-Tradition der Gulât und die Ursprünge des Nusairierts", *Der Islam*, C.LV, 1977, s. 219-266.
- Hamidullah, Muhammed: *İslâm Peygamberi*, Çev. Mehmet Yazgan, İstanbul, Beyan, 2011.

- Harman, Ömer Faruk: “İsâ”, *TDV*, C.XXII, 2000, s. 465-472.
- el-Hasîbî, Ebu Abdullah Hüseyin b. Hamdan: *el-Hidayetü'l-Kübrâ*, Beyrut, Lübnan, Müessesetü'l-Belâğ, 1991.
- el-Hasîbî, Ebu Abdullah Hüseyin b. Hamdan: *Dîvânü'l-Hasîbî*, Thk. S. Habîb, Beyrut, Lübnan, Müessesetü'l-A'lemî'l-Matbu'ât, 2001.
- el-Hasîbî, Ebu Abdullah Hüseyin b. Hamdan: “er-Risâletü'r-Rastbâşiyye”, *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.II, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 16-82.
- el-Hasîbî, Ebu Abdullah Hüseyin b. Hamdan: “Fıkhu'r-Risâleti'r-Rastbâşiyye”, *Rasâilü'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.II, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 83-156.
- Hodgson, Marshall G. S.: “How did the Early Shi'a become Sectarian?”, *JAOS*, Vol.LXXV, No:1, 1955, pp. 1-13.
- Işık, Harun: “Kitabu Ta'limi Diyaneti'n-Nusayriyye Işığında Nusayri Teolojisi”, *Bilimname*, C.XXIV, No: 1, s. 31-56.
- İbn Battûta, *Büyük Dünya Seyahatnamesi*, sadeleştiren, Ali Murat Güven, İstanbul, Yeni Şafak Gazetesi, t.y.
- İbn Hazm, Ebu Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Saîd ez-Zahirî: *el-Fasl fî'l-Mîlel ve'l-Ehva ve'n-Nihal*, C.IV, Kahire, Matbaatü't-Temedün, 1321.
- Jacobi, Hermann: “Incarnation (Indian)”, *ERE*, Vol.VII, Ed. James Hastings, Edinburgh, T. & T. Clark, pp. 193-197.
- Jafri, S. Husain M: *Origins and Early Development of Shi'a İslâm*, London, Longman, 1979.
- Kaya, Mahmut: “Sudûr”, *TDV*, C.XXXVII, 2009, s. 467-468.
- el-Kazvînî, Zekerîyya: *'Acâibu'l-Mahlûkât ve 'Garâibu'l-Mevcûdât*, Beyrut, Dâru'l-Âfâki'l-Cedîde, 1981.
- “Kitâbü'l-Mecmû”, *el-Bâkîratü's-Süleymâniyye* içinde, Süleyman el-Adeni, s. 7-34.
- “Kitabu Ta'limi Diyaneti'n-Nusayriyye”, *Ms. Paris Bibliothéque Nationale Arabe*, No: 6182.
- Kramer, Martin: “Syria's Alawis and Shi'ism”, *Shi'ism, Resistance and Revolution*, Ed. Martin Kramer, Boulder, Colorado, Westview Press, 1987, pp. 237-254.
- Krieger, Bella T.: “Marriage, Birth, and Bâtîni Tawîl: A Study of Nusayrî Initiation Based on the Kitâb al-Hâwî fî 'ilm al-fatâwî of Abû Sa'îd Maymûn al-Taḥarâni”, *Arabica*, Vol.LVIII, 2011, pp. 53-75.
- Krieger, Bella T.: “The Rediscovery of Samuel Lyde's Lost Nusayrî Kitâb al-Mashyakha (Manual for Shaykhs)”, *Journal of the Royal Asiatic Society*, October, 2013, pp. 1-16.
- el-Kummi, Sa'd b. Abdullah Ebu Halef el-Eş'ari: *Kitâbü'l-Makâlât ve'l-Fırâk*, Thk. Muhammed Cevâd Meşkûr, Tahran, Müessese-i Matbuat-ı Atai, 1963.
- Lammens, Henri: “Les Nosairis furent-ils chrétiens? A propos d'un livre récent”, *Revue de l'Orient Chrétien*, Vol.VI, Paris, Librairie A. Picard et fils, 1901, pp. 33-50

- Lyde, Samuel: *The Asian Mystery: Illustrated in the History, Religion and Present State of the Ansaireeh or Nusairis of Syria*, London, Longman, Green, Longman and Roberts, 1860.
- MacEoin, D. M.: “Bab (1)”, *EIR*, (Çevrimiçi)
<http://www.iranicaonline.org/articles/bab-door-gate-entrance> 18 Ağustos 2011.
- Massignon, Louis: “Esquisse d’une bibliographie Nusayrie” , *Opera Minora*, Vol.I, Paris, Presses Universitaires de France, 1969, pp. 640-649.
- Massignon, Louis: “Nusayrîler”, *İA*, C.IX, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1988, s. 365-370.
- Mazzaoui, Michel M.: “Alawiyûn”, *ER²*, Ed. Lindsay Jones, Vol.I, New York, Thomson Gale, pp. 225-228.
- Meclisî, Muhammed Bakır b. Muhammed Taki b. Maksud Ali: *Bihari’l-Envari’l-Câmia li-Düreri Ahbari’l-Eimmeti’l-Ethar : Kitâbü’l-İmame*, 2. bs., C.XXV, Beyrut, Müessesetü’l-Vefa, 1983.
- Merçil, Erdoğan: “Büveyhiler”, *TDV*, C.VI, 1992, s. 496-500.
- Moosa, Matti: *Extremist Shiites: The Ghulat Sects*, New York, Syracuse University Press, 1988.
- en-Neşşâbî, Yusuf ibn ‘Acûz el-Halebî: “Munâzara”, *Ms. Paris Bibliothque Nationale Arabe*, No: 1450, vrk. 67b-155a.
- en-Nevbahti, Ebu Muhammed Hasan b. Musa: *Firâku’ş-Şia*, Thk. Hellmut Ritter, İstanbul, Matbaatü’d-Devle, 1931.
- Nusayr, Ebu Şuayb Muhammed b.: “Kitâbü’l-Ekvârî’n-Nûrânîyye ve’l-Edvârî’r-Ruhaniyye”, *Rasâilü’l-Hikmeti’l-‘Aleviyye*, C.I, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru’l-‘Akl, 2006, s. 33-205.
- Nusayr, Ebu Şuayb Muhammed b.: “Kitâbü’l-Misâl ve’s-Sûrah” *Rasâilü’l-Hikmeti’l-‘Aleviyye*, C.I, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru’l-‘Akl, 2006, s. 207-234.
- Olsson, Tord: “The Gnosis of Mountaineers and Townspeople: The Religion of the Syrian Alawites, or the Nusairis”, *Alevi Identity: Cultural, Religious and Social Perspectives*, Ed. Tord Olsson, Elisabeth Özdalga, Catharina Raudvere, İstanbul, Swedish Council for Research Institute, 1998, pp. 167-184.
- Onat, Hasan: “Hattâbiyye”, *TDV*, C.XVI, 1997, s. 492-493.
- Ortaylı, İlber: “Alevilik, Nusayrîlik ve Bab-ı Âlî”, *Tarihi ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiyede Aleviler, Bektaşîler, Nusayrîler*, İstanbul, Ensar Neşriyat, 1999, s. 35-46.
- Osman, Haşim: *el-‘Aleviyyûn beyne’l-Ustûra ve’l-Hakîka*, Beyrut, Müessesetü’l-A’lemi li’l-Matbû’ât, 1985.
- Osman, Haşim: *Heli’l-‘Aleviyyûn Şi’a?*, Beyrut, Müessesetü’l-A’lemî li’l-Matbû’ât, 1994.
- Öz, Mustafa: “Gâliyye”, *TDV*, C.XIII, 1996, s. 333-337.

- Öz, Mustafa: “Nusayriyye”, *Tarihi ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiyede Aleviler, Bektaşiler, Nusayriler*, İstanbul, Ensar Neşriyat, 1999, s. 181-193.
- Öz, Mustafa: “Keysaniyye”, *TDV*, C.XXV, 2002, s. 362-364.
- Öz, Mustafa: “Takiyye”, *TDV*, C.XXXIX, 2010, s. 453-454.
- Öz, Mustafa: *Başlangıçtan Günümüze Şiilik ve Kolları*, İstanbul, Ensar Neşriyat, 2011.
- Pipes, Daniel “The Alawi Capture of Power in Syria”, *Middle Eastern Studies*, Vol.XXV, No:4, 1989, pp. 429-450.
- Pococke, Richard: “A Description of The East”, *A General Collection of the Best and Most Interesting Voyages and Travels in All Parts of the World*, Ed. by John Pinkerton, Vol.X, Philadelphia, Kimber and Conrad, 1811.
- Renan, M. Ernest: *Mission de Phénicie*, Paris, Imprimerie Impériale, t.y.
- Reyhani, Mahmut: *Gölgesiz Işıklar I: Alevilik ve Öncesi*, 4. bs., İstanbul, Can Yayınları, 2013.
- Reyhani, Mahmut: *Gölgesiz Işıklar II: Tarihte Aleviler*, 2. bs., İstanbul, Can Yayınları, 1997.
- Reyhani, Mahmut: *Gölgesiz Işıklar III: Mezhepte Aleviler*, 2. bs., İstanbul, Can Yayınları, 2013.
- Reyhani, Mahmut: *Gölgesiz Işıklar IV: Haksızlık ve Haklılık*, İstanbul, Can Yayınları, 2000.
- Sachedina, Abdülaziz: “Allah’ın Velisi ve Peygamberin Vasfisi: Oniki İmamcı Şii İnancında Ali Bin Ebî Tâlib”, *Tarihten Teolojiye: İslam İnancılarında Hz. Ali*, Haz. Ahmet Yaşar Ocak, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2014, s. 3-23.
- es-Sâîğ, Ebu Abdullah b. Harun: “Mesâilu Ebî Abdullah b. Harun es-Sâîğ”, *Ms. Paris Bibliothéque Arabe*, No:1450, vrk. 48b-51b.
- es-Sâîğ, Ebu Abdullah b. Harun: “Münazara” *Ms. Paris Bibliothéque Nationale Arabe*, No:1450, vrk. 176b-179a’
- Salisbury, Edward E.: “The Book of Sulaimân’s First Ripe Fruit, Disclosing the Mysteries of the Nusairian Religion, By Sulaimân ‘Efendi of ‘Adhanah; with Copious Extracts”, *JAOS*, Vol.VIII, 1864, pp. 227-308.
- Santi, Paul: “İslamın Başlangıcında Belli Başlı Siyasi ve Felsefi Akımlar”, Çev. M. Sait Yazıcıoğlu, *İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, C.V, 1982, s. 321-330.
- Schimmel, Annemarie: *Sayıların Gizemi*, Çev. Mustafa Küpüşoğlu, İstanbul, Kabcacı Yayınevi, 2011.
- Shaki, Mansour: “Gayômart”, *EIR*, (Çevrimiçi) <http://www.iranicaonline.org/articles/gayomart> 8 Temmuz 2015.
- Sheth, Noel: “Hindu Avatâra and Christian Incarnation: A Comparison”, *Philosophy East and West*, Vol.LII, No:1, 2002, pp. 98-125.
- Sinanoğlu, Abdülhamit: *Nusayrilerin İnanç Dünyası ve Kutsal Kitabı (Çağımızda Batınilik Örneği)*, Konya, Esra Yayınları, 1997.
- Sofuoğlu, Cemal: “Gadir-i Hum Meselesi”, *AÜİFD*, C.XXVI, No:1, 1984, s. 461-470.

- Soğukoğlu, Fehmi: “Nusayrilik ve Tanrı Algıları”, *Kelam Araştırmaları*, C.XI, No:1, 2013, s. 487-500.
- Söderblöm, Nathan: “Incarnation (Introductory)”, *Encyclopaedia of Religion and Ethics*, Vol.VII, Ed. James Hastings, Edinburg, The Scolar Press Ilkley, 1980, pp. 183-184.
- Springett, Bernard H.: *Secret Sects of Syria and the Lebanon*, London, George Allen & Unwin Ltd., ty.
- Strothmann, Rudolph: “Maimun Ibn el-Kasim von Tiberias um 968-1035: Festkalender der Nusairier”, *Der Islam*, Vol.XXVII, Berlin, Walter de Gruyter & Co., 1944, pp. 3-14.
- Strothmann, Rudolph: “Seelenwanderung bei den Nusairi”, *Oriens*, Vol.XII, 1959, pp. 89-114.
- eş-Şehristani, Muhammed b. Abdülkerim: *el-Milel ve'n-Nihâl*, Thk. Muhammed Seyyid Keylani, C.I, Beyrut, Lübnan, Dâru'l-Ma'rife, 1975.
- et-Taberani, Ebu Sa'îd Meymun ibn Kasım: “Mecmû'u'l-A'yâd”, *Der Islam*, C.XXVII, No:1, Ed. R. Strothmann, 1944.
- et-Taberani, Ebu Sa'îd Meymun ibn Kasım: “Kitâbü'l-Ma'ârif”, *Kitâb al-Ma'ârif by Abû Sa'îd Maymûn b. Qâsim Al-Tabarânî: Critical Edition with an Introduction* içinde, Meir M. Bar-Asher, Aryeh Kofsky, s. 47-182.
- et-Taberani, Ebu Sa'îd Meymun ibn Kasım: “Risâletü'z-Zuhûr ve'l-Butûn”, *Rasâilu'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.III, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 15-18.
- et-Taberani, Ebu Sa'îd Meymun ibn Kasım: “el-Cevheriyyetü'l-Kelbiye”, *Rasâilu'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.III, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 19-40.
- et-Taberani, Ebu Sa'îd Meymun ibn Kasım: “Kitâbü'l-Hâvî fî 'ilmi'l-Fetâvâ”, *Rasâilu'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.III, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 45-116.
- et-Taberani, Ebu Sa'îd Meymun ibn Kasım: “Kitâbü'd-Dalâil fî Ma'rifeti'l-Mesâil”, *Rasâilu'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.III, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 117-156.
- et-Taberani, Ebu Sa'îd Meymun ibn Kasım: “er-Risâletü'l-Mürşide”, *Rasâilu'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.III, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 157-180.
- et-Taberani, Ebu Sa'îd Meymun ibn Kasım: “er-Risâletü'l-Münsife fî Hakîkati'l-Ma'rife”, *Rasâilu'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.III, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 181-194.
- et-Taberani, Ebu Sa'îd Meymun ibn Kasım: “el-Mesâilü'l-Hâssa”, *Rasâilu'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.III, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 195-202.
- et-Taberani, Ebu Sa'îd Meymun ibn Kasım: “Mesâilü Beyrût”, *Rasâilu'l-Hikmeti'l-'Aleviyye*, C.III, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 203-205.

- Taberî, Ebu Ca'fer Muhammed b. Cerir b. Yezîd: *Târîhu't-Taberî: Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, C.X, Thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrâhim, Beyrut, Dâru Süveydan, 1967,
- Talhamy, Yvette: "The Fatwas and the Nusayri/Alawis of Syria", *Middle Eastern Studies*, Vol.XLVI, No.2, 2010, pp. 175-194.
- Talhamy, Yvette: "American Protestant Missionary Activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the Nineteenth Century", *Middle Eastern Studies*, Vol.XLVII, No.2, 2011, pp. 215-236.
- Tankut, Hasan Reşit: *Nusayriler ve Nusayrilik Hakkında*, Ankara, Ulus Basımevi, 1938.
- Tarakçı, Muhammet: "Hristiyanlıkta Logos Doktrini", *Milel ve Nihal*, C.VIII, No:1, 2011, s. 201-224.
- Taşpınar, İsmail: "Yahudi Geleneğinde İlahî Kelâm Tasavvuru: İskenderiyeli Philo ve Logos Doktrini", *Milel ve Nihal*, C.VIII, No:1, 2011, s. 143-166.
- et-Tavîl, Muhammed Emin Ğalib: *Arap Alevîleri Tarihi*, Çev. İsmail Özdemir, Adana, Öz Baran Ofset, 2010.
- Topaloğlu, Bekir: "Esmâ-i Hüsnâ", *TDV*, C.XI, 1995, s. 404-418.
- Topaloğlu, Fatih: "Şîa'nın Oluşumunda İran Kültürünün Etkisi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı*, Doktora Tezi, 2010.
- Tucker, William F. "Beyan b. Sem'an ve Beyaniyye: Emevi Irak'ının Şii Aşırıları", Çev. Yusuf Benli, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C.III, No:1, 2003, s. 217-232.
- Tucker, William F.: "Asiler ve Gnostikler: el-Muğire İbn Sâ'id ve Muğiriyye", Çev. Ethem Ruhi Fiğlalı *İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi*, C.V, 1982, s. 203-229.
- Turan, Ahmet: "Kitâbü'l-Mecmu'u'nun Tercümesi", *OMÜİFD*, C.VIII, 1994, s. 5-18.
- Türk, Hüseyin: *Anadolu'nun Gizli İncancı Nusayrilik: İnanç Sistemleri ve Kültürel Özellikleri*, 2. bs., İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2010.
- Uluçay, Ömer: *Arap Aleviliği: Nusayrilik*, 3. bs., Adana, Gözde Yayınları, 2010.
- Uluçay, Ömer: *Nusayrilik: İnanç Esasları Tenasüh*, 2. bs., yy. Gözde Yayınları, 2011.
- Uludağ, Süleyman: "Âl-i Abâ", *TDV*, C.II, 1989, s. 306-307.
- "Ümmü'l-Kitâb", *Ğunûsîyye fi'l İslâm* içinde, Heinz Halm, s. 90-135
- Ünal, Halit: "Berat Gecesi", *TDV*, C.V, 1992 s. 475-476.
- Üzümlü, İlyas: "Türkiye' de Alevî/Nusayrî Önderlerinin Eserlerinde İnanç Konularına Yaklaşım", *İslâm Araştırmaları Dergisi*, C.IV, 2000, s. 173-187.
- Üzümlü, İlyas: "Nusayrilik", *TDV*, C.XXXIII, 2007, s. 270-274.
- Waida, Manabu: "Incarnation", *ER²*, Vol.VII, Ed. Lindsay Jones, Thomson Gale, 2005, pp. 4414-4418.
- Wilken, Robert L.: "Nestorianism", *ER²*, Vol.X, Ed. Lindsay Jones, New York, Thomson Gale, 2005, pp. 6482-6483.
- Yavuz, Yusuf Şevki: "Hulul: İslâm Düşüncesinde Hulul", *TDV*, C.XVIII, 1998, s. 341-344.

Yâzîcî, Tâlib: “Halep”, *TDV*, C.XV, 1997, s. 239-244.

Yiğit, İsmail: “Mevâlî”, *TDV*, C.XXIX, 2004, s. 424-426.

Yurdagür, Metin: “Bab”, *TDV*, C.IV, 1991, s. 359.

ez-Zahirî, Muhammed b. Sinân: “Kitâbü'l-Hucub ve'l-Envar”, *Rasâilü'l-Hikmeti'l-Aleviyye*, C.VI, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 19-64.

ez-Zahirî, Muhammed b. Sinân: “Kitâbü'l-Envar ve'l-Hucub”, *Rasâilü'l-Hikmeti'l-Aleviyye*, C.VI, Thk. Ebu Mûsa ve Şeyh Mûsa, Lübnan, Diyâru'l-'Akl, 2006, s. 65-94.

“Mesâilü Mecmû'ah mine'l-Hakâiki'l-Âliyeti ve'd-Dakâiki ve'l-Esrâri's-Sâmiyeh”, *Gnosis-Texte der Ismailiten*, Rudolph Strothmann, Göttingen, Akademie der Wissenschaften, 1943, s. 5-136.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1699

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Yayın | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 341

Kitap Adı : Kant'ta Özgürlük Ahlak ve Din

Book Title : Freedom Ethics and Religion in Kant

ISBN : 978-625-5536-54-9

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536549

Yazar | Author: Ahmet Uğurlu | orcid.org/0000-0002-6983-7891

Kurum | Institution: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

ROR ID: ror.org/01x1kqx83

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 180 (xii + 168)

Yayın Tarihi | Publication Date: Eylül | September 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAB - Felsefi etik ve ahlak | Philosophy: ethics & moral philosophy

BISAC: PHI005000 - Felsefe / Ahlak & Etik | Philosophy / Ethics & Moral Philosophy

THEMA: QDAX - Felsefi etik | Philosophical ethics

LC Classification: B2799.E8 - Ahlak felsefesi – Kant | Ethics – Kant

DEWEY: 170 - Ahlak felsefesi | Ethics

WoS Category: Philosophy | Felsefe

WoS Citation Topics Meso: Philosophy | Felsefe

WoS Citation Topics Micro: Ethics and moral philosophy | Etik ve ahlak felsefesi

Scopus Subject Areas: 1211 - Felsefe | Philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Uğurlu, Ahmet. *Kant'ta Özgürlük Ahlak ve Din*. Ankara: FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

BİBLİYOGRAFYA

- Allen W. Wood, *Kant and Religion*, New York: Cambridge press, 2020
- Allen W. Wood, *Kantian Ethics*, New York: Cambridge press, 2008 .
- Allen W. Wood, *Kant's Rational Theology*, London: Cornell University Press, 1978
- Allison, Henry E. *Kant's Theory of Freedom*. Cambridge England New York: Cambridge University Press, 1990.
- Anna Tomazsewska, *Kant's Rational Religion and Radical Englihtenment*, London: Bloomsbury Academic, 2022
- Gordon E. Michalson, *Fallen Fredoom; Kant on Radical Evil and Moral Regeneration*, New York: Cambridge University Press, 1990.
- Chris L. Firestone, *Kant and Theology at Boundaries of Reason*, (Burlington: Ashgate, 2009)
- David Hume, *İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme*, çev. Ergün Baylan, Ankara: BilgeSu yay, 2009.
- Dennis Wanden Auweele, *Pesimism İn Kant's Ethics and Ralitional Religion*, London: Lexington Books, 2019.
- George di Giovanni, *Freedom and Religion in Kant and Immediate Succeors*, (New York: Cambridge University Press, 2005.
- Lawrence R. Pasternack, *Kant on Religion Within The Boundaries Mere Reason*, London: Routledge, 2014.
- Immanuel Kant, *Pratik Aklın Eleştirisi*. çev. İonna Kaçuradi Ankara : Türkiye Felsefe Kurumu, 1999
- Immanuel Kant, *Arı Usun Eleştirisi: Kritik der reinen Vernunft. 1781-1787* çev. Aziz Yardımlı İstanbul: Idea Yay, 2008.
- Immanuel Kant, *Salt Aklın Sınırları Dâhilinde Din*, çev. Lokman Çilingir; Aslı Avcı Ankara: Elis Yay., 2017.
- Immanuel, Kant. *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi; Grundlegung zur metaphysik der sitten*. Ankara : Türkiye Felsefe Kurumu, 1995.
- Rossi, Philip-J. Michael Wreen (ed.). *Kant's Philosophy of Religion Reconsidered*. Bloomington: Indiana University Press, 1991
- Stephen P. Palmquist, *Kant's Critical Religion*, Burlington: Ashgate, 2000.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1702

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 342

Kitap Adı : Gelenekselden Post/Moderne Tasavvufun Sosyolojisi

Book Title : The Sociology of Sufism From Traditional to Post/Modern

ISBN : 978-625-5536-55-6

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536556

Editör | Editor: Mustafa Tekin | orcid.org/0000-0001-6854-3800

Kurum | Institution: İstanbul Üniversitesi

ROR ID: ror.org/03a5qrr21

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Editorial

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 406 (xiv + 392)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAB - Din Felsefesi | Philosophy of religion

BISAC: REL062000 - Din / Sosyoloji | Religion / Sociology

THEMA: QRM - Din Sosyolojisi | Sociology of religion

LC Classification: BP188 - Tasavvuf / İslam Mistisizmi | Sufism / Islamic Mysticism

DEWEY: 297.4 - İslam Mistisizmi | Sufism (Islamic Mysticism)

WoS Category: SOCIOLOGY Sosyoloji | Sociology

WoS Citation Topics Meso: 5.2 - Kültür ve Sosyal Teori | Cultural and Social Theory

WoS Citation Topics Micro: 5.2.21 - İslami Modernlik | Islamic Modernity

Scopus Subject Areas: 3300 - Sosyoloji ve Siyaset Bilimi | Sociology and Political Science

Atf Bilgisi | Cite as: Tekin, Mustafa (ed). *Gelenekselden Post/Moderne Tasavvufun Sosyolojisi*. FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Makalelerin dil ve içerik bakımından sorumluluğu yazarlarına aittir.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

nu söylemeliyiz. Dünyevileşmeye karşı bir tepki olarak doğduğu için bir uçtan başka bir uca savrulmuş ve İslam'daki hassas dengelerin sarsılmasına sebep olmuştur. Bugün tasavvufun yeniden hayatımızda olumlu bir rol icra etmesi için Kur'an'a dayalı bir tasavvuf anlayışı ortaya konulmalı ve koyu bir dünyevileşme ve yabancılaşma süreci yaşayan modern insanın ve asrın hastalıklarına karşı bir reçete olarak sunulmalıdır. Bu ayrı bir çalışma konusu olduğu için bunu başka bir çalışmaya bırakıyoruz.

Kaynakça

- Adam Mez, *Onuncu Yüzyılda İslam Medeniyeti*, İslam Rönesansı, İnsan Yayınları, İstanbul 2000.
- Kadir Canatan, *Yahudilik-Hristiyanlık ve İslam (Tez, Antitez ve Sentez)*, Beyan Yayınları, İstanbul 2020.
- Kitabı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1997.
- Max Weber, *Sosyoloji Yazıları*, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1986.
- Süleyman Ateş, *Zühden Tasavvufa*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul 2021.
- Şehabeddin Sühreverdi, *Tasavvufun Esasları (Avarifü'l-Maarif)*, İber, İstanbul 2022.
- TDV, *İslam Ansiklopedisi*, “Züd”, “Tasavvuf” ve “Sufi” maddeleri.
- Thomas Michel, *Hristiyan Tanrıbilimine Giriş*, Orhan Basımevi, İstanbul 1992.

ren bir aktüelliği engellemek bakımından hiçbir zaman samimi olmayışıdır. Planlı ve kontrollü bir bireyselleşme sorumluluğu devamlı surette yerel aktörlere bırakılmaktadır. Yan etkilerin ge-
çiştirildiği bu plansız ve kontrolsüz bireyselleşme girişimlerinin düzeltilmesi önemli bir gereksinimdir.

Tasavvuf ve tarikatlar Türk-İslâm tarihinin olduğu kadar bizzat modern ve çağdaş Türkiye'nin de birer gerçeğidir. Her ikisinin yerine getirdiği işlevler vardır. Söz konusu işlevler yu-
karıda belirtildiği üzere sosyal eğilimler ve sosyo-ekonomik ko-
şullara göre değişkenlik gösterebilmektedir. Tasavvuf ve tarikat gerçeklerini ve her ikisinin gerçek işlevlerini görmezden gelerek söylem üretmek ve planlamada bulunmak mantıklı ve makul, sürdürülebilir ve yapılabilir değildir. Bu nedenle tasavvuf ve ta-
rikat kavramlarına daha ilgiyle vakit ayırmakta ve her ikisinin sosyal yansımalarını takip etmekte yarar bulunmaktadır.

Kaynakça

- Adams, James Truslow, *The Epic of America*, London, New York: Routledge, 2012 (e-kitap).
- Badiou, Alan, "Twenty-Four Notes on the Uses of the Word "People"", *What is a People?*; Alan Badiou ve diğerleri, Çev.: Jody Gladding, New York: Columbia University Press, 2016, 21-31.
- Bourdieu, Pierre, "You Said "Popular"", *What is a People?*; Çev.: Jody Gladding, New York: Columbia University Press, 2016, 32-48.
- Braidotti, Rosi, *The Posthuman*, Cambridge, Malden: Polity Press, 2013.
- Bruce, Steve, *Sociology: A Very Short Introduction*, Oxford, New York: Oxford University Press, 2. Basım, 2000 (e-kitap).
- Chittick, William C., *Sufism: A Beginner's Guide*, Oxford: Oneworld, 5. Basım, 2008.
- Collins, Randall, *Conflict Sociology: Toward an Explanatory Science*, New York, San Francisco, London: Academic Press, 1975.
- de Tocqueville, Alexis, *Democracy in America*; ed.: Eduardo Nolla, Çev.: James T. Schleifer, Indianapolis: Liberty Fund, 2012.
- Ernst, Carl W., "Situating Sufism and Yoga", *Journal of the Royal Asiatic Society*, Third Series, Vol. 15, No. 1 (Apr., 2005), 15- 43.

- Güngör, Erol, *İslam Tasavvufunun Meseleleri*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 6. Basım, 1996.
- Judge, Paramjit S., *Classical Sociological Theory: Functionalism, Conflict and Action*, Delhi, Chennai, Chandigarh: Pearson, 2012.
- Kara, Mustafa, *Tasavvuf ve Tarikatlar*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1992.
- Knysh, Alexander, *Sufism: A New History of Islamic Mysticism*, Princeton, Oxford: Princeton University Press, 2017 (e-kitap).
- Kochhar, Rakeshh, "The State of the American Middle Class Who is in it and key trends from 1970 to 2023", *Pew Research Center*, 31.05.2024, <https://www.pewresearch.org/race-and-ethnicity/2024/05/31/the-state-of-the-american-middle-class/> (Erişim Tarihi: 12.03.2025).
- Kotkin, Joel, *The Coming of Neo Feudalism: A Warning to the Global Middle Class*, New York, London: Encounter Books, 2020 (e-kitap).
- Maver, Igor, "Introduction: Positioning Diasporic Literary Cultures", *Diasporic Subjectivity and Cultural Brokering in Contemporary Post-colonial Literatures*; ed.: Igor Maver, Lanham, Boulder, New York, Toronto, Plymouth, UK: Lexington Books, 2009, ix-xiv.
- Nasr, Seyyed Hossein, *Three Muslim Sages: Avicenna, Suhrawardī-Ibn 'Arabī*, Delmar, New York: Caravan Books, 3. Basım, 1997.
- Polanyi, Karl, *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*, Boston: Beacon Press, 2. Basım, 2001.
- Porta, Donatella Della, Diani, Mario, *Social Movements: An Introduction*, Malden, Oxford, Victoria: Blackwell Publishing, 2. Basım, 2006.
- Raudvere, Catharina, Stenberg, Leif (ed.), *Sufism Today: Heritage and Tradition in the Global Community*, London, New York: I. B. Tauris, 2009.
- Rawls, John, *Political Liberalism*, New York: Columbia University Press, 3. Baskı, 2005.
- Rycroft, Robert S. (ed.), *The American Middle Class An Economic Encyclopedia of Progress and Poverty* [2 volumes], Santa Barbara, California: Greenwood, 2017.
- Said, Edward W., *Representations of Intellectual: The 1993 Reith Lectures*, New York: Vintage Books, 2. Basım, 1996.
- Smith, Graeme, *A Short History of Secularism*, New York: I. B. Tauris, 2008.

Touraine, Alain, *What is Democracy?*; çev.: David Macey, Colorado, Oxford: Westview Press, 1997.

Turner, Jonathan H., Maryanski, Alexandra, *Functionalism*, California, Massachusetts, London, Amsterdam: The Benjamin/Cummins Publishing Company, 1979.

Weiss, Hadas, *We Have Never Been Middle Class: How Social Mobility Misleads Us*, London, Brooklyn: Verso, 2019 (e-kitap).

tadır. Bununla birlikte, teolojik temellerdeki derin farklar, bu iki geleneğin birleşmesini imkânsız kılar. Mistisizm, bireyin iç dünyasında birliği ararken, her dini geleneğin kendine özgü Tanrı anlayışı ve kutsal metinlerine sadık kalarak şekillenir. Bu da bize, ruhsal deneyimlerin evrenselliği ile bağlamsallığı arasındaki hassas dengeyi gösterir. Günümüzde ise sekülerleşme ve bireyciliğin arttığı toplumlarda, Tasavvuf ve Hristiyan mistisizmi farklı formlar altında -meditasyon merkezleri, kişisel gelişim atölyeleri veya “New Age” akımlar- yeniden canlanmakta, modern dünyanın manevi arayışlarına cevap vermektedir.

Kaynakça

- Ay, Resul. “Hristiyan ve İslam Züht Hayatının 13. Yüzyıldaki Dönüşümü: Biraderler ve Kalenderîler Hareketi Bağlamında Zahitlikte Kitleleşme ve Sosyal Boyut”, *Belleten*, vol. 87, no. 308, Nisan 2023, ss. 53-86.
- Aydin, Mehmet. “HIRİSTİYANLIK”, TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hiristiyanklik#2-kutsal-metinler-ve-dini-literatur>, (çevrimiçi) 24 Ağustos 2025.
- Bouyer, Louis. “La mystique et les mystiques”, *Revue des sciences religieuses*. Tome 40, fascicule 2, 1966, ss. 178-185.
- Caspar, Robert. “Mystique Chrétienne et Mystique Musulmane”. Se Comprendre, N° BLE/85, 29 Nisan 1977, (çevrimiçi) https://www.pisai.it/media/409879/ble_85-avril-1977.pdf, 29 Temmuz 2025, ss. 1-13.
- Filiz Şahin. “Mistisizm ile Tasavvuf arasındaki Temel Farklar- Fesefî bir Yaklaşım-”. *Diyanet İlmi Dergi*, 1994, c.30/1, ss. 103-123.
- Gaillard, Claire-Lise. “Le problème du sentiment dans la mystique chrétienne”, *Sentiment et modernité*, 6 Şubat 2014, (çevrimiçi) <https://doi.org/10.58079/tzpd>, 1 Ağustos 2025.
- Geoffroy, Eric. “L’apophatisme chez les mystiques de l’Islam”, *Revue des Sciences Religieuses*, c. 72/4, 1998, ss. 394-402.
- Henry, Martin. “Mysticisme et christianisme”, *Études théologiques et religieuses*. Tome 80(2), ss. 235-259.

- Kaya, Mahmut. “İBNÜ’l-ARABÎ, Muhyiddin”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ibnul-arabi-muhyiddin#3-islam-dusuncesindeki-yeri>, 10 Ağustos 2025.
- Kutluer, İlhan. “Mistisizm”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (çevrimiçi) <https://islamansiklopedisi.org.tr/mistisizm> 05 Ağustos 2025.
- Ortaçağ Araştırmaları Enstitüsü tarafından düzenlenen uluslararası sempozyumun bildirileri, 30 Kasım-1 Aralık 2017, ss. 1-17, s. 9-16, (çevrimiçi) <https://shs.hal.science/halshs-03320083/document>, 12 Ağustos 2025.
- Oudeh, Amin Yousuf. ““Tasavvuf” Kavramlarının ve anlamlarının etimolojik incelenmesi”, *Sûfî Araştırmaları*, çev. Emine Ersöz, c.2/3 Mevlânâ Düşüncesi Araştırmaları Derneği, Manisa, 2011 (çevrimiçi) https://isamveri.org/pdfdrq/D03784/2011_3/2011_3_ERSO-ZE.pdf, 14 Ağustos 2025.
- Öngören, Reşat. «TASAVVUF». *TDV İslâm Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/tasavvuf> (18.08.2025).
- Pasqua, Hervé. “Le statut méontologique de la créature selon Maître Eckhart”, *Anuario Filosófico*, c. 44/1, 2011, ss. 129-157.
- Pseudo-Dionysius. “The Mystical Theology By Dionysius The Areopagite”, *The Classics of Western Spirituality*. ed. John Farina, çev. Colm Luibheid ve Paul Rorem, Paulist Press, New Jersey, 1987, ss. 133-141.
- Saint Jean de La Croix. *La Montée du Carmel et La Nuit Obscure de L’Âme*. çev. Alfred Gilly, vol. 1, Charles Douniol Libraire-Editeur, Paris, 1866.
- Sainte Thérèse d’Avila, *Le Château de l’âme*, 1588 (çevrimiçi) <https://www.bibliotheque-monastique.ch/bibliotheque/bibliotheque/saints/carmel/theresedavila/Oeuvres%20par%20titre/Fran%C3%A7ais/8%20Le%20Ch%C3%A2teau%20de%20l'âme%20me.pdf>, 05 Ağustos 2025.
- Serrâc, *el-Luma’ fi’t-Tasavvuf*, nşr: R. N Nicholson, Matbaa-i Berîl, Leiden, 1914, s., 315-333, s.,324; Serrâc, a.g.e., tercüme Hasan Kâmil Yılmaz, s., 316-317’den aktaran Abdulvahap Yıldız, Kerâmet ve İstidrâc, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı 21, 2009, ss.41-64.

- Tahralı, Mustafa. “Fransız Müslüman Abdülvâhid Yahyâ (René Guénon)’nın Eserinde Tasavvuf ve Mistisizm Farkı”, *Kubbe Altı Mecmuası*. X, c.4, İstanbul, 1981, ss.21-36.
- Topbaş, Osman Nuri. *İmandan İhsana Tasavvuf*, Erkâm Yayınları, İstanbul, 2018.
- Tunçbilek, H. Hüseyin. “Muhyiddin İbn Arabî’de Vahdet-i Vücut Telâkiki”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s. 19, 2008, ss. 7-23.
- Uludağ, Süleyman. “Hallâc-ı Mansûr”, TDV İslâm Ansiklopedisi, (çevrimiçi) <https://islamansiklopedisi.org.tr/hallac-i-mansur>, 05 Ağustos 2025.
- Zuili, Marc. “Le thème de la nuit chez Jean de la Croix”, *HispanismeS*, Seri Dışı 7, 02 Aralık 2024, (çevrimiçi) <http://journals.openedition.org/hispanismes/20787>, 05 Ağustos 2025.

dünya ile ahireti, birey ile toplumu, inanç ile bilimi, bugün ile yarını bir bütün olarak ele alacak bir sistem arayışına koyuluyor. Özellikle batılı halkların bu arayış süreçlerinde karşılırlarına çıkan tercih adresi tasavvuf oluyor. Tasavvuf kültürünün sunduğu çok değişik ve renkli imkânlar umutları artırıyor. Tasavvuf tecrübesi modern insanın kabiliyet ve ihtiyaçlarına cevap verme iddiasını da bugün de sürdürmeye devam ediyor. Tasavvuf insanın eşyaya esir olmasını değil eşyanın insana hizmet etmesini ortaya koymaktadır. Diğer yandan insanın evreni sömürmesini ve dünyanın imkânlarını fütursuzca tüketmesini değil halife olarak gönderildiği gerçeğinden hareketle dünyayı imar etmesi, kozmik âlemin ahengine sahip çıkmasını öngörmektedir.

Kaynakça

- Azûzî, İdris, *eş-Şeyh Ahmed Zerrûk Ârâuhü'l-İslâhiyyeti tahkîku ve dirâse 'Uddetü'l-Mürîd es-Sâdık'*, Matbaatü'l-Füdâle, Muhammediyye 1998.
- Beki, Melahat, *İslam Medeniyetinde Tasavvufun Rolü*, Efeakademi Yayınları, İstanbul 2023.
- Çatak, Adem, *Şihâbeddin Sühreverdi Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, Afşar Matbaası, Ankara 2012.
- Erhan, Mehmed Safiyüddin, "Mânâ Kapısı Fedakârlık Kapısıdır", *Keşkül*, Sayı: 18, 2011 Bahar, s. 98-108.
- Gürsoy, Kenan, "Gönlümüzle Bütün Bir İnsanlığı Kucklamaya İhtiyacımız Var", *Sûfî Gelenek ve Hayat Keşkül*, İstanbul 2006, Sayı: 9, s. 52-60.
- Işık, Emin, "Selçuk Eraydın'ın Ahlâkî Şahsiyeti", *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, yıl: 12, sayı: 27, 2010, s. 23-30.
- Kaplan, Mehmet, *Yunus Bir Haber Verir...*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2015.
- Kara, Mustafa, *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, Dergâh Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1990.
- Kara, Mustafa, *Züleyhâ'ya Mektuplar*, Mavi Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Kara, Mustafa, *Kalbe Düşen Cemre Derviş Yunus Emre*, Deren Matbaacılık, İstanbul 2020.

Schimmel, Annemarie, *Tasavvuf Notları*, çev. Dilara Yabul, Sûfî Kitap, İstanbul 2018.

Şekûr, Muhyiddin, “Tasavvuf İslâm’da Derinleşmek İsteyenlerin Yolu-
dur”, *Yenidiünya*, Yıl: 19, Sayı: 224, Haziran 2012, s. 34-38.

Tekin, Mustafa, *Mevlânâ Pergelinde Toplum*, Konya Büyükşehir Belediye-
si Kültür Yayınları, Konya 2005.

nın içine sızmalarına ve politik gündemlerle uyum sağlamalarına yol açmıştır. Ancak, bu devlete yakınlık bir bedel karşılığında gelmiştir. Birçok tarikat, samimiyetlerini ve ahlaki temellerini kaybetmiş, manevi misyonlar yerine politik bağlılıkları öncelik haline getiren varlıklara dönüşmüştür. Politik kampanyalarda araçsal hale gelmiş, politik partilere destek olmuş ve eylemlerini meşrulaştırmışlardır; bu durum, toplumdaki geleneksel rollerini önemli ölçüde değiştirmiştir

Tarikatlar ve dini cemaatlerle ilgili günümüzde yaşanan sorunlar, artık dini faaliyetlerin sınırlandırılması ve yasaklanmasından kaynaklanmamaktadır. Tam tersine, ibadet özgürlüğü ve dini eğitim üzerindeki kısıtlamaların fiilen ortadan kalkmasıyla, bu yapılar giderek işlevlerini yitirmekte ve yozlaşma belirtileri göstermektedir. Bu durum, dini grupların toplum içindeki rol ve etkilerini yeniden değerlendirme gerekliliğini doğurmaktadır.

Sonuç olarak, tarikatlar ve cemaatler, merdiven altı faaliyetlerinin getirdiği özgürlüğün yanı sıra, toplumsal meşruiyetten yararlanarak ve İbn Haldun'un tanımladığı asabiyeyi kullanarak, devlet ve şirketleşme yönünde adımlar atmaktadırlar. Oysa, ideolojik devletten gelen meydan okumanın nispeten zayıfladığı ve yasakların fiilen ortadan kalktığı bu dönemde, sivil kamusal alanda yer edinmeleri ve sivil topluma dönüşmeleri beklenirdi.

Kaynakça

- Akıncı, A., & Acar, O. (2020). Modern Türkiye'de İslami cemaatlerin kimlik bunalımı. *KOSBED*, 40, 17-34. <https://doi.org/10.35343/kosbed.785551>
- Arat Y. (2022). Democratic Backsliding and the Instrumentalization of Women's Rights in Turkey. *Politics & Gender*.18(4):911-941. doi:10.1017/S1743923X21000192
- Arslan, A. (2010). *Modern Dünyada Müslümanlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arslan, B. (2016). "Sufi Orders in Modern Turkey: A Historical Overview." *Middle Eastern Studies*, 52(3), 413-428.

- Budak, A. (2020). Geçmişten günümüze dini gruplar olarak tarikatların siyasi yapılarla ilişkileri [The relationship between the sect as religious group and political structures from past to nowadays]. *Amasya İlahiyat Dergisi-Amasya Theology Journal*, 14, 259-291.
- Ceyhan, S. (2024). "Tarikat" <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/tarikat>
- Çakır, R. (1990). *Ayet ve Slogan*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Dressler, M. (2013). *Writing Religion: The Making of Turkish Alevi Islam*. Oxford University Press.
- Erdoğan, N. (1999/2000). Devleti idare etmek, mâduniyet ve düzenbazlık. *Toplum ve Bilim*, (83), 8-30.
- Esposito, J. L. (1998). *Islam and Politics*. Syracuse University Press.
- Geçit, B. (2022). *Değişen kırsal toplumda dindarlık ve tarikat: Batı Anadolu'da Menzil* (Doktora tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Güler, İ. (2022). "Tarikat ve Cemaatlerin İslami Meşruiyet Sorunu" <https://www.perspektif.online/tarikat-ve-cemaatlerin-islami-mesru-iyet-sorunu/>
- Günay, Ü., & Ecer, A. V. (1999). Toplumsal değişme, tasavvuf, tarikatlar ve Türkiye. Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Güngör, Ö. (2024). Türkiye'de Dini Gruplar. Ankara: Sonçağ Yayıncılık.
- Işık, Z. (2015). "XIX. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyo-Ekonomik Değişim Süreci ve Tarikatlar", Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 8, Sayı 2, Aralık 2015, ss. 545-574
- Kara, İ. (2003). *Din ile modernleşme arasında çağdaş Türk düşüncesinin meseleleri*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kara, İ. (2017). "İslam and Islamism in Turkey: A Conversation with İsmail Kara" <https://themaydan.com/2017/10/islam-islamism-turkey-conversation-ismail-kara/>
- Karpat, K. H. (2005). *İslam'ın siyasallaşması: Osmanlı Devleti'nin son döneminde kimlik, devlet, inanç ve cemaatin yeniden yapılandırılması* (Ş. Yalçın, Çev.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, İ. (2021). Osmanlı Devletinde devlet-tarikat ilişkileri bağlamında Meclis-i Meşayih. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 100, 159-180.

- Kirman, M. A. (2004). Türkiye’de toplumsal değişme ve “yeni dini cemaatler”. *Muhafazakâr Düşünce*, (2), 61-77.
- Lewis, B. (1984). *Modern Türkiye’nin doğusu* (2. basım). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ocak, A. Y. (2010). *Türkler, Türkiye ve İslam*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ocak, A.Y. (2019). Türkler, Türkiye ve İslâm-Yaklaşım, yöntem ve yorum denemeleri. İletişim Yayınları.
- Öngören, R. (2011). Tasavvuf. *Diyanet İşleri Başkanlığı İslam Ansiklopedisi*, 40, 119-126. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Ören, M. F. (2022). Tarikat ve siyaset: Hâlidîlik üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-28.
- Silverstein, B. (2011). *Islam and Modernity in Turkey*. Palgrave Macmillan.
- Tatlılıoğlu, D. (2009). Tasavvuf ve tarikatlara sosyolojik bir bakış. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9(4), 99-128.
- Torun, İ. (2020). Tarikat ve Cemaatlerin Siyasetle ilişkisi. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(17), 92.
- Turner, B. S. (1997). *Max Weber ve İslam* (Y. Aktay, Çev.). Ankara: Vadi Yayınları.
- Türkyılmaz, H. (2017). Türk modernleşmesinin arka yüzü: Dini grupların gündelik hayatta dışa kapalı yapılaşması ve “taktik”sel yaklaşımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XLV, 7-40.
- Usta, N. (2008). *Din ve toplum yazıları (Writings about religion and society)*. Platin Yayınları.
- Yavuz, H. (2005). *Modernleşen Müslümanlar-Nurcular, Nakşiler, Milli Görüş ve Ak parti* (Çev. A. Yıldız). Kitap Yayınevi
- Yavuz, M. H. (2003). *Islamic Political Identity in Turkey*. Oxford University Press.
- Yılmaz, Ö. (2021). *Geçmişten günümüze tasavvuf ve tarikatlar* (4. Baskı). Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, Ö. (2020). *Tasavvuf bize ne söyler*, İstanbul, Sufi yayıncılık.

dan kritik bir rol oynamaktadır. Hadislerin tarihsel bağlamını ve metinlerinin özgünlüğünü değerlendirme fırsatı da sunmaktadır.

Kaynakça

- Abdullâh b. el-Mübârek. *ez-Züh'd ve'r-rekâ'ik*. thk. Ahmed Ferîd. Riyâd: Darû'l-Mi'rac, 1415/1995.
- Aclûnî, İsmâil b. Muhammed. *Keşfü'l-hafâ'*. thk. Yusuf b. Mahmûd el-Hâc Ahmed. Dîmeşk: Mektebetü'l-İlmi'l-Hadîs, 1422/2001.
- Akarsu, Bedia. *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumları Yay., 1975.
- Altıntaş, Hayrani. *Tasavvuf Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yay., 1986.
- Âsım Efendi, Mütercim. *Kâmûsu'l-muhît tercümesi*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay., 2014.
- Askalânî, İbn Hacer. *Şerhu Nuhbeti'l-fiker*. thk. Nûreddin İtr. Pakistan: Mektebetü'l-Büsrâ, 1432/2011.
- Ateş, Süleyman. *İslâm Tasavvufu*. Ankara: Elif Yay., 1972.
- Bağdâdî, el-Hatîb. *el-Câmî li-ahlâkı'r-râvî ve âdâbi's-sâmi'*. thk. Mahmûd et-Tahhân. Riyâd: Mektebetü'l-Maârif, 1403/1983.
- Bağdâdî, el-Hatîb. *Târîhu medîneti's-selâm*. thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf. Beyrût: Dâru'l-Garbi'l-İslâm, 1422/2001.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed. *el-Câmî'u's-sahîh*. thk. M. Zühayr b. Nâsır en-Nâsır. Beyrût: Dâru Tavki'n-Necât, 1422.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed. *et-Târîhu'l-kebûr*. Haydarâbâd: Dairatü'l-Meârifî'l-Osmaniyye, ts.
- Câbirî, Muhammed Âbid. *Arap Aklının Oluşumu*. çev. İbrahim Akbaba. İstanbul: Mana Yay., 2019.
- Câbirî, Muhammed Âbid. *Arap Aklının Yapısı*. çev. Burhan Köroğlu vd. İstanbul: Mana Yay., 2020.
- Cevherî, İsmâîl b. Hammâd. *es-Sihâh*. thk. A. Abdülgafûr Attâr. Beyrût: Dâru'l-İlm li'l-Melâyin, 1990.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yay., 1999.
- Dozy, Reinhart. *Tekmileti'l-meâcimi'l-arabiyye*. çev. Muhammed Selîm en-Nuaymî. Bağdât: Dâru's-Şuûni's-Sekâfiyyeti'l-Âmme, 1997.
- Ebû Ceyb, Sa'dî. *el-Kâmûsü'l-fikhî*. Dîmaşk: Dâru'l-Fikr, 1408/1988.

- Ezherî, Ebû Mansûr. *Tehzîbü'l-luga*. Beyrût: Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabîyye, 1421/2001.
- Fazlur Rahman. *İslâm*. çev. Mehmet Aydın. İstanbul: Selçuk Yay., 1993.
- Fîrûzâbâdî, Ebû't-Tâhir. *el-Kâmûsü'l-muhît*. Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1426/2005.
- Goldziher, Ignaz. "Hadis'te Yeni Eflatuncu ve Gnostik Unsurlar". çev. Ömer Özsoy. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 36 (1997). 405-421.
- Görmez, Mehmet. *Sînnnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 2020.
- Haccâc, Müslim. *Sahîhu Müslim*. thk. M. Fuâd Abdülbâkî. Beyrût: Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabîyye, 1412/1991.
- Hanbelî, İbn Receb. *Şerhu 'İleli't-Tirmizî*. thk. Hemmâm Abdürrahîm Saîd. Ürdün: Mektebetü'l-Menâr, 1407/1987.
- Heysemî, Ebû'l-Hasen Nûrüddîn. *Mecma'u'z-zevâ'id*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1422/2001.
- Hücvîrî, Ebû'l-Hasen Alî b. Osmân. *Keşfü'l-mahcûb*. Kâhire: Mektebetü's-Sekâfeti'd-Diniyye, 1428/2007.
- İbn Adî, Ebû Ahmed Abdullâh. *el-Kâmil fi du'afâi'r-ricâl*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1418/1997.
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr. *el-Kitâbu'l-musannef fi'l-ehâdis ve'l-asâr*. thk. Kemâl Yûsuf el-Hût. Beyrût: Dâru't-Tac, 1409/1989.
- İbn Fâris, Ebû'l-Hüseyn Ahmed. *Mu'cemu mekâyîsi'l-luga*. thk. Abdüsselâm M. Hârûn. b.y.: Dâru'l-Fikr, 1399/1979.
- İbn Haldûn, *Mukaddimetü İbn Haldûn*. Kâhire: Dâru'l-Akîde, 1429/2008.
- İbn Hallikân, Ebû'l-Abbâs Şemsüddîn. *Vefeyâtü'l-a'yân*. thk. İhsân Abbâs. Beyrût: Dâru Sâdr, 1968.
- İbn Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed. *ez-Zühed*. Beyrût: Dâru'l-Kütübil-İlmiyye, 1420/1999.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed. *Kitâbü'l-Mecrûhîn*. thk. Mahmud İbrahim Zâyed. Beyrût: Dâru'l-Ma'rife, 1412/1992.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl. *el-Bidâye ve'n-nihâye*. Beyrût: Dâru İbn Kesîr, 1434/2013.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl. *İhtisâru ulûmi'l-hadîs*. thk. Mâhir Yasîn el-Fahl. Riyâd: Dâru'l-Meymân, 1434/2013.

- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd. *es-Sünen*. thk. Şuayb el-Arnâvût, vd. Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1430/2009.
- İbn Manzûr. *Lisânü'l-Arab*. Beyrût: Dâru Sadır, 1414.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed. *Kitâbü't-tabakâti'l-kebîr*. thk. Alî Muhammed Ömer. Kâhire: Mektebetü'l-Hâncî, 1421/2001.
- İbn Sîde. *el-Muhkem ve'l-muhîtu'l-a'zam*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1421/2000.
- İbn Teymiyye, Ebû'l-Abbâs Takıyyüddîn. *Mecmûu Fetâvâ*. thk. Abdurrahman b. Muhammed b. Kâsım. Medine: Mecma'ü'l-Melik Fahd, 1995.
- İbnü'l-Arabî, Muhyiddîn. *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye*. thk. Ahmed Şemseddin. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1420/1999.
- İsfahânî, Ebû Nuaym. *Hilyetü'l-evliyâ'*. Mısır: Matbaatu's-Saâde, 1394/1974.
- Kal'acî, Muhammed Revvâs – Kuneybî, Hâmid Sâdık. *Mu'cemu luga-ti'l-fukahâ*. Beyrût: Dâru'n-Nefâis, 1416/1996.
- Kartal, Abdullah. "Tasavvufun Bir İlim Olarak İnşâ Süreci: Şer'î ve Metafizik Bir İlim Olarak Tasavvuf". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/02 (2016). 149-175.
- Kefevî, Ebû'l-Bekâ. *el-Külliyyât*. thk. Adnân Derviş, Muhammed el-Mısırî. Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1419/1997.
- Kelâbâzî, Ebû Bekir Muhammed b. İshâk. *Kitâbu't-ta'arruf li mezhebi ehli't-tasavvuf*. Kâhire: Mektebetü'l-Hâncî, 1415/1994.
- Kettânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ca'fer. *Hadis Literatiirü*. çev. Yusuf Özbek. İstanbul: İz Yay. 1994.
- Kuşeyrî, Ebû'l-Kâsım Abdülkerîm b. Hevâzin. *er-Risâle*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1422/2001.
- Mekkî, Ebû Tâlib. *Kutü'l-kulûb*. thk. Muhammed er-Rıdvânî. Kâhire: Dâru't-Türâs, 1422/2001.
- Mevsilî, Ebû Ya'îlâ. *Müsnedü Ebî Ya'îlâ*. thk. Hüseyin Selîm Esed. Dimaşk: Dâru'l-Me'mûn, 1409/1988.
- Muhâsibî, Ebû Abdillâh. *er-Ri'âye li-hukûkullâh*. çev. Abdülhakim Yüce. İzmir: Işık Yay., 2005.
- Muhâsibî, Ebû Abdillâh. *er-Ri'âye li-hukûkullâh*. thk. Abdulkâdir Ahmed Atâ. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- Nevevî, Muhyiddin b. Şeref. *et-Takrîb ve't-teysîr*. thk. Muhammed Osman el-Huş. Beyrût: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1405/1985.

- Nisâbü'rî, Ebû Abdillâh el-Hâkim. *el-Medhal ilâ ma'rifeti Kitabi'l-İklîl*. Beyrût: Dâru İbn Hazm, 1423/2003.
- Ömer, Ahmed Muhtâr. *Mu'cemü'l-lugati'l-arabiyyeti'l-muâsıra*. Kâhire: Âlemu'l-Kütüb, 1429/2008.
- Önal, Mehmet vd. *Felsefe*. İstanbul: Lisans Yay., 2014.
- Özpınar, Ömer. *Hadis Edebiyatının Oluşumu*. Ankara: Ankara Okulu Yay., 2013.
- Râzî, İbn Ebî Hâtim. *el-Cerh ve't-ta'dîl*. Beyrût: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1953.
- Sehâvî, Ebû'l-Hayr Şemsüddîn. *el-Makâsîdü'l-hasene*. Dımaşk: Dâru'l-Meymene, 1439/2017.
- Serrâc, Ebû Nasr. *el-Lüma'*. thk. Abdülhalîm Mahmûd, Tâhâ Abdülbâkî Sürûr. Mısır: Dâru'l-Kütübî'l-Hadîse, 1380/1960.
- Sicistânî, Ebû Dâvûd. *Sünenü Ebû Dâvûd*. thk. Şuayb el-Arnâvût, Muhammed Kâmil Karabellî. Dâru'r-Risâleti'l-'Alemiyye, 1430/2009.
- Sunar, Cavit. *Tasavvuf Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yay., 1975.
- Sübkî, Ebû Nasr Tâciüddîn. *Tabakâtü's-Şâfi'yyeti'l-kübrâ*. thk. Mahmûd M. et-Tanâhî, Abdülfettâh M. el-Hulv. Kâhire: Dâru İhyâi-Kütübü'l-Arabî, 1383-96/1964.
- Sühreverdî, Ebû Hafs Şehâbeddin. *Avârifü'l-ma'ârif*. Kâhire: Mektebetü'l-Sekâfiyye, 1427/2006.
- Süyûtî, Ebû'l-Fazl Celâliüddîn. *Tedribü'r-râvî*. thk. Ebû Kuteybe Nazar Muhammed el-Fâryâbî. Riyâd: Mektebetü'l-Kevser, 1415.
- Şehrezûrî, İbnü's-Salâh. *Ulûmu'l-hadîs*. thk. Nureddin İtr. Beyrût: Dâru'l-Fikr, 1406/1986.
- Tayyâr, Müsâid b. Süleymân. *Fusûl fî usûli't-tefsîr*. Riyâd: Dâru'n-Neşri'd-Düvelî, 1413/1993.
- Tehânevî, Muhammed b. Ali. *Keşşâfü Istılâhâti'l-fünûn ve'l-ulûm*. Beyrût: Mektebetü'l-Lübnân, 1996.
- Timuçin, Afşar. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Bulut Yay., 2004.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ. *el-Câmi'ü'l-kebîr*. thk. Beşşâr Avvâd Ma'ruf. Beyrût: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1996.
- Uysal, Muhittin. *Tasavvuf Kültüründe Hadis*. Konya: Yediveren Kitap Yay., 2001.
- Yıldırım, Ahmet. *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*. Ankara: TDV Yay., 2022.

Yılmaz, Hasan Kâmil. *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*. İstanbul, Ensar Yay., 2004.

Zebîdî, Muhammed Murtazâ. *Tâcü'l-'arûs min cevâhiri'l-kâmûs*. Beyrût: et-Türâsu'l-Arabî, 1413/1993.

Zehebî, Ebû Abdillâh. *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*. thk. Şuayb el-Arnâvût vd. Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1403/1983.

Sonuç olarak, bu vaka çalışması, Halk İslam'ına dair bazı geleneksel inanç ve pratiklerin, modern kent ortamında da kendine yer bulduğunu göstermektedir. Ankara'da kendilerini “metafizik uzmanı” olarak tanımlayan Sezin Hanım, Ferit ve Kâmil hoca gibi bireylerin, bu tür inanç ve uygulamaları şehirli, eğitilmiş kişiler de beğenisine sunması bu pratiğin sadece “cahil” halk kesimlerine ait olmadığını ortaya koymaktadır.

Akademik çalışmaların, popüler dinin sadece bir yanlış anlaşılma ya da kirlenme olduğunu öne süren iki katmanlı din modeli yerine, bu tür bütüncül yaklaşımları dikkate alması gerektiği görülmektedir. Dinî ve spiritüel arayışların, bireylerin yaşamındaki çeşitli sorunlara çözüm bulma çabası olarak değerlendirilmesi, bu tür oluşumların ortaya çıkış nedenlerine ve devamlılığına dair daha derinlemesine analizlerin yapılması Türkiye’de sekülerleşme veya dindarlaşma gibi iki kutuplu değerlendirmelere başka bir boyut katmaktadır. Bireyler sosyal, ekonomik veya psikolojik sorunlarına dinin referanslarını kullanarak ama dinden de uzaklaşmadan “hemen, şimdi, burada” anlayışıyla çözüm aramaya çalışmaktadırlar. Bu da Resmi İslam’a rağmen yoluna devam eden güçlü bir damar olarak ortada durmaktadır.

Bu bağlamda, Halk İslam'ının ve metafizik uzmanlarının toplum içindeki yerini ve etkisini daha iyi anlayabilmek için, bu tür inanç ve pratiklerin kapsamlı ve disiplinlerarası bir yaklaşımla incelenmesi büyük önem taşımaktadır

Kaynakça

- Ak, Muammer. “Kültürel Kimlik ve Toplumsal Hafıza Mekânları Olarak Ziyaret Yerleri”. *Turkish Studies* 13, sy 3 (2018): 13-25. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12936>.
- . “Türk Halk Dindarlığı ve Evliya İnancı: Sosyolojik Bir Yaklaşım”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaşî Araştırmaları Dergisi*, sy 86 (2018): 95-110. <https://doi.org/DOI: 10.31624/tkhbvd.2018.5>.
- Ali, Muhamad. “The Internet, Cyber-Religion, and Authority the Case

- of the Indonesian Liberal Islam Network”. İçinde *Islam and Popular Culture in Indonesia and Malaysia*, editör Andrew N. Weintraub, 101-22. New York: Routledge, 2011.
- Balamir, Figen. “Anlam Arayışında Bir Durak: Alfa Çalışma Programı Üzerine Etnografik Bir İnceleme”. *Nitel Sosyal Bilimler Dergisi* 6, sy 1 (2024): 49-74.
- Brown, Peter. *The Cult of the Saints: Its Rise and Function in Latin Christianity*. Chicago: University of Chicago Press, 1982.
- Cengiz, Kurtuluş, Önder Küçükkural, ve Hande Gür. *Türkiye’de Spiritüel Arayışlar: Deizm, Yoga, Budizm, Meditasyon, Reiki vb.* 2.Basım. İstanbul: İletişim Yayınları, 2022.
- Demir, Talip. “Postmodern Perspektiften Popüler Kültür ve Dindarlığın Yeni Formları”. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7, sy 15 (2016): 117-33.
- Dole, Cristopher. *Sekiiler Yaşam ve Şifacılık: Modern Türkiye’de Kayıp ve Adanmışlık*. Çeviren Barış Cezar. Metis Yayınları, 2015.
- Gültekin, Ahmet Kerim. *Kutsal Mekanın Yeniden Üretimi: Kemere Duzg’dan Düzgün Baba’ya Dersim Aleviliğinde Müzakereler ve Kültür Örüntüleri*. Leipzig: İlim ve Gelecek Kitaplığı, 2020.
- Günay, Ünver. “Türk Halk Dindarlığının Önemli Çekim Merkezleri Olarak Dini Ziyaret Yerleri”. *Erciyes Üniversitesi SBE Dergisi* 1, sy 15 (2003): 5-36.
- Gürbilek, Nurdan. *Vitrinde Yaşamak: 1980’lerin Kültürel İklimi*. 10. Basım. İstanbul: Metis Yayınları, 2020.
- Harvey, David. *Postmodernliğin Durumu*. Çeviren Sungur Savran. 5. Basım. İstanbul: Metis Yayınları, 2010.
- Kıray, Mübaccel B. *Ereğli: Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası*. 3. Basım. İstanbul: Bağlam Yayınları, 2000.
- Kirman, M. Ali. *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*. 2. Basım. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2022.
- Koç, Adem. *Kemik ve Dal: Eskişehir’de Kutsal Ziyaret Mekânları*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2019.
- Mbembe, Achille. *Brütalizm*. Çeviren P. Burcu Yalım. İstanbul: İletişim Yayınları, 2022.
- Melikoff, İrene. *Hacı Bektaş: Efsaneden Gerçeğe*. Çeviren Turan Alptekin. 7. Basım. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları, 2010.

- Merriam, Sharan B. *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Çeviren Selahattin Turan. 3.Basım. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2018.
- Ocak, Ahmet Yaşar. *Alevî Bektaşî İnançlarının İslam Öncesi Temelleri*. 4. Basım. İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.
- . *Türkler Türkiye ve İslam: Yaklaşım, Yöntem ve Yorum Denemeleri*. 8. Basım. İstanbul: İletişim Yayınları, 2007.
- Özben, Mevlüt. *Yapay Kutsallıklar: Postmodern Dönemde Kutsallıkların Ölümcül Sıçrayışı*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2015.
- Tekin, Mustafa. “Türkiye Toplumunun Dinî Hayatında Postmodern Tezahürler”. *İstanbul Üniversitesi İlahiat Fakültesi Dergisi*, sy 25 (2011): 5-28.
- Turner, Bryan S. *Din ve Modern Toplum: Yurttaşlık, Sekülerleşme ve Devlet*. İstanbul: Sentez Yayıncılık, 2017.
- Uluğ, Nimet Elif. *Osmanlı’da Batıl İtikatlar ve Büyü*. İstanbul: Doğan Kitap, 2017.
- Varley, Emma. “Kuzey Pakistan’da Kara Büyü, Kehanet ve Üremede Sağaltıcı Faillik”. İçinde *İslami Pratiklere Etnografik Yaklaşımlar*, editör Baudoin Dupret, Thomas Pierret, Paulo G. Pinto, ve Kathryn Spellman-Poots. İstanbul: Tekin Yayınları, 2017.
- Yılmaz, Selman, ve Figen Balamir. “Din Değiştirme Fenomeni: Ankara’da Bir Protestan Kilisesi Bağlamında Hristiyanlığa Geçişin Sosyolojik İz düşümleri”. *Dini Araştırmalar* 26, sy 65 (2023): 459-89. <https://doi.org/10.15745/da.1376232>.
- Yin, Robert K. *Durum Çalışması Araştırması Uygulamaları*. Çeviren İlhan Günbayı. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2017.

Sonuç olarak, tasavvuf Türkiye'nin dini, kültürel ve toplumsal hayatının vazgeçilmez bir parçası olmaya devam etmektedir. Tasavvufun, tarihsel kökleri, zengin edebi ve sanatsal mirası, toplumsal işlevi ve günümüzdeki tartışmalardaki yeri, Türkiye'nin İslam anlayışını anlamak için göz ardı edilemeyecek öneme sahiptir. Değişen toplumsal koşullar, yeni neslin beklentileri ve küreselleşen dünyanın dinamikleri, tasavvufun gelecekteki dönüşümünü şekillendirecektir. Bu dönüşümü anlamak ve yönetmek, hem tasavvuf geleneğinin sağlıklı bir şekilde devam etmesi, hem de toplumsal barışın ve huzurun sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, tasavvufu anlamak, eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmek ve çağın gereklerine uygun bir şekilde yorumlamak, geleceğin Türkiye'si için hayati öneme sahip bir entelektüel ve toplumsal sorumluluktur.

Kaynakça

-(2013), Yunus Emre Divanı, İstanbul: Dergah Yayınları.
- El- Mekki, Ebu Talib(2011) Kutu'l Kulub, 4 Cilt (Çev. Y. Çiçek-D. Gürrer), İstanbul: Semerkand Basım Yayın Dağıtım.
- Es Sühreverdi, Ebu Hafs Şihabüddin Ömer, (1990), Tasavvufun Esasları, İstanbul: Vefa Yayıncılık
- Güngör, Erol (1998). İslam Tasavvufunun Meseleleri, (7. Baskı). İstanbul: Ötüken.
- Güngör, Erol (1983). İslam'ın Bugünkü Meseleleri. (2. Baskı). İstanbul: Ötüken.
- Güngör, Erol (1978). Türk Kültürü ve Milliyetçilik. İstanbul: Ötüken.
- Haris El Muhasibi(1998). Er-Riaye, (Çev: Ş. Filiz; H. Küçük) İstanbul: İnsan Yayınları
- Hazard, Paul (1981). Batı Düşüncesindeki Büyük Değişme, (Çeviren: Erol Güngör). İstanbul: Tur Yayınları
- Hucviri, Ali b. Osman Güllabi (1992) Keşfu'l Mahcub, (çev: S. Uludağ), İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karadayı, Rağıp (2018). Yar İle Bayram Ulu Şar Hacı Bayram Veli, İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.

Kuşeyri, Abdulkerim (2005), Kuşeyri Risalesi, (çev: Dilaver Selvi) İstanbul: Semerkand Basım Yayın Dağıtım.

Tatçı, Mustafa (2005), Risaletü'n Nushiyye, 3 Cilt, Yunus Emre Külliyesi, Tenkitli Metin, Ankara: MEBYayınları.

açık olması, görünürlük ve beğeni odaklı bir sanal gerçeklikte ilişkiler üretmesi şeklinde sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Ancak tarih boyunca tasavvufa yönelmenin kriz dönemlerinde, özellikle manevi temelli insan yabancılaşmasının yoğunlaştığı dönemlerde yükseldiği göz önünde bulundurulduğunda yine tasavvufa rağbetin olacağına şüphe yoktur. Ancak bugünün mutasavvıfının geleneksel ile yeni olan arasında bu karmaşıklığı ve belirsizliği tecrübe eden ve yansıtan bir tip olması da sosyolojik gerçekliğin bir sonucu olarak beklenebilir.

Kaynakça

- Cüre, İ. (2021). Tekke ve Zaviyelerin Kapatılmasından Sonra Türkiye’de Tarikatlar: Cumhuriyet Döneminde Cerrahilik. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı-III. İstanbul: İlmi Etüdler Derneği, ss. 103-116.
- Efe, A. (2017). Kolektif Dindalık Türü Olarak Tarikat/Cemaat Dindarlığı. İslami Araştırmalar. 28(3), ss. 290-301.
- Güngör, E. (2004). İslam Tasavvufunun Bugünkü Meseleleri. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Helland, C., Kienzl, L. (2023). Ritüel. D. E. Cengiz (Çev.), *Dijital Din: Dijital Medyada Dini Pratikleri Anlamak*. İstanbul: İz Yayınları, ss. 75-99.
- Karaarslan, F. (2015). Post Seküler Din Halleri ve Dinin Dijitalleşmesi. *Dijitalleşen Din*. M. Çamdereli, B. Ö. Doğan, N. K. Şener (Der.), İstanbul: Köprü Kitapları, ss. 13-44.
- Kurt, A., Demiryürek A. S. (2021). Dindar Bireylerin Sosyal Medyada Yeni Çağ Spiritüelliğine Katılımı Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Dijital Dünyada Din ve Medya*. M. Samar, A. M. Kandemir (Der.), İstanbul: Hikmetevi Yayınları, ss. 185-197.
- Kurtkan, A. (1977). *Sosyolojik Açıdan Tasavvuf ve Laiklik*. İstanbul: Kutun Yayınevi.
- Maktav, H. (2019). Sinema ya da İlahi Aşk: İslami Sinemada Tasavvufi Yolculuklar. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*. 1(2), ss. 31-55.

- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. (2018). *Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması-2018*. Ankara: T.C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Kamuoyu, Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi Başkanlığı.
- Selçuk, E. K. (2023). Türkiye İslamcılığında Özgün Bir Odak: Ercümen Özkan ve İktibas Dergisi. *Uluslararası İletişim ve Medya Araştırmaları Dergisi*. 3(2), ss. 83-101.
- Ülgener, S. F. (1981). *Zihniyet ve Din: İslam, Tasavvuf ve Çözülme Devri İktisat Ahlakı*. İstanbul: Der Yayınları.

nası' ifadesiyle de tüm dinlerin asli mesajlarının aynı olduğunu söylemektedir. Makalede bunu Tasavvuf kavramıyla karşıladım. Bu özelliği ile Tasavvuf uzak bir gelecekte dinlerin mesajlarını ebedi barışın tesisinde bir faktör olarak dikkate alacaktır.

Makalemdeki bir diğer önemli özellik de Post-Human Dünya'ya ait tasvirdir. Bu tasvirde birçok bilim-kurgu edebiyatı ve film yapımlarından esinlendiğimi belirtmeliyim. Kurgunun bilimsel verilere uygun olmasına bilhassa dikkat ettim ancak asıl odaklandığım nokta geleceğe ilişkin bir kehanette bulunmak değildi. Bilakis amacım, çok uzak bir gelecekte, din ve maneviyatın nasıl bir yer ve konuma sahip olabileceğine dair bir çıkarım yapmaktı. Bunu din, felsefe ve Tasavvuf'un mevcut durumlarını dikkate alarak yaptım. Tasavvufî öğretinin evrenselliğine yaptığım vurgu makalenin asıl teması ve mesajıdır. Bu amacımı okurlar için daha anlaşılır kılmak ve aynı zamanda derin felsefî sorunları bu bağlamda ele alabilmek için bir de uzak gelecek öngörüsünde bulundum. Tüm bu çabalarımın nihai hedefi ise evrensel olanın kalıcılığını vurgulamaktan ibarettir.

Kaynakça

- Afîfî, Ebû'l-Alâ. *Tasavvuf İslam'da Manevi Hayat*. çev. Ekrem Demirli, Abdullah Kartal. İstanbul: İz. Yay., 2015.
- Barks, Coleman. *The Essential Rumi*. New Jersey: Castle Books, 1997.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl. *el-Câmi'u's-sahîh*. thk. M. Zühreir b. Nâsir en-Nâsir. Beyrût: Dâru Tavki'n-Necât, 1422.
- Cankoçak, Kerem. *Maddenin Evrimi*. İstanbul: Bilim ve Gelecek Kitaplığı Yay., 2019.
- Copleston, Frederick. *Hegel*. çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yay., 2010.
- Çitil, Ahmet Ayhan. *Matematik ve Metafizik*. İstanbul: Alfa Yay., 2012.
- Ebû Zeyd, Nasr Hâmid. *Sûfî Hermenötik İbn Arabî'nin Yorum Felsefesi*. çev. Semih Ceyhan. İstanbul: Mana Yay., 2018.
- Foucault, Michel. *Kendini Bilmek*. çev. Zeynep Tuğçe Özcan. İstanbul: Profil Kitap Yay., 2024.

- Goldstein, Rebecca. *Gödel'in Tamamlanmamışlık Kuramı*. çev. Sevcan Seçkin. İstanbul: Alfa Yay., 2018.
- Guénon, René. *Yatay ve Dikey Boyutların Sembolizmi*. çev. Fevzi Topaçoğlu. İstanbul: İnsan Yay., 2001.
- Hawking, Stephen – Penros, Roger. *Zamanın ve Uzayın Doğası*. çev. Umur Daybelge. İstanbul: Alfa Yay., 2020.
- Hegel, G. W. F. *Tinin Görüngü Bilimi*. çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yay., 2022.
- Heidegger, Martin. *Düşünmek Ne Demektir?*. çev. İlhan Turan. İstanbul: Dergah Yay., 2022.
- Heidegger, Martin. *Varlık ve Zaman*. çev. Kaan H. Ökten. İstanbul: Agora Kitaplığı Yay., 2011.
- Hilbert, David. *Matematik Felsefesi*. der. Bekir S. Gür. Ankara: Kadim Yay., 2004.
- Izutsu, Toshihiko. *İbn Arabî'nin Füsûsundaki Anahtar Kavramlar*. çev. Ahmet Yüksel Özemre. İstanbul: Kaktüs Yay., 2005.
- İkbâl, Muhammed. *İslam'da Dinî Düşüncenin Yeniden İnşası*. çev. Rahim Acar. İstanbul, Timaş Yay., 2013.
- Kaya, Doğan. *Şarkışlalı Âgâhî*. Sivas: Vilayet Kitapevi Yay., 2009.
- Keleş Dilekçi, Afra. *Technology-History Juxtaposition Within The Spaces of Cyberpunk Literature and Cinema: Reading Altered Carbon*. İzmir: Yaşar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Keleş, Ahmet. YouTube Kanalı. (<https://www.youtube.com/watch?v=MKFtCPfzQmI>).
- Kuşeyrî, Ebû'l-Kâsım Abdülkerîm. *er-Risâletü'l-kuşeyriyye*. Beyrût: el-Mektebetü'l-Asriyye, 2001.
- MacTaggart, John Ellis. *Ölümsüzlük ve Ezeliyet*. çev. Barış Uzun. Ankara: Fol Yay., 2020.
- Nagel, Ernest – Newman, James R. *Gödel Kanıtlanması*. çev. Bülent Gözkan. İstanbul: Alfa Yay., 2020.
- Nasr, Seyyid Hüseyin. *Bilgi ve Kutsal*. çev. Yusuf Yazar. İstanbul: İz. Yay., 1981.
- Nasr, Seyyid Hüseyin. *Bir Kutsal Bilim İhtiyacı*. çev. Şahabettin Yalçın. İstanbul: İnsan Yay., 2016.
- Nasr, Seyyid Hüseyin. *Modern Dünyada Geleneksel İslam*. çev. Sara Büyükduru. İstanbul: İnsan Yay., 2001.

Schelling, F. W. J. Von. *İnsan Özgürlüğünün Doğası Üzerine*. çev. Mehmet Barış Albayrak. İstanbul: Ayrıntı Yay., 2017.

Schopenhauer, Arthur. *Hukuk Ahlak ve Siyaset Üzerine*. çev. Ahmet Aydoğan. İstanbul: Say Yay., 2013.

Schopenhauer, Arthur. *Essay on The Freedom of The Will*. New York: The Liberal Arts Press, 1960.

Spinoza, Benedictus de. *Töre Bilim*. çev. Nejla Bilgiç. Ankara: Dorlion Yay., 2020.

Şankıttı. *İslam Medeniyetinde Anayasal Kriz: Büyük Fitneden Arap Baharına*. çev. Muhammed Çelik. İstanbul: Mana Yay., 2020.

Yardımlı, Aziz. *Albeirt Einstein'ın "Özel*

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1703

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 343

Kitap Adı : Din Bilim ve Felsefe Yazıları-2

Book Title : Writings on Religion, Science and Philosophy-2

ISBN : 978-625-5536-56-3

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536563

Editörler | Editors: Merve Esra Sağlam | orcid.org/0000-0002-1791-0006

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Fatma Sena Kara | orcid.org/0000-0003-0918-5737

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Editorial

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 128 (xvi + 112)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAB Din Felsefesi | Philosophy of religion

BISAC: PHI022000 - Din Felsefesi | Philosophy / Religious

THEMA: QRA Din Felsefesi | Philosophy of religion

LC Classification: BL51 - Din ve Bilim, Felsefi İlişki | Religion and Science, Philosophy of Religion

DEWEY: 210 - Din Felsefesi | Philosophy & theory of religion

WoS Category: Philosophy | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: Religion & Philosophy | Religion & Philosophy

WoS Citation Topics Micro: Philosophy of Religion | Philosophy of Religion

Scopus Subject Areas: 1211 - Din Çalışmaları | Religious Studies; 1210 - Felsefe | Philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Sağlam, Merve Esra - Kara, Fatma Sena. *Din Bilim ve Felsefe Yazıları-2*. FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

GENEL KAYNAKÇA

- Aristoteles. *Nikomakhos'a Etik*. çev. Zeki Özcan. İstanbul: Sentez Yay., 2014.
- Aristoteles. *Ruh Üzerine*. çev. Ömer Aygün - Sev Gurur. İstanbul: Pinhan Yay., 2019.
- Arpağuş, Hatice. "Halku'l-Kur'an Tartışmaları Çerçevesinde Fazlur Rahman'ın Vahiy Anlayışı". *Tevilat Dergisi* 3/1, 2022.
- Alpyağıl, Recep. (ed.), *Din Felsefesine Dair Okumalar 2*, İstanbul: İz Yay., 2015.
- Akarsu, Bedia. *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, Savaş Yayınları, Ankara: 1984.
- A. E. Afifi, *Muhyiddin İbnü'l- Arabi'nin Tasavvuf Felsefesi*, çev. Mehmet Dağ, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Ankara 1975.
- Bayrakdar, M. *İslam Felsefesine Giriş*. Ankara: TDV Yay., 2011.
- Berdyaev, Nikolay. *İnsanın Yazgısı*. çev. Hüsamettin Arslan. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2020.
- Bilgiz, Musa. "Kur'an'da Nübüvvet (Peygamberlik)", *Diyanet İlmi Dergi*, c. 49, s.1.
- Bulut, İbrahim Halil. "Mûcize", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 30 İstanbul: TDV Yayınları, 2005.
- Büyük, Celal. *Hayatın Anlamı Bağlamında Teizm ve Ateizm*, Ankara: Sonçağ Akademi, 2020.
- Çevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2011.
- Chittick, William C., *Aşığın Aynası: Kayıp Kalbin Peşinde*, çev. Ömer Saruhanlıoğlu, Okuyan Yayınları, İstanbul: 2018.
- Chittick, William C., *13. Yüzyıl Sufi Metinlerinde İman ve Amel*, çev. Ömer Saruhanlıoğlu, Litera Yayınları, İstanbul: 2016.
- Çavuşoğlu, Halis. "Varoluşçuluğun Terminolojisinin Kökeni ve Özcülüğün Kavramsal Epistemolojisi Üzerine", *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Bingöl 2023.
- Çüçen, A.Kadir. "Varoluş Felsefesi ya da Varoluşçuluk Nedir?", *Varoluş Filozofları*, ed. A.Kadir Çüçen, Sentez Yayıncılık, Ankara: 2015, ss. 15-79.
- Demirci, Mustafa. *Beytü'l-Hikme*. İstanbul: İnsan Yay., 2019.

- Doğan, Servet. *İslâm Düşüncesinde Hikmet Kavramı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.
- Durusoy, Ali. “İbn Sînâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*.
- Dündar, İbrahim Halil. “Felsefî Bir Problem Olarak Vahiy Meselesi”, *Şarkiyat*, c. 13, s.1.
- Ertürk, Ramazan. *Varoluşsal Din Felsefesine Giriş*, Yarın Yayınları, İstanbul: 2012.
- Fârâbî. *El-Medînetü'l-Fâzıla*. çev. Yaşar Aydın. İstanbul: Litera Yay., 2023.
- Fârâbî. “Felsefe Öğreniminden Önce Bilinmesi Gereken Konular”. çev. Mahmut Kaya. *İslam Filozoflarından Felsefe Metinleri*. İstanbul: Klasik Yay., 2014.
- Fazlur Rahman, *İslam'da Nübüvvet*, çev: Ömer Ali Yıldırım/ M. Ata Az, Ankara: Adres Yayınları, 2017.
- Fazlur Rahman, *İslâmî Yenilenme Makaleler IV*. çev. Adil Çiftçi, Ankara: Ankara Okulu Yay., 2003.
- Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kur'an*, çev. Alparslan Açıkgenç, Ankara: Ankara Okulu Yay., 1999, Ankara.
- Gürsoy, Adnan. “İbn Sina Nübüvvet Teorisinde Kutsî Akıl” *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23 (2014/2).
- Günay, İbrahim Emre. “Transhümanizm: İnsan Simülakların Sonu”. *Mevzu – Sosyal Bilimler Dergisi* 10 (2023), 207-235.
- Ghasem Kakaie, “*Ibn Arabi's God, Eckhart's God: Philosopher's God or Religion's God?*”, *Naming and Thinking God in Europe Today*, V.32, 01. Jan. 2007.
- Görkem, İsmail. *Dünden Bugüne 'Türk Sözel Edebiyatı': Değişim ve Dönüşüm*, Geleneğin İzinde Edebiyatımız Sempozyumu, Ahi Evran Üniversitesi, 2006. Yayınlanmamış bildiri metni.
- Haberli, Mehmet. *Dini Tecrübe Aracı Olarak Sanal Ritüeller*, *Akademik Araştırmalar Dergisi = Journal of Academic Studies*, 2013, cilt: XV, sayı: 57, s. 17-36.
- Hakan Hemşinli. *Öznellik ve Nesnellik Kıskaçında Dini Tecrübe*. Dergâh Yayınları. İstanbul, 2021. s. 173.
- Işık, Aydın. “*Bir Felsefî Problem Olarak Vahiy ve Mucize*” Ankara: Elis Yayınları, 2006.

- Isanbor Philip Osarobu, “*Human Person and Development in Theistic and Atheistic Existentialist Thoughts*”, *Albertine Journal of Philosophy* V 127 ol. 6, July, 2022, ss 126-136.
- İbn Arabi Muhyiddin, *Varlık Ağacı Şeceretu'l Kevn*, çev. Vahdettin İnce, Kitsan Yayınları, İstanbul: 2008.
- İbn Arabi, *Fütuhât-ı Mekkiye*, Çev. Ekrem Demirli, Litera Yay., C.1-vd.
- İbn Miskeveyh. *Fevzü'l-âsgar*. Daru'l Arabiyyet-i Küttab, 1987.
- İbn Miskeveyh. “Lezzet ve Elem Üzerine”. çev. Mahmut Kaya. *İslam Filozoflarından Felsefe Metinleri*. İstanbul: Klasik Yay., 2014.
- İbn Miskeveyh. *Tehzîbu'l -Ahlâk*. çev. A. Şener vd. İstanbul: Büyüyenay Yay, 2. Baskı., 2013.
- İbn Miskeveyh. *Tertîbü's-sââdât*. çev. Hümeysra Özturan. İstanbul: Klasik Yay., 2017.
- İbn Sina. “Metafizik Üzerine”. çev. Mahmut Kaya. *İslam Filozoflarından Felsefe Metinleri*. İstanbul: Klasik Yay., 2014.
- Karaman, Hayreddin vd. *Kuran Yolu Türkçe Meal ve Tefsir - 5*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2020.
- Kindî. *Felsefî Risaleler*. çev. Mahmut Kaya. İstanbul: Klasik Yay., 2018.
- Kutluer, İlhan. *Akıl ve İtikâd: Kelâm-Felsefe İlişkileri Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: İz Yayıncılık 1996.
- Kurzweil, Ray. *İnsanlık 2.0*. çev. Mine Şengel. İstanbul: Alfa Yayınları, 2019.
- Kula, T. ve Erden, M., *Varoluşsal kaygı ve din, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, cilt 17, sayı 2, 2017, s. 21–4.
- Leach, Stephen ve Tartaglia, James (der.), *Hayatın Anlamı ve Büyük Filozoflar*, çev. Cem Gönenç, İstanbul: Alfa Yay, 2025.
- Macintyre, A. *Erdem Peşinde*. çev. Muttalip Özcan. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yay., 2019.
- McLuhan, Marshall. *Understanding Media: The Extensions of Man*, MIT Press, New York 1994.
- Milliyet, “Yapay zekâ çağında ölüm! Vefat eden aile üyeleriyle sanal ortamda konuşuyorlar”, *Milliyet* (19 Temmuz 2023).
- Michael Graziano, “What Happens If Your Mind Lives for Ever on the Internet?”, *The Observer* (20 Ekim 2019), blm. Technology.
- Nevzat Tarhan - Aylin Tutgun Ünal (ed.), *Metaverse Dijital Oyun Psikolojisi* (Der Yayınları, 2022), xiv.

- Michael Peterson vd. Akıl ve İnanç, Küre Yayınları, s. 62.
- Önal, Recep. Nübüvvet, Allah'ın (c.c.) İnsanlığa Açtığı Merhamet Kapısı, Feyz Dergisi s. 352_2020_Ekim.
- Platon. *Devlet*. çev. S. Eyüboğlu - M. A. Cimcoz. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2018.
- Platon. *Phaidon*. çev. Ari Çokona. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2017.
- Platon. *Kritias - Kharmides: Bütün Yapıtları 20*. çev. Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları, 2014.
- Sağlık, Hacı. “İbn Sina'nın Nübüvvet, Vahiy, Mucize Anlayışı”, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Sevgi Kavut. Sosyal, Teknolojik ve Psikolojik Boyutlarıyla Dijital Kimlik. Çizgi Kitabevi. İstanbul, 2022. s. 19-23.
- Stylianios Mystakidis, “Metaverse”, Encyclopedia 2/1 (Mart 2022), 486.
- Stern, A., *The Search for Meaning*, Memphis: Memphis State University Press, 1971.
- Sponville, André C. *Felsefeyi Takdimimdir*. çev. Seza Yılcıoğlu. İstanbul: Opera Yay., 2022.
- Şimşek, İsmail. “Spinoza Düşüncesinde Mucize Anlayışı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c. 9, s. 45 (Aralık 2016): 1116–1124.
- Taylan, Necip. *İslam Düşüncesinde Din Felsefeleri*, (İstanbul: İFAV Yayınları 2013).
- Uğurlu, Özge. “Kadının Benlik Sunumunun Güncel Bir Aracı Olarak Sosyal Ağlar Bir Tasarım Unsuru: ‘Kusursuzlaştırma’.” *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8 (2015),223.
- Wolf, S. *Hayatın Anlamı*. (çev. Süleyman Aydın). Hikmet Yurdu, 5 (9), 2012.
- Yalom, Irvin. *Varoluşçu Psikoterapi*, çev. Z. İ. Babayigit, İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2001.
- Yaran, Cafer S. *Din Felsefesine Giriş*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2010.
- Yaran, Cafer S. *Ahlak ve Etik*. Rağbet Yay., 2010.
- Yaran, Cafer S. *İlahiyatçılık ve Din Görevliliği Meslek Ahlakı*. İstanbul: Ensar Yay., 2015.
- Yaran, Cafer S. *Sanat Ahlakı*. Ankara: DİB Yay., 2020.
- Yasa, Metin. *Din Felsefesi: Soru, Sorgu, Sonuç*, Ankara: Elis Yay., 2016.
- Yasa, Metin. *Bütüncül ve Eleştirel Din Felsefesi Okumaları I - Tanrı ve Felsefe-*, Ankara: Elis Yay., 2015.

- Yasa, Metin. *Bütüncül ve Eleştirel Din Felsefesi Okumaları II- Din ve Felsefe*. Ankara: Elis Yay., 2015.
- Yasa, Metin. *Eстетик-Этик İlişkisi-Söylemler ve Çıkarımlar*. Ankara: Elis Yay., 2014.
- Yasa, Metin. *İbn Arabi ve Spinoza'da Varlık*, Ankara: Elis Yay., 2014.
- Yasa, Metin. *İbn Arabi'de 'Tanrı-Merkezli Bütün'ü Anlamaya Yönelik Bir Metot Olarak Paradoksal Konuşmak*, Ankara: Elis Yay., 2007.
- Yasa, Metin. *Din Felsefesi Açısından Yunus Emre'de Aşk-Yaratılış-Kendi Olma*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara: 2002
- Yasa, Metin. *Rubailerі Işığında Mevlana'da Aşk ve İşlevi*, Ankara: Elis Yay., 2010
- Yasa, Metin. *Varoluşsal İnanç Sorunları*, Ankara: Elis Yayınları, 2018.
- Yasa, Metin. *Bütüncül ve Eleştirel Din Felsefesi*, Ankara: Elis Yayınları, 2013.
- Yasa, Metin. *Bütüncül ve Eleştirel Din Felsefesi Okumaları V: Varoluş ve Yaşam*, Ankara: Elis Yayınları, 2024.
- Yasa, Metin. *Hayyamın Rubailerі: Din Felsefesi Açısından Bir Çözümleme*, Ankara: Elis Yayınları, 2009.
- Yavuz, Yusuf Şevki. "Nübüvvet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*.
- Бердяев, Николай, *О назначении человека*, Москва: АСТ; Хранитель, 2006.
- Евсеева, Анна Александровна, «Взгляд Л. Н. Толстого на сущность жизни и смерти», *Проблемы науки*, 2017, № 21 (103).
- Фрейд, Зигмунд, *Психоанализ. Религия. Культура*, Москва: Ренессанс, 1992.
- Фролов, Иван Тимофеевич, *Введение в философию*, 2-е изд., Москва: Политиздат, 1989.
- Камю, Альбер, *Бунтующий человек*, Москва: Политиздат, 1990.
- Камю, Альбер, *Миф о Сизифе*, çev. С. Великовский, Moskova: AST Publishers, 2014.
- Karayeva, Ayzada K., "Формирование мировоззрения кыргызских акынов-просветителей XIX в.", *Общество: философия, история, культура*, sayı 7, 2017.
- <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-mirovozzreniya-kyrgyzskih-akynov-prosvetiteley-xix-v>, (erişim: 20.05.2025).

Качкынбай кызы, Айгуль, «Размышления Ч. Айтматова об импровизаторском мастерстве поэтического творчества», *Филологические науки. Вопросы теории и практики*, № 11 (124), 2020.

<https://cyberleninka.ru/article/n/razmyshleniya-ch-aytmatova-ob-improvizatorskom-masterstve-poeticheskogo-tvorchestva>, (erişim: 30.05.2025).

Мадмарова, Гульнара Аргыновна, “Некоторые особенности миропонимания и мировоззрения кочевых народов древности (на примере кыргызского и гуннского народов)”, *Экономика и социум*, sayı 1 (20), 2016.

<https://cyberleninka.ru/article/n/nekotorye-osobennosti-miropo-nimaniya-i-mirovozzreniya-kochevyh-narodov-drevnosti-na-prime-re-kyrgyzskogo-i-gunnskogo-narodov>, (erişim: 01.06.2025).

Токпаева, Гүлмайрам Сапарбековна, «Историко-философский генезис миропонимания древних кыргызов», *Учёные записки*, sayı 1, 2017.

<https://cyberleninka.ru/article/n/istoriko-filosofskiy-genezis-miropo-nimaniya-drevnih-kyrgyzov>, (erişim: 20.05.2025).

www.bizdin.kg, *Женижок Ырлар Жыйнагы*.

<https://new.bizdin.kg/media/books/Jenijok.pdf> (erişim: 20.04.2025)

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1714

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 344

Kitap Adı : Kayzerialı Basileus

Alt Başlık : Anadolu'da Asketik Düşünce ve Bizans Manastırcılığı

Book Title : Basil of Caesarea

Subtitle : Ascetic Thought in Anatolia and Byzantine Monasticism

ISBN : 978-625-5536-57-0

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536570

Yazar | Author: Bilal Baş | orcid.org/0000-0003-0866-3186

Kurum | Institution: Marmara Üniversitesi

ROR ID: ror.org/02kswqa67

Editör | Editor: Ahmet Erhan Şekerci | orcid.org/0000-0001-5130-8564

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 136 (xii + 124)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRCA Hristiyanlık tarihi | Christianity: history

BISAC: REL037020 - Hristiyanlık / Tarih / İlk Kilise & Babalar | Religion / Christianity / History / Early Church & Fathers

THEMA: QRAX Hristiyanlık tarihi | Christianity: history

LC Classification: BR65.B3 - Patrikler ve Kilise Babaları / Basil of Caesarea | Fathers of the Church, Basil of Caesarea

DEWEY: 270.2 - Erken dönem Hristiyanlık tarihi | 270.2 Early Church history (to 600)

WoS Category: AHCI / Religion | Din

WoS Citation Topics Meso: Historical Theology | Tarihsel Teoloji

WoS Citation Topics Micro: Early Christianity & Monasticism | Erken Hristiyanlık & Manastırcılık

Scopus Subject Areas: 1202 - Din ve Teoloji | Religion

Atf Bilgisi | Cite as: Baş, Bilal. *Kayzerialı Basileus: Anadolu'da Asketik Düşünce ve Bizans Manastırcılığı*. FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

Birincil Kaynaklar

- Basil of Ancyra, *De Virginitate* (PG 30. 669-809).
- Basil of Ancyra, *De Virginitate de Saint Basile (texte vieux-slave)*, ed. A. Vaillant (Paris, 1943).
- Basil of Caesarea, *Ad adulescentes*. PG 31. 563-590. See also *Saint Basil on the Value of Greek Literature*, ed. N. G. Wilson (London: Duckworth 1975). English translation in *Saint Basil, The Letters*, 4: 379-435.
- Basil of Caesarea, *Ascetica. Long Rules = Regulae fusius tractate*. PG 31. 889-1052. *Short Rules = Regulae brevius tractate*. PG 31. 1080A-1305B. English Translations: W. K. L. Clarke, *The Ascetic Works of Saint Basil*. (London: SPCK, 1925); M. Monica Wagner, *Saint Basil, Ascetical Works*, in *The Fathers of the Church A New Translation*, vol. 9, (Washington: The Catholic University of America Press, 1962); Anna M. Silvas, *The Asketikon of St Basil the Great*. (Oxford: Oxford University Press, 2005).
- Basil of Caesarea, *Contra Eunomium*. PG 29. 497-670. *Basile de Césarée, Contre Eunome, suivi de Eunome, Apologie*, 2 vols., tr. with intro. and notes, Bernard Sesboüé, with Georges-Matthieu de Durand and Louis Boutreleau, *Sources chrétiennes* 299, 305 (Paris: Éditions du Cerf, 1982, 1983). English translation, *St. Basil of Caesarea, Against Eunomius*, tr. with intro. and notes, Mark Delcogliano and Andrew Radde-Gallwitz, in *The Fathers of the Church A New Translation*, vol. 122, (Washington: The Catholic University of America Press, 2011).
- Basil of Caesarea, *De baptismo. Basile de Césarée, Sur le baptême*, ed. U. Neri and tr. with intro. and notes, Jeanne Ducatillon, *Sources chrétiennes* 357 (Paris: Éditions du Cerf, 1989). English Translation: *Saint Basil, Ascetical Works*, tr. with intro. and notes, M. Monica Wagner, in *The Fathers of the Church A New Translation*, vol. 9, (Washington: The Catholic University of America Press, 1962).

- Basil of Caesarea, *De spiritu sancto*. PG 32. 67-218. See also *Saint Basil on the Holy Spirit*, edited with notes and intro. by C. F. H. Johnston (Oxford: Clarendon Press, 1892). English translation: *St. Basil: Letters and Select Works*, in NPNF, Second Series, vol. 8, (Oxford, 1895).
- Basil of Caesarea, *Epistulae*. PG 32.219-1112. *Saint Basile, Lettres*, 3 vols., ed. and tr. Yves Courtonne, Collection Guillaume Budé (Paris : Les Belles Lettres, 1957, 1961, 1966). English translations: *Saint Basil: The Letters in Four Volumes* tr. Roy J. Deferrari, Loeb Classical Library (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, vol. I, 1926; vol. II, 1928; vol. III, 1930 and vol. IV, 1934). See also *Saint Basil, Letters*, 2 vols., tr. Sister Agnes Clare Way, in *The Fathers of the Church A New Translation*, vol. 13, 28, (Washington: The Catholic University of America Press, 1951, 1955; reprint, 1965, 1969).
- Basil of Caesarea, *Hexaameron* 1-9. PG 29. 4-208. *Basile de Césarée, Homélie sur l'Hexaéméron*, ed. and tr. with intro., Stanislas Giet, 2nd ed., revised and expanded, Sources chrétiennes 26 bis (Paris: Éditions du Cerf, 1968). English translations: *St. Basil: Letters and Select Works*, in NPNF, Second Series, vol. 8, (Oxford, 1895); *St. Basil, Exegetic Homilies*, tr. Sister Agnes Clare Way, pp. 3-150, in *The Fathers of the Church A New Translation*, vol. 46 (Washington: The Catholic University of America Press, 1963).
- Basil of Caesarea, *Hexaameron* 10 and 11. *Basile de Césarée, Sur l'origine de l'homme (Homélie X et XI de l'Hexaéméron)*, ed. and tr. with intro. and notes, Alexis Smets and Michel van Esbroeck, Sources chrétiennes 160 (Paris: Éditions du Cerf, 1970).
- Basil of Caesarea, *Homilia(e)*. PG 29. 209-494; 31. 163-618, 1429-1514. English translations of homilies on the Psalms by Agnes Clare Way in *St. Basil, Exegetic Homilies*, in *The Fathers of the Church A New Translation*, vol. 46 (Washington: The Catholic University of America Press, 1963).
- Basil of Caesarea, *Moralia* (PG 31. 692-869); Eng. trans. W. K. L. Clarke, *The Ascetic Works of Saint Basil*. (London: SPCK, 1925), pp. 101-131; M. Monica Wagner, *Saint Basil, Ascetical Works*, in *The Fathers of the Church A New Translation*, vol. 9, (Washington: The Catholic University of America Press, 1962), pp.71-205.

- Basil of Caesarea, (with Gregory of Nazianzus). *Philocalia. The Philocalia of Origen*, ed., with critical intro. and indices, J. Armitage Robinson (Cambridge: Cambridge University Press, 1893). English translation by George Lewis, *The Philocalia of Origen: A Compilation of Selected Passages from Origen's Work made by St. Gregory of Nazianzus and St. Basil the Great*, (Edinburgh, 1911).
- Gangra, Council of. Canons. *Histoire des consiles, d'après les documents originaux*, by Calr Joseph Hefele, tr. H. Leclercq, vol. 1, pt.2, pp.1029-45. (Paris : Letouzey et Ané, 1907 ; reissue, Hildesheim : Olms, 1973).
- Gregory of Nazianzus, *Oratio* 43 (on Basil). PG 36. 493-605. English translation by Leo P. McCauley in *Funeral Orations by Saint Gregory Nazianzen and Saint Ambrose*, Fathers of the Church 22 (New York: Fathers of the Church, Inc., 1953).
- Gregory of Nyssa, *De virginitate. Grégoire de Nysse, Traité de la virginité*, ed. and tr. with intro., notes, and index, Michel Aubineau, Sources chrétiennes 119 (Paris: Éditions du Cerf, 1966). Also in *Gregorii Nysseni opera ascetica*, ed. Johannes P. Cavarinos (Leiden: Brill, 1952). English translation by Virginia Woods Callahan, in *Saint Gregory of Nyssa, Ascetical Works*, in *The Fathers of the Church A New Translation*, vol. 58 (Washington: The Catholic University of America Press, 1966), pp.3-75.
- Gregory of Nyssa, *Gregory Nysseni epistulae*, ed. G. Pasquali. In *Gregorii Nysseni opera*, ed. Werner Jaeger, vol. 8, pt. 2, 2nd ed. (Leiden: Brill, 1959).
- Gregory of Nyssa, *Gregorii Nysseni opera ascetica*, ed. Werner Jaeger, Johannes P. Cavarinos, Virginia Woods Callahan. In *Gregorii Nysseni opera*, ed. Werner Jaeger, with others, 8:1 (Leiden: Brill, 1952).
- Gregory of Nyssa, *In laudem fratris Basilii*, PG 46. 788-817. English translation: *Encomium of Saint Gregory Bishop of Nyssa, on His Brother Saint Basil Archbishop of Caesarea*, ed. and tr., with intro. and notes, Sister James Aloysius Stein, A.M., Catholic University of America Patristic Studies 17 (Washington, D.C.: Catholic University of America Press, 1928).
- Gregory of Nyssa, *Vita s. Macrinae. Grégoire de Nysse, Vie de sainte Macrine*, ed. and tr., with intro. and notes, and index, Pierre Mara-

- val, Sources chrétiennes 178 (Paris: Éditions du Cerf, 1971). Also in *Gregorii Nysseni opera ascetica*, ed. Virginia Woods Callahan, pp.370-414. English translation by Virginia Woods Callahan, in *Saint Gregory of Nyssa, Ascetical Works*, in *The Fathers of the Church A New Translation*, vol. 58 (Washington: The Catholic University of America Press, 1966), pp.163-191.
- Himerius, *Himerii declamations et orations cum dperdiatarum fragmentis*, ed. Aristides Colonna (Rome: Typis publicae officinae polygraphicae, 1951). English translation with intro. and notes Robert J. Panella, *Man and the Word, The Orations of Himerius* (California: University of California Press, 2007).
- Iamblichus, *Iamblichi, De vita Pythagorica liber*, ed. Ludovicus Deibner (Heilderberg: 1958); English translation *Iamblichus: On the Pythagorean Life*, Translated with notes and introduction by Gillian Clark, Liverpool: Liverpool University Press, 1989.
- Musurillo, Herbert (tr. and ed.). *From Glory to Glory, Texts from Gregory of Nyssa's Mystical Writings*. Selected and with an introd. by Jean Daniélou. Crestwood, NY: St Vladimir's Seminary Press, 1962.
- Palladius, *Historia Lausiaca. The Lausiaca History of Palladius: A Critical Discussion, together with Notes on Early Monachism*, ed. with intro., Cuthbert Butler, Texts and Studies, vol. 6, pts. 1 and 2 (Cambridge: Cambridge University Press, 1898-1904; reprint, Hildesheim: Olms,1967). English translation: *The Lausiaca History*, tr., with notes, Robert T. Meyer, Ancient Christian Writers 34 (Westminster, Md., and London: Newman Press, 1965).
- Socrates, *Historia Ecclesiastica* (PG 67; 9-842); Eng. Transl. by A. C. Zenos *Church History from A. D. 305-439* (Library of the Nicene and Post-Nicene Fathers 2:2 (Grand Rapids, 1979), 1-178.
- Sozomon, *Historia Ecclesiastica*, (PG 67; 844-1630); Eng. Trans. By C. D. Hartrauft (Library of the Nicene and Post-Nicene Fathers, 2:2, 179-427.
- Theodoret of Cyrrus, *Epistulae. Théodoret de Cyr, Correspondance*, ed. and tr., with intro. and notes, Yvan Azéma, Sources chrétiennes 40, 98, 111 (Paris: Éditions du Cerf, 1955, 1964, 1965).
- Theodoret of Cyrrus, *Historia ecclesiastica. Theodoret, Kirchengeschichte*, ed. Léon Parmentier, with 2d ed. by Felix Scheidweiler, GCS 44

(19) (Berlin: Akademie-Verlag, 1954). English translation: *Ecclesiastical History: A History of the Church in Five Books, from A.D. 322 to the Death of Theodore of Mopsuestia, A.D. 427, by Theodoretus, Bishop of Cyrus*, Greek Ecclesiastical Historians of the First Six Centuries of the Christian Era 5 (London: Samuel Bagster and Sons, 1843).

Theodoret of Cyrrus, *Historia religiosa. Théodoret de Cyr, Histoire des moines de Syrie: 'Histoire Philothée' I-XIII*, 2 vols., ed. and tr. with intro. and notes, Pierre Canivet and Alice-Leroy-Molinghen, Sources chrétiennes 234, 257 (Paris: Éditions du Cerf, 1977, 1979). English translation : *A History of the Monks of Syria by Theodoret of Cyrrus*, tr. with intro. and notes, R. M. Price, Cistercian Studies 88 (Kalamazoo, Mich. : Cistercian Publications, 1985).

Modern Çalışmalar

Altaner, Berthold. *Patrology*, Hilda C. Graff (tr.), Edinburgh, London: Nelson, 1960.

Amand de Mendeita, E. David. *L'Ascèse Monastique de Saint Basile, Essai Historique*, Maredsous: Éditions de Maredsous, 1948.

Amand de Mendeita, E.. "The Pair *Κήρυγμα* and *Δόγμα* in the Theological Thought of St. Basil of Caesarea. *Journal of Theological Studies* 16 (1965), 129-42.

Armstrong, A. H. "Man in the Cosmos: A Study of some Differences between Pagan Neoplatonism and Christianity." In W. Den Boer (ed.), *Romanitas et Christianitas* (Amsterdam: North Holland, 1973), 5-14.

Ayres, Lewis. "Articulating Identity", *The Cambridge History of Early Christian Literature* (ed. F. Young, L. Ayres and A. Louth), Cambridge: CUP, 2004.

Bamberger, J.E. "MNHMH-ΔΙΑΘΕΣΙΣ: The Psychic Dynamisms in the Ascetical Theology of Saint Basil." *Orientalia Christiana Periodica* 34 (1968), 233-51.

Barnes, Timothy D. "Himerius and the Fourth Century." *Classical Philology* 82 (1987): 206-25.

Barnes, Timothy D. "The Date of the Council of Gangra". *Journal of Theological Studies*, n.s. 40 (1989): 121-24.

- Baş, Bilal. *Eusebius of Caesarea's Imperial Theology and the Politics of the Iconoclastic Controversy*. Lewiston, Queenston, Lampeter: Edwin Mellen Press, 2013.
- Baş, Bilal. *Çöliü Fethetmek: Geç Antikçağ'da Mısır Manastırları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2015.
- Baş, Bilal. *Bir Hristiyan Mezhebi Olarak Aryüsçülik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2016.
- Bateson, Mary. "Origin and Early History of Double Monasteries". *Transactions of the Royal Historical Society*, Vol. 13, 1899, ss.137-98.
- Beagon, Philip M. "The Cappadocian Fathers, Women and Ecclesiastical Politics." *Vigiliae Christianae*, Vol. 49, No.2 (May, 1995), ss.165-79.
- BeDuhn, Jason David, *The Manichaean Body in Discipline and Ritual*, Baltimore & London: John Hopkins University Press, 2000.
- Behr, John. *Asceticism and Anthropology in Irenaeus and Clement*. Oxford: OUP, 2000.
- Brown, Peter, "Asceticism: Pagan and Christian", *The Cambridge Ancient History*, vol. 13, *The Late Empire, A.D. 337-425*, Averil Cameron and Peter Garnsey (derl.), Cambridge 2008, ss. 601-31.
- Brown, Peter, "Christianization and Religious Conflict", *The Cambridge Ancient History*, vol. 13, *The Late Empire, A.D. 337-425*, Averil Cameron and Peter Garnsey (eds.), Cambridge 2008, ss. 632-664.
- Brown, Peter, *The Body and Society: Men, Women, and Sexual Renunciation in Early Christianity*. London: Faber and Faber, 1990.
- Brown, Peter, *Augustine of Hippo: A Biography*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1970.
- Cameron, Averil. "On Defining the Holy Man", in *The Cult of Saints in Late Antiquity and the Middle Ages*, James Howard-Johnston and Paul Antony Hayward (eds.), Oxford: OUP, 1999, ss. 27-43.
- Cameron, Averil. "Redrawing the Map: Early Christian Territory after Foucault", *Journal of Roman Studies* 76 (1986), 266-71.
- Cameron, Averil. "Christianity, The Total View" (Review Article). *Past and Present*, Vol.88 (1979), ss.129-135.
- Cameron, Averil. *Christianity and the Rhetoric of Empire, The Development of Christian Discourse*. Berkeley: University of California Press, 1991.
- Campenhause, Hans von. *The Fathers of the Greek Church* ("Basil the Great", pp.84-100). London: R & R Clark, 1963.

- Caner, Daniel F. "Not of This World": The Invention of Monasticism." in *A Companion to Late Antiquity*, Phillip Rousseau and Raithel Jutta (eds). Chichester: Wiley-Blackwell, 1999, ss. 588-600.
- Caner, Daniel, *Wandering, Begging Monks: Spiritual Authority and the Promotion of Monasticism in Late Antiquity*, Berkeley and Los Angeles 2002.
- Castelli, Elisabeth. "Virginité and Its Meaning for Women's Sexuality in Early Christianity". *Journal of Feminist Studies in Religion*, vol.2 (1986), 61-88.
- Chadwick, Henry. "Basil of Caesarea (Cappadocia)", in *The Church in Ancient Society: From Galilee to Gregory the Great*, Oxford 2001, ss.331-47.
- Chadwick, Henry. "Mani", in *The Church in Ancient Society: From Galilee to Gregory the Great*, Oxford 2001, ss.170-172.
- Clark, Elizabeth Ann. *Reading Renunciation: Asceticism and Scripture in Early Christianity*, Princeton 1999.
- Clark, Elizabeth Ann. "Asceticism in Late Ancient Christianity," in idem, *Reading Renunciation: Asceticism and Scripture in Early Christianity* (Princeton: Princeton University Press, 1999), 14-42.
- Clark, Elizabeth Ann. "John Chrysostom and the "Subintroductae". *Church History*, 46, No.2 (Jun.1977), 171-85.
- Corbier, Mireille. "Coinage, Society and Economy." In *The Cambridge Ancient History*, Alan Bowman, Averil Cameron and Peter Garnsey (eds.) vol. 12, *The Crisis of Empire, 193-337*, ss. 393-439.
- Dagron, Gilbert. "Le christianisme dans la ville byzantine". *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 31 (1977), ss. 1-25.
- Dagron, Gilbert. "La Monachisme à Constantinople Jusqu'au Concile de Chalcédoine (451)." *Travaux et Mélanges* 16 (1970): 229-276.
- Dinan, Andrew. "Manual Labor in the Life and Thought of St. Basil the Great" *Logos: A Journal of Catholic Thought and Culture*, Volume 12, Number 4, (Fall 2009):133-157.
- Drobner, Hubertus R. *The Fathers of the Church: A Comprehensive Introduction*. Tr. Siegfried S. Schatzmann. Massachusetts: Hendrickson Publishers, 2007.
- Dunn, Marylin. *The Emergence of Monasticism: From the Desert Fathers to the Early Middle Ages*, Oxford: Blackwell Publishers, 2000.

- Elm, Susanna. *‘Virgins of God’, The Making of Asceticism in Late Antiquity*. Oxford: Clarendon Press, 1994.
- Elm, Susanna. “Evagrius Ponticus’ ‘Sententiae ad Virginem’”, *Dumbarton Oaks Papers*, vol. 45 (1991): 97-120.
- Fedwick, Paul Jonathan. “A Chronology of the Life and Works of Basil of Caesarea.” In *Basil of Caesarea, Christian, Humanist, Ascetic: A Sixteen-Hundredth Anniversary Symposium*. 2 vols. Edited by Paul Fedwick. Toronto: Pontifical Institute of Medieval Studies, 1981, ss. 3-19.
- Finn, Richard OP, *Almsgiving in the Later Empire, Christian Promotion and Practice (313-450)* (Oxford: OUP, 2006).
- Finn, Richard OP, *Asceticism in the Graeco-Roman World*, Cambridge: CUP, 2009.
- Foucault, Michel. *History of Sexuality Vol 2: The Use of Pleasure*, Trans. Robert Hurley (London: Penguin, 1998).
- Fowden, Garth. “The Pagan Holy Man in Late Antique Society.” *Journal of Hellenic Studies* 102 (1982): 33-59.
- Frazee, Charles A. “Anatolian Asceticism in the Fourth Century: Eustathius of Sebastea and Basil of Caesarea.” *Catholic Historical Review* 66 (1980): 16-33.
- Frazee, Charles A. “Late Roman and Byzantine Legislation on the Monastic Life from the Fourth to the Eighth Centuries.” *Church History* 51/3 (1982): 263-79.
- Freund, W.H.C. *The Early Church*, Minneapolis: Fortress Press, 1994.
- Gardner, Iain and Samuel N.C. Lieu, Manichaen (eds.), *Manichaean Texts from The Roman Empire*, Cambridge: CUP, 2004.
- Gnoli, Gherardo. “Mani”, (translated from Italian by Roger DeGaris), *Encyclopedia of Religion* (ed. M. Eliade), vol. 9, ss. 158-161.
- Gnoli, Gherardo. “Manichaeism”, (translated from Italian by Fitzgerald Lubin), *Encyclopedia of Religion* (ed. M. Eliade), vol.9. ss. 161-170.
- Goehring, J. E. “The Origins of Monasticism”, *Eusebius, Judaism, and Christianity*. H.W. Attridge, G. Hata (eds.), Leiden and New York 1992, ss. 235-55.
- Gribomont, Jean. “Le Dossier des origines du Messalianisme”, in J. Fontaine and Charles Kennengieser (eds.), *Epektasis: Mélanges Patristiques Offerts au Cardinal Jean Daniélou*. Beauchesne, 1972, ss. 611-25.

- Gribomont, Jean. "Le Renoncement au monde dans l'idéal ascétique de saint Basile". *Irenikon* 31(1958): 282-307; 460-75.
- Gribomont, Jean. "Monasticism and Asceticism I: Eastern Christianity." Ch. 5 of B. McGinn and J. Meyendorff (eds.), *Christian Spirituality* (London, Routledge & Kegan Paul, 1985), ss. 89-112.
- Gribomont, Jean. "Saint Basile et le monachisme enthousiaste." *Irénikon: Revue des Moines de Chevetogne* 53 (1980): 123-44.
- Gribomont, Jean. "Saint Basile". In *Théologie de la vie monastique: Études sur la tradition patristique*, ss. 99-113. Théologie 49. Paris: Aubier, 1961.
- Gribomont, Jean. *Saint Basile: Évangile et Église*, 2 vols. (Spiritualité orientale 36-7; Bellefontaine, 1984).
- Hadot, Pierre. *Philosophy as a Way of Life: Spiritual Exercises from Socrates to Foucault*, Arnold Davidson (ed) and Michael Chase (tr.). Oxford: Blackwell, 2003.
- Hadot, Pierre. "Spiritual Exercises", *Philosophy as a Way of Life: Spiritual Exercises from Socrates to Foucault*, Oxford, Blackwell, 1995, ss. 81-125.
- Harmless, William S.J. *Dessert Christians: An Introduction to the Literature of Early Monasticism*. Oxford: OUP, 2004.
- Hatlie, Peter. *The Monks and Monasteries of Constantinople, CA.350-850*. New York: Cambridge University Press, 2007.
- Helvétius, Anne-Marie and Michel Kaplan, "Asceticism and Its Institutions", *Cambridge History of Christianity*, vol. 1, *Origins to Constantine*, Margaret M. Mitchell and Frances M. Young (eds.), Cambridge 2006, ss. 275-98.
- Herrin, Judith. *Byzantium: The Surprising Life of a Medieval Empire*. Princeton: Princeton University Press, 2007.
- Hildebrand, Stephen M. *The Trinitarian Theology of Basil of Caesarea: A Synthesis of Greek Thought and Biblical Truth*. Washington, D.C.: Catholic University of America Press, 2007.
- Hildebrand, Stephen, M. *Basil of Caesarea*, Grand Rapids: Baker Academic, 2014.
- Howard-Johnston, James and Paul Antony Hayward (eds.). *The Cult of Saints in Late Antiquity and the Middle Ages*. Oxford: OUP, 1999.

- Hunt, David. "The Church as a Public Institution", in *The Cambridge Ancient History*, vol. 13, *The Late Empire, A.D. 337-425*, ed. Averil Cameron and Peter Garnsey. Cambridge: CUP, 2008, ss.238-276.
- Judge, E. A. "The Earliest Use of Monachos for "Monk" and the Origins of Monasticism." *Jahrbuch fur Antike und Christentum* 20 (1977): 72-89.
- Judge, E. A. and S. R. Pickering. "Papyrus Documentation of Church and Community in Egypt to the Mid-Fourth Century." *Jahrbuch fur Antike und Christentum* 20 (1977): 47-71.
- Konstantinovskiy, Julia. *Evagrius Ponticus: The Making of a Gnostic*. Cornwall, 2009.
- Krawiec, Rebecca. "From the Womb of the Church": Monastic Families." *Journal of Early Christian Studies* 11/3 (2003): 283-307.
- Krawiec, Rebecca. "Garments of Salvation" Representations of Monastic Clothing in Late Antiquity." *Journal of Early Christian Studies* 17/1 (2009): 125-150.
- Ledoyen, Henri. "Saint Basile dans la tradition monastique occidentale." *Irénikon: Revue des Moines de Chevetogne* 53 (1980),30-45.
- Lieu, S.N.C. *Manichaeism in the Later Roman Empire and Medieval China: A Historical Survey*, Manchester: Manchester University Press, 1985.
- Mango, Cyril. *Byzantium: The Empire of New Rome*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1980.
- MacMullen, Ramsay. *Christianizing the Roman Empire, A.D. 100-400*. New Haven: Yale University Press, 1984.
- Magdalino, Paul. "What we heard in the lives of the saint we have seen with our eyes": the holy-man as literary text in the tenth-century Constantinople." in *The Cult of Saints in Late Antiquity and the Middle Ages*, James Howard-Johnston and Paul Antony Hayward (eds.), Oxford: OUP, 1999, ss.83-112.
- McGinn, Bernard "Asceticism and Mysticism in Late Antiquity and the Early Middle Ages", in Vincent L. Wimbush and Richard Valantasis (eds), *Asceticism* (New York, NY: Oxford University Press, 1998), ss. 58-74.
- McGinn, Barnard. "Withdrawal and Return: Reflections on Monastic Retreat from the World." *Spiritus: A Journal of Christian Spirituality* 6/2 (2006):149-172.

- McGuckin, John. "Monasticism and Monasteries", in *The Oxford Handbook of Byzantine Studies*, E. Jeffreys, J. Haldon and R. Cormack (eds), Oxford: OUP, 2010.
- Meredith, Anthony. "Asceticism—Christian and Greek". *Journal of Theological Studies* NS 27 (1976): 312-32.
- Meredith, Anthony. *The Cappadocians*. London: Geoffrey Chapman, 1995.
- Meyendorff, John. "St. Basil, Messalianism and Byzantine Christianity". *St Vladimir's Theological Quarterly* 24 (1980), 219-34.
- Meyendorff, John. "Messalianism or Anti-Messalianism? A Fresh Look at the 'Macarian' Problem." *Kyriakon: Festschrift Johannes Quasten* 2 (1970): 585-90.
- Miller, Timothy S. *The Birth of the Hospital in the Byzantine Empire*. Baltimore and London: John Hopkins University Press, 1997.
- Mitchell, Stephen. *Anatolia: Land, Men, and Gods in Asia Minor*, Vol. 2, *The Rise of the Church*. New York: Oxford University Press, 1993.
- Muehlberger, Ellen. "Ambivalence about the Angelic Life: The Promise and Perils of an Early Christian Discourse on Asceticism." *Journal of Early Christian Studies* 16/4 (2008): 447-78.
- Neil, Brownen. "Towards defining a Christian culture: The Christian transformation of classical literature." *The Cambridge History of Christianity*, Vol. 2, *Constantine to c. 600* Augustine Casiday and Frederick W. Norris (eds.). Cambridge: CUP, 2008, ss. 317-342.
- O'Neill, J.C. "The Origins of Monasticism," in *The Making of Orthodoxy: Essays in Honour of Henry Chadwick*, ed. Rowan Williams, Cambridge: CUP, 1989, ss. 270-87.
- Orphanos, M. A. *Creation and Salvation According to St. Basil of Caesarea*. Athens, 1975.
- Patlagean, Evelyne. *Pauvreté économique et pauvreté sociale à Byzance, 4e—7e siècles*. Paris: Mouton & Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, 1977.
- Patlagean, Evelyne. "Ancienne hagiographie byzantine et histoire sociale". In *Structure sociale, famille, chrétienté à Byzance, IVe-XIe siècle*. London: Variorum Reprints, 1981, ss. 106-126.
- Prestige, G. L. *St. Basil the Great and Apollinaris of Laodicea*, Edited by Henry Chadwick, London: S.P.C.K., 1956.

- Przyszychowska, Marta. *Macrina the Younger as a substitute for Eustathius of Sebastea*, (Phd. Thesis), Warsaw: University of Warsaw, 2020.
- Quasten, Johannes. *Patrology*, vol. I, *The Beginnings of Patristic Literature*. Utrecht-Brussels: Spectrum Publishers, 1949.
- Quasten, Johannes. *Patrology*, vol. II, *The Ante-Nicene Literature after Irenaeus*. Utrecht-Brussels: Spectrum Publishers, 1952.
- Quasten, Johannes, *Patrology*, vol. III, *The Golden Age of Greek Patristic Literature From the Council of Nicaea to the Council of Chalcedon*. Utrecht-Brussels: Spectrum Publishers, 1959.
- Quasten, Johannes (introduced by), *Patrology*, vol. IV, *The Golden Age of Latin Patristic Literature From the Council of Nicaea to the Council of Chalcedon*. Ed. Angelino Di Berardino, transl. Rev. Placid Solari, O.S.B. Utrecht-Brussels: Spectrum Publishers, 1959.
- Radde-Gallwitz, Andrew. *Basil of Caesarea: A Guide to His Life and Doctrine*, Oregon: Cascade Books, 2012.
- Rapp, Claudia. "For next to God, you are my salvation': reflections on the rise of the holy man in late antiquity." in *The Cult of Saints in Late Antiquity and the Middle Ages*, James Howard-Johnston and Paul Antony Hayward (eds.), Oxford: OUP, 1999, ss. 63-81.
- Rodley, Lyn. *Cave Monasteries of Byzantine Cappadocia*. Cambridge: CUP, 1985.
- Rousseau, Philip. "Ascetics as mediators and as teachers", in *The Cult of Saints in Late Antiquity and the Middle Ages*, James Howard-Johnston and Paul Antony Hayward (eds.), Oxford: OUP, 1999, ss. 45-59.
- Rousseau, Philip. "Blood-Relationships among Early Eastern Ascetics." *Journal of Theological Studies*, n.s.23 (1972): 135-44.
- Rousseau, Philip. *Ascetics, Authority and the Church in the Age of Jerome and Cassian*. Oxford: OUP, 1978.
- Rousseau, Philip. *Basil of Caesarea*. Berkeley: University of California Press, 1994.
- Rousseau, Philip. "Monasticism", *The Cambridge Ancient History*, vol. 14, *Late Antiquity: Empire and Successors, AD 425–600*, Averil Cameron, Bryan Ward-Perkins, Michael Whitby (eds.), Cambridge 2008, ss. 745-80.
- Rousseau, Philip. "Bishops", in *Late Antiquity, A Guide to the Postclassical World*, edited by G. W. Bowersock, P. Brown, and O. Grabar.

- Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 1999, ss. 341-343.
- Rousseau, Philip. *Pachomius: The Making of a Community in Fourth-Century Egypt*, Berkeley, London: University of California Press, 1985.
- Rubenson, Samuel. "Asceticism and Monasticism, I: Eastern," *Cambridge History of Christianity*, Vol. 2, *Constantine to c. 600*, Augustine Casiday and Frederick W. Norris (derl.) Cambridge 2008, ss. 637-68.
- Rubenson, Samuel, "Christian Asceticism and the Emergence of the Monastic Tradition," *Asceticism*, Vincent L. Wimbush and Richard Valantasis (derl.), New York 1998.
- Shaw, Theresa M. "Askesis and Appearance of Holiness." *Journal of Early Christian Studies* 6/3 (1998), 485-500.
- Silvas, Anna M. *The Asketikon of St Basil the Great*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Simpson, Jane. "Women and Asceticism in the Fourth Century: A Question of Interpretation." *Journal of Religious History* 15 (1988): 38-60.
- Staats, Reinhart. "Asceticism", *The Brill Encyclopedia of Christianity*, Ervin Fahlbusch, J. M. Lochman, et al (eds), Cambridge, Leiden: Brill, 1999-2008, ss. 131-134.
- Stead, Christopher. *Philosophy in Christian Antiquity*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994. (Cappadocian Fathers, ss. 177-86).
- Steward, Columba, "The Origins and Fate of Monasticism." *Spiritus: A Journal of Christian Spirituality* 10/2 (2010): 257-64.
- Columba Steward, *Working the Earth of the Hearth: The Messalian Controversy in History, Texts, and Language to AD 431*, Oxford: Clarendon Press, 1991.
- Stramara, Daniel F. "Double Monasticism in the Greek East, Fourth through Eighth Centuries." *Journal of Early Christian Studies* 6 (1998): 269-312.
- Talbot, Alice-Mary, "An Introduction to Byzantine Monasticism", *Illinois Classical Studies*, Vol. XII, No. 2 (Fall 1987), ss. 229-241. Türkçe çevirisi, "Bizans Manastır Sistemine Giriş", Özden Arıkan (çev.), *Cogito*, no. 17 (1999), ss. 161-176.
- Thonemann, Peter. "Amphilochus of Iconium and Lycaonian Asceticism." *Journal of Roman Studies* 101 (2011): 185-205.

- Vööbus, Arthur. *History of Asceticism in the Syrian Orient*, vol. 1. Louvain, 1958.
- Widengren, G. "Manichaeism and Its Iranian Background." in *The Cambridge History of Iran, Vol. 3. Seleucid Parthian*, ed. E. Yarshater, Cambridge: CUP, 1983. ss. 965-990.
- Wimbush, Vincent L. and Richard Valantasis, "Introduction," in *Asceticis*, edited by Vincent L. Wimbush and Richard Valantasis (New York: Oxford University Press, 1998), xix-xxxiii.
- Young, F., L. Ayres and A. Louth. *The Cambridge History of Early Christian Literature*. Cambridge: CUP, 2004.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1715

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Yayın | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 345

Kitap Adı : Gençlerde Dini Tutum ve Din Dışı Yönelim

Alt Başlık : Ateizm ve Deizm Eğilimi Üzerine Bir Alan Araştırması

Book Title : Religious Attitudes and Non-Religious Tendencies Among Youth

Subtitle : A Field Study on the Inclination Toward Atheism and Deism

ISBN : 978-625-5536-58-7

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536587

Yazar | Author: Sibel Kandemir | orcid.org/0000-0002-1002-4378

Kurum | Institution: Karabük Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04wy7gp54

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 206 (xvi + 190)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JNF - Din eğitimi | Religious education

BISAC: REL067120 - Din Eğitimi / Genel | Religion / Education / General

THEMA: QRN - Din eğitimi | Religious education

LC Classification: BL42 - Din eğitimi. Gençlik ve din | Religious education. Youth and religion

DEWEY: 268 - Din eğitimi | Religious education

WoS Category: Education & Educational Research | Eğitim ve Eğitim Araştırmaları

WoS Citation Topics Meso: 5.6 - Eğitim psikolojisi | Educational Psychology

WoS Citation Topics Micro: 5.6.28 - Ergen eğitimi ve dini yönelimler | Adolescent Education and Religious Orientation

Scopus Subject Areas: 1211 - Din çalışmaları | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Kandemir, Sibel. *Gençlerde Dini Tutum ve Din Dışı Yönelim: Ateizm ve Deizm Eğilimi Üzerine Bir Alan Araştırması*. Ankara: FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Acat, Betül. *Ergenlerde Dindarlık, Değerler, İnternet Bağımlılığı ve Hayat Memnuniyeti İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Acock, Alan C. - Bengtson, Vern L. "On the Relative Influence of Mothers and Fathers: A Covariance Analysis of Political and Religious Socialization". *Journal of Marriage and Family*, 40/3 (1978), 519-530.
- Açık, Abdullah vd. *Ortaöğretim Temel Dinî Bilgiler (İslâm 2) Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed. *el-Müsned*, thk. Şuayb el-Arnaût. Beyrût: y.y., 1993/1413.
- Akarsu, Bedia. *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1998.
- Akdemir, Ferhat. "Ateizmin Tarihi Üzerine Kısa Bir Deneme". *OMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/18-19 (2005), 347-363.
- Akdemir, Ayşe Betül. "Öğrencilerde İnanç Problemine Neden Olan Faktörlerin Belirlenmesi". *Dergiabant (AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi)* 8/1 (2020), 318-342.
- Allport, Gordon W. – Ross, J. Michael. "Personal Religious Orientation and Prejudice". *Journal of Personality and Social Psychology* 5/4 (1967), 432-443.
- Altaş, Nurullah. " İlköğretim Öğrencilerinin Din Öğretimi Sürecinde İlgi Duydukları Konular (Ankara İli Örneğinde 6, 7 ve 8. Sınıf Öğrencileri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Analiz". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49/2 (2008), 103-120.
- Altunışık, Mehmet Akif. "İlk Deistlere Göre Deizmin Temel İnançları". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 19/2 (2019), 615-642.
- Amarasingam, Amarnath. "Introduction: What is the New Atheism". *Studies in Critical Research on Religion*. ed. Warren S. Goldstein. 1/1-10. Boston: Brill, 2010.
- Arıkan, Rauf. *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2. Baskı, 2013.
- Arslan, Ahmet. *İlkçağ Felsefe Tarihi Sokrat Öncesi Yunan Felsefesi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Arslan, Mustafa. "Kitle İletişim Araçları, Medya ve Din İlişkisi Üzerine". *Birey ve Toplum* 6/1 (2016), 5-26.

- Ayala, Francisco Jose. "Evolution". *Britannica*. Erişim 30 Nisan 2021. <https://www.britannica.com/science/evolution-scientific-theory>
- Aybey, Salih. "Ailenin Dini Değerlerin Aktarılmasında Rolü ve Bu Süreçte Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 7/2 (2018), 544-560.
- Aydeniz, Nurullah. "Öğretmen-Öğrenci İlişkisi Açısından Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi". *Edebali İslâmiyat Dergisi* 4/1 (2020), 209-237.
- Aydın, Mehmet. *Din Felsefesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Matbaası, 1990.
- Aydın, Ali Rıza. *Dinî İnkârın Psiko-sosyal Nedenleri*. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1995.
- Aydın, Betül. *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. İstanbul: Atlas Yayın, 2005.
- Aygün, Fatma. İslâm Düşüncesinde Tanrı-Âlem (Birlik-Çokluk) İlişikisine Yönelik Temel Teoriler: Hudûs, Sudûr, Zuhûr". *Kader* 16/1 (2018), 157-187.
- Aygün, Fatma. "Ateizme Yol Açan Başlıca Faktörler". *Mezhep Araştırmaları Dergisi* 10/2 (Güz 2017), 531-562.
- Aziz, Aysel. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 5. Baskı, 2010.
- Baggini, Julia. *Atheism, A very Short Introduction*. New York: Oxford University Press, 2003.
- Bahadır, Abdülkerim. "Ergenlik Döneminde Dinî Şüphe ve Tereddütler (Lise Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma)". *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*. ed. Hayati Hökelekli. 307-368. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Bahçekapılı, Mehmet. *Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri*. İstanbul: İlke Yayınları, 2013.
- Bahçekapılı, Mehmet. *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgi Dersinin Öğrencilerin Dinî Duygu, Düşünce ve Davranışları Üzerindeki Etkisi (İstanbul Avrupa Yakası Örneği)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010.
- Baloğlu, Burhan. "Hipotez ve Varsayım Birbirinin Yerine Kullanılabilir mi?". *İktisat Fakültesi Sosyoloji Konferansları*, 32 (2006), 56-65.
- Baker-Sperry, Lori. "Passing on The Faith: The Father's Role in Religious Transmission". *Sociological Focus* 34/2(2001), 185-198.
- Bakırcı, Çağrı Mert. *Evrin Kuramı ve Mekanizmaları*. İstanbul: Evrensel Kültür Kitaplığı, 2014.

- Batson, Daniel C. – Schoenrade, Patricia A. “Measuring Religion as Quest: 1)Validity Concern”. *Journal for the Scientific Study of Religion* 30/4 (1990), 416-429.
- Başçı, Vahdettin. “Deizm Kavramı ve Ortaya Çıkardığı Problemler”. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22/1 (2018), 33-40.
- Bayraktar, Mehmet. *İslâm'da Evrimci Yaratılış Teorisi*. İstanbul: İnsan Yayınları, 1987.
- Beit-Hallahmi, Benjamin. “Women and Religion”. *Encyclopedia of Psychology and Religion*, ed. David A. Leeming vd. (New York: Springer Science + Business Media, 2010), 979.
- Beit Hallahmi, Benjamin - Argyle, Michael. *The Psychology of Religious Behaviour, Belief and Experience*. London: Routledge, 1997.
- Bektaş, Abdullah vd. *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Temel Dinî Bilgiler (İslâm 1)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Bektaş, Abdullah vd. *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 9 Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Bilecik, Sümeýra. “Anne-Baba Tutumlarının Bireyin Din Algısına Etkileiri”. *Değerler Eğitimi Dergisi* 15/33 (2017), 7-38.
- Bilgin, Abdülcelil. “Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştiril Bir Değerlendirme”. *Muş Alpaslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2/2 (2014), 75-84.
- Bircan, Hasan Hüseyin. *İslâm Felsefesine Giriş*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 1. Baskı, 2008.
- Bradley, David F. vd.,” The Reasons of Atheists and Agnostics for Nonbelief in God’s Existence Scale: Development and Initial Validation”, *Psychology of Religion and Spirituality* 10/3 (2018), 263-275, <http://dx.doi.org/10.1037/rel0000199>
- Britannica*. Erişim 16 Kasım 2021.
<https://www.britannica.com/topic/secularism>
- Bolay, S. Hayri. *Felsefi Doktrinler Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1990.
- Bullard, Gabe. “The World’s Newest Major Religion: No Religion”, *National Geographic*. Erişim 23 Mayıs 2021.
<https://www.nationalgeographic.com/culture/article/160422-atheism-agnostic-secular-nones-rising-religion>
- Bulut, İsmail. İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Kelâm Dersine İlişkin Görüşleri. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9 (2017), 7-35.

- Bunnin, Nicholas - Yu, Jiyuan. *The Blackwell Dictionary of Western Philosophy*. USA: Blacwell Publishing, 2004.
- Cambridge Dictionary. Erişim 16 Kasım 2021.
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/secularist>
- Campbell, Colin.”irreligion”. *Encyclopedia of Religion and Society*. William H. Swatos, Jr. (ed.). New Delhi: Altamira Press, 1998.
- Can, Seyithan. “Allah’ın Kudretinin İnsan Fillerine Taalluk Alanı ve İm-kânı”. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/36 (2019), 581-606.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları, 2012.
- Ceylan, Yılmaz. *Lise Öğrencilerinin Din Algısı*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Chalfant, Eric. “Atheism In Amerika”, *Oxford Research Encyclopedia of Religion*. ed. John Barton. Erişim Tarihi: 4 Haziran 2020.
<https://oxfordre.com/religion/view/10.893/acrefore/9780199340378.001.0001/acrefore-9780199340378-e-420?print=pdf>
- Christensen, Larry B. vd. *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2015.
- Cluose, Bonnidell. “ Ergenlerde Ahlak Gelişimi ve Cinsellik”. Çev. Turgay Gündüz. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* 9/9 (2000), 715-754.
- Coşkun, İbrahim. *Ateizm ve İslâm*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2011.
- Coşkun, Kemal. *İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinde Din Anlayışı ve Sosyal Değerler Algısı*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- Cragun, Ryan T., vd. “Religious/Secular Distance: How Far Apart Are Teenagers and Their Parents?” *Psychology of Religion and Spirituality* 10/3 (2018), 288–295.
<http://dx.doi.org/10.1037/rel0000205>.
- Cürcânî, Seyyid Şerif. *Kitabu’t-Ta’rifât*. çev. Ali Erkan. İstanbul: Bahar Yayınları, 1997.
- Çağdaş, Aysel- Seçer, Zarife (Şahin). *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2002.
- Çalışkan, Sacide. *Z Kuşağında Deizm Algısı ve Deistliğe Yönelten Sosyolojik Faktörler*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Entitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

- Çayabatmaz, Emine. *Kur'an-ı Kerim Bağlamında İslâmi Dindarlık Ölçeği Denemesi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Çayır, Celal. "Ergenlerin Dinî İnanç, Şüphe ve Dinî Tutumları Üzerine Bir Araştırma". *bilimname* 27/2 (2014), 59-88.
- Çelebi, İlyas. "Hüsün ve Kubuh". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 06 Haziran 2020.
<https://İslâmansiklopedisi.org.tr/husun-ve-kubuh>
- Çelebi, İlyas. *Kitaplara İman*. DİB Yayınları, ts.
- Çelebi, Vedat. "Jean Paul Sartre'ın Varoluşçuluk Düşüncesi". *Beytülhikme* 4/2(2014), 63-76.
- Çetin, Rabia. *Ortaöğretim Öğrencilerinin Dindarlık Düzeyi ve Ahlaki Çözülme Eğilimleri*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Çevik, Mustafa. "David Hume'da Kötülük Sorunu". *Dini Araştırmalar Dergisi* 6/16 (Mayıs- Ağustos 2003). 25-38.
- Çınar, Aliye. *Deizm ve Ateizm Üzerine*. İstanbul: Köprü Kitap, 2018.
- Çoban, Ramazan. *Lise Öğrencilerinde Dindarlık ve Sanal Bağımlılık Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Çubukçu, İbrahim Agâh. *İslam Felsefesinde Allah'ın Varlığının Delilleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1967.
- Daşdemir, İsmet. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2019.
- Dawkins, Richard. *Tanrı Yanılgısı*. İstanbul: Kuzey, 2009.
- Demir, Ergül vd., "Uluslararası Dergilerde Yayımlanan Eğitim Araştırmalarının Normallik Varsayımları Açısından İncelenmesi", *Current Research in Education* 2/3(2016), 130-148.
- Devellis, Robert F. *Ölçek Geliştirme Kuram ve Uygulamalar*, (çev. ed.)Tarık Totan. Ankara: Nobel, 2014.
- Dictionary.com*, "nonreligious". Erişim 5 Haziran 2021.
<https://www.dictionary.com/browse/nonreligious>
- Dinç, Ayşenur. *Ergenlerde Anne-baba Tutumları ve Dinî Yönelim*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Doğan, Murat. *Ergenlerde Tanrı Algısı ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

- Dorman, Emre. *Deizm ve Eleştirisi: Tarihsel ve Teolojik Bir Yaklaşım*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009.
- Draper, Paul. "Atheism and Agnosticism". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Edisyon). ed. Edward N. Zalta . Erişim 4 Mayıs 2021. <https://plato.stanford.edu/cgi-bin/encyclopedia/archinfo.cgi?entry=atheism-agnosticism>
- Duman, Mehmet Zeki. "Üniversitede Okuyan Z Kuşağının Değişen Aile Algısı ve Aile İçi İlişkilerde Yaşadığı Sorunlar". *Sosyolojik Bağlam Dergisi* 2/1 (2021), 20-36.
- Durkheim, Emile. *The Elementary Forms of Religious Life*. çev. Karen E. Fields. United States of America: The Free Press, 1995.
- Düzgün, Şaban Ali (ed.). *İslâm İnanç Esasları El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2015.
- Eccles, Jacquelynne S. vd. "Cognitive Development in Adolescence", *Handbook of Psychology*. ed. Irwing B. Weiner. 6/235-350. USA: John Wiley&Sons, 2003.
- Eler Çay, Ebru. *Lise Gençliğinde Dinî Sosyalleşme; Batman İl Merkezi Örneği*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Elmas, Hatice Elif. *Ortaöğretim Öğrencilerinin Dindarlık Eğilimlerinin Bazı Kişilik Özellikleri İle İlişkisinin İncelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Neseff, Ebül-Mu'în. *Tevhidin Esasları*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2013.
- Erbaş, Ali. "Melek". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 29/37-39. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Erdem, Hüsamettin. "Deizm". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 9/109-111. Ankara: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 1994.
- Erdoğan, Emine. *Tanrı Algısı, Dinî Yönelim Biçimleri ve Dindarlığın Psikolojik Dayanıklılıkla İlişkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014.
- Ergezen, Efsun. *Günümüz Ateistlerinde Hayatı Anlamlandırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Erkorkmaz, Ünal vd. "Doğrulamalı Faktör Analizi ve Uyum İndeksleri". *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 33/1 (2013), 210-223.
- Erkuş, Adnan. *Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme: Temel Kavramlar ve İşlemler*. Ankara: Pagem Akademi, 2014.

- Ermiş, Ali. *Ergenlerin Deizm Algısına Dair Sosyolojik Bir Araştırma (Çankaya Örneği)*. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Eş'arî, Ebü'l-Hasan. *Eş'arî Kelâmı*. çev. Kılıç Aslan Mavil - Hikmet Yağlı Mavil. İstanbul: İz Yayıncılık, 2016.
- Eş'arî, Ebü'l Hasan. *Makâlâtü'l-İslâmiyyîn ve İhtilâfü'l-Musallîn*. İstanbul: Yazma Eserler Kurumu Yayınları, 2019.
- Euronews. "Türkiye'de Deizm Neden Artıyor, Dindarlık Neden Azalıyor?". Erişim 10 Mart 2021. <https://tr.euronews.com/2019/03/19/turkiye-de-deizm-neden-yukseliste-ateizm-deizm-agnostizm-panteizm-ne-demek>
- Fetihi, Leyla. "Ergenlik ve Toplum". *Eğitim ve Bilim* 27/125 (2002), 62-68
- Flew, Anthony Garrard Newton. "Agnosticism". *Britannica*. Erişim 4 Mayıs 2021. <https://www.britannica.com/topic/agnosticism>
- Flynn, Thomas. *Existentialism A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Francis, Leslie J. - Brown, Laurence B. "The Influence of Home, Church and School on Prayer among Sixteen-Year-Old Adolescents in England". *Review of Religious Research* 33/2(1991), 112-122.
- Fowler, James W. *Stages of Faith: The Psychology of Human Development and Quest for Meaning*. San Francisco: Harper&Row, 1981.
- George, Darren - Mallery, Paul. *IBM SPSS Statistics 25 Step by Step: A Simple Guide and Reference*. New York: Routledge, 2019.
- Glock, Charles Y. "Dindarlığın Boyutları Üzerine". çev. Günter Kehrler. *Din Sosyolojisi*. Derleyenler: Yasin Aktay - M. Emin Köktaş. İstanbul: Vadi Yayınları, 1998.
- Göçmen, Doğan. "Deizme ve Deistlere Dair Bazı Temel Gözlemler". *Bilim ve Ütopya* 282 (2018), 1-10.
- Görmez, Mehmet. "Günümüz İslâm Toplumlarda İnanç Problemleri". *Uluslararası Günümüz İslâm Toplumlarda İnanç Problemleri Sempozyumu*. Konya: Konya İlahiyat Derneği Yayınları, 2013, 23-35.
- Güneş, Abdurrahman. "Sosyolojik Olarak Din ve Toplum İlişkileri". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 24/1 (2014), 153-164.
- Güneş, Kamil. *Meleklerle İman*. DİB Yayınları, ts.
- Gündoğar, Hamdi. "Deizm; Aklın Tanrılaştırılması Ya Da Sorumsuz Özgürlük". *Din Karşıtı Çağdaş Akımlar ve Deizm*. Ed. Vecihi Sönmez vd. Van: Ensar Neşriyat, 2017, 29-40.

- Gündoğar, Hamdi –Yürgüç, M. Sait. “Deizm Bağlamında Ortaöğretim Okullarında İnanç Algısı (Adıyaman Örneği)”. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/6 (2019), 643-670.
- Gündüz, Muhammed Muhdi.”Gelişim Özellikleri Doğrultusunda Gençliğin Din Eğitimi”, *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 4/12 (2020), 1092-1117.
- Gürsu, Orhan. *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
- Hak Dni Kur'an Dili Meâlî*, çev. Yazır, Elmalılı Hamdi. haz. Selahattin Kaya, Cahit Baltacı, Kerim Aytekin. İstanbul: Eser Neşriyat, ts.
- Harlak, Hacer - Eskin, Mehmet. Dinî Yönelim ve Dindarlık Ölçeklerinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi, *Yeni Symposium* 56/2(2018), 24-32.
- Harmankaya, Merve. *Geçmişten Günümüze Deizm ve Deizm Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma- Dolapoğlu Anadolu Lisesi ve Mahmut Sami Ramazanoğlu Anadolu İHL Örneği*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Harris, Sam. *İnancın Sonu*. çev. Tunç Tuncay Bilgin. İstanbul: Kuzey Yayınları, 2014.
- Hassall, Christopher. - Bushfield, Ian. “Increasing Diversity in Emerging Non-religious Communities. *Secularism and Nonreligion* 3/7 (2014), 1-9. <http://dx.doi.org/10.5334/snr.as>
- Haught, John. “Atheism”. *Encyclopedia of Science and Religion*. ed. J. Wentzel Vrede van Huyssteen. New York: Macmillan Reference, 2003.
- Holdcroft, Barbara B. “What is Religiosity”. *Journal of Catholic Education* 10/1 (2006), 89-103.
- Hökelekli, Hayati. *Din Psikolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.
- Hökelekli, Hayati (ed.). *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Hume, David. *Doğal Din Üstüne*. çev. Mete Tuncay. İstanbul: İmge Kitabevi, 4. Baskı, 1995.
- İbn Manzûr, Muhammed b. Mükerrrem. *Lisân'ul-'Arab*. 15 Cilt. Beyrut: Dar'us- Sadır, ts.
- İbn Sînâ, Ebu Ali. *Kitâbuş-şifâ Metafizik II*. çev. Ekrem Demirli - Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2004.

- İbnü'n Nedîm, Muhammed B. İshak. *El-Fihrist*. çev. Ramazan Şeşen. İstanbul; Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2019.
- İmamoğlu, Abdulvahit –Ferşadoğlu, Saliha. “Psikolojik Açıdan Ergenlerde Dinî Tutum ve Davranışların Tahlili”. *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2013), 19-40.
- İnanç Yazgan, Banu vd. *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi*. İstanbul: Nobel Kitabevi, 2005.
- İncedal, Ayhan. *Ergenlerde ve Kimlik Statüsü Arasındaki İlişki*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Irwing, Paul vd. (ed.). *The Wiley Handbook of Psychometric Testing: A Multidisciplinary References on Survey, Scale and Test Development*. New Jersey: John Wiley&Sons Ltd, 2018.
- James, William. *Dinsel Deneyimin Çeşitleri*. çev. İsmail Hakkı Yılmaz. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2017.
- Johnson, Tina. “Deism Revisited: A Modern Approach”. *Dialogue & Nexus* 3 (Fall 2015-Spring 2016), 1-7.
- Kalfa, Nazlı Tutku. *Gençlik Dönemi İnanç Gelişimi ve Eğitiminde Etkili Olan Faktörler Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Kalgı, Mehmet Emin. *Ortaöğretim Öğrencilerinde Dindarlık ve Kişilik Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- Kandemir, Ahmet Mekin. *İslam’da Kader ve Kazâ İnancı*. Ankara: DİB Yayınları, 2021.
- Kandemir, Ahmet Mekin. “Kelâm (Tanım-Tarihçe-Ekoller-Problemler)”. 15-55. *İslami İlimlere Giriş*. ed. Mahmut Samar. İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2021.
- Kandemir, Sibel. “Lise Öğrencilerinde Din Dışı Yönelim: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2(Eylül2021), 230-256.
- Kant, Immanuel. *Saf Aklın Sınırları İçerisinde Din*. çev. Suat Başar Çağlayan. Konya: Literatürk Academia, 2012.
- Kant, Immanuel. *Arı Usun Eleştirisi*. çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınevi, 1993.
- Karadaş, Çağfer. *Kadere İman*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014.

- Karagöz, Yalçın. SPSS AMOS META Uygulamalı İstatistiksel Analizler. Ankara: Nobel Yayınları, 2019.
- Karakaya, Mehmet Murat. “İbn Rüşd Felsefesinde Kötülük”. *Beyt’ül Hikme* 9/2 (2019), 493-514.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2016.
- Kaptan, Saim. *Bilimsel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Rehber Yayınevi, 1977.
- Kavros, Peregrine Murphy .”Religion”. *Encyclopedia of Psychology and Religion*, ed. David A. Leming vd. New York: Springer, 2010.
- Kavun, Yusuf. *Ergenlerde Dindarlık ve İnsani Değerler*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Kaya, Mahmut. “Ebû Bekir Râzî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*. 34/479-485. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, 2007.
- Kaya, Mevlüt. “İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutumları”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12-13(2001), 43-78.
- Kaya, Tayfur. *Ergenlerde Saldırganlık ve Dindarlık İlişkisi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.
- Kaya, Zeynep. *Türk Toplumunda İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2015.
- Kaymakcan, Recep vd., *Seçmeli Din Eğitimi Dersleri İnceleme ve Değerlendirme Raporu*. İstanbul: Çınar Basım Yayın, 2013.
- Kaymakcan, Recep. *Gençlerin Dine Bakışı ve Okullarda Din-Değerler Öğretimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2021.
- Kazanç, Fethi Kerim. “Kelâmî Düşüncede Kötülük Sorununa Kısa Bir Bakış”. *Kelam Araştırmaları* 6/1 (2008),77-106.
- Keskin, Halife. *İslâm Düşüncesinde Allah-Âlem İlişkisi*. İstanbul: Beyan Yayınları, 1996.
- Kenny, Anthony. *What is Faith*. New York: Oxford University Press,1992.
- Kılavuz, M.Akif. “Ergenlerde Özdeşleşme ve Din Eğitimi”, *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*. ed. Hayati Hökelekli. 251-305. İstanbul: Dem Yayınları, 2015.
- Kılavuz, Saim. *Anahatlarıyla İslâm Akâidi ve Kelâm’a Giriş*. İstanbul: Ensar Yayınları, 2011.
- Kimter, Nurten. “İlgili-Seven Anne-Baba Tutumları İle Din ve Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine”. *Dini Araştırmalar* 18/46 (2015), 9-44.

- Koç, Mustafa. “Gelişim ve Din Psikolojisi Açısından Ergenlik”. *Ekev Akademi Dergisi* 15 (2003), 113-132.
- Koç, Mustafa. “Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1/17 (2004), 231-256.
- Koç, Mustafa. “Demografik Özellikler ile Dindarlık Arasındaki İlişki Yetişkinler Üzerine Ampirik Bir Araştırma”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/2 (2010), 217-248.
- Koçak, Zeynep Canan. “Günümüz Yerleşik Peygamber Tasavvurunun Genç Zihinlerde Karşılığı”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/42 (2019), 117-134.
- Konaklı, Numan vd. *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 10 Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları, ts.
- Konda. “2008-2018 Toplumsal Değişim Raporu”. Erişim 12 Nisan 2021. <https://interaktif.konda.com.tr/tr/HayatTarzlari2018/>
- Korkmaz, Arif. *Ateizmin Psiko-Sosyolojisi II Ampirik Çerçeve*. Konya: Palet Yayınları, 2019.
- Kurt, Abdurrahman. “Dindarlığı Etkileyen Faktörler”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2009), 1-26.
- Lewis, Hywel David. “Theism” *Britannica*. Erişim 5 Mayıs 2021. <https://www.britannica.com/topic/theism>
- Locke, John. *İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Deneme III.-IV. Kitap*. Ankara: Öteki Yayınevi, 2000.
- Macit, Sadullah. *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı 7*. Ankara: FCM Yayıncılık, 2019.
- Madge, Nicola. - Hemming, Peter J. “Young British Religious ‘Nones’: Findings From The Youth On Religion Study”. *Journal of Youth Studies* 20/7 (2016), 872-888. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1273518>
- Manafov, Rafi. “Meşşâî Felsefe ve Kelam Düşüncesinde ‘Adl-i İlahi’ (Teodise) Meselesi”. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 28/28(2009),105-124.
- Manuel, Frank Edward .”Deism”. *Britannica*. Erişim: 29 Nisan 2021. <https://www.britannica.com/topic/Deism/Deists-in-other-countries>
- Mâtürîdî, Ebu Mansur. *Kitâbü't-Tevhîd*. Ankara: İsam Yayınları, 2003.

- Mcguire, Meredith B. - Spickard, James V. “Modern Dünyada Din”. çev. Filiz Orhan. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 17/1 (2017), 233-292.
- MEB. *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü, 2010.
- MEB. *Anadolu İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretim Programı*. Ankara, 2018.
- MEB. *İmam Hatip Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretim Programı*. 2010.
- MEB. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara, 2018.
- MEB. *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Temel Dinî Bilgiler (İslam 1-2) Dersi Öğretim Programı*. 2018.
- Milliyet Gazetesi*. “Türkiye’de Dindar Oranı Yüzde 74”. Erişim 1 Nisan 2021. <http://www.milliyet.com.tr/turkiye-de-dindar-orani-yuzde-74-gundem2432790/>
- Mendeş, Necip Fazıl. *Ortaöğretim Öğrencilerinin İnanç Esaslarını Algılayış Biçimleri (Tuzla Örneği)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Menküç, Dilek. *DKAB Öğretmenlerinin Görüşleri Işığında Liselerde Deizm Düşüncesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Meydan, Hasan. “Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinde Karşılaşılan Problemler (Öğretmen Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma)”. *Turkish Studies* 10/3 (2015), 673-694.
- Molacı, Melike. “Modern Teodise Denemelerinin Olanağı Üzerine”. *Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi* 58/2 (2018), 1300-1326.
- Moshman, David. *Adolescent Psychological Development Rationality, Morality and Identity*. London: Lawrence Erlbaum Associates, 2005.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *Sahîhu Müslim*, I-III, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1981.
- Nasr, Seyyid Hüseyin. *İslâm İdealler ve Gerçekler*. çev. Ahmet Özel. İstanbul: İz Yayıncılık, 1996.
- Nayır. Sabahattin vd., *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 8 Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.

- New World Encyclopedia Contributors, "Deism". *New World Encyclopedia*. Erişim 28 Nisan 2021.
<https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Deism#>
- Ok, Üzeyir. "Din Bilimleri Araştırmalarında "Bakış Açıkları" Üzerine". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (1998), 485-498.
- Ok, Üzeyir. "Dinî Tutum Ölçeği: Ölçek Geliştirme ve Geçerlik Çalışması". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 8/2 (2011), 528-549.
- Ok, Üzeyir. "The Ok-Religious Attitude Scale (Islam): Introducing an Instrument Originated in Turkish for International Use", *Journal of Beliefs & Values* 37/1, 55-67.
<https://doi.org/10.1080/13617672.2016.1141529>.
- Okumuş, Ejder. "Toplumsal Değişim ve Din". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 8/30 (2009), 323-347.
- Oluğ, Fatma. *Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerde Dinî Tutum ve Davranışlar (Sakarya Örneği)*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Onay, Ahmet. "Mezun Oldukları Liselere Göre Üniversite Öğrencilerinin Dindarlık Düzeyleri, Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmetlerine ve Dinî Gruplara Yönelim Durumları". *Değerler Eğitimi Dergisi* 1/1 (2003), 171-194.
- Osmanoğlu, Cemil. "Din Eğitiminin Gelişimsel Temeli Olarak İnanç". *bilimname* 27/2 (2014), 177-206.
- Ozorak, Elizabeth Weiss. "Social and Cognitive Influences on the Development of Religious Beliefs and Commitment in Adolescence", *Journal for the Scientific Study of Religion* 28/4 (1989), 4448-463.
- Öymen, Örsan K. "Felsefe Tarihinde Ateizm". *Ateist Dergi*, 11 (2014), 3-7.
- Özbolat, Abdullah. "Postmodern Dünyada Din: Yaygınlaşan Dinsellik, Yüzeyleşen Dindarlık". *Journal of Islamic Research* 28/3 (2017), 265-278.
- Özcan, Hanifi. *Epistemolojik Açından İman*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2015).
- Özçömak, Mehmet Suphi & Çebi, Kübranur. "İstatiksel Güç Analizi: Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi Üzerine Bir Uygulama". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 31/2 (2017), 413-431.

- Özdemir, Metin.”Kötülük Meselesine Felsefî ve Kelâmî Açıdan Mukâyeseli Bir Yaklaşım”. *Journal of Islamic Research* 27/3 (2016), 235-250.
- Özdemir, Baksen. *13-20 Yaşları Arasında Dinî Gelişim ve Eğitimi (James W. Fowler’ın İnanç Gelişimi Teorisi Bağlamında Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Özdemir, Safiye. *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı* 6. Ankara: Dörtel, 2019.
- Özden, H. Ömer.”İbn Sinâ ve Leibniz’de Kötülük Problemi”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13 (1997), 269-286.
- Özen, Muhyettin. İlkokul Dönemi Çocuklarının İnanç Tutumlarının Oluşmasında Anne ve Babalarının Rolü”. *Kırıkkale İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi (KİİFAD)* 3/5 (2018), 117-140.
- Özervarlı, M. Sait. “Melek”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 29/40-42. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Özkan, Recep. “Toplumsal Yapı, Değerler ve Eğitim İlişkisi”. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 19/1 (2011), 333-344.
- Özkarpuzcu, Habibe Aslıhan. *Konya İlgin İlçe Merkezindeki Ortaöğrenim Gençliğinin Din Algısı ve Dinî Yaşayışları*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Öztürk, Yusuf. *Ergenlerde Dindarlık İle Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Özyurt, Cevat. “Marx’ta Yanılsama ve İdeoloji Olarak Din”. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2 (2014), 207-240.
- Parlaz, Evrim Akçan vd.”Ergenlik Dönemi: Fiziksel Büyüme, Psikolojik ve Sosyal Gelişim Süreci”. *Turkish Family Physician* ¾ (2012),10-16.
- Peker, Hasan. “Tanrı ve Din Tasavvuru Bağlamıyla Deizm ve Yayılımı Üzerine”. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/8 (2018), 13-42.
- Perşembe, Erkan. “Modernlik ve Postmodernlikte Din Problemi”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/14-15 (Haziran 2003), 159-181.
- Peterson, Michael vd.. *Akıl ve İnanç*. İstanbul: Küre Yayınları,6. Baskı, 2016.

- Petts, Richard J. "Parental Religiosity and Youth Religiosity: Variations by Family Structure". *Sociology of Religion* (2014), 1-26. doi:10.1093/socrel/sru064
- Peterson, Michael vd. *Akıl ve İnanç*. İstanbul: Küre Yayınları, 2006.
- Pew Research Center. "Religion Among the Millennials". Erişim 3 Ocak 2020. <https://www.pewforum.org/2010/02/17/religion-among-the-millennials/>
- Pew Research Center. "The Global Religious Landscape" (Erişim 3 Ocak 2020. <https://www.pewforum.org/2012/12/18/global-religious-landscape-exec/>
- Pew Research Center. "Religiously Unaffiliated". Erişim 5 Haziran 2021. <https://www.pewforum.org/2012/12/18/global-religious-landscape-unaffiliated/>
- Pınarbaşı, Bekir - Özdemir, Fikri. *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 11 Ders Kitabı*. Ankara: SDR Yayıncılık, 2019.
- Punch, Keith F. *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2005.
- Rocheblave- Spengle, Anne- Marie. *Ergenlik Psikolojisi*, çev. Bekir Onur. Ankara: Maya Yayıncılık, 1980.
- Rowe, William L. "Agnosticism". *Routledge Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 4 Mayıs 2021. <https://www.rep.routledge.com/articles/thematic/agnosticism/v-1>
- Sâbûnî, Ebû Muhammed Nûruddîn. *Mâtürîdîyye Akaidi*. çev. Bekir Topaloğlu. Ankara: DİB Yayınları, 2005.
- Sağır, Rukiye. *Ergenlerde Dindarlık, Özdenetim ve Hayat Memnuniyeti İlişkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Sayan, Yunus Emre - Tavukçuoğlu, Mustafa. "Yüksek Din Öğretimi Öğrencilerinin Öğrenme İklimi Algılarının Akademik Özyeterlik ve Akademik Başarıyla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 24/2 (2020), 833-855.
- Scott, Eugenie C. *Evolution vs. Creationism An Introduction*. London: Greenwood Press, 2004.
- Sevinç, Kenan vd. "Dindar ve Spiritüel Olmama (DİSOL) Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması". *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6 (2015), 59-86.

- Sevinç, Kenan - Mehmetoğlu, Ali Ulvi. “İnançsızlığa Yönelmede Çevresel ve Entelektüel Faktörlerin Etkisi”. *İnsan ve Toplum* 6/2 (2016), 87-116.
- Sevinç, Kenan. “Ateizmin Boyutları ve Tipleri”. *İslâmî İlimler Dergisi* 12/3 (2017), 101-132.
- Silver, Christopher F. vd. “The Six Types of Nonbelief: a Qualitative and Quantitative Study of Type and Narrative”. *Mental Health Religion&Culture* 17/10 (2014), 990-1001.
<https://doi.org/10.1080/13674676.2014.987743>
- Sinanoğlu, Mustafa. “İman”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 22/212-214. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Sönmez, Vecihi. “Nübüvve Yapılan İtirazlar Bağlamında İbnü’r Ravendi”. *Din Karşıtı Çağdaş Akımlar ve Deizm*. ed. Vecihi Sönmez vd.. 271-295 .Van: Ensar Neşriyat, 2017.
- Steinberg, Laurence. - Sheffield Morris, Amanda. “Adolescent Development”. *Annual Review of Psychology* 52 (2001), 83-110.
- Susman, Elizabeth J. vd. “Puberty, Sexuality, and Health”. *Handbook of Psychology*. ed. Irwing B. Weiner. 6/295-324. USA: John Wiley&Sons, 2003.
- Sümer, Nebi vd. “Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış”. *Türk Psikoloji Yazıları* 13/25 (2010), 42-59.
- Sümer, Nebi. “Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar”. *Türk Psikoloji Yazıları* 3/6 (2000), 49-74.
- Şahin, Erdem. *Ortaöğretim Öğrencilerinde Dindarlık Düzeyi ve Okul Başarısı İlişkisi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Şahin, Murat. “Kültür Değişimleri ve Eğitim”, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* 5/3 (2019), 458-466.
- Şahinalp, Hacer. “İslâm Akâidinin Modellediği Sorumlu Özgür Kişilik”. *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 11/3 (2019), 1234-1263.
- Şanlı, Deniz - Öztürk, Candan. “Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Tutumlar Üzerine Kültürün Etkisi”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi* 8/4 (2015), 240-246.
- Şehristânî, Ebu’l Feth. *el-Milel ve’n-nihal*. çev. Mustafa Öz. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2011.

- Şekkeli, Nesibe Şeyma. *Ergenlerde Adaletli Davranışın ve Dürüstlüğün Dindarlık Eğilimleriyle İlişkisi*. Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Şimşek, Seher. *Ortaöğretim Öğrencileri Arasında Yaygınlaşan Ateizm ve Deizm Düşüncesini Önlemede Din Eğitiminin Önemi*. Ağrı: İbrahim Çeçen Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Şimşek, Ali (ed.). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2018.
- Tabachnick, Barbara G. & Fidell, Linda S. *Using Multivariate Statistics*. Boston: Pearson, Sixth Edition, 2013.
- Taftazânî, Sa'düddîn Mes'ûd b. Ömer. *Kelâm İlmi ve İslam Akâidî Şerhu'l-Akâid*. haz. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2010.
- Tamney Joseph B. vd. "Innovation Theory and Religious Nones". *Journal for the Scientific Study of Religion* 28/2 (1989), 216-219.
- Taslaman, Caner. *Evrım Teorisi, Felsefe ve Tanrı*. İstanbul: İstanbul Yayınevi, 2007.
- Tanrıverdi, Hasan. *İnancın Rasyonelliği Sorunu*. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Taplamacıoğlu, Mehmet. "Yaşlara Göre Dinî Yaşayışın Şiddet ve Kesafeti Üzerinde Bir Anket Denemesi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/1 (1962), 141-151.
- Tavşancıl, Ezel. *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2006.
- Tavukçuoğlu, Mustafa. - Erdem, Hüsamettin. *Eğitim Fakülteleri İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*. Ankara: Nobel: 2005.
- Taylor, James E. "New Atheism". *Internet Encyclopedia of Philosophy*. Erişim 3 Mayıs 2021. <https://iep.utm.edu/n-atheism/>
- Tehânevî, Muhammed Ali b. Ali. *Keşşâfû ıstılâhâtî'l-fünûn ve'l-'ulûm*, nşr. Ali Dahrûc – Abdullah Hâlidî. 2 Cilt. Beyrut: Mektebetü Lübnan, 1996.
- Tekin, Mustafa. "Postmodernizmin Din Sorunu", *Milel ve Nihal* 12/2 (2015), 7-24.
- Tetik, Hayati. "İlköğretim DKAB Dersi 2010-2018 Öğretim Programı Ünite ve Kazanımları Üzerine Bir Değerlendirme". *Universal Journal of Theology* 3/1 (2018). 64-86.
- Tillich, Paul. *İmanın Dinamikleri*. çev. Fahrullah Terkan- Salih Özer. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2000.

- Tomlins, Steven. - Beaman, Lori G. "Introduction." *In Atheist Identities: Spaces and Social Contexts*, ed. Lori G. Beaman - S. Tomlins. 1-18. New York: Springer, 2015.
- Topaloğlu, Aydın. "Teizm". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 40/332-334. Ankara: TDV Yayınları, 2011.
- Topaloğlu, Aydın. *Tanrı Tanınamazlığın Felsefi Boyutları Teizm ya da Ateizm*. İstanbul: Furkan Kitaplığı, 2001.
- Topaloğlu, Aydın. "Materyalizm". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 28/137-140. Ankara: TDV Yayınları.
- Topaloğlu, Bekir. *Allah İnancı*. İstanbul: İsam Yayınları, 2006.
- Topaloğlu, Bekir vd. *İslâm'da İnanç Esasları*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1998.
- Toprak, Süleyman. *Ahirete İman*. DİB Yayınları, ts.
- Topuz, Metin. "Kötülülüğü Kavranabilir Kılmak: Kant'ın Teodise Üzerine Düşünceleri". *Beytulhikme* 6/2 (2016), 245-271.
- Turriel, Elliot. "The Development of Morality". *Child and Adolescent Development An Advanced Course*, ed. William Damon-Richard M. Lerner. 473-514. New Jersey: John Wiley&Sons, 2008.
- Tümer, Günay. "Din". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 9/312-320. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Günay Tümer, "Brahmanizm", *TDV İslam Ansiklopedisi*. 6/329-333. İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi, 2007.
- Türkben, Tuncay. "Aktif Öğrenme Yöntemiyle Oluşturulmuş Sınıf Ortamının Öğrenciler Üzerindeki Etkisi", *Turkish Studies* 10/7 (2015), 899-916. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8331>
- Ulusoy, Ayten. *Gelişim ve Öğrenme*, 3. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık, 2004.
- Uslu, Ferit. *Felsefi Açidan İmanı Temellendirme*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2004.
- Uslu, Ferit. "Agnostizim". *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/21 (2012), 5-28.
- Ünverdi, Mustafa. "Din Karşıtı Yayınlar ve Gençlerde Ateistik Eğilimin Nedenleri". *İlahiyat Akademi* 12 (2020), 145-182.
- Vitz, Paul C. çev. Kenan Sevinç. "Ateizm Psikolojisi", *Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/2 (2013), 133-147.
- Wulff, David M. *Psychology of Religion, Classic & Contemporary*. New Jersey: John Wiley & Sons, Second Edition, 1997.

- Yapıcı, Asım. “Yeni Bir Dindarlık Ölçeği ve Üniversiteli Gençlerin Dinin Etkisini Hissetme Düzeyi”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/1 (2006), 66-116.
- Yasa, Metin. *Tanrı ve Kötülük*. Ankara: Elis Yayınları, 2003.
- Yazır, M. Hamdi. *Hak Dinî Kur'an Dili*, sad. İsmail Karaçam vd. İstanbul: Azim Yayıncılık, ts.
- Yavuz, Yusuf Şevki. “Peygamber”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 34/257-262. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Yavuz, Yusuf Şevki. “Kader”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 24/58-63. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Yemez, İbrahim – Akdoğan, Mehmet Şükrü. “Dini Değerlerin Demografik Faktörlere Göre İncelenmesi: Sivas İli Örneği”. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19 (2019), 469-489.
- Yeprem, Saim. *Mâtürîdî'nin Akîde Risâlesi ve Şerhi*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2000.
- Yeşilyurt, Temel. “Kuşkuyu Dışlayıcı Bir Süreç Olarak İman”. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5 (Elazığ 2000), 537-555.
- Yiğit, Hulusi vd. *İlkokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 4 Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Yiğit, Hulusi vd. *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 5 Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Yüce, Fatma. “Din Felsefesinde Kötülük Problemi: Algısal Kötülük Kavramıyla Yeni Bir Perspektif”, *Felsefe Dünyası* 63 (2016), 179-202.
- Yıldırım, Süreyya. *13-18 Yaşlar Arası Meslek Lise Öğrencilerinde Tanrı Algısı Üzerine Bir Araştırma*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, 2018.
- Yıldırım, Ali. – Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, 2013.
- Yıldız, Murat. “Dindarlığın Tanımı ve Boyutları Üzerine Psikolojik Bir Çalışma”. *tabula-rasa* 1/1 (2001), 19-42.
- Yılmaz, M. Betül. “İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Bilgisayara Yönelik Bağımlılık Gösterme Eğilimlerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi* 1/1 (2010), 1-16.
- Cengiz Yılmaz vd. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2016.

Zavalsız, Y. Sinan - Şahin, Ensar. “Ateist ve Deistlerin Din Algısı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir Araştırma”. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 7/2 (2018), 567-599.

Zeidan, Adam. “Religion”. *Britannica*. 27.12.2020.

<https://www.britannica.com/topic/religion>

Zengin, Mahmut. “Öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” *Değerler Eğitimi Dergisi* 25/11 (2013), 271-301.

Zuckerman, Phil. Contrasting irreligious orientations, Atheism and Secularity in USA and Scandinavia”. *Approaching Religion* 2/1 (June 2012), 8-20.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1718

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 346

Kitap Adı : Kant'ın Yargı Yetisinde Reflektif Yargılar

Book Title : Reflective Judgments in Kant's Power of Judgment

ISBN : 978-625-5536-59-4

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536594

Yazar | Author: Nilüfer Uurlu Ünalı | orcid.org/0000-0002-8123-6706

Kurum | Institution: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

ROR ID: ror.org/01dvabv26

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 146 (x + 136)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JMHV - Din psikolojisi | Psychology of religion

BISAC: PSY011000 - Psikoloji / Dinsel | Psychology / Religious

THEMA: JMHV - Din psikolojisi | Psychology of religion

LC Classification: BL53 - Din ve psikoloji | Religion and psychology

DEWEY: 200.19 - Din ve psikoloji | Religion and psychology

WoS Category: Psychology, Multidisciplinary | Psikoloji, Multidisipliner

WoS Citation Topics Meso: 2.2 - Cognitive Psychology | Bilişsel Psikoloji

WoS Citation Topics Micro: 2.2.144 - Self-Control and Delay Discounting | Öz Denetim ve Haz Erteleme

Scopus Subject Areas: 3200 - Psikoloji | Psychology

Atf Bilgisi | Cite as: Uurlu Ünalı, Nilüfer. *Kant'ın Yargı Yetisinde Reflektif Yargılar*.

FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Allison, Henry E. (2001) *Kant's Theory of Taste*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Altuğ, Taylan. (1989) *Kant Estetiği*, Payel, İstanbul.
- Cassirer, Ernst. (1987) *Kant'ın Yaşamı ve Öğretisi*, çev. Doğan Özlem, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Crawford, Donald W. (1974) *Kant's Aesthetic Theory*, The Univeristy of Wisconsin Press, Wisconsin.
- Clewis, R., Robert. (2023). *The Origins of Kants's Aesthetics*. Cambridge University Press.
- Copleston, Frederick. (1989). *Felsefe Tarihi, Kant*. Çev. Aziz Yardımlı, İdea, İstanbul.
- Deleuze, Gilles. (2020). *Kant'ın Kritik Felsefesi*, çev. Yağmur Ceylan Uslu, İnka, İstanbul.
- Deleuze, Gilles. (2018). *Kant Üzerine Dört Ders*. Çev. Talat Kılıç. Kabalcı Yayıncılık, İstanbul.
- Floyd, Juliet. (1998). "Heautonomy: Kant on Reflective Judgment and Systematicity", *Kant's Aesthetics*, ed. Herman Parret, Walter de Gruyter, New York, (192-218).
- Ginsborg, Hannah. (1990). "Reflective Judgment and Taste", *Noûs*, Mar., 1990, Vol. 24, No. 1, On the Bicentenary of Immanuel Kant's Critique of Judgement, (63-78).
- Guyer, Paul. (2003). "Kant's Principles of Reflecting Judgment", *Kant's Critique of The Power of Judgment, Cirtiacal Essay*. Editör, Paul Guyer, Rowman&Littlefield Publishers, (1-63)
- Guyer, Paul. (2008). *Knowledge, Reason and Taste*. Princeton University Press, New Jersey.
- Guyer, Paul. (2022). *Kant*, çev. Deniz Soysal, Say Yayınları, İstanbul.
- Guyer, Paul. (Ed.) *Kant and Modern Philosophy*, Cambridge University Press, New York, 2006.
- Günenç, Mehmet. (2011). "Kant'ın Nihai Eleştirisi", *Felsefe Dünyası*, 2011/2, Sayı:54.
- Heidemann, H., Dietmar, (Ed). (2009). Kant Yearbook 1/2009 Teleology. W de G, Berlin.
- Heimsoeth, Heinz. (2023). *Kant'ın Felsefesi*, çev. Takiyettin Mengüşoğlu, Doğu Batı Yayınları, Ankara.

- Kant, Immanuel. (1998). *Critique of Pure Reason*. Trans. Paul Guyer, Allen W. Wood, Cambridge University Press.
- Kant, Immanuel. (2000). "First Introduction to the Critique of the Power of Judgment", *Critique of Power Judgment*, çev. Paul Guyer, Cambridge University Press, Cambridge.
- Kant, Immanuel. (2006). *Anthropology From a Pragmatic of View*, Trans. Robert B. Loudon, Cambridge University Press.
- Kant, Immanuel. (2015). *Critique of Practical Reason*, Trans. Mary Gregor, Cambridge University Press, Cambridge.
- Kant, Immanuel. (2017). *Arı Usun Eleştirisi*, çev. Aziz Yardımlı, İdea, İstanbul.
- Kant, Immanuel. (2019). *Prolegomena*, çev. İonna Kuçuradi, Yusuf Örnek, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kant, Immanuel. (2000). *Critique of the Power of Judgment*, çev. Paul Guyer, New York.
- Kant, Immanuel. (2020). *Yargı Yetisinin Eleştirisi*, çev. Aziz Yardımlı, İdea, İstanbul.
- Kant, Immanuel. (2020). *Yargı Gücünün Eleştirisi Birinci Basım için Önsöz ve Giriş*, çev. Nejat Bozkurt, Seçilmiş Yazılar içinde, Sentez Yayınları, Bursa.
- Kant, Immanuel. (2021). *Pratik Aklın Eleştirisi*, çev. İonna Kuçuradi, Ülker Gökberk, Füsun Akatlı, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara.
- Kant, Immanuel. (2024). *Pragmatik Bakış Açısından Antropoloji*. Çev. Mukadder Erkan. Fol Yayınları, Ankara.
- Pereboom, Derk. (1996). "Kant On God, Evil and Teleology", *Faith and Philosophy*, Volume. 13, Iss.4, 1996, (508-533).
- Savile, Anthony. (2003). "The Idealism of Purposiveness", *Kant's Critique of the Power of Judgment*, Ed. Paul Guyer, Rowman&Littlefield, New York. (87-199)
- Schaper, Eva. (2005). "Beğeni, Yücelik ve Deha: Doğa ve Sanat Estetiği", çev. Ali Kaftan, *Cogito*, Yapı Kredi Yayınları, Sayı: 41-42. (154-179).
- Wenzel, Christian Helmut. (2005). *An Introduction to Kant's Aesthetics*, Blackwell, Malden.
- Wood, Allen W. (2009). *Kant*, çev. Aliye Kovanlıkaya, Dost Kitabevi, Ankara.
- Zuckert, Rachel. (2007). *Kant on Beauty and Biology*, Cambridge University Press, Cambridge.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1729

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye
Yayın No | Publication Number: 348
Proje Kitaplığı | Project Series: 5

Kitap Adı : Düşünme Biçimleri
Book Title : Ways of Thinking
ISBN : 978-625-5536-61-7
DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536617

Editörler | Editors:
Yasin Ramazan Başaran | orcid.org/0000-0003-4699-7451
Yusuf Şahin | orcid.org/0009-0008-1205-3501

Proje Editörü | Project Editor: Abdullah Yasir Can
Proje Koordinatörü | Project Coordinator: Beyza Ün

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Editorial
Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish
Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm
Baskı Sayısı | Edition: 1
Sayfa Sayısı | Pages: 204 (xxviii + 176)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2025
Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye
Mizanpaj | Layout Design: FCR
Kapak | Cover Design: Hayrunnisa Düzgün
Kapak Resmi | Cover Image: William Hogarth, Characters and Caricatures, 1743
Redaksiyon | Redaction: Betül Kalender Yaşar
Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JMHV - Din psikolojisi | Psychology of religion
BISAC: PSY011000 - Psikoloji / Dinsel | Psychology / Religious
THEMA: JMHV - Din psikolojisi | Psychology of religion
LC Classification: BL53 - Din ve psikoloji | Religion and psychology
DEWEY: 200.19 - Din ve psikoloji | Religion and psychology
WoS Category: Psychology, Multidisciplinary | Psikoloji, Multidisipliner
WoS Citation Topics Meso: 2.2 - Cognitive Psychology | Bilişsel Psikoloji
WoS Citation Topics Micro: 2.2.144 - Self-Control and Delay Discounting | Öz Denetim ve Haz Erteleme
Scopus Subject Areas: 3200 - Psikoloji | Psychology

Atf Bilgisi | Cite as: Başaran, Yasin Ramazan (ed) - Şahin, Yusuf (ed). *Düşünme Biçimleri*. Eskiye (FCR Yayın Ltd.), Ankara 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Adı Geçen Eserler (İleri Okumalar İçin)

- Clifford, William K. *Lectures and Essays*. London: Macmillan, 1901.
- Dewey, John. *Nasıl Düşünüyoruz?* çev. Halil Kayıkçı. Ankara: Fol Kitap, 2023.
- Feyerabend, Paul. *Yönteme Karşı*. çev. Ertuğrul Başer. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020.
- Foucault, Michel. *Bilginin Arkeolojisi*. çev. Veli Urhan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2022.
- Goodman, Nelson. *Fact, Fiction, and Forecast*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 4th Ed., 1983.
- James, William. *Rasyonalite Duygusu Bilgi ve Eylem Üzerine*. çev. Celal Türer et al. Ankara: Fol Kitap, 2021.
- Kahneman, Daniel. *Hızlı ve Yavaş Düşünme*. çev. Filiz Deniztekin - Osman Ç. Deniztekin. İstanbul: Varlık Yayınları, 2017.
- Kuhn, Thomas S. *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*. çev. Nilüfer Kuyaş. İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2021.
- Locke, John. *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*. çev. Vehbi Hacıkadıroğlu. İstanbul: Serbest Kitaplar, 2023.
- Nietzsche, Friedrich. *Şen Bilim*. çev. Ahmet İnam. İstanbul: Say Yayınları, 2021.
- Ramazan, Yasin. *Düşünmenin Alfabetesi*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2025.
- Ullian, J. S. - Quine, W. V. *Bilgi Ağı*. çev. Hadi Adanalı. İstanbul: Kitabiyat Yayınları, 2001.

Kaynakça

- Arendt, Hannah. *The Life of the Mind*, Cilt 1: *Thinking*. New York: Harcourt, 1978.
- Aristotle. *Metaphysics*. Çev. W. D. Ross. *The Basic Works of Aristotle* içinde, yay. Haz. Richard McKeon, 681–926. New York: Random House, 1941.
- Descartes, René. *Metafizik Düşünceler*. Çev. Mehmet Karasan. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1942.
- Kant, Immanuel. “An Answer to the Question: What is Enlightenment?”. *Practical Philosophy* içinde, yay. haz. ve çev. Mary J. Gregor, 11-22. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Kant, Immanuel. *Critique of Pure Reason*. Çev. ve yay. haz. Paul Guyer ve Allen W. Wood. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Plato. *Apology*. Çev. G. M. A. Grube, gözden geç. John M. Cooper. *Plato: Complete Works* içinde, yay. haz. John M. Cooper, 17-36. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 1997.
- Plato. *Theaetetus*. Çev. M. J. Levett, gözden geç. Myles Burnyeat. *Plato: Complete Works* içinde, yay. haz. John M. Cooper, 157-234. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 1997.
- Popper, Karl. *The Logic of Scientific Discovery*. Londra: Routledge, 2002.
- Wittgenstein, Ludwig. *Philosophical Investigations*. Çev. G. E. M. Anscombe. Oxford: Blackwell Publishing, 1953.
- Wittgenstein, Ludwig. *Tractatus Logico-Philosophicus*. Çev. Oruç Aruoba. İstanbul: Metis Yayınları, 2013.

Bu durumda dinî düşünme biçimi söz konusu olduğu zaman karşımıza şu temel başlıklar çıkar:

1. Dinî düşünme bir dine referansla, o dinin ideal insan prototipine uygun pratikler üretmeyi sağlayan/amaçlayan bir düşünme biçimidir.

2. Pek çok dinin ritüel boyutu da olduğu için dinî düşünme biçimi bir yönüyle ritüel üretmeye yöneliktir. Ya bir ritüel üretir ya bir ritüelin devamını sağlar ya da bir ritüelden kaynaklanır.

3. Dinî düşünme, sadece semavî dinlerde değil, pagan kültürlerde de o kültürün kendi şahsına münhasır şartlarında ortaya çıkabilir.

4. Dinî düşünme tüm dış etkilere azâde olarak sadece dinî metinlere referansla gelişmez, farklı kültürlerden etkiler barındırabilir.

5. Antik Yunan'da mitolojik anlatılar Yunan dinî düşünme biçiminin bir ürünüdür. Bu durumda antik Yunan söz konusu olduğunda mit sadece bir edebiyat ve sözlü kültür ürünü değil aynı zamanda dinî düşünme biçiminin dışavurumu olan anlatılar olarak karşımıza çıkar. Bu durumda antik Yunan'da mitolojik düşünme ile dinî düşünme çok kesin sınırlarla birbirinden ayırlamaz.

Kaynakça

- Betegh, Gabor. *Derveni Papyrus: Cosmology, Theology and Interpretation*. New York: Cambridge University Press, 2004.
- Croix, G.E.M. de Ste. *Antik Yunan'da Sınıf Mücadelesi*. çev. Çağdaş Sümer. İstanbul: Yordam Kitap, 2016.
- Farrington, Eric. *Men of Bronze: Ancient Greek Hoplite Battles*. Oxford: Osprey Games, 2019.
- Harrison, Jane Ellen. *Prolegomena to the Study of Greek*. New York: Cambridge University Press, 1908.
- Larson, J.. *Ancient Greek Cults*. London: Routledge, 2007.
- Murray, Oswyn. "The Reception of Vernant in the English-Speaking World", *History of Classical Scholarship*, 2 (2020): 131-157.

- Platon, *Yasalar X. Kitap* (910 b-e), çev. Candan Şentuna - Saffet Babür. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 2. Basım, 1994.
- Segal, Charles. "Afterword: Jean-Pierre Vernant and the Study of Ancient Greece," *Arethusa* 15, no. 1-2 (1982): 221-234.
- Thom, Johan C.. *The Pythagorean Golden Verses*. Leiden: Brill, 1995.
- Vernant, J. P., *Antik Yunan'da Mit ve Düşünce*, çev. Nazım Serbest. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2023.
- Vernant, J. P.. *Eski Yunan'da Mit ve Din*. çev. Murat Erşen. İstanbul: Alfa Yayınları, 2. Basım, 2022.
- Vernant, J. P.. *Eski Yunan'da Mit ve Toplum*. çev. Mehmet Emin Özcan, İstanbul: Alfa Yayınları, 2017.

ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Telipinu miti, yağmur ve rüzgarın profan değil, kutsal bir rahmet olarak görülmesini sağlayan anlatılardan biridir ve pek çok toplumda görülen yağmur ritüelleri veya dualarının bir örneğini sunar.²⁴

Sonuç

Sonuç olarak mitler, inanan insanlar için gerçeklik değeri taşıyan kutsal anlatılardır. Kendine özgü bir dili ve sembolleri vardır. Divan edebiyatının içinde şiir yazacak bir kişi nasıl oradaki birtakım sembolleri, kalıpları kullanmak durumunda ise mitolojik anlatılar da aynı şekilde ortak birtakım semboller ve kalıpları kullanırlar. Kutsal anlatı kendi dilini oluşturur. Bu dil, insani bir dildir. İnsanın diliyle, insana insani olmayan bir şey içeride ya da dışarıdaki kutsal anlatılmaya çalışılır. Bu yüzden antropomorfizmden zoomorfizme kadar pek çok şeyi görmek mümkündür. İnananı olduğu sürece mitler yaşamaya devam eder.

Kaynakça

- And, Metin. *Minyatirlerle Osmanlı İslam Mitolojyası*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.
- Armstrong, Karen. *Mitlerin Kısa Tarihi*. İstanbul: Merkez Kitaplar, 2006.
- Ayık, Hasan. “Düşünceden Dile Felsefe ve Metafor”. *Milel ve Nihal*, 2009, 6 (1), 55-73.
- Bulfinch, Thomas. *Klasik Yunan ve Roma Mitolojisi*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2018.
- Campbell, Joseph-Moyers, Bill. *Mitolojinin Gücü*. İstanbul: Mediacat Kitapları, 2017.
- Campbell, Joseph. *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. çev. S. Gürses, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2010.
- Can, Şefik. *Klasik Yunan Mitolojisi*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1994.
- Collins, Andrew. *Meleklerin Küllerinden Günahkar Bir Irkın Mirası*. İstanbul: Avesta Yayınları, 2009.

²⁴ Ayrıntılar için bk. Güngör Karauğuz, *Hitit Mitolojisi* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2021); Samuel Henry Hooke, *Ortadoğu Mitolojisi*, çev. A. Şenel (Ankara: İmge Kitabevi, 2002), 137-140.

- Dundes, Alan (ed.). *Sacred Narrative, Reading in the Theory of Myth*. Berkeley: University of California Press, 1984.
- Eliade, Mircea. *Mitlerin Özellikleri*. İstanbul: Semavi Yayınları, 1993.
- Frazer, James George. *Folklore in the Old Testament, Studies in Comparative Religion Legend and Law*. London: Macmillan and Co Ltd.1919, v. I-III.
- Freud, Sigmund. *Dinin Kökenleri Totem ve Tabu, Musa ve Tektarıncılık ve Diğer Çalışmalar*. çev. Selçuk Budak, Ankara: Öteki Yayınları, 1999.
- Gandhi, Mohandas K.. *Gandhi'ye Göre Bagavad Gita*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2004.
- Gündüz, Şinasi, Yavuz Ünal ve Ekrem Sarıkçıoğlu. *Dinlerde Yükseliş Motifleri*. Ankara: Vadi Yayınları, 2016.
- Hansen, William. *Yunan ve Roma Mitolojisi*. İstanbul: Say Yayınları, 2004.
- Harari, Yuval Noah. *Hayvanlardan Tanrılara: Sapiens İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi*. İstanbul: Kolektif Kitap, 2015.
- Hesiodos. *Theogonia* - İşler ve Günler. çev. A. Erhat - S. Eyüboğlu, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.
- Homeros. İlyada. çev. A. Erhat - A. Kadir, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.
- Homeros. *Odysseia*. çev. A. Erhat - A. Kadir, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.
- Hooke, Samuel Henry. *Ortadoğu Mitolojisi*. çev. A. Şenel, Ankara: İmge Kitabevi, 2002.
- Karauğuz, Güngör. *Hitit Mitolojisi*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2021.
- Linbom, Tage. *Başaklar ve Ayrık Otları Modernliğin Sahte Kutsalları*. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Marriot, Alice - Rachin, Carol K.. *Kızılderi Mitolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi, 1994.
- Miller, Mary Ellen, An. *Illustrated Dictionary of the Gods and Symbols of Ancient Mexico and the Maya*. London: Thames and Hudson, 1993.
- Sarıkcıoğlu, Ekrem. *Dinlerde Mehdi Tasavvurları*. Samsun: Sidre Yayınları, 1997.
- Strauss, Claude-Levi. *Mit ve Anlam*. İstanbul: İthaki Yayınları, 2013.
- Veyne, Paul. *Yunanlılar Kendi Mitlerine İnanmışlar mıydı?*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2023.

diğini, bunun bir şehir efsanesi olduğunu biliyoruz. Dünya ona “dev teleskopla bakan anonim bir gözlemcinin gördüğü fiziksel nesnelerin toplamı”²¹ değildir. Zaten gördüklerimizin hiçbirisi nesne de değildir. Mermer bloğunda Afrodite zaten gizlidir. Botticelli’nin Kıbrıs kıyılarında gördüğü Zefir ve Aura, Fleming’in Aziz Meryem Hastanesi’nin laboratuvarında mikroskobun altında gördüğü Penicillium mantarı kadar gerçektir. Zefir, Aura ve Hora, Yeni-Platoncu aşk teorisinin ardışık iki evresi ile düğün seremonisini aynı anda anlatır. “Cıvalı Küre” bir bahçe süsüken de estetik değer taşıyabilir ve bizi kendi ötesine iletebilir. Zira paradoks sanatçı dünyasının alamet-i farikası değil, hakikatin mahiyetidir.

Hakikatin paradoksal olduğunu, yokluktan kaçamayacağımızı, keşfettiğimiz her anlamı kaybetmek üzere olduğumuzu, dünyanın tekinsiz, insanın ise evsiz olduğunu en çok bir sanat eseriyle karşılaştığımızda fark ederiz. Ne zaman bir eseri anlamaya çalışsak, Roma piyadesinin savaş gereçleri kadar ağır canavar pençelerini bu sefer bizim göğsümüze geçirir. Kurşunu büyük gök başımızın üstünde, tozlu ova ayağımızın altında uzanır. *Chimera* olağanüstü başını alnımıza sarktır. İşaret ve anlam birbirine mütemadiyen karışır. Kaos kozmosu, kozmos kaosu kalbinde taşır.

Kaynakça

- Ames-Lewis, Francis. “Neo-Platonism and the Visual Arts at the Time of Marsilio Ficino” *Marsilio Ficino: His Theology, His Philosophy, His Legacy*. Ed. Valery Rees, Martin Davies ve Michael J. B. Allen. Leiden: Brill, 2002.
- Barron, Frank. *Creativity and Psychological Health*. Princeton, NJ: Van Nostrand, 1963.
- Carroll, Lewis. *Alice’s Adventures in Wonderland*. Somerville, MA: Candlewick Press, 2003.
- Davis, Ben. “Reflecting on Jeff Koons’ Hollow Triumph” *Artinfo*, 17 Mayıs 2013. Erişim: 9 Ekim 2025.

²¹ Mary Midgley, *Are You an Illusion?* (Durham: Acumen, 2014), 4.

- Frey, Hans-Jost. *Studies in Poetic Discourse*. Çev. William Whobrey. California: Stanford University Press, 1996.
- Gombrich, E. H. *Sanatın Öyküsü*. Çev. Bedrettin Cömert. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013.
- Hankins, James. "The Myth of the Platonic Academy of Florence" *Renaissance Quarterly*. Erişim: 9 Ekim 2025. <https://www.cambridge.org/core/journals/renaissance-quarterly/article/abs/myth-of-the-platonic-academy-of-florence/779C22CBAFFC0835B8E13539239FFCBC>
- Heidegger, Martin. *Poetry, Language, Thought*. Çev. Albert Hofstadter. New York: Harper & Row, 1971.
- Heidegger, Martin. *Varlık ve Zaman*. Çev. Kaan H. Ökten. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2008.
- <https://static1.squarespace.com/static/529fc7ede4b0b1af9175c11e/t/52afe359e4b0ac8cd8b61753/1387258713691/Reflecting+on+Jeff+Koons+Hollow+Triumph+Artinfo+2013-05-17.pdf>
- https://www.academia.edu/6580941/_Botticellis_Birth_of_Venus_as_Wedding_Painting_Aurora_The_Journal_of_the_History_of_Art_9_2008_1_27
- <https://www.theguardian.com/artanddesign/2015/nov/09/jeff-koons-gazing-ball-paintings-its-not-about-copying>
- Jeff Koons. "Gazing Ball Sculptures.jpg". Erişim: 16 Ekim 2025 <https://www.jeffkoons.com/artwork/gazing-ball-sculptures>
- Jones, Jonathan. "Jeff Koons: Gazing Ball Paintings – It's Not About Copying." *The Guardian*, 9 Kasım 2015. Erişim: 9 Ekim 2025.
- Long, Jane C. "Botticelli's *Birth of Venus* as Wedding Painting." *Aurora: The Journal of the History of Art* 9 (2008): 1-27. Erişim: 9 Ekim 2025.
- May, Rollo. *Yaratma Cesareti*. Çev. Alper Oysal. İstanbul: Metis Yayınları, 2017.
- Merleau-Ponty, Maurice. *Algılanan Dünya*. Çev. Ömer Aygün. İstanbul: Metis Yayınları, 2017.
- Midgley, Mary. *Are You an Illusion?* Durham: Acumen, 2014.
- O'Sullivan, Kate. "Out of the Frame: Praxiteles' Aphrodite of Knidos" *Cherwell*, 21 Nisan 2021. Erişim: 9 Ekim 2025. <https://www.cherwell.org/2021/04/21/out-of-the-frame-praxiteles-aphrodite-of-knidos/>
- Rothko, Mark. *Sanatçının Gerçekliği*. Çev. Ebru Berrin Alpay. İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2020.

- Saltz, Jerry. "Jeff Koons' Concurrent Shows." *Vulture*, 17 Mayıs 2013. Erişim: 9 Ekim 2025. <https://www.vulture.com/2013/05/saltz-on-jeff-koons-concurrent-shows.html>
- Tamen, Miguel. *Sanat Neye Benzer? Çev. Nedim Çatlı. İstanbul: Metis Yayınları, 2011.*
- Warburg, Aby. *The Renewal of Pagan Antiquity: Contributions to the Cultural History of the European Renaissance*. London: Getty Research Institute for the History of Art and the Humanities, 1999.

iyi bir demokrasi için çaba göstermektir. Netice itibarıyla, demokrasiyi nihai bir varış noktası olarak görmek pek anlamlı değildir, çünkü demokrasi daima eksik kalan bir “telos”tur; halkın özgürlük ve adalet arayışının sürekli yeniden kurulmasıdır. Her ne kadar kavramın içi zaman zaman boşaltılsa da halkın iradesi ile hukuk arasındaki denge var oldukça demokrasi insanlık fikrinin en canlı biçimlerinden biri olarak kalmaya devam edecektir.

Kaynakça

- Agamben, Giorgio. *Homo Sacer: Egemen İktidar ve Çıplak Hayat*. Çev. İsmail Türkmen. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013.
- Ağaoğulları, Mehmet Ali. *Sokrates’ten Jakobenlere: Batı’da Siyasal Düşünceler*. Ankara: İmge Kitabevi, 2014.
- Arendt, Hannah. *İnsanlık Durumu*. Çev. Bahadır Sina Şener. İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.
- Aristoteles. *Nikomakhos’a Etik*. Çev. Saffet Babür. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2002.
- Aristoteles. *Politika*. Çev. Mete Tunçay. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2007.
- Augustinus, Aurelius. *Tanrı’nın Şehri (De Civitate Dei)*. Çev. Ş. Uzel. İstanbul: Alfa Yayınları, 2020.
- Bentham, Jeremy. *Faydacılığın İlkeleri Üzerine Bir Giriş*. Çev. Ahmet Aydoğan. İstanbul: Say Yayınları, 2013.
- Cassirer, Ernst. *İnsan Üzerine Bir Deneme (Animal Symbolicum)*. Çev. Necla Arat. İstanbul: Say Yayınları, 2011.
- Farabi. *El-Medînetü’l-Fâzıla (Erdemli Şehir)*. Çev. N. Danışman. Ankara: MEB Yayınları, 1990.
- Foucault, Michel. *Hapishanenin Doğuşu*. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: İmge Kitabevi, 2018.
- Habermas, Jürgen. *Meşruiyet Krizi*. Çev. M. Bahadırhan Dinçaslan. Ankara: Heretik Yayıncılık, 2019.
- Hegel, G. W. F. *Hukuk Felsefesinin Prensipleri*. Çev. Nejat Bozkurt. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2004.
- Held, David. *Demokrasi Modelleri*. Çev. F. Güney. İstanbul: Metis Yayınları, 2006.
- Hobbes, Thomas. *Leviathan*. Çev. Semih Lim. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.

- İbn Haldun. *Mukaddime*. Çev. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018.
- Kant, Immanuel. *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*. Çev. İonna Kuçuradi. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, 1999.
- Kant, Immanuel. *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme*. Çev. N. Tunçel. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- Locke, John. *Yönetim Üzerine İki İnceleme*. Çev. Fahri Bakırcı. Ankara: Liberte Yayınları, 2017.
- Liotard, Jean-François. *Postmodern Durum*. Çev. Ahmet Çiğdem. Ankara: Vadi Yayınları, 1994.
- Machiavelli, Niccolò. *Prens*. Çev. Niyazi Berkes. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2021.
- MacIntyre, Alasdair. *Erdem Peşinde*. Çev. M. Cevizci. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013.
- Marx, Karl. *Ekonomi Politikin Eleştirisine Katkı*. Çev. Sevim Belli. Ankara: Sol Yayınları, 1982.
- Montesquieu. *Kanunların Ruhu Üzerine*. Çev. Mehmet Ali Ağaoğulları. Ankara: İmge Kitabevi, 2011.
- Nozick, Robert. *Anarşi, Devlet ve Ütopya*. Çev. Ali Çakıroğlu. Ankara: Liberte Yayınları, 2010.
- Platon. *Devlet (Politeia)*. Çev. Sabahattin Eyüboğlu & M. Ali Cimcoz. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
- Platon. *Devlet Adamı (Politikos)*. Çev. Candan Şentuna. Ankara: Kabalcı Yayınları, 2004.
- Rawls, John. *Bir Adalet Teorisi*. Çev. Seçkin Sertdemir. Ankara: Phoenix Yayınları, 2017.
- Rousseau, Jean-Jacques. *Toplum Sözleşmesi*. Çev. Vedat Günyol. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
- Schmitt, Carl. *Siyasal Kavramı*. Çev. Gökhan Yavuz Demir. İstanbul: Metis Yayınları, 2014.
- Strauss, Leo. *Doğal Hak ve Tarih*. Çev. G. Kılınç. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2018.
- Thomas Aquinas. *De Regno: Krallar Üzerine*. Çev. E. Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2011.
- Weber, Max. *Ekonomi ve Toplum*. Çev. Ö. Ozankaya. Ankara: YKY, 2000.
- Žižek, Slavoj. *Ya İdeoloji?* Çev. Tuncay Birkan. İstanbul: Metis Yayınları, 2012.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1730

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 349

Proje Kitaplığı | Project Series: 6

Kitap Adı : Sosyal Bilimlerde Saha Çalışmaları

Book Title : Field Studies in Social Sciences

ISBN : 978-625-5536-62-4

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536624

Editörler | Editors:

Emir Kaya | orcid.org/0000-0001-7382-3575

Betül Kalender Yaşar | orcid.org/0000-0003-0304-727X

Proje Editörü | Project Editor: Abdullah Yasir Can

Proje Koordinatörü | Project Coordinator: Beyza Ün

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Editorial

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 207 (xxx + 177)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj | Layout Design: FCR

Kapak | Cover Design: FCR - Hayrunnisa Düzgün

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JHBC - Sosyal araştırma ve istatistik | Social research & statistics

BISAC: SOC024000 - Sosyoloji / Araştırma Metodolojisi | Sociology / Research

Methodology

THEMA: JHBC - Sosyal araştırma ve istatistik | Social research & statistics

LC Classification (LCCN): HM571 - Sosyoloji – Araştırma yöntemleri | Sociology –

Research methodology

DEWEY: 300.72 - Sosyal bilimlerde araştırma metodolojisi | Research methods in the social sciences

WoS Category: Sosyoloji | Sociology

WoS Citation Topics Meso: Sosyal Bilimler – Araştırma Yöntemleri | Social Sciences – Research Methods

WoS Citation Topics Micro: Nitel Araştırma & Saha Çalışmaları | Qualitative Research & Fieldwork Studies

Scopus Subject Areas: 3320 - Sosyoloji ve Siyaset Bilimi | Sociology and Political Science

Atıf Bilgisi | Cite as: Kaya, Emir (ed) - Yaşar Kalender, Betül (ed). *Sosyal Bilimler-de Saha Çalışmaları*. Eskiyei (FCR Yayın Ltd.), Ankara 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Sonuç

Avrupalı Türkler üzerine yapılacak ileri araştırmalarda göç öncesi, göç sırası ve sonrası oluşan sosyal, politik, ekonomik ve dinsel tecrübelerle analitik bakma, ev sahibi ülke gerçekliğini dikkate alma, kuşaklararası farklılaşma ve etkileşime duyarlı olma, göç veren ülkenin resmî kanallardan yürüttüğü faaliyetler ile göçmen sivil örgütlenmeler etrafında gelişen ve şekillenen dinsel ve kültürel hayata yakından bakma gibi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Yapılacak saha çalışmalarında kullanılacak yöntem ve teknikler belirlenirken de toplumsal gerçekliği öznel anlam üretim süreçleri üzerinden kavrayan “anlayıcı/yorumsamacı sosyal bilim anlayışı” tercih edilmelidir. Bu yaklaşım, toplumsal dünyayı, diyalektik bir anlayışla incelemek veya nesnel ve değişmez bir olgu değerlendirmek yerine, bireylerin deneyim, algı ve anlamlandırmaları sonucunda inşa edilen bir yapı olarak kabul eder. Dolayısıyla Avrupalı Türkler üzerine yürütülecek saha çalışmalarında, onların gündelik yaşam pratiklerinin ve öznel dünyalarının derinlemesine incelenmesi hedeflenmelidir. Bireylerin kendi sosyal bağlamlarında sergiledikleri eylem, duygu ve düşüncelerini keşfetmek amacıyla da derinlemesine görüşme, odak grup çalışmaları ve katılımcı gözlem gibi nitel veri toplama usulleri tercih edilmelidir. Böylece, Avrupalı Türkler üzerine yürütülecek saha çalışmalarında, konuyu sayısal verilerle sınırlandırmadan veya toplumsal yapıyı bozmadan, onların öznel deneyimlerini merkeze alarak bütüncül bir perspektifle analiz etme ve sosyal ilişkilerin anlam katmanlarına ulaşma mümkün olabilir.

Kaynakça

Abadan Unat, Nermin. *Bitmeyen Göç & Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Basım, 2006.

- Çiftçi, Adil. *Nasıl Bir Sosyal Bilim & Temel Sorunlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2016.
- Çoştı, Yakup - Ceyhan, M. Akif. "DİTİB'in Din Eğitimi Faaliyetleri Üzerine Bir Değerlendirme". *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8/1 (2015), 39-51.
- Çoştı, Yakup - Turan, Süleyman. "İngiltere'deki Türk Camileri ve Entegrasyon Sürecine Sosyo-Kültürel Katkıları". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 9/4 (2009), 35-52.
- Çoştı, Yakup. "Avrupalı Türklerin Entegrasyonu Sürecinde Camilerin Rolü". *Uluslararası Türkiye-Belçika İlişkileri ve Türk Kültür-Sanatı Sempozyumu Bildiriler (03-07 Haziran 2012 Belçika/Brüksel)*. haz. İ. Ünver Nasrattinoğlu. 139-147. Ankara: Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu Yayınları, 2013.
- Çoştı, Yakup. "Göçmenlerin Kimlik Arayışı; Avrupalı Türkler Örneği". *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9/2 (2016), 533-546.
- Çoştı, Yakup. "İngiltere Türk Toplumunun Dini ve Kültürel Sorunları ve Çözüm Arayışları 'İngiltere Türk Diyanet Vakfı Örneği'". *I. Uluslararası Avrupalı Türkler Kongresi "Eğitim ve Kültür" (Antwerp, Belçika, 22-23 Şubat 2008)*. ed. İsmail Aydoğan - Faruk Yaylacı. 2/220-243. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 2008.
- Çoştı, Yakup. "Londra'da Türklere Ait Dini Organizasyonlar". *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/16 (2009), 77-100.
- Çoştı, Yakup. *İngiltere'de Türkler: Dinsel Yapı ve Organizasyonlar*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2018.
- Çoştı, Yakup. *Migration and Religion: Euro-Turks*. Beau Bassin: Lap Lambert Academic Publishing, 2019.
- Gürbüz, Sait - Şahin, Faruk. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin, 2. Baskı, 2015.
- Harvey, Graham. "Field Research: Participant Observation". *The Routledge Handbook of Research Methods in The Study of Religion*. ed. Michael Stausberg - Steven Engler. 217-244. London: Routledge, 2011.
- Kümbetoğlu, Belkıs. "Göç Çalışmalarında 'Nasıl' Sorusu". *Küreselleşme Çağında Göç & Kavramlar, Tartışmalar*. der. S. Gülfer İhlamur Öner - N. Aslı Şirin Öner. 49-85. İstanbul: İletişim Yayınları, 2012.

- Neuman, W. Lawrance. *Toplumsal Araştırma Yöntemleri & Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. çev. Özlem Akkaya. 1. ve 2. Cilt. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2020.
- Özdemir, Muhammed - Çoştı, Yakup. "Almanya'daki Türk Ailelerinde Kimlik". *Din ve Toplum Üzerine Yazılar*. ed. Yakup Çoştı. 55-90. Chisinau: Lap Lambert Academic Publishing, 2021.
- Sirkeci, İbrahim vd. *Little Turkey in Great Britain*. London: Transnational Press London, 2016.

lundurulmalıdır. Nitekim Arnavut Bektaşîlerinin Arnavut olmaksızın kaynaklı birtakım özelliklerinin –Bektaşîliğe mensubiyetleri nedeniyle farklılaştıkları hususlar dışında– Bektaşîliğe hamledilemeyeceği de açıktır.

Kaynakça

- Aksoy, Erdal - Dülger, Sümeyye - Köksal, Ayşe. “Bilimsel Araştırmalarda Evren, Örneklem, Varsayım ve Değişken”. *Bilimsel Araştırma Süreçleri Yöntem, Teknik ve Etiğe Giriş*. ed. Özcan Güngör. 143-174. Ankara: Grafiker Yayınları, 2. Baskı, 2022.
- Aksüt, Hamza. *Aleviler & Türkiye-İran-Irak-Suriye-Bulgaristan*. Ankara: Yurt Kitap-Yayın, 2009.
- Alperen, Abdullah. “Alevi(lik) Modernleşmesine Dair Düşünceler”. *Dem Dergi* 2/6 (2009), 76-82.
- Andrews, Peter Alford. *Türkiye’de Etnik Gruplar*. çev. Mustafa Küpüşoğlu. İstanbul: Ant Yayınları, 1992.
- Atalan, Mehmet. *Vîrânî Baba’nın Fakr-nâmesi’nde Dinî Unsurlar*. İstanbul: TBBD Yayınları, 2012.
- Aydınlı, Osman. *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e İslâm Mezhepleri Tarihi Yazı-cılığı*. Çorum: Hititkitap, 2008.
- Bal, Hüseyin. *Alevi-Bektaşî Köylerinde Toplumsal Kurumlar*. İstanbul: Ant Yayınları, 1997.
- Bal, Hüseyin. *Alevi-Bektaşî Sosyolojisi*. İstanbul: Ant Yayınları, 1997.
- Bal, Hüseyin. *Sosyolojik Açıdan Alevi-Sünni Farklılaşması ve Bütünleşmesi*. İstanbul: Ant Yayınları, 1997.
- Balcı, Ali. *Sosyal Bilimlerde Araştırma & Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 11. Baskı, 2015.
- Balkız, Ali. *Kent Koşullarında Sosyolojik Olgu Olarak Alevilik & Yazılar*. İstanbul: Alev Yayınları, 2007.
- Bilgilendirilmiş Onam Formu*. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Bilgilendirilmiş Onam Formu. <https://aybu.edu.tr/etikkurul/tr/sayfa/4027/Formlar>.
- Bolat, Ali - Uyar, Mehmet - Cengiz, Muammer. *Tasavvuf & Tarih, Doktrin, Tenkit*. Samsun: E Yazı Yayınları, 2019.

- Bozkuş, Metin. “Günümüzde Sivas ve Çevresinde Yaşayan Alevîlerde İnanç Esasları”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24-25 (2007), 11-31.
- Bozkuş, Metin. *Sivas Aleviliği*. Isparta: Fakülte Kitabevi, 2. Baskı, 2006.
- Bulut, Halil İbrahim - Çetin, Murat. “Gölyaka Alevîlerinin Dini İnanç ve Yaşantıları”. *e-Makâlât Mezhep Araştırmaları* 3/2 (2010), 165-206.
- Büyükkara, M. Ali. “Bir Bilim Dalı Olarak İslâm Mezhepleri Tarihi ile İlgili Metodolojik Problemler”. *İslâmî İlimlerde Metodoloji: Usûl Mes’esi* 1 (2005), 441-491.
- Büyüköztürk, Şener vd. *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 31. Baskı, 2021.
- Cengiz, Recep. *Çamiçi Beldesinde Dini Hayat: Alevilik Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2000.
- Çamuroğlu, Reha. *Değişen Koşullarda Alevîlik*. İstanbul: Doğan Kitap, 2000.
- Çapcıoğlu, Fatma - Kalkan Açıkgoz, Öznur. “Nitel Araştırmalarda Kullanılan Araştırma Teknikleri”. *Bilimsel Araştırma Süreçleri & Yöntem, Teknik ve Etiğe Giriş*. ed. Özcan Güngör. 209-228. Ankara: Grafiker Yayınları, 2. Baskı, 2022.
- Dalkıran, Sayın. “Alevî Kimliği ve Anadolu Aleviliği Üzerine Bir Deneme”. *Ekev Akademi Dergisi* 6/10 (2002), 95-117.
- Demir, Ahmet İshak - Usburak, Pervin. “Mezhepler Tarihi Akademik Makaleler Bibliyografyası”. *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi* 5/1 (2012), 141-208.
- Ekinci, Mustafa. *Anadolu Aleviliğinin Tarihsel Arka Planı*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2002.
- Erkan, Ümit. 16. *Yüzyılda Osmanlı’da Kızılbaş Ayaklanmaları*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2016.
- Etik Kurul Proje Onay Formu*. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Proje Onay Formu. <https://aybu.edu.tr/etikkurul/tr/sayfa/4027/Formlar>.
- Gitmez, Ali Sadi. *Sosyal Bilim Araştırmalarında Yöntembilim*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2020.
- Göküş, Şeref. “İlahiyat Alanında Yapılan Alevilik-Bektaşilik Çalışmaları: Bibliyografik Bir Deneme”. *Hikmet Yurdu* 7/13 (2014), 159-195.

- Güvenç, Bozkurt. İnsan ve Kültür. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996.
- Kaplan, Doğan. *Yazılı Kaynaklarına Göre Alevîlik*. Ankara: TDV Yayınları, 2010.
- Kara, Mustafa. *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*. İstanbul: Dergah Yayınları, 1990.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi & Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Yayınları, İkinci Yazım, 37. Basım, 2022.
- Keskin, Yahya Mustafa. *Değişim Sürecinde Kırsal Kesim Alevîliği & Elazığ Sünköy Örneği*. Ankara: İlâhiyât Yayınları, 2004.
- Kutlu, Sönmez. “Aleviliğin Dinî Statüsü: Din, Mezhep, Tarikat, Heterodoksi, Ortodoksi veya Metadoksi”. *İslâmiyât* 7/3 (2003), 31-54.
- Kutlu, Sönmez. *Alevîlik-Bektaşîlik Yazıları & Alevîliğin Yazılı Kaynakları & Buyruk, Tezkire-i Şeyh Safî*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2006.
- Kutlu, Sönmez. *Çağdaş İslâmî Akımlar ve Sorunları*. Ankara: Fecr Yayınları, 2008.
- Onat, Hasan. “Kızılbaşlık Farklılaşması Üzerine”. *İslâmiyât* 7/3 (2003), 111-126.
- Onat, Hasan. “Kimlik-Teoloji İlişkisi Bağlamında Alevilik-Bektaşîlikle İlgili Kimlik Tartışmaları Üzerine”. *Alevilik-Bektaşîlik Araştırmaları Dergisi [Prof. Dr. Irene Melikoff’un Anısına]* 1 (2009), 18-34.
- Rençber, Fevzi. *Hakk Muhammed Ali Aşkî & Adıyaman Alevileri*. Ankara: Gece Kitablığı, 2016.
- Rençber, Fevzi. *Tarihsel ve Kültürel Boyutlarıyla Alevîlikte Cem ve Cem Evleri*. Şırnak: Şırnak Üniversitesi Yayınları, 2018.
- Sarıkaya, M. Saffet. “Alevilik-Bektaşîliğin Tasavvufi Boyutu Üzerine”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 82 (2017), 9-23.
- Sarıkaya, M. Saffet. *Anadolu Alevîliğinin Tarihî Arka Planı (XI-XIII. Yüzyıl)*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 2003.
- Sarıkaya, M. Saffet. *İslâm Düşünce Tarihinde Mezhepler*. Isparta, 2001.
- Sarıkaya, M. Saffet. *XIII-XVI. Asırlardaki Anadolu’da Fütüvvetnâmelere Göre Dinî İnanç Motifleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002.
- Sinanoğlu, A. Faruk. *Türk Kültüründe Alevi-Bektaşî Olgusu (Malatya Örneği)*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008.
- Subaşı, Necdet. “Türk Modernleşmesi ve Alevîler”. *Geçmişten Günümüze Alevî-Bektaşî Kültürü*. ed. Ahmet Yaşar Ocak. 110-121. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2009.

- Şahhüseyinoğlu, H. Nedim. *Alevi Örgütlerinin Tarihsel Süreci*. Ankara: İtalik Yayınları, 2001.
- Şeyh Safiyeddin Erdebilî, *Makâlât Şeyh Safî Buyruğu*. haz. Sönmez Kutlu - Nizamettin Parlak. İstanbul: Horasan Yayınları, 2008.
- Şimşek, Eyüp - Sarıkaya, Mehmet Emin. “Bilimsel Araştırmalarda Veri Kaynakları”. *Bilimsel Araştırma Süreçleri Yöntem, Teknik ve Etiğe Giriş*. ed. Özcan Güngör. 115-142. Ankara: Grafiker Yayınları, 2. Baskı, 2022.
- Taşgın, Ahmet. *Türkmen Aleviler -Diyarbakır Örneği-*. İstanbul: Ataç Yayınları, 2006.
- Teber, Ömer Faruk. *Balkanlar’da Bâbâgân Koluna Ait Bir XIX. Yüzyıl Bektâşî Erkânâme*. Ankara: İlâhiyât Yayınları, 2013.
- Teber, Ömer Faruk. *Bektâşî Erkânâmelerinde Mezhebi Unsurlar*. Ankara: Aktif Yayınları, 2008.
- Türer, Osman. *Ana Hatlarıyla Tasavvuf Tarihi*. İstanbul: Seha Neşriyat, 1995.
- Türkdoğan, Orhan. *Alevi-Bektaşî Kimliği -Sosyo-Antropolojik Araştırma-*. İstanbul: Timaş Yayınları, 1995.
- Türkdoğan, Orhan. *Etnik Sosyoloji*. İstanbul: Timaş Yayınları, 1998.
- Türkel, Rifat. *Karadonlu Can Baba ve Alevîlik*. Kütahya: Academia Yayınevi, 2016.
- Üçer, Cenksu. “Alevî Nitelemeli Gelenek ya da Ocak ve Gruplar Hakkında Yapılacak Çalışmalarda Ocak Sisteminin Dikkate Alınmasının Önemi”. *e-Makâlât Mezhep Araştırmaları* 12/2 (2019), 353-402.
- Üçer, Cenksu. “Cemevi: Âdâb ve Erkânın İcrâ Edildiği Mekan”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 88 (2018), 59-84.
- Üçer, Cenksu. “Geleneksel Alevîlikte İbadet Hayatı, Bazı Âdâb ve Erkân”. *Anadolu’da Aleviliğinin Dünü ve Bugünü*. ed. Halil İbrahim Bulut. 457-510. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları, 2010.
- Üçer, Cenksu. “Tokat Örneğinden Hareketle Alevilik Üzerine Bir Değerlendirme”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 34 (2005), 229-268.
- Üçer, Cenksu. *Alevîlikte Musâhiblik*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2015.
- Üçer, Cenksu. *Anadolu’da Alevî Ocakları ve Grupları*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2019.

- Üçer, Cenksu. *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevîlik*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2. Baskı, 2015.
- Üzüm, İlyas. *Günümüz Alevîliği*. İstanbul: İSAM Yayınları, 1997.
- Üzüm, İlyas. *Kültürel Kaynaklarına Göre Alevîlik*. İstanbul: Horasan Yayınları, 2002.
- Yalçınkaya, Ayhan. *Alevilikte Toplumsal Kurumlar ve İktidar*. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 1996.
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, Güncellenmiş 12. Baskı, 2021.
- Yıldız, Harun. "Alevî-Bektaşî Geleneğinde Musahiplik". *Geçmişten Günümüze Alevî-Bektaşî Kültürü*. ed. Ahmet Yaşar Ocak. 397-413. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2009.
- Yıldız, Harun. "Anadolu Alevîliğinin Yazılı Kaynaklarına Bir Bakış". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 30 (2004), 323-359.
- Yıldız, Harun. *Anadolu Alevîliği Amasya Yöresi Bağlamında Bir İnceleme*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2021.
- Yılmaz, Ömer. *Geçmişten Günümüze Tasavvuf ve Tarikatlar*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2. Baskı, 2017.
- Yörükan, Yusuf Ziya. *Anadolu'da Alevîler ve Tahtacılar*. Eklerle Haz. Turhan Yörükan. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.
- Zülfikar, Haluk. "Alan/Saha Araştırması". *Tübitak Ansiklopedi*. Erişim: 20.05.2024. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/alan_saha_arastirmasi

gun yaklaşımlar benimsemek verilerin daha sağlıklı ve güvenilir olmasını sağlar. Sahada karşılaşılan zorluklar karşısında yaratıcı çözümler geliştirmek ve metodolojiyi uyarlamak önemlidir. Bu ikaz ve teklifler, sosyoloji alanında, özellikle kültürel olarak uzak ve özgün sahalarda gerçekleştirilecek etnografik araştırmaların daha sağlam ve etkili olmasına yardımcı olabilir.

Kaynakça

- Creswell, John W.. *Nitel Araştırma Yöntemleri - Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. çev. Mesut Bütün - Selçuk Beşir Demir. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2020.
- Guba, Egon G. - Lincoln, Yvonna S.. "Epistemological and Methodological Bases of Naturalistic Inquiry". *Educational Communication and Technology Journal* 30/4 (1982), 233-252.
- Husserl, Edmund. *Ideas: General Introduction to the Pure Phenomenology*. Oxon: Routledge, 2012.
- Husserl, Edmund. *The Crisis of European Sciences and Transcendental Phenomenology, An Introduction to Phenomenological Philosophy*. çev. David Carr. Evanston: Northwestern University Press, 1970.
- Kocalan, Elif Büşra. *Müslümanlaşma Sürecine Sosyolojik Bir Yaklaşım: Japon Müslümanlar*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Köse, Ali. *Conversion to Islam: A Study of Native British Converts*. London: Kegan Paul International, 1996.
- Lofland, John – Stark, Rodney. "Becoming a World-Saver: A Theory of Conversion to a Deviant Perspective". *American Sociological Review* 30/6 (1965), 862-875.
- Moran, Dermot. *Introduction to the Phenomenology*. London: Routledge, 1999.
- Özyürek, Esra. *Müslüman Olmak, Alman Kalmak - Yeni Avrupa'da Millet, Din ve Din Değiştirme*. çev. İsmail Ilgar. İstanbul: İletişim Yayınları, 2015.
- Peek, Lori. "Becoming Muslim: The Development of a Religious Identity". *Sociology of Religion* 66/3 (2005), 215-242.

- Rambo, Lewis R.. *Understanding Religious Conversion*. New Haven: Yale University Press, 1993.
- Ullman, Chana. *The Transformed Self - Psychology of Religious Conversion*. New York: Springer, 1989.
- Wolff, Kurt. "Phenomenology and Sociology". *A History of Sociological Analysis*. Ed. Tom Bottomore - Robert Nisbet. 499-556. New York: Basic Books, Inc., Publishers, 1978.
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Zebiri, Kate. *British Muslim Converts - Choosing Alternative Lives*. Oxford: Oneworld Publications, 2008.

Salgın, ekonomik sıkıntılar, deprem, afet ve benzeri risklerin her geçen gün arttığı yahut kentlerde daha da fazla hissedildiği bir ortamda insani olan bir mekansallık ifade edebilecek kırsal hayat ile de irtibatın kurulabilmesi son yıllarda ikincil ve üçüncül mekanların artmasıyla uyumludur. Bu sayede hem kalabalık kentlerin nüfusları azaltılabilir hem de nüfusu daha az olan kırsal alanların nüfusları canlandırılabilir. Böylelikle kriz, tehlike ve benzeri zamanlarda sığınabilecek alanlar oluşturulurken sonraki nesle köklerini tanıma ve dilerlerse irtibat kurma imkanı sunulabilir.

Bu araştırma, bilhassa göç hareketliliği hakkında araştırma yapacak olanlar için yöntem ve saha deneyimi açısından kendilerine yardımcı olabilecek nitelikte bilgi ve deneyimleri içermektedir. Araştırılan konuyu sahadaki muhataplarının ağızlarından, mimiklerinden ve genel davranış hallerinden görebilmek önemli bir fırsattır. Nitel araştırmalar açısından gündelik toplumsal örüntünün dinamik hallerini ilgili literatürle ilişkili olacak biçimde yeni, güncel ve verimli kavramlarla soyutlaştırma imkanı sunmaktadır. Bu yönüyle elde edilen bulgular, araştırma sorununa verilen cevaplar ve ortaya çıkan kavramlar literatürde konumlanabilme ve ilgili tartışmalara dahil olabilme imkanı sağlamaktadır.

Kaynakça

- Beyaz, Cenk. *Göç ve Aidiyet: Kırsal Göçmenin Memleketine Bağlılığını Sürdürme Mücadelesi*. İstanbul: Matbu Kitap, 1. Basım, 2022.
- Beyaz, Cenk. *Kırsal Göçmenin Kimlik, Aidiyet ve Bağlılık Mücadelesi: Rizeli Göçmenler Üzerine Bir Çalışma*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2019. Erişim: 14.01.2024. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorgu-SonucYeni.jsp>
- Beyaz, Cenk. “Son Durağı Olmayan Hayatlar: Kırsal Göçmen, Geriye Göç ve Çoklu Mekân Pratiği”. *İnsan ve Toplum* 10/1 (2020). Erişim: 14.01.2024. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/insanvetoplum/issue/71112/1130522>

biri de farklılıklara tahammül gösterebilmek ve bunun ötesinde empati kurabilmektir.

Örneğin, Başkent Kadın Platformu üzerine yaptığım çalışmada bazı meslektaşlarımın, hatta jüri üyelerimin, bu konuyu küçümseyici bir bakış açısına sahip olduğunu gördüm. “100-150 kadar kocalarına itaatsiz kadınlardan oluşan bir grup üzerine doktora tezi mi olur?” gibi ifadelerle karşılaştım. Bu tür önyargılı yaklaşımlar, saha araştırmalarının önündeki büyük engellerdir. Böyle durumlarla karşılaşmak kolay değildir elbette ama direnç göstermenin ve vazgeçmemenin önemini vurgulamak gerekir.

Yine saha araştırmalarında resmî ideolojinin veya akademik kariyer endişelerinin de önemli birer engel oluşturabileceği unutulmamalıdır. Eğer kariyer kaygıları araştırmacının önceliği haline gelirse, saha araştırmasının layıkıyla sürdürülmesi güçleşir. Bu tür kaygılar, araştırma sürecine ciddi anlamda zarar verebilir. Burada, araştırmacının ne tamamen idealist bir “Don Quijote” olması ne de aşırı temkinli davranması önerilir. Araştırmacının kendine özgü niteliklerini koruması ve bunları araştırma sürecine yansıtması, özellikle saha araştırmalarında kritik bir önem taşır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; araştırmacı olmanın kendi özelliklerinin önemi en çok da saha araştırmaları sürecinde görünür hale geliyor. Günümüz dünyasında saha araştırmaları hem bir fırsat hem de bir tehdit alanı olarak öne çıkmaktadır. Özellikle kadın çalışmaları ve toplumsal cinsiyet araştırmalarının son yıllarda ivme kazanarak çeşitlenmesi ve derinleşmesi, bu alandaki umut verici gelişmelerden biridir.

Kaynakça

- Atay, Tayfun. *Batı'da Bir Nakış Cemaati: Şeyh Nâzım Kırısı Örneği*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2. Basım, 2011.
- Balamir, Figen. *Türkiye’de Şii Olmak, Etnografik Bir Araştırma*. Ankara: Gazi Kitabevi, 1. Basım, 2023.

- Bir Bilim Adamının Serüveni “Celal Şengör Kitabı”*. Söyleşi: Sefa Kaplan. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010.
- Burke III, Edmund. “France and Classical Sociology of Islam”. *The Journal of North African Studies* 12/4 (December 2007), 551-561.
- Durkheim, Emile. *Elementary Forms of Religious Life*. New York: Free Press, 1995.
- Ege, Esra. *Cemaat Anlatılarında Kadın: İsmail Ağa Cemaati Örneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Göle, Nilüfer. *Modern Mahrem: Medeniyet ve Örtünme*. İstanbul: Metis Yayınları, 1. Baskı, 1991.
- Kara, Zehra Kurt. *Sosyal Demokratların Dine Bakışı -Bartın Örneği-*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Lindisfarne, Nancy. *Elhamdülillah Laikiz: Cinsiyet, İslam ve Türk Cumhuriyetçiliği*. çev. Selda Somuncuoğlu. İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.
- Spickard, James. “Etnografi/Din. Alanda ve Sınıfta Keşifler”. çev. İhsan Toker. *Din Sosyolojisi & Çağdaş Gelişmeler*. ed. Peter B. Clarke. 589-625. İstanbul: İmge Kitabevi, 2012.
- Toker, İhsan. *Bir Yapılaşma İlişkisi Olarak Kadınlar ve Din -Başkent Kadın Platformu Örnek Olayı-*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005.
- UN Women. “Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women”. Erişim: 31.05.2024. <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>
- Zihnioğlu, Yaprak. *Kadınsız İnkılap*. İstanbul: Metis, 2003.

Geçmişte bu konular üzerine fazla düşünmüyorduk, çünkü hem Türkiye’de hem de yurt dışında benzer çalışmaları yürüten diğer araştırmacılar da aynı yöntemi izliyordu. Araştırmacılar genellikle kendi ülkeleri üzerine çalışmalarını yoğunlaştırıyor, teorik bir mesafe katetmeye yönelik girişimlerde bulunmuyordu. Ancak bugün bu eksikliğin daha fazla farkına varıyoruz. Teorik bilgi ve araçlar hala büyük ölçüde Batı’dan gelmektedir. Türkiye’deki üniversitelerde de durum farklı değildir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi veya Boğaziçi Üniversitesi gibi önde gelen kurumlarda dahi sosyal bilimler alanında yeni bir model geliştirme çabası oldukça sınırlıdır. Çoğunlukla mevcut modeller üzerinden durumsal analizler yapılır ve bu analizlerin ötesine geçme çabaları yaygın değildir.

Kaynakça

- Ünsaldı, Levent. *Bir Ekonomizm Eleştirisi: Türkiye’de Kalkınma Fikri*. Ankara: Heretik Yayıncılık, 1. Basım, 2014.
- Ünsaldı, Levent. *Türkiye’de Asker ve Siyaset*. çev. Orçun Türkay. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2008.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1732

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 351

Kitap Adı : Eşyanın Tabiatı

Alt Başlık : *Tehāfutu'l-Felāsife* Bağlamında Felsefî Bir İnceleme

Book Title : The Nature of Things

Subtitle : A Philosophical Inquiry in the Context of *Tahāfut al-Falāsifa*

ISBN : 978-625-5536-64-8

DOI : doi.org/10.70458/fcr.978-625-5536-64-8

Yazar | Author: Esmâ İşcan | orcid.org/0009-0003-7433-3705

Kurum | Institution: Ankara Üniversitesi

ROR ID: ror.org/01wntqw50

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 144 (xii + 132)

Yayın Tarihi | Publication Date: Kasım | November 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj | Layout Design: FCR

Kapak | Cover Design: FCR - Coşkun Işıkgül

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPQ - İslami felsefe | Islamic philosophy

BISAC: PHI005000 - Felsefe / Doğu | Philosophy / Eastern

THEMA: QRM - İslami felsefe | Islamic philosophy

LC Classification: BP166 - İslami teoloji ve felsefe | Islamic theology and philosophy

DEWEY: 297.1 - İslam felsefesi | Islamic philosophy

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: 6.3 - Din Araştırmaları | Religious Studies

WoS Citation Topics Micro: 6.3.17 - İslam Teolojisi | Islamic Theology

Scopus Subject Areas: 1210 - Religious Studies and Philosophy | Din ve Felsefe

Atıf Bilgisi | Cite as: İşcan, Esmâ, *Eşyanın Tabiatı: Tehāfutu'l-Felāsife Bağlamında Felsefî Bir İnceleme*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Alexander of Aphrodisias. *The De Anima of Alexander of Aphrodisias: A Translation and Commentary*. Çev. Athanasios P. Fotinis. Washington D.C.: University Press of America, 1979.
- Alon, I. "Al-Ghazālī on Causality." *Journal of the American Oriental Society* 100 (1980): 397-405.
- Aristoteles. *Fizik*. Çev. Saffet Babür. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2020.
- Aristoteles. *II. Analitikler*. Çev. Ragıp Atademir. İstanbul: MEB Yayınları, 1989.
- Aristoteles. *Metafizik*. Çev. Ahmet Arslan. İstanbul: Divan Kitap, 2017.
- Arslan, Ahmet. *İlkçağ Felsefe Tarihi 1*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2020.
- Aydın, Hasan. *Gazzâlî, Felsefesi ve İslam Modernizmine Etkileri*. İstanbul: Kayhan Matbaacılık, 2006.
- Aydın, Hüseyin. "Eş'arî'nin İrade, Kesb ve Yaratma Teorisi." *İslami İlimler Dergisi* 6/2 (2011): 7-38.
- Balıkçioğlu, Efe Murat. "Doğada Fâillik mi? Tanrı'da Seçicilik mi? XV. Yüzyıl *Tehâfüt*'leri Bağlamında İlliyyet ve Determinizm". *İçinde Osmanlı'da İlm-i Kelam: Alimler, Eserler, Meseleler*, ed. Osman Demir, vd., İstanbul: İSAR Yayınları, (2016): 349-409.
- Bulut, Halil İbrahim. "Mûcize". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C.30. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. (2020): 348.
- el-Câbirî, Muḥammed ʿÂbid. *Arap-İslam Kültürünün Akıl Yapısı: Arap-İslam Kültüründeki Bilgi Sistemlerinin Eleştirel Bir Analizi*. Çev. Burhan Koroğlu vd. İstanbul: Kitabevi Yayınevi, 2001.
- Cengiz, Yunus. *Doğa ve Öznellik: Câhız'ın Ahlâk Düşüncesi*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2015.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2002.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları, 2015.
- Courtenay, J. "The Critique on Natural Causality in the Mutakallimun and Nominalists." *Harvard Theological Review* 66 (1973): 77-94.

- el-Curcānī, Sayyid Şerif. *Kitābu'l-Ta'rifāt*. Beyrut: Dāru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1983.
- el-Cuveynī, İmāmu'l-Hārameyn. *Kitābu'l-İrşād*. Çev. Adnan Bülent Baloğlu vd. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- el-Cuveynī, İmāmu'l-Hārameyn. *Luma'u'l-Edille*. Çev. Murat Serdar. Kayseri: Kimlik Yayınevi, 2017.
- el-Cuveynī. *el-'Akidatu'n-Niẓāmiyye*. Çev. Muhittin Bağçeci. İstanbul: Kitabe, 2016.
- el-Cuveynī. *eş-Şāmil*. İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları, 2013.
- Çelebi, İlyas. "Sünetullah". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C.38. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (2010): 159-160.
- Dağ, Mehmet. *İmāmü'l-Haremeyn el-Cuveynî'de Nedensellik Kuramı*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2022.
- Deniz, Gürbüz. "The Method of Understanding Ghazali." *Journal of Islamic Research (Islamic University of Europe)* 3/2 (2010): 5-21.
- Dönmez, İbrahim Kâfi. "İllet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. 22. İstanbul Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (2000): 117-120.
- Düzgün, Şaban Ali. "Tabiat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C.39. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (2010): 325-327.
- Emiroğlu, İbrahim. *Klasik Mantığa Giriş*. İstanbul: Elis Yayınları, 2012.
- Eren, Hasan vd. *Türkçe Sözlük*. C. 2. Ankara: TDK Yayınları, 1992.
- Fahri, Mâcid. *İslam Felsefesi Tarihi*. Çev. Kasım Turhan. İstanbul: İklim Yayınları, 1992.
- Fakhry, Majid. *Islamic Occasionalism and its Critique by Averroes and Aquinas*. London: George Allen & Unwin, 1958.
- el-Fārābî. *Kitābu'l-Elfāzî'l-Musta'mele fi'l-Mantık: Mantıkta Kullanılan Lafızlar*. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2017.
- Frank, Richard M. "Al-Ma'nā: Some Reflections on the Technical Meanings of the Term in the Kalām and Its Use in the Physics of Mu'ammār." *Journal of the American Oriental Society* 87/3 (1967): 248-259.
- Frank, Richard M. *The Metaphysics of Created Being According to Abū l-Hudhayl al-'Allāf*. İstanbul, 1966.
- el-Ğazālî. *el-İktisād fi'l-İtikād*. Ed. Hüseyin Atay ve İbrahim Ağah Çubukçu. Ankara: Nur Matbaası, 1962.

- el-Ġazālî. *el-Munkız mine'd-Ġalāl*. Çev. Abdulrezzak Tek. Bursa: Akademi Yayınları, 2020.
- el-Ġazālî. *el-Mustaşfâ*. C. 1. Çev. Yunus Apaydın. İstanbul: Klasik Yayınları, 2006.
- el-Ġazālî. *Maķāşıdu'l-Felāsife: Filozofların Maksatları*. Çev. İsmail Karagözoğlu. İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2022.
- el-Ġazālî. *Mi'yarü'l-İlm*. Nşr. Süleymân Dunyâ. Kahire: Dâr al-Ma'ârif, 1961.
- el-Ġazālî. *Mi'yarü'l-İlm: İlmin Ölçütü*. Çev. Hasan Hacak ve Ali Durusoy. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013.
- el-Ġazālî. *Tehâfutu'l-Felāsife: Filozofların Tutarsızlığı*. Çev. Mahmut Kaya. İstanbul: Klasik Yayınları, 2011.
- Goodman, Lenn E. "Did Al-Ghazālî Deny Causality?" *Studia Islamica* 47 (1978): 83-120.
- Griffel, Frank. *Al-Ghazali's Philosophical Theology*. New York: Oxford University Press, 2009.
- Griffel, Frank. *Gazālî'nin Felsefî Kelamı*. Çev. İbrahim Halil Üçer ve Muhammed Fatih Kılıç. İstanbul: Klasik Yayınları, 2015.
- Griffel, Frank. *Gazālî'nin Felsefî Kelamı*. Çev. İbrahim Halil Üçer ve Muhammed Fatih Kılıç. İstanbul: Klasik Yayınları, 2015.
- İbn Füreķ. *Mucerred Maķālâtü'l-Eş'arî*. Thk. Daniel Gimaret. Beyrut: Dârü'l-Meşrik, 1987.
- İbn Manzûr. *Lisânü'l-'Arab*. Kahire: Dârü'l-Ma'ârif, h. 119.
- İbn Ruşd. *Tahâfutu't-Tahâfut: Tutarsızlığın Tutarsızlığı*. C. 2. Çev. Kemal Işık ve Mehmet Dağ. İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1998.
- İbn Sînâ. "Etķi ve Edilginin Kısımları." Çev. Hüseyin Aydın, Enver Uysal ve Hidayet Peker. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/9 (2000): 623-630.
- İbn Sînâ. *el-mebde' ve'l-me'âd*. Thk. 'Abdullâh Nürânî. Tahran: Tahran Univ. & McGill Univ., 1984.
- İbn Sînâ. *et-Talikât (Felsefî-Bilimsel Fragmanlar -1-)*. Çev. İsmail Hanoğlu. Ankara: Elis Yayınları, 2019.
- İbn Sînâ. *Kitâbu'l-Hudûd*. Çev. Aygün Akyol ve İclal Arslan. Ankara: Elis Yayınları: 2019.

- İbn Sînâ. *Kitābu’ş-Şifā’*: *Metafizik I*. Çev. Ekrem Demirli ve Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2004.
- İbn Sînâ. *Kitābu’ş-Şifā’*: *Nefs*. Ankara: Türkiye Bilimleri Akademisi, 2021.
- İzmirli, İsmail Hakkı. *Fenn-i Menāhic*. İstanbul: Hukuk Matbaası, 1329.
- İzmirli, İsmail Hakkı. *İslam-Türk Ansiklopedisi*. C. 1. İstanbul: MEB Yayınları, 1995.
- Karaman, Hayreddin. “Âdet”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C.1. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (1988): 369-373.
- Kılıç, Muhammet Fatih. *İbn Sina’nın Sebeplik Teorisi*. Ankara: Elis Yayınları, 2021.
- Korkut, Şenol. “İskender Afrodisi’nin Faal Akıl Teorisi.” *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/9 (2018): 41-78.
- Kur’ân-ı Kerîm Meâlî. Çev. Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011.
- Kutluer, İlhan. “Cevher”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. 7. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (1993): 450-455.
- Kutluer, İlhan. “Determinizm”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. 9. (1994): 215-220.
- Kutluer, İlhan. “İlliyyet”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. 22. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (2000): 121-124.
- Kutluer, İlhan. “Şey”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. C. 39. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (2010): 34-36.
- Leaman, Oliver. *Islamic Philosophy*. 2. bs. Cambridge: Polity Press, 2009.
- Macit, Muhittin. *İbn Sina’da Doğa Felsefesi ve Meşşai Gelenekteki Yeri*. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2006.
- Marmura, Michel E. “Al-Ghazālî’s Second Causal Theory in the 17th Discussion of His Tahāfut.” *İçinde Islamic Philosophy and Mysticism*, ed. Parviz Morewedge. Delmar, NY: Caravan Books, (1981): 85-112.
- Marmura, Michel E. “The Metaphysics of Efficient Causality in Avicenna (Ibn Sînâ).” *İçinde Islamic Theology Philosophy*. Albany, 1984.
- Mubahat Türker. *Üç Tehâfüt Bakımından Felsefe ve Din Münasebeti*. Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları: 102, 1956.
- Muhtaroglu, Nazif. *Islamic and Cartesian Roots of Occasionalism*. Kentucky: University of Kentucky Department of Philosophy, Doktora Tezi, 2012.

- Öçal, Şamil. “Eş‘arîlik ve Eşyanın Doğası.” İçinde *Uluslararası İmam Eş‘arî ve Eş‘arîlik Sempozyumu Bildirileri*, ed. Cemalettin Erdemci ve Fadıl Ayğan. 367-379. İstanbul: Beyan Yayınları, 2014.
- Philoponus. *On Aristotle Physics 2*. Çev. A. R. Lacey. London: Bloomsbury Publishing, 2014.
- Platon. *Timaios*. Çev. Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları, 2015.
- Proclus. *Commentary on Plato’s Timaeus*. Çev. David T. Runia and Michael Share. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Redhouse. *İngilizce-Türkçe Sözlük*. “Occasion” md.
- Sarp Erk, Ulaş. *Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2002.
- Simplicius. *On Aristotle Physics 2*. Çev. Barrie Fleet. London: Bloomsbury Publishing, 2014.
- Şekerci, Ahmet Erhan. *Gazâlî ve David Hume’da Nedensellik ve Mucize*. İstanbul: Fotoğrafica Yayıncılık, 2011.
- Üçer, İbrahim Halil. “Antik-Helenistik Birikimin İslâm Dünyasına İntikali: Aristotelesçi Felsefenin Üç Büyük Dönüşüm Evresi.” İçinde *İslam Felsefesi: Tarih ve Problemler*, ed. M. Cüneyt Kaya. Ankara: İSAM Yayınları, (2018): 37-90.
- Üçer, İbrahim Halil. *Suret Cevher ve Varlık*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2017.
- Van Ess, Josef. “Mu‘tezile Atomculuğu.” Çev. Mehmet Bulgen. *Kelam Araştırmaları* 10/1 (2012): 255-274.
- Yalçın, Selami. “Gazzâlî’ye Göre Âdetullah ile Sünnetullah Kavramlarının Anlamı ve Nedensellik”. *Eskiye* 52 (Mart 2024), 257–263. <https://doi.org/10.37697/eskiye.1409609>

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1735

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 352

Kitap Adı : Orta Çağ Yahudi Düşüncesinde Yaratılış

Alt Başlık : Raşi - İbn Ezra - Ramban

Book Title : Creation in Medieval Jewish Thought

Subtitle : Rashi - Ibn Ezra - Ramban

ISBN : 978-625-5536-65-5

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536655

Yazar | Author: Hatice Arslan | orcid.org/0000-0002-0517-8495

Kurum | Institution: Balıkesir Üniversitesi

ROR ID: ror.org/02tv7db43

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 164 (xiv + 150)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAX - Dinlerarası diyalog | Religious aspects of topics (interfaith dialogue)

BISAC: REL006000 - Din / Yahudilik / Genel | Religion / Judaism / General

THEMA: QRAX9 - Dinî düşünce ve yaratılış teması | Religious aspects of creation

LC Classification: BM645.C7 - Yahudilik - Yaratılış | Judaism - Creation

DEWEY: 296.1 - Yahudilik - İnanç ve öğretim | Judaism - Beliefs and doctrines

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: 6.1 - Din ve Teoloji | Religion and Theology

WoS Citation Topics Micro: 6.1.3 - Yahudi Dini Düşüncesi | Jewish Religious Thought

Scopus Subject Areas: 1202 - Dini Çalışmalar | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Arslan, Hatice, *Orta Çağ Yahudi Düşüncesinde Yaratılış: Raşi - İbn Ezra - Ramban*. Eskiye (FCR Yayın Ltd.), Ankara 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Adam, Baki. *Yahudi Kaynaklarına Göre Tevrat*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2. Basım, 2002.
- Ak, Mahmut. “İklim”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 22/28-30. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Altmann, Alexander. “A Note on the Rabbinic Doctrine of Creation”. *Journal of Jewish Studies* 7/3-4 (1956), 195-206.
- Altuncu, Abdullah. “Venedik’te İbrani Matbuatı: Bomberg Matbaası ve Burada Basılan Mikra’ot Gedolotlar”. *Dinler Tarihi Yazıları: Prof. Dr. Ömer Faruk Harman’a Armağan*. ed. Durmuş Arık - Yasin Meral. 459-493. Ankara: Berikan Yayınevi, 2023.
- Aranda, Mariana Gomez. “Aristotelian Theories in Abraham ibn Ezra’s Commentaries to the Bible”. *Mediterranea* 3 (2018), 35-54.
- Araz, Ömer Faruk. “Eleazar b. Yose ha-Galili ve Otuz İki Yorum Kuralı”. *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 6/1 (2020), 98-118.
- Araz, Ömer Faruk. “Rabbani Yahudiliğin Teşekkülü: Rabbi Yişmael ve Rabbi Akiva Ekolleri”. *Kocaeli İlahiyat Dergisi* 3/1 (2019), 185-202.
- Araz, Ömer Faruk. *Yahudilikte Tefsir Geleneği*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2019.
- Araz, Ömer Faruk. *Yahudilikte Tefsir Geleneği: Midraşik Literatürün Tarih-sel Gelişimi*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2019.
- Arslan, Hatice. “İbn Meymûn’a Göre Yaratılış”. *Dergiabant* 11/2 (2023), 238-250.
- Aydın, Ravza. *Sefer ha-Zohar’da Tanrı, Âlem ve İnsan Anlayışı*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Doktora Tezi, 2021.
- Aykit, Dursun Ali. *Hristiyanlığın Öncüsü Olarak İskenderiyeli Philo*. İstanbul: Kitabevi, 2011.
- Bağır, Muhammed Ali. “Kutsal Kitap Eleştirisi: Eski Ahit Örneği ve Modern Dönem Öncüleri”. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/31 (2014), 279-310.
- Beinart, Haim - Assis, Yom Tov. “Alconstantini”. *Encyclopedia Judaica*. ed. Fred Skolnik - Michael Berenbaum. 1/604. Detroit: Thomson & Gale, 2007.

- Berger, David. "Miracles and the Natural Order in Nahmanides". *Cultures in Collision and Conversation*. 129-151. Boston: Academic Studies Press, 2011.
- Bergman, Bernard. "Rahi as Commentator". *Tradition: A Journal of Orthodox Jewish Thought* 1/1 (1958), 104-116.
- Biale, David. "Exegesis and Philosophy in the Writings of Abraham Ibn Ezra". *Comitatus: A Journal of Medieval and Renaissance Studies* 5/1 (1974), 43-62.
- Blumenfield, Samuel M. "Rashi, the Teacher in Israel (1040-1105)". *Jewish Social Studies* 2/4 (1940), 391-400.
- Caputo, Nina. *Nahmanides in Medieval Catalonia: History, Community, and Messianism*. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 2007.
- Chavel, Charles ber. *Ramban His Life and Teachings*. New York: Philipp Feldheim, 1960.
- Chazan, Robert. *The Jews of Medieval Western Christendom, 1000-1500*. New York: Cambridge University Press, 2006.
- Cohen, Shaye J. D. "Does Rashi's Torah Commentary Respond to Christianity? A Comparison of Rashi with Rashbam and Bekhor Shor". *The Idea of Biblical Interpretation Essays in Honor of James L.Kugel*. ed. Hindy Najman - Judith H. Newman. 449-472. Leiden, Boston: Brill, 2004.
- Demirci, Kürşat. *Yahudi Mistisizmi veya Kabalacılık: İnançlar ve Tarih*. Ayışığı Kitapları, 2. Basım, 2018.
- Tora: *Türkçe Çeviri ve Açıklamalarıyla Tora ve Aftara*. çev. Moşe Farsi. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., 2002.
- Feldman, Seymour. "Creation and Cosmogony in the Bible: Creation in Philosophy". *Encyclopedia Judaica*. ed. Fred Skolnik - Michael Berenbaum. 5/276-279. Detroit: Thomson & Gale, 2007.
- Friedländer, M. "Ibn Ezra in England". *The Jewish Quarterly Review* 8/1 (1895), 140-154.
- Friedländer, M. *Ibn Ezra Literature: Essays on the Writings of Abraham Ibn Ezra*. London: Trübner, 1877.
- Friedman, Richard Elliott. *Kitabı Mukaddes'i Kim Yazdı?* çev. Muhammet Tarakçı. İstanbul: Kabalıcı Yayınları, 2005.

- Funkenstein, Amos. *Perceptions of Jewish History*. Oxford, England: University of California Press, 1993.
- Furstenberg, Yair. "The Rabbinic Ban on Ma'aseh Bereshit: Sources, Contexts and Concerns". *Jewish and Christian Cosmogony in Late Antiquity*. ed. Jenott Lance - Sarit Kattan Gribetz. 39-63. Tübingen, Germany: Mohr Siebeck, 2013.
- Grossman, Avraham. *Rashi*. çev. Joel Linsider. Oxford: The Littman Library of Jewish Civilization, 2012.
- Gruber, Mayer. "Rashi". *The Encyclopaedia of Judaism*. ed. Jacob Neusner vd. 3/2232-2246. Leiden, Boston: Brill, 2005.
- Gürkan, Salime Leyla. *Yahudilik*. İstanbul: İSAM Yayınları, 4. Basım, 2012.
- Gürkan, Salime Leyla. "Yahudilik: Literatür". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/226-232. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Halbertal, Moshe. *Concealment and Revelation: Esotericism in Jewish Thought and its Philosophical Implications*. çev. Jackie Feldman. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2007.
- Harman, Ömer Faruk. "Feyyûmî, Saîd b. Yûsuf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/517-519. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Harman, Ömer Faruk. "Yahudilik: Kutsal Metinler ve Dini Literatür". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 43/197-201. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Harvey, Warren Zev. "Rashi on Creation: Beyond Plato and Derrida". *Aleph* 18/1 (2018), 27-50. <https://www.jstor.org/stable/10.2979/aleph.18.1.0027>
- Herr, Moshe David. "Genesis Rabbah". *Encyclopedia Judaica*. ed. Fred Skolnik - Michael Berenbaum. 7/448-449. Detroit: Thomson & Gale, 2007.
- Hughes, Aaron W. *The Texture of the Divine: Imagination in Medieval Islamic and Jewish Thought*. Bloomington, Indiana: Indiana University Press, 2004.
- Husik, Isaac. *A History of Medieval Jewish Philosophy*. New York: Macmillan Company, 1918.
- Israeli, Isaac. "The Book of Substances". çev. S. M. Stern. *Isaac Israeli: A Neoplatonic Philosopher of the Early Tenth Century*. 81-95. Chicago & London: University of Chicago Press, 2009.

- İbn Ezra, Abraham ben Meir. *Commentary on the Pentateuch: Genesis (Bereshit)*. çev. H. Norman Strickman - Arthur M. Silver. New York: Menorah Publishing Company, 1988.
- İbn Meymûn. *Delâletü'l-Hâirîn*. çev. Osman Bayder - Özcan Akdağ. Kayseri: Kimlik Yayınevi, 2019.
- Jacobs, Jonathan. "Nahmanides and Ibn Ezra's Commentaries on Genesis". *Journal of Jewish Studies* 70/1 (2019), 45-67.
- Jospe, Raphael. *Jewish Philosophy in the Middle Ages*. USA: Academic Studies Press, 2009.
- Jospe, Raphael. "The Torah and Astrology According to Abraham ibn Ezra". *Proceedings of the World Congress of Jewish Studies* 2 (1993), 17-24.
- Kanarfogel, Ephraim. "Rashi's Awareness of Jewish Mystical Literature and Traditions". *Raschi und sein Erbe: Internationale Tagung der Hochschule für Jüdische Studien mit der Stadt Worms*. ed. Daniel Krochmalnic vd. 23-34. Heidelberg: Universitätsverlag Winter Heidelberg, 2007.
- Kaplan, Joseph. "Nahmanides". *Encyclopedia Judaica*. ed. Fred Skolnik - Michael Berenbaum. 14/739-740. Detroit: Thomson & Gale, 2007.
- Kellner, Menachem. "Rashi and Maimonides on the Relationship Between Torah and the Cosmos". *Between Rashi and Maimonides: Themes in Medieval Jewish Thought, Literature and Exegesis*. 23-58. New York: Yeshiva University Press, 2010.
- Peygamber Enok'un Kitabı*. çev. Günyüz Keskin. İstanbul: Hermes Yayınları, 19. Basım, 2021.
- Kreisel, Howard. "Abraham Ibn Ezra's 'Secrets' in the Early and Later Torah Commentaries". *Jewish Thought* 2 (2020), 35-64.
- Kreisel, Howard. "On the Term 'Kol' in Abraham Ibn Ezra: A Reappraisal". *Revue des études juives* 153/1-2 (1994), 29-66.
- Lancaster, Irene. *Deconstructing the Bible: Abraham ibn Ezra's Introduction to the Torah*. London: RoutledgeCurzon, 2003.
- Maccoby, Hyam. *Judaism on Trial: Jewish-Christian Disputations in the Middle Ages*. Portland, Or: Littman Library of Jewish Civilization, 1993.
- Marx, Alexander. "The Life and Work of Rashi". *Rashi Anniversary Volume*. ed. H. L. Ginsberg. 9-30. New York: American Academy for Jewish Research, 1941.

- Meral, Yasin. *İbrahim Müteferrika Öncesi İstanbul'da Yahudi Matbuatı (1493-1729)*. Ankara: Divan Kitap, 2016.
- Meral, Yasin. *Yahudi Düşünürlerin Astroloji Algısı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2023.
- Meral, Yasin. "Yahudi Kutsal Metin Geleneğinde Tevrat'ın Bâtınî Yorumu". *Kur'an'ın Bâtınî ve İşârî Yorumu*. 141-167. İstanbul: KURAMER Yayınları, 2018.
- Moşe ben Nahman. "Barselona Münazarası". çev. Büşra Şahin. *Oksident* 1/2 (2019), 237-272.
- Philo of Alexandria. *On the Creation of the Cosmos according to Moses*. çev. David T. Runia. Leiden-Boston-Köln: Brill, 2001.
- Preschel, Tovia. "Nahmanides: As Biblical Commentator". *Encyclopedia Judaica*. ed. Fred Skolnik - Michael Berenbaum. 14/740-741. Detroit: Thomson & Gale, 2007.
- Rabinowitz, Louis Isaac. "Creation and Cosmogony in the Bible: Rabbinic View of Creation". *Encyclopedia Judaica*. ed. Fred Skolnik - Michael Berenbaum. 5/275-276. Detroit: Thomson & Gale, 2007.
- Roberts-Zauderer, Dianna Lynn. *Metaphor and Imagination in Medieval Jewish Thought: Moses İbn Ezra, Judah Halevi, Moses Maimonides, and Shem Tov İbn Falaquera*. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2019.
- Rosenau, William. *Jewish Biblical Commentators*. USA: The Lord Baltimore Press, 1906.
- Saadya Gaon. *Tefsîru't-Tevrât bi'l-'Arabiyye: Tevrat (Tora) Tefsiri*. ed. Feruh Özpilavcı. çev. Nuh Arslantaş. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2018.
- Samuelson, Norbert M. *Judaism and The Doctrine of Creation*. USA: Cambridge University Press, 2004.
- Saperstein, Marc. "Jewish Typological Exegesis after Nahmanides". *Jewish Studies Quarterly* 1/2 (94 1993), 158-170.
- Schechter, S. "Nachmanides". *The Jewish Quarterly Review* 5/1 (1892), 78-121.
- Scholem, Gershom. *Major Trends in Jewish Mysticism*. USA: Schocken Books, 1995.
- Scholem, Gershom. *Origins of the Kabbalah*. ed. R. J. Zwi Werblowsky. çev. Allan Arkush. Princeton: he Jewish Publication Society Princeton University Press, 1987.

- Sela, Shlomo. *Abraham Ibn Ezra and the Rise of Medieval Hebrew Science*. Leiden, Boston: Brill, 2003.
- Sela, Shlomo. "Abraham Ibn Ezra's Scholarly Writings: An Update". *Aleph* 22/1-2 (2022), 287-300.
- Sela, Shlomo - Freudenthal, Gad. "Abraham Ibn Ezra's Scholarly Writings: A Chronological Listing". *Aleph* 6 (2006), 13-55.
- Septimus, Bernard. "Open Rebuke and Concealed Love: Nahmanides and the Andalusian Tradition". *Rabbi Moses Nahmanides: Studies in His Religious Virtuosity*. ed. Isadore Twersky. 11-34. Cambridge: Harvard Center for Jewish Studies, 1983.
- Shereshevsky, Ezra. "The Significance of Rashi's Commentary on the Pentateuch: I". *The Jewish Quarterly Review* 54/1 (1963), 58-79.
- Silver, Arthur M. "Preface". *Commentary on the Pentateuch: Genesis (Bereshit)*. New York: Menorah Publishing Company, 1988.
- Simon, Uriel. "Ibn Ezra, Abraham ben Meir". *Encyclopedia Judaica*. ed. Fred Skolnik - Michael Berenbaum. 9/665-669. Detroit: Thomson & Gale, 2007.
- Stitskin, Leon D. "From the Pages of Tradition: Abraham's ibn Ezra's Concept of Man". *Tradition: A Journal of Orthodox Jewish Thought* 4/2 (1962), 252-256.
- Strickman, H. Norman. "Abraham Ibn Ezra's Non-Literal Interpretations". *Hakirah* 9 (2010), 281-296.
- Strickman, H. Norman. "Abraham ibn Ezra's 'Yesod Mora'". *Hakirah* 12 (2011), 139-169.
- Strickman, H. Norman. "Foreword". *Commentary on the Pentateuch: Genesis (Bereshit)*. X-XXII. New York: Menorah Publishing Company, 1988.
- Strickman, H. Norman. "Ibn Ezra's Interpretation of the Garden of Eden: Reality, Allegory, or a Combination of the Two?" *Hakirah* 26 (2019), 165-175.
- Şahin, Büşra. *Tevrat Tefsir Geleneği: Ramban (Nahmanides) Örneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2021.
- Taşpınar, İsmail. "Dinlerde İlk Yaratılan Varlık İnancı: Yahudilik ve Hristiyanlık". *Tarihten Günümüze Tartışmalı İnanç Meseleleri*. ed. Mehmet Bulğen - İsmail Taşpınar. 2/21-54. İstanbul: İFAV, 2018.

- Taşpınar, İsmail. “Dinlerde Yoktan (Ex-Nihilo) Yaratılış: Yahudilik ve Hristiyanlık Örneği”. *Din ve Bilim Açısından Yaratılış*. ed. Mehmet Bulgen - Enis Doko. 25-49. İstanbul: İFAV, 2023.
- Taşpınar, İsmail. “Yahudi Gelenğinde İlahî Kelâm Tasavvuru: İskenderiyeli Philo ve Logos Doktrini”. *Milel ve Nihal* 8/1 (01 Mart 2011), 143-166. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milel/issue/10463/128112>
- Toutou, Elazar. “Rashi’s Commentary on Genesis 1-6 in the Context of Judeo-Christian Controversy”. *Hebrew Union College Annual* 61 (1990), 159-183. <https://www.jstor.org/stable/23508174>
- Urbach, Ephraim E. “How Did Rashi Merit the Title Parshandata?” *Rashi 1040-1990: Hommage a Ephraim E. Urbach*. ed. Gabrielle Sed-Rajna. 387-398. Paris: Cerf, 1993.
- Urbach, Ephraim E. *The Sages: Their Concepts and Beliefs*. çev. Israel Abrahams. England: Harvard University Press, 4. Basım, 1995.
- Vermes, Geza. *Ölü Deniz Parşömenleri Kumran Yazıtları*. çev. Nurfer Çelebioğlu. İstanbul: Nokta Kitap, 2005.
- Wolfson, Elliot R. “By Way of Truth: Aspects of Nahmanides’ Kabbalistic Hermeneutic”. *Association for Jewish Studies* 14/2 (1989), 103-178.
- Yıkar, Ömer Faruk. *Yahudi Müfessir Raşi: Hayatı, Eserleri ve Görüşleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2024.
- Yıkar, Ömer Faruk - Taşpınar, İsmail. “Yahudi Müfessir Raşi ve Tefsir Anlayışı”. *Burdur İlahiyat Dergisi* 8 (2024), 174-193.
- Kutsal Kitap: Tevrat, Zebur, İncil*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi-Yeni Yaşam Yayınları, 2001.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1745

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 355

Kitap Adı : İran Mânâgera Sineması

Alt Başlık : Görsel Dil ve Tasavvuf

Book Title : Iranian Managera Cinema

Subtitle : Visual Language and Sufism

ISBN : 978-625-5536-68-6

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536686

Yazar | Author: İpek Şengül | orcid.org/0000-0002-3886-2015

Kurum | Institution: Karabük Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04wy7gp54

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 284 (xvi + 268)

Yayın Tarihi | Publication Date: Kasım | November 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: APF - Sinema: tarih ve eleştiri | Films, cinema: history & criticism

BISAC: PER004000 - Sahne Sanatları / Film ve Video / Eleştiri ve Tarih | Performing Arts / Film / History & Criticism

THEMA: APF - Sinema: tarih ve eleştiri | Films, cinema: history & criticism

LC Classification: PN1995 - Sinema. Hareketli resimler | Motion Pictures

DEWEY: 791.43 - Sinema Sanatı | Motion Pictures

WoS Category: Film, Radyo, Televizyon | Film, Radio, Television

WoS Citation Topics Meso: 4.6 - Film ve Medya Çalışmaları | Film & Media Studies

WoS Citation Topics Micro: 4.6.12 - İran Sineması ve Manevi Temalar | Iranian Cinema and Spiritual Themes

Scopus Subject Areas: 1202 - Sanat ve Beşeri Bilimler: Görsel Sanatlar ve Sahne Sanatları | Arts and Humanities: Visual Arts and Performing Arts

Atf Bilgisi | Cite as: Şengül, İpek. *İran Mânâgera Sineması: Görsel Dil ve Tasavvuf*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Akalın, K. H. (2015). Stoa Felsefesinde Tanrının Doğası ve İnsanın Uyu-
mu. *KOSBED*, 30, 91–112.
- Aktaş, C. (2015). Şark'ın Şiiri İran Sineması (3rd ed.). İz Yayıncılık.
- Algar, H. (1996). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 14. Hâcegân*.
- Andrew, J. D. (2010). *Büyük Sinema Kuramları*. Doruk Yayıncılık.
- Armes, R. (2019). *Sinema ve Gerçeklik: Tarihsel Bir İnceleme* (Z. Ö. Bar-
kot, Trans.). Doruk Yayıncılık.
- Arnheim, R. (1957). *Film As Art*. University of California Press.
- Aryayi, H. (1382/2003). Sinema-yi Hemişe: Dest-ha Mi Binend (Rengi-i
Huda). *Nakd-İ Sinema*, 42, 41–42.
- Asha, S. (1998). *The Evulation and Development of Iranian Cinema: From
Film Farsi to the Post-Revolutionary Cinema, With Particular Refe-
rence to Islam and Popular Entertainment Culture* [Doktora Tezi].
University of Sussex, Brighton.
- Attar, F [Fariduddin]. (1905). *Fariduddin Attar's Tadhkiratu'l-Awliya*.
Librairie et. Imprimerie.
- Attar, F [Feridüddin]. (1376/1998). *Divan-ı Attar* (2nd ed.). İntişârât-ı
Nigâh.
- Attar, F [Feridüddin]. (1393/2014). *Mantku't-tayr* (3rd ed.). İntişârât-ı
Sohen.
- Bahşi, H. (1387/2009). Menâsik-gerâyi der 'Urse-i Filmha-i Kutah-i
Dini Tahlil-i Muhtevâ-yi Filmha-yi Kutah-i Dastani-i İrsali be Ceşn-
vare-i Ruyeş. In A. S. Kerimi (Ed.), *Sinema-yı Dini ez Teori ta 'Amel:
Mecmua-i Makalat-ı Bergozide u Çekide-i Pejuheihâ-yı Ceşn-vare-i Se-
raseri Film-i Dini-i Roşen* (1st ed.). Müesses-e-i Çap-ı Horasan.
- Batur, S. (2007). *Siyasal İslam Sineması Örneğinde İran Sineması* [Doktora
Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bazin, A. (2011). *Sinema Nedir?* (İ. Şener, Trans.). Doruk Yayınları.
- Belhari, H. (1384/2005). Ma'ni u Mefhum-i "Mana" der Huner u Si-
nema-yi Managera. In E. -S. Sâkit (Ed.), *Nâme-hâ-yı Ma'nevî: Mec-
mû'a-i Makâlât-ı Nevîsendegî Muhtelif Derbâre-i Sînemâ-yı Ma'nâgerâ*
(1st ed., pp. 1–8). Bünyâd-ı Sînemâ-yı Fârâbî.

- Bergson, H. L. (2001). *Metafizîğe Giriş* (A. Aydoğan, Trans.). Birey Yayınları.
- Biro, Y. (2011). *Sinemada Zaman: Ritmik Tasarım; Türbülans ve Akış* (A. C. Altunkanat, Trans.). Doruk Yayıncılık.
- Bogue, R. (2021). *Deleuze, Sinema ve Felsefe* (E. Ekici, Trans.) (1st ed.). Küre Yayınları.
- Bolay, M. N. (1994). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 9. Delâlet*.
- Bornstein, T. B. (2011). *Filmler ve Rüiyalar: Tarkovski, Bergman, Sokurov, Kubrick ve Wong Kar-Wai* (C. Soydemir, Trans.). Metis Yayınları.
- Bosnevi, M. S. (1387/2009). *Şerh-i Sudi ber Hâfız* (İ. Setarzade, Trans.). Müessese-i İntişârât-ı Nigâh.
- Cebecioğlu, E. (t.y.). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü* (5th ed.). Sözlük Yayınları.
- Cevizci, A. (2005). *Paradigma Felsefe Sözlüğü* (6th ed.). Paradigma Yayıncılık.
- Ceyhan, S. (2011). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 40. Tecelli*.
- Chittick, W. (t.y.). *Hayal Âlemleri: İbn Arabî ve Dinlerin Çeşitliliği Meselesi* (M. Demirkaya, Trans.) (3rd ed.). Kaknüs Yayınları.
- Corbin, H. (1969). *Creative Imagination in the Sufism of İbn Arabi* (R. Manheim, Trans.). Princeton University Press.
- Corbin, H. (2013). *Bir'le Bir Olmak: İbn Arabî Tasavvufunda Yaratıcı Muhayyile*. Pinhan Yayıncılık.
- Coşkun, E. E. (2017). *Dünya Sinemasında Akımlar* (3rd ed.). Phoenix Yayınevi.
- Curry, R. (1974). Films and Dreams. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 33(1), 83. <https://doi.org/10.2307/428950>
- Cündioğlu, D. (2012). *Sinema ve Felsefe* (1st ed.). Kapı Yayınları.
- Çağrı, M. (1998). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 17. Hürs*.
- Çağrı, M. (2001). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 23. İtidal*.
- Çağrı, M. (2008). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 35. Sabır*.
- Çağrı, M. (2010). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 39. Şükür*.
- Çağrı, M. (2012). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 42. Vatan*.
- Çakmaklıoğlu, M. M. (2003). Muhyiddin İbnü'l-Arabî'ye Göre Hayal ve Düzeyleri. *Tasavvuf İlmî Ve Akademik Araştırma Dergisi*, 10, 299–330.
- Gayb. (1996).

- Çetin, O. (2020). *Bab'Aziz Filmi Bağlamında Tasavvufun Sinemasal İfadesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çiçek, A. (2013). *Sinemada Rüya Temsili ve Gerçeklik İlişkisi: Jungcu Yaklaşımla "Inception" Adlı Filmin Çözümlemesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Çiftçi, V. (2017). Bergson'da Zaman, Kendilik ve Özgürlük. *Beytulhikme*, 7(2), 105–122. <https://docplayer.biz.tr/106643613-Bergson-da-zaman-kendilik-ve-ozgurluk.html>
- Dabashi, H. The Deformed, The Deranged, The Criminal: Formal Destruction and Makhmalbaf's Cinematic Pariahs. In F. Gonzalez Garcia (Ed.), *Mohsen Makhmalbaf: From Discourse to Dialogue* (pp. 267–271).
- Dabashi, H. (1999). Mohsen Makhmalbaf's A Moment of Innocence. In R. Issa & S. Whitaker (Eds.), *Life and Art: The New Iranian Cinema*. National Film Theatre.
- Dabaşı, H. (2004). İran sineması: Geçmiş, Bugünü ve Geleceği (2nd ed.). Agora Kitaplığı.
- Daneş, M. (1384/2005). Mukaddime-i ber Tebyin-i Sinema-yi Managera. In E. -S. Sâkit (Ed.), *Nâme-hâ-yı Ma'nevî: Mecmû'a-i Makâlât-ı Nevîsendedğ Muhtelif Derbâre-i Sînemâ-yı Ma'nâgerâ* (1st ed., pp. 143–150). Bünyâd-ı Sînemâ-yı Fârâbî.
- Darçın, H. (2016). *Sinemada Gerçeklik Algısı ve Tasavvuf İlişkisi (Semih Kaplanoğlu Sineması)* [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Değirmen, F. (2016). Gilles Deleuze'ün Sinema Felsefesi: Hareket İmge ve Zaman İmge. <https://www.cinerituel.com/gilles-deleuzeun-sinema-felsefesi-hareket-imge-ve-zaman-imge/>
- Deleuze, G. (2021). *Sinema II Zaman-İmge* (B. Yalım & E. Koyuncu, Trans.) (1st ed.). Norgunk Yayıncılık.
- Demirci, M. (1997). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 15. Hakikat*.
- Demirli, E. (2012). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 42. Vahdet-i Vücûd*.
- Denizel, D. (2014). Sinemada Estetik Modeller Olarak Biçimcilik ile Duyumculuğun Karşılaştırılması. *Kayı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*(23), 185-203.
- Durusoy, A. (1998). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 17. Hayal*.
- Egan, E. (2003). *Cinema, Culture and Politics in the Islamic Republic of*

- Iran the Films of Mohsen Makhmalbaf* [Doctorate]. The Nottingham Trent University, Nottingham.
- Ekberlu, M. (1390/2012). Ebhamat der Mefhum-i Sinema-i Dini. In Sazman-ı Tavsi'-i Sinemai-yi Sure (Ed.), *Sinema-yı Dini ez Manzari-i Diger* (1st ed., pp. 7–19). İntişarat-ı Sinemayi.
- el-Aclûnî el-Cerrâhî, İ. b. M. (1351/1973). *Keşfü'l-hafâ' ve Müzîlî'l-İlbâs 'ammâ'stehere mine'l-ahâdîsi 'alâ Elsineti'n-nâs*. Mektebeti'l-kudsî.
- el-Buhârî el-Cu'fî, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail. (1414/1993). *Sahîh-i Buhârî* (5th ed.). Dâru İbn Kesîr.
- Erginli, Z. (Ed.). (2006). *Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü* (1st ed.). Kalem Yayınevi.
- Esfendiyari, A. (1384/2005a). Der Amedi ber Sinema-yi Managera. In E. -S. Sâkit (Ed.), *Nâme-hâ-yı Ma'nevî: Mecmû'a-i Makâlât-ı Nevîsendegî Muhtelif Derbâre-i Sînemâ-yı Ma'nâgerâ* (1st ed., pp. 49–64). Bünyâd-ı Sînemâ-yı Fârâbî.
- Esfendiyari, A. (1384/2005b). Mesadık-i Mevzu'i-i Sinema-yi Managera. In E. -S. Sâkit (Ed.), *Nâme-hâ-yı Ma'nevî: Mecmû'a-i Makâlât-ı Nevîsendegî Muhtelif Derbâre-i Sînemâ-yı Ma'nâgerâ* (1st ed., pp. 39–48). Bünyâd-ı Sînemâ-yı Fârâbî.
- Esfendiyari, A. (1384/2005c). Sinema-yi Managera Çist? In E. -S. Sâkit (Ed.), *Nâme-hâ-yı Ma'nevî: Mecmû'a-i Makâlât-ı Nevîsendegî Muhtelif Derbâre-i Sînemâ-yı Ma'nâgerâ* (1st ed., pp. 35–38). Bünyâd-ı Sînemâ-yı Fârâbî.
- Esfendiyari, A. (1392/2013a). Mururi ber Si Sal-i Tecrübe-i Sinema-yı İran: Behşi Dovvom: Dehe-i Heftad. *Tasvirnâme*, 6(2), 40–57.
- Esfendiyari, A. (1392/2013b). Nigahî be Si Sal-i Tecrübe-i Sinema-i Dini der İran: Bahşi Nohost: ez İbtida ta İntiha-yı Dehe-i Şest. *Tasvirnâme*, 5(2), 12–33.
- Evliyaoglu, S. (2020). İran Sinemasında Anlatı Geleneği [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Fehim-zade, M. Interview by H. Haveri.
- Fehim-zade, M. (Director). (1367/1989). *Behar der Payiz* [Film]. İran: *Hidayet Film*.
- Ferit Devellioğlu. (2013). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* (30th ed.). Aydın Kitabevi Yayınları.
- Gazzali, E. H. M. (1380/2002). *Kimya-yı Saadet*. İntişârât-ı Hakikat.

- Gazzali, E. H. M. (1939). İhyâu ‘Ulumi’-d-dîn.
- Geriguri, A. (1387/2008). Mecid Mecidi u Sinema-yi Novvin-i İran (S. Tehha, Trans.). *Revak-I Huner U Endişe*, 23, 70–79.
- Gülşen, E. (2011). *Sinemanın Hakikati. Film Film felsefesi: Vol. 001*. Külliyyat Yayınları.
- Gülşen, E. (2015). *Hakikatin sineması* (2. baskı). *Film felsefesi: Vol. 02*. Külliyyat Yayınları.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe-Yöntem-Analiz* (5th ed.). Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Hökelekli, H. (1995). *TDV İslam Ansiklopedisi. Enâniyet*.
<https://fa.wikishia.net>. (2025, February 24). <https://fa.wikishia.net>.
<https://fa.wikishia.net>
- <https://fa.wikishia.net/view>. (2024, September 9).
<https://ganjoor.net/abuseed/robaee-aa/sh211>. <https://ganjoor.net/abuseed/robaee-aa/sh211>
- <https://ganjoor.net/attar/mosibatname/>. <https://ganjoor.net/attar/mosibatname/>.
<https://ganjoor.net/attar/mosibatname/mbkhsh0/sh33>
- <https://www.tabnak.ir/fa/news/1198611/>. <https://www.tabnak.ir/fa/news/1198611/>.
- <https://www.tabnak.ir/fa/tags>. <https://www.tabnak.ir/fa/tags>
- Hucviri, E.-H. -. (1974). *Keşfu’l-Mahcûb*. Dâru’l-Turâs el-’Arabî.
- İbn Haldun. (2016). *Mukaddime* (12th ed.). Dergah Yayınları.
- İbnü’l-Arabî, M. (1980). *Fusûsu’l-hikem* (Vol. 1). Dâru’l-Kitâbi’l-Arabî.
- İbnü’l-Arabî, M. (1998). *el-Fütûhâtü’l-Mekkiyye fi Ma’rifeti’l-Esrâr el-Mâlikiyye ve’l-Mulkiyye* (Vol. 3). Dâru İhyâ’ et-Turâs el-’Arabî.
- İbnü’l-Arabî, M. (2005). *Tercümânu’l-Eşvâk*. Dâru’l-Mârifet.
- İbnü’l-Arabî, M. (2008). *Fütûhât-ı Mekkiyye* (E. Demirli, Trans.). Litera Yayıncılık.
- Kara, M. (1995). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 11. Evrâd*.
- Kaya, M. C. (2004). Daha Mükemmel Bir Âlem Var Olabilir Mi? “Leyse fi’l-imkan” Tartışmasının Kaynakları Üzerine Notlar. *DÎVÂN İlmî Araştırmalar*, 16(1), 239–249.
- Kaya, M. (2011, October 7). *Gazzâlî ve Âlemin Mükemmelliği: Leyse Fi’l-imkân’ın İbn Sînâcî Kökleri Üzerine*. M.Ü. İlahiyat Fakültesi

- Vakfi Yayınları. 900. Vefat Yılında İmâm Gazzâlî Milletlerarası Tartışmalı Toplantı, İstanbul.
- Kayseri, D. -. (2013). *Tasavvuf İlmine Giriş* (M. Bedirhan, Trans.). Nefes Yayınları.
- Kelabazi, E. B. M. b. İ. (1993). *et-Taarruf li Mezhebi Ehl-i Tasavvuf*. Dâr-ur'l-Mektebeti'l-İlmiyye.
- Kılıç, M. E. (2012). *Tasavvufa Giriş* (3rd ed.). Sufi Kitap.
- Kılıç, M. E. (2013). Şeyh-i Ekber: İbn Arabî Düşüncesine Giriş. Sufi Kitap.
- Kona, P. (2010). The Spriritual Cinema of Andrei Tarkovsky. *Eclectic and Serious Film Criticism*, 14(12).
- Konevi, S. (2002). *el-Fukuk fî Müstenidati Fususi'l-Hikem (Fusûsu'l-Hikem Sırları)* (E. Demirli, Trans.). İz Yayıncılık.
- Konuk, A. A. (2013). *Muhyiddin İbnü'l-Arabî Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi*. M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Koyuncu, M. (2015). Aleviliğin Menşei Olan Şîâ'nın Ortaya Çıkışını Etkileyen Tarihsel Olaylar. *Sosyal Ve Kültürel Araştırma Dergisi*, 1(1), 1–15.
- Kuşeyri, A. -. (t.y.). *er-Risaletü'l-Kuşeyriyye* (Vol. 1). Dâr-ur'l-Meârif.
- Küçük, O. N. Zaman Düşüncesinin Tasavvufî Açılımı. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları*.
- Mahmelbaf, M. (Director). (1363/1985). İstiâze [Film]. İran: Hovze-i Huneri.
- Makhmalbaf, M. Filmmaking in İran Today. In F. Gonzalez Garcia (Ed.), *Mohsen Makhmalbaf: From Discourse to Dialogue* (pp. 223–229).
- Marsh, C., & Ortiz, G. (Eds.). (1384/2006). *Kâveş der İlâhiyât u Sînemâ* (E. A. Aryân, N. Melek-Muhammedi, İ. Novruzî, U. Nik-Fercam & Ş. Vakfî-Pur, Trans.) (1st ed.). Bünyâd-ı Sînemâ-yı Fârâbî.
- May, J. R., & Bird, M. (1375/1997). *Teemmülatî der Bâb-ı Sînemâ u Dîn* (M. Şehba, Trans.) (1st ed.). Bünyâd-ı Sînemâ-yı Fârâbî.
- Mecidi, M. (Director). (1378/2000). *Reng-e Huda* [Film]. İran: Şirket-i Verahuner.
- Mehdevî-Fer, H. (1384/2006). *Ru'yâ-yı Beheşt* (1st ed.). Bünyâd-ı Sînemâ-yı Fârâbî.
- Mehrabi, M. (1371/1992). *Tarih-i Sinema-yi İran: Ez Ağaz ta Sal-e 1357* (7th ed.). Müellif.

- Mehrcui, D. (Director). (1374/1996). *Peri [Film]. İran: Emir Hüseyin Şerîf*.
- Mevlânâ. (2004). *Mesnevî* (V. İzbulak, Trans.) (Vol. 3). Konya Büyük Şehir Belediyesi.
- Milani, T. (Director). (1370/1992). *Efsane-i Ah [Film]. İran: Hane-i Film-i İran*.
- Milani, T. (01.31.1390/2012, February 20). Interview by A. R. Entizari, E. Ehvareki, & G. A. Fazılı.
- Mir-ihsan, M. A. (1383/2004). *Pedîdâr u Ma'nâ der Sînemâ-yî İran* (1st ed.). Bünyâd-ı Sînemâ-yî Fârâbî.
- Mir-ihsan, M. A. (1384/2005). Managerayi der Sinema-yî İran. In E. -S. Sâkit (Ed.), *Nâmehâ-yî Ma'nevî: Mecmû'a-i Makâlât-ı Nevîsendegî Muhtelif Derbâre-i Sînemâ-yî Ma'nâgerâ* (1st ed., pp. 9–23). Bünyâd-ı Sînemâ-yî Fârâbî.
- Mutezemi, H. (1384/2005). Sinema-yî Managera Müellif-i Şînaht-i Hünen-i Maverayi u Muteali. In E. -S. Sâkit (Ed.), *Nâmehâ-yî Ma'nevî: Mecmû'a-i Makâlât-ı Nevîsendegî Muhtelif Derbâre-i Sînemâ-yî Ma'nâgerâ* (1st ed., pp. 139–141). Bünyâd-ı Sînemâ-yî Fârâbî.
- Müslim en-Nisâburî, E.-H. (1334/1918). *el-Câmiu's-Sahîh*. Dârü't-tibâ'e-tu'l-âmiri.
- Naderi, H. (1399/2021). İspanya, Mizban-i Nişest-i İrfan der Sinema-i İran. IRNA. <https://www.irna.ir/news>
- Naficy, H. (1995). Iranian Cinema under the Islamic Republic. *Wiley American Anthropological Association*, 97(3), 548–558.
- Naficy, H. (1999). Iranian Cinema. In R. Issa & S. Whitaker (Eds.), *Life and Art: The New Iranian Cinema*. National Film Theatre.
- Naficy, H. (2011). *A Social History of Iranian Cinema*. Duke University Press.
- Novruzi, M. (1389/2011). *Mavera' der Tasvir* (1st ed.). Müellif.
- Nursi, B. S. (2014a). *Risale-i Nur Külliyyatından: Mektûbat*. RNK Neşriyat.
- Nursi, B. S. (2014b). *Risale-i Nur Külliyyatından: Sözler*. RNK Neşriyat.
- Oylum, R. (2019). *İran Sineması* (1st ed.). Seyyah Kitap.
- Öngören, R. (2010). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 39*. Şeyh.
- Öngören, R. (2013). *TDV İslam Ansiklopedisi. Zikir*.
- Öz, M. (1992). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 6. Bihâru'l-Envâr*.
- Öz, M. (2010). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 39. Şîa*.

- Özarslan, Z. (Ed.). (2015). *Sinema Kuramları 1: Beyaz Perdeyi Aydınlatan Kuramcılar* (2nd ed.). Su Yayınları.
- Özemre, A. Y. (2003). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 27. Madde.*
- Özervarlı, M. S. *Melek*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/melek>
- Özköse, K. (2006). İbnü'l-Vakt Ya da Ebu'l-Vakt Olabilmek. *Somuncu Baba Aylık İlim-Kültür Ve Edebiyat Dergisi*, 12(64), 22–25.
- Özün, N. (1981). *Sinema ve Televizyon Terimler Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Quintana, A. Cinema as a Space for Self-reflection and Exchange: The Minimalist Temptation of Mohsen Makhmalbaf. In F. Gonzalez Garcia (Ed.), *Mohsen Makhmalbaf: From Discourse to Dialogue* (pp. 311–322).
- Razi, A., Teslîmî, A., & Asgarzâde, M. (1400/2021). Nakd-i Râbîta-i Sînemâ-yı İrân ba Edeb-i Klasik-i İrfânî. *İntişârât-I Dânişgâh-I Allâme Tabâtabâî*, 25(87), 88–113.
- Rıfat, M. (2013). *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü: Kavramlar, Yöntemler, Kuramcılar, Okullar* (1st ed.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sadiki, B. (1384/2005). Sinema-yi Managera u Ceşnvare-i Film-i Fecr. In E. -S. Sâkit (Ed.), *Nâme-hâ-yı Ma'nevî: Mecmû'a-i Makâlât-ı Nevîsendegî Muhtelif Derbâre-i Sînemâ-yı Ma'nâgerâ* (1st ed., pp. 151–154). Bünyâd-ı Sînemâ-yı Fârâbî.
- Sadr, H. R. (2006). *Iranian Cinema: A Political History. International library of Iranian studies: Vol. 7*. I.B. Tauris; New York : Distributed in the United States by Palgrave Macmillan.
- Sâkit, E. -S. (Ed.). (1384/2005). *Nâme-hâ-yı Ma'nevî: Mecmû'a-i Makâlât-ı Nevîsendegî Muhtelif Derbâre-i Sînemâ-yı Ma'nâgerâ* (1st ed.). Bünyâd-ı Sînemâ-yı Fârâbî.
- Sâlihî, N., & Âgababâî, M. R. H. (2018). Beyân-ı Mefâhîm-i İrfânî der Sînemâ-yı Ma'nâgerâ: Mutâlâa-i Mevridî: Film-i Perî. *Fasl-Nâme-İ İrfân-I İslâmî*, 15(57), 73-103.
- Saussure, F. d. (1985). *Genel Dilbilim Dersleri* (B. Vardar, Trans.). Birey ve Toplum Yayınları.
- Seccadi, S. C. (1383/2005). *Ferheng-i Istilah u Tâbirat-ı İrfani* (7th ed.). Ketabhane-i Milli-i İran.
- Shirin-pour, M. (2007). *Tarihsel Gelişimin Işığında İran Sineması*. es Yayınları.

- Sultan-pur, M., & Asgari, E. R. (1395/2016). Pişine-i Tarihi u Ferhengi-yi Ziyaret der İran. *Mutala'at-İ İran-Şinasi*, 4(3), 89–108.
- Sütçü, Ö. Y. (2015). *Gilles Deleuze'de İmge Hareketi Olarak Sinemanın Felsefesi* (2nd ed.). Sentez Yayıncılık.
- Şensoy, S. (2003). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 27. Mâna*.
- Tapper, R. (Ed.). (2002). *The New Iranian Cinema: Politics, Representation and Identity / Edited by Richard Tapper*. I.B. Tauris Publishers.
- Tarkovsky, A. (2019). *Sculpting in Time: Reflections to the Cinema ; [the great Russian filmmaker discusses his art]* (18. print). University of Texas Press.
- Thomen, Ö. Ç. (2015). From Early Iranian Cinema to the Accented Cinema: An Interview With Professor Hamid Naficy. *Sinecine*, 6(2), 91–106.
- Tusi, E. N. S. -. (1960). *el-Luma'*. Dâru'l-Kitâbi'l-Hadise.
- Uludağ, E. (2009). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 36. Selâmân u Ebsâl*.
- Uludağ, S. (1989). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 2. Akıl*.
- Uludağ, S. (1991). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 3. Ân-ı Dâim*.
- Uludağ, S. (1995). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 11. Ene*.
- Uludağ, S. (1996). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 13. Gaflet*.
- Uludağ, S. (1997). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 15. Halvet*.
- Uludağ, S. (2001). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 24. Kabz*.
- Uludağ, S. (2006). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 32. Nefis*.
- Uludağ, S. (2007). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 33. Nûr*.
- Uludağ, S. (2008a). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 35. Rızâ*.
- Uludağ, S. (2008b). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 35. Riyâzet*.
- Uludağ, S. (2010). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 38. Sülûk*.
- Uludağ, S. (2011). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 40. Tasfiye*.
- Uludağ, S. (2012). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 41. Tevekkül*.
- Uludağ, S. (2013). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 43. Vukuf*.
- Uludağ, S. (2020a). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 31. Murâkabe*.
- Uludağ, S. (2020b). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 31. Mücâhede*.
- Uludağ, S. (2022). *TDV İslam Ansiklopedisi: Vol. 25. Keşf*.
- Wittmann, M. (2024). Ciné-martyrographies. Media techniques of witnessing in Iranian cinema. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 51(2), 1–22. <https://doi.org/10.1080/13530194.2024.2342178>
- Yalsızuçanlar, S. (2020). *Rüya Sineması* (1st ed.). Maarif Mektepleri.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1750

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 356

Kitap Adı : Etnisite, Din ve Toplumsal Cinsiyetin Kesişiminde Erkeklik:

Türkiye'de Dini Gruplarda Erkeklik İnşaları

Book Title : Masculinity at the Intersection of Ethnicity, Religion and Gender:

Constructions of Masculinity in Religious Groups in Turkey

ISBN : 978-625-5536-69-3

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536693

Yazar | Author: Mehmet Ozan Ahnas | orcid.org/0000-0003-2301-9057

Kurum | Institution: Mardin Artuklu Üniversitesi

ROR ID: ror.org/0396cd675

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 193 (xii + 181)

Yayın Tarihi | Publication Date: Kasım | November 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JBSF1 - Toplumsal cinsiyet çalışmaları | Social & cultural anthropology, ethnography

BISAC: SOC032000 - Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları / Gender Studies | Social Science / Gender Studies

THEMA: JBSF1 - Toplumsal cinsiyet çalışmaları | Gender studies: women and men

LC Classification: HQ1075 - Erkeklik ve Kadınlık: Cinsiyet rolleri | Sex roles

DEWEY: 305.31 - Erkeklik | Men

WoS Category: Sosyoloji | Sociology

WoS Citation Topics Meso: 6.6 - Gender Studies | Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları

WoS Citation Topics Micro: 6.6.1 - Masculinity & Gender Identity | Erkeklik ve Cinsiyet Kimliği

Scopus Subject Areas: 3300 - Sosyal Bilimler | Social Sciences (all)

Atıf Bilgisi | Cite as: Ahnas, Mehmet Ozan. *Etnisite, Din ve Toplumsal Cinsiyetin Kesişiminde Erkeklik: Türkiye'de Dini Gruplarda Erkeklik İnşaları*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiye, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Abumere, Flourish Itulua. "Understanding Men and Masculinity in Modern Society". *Open Journal of Social Science Research* 1/2 (2013), 42-45. <https://doi.org/10.12966/ojssr.05.05.2013>
- Acar, Feride, Altunok, Gülbanu. "The 'politics of intimate' at the intersection of neo-liberalism and neo-conservatism in contemporary Turkey". *Women's Studies International Forum* 41/1 (2013), 14-23. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2012.10.001>
- Açer, Tuğba Metin. "'Other' and 'othering' in the intersectionality of inequalities: Alevi women's experiences in private and public spaces". *Journal of International Women's Studies* 24/5 (2022), 1-15.
- Afyonoğlu, Meliha Funda. "Sosyal çalışmada kesişimsellik". *Toplum ve Sosyal Hizmet* 31/2 (2020), 699-725. <https://doi.org/10.33417/tsh.689618>
- Ahnas, Mehmet Ozan- Aslan Turan, Esra. "Müslüman Ermeniler: Has-köy Örneği". *Dicle İlahiyat Dergisi* 27/1 (2024), 97-118. <https://doi.org/10.58852/dicd.1386373>
- Ahnas, Mehmet Ozan. "İlahiyat Fakültesi Kız Öğrencilerinde İslami Feminizm Algısı: Dicle Üniversitesi Örneği". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 29/2 (Ağustos 2025), 679-700. <https://doi.org/10.20296/tsadergisi.1578212>
- Ahnas, Mehmet Ozan. "İslami/Müslüman Erkekliğin Kavramsal Çerçevesi ve İlgili Literatürün Bibliyografik İçerik Analizi". *Rize İlahiyat Dergisi* 28 (Nisan 2025), 47-64. <https://doi.org/10.32950/rid.1597341>
- Ahnas, Mehmet Ozan. "Türkiye'deki Etno-Dinsel Grup Çalışmalarını Konu Edinen Araştırmaların Bibliyografik İçerik Analizi". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45 (2025), 210-233. <https://doi.org/10.35209/ksuifd.1613853>
- Ahnas, Mehmet Ozan. *İmamlarda Erkeklik Algıları ve Din: Diyarbakır Örneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2024.

- Akgül, Fatma İlknur. “Kesişimsellik Yaklaşımı Bağlamında Roman Kadınların İktisadi Hayata Katılımı: İzmir Örneği”. *Çalışma ve Toplum* 2/69 (2021), 1073-1098. <https://doi.org/10.54752/ct.1155094>
- Aksakal, Zeynep Nermin. “Kur’ân’daki ‘Erkek Kız Gibi Değildir’ İfadesi Cinsiyet Eşitliğine Engel midir?” *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 22/2 (2022), 821-841. <https://doi.org/10.33420/marife.1095596>
- Aktay, Aydın. “Paralel Nuruçluk: Bir Klonlama Örneği Olarak Nur Hareketinin Gülenizme Dönüşümü”. *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/1 (2019), 101-120.
- Akyol, İsmail. *Foucault’da Pastoral İktidar Kavramının İncelenmesi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Ali, Kecia. *Cinsel Ahlak ve İslam*. İstanbul: İletişim, 2015.
- Anderson, Benedict. *Hayali Cemaatler*. çev. İskender Savaşır. İstanbul: Metis Yayınları, 2020.
- Anthias, Floya, Nira Yuval-Davis. *Racialized Boundaries Race, Nation, Gender, Colour and Class and the Anti-Racist Struggle*. London: Routledge, 1992.
- Apaydın, Merve. *Göç deneyimleri ve kesişimsellik: Bursa’da yaşayan 1989 Bulgaristan göçmenleri üzerine nitel bir araştırma*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü., Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Arık, Zeynep Güşta. “Exploring the Intersectionality of Gender Roles, Religion, and Cultural Identity: A Study of Third-Generation Turkish Immigrants in Europe: France Example”. *Turkish Journal of Diaspora Studies* 5/1 (2025), 22-43. <https://doi.org/10.52241/tjds.1590940>
- Arkonaç, Sibel Ayşen. *Sosyal Psikoloji*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2001.
- Arpacı, Murat. “Modernitenin Eşiğinde Toplumsal Cinsiyet Rejimi: Pastoral İktidar, Beden Politikaları, Evlilik”. *Doğu Batı Düşünce Dergisi* 63/1 (2013), 131-146.
- Atay, Tayfun. “Erkeklik En Çok Erkeği Ezer”. *Toplum Bilim* 101 (2004), 11-30.
- Atay, Tayfun. *Batıda Bir Nakşi Cemaati*. İletişim Yayınları, 1996.
- Atay, Tayfun. *Çin İşi Japon İşi Cinsiyet ve Cinsellik Üzerine Antropolojik Değerlendirmeler*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.

- Ateş, Ali Osman. *Hadis Temelli Kalıp Yargılarda Kadın*. İstanbul: Beyan, 2000.
- Ateş, Hakan. “Türkiye’de Tarikatların Siyasi ve Ekonomik Alanlardaki Seküler Yükselişi ve Yoksullar / Yoksulluk”. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 25/47 (2024), 807-823. <https://doi.org/10.21550/sosbilder.1421338>
- Aydın, Suavi. “Kimlik Sorunu Ulusalcılık Türk Kimliği”. Gaziantep: Öteki Matbaası, 1998.
- Aziz, Aysel. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2022.
- Badawī, Muḥammad Muşṭafa. *A Critical Introduction to Modern Arabic Poetry*. Cambridge: Cambridge University Press, 1975.
- Barth, Fredrik (ed.). *Etnik Gruplar ve Sınırları*. çev. Ayhan Kaya - Seda Gürkan. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2001.
- Bauman, Zygmunt. *Akışkan Modernite*. çev. Sinan Okan Çavuş. İstanbul: Can, 2013.
- Bauman, Zygmunt. *Cemaatler Güvenli Olmayan Bir Dünyada Güvenlik Arayışı*. çev. Nurdan Soysal. İstanbul: Say Yayınları, 2020.
- Berghe, Van Den. *The Ethnic Phenomenon*. London: Praeger van den Berghe, 1994.
- Berktaş, Fatmagül. *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın*. Metis Yayınları, 2023.
- Bora, Aksu. *Kadınların Sınıfı Ücretli Ev Emeği ve Kadın Öznelliğinin İnşası*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.
- Bora, Ezgi. *Intersectional Analysis of Critical Queer Subjectivities in the Case of Turkey*. Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Bourdieu, Pierre. *Eril Tahakküm*. çev. Bedir Yılmaz. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2019.
- Bourdieu, Pierre. *Language and Symbolic Power*. ed. John B. Thompson. çev. Gino Raymond, Matthew Adamson. Cambridge: Harvard University Press, 1991.
- Bourdieu, Pierre. *Masculine Domination*. çev. Richard Nice. Redwood City: Stanford University Press, 2001.
- Bourdieu, Pierre. *Outline of a Theory of Practice*. çev. Richard Nice. Cambridge: Cambridge University Press., 1977.

- Bourdieu, Pierre. *The Logic of Practice*. çev. Richard Nice. Redwood City: Stanford University Press, 1990.
- Bozkurt, Veyssel. *Değişen Dünyada Sosyoloji Temeller Kavramlar Kurumlar*. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları, 2004.
- Bozok, Mehmet. “Türkiye’de Ataerkillik, Kapitalizm ve Erkeklik İlişkilerinde Biçimlenen Babalık”. *Fe Dergi* 10/2 (2018), 30-42.
- Bruinessen, van Martin. “The Kurds and Islam”. *Islamic Area Studies Project*. 13-35. Tokyo: ISIM, 1999.
- Budak, Abdulhamit. “Dini Toplumsal Hareketlerde Kaynak Mobilizasyonu Bağlamında Mubahlaştırma”. *Tokat İlmîyat Dergisi* 8/2 (2020), 859-890. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4399304>
- Buran, Ahmet. *Türkiye’de Diller ve Etnik Gruplar*. İstanbul: Akçağ Yayınları, 2019.
- Butler, Judith. *Bela Bedenler*. çev. Cüneyt Çakırlar- Zeynep Talay Turner. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2014.
- Butler, Judith. *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. çev. Başak Ertür. İstanbul: Metis Yayınları, 2019.
- Carbado, Devon, Crenshaw, Kimberle. “Intersectionality: Mapping the Movements of a Theory”. *Du Bois Review Social Science Research on Race* 10/2 (2013), 303-312. <https://doi.org/10.1017/S1742058X13000349>
- Cohen, Abner (ed.). *Urban Ethnicity*. London: Routledge, 2014.
- Cohen, David. *Erkek Olmak*. çev. Yavuz Alogan. İstanbul: Alan Yayıncılık, 2000.
- Collins, Patricia Hill. *Black Feminist Thought*. Londra: Hyman, 1990.
- Collins, Patricia Hill. *Black Sexual Politics African Americans, Gender, and the New Racism*. London: Routledge, 2004.
- Connell, R. W. *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. çev. Cem Soydemir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2022.
- Connell, R.W. *Erkeklikler*. çev. Nagihan Konukçu. Ankara: Phoenix Yayınevi, 2019.
- Connell, R.W., James W. Messerschmidt. “Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept”. *Gender & Society* 19/6 (2005), 829-859.
- Corbin, Juliet, Strauss, Anselm. *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2008.

- Coşgun, Melih- Türköz, Şükrü. “KESİŞİMSELLİK KAVRAMI ÜZERİNE HAZIRLANAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ANALİZİ (2011-2022)”. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 24/3 (2023), 101-123. <https://doi.org/10.53443/anadoluibfd.1289157>
- Crenshaw, Kimberle. “Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics”. *University of Chicago Legal Forum* 8 (1989), 139-167.
- Crenshaw, Kimberle. “Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color”. *Stanford Law Review* 43/6 (1991), 1241-1299.
- Çaha, Ömer. *Sivil Kadın (Türkiye’de Sivil Toplum ve Kadın)*. Ankara: Vadi Yayınları, 1996.
- Çakır, Ruşen. *Ayet ve Slogan Türkiye’de İslami Oluşumlar*. Metis Yayınları, 2017.
- Çakır, Ruşen. *Direnış ve İtaat / İki İktidar Arasında İslamcı Kadın*. İstanbul: Metis Yayınları, 2000.
- Çapcıoğlu, İhsan, Akyüz, Niyazi. “Dini Gruplar Sosyolojisi ve Yeni Dini Hareketler”. *Ana Başlıklarıyla Din Sosyolojisi*. ed. İhsan Çapcıoğlu-Niyazi Akyüz. Ankara: Grafiker Yayınları, 2012.
- Çayır, Kenan, Claus Offe (ed.). “Yeni Sosyal Hareketler: Kamusal Politikasının Sınırlarının Zorlanması”. *Yeni Sosyal Hareketler*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2016.
- Çelebi, İlyas. “Uğursuzluk”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 51-52. Ankara: TDV Yayınları, 2012.
- Çelik, Celaleddin. “Örgütlü Dinî Gruplarda Hegemonik Dönüşüm Nurculuktan Post-Nurculuğa, Cemaatten Örgüte Gülenist Yapının Sosyolojik Kodları”. *İnsan & Toplum* 7/1 (2017), 25-67.
- Dağ, Rahman, Kılıç, Ali Rıza. “Din-Devlet İlişkileri Açısından Menzil Cemaati Örneği”. *Turkish Studies* 14/1 (2019), 205-226. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14887>
- Dağcı, Tahir. “Nakşibendiliğin Karakteristik Özellikleri ve Yayılma Süreci”. *Journal of Turkic Civilization Studies* 5/2 (2024), 407-419.
- Davis, Kathy. “Intersectionality as buzzword: A sociology of science perspective on what makes a feminist theory successful”. *Feminist Theory* 9/1 (2008), 67-85. <https://doi.org/10.1177/14647001080863>

- Davis, Nira Yuval. "Intersectionality and Feminist Politics". *European Journal of Women's Studies* 13/3 (2006), 193-209.
- Davis, Nira Yuval. *Gender and Nation*. London: Sage Publications, 1997.
- Delaney, Carol. *Tohum ve Toprak*. çev. Selda Somuncuoğlu, Aksu Bora. İstanbul: İletişim, 2018.
- Durkheim, Emile. *Dini Hayatın İlkel Biçimleri*. çev. Fuat Aydın. Adana: Eskiyei Yayınları, 2011.
- Dursun, Ayşe. *Organized Muslim Women in Turkey*. Springer Nature Switzerland: Palgrave Macmillan Cham, 2022.
- Durutürk, Bilge. *Intersectionality, politics of identity, gender: Civil society organizations in France*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.
- Ebu'l Ala Mevdudi. *İslam'da Toprak Mülkiyeti*. çev. Mehmet Yaşar Şahin. İstanbul: İrfan Yayınevi, 1972.
- Efe, Âdem. "Kolektif Dindarlık Türü Olarak Tarikat/Cemaat Dindarlığı". *İslami Araştırmalar Dergisi* 28/3 (2017), 290-301.
- Efe, Âdem. *Dini Gruplar Sosyolojisi*. İstanbul: Dönem Yayıncılık, 2013.
- Elias, Abu Amina. *True Men, Manhood, and Masculinity İn Islam* (Mekutup 2018). <https://www.abuaminaelias.com/true-men-manhood-and-masculinity-in-islam/>
- Erdoğan, İlker (ed.). *Medya'da Hegemonik Erkeklik ve Temsil*. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2011.
- Eriksen, Thomas Hylland. *Etnisite ve Milliyetçilik*. İstanbul: Avesta Yayınları, 2002.
- Erkilet, Alev. *Eleştirellikten Uyuma (Müslümanların Kamusal Alan Serüveni)*. Ankara: Hece Yayınları, 2004.
- Fairclough, Norman. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Routledge, 2. Basım, 2013.
- Fairclough, Norman. *Critical discourse analysis: The critical study of language*. London: Longman, 1995.
- Fedele, Valentina. "The Diasporic Islamic Masculinity and The Reformulation of European Islam: Theoretical Approaches And Interpretative Perspectives". *Universidad Complutense de Madrid* 40/4 (2013).
- Foucault, Michel. *Entelektüelin Siyasi İşlevi*. çev. Osman Akınhay vd. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020.

- Freyer, Hans. *Din Sosyolojisi*. çev. Turgut Kalpsüz. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1964.
- Gedik, Esra vd. “Bir İnşa Süreci Olarak Erkeklik: Yozgat Örneği”. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 6/1 (2020), 84-95.
- Gedik, Hande Birkalan- Kümbetoğlu, Belkıs. *Gelenekten Geleceğe Antropoloji*. İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2005.
- Gee, James Paul. *How to Do Discourse Analysis: A Toolkit*. New York: Routledge, 2011.
- Göka, Erol. *İnsan Kısım Kısım: Toplamlar, Zihniyetler, Kimlikler*. Ankara: Aşına Kitaplar, 2006.
- Gökarkınel, Banu, Secor, J. Anna. “Devout Muslim masculinities: the moral geographies and everyday practices of being men in Turkey”. *Gender, Place & Culture* 24/3 (2017), 381-402. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2017.1314948>
- Gökçeşu, Akşit, Berfin, Varışlı. “Türkiye’de Eleştirel Erkekler ve Erkeklikler Konusunu Feminizm İçinde Çalışmak: Jeff Hearn ile Erkekler ve Erkekliklere Uluşarı Yaklaşımlar Üzerine Bir Röportaj”. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri* 6/2 (2014), 81-86.
- Göle, Nilüfer. *İslam’ın Yeni Kamusal Yüzleri*. İstanbul: Metis, 2017.
- Güç, Ayşe. “İslamcı Feminizm: Müslüman Kadınların Birey Olma Çabaları”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/2 (2008), 649-650.
- Günay, Ünver. *Din Sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2020.
- Güngör, Aysen Baylak. “Saba Mahmood, Politics of Piety: The Islamic Revival and the Feminist Subject”. *İnsan ve Toplum* 2/4 (2012), 237-241.
- Hall, Stuart, Paul du Gay. *Questions of Cultural Identity*. London: SAGE Publications, 1996.
- Hearn, Jeff. “From Hegemonic Masculinity to the Hegemony of Men”. *Feminist Theory* 5/1 (2004), 49-72. <https://doi.org/10.1177/146470010404081>
- Hobsbawm, Eric J.- Ranger, Terence. *Geleneğin İcadı*. çev. Mehmet Murat Şahin. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2006.
- İlkkaracan, Pınar. *Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik*. çev. Ebru Salman. İstanbul: İletişim Yayınları, 2015.

- İngün, Özlem. *Feminizm ve İslam İlişkisi: İslami Feminizm*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- Kandiyoti, Deniz. *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*. çev. Aksu Bora. İstanbul: Metis Yayınları, 2015.
- Karaali, Gizem Burcu. “Toplumsal Cinsiyet, Patriyarka ve Cinsiyete Dayalı İş Bölümü Gölgesinde Yükseköğretim Mezunu Kadınların İşsizlik Deneyimleri: Balıkesir İlinde Bir Uygulama”. *Çalışma ve Toplum* 4/5 (2024), 1505-1542.
- Karaman, Nuray. “The Status of Women in Turkey: The Intersection of Gender, Politics, and Religion”. *Nuray Karaman* 20/58 (2021), 193-207.
- Karlı, Halil İbrahim. *Kur’an Yorumlarında Kadın*. İstanbul: Rağbet, 2003.
- Kepekçi, Egemen. “Hegemonik Erkeklik Eleştirisi ve Feminizm Birlikte-liği Mümkün mü?” *Kadın Araştırmaları Dergisi* 2/11 (2012), 59-86.
- Khan, Arsalan. *The Promise of Piety Islam and the Politics of Moral Order in Pakistan*. New York: Cornell University Press, 2018.
- Kırbaçoğlu, Mehmet Hayri. “Kadın Konusunda Kur’an’a Yöneltilen Baş-lıca Eleştiriler”. *İslami Araştırmalar Dergisi* 10/4 (1997), 271-283.
- Kim, Rebecca. “Religion and Ethnicity: Theoretical Connections”. *Religi-ons* 2 (2011), 312-329. <https://doi.org/10.3390/rel2030312>
- Kimmel, Michael S. “Homofobi Olarak Erkeklik: Toplumsal Cinsiyet Kimliğinin İnşasında Korku, Utanç ve Sessizlik”. *Fe Dergi* 5/2 (2013), 91-107. https://doi.org/10.1501/Fe0001_00000000101
- Kirman, Mehmet Ali. *Din Sosyolojisi Terimler Sözlüğü*. Adana: Rağbet Ya-yınları, 2016.
- Köse, Elifhan. *Sessizliği Söylemek*. İstanbul: İletişim, 2014.
- Köysüren, Aliye Çınar. *Kültürel ve Dini Algıda Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Sentez Yayınları, 2016.
- Kurtkan, Amiran. *Köy Sosyolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, 1968.
- Kümbetoğlu, Belkis. *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 2005.
- Künüroğlu, Filiz vd. “Kesişimsel Ayrımcılık: Tanım, Kapsam ve Kesi-şimsellik Perspektifinden Göç Araştırmaları”. *Nesne* 9/22 (2021), 1013-1026.

- Macionis, John J. *Sosyoloji*. çev. Vildan Akan. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık, 2022.
- Mahmood, Saba. *Politics of Piety: The Islamic Revival and the Feminist Subject*. New Jersey: Princeton University Press, 2005.
- Maral, Erol. “İktidar, Erkeklik ve Teknoloji”. *Toplum Bilim Dergisi* 101 (2004), 127-143.
- Mardin, Şerif. *Din ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.
- Marshall, Gordon. *Sosyoloji Sözlüğü*. çev. Osman Akınhay, Derya Kömürücü. Ankara: Bilim Sanat, 1999.
- Matar, Aitemad Muhanna. “The emerging intersectional performative gender of displaced Syrian women in southeast Turkey”. *Gender, Place & Culture* 29/6 (2022), 772-792. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2021.1887091>
- McCall, Leslie. “The Complexity of Intersectionality”. *Signs* 30/2 (2005), 1771-1800. <https://doi.org/10.1086/426800>
- Mies, Maria. *Ataerki ve Birikim Uluslararası İş bölümünde Kadınlar*. Ankara: Dipnot Yayınları, 2025.
- Milton, Esmen, Rabinovich Itamar. *Orta Doğu’da Etnisite Çoğulculuk ve Devlet*. İstanbul: Avesta Yayınları, 2004.
- Mutluer, Nil. “The intersectionality of gender, sexuality, and religion: novelties and continuities in Turkey during the AKP era”. *Southeast European and Black Sea Studies* 19/1 (2019), 99-118. <https://doi.org/10.1080/14683857.2019.1578049>
- Mutluer, Nil. *Cinsiyet Halleri Türkiye’de Toplumsal Cinsiyetin Kesişim Sınırları*. İstanbul: Varlık Yayınları, 2013.
- Nasr, Seyyid Hüseyin. *İslam İdealler ve Gerçekler*. çev. Ahmet Özel. İstanbul: İz Yayıncılık, 1996.
- Odabaş, Sevim. “İnternette Erkeklik, Cinsel Sağlık Politikası ve Ticareti”. *Doğu Batı Dergisi* 63 (2019), 203-221.
- Okutan, Birsan Banu. *Erillik ve Din*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2017.
- Onur, Hilal, Koyuncu, Berrin Lorasdağı. “Hegemonik” Erkekliğin Görünmeyen Yüzü: Sosyalizasyon Sürecinde Erkeklik Oluşumları ve Krizleri Üzerine Düşünceler”. *Toplum ve Bilim* 101 (2004), 31-49.
- Oyman, Nihat. *İrk, Etnisite ve Din: Van Örneği*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.

- Ökten, Mehmet Salih. “Dini Cemaatlerde Sekülerleşme (Dünyevileşme): Nur Cemaati Örneği”. *The Journal of Academic Social Science Studies* 68 (2018), 499-519.
- Ökten, Mehmet Salih. “Modern Zamanda Dini Cemaatler: Nur Cemaati Örneği”, *Asos Journal: The Journal of Academic Social Science* 6/71 (2018), 300-320.
- Öngören, Reşat. “Tarikat”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/95-105. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Öz, Baki. *Çağdaşlaşma Açısından Tarikat ve Tekkelerin Kapatılma Olayı*. İstanbul: Can Yayınları, 2004.
- Özbay, Cenk, Balıç, İlkay. “Erkekliğin Ev Halleri”. *Toplum Bilim Dergisi* 101 (2004), 89-103.
- Özdemir, Hacı. “Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Erkeklik ve Kadınlık Algısı: Bir Alan Araştırması”. *Asya’dan Avrupa’ya Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 10 (2019), 90-107.
- Özdemir, Murat. “Foucault Sosyolojisinde İktidarın Serüveni: Pastoral İktidar, Disiplinci İktidar, Biyo-İktidar”. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi* 4/1 (2021), 109-133.
- Özel, Cemal. “Seküler Zihin, Devlet ve Dinî Gruplar: Seküler Kesimin Dinî Grup Algısı Üzerine Bir Araştırma”. *Toplum Bilimleri Dergisi* 8/16 (2014), 7-27.
- Özsoy, Ömer. “Çağdaş Kur’an(lar) Üretimi Üzerine Karı Dövme Olgusu Bağlamında”. *İslamiyat: Üç Aylık Araştırma Dergisi* 5/1 (2002), 111-125.
- Peletz, G. Michael. “Hegemonic Muslim Masculinities and Their Others: Perspectives from South and Southeast Asia”. *Comparative Studies in Society and History* 63/3 (2021), 534-565.
- Prado, Abdennur. “Muslim masculinities: An Open Process”. *International Congress on Islamic Feminism Critical Muslim* 6 (2008), 31-46.
- R.M.Maclver, Charles H. Page. *Cemiyet 1*. çev. Amiran Kurtkan. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1994.
- Sağıroğlu, Ali Zafer. *Türkiye’de Etnisite, Din ve Ön Yargı: Üniversite Öğrencileri Örneği*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014.
- Sancar, Serpil. *Erkeklik: İmkânsız İktidar: Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*. İstanbul: Metis, 2016.

- Sarıgöl, Pınar. “Kesişimsellik Teorisi ve Farklılıkların Feminizmi”. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi* 3/6 (Aralık 2020), 331-352. <https://doi.org/10.35235/uicd.715735>
- Sarmış, Mustafa. “Dinî Gruplarda Hegemonik İşleyiş Mekanizması”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 63/1 (ts.), 321-354.
- Savran, Gülnur Acar. *Beden Emek Tarih Diyalektik Bir Feminizm İçin*. İstanbul: Kanat Kitap, 2013.
- Selek, Pınar. *Sürüne Sürüne Erkek Olmak*. İstanbul: İletişim, 2018.
- Simon, Julian Lincoln- Burstein, Paul. *Basic research methods in social science*. New York : Random House, 1985.
- Sinâ, İbn. *Resailü’ş-şeyh er-reis*. Beyrut: Daru Sadır, 2020.
- Sinanoğlu, Ahmet Faruk. “Dinî Gruplar ve Grup Fanatizminin Toplumsal Boyutları”. *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/1 (2014), 33-39.
- Smith, Anthony. *National Identity*. Reno: University of Nevada Pres, 1991.
- Smith, Anthony. *Ulusların Etnik Kökeni*. çev. Sonay Bayramoğlu, Hülya Kendir. Adana: Dost Kitapevi, 2002.
- Smith, H. W. (Herman W.). *Strategies of social research : the methodological imagination*. New Jersey: Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1975.
- Solmaz, Mustafa. “İktidarın Bilgi ile İmtihanı”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 11/57 (2018), 323-329.
- Sondy, Amanullah. *The Crisis of Islamic Masculinities*. London: Bloomsbury Publisher, 2015.
- Stephanie A. Shields. “Gender: An Intersectionality Perspective”. *Sex Roles* 59 (2008), 301-311. <https://doi.org/10.1007/s11199-008-9501-8>
- Strauss, Claude Levi. “Sosyal Yapı”. çev. Erdoğan Güçbilmez. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 20/2 (1965).
- Subaşı, Necdet. “Türk(İye) Dindarlığı: Yeni Tipolojiler”. *İslamiyet* 5/4 (2002), 17-40.
- Suveren, Yaşar, Kosal, Ayşe Gül Zeren. “Sosyal Medyada ‘Benliğin Sunumu’: Benlik ve Mahremiyetin Sunumunun Bireysel ve Toplumsal Anlamı Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 23/4 (2021), 1226-1241.

- Taştan, Aydın. “Dini Sosyal Kimliğin İnşası: İsmail Ağa Cemaati Örneği”. *İctimaiyat* 5/2 (2021), 445-460. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.909667>
- Tathlıhoğlu, Durmuş. “Dinî Cemaatlerin ve Tarikatların Fonksiyonel Analizi”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 8/2 (2008), 97-126.
- Teun A. Van Dijk. *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. London: Sage Publications, 1998.
- Toker, İhsan- Ahnas, Mehmet Ozan. “İmamlar Üzerinde Hegemonik Erkeklik Biçimleri ve Din: Diyarbakır Kent Örneği”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 66/1 (2025), 267-299. <https://doi.org/10.33227/auifd.1514562>
- Topçu, Şenol. *1980 Sonrası Türk Öyküsünde Erkek ve Erkeklik Olgusu*. Çanakkale: Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Torun, İshak. “Tarikat ve Cemaatlerin Siyasetle İlişkisi”. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi* 9/17 (2020), 83-94.
- Tönnies, Ferdinand. *Cemaat ve Cemiyet*. çev. Emre Güler. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2019.
- Tuksal, Hidayet Şefkatli. *Kadın Karşıtı Söylemin İslam Geleneğindeki İzdeşimleri*. Ankara: Otto, 2016.
- Türk, Hasan Bahadır. “Sihirden Nefret Eden Bir İlizyonist”: Bourdieu, Gelenek ve İdeoloji”. *Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi*. ed. Güney Çeğin vd. 605-626. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.
- Türkkan, Zeynep. *Kimliğin Oluşumunda ve Korunmasında Dinin Rolü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.
- Walby, Sylvia. *Patriyarka Kuramı*. çev. Hülya Osmanağaoğlu. Ankara: Dipnot Yayınları, 2024.
- Weber, Max. *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. Berkeley: University of California Press, 1978.
- Williford, Brett. “Heterosexual Privilege”. *Encyclopedia of Gender and Society*. ed. Jodi O'Brien. 419-420. California: Sage Publications, 2009.
- Wodak, Ruth, Meyer, Michael. *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage Publications, 2009.

- Yavuz, Hakan. *Modernleşen Müslümanlar/Nurcular, Nakşiler, Millî Görüş ve AK Parti*. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2008.
- Yavuz, Şahide. “Ataerkil Egemen Erkeklik Değerlerinin Üretiminde Kadınların Rolü: Trabzon Örneği”. *Fe Dergi* 7/1 (2015), 117-130.
- Yıldırım, Ergün. “Nakşibendiliğin Sosyolojik Muhayyilesi”. *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi* 1/2 (2017), 5-12.
- Yıldırım, Ergün. *Simurgun Kanatları Sosyal Teori ve Din*. İstanbul: Tez-kire, 2016.
- Yıldırım, Oktay (ed.). *Diyanet'in Gizli Tarikatlar Raporu*. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2019.
- Yıldırım, Sunay. *Menzil Nakşiliği Kadın Cemaati Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Adıyaman Örneği*. Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Yılmaz, Zehra, Hilal Arslan. “Intersection of the Rights to Freedom of Belief and Gender Equality in Turkey”. *Religion & Human Rights* 18/3 (2023), 195-217. <https://doi.org/10.1163/18710328-bja10035>
- Yılmaz, Zehra. “Din ve Kadın İlişisinin Kesişiminde Türkiye'deki Göçmenlerin Entegrasyon Politikaları”. *Fe Dergi* 11/1 (2019), 9-22.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1752

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 357

Kitap Adı : Öznenin Yersizyurtsuzlaşması

Alt Başlık : Felsefi Posthümanizm

Book Title : The Deterritorialization of the Subject

Subtitle : Philosophical Posthumanism

ISBN : 978-625-5536-70-9

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536709

Yazar | Author: Nihat Çam | orcid.org/0000-0002-6774-8166

Kurum | Institution: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 352 (xiv + 338)

Yayın Tarihi | Publication Date: Kasım | November 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPQ - Postmodern felsefe | Postmodernism: philosophical perspectives

BISAC: PHI034000 - Felsefe / Postmodernizm | Philosophy / Postmodernism

THEMA: QDTQ - Postmodern felsefe | Postmodern philosophy

LC Classification: B831 - Postmodern felsefe | Postmodern philosophy

DEWEY: 149 - Postmodern felsefe ve çağdaş düşünce | Postmodern and contemporary philosophy

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: 3.6 - Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Micro: 3.6.24 - Posthümanist Düşünce | Posthumanist Thought

Scopus Subject Areas: 1211 - Felsefe | Philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Çam, Nihat. *Öznenin Yersizyurtsuzlaşması: Felsefi Posthümanizm*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- ABDEL-MALEK Anouar, "Orientalism in Crisis", *Civilisations and Social Theory: Volume 1 of Social Dialectics*, ed. Anouar Abdel-Malek, London: Macmillan Education UK, 1981, ss. 73-96, doi:10.1007/978-1-349-03819-0_5.
- "Against the Theoretical Avant-Garde, Some Thoughts against Rosi Braidotti's PostHumanities", *Mark Carrigan*, 31.03.2020, <https://mark-carrigan.net/2020/03/31/against-the-theoretical-avant-garde/>.
- AĞIN Başak, "Ekofeminizmden Materyal Ekofeminizme: Her Daim 'Gebe' Posthüman", *PENTACLE*, 19.01.2025, <https://thepentacle.org/2025/01/19/ekofeminizmden-materyal-ekofeminizme-her-daim-gebe-posthuman/>.
- , *Posthümanizm Kavram, Kuram, Bilim-Kurgu*, Siyasal Kitabevi, 2022.
- Aidan, "Anti-Ödipus'un Marx'ı", *Özgürleşme Makineleri*, çev. Aslı İkizoğlu, Otonom Yayınları, 2014, s. .
- AKSOY Neşe, "Spinoza's Conatus: A Teleological Reading of Its Ethical Dimension", *Conatus - Journal of Philosophy*, c. 6, sy. 2 (2021), ss. 107-30, doi:10.12681/cjp.25661.
- ALAIMO Stacy, *Bodily Natures: Science, Environment, and the Material Self*, Bloomington: Indiana University Press, 2010.
- , *Exposed: Environmental Politics and Pleasures in Posthuman Times*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2016.
- , "Material Feminism in the Anthropocene", *A Feminist Companion to the Posthumanities*, ed. Cecilia Åsberg, Rosi Braidotti, Cham: Springer International Publishing, 2018, ss. 45-54, doi:10.1007/978-3-319-62140-1_4.
- , "New Materialisms, Old Humanisms, or, Following the Submersible", *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, c. 19, sy. 4 (2011), ss. 280-84, doi:10.1080/08038740.2011.618812.
- , *Undomesticated Ground: Recasting Nature as Feminist Space*, New York: Cornell University Press, 2000.
- ALATAŞ Dilan, "Çaprazlık", *Beşerî Bilimlerin 50 Rengi Çevreci, Dijital, Tıbbi ve Posthüman Sesler*, ed. Başak Ağın, Z. Gizem Yılmaz, Kapa-dokya Üniversitesi Yayınları, 2023, ss. 125-33.

- ALATLI Alev, (ed.), *Batı'ya Yön Veren Metinler-II Rönesans/Protestan Reformu/Erken Modern Dönem/Bilim Çağı (1350-1650)*, İlke Eğitim Ve Sağlık Vakfı, 2010.
- ALCOFF Linda Martín, "Philosophy and Philosophical Practice: Eurocentrism as An Epistemology of Ignorance", *The Routledge Handbook of Epistemic Injustice*, Routledge, 2017, s. .
- ARISTOTELES, *Fizik*, çev. Saffet Babür, Yapı Kredi Yayınları, 2001.
- , *Generation of Animals & History of Animals I, Parts of Animals I*, çev. C. D. C. Reeve, Combined edition., Indianapolis: Hackett Publishing Company, Inc., 2019.
- , *Nikomakhos'a Etik*, çev. Zeki Özcan, Sentez Yayınları, 2014.
- , *Politika*, çev. Furkan Akderin, Say Yayınları, 2017.
- BALANUYE Çetin, *Spinoza*, Say Yayınları, 2012.
- , "The Kantian Tension of New Realism", *Mavi Atlas*, c. 5, sy. 2 (2017), ss. 289-301, doi:10.18795/gumusmaviatlas.337245.
- BARAD Karen, *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*, Duke University Press, 2007.
- , "Posthumanist Performativity: Toward an Understanding of How Matter Comes to Matter", *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, c. 28, sy. 3 (2003), ss. 801-31, doi:10.1086/345321.
- BAŞTÜRK Efe, "Aristoteles Düşüncesinde Politik Biyoloji ve Prohairesis", *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, c. 18, sy. 1 (2019), ss. 206-24, doi:10.20981/kaygi.539668.
- BAUDRILLARD Jean, *Kötülüğün Şeffaflığı*, çev. Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2020.
- , *Simülakrlar ve Simülasyon*, çev. Oğuz Adanır, Doğu Batı Yayınları, 2011.
- BAUMAN Zygmunt, *Modernite ve Holocaust*, çev. Süha Sertabiboğlu, Sarmal Yayınları, 2000.
- BEAUVOİR Simone de, *İkinci Cinsiyet (I. Cilt)*, çev. Gülnur Acar Savran, Koç Üniversitesi Yayınları, 2019.
- BECHTEL William, Robert C. RICHARDSON, "Vitalism", *Routledge Encyclopedia of Philosophy*, 1. bs., London: Routledge, 2016, s. , doi:10.4324/9780415249126-Q109-1.
- BENİA Amel, Abdullah M. DAGAMSEH, "Capitalist Dreams, Posthuman Nightmares: AI and the Neoliberal Reordering of Humanity in Ian

- McEwan's Machines Like Me and Kazuo Ishiguro's Klara and the Sun", *Critique: Studies in Contemporary Fiction*, c. 66, sy. 1 (2025), ss. 121-37, doi:10.1080/00111619.2024.2434160.
- BENNETT Jane, *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things*, Duke University Press, 2010.
- BENSON Melinda, "New Materialism: An Ontology for the Anthropocene", *Natural Resources Journal*, c. 59, sy. 2 (2019), ss. 251-80.
- BENTHAM Jeremy, *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*, Kitchener, Ont.: Batoche, 2000.
- BERKTAY Fatmagül, "Ekofeminizm ya da Yüreğin İyimsirliği", *Kadın Araştırmaları Dergisi*, sy. 4 (2012), s. .
- BEST Steven, Douglas KELLNER, *Postmodern Teori*, çev. Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, 2016.
- BOHEMIA Princess Elisabeth of, Rene DESCARTES, *The Correspondence between Princess Elisabeth of Bohemia and René Descartes*, çev. Lisa Shapiro, Chicago, IL: University of Chicago Press, 2007.
- BRAİDOTTİ R., "Feminist Philosophy: Coming of Age", *The History of Continental Philosophy Volume 7*, ed. R. Braidotti, Durham: Acumen, 2010, ss. 221-46, doi:10.7208/9780226740492-134.
- BRAİDOTTİ Rosi, "Eleştirel İnsanötesi Bilimler İçin Kuramsal Bir Çerçeve", *Pasajlar Dergisi*, çev. Çiğdem Taşkın Geçmen, Posthümanizm, sy. 7 (2021), ss. 15-48.
- , *Göçebe Özneler*, çev. Öznur Karakaş, Kolektif Kitap, 2017.
- , *İnsan sonrası*, çev. Öznur Karakaş, İstanbul: Kolektif Kitap, 2021.
- , *İnsan Sonrası Bilgi*, çev. Eda Çaça, Seyran Sam, İstanbul: Kolektif Kitap, 2021.
- , "İnsan Sonrası Pek İnsanca: Bir Posthümanist Anıları ve Emelleri", *Cogito İnsan Sonrası*, 95-96 cilt, çev. Bülent Doğan, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019, s. .
- , *Kadın-Oluş Cinsel Farkı Yeniden Düşünmek*, çev. Münevver Çelik, Ece Durmuş, Otonom Yayıncılık, 2019.
- , "Locating Deleuze's Eco-Philosophy: Between Bio/Zoe-Power and Necro-Politics", 2009, ss. 96-116, doi:10.1057/9780230244771_7.
- , *Metamorphoses: Towards a Materialist Theory of Becoming*, Cambridge, UK ; Malden, MA: Published by Polity Press in association with Blackwell Publishers, 2002.

- , *Patterns of Dissonance: A Study of Women and Contemporary Philosophy*, 1st edition., Oxford: Polity, 1991.
- , *Posthuman Feminism*, Cambridge, UK: Polity, 2022.
- , "The Contested Posthumanities", 2016, ss. 9-45, doi:10.5040/9781474237574.ch-001.
- , *Transpositions: On Nomadic Ethics*, Polity Press, 2006.
- BRYANT Levi R., *The Democracy of Objects*, Open Humanites Press, 2011.
- BUMİN Tülin, *Tartışılan Modernlik: Descartes ve Spinoza*, Yapı Kredi Yayınları, 2010.
- BURGELİN Pierre, "Bilginin Arkeolojisi", *Foucault ve Bilginin Arkeolojisi*, ed. Veli Urhan, İstanbul: Paradigma Yayınları, 2002, s. .
- BUTLER Judith, *Cinsiyet Belası Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*, çev. Başak Ertür, Metis Yayınları, 2014.
- , "Contingent foundations: Feminism and the question of 'postmodernism'", *The Postmodern Turn: New Perspectives on Social Theory*, ed. Steven Seidman, Cambridge: Cambridge University Press, 1994, ss. 153-70, doi:10.1017/CBO9780511570940.011.
- CEVİZCİ Ahmet, *Bilgi Felsefesi*, Say Yayınları, 2018.
- , *Etik Ahlak Felsefesi*, Say Yayınları, 2014.
- , *Felsefe Ansiklopedisi 3*, Ebabel Yayıncılık, 2005.
- , *Felsefe Ansiklopedisi 4*, Ebabel Yayıncılık, 2005.
- , *Felsefe Ansiklopedisi 5*, Ebabel Yayıncılık, 2007.
- CHOAT Simon, "Science, Agency and Ontology: A Historical-Materialist Response to New Materialism", *Political Studies*, c. 66, sy. 4 (2017), s. 1027, doi:10.1177/0032321717731926.
- CİHAN Mustafa, "Spinoza Felsefesinin Etkileri: Spinozacılığın Farklı Dönem ve Alanlardaki Yansımaları", *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, c. 3, sy. 1 (2013), ss. 105-37.
- CLACK Beverley, "Introduction: A Fling with the Philosophers", *Misogyny in the Western Philosophical Tradition: A Reader*, ed. Beverley Clack, London: Palgrave Macmillan UK, 1999, ss. 1-9, doi:10.1057/9780230212800_1.
- CLYNES Manfred E., Nathan S. KLINE, "Cyborgs and Space", 1961.
- COOLE Diana, Samantha FROST, "Introducing the New Materialisms", *New Materialisms: Ontology, Agency, and Politics*, Duke University Press, 2010, s. .

- COPSON Andrew, "What Is Humanism?", *The Wiley Blackwell Handbook of Humanism*, John Wiley & Sons, Ltd, 2015, ss. 1-33, doi:10.1002/9781118793305.ch1.
- CUBONİKS Laboria, "Zenofeminizm: Yabancılaşma İçin Bir Politika | Laboria Cuboniks", (05.01.2025), <https://laboriacuboniks.net/manifesto/zenofeminizm-yabancilasma-icin-bir-politika/>.
- ÇEVİRİCİ ATILLA Sema, *Episteme ve adalet ilişkisine dair bir inceleme*, Bursa Uludağ Üniversitesi, 2022.
- ÇİFTÇİ Gülşin, "Öbekleşme", ed. Başak Ağın, Z. Gizem Yılmaz, Kapa-dokya Üniversitesi Yayınları, 2023, ss. 355-62.
- DAĞ Ahmet, "Hümanizmin Radikalleşmesi Olarak Transhümanizm", *Felsefi Düşün - Akademik Felsefe Dergisi*, sy. 9 (2017).
- , *İnsansız Dünya Transhümanizm*, 1. bs., İstanbul: Ketebe Yayınevi, 2020.
- , *Transhümanizm İnsanın ve Dünyanın Dönüşümü*, Elis Yayınları, 2020.
- DEAN Jonathan, "Who's Afraid of Third Wave Feminism?: ON THE USES OF THE 'THIRD WAVE' IN BRITISH FEMINIST POLITICS", *International Feminist Journal of Politics*, c. 11, sy. 3 (2009), ss. 334-52, doi:10.1080/14616740903017711.
- DELACAMPAGNE Christian, *20. Yüzyıl Felsefe Tarihi*, çev. Devrim Çetinkasap, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010.
- DELEUZE Gilles, *Difference and Repetition*, çev. Paul Patton, Columbia University Press, 1994.
- , *Foucault*, çev. Burcu Yalın, Emre Koyuncu, Norgunk Yayıncılık, 2013.
- , *Kant Üzerine Dört Ders*, çev. Talat Kılıç, Kabcacı Yayınları, 2015.
- , *Spinoza: Pratik Felsefe*, çev. Ulus Baker, Alper Nahum, Norgunk Yayıncılık, 2011.
- , *Spinoza Üzerine Onbir Ders*, çev. Ulus Baker, Öteki Yayınları, 2000.
- DELEUZE Gilles, Felix GUATTARİ, *Anti-Ödipus: Kapitalizm ve Şizofreni*, çev. Fahrettin Ege, Hakan Erdoğan, Mustafa Yiğitalp, Bilim ve Sosyalizm, 2014.
- , *Bin Yayla: Kapitalizm ve Şizofreni 2*, çev. Emre Sünter, Norgunk Yayıncılık, 2023.
- , *Felsefe Nedir*, çev. Turhan Ilgaz, Yapı Kredi Yayınları, 2001.

- DEMİR Vehbi Metin, “Ekofeminizm Çevre Olarak Konumlandırılmış Kadını ve Doğayı Birlikte Düşünmek”, *Doğu Batı*, sy. 63 (2013), ss. 11-45.
- DEMİR Vehbi Metin, “Laboratuar Yaşamının Antropolojisi: Bruno Latour’un Bilim İncelemeleri ve Metafizik Sonuçları”, *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, sy. 36 (2014), ss. 145-96.
- DERRİDA Jacques, “Difference”, 1968, <http://mforbes.sites.gettysburg.edu/cims226/wp-content/uploads/2018/09/Week-5a-Jacques-Derrida.pdf>.
- , *Gramatoloji*, Bilgesu Yayıncılık, 2017.
- , *Marx’ın Hayaletleri/Borç Durumu, Yas Çalışması ve Yeni Enternasyonal*, çev. Alp Tümertekin, Ayrıntı Yayınları, 2007.
- , *Platon’un Eczanesi*, çev. Zeynep Direk, Pinhan Yayıncılık, 2014.
- , “The Ends of Man”, *Philosophy and Phenomenological Research*, c. 30, sy. 1 (1969), ss. 31-57, doi:10.2307/2105919.
- DESCARTES Rene, *Aklın Yönetimi İçin Kurallar*, çev. Engin Sunar, Say Yayınları, 2019.
- , *Meditasyonlar*, çev. Engin Sunar, Say Yayınları, 2018.
- , *Ruhun İhtirasları*, çev. Mahmut Özdil, Sayfa Yayınları, 2013.
- , *Yöntem Üzerine Konuşma (Karton Kapak)*, çev. Murat Erşen, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
- DIAMOND Cora, *The Realistic Spirit: Wittgenstein, Philosophy, and the Mind*, Cambridge, Mass.: Bradford Books, 1996.
- DİKMEN Mustafa, *Michel Foucault ve Jean Baudrillard düşüncesinin karşılaştırmalı bir analizi*, Bursa Uludağ Üniversitesi, 2021.
- DİREK Zeynep, *Başkalık Deneyimi*, Yapı Kredi Yayınları, 2005.
- DİRLİK Arif, “The Postcolonial Aura: Third World Criticism in the Age of Global Capitalism”, *Critical Inquiry*, c. 20, sy. 2 (1994), ss. 328-56.
- DOLPHIJN Rick, “The Non-Human, Systems, and New Materialism”, *The Bloomsbury Handbook of Posthumanism*, ed. Mads Rosendahl Thomsen, Jacob Wamberg, Bloomsbury Academic, 2020, ss. 47-58.
- DOLPHIJN Rick, Iris VAN DER TUÏN, *Yeni Materyalizm: Görüşmeler ve Kartografler*, çev. Esra Erdoğan, Yort Kitap, 2019.
- DONOVAN Josephine, *Feminist Teori: Amerikan Feminizminin Entelektüel Gelenekleri*, çev. Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek, Fevziye Sayılan, İstanbul: İletişim Yay, 2014.

- EBERT Teresa L., "The 'Difference' of Postmodern Feminism", *College English*, c. 53, sy. 8 (1991), ss. 886-904, doi:10.2307/377692.
- FERRANDO Francesca, "Existential Posthumanism: A Manifesto", *More Posthuman Glossary*, ed. Rosi Braidotti, Emily Jones, Goda Klumbyte, Bloomsbury Academic, 2023, ss. 47-49.
- , *Philosophical Posthumanism*, Bloomsbury Publishing, 2019.
- , "Transhumanism/Posthumanism", *Posthuman Glossary*, Bloomsbury Publishing, 2018, s. .
- FOUCAULT Michel, "Anti-Ödipus'a Önsöz", çev. Roysi Ojalvo, 09.04.2013, <https://www.e-skop.com/skopbulten/anti-odipus-a-onsoz/1229>.
- , "Aydınlanma Nedir?", *Özne ve İktidar / Seçme Yazılar 2*, çev. Işık Ergüden, Osman Akınbay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2004, s. .
- , *Bilginin Arkeolojisi*, çev. Veli Urhan, Birey Yayıncılık, 1999.
- , "Bir Soruya Cevap", *Felsefe Sahnesi / Seçme Yazılar 5*, çev. Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, 2011, s. .
- , *Eleştiri Nedir? Kendilik Kültürü*, çev. Murat Erşen, Ayrıntı Yayınları, 2021.
- , "Hakikat, İktidar, Kendilik", *Özne ve İktidar / Seçme Yazılar 2*, çev. Işık Ergüden, Osman Akınbay, Ayrıntı Yayınları, 2004, s. .
- , "İnsan Öldü Mü?", *Felsefe Sahnesi / Seçme Yazılar 5*, çev. Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011, s. .
- , *Kelimeler ve Şeyler*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi Yayınları, 2001.
- , "Kimsiniz Siz Profesör Foucault?", *Felsefe Sahnesi / Seçme Yazılar 5*, çev. Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011, s. .
- , "Yapısalcılık ve Postyapısalcılık", *Felsefe Sahnesi / Seçme Yazılar 5*, çev. Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011, s. .
- FRASER Nancy, Linda NICHOLSON, "Social Criticism without Philosophy: An Encounter between Feminism and Postmodernism", *Social Text*, sy. 21 (1989), ss. 83-104, doi:10.2307/827810.
- FREEMAN Hadley, "From Shopping to Naked Selfies: How 'empowerment' Lost Its Meaning", *The Guardian*, (19.04.2016), blm. World news, <https://www.theguardian.com/world/2016/apr/19/from-shopping-to-naked-selfies-how-empowerment-lost-its-meaning-feminism>.

- GAARD Greta, “Ecofeminism Revisited: Rejecting Essentialism and Re-Placing Species in a Material Feminist Environmentalism”, *Feminist Formations*, c. 23, sy. 2 (2011), ss. 26-53.
- GOODCHILD Philip, *Deleuze Guattari/Arzu Politikasına Giriş*, çev. Rahmi G. Ögdül, Ayrıntı Yayınları, 2005.
- GÖZKAN H. Bülent, *Kant’ın Şemsiyesi Kant’ın Teorik Felsefesi Üzerine Yazılar*, Yapı Kredi Yayınları, 2018.
- GRAHAM Elaine, “Sekülerötesi İmgelemde İnsanötesinin Tezahürü”, *Pasajlar Dergisi Posthiümanizm*, 7 cilt, çev. Murat Öznaneci, Enormis, 2021, s. .
- GROSZ Elizabeth A., *Volatile Bodies: Toward a Corporeal Feminism*, Indiana University Press, 1994.
- GUATTARI Felix, *Kaozmos Etik-Estetik Bir Paradigma*, çev. M. Çağrı Uluğ, Gözde Erdoğan, Otonom Yayıncılık, 2021.
- , “Transversality”, çev. Ames Hodges, *Semiotext(e)*, 2015, ss. 102-20.
- , *Üç Ekoloji*, çev. Ali Akay, Hil Yayınları, 1990.
- GÜZELOĞLU Tuğşat, *20. Yüzyıl Tıp Tarihinde Hasta-Hekim İlişkisinin Fenomenolojik Analizi*, Eskiyei Yayınları, 2024.
- , “Eleştirel Teori ve Pozitivizm Eleştirisi”, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 19, sy. 1 (2021), ss. 95-102, doi:10.18026/cbayarsos.595420.
- HAMMER Rhonda, Douglas KELLNER, “Third-Wave Feminism, Sexualities, and the Adventures of the Posts”, *Women, Feminism, and Femininity in the 21st Century: American and French Perspectives*, ed. Béatrice Mousli, Eve-Alice Roustang-Stoller, New York: Palgrave Macmillan US, 2009, ss. 219-34, doi:10.1057/9780230621312_14.
- HARAWAY Donna, *Siborg Manifestosu*, çev. Osman Akinhay, Agora Kitaplığı, 2006.
- , “Siborglardan Yoldaş Türlerle: Teknobilimde Akrabalığı Yeniden Şekillendirmek”, *Başka Yer*, çev. Güçsal Pusar, Metis Yayınları, 2023, ss. 225-57.
- , “Ucubelerin Vaatleri”, *Başka Yer*, çev. Güçsal Pusar, Metis Yayınları, 2023, ss. 120-95.
- , “Mutevazi_Tanik@İkinci_Binyıl”, *Başka Yer*, çev. Güçsal Pusar, Metis Yayınları, 2023, ss. 257-90.

- , *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*, New York: Routledge, 1991.
- , *When Species Meet*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2008.
- HARMAN Graham, *Guerrilla Metaphysics: Phenomenology and the Carpentry of Things*, Chicago: Open Court, 2005.
- , *Nesne Yönelimli Ontoloji Her Şeyin Yeni Bir Teorisi*, çev. Oğuz Karayemiş, Tellekt, 2020.
- HASSAN Ihab, "Pluralism in Postmodern Perspective", *Critical Inquiry*, c. 12, sy. 3 (1986), ss. 503-20.
- , "The Question of Postmodernism", *Performing Arts Journal*, c. 6, sy. 1 (1981), ss. 30-37, doi:10.2307/3245219.
- HATFIELD Gary, "Rationalist Theories of Sense Perception and Mind-Body Relation", *A Companion to Rationalism*, John Wiley & Sons, Ltd, 2005, ss. 31-60, doi:10.1002/9780470996904.ch3.
- HAYEK F. A., *Individualism and Economic Order*, Chicago: University of Chicago Press, 20.
- HAYLES N. Katherine, *Bacteria to AI: Human Futures with Our Nonhuman Symbionts*, Chicago, IL: University of Chicago Press, 2025.
- , *How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature, and Informatics*, Chicago, Ill: University of Chicago Press, 1999.
- , *How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature, and Informatics*, Chicago, IL: University of Chicago Press, 1999.
- , *My Mother Was a Computer: Digital Subjects and Literary Texts*, Chicago, IL: University of Chicago Press, 2005.
- , "The Condition of Virtuality", *Language Machines*, London: Routledge, 1997, ss. 69-94.
- HEGEL F G W, "Descartes", *Cogito, Öyleyse Descartes*, çev. Doğan Şahiner, Yapı Kredi Yayınları, 1997, s. .
- , *Hukuk Felsefesinin Prensipleri*, çev. Cenap Karakaya, Sosyal Yayınları, 1991.
- , *Tarih Felsefesi*, çev. Aziz Yardımlı, İdea Yayınevi, 2006.
- HEİDEGGER Martin, *Hümanizm Üzerine*, çev. Yusuf Örnek, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, 2013.
- , *Nietzsche'nin Tanrı Öldü Sözü ve Dünya Resimleri Çağı*, çev. Levent Özşar, Asa Kitabevi, 2001.

- HEIDEGGER Martin, Eugen FINK, *Heracitus Üzerine Dersler*, çev. İbrahim Görener, Kesit Yayınları, 2006.
- HEKMAN Susan, *The Feminine Subject*, London: Polity, t.y.
- , *The Material of Knowledge: Feminist Disclosures*, Bloomington, Ind: Indiana University Press, 2010.
- HERBRECHTER Stefan, *Posthumanism: A Critical Analysis*, New York: Bloomsbury, 2013.
- , *Posthumanism: A Critical Analysis*, New York: Bloomsbury Academic, 2013.
- HESİODOS, *Theogonia - İşler ve Günler*, çev. Sabahattin Eyüboğlu, Azra Erhat, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.
- HIRD Myra J., Celia ROBERTS, "Feminism Theorises the Non-human", *Feminist Theory*, c. 12, sy. 2 (2011), ss. 109-17, doi:10.1177/1464700111404365.
- HOLLAND Jack, *Mizojini Dünyanın En Eski Önyargısı - Kadından Nefretin Evrensel Tarihi*, çev. Erdoğan Okyay, İmge Kitabevi Yayınları, 2019.
- HORKHEİMER Max, Theodor W. ADORNO, *Aydınlanmanın Diyalektiği*, çev. Nihat Ülner, Elif Öztarhan Karadoğan, Kabalcı Yayınları, 2010.
- HOY David, "Jacques Derrida", *Çağdaş Temel Kuramlar*, ed. Skinner Quentin, çev. Ahmet Demirhan, Vadi Yayınları, 2013, s. .
- HUSSERL Edmund, *Avrupa İnsanlığının Krizi ve Felsefe*, çev. Önay Sözer, Ayça Sabuncuoğlu, Afa Yayınları, 1994.
- HUTCHEON Linda, *The Politics of Postmodernism*, 2. bs., London: Routledge, 1989.
- HUXLEY Julian, *New Bottles for New Wine: Essays*, Chatto & Windus, 1957.
- INGEN Michiel VAN, "Beyond The Nature/Culture Divide? The Contradictions of Rosi Braidotti's The Posthuman", *Journal of Critical Realism*, c. 15, sy. 5 (2016), ss. 530-42, doi:10.1080/14767430.2016.1211371.
- İRİGARAY Luce, *Başlangıçta Kadın Vardı*, çev. Melike Odabaş, İlknur Özallı, Pinhan Yayıncılık, 2014.
- , *Ben Sen Biz*, çev. Nilgün Tütal Cheviron, Sabri Büyükdüvenci, İmge Kitabevi Yayınları, 2006.

- , "Why Cultivate Difference? Toward a Culture of Two Subjects", *Paragraph*, c. 25, sy. 3 (2002), ss. 79-90.
- JUN Hyun-Shik, "Posthuman Subjectivity and Singularity in the Nature-Culture Continuum", *Social Epistemology*, c. 35, sy. 1 (2021), ss. 12-19, doi:10.1080/02691728.2020.1737750.
- KANT Immanuel, *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*, çev. Ioanna Kuçuradi, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, 2002.
- , *Gelecekte Bilim Olarak Ortaya Çıkabilecek Her Metafiziğe Prolegomena*, çev. Yusuf Örnek, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, 2002.
- , *Observations on the Feeling of the Beautiful and Sublime and Other Writings*, ed. Patrick Frierson, Paul Guyer, Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
- , *Saf Aklın Eleştirisi*, çev. Naci Pektaş, Gece Kitaplığı, 2022.
- KHALIFA Taher Ben, "Postmodern and Postcolonial Intersections: Theoretical and Practical Contexts of Debate", *Postmodern and Postcolonial Intersections*, ed. Lotfi Salhi, 2020, s. .
- KILIÇ Sinan, "Deleuze-Guattari: Şizoanalitik Ontoloji Düzleminde Oedipal Bilinçdışının Yersizyurtsuzlaştırılması", *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, sy. 21 (2013), ss. 95-110.
- , *Deleuze-Guattari: Yersizyurtsuzlaştırma makinesi olarak şizoanalitik fark ve arzu ontolojisi*, (Doktora Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi, 2012.
- , "Lyotard: Fark Ve Çokluğun Anlatısı Postmodernite", *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, sy. 3 (2015), ss. 106-37.
- KIRBY Vicki, "Matter out of Place: 'New Materialism' in Review", *What if Culture was Nature all Along?*, ed. Vicki Kirby, New Materialisms, Edinburgh University Press, 2017, ss. 1-25, <https://www.cambridge.org/core/books/what-if-culture-was-nature-all-along/matter-out-of-place-new-materialism-in-review/C3E0997B2F8BF7D85046AE231A501ADC>.
- , "Originary Humanicity: Locating Anthropos", c. 8, sy. 1 (2018), ss. 43-60, doi:10.1353/phi.2018.0002.
- , "SUBJECT TO NATURAL LAW", *Australian Feminist Studies*, c. 23, sy. 55 (2008), ss. 5-17, doi:10.1080/08164640701827162.

- KOLAKOWSKI Leszek, *Modernliğin Sonsuz Duruşması*, çev. Selahattin Ayaz, Pınar Yayınları, 1999.
- KURZWEIL Ray, *İnsanlık 2.0*, çev. Mine Şengel, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2020.
- KÜÇÜKALP Derda, “Klasik ve Modern Siyaset Felsefesi”, *Çalışma ve Toplum*, c. 1, sy. 76 (2023), ss. 79-96, doi:10.54752/ct.1241207.
- , *Siyaset Felsefesi*, Say Yayınları, 2011.
- KÜÇÜKALP Kasım, *Batı Metafizığının Dekonstrüksiyonu: Heidegger ve Derrida*, 1. bs., Bursa: Sentez Yayınları, 2008.
- , *Çağdaş Felsefede Farklılık Tartışmaları*, Emin Yayınları, 2016.
- , “Deleuze ve Guattari’nin Arzu Felsefesi ve Politikası”, *Felsefe Dünyası*, sy. 49 (2009), ss. 233-49.
- , “Deleuze’ün Felsefe Kavrayışı”, *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, sy. 12 (2009), ss. 131-45.
- , “Derrida’nın Mevcudiyet Metafizigi Eleştirisi”, *Felsefe Dünyası*, sy. 63 (2016), ss. 5-19.
- , “Nietzsche Felsefesinde Apollon-Dionysos Ya Da Varlık-Oluş Karşıtlığı”, *Felsefe Dünyası*, sy. 53 (2011), ss. 41-52.
- , *Nietzsche ve Postmodernizm*, Kibele Yayınları, 2010.
- KÜÇÜKALP Kasım, Sema ÇEVİRİCİ, “Postmodern Anarşizm ve Temsil Sorunsalı”, *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*, sy. 10 (2019), ss. 32-53.
- KÜÇÜKALP Kasım, “Deleuze-Guattari ve Etik”, *Fransız Felsefesinde Etik*, Hece yayınları, 2016, s. .
- , “Nietzsche nin Nihilizmi Alt Etme Projesi”, *Kaygı*, sy. 1 (2002), <https://avesis.uludag.edu.tr/yayin/14156b2d-b611-493b-89c2-fe39f2ef58ac/nietzsche-nin-nihilizmi-alt-etme-projesi>.
- LAMONT Corliss, *The Philosophy of Humanism*, Humanist Press, 1997.
- LANDA Manuel De, *Çizgisel Olmayan Tarih*, çev. Ebru Kılıç, Metis Yayınları, 2006.
- , *Yeni Bir Toplum Felsefesi: Öbekleşme Kuramı ve Toplumsal Karmaşıklık*, çev. Sercan Çalıcı, Kolektif Kitap, 2018.
- LATOUR Bruno, *Biz Hiç Modern Olmadık*, çev. İnci Malak Uysal, Norgunk Yayıncılık, 2008.
- , “Can We Get Our Materialism Back, Please?”, *Isis*, c. 98, sy. 1 (2007), ss. 138-42, doi:10.1086/512837.

- , *Facing Gaia: Eight Lectures on the New Climatic Regime*, çev. Catherine Porter, Oxford: Polity Press, 2017.
- , *Toplumsal Yeniden Toplama: Aktör-Ağ Teorisine Bir Giriş*, çev. Nüvit Bingöl, Tellekt, 2021.
- LOCKE John, *Yönetim Üzerine İkinci İnceleme*, Ebabil Yayıncılık, 2012.
- LYOTARD Jean François, *Libidinal Ekonomi*, çev. Emre Sünter, Hil Yayınları, 2011.
- , *Postmodern Durum*, çev. İsmet Birkan, Bilgesu Yayıncılık, 2013.
- LYOTARD Jean François, Jean-Loup THEBAUD, *Hakkıyla*, çev. Emine Sarıkartal, Ahmet Oz, İthaki Yayınları, 2014.
- LYOTARD Jean-François, *The Inhuman: Reflections on Time*, çev. Rachel Bowlby, Geoffrey Bennington, Stanford: Stanford University Press, 1992.
- MACCORMACK Patricia, "Embracing Death, Opening the World", *Australian Feminist Studies*, c. 35, sy. 104 (2020), ss. 101-15, doi:10.1080/08164649.2020.1791689.
- , "After Life", *The Animal Catalyst: Towards Ahuman Theory*, London: Bloomsbury Academic, 2014, ss. 177-88.
- , "FEMINIST BECOMINGS", *Australian Feminist Studies*, c. 24, sy. 59 (2009), ss. 85-97, doi:10.1080/08164640802657138.
- , "Posthuman Sexuality: From Ahumanity to Cosmogenic Desire", *A Feminist Companion to the Posthumanities*, ed. Cecilia Åsberg, Rosi Braidotti, Cham: Springer International Publishing, 2018, ss. 35-43, doi:10.1007/978-3-319-62140-1_3.
- , *The Ahuman Manifesto: Activism for The End of The Anthropocene*, London: Bloomsbury academic, 2020.
- MACLNTYRE Alasdair, *Erdem Peşinde/Ahlak Teorisi Üzerine Bir Çalışma*, çev. Muttalip Özcan, Ayrıntı Yayınları, 2001.
- MCGUIRE Martin R. P., "Mediaeval Humanism", *The Catholic Historical Review*, c. 38, sy. 4 (1953), ss. 397-409.
- MCGUIRE Randall H., "A Relational Marxist Critique of Posthumanism in Archaeology", *Cambridge Archaeological Journal*, c. 31, sy. 3 (2021), s. 495, doi:10.1017/S0959774321000184.
- MEİLLASSOUX Quentin, *Spekülatif Materyalizm Varlık, Zaman, Adalet, Din, Bilim*, çev. Kağan Kahveci, Pinhan Yayıncılık, 2022.

- MERCHANT Carolyn, “Ecofeminism”, *Terra Femina*, ed. Rosiska Darcy de Oliveira, Thais Corral, 1992, ss. 2-23.
- MİLL John Stuart, *Faydacılık*, çev. Gökhan Murteza, Pinhan Yayıncılık, 2017.
- MİTCHELL David T, Sharon L. SNYDER, “Disability, Neo-Materialism, and the Biopolitics of the Project of Western Man: Toward a Post-humanist Disability Theory”, *The Bloomsbury Handdbook of Post-humanism*, ed. Mads Rosendahl Thomsen, Jacob Wamberg, 2020, ss. 197-214.
- MOELLENDORF Darrel, “Racism and Rationality in Hegel’s Philosophy of Subjective Spirit”, *History of Political Thought*, c. 13, sy. 2 (1992), ss. 243-55.
- MORTON Timothy, *Hyperobjects: Philosophy and Ecology after the End of the World*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2013.
- MURPHY Patrick D., “Ecofeminism and Postmodernism: Agency, Transformation, and Future Possibilities”, *NWSA Journal*, c. 9, sy. 3 (1997), ss. 41-59.
- NAYAR Pramod K., *Posthumanism*, Cambridge: Polity, 2014.
- NEGRİ Antonio, *Spinoza for Our Time: Politics and Postmodernity*, çev. William McCuaig With a foreword by Rocco Gangle, Columbia University Press, 2013.
- NEWMAN Stuart, “Marxism and the New Materialism”, *ResearchGate*, sy. 1 (2022), ss. 1-12, doi:10.56063/MS.2208.01205.
- NIETZSCHE Friedrich, *Böyle Söyledi Zerdüşt*, çev. Mustafa Tüzel, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.
- , *Deccal*, çev. Oruç Aruoba, İthaki Yayınları, 2008.
- , *Eğitimci Olarak Schopenhauer*, çev. Cemal Atila, Say Yayınları, 2003.
- , *İnsanca, Pek İnsanca -1*, çev. Mustafa Tüzel, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.
- , *İyinin ve Kötünün Ötesinde*, çev. Ahmet İnam, Say Yayınları, 2015.
- , *Müziğin Ruhundan Tragedyanın Doğuşu*, çev. İsmet Zeki Eyüboğlu, Say Yayınları, 2020.
- , *Platon Öncesi Filozoflar*, çev. Nirven, Nur, Pinhan Yayıncılık, 2018.
- , *Putların Alacakaranlığı*, çev. İsmet Zeki Eyüboğlu, Say Yayınları, 2020.

- , *Tan Kızılığt*, çev. Hüseyin Salihoğlu, Ümit Özdağ, İmge Kitabevi Yayınları, 2020.
- , *Ecce Homo - Kisi Nasıl Kendisi Olur: Kisi Nasıl Olduğu Kimse Olur*, Türkiye İis Bankası Kültür Yayınları, 2020.
- ORTAKCI Öykü Burçak v.dğr., “Orsola Rignani ile Röportaj”, *PENTACLE*, 04.02.2024, <https://thepentacle.org/2024/02/04/orsola-rignani-ile-roportaj/>.
- ÖZDEMİR Muhammet, “Posthuman Kavramının Çerçevesi ve Transhümanizm ve Posthümanizm Literatürlerinin Tarihçesi”, *Transhümanizm&Posthümanizm*, ed. Mustafa Tekin, Muhammet Özdemir, Ankara: Eski Yeni, t.y., ss. 15-48.
- ÖZLEM Doğan, “Batılı Bilgi, Pozitivizm ve Felsefe Çerçevesinde Avrupamerkezci Tarih Anlayışının Temelleri”, *İnsan ve Toplum*, c. 3, sy. 6 (2013), ss. 7-24.
- , *Etik - Ahlak Felsefesi*, Notos Kitap, 2015.
- PADEN Roger, “Foucault’s Anti-Humanism”, *Human Studies*, c. 10, sy. 1 (1987), ss. 123-41.
- PARİKKA Jussi, “Anthropocene”, *Posthuman Glossary*, ed. Rosi Braidotti, Maria Hlayajova, Bloomsbury Academic, 2018, s. .
- PLATON, *Theaitetos*, çev. Furkan Akderin, Say Yayınları, 2018.
- , *Timaios*, çev. Furkan Akderin, Say Yayınları, 2015.
- PLUMWOOD Val, *Feminizm ve Doğaya Hükmetmek*, çev. Başak Ertür, Metis Yayınları, 2017.
- PREUS Anthony, *Historical Dictionary of Ancient Greek Philosophy*, Lanham, Md: Scarecrow Press, 2007.
- RAWLS John, *Lectures on the History of Moral Philosophy*, ed. Barbara Herman, Cambridge, MA: Harvard University Press, 2000.
- REKRET Paul, “A Critique of New Materialism: Ethics and Ontology”, *Subjectivity*, c. 9, sy. 3 (2016), ss. 225-45, doi:10.1057/s41286-016-0001-y.
- “Review: Rosi Braidotti, ‘Posthuman Knowledge’”, *Theory, Culture & Society | Global Public Life*, (29.05.2025), <https://www.theorycultureandsociety.org/blog/review-rosi-braidotti-posthuman-knowledge>.
- ROUSSEAU Jean Jacques, *Emile “Bir Çocuk Büyüyor”*, çev. Ülkü Akagündüz, Selis Kitaplar, 2009.

- SAİD Edward W., *Kültür ve Emperyalizm*, çev. Alpay, Necmiye, Metis Yayınları, 2019.
- , *Şarkiyatçılık*, çev. Berna Yıldırım, Metis Yayınları, 2022.
- SALHİ Lotfi, "Introduction", *Postmodern and Postcolonial Intersections*, Cambridge Scholars, 2020, s. .
- SANDS Danielle, "Returning to Text: Deconstructive Paradigms and Posthumanism", *Philosophy After Nature*, ed. Rosi Braidotti, Rick Dolphijn, 2017, 195-208.
- SARUP Madan, *Post-yapısalcılık ve Postmodernizm*, çev. Abdülbaki Güçlü, Pharmakon Kitap, 2019.
- SCHILLER F. C. S., *Studies in Humanism*, London, New York: Macmillan and Co., limited, 1907.
- SCHOPENHAUER Arthur, *Aşka ve Kadınlara Dair (Aşkın Metafizik)*, çev. Ahmet Aydoğan, Say Yayınları, 2012.
- SHELDON Rebekah, "Form/Matter/Chora: Object Oriented Ontology and Feminist New Materialism", *The Nonhuman Turn*, ed. Richard Grusin, University of Minnesota Press, 2015, ss. 193-222.
- SNYDER R. Claire, "What Is Third-Wave Feminism? A New Directions Essay", *Signs*, c. 34, sy. 1 (2008), ss. 175-96, doi:10.1086/588436.
- SOPER Kate, "The Humanism in Posthumanism", *Comparative Critical Studies*, c. 9, sy. 3 (2012), ss. 365-78, doi:10.3366/ccs.2012.0069.
- SPİNOZA Benedictus, *Ethica*, çev. Çiğdem Dürüşken, Alfa Yayınları, 2020.
- , *Kısa İnceleme*, çev. Emine Ayhan, Dost Kitabevi, 2016.
- STEİNER Rudolf, *Nietzsche Özgürlük Savaşçısı*, çev. Sevinç Çekli, Omega Yayınları, 2004.
- STRAUSS Leo, *Politika Felsefesi Nedir?*, çev. Solmaz Zelyüt, Paradigma Yayınları, 2000.
- SUSEN Simon, "Reflections on the (Post-)Human Condition: Towards New Forms of Engagement with the World?", *Social Epistemology*, c. 36, sy. 1 (2022), ss. 63-94, doi:10.1080/02691728.2021.1893859.
- TAYLOR Charles, *The Malaise of Modernity*, Concord, Ont: House of Anansi Press, 2003.
- THORNHAM Sue, "Postmodernism and Feminism", *The Routledge Companion to Postmodernism*, ed. Stuart Sim, Routledge, 2005, s. .

- TİMUÇİN Afşar, *Descartes*, Kitap Yayınları, 1972.
- TOURAİNE Alain, *Modernliğin Eleştirisi*, çev. Hülya Tufan, Yapı Kredi Yayınları, 2002.
- TROP Gabriel, “Trop Indifference of the Inorganic.pdf”, *Posthumanism in the Age of Humanism: Mind, Matter, and the Life Sciences after Kant*, ed. Gabriel Trop, Edgar Landraf, Leif Weatherby, Bloomsbury Academic, 2018, s. .
- TUANA Nancy, “Viscous Porosity: Witnessing Katrina”, *Material Feminisms*, ed. Stacy Alaimo, Susan Hekman, Bloomington: Indiana University Press, 2008, ss. 188-213, https://www.academia.edu/12103511/Viscous_Porosity_Witnessing_Katrina.
- TÜRK Seçil Mine, “Ekofeminizm ve Düalizm Fikri”, *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 24 (2017), ss. 377-92.
- URHAN Veli, *Foucault / Fikir Mimarları Dizisi*, Say Yayınları, 2010.
- VARİKAS Eleni, “Eşitlik”, *Eleştirel Feminizm Sözlüğü*, ed. Helene Hirata v.dğr., çev. Gülnur Acar Savran, Dipnot Yayınları, 2015, ss. 130-36.
- VATTİMO Gianni, “The End of (Hi)story”, *Chicago Review*, c. 35, sy. 4 (1987), ss. 20-30, doi:10.2307/25305376.
- VERSENÝ Laszlo, *Sokratik Hümanizm*, çev. Ahmet Cevizci, Sentez Yayınları, 2007.
- WALLERSTEİN Immanuel, *Avrupa Evrenselciliği / İktidarın Retoriği*, çev. Sinan Önal, Aram Yayınları, 2007.
- WAUGH Joanne B., “Heraclitus: The Postmodern Presocratic?”, *The Monist*, c. 74, sy. 4 (1991), ss. 605-23.
- WEST David, *Kıta Avrupası Felsefesine Giriş*, çev. Ahmet Cevizci, Paradigma Yayınları, 1998.
- WITHERS Deborah, “Third Wave Feminism: A Response to Dominant Theorisations”, Text, *Mute*, Mute Publishing Limited, 26.03.2007, <https://www.metamute.org/editorial/articles/third-wave-feminism-response-to-dominant-theorisations>.
- WOLFE Cary, *What Is Posthumanism?*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 2010.
- WOODHEAD Linda, *Christianity: A Very Short Introduction*, Oxford ; New York: Oxford University Press, 2004.

- YALVAÇ Faruk, Yelda ERÇANDARLI, “Geç Kapitalizmin İdeolojik Söy-
lemi Olarak Yeni Materyalizm: Metalaşmış ‘Şeylerin’ Egemenliği”,
Mülkiye Dergisi, c. 44, sy. 2 (2020), ss. 261-85.
- YÜCEFER Hakan, “İnsanlar Ölür Olaylar Ölmez”, *Cogito İnsan Sonrası*,
İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019, s. .
- YÜZGÜNOĞLU Kerim Can, “Öte-İnsan Bedenleri: Nesneler, Ekolojiler
ve Moleküller”, *Pasajlar Dergisi*, c. Posthümanizm, sy. 7 (2021),
ss. 113-28.
- ZEKİYAN Boğos, *Hümanizm (İnsancılık) Düşünsel İşlem ve Tarihsel Köken-
ler*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabeveleri, 1982.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1762

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 358

Kitap Adı : Fârâbî'nin Siyaset Felsefesinde Sosyal Sınıflar ve Halk

Book Title : Societal Stratification and the Populace in al-Fârâbî's Political Philosophy

ISBN : 978-625-5536-71-6

DOI : doi.org/10.70458/fcr.978625553716

Yazar | Author: Bahar Koca | orcid.org/0000-0001-5020-4659

Kurum | Institution: Ankara Üniversitesi

ROR ID: ror.org/01wntqw50

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 216 (xiv + 202)

Yayın Tarihi | Publication Date: Kasım | November 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPQ - Siyaset Felsefesi | Philosophy of politics

BISAC: PHI019000 - Siyaset Felsefesi | Philosophy / Political

THEMA: QDTQ - Siyaset Felsefesi | Political philosophy

LC Classification: JA71 - Siyaset Teorisi | Political theory

DEWEY: 320.01 - Siyaset Felsefesi | Political philosophy

WoS Category: - Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: Siyaset bilimi | Political science

WoS Citation Topics Micro: Siyaset teorisi ve felsefesi | Political theory and philosophy

Scopus Subject Areas: 1201 - Felsefe | Philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Koca, Bahar. *Fârâbî'nin Siyaset Felsefesinde Sosyal Sınıflar ve Halk*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları, Mehmet Ali, “La Boetie ve Siyasal Kulluk”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Oca 1985, 40/1, ss. 173-214.
- Akşit, Mirpenç, “Fârâbî ile İhvân-ı Safâ’nın Siyaset ve Toplum Teorilerinin Buluşma Noktaları”, *EKEV Akademi Dergisi*, 2020, Sayı:81, ss. 293-308
- Alon, Ilai, “Fârâbî’s Funny Flora Al-Nawâbit as “Opposition””, *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, 1989, No: 2, ss. 222-251
- Arioli, Daniel H., “The First Ruler and the Prophet: On the Identity-in-Difference of Politics, Religion, and Philosophy in the Thought of Al-Fârâbî and Ibn Sina”, *The University of Chicago Press on behalf of the Northeastern Political Science Association, Polity*, October 2014, S. 46, No. 4, ss. 547-561.
- Aydın, Hasan, “Dinî-Felsefî Temelleri Işığında Fârâbî’nin Eğitim Ütopyası”, *KADER Kelam Araştırmaları Dergisi*, Ocak, 2010, 8/1, ss. 123-150.
- Aydın, Mehmet, “Farabi’nin Siyasi Düşüncesinde Sa’adet Kavramı”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 21, Sayı: 1-4, ss. 303-316.
- Aydınlı, Yaşar, “Fârâbî’nin Siyaset Felsefesinde İlk Başkan (Er-Reis El-Evvel)”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1982, Yıl:2, Sayı: 2, Cilt: 2, ss. 291-302.
- Aydınlı, Yaşar, “Fârâbî ve Biz”, *Fârâbî Medine’den Medeniyete*, ed. Yaşar Aydınlı, Mehmet Fatih Birgül, Yıldırım Belediyesi Kültür Yayınları, Bursa, 2021, ss. 15-27.
- Bağdatlı, Özlem, *İslam Siyaset Düşüncesinin Kavramsal Temelleri*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2018
- Bayraklı, Bayraktar, “Fârâbî’nin Eğitim Felsefesinde “Adâlet” Kavramı”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1993, Sayı 5-6, ss. 231-240.
- Bayraklı, Bayraktar, *Fârâbî’nin Devlet Felsefesi*, Doğuş Yayın, İstanbul, 1983.

- Bellamy, Richard, *Citizenship*, Oxford University Press, New York, 2008.
- Belo, Catarina, "Averroes on Family and Property in the Commentary on Plato's 'Republic'", *Plato's Republic in the Islamic Context: New Perspectives on Averroes's Commentary*, ed. A. Orwin, Boydell & Brewer, New York, 2022, s. 113-132.
- Bennison, Amira K., "Kozmopolit Yayılma ve Yönetimin Alt Birimlere Ayrılması", *Wiley Blackwell İslam Tarihi*, ed. Armando Salvatore, Roberto Tottoli, Babak Rahimi, çev. İsmail, Hakkı Yılmaz, Vakıf-Bank Kültür Yayınları, İstanbul, 2022, ss. 205-227.
- Bertman, Martin A., "Fârâbî ve Orta Çağ İslam Felsefesinde Mutluluk Kavramı", çev. Fatih Toktaş, *Tabula Rasa: Felsefe-Teoloji*, 2002, Cilt: II, Sayı: 5, ss. 221-224.
- Black, Antony, *Siyasal İslam Düşüncesi Tarihi*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2001.
- Boisard, Marcel A., *L'Humanisme de l'Islam*, Albin Michel, Paris, 1979.
- Bottomore T.B, *Seçkinler ve Toplum*, çev. Erol Mutlu, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1997.
- Bozkurt, Nahide, *Abbâsiler*, İSAM Yayınları, İstanbul, 2023.
- Bozkurt, Nebi - Küçükaşçı, Mustafa Sabri, "Medine" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 2003, Cilt: 28, ss. 305-311.
- Burns, Daniel E., "Alfarabi and the Creation of an Islamic Political Science", *The Review of Politics*, 2016, Vol. 78, ss. 365-389.
- Butterworth, Charles E., "Ahlak ve Siyaset Felsefesi", *İslam Felsefesine Giriş*, ed. Peter Adamson, Richard C. Taylor, çev. M. Cüneyt Kaya, Küre Yayınları, İstanbul, 2008, ss. 293-317.
- Butterworth, Charles E., "Ethics in Medieval Islamic Philosophy", *The Journal of Religious Ethics*, 1983, Vol. 11, No. 2, ss. 224-239.
- Cherni, Amor, *Abû Nasr al-Fârâbî Opinions des Habitants de la Cité Vertueuse*, Dar Albouraq, Paris, 2011.
- Cherni, Amor, *al-Fârâbî La Politique Civile ou les Principes des Existants*, Dar Albouraq, Paris, 2012.
- Collins, Susan D., *Aristotle and the Rediscovery of Citizenship*, Cambridge University Press, New York, 2006.
- Colmo, Christopher, "Theory and Practice: Alfarabi's Plato Revisited", *American Political Science Review*, 1992, 86/4, ss. 966-976.

- Crone, Patricia, *Ortaçağ İslam Dünyasında Siyasi Düşünce*, çev. Hakan Koni, Kapı Yayınları, İstanbul, 2007.
- Çaylak, Adem – Çelik, Fikret, “Fârâbî”, *İslam Siyasi Düşünceler Tarihi*, ed. Adem Çaylak, Savaş Yayınevi, Ankara, 2019, ss. 389-409.
- Çevik, Mustafa, “Farabi’s Utopia and It’s Eschatological Relations”, *Islamic University of Europa Journal of Islamic Research*, 2010, Cilt: III, Sayı: 2, ss. 173-178.
- Çiğdem, Ahmet, *Toplum, Kavram ve Gerçeklik*, Vulgus Yayınları, Ankara, 2022.
- Çilingir, Lokman, “Fârâbî: Medeni Siyaset”, *İslam’ın Klasik Çağında Felsefi Bir Sorun Olarak Siyaset*, ed. Lokman Çilingir, Mustafa Yıldız, Hasan Aydın, Elis Yayınları, Ankara, 2016, ss. 21-79.
- Çilingir, Lokman, “Fârâbî’de Rasyonel Siyaset ve Akıl İnancı”, *Kutadgu-bilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi*, 2007, Sayı: 11, ss. 199-245.
- Deniz, Gürbüz, *İnsan Hürriyetinin Metafizik Temelleri*, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- Deniz, Gürbüz, “Fârâbî’de Din’in Millesi mi, millenin Dini mi?”, *Fârâbî Medine’den Medeniyete*, ed. Yaşar Aydın, Mehmet Fatih Birgül, Yıldırım Belediyesi Kültür Yayınları, Bursa, 2021, ss. 221-247.
- Durak, Nejdet, *Platon ve Fârâbî Felsefesinde Erdem Kavramı*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2009.
- Durusoy, Ali, “Fârâbî’de Toplum ve Bilim”, *Fârâbî Medine’den Medeniyete*, ed. Yaşar Aydın, Mehmet Fatih Birgül, Yıldırım Belediyesi Kültür Yayınları, Bursa, 2021, ss. 53-85.
- ed-Dûrî, Abdülazîz, *Abbâsîler Tarihi Siyasî, İdarî, Sosyal ve Ekonomik Açından*, çev. Kasım Koç, Beka Kitap, İstanbul, 2020.
- Ergül, Ergin, *Fârâbî’de Kamu Hukuku ve Siyaset Bilimi*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- Fakhry, Majid, *Al-Fârâbî Founder of Islamic Neoplatonism*, Oneworld Publications, Oxford, 2002.
- Fârâbî, *El-Medînetü’l Fâzıla*, çev. Yaşar Aydın, Litera Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul, 2011.
- Fârâbî, *Es-Siyâsetü’l-Medeniyye*, çev. Yaşar Aydın, Litera Yayıncılık, 2020.
- Fârâbî, *Fusûlün Münteza*, çev. Yaşar Aydın, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2022.

- Fârâbî, *Kitâbu'l Hurûf*, çev. Ömer Türker, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul, 2015.
- Fârâbî, *Kitâbü'l Mille*, çev. Yaşar Aydın, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- Fârâbî, *Tahsîlî's-Sa'âde*, çev. Ahmet Arslan, Divan Kitap, 3. Baskı, Ankara, 2013.
- Fârâbî, *Fârâbî'nin İki Eseri Tenbîh Alâ Sebîli's-Sa'âde, Fusûlü'l Medenî*, çev. Hanifi Özcan, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2005.
- Foucault, Michel, *Özne ve İktidar*, çev. Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011.
- Galston, Miriam, *Politics and Excellence The Political Philosophy of Al-Fârâbî*, Princeton University Press, Princeton, 1990.
- Galston, Miriam, "The Theoretical and Practical Dimensions of Happiness as Portrayed in the Political Treatises of al- Fârâbî", *The Political Aspects of Islamic Philosophy, Essays in Honor of Muhsin S. Mahdi*, ed. Charles E. Butterworth, Harvard University Press, 1992, ss. 95-152.
- Heck, Paul L., "İhtilafî Alanlar, Bilginin Hareketi ve Bilimsel Anlayışın Gelişmesi", *Wiley Blackwell İslam Tarihi*, ed. Armando Salvatore, Roberto Tottoli, Babak Rahimi, çev. İsmail, Hakkı Yılmaz, Vakıf-Bank Kültür Yayınları, İstanbul, 2022, s. 181-205.
- Heywood, Andrew, *Siyaset Teorisine Giriş*, çev. Hızır Murat Köse, Küre Yayınları, İstanbul, 2014.
- Hourani, Albert, *Arap Halkları Tarihi*, çev. Yavuz Alogan, İletişim Yayınları, İstanbul, 2013.
- Kahveci, Niyazi, *İslam Siyaset Düşüncesi XV. Asra Kadar*, Türk Demokrasi Vakfı, Ankara, 1996.
- Karakaya, Mehmet Murat, "Fârâbî ve İbn Rüşd'ün Siyaset Nazariyeleri (Mukayeseli Bir Çalışma)", *ATEBE*, 2020, Sayı: 4, ss. 31-56.
- Kennedy, Hugh, *The Prophet and the Age of the Caliphates*, 4. Baskı, Routledge, New York, 2023.
- Korkut, Şenol, *Fârâbî'nin Siyaset Felsefesi*, Atlas Kitap, Ankara, 2005.
- Kurtoğlu, Zerrin, *İslam Düşüncesinin Siyasal Ufku*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2013.

- Küyel, Mübahat Türker, “Fârâbî ve Siyaset”, *IX. Türk Tarih Kongresi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988, II. Cilt, ss. 605-622.
- Küyel, Mübahat Türker, “Fârâbî’de Devlet Bilim İlişkisi”, *Uluslararası Fârâbî Sempozyumu Bildirileri*, ed. Fehrullah Terkan, Şenol Korkut, Elis Yayınları, Ankara, 2005, ss.11-15.
- Marmura, Michael E., “The Philosopher and Society: Some Medieval Arabic Discussions”, *Arab Studies Quarterly*, 1979, Vol: 1, No. 4, ss. 309-323.
- McGinnis, Jon - Reisman, David C. (çev.), *Classical Arabic Philosophy An Anthology of Sources*, Hackett Publishing Company, Cambridge, 2007.
- Michel, Karine, “L’art politique et sa visée téléologique Le bonheur chez Fârâbî, Miskawayh et le pseudo al-‘Âmir”, *Archives de Philosophie*, 2019, Vol. 82, No. 4, ss. 701-718.
- Montada, Josep Puig, “Ibn Bajja An Independent Reader of the Republic”, *Plato’s Republic in the Islamic Context: New Perspectives on Averroes’s Commentary*, ed. A. Orwin, Boydell & Brewer, New York, 2022, ss. 40-66.
- More, Thomas, *Utopia*, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2023.
- Najjar, Fauzi M., “Fârâbî’s Political Philosophy and Shî’ism”, *Studia Islamica*, 1961, No. 14, ss. 68-71.
- Neccar, Fevzi M., “İslâm Politika Felsefesinde Siyaset”, *İslâm’da Siyaset Düşüncesi Derleme*, çev. Kâzım Güleçyüz, İnsan Yayınları, İstanbul, 1995, ss. 23-47.
- Orwin, Alexander, *Redefining the Muslim Community Ethnicity, Religion, and Politics in the Thought of Alfarabi*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2017.
- Orwin, Alexander I., “Democracy under the Caliphs: Alfarabi’s Unusual Understanding of Popular Rule”, *The Review of Politics*, 2015, Vol: 77, No: 2, ss. 171-190.
- Osmanoğlu, Ömer, *İdeal Devlet Erdemli Toplum, Platon ve Farabi’nin Siyaset Felsefesi*, Ark Kitapları, İstanbul, 2021.
- Parens, Joshua, *An Islamic Philosophy of Virtuous Religions Introducing Alfarabi*, State University of New York Press, New York, 2006.
- Parens, Joshua ve Macfarland, Joseph C. (ed.), *Medieval Political Philosophy*, Cornell University Press, Ithaca, 2011.

- Platon, *Devlet*, çev. Sabahattin Eyüboğlu, M. Ali Cimcoz, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2020.
- Reisman, David C., “Fârâbî ve Felsefe Müfredatı”, *İslam Felsefesine Giriş*, ed. Peter Adamson, Richard C. Taylor, çev. M. Cüneyt Kaya, Küre Yayınları, 2008, İstanbul, ss. 59-81.
- Rosenthal, Erwin I. J., *Ortaçağ'da İslam Siyaset Düşüncesi*, çev. Ali Çaksu, İz Yayıncılık, İstanbul, 1996.
- Rosenthal, Franz, *İslam'da Özgürlük Kavramı*, çev. Vecdi Akyüz, Ayışığı kitapları, İstanbul, 2000.
- Ross, David, *Aristoteles*, çev. Ahmet Arslan, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- Sankarı, Farouk A., “Plato and Alfârâbî: A Comparison of Some Aspects of Their Political Philosophies”, *Vivarium*, 1970, S. 8, No. 1, ss. 1-9.
- Saruhan, Müfit Selim, “Farabi’de Medeniyetin Kurucu İlkeleri Üzerine”, *Kutadgubilig: Felsefe-Bilim Araştırmaları*, 2010, Sayı: 18, ss. 383-399.
- Scott, James C., *Devlet Gibi Görmek*, çev. Nil Erdoğan, Versus Kitap, İstanbul 2008.
- Shively, W. Phillips, *Güç ve Tercih: Siyaset Bilimine Giriş*, çev. Haluk Özdemir, Serbest Akademi, Ankara, 2020.
- Siddiqi, Ahmed Ali, “Political Rationalism and the Theological Alternative in Alfarabi’s Book of Religion”, *The Review of Politics*, 2018, Vol: 80, No: 4, ss. 625-648.
- Sözen, Kemal, “Fârâbî’nin Felsefe Öğreniminde Dikkate Aldığı İlkeler”, *Fârâbî Medine’den Medeniyete*, ed. Yaşar Aydın, Mehmet Fatih Birgül, Yıldırım Belediyesi Kültür Yayınları, Bursa, 2021, ss. 29-53.
- Stewart, Devin, “İmparatorluğun Yükselme ve Gerileme Döneminde Dini İlimlerdeki Gelişmeler”, *Wiley Blackwell İslam Tarihi*, ed. Armando Salvatore, Roberto Tottoli, Babak Rahimi, çev. İsmail Hakkı Yılmaz, VakıfBank Kültür Yayınları, İstanbul, 2022, ss. 139-163.
- Sweeney, Michael, “Greek Essence and Islamic Tolerance: Al Farabi, Al Ghazali, İbn Rush’d” *The Review of Metaphysics*, September 2011, 65/1, ss. 41-61.
- Sweeney, Michael J., “Aquinas on Limits to Political Responsibility for Virtue: A Comparison to Al-Farabi”, *The Review of Metaphysics*, 2009, Vol. 62, No. 4, ss. 819-847.

- Tekin, Ali, *Fârâbî’de Felsefenin Serüveni: Mantık Bilimi Temelli Bir Felsefe Tarihi Felsefesi*, Araştırma Yayınları, Ankara, 2009.
- Tokat, Latif, “Farabi Felsefesinde Mutluluğun Araştırılması”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Nisan 2006, 6/2, ss. 133-157.
- Türker, Ömer, “İslam Felsefesinde Şehir Kavramı: Hakikat Bilgisinin Somutlaşması”, *SDÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2013, 2/31, ss. 49-57.
- Umut, Hatice, “İnsan Doğası Temelinde Fârâbî’nin Toplum ya da Devlet Görüşü”, *Divan Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 2009, Sayı: 27, ss. 119-144.
- Üzümlü, İlyas, “Nâbite”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 2006, Cilt 32, ss. 263-264.
- Vallat, Philippe, *Farabi et l’École d’Alexandrie des Prémisses de la Connaissance à la Philosophie Politique*, Librairie Philosophique J. VRIN, Paris, 2004.
- Yalın, Salih, “Fârâbî’de İnsani Nefislerin Ahiret Hayatı Farklı Yaklaşımı”, *Fârâbî Medine’den Medeniyete*, ed. Yaşar Aydın, Mehmet Fatih Birgül, Yıldırım Belediyesi Kültür Yayınları, Bursa, 2021, ss. 163-195.
- Walzer, Richard, *Abū Naşr al-Fārābī’s Mabādi’ Arā’ Ahl al-Madīna al-Fāḍila*, Clarendon Press, Oxford, 1985

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1767

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 359

Kitap Adı : Tanrının Ölümi Teolojisi

Alt Başlık : Thomas Altizer Örneği

Book Title : The Death of God Theology

Subtitle : Thomas Altizer

ISBN : 978-625-5536-72-3

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536723

Yazar | Author: Hatice Türel | orcid.org/0000-0001-5219-5063

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 185 (xii + 173)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRCX9 - Teoloji: çağdaş | Theology: modern & contemporary

BISAC: REL067120 - Din / Teoloji / Çağdaş | Religion / Theology / Contemporary

THEMA: QRDT - Çağdaş Hristiyan teolojisi | Christian theology: modern & contemporary

LC Classification: BT83.57 - Teoloji, Tanrı'nın ölümü | Theology, Death of God

DEWEY: 230 - Çağdaş Hristiyan Teolojisi | Christianity & Christian theology – Modern

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: Felsefe ve Teoloji | Philosophy & Theology

WoS Citation Topics Micro: Modern Hristiyan Teolojisi | Modern Christian Theology

Scopus Subject Areas: 1211 - Din Araştırmaları | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Türel, Hatice. *Tanrının Ölümi Teolojisi: Thomas Altizer Örneği*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Aktndağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Altizer, Thomas J.J. – Hamilton, William. *Radical Theology And The Death of God*. USA: Penguin Books, 1966.
- Altizer, Thomas J.J. – John W. Montgomery. *Altizer-Montgomery Dialogue: A Chapter in the God Is Dead Controversy*. Chicago: Inter-Varsity Press, 1967.
- Altizer, Thomas J.J. *Living The Death of God - A Theological Memoir*. - USA: State University of New York Press, 2006.
- Altizer, Thomas J. J. “Mircea Eliade and the Death of God.” *CrossCurrents* 29/3 (1979), 257-268.
- Altizer, Thomas J. J. *The Apocalyptic Trinity*. New York: Palgrave Macmillan, 2012.
- Altizer, Thomas J.J. *The Call to Radical Theology*. ed. Lissa McCullough USA: Suny Press, 1. Basım, 2012.
- Altizer, Thomas J.J. *The Gospel of Christian Atheism*. USA: The Westminster Press, 1. Basım, 1966.
- Altizer, Thomas. “The Holocaust and the Theology of the Death of God.” *The Death of God Movement and the Holocaust: Radical Theology Encounters the Shoah*. Editörler Stephen R. Haynes ve John K. Roth. USA: Bloomsbury Publishing, 1999.
- Altizer, Thomas J.J. *The New Apocalypse - The Radical Christian Vision of William Blake-*. USA: The Michigan State University Press, 1967.
- Anderson, Ingrid. “Richard L. Rubenstein”. *The Palgrave Handbook of Radical Theology*. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 343-365. Switzerland: Palgrave macmillan, 2018.
- Armitage, Duane. *Heidegger and the Death of God, Between Plato And Nietzsche*. USA: Palgrave Macmillan, 2017.
- Aybakan, Beyzanur. *Liberal Hristiyanlık ve Adolf von Harnack*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2019.
- Aydın, Mahmut. “Tarihsel İsa Araştırmaları ve Onların Bulguları Üzerine Bazı Mülahazalar”. *İslam Araştırmaları Dergisi* 5 (2001), 1-41.

- Batuk, Cengiz – Kuşçu, Emir. Rudolf Bultmann: Mitoloji ve Hermenötik Sorunu. Ankara: Eski Yeni Yayınları, 1. Baskı, 2013.
- Bonhoeffer, Dietrich. Prisoner For God Letters And Papers From Prison. çev. Reginald H. Fuller. USA: The Macmillan Company, 4. Basım, 1959.
- Bultmann, Rudolf. Jesus Christ and Mythology. USA: Charles Scribner's Son, 1958.
- Bultmann, Rudolf. "New Testament And Mythology". Kerygma and Myth. ed. Hans Werner Bartsch. 1-44. USA: Harper Torchbooks, 1961.
- Caputo, John D, Hoping Against Hope: Confessians of a Postmodern Pilgrim. Epub: Fortress Press, 2015.
- Caputo, John D. "Spectral Hermeneutics: On the Weakness of God", After the Death of God, ed. Jeffrey W. Robbins. 96-168. USA: Columbia University Press E-pub, 2007.
- Caputo, John D. The Insistence of God: A Theology of Perhaps. Ed. Merold Westphal. Bloomington: Indiana University Press, 2013.
- Caputo, John D. What To Believe? Twelve Brief Lessons in Radical Theology. USA: Columbia University Press, 2023.
- Charry, Ellen T. "Paul Matthews van Buren". The Palgrave Handbook of Radical Theology. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 440-457. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2018.
- Cobb, John B. Jr. – Gier, Nicholas. "Introduction", The Theology of Altizer: Critique and Response, ed. John B. Cobb Jr. 1-28 ABD: Westminster Press, 1971.
- Crockett, Clayton, Robbins, Jeffrey. "Background". The Palgrave Handbook of Radical Theology. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 15-32. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2018.
- Çınar, Aliye. Varoluşçu Teoloji Paul Tillich'te Din ve Sembol. İstanbul: İz yayıncılık, 2007.
- Çiğdem, Ahmet. Aydınlanma Düşüncesi. İstanbul: İletişim Yayınları, 1997.
- David, Philipp. "The Death of God as a Turn to Radical Theology: Then and Now". Religions 15/8 (2024) <https://doi.org/10.3390/rel15080918>
- Derrida, Jacques ve Gianni Vattimo, ed. Religion. 1. baskı. Palo Alto, CA: Stanford University Press, 1998.

- Eagleton, Terry. Tanrı'nın Ölümü ve Kültür, çev. Selin Dingiloğlu. İstanbul: Yordam Kitap, 3. basım, 2014.
- Eco, Umberto. "Kant'ın Düşüncesi" çev. Leyla Tonguç Basmacı, Felsefe Tarihi 5/Aydınlanmadan Kant ve Hegel'e, ed. Umberto Eco, Riccardo Fedriga. 5. Cilt/191-218. İstanbul: Alfa Yayınları, 1. Basım, 2022.
- Eliade, Mircea. Ordeal by Labyrinth: Conversations with Claude-Henri Rocquet with an Essay On Brancusi and Mythology. çev. Derek Coltman. Chicago: University of Chicago, 1982.
- Eliade, Mircea. Patterns in Comparative Religion. Çev. Rosemary Sheed. New York: Sheed and Ward Inc, 1958.
- Feuerbach, Ludwig. Hıristiyanlığın Özü, çev: Oğuz Özügöl. İstanbul: Say Yayınları, 1. Baskı, 2008
- Fishley, Daniel. Slavoj Zizek, Radical Theology, and the Materialist Defense of Christianity. Calgary: University of Calgary, Graduate Program in Religious Studies, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Grimshaw, Mike. "Gabriel Vahanian". The Palgrave Handbook of Radical Theology. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 424-444. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2018.
- Greenfield, Trevor. An Introduction to Radical Theology: The Death and Resurrection of God. UK: O Books, 2006.
- Hamilton, William. Reading Moby-Dick and Other Essays. New York: McGraw-Hill, 1973.
- Hamilton, William. The New Essence of Christianity. USA: Association Press, 2. Basım, 1966.
- Heidegger, Martin. "Nietzsche ve Batı Metafiziği". çev. Ahmet Demirhan. Nietzsche ve Din. ed. Ahmet Demirhan. 59-107. İstanbul: Gelenek Yayıncılık, 2002.
- Huff, Toby E. The Rise of Early Modern Science : Islam, China and the West. USA: Cambridge University Press, 1993.
- Hyman, Gavin. "Don Cupitt". The Palgrave Handbook of Radical Theology. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 135-153. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2018.
- İlgaroğlu, Muhammet Caner- Turan, Mustafa. "Düşünce İnşasında Kavramsallaştırmanın Önemi: Paul Tillich'in Kullandığı Temel Kavramların Felsefi Analizi". Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10/29 (Ağustos 2018), 670-702.

- Kant, Immanuel. Aydınlanma Nedir, çev. Mehmet Barış Albayrak. İstanbul: Albaraka Yayınları, 2022.
- Kepel, Gilles. Tanrının İntikamı. Çev. Selma Kırmızı. İstanbul: İletişim Yayınları, 1. Basım, 1992.
- Kierkegaard, Soren. Attack Upon Christendom 1854-1855. çev. Walter Lowrie USA: Princeton University Press, 1946.
- Kierkegaard, Soren. Korku ve Titreme. çev. İbrahim Kapaklıkaya. İstanbul: Ketebe Yayınları, 1. Basım, 2022.
- Kierkegaard, Soren. Tanrı'ya İhtiyaç Duymak. Çev. Zeynep Yeter. İstanbul: Fabula Kitap, 2016.
- Kutsal Kitap ve Deuterokanonik Kitaplar. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 2015.
- Kuşçu, Emir. Mitoloji ve Varoluş. Ankara: Elis Yayınları, 1. Basım, 2006.
- Kuvancı, Cenan. "Friedrich Schleiermacher'a Göre Din". Felsefe Dünyası 57/1 (2013), 113-131.
- Küçükalp, Kasım – Cevizci, Ahmet. Batı Düşüncesi – Felsefesi Temeller. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 6. Basım, 2019.
- Kotsko, Adam. Žižek and Theology. London: T&T Clark, 2008.
- Ingraffia, Brian. "Nietzsche ve Hristiyanlık". çev. Ahmet Demirhan. Nietzsche ve Din. ed. Ahmet Demirhan. 110-180. İstanbul: Gelenek Yayıncılık, 2002.
- Manning, Russell Re. "Paul Tillich". The Palgrave Handbook of Radical Theology. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 409-424. Switzerland: Palgrave macmillan, 2018.
- Manning, Russell Re. "Preface". The Cambridge Companion to Paul Tillich. Ed. Russell Re Manning. UK: Cambridge University Press, 2009.
- Marx, Karl. Contribution to the Critique of Hegel's Philosophy of Right. çev. Joseph O'Malley. UK: Oxford University Press, 1970.
- McClellan III, James E. – Dorn, Harold. Dünya Tarihinde Bilim ve Teknoloji, çev. Haydar Yalçın. Ankara: Arkadaş yayınevi, 2006.
- Mccullough, Lissa. "Historical Introduction". Thinking Through the Death of God A Critical Companion to Thomas J.J. Altizer, ed. Lisaa Mccullough, Brian Schroeder. xv- xxvii USA: State University Of Newyork, 2004.

- Miller, Jordan E, Rodkey, D. Christopher, "Introduction", The Palgrave Handbook of Radical Theology, ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 3-13. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2018
- Moody, Katherina Sarah. "John D. Caputo". The Palgrave Handbook of Radical Theology. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 95-117. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2018.
- Moody, Katherina Sarah. Radical Theology and Emerging Christianity -Deconstruction, Materialism and Religious Practices-. UK: Ashgate Publishing, 2015.
- Nelson, F. Burton. "The Life of Dietrich Bonhoeffer", The Cambridge Companion to Dietrich Bonhoeffer, ed. John W. de Gruchy. 22- 49 UK: Cambridge University Press, 1999.
- Nietzsche, Friedrich. "Nietzsche ve Dinsel Hayat". çev. Ahmet Demirhan. Nietzsche ve Din. ed. Ahmet Demirhan. 35-60. İstanbul: Gelenek Yayıncılık, 2002.
- Nietzsche, Friedrich. Şen Bilim. çev. Levent Özşar. Bursa: Asa Kitabevi, 1. Basım, 2003.
- Pakoğlu, Abdullah ve Gülsüm Bütün. "Kierkegaard'da Tanrı-İnsan İlişkisi." International Social Sciences Studies Journal 9/115 (2023), 8605-8612. <https://doi.org/10.29228/sssj.72496>.
- Pearl, J. Leavitt. Rodkey, D. Christopher. "Thomas Altizer". The Palgrave Handbook of Radical Theology. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 55-81. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2018.
- Restivo, Sal. Society and the Death of God. USA: Routledge 2021.
- Rubenstein, Richard L. After Auschwitz -Radical Theology and Contemporary Judaism-. UK: Macmillan Publishers, 3. Basım, 1966.
- Roark, Dallas. Makers of the Modern Theological Mind: Dietrich Bonhoeffer. Epub. Hendrickson Publishers Marketing, LLC. 1972. <https://dokumen.pub/qdownload/dietrich-bonhoeffer-9781619708792.html>
- Robbins, Jeffrey W. Radical Theology -A Vision for Change-. Epub: Indiana University Press, 2016.
- Robbins, Jeffrey W. "Introduction", After the Death of God, ed. Jeffrey W. Robbins. 13-57. USA: Columbia University Press E-pub, 2007.
- Robinson, John A. T. Honest to God. London: SCM Press Ltd, 1963.

- Rodkey, Christopher. "Mary Daly". The Palgrave Handbook of Radical Theology. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 155-170. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2018.
- Rose, Marika. "Slovoj Žižek". The Palgrave Handbook of Radical Theology. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 479-495. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2018.
- Rossi, Paolo. Modern Bilimin Doğuşu. Çev. Neşenur Domaniç. İstanbul: Literatür yayıncılık, 1. Basım, 2009.
- Saler, Robert. "Dietrich Bonhoeffer". The Palgrave Handbook of Radical Theology. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 83-95. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2018.
- Schleiermacher, Friedrich. On Religion: Speeches to its Cultured Despisers. Çev. Richard Crouter. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.
- Selby, Peter. "Christianity In A World Come Of Age", The Cambridge Companion to Dietrich Bonhoeffer, ed. John W. de Gruchy. 226-245 UK: Cambridge University Press, 1999.
- Taylor, Mark C. Erring: A Postmodern A/theology. Chicago: University of Chicago Press, 1984.
- Tillich, Paul. Olmak Cesareti, çev. F. Cihan Dansuk. İstanbul: Okuyan Us, 2. Basım, 2014.
- Tillich, Paul. On the Boundary: An Autobiographical Sketch. USA: Scribner's, 1966.
- Tillich, Paul. Systematic Theology. I. Cilt. USA: The University of Chicago Press, 1951.
- Vahanian, Gabriel. Tillich And The New Religious Paradigm. USA: The Davies Group Publishers, 2003.
- Vahanian, Gabriel. The Death of God: The Culture of Our Post-Christian Era. Epub: Muriwai Books, 2018.
- Vattimo, Gianni. Caputo, John. "A Prayer For Silence", After the Death of God, ed. Jeffrey W. Robbins. 170-215. USA: Columbia University Press E-pub, 2007.
- Vattimo, Gianni. Caputo, John. "The Power Of Powerless", After the Death of God, ed. Jeffrey W. Robbins. 216-302. USA: Columbia University Press E-pub, 2007.

- Vattimo, Gianni. Caputo, John. "Toward a Nonreligious Christianity", *After the Death of God*, ed. Jeffrey W. Robbins. 59-95. USA: Columbia University Press E-pub, 2007.
- Zbaraschuk, Michael. "William Hamilton". *The Palgrave Handbook of Radical Theology*. ed. Christopher D. Rodkey, Jordan E. Miller. 241-247. Switzerland: Palgrave Macmillan, 2018.
- Žižek, Slavoj – Milbank, John. *The Monstrosity of Christ: Paradox or Dialectic*. ed. Creston Davis. Cambridge: The MIT Press, 2009.
- Žižek, Slavoj. *The Puppet and the Dwarf: The Perverse Core of Christianity*. Cambridge: MIT Press, 2003.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1768

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 360

Kitap Adı : Dinler ve Yapay Zekâ

Alt Başlık : Te(kn)olojik Perspektifler

Book Title : Religions and Artificial Intelligence

Subtitle : Te(chn)ological Perspectives

ISBN : 978-625-5536-73-0

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536730

Editörler | Editors

İlbey Dölek | orcid.org/0000-0002-6287-4067

Kurum | Institution: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

ROR ID: ror.org/056hcg41

Kadir Albayrak | orcid.org/0000-0003-1505-2412

Kurum | Institution: Çukurova Üniversitesi

ROR ID: ror.org/05wxkj555

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Editorial

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 226 (xii + 214)

Yayın Tarihi | Publication Date: Kasım | November 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM9 - Din ve Bilim / Din ve Teknoloji | Religious aspects of science / Religious aspects of technology

BISAC: REL067060 - Din / Bilim ve Teknoloji | Religion / Religion & Science

THEMA: QRAM9 - Din ve Teknoloji | Religion and technology

LC Classification: BL240 - İlahiyat ve Bilim | Religion and Science

DEWEY: 201.65 - Din ve Teknoloji | Religion and Technology

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: 3.1 - Etik | Ethics

WoS Citation Topics Micro: 3.1.42 - Teknoloji Etiği | Techno-Ethics

Scopus Subject Areas: 1211 - Din ve Teoloji | Religious Studies

SciVal: 1206 - Din Araştırmaları | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Dölek, İlbey (ed) - Albayrak, Kadir (ed), *Dinler ve Yapay Zekâ: Te(kn)olojik Perspektifler*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

hedef kitlelere ulaşma gibi olumlu etkilerin yanında dini otoriteyi zayıflatma, kutsalı araçsallaştırma ve insanları transhümanist projeler ile değersizleştirme gibi ciddi riskler de taşımaktadır. Bu nedenle, YZ ne sadece faydalı bir araç ne de tek başına bir tehdit olarak görmek doğru değildir. YZ'nin din üzerindeki etkisini, insanların amaçları ve etik kaygıları oluşturmaktadır.

Kaynakça

- Acar, Ali Kemal, “Din ve Teknoloji Etkileşiminde Yapay Zekâ ve Transhümanizm’e Yaklaşımlar”. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/1, (Haziran 2023), 380-406. <https://doi.org/10.17859/pauifd.1267034>.
- Akgül, Birol ve Ören İlhan, “Yapay Zekâ Temelinde İnsan: Dataizm ve Dini Değer Paradoksu”, *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 4/1, (2021), 65-79.
- Altun, Muhammed Latif “Yapay Zekâ Üzerine Fıkhi Bir Analiz” *Dicle İlahiyat Dergisi*, 26/2 (2023), 227-249.
- Bayram, Abdussamed ve Akgül Mehmet, “İlahiyat Fakültesi Akademisyenlerinin Yapay Zekâ Tutumu: Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi Örneği”, *Dinin Geleceğinde Yapay Zekâ*, ed: Hayri Erten ve Abdussamed Bayram, 83-104, Konya: NEU Press, 2024.
- Campbell, Heidi A. “Introduction, The Rise of The Study of Digital Religion”, *Digital Religion: Understanding Religious Practice in New Media Words*, ed. Heidi A. Campbell, Oxford: Routledge, 2013.
- Dağ, Ahmet, “Dijitalleşme-Yapay Zekâ-Transhümanizm Bağlamında Din ve Dindarlığa Dair”, *Yapay Zekâ Transhümanizm ve Din*, ed: Muhammed Kızılgeçit, Muhammet Yeşilyurt, Recep Ertugay ve Murat Çinici, 175-186, Ankara: Diyanet Yayınları, 2022.
- Demir, Talip “Transhümanizm ve Sekülerleşme: Bildiğimiz Dinin Sonu Mu?” *Din ve Transhümanizm*, ed: Talip Demir, 17-54, Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2021.
- Dereli, Mustafa Derviş. “Geleneksel Medyadan Yapay Zekaya: Dijitalleşme ve Din İlişkiseliliğinin Tarihsel Serüveni”, *Dinin Geleceğinde Yapay Zekâ*, ed: Hayri Erten ve Abdussamed Bayram, 5-30, Konya:NEU Press, 2024.

- Dorobantu, Marius, “Artificial Intelligence and Christianity: Friends or Foes?” *The Cambridge Companion to Religion and Artificial Intelligence*, ed: Fraser Watts ve Beth Singler, 88-108, Cambridge: Cambridge University Press, 2024.
- Dölek, İlbey, “Yapay Zekâ Çalışmalarına Teo-Etik Bakış” *Proceedings Book*, ed: Melike Özer Keskin, 43-50, *5th International Ethics Congress*, December 16-18, 2024, Adana, Türkiye.
- Gould, Hannah ve Nishimura, Keiko, “The Buddha in AI/Robotics” *The Cambridge Companion to Religion and Artificial Intelligence*, ed: Fraser Watts ve Beth Singler, 50-69, Cambridge: Cambridge University Press, 2024.
- Gökbayrak Hilal ve Işıklı Şevki “Dijital Din Teorisi: Dijital Din, Geleneksel Dine Karşı” *Yapay Zekâ Transhümanizm ve Din*, ed: Muhammed Kızılgeçit, Muhammet Yeşilyurt, Recep Ertugay ve Murat Çinici, 105-146, Ankara: Diyanet Yayınları, 2022.
- Gökmen, Ayşe, “Dinin Geleceğinde Yapay Zekâ: Psikolojik İhtiyaçlar Bağlamında Bir Değerlendirme” *Dinin Geleceğinde Yapay Zekâ*, ed: Hayri Erten ve Abdussamed Bayram, 143-169, Konya: NEU Press, 2024.
- Grieve, Gregory Price, “Religion”, *Digital Religion: Understanding Religious Practice in New Media Words*, ed. Heidi A. Campbell, 104-118, Oxford: Routledge, 2013.
- Kafalı, Hasan, “Toplum ve Din Bağlamında Yapay Zekâ”, *Yapay Zekâ Transhümanizm ve Din*, ed: Muhammed Kızılgeçit, Muhammet Yeşilyurt, Recep Ertugay ve Murat Çinici, 87-102, Ankara: Diyanet Yayınları, 2022.
- Kafalı, Hasan, “Yapay Zekâ, Toplum ve Dinin Geleceği”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 46, (2019): 145-172.
- Kurt, İsmail, *Transhümanizm ve Teklik Bağlamında Dinin Geleceği*, Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2021.
- Lane, Justin E. *Understanding Religion through Artificial Intelligence: Bonding and Belief*, London: Bloomsbury Academic, 2021.
- Lubov, Deborah Castellano. “Pope Francis urges ethical use of artificial intelligence” Vatican Press Release, 27.03. 2023. <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2023-03/pope-francis-miner-va-dialogues-technology-artificial-intelligenc.html> (Erişim Tarihi: 22.06.2025)

- Reed, Randall, “A.I. in Religion, A.I. for Religion, A.I. and Religion: Towards a Theory of Religious Studies and Artificial Intelligence”, *Religions*, 12/401, (2021):1-16. <https://doi.org/10.3390/rel1206040>
- Sharma,Sejal, “GodGPT: Anthony Levandowski revives AI Church with fresh religion reboot”, Interesting Engineering, 24.10.2023. <https://interestingengineering.com/culture/church-of-ai-makes-a-comeback-after-two-years> (Erişim Tarihi: 11.09.2025).
- Sandberg, Anders, “Transhumanism and the Meaning of Life” *Religion and Transhumanism: The Unknown Future of Human Enhancement*, ed: Calvin Mercer ve Tracy J. Trothen, 3-22, Santa Barbara, California: Praeger, 2014.
- Singler, Beth, *Religion and Artificial Intelligence: An Introduction*, Oxford: Routledge, 2025.
- Singler, Beth, “Will AI Create a Religion?” Views of the Algorithmic Forms of the Religious Life in popular Discourse” *American Religion*, 5/1 (2023), 95-103. <https://doi.org/10.2979/amerreli.5.1.05>
- Singler Belh “An Introduction to Artificial Intelligence and Religion for the Religious” *Implicit Religion* 20/3 (2017), 215-231. DOI:10.1558/imre.35901
- Tirosh-Samuelson, Hava, “Transhumanism As a Secularist Faith”, *Zygon: Journal of Religion and Science* 47/4, (2012) 710–734. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9744.2012.01288.x>

İleri Okuma Önerileri

- Campbell, Heidi A. *Digital Religion: Understanding Religious Practice in New Media Words*, Oxford: Routledge, 2013.
- Erten, Hayri ve Bayram, Abdussamed, “*Dinin Geleceğinde Yapay Zekâ*”, Konya: NEU Press, 2024.
- Kurt, İsmail, *Transhümanizm ve Teklik Bağlamında Dinin Geleceği*, Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2021.
- Singler, Beth, *Religion and Artificial Intelligence: An Introduction*, Oxford: Routledge, 2025.

Kaynakça

- Assmann, Jan. *Religion and Cultural Memory*. Translated by Rodney Livingstone, Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Beauchamp, Tom L., and James F. Childress. *Principles of Biomedical Ethics*. 8th ed. Oxford: Oxford University Press, 2019.
- Bianchi, Ugo. *Dinler Tarihi Araştırma Yöntemleri*. Translated by Mustafa Ünal. Kayseri: Geçit Yayınları, 1999.
- Buck, Harry M. "Teaching the History of Religions", *Journal of Bible and Religion*, Ekim, 1957, XXV, 1957.
- Coeckelbergh, Mark. *AI Ethics*. Cambridge, MA: MIT Press, 2020.
- Dölek, İlbey. "Modern Dönem Dinler Tarihi Araştırmalarında Usûl Tartışmaları ve Günümüze Yansımaları." In *İslam Medeniyetinin Yapı Taşları V. Geçmişten Günümüze İslâmi İlimlerde Usûl/Metodoloji Araştırmaları Sempozyumu*, 14–16 Mayıs 2015, Ankara.
- . "Dinler Tarihi, Dinler Tarihçisi ve I. Türkiye Dinler Tarihi Kongresi (29–30 Eylül 2023) Üzerine Bir Değerlendirme." *Antakiyat* 6, no. 2 (2023): 189–208.
- . "Yapay Zekâ Çalışmalarına Teo-Etik Bakış." *5. Uluslararası Etik Kongresi Bildiri Kitabı*, edited by Melike Özer Keskin, 16–18 Aralık 2024, Adana.
- Eliade, Mircea. *The Sacred and the Profane: The Nature of Religion*. New York: Harcourt, Brace & World, 1959/1987.
- Flood, Gavin. *Religion and Digital Culture: An Introduction*. London: Routledge, 2019.
- Floridi, Luciano. *The Ethics of Information*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Hansen, Svend Brinkmann. *Teknoloji Felsefesi*. Translated by Mustafa Bayrak. İstanbul: Ketebe Bilim, 2018.
- Jockers, Matthew L. *Macroanalysis: Digital Methods and Literary History*. Urbana: University of Illinois Press, 2013.
- Lincoln, Bruce. *Holy Terrors: Thinking about Religion after September 11*. Chicago: University of Chicago Press, 2003.
- McCarty, Willard. *Humanities Computing*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005.
- Müller, F. Max. *Introduction to the Science of Religion*. London: Longmans, Green and Co., 1873.
- O'Neil, Cathy. *Weapons of Math Destruction: How Big Data Increases*

- Inequality and Threatens Democracy*. New York: Crown Publishing Group, 2016.
- Russell, Stuart J., and Peter Norvig. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. 4th ed. Harlow: Pearson, 2021.
- Sharpe, Eric J. *Comparative Religion: A History*. London: Duckworth, 1986.
- Smith, Ray “An Overview of the Tesseract OCR Engine.” In *Proceedings of the Ninth International Conference on Document Analysis and Recognition (ICDAR 2007)*, 629–633, 2007.
- Svensson, Patrik. *Big Digital Humanities: Imagining Future Research*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2016.
- Tokay, Gülen. “Teknoloji Felsefesi Gözüyle Yapay Zekaya Bakmak: Langdon Winner’ın Frankenstein’i.” *Toplum ve Ütopya*. 2024. <https://toplumveutopya.com/teknoloji-felsefesi-gozuyle-yapay-zekaya-bakmak-langdon-winnerin-frankensteini-gulen-tokay/>.
- Wallach, Wendell, and Colin Allen. *Moral Machines: Teaching Robots Right from Wrong*. Oxford: Oxford University Press, 2009.

İleri Okuma Önerileri

- Coeckelbergh, Mark. *AI Ethics*. Cambridge, MA: MIT Press, 2020.
- Flood, Gavin. *Religion and Digital Culture: An Introduction*. London: Routledge, 2019.
- Russell, Stuart J., and Peter Norvig. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. 4th ed. Harlow: Pearson, 2021.
- Svensson, Patrik. *Big Digital Humanities: Imagining Future Research*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2016.

mesiyle açıklanamayacak kadar derin ve evrensel bir gerçeklik olduğunu öne sürer. Bu nedenle yapay zekâ sistemlerinin bilgiye ulaşabilme ve onu işleyebilme kapasiteleri olsa dahi bu sistemlerin farkındalık, kendilik bilinci ve içsel deneyim gibi niteliklere sahip olmaları, Vedântacı anlayış çerçevesinde mümkün görünmemektedir. Bununla beraber Hindu düşüncesinin farklılaştırıcı yönü bilinci yalnızca bilişsel yeteneklerle ilişkilendirmemesi; onun aşkın, kendiliğinden ışıldayan (*svaprakāṣa*) ve nedensellikten bağımsız bir varlık olarak ele alınmasıdır. Bu bağlamda yapay zekânın sahip olduğu bilgi, bilinçli tecrübe düzeyine ulaşmadığı sürece gerçek anlamda “bilinç” olarak değerlendirilmek oldukça zordur. Hindu felsefesi böylece yapay zekânın teknik sınırlarının yanında bilinç, benlik ve varlık üzerine yapılan tartışmaların metafizik boyutunu da güncelleyen alternatif bir düşünsel zemin sunmaktadır.

Sonuç olarak günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelen yapay zekâ hem Hinduizm’in ibadet pratiklerinde çeşitli biçimlerde hem de Hindu felsefesinde özellikle bilinç ve benlik kavramları üzerinden ontolojik düzeyde karşımıza çıkmaktadır. Yapay zekâ teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte Hinduizm’in ritüel uygulamaları ve felsefi temelleri bağlamında yeni soruların ortaya çıkması kaçınılmaz hâle gelecektir. Bu durum özellikle ibadet biçimleri, kutsallık algısı, bilinç ve benlik kavramlarının yeniden düşünülmesini gerekli kılmaktadır.

Kaynakça

- Arslan, Hammet. *Yoga: Hinduizm’de Ruhsal Ölümsüzlük*. İstanbul: Günce Yayınları, 2024.
- DeNapoli, Antoinette Elizabeth. “‘Dharm is technology’: the theologizing of technology in the experimental Hinduism of renunciators in contemporary North India”. *International Journal of Dharma Studies* 5/18 (2017), 1-36. <https://doi.org/10.1186/s40613-017-0053-0>
- Gamez, David. “Progress in Machine Consciousness”. *Consciousness and Cognition* 17 (2008), 887-910.

- Geraci, Robert M. "Religious Ritual in a Scientific Space: Festival Participation and the Integration of Outsiders". *Science, Technology, & Human Values* 20/10 (2018), 1-29. <https://doi.org/10.1177/0162243918820428>
- Geraci, Robert M. - Kaplan, Stephen. "Hinduism and Artificial Intelligence". *The Cambridge Companion to Religion and Artificial Intelligence*. ed. Beth Singler - Fraser Watts. New York: Cambridge University Press, 2024.
- Harkut, Dinesh G. vd. "Introductory Chapter: Artificial Intelligence - Challenges and Applications". *Artificial Intelligence - Scope and Limitations*. ed. Dinesh G. Harput. London: Interchopen, 2019.
- Indich, William M. *Consciousness in Advaita Vedānta*. New Delhi: Motilal Banarsidass, 1980.
- Jacobs, Stephen. "Communicating Hinduism in a Changing Media Context". *Religion Compass* 6/2 (2012), 136-151. <https://doi.org/10.1111/j.1749-8171.2011.00333.x>
- Jacobs, Stephen. "Virtually Sacred: The Performance of Asynchronous Cyber-Rituals in Online Spaces". *Journal of Computer-Mediated Communication* 12 (2007), 1103-1121. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00365.x>
- Jagannathan, Maithily. *South Indian Hindu Festivals and Traditions*. New Delhi: Abhinav Publications, 2005.
- Karapanagiotis, Nicole. "Vaishnava Cyber-Pūjā Problems of Purity & Novel Ritual Solutions". *Heidelberg Journal of Religions on The Internet* 4/1 (2010), 179-194.
- Karslı, Temel Alper. "Artificial Intelligence and Consciousness: An Evaluation on Semantic and Emotional Dimensions". *İnsan ve Toplum Bilimleri araştırmaları Dergisi* 13/4 (2024), 192-213.
- Masatoğlu, Mehmet. *Hinduizm'de Dharma Kavramı*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora, 2020.
- Mayahi, Shiva - Vidrih, Marko. "The Impact of Generative AI on the Future of Visual Content Marketing", 1-15. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2211.12660>
- Narayan, Kirin - George, Kenneth W. "Vishwakarma: God of Technology". *Religion And Technology in India*. ed. Knut A. Jacobsen - Kristina Myrvold. London and New York: Routledge, 2018.

- Onur, Ferhat. “On the Relationship Between General Artificial Intelligence and Consciousness”. *Felsefe Arkivi-Archives of Philosophy* 60 (2024), 15-23. <https://doi.org/10.26650/arcip.1417812>
- Simmerlein, Jonas - Tretter, M.A. “Robots in Religious Practices: A Review”. *Theology and Science* 22/2 (2024), 255-273. <https://doi.org/10.1080/14746700.2024.2351639>
- Srinivas, Tulasi. *The Cow in the Elevator*. Durham and London: Duke University Press, 2018.
- Srinivasan, S. “Religion online: Hindus Turn to The Internet for Prayer”. *WWRN (World-Wide Religious News)* (2002). <https://wwrn.org/articles/13483/>
- Thomas, Renny - Geraci, Robert M. “Religious Rites And Scientific Communities: Ayudha Puja As ‘Culture’ At The Indian Institute Of Science”. *Zygon: Journal of Religion and Science* 53/1 (2018), 95-122.
- Tripathi, Rajeev Lochan. “AI Meets Mindfulness: Redefining Spirituality and Meditation in the Digital Age”. *The Voice of Creative Research* 7/1 (2025), 17-26. <https://doi.org/10.53032/tvcr/2025.v7n1.03>
- Trovato, Gabriele vd. “Religion and Robots: Towards the Synthesis of Two Extremes”. *International Journal of Social Robotics* 13 (2019), 539-556. <https://doi.org/10.1007/s12369-019-00553-8>
- Wilkins, W. J. *Hindu Mythology Vedic and Puranic*. New Delhi: Rupa&Co, 1900.
- New Indian Express, “32 Years And Counting: This Robot Has Been Performing Aarti And Puja Since 1987” (Erişim 06 Mayıs 2025) <https://www.newindianexpress.com/states/kerala/2019/Apr/28/this-robot-performs-aarti-and-puja-even-after-32-years-1970272.html>
- Dhaka Tribune, “From Tradition to Tech: Dhaka’s Robotic Durga Takes Centre Stage” (Erişim 12 Mart 2025) <https://www.dhakatribune.com/bangladesh/328355/from-tradition-to-tech-dhaka-s-robotic-durga>
- X.com, “Priesthood for Robots” (Erişim 12 Mart 2025). <https://x.com/meenakandasamy/status/1577242445913370624>
- The Conversation, “Robots are performing Hindu rituals – some devotees fear they’ll replace worshippers” (Erişim 12 Mart 2025)

- <https://theconversation.com/robots-are-performing-hindu-rituals-some-devotees-fear-theyll-replace-worshippers-197504>
- The Times of India, “Robot on Wheels to Greet Pandal Hoppers in Kolkata” (Erişim 19 Mayıs 2025).
<https://timesofindia.indiatimes.com/city/kolkata/west-bengal-robot-on-wheels-to-greet-pandal-hoppers/articleshow/94289516.cms>
- The Telegraph, “Letters to the Editor: Robotic tusker in Kerala temple” (Erişim 19 Mayıs 2025). <https://www.telegraphindia.com/opinion/letters-to-the-editor-robotic-tusker-in-kerala-temple/cid/1919609>
- Kristofer Rhude, “Internet Pujas 2019” (Erişim 12 Mart 2025) <https://rpl.hds.harvard.edu/religion-context/case-studies/technology/internet-pujas>
- Medium, “AI is Brahman, But AI Doesn’t Know It Yet”, (Erişim 10 Mayıs 2025). <https://medium.com/@dptmn200/ai-is-brahman-but-ai-doesnt-know-it-yet-fa2afaea0385>
- LinkedIn, “AI: A Vedantic Perspective on Consciousness, Ethics, and the Future of Work” (Erişim 10 Mayıs 2025). <https://www.linkedin.com/pulse/ai-vedantic-perspective-consciousness-ethics-future-work-ganguly-mpcoc/>
- Medium, “Epistemology in Advaita Vedanta and Artificial Intelligence” (Erişim 10 Mayıs 2025). <https://medium.com/@rohanroberts/epistemology-in-advaita-vedanta-and-artificial-intelligence-b61962b2f859>
- AI and Faith, “A Dharma Perspective on Artificial Intelligence” (Erişim 10 Mayıs 2025). <https://aiandfaith.org/insights/a-dharma-perspective-of-artificial-intelligence/>
- The Conversation, “Robots are performing Hindu rituals – some devotees fear they’ll replace worshippers”, (Erişim 29 Eylül 2025) <https://theconversation.com/robots-are-performing-hindu-rituals-some-devotees-fear-theyll-replace-worshippers-197504>
- Reddit, “Robots are performing Hindu rituals. Some worshippers fear they’ll be replaced”, (Erişim 29 Eylül 2025) https://www.reddit.com/r/hinduism/comments/11p7cz9/robots_are_performing_hindu_rituals_some/
- Rsp Networ, “Ayudha Pooja in TTD Printing Press”, (05 Ekim 2025).

<http://www.rspnetwork.in/2017/10/ayudha-pooja-performed-in-ttd-printing.html>

Timestravel, “In a first, this Kerala temple replaces live elephants with ‘obotic elephants’ for rituals”, (05 Ekim 2025). <https://timesofindia.indiatimes.com/travel/travel-news/in-a-first-this-kerala-temple-replaces-live-elephants-with-robotic-elephants-for-rituals/articleshow/98359813.cms>

Lokmat Press, “Vishwakarma Puja 2023: Know all about its-time history andsignificance”, (Erişim 05 Ekim 2025). <https://www.lokmattimes.com/lifestyle/vishwakarma-puja-2023-know-all-about-its-time-history-and-significance/>

İleri Okuma Önerileri

Heinz Scheifinger, “Internet Threats to Hindu Authority: Puja-ordering, Websites and the Kalighat Temple”, *Asian Journal of Social Science*, 38, 2010, 636-656.

Nicole Karapanagiotis, “Vaishnava Cyber-Pūjā Problems of Purity & Novel Ritual Solutions”, *Heidelberg Journal of Religions on The Internet*, 4/1, 2010, 179-194

Victoria G. Lysenko, “Mind and Consciousness in Indian Philosophy”, *Russian Studies in Philosophy*, 56/3, 2018, 214-131.

Stephen Jacobs, “Communicating Hinduism in a Changing Media Context”, *Religion Compass*, 6/2, 2012, 136-151.

değil, aynı zamanda etik duyarlılık ve varoluşsal farkındalık talep etmektedir. Budizm ve yapay zekâ ilişkisine dair yapılan tartışmalar, yalnızca teknolojinin gelişim sürecine değil, aynı zamanda insanlığın etik, toplumsal ve manevi geleceğine ışık tutmaktadır. Budist epistemoloji ve etik, yapay zekâ teknolojilerinin gelişimi ve uygulanması bağlamında alternatif bir normatif çerçeve sunmaktadır. Özellikle *pratityasamutpada* (bağımlı varoluş), *ahimsa* (şiddetsizlik), *karuna* (şefkat) ve *sila* (ahlaki disiplin) gibi temel kavramlar, yapay zekânın yalnızca araçsal değil, aynı zamanda etik özne-nesne ilişkileri içinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Budist öğretileri ve ilkeleri aracılığıyla, teknolojinin bireysel arzuları besleyen bir mekanizma değil, ıstırapı azaltan ve özgürlüğü genişleten bir araç olması gerektiğini savunur. Bu bağlamda yapay zekâ tasarımı, yalnızca verimliliği artırmaya değil, aynı zamanda bireylerin manevi gelişimine ve toplumsal dayanışmaya katkıda bulunmalıdır. Dolayısıyla, Budist perspektif, yapay zekânın geleceğini salt teknik düzenlemeler ve güvenlik tedbirleriyle sınırlamayı reddeder. Bunun yerine, insanlığın dikkatini özgürleştiren, etik sorumluluğu artıran ve toplumsal uyumu güçlendiren bir yaklaşım sunar. Bu yönüyle yapay zekâ, Budist etik açısından yalnızca bir teknoloji değil, aynı zamanda insanlığın sınıandığı bir manevi pratik alanı olarak da değerlendirilebilir. Sonuç olarak, Budist felsefenin sunduğu etik ve ontolojik ilkeler, yapay zekâ teknolojilerinin insan merkezli, sürdürülebilir ve şefkat temelli bir paradigmaya yönelmesini teşvik edebilir. Bu yaklaşım, teknolojik determinizmin ötesine geçerek, bilinçli ve sorumlu bir dijital gelecek inşasına katkı sunmaktadır.

Kaynakça

- Baffelli, Erica. "The Android and the Fax: Robots, AI and Buddhism in Japan." in *Itineraries of an Anthropologist: Studies in Honour of Massimo Raveri*, edited by Giovanni Bulian and Silvia Rivadossi, Venice: Edizioni Ca' Foscari, 2021, 249-263.

- Birch, Jonathan. *The Edge of Sentience: Risk and Precaution in Humans, Other Animals, and AI*. Oxford: Oxford University Press, 2024.
- Brahmali, Ajarm, Hul Seingheng and others. "Generous AI: Integrating Buddhism to Push Frontiers of Inclusive Innovation in Cambodia", 2025. <https://www.unescap.org/blog/generous-ai-integrating-buddhism-push-frontiers-inclusive-innovation-cambodia>.
- Davids, T.W Rhys. "Brahmajala Sutta ve Malunkyaputta Sutta" *The Sacred Books of the East*, vol. 11. Oxford: Clarendon Press, 1881.
- Doctor, Thomas and others. "Biology, Buddhism, and AI: Care as the Driver of Intelligence," *Entropy* 24 no.5, (2022). 710, 1-29.
- Du, Yasui. Experience the AI Intelligent Screen and VR Technology Interaction at Buddha's Light Mountain in Spring, 2021. <https://ynews.page.link/sJUP> (19 September 2025).
- ESCAP webinar materials. "AI and Buddhism - Grounding Ethical & Cultural Foundations", 2025. Bangkok: Hub 7, *Community of Practice on AI*, 19 Mart.
- Hershock, Peter D. "A Buddhist Perspective on AI: Cultivating Freedom of Attention and True Diversity in an AI Future." *A Buddhist Perspective on AI*. Future of Life Institute, 20 Ocak 2025.
- Hongladarom, Soraj. *The Ethics of AI and Robotics: A Buddhist Viewpoint*. (Lanham; Lexington Books / Bloomsbury Academic, 2020.
- Hongladarom, Soraj. "Recognizing Personhood in AI and Its Ethical Implications from the Perspective of Early Buddhism" in S. K. Johnston & D. J. Gunkel (Eds.), *Oxford Intersections: AI in Society*. Oxford University Press, 2025.
- Keown, Damien. *Buddhist Ethics: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Keown, Damien. *Buddhism and Bioethics*. Houndmills, UK: Palgrave Macmillan, 1995.
- McElwee, Joshua, "Vatican says AI has 'shadow of evil,' calls for close oversight," <https://www.reuters.com/technology/artificial-intelligence/vatican-says-ai-has-shadow-evil-calls-close-oversight-> , 28 Ocak 2025.
- Nagatomo, Shigenori. "Self, Consciousness, and AI: Insights from Zen Buddhism," *Philosophy East and West* 69, no.3, (2019). 455-473.
- Russell, Stuart J. and Peter Norvig. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. 4th ed. Hoboken: Pearson, 2021.

Promta Somparn ve Himma Kenneth Einar, “Artificial Intelligence in Buddhist Perspective,” *Journal of Information, Communication & Ethics in Society* 6, no. 2, (2008). 172–187

“What Buddhism Can Teach Us About Artificial Intelligence and Ourselves”, 2019. Templeton World Charity Foundation. https://www.templetonworldcharity.org/blog/what-buddhism-can-teach-us-about-artificial-intelligence-and-ourselves?utm_source=chatgpt.com

Zheng, Yutong. “Buddhist Transformation in the Digital Age: AI (Artificial Intelligence) and Humanistic Buddhism,” *Religions* 15, no. 79, 2024.

İleri Okuma Önerileri

Bajracharya, Rajan. “AI and Buddhism.” *Lumbini Journal* 6, no. 1 (2024): 45-60.

Das, Akhandadhi. “Greatest Friend or Worst Enemy: Can a Dharma Statement for AI Help Us?” In *Handbook of Global Philosophies on AI Ethics: Toward Sustainable Futures*, edited by W. B. Kim and Shannon Vallor, 301-318. Cham: Springer, 2025.

Duckworth, Douglas. “A Buddhist Contribution to Artificial Intelligence?” *Hualin International Journal of Buddhist Studies* 5, no. 1 (2022): 1-18.

Gould, Hannah, and Keiko Nishimura. “The Buddha in AI/Robotics.” In *The Cambridge Companion to Religion and Artificial Intelligence*, edited by Robert Geraci, 213-229. Cambridge: Cambridge University Press, 2021.

Zheng, Yutong. “Buddhist Transformation in the Digital Age: AI and Humanistic Buddhism.” *Religions* 15, no. 2 (2024): 123.

Kaynakça

- Akahori, Akira. "Drug Taking and Immortality". *Taoist Meditation and Longevity Techniques*. Ed. Livia Kohn - Yoshinobu Sakade. 73-98. USA: The University of Michigan Center for Chinese Studies, 1989.
- Angle, Stephen C. "Can Artificial Intelligence Lead Us a Genuine Virtue? A Confucian Perspective". *Intelligence and Wisdom: Artificial Intelligence Meets Chinese Philosophers*. Ed. Bing Song. 49-64. Singapore: Springer, 2021. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-16-2309-7>
- Blanc, Charles Le. *Huai-Nan Tzu: Philosophical Synthesis in Early Han Thought*. Hong Kong: Hong Kong University Press, 1985.
- Bokenkamp, Stephen R. *Early Daoist Scriptures*. Berkeley: University of California Press, 1997.
- De Guglielmo, Domenico vd. "From IEEE 802.15.4 to IEEE 802.15.4e: A Step Towards the Internet of Things". *Advances onto the Internet of Things: How Ontologies Make the Internet of Things Meaningful*. Ed. Salvatore Gaglio - Giuseppe Lo Re. 135-152. İsviçre: Springer, 2014.
- Despeux, Catherine. "jing, qi, shen". *The Encyclopedia of Taoism*. Ed. Fabrizio Pregadio. 1/562-565. USA: Routledge, 2008.
- Despeux, Catherine. "taixi". *The Encyclopedia of Taoism*. Ed. Fabrizio Pregadio. 2/953-954. USA: Routledge, 2008.
- Esposito, Monica. "chushen: in neidan". *The Encyclopedia of Taoism*. Ed. Fabrizio Pregadio. 1/283-284. USA: Routledge, 2008.
- Esposito, Monica. "niwan". *The Encyclopedia of Taoism*. Ed. Fabrizio Pregadio. 2/775-777. USA: Routledge, 2008.
- Gai, Fei. "When Artificial Intelligence Meets Daoism". *Intelligence and Wisdom: Artificial Intelligence Meets Chinese Philosophers*. Ed. Bing Song. 83-100. Singapore: Springer, 2021. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-16-2309-7>
- Gan, Chunsong. "Artificial Intelligence, Emotion, and Order: A Confucian Perspective". *Intelligence and Wisdom: Artificial Intelligence Meets Chinese Philosophers*. Ed. Bing Song. 15-31. Singapore: Springer, 2021. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-16-2309-7>
- Izutsu, Toshihiko. *Sufism and Taoism: A Comparative Study of Key Philosophical Concepts*. Berkeley: University of California Press, 1983.

- Karatosun, Musa Osman. “Çin Dinleri ve Transhümanizm”. *Dinler ve Transhümanizm*. Ed. Muhammet Yeşilyurt. 159-186. Ankara: Sonçağ Akademi, 2023.
- Karatosun, Musa Osman. “Çin’de Din - Kültür İlişkisi”. Ed. Abdulvasıf Eraslan - İsmet Tunç. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2022.
- Karatosun, Musa Osman. “Daoculuk ve Misyonerlik Anlayışı”. *Dinlerin Kapsamı ve Misyonerlik - I*. ed. Canan Seyfeli - Mehmet Deri. 101-126. İstanbul: Kitâbî Yayınları, 1. Basım, 2024.
- Karatosun, Musa Osman. “Daoizm’de Aile”. *Dinlerde Aile*. Ed. Süleyman Turan - Asife Ünal. İstanbul: Okur Akademi, 2. Basım, 2021.
- Karatosun, Musa Osman. “Transhümanizmin Mitolojik Kökenleri: Yarı Tanrılar ve Ölümsüzlük Arayışları”. *Uluslararası Yapay Zekâ, Transhümanizm, Posthümanizm ve Din Sempozyumu*. Ed. Muhammed Kızılgeçit vd. 274-291. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 2022.
- Keay, John. *Çin Tarihi*. İstanbul: İnkılap Kitapevi, 2011.
- Kelly, Jack. *Gunpowder : Alchemy, Bombards, and Pyrotechnics : the History of the Explosive that Changed the World*. New York: Basic Books, 2004.
- Legge, James. *The Chinese Classics with a Translation, Critical and Exegetical Notes, Prolegomena, and Copious Indexes: Confucian Analects, The Great Learning, and the Doctrine of the Mean*. 7 Cilt. London: Trübner & Co, Paternoster Row., 1861.
- Legge, James. *The Chinese Classics with a Translation, Critical and Exegetical Notes, Prolegomena, and Copious Indexes: the Works of Mencius*. 5 Cilt. Hong Kong: Hong Kong University Press, 1960.
- Legge, James. “The Tao Teh King, The Writings of Kwang-Tze: Books I-XVII”. *The Sacred Books of the East*. Ed. F. Max Müller. Oxford: Clarendon Press, 1891.
- Li, Chenyang. “The Artificial Intelligence Challenge and the End of Humanity”. *Intelligence and Wisdom: Artificial Intelligence Meets Chinese Philosophers*. Ed. Bing Song. 33-47. Singapore: Springer, 2021. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-16-2309-7>
- Li, Chenyang. “The Philosophy of Harmony in Classical Confucianism”. *Philosophy Compass* 3/3 (2008), 423-435. <https://doi.org/10.1111/j.1747-9991.2008.00141.x>

- Li, Songfeng. "Freedom in Handcuffs: Religious Freedom in the Constitution of China". *Journal of Law and Religion* 35/1 (2020), 113-137. <https://doi.org/10.1017/jlr.2020.1>
- Lo, Andrew. "The game of leaves: an inquiry into the origin of Chinese playing cards". *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 63/3 (2000), 389-406. <https://doi.org/10.1017/S0041977X00008466>
- Macfarquhar, Roderick - Schoenhals, Michael. *Mao's Last Revolution*. Harvard University Press, 2006. <https://doi.org/10.2307/j.ctvk-12s4j>
- Moor, James. "The Nature, Importance, and Difficulty of Machine Ethics". *IEEE Intelligent Systems* 21/4 (01 Ağustos 2006), 18-21. <https://doi.org/10.1109/MIS.2006.80>
- Needham, Joseph - Ling, Wang. *Science and Civilisation in China: Volume 4 - Physics and Physical Technology, Part II: Mechanical Engineering*. London: Cambridge University Press, 1974.
- Ni, Zhange. "Reimagining Daoist Alchemy, Decolonizing Transhumanism: The Fantasy of Immortality Cultivation in Twenty-First Century China". *Zygon®* 55/3 (2020), 748-771. <https://doi.org/10.1111/zygo.12634>
- Özbey, Sonya. *Tao Te Ching*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
- Pregadio, Fabrizio. "dantian". *The Encyclopedia of Taoism*. Ed. Fabrizio Pregadio. 1/302-303. USA: Routledge, 2008.
- Rainey, Lee Dian. *Confucius & Confucianism: The Essentials*. United Kingdom: Wiley-Blackwell, 2010.
- Shanahan, Murray. *The Technological Singularity*. Massachusetts: MIT Press, 2015.
- So, Emma. "How AI Trained on the Confucian Analects Can Solve Ethical Dilemmas". *Curieux Academic Journal* 42 (2024), 56-67.
- Steinhardt, Nancy Shatzman. "Mapping the Chinese City: The Image and the Reality". *Envisioning the City: Six Studies in Urban Cartography*. Ed. David Buisseret. Chicago: The University of Chicago Press, 1998.
- Tsien, Hsue-Shen. *Engineering Cybernetics*. New York: McGraw-Hill Publishing Company, 2. Basım, 1963.
- Turing, Alan Mathison. "Computing Machinery and Intelligence". *Mind*

LIX/236 (01 Ekim 1950), 433-460. <https://doi.org/10.1093/mind/LIX.236.433>

Walczak, Steven - Cerpa, Narciso. "Artificial Neural Networks". *Encyclopedia of Physical Science and Technology (Third Edition)*. Ed. Robert A. Meyers. 631-645. New York: Academic Press, 2003. <https://doi.org/10.1016/B0-12-227410-5/00837-1>

Wang, Robin R. "Can a Machine Flow Like Dao? The Daoist Philosophy on Artificial Intelligence". *Intelligence and Wisdom: Artificial Intelligence Meets Chiese Philosophers*. Ed. Bing Song. 65-81. Singapore: Springer, 2021. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-16-2309-7>

Zhou, Longjun. "A History Overview of Artificial Intelligence in China". *Science Insights* 42/6 (2023), 969-973. <https://doi.org/10.15354/si.23.re588>

İleri Okuma Önerileri

Gan, Chunsong. "Artificial Intelligence, Emotion, and Order: A Confucian Perspective". *Intelligence and Wisdom: Artificial Intelligence Meets Chiese Philosophers*. Ed. Bing Song. 15-31. Singapore: Springer, 2021. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-16-2309-7>

Angle, Stephen C. "Can Artificial Intelligence Lead Us a Genuine Virtue? A Confucian Perspective". *Intelligence and Wisdom: Artificial Intelligence Meets Chiese Philosophers*. Ed. Bing Song. 49-64. Singapore: Springer, 2021. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-16-2309-7>

Li, Songfeng. "Freedom in Handcuffs: Religious Freedom in the Constitution of China". *Journal of Law and Religion* 35/1 (2020), 113-137. <https://doi.org/10.1017/jlr.2020.1>

Kaynakça

- Baffelli, Erica. "The Android and the Fax: Robots, AI and Buddhism in Japan." *Itineraries of an Anthropologist Studies in Honour of Massimo Raveri*. Ed. Giovanni Bulian - Silvia Rivadossi. 249–264. Venice: Fondazione Università Ca' Foscari, 2021. <https://doi.org/10.30687/978-88-6969-527-8/012>
- Christoforou, Eftychios G. - Müller, Andreas. "Robot and Robotics: The Origin and Beyond." *Advances in Robot Design and Intelligent Control*. Ed. Aleksandar Rodić - Theodor Borangiu. 613–621. Cham: Springer International Publishing, 2017. https://doi.org/10.1007/978-3-319-49058-8_67
- Geraci, Robert M. *Apocalyptic AI: Visions of Heaven in Robotics, Artificial Intelligence, and Virtual Reality*. Oxford, New York: Oxford University Press, 2012.
- Geraci, Robert M. "Spiritual Robots: Religion and Our Scientific View of the Natural World." *Theology and Science* 4/3 (November 1, 2006), 229–246. <https://doi.org/10.1080/14746700600952993>
- Gould, Hannah - Nishimura, Keiko. "The Buddha in AI/Robotics." *The Cambridge Companion to Religion and Artificial Intelligence*. Ed. Beth Singler - Fraser Watts. 50–68. Cambridge Companions to Religion. Cambridge: Cambridge University Press, 2024. <https://doi.org/10.1017/9781009031721.005>
- Gözet, Melisa et al. "Üretken Yapay Zekâ." *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies* 7/1 (2023), 32–40. <https://doi.org/10.36287/ijmsit.7.1.32>
- Graves, Mark. "Shared Moral and Spiritual Development Among Human Persons and Artificially Intelligent Agents." *Theology and Science* 15/3 (July 3, 2017), 333–351. <https://doi.org/10.1080/14746700.2017.1335066>
- Güler, Abdulkерim - Polatgil, Mesut. "Bilişim Alanında Öğrenim Gören Öğrencilerin Yapay Zekâ Okuryazarlığı Düzeylerinin Ölçülmesi." *Journal of Computer and Education Research* 13/25 (March 21, 2025), 30–53. <https://doi.org/10.18009/jcer.1549267>
- Hardacre, Helen. *Shinto: A History*. Oxford: Oxford University Press, 2017.

- Hornyak, Timothy N. *Loving the Machine: The Art and Science of Japanese Robots*. Tokyo: Kodansha International, 1. ed. 2006.
- Jensen, Casper Bruun - Blok, Anders. "Techno-Animism in Japan: Shin-to Cosmograms, Actor-Network Theory, and the Enabling Powers of Non-Human Agencies." *Theory, Culture & Society* 30/2 (March 1, 2013), 84–115. <https://doi.org/10.1177/0263276412456564>
- Jensen, Casper Bruun - Blok, Anders. "Techno-Animism in Japan: Shin-to Cosmograms, Actor-Network Theory, and the Enabling Powers of Non-Human Agencies." *Theory, Culture & Society* 30/2 (March 1, 2013), 84–115. <https://doi.org/10.1177/0263276412456564>
- Josephson, Jason Ānanda. "The Invention of Japanese Religions." *Religion Compass* 5/10 (October 2011), 589–597. <https://doi.org/10.1111/j.1749-8171.2011.00307.x>
- Katsuno, Hirofumi - White, Daniel. "Engineering Robots with Heart in Japan: The Politics of Cultural Difference in Artificial Emotional Intelligence." *Imagining AI: How the World Sees Intelligent Machines*. Ed. Stephen Cave - Kanta Dihal. 295–317. Oxford: Oxford University Press, 2023. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192865366.003.0019>
- Kitano, Naho. "Rinri": An Incitement towards the Existence of Robots in Japanese Society." *The International Review of Information Ethics* 6 (2006), 78–83. <https://doi.org/10.29173/iriel43>
- Markowitz, Judith A. *Robots That Talk and Listen: Technology and Social Impact*. Berlin: De Gruyter, 2015.
- McDonnell, Justin. 起死回生 (*Resuscitation*): Japan's Search for Machines and Their Meanings. San Francisco: University of San Francisco Master of Arts in Asia Pacific Studies (MAPS), Master's Thesis, 2018. <https://repository.usfca.edu/capstone/868>
- Prakash, Mahendra. "AI in Japanese Socio-Economic Sphere and Ethical Approach." *International Journal of Creative Research Thoughts* 12/7 (2024), 879–885.
- Rambelli, Fabio. "Dharma Devices, Non-Hermeneutical Libraries, and Robot-Monks: Prayer Machines in Japanese Buddhism." *Journal of Asian Humanities at Kyushu University* 3 (March 1, 2018), 57–75. <https://doi.org/10.5109/1917884>

- Rambelli, Fabio. *Rituals of Initiation and Consecration in Premodern Japan: Power and Legitimacy in Kingship, Religion, and the Arts*. Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH, 1st ed., 2022.
- Şahin, Meryem. “Dini Bağlamda Robot Kullanımı: Budist Robot Rahip Mindar Örneği Üzerinden Tutumların Niteliksel Analizi.” *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 24/3 (December 31, 2024), 359–385. <https://doi.org/10.33415/daad.1591315>
- Simmerlein, Jonas - Tretter, Max. “Robots in Religious Practices: A Review.” *Theology and Science* 22/2 (April 2, 2024), 255–273. <https://doi.org/10.1080/14746700.2024.2351639>
- Tandana, Ester Agustini. “Christian Ethics toward Artificial Intelligence and Its Impacts on Humanity.” *Evangelikal: Jurnal Teologi Injili Dan Pembinaan Warga Jemaat* 7/2 (July 4, 2023), 89–100. <https://doi.org/10.46445/ejti.v7i2.595>
- Trovato, Gabriele et al. “Religion and Robots: Towards the Synthesis of Two Extremes.” *International Journal of Social Robotics* 13/4 (2021), 539–556. <https://doi.org/10.1007/s12369-019-00553-8>
- Vudka, Amir. “The Golem in the Age of Artificial Intelligence.” *NEC-SUS European Journal of Media Studies* 9/1 (July 6, 2020), 101–123. <http://dx.doi.org/10.25969/mediarep/14326>

İleri Okuma Önerileri

- Robert M. Geraci, *Apocalyptic AI: Visions of Heaven in Robotics, Artificial Intelligence, and Virtual Reality* (Oxford, New York: Oxford University Press, 2012).
- W. A. Borody, “The Japanese Robotist Masahiro Mori’s Buddhist Inspired Concept of ‘The Uncanny Valley’ (Bukimi No Tani Genshō, 不気味の谷現象),” *Journal of Ethics and Emerging Technologies* 23/1 (December 1, 2013), 31–44.
- Takeshi Kimura, “Masahiro Mori’s Buddhist Philosophy of Robot,” *Paladyn, Journal of Behavioral Robotics* 9/1 (April 1, 2018), 72–81.
- Peter Holley, “Meet ‘Mindar,’ the Robotic Buddhist Priest,” *The Washington Post* (August 22, 2019).
- Gabriele Trovato et al., “Religion and Robots: Towards the Synthesis of Two Extremes,” *International Journal of Social Robotics* 13/4 (2021), 539–556.

Giulia De Togni, “Staging the Robot: Performing Techno-Politics of Innovation for Care Robotics in Japan,” *East Asian Science, Technology and Society: An International Journal* 18/2 (April 2, 2024), 196–213.

Hannah Gould & Keiko Nishimura, “The Buddha in AI/Robotics,” in *The Cambridge Companion to Religion and Artificial Intelligence*, ed. Beth Singler & Fraser Watts, *Cambridge Companions to Religion* (Cambridge: Cambridge University Press, 2024), 50–68.

yaratılışın temeli olan kozmik düzenin hassas dengesine işaret eder. Golem'in ortaya çıkışı, insan eliyle yaratılan varlıkların potansiyel olarak kontrolsüz güçlere dönüşebileceğini gösterir. Bu bağlamda, yapay zekâ insanın hem yaratıcı hem de tanrısal sorumlulukla sınandığı bir modern Golem olarak değerlendirilebilir. Neticede, duyarlı makinelerin üretilmesi, insanın etik çerçevede hareket etmemesi halinde teolojik riskler oluşturabilir.

Dolayısıyla, teknolojik ilerlemeyi etik sorumlulukla kuşatmak yalnızca bir seçenek değil, bir zorunluluk haline gelir. Bilgi ve güçle donanmış insan, sınırları gözeterek ve ilahi surette yaratılmış olmanın farkındalığıyla hareket ettiğinde gerçek anlamda yaratıcı olabilir. Yapay zekâ, bu çerçevede yalnızca bir araç değil, aynı zamanda *Tikkun Olam* yönünde bir fırsat olarak değerlendirilebildiği sürece faydalı olur. Teknoloji, kutsal sorumlulukla birleştiğinde insanı hem yaratıcı hem de koruyucu kılabilir. Bu yaklaşım, Golem paradoksunu modern bir etik ve eskatolojik bağlama taşıırken, insanın tanrısal eylemlerde sınırlarını anlaması için güçlü bir uyarı niteliğindedir.

Kaynakça

- Aiken, R. and R. Epstein. "Ethical Guidelines for AI in Education: Starting a Conversation." *International Journal of Artificial Intelligence in Education* 11 (2000): 163–76.
- Altıntaş, Mustafa Cabir. "Din Eğitiminde Yapay Zekâ Teknolojileri: Fırsatlar ve Etik Tartışmalar." *İslami İlimler Dergisi*, 2025.
- Arf, Cahit. "Makine Düşünebilir Mi ve Nasıl Düşünebilir?" *Atatürk Üniversitesi Üniversite Çalışmalarını Muhite Yayma ve Halk Eğitimi Yayınları Konferanslar Serisi* No: 1, 1959, Erzurum, 91-103.
- Barnea, Gad. "Imitatio Dei, Imitatio Darii: Authority, Assimilation and Afterlife of the Epilogue of Bisotün (DB 4:36–92)." *Religions* 16, no. 5 (2025): 597. <https://doi.org/10.3390/rel16050597>.
- Bobrow, A. "God and Robots: The Benefits of Artificial Intelligence in Religion." Medium, 2023. <https://medium.com/@ashersbobrow/god-and-robots-the-benefits-of-artificial-intelligence-in-religion-bb3d6b56160e>.

- Calvert, Isaac. "Holiness and Imitatio Dei: A Jewish Perspective on the Sanctity of Teaching and Learning." *Religions* 12 (2021): 43. <https://doi.org/10.3390/rel12010043>.
- Collins, Harry, and Trevor Pinch. *Dr. Golem: How to Think About Medicine*. Chicago: University of Chicago Press, 2005.
- Collins, Harry, and Trevor Pinch. *The Golem at Large: What You Should Know About Technology*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Collins, Harry, and Trevor Pinch. *The Golem: What You Should Know About Science*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
- Dölek, İlbey. "Yapay Zekâ Çalışmalarına Teo-Etik Bakış." 5th International Ethics Congress, December 16–18, 2024, Adana, Türkiye.
- Encyclopaedia Britannica Editors. "Halakhah." *Encyclopedia Britannica*, April 5, 2025. <https://www.britannica.com/topic/Halakhah>.
- Encyclopedia Judaica*. s.v. "Kabbalah." Vol. 7, col. 753. Jerusalem: Keter Publishing House, 1971.
- Frunză, Sandu. "The Golem and the Artificial Intelligence: A New Opening Towards Storytelling." *Journal for the Study of Religions and Ideologies* 22, no. 66 (Winter 2023): 66.
- Grimm, Jacob. *Deutsche Mythologie*. 1. Auflage. Göttingen: Dieterichsche Buchhandlung, 1835.
- İĞİAD. "Yapay Zekâ ve Ahlak." İĞİAD Bülten, 2024.
- Idel, Moshe. *Golem: Jewish Magical and Mystical Traditions on the Artificial Anthropoid*. Albany, NY: State University of New York Press, 1990.
- Harari, Yuval Noah. *Nekus: Taş Devri'nden Yapay Zekâya Bilgi Ağlarının Kısa Tarihi*, çev. Çiğdem Şentuğ, 1. basım, (İstanbul: Kolektif Kitap, Ekim 2024.)
- Özalp, Mürsel. "Yahudilik'te 'Tikkun Olam: Dünyayı Tamir Etme' Kavramı Üzerine Bir Araştırma." *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 23, no. 1 (Haziran 2019): 291–309.
- Rosenfeld, Beate. *Die Golemsage und ihre Verwertung in der deutschen Literatur*. Breslau, 1934.
- Rosenberg, Yudl. *The Golem and the Wondrous Deeds of the Maharal of Prague*. Translated by Curt Leviant. New Haven: Yale University Press, 2007.

- Schacter, Jacob J. "Tikkun Olam: Defining the Jewish Obligation." İçinde *Rav Chessed: Essays in Honor of Rabbi Dr. Haskel Lookstein*, ed. Rafael Medoff, vol. 2, 183–204. Jersey City, NJ: Ktav Publishing House, Inc., 2009.
- Scholem, Gershom. "Der Begriff der Kawwana in der alten Kabbala." *Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums* 78, no. 1/2 (1934): 492–511.
- Scholem, Gershom. *On the Kabbalah and Its Symbolism*. Çev. Ralph Manheim. New York: Schocken Books, 1965.
- Scholem, Gershom. *Major Trends in Jewish Mysticism*. New York: Schocken Books, 1961.
- Sherwin, Byron L. *Golems Among Us: How a Jewish Legend Can Help Us Navigate the Biotech Century*. Chicago: Ivan R. Dee, 2004.
- Tanrıku, Faik, and Abdülhalim İnam. "Yapay Zekâ ve Din Eğitimi: Küresel Uygulamalar, Etik Tartışmalar ve Teorik Yansımalar." *Mîzânî'l-Hak: İslami İlimler Dergisi* 20 (Haziran 2025): 127–162.
- Turing, A. M. "Computing Machinery and Intelligence." *Mind* 49 (1950): 433–60.
- Tunç, İsmet. "Antik Uygarlıklar ve Transhümanizm." In *Dinler ve Transhümanizm*, edited by Muhammet Yeşilyurt. Bursa: DTA Yayıncılık, 2025.
- Tunç, İsmet. "Ölümsüzlüğün Dinlerdeki Yansımaları ve Transhümanizm." İçinde *Din ve Transhümanizm*, ed. Talip Demir, 207–. Ankara: Eskiye Yayınları, 2021.
- Wiener, Norbert. *God and Golem, Inc.: A Comment on Certain Points Where Cybernetics Impinges on Religion*. Cambridge, MA: MIT Press, 1964.
- Worms. "Tradition and New Creation in the Ritual of the Kabbalists." İçinde *Golem: Jewish Magical and Mystical Traditions on the Artificial Anthropoid*, by Moshe Idel, xviii. Albany, NY: State University of New York Press, 1990.
- Yeşilkaya, N. "Yapay Zekâyâ Dair Etik Sorunlar." *Şarkiyat* 14, no. 3 (Ocak 2023): 948–63.

İleri Okuma Önerileri

- Moshe Idel, *Golem: Jewish Magical and Mystical Traditions on the Artificial Anthropoid* (1990).

Gershom Scholem, “Der Begriff der Kawwana in der alten Kabbala” (1934) ve *On the Kabbalah and Its Symbolism* (1965).

Harry Collins & Trevor Pinch, *The Golem: What You Should Know About Science* (1993), *The Golem at Large* (1998).

Byron L. Sherwin, *Golems Among Us: How a Jewish Legend Can Help Us Navigate the Biotech Century* (2004).

Yudl Rosenberg, *The Golem and the Wondrous Deeds of the Maharal of Prague* (2007).

Yuval Noah Harari, *Nexus: Taş Devri’nden Yapay Zekâya Bilgi Ağlarının Kısa Tarihi*.

Sonuç

Bu çalışmada, Hristiyanlığın YZ'ye yaklaşımının tek bir veçheye indirgenemeyeceği görülmüştür. Katolik, Ortodoks ve Protestan teolojiler arasında YZ'ye bakışlarda önemli farklılıklar bulunmaktadır. Tanrı'nın doğası, insanın Tanrı'yla ilişkisi, aklın ve mistik deneyimin dindeki yeri gibi konularda Doğu ve Batı gelenekleri tarihsel olarak farklı vurgular geliştirmiştir. Batı düşüncesinde genellikle rasyonel akıl yürütme ve Tanrı'yı kavramsal düzeyde anlama çabası öne çıkarken, Ortodoks teolojisinde Tanrı'nın akılla tam olarak kavranamayacağı, dolayısıyla apofatik teoloji çerçevesinde mistik deneyim ve aklı aşan sezginin önemi vurgulanır.

Bu nedenle bir gelenek için YZ, Tanrı'nın yaratıcı aklının bir yansıması olarak görülürken; bir diğeri için ilahî gizemin anlaşılma-
mazlığına bir meydan okuma ya da tehlikeli bir taklit olarak algılanabilir. Protestan anlayışın YZ ile ilişkilerinde ise kiliselerde robot vaizlerin kullanılması, bunların sonuçlarının tartışılması vb. açılardan daha pratik ve işlevsel bir yaklaşım göze çarpmaktadır. Bununla birlikte, her üç gelenek de Hristiyanlık-YZ ilişkisi bağlamında umutla endişe arasında bir gerilim yaşamaktadır. YZ'nin dinler ve mezhepler arası diyalog için yararlı bir araç olabileceği düşünölmekle birlikte, bunun farklılıkların tamamen ortadan kalkması ve "öteki"nin kendi içinde eriyip yok olması korkusunu da beraberinde getirdiği görölmektedir. Sonuç olarak, YZ dinler veya mezhepler arası anlayışı derinleştirme potansiyeli taşımakla birlikte, aynı zamanda mevcut teolojik farklılıkları keskinleştirme ve yanlış anlamalara yol açma riskini de barındırmaktadır.

Kaynakça

AI Conference: Orthodox Perspectives on Artificial Intelligence. *Orthodox Observer*, 2025. <https://orthodoxobserver.org/ai-conference-25-2/>

- ANTIQUA ET NOVA: Note on the Relationship Between Artificial Intelligence and Human Intelligence*. Vatican Dicastery for the Doctrine of the Faith, January 28, 2025. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_ddf_doc_20250128_antiqua-et-nova_en.html
- “Artificial Intelligence Adoption in the Physical Sciences, Natural Sciences, Life Sciences, Social Sciences and the Arts and Humanities: A Bibliometric Analysis of Research Publications from 1960–2021.” *arXiv*, 2023. <https://arxiv.org/abs/2306.09145>
- Bartholomeos. “Patriarch Bartholomew Warns against ‘Robotocracy.’” *AP News*, May 2025. <https://apnews.com/article/greece-automation-religion-robots-orthodoxy-2d5765621d591fa4e58ac8f60df1a3d4>
- Gallagher, Brandon. “Godmanhood vs. Mangodhood: Orthodox Theology and Transhumanism.” *Studies in Christian Ethics* 32, no. 2 (2019): 1–5.
- Geraci, Robert M. “Apocalyptic AI: Religion and the Promise of Artificial Intelligence.” *Journal of the American Academy of Religion* 76, no. 1 (2008): 138–166.
- Jacoba, Rico C. “Exploring the Role of Artificial Intelligence in Interreligious Discourse.” [Journal not specified], p. 377.
- Kurzweil, Ray. *The Age of Spiritual Machines*. [Wikipedia summary consulted, accessed 2025]. https://en.wikipedia.org/wiki/The_Age_of_Spiritual_Machines
- Labrecque, Cory Andrew. “To Tend or to Subdue? Technology, Artificial Intelligence, and the Catholic Ecotheological Tradition.” *Religions* 13 (2022): 608.
- Le Duc, Anthony. “Prophetic Dialogue as an Approach to the Church’s Engagement with Stakeholders of the Technological Future.” *SSRN* (2023). <https://ssrn.com/abstract=4461295>
- McKenzie, Gregory S. “Sons of Disobedience and Their Machines: How Sin and Anthropology Can Inform Evangelical Thought about AI.” *Eleutheria: John W. Rawlings School of Divinity Academic Journal* 5, no. 2 (2021): 133.
- Reed, Randall. “A.I. in Religion, A.I. for Religion, A.I. and Religion: Towards a Theory of Religious Studies and Artificial Intelligence.” *Religions* 12 (2021): 401.

- Schuurman, Derek. *Artificial Intelligence: Discerning a Christian Response*. University Faculty Publications and Creative Works, 2019.
- Simmerlein, Jonas. "Virtual Pastor: Virtualization, AI, and Pastoral Care." *Studies in World Christianity* (2021). <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14746700.2021.2012915>
- "Yapay Zekâda Küresel Gelişmeler ve Trendler: Türkiye'nin Yeri Nedir?" *Kriter Dergi*. <https://kriterdergi.com/dosya-teknoloji/yapay-zekâda-kuresel-gelismeler-ve-trendler-turkiyenin-yeri-nedir>
- Xu, Ximian. *The Digitalised Image of God: Artificial Intelligence, Liturgy and Ethics*. New York: Routledge, 2025.

İleri Okuma Önerileri

- Dimara, V., D. Chatzivasileiou, A. Psomiadi, T. W. Efthymiou-Eggleton, W. L. Kassas, and H. Gancas. "Artificial Intelligence and Theology: Can Different Doctrines Have Different Outcomes?" *Journal of Politics and Ethics in New Technologies and AI* 3, no. 1 (2024).
- Driscoll, Stephen. *Made in Our Image: God, Artificial Intelligence, and You*. Sydney: Matthias Media, 2023.
- Goeman, Peter. *Artificial Intelligence and the Christian: Understanding AI's Promises and Pitfalls*. Raleigh, NC: Sojourner Press, 2024.
- Thacker, Jason. *The Age of AI: Artificial Intelligence and the Future of Humanity*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 2020.
- Korpi, Todd. *AI Goes to Church: Pastoral Wisdom for Artificial Intelligence*. Colorado Springs, CO: NavPress, 2024.
- Scott, Dan. *Faith in the Age of AI: Christianity through the Looking Glass of Artificial Intelligence*. Eugene, OR: Cascade Books, 2023.
- Singler, Beth. *Religion and Artificial Intelligence: An Introduction*. London: Routledge, 2024.
- Wyatt, John, and Stephen N. Williams, eds. *The Robot Will See You Now: Artificial Intelligence and the Christian Faith*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2021.

sanın iradesi ve bilinci her zaman merkezi bir konumda olmuştur ve teknolojik araçlar ne kadar gelişirse gelişsin, etik sorumluluğun temel belirleyicisi olarak kalmıştır. YZ'nin finans, sağlık, eğitim ve güvenlik gibi alanlardaki uygulamaları, toplumsal faydayı artırma potansiyeli taşıırken, aynı zamanda adalet, mahremiyet ve hesap verebilirlik gibi değerlerle sınanması açısından etik tartışmalara neden olmaktadır. İslam dini açısından YZ'nin yanlış kullanılması neticesinde muhtemel riskleri; insan merkezli etik ihlaller, adalet ve eşitlik sorunları, mahremiyet gizliliğinin kaybolması, toplumsal ve kültürel çöküş, veri güvenliği, doğal dengenin bozulması ve özellikle dini alanda hatalı fetvaların verilmesi gibi problemleri sıralamak mümkündür. Bu nedenle, İslam düşüncesine göre YZ'nin tasarımında ve kullanımında insan merkezli bir yaklaşımın benimsenmesi, teknolojinin toplumsal ve bireysel etkilerini olumlu yönde etkilemesi bakımından oldukça önemlidir. İslami etik perspektifi, YZ'nin uygulanabilirliğini değerlendirirken adalet, toplumsal yarar ve zararın önlenmesi ilkelerine odaklanır. Bu yaklaşım, teknolojik gelişmelerin sadece pratik fayda sağlamakla kalmayıp, insan onuru ve toplumsal refah açısından da sorumlu şekilde kullanılmasını güvence altına alır. Gelecekte, İslami toplumların YZ'yi benimserken oluşturacağı düzenleyici çerçeveler, etik rehberler ve eğitim programları, teknolojinin güvenli, adil ve sürdürülebilir kullanımını destekleyecektir. İnsan-merkezli yaklaşım ve değer odaklı etik, YZ'nin İslam dünyasında hem fırsatları maksimize etmesini hem de potansiyel riskleri minimize etmesini sağlayacak en güçlü araç olacaktır.

Kaynakça

Alamsyah, Mulki Firdaus, Yayuli and Ahmad Remanda. "Ethics of the Use of Artificial Intelligence (AI) in the Paradigm of Islamic Law." Solo International Collaboration and Publication of Social Sciences and Humanities 2025.

- el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl. *el-Câmi‘u’s-Sahîh*. Kitâbü Bed’ü'l-Vahy, Hadis No: 1, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Al Kubaisi, Abdel Aziz Shaker Hamdan. “Ethics of Artificial Intelligence: A Purposeful and Foundational Study in Light of the Sunnah of Prophet Muhammad.” *Religions* 15, no. 11 (2024): 1300–1320. <https://doi.org/10.3390/rel15111300>
- Elmahjub, Ezieddin “Artificial Intelligence (AI) in Islamic Ethics: Towards Pluralist Ethical Benchmarking for AI.” *Philosophy and Technology* 36, no. 4 (2023): 1–24. <https://doi.org/10.1007/s13347-023-00668-x>
- Ghaly, Mohammed. “What Makes Work ‘Good’ in the Age of Artificial Intelligence (AI)? Islamic Perspectives on AI-Mediated Work Ethics.” *The Journal of Ethics* 28 (2024): 429–453.
- Hernawati, Sari, Hafizh, M. & Muhammad Nur Faizi Arya. “Adjusting the Ideal Islamic Religious Education Curriculum to the Development of AI-Based Technology (Artificial Intelligence)”. *Jurnal Pemikiran Dan Pendidikan Islam*, 13(01), 137–152, <https://doi.org/10.22219/progresiva.v13i01.32931>
- Lee, Kai-Fu. *AI Superpowers: China, Silicon Valley, and the New World Order*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2018.
- Mohadi, M. and Y. Tarshany. “Maqasid Al-Shari’ah and the Ethics of Artificial Intelligence.” *Journal of Contemporary Maqasid Studies* 2, no. 2 (2023): 79–102. <https://doi.org/10.52100/jcms.v2i2.107>
- Nor Jamal, M. H. & Zakaria, M. Z. (2023). Shariah guideline on artificial intelligence (ai) in fatwa issuance. *SALAM Digest*, 1(1), 006. <https://salam.usim.edu.my/index.php/salamdigest/article/view/116>
- Raquib, A. et al. “Islamic Virtue-Based Ethics for Artificial Intelligence.” *Discover Artificial Intelligence* 2, no. 1 (2022). <https://doi.org/10.1007/s44163-022-00028-2>
- Russell, Stuart, and Peter Norvig. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. 4th ed. Harlow: Pearson, 2021.
- Siddique, B. “Artificial Intelligence, Bioethics, and Islamic Perspectives.” *Journal of Applied Linguistics and Technology* (2025). <https://jalt.com.pk/index.php/jalt/article/view/1034>

- Usmonov, Mirismoil. "From Human Scholars to AI Fatwas: Media, Ethics, and the Limits of AI in Islamic Religious Communication". *Al-i'lam - Journal of Contemporary Islamic Communication and Media* 5 (1). 2025. <https://doi.org/10.33102/jcicom.vol5no1.125>.
- Rashed, Roshdi. *Al-Khwarizmi: The Beginnings of Algebra*. London: Saqi Books, 2009.
- Rosheim, Mark. *Robot Evolution: The Development of Anthrobotics*. New York: Wiley, 1994.
- Rifah, Rifah. Jailani, Mohammad. Huda, Miftachul. "Artificial Intelligence (AI): An Opportunity and Challenge for Achieving Success in Islamic Education in the Era of Digital Transformation", Vol. 36, No. 2, 2024 *International Journal of Islamic Studies*, 200-215.

Raporlar / Online Haber ve Kaynaklar

- Daily Sabah. "Saudi Arabia Introduces AI-Based Fatwa Robot." 2024. <https://www.dailysabah.com/life/saudi-arabia-unveils-ai-fatwa-robot-new-pilgrim-flow-technology/news?utm>
- Diyanet işleri başkanlığı, yapay zekâ çağına hazırlanıyor <https://www.techinside.com/diyanet-isleri-baskanligi-yapay-zekâ-cagina-hazirlaniyor/>
- Diyanet'ten yapay zekâ tabanlı KuranGPT'ye eleştiri: Kur'an-ı Kerim İslam'ın tek kaynağı değildir <https://www.dokuz8haber.net/diyanetten-yapay-zekâ-tabanlı-kurangptye-elestiri-kuran-i-kerim-islam-tek-kaynagi-degildir>
- How AI-driven robotics is transforming healthcare in Saudi Arabia. <https://www.arabnews.com/node/2575697/saudi-arabia>
- Robots assist the faithful: How Saudi harnesses the power of AI in Mecca. <https://www.trtworld.com/article/12865613?utm>
- UAE Council for Fatwa Reports on Artificial Intelligence Applications. Abu Dhabi: UAE Fatwa Council, 2023.
- UAE Explains How It Plans To Use AI In Issuing Fatwas To Uphold Islamic Values And Prevent Misuse. <https://timesofindia.indiatimes.com/world/middle-east/uae-explains-how-it-plans-to-use-ai-in-issuing-fatwas-to-uphold-islamic-values-and-prevent-misuse/articleshow/123299088.cms?utm>
- Barkati, N. Ntefeh, N., Okasha, A., et al. "Robotic Assisted Surgery in

- the United Arab Emirates: Healthcare Experts' Perceptions.” *Journal of Robotic Surgery* 17, no. 6 (2023): 2799–2806. <https://doi.org/10.1007/s11701-023-01716-6>
- Kurbalija, Jovan. Early origins of AI in Islamic and Arab thinking traditions, <https://www.diplomacy.edu/blog/ai-in-islamic-and-arab-thinking-traditions/>
- Tampubolon, Manotar. Nadeak, Bernadetha. “Artificial Intelligence and Understanding of Religion: A Moral Perspective”, Volume 11, Issue 8 August, 2024 Pages: 903-914. <https://ijmmu.com/index.php/ijmmu/article/view/6104/4974>

İleri Okuma Önerileri

- Al Kubaisi, Abdel Aziz Shaker Hamdan. “Ethics of Artificial Intelligence: A Purposeful and Foundational Study in Light of the Sunnah of Prophet Muhammad.” *Religions* 15, no. 11 (2024): 1300–1320. <https://doi.org/10.3390/rel15111300>
- Ghaly, Mohammed. “What Makes Work ‘Good’ in the Age of Artificial Intelligence (AI)? Islamic Perspectives on AI-Mediated Work Ethics.” *The Journal of Ethics* 28 (2024): 429–453
- Elmahjub, E. “Artificial Intelligence (AI) in Islamic Ethics: Towards Pluralist Ethical Benchmarking for AI.” *Philosophy and Technology* 36, no. 4 (2023): 1–24
- Siddique, B. “Artificial Intelligence, Bioethics, and Islamic Perspectives.” *Journal of Applied Linguistics and Technology* (2025), <https://jalt.com.pk/index.php/jalt/article/view/1034>

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1771

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 361

Kitap Adı : Mahrem ve Kamusal Arasında

Alt Başlık : Başörtülü Kadınların Serbest Zaman Deneyimleri

Book Title : Between the Private and the Public

Subtitle : Leisure Time Experiences of Headscarved Women

ISBN : 978-625-5536-74-7

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536747

Yazar | Author: Zülal Asanatuci | orcid.org/0000-0002-8721-9579

Kurum | Institution: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

ROR ID: ror.org/041jyzp61

Editor | Editor: Nuran Kızmaz Öztürk | orcid.org/0000-0003-3913-8501

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 304 (xxiv + 280)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM2 - Din ve siyaset | Religion & politics

BISAC: REL062000 - Din / İslam / Sosyal Konular | Religion / İslam / Social Science

THEMA: JBSF2 - Dinî grupların sosyolojisi | Sociology of religious groups

LC Classification: HQ1178 - Kadınlar, Din, Toplum | Women – Religion – Social aspects

DEWEY: 305.48 - Kadınlar Sosyolojisi | Women sociology

WoS Category: Kadın Çalışmaları | Women's Studies

WoS Citation Topics Meso: 5.4 - Sosyal Normlar ve Toplumsal Cinsiyet | Social Norms and Gender

WoS Citation Topics Micro: 5.4.12 - Din, Toplumsal Cinsiyet ve Toplum | Religion, Gender, and Society

Scopus Subject Areas: 3300 - Sosyoloji ve Siyaset Bilimi | Sociology and Political Science

Atıf Bilgisi | Cite as: Asanatuci, Zülal. *Mahrem ve Kamusal Arasında: Başörtülü Kadınların Serbest Zaman Deneyimleri*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Abalı, N. (2009), *Geleneksellik ve Modernizm Açısından Kılık Kıyafet*, İstanbul: İlke Yayıncılık.
- Akboğa, S. (2020), “Türkiye Siyasi ve Toplumsal Hayatında Başörtüsünün Değişen Anlamları”, *Liberal Düşünce Dergisi*, 25 (98), 83-101.
- Akçaoğlu, A. (2019), *Zarif ve Dinen Makbul: Muhafazakâr Üst-Orta Sınıf Habitusu*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akdoğan, Y. (2004), *Ak Parti ve Muhafazakâr Demokrasi*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Akgül, M. (2012) “Modernlik-Modernleşme, Postmodernlik, Sekülerleşme ve Din”, *Din Sosyolojisi El Kitabı*, N. Akyüz ve İ. Çapcıoğlu (Ed.), Ankara.
- Akıncı, M. (2012), *Türk Muhafazakârlığı: Çok Partili Siyasal Hayattan 12 Eylül’e*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Akkır, R. (2015), *Türkiye’de Muhafazakârlık*, İstanbul: Kutup Yıldızı Yayınları.
- Akşit B., Şentürk R., Küçükural, Ö., Cengiz, K. (2012), *Türkiye’de Dindarlık: Sosyal Gerilimler Ekseninde İnanç ve Yaşam Biçimleri*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aktaş, C. (2007), *Bir Hayat Tarzı Eleştirisi: İslamcılık*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Aktaş, C. (2018), *Türbanın Yeniden İcadı: Ayrımcı Bir Kamusal Tasarım*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aktay, Y. (2013), “İslamcılıktaki Muhafazakar Bakiye”, Bora, T., Gültekinçil, M. (Ed.), *Muhafazakarlık*, İstanbul: İletişim Yayınları, 346-360.
- Akyüz, N., Gürsoy, Ş. (2008), “Modernleşme Sekülerleşme İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *Sekülerleşme ve Dini Canlanma Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 22-23 Ekim 2008, Ankara, 79-89.
- Akyüz, N., Çapcıoğlu İ. (2010), *Ana Başlıklarıyla Din Sosyolojisi*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Albayrak, M. (2008), *Başörtüsünün 40 Yıllık Serüveni*, Samsun: Erol Ofset.

- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. (2002), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitapevi.
- Aron, R. (2004), *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*, (Çev. K. Alemdar), Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Arslantürk, Z. (1999), *Araştırma Metot ve Teknikleri*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Arslantürk, Z., Amman T. (2000), *Sosyoloji: Kavramlar, Kurumlar, Süreçler, Teoriler*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Arslantürk, Z., Arslantürk, E.H. (2010), *Uygulamalı Sosyal Araştırma*, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Arslantürk, Z., Amman, T. (Ed.), 2012, *Sosyoloji*, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Asanatuci, Z., Aydınalp, H. (2022), “Başörtülü Kadınlarda Serbest Zaman Eğilimi Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 16 (32), 1-19.
- Atay, T. (2009), *Din Hayattan Çıkar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atay, T. (2013), “Gelenekçilikle Karşı-Gelenekçiliğin Getgitinde Türk Gelenek-çi Muhafazakarlığı”, Bora, T., Gültekingil, M. (Ed.), *Muhafazakarlık*, İstanbul: İletişim Yayınları, 154-178.
- Avcı, Ö. (2018), *İstanbul’da Dindar Üniversite Gençliği: İki Dünya Arasında*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aydınalp, H. (2018), “Özerk Dünyevileşmeler” Ekseninde Din ve Dünyevileşme: Kuzey Kıbrıs Örneği, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Aydınalp, H. (2019), “Yerel Bir Dünyevileşme Kavramı: Özerk Dünyevileşmeler”, Kirman M. A. ve Ertit V. (Ed.), *Sekülerleşme Tartışmaları*, Ankara: Kadim Yayınları, 153-195.
- Balcı, A. (2021), *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: Pegem Akademi.
- Bali, R. (2002), *Tarz-ı Hayat’tan Life Style’a Yeni Seçkinler, Yeni Mekânlar, Yeni Yaşamlar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Barbarosoğlu, F. (2012), *İmaj ve Takva*, İstanbul: Profil Yayınları.
- Barbarosoğlu, F. (2013), *Şov ve Mahrem*, İstanbul: Profil Yayınları.
- Barbarosoğlu, F. (2019), *Modernleşme Sürecinde Moda ve Zihniyet*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Batuman, B. (2019), *Milletin Mimarisi: Yeni İslamcı Ulus İnşasının Kent ve Mekan Siyaseti*, İstanbul: Metis Yayınları.

- Baudrillard, J. (2008), *Tüketim Toplumu*, (Çev. H. Deliceçaylı ve F. Keskin), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bauman, Z. (1996), *Yasa Koyucular ve Yorumcular*, (Çev. K. Atay), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (1999), *Sosyolojik Düşünmek*, (Çev. A. Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2001), *Parçalanmış Hayat*, (Çev. İ. Türkmen), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Belge, M. (2013), "Muhafazakarlık Üzerine", Bora T., Gültekingil M. (Ed.), *Muhafazakarlık*, İstanbul: İletişim Yayınları, 92-100.
- Bell, D. (1999) *The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*, New York: Basic Books.
- Beneton, P. (2011), *Muhafazakârlık*, (Çev. C. Akalın), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Berger, P. L. (1993), *Dinin Sosyal Gerçekliği*, Ali Coşkun (Çev.), İstanbul: İnsan Yayınları.
- Berger, P. L. (2011), *Kutsal Şemsiye: Dinin Sosyolojik Teorisinin Ana Unsurları*, (Çev. A. Coşkun), İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Bora, A., Çalışkan, K. (2007-2008), "What is Under a Headscarf? Neo-Islamist vs. Kemalist Conservatism in Turkey", *The Arab Studies Journal*, 15/16 (2/1), 140-155, <https://www.jstor.org/stable/27934031>
- Bora, T., Gültekingil M. (Ed.), 2013, *Muhafazakârlık*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (2017), *Türk Sağının Üç Hali*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P. (1977), *Outline of a Theory of Practice*, (Çev. R. Nice), Cambridge: Cambridge University of Press.
- Bozkurt, N. (2007), *Hadislerde Sosyal Hayat*, İstanbul: Ensar Yayınları.
- Bruce, S. (2002), *God is Dead: Secularization in the West*, New Jersey: Blackwell.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2021), *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Casanova, J. (1994), *Public Religions in the Modern World*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Cengiz, S., Gör, Y. (2016), "Kurumsal Yönetim Uygulamaları ve Denetim Kalitesi Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksinde Bir Araştırma", *Mali Çözüm Dergisi*, 136: 59-82.

- Chaney, D. (1999), *Yaşam Tarzları*, (Çev. İ. Kutluk), Ankara: Dost Yayınevi.
- Coşkun, A. (2005), *Din, Toplum ve Kültür*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Coşkun, A. (2005), *Sosyal Değişme ve Dini Normlar*, İstanbul: Dem Yayınları.
- Coşkun, İ., Soleimanieh, M. (2014), “Kadın ve Başörtüsünün Sosyopolitiği: İran ve Türkiye Örnekleri”, *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, (Çev. H. H. Şenay), 11 (41-42), 113-140.
- Çaha, Ö. (2001), *Dört Akım Siyaset*, İstanbul: Zamankitap Yayınları.
- Çakır, S. (1994), *Osmanlı Kadın Hareketi*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Çakıral, M. (2017), *Muhafazakârlık Kavramının Türk Kamuoyundaki Algısı: Numan Kurtulmuş Örneği*, İstanbul: Opsiyon Kitap.
- Çapcıoğlu, İ. (2011), *Modernleşen Türkiye’de Din ve Toplum*, Ankara: Otto Yayınları.
- Çarkoğlu, A., Toprak B. (2000), *Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset*, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Çarkoğlu, A., Toprak B. (2006), *Değişen Türkiye’de Din, Toplum ve Siyaset*, İstanbul: TESEV Yayınları.
- Çelik, C. (2010), *Sosyal Zaman ve Din: Sosyal Zaman Anlayışları ile Dindarlık İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Çelik, C. (2013), *Geleneksel Şehir Dindarlığından Modern Kent Dindarlığına*, İstanbul: Hikmetevi Yayınları.
- Çelik, E. (2018) “Modern Toplumda Serbest Zamanın İşlevi ve Planlanması”, *Akademik Hassasiyetler*, 5 (9), 77-92.
- Çınar, A. (2005), *Modernity, Islam and Secularism in Turkey: Bodies, Places and Time*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Çiğdem, A. (1997), “Muhafazakârlık Üzerine”, *Toplum ve Bilim*, (74).
- Çiğdem, A. (2013), “Sunuş”, Bora, T., Gültekingil, M. (Ed.), *Muhafazakârlık*, İstanbul: İletişim Yayınları, 13-19.
- Dan, C., Wei, X., Wu, D., Cui, N., Nijkamp, P. (2019) “Leisure Time and Labor Productivity: A New Economic View Rooted From Sociological Perspective”, *Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal*, 13 (36), 1-24.
- Darende, Ö. F. (2019), “Sekülerleşme Teorisine Metaforik Yaklaşımlar”, Kirman, M. A., Ertit V. (Ed.), *Sekülerleşme Tartışmaları*, Ankara: Kadim Yayınları, 49-70.

- Davie, G. (17-19 Kasım 2000), “Din ve Modernite: Batılı Bir Bakış”, *Modernleşme, İslam Dünyası ve Türkiye*, İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM).
- Davison, A. (2012), *Türkiye’de Sekülerizm ve Modernlik*, (Çev. Tuncay Birkan), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Demirel, Z. E., Kunt, A. (2005), “Corps et paroles morceles dans la con-texture du recit: Mythes modernes”, *Parçalanmalar Çağında Yeni Toplumsallıklar Uluslararası Kolokyumu*, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi.
- Demirezen, İ. (2016), “Türkiye’de Muhafazakâr Kesimin Değişen Hayat Tarzı”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 9 (2), 547-559.
- Deniz, A. Ç. (Ed.), (2016), *Öteki Muhafazakârlık*, Ankara: Phoenix Yayınları.
- Duman, M.Z. (2017), “Robert Nisbet’in “Muhafazakârlık: Düş ve Gerçek” Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (49), 295-301, doi:10.17719/jisr.2017.1581
- Duman, M.Z. (2020), “Liberalizm ve Sosyalizmde Birey(ciliğ)in Ontolojik Çıkmazı”, *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (6), 1-19, DOI: 10.48131/jscs.811282
- Durkheim, E. (2006), *Toplumsal İşbölümü*, (Çev. Ö. Ozankaya), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Durkheim, E. (2011), *Dini Hayatın İlkel Biçimleri*, (Çev. F. Aydın), Ankara: Eskiyei Yayınları.
- Ekinci, Y. (2016), “Yeni-Muhafazakarlığa Karşı Devrimci Muhafazakarlık”, Deniz A. Ç. (Ed.), *Öteki Muhafazakarlık*, Ankara: Phoenix Yayınları, 157-204.
- Elhan, N. (2016), “İran Devrimi’nin Türkiye’de Yansımaları: “İrancılık” ve “İrancı” İslamcılık”, *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 3 (2), 28-57.
- Erkan, E. (2018), *Gençlerde Tüketim ve Din*, İstanbul: Hiper Yayın.
- Ertit, V. (2019), *Sekülerleşme Teorisi*, Ankara: Liberte Yayınları.
- Featherstone, M. (2013), *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*, (Çev. M. Küçük), İstanbul Ayrıntı Yayınları.
- Fornell, C., Larcker, D. F. (1981), “Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error”, *Journal of Marketing Research*, 18 (1), 39-50.

- Fromm, E. (1990), *Sağlıklı Toplum*, (Çev. Y. Salman ve Z. Tanrısever, İstanbul: Payel Yayınları.
- Furseth, I., Repstad, P. (2006), *An Introduction to the Sociology of Religion*, England: Ashgate Publishing Limited.
- Genç, Ö., İlhan, E. (2012), *Başörtüsü Yasağına İlişkin Değerlendirme ve Öneriler*, İstanbul: Tesev Yayınları.
- Gençkal Eroler, E. (2019), *Dindar Nesil Yetiştirmek: Türkiye'nin Eğitim Politikalarında Ulus ve Vatandaş İnşası (2002-2016)*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gezer, Y. (2013), *Kadın, Din ve Modernizm: İslamcı Kadınların Sivil Örgütlenme Pratikleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Giddens, A. (1996), *Beyond Left and Right: The Future of Radical Politics*, Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. (2000), *Sosyoloji*, (Çev. H. Özel ve C. Güzel), Ankara: Ayraç Yayınları.
- Gökmen, Ö. (2013), "Tek Parti Dönemi Cumhuriyet Halk Partisi'nde Muhafazakar Yönelimler", Bora, T., Gültekinil, M. (Ed.), *Muhafazakarlık*, İstanbul: İletişim Yayınları, 132-153.
- Göle, N. (1999), "Batı Dışı Modernlik: Kavram Üzerine", *Toplum ve Bilim*, (80), 128-143.
- Göle, N. (2000), *İslam'ın Yeni Kamusal Yüzleri*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Göle, N. (2010a), *Modern Mahrem*, İstanbul: Metis Kitap.
- Göle, N. (2010b), *İç İçte Girişler: İslam ve Avrupa*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Göle, N. (2011), *Melez Desenler: İslam ve Modernlik Üzerine*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Göle, N. (2012), *Seküler ve Dinsel: Aşınan Sınırlar*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Hacıoğlu, S. (2017), *Sekülerlik ve Muhafazakâr Kadın*, Ankara: Araştırma Yayınları.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., Black, W. C. (1998), *Multivariate Data Analysis*, New Jersey: Prentice Hall.
- Haralambos, M., Holborn, M. (2000), *Sociology: Themes and Perspectives*, London: Collins Publishers.

- Henseler, J., Ringle, C. M., Sarstedt M. (2015), “A New Criterion for Assessing Discriminant Validity in Variance-Based Structural Equation Modeling”, *Journal of the Academy of Marketing Science*, (43), 115-135.
- Hervieu-Leger, D. (2000), *Religion as a Chain of Memory*, Oxford: Polity Press Mills.
- Heywood, A. (2007), *Siyasi İdeolojiler*, (Çev. A. K. Bayram vd.), Ankara: Adres Yayınları.
- Holmes-Smith, P. (2000), *Introduction to Structural Equation Modelling*, ACSPRI.
- Horkheimer, M. (1990), *Akıl Tutulması*, (Çev. O. Koçak), İstanbul: Metis Yayınları.
- Horkheimer, M., Adorno, T. W. (1996), *Aydınlanmanın Diyalektiği*, (Çev. O. Koçak), İstanbul: Kalcı Yayınları.
- Horkheimer, M., Adorno, T. W. (2014), *Aydınlanmanın Diyalektiği*, (Çev. N. Ülner ve E. Öztarhan Karadoğan), İstanbul: Kalcı Yayıncılık.
- Illich, I. (2011), *Tüketim Köleliği*, (Çev. M. Karaşahan), İstanbul: Pınar Yayınları.
- İnce, A. (2018), *Din Eğitimli Bireylerde Dindarlık-Tüketim İlişkisi*, Ankara: İlahiyat Yayınları.
- İslam İlmihali: İslam ve Toplum (2010), II. Cilt, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Jenks, C. (2012), *Temel Sosyolojik Dikotomiler*, (Çev. İ. Çapcıoğlu), Ankara: Birleşik Yayınları.
- Kagarlitski, B. (2006), *Orta Sınıfın İsyanı*, (Çev. B. Akkıyal), Ankara: Phoenix Yayınları.
- Kılıç, S. (2016), “Cronbach’ın Alfa Güvenirlik Katsayısı”, *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48.
- Kır, Z. (2014), *Türkiye’de Değişen Muhafazakârlık: Acıbadem Örneği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kırlı, Ö. (2016), “Kadim’in Restitüsyonu ve Kutsal’ın Restorasyonu”, Deniz, A. Ç. (Ed.), *Öteki Muhafazakarlık*, Ankara: Phoenix Yayınları, 17-54.
- Kirk, R. (2001), *The Conservative Mind: From Burke to Eliot*, Regnery Publishing.

- Kirman, M. A., Ertit, V. (Ed.), (2019), *Sekülerleşme Tartışmaları*, Ankara: Kadim Yayınları.
- Kirman, M. A. (2005), *Din ve Sekülerleşme: Üniversite Gençliği Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Köse, A. (Ed.), (2002), *Sekülerizm Sorgulanıyor*, İstanbul: Ufuk Yayınları.
- Köse, A. (2006), *Laik Ama Kutsal*, İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- Kirman, M. A. (2010), *Yeni Dini Hareketler Sosyolojisi*, Ankara: Birleşik Yayınları.
- Köse, A. (2011), *Enteller Aleykiümselam Der Mi?*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Köse, A. (2014), *21. Yüzyılda Dinin Geleceği: Kutsalın Dönüşü*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kuzu, A., Özveren, H. (2011), “Tüketilen Tüketici”, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 13 (1), 61-72.
- Luckmann, T. (2003), *Görünmeyen Din: Modern Toplumda Din Sorunu*, (Çev. A. Coşkun, F. Aydın), İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Lüküslü, D. (2009), *Türkiye’de “Gençlik Miti”: 1980 Sonrası Türkiye Gençliği*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lüküslü D., Uzun, B., Taşkın Y. (2019), *Gençler Konuşuyor: Gençlerin Gözünden Dindar-Seküler Eksenli Kutuplaşma*, İstanbul: TÜSES.
- Macit, M. H. (2011), “Siyasi İdeoloji ve Gelenek Olarak Muhafazakârlık”, *Demokrasi Platformu Dergisi*, 7 (25), 1-13.
- Marshall, G. (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev. O. Akınhay, D. Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Meriç, N. (2004), *Gündelik Hayat ve Fetvalar*, İstanbul: Pınar Yayınları.
- Mert, N. (2013), “Muhafazakarlık ve Laiklik”, Bora T., Gültekingil, M. (Ed.), *Muhafazakarlık*, İstanbul: İletişim Yayınları, 314-345.
- Mollaer, F. (2012), *Çağdaş Üç Tarz-ı Siyaset Üzerine Eleştiri Yazıları: Tekno-Muhafazakarlık, Kemalizm ve Liberal Sol’un Eleştirisi*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Mollaer, F. (2012), “Klasik Muhafazakarlıktan Tekno Muhafazakarlığa”, *Doğu Batı Dergisi*, (58).
- Nisbet, R. (2002), “Muhafazakarlık”, Bottomore, T., Nisbet, R. (Ed.), *Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi*, (Çev. E. Mutlu), İstanbul: Ayraç Yayınları.
- Oakeshott, M. (2004), “Muhafazakar Olmak Üzerine”, *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, (Çev. İ. Seyrek), 1 (1), 55-78.

- Okumuş, E. (2010), *Toplumsal Değişme ve Din*, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Okumuş, E. (2013), “Odunpazarı Evleri’nde Ramazan Gecelerinde Boş Zaman Mekânları”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (14: Özel Sayı), 103-140.
- Özboilat, A. (2015), *Kapitalizme Eklemlenme: Dindar Orta Sınıfta Tüketim Kültürü*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Özbudun, E., Keyman F. (2003), “Türkiye’de Kültürel Küreselleşme: Aktörler, Söylemler, Stratejiler”, Berger, P. L., Huntington, S. (Ed.), *Bir Küre Binbir Küreselleşme, Çağdaş Dünyada Kültürel Çeşitlilik*, (Çev. A. Ortaç), İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Özdalga, E. (2015), *İslamcılığın Türkiye Seyri: Sosyolojik Bir Perspektif*, (Çev. G. Türkoğlu), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özet, İ. (2019), *Fatih-Bağcıbaşı: Muhafazakâr Mahallede İktidar ve Dönüşen Habitus*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özipek, B. B. (2011), *Muhafazakârlık*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Özipek, B. B. (2017), *Muhafazakarlık Nedir?*, İstanbul: Liberte Yayınları.
- Pişkin, M. (2016), “Tüketim Toplumu’nda Din ve Dini Değerler: Lüks Hac ve Umre Örnek Olayı”, *İnsan ve Toplum*, 6 (2), 131-154.
- Saktanber, A., Çorbacıoğlu, G. (2008), “Veiling and Headscarf Skepticism in Turkey”, *Social Politics: International Studies in Gender, State and Society*, (15), 514-538.
- Sancar, S. (2012), *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sarıbay, A. Y., Kalaycıoğlu, E. (Ed.), (2000), *Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme*, İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Sezer Arıç, A. (2006). “Türklerde Kıyafetin Kısa Tarihi”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 22(64-65-66), 141-160.
- Simmel, G., *Bireysellik ve Kültür*, (Çev. T. Birkan), İstanbul: Metis Yayınları.
- Simmel, G. (2013), “Moda Felsefesi”, *Modern Kültürde Çatışma*, Artun, A. (Ed.), İstanbul: İletişim Yayınları, 101-132.
- Subaşı, N. (2004), *Gündelik Hayat ve Dinsellik*, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Subhash, S. (1996), *Applied Multivariate Technique*, New York: John Wiley & sons Inc.
- Sungur, E. (2016), *Postmodern Tüketim Anlayışında Dindar Yaşam Biçimleri*, Ankara: Araştırma Yayınları

- Sungur, O. (2010), “Korelasyon Analizi”, Ş. Kalaycı (Ed.), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, (8. Baskı), Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 116-125.
- Suveren, Y. (2016), “Türkiye’de Muhafazakârlık Olgusunun Siyasal Algılanışı Üzerine: Bir Alan Çalışmasının Bulguları”, *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, 2 (1), 107-137.
- Şan, M. K., Hira, İ. (2004), “Modernlik ve Postmodernlik Bağlamında Tüketim Toplumu Kuramları”, *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 1-19.
- Şentürk, H. (2011), *İslamcılık: Türkiye’de İslami Oluşumlar ve Siyaset*, İstanbul: Çıra Yayınları.
- Şeyhanlıoğlu, H. (2014), “Siyasal Muhafazakârlığın Temel İlkeleri”, *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 10 (40), 79-106.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2007), *Using Multivariate Statistics (5th ed.)*, New York: Allyn and Bacon.
- Tekin, Ü. (2004), *AK Parti’nin Muhafazakâr Demokrat Kimliği*, Ankara: Orient Yayınları.
- Tezbaşaran, A. (2008), *Likert Tipi Ölçek Hazırlama Kılavuzu*, https://www.academia.edu/1288035/Likert_Tipi_Ölçek_Hazırlama_Kılavuzu.
- Tezcan, M. (1977), *Boş Zamanlar Sosyolojisi*, Ankara: Doğan Yayınevi.
- Tezcan, M. (1994), *Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi*, Ankara.
- Tezel, Y. S. (2013), “Tanzimat Sonrası İmparatorluk ve Cumhuriyet Türkiye’sinde Muhafazakarlık Sorunsalı: Devamlılıklar, Değişmeler ve Kırılmalar”, Bora, T., Gültekingil, M. (Ed.), *Muhafazakarlık*, İstanbul: İletişim Yayınları, 21-39.
- Toprak, B. (2012), *Türkiye’de Farklı Olmak: Din ve Muhafazakârlık Ekseninde Ötekileştirilenler*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Touraine, A. (2000), *Modernliğin Eleştirisi*, (Çev. H. Tufan), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tunaya, T. Z. (1995), *Türkiye’de Siyasi Partiler: 1859-1952*, İstanbul: Arba Yayınları.
- Türköne, M. (1998) “Cumhuriyet’in Kamusal Alanı”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, (5).
- Uludağ, S. (2017), *İslam ve Musiki*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Veblen, T. (2005), *Aylak Sınıfın Teorisi*, (Çev. Z. Gültekin, C. Atay), İstanbul: Babil Yayınları.
- Vergin, N. (2000), *Din, Toplum ve Siyasal Sistem*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Vergin, N. (2010), *Siyasetin Sosyolojisi: Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Weber, M. (1999), *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*, (Çev. Z. Gürata), Ankara: Ayraç Yayınları.
- Wilson, B. (2017), *Seküler Toplumlarda Din*, (Çev. Ö. F. Darende), Ankara: Pegem Akademi.
- Yankaya, D. (2018), *Yeni İslami Burjuvazi: Türk Modeli*, (Çev. M. Işık Durmaz), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yapıcı, A. (2012), “Modernleşme-Sekülerleşme Sürecinde Türk Gençliğinde Dini Hayat: Meta-Analitik Bir Değerlendirme”, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12(2), 1-40.
- Yıldır, Z. L. (2009), “Serbest Zaman Serbest Midir?”, *Sosyoloji Dergisi*, (20-21), 63-98.
- Yılmaz, H. (2005), “Gelenek, Gelenekçilik ve Gelenekselcilik”, *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 1 (3), 39-53.
- Yılmaz, V., İlhan Dalbudak, Z. (2018), “Aracı Değişken Etkisinin İncelenmesi: Yüksek Hızlı Tren İşletmeciliği Üzerine Bir Uygulama”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14 (2), 517-534.
- Zorlu, A. (2006), *Tüketim Sosyolojisi*, Ankara: Glocal Yayınları.

İnternet Kaynakları:

- <https://www.independent.co.uk/life-style/fashion/nike-victory-swim-hijab-collection-online-a9240481.html> /. 18 Mayıs 2020
- <https://www.milliyet.com.tr/skorer/galeri/nike-turban-uretti-2410926> 18 Mayıs 2020

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1776

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 362

Kitap Adı : Larry Laudan'ın Bilimsel İlerleme Anlayışı

Book Title : Larry Laudan's Understanding of Scientific Progress

ISBN : 978-625-5536-75-4

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536754

Yazar | Author: Murat Akbaş | orcid.org/0000-0001-6164-5804

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 138 (xii + 126)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPX - Bilim felsefesi | Philosophy of science

BISAC: PHI036000 - Bilim / Felsefe ve Sosyal Yönleri | Philosophy / General

THEMA: QDTQ - Bilim felsefesi | Philosophy of science

LC Classification: Q175 - Bilim felsefesi | Science—Philosophy

DEWEY: 501 - Bilim felsefesi | Philosophy & theory (science)

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: 6.1 - Beşeri Bilimler | Humanities

WoS Citation Topics Micro: 6.1.12 - Bilim Felsefesi | Philosophy of Science

Scopus Subject Areas: 1210 - Felsefe | Philosophy

Atıf Bilgisi | Cite as: Akbaş, Murat. *Larry Laudan'ın Bilimsel İlerleme Anlayışı*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Avşar, Muhammed. *İmre Lakatos'un bilim felsefesi ve yöntem sorunu*. İzmir: Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Bozkurt, Erkan. *Thomas Kuhn'un Bilimsel İlerleme Kavrayışının Değerlendirilmesi*. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2016.
- Bird, Alexander. "What is Scientific Progress?". *Nous* 41/1 (2007), 92-117.
- Feyerabend, Paul. *Yönteme Karşı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 4. Basım, 2020.
- Feyerabend, Paul. *Akla Veda*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2. Basım, 2012.
- Feyerabend, Paul. *Bilimin Tiranlığı*. İstanbul: Sel Yayıncılık. 2. Basım, 2017.
- Gorham, Geoffrey. *Bilim Felsefesi*. İstanbul: Babil Kitap, 1. Basım, 2022.
- Gürdal, Gökhan. "Bilimsel Gelişme Teorileri Açısından I. Lakatos ve L. Laudan'ın Düşüncelerinin Karşılaştırılması ", *Kayı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, sayı 27, (Güz 2016), 29-41.
- Hume, David. *İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Bir Soruşturma*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1976.
- Kabadayı, Talip. *Duhem'den Laudan'a çağdaş Bilim Felsefecileri*. Ankara: Bilgesu Yayınları, 2. Basım, 2011.
- Kabadayı, Talip. *Yanlışlanabilirlik Ölçütüne Yönelik Eleştiriler Üzerine Bir Çalışma*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 2004.
- Kuhn, Thomas. *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*. İstanbul: Kırmızı Yayınları, 10. Basım, 2021.
- Lakatos, Imre. *Bilimsel Araştırma Programlarının Metodolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları, 1. Basım Nisan 2014.
- Lakatos, Imre. Musgrave Alan. *Eleştiri ve Bilginin Gelişmesi*. İstanbul: İthaki Yayınları, 1. Baskı, 2017.

- Laudan, Larry. *Beyond Positivism and Relativism Theory, Method, and Evidence*. Colorado: Westview Press, 1996.
- Laudan, Larry. *İlerleme ve Sorunları: Bir Bilimsel Gelişme Kuramına Doğru*. İstanbul: Küre Yayınları, 1. Basım, 2021.
- Laudan, Larry. *Science and Hypothesis*. Pittsburgh: D. Reidel Publishing Company, 1981.
- Laudan, Larry. *Science and Values*. California: University of California Press, 1984.
- Manafıov, Rafiz. *Karl Popper Aklı*. İstanbul: iz Yayıncılık, 2020.
- Metcan, İzzet. *Thomas Kuhn'un Bilim Anlayışı ve Paradigma Kavramı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans Tezi, 1993.
- Newton, Isaac. *The Correspondence of Isaac Newton, Volume 1 (1661–1675)*. Cambridge: Cambridge University Press, 1959.
- Ömerustaoğlu, Adnan. *Thomas S. Kuhn'un Bilim Felsefesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999.
- Özsoy, Seda. "Popper ve Kuhn Arasında: Imre Lakatos ve Bilimsel Metodoloji İçin Yeni Bir Öneri", *Kaygı Dergisi*, Araştırma Makalesi (5 Mart 2018), 209-222.
- Özcan, Zeki. *Viyana Çevresi*. Ankara: Fol yayınlar, 2021.
- Popper, Karl R. *Bilimsel Araştırmaların Mantığı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 11. Basım, 2021.
- Popper, Karl R. *Bitmeyen Arayış*. İstanbul: Plato Film Yayınları, 1. Basım, 2006.
- Popper, Karl R. *Hayat Problem Çözmektir*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 10. Basım, 2021.
- Salgar, Ercan. *Doğa bilimlerinde 'ilerleme' kavramının pozitivist ve post-pozitivist düşüncelerdeki yeri üzerine bir araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 2015.
- Saygılı, Serdar. *Paul Karl Feyerabend'in Bilim Felsefesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, doktora tezi, 2015.
- Schlick, Moritz- Carnap, Rudolph. *Viyana Çevresi Program Yazıları*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 1. Basım, 2019.
- Shapere, Dudley. "The Structure of Scientific Revolutions." *The Philosophical Review* 73, no. 3 (1964), 383–94.

Serin, Funda Neslioğlu. "Evaluation Of Some Recent Debates On Scientific Progress". Kilikya Felsefe Dergisi, Sayı: 1 (Nisan 2022), 97-107.

Soykan, Ömer Naci. *Bilgi ve Betimleme (Pozitivizm ve Ernst Mach üstüne)*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 1. Basım, 2017.

Serin, Funda Neslioğlu. "Evaluation Of Some Recent Debates On Scientific Progress". Kilikya Felsefe Dergisi, Sayı: 1 (Nisan 2022), 97-107.

Ural, Şafak. *Pozitivist Felsefe*. İstanbul: Alfa Yayınları, 1. Basım, 2012.

Yıldırım, Cemal. *Bilim Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2012.

İnternet Siteleri

<https://sciencedemonstrations.fas.harvard.edu/presentations/ptolemaic-epicycle-machine#:~:text=Ptolemy%20explained%20the%20apparent%20%22looping,looping%20motion%20of%20the%20planet>

<https://www.britannica.com/biography/Thomas-Young>

<https://larrylaudan.com/larry-laudan/obituary/>

<https://www.britannica.com/science/Brownian-motion>

FCR YAYIN LTD.
Genel Yayın No | General Publication Number: 1777
FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550
ISNI: 0000 0004 4657 1968
ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Yayın | Imprint: Eskiye
Yayın No | Publication Number: 363

Kitap Adı : Analitik Eğitim Felsefesi
Alt Başlık : Paul H. Hirst'in Kuramsal Yaklaşımı Çerçevesinde Din ve Ahlak Eğitiminin Felsefi Temeli
Book Title : Analytic Philosophy of Education
Subtitle : The Philosophical Foundations of Religious and Moral Education in Paul H. Hirst's Theoretical Framework
ISBN : 978-625-5536-76-1
DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536761

Yazar | Author: Yetgin Uluğaç | orcid.org/0000-0003-1154-5244
Kurum | Institution: Dokuz Eylül Üniversitesi
ROR ID: ror.org/00dbd8b73
Editör | Editor: Yusuf Ceylan | orcid.org/0000-0002-1082-4260

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book – Monograph
Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish
Ebat | Dimensions: 16 x 24 cm
Baskı Sayısı | Edition: 1
Sayfa Sayısı | Pages: 346 (xiv + 332)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025
Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye
Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR
Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JNFR - Eğitim felsefesi | Philosophy & theory of education
BISAC: EDU040000 - Eğitim / Felsefi Yönleri | Education / Philosophy, Theory & Social Aspects
THEMA: JNAF - Eğitim felsefesi | Philosophy & theory of education
LC Classification: LC71 - Eğitim felsefesi | Philosophy of education
DEWEY: 370.1 - Eğitim felsefesi | Philosophy & theory of education
WoS Category: Eğitim | Education
WoS Citation Topics Meso: Eğitim Felsefesi | Philosophy of Education
WoS Citation Topics Micro: Eğitim Kuramı | Educational Theory
Scopus Subject Areas: 3301 - Eğitim | Education

Atf Bilgisi | Cite as: Uluğaç, Yetgin. *Analitik Eğitim Felsefesi: Paul H. Hirst'in Kuramsal Yaklaşımı Çerçevesinde Din ve Ahlak Eğitiminin Felsefi Temeli*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Fecr, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Acton, H. B. (1970). *Kant's moral philosophy*. Macmillan Education.
- Ahmed, A. (2011a). Ludwig Wittgenstein (1889–1951): *Tractatus logico-philosophicus*. In B. Lee (Ed.), *Philosophy of language* (pp. 76–84). Continuum International Publishing Group.
- Ahmed, A. (2011b). Wittgenstein: *Philosophical investigations*. In B. Lee (Ed.), *Philosophy of language* (pp. 121–137). Continuum International Publishing Group.
- Akyürek, S. (2009). Din eğitimi biliminin alt bilim dallarına ilişkin bir analiz. *Kuram ve Eylem Yönüyle Din Eğitiminin Teolojik ve Felsefi Temelleri*, 95–113.
- Aldridge, D. (2023). Paul Hirst and religious education's curriculum question: Or how Hirst never thought religion was a form of knowledge at all. *Journal of Philosophy of Education*, 57(Special), 337–352. <https://doi.org/10.1093/jopedu/qhad014>
- Alexander, H. A. (2018). What is critical about critical pedagogy? Conflicting conceptions of criticism in the curriculum. *Educational Philosophy and Theory*, 50(10), 903–916. <https://doi.org/10.1080/00131857.2016.1228519>
- Allen, R. T. (1989). Metaphysics in education. *Journal of Philosophy of Education*, 23(2), 159–169. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.1989.tb00204.x>
- Altınörs, A. (2000). *Dil felsefesi sözlüğü*. Paradigma Yayınları.
- Ambrose, A. (1970). Three aspects of Moore's philosophy. In A. Ambrose & M. Lazerowitz (Eds.), *G. E. Moore: Essays in retrospect* (pp. 80–88). Routledge.
- Anderson, J. D. (1990). *The morally educated person: John Dewey, Richard Peters, Lawrence Kohlberg, and the aims of moral education*. Harvard University.
- Anlı, Ö. F. (2013). Wittgenstein'da 'dil-oyunu' kavramı bağlamında 'özel-dil sorunu'nun ve yeni bir oyun olanağı olarak metafor kullanımının incelenmesi. *Dört Öge*, 2(4), 149–174.
- Apple, M. W., & Teitelbaum, K. (2001). John Dewey. In J. A. Palmer (Ed.), *Fifty major thinkers on education: From Confucius to Dewey* (pp. 194–198). Routledge.
- Archambault, R. D. (1965a). Introduction. In R. D. Archambault (Ed.), *Philosophical analysis and education* (pp. 1–9). Routledge.
- Archambault, R. D. (Ed.). (1965b). *Philosophical analysis and education* (Vol. 1). Routledge.
- Aristotle. (1998). *Politics* (C. D. C. Reeve, Trans.). Hackett Publishing Company.
- Aristotle. (2000). *Nicomachean ethics* (R. Crisp, Ed.). Cambridge University Press.
- Arnstine, D., & Arnstine, B. (1993). Rationality and democracy: A critical appreciation of Israel Scheffler's philosophy of education. *Synthese*, 94(1), 25–41.
- Arslan, A. (2019). *Felsefeye giriş* (27. ed.). Serbest Akademi.
- Arslanoğlu, İ. (2019). *Eğitim felsefesi* (3. ed.). Nobel.
- Astley, J. (1994). *The philosophy of Christian religious education*. Religious Education Press.
- Atkinson, R. F. (1965). Instruction and indoctrination. In R. D. Archambault (Ed.), *Philosophical analysis and education* (pp. 116–124). Routledge.
- Aydın, M. S. (2010). *Din felsefesi*. İzmir İlâhiyat Vakfı Yayınları.
- Aydın, M. Ş. (2011). *Açık toplumda din eğitimi & yeni paradigma ihtiyacı* (1. bs.). Nobel.

- Aydın, M. Ş. (2021). *Din eğitimi bilimi* (4. bs). Kimlik Yayınları.
- Ayer, A. J. (1986). *Wittgenstein*. University of Chicago Press.
- Bahçekapılı, M. (2011). Din eğitiminde pedagojik yaklaşımlar: “Din hakkında öğrenme” ve “dinden öğrenme.” *Journal of Islamic Research*, 101–120.
- Bailey, C. (1984). *Beyond the present and the particular: A theory of liberal education*. Routledge & Kegan Paul.
- Bakır, K. (2007). Jean-Jacques Rousseau’nun natüralist eğitim anlayışı. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 103–122.
- Bakır, K. (2020). *Eğitim felsefesi* (2. bs). Pegem Akademi.
<https://doi.org/10.14527/9786052411568>
- Baldwin, T. (2010). George Edward Moore. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Summer 2010 ed.). Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/sum2010/entries/moore/> sitesinden 17/09/2022 tarihinde erişildi.
- Barrow, R. (1999). “Or what’s a heaven for?” The importance of aims in education. In R. Marples (Ed.), *The aims of education* (pp. 14–22). Routledge.
- Barrow, R. (2014). Concept of education. In D. C. Phillips (Ed.), *Encyclopedia of educational theory and philosophy* (Vol. 1, pp. 256–259). SAGE Reference.
- Barrow, R., & Milburn, G. (1986). *A critical dictionary of educational concepts*. St. Martin’s Press.
- Barrow, R., & White, P. (1993). Introduction. In R. Barrow & P. White (Eds.), *Beyond liberal education: Essays in honour of Paul H. Hirst* (pp. v–214). Routledge.
- Barrow, R., & Woods, R. (2006). *An introduction to philosophy of education* (4th ed.). Routledge.
- Batar, Y. (2018). Teolojik temellendirmenin din eğitimine katkısı – İslam dini açısından. *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(2), 221–234.
- Baumfield, V. (2009). Learning about and learning from religious education. *British Journal of Religious Education*, 31(1), 1–2. <https://doi.org/10.1080/01416200802560294>
- Bayrakdar, N. (2020). Din eğitimi olgusunu tanımlama problemi. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 54(2), 433–456. <https://doi.org/10.29288/ilted.764866>
- Bayraklı, B. (2017). *Mukayeseli eğitim felsefesi*. Düşün Yayıncılık.
- Beane, M. (2013). What is analytic philosophy? In M. Beane (Ed.), *The Oxford handbook of the history of analytic philosophy* (pp. 3–29). Open University Press.
- Becermen, M. (2011). Wittgenstein’in ikinci dönem dil görüşü ve etkileri. *Felsefe Dünyası*, 1(53), 221–236.
- Bellman, J. (2014). Nature of educational theory. In D. C. Phillips (Ed.), *Encyclopedia of educational theory and philosophy* (pp. 273–280). SAGE Reference.
- Bender, M. T. (2005). John Dewey’nin eğitime bakışı üzerine yeni bir yorum. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 13–19.
- Bhatt, S. R. (2018). *Philosophical foundations of education*. Springer Singapore.
<https://doi.org/10.1007/978-981-13-0442-2>
- Biletzki, A. (2016). Wittgenstein: Analitik felsefeci? (M. Mete, Çev.). In A. Biletzki & A. Mar-tar (Eds.), *Analitik felsefenin öyküsü* (pp. 213–224). İdea.

- Blake, N., Smeyers, P., Smith, R., & Standish, P. (2003). Introduction. In N. Blake, P. Smeyers, R. Smith, & P. Standish (Eds.), *The Blackwell guide to the philosophy of education* (pp. 1–17). Blackwell.
- Boiko, A. (2017). Prognostic role of philosophy of education. *Studia Warminskie*, 54, 69–78.
- Brennan, A. (1986). Analysis, development and education. *British Journal of Educational Studies*, 34(3), 249–267. <https://doi.org/10.1080/00071005.1986.9973741>
- Brezinka, W. (1992). *Philosophy of educational knowledge* (J. S. Brice & R. Eshelman, Trans.). Springer Netherlands. <https://doi.org/10.1007/978-94-011-2586-4>
- Brink, D. O. (1989). *Moral realism and the foundations of ethics*. Cambridge University Press.
- Broad, C. D. (1970). Philosophy and “common sense.” In A. Ambrose & M. Lazerowitz (Eds.), *G. E. Moore: Essays in retrospect* (pp. 193–203). Routledge.
- Broadbent, L. (2002). A rationale for religious education. In L. Broadbent & A. Brown (Eds.), *Issues in religious education* (pp. 15–25). RoutledgeFalmer.
- Brubacher, J. S. (1969). The challenge to philosophize about education. In C. J. Lucas (Ed.), *What is philosophy of education?* (pp. 61–70). The Macmillan Company.
- Bryce, M. C. (1990). Catechesis. In I. V. Cully & K. B. Cully (Eds.), *Harper's encyclopedia of religious education* (pp. 98–100). Harper & Row.
- Buckle, S. (2004). Analytic philosophy and continental philosophy. *British Journal for the History of Philosophy*, 12(1), 111–150. <https://doi.org/10.1080/0960878042000188883>
- Bunnin, N., & Yu, J. (2004). *The Blackwell dictionary of Western philosophy*. Blackwell Publishing.
- Burbules, N. C. (2000). Philosophy of education. In B. Moon, S. Brown, & M. Ben-Peretz (Eds.), *Routledge international companion to education* (pp. 3–18). Routledge.
- Burbules, N. C., & Berk, R. (1999). Critical thinking and critical pedagogy: Relations, differences, and limits. In T. S. Popkewitz & L. Fendler (Eds.), *Critical theories in education: Changing terrains of knowledge and politics* (pp. 45–65). Routledge.
- Burbules, N. C., & Raybeck, N. (2002). Philosophy of education: Current trends. In J. W. Guthrie (Ed.), *Encyclopedia of education* (2nd ed., pp. 1880–1885). Macmillan Reference.
- Büyükdüvenci, S. (2019). *Eğitim felsefesine giriş*. Fol Kitap.
- Callan, E. (1984). Liberal education and the curriculum. *Educational Studies*, 10(1), 65–76. <https://doi.org/10.1080/0305569840100106>
- Campbell, R. (2001). The covert metaphysics of the clash between “analytic” and “continental” philosophy. *British Journal for the History of Philosophy*, 9(2), 341–359. <https://doi.org/10.1080/09608780110045335>
- Carr, D. (2003). *Making sense of education*. RoutledgeFalmer. <https://doi.org/10.4324/9780203994702>
- Carr, D. (2010). The analytic tradition. In P. Peterson, E. Baker, & B. McGaw (Eds.), *International encyclopedia of education* (3rd ed., Vol. 6, pp. 108–113). Elsevier Academic Press.

- Carr, D. (2019). Eğitim felsefesi ve eğitim kuramı (N. Savaş, Çev.). In R. Bailey, R. Barrow, D. Carr, & C. McCarthy (Eds.), *Eğitim felsefesi kılavuzu* (pp. 35–51). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786053185048>
- Carr, W. (1986). R. S. Peters' philosophy of education: Review article. *British Journal of Educational Studies*, 34(3), 268–274. <https://doi.org/10.2307/3121008>
- Carr, W. (2006). Education without theory. *British Journal of Educational Studies*, 54(2), 136–159. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8527.2006.00344.x>
- Cevizci, A. (2003). Ahlak ve etik. In A. Cevizci (Ed.), *Felsefe ansiklopedisi* (Vol. 1, pp. 117–121). Etik Yayınları.
- Cevizci, A. (2005). *Felsefe sözlüğü* (6. bs). Paradigma Yayınları.
- Cevizci, A. (2011). *Eğitim felsefesi*. Say Yayınları.
- Ceylan, Y. (2017). Din eğitiminde felsefi temellendirme problemi ve ortaya çıkardığı sorunlar üzerine bazı değerlendirmeler. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(3), 129–146. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.340973>
- Ceylan, Y. (2018). Din eğitimine pragmatist bir yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47, 139–159. <https://doi.org/10.21054/deuifd.450955>
- Ceylan, Y. (2019). Bir analitik eğitim felsefecisinin gözüyle din eğitimi: Paul H. Hirst örneği. *Ekev Akademi Dergisi*, 23(78), 587–598.
- Ceylan, Y. (2021). Örgün din eğitiminin felsefi temeline dair kavramsal tartışmalar. In M. Bahçekapılı & A. A. Çanakçı (Eds.), *Din eğitiminde ana konular* (pp. 37–56). Eski Yeni Yayınları.
- Ceylan, Y. (2022). Eğitimle ilgili temel kavramların analizi çerçevesinde Prof. Dr. M. Şevki Aydın'ın din eğitiminin felsefi temellerine katkıları. In S. Akyürek (Ed.), *Prof. Dr. Muhammet Şevki Aydın ve din eğitimi bilimine katkıları* (pp. 210–228). Kimlik Yayınları.
- Chambliss, J. J. (1996). History of philosophy of education. In J. J. Chambliss (Ed.), *Philosophy of education: An encyclopedia* (pp. 461–472). Garland.
- Cihan, M. (2020). Eğitim felsefesine giriş. In M. Cihan & Z. Yılmaz (Eds.), *Eğitim felsefesi* (pp. 1–19). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786257228015>
- Collins, W. J., & O'Brien, N. P. (2003). *The Greenwood dictionary of education*. Greenwood Press.
- Committee of the Philosophy of Education Society. (1969). The distinctive nature of the discipline of philosophy of education. In C. J. Lucas (Ed.), *What is philosophy of education?* (pp. 111–113). The Macmillan Company.
- Constant, D. (2003). Frege's anti-psychologism and the problem of the objectivity of knowledge. *IWM Junior Visiting Fellows' Conferences*, 15(2), 1–12.
- Conversation with Paul Hirst. (1971). *Cambridge Journal of Education*, 1(3), 106–117. <https://doi.org/10.1080/0305764710010301>
- Cooling, T. (2002). Commitment and indoctrination: A dilemma for religious education? In L. Broadbent & A. Brown (Eds.), *Issues in religious education* (pp. 42–53). RoutledgeFalmer.

- Cooling, T. (2020). Worldview in religious education: Autobiographical reflections on the Commission on Religious Education in England final report. *British Journal of Religious Education*, 42(4), 403–414. <https://doi.org/10.1080/01416200.2020.1764497>
- Cooper, D. E. (1993). Truth and liberal education. In R. Barrow & P. White (Eds.), *Beyond liberal education: Essays in honour of Paul H. Hirst* (pp. 30–48). Routledge.
- Cooper, D. E. (1994). Analytical and continental philosophy. *Proceedings of the Aristotelian Society*, 94, 1–18.
- Copley, T. (2005). *Indoctrination, education and God*. SPCK.
- Coşkun, A. (2016). Din, bilim ve felsefe ilişkileri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 213–229.
- Cotter, R. (2013). Peters' concept of "education as initiation": Communitarian or individualist? *Educational Philosophy and Theory*, 45(2), 171–181. <https://doi.org/10.1080/00131857.2012.752983>
- Crittenden, B. (1972). Indoctrination as mis-education. In I. Snook (Ed.), *Concepts of indoctrination: Philosophical essays* (pp. 102–117). Routledge.
- Crittenden, B. (1993). Moral and religious education: Hirst's perception of their scope and relationship. In R. Barrow & P. White (Eds.), *Beyond liberal education: Essays in honour of Paul H. Hirst* (pp. 129–149). Routledge.
- Curren, R., Robertson, E., & Hager, P. (2003). The analytical movement. In R. Curren (Ed.), *A companion to the philosophy of education* (pp. 176–191). Blackwell.
- Cuypers, S. E. (2014). Peters, R. S. In D. C. Phillips (Ed.), *Encyclopedia of educational theory and philosophy* (Vol. 1, pp. 602–606). SAGE Reference.
- Cuypers, S. E., & Martin, C. (2011). Introduction: Reading R. S. Peters on education today. In S. E. Cuypers & C. Martin (Eds.), *Reading R. S. Peters today: Analysis, ethics and the aims of education* (pp. 1–5). Wiley-Blackwell.
- Çelikel, B. (2020). Din eğitimi sosyoloji gözüyle okumak. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 9, 33–50.
- Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi teorisi: Ahlak ve demokrasi eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 43–77.
- Çinemre, S. (2012). Ahlak eğitimi bağlamında Kohlberg'in ahlak gelişim teorisi ve sorunları (Yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Çinemre, S. (2013). Bir ahlak eğitimcisi olarak Lawrence Kohlberg. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1), 143–164.
- Dale, E. (1985). Education or training? *Programmed Learning & Educational Technology*, 22(1), 72–74. <https://doi.org/10.1080/1355800850220113>
- Daniels, S., & Enslin, P. (2023). Paul Hirst, liberal education and the postcolonial project. *Journal of Philosophy of Education*, 57(Special), 91–103. <https://doi.org/10.1093/jopedu/qhac001>
- Dearden, R. F. (1984). *Theory and practice in education*. Routledge & Kegan Paul.
- Dearden, R. F. (2010). Education, training and the preparation of teachers. In D. E. Cooper (Ed.), *Education, values and mind* (pp. 51–65). Routledge & Kegan Paul.
- Demir, Ö. (2015). Felsefe ve din eğitimi ilişkisinde felsefi kazanımlar. *Ekev Akademi Dergisi*, 19(64), 195–224.

- Dennis, B. (2006). John Hull: A critical appreciation. In D. Bates, G. Durka, & F. Schweitzer (Eds.), *Education, religion and society: Essays in honour of John M. Hull* (pp. 6–31). Routledge.
- Dewey, J. (1897). My pedagogic creed. *The School Journal*, 54(3), 77–85.
- Dewey, J. (1982). Eğitimin temelleri olarak bilim ve felsefe ilişkisi (S. Büyükdüvenci, Çev.). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15(1), 141–144. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000810
- Dewey, J. (2020). *Democracy and education* (1. bs). Gece Kitaplığı.
- Dilekli, Y. (2019). Felsefi ekoller açısından eğitim: Naturalizm, pragmatizm ve analitik felsefe. In E. Tezci (Ed.), *Eğitim felsefesi: Temeller, ekoller ve kavramlar* (pp. 49–62). Nobel.
- Diorio, J. A. (1977). Knowledge, truth and power in the curriculum. *Educational Theory*, 27(2), 103–110. <https://doi.org/10.1111/j.1741-5446.1977.tb00758.x>
- Doğan, P. U. (2015). *Din öğretimi modelleri ve mezhepler üstü bir program tasarımının nitelikleri* (Doktora tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ducasse, C. J. (1952). Moore's refutation of idealism. In P. A. Schilpp (Ed.), *The philosophy of G. E. Moore* (2nd ed., pp. 225–252). Tudor Publishing Company.
- Dummett, M. (1973). *Frege: Philosophy of language*. Harper & Row.
- Dummett, M. (1978). *Truth and other enigmas*. Harvard University Press.
- Dummett, M. (2014). *Origins of analytical philosophy*. Bloomsbury Academic.
- Edel, A. (1973). Analytic philosophy of education at the crossroads. In J. F. Doyle (Ed.), *Educational judgments* (pp. 169–187). Routledge.
- Editorial. (1975). Editorial. *Learning for Living*, 15(2), 42–44. <https://doi.org/10.1080/00239707508556885>
- Ekşi, H. (2006). Bilişsel ahlak gelişimi kuramı: Kohlberg ve sonrası. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 29–38.
- Elgin, C. Z., Schwartz, R., & Siegel, H. (2014). Israel Scheffler, 1923–2014. *American Philosophical Association*, 88(November), 169–171.
- Elli, G. B. (2002). Analysis without elimination: On the philosophical significance of Russell's "On denoting." In A. Biletzki & A. Matar (Eds.), *The story of analytic philosophy: Plot and heroes* (pp. 167–181). Taylor & Francis e-Library.
- Elliott, J. (1987). Educational theory, practical philosophy and action research. *British Journal of Educational Studies*, 35(2), 149–169. <https://doi.org/10.1080/00071005.1987.9973758>
- Elliott, R. K. (1998). Education and justification. In P. H. Hirst & P. White (Eds.), *Philosophy of education: Major themes in the analytic tradition* (pp. 231–245). Routledge.
- Ely, D. P. (1985). Education and training: Two paths or one? *Programmed Learning & Educational Technology*, 22(1), 75–77. <https://doi.org/10.1080/1355800850220114>
- Engelbreton, K. (2006). Learning about and learning from religion. In M. de Souza, G. Durka, K. Engelbreton, R. Jackson, & A. McGrady (Eds.), *The pedagogical theory of Michael Grimmit* (pp. 667–678). Springer.
- Engel, P. (1999). Analytic philosophy and cognitive norms. *Monist*, 82(2), 218–234. <https://doi.org/10.5840/monist199982218>

- Enslin, P. (2010). Philosophy of education. In *International encyclopedia of education* (Vol. 6, pp. 1–10). Elsevier Academic Press.
- Erol, A., & Erol, M. (2018). Platon'un Devlet eserinin eğitsel açıdan değerlendirilmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 12–27.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde program geliştirme*. Meteksan Matbaacılık.
- Evers, C. W. (1979). Analytic philosophy of education: From a logical point of view. *Educational Philosophy and Theory*, 12(2), 1–15. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.1979.tb00066.x>
- Evers, C. W. (1987). Epistemology and the structure of educational theory: Some reflections on the O'Connor-Hirst debate. *Journal of Philosophy of Education*, 21(1), 3–13.
- Fakazlı, Ö. (2021). Critical pedagogy as a teaching approach to education. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 8(76), 2704–2713. <https://doi.org/10.26450/jshsr.2734>
- Flew, A. (1966). What is indoctrination? *Studies in Philosophy and Education*, 4(3), 281–306. <https://doi.org/10.1007/BF00376315>
- Flew, A. (1972a). Indoctrination and doctrines. In I. Snook (Ed.), *Concepts of indoctrination: Philosophical essays* (pp. 52–71). Routledge.
- Flew, A. (1972b). Indoctrination and religion. In I. Snook (Ed.), *Concepts of indoctrination: Philosophical essays* (pp. 82–90). Routledge.
- Follesdal, D. (1997). Analytic philosophy: What is it and why should one engage in it? In H.-J. Glock (Ed.), *The rise of analytic philosophy* (pp. 1–16). Blackwell.
- Foucault, M. (1990). *The use of pleasure*. Vintage Books.
- Frances, M. (1944). Review of *The philosophy of G. E. Moore* by Paul Arthur Schilpp. *Isis*, 35(1), 47–48.
- Francis, L. J. (1983). The logic of education, theology, and the church school. *Oxford Review of Education*, 9(2), 147–162. <https://doi.org/10.1080/0305498830090207>
- Francis, L. J. (1990). Theology of education. *British Journal of Educational Studies*, 38(4), 349–364. <https://doi.org/10.1080/00071005.1990.9973862>
- Frankena, W. K. (1973). The concept of education today. In J. Doyle (Ed.), *Educational judgments* (pp. 14–24). Routledge.
- Frankena, W. K. (2002). Philosophy of education: Historical overview. In J. W. Guthrie (Ed.), *Encyclopedia of education* (2nd ed., pp. 1877–1880). Macmillan Reference.
- Frege, G. (1965). *The basic laws of arithmetic* (M. Furth, Trans.). University of California Press.
- Frege, G. (1967). Begriffsschrift, a formula language, modeled upon that of arithmetic, for pure thought. In J. van Heijenoort (Ed.), *From Frege to Gödel: A source book in mathematical logic, 1879–1931* (pp. 1–82). Harvard University Press.
- Frege, G. (1979). *Posthumous writings* (H. Hermes, F. Kambartel, & F. Kaulbach, Eds.; P. Long & R. White, Trans.). Basil Blackwell.
- Freire, P. (1991). *Ezilenlerin pedagojisi* (D. Hattatoğlu, Çev.). Ayrıntı.
- Freire, P. (1998). *Pedagogy of freedom: Ethics, democracy, and civic courage* (P. Clarke, Trans.). Rowman & Littlefield Publishers.

- Gabriel, G. (2013). Frege and the German background to analytic philosophy. In M. Beaney (Ed.), *The Oxford handbook of the history of analytic philosophy* (pp. 280–297). Open University Press.
- Gilroy, P. (1999). The aims of education and the philosophy of education. In R. Marples (Ed.), *The aims of education* (pp. 23–34). Routledge.
- Gilroy, P. (2013). The revolutions in English philosophy and philosophy of education. *Educational Philosophy and Theory*, 45(2), 202–218. <https://doi.org/10.1080/00131857.2012.752985>
- Glock, H.-J. (2008). *What is analytic philosophy?* Cambridge University Press.
- Glock, H.-J. (2013). Wittgenstein's later philosophy. In M. Beaney (Ed.), *The Oxford handbook of the history of analytic philosophy* (pp. 572–593). Open University Press.
- Gottschalk, H. (1984). *Bertrand Russell: Yaşamı* (V. Hacıkadiroğlu, Çev.). Alaz Yayıncılık.
- Göçeri, N. (2001). Din anlayışının din öğretimi üzerindeki belirleyici etkisi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 1(2), 51–66.
- Göçeri, N. (2002). Dinî eğitim ile din eğitimi kavramları üzerine bir analiz denemesi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 2(1), 49–79.
- Gözkân, H. B. (2008). Frege ve aritmetiğin temelleri. In *Aritmetiğin temelleri* (pp. 13–69). YKY.
- Gözütok, Ş. (2019). *İslam medeniyetinde eğitim felsefesi*. Ensar Neşriyat.
- Green, T. F. (1966). Teaching, acting and behaving. In I. Scheffler (Ed.), *Philosophy and education* (2nd ed., pp. 115–135). Allyn and Bacon.
- Green, T. F. (1972). Indoctrination and beliefs. In I. Snook (Ed.), *Concepts of indoctrination: Philosophical essays* (pp. 20–30). Routledge.
- Gribble, J. (1970). Forms of knowledge. *Educational Philosophy and Theory*, 2(1), 3–14. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.1970.tb00149.x>
- Griffin, N. (1974). Wittgenstein, universals and family resemblances. *Canadian Journal of Philosophy*, 3(4), 635–651. <https://doi.org/10.1080/00455091.1974.10716911>
- Grimmitt, M. (1973). *What can I do in R. E.?* Mayhew-McCrimmon Ltd.
- Grimmitt, M. (1981). When is “commitment” a problem in religious education? *British Journal of Educational Studies*, 29(1), 42–53. <https://doi.org/10.2307/3120423>
- Grimmitt, M. (1987). *Religious education and human development*. McCrimmons.
- Gutok, G. L. (2019). *Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar* (N. Kale, Çev.; 3. bs). Ütopya Yayınevi.
- Gündüz, M. M. (2020). Üç gerilim ekseninde din eğitiminin ne’liği problemi. *Ağrı İslâmî İlimler Dergisi*, 7, 155–181.
- Güven, Ö. (2015). Analitik felsefenin tanımlayıcı özellikleri üstüne. *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, 28, 11–24.
- Hacker, P. M. S. (2013). The linguistic turn in analytic philosophy. In M. Beaney (Ed.), *The Oxford handbook of the history of analytic philosophy* (pp. 926–937). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199238842.013.0030>
- Hacker, P. M. S. (2016). Analitik felsefe: Ne, nereden ve nereye? (M. Mete, Trans.). In A. Biletzki & A. Matar (Eds.), *Analitik felsefenin öyküsü* (pp. 17–47). İdea.
- Hadot, P. (2011). *Wittgenstein ve dilin sınırları* (M. Erşen, Çev.). Doğu Batı Yayınları.

- Halstead, J. M. (1996). Values and values education in schools. In J. M. Halstead & M. J. Taylor (Eds.), *Values in education and education in values* (pp. 3–14). Falmer Press.
- Halstead, J. M. (2004). An Islamic concept of education. *Comparative Education*, 40(4), 517–529. <https://doi.org/10.1080/0305006042000284510>
- Halstead, J. M. (2005). Religious education. In *Encyclopedia of religion* (2nd ed., pp. 7731–7736). Macmillan Reference.
- Halstead, J. M. (2012). İslam eğitim anlayışı (S. Çinemre, Çev.). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 32, 273–291.
- Hamm, C. M. (1989). *Philosophical issues in education: An introduction*. RoutledgeFalmer.
- Hand, M. (2006). *Is religious education possible? A philosophical investigation*. Continuum International Publishing Group.
- Hand, M. (2023). Hirst on rational moral education. *Journal of Philosophy of Education*, 57(Special), 308–322. <https://doi.org/10.1093/jopedu/qhac003>
- Hardie, C. D. (1942). *Truth and fallacy in educational theory* (American ed.). Teachers College Press.
- Harris, K. (1999). Whose aims? In R. Marples (Ed.), *The aims of education* (pp. 1–13). Routledge.
- Haydon, G. (1996). Aims of education. In J. J. Chambliss (Ed.), *Philosophy of education: An encyclopedia* (pp. 11–13). Garland.
- Hedwig, C. M., & Alexander, P. (1996). Continental philosophy. In R. Audi (Ed.), *The Cambridge dictionary of philosophy* (pp. 180–181). Cambridge University Press.
- Heijenoort, J. van. (1967). Preface to *Begriffsschrift, a formula language, modeled upon that of arithmetic, for pure thought*. In J. van Heijenoort (Ed.), *From Frege to Gödel: A source book in mathematical logic, 1879–1931* (pp. 1–5). Harvard University Press.
- Heil, J. (1996). Analytic philosophy. In R. Audi (Ed.), *The Cambridge dictionary of philosophy* (2nd ed., p. 26). Cambridge University Press.
- Hella, E., & Wright, A. (2009). Learning “about” and “from” religion: Phenomenography, the variation theory of learning and religious education in Finland and the UK. *British Journal of Religious Education*, 31(1), 53–64. <https://doi.org/10.1080/01416200802560047>
- Heslep, R. D. (1996). Analytic philosophy. In J. J. Chambliss (Ed.), *Philosophy of education: An encyclopedia* (pp. 18–25). Garland.
- Higgins, C., Kramarsky, D. J., & Mackler, S. (2005). Philosophy of education. In S. J. Farenga & D. Ness (Eds.), *Encyclopedia of education and human development* (pp. 215–219). M. E. Sharpe.
- Hindess, E. (1972). Forms of knowledge. *Journal of Philosophy of Education*, 6(2), 164–175. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.1972.tb00466.x>
- Hirst, P. H. (1963a). Philosophy and educational theory. *British Journal of Educational Studies*, 12(1), 51–64. <https://doi.org/10.1080/00071005.1963.9973104>
- Hirst, P. H. (1963b). Talking about God. *Learning for Living*, 3, 9–12.
- Hirst, P. H. (1965a). Liberal education and the nature of knowledge. In R. Archambault (Ed.), *Philosophical analysis and education* (pp. 76–93). Routledge.

- Hirst, P. H. (1965b). Morals, religion and the maintained school. *British Journal of Educational Studies*, 14(1), 5–18. <https://doi.org/10.1080/00071005.1965.9973143>
- Hirst, P. H. (1966). Educational theory. In J. W. Tibble (Ed.), *The study of education* (pp. 29–58). Routledge & Kegan Paul.
- Hirst, P. H. (1967a). Language and thought. *Journal of Philosophy of Education*, 1(1), 63–75. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.1967.tb00104.x>
- Hirst, P. H. (1967b). Public and private values and religious educational content. In T. R. Sizer (Ed.), *Religion and public education* (pp. 329–339). Houghton Mifflin.
- Hirst, P. H. (1969a). The curriculum. *Western European Education*, 1(1), Article 12. <https://doi.org/10.2753/EUE1056-4934010130>
- Hirst, P. H. (1969b). The logic of the curriculum. *Journal of Curriculum Studies*, 1(2), 142–158. <https://doi.org/10.1080/0022027690010205>
- Hirst, P. H. (1970). Philosophy and religious education: A reply to D. Z. Phillips. *Journal of Educational Studies*, 18(2), 213–215.
- Hirst, P. H. (1971a). Liberal education. In *Encyclopedia of education*. Macmillan.
- Hirst, P. H. (1971b). Literature, criticism and the forms of knowledge. *Educational Philosophy and Theory*, 3(1), 11–18. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.1971.tb00035.x>
- Hirst, P. H. (1971c). What is teaching? *Journal of Curriculum Studies*, 3(1), 5–18. <https://doi.org/10.1080/0022027710030102>
- Hirst, P. H. (1972a). Christian education: A contradiction in terms? *Learning for Living*, 11(4), 6–11. <https://doi.org/10.1080/00239707208556777>
- Hirst, P. H. (1972b). The nature of educational theory: Reply to D. J. O'Connor. *Proceedings of the Philosophy of Education Society of Great Britain*, 6(1), 110–118. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.1972.tb00462.x>
- Hirst, P. H. (1973a). Forms of knowledge—A reply to Elizabeth Hindess. *Journal of Philosophy of Education*, 7(2), 260–271. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.1973.tb00486.x>
- Hirst, P. H. (1973b). Religion: A form of knowledge? A reply. *Learning for Living*, 12(4), 8–10. <https://doi.org/10.1080/00239707308557589>
- Hirst, P. H. (1973c). Toward a logic of curriculum development. In P. H. Taylor & J. Walton (Eds.), *The curriculum: Research, innovation and change* (pp. 9–26). Ward Lock Educational.
- Hirst, P. H. (1974a). *Knowledge and the curriculum: A collection of philosophical papers*. Routledge & Kegan Paul.
- Hirst, P. H. (1974b). *Moral education in a secular society*. University of London Press.
- Hirst, P. H. (1976). Religious beliefs and educational principles. *Learning for Living*, 15(4), 155–157. <https://doi.org/10.1080/00239707608556916>
- Hirst, P. H. (1977). Rational curriculum planning: Its logic and objectives. *Melbourne Studies in Education*, 19(1), 26–44. <https://doi.org/10.1080/17508487709556106>
- Hirst, P. H. (1979). Human movement, knowledge and education. *Journal of Philosophy of Education*, 13(1), 101–108. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.1979.tb00525.x>
- Hirst, P. H. (1981). Education, catechesis and the church school. *British Journal of Religious Education*, 3(3), 85–93, 101. <https://doi.org/10.1080/0141620810030303>

- Hirst, P. H. (1983). Educational theory. In P. H. Hirst (Ed.), *Educational theory and its foundation disciplines* (pp. 3–29). Routledge.
- Hirst, P. H. (1984). Philosophy of education. In J. M. Sutcliffe (Ed.), *A dictionary of religious education* (pp. 259–261). SCM Press.
- Hirst, P. H. (1985). Education and diversity of belief. In M. C. Felderhof (Ed.), *Religious education in a pluralistic society* (pp. 5–17). Hodder & Stoughton.
- Hirst, P. H. (1986). Richard Peters' contribution to the philosophy of education. In D. E. Cooper (Ed.), *Education, values and mind* (pp. 6–29). Routledge.
- Hirst, P. H. (1993). Education, knowledge and practices. In R. Barrow & P. White (Eds.), *Beyond liberal education: Essays in honour of Paul H. Hirst* (pp. 184–199). Routledge.
- Hirst, P. H. (1999a). The demands of moral education: Reasons, virtues and practices. In J. M. Halstead & T. H. McLaughlin (Eds.), *Education in morality* (pp. 103–115). Routledge.
- Hirst, P. H. (1999b). The nature of educational aims. In R. Marples (Ed.), *The aims of education* (pp. 124–132). Routledge.
- Hirst, P. H. (2003). Foreword. In N. Blake, P. Smeyers, R. Smith, & P. Standish (Eds.), *The Blackwell guide to the philosophy of education* (pp. xv–xvi). Blackwell.
- Hirst, P. H. (2008). In pursuit of reason. In L. J. Waks (Ed.), *Leaders in philosophy of education* (pp. 113–124). Sense Publishers.
- Hirst, P. H. (2010). From revelation and faith to reason and agnosticism. In P. Caws & S. Jones (Eds.), *Religious upbringing and the costs of freedom: Personal and philosophical essays* (pp. 155–175). Pennsylvania State University Press.
- Hirst, P. H., & Carr, W. (2005). Philosophy and education: A symposium. *Journal of Philosophy of Education*, 39(4), 615–632. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.2005.00459.x>
- Hirst, P. H., & Peters, R. S. (1970). *The logic of education* (Vol. 143). Routledge.
- Hirst, P. H., & Peters, R. S. (1998). Education and philosophy. In P. H. Hirst & P. White (Eds.), *Philosophy of education: Major themes in the analytic tradition* (pp. 27–38). Routledge.
- Hobson, P. (2001). Aristotle 384–322 BCE. In J. A. Palmer (Ed.), *Fifty major thinkers on education: From Confucius to Dewey* (pp. 16–26). Routledge.
- Holley, R. (1978). *Religious education and religious understanding*. Routledge & Kegan Paul.
- Howe, A. (1985). Education or training: Is there any difference? *Programmed Learning & Educational Technology*, 22(1), 78–80. <https://doi.org/10.1080/1355800850220115>
- Hull, J. M. (1976). Christian theology and educational theory: Can there be connections? *British Journal of Educational Studies*, 24(2), 127–143.
- Hull, J. M. (1977). What is theology of education? *Scottish Journal of Theology*, 30(1), 3–29. <https://doi.org/10.1017/S0036930600024790>
- Hull, J. M. (1983). New directions in religious education. *Religious Education*, 78(3), 391–397. <https://doi.org/10.1080/0034408300780310>
- Hull, J. M. (2012). Çoğulcu Avrupa'da pratik teoloji ve din eğitimi (C. Oruç, Çev.). *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 12(3), 245–262.

- Hummel, C. (1993). Aristotle. *Prospects: The Quarterly Review of Comparative Education*, 23(1-2), 39-51.
- Hylton, P. (1992). *Russell, idealism, and the emergence of analytic philosophy*. Clarendon Press.
- Hylton, P. (2016). Analitik felsefede analiz (M. Mete, Çev.). In A. Biletzki & A. Matar (Eds.), *Analitik felsefenin öyküsü: Plan ve kahramanlar* (pp. 51-69). İdea.
- İrızık, G. (1992). Wittgenstein ve Carnap: *Tractatus*'un mantıkçı pozitivistizme etkisi. In *Felsefe tartışmaları 11. kitap* (pp. 59-82). Panorama.
- Iannone, P. A. (Ed.). (2001). *Dictionary of world philosophy*. Taylor & Francis e-Library.
- Illich, I. (2006). *Okulsuz toplum* (C. Öner, Çev.). Oda Yayınları.
- İmamoğlu, T. (2011). Mantıkçı pozitivistizm, Wittgenstein ve din. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35, 39-50.
- İpek, F. (2022). Niteliksel iyileştirme süreçlerinde yüksek din öğretiminde “bilgi anlayışı” ve “bilgi akışı” üzerine bazı değerlendirmeler. *Gümişhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21(1), 18-50. <https://doi.org/10.53683/gifad.1010756>
- Janik, A., & Toulmin, S. (1973). *Wittgenstein's Vienna*. Simon and Schuster.
- Johnston, J. S. (2019). John Dewey ve eğitimde pragmatizm (S. Çiftçi, Çev.). In R. Bailey, R. Barrow, D. Carr, & C. McCarthy (Eds.), *Eğitim felsefesi kılavuzu* (pp. 96-107). Pegem Akademi.
- Kaminsky, J. S. (1993). *A new history of educational philosophy*. Greenwood Press.
- Kant, I. (2022). *Saf aklın eleştirisi* (N. Pektaş, Çev.). Gece Kitaplığı.
- Katz, M. S. (2010). R. S. Peters' normative conception of education and educational aims. *Journal of Philosophy of Education*, 43(S1), 97-108. <https://doi.org/10.1002/9781444346497.ch6>
- Kay, W. K. (2006). Philosophical approaches to the teaching of religion in schools. In M. de Souza, G. Durka, K. Engebretson, R. Jackson, & A. McGrady (Eds.), *International handbook of the religious, moral and spiritual dimensions in education* (pp. 559-576). Springer. https://doi.org/10.1007/1-4020-5246-4_40
- Kellner, D. (2003). Critical theory. In R. Curren (Ed.), *A companion to the philosophy of education* (pp. 161-175). Blackwell.
- Kenny, A. (1999). Gottlob Frege. In T. Honderich (Ed.), *The philosophers: Introducing great Western thinkers* (pp. 203-209). Oxford University Press.
- Kerdeman, D., & Phillips, D. C. (2014). Continental/analytic divide in philosophy of education. In D. C. Phillips (Ed.), *Encyclopedia of educational theory and philosophy* (Vol. 1, pp. 177-181). SAGE Reference.
- Keyifli, Ş. (2013). *Yaygın din eğitiminde yeni yaklaşımlar* (1. bs). İlâhiyât.
- Kılıç, R. (1991). G. Edward Moore'un ahlâk felsefesi. *Felsefe Dünyası*, 1, 48-52.
- Kılıç, R. (1999). Din öğretimini temellendirme problemi. *Dinî Araştırmalar*, 1(3), 205-212.
- Kısakürek, M. A. (1982). Eğitim felsefe ilişkileri üzerine. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15(1), 67-75. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000805
- Kızılabdullah, Y. (2015). “Dini öğrenme modelinin” çok dinli/çokkültürlü toplumdaki tezahürleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 721-732. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2015.039>

- Kızılabdullah, Y., & Yürük, T. (2008). Din eğitimi modelleri çerçevesinde Türkiye'deki din eğitimi üzerine genel bir değerlendirme. *Dinî Araştırmalar*, 11(32), 107–129.
- Kızıltan, G. (2021). Din eğitimi biliminin bilimler arasındaki yeri problemine yeni bir yaklaşım. In M. Bahçekapılı & A. A. Çanakçı (Eds.), *Din eğitiminde ana konular* (pp. 15–35). Eski Yeni Yayınları.
- Kilpatrick, W. H. (1972). Indoctrination and respect for persons. In A. Snook (Ed.), *Concepts of indoctrination: Philosophical essays* (pp. 37–42). Routledge.
- Klement, K. (2020). Russell's logical atomism. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy*. Stanford University. <https://plato.stanford.edu/entries/logical-atomism/> adresinden 15/09/2023 tarihinde erişildi.
- Kohlberg, L. (1966). Moral education in the schools: A developmental view. *The School Review*, 74(1), 1–30.
- Kohlberg, L. (1968). Stage and sequence: The cognitive-developmental approach to socialization. In D. A. Goslin (Ed.), *Handbook of socialization theory and research* (pp. 347–480). Rand McNally.
- Kohlberg, L. (1970). Education for justice: A modern statement of the Platonic view. In N. F. Sizer & T. R. Sizer (Eds.), *Moral education: Five lectures* (pp. 57–83). Harvard University Press.
- Kohlberg, L. (1980). Stages of moral development as a basis for moral education. In B. Munsey (Ed.), *Moral development, moral education, and Kohlberg* (pp. 15–98). Religious Education Press.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.
- Konstant, D. (1984). Catechetics. In J. M. Sutcliffe (Ed.), *A dictionary of religious education* (pp. 60–61). SCM Press.
- Kraft, V. (2011). Role and function of “philosophy of education” within the educational sciences: A cross-national attempt. *European Educational Research Journal*, 10(3), 383–389. <https://doi.org/10.2304/eerj.2011.10.3.383>
- Kutlu, S. (2002). Din öğretiminde yeni yöntem arayışları uluslararası sempozyumu. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 301–322.
- Küçükaltın, K., & Cevizci, A. (2009). *Batı düşüncesi: Felsefî temeller*. İSAM Yayınları.
- Kvernbekk, T. (2023). Hirst on educational theory. *Journal of Philosophy of Education*, 57(Special), 182–197. <https://doi.org/10.1093/jopedu/qhad005>
- Lanfredini, R. (2017). Anti-psychologism and neutrality. *European Journal of Pragmatism and American Philosophy*, 9(1), 1–13. <https://doi.org/10.4000/ejpap.999>
- Langford, G. (1973). The concept of education. In G. Langford & D. J. O'Connor (Eds.), *New essays in the philosophy of education* (pp. 2–24). Routledge.
- Laura, R. S. (1978). Philosophical foundations of religious education. *Educational Theory*, 28(4), 310–317. <https://doi.org/10.1111/j.1741-5446.1978.tb00826.x>
- Lazerowitz, M. (1958). Moore and philosophical analysis. *Philosophy*, 33(126), 193–220.
- Lazerowitz, M. (1977). *The language of philosophy: Freud and Wittgenstein* (Vol. 117). D. Reidel Publishing Company.

- Levy, N. (2003). Analytic and continental philosophy: Explaining the differences. *Metaphilosophy*, 34(3), 284–304. <https://doi.org/10.1111/1467-9973.00274>
- Linsky, B. (2013). Russell's theory of descriptions and the idea of logical construction. In M. Beaney (Ed.), *The Oxford handbook of the history of analytic philosophy* (pp. 407–429). Open University Press.
- Lloyd, I. (1981). Teaching religious understanding. *Religious Studies*, 17(2), 253–259.
- Luntley, M. (2011). On education and initiation. In S. E. Cuypers & C. Martin (Eds.), *Reading R. S. Peters today: Analysis, ethics and the aims of education* (pp. 38–53). Wiley-Blackwell.
- Mace, C. A. (1953). Homeostasis, needs and values. *British Journal of Psychology. General Section*, 44(3), 200–210. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.1953.tb01199.x>
- Maloney, K. E. (2010). Philosophy of education: Definitions of the field, 1942–1982. *Educational Studies: A Journal of the American Educational Studies Association*, 16(3), 235–258. https://doi.org/10.1207/s15326993es1603_3
- Marples, R. (1978). Is religious education possible? *Journal of Philosophy of Education*, 12, 81–91. https://doi.org/10.1057/9781137373892_2
- Marthaler, B. L. (1990). Catechism. In I. V. Cully & K. B. Cully (Eds.), *Harper's encyclopedia of religious education* (pp. 101–103). Harper & Row.
- Martin, J. R. (1981). Needed: A paradigm for liberal education. In J. F. Soltis (Ed.), *Philosophy and education: Eightieth yearbook of the National Society for the Study of Education* (pp. 37–59). University of Chicago Press.
- Matthews, M. R. (1980). *The Marxist theory of schooling*. Harvester Press.
- McClellan, J. E., & Komisar, B. P. (1962). Preface to the American edition. In *Truth and fallacy in educational theory* (American ed., pp. iv–xvii). Teachers College Press.
- McLaughlin, T. H. (2001). Paul H. Hirst. In J. A. Palmer (Ed.), *Fifty modern thinkers on education: From Piaget to the present* (pp. 193–199). Routledge.
- McLaughlin, T. H., & Halstead, J. M. (2000). John Wilson on moral education. *Journal of Moral Education*, 29(3), 247–268. <https://doi.org/10.1080/03057240050137328>
- Monk, R., & Palmer, A. (1996). Introduction. In R. Monk & A. Palmer (Eds.), *Bertrand Russell and the origins of analytical philosophy* (pp. vii–xvi). Thoemmes Press.
- Moore, G. E. (1903). The refutation of idealism. *Mind*, 12(48), 433–453.
- Moore, G. E. (1953). *Some main problems of philosophy*. George Allen & Unwin. <https://doi.org/10.5840/schoolman194725118>
- Moore, G. E. (1993a). The nature of judgment. In T. Baldwin (Ed.), *G. E. Moore: Selected writings*. Routledge.
- Moore, G. E. (1993b). *Principia ethica* (T. Baldwin, Ed.; Rev. ed.). Cambridge University Press.
- Moore, T. W. (1982). *Philosophy of education: An introduction* (Vol. 14). Routledge.
- Mulcahy, D. G. (2003). Jane Roland Martin and Paul Hirst on liberal education: A reassessment. *Journal of Thought*, 38(1), 19–30. <https://about.jstor.org/terms>
- Mulligan, K. (1991). Introduction: On the history of continental philosophy. *Topoi*, 10(2), 115–120. <https://doi.org/10.1007/BF00141332>

- Munsey, B. (Ed.). (1980). *Moral development, moral education and Kohlberg*. Religious Education Press.
- Murphy, A. E. (1952). Moore's "Defence of common sense." In P. A. Schilpp (Ed.), *The philosophy of G. E. Moore* (2nd ed., pp. 301–318). Tudor Publishing.
- Neiman, A., & Siegel, H. (1993). Objectivity and rationality in epistemology and education: Scheffler's middle road. *Synthese*, 94(1), 55–83.
- Noddings, N. (1995). *Philosophy of education*. Westview Press.
- Noddings, N. (2009). Philosophy of education. In E. F. Provenzo & J. P. Renaud (Eds.), *Encyclopedia of the social and cultural foundations of education* (pp. 572–580). SAGE Reference.
- Noddings, N. (2020). *Eğitim felsefesi* (R. Çelik, Çev.; 3. bs). Nobel.
- Oakeshott, M. (1967). Learning and teaching. In R. S. Peters (Ed.), *The concept of education* (pp. 108–122). Routledge.
- Oakeshott, M. (1972). Education: The engagement and its frustration. In R. F. Dearden, P. H. Hirst, & R. S. Peters (Eds.), *Education and the development of reason* (pp. 14–36). Routledge.
- O'Connor, D. J. (1957). *An introduction to philosophy of education*. Butler & Tanner.
- O'Connor, D. J. (1972). The nature of educational theory. *Journal of Philosophy of Education*, 6(1), 97–109. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.1972.tb00462.x>
- O'Hagan, T. (2001). Jean-Jacques Rousseau. In J. A. Palmer (Ed.), *Fifty major thinkers on education: From Confucius to Dewey* (pp. 61–65). Routledge.
- Okumuşlar, M. (2007). Çok kültürlü toplumlarda "din hakkında öğrenme" ve "dinden öğrenme" modeli. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 251–264.
- Oladosu, A. G. A. S. (2004). Concepts in education related to teaching. In I. O. Abimbola & A. O. Abolade (Eds.), *Fundamental principles and practice of instruction* (pp. 82–92). Tunde Babs Printers.
- Osmanoğlu, C. (2016). Cumhuriyet dönemi eğitim literatüründe din eğitime ilişkin temel kavramların kullanılışı üzerine bir araştırma. *Bilimname*, 30(1), 157–205.
- Ozmon, H. A., & Craver, S. M. (2003). *Philosophical foundations of education* (7th ed.). Merrill Prentice Hall.
- Ozoliņš, J. T. (2021). Paul Heywood Hirst (1927–2020) obituary. *Educational Philosophy and Theory*, 1–6. <https://doi.org/10.1080/00131857.2020.1867107>
- Önder, M. (2013). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretiminin temelleri üzerine. *Dergiant (AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi)*, 1(1), 24–40.
- Paul, G. A. (1956a). G. E. Moore: Analysis, common usage and common sense. In A. J. Ayer, W. C. Kneale, G. A. Paul, D. F. Pears, P. F. Strawson, G. J. Warnock, & R. A. Wollheim (Eds.), *The revolution in philosophy* (pp. 56–69). Macmillan.
- Paul, G. A. (1956b). Wittgenstein. In A. J. Ayer, W. C. Kneale, G. A. Paul, D. F. Pears, P. F. Strawson, G. J. Warnock, & R. A. Wollheim (Eds.), *The revolution in philosophy* (pp. 88–96). Macmillan.
- Pears, D. (1970). *Ludwig Wittgenstein*. Viking Press.
- Pears, D. (2009). Introduction to the 1985 edition. In *The philosophy of logical atomism* (pp. vii–xli). Taylor & Francis e-Library.

- Peters, R. S. (1959). *Authority, responsibility, and education*. George Allen & Unwin.
- Peters, R. S. (1962). Moral education and the psychology of character. *Philosophy*, 37(139), 37–56.
- Peters, R. S. (1966). *Ethics and education*. Allen & Unwin.
- Peters, R. S. (1967a). In defence of bingo: A rejoinder. *British Journal of Educational Studies*, 15(2), 188–194. <https://doi.org/10.2307/3118825>
- Peters, R. S. (1967b). What is an educational process? In *The concept of education* (pp. 1–16). Routledge.
- Peters, R. S. (1971). Moral development: A plea for pluralism. In T. Mischel (Ed.), *Cognitive development and epistemology* (pp. 237–267). Academic Press.
- Peters, R. S. (1972). Education and the educated man. In R. F. Dearden, P. H. Hirst, & R. S. Peters (Eds.), *Education and the development of reason* (pp. 2–13). Routledge.
- Peters, R. S. (1973a). Aims of education: A conceptual enquiry. In R. S. Peters (Ed.), *The philosophy of education* (pp. 11–57). Oxford University Press.
- Peters, R. S. (1973b). *Reason and compassion*. Routledge & Kegan Paul.
- Peters, R. S. (1974). Moral development and moral learning. *The Monist*, 58(4), 541–567.
- Peters, R. S. (1978). The place of Kohlberg's theory in moral education. *Journal of Moral Education*, 7(3), 147–157. <https://doi.org/10.1080/0305724780070301>
- Peters, R. S. (1981). *Moral development and moral education*. George Allen & Unwin.
- Peters, R. S. (1982). General editor's note. In *Philosophy of education: An introduction* (pp. viii–ix). Routledge.
- Peters, R. S. (1998). The justification of education. In P. H. Hirst & P. White (Eds.), *Philosophy of education: Major themes in the analytic tradition* (pp. 207–230). Routledge.
- Phenix, P. H. (1964). *Realms of meaning: A philosophy of the curriculum for general education*. McGraw-Hill.
- Phillips, D. C. (1971). The distinguishing features of forms of knowledge. *Educational Philosophy and Theory*, 3(2), 27–35. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.1971.tb00043.x>
- Phillips, D. C. (2001). Educational philosophy: Historical perspectives. In N. J. Smelser, P. B. Baltes, & P. Alto (Eds.), *International encyclopedia of social and behavioural sciences* (pp. 4286–4292). Elsevier Science.
- Phillips, D. C. (2019). Eğitim felsefesi nedir? (E. Turan, Çev.). In R. Bailey, R. Barrow, D. Carr, & C. McCarthy (Eds.), *Eğitim felsefesi kılavuzu* (pp. 3–19). Pegem Akademi.
- Phillips, D. Z. (1970). Philosophy and religious education. *British Journal of Educational Studies*, 18(1), 5–17. <https://doi.org/10.2307/3120107>
- Piaget, J. (1976). Piaget's theory. In B. Inhelder, H. H. Chipman, & C. Zwingmann (Eds.), *Piaget and his school* (pp. 11–23). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-46323-5_2
- Plato. (1914). *Euthyphro, Apology, Crito, Phaedo, Phaedrus* (H. N. Fowler, Trans.). Harvard University Press.
- Platon. (1999). *Devlet*, (S. Eyüboğlu ve M. A. Cimcoz, Çev., 1.bs.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Popkewitz, T. S. (1999). Introduction: Critical traditions, modernisms and the “posts.” In T. S. Popkewitz & L. Fendler (Eds.), *Critical theories in education: Changing terrains of knowledge and politics* (pp. 1–13). Routledge.
- Porfilio, B. J. (2009). Critical theory. In E. F. Provenzo & J. P. Renaud (Eds.), *Encyclopedia of the social and cultural foundations of education* (Vol. 1, pp. 201–205). SAGE Reference.
- Portelli, J. P. (1987). Analytic philosophy of education: Development and misconceptions. *The Journal of Educational Thought (JET) / Revue de la Pensée Éducative*, 21(1), 20–32.
- Pratte, R. (1971). *Contemporary theories of education*. Intext Educational Publishers.
- Pratte, R. (1981). Analytic philosophy of education: A historical perspective. In J. F. Soltis (Ed.), *Philosophy of education since mid-century* (pp. 17–37). Teachers College Press.
- Pring, R. (1993). Liberal education and vocational preparation. In R. Barrow & P. White (Eds.), *Beyond liberal education: Essays in honour of Paul H. Hirst* (pp. 49–78). Routledge.
- Pring, R. (2004). *Philosophy of education: Aims, theory, common sense and research*. Continuum.
- Putnam, H. (1997). A half century of philosophy, viewed from within. *Daedalus*, 126(1), 175–208.
- Putnam, R. A. (2002). Perception: From Moore to Austin. In A. Biletzki & A. Matar (Eds.), *The story of analytic philosophy: Plot and heroes* (pp. 182–196). Taylor & Francis e-Library.
- Redhouse, J. W. (1890). *Redhouse’s Turkish dictionary*. Wyman and Sons.
- Reid, A. L. (2010). Philosophy and the theory and the practice of education. In R. Archambault (Ed.), *Philosophical analysis and education* (pp. 12–25). Routledge.
- Reid, A. L. (1986). *Ways of understanding and education*. Heinemann.
- Robb, F. C. (1943). Aristotle and education. *Peabody Journal of Education*, 20(4), 202–213.
- Rorty, A. O. (1998). The ruling history of education. In A. O. Rorty (Ed.), *Philosophers on education: New historical perspectives* (pp. 1–12). Routledge.
- Rossi, J.-G. (2020). *Analitik felsefe* (A. Altınörs, Çev.; 2. bs). Bilge Kültür Sanat.
- Rousseau, J. J. (2015). *Emile ya da eğitim üzerine* (Y. Avunç, Çev.; 6. bs). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Rowntree, D. (1994). *Preparing materials for open, distance and flexible learning*. Kogan Page.
- Rudge, L. (2000). The place of religious education in the curriculum. In A. Wright & A. M. Brandom (Eds.), *Learning to teach religious education in the secondary school: A companion to school experience* (pp. 6–21). RoutledgeFalmer.
- Russell, B. (1900). *A critical exposition of the philosophy of Leibniz*. Cambridge University Press.
- Russell, B. (1905). On denoting. *Mind*, 14(56), 479–493.
- Russell, B. (1959). *My philosophical development*. Simon and Schuster.
- Russell, B. (2009a). *Principles of mathematics*. Taylor & Francis e-Library.
- Russell, B. (2009b). *The philosophy of logical atomism*. Taylor & Francis e-Library.
- Russell, B. (2017). *Felsefe sorunları* (V. Hacıkadıroğlu, Çev.). Say Yayınları.

- Ryle, G. (2009). *Concept of mind* (60th anniv. ed.). Routledge.
- Salerno, J. (2001). Frege'ye dair (A. Dereko, Çev.). Birleşik Yayınevi.
- Saygılı, S. (2020). Analitik felsefe ve eğitim. In M. Cihan & Z. Yılmaz (Eds.), *Eğitim felsefesi* (1. bs, pp. 75–85). Pegem Akademi.
- Scheffler, I. (1960). *The language of education*. Charles C. Thomas.
- Scheffler, I. (1966a). Philosophical models of teaching. In I. Scheffler (Ed.), *Philosophy and education* (2nd ed., pp. 99–114). Allyn and Bacon.
- Scheffler, I. (1966b). Preface to the first edition. In I. Scheffler (Ed.), *Philosophy and education* (2nd ed., pp. vii–viii). Allyn and Bacon.
- Scheffler, I. (1973). *Reason and teaching*. Routledge & Kegan Paul.
- Scheffler, I. (1974). *Four pragmatists: A critical introduction to Peirce, James, Mead, and Dewey*. Humanities Press.
- Scheffler, I. (1980). Philosophy of education: Some recent contributions. *Harvard Educational Review*, 50(3), 402–406. <https://doi.org/10.17763/haer.50.3.00536276163pxx45>
- Scheffler, I. (1985). *Of human potential*. Routledge & Kegan Paul.
- Scheffler, I. (2014). Israel Scheffler. *John Simon Guggenheim Memorial Foundation*. <https://www.gf.org/fellows/israel-scheffler/> adresinden 06/07/2023 tarihinde erişildi.
- Schilling, M. (1986). Knowledge and liberal education: A critique of Paul Hirst. *Journal of Curriculum Studies*, 18(1), 1–16. <https://doi.org/10.1080/0022027860180102>
- Schofield, H. (1972). *The philosophy of education: An introduction*. George Allen & Unwin.
- Sealey, J. (1985). *Religious education: Philosophical perspectives*. George Allen & Unwin.
- Selvitopu, A., & Kavurgacı, Ş. (2019). Frankfurt okulu bağlamında eleştirel teori ve eğitim. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 99–108. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ukmead/639912>
- Senchuk, D. M. (1996). Philosophy of education. In R. Audi (Ed.), *The Cambridge dictionary of philosophy* (pp. 670–671). Cambridge University Press.
- Shone, R. (1973). Religion: A form of knowledge? *Learning for Living*, 12(4), 5–8. <https://doi.org/10.1080/00239707308557588>
- Siegel, H. (2005). Israel Scheffler interviewed by Harvey Siegel. *Journal of Philosophy of Education*, 39(4), 647–659. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9752.2005.00461.x>
- Siegel, H., Phillips, D. C., & Callan, E. (2018). Philosophy of education. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Winter 2018 ed.). <https://plato.stanford.edu/archives/win2018/entries/education-philosophy/> adresinden 03/07/2023 tarihinde erişildi.
- Sluga, H. D. (1977). Frege's alleged realism. *Inquiry: An Interdisciplinary Journal of Philosophy*, 20(1–4), 227–242. <https://doi.org/10.1080/00201747708601832>
- Sluga, H. D. (1999). *Gottlob Frege*. Routledge.
- Smart, N. (1958). *Reasons and faiths*. Routledge & Kegan Paul.
- Smart, N. (1964). *Philosophers and religious truth*. SCM Press.
- Smart, N. (1966). *The teacher and Christian belief*. James Clarke & Co.
- Smart, N. (1968). *Secular education and the logic of religion*. Faber & Faber.

- Smeyers, P. (2001). Educational philosophy: Contemporary views. In N. J. Smelser, P. B. Baltes, & P. Alto (Eds.), *International encyclopedia of social and behavioural sciences* (pp. 4283–4286). Elsevier Science.
- Smith, R. (1981). Hirst's untruly theory: Forms of knowledge, truth and meaning. *Educational Studies*, 7(1), 17–25.
- Smith, R. (2023). Forms of knowledge and forms of philosophy. *Journal of Philosophy of Education*, 57(Special), 65–76. <https://doi.org/10.1093/jopedu/qhad007>
- Snook, I. (1972). Indoctrination and moral responsibility. In I. Snook (Ed.), *Concepts of indoctrination: Philosophical essays* (pp. 118–125). Routledge.
- Soltis, J. F. (1971). Analysis and anomalies in philosophy of education. *Educational Philosophy and Theory*, 3(2), 37–50. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.1971.tb00044.x>
- Soykan, Ö. N. (1995). *Felsefe ve dil: Wittgenstein üstüne bir araştırma*. Kabcacı Yayınevi.
- Sönmez, V. (2020). *Eğitim felsefesi* (16. bs). Anı Yayıncılık.
- Standish, P. (1999). Education without aims? In R. Marples (Ed.), *The aims of education* (pp. 35–49). Routledge.
- Standish, P. (2011). Preface. In S. E. Cuypers & C. Martin (Eds.), *Reading R. S. Peters today: Analysis, ethics and the aims of education* (pp. xi–xii). Wiley-Blackwell.
- Standish, P. (2023). The provenance of the forms of knowledge thesis. *Journal of Philosophy of Education*, 57(Special), 44–64. <https://doi.org/10.1093/jopedu/qhad008>
- Stroud, B. (2000). Understanding human knowledge in general. In S. Bernecker & F. Dretske (Eds.), *Knowledge: Readings in contemporary epistemology* (pp. 307–323). Oxford University Press.
- Şahinoğlu, S. (2021). Çağdaş bir eğitim yaklaşımı olarak holizm (bütünsellik): Tarihsel gelişim bağlamında kavramsal, kuramsal ve felsefi bir temellendirme. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(15), 418–441.
- Şimşek, L. (2008). Felsefesiz bilim olabilir mi? *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 25–31.
- Tappenden, J. (2013). The mathematical and logical background to analytic philosophy. In M. Beaney (Ed.), *The Oxford handbook of the history of analytic philosophy* (pp. 318–354). Open University Press.
- Tarhan, D. E. (2019). Frege'de yargıların formel mantıksal analizi ve düşünceler üzerine. *Felsefe Arkivi*, 51, 235–247. <https://doi.org/10.26650/arcp2019-5116>
- Taylor, M. J. (2004). Obituary. *Journal of Moral Education*, 33(3), 389–393. <https://doi.org/10.1080/0305724042000272877>
- Teece, G. (2010). Is it learning about and from religions, religion or religious education? And is it any wonder some teachers don't get it? *British Journal of Religious Education*, 32(2), 93–103. <https://doi.org/10.1080/01416200903537399>
- Thiessen, E. J. (1993). *Teaching for commitment: Liberal education, indoctrination, and Christian nurture*. McGill-Queen's University Press.
- Torun, T. (2007). Eleştirel teori. In A. Cevizci (Ed.), *Felsefe ansiklopedisi* (Vol. 5, pp. 344–366). Ebaıl Yayınları.

- Tosun, C. (2009). Bir anabilim dalı olarak Türkiye’de din eğitiminin doğuşu, gelişmesi ve alanına katkıları. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 2(1), 293–303.
- Tosun, C. (2012). *Din eğitimi bilimine giriş* (7. bs). Pegem Akademi.
- Turiel, E., Edwards, C. P., & Kohlberg, L. (1978). Moral development in Turkish children, adolescents, and young adults. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 9(1), 75–86. <https://doi.org/10.1177/002202217891006>
- Tümekaya, S. (2020). Analitik felsefe diye bir okul var mıdır? *Felsefe / Düşünce Dergisi*, 72, 290–309.
- Uluagaç, Y. (2018). *John Wilson’ın eğitim felsefesi ve din eğitimine katkıları* (Yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uluagaç, Y., & Ceylan, Y. (2023a). John Wilson’ın ahlak eğitimi ile ilgili görüşleri. *Turkish Studies-Education*, 13(3), 1087–1100. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.71063>
- Uluagaç, Y., & Ceylan, Y. (2023b). R. S. Peters’in ahlak eğitimi ile ilgili görüşleri. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 12, 118–142. <https://doi.org/10.48131/jscs.1367841>
- Uludağ, Z., & Yılmaz, A. (2019). Eğitime yeni bakışlar ve alternatif düşünceler. *Milli Eğitim*, 48(223), 341–359.
- Uyangör, N. (2019). Felsefi ekoller açısından eğitim: İdealizm, realizm ve rasyonalizm. In E. Tezci (Ed.), *Eğitim felsefesi: Temeller, ekoller ve kavramlar* (pp. 37–48). Nobel.
- Ünder, H. (2007). Eğitim felsefesi. In A. Cevizci (Ed.), *Felsefe ansiklopedisi* (Vol. 5, pp. 133–145). Ebabil Yayınları.
- Vrahimis, A. (2013). *Encounters between analytic and continental philosophy*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137290205>
- Warnick, B. R. (2007). Ethics and education forty years later. *Educational Theory*, 57(1), 53–73. <https://doi.org/10.1111/j.1741-5446.2006.00244.x>
- Warnock, M. (1977). *Schools of thought*. Faber and Faber.
- Watson, B. (1992). Editorial introduction. In B. Watson (Ed.), *Priorities in religious education* (pp. 9–10). Falmer Press.
- Watson, B. (2012). Why religious education matters. In P. Barnes (Ed.), *Debates in religious education* (pp. 13–21). Routledge.
- Watt, A. J. (1974). Forms of knowledge and norms of rationality. *Educational Philosophy and Theory*, 6(1), 1–11.
- White, J. (1972). Indoctrination and intentions. In I. Snook (Ed.), *Concepts of indoctrination: Philosophical essays* (pp. 91–101). Routledge.
- White, J. (1982). *The aims of education restated* (Vol. 22). Routledge.
- White, J. (2021). Paul Hirst (1927–2020). *Philosophy of Education Society of Great Britain*. <https://www.philosophy-of-education.org/wp-content/uploads/2021/02/Paul-Hirst-Obituary.pdf> adresinden 18/10/2023 tarihinde erişildi.
- White, P., & Bridges, D. (2023). A celebration of the writing and professional work of Paul Hirst: An introduction. *Journal of Philosophy of Education*, 57(Special Issue), 3–29. <https://doi.org/10.1093/jopedu/qhad011>
- Whitehead, A. N. (1967). *The aims of education*. Free Press.

- Whitehead, A. N., & Russell, B. (1963). *Principia mathematica* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Williams, B. (2006). *Ethics and the limits of philosophy*. Taylor & Francis e-Library.
- Wilson, J. (1964). Education and indoctrination. In T. H. B. Hollins (Ed.), *Aims in education: The philosophical approach* (pp. 24–46). Manchester University Press.
- Wilson, J. (1971). *Education in religion and the emotions*. Heinemann.
- Wilson, J. (1972). Indoctrination and rationality. In I. A. Snook (Ed.), *Concepts of indoctrination: Philosophical essays* (pp. 14–19). Routledge.
- Wilson, J. (1979). *Preface to the philosophy of education*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203860991>
- Wilson, J. (1990). *A new introduction to moral education*. Cassell Educational.
- Wilson, J. (1996). First steps in moral education. *Journal of Moral Education*, 25(1), 85–91.
<https://doi.org/10.1080/0305724960250109>
- Wilson, J. (2003). Perspectives on the philosophy of education. *Oxford Review of Education*, 29(2), 279–303. <https://doi.org/10.1080/0305498032000080738>
- Wilson, J., Williams, N., & Sugarman, B. (1967). *Introduction to moral education*. Penguin Books.
- Winch, C. (1999). Autonomy as an educational aim. In R. Marples (Ed.), *The aims of education* (pp. 74–84). Routledge.
- Winch, C., & Gingell, J. (1999). *Philosophy of education: The key concepts*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203927588>
- Wittgenstein, L. (1958). *Philosophical investigations* (G. E. M. Anscombe, Trans.; 2nd ed.). Blackwell.
- Wittgenstein, L. (2022). *Tractatus logico-philosophicus* (D. F. Pears & M. B. F., Trans.). Taylor & Francis e-Library.
- Wringe, C. (2002). Is there spirituality? Can it be part of education? *Journal of Philosophy of Education*, 36(2), 157–170. <https://doi.org/10.1111/1467-9752.00267>
- Yalçınkaya, O. D. (2020). Philosophy of language: Early and late Wittgenstein. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 13(81), 715–726.
<https://doi.org/10.29228/jasss.43989>
- Yapıcı, Ş. (2019). Eleştirel ve radikal eğitim. In M. Yapıcı (Ed.), *Eğitim felsefesi* (pp. 159–205). Eğiten Kitap.
- Yıldırım, A. (2011). *Eleştirel pedagoji: Paulo Freire ve Ivan Illich'in eğitim anlayışı üzerine*. Anı Yayıncılık.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1781

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 364

Kitap Adı : Uluslararası Öğrencilerin Türkiye Ekonomisine Katkıları

Alt Başlık : Harcamalar, Deneyimler, Algılar

Book Title : Economic Contributions of International Students in Türkiye

Subtitle : Expenditures, Experiences, and Perceptions

ISBN : 978-625-5536-77-8

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536778

Yazar | Author: Mehmet Ali Bolat | orcid.org/0000-0002-6897-5336

Kurum | Institution: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

ROR ID: ror.org/00xvwqp40

Yazar | Author: Mehmet Baydemir | orcid.org/ 0000-0001-6375-9549

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 116 (xvi + 100)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: JNK - Eğitim ekonomisi | Economics of education

BISAC: EDU034000 - Eğitim / Eğitim Politikaları | Education / Educational Policy & Reform

THEMA: VFG - Ekonomi ve eğitim | Economics of education

LC Classification: LC67.T9 - Türkiye'de eğitim ve ekonomi | Education and economics in Turkey

DEWEY: 379.11 - Eğitim ve ekonomi | Education and economics

WoS Category: Eğitim ve Eğitim Araştırmaları | Education & Educational Research

WoS Citation Topics Meso: 6.3 - Eğitim Politikaları ve Sistemleri | Educational Policy & Systems

WoS Citation Topics Micro: 6.3.13 - Uluslararası Öğrenciler | International Students

Scopus Subject Areas: 3300 - Sosyal Bilimler (genel) | Social Sciences (General)

Atıf Bilgisi | Cite as: Bolat, Mehmet Ali - Baydemir, Mehmet. *Uluslararası Öğrencilerin Türkiye Ekonomisine Katkıları: Harcamalar, Deneyimler, Algılar*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Aktas, Y. ve Sahin, S. (2019). Turkey aims to rise number of international students. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/en/education/turkey-aims-to-rise-number-of-international-students/1522563>. Erişim Tarihi: 12.02.2024
- Apaydın, A., Erhan, Ç., Kestel, S., Hazar, S. ve Çörtoğlu, F. S. (2012). Ankara Kenti Yabancı Öğrencilerle Zenginleşiyor. Türk İstatistik Derneği Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi Avrasya Enderun Eğitim ve Araştırma Vakfı.
- ApplyBoard. (2023). The Impact of International Students on Destination Economies in 2023. <https://www.applyboard.com/applyinsights-article/the-impact-of-international-students-on-destination-economies-in-2023>. Erişim Tarihi: 11.02.2024
- Baş, H. ve Eti, S. (2020). Türkiye’de uluslararası öğrencilerin istihdamı: Hukuki boyut ve koşullara dair bir araştırma. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 20(46), 105-132.
- Baydemir, M., & Bolat, M. A. (2024). Türkiye’nin Uluslararası Öğrenci Politikası (2002-2024). Cihannüma Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi, 3(1), 70-95.
- Ghanbary, R. (2017). Hacettepe Üniversitesinde Eğitim Gören Uluslararası Öğrencilerin Profili, İhtiyaçları ve Sorunları, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gönültaş, M., Kul, A., & Al-Khatib, A. (2023). Uluslararası Öğrencilerin Uyum Problemleri ve Bu Problemlerle Baş Etme Stratejileri: Bir Durum Çalışması. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(1), 60-69. <https://doi.org/10.21666/muefd.1096957>
- Gümüş, N., & Onurlubaş, E. (2019). Uluslararası Öğrencilerin Tüketim Harcamalarının Şehir Ekonomisine Katkısının İncelenmesi: Kastamonu Üniversitesi Örneği. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2), 174-192.
- Güzel, B. (2021). Yükseköğretimde Toplum Örgütlenmesi: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Uluslararası Öğrenci Topluluğu Ör-

- neği. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 32(3), 1215-1240. <https://doi.org/10.33417/tsh.755297>
- ICEF Monitor. (2019). International students generate global economic impact of US\$300 billion. <https://monitor.icef.com/2019/08/international-students-generate-global-economic-impact-of-us300-billion/>. Erişim Tarihi: 15/02/2025
- International Affairs Canada. (2020). Economic impact of international education in Canada – 2020 Update Final Report. Canmac Economics Limited
- İstanbul Planlama Ajansı (İPA). (2023). Öğrenci Yaşam Maliyeti Araştırması. <https://ipa.istanbul/yayinlarimiz/genel/arastirma-ogrenci-yasam-maliyeti-arastirmasi-2/>. Erişim Tarihi: 15.02.2024
- Kabirova, A, Arpachiev, A., Narlı, S. (2023). Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'ye Ekonomik Katkısı, UDEF AR-GE. <https://udef.org.tr/yayinlar/uluslararasi-ogrencilerin-turkiyeye-ekonomik-katkisi/> Erişim Tarihi: 12.10.2024.
- Kandemir, A., & Aydın, B. (2020). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitimi ile İlgili Yönetici ve Öğretmen Görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 497-521. <https://doi.org/10.19171/uefad.554653>
- Karaca, A. (2021). Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencilerine Yönelik Tutum Ölçeği'nin Geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 465-486. <https://doi.org/10.37217/tebd.847558>
- Kıroğlu, K., Kesten, A. ve Elma, C. (2010). Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), ss. 26-39.
- Levent, F. & Karaevli, Ö. (2014). Uluslararası Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Politikalar ve Türkiye İçin Öneriler. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 38 (38). 97-118. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaeabd/issue/387/2626>.
- Ministers' Media Centre. (2023). Interview - ABC Melbourne Mornings. <https://ministers.education.gov.au/clare/interview-abc-melbourne-mornings>. Erişim Tarihi: 12.02.2024
- OECD. (2021). Turkey. Education at a Glance 2021: OECD Indica-

- tors. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/bf1a85fe-en/index.html?itemId=/content/component/bf1a85fe-en>. Erişim Tarihi: 10.02.2024
- OECD. (2022). International Migration Outlook 2022. https://www.oecd-ilibrary.org/sites/30fe16d2-en/1/3/7/index.html?itemId=/content/publication/30fe16d2-en&csp_=97175d429ae5e4e04cd3cccbbfc84945&itemIGO=oecd&itemContentType=-book. Erişim Tarihi: 10.02.2024
- Sayıkoğlu Uçar, M., Yıldırım, N. H., & Güngör, A. (2022). Düzce Üniversitesinde Lisans Eğitimi Alan Afrika Kökenli Öğrencilerin Problem Alanları ve Başa Çıkma Yöntemleri. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 654-672. <https://doi.org/10.55179/dusbed.1020579>
- Süygün, M. S., & Kaplan, F. (2021). Uluslararası Öğrencilerle Uluslararası Ticaret. *Gümrük Ve Ticaret Dergisi*, 8(25), 25-35.
- Tekin, E. (2019). Çalışma hayatında uluslararası öğrenciler: İstanbul örneği (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- The official website of the New Zealand Government. (2018). International education contributes \$5.1 billion to New Zealand economy. <https://www.beehive.govt.nz/release/international-education-contributes-51-billion-new-zealand-economy>. Erişim Tarihi: 13.02.2024
- The Pie News. (2023). UK international student contribution soars to £42bn. <https://thepienews.com/news/uk-international-student-contribution-soars-to-42bn/>. Erişim Tarihi: 10.02.2024
- Topal, F. - Tauscher, S. (2020). Uluslararası Öğrencilerin Akademik ve Sosyal Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine İnceleme. *Akademik İncelemeler Dergisi* 15/1 (Nisan 2020), 309-344. <https://doi.org/10.17550/akademikincelemeler.624380>.
- Universities UK. (2023). International students boost UK economy by £41.9 billion. <https://www.universitiesuk.ac.uk/latest/news/international-students-boost-uk-economy>. Erişim Tarihi: 10.02.2024
- U.S. Department of State. (2023). United States Announced as Leading Destination for International Students, Annual Impact to U.S. Economy is \$38 Billion and 335,000 Jobs. <https://www.state.gov/united-states-announced-as-leading-destination-for-in>

- ternational-students-annual-impact-to-u-s-economy-is-38-billion-and-335000-jobs/. Erişim Tarihi: 12.02.2024
- Usta, S., Sayın, Y. ve Güzelipek, Y.A. (2017). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kente ve Üniversiteye Uyum: Karaman İli Örneği. Yükseköğretim Ve Bilim Dergisi(3), 565-577.
- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F. ve Savaşan, F. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği). Akademik İncelemeler Dergisi 12 (1), ss. 203-254
- Yıldız, M. (2019). Türkiye'ye Eğitim Amacıyla Gelen Yabancı Öğrenciler Ekonomiye 1 Milyar Dolar Kazandırıyor!. <https://paratic.com/turkiye-yabanci-ogrenci-ekonomi-1-milyar-dolar-kazandiriyor>. Erişim Tarihi: 12.02.2024
- YÖK. (2022). Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Türkiye'deki Üniversitelerin Uluslararası Görünürlüğü Çalıştayı Düzenlendi. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2022/yuksekogretimde-uluslararasilasma-ve-turkiye-deki-universitelerin-uluslararasi-gorunurlugunu-artirma-calistayi.aspx>. Erişim Tarihi 11.02.2024
- YTB. Uluslararası Öğrenciler. <https://ytb.gov.tr/daireler/uluslararasi-ogrenciler>. Erişim Tarihi: 03.03.2024

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1783

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 365

Kitap Adı : Tıp Felsefesine Giriş

Alt Başlık : Disiplinin Düşünsel Anatomisi

Book Title : Introduction to Philosophy of Medicine

Subtitle : The Intellectual Anatomy of the Discipline

ISBN : 978-625-5536-78-5

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536785

Yazar | Author: Tuğşat Güzeloğlu | orcid.org/0000-0002-5004-7494

Kurum | Institution: Bursa Uludağ Üniversitesi

ROR ID: ror.org/03tg3eb07

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 110 (xviii + 92)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPX - Tıp felsefesi | Philosophy of medicine

BISAC: MED002000 - Tıp / Felsefe ve Sosyal Konular | Medical / Philosophy & Social Aspects

THEMA: MQB - Tıbbın felsefesi | Philosophy of medicine

LC Classification: R723 - Tıp – Felsefe | Medicine – Philosophy

DEWEY: 610.1 - Tıbbın felsefi yönleri | Medical philosophy

WoS Category: Tıbbi Etik | Medical Ethics

WoS Citation Topics Meso: Tıp Felsefesi | Philosophy of Medicine

WoS Citation Topics Micro: Sağlık ve Hastalıkların Kavramsal Temelleri | Conceptual Foundations of Health and Disease

Scopus Subject Areas: 3300 - Sosyal Bilimler (genel) | Social Sciences (General)

SciVal: 3300 - Sosyal Bilimler | Social Sciences

Atıf Bilgisi | Cite as: Güzeloğlu, Tuğşat. *Tıp Felsefesine Giriş: Disiplinin Düşünsel Anatomisi*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Ahlzén, Rolf. "Illness as Unhomelike Being-in-the-World? Phenomenology and Medical Practice". *Medicine, Health Care and Philosophy* 14 (2011): 323–331.
- Amundson, Ron. "Disability, Handicap and the Environment". *Journal of Social Philosophy* 23/1 (1992): 105–119.
- Bacon, Francis. *Novum Organum*. Çev. Tuncay Kabadayı. Ankara: Bilgesu Yayınları, 2015.
- Baron, Richard. "Why Aren't More Doctors Phenomenologists?". *The Body in Medical Thought and Practice*. Ed. Drew Leder. Dordrecht: Kluwer, 1992, 37–47.
- Broekman, Jan M. "The Philosophical Basis of Medicine as a Philosophical Question". *Theoretical Medicine* 8 (1987): 135–145.
- Caplan, Arthur L. "Does the Philosophy of Medicine Exist?". *Theoretical Medicine* 13 (1992): 67–77.
- Carel, Havi. *Illness*. Stocksfield: Acumen, 2008.
- Carel, Havi. "Illness, Phenomenology, and Philosophical Method". *Theoretical Medicine and Bioethics* 34 (2013): 345–357.
- Carel, Havi. "Phenomenology as a Resource for Patients". *Journal of Medicine and Philosophy* 37/2 (2012): 96–113.
- Clifton-Soderstrom, Michelle. "Levinas and the Patient as Other: The Ethical Foundation of Medicine". *Journal of Medicine and Philosophy* 28/4 (2003): 447–460.
- Descartes, René. *Discourse on Method and Meditations*. Çev. F. E. Sutcliffe. New York: Penguin, 1968.
- Descartes, René. "Treatise on Man". *The World and Other Writings*. Ed. Stephen Gaukroger. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Edelstein, Ludwig. "The Relation of Ancient Philosophy to Medicine". *Ancient Medicine*. Ed. Temkin & Temkin. Baltimore: Johns Hopkins, 1967, 349–366.
- Engelhardt, H. Tristram, Jr. *The Foundations of Bioethics*. 2. bs. New York: Oxford University Press, 1996.

- Engelhardt, H. Tristram Jr. “Is There a Philosophy of Medicine?”. *PSA Proceedings* 2 (1976): 94–108.
- Engelhardt, H. Tristram Jr. – Erde, Eric T. “Philosophy of Medicine”. *A Guide to the Culture of Science, Technology, and Medicine*. New York: Free Press, 1980, 364–461.
- Evans, L. vd. “Epistemology and Uncertainty”. *Family Medicine* 44/1 (2012): 1–?.
- Frank, Arthur W. *At the Will of the Body: Reflections on Illness*. Boston: Mariner Books, 1991.
- Groopman, Jerome. *How Doctors Think*. New York: Houghton Mifflin, 2007.
- Hass, Lawrence. *Merleau-Ponty’s Philosophy*. Bloomington: Indiana University Press, 2008.
- Hesslow, Germund. “Do We Need a Concept of Disease?”. *Theoretical Medicine* 14 (1993): 1–14.
- Kenner, Thomas. “Philosophy of Medicine in Austria”. *Theoretical Medicine* 6 (1985): 85–91.
- King, Lester S. *The Growth of Medical Thought*. Chicago: University of Chicago Press, 1963.
- Kirkengen, Anna Luise – Thornquist, E. “The Lived Body as a Medical Topic”. *Journal of Evaluation in Clinical Practice* 18 (2012): 1095–1101.
- Kottow, Miguel. “Some Thoughts on Phenomenology and Medicine”. *Medicine, Health Care and Philosophy* 20 (2017): 405–412.
- Küçükalt, Kasım. *Çağdaş Felsefede Farklılık Tartışmaları*. Bursa: Emin Yayınları, 2016.
- Küçükalt, Kasım. “Heidegger’in Metafiziksel Düşünce ve Hakikat Eleştirisi”. *Doğu’dan Batı’ya Düşüncenin Serüveni: Yirminci Yüzyıl Düşüncesi*. Ed. Şamil Öçal. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015, 397.
- Khushf, George. “An Agenda for Future Debate on Concepts of Health and Disease”. *Medicine, Health Care and Philosophy* 10 (2007): 19–27.
- Lee, Keekok. *The Philosophical Foundations of Modern Medicine*. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2012.
- Löwy, Ilana. *The Polish School of Philosophy of Medicine*. Dordrecht: Kluwer, 1990.

- Marcum, James A. *An Introductory Philosophy of Medicine: Humanizing Modern Medicine*. Berlin: Springer, 2008.
- Marcum, James A. "Philosophy of Medicine". *Internet Encyclopedia of Philosophy*. Erişim: 27 Kasım 2025. <http://www.iep.utm.edu/mec-dicine/>
- Merleau-Ponty, Maurice. *Algının Fenomenolojisi*. Çev. Emine Sarıkartal – Eylem Hacımuratoğlu. İstanbul: İthaki Yayınları, 2016.
- Merleau-Ponty, Maurice. *Phenomenology of Perception*. Çev. Colin Smith. London and New York: Routledge, 1962.
- Montgomery, Kathryn. *How Doctors Think: Clinical Judgment and the Practice of Medicine*. New York: Oxford University Press, 2006.
- Nordenfelt, Lennart. "Establishing a Middle-Range Position in the Theory of Health". *Medicine, Health Care and Philosophy* 10 (2007): 29–32.
- Nordenfelt, Lennart. "The Concept of Health and Illness Revisited". *Medicine, Health Care and Philosophy* 10 (2007): 5–10.
- Pellegrino, Edmund D. "What the Philosophy of Medicine Is". *Theoretical Medicine and Bioethics* 19 (1998): 315–336.
- Pellegrino, Edmund D. "Philosophy of Medicine: Problematic and Potential". *Journal of Medicine and Philosophy* 1/1 (1976): 5–31.
- Pellegrino, Edmund D. "Round Table Discussion Remarks". *Evaluation and Explanation in the Biomedical Sciences*. Ed. H. T. Engelhardt Jr. – S. F. Spicker. Dordrecht: Reidel, 1974, 228–234.
- Pellegrino, Edmund D. – Thomasma, David. *A Philosophical Basis of Medical Practice*. New York: Oxford University Press, 1981.
- Schaffner, Kenneth F. – Engelhardt, H. Tristram Jr. "The Philosophy of Medicine". *Concise Routledge Encyclopedia of Philosophy*. Ed. Edward Craig. London: Routledge, 2000.
- Svenaesus, Fredrik. "The Phenomenology of Chronic Pain: Embodiment and Alienation". *Continental Philosophy Review* 48 (2015): 107–122.
- Svenaesus, Fredrik. "The Phenomenology of Health and Illness". *Handbook of Phenomenology and Medicine*. Ed. Kay Toombs. Dordrecht: Kluwer, 2001.
- Stempsey, William E. "The Philosophy of Medicine: Development of a Discipline". *Medicine, Health Care and Philosophy* 7 (2004): 243–251.

- Stempsey, William E. "Philosophy of Medicine Is What Philosophers of Medicine Do". *Perspectives in Biology and Medicine* 51/3 (2008): 379–391.
- Toombs, S. Kay. "The Temporality of Illness: Four Levels of Experience". *Theoretical Medicine* 11 (1990): 227–241.
- Toombs, S. Kay. *The Meaning of Illness*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1992.
- Tosam, Mbih Jerome. "The Role of Philosophy in Modern Medicine". *Theoretical Medicine* 4/1 (2014): 75–84.
- Toulmin, Stephen. "Knowledge and Art in the Practice of Medicine: Clinical Judgement and Historical Reconstruction". *Science, Technology, and the Art of Medicine*. Ed. C. Delkeskamp-Hayes – M. A. Gardell Cutter. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1993, 231–249.
- Wilberg, Peter. "Human Ontology or Human Genomics? Heidegger's Health Warning to Humanity", 2001.
- Wulff, Henrik R. "Philosophy of Medicine – From a Medical Perspective". *Theoretical Medicine* 13 (1992): 79–85.
- Wulff, Henrik R. – Pedersen, Stig A. – Rosenberg, Rasmus. *Philosophy of Medicine: An Introduction*. Oxford: Blackwell, 1986.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1784

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 366

Kitap Adı : Tanah Döneminde Yahudi Din Adamlığı

Alt Başlık : Tarihsel Gelişim ve Teolojik İşlev

Book Title : Jewish Priesthood in the Tanakh Period

Subtitle : Historical Development and Theological Function

ISBN : 978-625-5536-79-2

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536792

Yazar | Author: Hamza Üzü

Kurum | Institution: Giresun Üniversitesi

ROR ID: ror.org/ror.org/05sraq822

Editör | Editor: Aykut Özer | orcid.org/0000-0001-7983-5796

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 381 (xxiv + 357)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRCX9 - Teoloji: çağdaş | Theology: modern & contemporary

BISAC: REL067120 - Din / Teoloji / Çağdaş | Religion / Theology / Contemporary

THEMA: QRDT - Çağdaş Hristiyan teolojisi | Christian theology: modern & contemporary

LC Classification: BT83.57 - Teoloji, Tanrı'nın ölümü | Theology, Death of God

DEWEY: 230 - Çağdaş Hristiyan Teolojisi | Christianity & Christian theology - Modern

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: Felsefe ve Teoloji | Philosophy & Theology

WoS Citation Topics Micro: Modern Hristiyan Teolojisi | Modern Christian Theology

Scopus Subject Areas: 1211 - Din Araştırmaları | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Üzü, Hamza. *Tanah Döneminde Yahudi Din Adamlığı: Tarih-sel Gelişim ve Teolojik İşlev*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiye, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Aktadağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Abba, R. "Priests and Levites". *IDB*. IV/876-889.
- Abel, F. M. *Histoire de la Palastine depuis la conguéte d'Alexandre jusgu'a l'invasion*. Paris 1952.
- Aberbach, M. ve Smolar, L. "Aaron, Jeroboam and the Golden Calves". *JBL* 86 (1967), 129-140.
- Aharoni, Y. "Excavations at Ramat Rahel". *Biblical Archaeologist*. 24 (1961), 98-118.
- Albright, W. F. *Archaeology and the Religion of Israel*. Baltimore: Johns Hopkins Pres, 4. Baskı, 1956.
- Albright, W. F. "Are the Ephod and Teraphim Mentioned in Ugaritic Literature (Ras Shamra texts)?" *BASOR*. No. 83 (Ekim 1941), 39-42.
- Albright, W. F. *From the Stone Age to Christianity*. Garden City, N. Y.: Doubleday, 2. Baskı, 1957.
- Albright, W. F. *The Biblical Period from Abraham to Ezra*. New York-Evanston: Harper ve Rov, 1963.
- Albright, W. F. "The Judicial Reform of Jehoshaphat". *Alexander Marx Jubilee Volume (English Section)*. New York: Jewish Theological Seminary of America, 1950, 61-82.
- Albright, W. F. "The List of Levitic Cities". *Louis Ginzberg Jubilee Volume (English Section)*. 49-73. New York: American Academy for Jewish Research, 1945, 49-73.
- Albright, W. F. "The Seal Impression from Jericho and the Treasurers of the Second Temple". *BASOR*. No. 148 (Ekim 1957) 28-30.
- Alıcı, Mustafa, "Yahudilik'te Dini Otorite ve Kurumları". *Tabula Rasa*. 1/10 (Ocak-Nisan) 2004, 111-130.
- Alt, A. "Bemerkungen zu einigen judaischen Ortslisten des Alten Testaments". *Beiträge zur biblischen Landles-und Altertmskunde* 68 (1946-1951). 193-210.
- Alt, A. "Bermerkugen zu enigien judaischen Ortstlishten des Alten Testaments". *Beitrage zur biblischen Landes-und Altertumskunde*. LXVII, 1951, 193-210; Kleine Schriften, II, Munich, 1953.
- Alt, A. "Die Rolle Samarias bei der Entstehung des Judentums". *Festschrift Otto Procksch*. Leibzig, 1934.

- Anderson, G. A. ve Olyan S. M. (ed.). *Priesthood and Cult in Ancient Israel*, 1991.
- Arnold, V. R. *Ephod ve Ark* (Harvard Theological Studies, 3), Cambridge, Mass., 1917.
- Arslantaş, Nuh. *Emeviler Döneminde Yahudiler*. İstanbul 2005.
- Ashkenazi, T. "La tribu arabe: ses éléments". *Anthropos* 41-44 (1946-1949) 657-72
- Asmussen, J. B. "Bemerkungen zur sakralen Prostitution im Alten Testament". *Studia Theologica*, XI, 1957, 167-192.
- Ateş, Ali Osman. *İslâm'a Göre Cahiliye ve Ehl-i Kitab Örf ve Âdetleri*. Beyan Yayınları, İstanbul 1996.
- Auerbach, E. "Die Herkunft der Sadokiden". *ZAW*, XLIX, 1931, 327-328. Auneau, J., "Sacerdoce". *DBS*, X, 1170-1254.
- Bartlett, J. R. "Sadok and His Successors at Jerusalem". *JTS* 19 (1968), 1-18.
- Baudissin, W. W. G. *Die Geschichte des alttestamentlichen Priesterthums*. Leipzig 1889.
- Beek, M. A. "Hasidic Conceptions of Kingship in the Maccabean Period". *The Sacral Kingship* (Supplement IV to Numen). Leiden 1959, 349-355.
- Begrich, J. "Das priesterliche Heilsorakel". *ZAW* LII, 1934, 81-92.
- Begrich, J. "Die priesterliche Tora". *Verden und Vesen des Alten Testaments* (BZAW, LXVI). Berlin: Alfred Töpelmann, 1936, 63-88.
- Begrich, J. "Gesammelte Studien zum Alten Testament". *Theologische Bücherei* XXI, Munich 1964.
- Begrich, J. "Sofer und Mazkir". *ZAW* 52 (1934), 81-92.
- Bell, H. I. *Egypt from Alexander the Great to the Arab Conguest*. Oxford: The Clerondon Press, 1948.
- Bentzen, A. A. *Studier over det Zadokidiske Praesterkabs Historie* Copenhagen 1931.
- Bentzen, A. A. "The Cultic Use of the Story of the Ark in Samuel". *JBL* 67 (1948) 37-53.
- Bentzen, A. A. "Zur Geshichte der Sadoikden". *ZAW* LI, 1933, 173-176.
- Brill, E. J. *Priesthood a Comparative Study*. Leiden 1973.
- Bright, J. *A History of Israel*. London, 1960.

- Brooks, B. S. "Fertility Cult Functionaries in the Old Testaments". *JBL* IX, 1941, 227-253.
- Buck, A. D. "La fleur au front du Grant Prêtre". *Oudtestamentische Studiën* IX, 1951, 18-229.
- Budde, K. "Ephod und Terafim". *ZAW* XXXIX, 1921, 1-42.
- Budde, K. "Die Herkunft der Sadok's". *ZAW* LII, 1934, 42-50.
- Budde, K. *Die altisraelitische Religion*. Giessen, 3. Baskı, 1912.
- Caird, G. B. *In Interpreter's Bible II*. New York-Nashville, 1953.
- Cassin, E., "Tablettes inédites de Nuzi". *Revue d'assyriologie et d'archéologie orientale* 56 (1962) 65-71.
- Cheyne, T. K. "Minister". *Encyclopaedia Biblica*. London, III/1902.
- Cody, Aelred. *A History of Old Testament Priesthood*. Pontifical Biblical Institute, Rome 1969.
- Cody, Aelred. "When is the Chosen People Called a Goy?". *VT* 14 (1964), 1-7.
- Cohen, M. M. "The Role of the Shilonite Priesthood in the United Monarchy of Ancient Israel". *HUCA* 36 (1965) 5998.
- Cordon, C. H. *Ugaritic Textbook, Analecta Orientalia*. XXXVIII, Roma, 1965.
- Cothenet, E. "Onction". *Dictionnaire de la Bible, Supplément*. Paris, 1959, VI/701-732.
- Cowley, A. *Aramaic Papyri of the Fifth Century B. C.* (Oxford, 1923), 30/1-4, 18-21, 30.
- Croos, F. M., "Aspects of Samaritan and Jewish History in Late Persian and Hellenistic Times". *Harvard Theological Review* 59 (1966) 201-211.
- Cross, F. M., ve Freedman, D. N. "The Blessing of Moses". *JBL* 67 (1948) 191-210.
- Dahood, M. "Ancient Semitic Deities in Syria and Paletsine". S. Moscati (ed.). *Le antiche divinità semitiche* (Roma Üniversitesi, Studi Semitici, I) Roma, Centro di Studi Semitici dell'Università, 1958, 65-94.
- Dahood, M. *Ugaritic-Hebrew Philology* (Biblica et Orientalia, XVIII). Rome: Pontifical Biblical Institute, 1965.
- Delcor, M. "Hinweise auf das samaritanische Schisma im Alten Testament". *ZAW* 74 (1962), 281-291.
- Demirci, Kürşad. *Dinlerin Dejenerasyonu*, İstanbul, 1988.

- Demirci, Kürşad. "Haham". *DİA*. İstanbul, XV/1997.
- Demirci, Kürşad. *Yahudilik ve Dini Çoğulculuk*. İstanbul 2000.
- Dhorme, E. *Les Religions de Babylonie et d'Assyrie*, with Dussaud. R., Les religions des Hittites et des Hourrites, des Phéniciens et des Syriens ("Mana": Introduction à l'histoire des religions, I: Les anciennes religions orientales, II). Paris: Presses Universitaires de France 1945.
- Dhorme, E. *L'évolution religieuse d'Israel. I: La religion des Hébreux nomades*. Brussels, 1937.
- Dhorme, E. "Le texte hébreu de l'Ancien Testament". *Revue d'histoire et de philosophie religieuses* 35 (1955), 129-143.
- Dhorme, E. "Prêtres, devins et mages dans l'ancienne religion des Hébreux". *Revue de l'histoire des religions* 108 (1933), 111-143.
- Dozy, R. *Supplement aux dictionnaires arabes*. Leiden: E. J. Brill, 2/1881.
- Döller, J. *Die Vahrsagarei im Alten Testament*. Münster i. V., 1923.
- Driver, S. R. *Notes on the Hebrew Text and the Topography of the books of Samuel*. Oxford: Clarendon Press, 2. Baskı, 1913.
- Dussaud, R. *Les origines cananéennes du sacrifice Israélite*. Paris: Ernest Leroux, 2. Baskı, 1941.
- Eerdmans, B. D. "Thoda-Songs and Temple-Singers". *Oudtestamentische Studien* I 2, 1942, 162-175.
- Eichrodt, V. *The Theology of the Old Testament*. trc. J. A. Baker from the 6th edition of *Theologie des Alten Testament*. London: SCM Press, 2/1961-1967.
- Eissfeldt, O. *Erstlinge und Zehnten im Alten Testament*. Leipzig, 1917.
- Eissfeldt, O. *Hexateuch-Synopse*. Leipzig: J. C. Hinrichs, 1922.
- Eissfeldt, O. "Silo und Jerusalem". *VT Suppl* 4 (1957) 138-147.
- Ehrlich, A. B. *Randglossen zur hebräischen Bibel*. Leipzig: J. C. Hinrichs, 7/1908-1914. Eliade, Mircea- Ioan P. Couliano. *Dinler Tarihi Sözlüğü*. trc. Ali Erbaş. İstanbul 1997.
- Elliger, K. "Ephod und Choschen". *VT* VIII, 1958, 19-35.
- Engnell, I. *Studies in Divine Kingship in the Ancient Near East*. Uppsala, 1943.
- Erman, A. *Die Religion Ägypter*. Berlin-Leipzig, 1934.
- Falkenstein, A. "La cité-temple sumérienne". *Cahiers d'histoire mondiale* 1 (1954), 784- 814.

- el-Farukî, İsmail Râci, Luis Lâmia el-Fârûkî. *İslâm Kültür Atlası*. trc. Mustafa Okan Kibaroglu, Zerrin Kibaroglu. İnkılâb Yay., İstanbul, 3. Baskı, 1999.
- Fischer, A. "Kahin". *İA*. İstanbul, 1968, VI/71-73.
- Flavius, Josephus. *Josephus Complete Works*. çev. William Whiston: Kregel Publications, 1970.
- Flavius, Josephus. *The Jewish Wars*. çev. G. A. Williamson, Middleset: Penguin Boks, 1977.
- Fleming, Daniel E, "The Biblical Tradition of Anointing Priests". *JBL* 117 (1988). 401-414. Fohrer, G. *History of Isrealite Religion*. çev. David F. Gren, London 1975.
- Frank, C. *Studien zur babylonischen Religion*. Strassburg: Schlesier und Schweikhart, 1911.
- Friedman, Richard Elliot. *Kitabı Mukaddesi Kim Yazdı?*. çev. Muhammed Tarakçı. İstanbul 2005.
- Freud, S. *Mûsa ve Tek Tanrıcılık*. çev. Erol Sevil. İstanbul 1976.
- Gabriel, J. *Untersuchungen über das alttestamentliche Priestertum*. mit besonderer Berücksichtigung des hohenpriesterlichen Ornates, Vienna, 1933, 44-70.
- Gabriel, J. *Untersuchungen über das alttestamentliche Hohenpriestertum*, Vienna, 1933.
- Galling, K. "Königliche und nichtkönigliche Stifter beim Tempel von Jerusalem". *BBLAK* 68 (1946-51), 134-142.
- Gibson, J. C. L. "Light from Mari on the Patriarchs". *JSS* 7 (1963), 44-62.
- Gray, G. B. *Sacrifice in the Old Testament*. Its Theory and Practice, Oxford, 1925, 179-270.
- Gray, J. "Cultic Affinities between Israel and Ras Shamra". *ZAW* 62 (1950), 207-220
- Gray, J. *The Legacy of Canaanite*. (VT Suppl 5). Leiden: E. J. Brill, 1957.
- Gauttier, L., 'Pretre ou sacrificateur?' in *Études sur la religion d'Israel*, Lausanne, 1927, 247-76.
- Gertner, M., "The Masorah and the Levites," VT 10 (1960) 241-84.
- Gese, H., *Der Verfassungsentwurf des Hezekiel (40-48)*, traditionsgeschichtlich untersucht, Beiträge zur Historischen Theologie, XXV, Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1957.

- Goettesberger, M., "Das alttestamentliche Priestertum und Ezechiel", in *Episcopus*, Festgabe Faulhaber, Regensburg, 1949, 1-19.
- Goetze, A. *Kleinasien (Handbuch der Altertumswissenschaftt, III/1/ iii: Kulturgeschichte des Alten Orients, III/1)*. 2. baskı. Munich: C. H. Beck, 1957.
- Goetze, A. "Remarks on Some Names Occuring in the Execration Texts," *BASOR*, No. 151 (October, 1958), 28-33.
- Gordon in his *Ugaritic Literature*, Scripta Ponti Instituti Biblici , XCVIII; Rome, 1949.
- Greenberg, M., "A New Approach to the History of the Israelite Priesthood", in *JAOS*, LXX, 1950, 41-6.
- Gressmann, H., "Mose und seine Zeit", *Forshungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testament*, XVIII; Göttingen, 1913.
- Griffiths, J. G., "The Egyptian Derivation of the Name Moses," *JNES* 12 (1953) 225-31.
- Grime, H., "Der südarabische Levitismus und sein Verhältnis zum Levitismus in Israel", in *Museon*, XXXVII, 1924, 169-99.
- Grintz, J. M., "Jehoezer- Unknown High Priest?," *Jewish Qarterly Review* n. s. 50 (1960) 338-45.
- Grohmann, A., *(Arabien Handbuch der Altertumswissenschaftt, III/1/ iii: Kulturgeschichte des Alten Orients, III/4)*. Munich: C. H. Beck, 1963.
- Guillaume, A., *Prophétie et divination chez les Sémites*. Paris: Payot, 1950.
- Gunneweg, A. H. J., *Levititen und Priester*, (Forshungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testament, LXXXIX). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1965.
- Güç, Ahmet, *Çeşitli Dinlerde ve İslâm'da Kurban, Düşünce Kitabevi, İstanbul 2003*. Gündüz, Şinasi, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Konya, 1998.
- Haldar, A., *Associations of Cult Prophets among the Ancient Semites*, Uppsala, 1945.
- Haran, M. "Priests and Priesthood", *Encyclopedia Judaica*, Jerusalem 1972, XIII, 1070-86.
- Haran, M. "The Ephod according to Biblical Sources", *Tarbitz*, XXIV, (1954-5), 380-91.

- Haran, M. "The Gibeonites, the Nethinim and the Servants of Salomon", in Judah and Israel, Jerusalem, 1957, 37-45.
- Haran, M. 'The Levitical Cities: Utopia and Historical Reality' , in Tarbitz, XXVII, 1957-8, 421-39.
- Harman, Ömer Faruk. "Harun" DİA, İstanbul 1996, XVI, 255
- Harman, Ömer Faruk. Metin, Muhteva ve Kaynak Açısından Yahudi Kutsal Kitapları, İstanbul 1988 (Neşredilmemiş doçentlik tezi).
- Harman, Ömer Faruk. "Mûsa", DİA, XXXI, 207-211.
- Harman, Ömer Faruk. "Yahudilikte Peygamberlik ve Peygamberler," İslâm Tetkikleri Dergisi, IX, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1995, 127-161.
- Haupt, P., "Hebrew kohen and gahal," JAOS 42 (1922), 322-375.
- Hauret, C., "Aux origines du sacerdoce danite, â propos de Jud. 18, in Mélanges Bibliques rédigés en l'honneur de André Robert", Paris: Bloud at Gay 1957, 105-13.
- Hauret, C. "Moise était-il prêtre?" Biblica 40 (1959) 509-21.
- Henninger, J., "La religion bédouine préislamique," in F. Gabrieli (ed.), L'antica società beduina (Roma Üniversitesi, Studi Semitici, II), Roma: Centro di Studi Semitici dell'Università, 1959, 115-140.
- Hentsschke, R., Die Stellung der vorexilischen Schriftpropheten zum Kultus, Berlin, 1957.
- Hesse, F., "Vurzelt die prophetische Gerichtsrede im israelitischen Kult?," in ZAW, LXV, 1953, 45-53.
- Hirsch, Emil G., "High Priest", www.jewishencyclopedia.com, (2005).
- Hirsch, Emil G., "Urimm and Thummim", www.jewishencyclopedia.com, (2005).
- Hirschfeld, H., "Priest, Priesthood (Jewish)", Encyclopedia of Religion and Ethics, ed.
- James Hasting, Edinburgh 1980, X, 322-5.
- Hoenig, S. B., The Great Sanhedrin Philadelphia: Bloch, 1953.
- Hoonacher, A. Van, Le sacerdoce lévitique dans la loi et dans l'histoire des Hébreux, London-Louvain, 1899.
- Horst in T. H. Robinson and F. Horst, Die zwölf Kleinen Propheten, Handbuch zum Alten Testament, I/4, 3. baskı; Tübingen, 1964.

- Houston, M. G., *Ancient Egyptian, Mesopotamian, and Persian Costume (A Technical History of Costume, I)* 2. ed. London: A ve C. Black, 1954.
- Höfner, M. "Var der sabaische Mukarrib ein Priesterfürst?," *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* 54 (1957) 77-85.
- Hölscher, G. "Komposition und Ursprung des Deuteronomiums," *ZAW* 40 (1923) 161-255.
- Hölscher, G. "Levi," *Pauly-Vissova, Real-encyclopädie der classischen Altertumsvis- senschaft*, XIII/2, Stuttgart: J. B. Metzler, 1925, 2155-2208.
- Huffman, H. B., *Amorite Personal Names in the Mari Texts*, Baltimore: Johns Hopkins Pres, 1965.
- Hylander, I., *Der literarische Samuel-Saul-Komplex (I. Sam. 1-15)*. Upsala: Alqvist & Wiksell, 1932.
- Irvin, V. A., "Samuel and the Rise of the Monarchy," *AJSL* 58 (1941) 113-34.
- İbn Hişam, *Sîretü'n-Nebeviyye*, Beyrut 1992.
- İbn Meymun. *Delâletü'l-Hâirîn*, nşr. Hüseyin Atalay Ankara 1974. Ja-
cobs, Louis, "Hanukkah", *ER*, New York 1987, VI, 193-94.
- İbn Meymun. "Liturgy", *EJd*, Jerusalem 1978, XI, 402-404.
- İbn Meymun. "Passover", *EJd*, Jerusalem 1978, XIII, 163-68.
- İbn Meymun. "Prayer", *EJd*, Jerusalem 1978, XIII, 981-84.
- İbn Meymun. "Ro's ha-hanah and Yom Kippur", *ER*, New York 1987, XII, 474-475.
- İbn Meymun. "Shabbat", *ER*, New York 1987, XII, 190-191.
- İbn Meymun. "Shavuot", *EJd*, Jerusalem 1978, XIV, 1319-22.
- İbn Meymun. "Sukkot", *EJd*, Jerusalem 1978, XV, 498-502.
- Jaussen, A. ve Savignag, R., *Mission archéologique en Arabie*, 3 vols. in
6 parts. Paris: Ernest Leroux, 1909-22.
- Jeremias, J., *Jerusalem zur Zeit Jesu*, Stuttgart, 1958, 3-59.
- Jirku, A. "Die Mimation in den nordsemitischen Sprachen und einige
Bezeichnungen der altisraelitischen Mantik", in *Biblica*, XXXIX,
1953, 78-80.
- Johnson, A. R. *The Cultic Prophet in Ancient Israel*, Cardiff, 1944.
- Johnson, A. R. *Überlieferungsgeschichte des Pentateuch*, Stuttgart,
1948, 195-9.

- Johnson, B., Die hexaplarische Rezension des I. Samuel, buches der Septuaginta, (Studia Theologica Lundensia, XXII), Lund: C. V. K. Gleerup, 1963.
- Johnson, Paul. Yahudi Tarihi, trc. Filiz Orman, Pozitif Yay., İstanbul 2000.
- Judge, H. G., "Aaron, Sadok and Abiathar", in JTS, n.s. VII, 1956, 70-4.
- Kees, H., Das Priestertum im agyptischen Stat, I, Leiden-Cologne, E. J. Brill, 1953.
- Khudtzon, J. A., Die El-amarna Tafeln, Vorderasiatische Bibliothek, II; Leipzig. 1908-15
- King, L. V., (ed.) Babylonian Boundary Stones and Memorial Tablets in the British Museum. 2 vols. London: British Museum, 1912.
- Kittel, R., Geschichte des Volkes Israel, Stuttgart: V. Kohlhammer; vols. 1-2: 7. ed., 1925- 32; vol. 3: 1. 2. ed., 1927-29.
- Kniern, R., "Exodus 18 und die Neuordnung der mosaischen Gerichtsbarkeit," ZAW 73 (1961), 146-71.
- Koch, K., Die Priesterschrift von Exodus 25 bis Leviticus 16: eine überlieferungsgeschichtliche und literarkritische Untersuchung (Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testament, LXXI). Göttingen: Vandenhoeck ve Ruprecht, 1959.
- Kochler, L. ve Baumgartner, Valter, The Hebrew and Aramaic Lexion of the Old Testament, in English. E. J. Brill, Leiden, 1994.
- Kjaer, H., "The Excavation of Shiloh: Preliminary Report," JPOS 10 (1930), 87-174.
- Koff, L., "Arabische Etymologien und Parallelen zum Bibelvörtterbuch", in VT, VIII, 1958, 181-2.
- Kuenen, A. De godssdienst van Israel. 2 vols. Haarlem: A. C. Kruseman, 1869-70. Kutsch, Ernst, "Sukkot", EJD, Jerusalem 1978, XV, 497.
- Kutsal Kitap ve Deuterokanonik (Apokrif) Kitaplar, Kitab-ı Mukaddes Şirketi, I. Basım (Ekim 2003), İstanbul.
- Küchler, F. "Das priesterliche Orakel in Israel und Juda", in Abhandlungen zur semitischen Religionskunde und Sprachwissenschaft (Festschrift Baudissin), Giessen, 1918, 285-301.
- Labat, R., Le caractère religieux de la royauté assyro-babylonienne (Etudes d'Assyriologie, II) Paris, Adrien Maisonneuve, 1939, 131-218.

- Lagrange, M- J., *Études sur les religions sémitiques*, 2. baskı. Paris: Victor Lecoffre, 1905.
- Lammens, H., "Le culte des bétyles et les processions religieuses chez les Arabes préislamites, *Bulletin de l'Institut Français d'Archéologie Orientale* 17 (1939) 39- 101.
- Lammens, H. "Les sanctuaires préislamites dans l'Arabie ," *Mélanges de l'Université de St-Joseph* 11 (1926).
- Langhe, R. de, "Myth, Ritual, and Kingship in the Ras Shamra Tablets," S. H. Hooke (edi- tör), *Myth, Ritual, and Kingship* 2. bas. Oxford, Clarendon Pres, 1958, 122-48.
- Lapp, P., "Ptolemaic Stamped Handless from Judah," *BASOR*, no. 172 (Ekim, 1963) 22-35.
- Lealla, A. A. di, "Authenticity of the Geniza Fragments of Sirach," *Biblica* 44 (1963) 171- 200.
- Lefèvre, A., "Notes d'exégèse sur les généalogies des Qehatites", in *Recherches de Scienne religieuse*, XXXVII, 1950, 287-92.
- Levine, Baruch A., "Jewish Priesthood", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mirce Eliada, Macmillan Publishing, New York ts., XI, 534.
- Levine, Baruch A., "Levites", *The Encyclopedia of Religion*, ed. Mirce Eliada, Macmillan Publishing, New York, VIII, 523.
- Lidzbarski, M., *Ephemeris für semitische Epigraphik*. 3 vols. Giessen: J. Ricker (Alfred Töpelmann), 1902-15.
- Lindblom, J., "Lottdragning och Lottkastning i Gammelttestamentliga Texter", in *Septentrionalia et Orientalia Studia B. Karlgren dedicata*, Lund, 1960, 262-9.
- Lindblom, J. *Prophecy in Ancient Israel*, Oxford: Basil Blackvell, 1962.
- Lods, A., *Israel des origines au milieu du VIII siècle*. Paris, Renaissance du Livre, 1930.
- Lohse, E., *Die Ordination in Spatjudentum und in Neuen Testament*, Göttingen, 1951.
- Löhr, M., *Die Stellung des Veibes zu Tanrı-Religion und -Kult*, Leibzig, 1908.
- Maisler, B. "The Scribe of King David and the Problem of the high Officials in the Ancient
- Maisler, B. *Kingdom of Israel*," *BJPES* 13 (1946/47) 105-14.

- Malamat, A., "Aspects of the Foreign Policies of David and Solomon," JNES 22 (1963), 1- 17.
- May, H.G., "Ephod and Ariel", in AJSL, LVI, 1939, 44-52.
- Mazar, B., "The Cities of the Priests and Levites", in Congress Volume, Oxford, 1959 (Supplement VII to VT), Leiden, 1960, 193-205.
- McCarthy, D. J., Treaty and Covenant (Analecta Biblica, XXI). Rome: Pontifical Biblical Enstitute, 1963.
- Meek, Th. J., Hebrew Origins, Toronto, 1950.
- Meek, Th. J. "Moses and the Levites", in AJSL, LVI, 1939, 113-20.
- Meek, Th. J. "Aaron and the Sadocides", in AJSL, XLV, 1928-9.
- Mendelhall, G., Mari, "The Biblical Archaeologist" 11 (1948) 2-19.
- Meissner, B., Babylonien und Assyrien (Kulturgeschichtliche Bibliothek, III,-IV), 2 vols. Heidelberg: Carl Winter, 1920-25.
- Mes'udî, Murûc ez-zeheb ve maadinü'i-cevher, Mektebetü'l Ticaretil Kübra, 1964.
- Meyer, E., Die Israeliten und ihre Nachbarstämme, Halle: Max Neimeyer, 1906. Meyer, Michael A., "Reform Judaism", ER, New York 1987, XII, 262.
- Meyer, R., "Levitische Emancipazionsbestrebungen in nach-exilischen Zeit", in Orientalistische Literaturzeitung, XLI, 1938, 721-8.
- Moran, V. L. "A Kindom of Priests," in J. L. Mckenzie (ed.), The Bible in Current Catholic Thought, New York : Herder ve Herder, 1962, 7-20.
- Moran, V. L. "Mari Notes on the Execration Texts," Orientalia 26 (1957) 339-45.
- Morgenstern, J., "A Chapter in the History of the High Priesthood", AJSL 55 (1938) 1-24, 183-97, 360-77.
- Morgenstern, J. "The Ark, the Ephod and the Tent of the Meeting", HUCA, XVIII, 1943-4, 1- 17.
- Movinckel, S., Psalmenstudien III: Kultprophetie und prophetische Psalmen, Kristiania (Os- lo), 1923.
- Morgenstern, J. "Kadesj, Sinai, og Jahve," Norsk Geografisk Tidsskrift, IX, 1942.
- Möhlenbrink, K., "Die Levitischen Überlieferungen des Alten Testaments", in ZAW, LII, 1934, 184-231.

- Möhlenbrink, K. "Sauls Ammoniterfeldzug und Samuels Beitrag zum Königtum des Saul," ZAW 58 (1940/41) 57-70.
- Myers, J. M., I. and II. Chronicles, The Anchor Bible, Garden City, 1965.
- Nielsen, E., Shechem. A Traditio-Historical nvestigation, Copenhagen, 1955, 264-86. North, F. S., "Aaron's Rise in Prestige", in ZAW, LXVI, 1954, 191-9.
- Noth, M., Amt und Berufung im Alten Testament, Bonn, 1958 (Bonner akademische Reden, XIX), 11-16.
- Noth, M. "Die Israelitischen Personennamen im Rahmen der gemeinsemitischen Namengebung" (BWANT, III/10). Stuttgart: V. Kohlhammer, 1928.
- Noth, M. Die Ursprünge des alten Israel im Lichte neuer Quellen (Arbeitsgemeinschaft für Forschung des Landes Nordrhein-Vestfalen: Ggeisteswissen-schaften, XCIV). Cologne-Opladen: Vestdeutscher Verlag, 1961.
- Noth, M. "The Background of Judges 17-18" in B. V. Anderson and V. Harrelson (eds.), Israel's Prophetic Heritage: Essays in Honor of J. Miulenburg, New York: Harper ve Brothers, 1962, 66-85.
- Noth, M. "Remarks on the Sixth Volume of Mari Texts", in Journal of Semitic Studies, I, 1956, 327.
- Noth, M. Überlieferungsgeschichte des Pentateuch = (ÜP), Stuttgart: V. Kohlhammer, 1948.
- Noth, M. Überlieferungsgeschichhe Studien = (ÜS), 2nd. ed. (unaltered). Tübingen: Max Niemeyer, 1957.
- Nöldeke, T., "Arabs (Ancient)," Hasting's Encyclopaedia of Religion and Ethics, I, 659-73. Edinburg: T ve T. Clark, 1908.
- Nöldeke, T. Neue Beiträge zur simitischen Sprachwissenschaft, Strassburg 1910.
- Nurmela, Risto, The Levites: Their Emergence as a Second-class Priesthood, South Studies in the History of Judaism, no 193. Atlanta, 1998.
- Orlinsky, H. M., "Some Determininig Factors in the Nortvard Progress of Levi," JAOS 57 (1937) 375-80
- Orlinsky, H. M. "The Tribal System of İsrail and Related Groups in the Period of the Judges", A.
- Neuman, (Leiden, 1962), 375-87.

- Östborn, G., *Tora in the Old Testament: a Semantic Study*, Lund, 1945, 6-21. Özen, Adem, *Yahudilikte İbadet*, İstanbul, 2001.
- Özer, Aykut. *Hıristiyanlıkta Mucize*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2025.
- Özer, Aykut. *Ali Şeriatı'nın Dinler Tarihi Metodolojisi*. Ankara: Fecr Yayınları, 2024.
- Özer, Aykut. "Roma Katolik Kilisesi'nin Mucize Anlayışı: İtirazlar ve Savunmalar". *Darulfunun İlahiyat* 36/2 (2025), 477-510.
- Parrot, A., ve Dossin, G., *Archives royales de Mari, Transcriptions et traductions*, Paris 1950.
- Pedersen, J., "The Role Played by Inspired Persons among the Israelites and the Arabs," *Studies in Old Testament Prophecy Presented to Professor Theodore. H. Robinson*, Edinburg: T. Ve T. Clark, 1950, 127-42.
- Pfeiffer, R. H., *Introduction to the Old Testament*, 3. ed. New York: Harper ve Brothers, 1941.
- Plöger, O., "Priester und Prophet", in *ZAW*, LXIII, 1951, 157-92.
- Porteous, N. V., "Prophet and Priest in Israel", in *Expository Times*, LXII, 1950-1, 4-9.
- Press, R., "Das Ordal im Alten Testament", II, in *ZAW*, LI, 1933, 227-31.
- Rad, G. Von, *Studies in Deuteronomy (Studies in Biblical Theology, IX)*, trc. by D. Stalker from the 2nd ed. of *Deuteronomium-Studien*. London: SCM Pres, 1953.
- Rad, G. Von. *Theologie des Alten Testaments*, 2 vols. Munich: Chr. Kaiser, 1958-61.
- Rainey, Anson, "Sacrifice", *EJd*, Jerusalem 1978, XIV, 599-605. Rainey, A. F., "The Military Personnel Ugarit," *JNES* 24 (1965), 17-27.
- Rawlinson, A. E. J., "Priesthood and Sacrifice in Judaism and Christianity", in *Expository Times*, IX, 1949, 115-21.
- Rivkin, E. "Aaron, Aaronides", *IDB Suppl.*, 1-2.
- Robert, A., art. 'Médiation dans l'Ancien Testament', in *Dictionnaire de la Bible Supplément*, V, Paris, 1957, 1004-8.
- Rooke, Deborah W. *Zadok's Heirs: The Role and Development of the High Priesthood in Ancient Israel*, Oxford 2000.
- Rosenthal, F., *Die aramaistische Forschung seit Th. Nödleke's Veröffentlichungen*. Leiden: E. J. Brill, 1964 (Orijinali , Leiden, 1939).
- Rothkoff, Aaron, "Minhah", *EJd*, Jerusalem 1978, XII, 31-32.

- Rothkoff, Aaron. "Sacrifice", EJD, Jerusalem 1978, XIV, 608-610.
- Rothkoff, Aaron. "Simhat Torah", EJD, Jerusalem 1978, XIV, 1571-73.
- Rowe, A., The Topography and History of Beth-shan, (Publications of the Paletsine Section of the Museum of the University of Pennsylvania I.) Philadelphia: The University Press, 1930.
- Rowley, Harold Henry, Early Levite History and the Qestion of the Exodus', in JNES, III, 1944, 73-8.
- Rowley, Harold Henry. From Joseph to Joshua (The Schweich Lectures), 1948; London: Oxford University Pres, 1950.
- Rowley, Harold Henry. "Melchizedek and Sadok", in Festchrift Bertholet, Tübingen, 1950, 461-72.
- Rowley, Harold Henry. "Ritual and the Hebrew Prophets", in S. H. Hooke (editör), Myth, Ritual and Kingship, Oxford, 1958, 236-60.
- Rowley, Harold Henry. "Sadok and Nehustan", in JBL, LVIII, 1939, 113-41.
- Rowley, Harold Henry. Worship in Ancient Israel: Its Forms and Meaning, Philadelphia, 1967.
- Ryckmans, G., Les religions arabes préislamiques (Bibliothèque du Muséon, XXVI) Louvain: Publiciations Universitaires, 1951.
- Ryckmans, J., l'institution monarchique en Arabie méridonale avant L'islam (Bibliothèque du Muséon, XXVIII) Louvain: Publications Universitaires, 1951.
- Safrai, Shmuel, "Temple", EJD, Jerusalem 1978, XV, 970-77.
- Safrai, Shmuel – Michael Avi-Yonah, "Temple", EJD, Jerusalem 1978, XV, 962-69.
- Schaeder, H. H., Esra der Schreiber (Beitrage zur historischen Theologie, V Tübingen, 1930), 45-49.
- Schurer, E., Geschichte des jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu-Christi, II, Leipzig, 1907, 297-317.
- Sellin, E., "Das Israelitische Ephod", Orientalische Studien Th. Nöldeke ..., II, Giessen, 1906, 699-717.
- Sellin, E. "Ephod und Terafim", JPOS, XIV, 1934, 185-94.
- Sellin, E. "Zu Efod und Terafim", in ZAW, LV, 1937, 296-8.
- Sharon, Moshe Sevilla, İsrail Ulusu'nun Tarihi, Yeruşalayim, 1981.
- Sharpe, Eric J. Dinler Tarihinde 50 Anahtar Kavram, Arasta Yay., Bursa, 2000.
- Simpson, C. A., Composition of the Book of Judges. Oxford: Basil Blackvell, 1957.

- Sharpe, Eric J. "A Study of Deuteronomy 12-18," *Anglican Theological Review* 34 (1952) 247-51.
- Sinanoğlu, Mustafa, *Kitab-ı Mukaddes ve Kur'ân-ı Kerîm'de Nübüvvet*, İstanbul, 1995. (Basılmamış Doktora Tezi).
- Sklba, R. J., *The Teaching Function of the Pre-Exilic Israelite Priesthood*, Rome, 1965.
- Smith, H. P., "A Critical and Exegetical Commentary on the Book of Samuel", ICC, Edinburg 1899, 19-20.
- Smith, V. F., *A Study of Zadokite High Priesthood within the Graeco-Roman Age*, *Harvard Theological Review* 54 1961.
- Smith, W. R., *Kinship and Marriage in Early Arabia*, New ed. London: A ve C Black, 1907. 1-72.
- Smith, W. R. *Lectures on the Religion of the Semites*. New ed. London: A ve C Black, 1894. Smith, W. R. ve Bertholet, A., "Levites," *Encyclopaedia Biblica*, III, London, 1902.
- Smith, W. R. "Priests," *Encyclopaedia Biblica*, II, London, 1902.
- Snowman, Leonard V., "Circumcision", *EJd*, Jerusalem 1978, V, 567-572.
- Soden, W. von., *Grunriss der Akkadischen Grammatik (Anelecta Orientalia, XXXIII)*. Roma: Ponticifal Biblical Institute, 1952.
- Stade, B., *Geschichte des Volkes Israels*. 2 vols. Berlin: Historischer Verlag Baumgarten, 1887-88.
- Steuernagel, C., *Die Einwanderung der Israelitischen Stämme in Kanan*, Berlin, 1901.
- Steuernagel, C. "Die Weissagung über die Eliden," in *Alttestamentliche Studien Rudolf Kittel zum 60. Geburtstag dargebracht (Beiträge zur Wissenschaft vom Alten Testament, I/13)*, Leipzig: J. C. Hinrich, 1913, 204-21.
- Stevenson, W. B., "Hebrew 'Olah and Zebach Sacrifices," in *Festschrift Alfred Bertholet*, Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1950, 488-97.
- Stummer, F., "Gedanken über die Stellung des Hohenpriesters in der alttestamentlichen Gemeinde", in *Episcopus, Festgabe Faulhaber*, Regensburg, 1949, 19-49.
- Sturtevant, E. H., "A Hittite on the Duties of Priest and Temple Servants," *JAOS* 54 (1934).

- Şelebi, Ahmed, Mukârenetu'l-edyân (el-Yahudiyye), I, Kahire, ts.
- Talmon, S., "Divergences in Calender-Reckoning in Ephraim and Judah," VT 8 1958.
- The Babylonian Talmud, translated into English with notes glossary and indices under the editorship of Rabbi Dr. Isidore Epstein, London 1948, I-XVII.
- The Holly Scriptures, A Jew Bible According to the Masoretic text Sinai, 1984, İsrail.
- The Mishnah, haz. Herbert Danby, Oxford 1992.
- Thiersch, H., Ependytes und Ephod. Gottesbild und Priesterleid im Alten Vorderasien, Stuttgart, 1936.
- Tournay R., "Le Psaume et les bénédictions de Moïse", Revue Biblique, 65 (1958), 181-200. Toy, C. H., Introduction to History of Religions, Boston, 1913.
- Tsevat, M., "Studies in the Book of Samuel, I," HUCA 32 (1961) 191-216.
- Üzümlü, Hamza, Tevrat ve Talmud'a Göre Yahudi Olmayanların Statüsü, İstanbul 1994. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- de Vaux, Roland. Ancient Israel (It's life and Institutions), trc. John Mc Hugh, New York 1994.
- de Vaux, Roland. Les Livres de Samuel, BJ, 2. baskı, Paris, 1961.
- de Vaux, Roland. "Lévites 'minéens et Levites israélites," in Lex tua Veritas (Festschrift Hubert Junker), Trier: Paulinus-Verlag, 1961, 265-73.
- de Vaux, Roland. "Titres et fonctionnaires égyptiens à la cour de David et de Salomon," Revue Biblique 48 (1939) 394-405.
- Von Rad, G., Das Geschichtsbild des chronistischen Verfassers, Stuttgart, 1930.
- Volt, H. V., "Hoseas geistige Heimat," ThZL 81 (1956) 83-94.
- Wach, Joachim, Din Sosyolojisi, trc. Ünver Günay, İFAV yay., İstanbul 1995.
- Waterman, L., "Jacop the forgotten Supplanter," AJSL 55 (1938) 25-43.
- Waterman, L. "Moses the Pseudo-Levite," JBL 59 (1940) 397-404.
- Waterman, L. "Some Determining Factors in the Northward Progress of Levi" in JAOS, LVII, 1937, 375-80.

- Weber, M., *Ancient Judaism*, trc. Don Martindale, Hans H. Gerth, 2nd printing- Illinois: The Fre Pres, 1960.
- Weber, M. *The Sociology of Religion*, Boston, Beacon Pres, 1964,
- Wenschkevitz, H., "Die Spiritualisierung der Kultusbegriffe Tempel, Priester und Opfer im Neuen Testament," *Archiv für neutestamentliche Zeitgeschichte und Kulturkunde* 4 (1932), 70-230.
- Welch, A. C., *The Code of Deuteronomy*. London: James Clarke, 1924.
- Welch, A. C. *Prophet and Priest in Old Israel*. Oxford: Basil Blackwell, 1953.
- Welch, A. C. *The Work of the Chonicler*, (The Schweich Lectures, 1938), London: The British Academy, 1939.
- Wellhausen, J., *Reste arabischen Heidentums* 2. baskı Berlin: Georg Reimer 1897 .
- Wellhausen, J. *Der Text der Bücher Samuelis*. Göttingen: Vandenhoeck ve Ruprecht, 1871.
- Wincent, A., *La religion des Judéo-araméens d'Eléphantine*, Paris: Paul Geuthner 1937.
- Wirolleud, C., "Un état de solde provenant d'Ugarit (Ras-Shamra)," in *Mémorial Lagrange*, Paris: Gabalda 1940, 39-49.
- Wiseman, D. J., *The Alalakh Tablets* (Occasional Publications of the British Institute of Archaeology at Ankara, II. London: The British Institute of Archaeology at Ankara 1953.
- Wolf, H. V., "Hoseas geistige Heimat," , *Teologische Literaturzeitung* 81 (1956) 83-94.
- Wolf, H. V. "Vissen um Gott' bei Hosea als Urform von Theologie', in *Evangelische Theologie*, XII, 1952-3, 533-54.
- Wright, G. E., "The Levites in Deuteronomy", in *VT*, IV, 1954, 325-30.
- Würthwein, E., "Kultpolemik oder Kultbescheid?" in *Tradation und Situation*, Göttingen, 1963, 115-31.
- Würthwein, E. "Ursprung der prophetischen Gerichtsrede", in *Zeitschrift für Theologie und Kirche*, XLIX, 1952, 1-16.
- Yeivin, S., "The Administration in Ancient İsrael," in A. Malamat (ed.), *The Kingdoms of İsrael and Judah*, Jerusalem 1961, 47-65.
- Yeivin, S. "The exodus", in *Tarbitz*, XXX, 1960-1, 1-7.
- Zeitlin, S., "The Titles High Priest and the Nasi of the Sanhedrin", in *Jewish Quarterly Review*, XLVIII, 1957-8.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1786

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 367

Kitap Adı : Sembolik Mantığın Tarihi 1847-1950

Book Title : History of Symbolic Logic 1847-1950

ISBN : 978-625-5536-80-8

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536808

Yazar | Author: Samet Büyükkada | orcid.org/0000-0003-0725-3396

Kurum | Institution: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

ROR ID: ror.org/0468j1635

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 122 (xii + 110)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HP - Felsefe | Philosophy

BISAC: PHI000000 - Felsefe / Genel | Philosophy / General

THEMA: QDHF - Mantık: felsefi mantık | Logic: philosophical logic

LC Classification: BC - Mantık | Logic

DEWEY: 160 - Mantık | Logic

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: 6.2 - Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Micro: 6.2.1 - Bilim Felsefesi | Philosophy of Science

Scopus Subject Areas: 1210 - Felsefe | Philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Büyükkada, Samet. *Sembolik Mantığın Tarihi 1847-1950*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Aristoteles. (1998). *Birinci Çözümlemeler* (A. Houshiary, Çev.). Dost Kitapevi.
- Badesa, C. (2004). *The Birth of Model Theory: Löwenheim's Theorem in the Frame of the Theory of Relatives*. Princeton University Press.
- Beth, E. W. (1947). The Origin and Growth of Symbolic Logic. *Synthese*, 5(6/7), 268–274.
- Boole, G. (1847). *The Mathematical Analysis of Logic, Being an Essay Towards a Calculus of Deductive Reasoning*. Macmillan, Barclay, & Macmillan.
- Boole, G. (1854). *An Investigation of the Laws of Thought on Which are Founded the Mathematical Theories of Logic and Probabilities*. Walton and Maberly.
- Brady, G. (2000). *From Peirce to Skolem: A Neglected Chapter in the History of Logic*. North-Holland.
- Burris, S., & Legris, J. (2021). The algebra of logic tradition. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Spring 2021 ed.). Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2021/entries/algebra-logic-tradition/>
- Carnap, R. (1928). *Der logische Aufbau der Welt*. Berlin: Weltkreis-Verlag.
- Church, A. (1932). A set of postulates for the foundation of logic. *Annals of Mathematics*, 33, 346–366.
- Church, A. (1933). A set of postulates for the foundation of logic (second paper). *Annals of Mathematics*, 34, 839–864.
- Church, A. (1936a). A note on the Entscheidungsproblem. *Journal of Symbolic Logic*, 1, 40–41.
- Church, A. (1936b). An unsolvable problem of elementary number theory. *American Journal of Mathematics*, 58, 345–363.
- Church, A. (1940). A formulation of the simple theory of types. *The Journal of Symbolic Logic*, 5(2), 56–68.
- Curry, H. B. (1929). An analysis of logical substitution. *American Journal of Mathematics*, 51, 363–384.

- Curry, H. B. (1930). Grundlagen der kombinatorischen Logik. *American Journal of Mathematics*, 52, 509–536, 789–834.
- Çevik, A. (2019). *Matematik felsefesi ve matematiksel mantık*. Nesin Yayınları.
- Çüçen, A. (2015). *Mantık*, Bursa: Sentez Yayınları.
- Dedekind, R. (1872). Stetigkeit und irrationale Zahlen. Braunschweig: Vieweg. Dedekind, R. (1888). Was sind und was sollen die Zahlen?. Braunschweig: Vieweg.
- Dummett, M. (1973). *Frege: Philosophy of language*. London: Duckworth.
- El-Rouayheb, K. (2010). *Relational Syllogisms and the History of Arabic Logic, 900-1900*. Brill.
- Ellis, R. L. (1858). Notes. J. Spedding, R. L. Ellis ve D. D. Heath (Ed.), *The works of Francis Bacon* (Cilt 1) içinde. Longman.
- Erdmann, J. E. (Ed.). (1840). G. W. Leibniti Opera philosophica quae exstant latina, gallica, germanica omnia. Berlin: Eichler.
- Frege, G. (1879). *Begriffsschrift, eine der arithmetischen nachgebildete Formelsprache des reinen Denkens*. Halle: Louis Nebert.
- Frege, G. (1884). *Die Grundlagen der Arithmetik: Eine logisch-mathematische Untersuchung über den Begriff der Zahl*. Breslau: Wilhelm Kobner.
- Frege, G. (1892). Über Sinn und Bedeutung. *Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik*, 100, 25-50.
- Frege, G. (1903). Nachwort. *Grundgesetze der Arithmetik* (Cilt 2, s. 253-265). Jena: Hermann Pohle.
- Gentzen, G. (1934). Untersuchungen über das logische Schließen I–II. *Mathematische Zeitschrift*, 39, 176-210, 405-431.
- Gentzen, G. (1936). Die Widerspruchsfreiheit der reinen Zahlentheorie. *Mathematische Annalen*, 112, 493-565.
- Gödel, K. (1930). Die Vollständigkeit der Axiome des logischen Funktionalen kalküls. *Monatshefte für Mathematik und Physik*, 37, 349–360.
- Gödel, K. (1931). Über formal unentscheidbare Sätze der Principia Mathematica und verwandter Systeme I. *Monatshefte für Mathematik und Physik*, 38, 173-198.
- Grattan-Guinness, I. (2000). *The search for mathematical roots, 1870-1940: Logics, set theories and the foundations of mathematics from Cantor through Russell to Gödel*. Princeton: Princeton University Press.

- Harley, R. (1867). Remarks on Boole's Mathematical Analysis of Logic. *Report of the Thirty-Sixth Meeting of the British Association for the Advancement of Science*, 3–6.
- Hertz, P. (1922). Über Axiomensysteme für beliebige Satzsysteme. *Mathematische Annalen*, 87, 246–269.
- Hertz, P. (1923). Über Axiomensysteme für beliebige Satzsysteme. *Mathematische Annalen*, 89, 76–102.
- Hilbert, D. (1922). Neubegründung der Mathematik: Erste Mitteilung. *Abhandlungen aus dem Mathematischen Seminar der Universität Hamburg*, 1, 157–177.
- Hilbert, D. (1926). Über das Unendliche. *Mathematische Annalen*, 95, 161–190.
- Hilbert, D., & Ackermann, W. (1928). Grundzüge der theoretischen Logik. Berlin: Springer.
- Irvine, A. D. (2015). Bertrand Russell. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/russell/>
- İbn Sînâ. (2011). *İşaretler ve tenbihler (el-İşârât ve't-Tenbîhât)* (M. Macit, A. Durusoy ve E. Demirli, Çev.). Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- İmamoğlu, H. (2024). *Modern (sembolik) mantığa giriş*, Ankara: Nobel Bilimsel
- İnönü, N. (2017). *Mantık tarihi (ilkçağ)*, İstanbul: Boyut Yayınları
- Karimullah, K. I. (2014). *Avicenna (d. 1037), logical theory, and the Aristotelian tradition* [Doktora tezi, McGill University].
- Kleene, S. C. (1935). A theory of positive integers in formal logic. *American Journal of Mathematics*, 57, 153–173, 219–244.
- Kutlusoy, Z. (2003). *Temel sembolik mantık*. Ankara: Art B.Y.
- Löwenheim, L. (1915). Über Möglichkeiten im Relativkalkül. *Mathematische Annalen*, 76, 447–470.
- Mancosu, P., Zach, R., & Badesa, C. (2009). The development of mathematical logic from Russell to Tarski: 1900–1935. İçinde L. Haaparanta (Ed.), *The Development of Modern Logic* (s. 318–471). Oxford: Oxford University Press.
- Neale, S. (1990). *Descriptions*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Nidditch, P. H. (1962). *The development of mathematical logic*. New York: Free Press of Glencoe.

- Nik, M. İ. (2010). Gelenbevi ve gayr-ı müteâref kıyas teorisi. *Uluslararası 13. Yüzyılda Felsefe Sempozyumu Bildirileri*, 179-185.
- Özel, A. (2009). *İbn Sînâ'nın birleşmeli kıyas teorisi ve sembolik yorumu*, Bursa: Emin Yayınları
- Özturan, M. (2024). At Kavramı: Kavram mı Nesne mi, Tikel mi Tümel mi? Frege ve İslam Mantık Geleneği Çerçevesinde Bir Mukayese. *Felsefe Dünyası*(80), 38-56.
- Peacock, G. (1830). *A Treatise on Algebra*. Cambridge: J. & J. J. Deighton. [2. baskı: Vol. I, 1842; Vol. II, 1845]
- Peckhaus, V. (1999). 19th Century Logic Between Philosophy and Mathematics. *Bulletin of Symbolic Logic*, 5(4), 433–450.
- Peano, G. (1889). *Arithmetices principia, nova methodo exposita*. Turin: Bocca.
- Ramsey, F. P. (1925). *The foundations of mathematics*. Proceedings of the London Mathematical Society, 2(25), 338-384.
- Russell, B. (1902). Letter to Frege. J. van Heijenoort (Ed.), *From Frege to Gödel: A source book in mathematical logic, 1879-1931* içinde (s. 124-125). Cambridge, MA: Harvard University Press, 1967.
- Russell, B. (1905). On denoting. *Mind*, 14(56), 479-493.
- Russell, B. (1908). Mathematical logic as based on the theory of types. *American Journal of Mathematics*, 30(3), 222-262.
- Skolem, T. (1920). *Logisch-kombinatorische Untersuchungen über die Erfüllbarkeit oder Beweisbarkeit mathematischer Sätze nebst einem Theoreme über dichte Mengen*. Videnskapsselskapet Skrifter, I. Matematisk-naturvidenskabelig Klasse, 4, 1–36.
- Street, T. (2013). Arabic and Islamic philosophy of language and logic. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2013 Edition), Edward N. Zalta (ed.). <https://plato.stanford.edu/archives/fall2013/entries/arabic-islamic-language/>
- Tarski, A. (1933). Pojęcie prawdy w językach nauk dedukcyjnych [The concept of truth in the languages of deductive sciences]. *Prace Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, wydźiał III*, 34.
- Tarski, A. (1936). Über den Begriff der logischen Folgerung. *Actualités Scientifiques et Industrielles*, 7, 1-11. Paris: Herman.
- Tarski, A. (1941). On the Calculus of Relations. *Journal of Symbolic Logic*, 6(3), 73–89.

- Taşdelen, İ. (2014) *Mantığın gelişimi*, Eskişehir: A.Ö.F. Yayınları
- Turing, A. M. (1937). On computable numbers, with an application to the “Entscheidungsproblem”. *Proceedings of the London Mathematical Society*, 2nd Series, 42, 230–265.
- Turing, A. M. (1950). Computing machinery and intelligence. *Mind*, 59, 433–460.
- Ural, Ş. (2011). *Temel mantık*, İstanbul: Çantay.
- Van Evra, J. (1984). Richard Whately and Logical Theory. *History and Philosophy of Logic*, 5(1), 121–132.
- Venn, J. (1881). *Symbolic logic*. Macmillan.
- Wittgenstein, L. (1921). *Tractatus logico-philosophicus*. London: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co. (1922 İngilizce baskı).
- Whitehead, A. N., & Russell, B. (1910-1913). *Principia Mathematica* (3 cilt). Cambridge: Cambridge University Press.
- Woleński, J. (1989). *Logic and Philosophy in the Lvov-Warsaw School*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Yüksel, Y. (2017). *Gelenekselden moderne mantıkta önermeler ve doğruluk değerleri*, İstanbul: Akademi Titiz Yayınları
- Zermelo, E. (1904). *Beweis, daß jede Menge wohlgeordnet werden kann*. *Mathematische Annalen*, 59, 514-516.
- Zermelo, E. (1908). *Untersuchungen über die Grundlagen der Mengenlehre* I. *Mathematische Annalen*, 65, 261-281.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1790

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 368

Kitap Adı : Boşluktaki Rasyonalite

Alt Başlık : Bachelard ve Searle'ün Zihin, Dil ve Eylem Felsefeleri Üzerine
Bir İnceleme

Book Title : Rationality in the Gap

Subtitle : An Inquiry into the Philosophy of Mind, Language and Action in
Bachelard and Searle

ISBN : 978-625-5536-81-5

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536815

Yazar | Author: Ömer Faruk Karaköse | orcid.org/0000-0002-6414-5781

Kurum | Institution: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

ROR ID: ror.org/0468j1635

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 382 (xviii + 364)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPCF - Batı felsefesi: 1900'dan itibaren | Western philosophy: from c 1900 -

BISAC: PHI038000 - Felsefe / Zihin ve Dil | Philosophy / Mind & Body

THEMA: QDTS - Zihin felsefesi | Philosophy of mind

LC Classification: BD411 - Akıl ve Rasyonalite | Rationality

DEWEY: 128 - Felsefi antropoloji | Philosophical anthropology

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: 6.2 - Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Micro: 6.2.1 - Bilim Felsefesi | Philosophy of Science

Scopus Subject Areas: 1210 - Felsefe | Philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Karaköse, Ömer Faruk. *Boşluktaki Rasyonalite*. Ankara: FCR
Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Adler, Carl G. - Coulter, Byron L. "Galileo and the Tower of Pisa Experiment". *American Association of Physics Teachers* 46/3 (1978), 199-201.
- Altınörs, Atakan. *Dil Felsefesi Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2000.
- Andersson, Åsa. *Power and Social Ontology*. Malmö: Bokbox Publications, 2007.
- Arf, Cahit. "Makine Düşünebilir mi ve Nasıl Düşünebilir?" *Atatürk Üniversitesi 1958-1959 Öğretim Yılı Halk Konferansları*(1). 91-103. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 1959.
- Aristoteles. *Fizik*. çev. Saffet Babür. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2014.
- Aristoteles. *Nikomakhos'a Etik*. çev. Saffet Babür. İstanbul: BilgeSu Yayıncılık, 2017.
- Aristoteles. *Politika*. çev. Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları, 2018.
- Aristoteles. *Ruh Üzerine*. çev. Y. Gurur Sev. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2019.
- Aristotle. *Aristotle's Politica*. çev. W. D. Ross. Oxford: Clarendon Press, 1957. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.01.0057>
- Arrow, Kenneth J. *Social Choice and Individual Values*. New Haven and London: Yale University Press, 2012.
- Austin, J. L. "How to Talk. Some Simple Ways". *Proceedings of the Aristotelian Society* 53 (1952), 227-246.
- Austin, John L. *How to do Things with Words*. Oxford: Clarendon Press, 1962.
- Ayer, Alfred J. *Language, Truth and Logic*. New York: Dover Publications, 1946.
- Aysever, Levent. "Söz'ün Yurtsuzluğu". *Adam Sanat Dergisi* 211 (2003), 35-43.
- Aysever, R. Levent. "Dil Felsefesi, Söz Edimleri Kuramı ve John R. Searle". çev. R. Levent Aysever. *Söz Edimleri*. ed. John R. Searle. 7-62. İstanbul: Ayraç Yayınları, 2000.

- Bachelard, Gaston. *Ateşin Psikanalizi*. çev. Aytaç Yiğit. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1995.
- Bachelard, Gaston. *Bilimsel Zihnin Oluşumu: Bilginin Psikanalizine Katkı*. çev. Alp Tümertekin. İstanbul: İthaki Yayınları, 2013.
- Bachelard, Gaston. *Earth and Reveries of Repose An Essay on Images of Interiority*. çev. Mary McAllester Jones. Dallas: The Dallas Institute Publications, 2011.
- Bachelard, Gaston. *Essai sur la connaissance approchée*. Paris: Paris: Librairie philosophique, 1969.
- Bachelard, Gaston. *Fragments of A Poetics of Fire*. çev. Kenneth Haltman. Dallas: The Dallas Institute Publications, 1990.
- Bachelard, Gaston. *Intuition of the Instant*. çev. Eileen Rizo-Patron. Illinois: Northwestern University Press, 2013.
- Bachelard, Gaston. *L'activité Rationaliste de La Physique Comtemporaine*. Paris: Les Presses Universitaires de France, 1965.
- Bachelard, Gaston. *L'air et les songes Essai sur l'imagination du mouvement*. Paris: Librairie José Corti, 1990.
- Bachelard, Gaston. *La dialectique de la durée*. Paris: Les Presses Universitaires de France, 1963.
- Bachelard, Gaston. *Le Matérialisme Rationnel*. Paris: Les Presses Universitaires de France, 1972.
- Bachelard, Gaston. *Mekanın Poetikası*. çev. Alp Tümertekin. İstanbul: İthaki Yayınları, 2017.
- Bachelard, Gaston. "Noumena and Microphysics". çev. David Reggio. *Angelaki Journal of the Theoretical Humanities* 10/2 (2005), 73-78.
- Bachelard, Gaston. *Rasyonalist Bağlanma*. çev. Alp Tümertekin. İstanbul: İthaki Yayınları, 2015.
- Bachelard, Gaston. *Seçmeler*. çev. Afşar Timuçin. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1988.
- Bachelard, Gaston. *Su ve Düşler: Maddenin İmgelemi Üzerine Deneme*. çev. Olcay Kunal. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006.
- Bachelard, Gaston. *Sirenin Diyalektiği*. çev. Emine Sarıkartal. Ankara: Fol Kitap, 2021.
- Bachelard, Gaston. *The Poetics of Reverie: Childhood, Language, and the Cosmos*. çev. Daniel Russell. Boston: Beacon Press, 1971.
- Bachelard, Gaston. *Uygulamalı Akılcılık*. çev. Emine Sarıkartal. İstanbul: İthaki Yayınları, 2009.

- Bachelard, Gaston. *Yeni Bilimsel Tin*. çev. Alp Tümertekin. İstanbul: İthaki Yayınları, 2008.
- Bachelard, Gaston. *Yok Felsefesi*. çev. Alp Tümertekin. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006.
- Bacon, Francis. *Novum Organum*. çev. Sema Önal. İstanbul: Say Yayınları, 2012.
- Barros, Gustavo. "Herbert A. Simon and the Concept of Rationality: Boundaries and Procedures". *Brazilian Journal of Political Economy* 30/3 (2010), 455-472.
- Başdemir, Hasan Yücel. *Çağdaş Epistemolojide Bilginin Tanımı Sorunu*. Ankara: Hititkitap Yayınevi, 2011.
- Başdemir, Hasan Yücel. "Sosyal Epistemoloji'de İnançların Statüsü Sorunu". *Kutadgu Bilig Felsefe - Bilim Araştırmaları* 32 (2016), 257-274.
- Bergson, Henri. *Zihin Kudreti*. çev. Mine Katurcioğlu. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1998.
- Bhaskar, Roy. *Gerçekçi Bilim Teorisi*. çev. Sami Oğuz. Ankara: Akılçelen Kitaplar, 2018.
- Boer, Bas de. "Gaston Bachelard's Philosophy of Science bewtween Project and Praticce". *Parrhesia* 31 (2019), 154-173.
- Boesch, Christophe - Boesch, Hedwige. "Possible Causes of Sex Differences in the Use of Natural Hammers by Wild Chimpanzees". *Journal of Human Evolution* 13 (1984), 415-440.
- Boole, George. *An Investigation of The Laws of Thought*. London: Walton and Maberly, 1854.
- Boole, George. *The Mathematical Analysis of Logic*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
- Bourdieu, Pierre. *Akademik Aklın Eleştirisi Pascalca Düşünme Çabaları*. çev. P. Burcu Yalım. İstanbul: Metis Yayınları, 2016.
- Bourdieu, Pierre. *The Logic of Practice*. çev. Richard Nice. Stanford: Stanford University Press, 1990.
- Buckner, Cameron. "Rational Inference: The Lowest Bounds". *Philosophy and Phenomenological Research* 3 (2017), 1-28.
- Butler, Samuel. *Erewhon or Over the Range*. London: Penguin Classics, 1970.
- Butler, Samuel. *Life and Habit*. London: A. C. Fifield, 1910.

- Carroll, Lewis. "What The Tortoise Said to Achilles". *Mind* 4/18 (1895), 278-280.
- CERN, The European Organization for Nuclear Research. *The Higgs-Boson*. Erişim 02 Mayıs 2025. <https://home.cern/science/physics/higgs-boson>
- Chalmers, David. "A Computational Foundation for the Study of Cognition". *The Journal of Cognitive Science* 12 (2011), 323-357.
- Chalmers, David J. *The Conscious Mind: In Search of a Fundamental Theory*. New York ; London: Oxford University Press, 1996.
- Chalybäus, Heinrich Moritz. *Historical Development of Speculative Philosophy From Kant to Hegel*. çev. Alfred Edersheim. Edinburg: T. & T. Clark, 1854.
- Church, Alonzo. *The Calculi of Lambda-Conversion*. Princeton: Princeton University Press, 1941.
- Cicero. *Tanrıların Doğası*. çev. Çiğdem Menzilioğlu. İstanbul: Kabalıcı Yayınları, 2012.
- Cohen, Bernard. "Introducing Howard Aiken". *Makin' Numbers Howard Aiken and the Computer*. ed. Bernard Cohen. 1-6. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1999.
- Condorcet, Marquis de. *Essai Sur L'application De L'analyse À La Probabilité Des Décisions Rendues À La Pluralité Des Voix*. Paris: Imprimerie Royale, 1785.
- Crane, Tim - French, Craig. "The Problem of Perception". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta, 2021. <https://plato.stanford.edu/archives/fall2021/entries/perception-problem/>
- Crick, Francis. *Şaşırtan Varsayım / İnsan Varlığının Temel Sorunlarına Yanıt Arayışı*. çev. Sabri Say. Ankara: Tübitak Yayınları, ts.
- Cutting, Gary. "Gaston Bachelard's Philosophy of Science". *International Studies in the Philosophy of Science* 2/1 (1987), 55-71.
- Çelebi, Vedat. "Gündelik Dil Felsefesi ve Austin'in Söz Edimleri Kuramı". *Beytulhikme An International Journal of Philosophy* 4/1 (2014), 73-89.
- David, Marian. "The Correspondence Theory of Truth". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2022). ed. Edward N. Zalta, 2022.
- Davidson, Donald. *Essays on Actions and Events*. Oxford: Oxford University Press, 2001.

- Davis, Martin - Davis, Virginia. "Mistaken Ancestry: The Jacquard and the Computer". *Textile* 3/1 (2005), 76-87.
- Deleuze, Gilles - Guattari, Felix. *Felsefe Nedir*. çev. Turhan Ilgaz. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019.
- Dennett, Daniel C. *Brainstorms Philosophical Essays on Mind and Psychology*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1981.
- Dennett, Daniel C. *Consciousness Explained*. New York: Little, Brown and Company, 1991.
- Descartes, R. "İlk Felsefe Üzerine Meditasyonlar". çev. Aziz Yardımlı. *Rene Descartes Yöntem Üzerine Söylem - Anlığın Yönetimi İçin Kurallar - İlk Felsefe Üzerine Meditasyonlar*. 131-199. İstanbul: İdea Yayınevi, 1996.
- Descartes, R. "Principles of Philosophy". çev. J Cottingham vd. *The Philosophical Writings of Descartes, vol. 1*. 177-293. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.
- Descartes, R. "Yöntem Üzerine Söylem". çev. Aziz Yardımlı. *Rene Descartes Yöntem Üzerine Söylem - Anlığın Yönetimi İçin Kurallar - İlk Felsefe Üzerine Meditasyonlar*. 13-63. İstanbul: İdea Yayınevi, 1996.
- Descartes, Rene. *Ruhun Tutkuları*. çev. Murat Erşen. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2020.
- Deslauriers, Marguerite - Filotas, Zoli. "Aristotle's Human Beings". *Human A History*. ed. Karoline Hübner. 39-66. Oxford: Oxford University Press, 2022.
- Diaz, J. - Torras, C. "A Personal Account of Turing's Imprint on the Development of Computer Science". *Computer Science Review* 6/5-6 (2012), 225-234.
- Dirac, P. A. M. *The Principles of Quantum Mechanics*. Oxford: Clarendon Press, 1947.
- Dowling, John E. *Beyni Anlamak*. çev. Filiz Bolat. İstanbul: Ketebe Yayınları, 2020.
- Dreyfus, Hubert L. *What Computers Can't Do: A Critique of Artificial Reason*. New York: Harper & Row, 1972.
- Edelman, Gerald M. *Bright Air, Brilliant Fire: On the Matter of the Mind*. New York: HarperCollins Publishers, 1992.
- Ege, Ragıp. "Diyalektik". *Felsefe Ansiklopedisi*. ed. Ahmet Cevizci. 4/576-591. Ankara: Ebabil Yayıncılık, 2006.

- Einstein, Albert. *Göreliliğin Anlamı*. çev. Ercüment Akat. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2012.
- Einstein, Albert. *İzafiyet Teorisi (Görelilik Kuramı)*. çev. Gülen Aktaş. İstanbul: Say Yayınları, 1998.
- Einstein, Albert - Infeld, L. *Fiziğin Evrimi İlk Kavramlardan İlişkinliğe ve Kuantumlara*. çev. Öner Ünalın. Ankara: Onur Yayınları, 1994.
- Elster, Jon. *Ekşi Üzümler: Rasyonalitenin Altüst Edilmesi Üzerine Çalışmalar*. çev. Barış Cezar. İstanbul: Metis Yayınları, 2021.
- Essinger, James. *Jacquard's Web: How a Hand Loom Led to The Birth of The Information age*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Foucault, Michel. *Bilginin Arkeolojisi*. çev. Veli Urhan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2019.
- Foucault, Michel. *Felsefe Sahnesi: Seçme Yazılar*. çev. Işık Ergüden. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2011.
- Foucault, Michel. *Güvenlik, Toprak, Nüfus Collige de France Dersleri (1977-1978)*. çev. Ferhat Taylan. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.
- Frege, Gottlob. *Aritmetiğin Temelleri*. çev. Bülent Gözkan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- Frege, Gottlob. "Begriffsschrift". çev. Jean van Heijenoort. *From Frege to Gödel A Source Book in Mathematical Logic 1879-1931*. ed. Jean van Heijenoort. 1-82. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1967.
- Frege, Gottlob. "Function and Concept". çev. Peter Geach. *Translations from the Philosophical Writings of Gottlob Frege*. ed. Peter Geach - Max Black. 21-42. Oxford: Blackwell, 1960.
- Frege, Gottlob. "On Sense and Meaning (1892)". *Collected Papers on Mathematics, Logic, and Philosophy*. ed. Brian McGuinness. 157-177. Oxford: Blackwell, 1983.
- Frege, Gottlob. "Sense and Reference". *The Philosophical Review* 57/3 (1948), 209-230.
- Frege, Gottlob. "The Thought: A Logical Inquiry". *Mind* 65/259 (1956), 289-311.
- Galilei, Galileo. *On Motion and On Mechanics*. çev. I. E. Drabkin - Stillman Drake. Madison: The University of Wisconsin Press, 1960.
- Giddens, Anthony. *Modernite ve Bireysel-Kimlik Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum*. çev. Ümit Tatlıcan. İstanbul: Say Yayınları, 2010.

- Gillies, Donald. "Logicism and the Development of Computer Science". *Computational Logic: Logic Programming and Beyond Essays in Honour of Robert A. Kowalski, Part II*. ed. Antonis C. Kakas - Fariba Sadri. 588-604. Berlin: Springer, 2002.
- Glock, Hans-Johann. *Analitik Felsefe Nedir?* çev. Osman Baran Kaplan. İstanbul: Albaraka Yayınları, 2021.
- Green, Christopher D. "Was Babbage's Analytical Engine Intended To Be A Mechanical Model of the Mind?" *History of Psychology* 8/1 (2005), 35-45.
- Guthrie, W. K. C. *Yunan Felsefe Tarihi 6 Aristoteles - Bir Buluşma*. çev. Sabri Gürses. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2021.
- Gündoğan, Ali Osman. *Bergson*. İstanbul: Say Yayınları, ts.
- Gürdilek, Raşit. "Sicimlerle Yeni Evrenler". *Bilim ve Teknik* 387 (2000), 30-38.
- Gürdilek, Raşit. "Süperagır Elementler". *Kurious Herkes İçin Bilim*. Koç Üniversitesi, 2016. <https://kurious.ku.edu.tr/superagir-elementler/>
- Hanna, Robert. *Rationality and Logic*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2006.
- Hegel, G.W.F. *Mantık Bilimi (Büyük Mantık)*. çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınları, 2014.
- Hegel, G.W.F. *Tinin Görüngübilimi*. çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınları, 1986.
- Heidegger, Martin. *Varlık ve Zaman*. çev. Kaan H. Ökten. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2011.
- Hempel, Carl G. "Rational Action". *Proceedings and Addresses of the American Philosophical Association* 35 (1962), 5-23.
- Hempel, Carl G. "Scientific Rationality: Analytic vs. Pragmatic Perspectives". *Rationality Today*. ed. T. Geraets. Ottawa: University of Ottawa Press, 1979.
- Herbert, Simon. *Models of My Life*. MA: The MIT Press, 1996.
- Hilbert, D. - Ackermann, W. *Principles of Mathematical Logic*. çev. Lewis M. Hammond vd. New York: Chelsea Publishing Company, 1950.
- Hilbert, David. "The Foundations of Mathematics". çev. Jean van Heijenoort. *From Frege to Gödel A Source Book in Mathematical Logic 1879-1931*. ed. Jean van Heijenoort. 464-479. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1967.

- Hobbes, Thomas. *Leviathan*. çev. Semih Lim. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2012.
- Hofstadter, Douglas R. - Dennett, Daniel C. *Aklın Gözü Benlik ve Ruh Üzerine Hayaller ve Düşünceler*. çev. Füsün Doruker. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2008.
- Hume, David. *İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme*. çev. Ergün Baylan. Ankara: BilgeSu Yayıncılık, 2015.
- Humle, Tatyana - Matsuzawa, Tetsuro. "Ant-Dipping Among the Chimpanzees of Bossou, Guinea, and Some Comparisons With Other Sites". *American Journal of Primatology* 58 (2002), 133-148.
- Husserl, Edmund. *Ideas Pertaining To A Pure Phenomenology And To A Phenomenological Philosophy First Book General Introduction To A Pure Phenomenology*. çev. F. Kersten. Boston: Martinus Nijhoff, 1983.
- Husserl, Edmund. *Logical Investigations*. çev. J. N. Findlay. 2 Cilt. London and New York: Routledge, 2008.
- Hübner, Karoline (ed.). *Human A History*. Oxford: Oxford University Press, 2022.
- İncetahtacı, Yahya. "Bir Yan Ürün Rejimi Olarak Demokrasi". *Rize İlahiyat Dergisi* 27 (2024), 99-108.
- James, William. "Bilinç Mevcut Mudur?" çev. Celal Türer. *Çağdaş Türk Düşüncesinin İnşası Yolunda Prof. Dr. Süleyman Hayri Bolay Armağanı*. ed. Recep Kılıç. 299-310. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 2015.
- Kafka, Franz. *Dönüşüm*. çev. Gülperi Sert. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.
- Kant, Immanuel. *Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi*. çev. İonna Kuçuradi. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, 2002.
- Kant, Immanuel. *Arı Usun Eleştirisi*. çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınevi, 2015.
- Kant, Immanuel. *Critique of Pure Reason*. çev. Paul Guyer - Allen W. Wood. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Kant, Immanuel. *Saf Aklın Sınırları Dahilinde Din*. çev. Suat Başar Çağlan. Konya: Literatürk Academia, 2018.
- Kant, Immanuel. *Yargı Yetisinin Eleştirisi*. çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınevi, 2006.

- Kaplan, Edward K. "Gaston Bachelard's Philosophy of Imagination: An Introduction". *Philosophy and Phenomenological Society* 33/1 (1972), 1-24.
- Keil, Geert - Nora Kreft (ed.). *Aristotle's Anthropology*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
- Kenny, Anthony. "The Homunculus Fallacy". *Interpretations of Life and Mind*. ed. Marjorie Grene. 155-165. New York: Humanities Press, 1971.
- Khlemtzos, Drew. "Challenges to Metaphysical Realism". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. ed. Edward N. Zalta, 2021. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2021/entries/realism-sem-challenge/>
- Kolodny, Niko - Brunero, John. "Instrumental Rationality". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2023). ed. Edward N. Zalta - Uri Nodelman, 2023.
- Köhler, Wolfgang. *The Mentality of Apes*. çev. Ella Winter. New York: Harcourt Brace, 1925.
- Kuhn, Thomas S. *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*. çev. Nilüfer Kuyaş. İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2019.
- Kurzweil, Ray. *Bir Zihin Yaratmak İnsan Düşüncesinin Esrarı*. çev. Dilara Gostolüpçe. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015.
- Kurzweil, Ray. *İnsanlık 2.0: Tekillığe Doğru Biyolojisini Aşan İnsan*. çev. Mine Şengel. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2016.
- Kurzweil, Ray. "Üçüncü Baskıya Önsöz". çev. Zekeriya Aydın. *Bilgisayar ve Beyin*. kitap editörü John von Neumann, ix-xxviii. çeviren Zekeriya Aydın. Ankara: Tübitak Yayınları, 2023.
- Kusch, Martin. "Psychologism". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2024). ed. Edward N. Zalta - Uri Nodelman, 2024. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2024/entries/psychologism/>
- Lecourt, Dominique. *Marxism and Epistemology Bachelard, Canguilhem, and Foucault*. çev. Ben Brewster. London: NLB, 1975.
- Leibniz. "Preface to the General Science". *Selections*. ed. Philip P. Wiener. 12-17. New York: Charles Scribners Sons, 1951.
- Leibniz. "Towards a Universal Characteristic". *Selections*. ed. Philip P. Wiener. 17-26. New York: Charles Scribners Sons, 1951.
- Lewis, Clarence Irving - Langford, Cooper Harold. *Symbolic Logic*. New York & London: The Century Co., 1932.

- Lloyd, G. E. R. *Ancient Worlds, Modern Reflections Philosophical Perspectives on Greek and Chinese Science and Culture*. Oxford: Clarendon Press, 2006.
- Lloyd, G. E. R. *Rasyonalitenin Farklı Yüzleri*. çev. Fırat Kurt. İstanbul: VakıfBank Kültür Yayınları, 2021.
- Lobachevsky, Nikolai I. *Pangeometry*. çev. Athanase Papadopoulos. Zürich: European Mathematical Society, 2010.
- Locke, John. *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*. çev. Vehbi Hacıkadıroğlu. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2017.
- Marr, David. *Vision: A Computational Investigation into the Human Representation and Processing of Visual Information*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2010.
- Maskin, Eric - Sen, Amartya. *The Arrow Impossibility Theorem*. New York: Columbia University Press, 2014.
- Maskin, Eric S. "Foreword to The Third Edition". *Social Choice and Individual Values*. kitap editörü Kenneth J. Arrow, v-ix. New Haven and London: Yale University Press, 2012.
- McCarthy, John. "Ascribing Mental Qualities to Machines". *Philosophical Perspectives in Artificial Intelligence*, 1-33.
- McCarthy, John. "Programs with Common Sense". *Mechanization of Thought Processes*. 75-91. London: Her Majesty's Stationary Office, 1958.
- McComb, Karen vd. "Elephants Can Determine Ethnicity, Gender, and Age From Acoustic Cues In Human Voices". *PNAS* 111/14 (2014), 5433-5438.
- Minsky, Marvin. *The Society of Mind*. New York: A Thouchstone Book, 1986.
- Minsky, Marvin L. *Computation: Finite and Infinite Machines*. Englewood Clifes, N. J.: Prentice-Hall, 1967.
- Molière. *Cimri*. çev. Sabahattin Eyüpoğlu. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.
- Moore, G.E. "A Defence of Common Sense". *G.E. Moore: Selected Writings*. ed. Thomas Baldwin. 106-134. New York: Routledge, 1993.
- Moore, G.E. *Principia Ethica*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Moore, G.E. "Proof of an External World". *G.E. Moore: Selected Writings*. ed. Thomas Baldwin. 147-170. New York: Routledge, 1993.

- Moran, Michael E. "Jacques de Vaucanson: The Father of Simulation". *Journal of Endourology* 21/7 (2007), 679-683.
- Morreau, Michael. "Arrow's Theorem". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2019). ed. Edward N. Zalta, 2019. <https://plato.stanford.edu/archives/win2019/entries/arrows-theorem/>
- Moutafakis, Nicholas J. *Rescher on Rationality, Values, and Social Responsibility A Philosophical Portrait*. Frankfurt: Ontos Verlag, 2007.
- Newell, A. - Simon, H. "Computer Science as Empirical Inquiry: Symbols and Search". *Communications of the ACM* 19/3 (1976), 113-126.
- Newell, A. - Simon, H. "The Logic Theory Machine: A Complex Information Processing System." *IRE Transaction on Infotmation Theory* 2/3 (1956), 61-79.
- Newton, Isaac. *Principia*. çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınevi, 2011.
- Nozick, Robert. *The Nature of Rationality*. New Jersey: Princeton University Press, 1983.
- Özcan, Zeki. *Dil Felsefesi I (Mantıkçı Paradigma)*. Ankara: Sentez Yayıncılık, 2021.
- Özcan, Zeki. *Dil Felsefesi V (Searle'de Zihinsel Paradigma)*. Ankara: Sentez Yayıncılık, 2023.
- Penrose, Roger. *Kralın Yeni Usu: Bilgisayar ve Zeka*. çev. Tekin Dereli. Ankara: Tübitak Yayınları, 2000.
- Penrose, Roger. *Shadows of the Mind A Search for the Missing Science of Consciousness*. Oxford: Oxford University Press, 1994.
- Plato. "Protagoras". çev. Tanju Gökçöl. *Diyaloglar*. 391-449. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2014.
- Platon. *Euthyphon*. çev. Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları, 2016.
- Prado, G. *Searle and Foucault on Truth*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Putnam, Hilary. *Reason, Truth and History*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Quine, Willard Van Orman. *Word and Object*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2013.
- Quine, W.V. *Ontological Relativity & Other Essays*. New York: Columbia University Press, 1969.

- Rescher, Nicholas. *Rationality: A Philosophical Inquiry into the Nature and the Rationale of Reason*. Oxford: Clarendon Press, 1988.
- Ricardo Vieira Teles, Filho. "Phineas Gage's Great Legacy". *Dement Neuropsychol* 14/4 (2020), 419-421.
- Ricoeur, Paul. *Hafıza, Tarih, Unutuş*. çev. Mehmet Emin Özcan. İstanbul: Metis Yayınları, 2017.
- Rignano, Eugenio. *The Psychology of Reasoning*. çev. Winifred A. Holl. London: Routledge, 1999.
- Russell, Bertnard. "An Analysis of Mathematical Reasoning". *The Collected Papers of Bertrand Russell, Volume 6 Philosophical Papers: 1896-1899*. ed. Nicholas Griffin - A. C. Lewis. 154-242. London: Unwin Hyman, 1990.
- Russell, Bertnard. "Analytical Realism". *The Collected Papers of Bertrand Russell, Volume 6 Logical and Philosophical Papers 1909-13*. ed. John G. Slater. 132-146. London: Allen & Unwin, 1984.
- Russell, Bertnard. *Anlam ve Doğruluk Üzerine*. çev. Ezgi Ovat. Ankara: İtalik Yayınları, 2013.
- Russell, Bertnard. *Mantıksal Atomculuk Felsefesi*. çev. Dilek Arlı Çil vd. İstanbul: Alfa Yayınları, 2015.
- Russell, Bertnard. *My Philosophical Development*. London: Allen & Unwin, 1975.
- Russell, Bertnard. "On Denoting". *Mind* 14/56 (1905), 479-493.
- Russell, Bertnard. *The Basic Writings of Bertrand Russell*. London and New York: Routledge, 2009.
- Russell, Bertnard. *The Collected Papers of Bertrand Russell, Volume 1 Cambridge Essays 1888-99*. ed. Kenneth Blackwell vd. London and New York: Routledge, 1983.
- Russell, Bertnard - Whitehead, Alfred North. *Principia Mathematica*. Cambridge: Cambridge University Press, 1963.
- Russell, Bertrand. *Human Society in Ethics and Politics*. London: Routledge, 1954.
- Russell, Bertrand. *Principles of Mathematics*. London and New York: Routledge, 2010.
- Rust, Joshua. *John Searle*. New York: Continuum International Publishing Group, 2009.
- Ryle, Gilbert. *Zihin Kavramı*. çev. Sara Çelik. İstanbul: Doruk Yayınları, 2020.

- Salmon, Wesley C. "Carl G. Hempel on the Rationality of Science". *The Journal of Philosophy* 80/10 (1983), 555-562.
- Searle, John. *Akıllar, Beyinler ve Bilim*. çev. Kemal Bek. İstanbul: Say Yayınları, 2005.
- Searle, John R. *Bilincin Gizemi*. çev. İlknur Karagöz İçyüz. İstanbul: Küre Yayınları, 2018.
- Searle, John R. *Bilinç ve Dil*. çev. Muhittin Macit - Cüneyt Özpilavcı. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2016.
- Searle, John R. *Consciousness and Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Searle, John R. *Expression And Meaning Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.
- Searle, John R. "How to Derive 'Ought' From 'Is'". *The Philosophical Review* 73/1 (1964), 43-58.
- Searle, John R. "How to Derive 'Ought' from 'Is' Revisited". *Revisiting Searle on Deriving "Ought" from "Is"*. ed. Paolo D. Lucia - Edoardo Fittipaldi. 3-16. Cham: Palgrave Macmillan, 2021.
- Searle, John R. *Intentionality An Essay in the Philosophy of Mind*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983.
- Searle, John R. "Literal Meaning". *Erkenntnis* 13/1 (1978), 207-224.
- Searle, John R. *Making The Social World The Structure of Human Civilization*. Oxford University Press, 2010.
- Searle, John R. *Mind: A Brief Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Searle, John R. *Mind, Language And Society: Philosophy In The Real World*. New York: Basic Books, 1999.
- Searle, John R. "Minds, Brains and Programs". *The Behavioral and Brain Sciences* 3 (1980), 417-457.
- Searle, John R. *Minds, Brains and Science*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2003.
- Searle, John R. *Özgürlük ve Nörobiyoloji*. çev. Zeki Özcan. Bursa: Sentez Yayıncılık, 2019.
- Searle, John R. *Philosophy In A New Century Selected Essays*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Searle, John R. "Rationality and Realism, What Is at Stake?" *Daedalus* 122/4 (1993), 55-83.

- Searle, John R. *Rationality in Action*. Cambridge: The MIT Press, 2001.
- Searle, John R. *Söylemek ve Anlatmaya Çalışmak*. çev. R. Levent Aysever. Ankara: BilgeSu Yayıncılık, 2011.
- Searle, John R. *Söz Edimleri*. çev. R. Levent Aysever. İstanbul: Ayraç Yayınları, 2000.
- Searle, John R. *Speech Acts An Essay in The Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011.
- Searle, John R. *The Construction of Social Reality*. New York: The Free Press, 1995.
- Searle, John R. *The Mystery of Consciousness*. New York: The New York Review of Books, 1997.
- Searle, John R. *Toplumsal Gerçekliğin İnşası*. çev. Muhittin Macit - Ferruh Özpilavcı. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2005.
- Searle, John R. "What is Language? Some Preliminary Remarks". *Ethics & Politics* 11/1 (2009), 173-202.
- Searle, John R. "What is to be done?" *Topoi* 25 (2006), 101-108.
- Searle, John R. *Zihin, Dil ve Toplum Gerçek Dünyada Felsefe*. çev. Alaattin Tural. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2015.
- Searle, John R. *Zihin Kısa Bir Giriş*. çev. Deniz Saraç. İstanbul: Albaraka Yayınları, 2021.
- Searle, John R. *Zihnin Yeniden Keşfi*. çev. Muhittin Macit. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2021.
- Sen, Amartya. "The Impossibility of a Paretian Liberal". *Journal of Political Economy* 78/1 (1970), 152-157.
- Shannon, Claude E. "A Symbolic Analysis of Relay and Switching Circuits". *Transactions American Institute of Electrical Engineers*. 57 (1938), 471-495.
- Simon, Herbert A. "A Behavioral Model of Rational Choice". *The Quarterly Journal of Economics* 69/1 (1955), 99-118.
- Simon, Herbert A. "From Substantive to Procedural Rationality". 25 *Years of Economic Theory*. ed. T. J. Kastelein - Simon K. Kulpers. 65-86. Leiden: Martinus Nijhoff, 1976.
- Simon, Herbert A. *Models of Man*. New York: John Wiley, 1957.
- Simon, Herbert A. *Reason in Human Affairs*. Stanford: Stanford University Press, 1983.

- Simons, Massimiliano. "The Janus Head of Bachelard's Phenomenotechnique: From Purification To Proliferation and Back". *European Journal for Philosophy of Science* 8/3 (2017), 689-707.
- Smith, Roch C. *Gaston Bachelard Philosopher of Science and Imagination*. New York: Suny Press, 2016.
- Spinoza, Baruch. "Treatise on the Emendation of the Intellect". çev. Samuel Shirley. *Spinoza Complete Works*. ed. Michael L. Morgan. 1-31. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 2002.
- Spinoza, Benedictus. *Etika*. çev. Hilmi Ziya Ülken. Ankara: Dost Kitabevi, 2014.
- Strawson, P. F. *Individuals An Essay in Descriptive Metaphysics*. London and New York: Routledge, 1996.
- Süzgün, Eyüp. "İndirgemeci Olmayan Bir Bilinç Ontolojisi: John R. Searle ve Biyolojik Doğalcılık Kuramı". *Çağdaş Felsefi Bilinç Kuramları*. ed. Betül Akdemir-Süleyman. 85-167. İstanbul: Küre Yayınları, 2022.
- Tarhan, Diler Ezgi. "Frege'nin Matematik Felsefesinin Husserl Fenomenolojisi Açısından Değerlendirilmesi". *Felsefe Arkivi* 44/1 (2016), 49-76.
- Taylan, Ferhat. "Aklın Hafızası: Bachelard ve Tarihsel Epistemoloji". *Bilimsel Zihnin Oluşumu: Bilginin Psikanalizine Katkı içinde*. 1-12. İstanbul: İthaki Yayınları, 2013.
- Trott, Adriel. "The Human Animal: The Natural and the Rational in Aristotle's Anthropology". *Epoché* 16/2 (2012), 269-285.
- Turing, Alan. "Computing Machinery and Intelligence". *Mind* 59/236 (1950), 433-460.
- Turing, Alan. "Intelligent Machinery, A Heretical Theory". *Philosophia Mathematica* 3/4 (1996), 256-260.
- Turing, Alan. "On Computable Numbers, with an Application to the Entscheidungsproblem." *Proceedings of the London Mathematical Society* 2/42 (1937), 230-265.
- Türer, Celal. "Sunuş". *Rasyonalite Duygusu Bilgi ve Eylem Üzerine*. William James, çev. Celal Türer vd.. 13-29. Ankara: Fol Kitap, 2021.
- Türer, Celal. "Sunuş". *Bilinç Akışı Zihin ve Deneyim Üzerine*. William James, çev. Celal Türer vd..13-35. Ankara: Fol Kitap, 2021.

- Ünlüsoy, Abdulhan. *John Searle'in Sözedimleri Kuramının Din Felsefesine Olan Paradigmasal Etkileri*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Doktora Tezi, 2015.
- Wang, Yanyu. "Jacques de Vaucanson (1709-1782)". *Distinguished Figures in Mechanism and Machine Science: Their Contributions and Legacies, Part 4*. ed. Marco Ceccarelli - Yibing Fang. 15-47. Cham: Springer, 2020.
- Way, Jonathan. "Instrumental Rationality". *Routledge Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2012). ed. Edward Craig, ts. Erişim 14 Nisan 2025
- Wheeler, Gregory. "Bounded Rationality". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2024). ed. Edward N. Zalta - Uri Nodelman, ts. Erişim 25 Aralık 2024
- Williams, David R. "The Apollo 15 Hammer-Feather Drop". Kurumsal Web Sitesi. *nasa.gov*. 2023. Erişim 05 Nisan 2025. https://nssdc.gsfc.nasa.gov/planetary/lunar/apollo_15_feather_drop.html
- Wittgenstein, Ludwig. *Felsefi Soruşturmalar*. çev. Haluk Barışcan. İstanbul: Metis Kitap, 2017.
- Wittgenstein, Ludwig. *Tractatus Logico-Philosophicus*. çev. Oruç Aruoba. İstanbul: Metis Yayınları, 2016.
- Wulz, Monika. "Intervals, Possibilities and Encounters. The Trigger of a Ruptured History in Bachelard". *Epistemology and History From Bachelard and Canguilhem to Today's History of Science*. 77-89. Max-Planck-Institute for the History of Science, 2012.
- Yakış, Emine. *Hubert L. Dreyfus ve Yapay Zeka Eleştirileri*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2024.
- Yıldırım, Mustafa. "Frege'nin Fonksiyon-Argüman Ayrımı ve Genel Önermelere İlişkin Analizi". *Beytulhikme An International Journal of Philosophy* 6/2 (2016), 125-141.
- Yılmaz, Tuncer. "Ütopya ve Hicvin Buluşması: Samuel Butler'in Erewhon'u". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11 (2012), 215-230.
- Zwart, Hub. "Iconoclasm and Imagination: Gaston Bachelard's Philosophy of Technoscience". *Human Studies* 1/43 (2020), 61-87.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1798

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 370

Kitap Adı : Feminist İslamofobi

Book Title : Feminist Islamophobia

ISBN : 978-625-5536-83-9

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536839

Yazar | Author: Kenan Sevinç | orcid.org/0000-0002-6726-9827

Kurum | Institution: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ROR ID: ror.org/05rsv8p09

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 113 (xii + 101)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM9 - Din ve toplum | Religion & society

BISAC: SOC049000 - Sosyal Bilim / İslam Çalışmaları | Social Science / Islamic Studies

THEMA: QRAM9 - Din ve toplum | Religion and society

LC Classification: BP - İslam. Bahaizm. Theosophy, etc.

DEWEY: 297 - İslam | Islam

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: 6.3 - İslam Çalışmaları | Islamic Studies

WoS Citation Topics Micro: 6.3.3 - İslam ve Siyaset | Islam and Politics

Scopus Subject Areas: 1210 - Din ve Teoloji | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Sevinç, Kenan. *Feminist İslamofobi*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- AA (2018, 21 Nisan). “Son 25 yılda savaşlarda ölen Müslüman sayısı 12,5 milyon”. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/son-25-yilda-savaslarda-olen-musulman-sayisi-12-5-milyon/1124809>
- Abbas, T. (2011). Islamophobia in the United Kingdom: Historical and Contemporary Political and Media Discourses in the Framing of a 21st-Century Anti-Muslim Racism. in *Islamophobia: The Challenge of Pluralism in the 21st Century*, John L. Esposito ve Ibrahim Kalin (Edts), pp. 63-76, Oxford: Oxford University Press.
- Abdullah, 2013
- Abu-Ras, W. M., & Suarez, Z. E. (2009). Muslim Men and Women’s Perception of Discrimination, Hate Crimes, and PTSD Symptoms Post 9/11. *Traumatology*, 15, 48-63.
- Ahmed, A.M. (2010). Muslim Discrimination: Evidence From Two Lost-Letter Experiments. *Journal of Applied Social Psychology*, 40(4). 888-898.
- Alexsander ve Welzel (2011)
- Al-Jazeera (2018a, 2 Nisan). Why is Malala Such a Polarising Figure in Pakistan? Erişim adresi <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/malala-polarising-figure-pakistan-180401054631496.html>
- Al-Jazeera (2018b, 9 Nisan). Austria Seeks Hijab Ban for Primary School Students. Erişim adresi <https://www.aljazeera.com/news/2018/04/austria-seeks-ban-hijab-primary-school-students-180404132919275.html>
- Allen, C. (2010). *Islamophobia*. Farnham: Ashgate Publishing.
- Al-Shaikh-Ali, A. (2011). Islamophobic Discourse Masquerading as Art and Literature: Combating Myth through Progressive Education. in *Islamophobia: The Challenge of Pluralism in the 21st Century*, John L. Esposito ve Ibrahim Kalin (Edts), pp. 143-172, Oxford: Oxford University Press.

- Altareb, B.Y. (1997). Attitudes Towards Muslims: Initial Scale Development (Unpublished Doctoral Dissertation), Ball State University.
- Anadolu Ajansı (2018a, 7 Mart). Almanya'da Geçen Yıl İslam Karşısı 950 Saldırı Kayıtlara Geçti, Erişim adresi <https://aa.com.tr/tr/dunya/almanyada-gecen-yil-islam-karsiti-950-saldiri-kayitlara-gecti/1078856>
- Anadolu Ajansı (2018b). Avusturya'da Irkçı Saldırıları Artıyor, <https://aa.com.tr/tr/dunya/-avusturyada-irkci-saldirilar-artiyor/1095399>
- Aristo (2002). *Politics*. Trans. Trevor J. Saunders. Oxford: Clarendon Press.
- Aristo (2019). *Generation of Animals*. Trans. C.D.C. Reeve. Indianapolis: Hackett Publishing.
- Awan, M.S. (2010). Global Terror and the Rise of Xenophobia/ Islamophobia: An Analysis of American Cultural Production since September 11. *Islamic Studies*, 49(4), 521-537.
- Azam, H. (2018). Islamic Feminism between Islam and Islamophobia. *Journal of Middle East Women's Studies*, 14(1), 124-128.
- Badran, M. (1995). *Feminist, Islam, and Nation*. NJ: Princeton University Press.
- Bakali, N. (2011). Cultural Pedagogy and Islamophobia: Towards a Framework for Engaging Students in Critical Discussion (Unpublished Master Thesis), McGill University.
- Banerjee, R., Reitz, J.G. ve Oreopoulos, P. (2018). Do Large Employers Treat Racial Minorities More Fairly? An Analysis of Canadian Field Experiment Data. Canadian Public Policy, March, 1-12.
- Barkdull, C., Khaja, K., Queiro-Tajalli, I., Swart, A., Cunningham, D. ve Dennis, S. (2011). Experiences of Muslims in Four Western Countries post-9/11. *Journal of Women and Social Work*, 26(2), 139-153.

- Basmadji, A. (2007). Re/claiming Our Identities: Thinking Through Islamophobia, the Veil, and “The Muslim Women” in Canadian Cultural Productions (Unpublished Master Thesis), Ryerson University.
- Başaran, İ. ve Özbay, H. (2017). Avrupa’da İslamofobi ve Aşırı Sağ Hareketin Yükselişi. *Uluslararası İslamofobi ve Terör Sempozyumu*, Azize Toper Kaygın ve Cüneyd Aydın (Eds), pp. 287-301, Bartın: Bartın Üniversitesi Yayınları.
- Bayoumi, M. (2010). The God That Failed: The Neo-Orientalism of Today’s Muslim Commentators. In *Islamophobia/Islamophilia: Beyond the Politics of Enemy and Friend*, Andrew Shryock (Edt), pp. 79-93, Indiana: Indiana University Press.
- BBC (2016, 28 Nisan). Avrupa’da Aşırı Sağ Gerçekten Yükseliyor mu? Erişim adresi https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/04/160428_avrupa_asiri_sag
- BBC (2022, Jan 23). Nusrat Ghani: Muslimness a reason for my sacking, says ex-minister. <https://www.bbc.com/news/uk-politics-60100525>
- Beauvoir, S. (1956). *The Second Sex*. Trans. H.M. Parshley. London: Jonathan Cape.
- Beauvoir, S. (1956). *The Second Sex*. Trans. H.M. Parshley. London: Jonathan Cape.
- Bevelander, P. ve Otterbeck, J. (2010). Young People’s Attitudes towards Muslims in Sweden. *Ethnic and Racial Studies*, 33(3), 404-425.
- Bleich, E. (2011). What is Islamophobia and How Much is There? Theorizing and Measuring an Emerging Comparative Concept. *American Behavioral Scientist*, 55(12), 1581-1600.
- Bleich, E. (2011). What is Islamophobia and How Much is There? Theorizing and Measuring an Emerging Comparative Concept. *American Behavioral Scientist*, 55(12), 1581-1600.
- BM (2025, 11 Aralık). Gender Inequality Index (GII). <https://hdr.undp.org/data-center/thematic-composite-indices/gender-inequality-index#/indicies/GII>

- Bolay, S.H. (1996). *Felsefî Terimler ve Doktorinler Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bouma, G.D. (2011). Islamophobia as a Constraint to World Peace: the Case of Australia. *Islam and Christian-Muslim Relations*, 22(4). 433-441.
- Britannica (2025, 27 Ekim). Huda Sharawi. <https://www.britannica.com/biography/Huda-Sharawi>
- Buehler, A.F. (2014). İslamofobi: Batı'nın "Karanlık Tarafı"nın Bir Yansıması. çev, Mehmet Atalay, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 55(1), 123-140.
- CAIR (2002). The Status of Muslim Civil Rights in the United States 2002. Report by The Council on American-Islamic Relations.
- CAIR (2004a). The Status of Muslim Civil Rights in the United States 2004. Report by The Council on American-Islamic Relations.
- CAIR (2004b). A Decade of Growth: CAIR Tenth Anniversary Report 1994-2004. Report by The Council on American-Islamic Relations.
- CAIR (2014). Islamophobia and Its Impact in the United States: Legislating Fear. Report by The Council on American-Islamic Relations.
- CAIR (2016). Islamophobia and Its Impact in the United States: Confronting Fear. Report by The Council on American-Islamic Relations.
- Canatan, K. (2007). İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Bir Yaklaşım. *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm* içinde, K. Canatan, Ö. Hıdır (Edt), ss. 19-62, Ankara: Eskişeni Yayınları.
- Carland, S. (2011). Islamophobia, Fear of Loss of Freedom, and the Muslim Woman. *Islam and Christian-Muslim Relations*, 22(4), 469-473.

- Carr, J. (2011). Regulating Islamophobia: The Need for Collecting Disaggregated Data on Racism in Ireland. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 31(4), 574-593.
- Cesari, J. (2010). Securitization of Islam in Europe. In *Muslims in the West after 9/11: Religion, Politics, and Law*, Jocelyne Cesari (Edt), pp. 9-27, London: Routledge.
- Cesari, J. (2011). Islamophobia in the West: A Comparison between Europe and the United States. In *Islamophobia: The Challenge of Pluralism in the 21st Century*, John L. Esposito ve Ibrahim Kalın (Edts), pp. 21-43, Oxford: Oxford University Press.
- Cevizci, A. (2000). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınevi.
- Cherribi, S. (2011). An Obsession Renewed: Islamophobia in the Netherlands, Austria, and Germany. In *Islamophobia: The Challenge of Pluralism in the 21st Century*, John L. Esposito ve Ibrahim Kalın (Edts), pp. 47-62, Oxford: Oxford University Press.
- Clay, R.A. (2011). Muslims in Amerca Post 9/11. *Monitor on Psychology*, 42(8). 72-74.
- Clay, R.A. (2017). Islamophobia. *Monitor on Psychology*, 48(4). 34-37.
- Conrad, J. ve Milton, D. (2013). Unpacking the Connection Between Terror and Islam. *Studies in Conflict ve Terrorism*, 36(4), 315-336.
- Cousin, B. ve Vitale, T. (2012). Italian Intellectuals and the Promotion of Islamophobia after 9/11. In *Global Islamophobia: Muslims and Moral Panic in the West*, George Morgan and Scott Poynting (Eds), pp. 47-65, Farnham: Ashgate Publishing.
- Çetinkaya, B. A. (2012). Batı'da Hzç Muhammed (S) Üzerinden İslamofobi'nin Yansımaları. *İslamofobi: Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyum Tebliğleri* içinde, ss. 39-74, Sivas: Kemal İbn-i Hümmam Vakfı.

- Çetinkaya, B. A. (2018). Batı'da Hz. Muhammed (S) Üzerinden İslamofobi'nin Yansımaları-İslamofobinin Felsefi Kökenleri. *İnsanlığın İslamofobi ile İmtihanı* içinde E. Okumuş (Edt), ss. 262-301, Ankara: Eskiyei Yayınları.
- Daily Mail (2013, 22 Eylül). My Life of Hell in an Afghan Harem. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2429037/Phyllis-Chesler-Writer-72-recalls-months-spent-young-bride-imprisoned-Afghan-compound-finally-escaped.html>
- Daily Mail (2018a, 13 Haziran). Europe's 'Axis Of The Willing' To Combat Illegal Migrants: Hardline Interior Ministers Of Germany, Austria And Italy Form Alliance To Protect Borders - In Defiance Of Merkel. Erişim adresi <http://www.dailymail.co.uk/news/article-5840047/Hardline-interior-ministers-Germany-Austria-Italy-form-alliance-protect-borders.html>
- Dekker, H. ve Noll, J.V. (2009). Islamophobia and Its Origins A study among Dutch Youth. Presented at *IMISCOE Cross-Culter Theory Conference: Interethnic Relations Multidisciplinary Approaches*, 13-15 May 2009, Lisbon.
- Dekker, H. ve Noll, J.V. (2012). Islamofobia and Its Explanation. In *Islamophobia in the West: Measuring and Explaining Individual Attitudes*, Marc Helbling (Edt.), pp. 112-123, New york: Routledge.
- Demir, T. ve Aşan, N. (2014). *Hollywood Kamasında İslam'ın Ötekileştirilmesi*. Turkish Studies, 9(5), 741-748.
- DİB (2014). *Türkiye'de Dini Hayat Araştırması*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Doyle, N.J. (2016). The Fear of Islam: French Context and Reaction. In *Fear of Muslims? International Perspectives on Islamophobia*, Douglas Pratt and Rachel Woodlock (Eds), pp. 167-190, Switzerland: Springer.
- Durling, R.M. (Edt.) (1996). *The Divine Comedy of Dante Alighieri* (Vol. 1). Oxford: Oxford University Press.

- Elia, N. (2006). Islamophobia and the “Privileging” of Arab American Women. *NWSA Journal*, 18(3). 155-161.
- ENAR (2016). *Debunking Myths On Women’s Rights, Muslim Women, Feminism And Islamophobia In Europe*. Brussels: European Network Against Racism.
- ENAR (2025, 19 Kasım). Forgotten Women: The Impact of Islamophobia on Muslim Women. https://www.enar-eu.org/wp-content/uploads/factsheet9-european_lr_1_.pdf
- Ernst, D. ve Bornstein, B.H. (2012). Prejudice against Muslims: Associations with Personality Traits and Political Attitudes. In *Islamophobia in the West: Measuring and Explaining Individual Attitudes*, Marc Helbling (Edt.), pp. 21-33, New york: Routledge.
- EUMC (2002). Summary Report on Islamophobia in the EU after 11 September 2001. Report by European Monitoring Center on Racism and Xenophobia.
- EUMC (2006). Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia. Report by European Monitoring Center on Racism and Xenophobia.
- Everett, J.A.C., Schellhaas, F.M.H., Earp, B.D., Ando, V., Memarzia, J., Parise, C.V. Fell, B. & Hewstone, M. (2015). Covered In Stigma? The Impact of Differing Levels of Islamic Head-Covering on Explicit and Implicit Biases toward Muslim Women. *Journal of Applied Social Psychology*, 45, 90-104.
- Ezaydi, S. (2025). *The Othered Woman: How White Feminism Harms Muslim Women*. London: Unbound.
- Fangen, K. & Carlsson, Y. (2013). Right-Wing Extremism in Norway: Prevention and Intervention. In: *Right-Wing Extremism in Europe*, Ralf Melzer & Sebastian Serafin (Eds), 327-357, Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung Forum.
- Fayard, N. & Rocheron, Y. (2009). Ni Putes Ni Soumises: A Republican Feminism from the Quartiers Sensible, *Modern&Contemporary France*, 17(1), 1-18.

- Fekete, L. (2009). *A Suitable Enemy: Racism, Migration and Islamophobia in Europe*. New York: Pluto Press.
- Fernandez-Reino, M., Di Stasia, V. & Veit, S. (2022). Discrimination Unveiled: A Field Experiment on the Barriers Faced by Muslim Women in Germany, the Netherlands, and Spain. *European Sociological Review*, 1–19
- Fetzer, J.S. ve Soper, J.C. (2003). The Roots of Public Attitudes toward State Accommodation of European Muslims' Religious Practices before and after September 11. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 42(2), 247-258.
- Fischer, H.G. (2000). *Egyptian Woman of the Old Kingdom And of the Heracleopolitan Period*, 2. Baskı. New York: Metropolitan Museum of Art.
- FRA (2017). Second European Union Minorities and Discrimination Survey: Muslims-Selected Findings. Report by FRA-European Union Agency for Fundamental Rights.
- Ghaffari, A. & Çiftçi, A. (2010). Religiosity and Self-Esteem of Muslim Immigrants to the United States: The Moderating Role of Perceived Discrimination. *International Journal for the Psychology of Religion*, 20(1), 14-25.
- GIWPS (2025, 13 Kasım). Women, Peace and Security Index. <https://giwps.georgetown.edu/the-index/>
- Gingrich, A. (2005). Anthropological Analyses of Islamophobia and Anti-Semitism in Europe. *American Ethnologist*, 32(4), 513-515.
- Gonzalez, K.V., Verkuyten, M., Weesie, J. ve Poppe, E. (2008). Prejudice towards Muslims in the Netherlands: Testing Integrated Threat Theory. *British Journal of Social Psychology*, 47, 667-685.
- Gottschalk, P. ve Greenberg, G. (2008). *Islamophobia: Making Muslims the Enemy*. Lanham: Rowman ve Littlefield Publishers Inc.

- Gottschalk, P. ve Greenberg, G. (2011). From Muhammad to Obama: Caricatures, Cartoons, and Stereotypes of Muslims. in *Islamophobia: The Challenge of Pluralism in the 21st Century*, John L. Esposito ve Ibrahim Kalin (Eds), pp. 191-209, Oxford: Oxford University Press.
- Gottschalk, P. ve Greenberg, G. (2013). Common Heritage, Uncommon Fear: Islamophobia in the United States and British India, 1687-1947. In *Islamophobia in America: The Anatomy of Intolerance*, Carl W. Ernst (Edt), pp. 21-51, New York: Palgrave Macmillian.
- Gould, J. (1980). Law, Custom and Myth: Aspects of the Social Position of Women in Classical Athens. *The Journal of Hellenic Studies*, 100, 38-59.
- Grupe, M.L. (2015). Perceived Islamophobia and Religious Identity among Muslims in Western Societies: A Quantitative Study (Unpublished Doctoral Dissertation), Chicago University.
- Gustavsson, G., Noll, J.V. ve Sundberg, R. (2016). Opposing the Veil in The Name Of Liberalism: Popular Attitudes to Liberalism and Muslim Veiling in the Netherlands. *Ethnic and Racial Studies*, 39(10), 1719-1737.
- Habibullah, M. (2021). Feministic Islamophobia: Representation of Muslim Women in V.S. Naipaul's Travelogues and Daniel Pipes'. History. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 41(4), 669-684.
- Haji-Ghasemi, A. (2013). Predictors of Islamophobia among Non-Muslim Americans (Unpublished Doctoral Dissertation), Chicago Adler School of Professional Psychology.
- Hammer, J. (2013). Gendered Islamophobia and Muslim Women. In *Islamophobia in America: The Anatomy of Intolerance*, Carl W. Ernst (Edt), pp. 107-144, New York: Palgrave Macmillian.

- Hasan, M. (2012). Feminism as Islamophobia: A Review of Misogyny Charges against Islam. *Intellectual Discourse*, 20(1), 55-78.
- Helbling, M. (2014). Opposing Muslims and the Muslim Headscarf in Western Europe. *European Sociological Review*, 30(2), 242-257.
- Helbling, M. ve Traunmüller, R. (2018). What is Islamophobia? Disentangling Citizens' Feelings Toward Ethnicity, Religion and Religiosity Using a Survey Experiment. *British Journal of Political Science*, 1-18. doi:10.1017/S0007123418000054
- Hıdır, Ö. (2018). Batı'da İslam Karşısı "Aşırı Sağ"ın Dinî-İdeolojik ve Tarihi Temelleri. E. Okumuş (Edt), *İnsanlığın İslamofobi ile İmtihanı* içinde (ss. 185-223), Ankara: Eskiyeeni Yayınları.
- Inayat, Q. (2007). Islamophobia and the Therapeutic Dialogue: Some Reflections. *Counselling Psychology Quarterly*, 20(3), 287-293.
- Iqbal, Z. (2010). Islamophobia or Islamophobias: Towards Developing a Process Model. *Islamic Studies*, 49(1), 81-101.
- Kalkan, K.O., Layman, G.C. ve Uslaner, E.M. (2009). "Bands of Others"? Attitudes toward Muslims in Contemporary American Society. *The Journal of Politics*, 71(3), 1-16.
- Kaya, S. (2015). Islamophobia in Western Europe: A Comparative Multilevel Study. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 35(3), 450-465.
- Khan, M. ve Ecklund, K. (2012). Attitudes Toward Muslim Americans Post-9/11. *Journal of Muslim Mental Health*, 7(1), 1-16.
- Khan, M.Z. (2012). The Effects of an Islamic Center on Islamophobia (Unpublished Doctoral Dissertation), California School of Professional Psychology.
- Konda (2007, 27 Ekim). Gündelik Yaşamda Din, Laiklik ve Türban Araştırması. http://konda.com.tr/wpcontent/uploads/2017/03/2007_09_KONDA_Gundelik_Yasam.pdf

- Kunst, J.R, Sam, D.L. & Ulleberg, P. (2013). Perceived Islamophobia: Scale Development and Validation. *International Journal of Intercultural Relations*, 37, 225-237.
- Kunst, J.R, Tajamal, H., Sam, D.L. ve Ulleberg, P. (2012). Coping With Islamophobia: The Effects Of Religious Stigma On Muslim Minorities' Identity Formation. *International Journal of Intercultural Relations*, 36, 518-532.
- Küçük, N. (2013). Gender Inequality in the MENA: Myths Versus Facts. *Topics in Middle Eastern and African Economies*, 15(2), 71-104.
- Lean, N. (2012). *The Islamophobia Industry: How The right Manufactures Fear of Muslims*. New York: Pluto Press.
- Lean, N. (2016). Gendered Islamophobia in American War Narratives: From the Barbary Coast to the Graveyard of Empires. In *Fear of Muslims? International Perspectives on Islamophobia*, Douglas Pratt and Rachel Woodlock (Eds), pp. 93-110, Switzerland: Springer.
- Lee, S.A., Gibbons, J.A., Thompson, J.M., Timani, H.S. (2009). The Islamophobia Scale: Instrument Development and Initial Validation. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 19(2), 92-105.
- Lopez, F.B. (2011). Towards a Definition of Islamophobia: Approximations of the Early Twentieth Century. *Ethnic and Racial Studies*, 34(4), 556-573.
- Love, E. (2009). Confronting Islamophobia in the United States: Framing Civil Rights Activism among Middle Eastern Americans. *Patterns of Prejudice*, 43(3-4), 401-425.
- Love, E. (2011). Confronting Islamophobia: Civil Rights Advocacy in the United States (Unpublished Doctoral Dissertation), University of California.
- Luther, M. (2016). *On the War against the Turk*. Colorado: Hope Lutheran Church.

- Madani, A.O. (1999). Depiction of Arabs and Muslims in the US News Media (Unpublished Doctoral Dissertation), California School of Professional Psychology.
- Mahmud, Y. & Swami, V. (2010). The Influence of the *Hijab* (Islamic Head-Cover) On Perceptions of Women's Attractiveness and Intelligence. *Body Image*, 7, 90-93.
- Martin-Munoz, G. (2010). Unconscious Islamophobia. *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, 8(2), 21-28.
- Mastnak, T. (2010). Western Hostility toward Muslims: A History of the Present. In *Islamophobia/Islamophilia: Beyond the Politics of Enemy and Friend*, Andrew Shryock (Edt), pp. 29-52, Indiana: Indiana University Press.
- Minkenberg, M. (2013). The European Radical Right and Xenophobia in West and East: Trends, Patterns and Challenges. In *Right-Wing Extremism in Europe*, Ralf Melzer ve Sebastian Serafin (Eds), pp. 9-33, Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung Forum.
- Moses, C.G. (1982). Saint-Simonian Men/Saint-Simonian Women: The Transformation of Feminist Thought in 1830s' France. *The Journal of Modern History*, 54(2), 240-267.
- Nardo, Don (2000). *Women of Ancient Greece*. San Diego: Lucent Books
- Nicolino, V.M. (2006). The Relationship Between Racism, Islamophobia, Religious Dogmatism and Attitudes toward War (Unpublished Doctoral Dissertation), California School of Professional Psychology.
- Nimer, M. (2011). Islamophobia and Anti-Americanism: Measurements, Dynamics, and Consequences. In *The Challenge of Pluralism in the 21th Century: Islamophobia*, Edit. John Espósito & Ibrahim Kalin, pp. 77-92. Oxford: OUP.
- Nimer, M. (2011). Islamophobia and Anti-Americanism: Measurements, Dynamics, abd Consequences. in *Islamophobia: The*

- Challenge of Pluralism in the 21st Century*, John L. Esposito ve Ibrahim Kalin (Edts), pp. 77-92, Oxford: Oxford University Press.
- Noll, J.V. (2010). Public Support for a Ban on Headscarves: A Cross-National Perspective. *International Journal of Conflict and Violence*, 4(2), 191-204.
- Noll, J.V. (2012). Beneath the Surface of Intolerance: Studies on the Acceptance of Muslims in Western Europe (Unpublished Doctoral Dissertation), Jacobs University.
- Okumuş, E. (2007a). ABD’de İslamofobi ve Anti-İslamizm: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası. *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm* içinde, K. Canatan, Ö. Hıdır (Edt), ss. 235-257, Ankara: Eskiyei Yayınları.
- Omeish, M.S. (1999). Muslim Students’ Perceptions of Prejudice and Discrimination in American Academia: Challenges, Issues, and Obstacles and the Implications for Educators, Administrators, and University Officials, Unpublished Doctoral Dissertation, The George Washington University.
- Overall, C. (2007). Feminism and Atheism. Michael Martin (Ed.). *The Cambridge Companion to Atheism* içinde. New York: Cambridge University Press.
- Özdeş, T. (2008). *The Qur’an, Interpretation And The Matter Of Gender*. C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12(1), 407-438.
- Özyürek, E. (2010). German Converts to Islam and Their Ambivalent Relations with Immigrant Muslims. In *Islamophobia/ Islamophilia: Beyond the Politics of Enemy and Friend*, Andrew Shryock (Edt), pp. 172-192, Indiana: Indiana University Press.
- Perry, B. (2014). Gendered Islamophobia: Hate Crime against Muslim Women. *Social Identities*, 20(1), 47-89.
- Pew (2006). The Great Divide: How Westerners and Muslims View Each Other. Report by Pew Research Center.

- Pew (2012). The Global Religious Landscape: A Report on the Size and Distribution of the World's Major Religious Groups as of 2010. Report by Pew Research Center.
- Pew (2018a). Being Christian in Western Europe. Report by Pew Research Center.
- Pew (2018b). Eastern and Western Europeans Differ on Importance of Religion, Views of Minorities, and Key Social Issues. Report by Pew Research Center.
- Pew (2020, 28 Aralık). Women in many countries face harassment for clothing deemed too religious – or too secular. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2020/12/16/women-n-many-countres-face-harassment-for-clothing-deemed-too-relgous-or-too-secular/>
- Poynting, S. ve Noble, G. (2004). Living with Racism: The Experience and Reporting by Arab and Muslim Australians of Discrimination, Abuse and Violence since 11 September 2001. Report to The Human Rights and Equal Opportunity Commission, Sydney.
- Pratt, D. (2011). Islamophobia: Ignorance, Imagination, Identity and Interaction. *Islam and Christian-Muslim Relations*, 22(4), 379-389.
- Pratt, D. ve Woodlock, R. (2016). Introduction: Understanding Islamophobia. In *Fear of Muslims? International Perspectives on Islamophobia*, Douglas Pratt and Rachel Woodlock (Eds), pp. 1-18, Switzerland: Springer.
- Rahman, M.D.S. (2007). Transnational Media Reception, Islamophobia, and the Identity Constructions of A Non-Arab Muslim Diasporic Community: The Experiences of Bangladeshis in the United States Since 9/11 (Unpublished Doctoral Dissertation), Southern Illinois University.
- Rahman, S. (2022, February 23). “My ‘Muslimness’ stuck out”: are Muslim women being held back in the workplace? <https://>

- www.stylist.co.uk/life/careers/muslim-women-workplace-islamophobia-nusrat-ghani/616969
- Rana, J. (2007). The Story of Islamophobia. *Souls*, 9(2), 148-161.
- Reuters (2018, 18 Haziran). German Rightist Calls For Fasting Muslims To Be Banned From Work During Ramadan. Erişim adresi <https://www.reuters.com/article/us-germany-afd/german-rightist-calls-for-fasting-muslims-to-be-banned-from-work-during-ramadan-idUSKCN1IP36U>
- Rippy, A. E., & Newman, E. (2006). Perceived Religious Discrimination and Its Relationship to Anxiety and Paranoia Among Muslim Americans. *Journal of Muslim Mental Health*, 1(1), 5-20.
- Rotroff, S. & Lamberton, R. (2006). *Women in the Athenian Agora*. American School of Classical Studies at Athens.
- Runnymede Trust (2018). Islamophobia: Still a Challenge For Us All. A 20th Anniversary Report by The Runnymede Trust.
- Saedi, G.A. (2012). A Qualitative Study of Islamophobia Post 9/11 in the United States: Building a Theoretical Model of Identity Development of Muslim American Youth Ten Years Following the Aftermath (Unpublished Doctoral Dissertation), Indiana Notre Dame University.
- Said, E. (1979). *Orientalism*. Knopf Doubleday Publishing Group
- Samur, H. (2016). Avrupa'daki İslamofobinin 'Avrupalı' Sebepleri. *Mukaddime*, 7(2), 295-319.
- Saraglou, V., Lamkaddem, B., Pachterbeke, M.V. ve Buxant, C. (2009). Host Society's Dislike of Islamic Veil: The Role of Subtle Prejudice, Values, and Religion. *International Journal of Intercultural Relations*, 33, 419-428.
- Saroglou, V., Cohen, A.B. (2013). Cultural and Cross-Cultural Psychology of Religion. R.F. Paloutzian ve C.L. Park (Editörler), *Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality* (ss. 330-353) içinde. New York: Guilford Press.

- Semati, M. (2010). Islamophobia, Culture and Racism in the Age of Empire. *Cultural Studies*, 24(2), 256-275.
- SETA (2018). *European Islamophobia Report 2017*. Enes Bayraklı, Farid Hafez (Eds), İstanbul: SETA.
- Sevinç, K. (2018). Türkiye’de Kadının Çalışmasına Yönelik Tutumlar ve Dindarlığın Bu Tutumlar Üzerindeki Etkisi. 2. *Uluslararası İpek Yolu Akademik Çalışmalar Sempozyumu Tam Metin Kitabı*, 20-22 Eylül 2018, Nevşehir, 750-760.
- Sevinç, K. (2019). *Batı’da İslamofobi ve Psikolojik Temelleri*. Bursa: Emin Yayınları.
- Shaarawi, H. (1986). *Harem Years: The Memoirs of an Egyptian Feminist (1879-1924)*. Trans. Margot Badran. NY: The Feminist Press.
- Shaheen, J.G. (2003). Reel Bad Arabs: How Hollywood Vilifies a People. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 588, 171-193.
- Shaheen, J.G. (2009). *Reel Bad Arabs*. Massachusetts: Elive Branch Press.
- Shareef, A. (2013). From an Islamic School to American College Campuses: the Challenges of Islamophobia for Hijabi Women (Unpublished Master Thesis), Purdue University.
- Sheridan, L. (2006). Islamophobia Pre- and Post-September 11th, 2011. *Journal of Interpersonal Violence*, 21(3), 317-336.
- Shryock, A.J. (2013). Attack of the Islamophobes: Religious War (and Peace) in Arab/Muslim Detroit. In *Islamophobia in America: The Anatomy of Intolerance*, Carl W. Ernst (Edt), pp. 145-174, New York: Palgrave Macmillian.
- Spruyt, B. ve Noll, J.V. (2016). The “Islamized Stranger”: On “Chronic” Versus “Contextual” Salience in the Measurement of Anti-Muslim Prejudice. *Political Psychology*, 20(20), 1-13.
- Stangor, C. (2009). The Study of Stereotyping, Prejudice, and Discrimination Within Social Psychology: A Quick History of Theory and Research. In *Handbook of Prejudice, Stereot-*

- yping, and Discrimination*, Todd D. Nelson (Edt), pp. 1-22, New York: Psychology Press.
- Stinson, R.D., K.M. Goodman, C. Bermingham ve S.R. Ali (2013). Do Atheism and Feminism Go Hand-in-Hand?: A Qualitative Investigation of Atheist Men's Perspectives about Gender Equality. *Secularism and Nonreligion*. 2, 39-60.
- Stolz, J. (2005). Explaining Islamophobia. A Test of Four Theories Based on the Case of a Swiss City. *Swiss Journal of Sociology*, 31(3), 547-566.
- Strabac, Z. ve Listhaug, O. (2008). Anti-Muslim Prejudice in Europe: A Multilevel Analysis of Survey Data From 30 Countries. *Social Science Research*, 37, 268-286.
- Süddeutsche Zeitung (2017, 9 Nisan). "Muslimische Mütter erziehen ihre Söhne zu Versagern". <http://www.sueddeutsche.de/kultur/fruehere-femen-aktivistin-zana-ramadani-muslimische-muetter-erziehen-ihre-soehne-zu-versagern-1.3458618>
- Taras, R. (2013). 'Islamophobia Never Stands Still': Race, Religion, And Culture. *Ethnic and Racial Studies*, 36(3), 417-433.
- Taslaman, C. & Taslaman, F. (2019). *İslam ve Kadın*. İstanbul: İstanbul Yayınevi.
- The Guardian (2017, 30 Ocak). Québec City Mosque Shooting: Six Dead As Trudeau Condemns 'Terrorist Attack'. Erişim adresi <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/30/quebec-mosque-shooting-canada-deaths>
- The Star (2017, 2 Şubat). Trudeau Says Canada Will 'Rise From This Darkness' After Quebec Mosque Attack. Erişim adresi <https://www.thestar.com/news/canada/2017/02/02/funeral-service-for-3-quebec-mosque-victims-to-be-held-to-day-in-montreal.html>
- Tignor, R.L. (2011). *Egypt: A Short History*. Princeton University Press.

- Tyrer, D. (2013). *The Politics of Islamophobia*. London: Pluto Press.
- UK Parliament (2025, 19 Kasım). Evidence of Disproportionate Abuse Against Muslim Women. <https://committees.parliament.uk/writtenevidence/138836/pdf/#:~:text=Historically%2C%20Muslim%20women%2C%20especially%20those,or%20niqab%2Dwearing%20women%E2%80%9D>.
- Ute, G. (2001). Debating Women's Equality: Toward a Feminist Theory of Law from a European Perspective. Trans. Allison Brown, Belinda Cooper. London: Rutgers University Press.
- Uzunçayır, C. (2014). Göçmen Karşıtlığından İslamofobiye Avrupa Aşırı Sağ. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(2), 131-147.
- WHO (2014). *Global Status Report on Violence Prevention 2014*. World Health Organization
- Wiesner-Hanks, M.E. (2011). *Gender in History : Global Perspectives*, 2. Baskı. West Sussex: Wiley-Blackwell
- Wilfong, T.G. (2010). Gender in Ancient Egypt. *Egyptian Archaeology* içinde, ed. Willeke Wendrich, ss. 164–179. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Wilkins-Laflamme, S. (2018). Islamophobia in Canada: Measuring the Realities of Negative Attitudes toward Muslims and Religious Discrimination. *Canadian Review of Sociology*, 55(1), 86-110.
- Yalonis, C. (2005). *Western Perception of Islam and Muslims: A Study of Public Opinion and the Role of the Media in the United States and Western Europe*. California: Communique Partners LLC.
- Yazdiha, H. (2014). Law as Movement Strategy: How the Islamophobia Movement Institutionalizes Fear Thorough Legislation. *Social Movement Studies*, 13(2), 267-274.
- Yıkılmaz, Y. (2025). *İngiliz Oryantalizminde Hz. Muhammed: Sir William Muir'in Siyere Bakışı*. İstanbul: Fabrik Kitap.

- ZARA (2016). Racism Report 2016: Individual Case Report about Attacks and Structures in Austria. Report by ZARA-Zivilcourage und Anti-Rassismus-Arbeit.
- Zebiri, K. (2011). Orientalist Themes in Contemporary British Islamophobia. in *Islamophobia: The Challenge of Pluralism in the 21st Century*, John L. Esposito ve Ibrahim Kalin (Edts), pp. 173-190, Oxford: Oxford University Press.
- Zempi, I. ve Chakraborti, N. (2014). *Islamophobia, Victimisation and the Veil*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Zick, A. ve Küpper, B. ve Hövermann, A. (2011). *Intolerance, Prejudice and Discrimination: A European Report*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung Forum

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1799

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiye

Yayın No | Publication Number: 371

Kitap Adı : Köklerden Günümüze Erzurum Aleviliği

Alt Başlık : İnanç, İbadet ve Yaşam Pratikleri

Book Title : From Roots to the Present Alevism in Erzurum

Subtitle : Belief, Worship, and Life Practices

ISBN : 978-625-5536-84-6

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536846

Yazar | Author: Lokman Kılavuz | orcid.org/0000-0003-3955-218X

Kurum | Institution: Milli Eğitim Bakanlığı

ROR ID: ror.org/00jga9g46

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 397 (12 + 385)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM9 - Alevilik | Alevism

BISAC: REL037110 - Alevilik / İslam Mezhepleri | Religion / İslam / Shi'a / Alevism

THEMA: QRAM9 - Alevilik | Alevism

LC Classification: BP192.7.A44 - Erzurum Aleviliği | Alevism in Erzurum

DEWEY: 297.82 - Alevilik | Alevism

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: 12.1 - Dini Gruplar ve İnanç Sistemleri | Religious Groups and Belief Systems

WoS Citation Topics Micro: 12.1.22 - Alevilik ve Anadolu İnançları | Alevism and Anatolian Belief Systems

Scopus Subject Areas: 3300 - Sosyal Bilimler (Genel) | Social Sciences (General)

Atf Bilgisi | Cite as: Kılavuz, Lokman. *Köklerden Günümüze Erzurum Aleviliği: İnanç, İbadet ve Yaşam Pratikleri*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiye, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Akkuş, Mustafa, “Ateş ve Ocak Kültünün Anadolu’da Yaygınlaşmasında Moğolların Etkisi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (68), 2013, 15-32.
- Aksüt, Hamza, *Aleviler-Türkiye -İran-Irak-Suriye-Bulgaristan*, Yurt Kitap Yayın, Ankara 2020.
- Aktaş, Ali, “Alevilerde Ölüm, Cenaze, Yas ile İlgili İnanç ve Ritüeller”, *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, (12), 2015, 17-65.
- Altın, Kader, “Şamanizm’in Anadolu’ya Yansıması: Erzincan İl Örneğinde Dedelik Kurumu”, M. Yazıcı (Haz.), *Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu*, (ss. 528-536), Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl 2014.
- Altınok, Baki Yaşa, *Alevilik, Hacı Bektaş Velî-Bektaşilik*, Helke Yayıncılık, Ankara 2012.
- Altıntaş, Ramazan, “Alevi-Bektaşî Geleneğinde Allah Tasavvuru”, *Türk Kültürü Hacı Bektaş Velî Araştırma Merkezi Yayınları*,1(5), 2007, 737, 748.
- Arı, Bülent, “Alevi-Bektaşilik ve Karacaoğlan’da Bektaşî İzleri”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 59, 2011, 301-312.
- Arslanoğlu, İbrahim, “Türkiye’de Alevi-Sünni Farklılığı ve Sorunları”, 2. *Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni*, 17-19 Ekim 2017, 1, 149-159.
- _____, “Alevilikte Temel İnanç Unsurları ve Pratikler”, *Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 7 (20), 2001, 33-134.
- Ataş, Hacı, “Tarihi Bir Figür Olarak Hz. Hüseyin’in Eşi: Şehri Bânû”, *Eskiye*, 48, 2023, 223-238.
- Atar, Fahrettin, “Akıka”, *DİA*, TDV Yayınları, II, İstanbul 1989.
- Baba, Demir, *Demir Baba Vilayetnâmesi*, Haz. Bedri Noyan, Can Yayınları, İstanbul 1976.
- Bakır, Abdulkaki, *Alevilikte Erkân ve Düşkünlük*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.
- Bayrak, Mehmet, *Alevilik ve Kürtler*, Özge Yayınları, Ankara 1997.

- Belâzurî, Ahmed b. Yahyâ b. Câbir, *Kitâbu Cumel min Ensâbu'l-Eşrâf*, thk. Suheyl Zekkâr-Riyâd Ziriklî, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1996.
- Bektaş, Abdullah, Pesen, Mustafa Nezihi, Özyurt, Sinan, Özdoğru, Furkan, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 9 Ders Kitabı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 2022.
- Bey, Baha Said, *Türkiye'de Alevi-Bektaşî, Ahi ve Nusayrî Zümreleri*, Haz. İsmail Görkem, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.
- Birdoğan, Nejat, *Alevilik İncancında Yol Ayrımı*, Mozaik Yayınları, İstanbul 1995.
- _____, *Alevilik, Anadolu'nun Gizli Kültürü*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2019.
- Birge, John Kingsley, *Bektaşîlik Tarihi*, çev. Reha Çamuroğlu, Ant Yayınları, İstanbul 1991.
- Boratav, Pertev Naili, *100 Soruda Türk Folkloru*, Gerçek Yayınları, İstanbul 1984.
- Bozkurt, Fuat, *Aleviliğin Toplumsal Boyutları*, Tekin Yayınevi, İstanbul 1993.
- Bozkurt, Mehmet, *Sünnilik, Şiilik, Alevilik, Vehhabilik Nedir?*, Özyurt Matbaacılık, Ankara 2010.
- Bozkuş, Metin, *Sivas Aleviliği*, Fakülte Kitabevi, Sivas 2006.
- _____, "Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve Aleviliğin Türkler Arasında Yayılması", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 1998, 409-418.
- Bulut, Faik, *Ali'siz Alevilik*, Berfin Yayınları, İstanbul 2011.
- Bulut, Halil İbrahim, "Alevi-Bektaşî Türkmen Geleneğinde Sosyal Dayanışma ve Kardeşlik Kurumu Olarak Musahiplik", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (65), 2013, 101-118.
- Büyüktanır, Zeki, *Anadolu'nun Temel Kültürü Alevilik*, Can Yayınları, İstanbul 2015.
- Cabbâr Kulu, *Kitab-ı Cabbâr Kulu*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2007.
- Cengil, Muammer, "Alevi-Sünni Topluluklar Arasında Ortak Değerlerin Farkındalığı", *I. Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu, 07-09 Mayıs 2010-Çorum, Bildiriler*, (c. 2, ss. 949-958), Hitit Üniversitesi Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Merkezi, Çorum 2011.

- Creswell, John W., *Nitel Araştırma Yöntemleri*, çev. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir, Siyasal Kitabevi, Ankara 2021.
- Çam, Süleyman, “Bahâ Saîd Bey’in Hayatı, Eserleri ve Anadolu’daki Alevi-Bektaşî-Nusayrî Zümreleri ile İlgili Çalışmaları”, *e-Makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi*, 13 (2), 2020, 743-772.
- Çamuroğlu, Reha, *Tarih, Heterodoksi ve Babailer*, Kapı Yayınları, İstanbul 2005.
- Çamyar, Selahattin, Yıldız, Hacer, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 7 Ders Kitabı*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2022.
- Çetinkaya, Nihat, *Kızılbaş Türkler*, Kripto Yayınları, Ankara 2012.
- Çıblak, Nilgün, “Tahtacılar da Ateş ve Ocak Kültü”, F. Kılıç, T. Bülbül (Haz.), *2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı*, (ss. 671-686), Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Merkezi, Ankara 2007.
- Çınar, Erdoğan, *Aleviliğin Gizli Tarihi*, Kalkedon Yayınları, İstanbul 2011.
- Dalkıran, Sayın, “Alevi Kimliği ve Anadolu Aleviliği Üzerine Bir Deneme”, *Ekev Akademi Dergisi*, VI (10), 2002, 95-118.
- _____, “Alevi Kimliği ve Anadolu Aleviliği Üzerine Bir Deneme”, *Ekev Akademi Dergisi*, VI (10), 2002, 95-118.
- _____, “Rafizilerle İlgili Ebussuûd Efendiye Nisbet Edilen Risâleye Tahlilî Bir Bakış”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11 (25), 2004, 161-179.
- Danimarka Alevi Birlikleri Federasyonu, *Alevi-Bektaşî İnancının Esasları*, Danimarka Alevi Birlikleri Federasyonu Yayınları, Danimarka 2008.
- Dedekargınoğlu, Hüseyin, “Alevilikte Tevellâ ve Teberrâ Kavramları”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (93), 163-191.
- , “Dünkü ve Bugünkü Alevilik”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (56), 2010, 327-348.
- Demir, Ahmet İshak, Şanlı, Yaşar, (2017), “Cem Dergisi’ne Göre Alevilik’te Sosyal Hayat, Kurumlar ve Gelenekler”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (11), 7-51.
- Demren, Özlem, “Yağmur Yağdırma Ritüeli Çerçevesinde Ortaköy “Yağmur Duası”, *Türkbilgi: Türkoloji Araştırmaları*, (12), 2006, 76-92.
- Dierl, Anton Josef, *Anadolu Aleviliği*, çev. Fahrettin Yiğit, Ant Yayınları, İstanbul 1991.

- Dîneverî, Ebû Hanîfe Ahmed b. Davud b. Venend, *Ahbârü't-Tivâl*, thk. Abdülmü'im Âmir, Dâru İhyâi Kutubi'l-Arabiyye, Kahire 1960.
- Doğan, Hüseyin, “Muş-Varto Alevilerinde Dinî Anlayış ve Sosyal Yaşantı”, *Kelam Araştırmaları Dergisi*, 2014, XII (1), 61-90.
- Doğan, İsa, *Türklük ve Alevilik*, Moralite Yayınları, İstanbul 2010.
- Doğan, Recai, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 10 Ders Kitabı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 2022.
- Dömbekci, Halil Akman ve Erişen, Mehmet Akif, “Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği”, *AÜSBD*, 22/2, 2022, 144, 141-160.
- Dönmez, Mehmet, Balcı, Serkan, Çelik, Hasan, “Alevilikte Musahiplik Erkânı ve Bu Erkânın Uygulamasındaki Yaş ile İlgili Genel Değerlendirmeler”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 2019, 255-263.
- Duran, Hamiye, Baş, Emin, “Hacı Bektaş Velî'nin Velayetname'sinde Ağaç Orman Kültü”, O. Kurtoğlu, A. Ç. Erginer (haz.), *IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu*, (ss. 429-436), Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Velî Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara 2018.
- Eğilmez, Savaş, *Erzurum, Kuruluşundan Osmanlı Fethine Kadar*, Erzurum Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2013.
- Ekinci, Mustafa, *Anadolu Aleviliğinin Tarihsel Arka Planı*, Beyan Yayınları, İstanbul 2010.
- el-Eş'arî, Ebü'l-Hasan İbn Ebû Bişr Ali b. İsmail b. İshak, *Makâlâtü'l-İslâmiyyîn ve ihtilâfû'l-musallîn*, tsh. Hellmut Ritter, Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1963.
- el-Mâtûridî, Ebû Mansûr, *Kitâbü't-Tevhîd*, çev. Bekir Topaloğlu, İSAM Yayınları, İstanbul 2014.
- Er, Piri, *Direnen Kültür Anadolu Aleviliği*, Detay Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Erdoğan, İsmail, Demirpolat, Enver, Çelik, Rahime, Acar, Gözde Etik, Önal, Mehmet, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 5 Ders Kitabı*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2022.
- Erdoğan, Kutluay, *Alevi ve Bektaşî Gerçeği*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2010.
- Erkal, Mehmet, *Günümüzde Bilgi ve Uygulamasıyla Zekât*, Kampanya Kitapları Yayınları, İstanbul 2014.

- Erkan, Ümit, 16. Yüzyılda Osmanlı'da Kızılbaş Ayaklanmaları, Araştırma Yayınları, Ankara 2016.
- Eröz, Mehmet, *Eski Türk Dini (Gök Tanrı İnancı) ve Alevilik Bektaşilik*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1992.
- _____, *Türkiye'de Alevilik ve Bektaşilik*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.
- Erzurum 2011 Winter Universiade, *Tarihe Işık Tutan Şehir*, Zafer Ofset, Erzurum 2011.
- Eyupoğlu, İsmet Zeki, *Bütün Yönleriyle Bektaşilik*, Yeni Çığır Yayınları, İstanbul 1980.
- _____, *Günümüzde Alevilik*, Pencere Yayınları, İstanbul 1997.
- Fırlalı, Ethem Rûhi, *Türkiye'de Alevilik ve Bektaşilik*, İzmir İlahiyat Vakfı, İzmir 2006.
- _____, *İmâmîyye Şfası*, Selçuk Yayınları, Ankara 1984.
- Fırat, M. Şerif, *Doğu İlleri ve Varto Tarihi*, Millî Eğitim Basımevi, Ankara 1961.
- Gaspak, Ayhan, *Malatya Yöresi Alevilerinin Dinî İnanc ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma (Arguvan Örneği)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2017.
- Geyik, Seyit Kenan, *Alevi Toplumunda Siyasal Davranış: Hacı Bektaş Velî Anadolu Kültür Vakfı Kuşadası Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın 2020.
- Gezik, Erdal, *Dinsel Etnik ve Politik Sorunlar Bağlamında Alevi Kürtler*, Kalan Yayınları, Ankara 2000.
- Güç, Ahmet, "Kurban", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2002.
- Gündoğdu, Cengiz, "Hacı Bektaş Veli", Halil İbrahim Bulut (Ed.), *Aleviliğin Dünü ve Bugünü*, (ss. 251-265), Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya 2010.
- Gündüz, İrfan, "Ceberût", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, VII, İstanbul 1993.
- Gündüz, Tufan, *Kızılbaşlar Tarihi*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2015.
- Güngör, Özcan, "Alevi ve Bektaşilikte Tanrı Algısının Sosyolojik Boyutları", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (100), 2021, 271-296.

- _____, “Cemevi Konusuna Sosyolojik Bakış Denemsi”, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 4 (7), 2010, 123-136.
- Gürbüz, Osman, “Abdurrahman Gazi Kimdir”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3), Erzurum 2016, 1155-1175.
- _____, *Anadolu Selçuklu Döneminde Erzurum*, Ankara 2004.
- Güzel, Abdurrahman, “Yunus Emre’nin Eserlerinde Tasavvufi Unsurlar (Dört kapı-kırkmakam Kısa Bir Değerlendirmesi)”, *Yunus Emre’nin Vefatının 700. Yıl Dönümü Anısına Uluslararası Türkçenin Anadolu’da Yazı Dili Oluşu Sempozyumu*, 12-14 Temmuz 2021, (ss. 199-252), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2021.
- Hacı Bektaş Belediyesi, *Sorularla Alevilik-Bektaşilik*, Hacı Bektaş Belediyesi Yayınları, Nevşehir 2005.
- Hamurcu, İlhan Ozan, *Alevi Sivil Toplum Örgütlerinin AKP Hükümetinin Alevilere İlişkin Politikalarına Yaklaşımı (İzmir İli Örneği)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2017.
- Hancı, Selma, “Antalya Tekkeköy, Abdal Musa Türbesi Anma Törenleri: Yerleşik Halk ile Ziyaretçi Topluluk Üzerindeki Etkileri”, *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, (1), 2011, 229-249.
- Harmancı, Hasan, *Alevi İlkeleri*, Destek Yayınları, İstanbul 2014.
- <http://www.erkurum.gov.tr/ilcelerimiz>.
- Irmak, Yılmaz, Hamarat, Handan, “Bingöl Aleviliğinde Dedelik Musahiplik Düşkünlük ve Cem”, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15), 2018, 211-232.
- Işık, Ayhan, *Meşihat Arşivi Belgeleri Işığında Seyyidler ve Nakîbü’l-Eşrâflık Müessesesi*, İlahiyat Yayınları, Ankara 2001.
- İbn Asâkir, Ebu’l-Kâsım Sikatüddin Ali b. Hasan b. Hibetullah, *Târîhu Medîneti Dımaşk*, thk. Muhibbüddin Ebî Saîd Ömer b. Garamel-Amrî, Dâru’l-Fikr, Beyrut 1995.
- İbn Fadlân, Ahmed b. Fadlân b. Abbas, *İbn Fazlan Seyahatnamesi*, çev. Ramazan Şeşen, Bedir Yayınevi, İstanbul 1975.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Saîd ez-Zahirî, *el-Fasl fi’l-mîlel ve’l-ehvâ’ ve’n-nihal*, thk. Muhammed İbrâhim Nâsır, Abdurrahman Umeyre, Mektebetu Ukaz, Cidde 1982.
- İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim, *el-Ma’ârif*, thk. Servet Ukkâşe, Dâru’l-Maârif, Kahire 1992.

- İbn Sa'd, Muhammed ez-Zuhrî, *Kitabu't-Tabakâti'l-Kebîr*, thk. Ali Muḥammed Umer, Mektebetu'l-Hancî, Kahire 2001.
- İbn Şebbe, Ebû Zeyd Ömer b. Şebbe Nümeyrî Basrî, *Târîhu'l-Medîneti'l-Munevvere: Ahbâru'l-Medîneti'l-Munevvere*, thk. Fehim Muhammed Şeltut, Dâru'l-İsfahânî, Cidde 1978.
- İmam Cafer-i Sadık, *İmam Cafer-i Sadık Buyruğu*, Haz. Fuat Bozkurt, Kapı Yayınları, İstanbul 2005.
- İnan, Abdulkadir, *Eski Türk Dini Tarihi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1976.
- İşcan, Mehmet Zeki, "Dinî-Siyasal Otorite ve Temsil: Hilafet", Hanifi Şahin (Ed.), *Dini Temsil Sorunu Sempozyum Bildirileri*, 28-29 Nisan 2007, (ss. 87-100), Erzurum Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2018.
- Ka'bî, Ebu'l-Kâsım Abdullah b. Ahmed b. Mahmud el-Belhî, *Ḳabûlü'l-Aḥbâr ve Ma'rifetu'r-Ricâl*, thk. Ebû Amr el-Hüseyñî b. Ömer b. Abdürrahim, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2000.
- Kalafat, Yaşar, *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*, Berikan Yayınevi, Ankara 2010.
- Kalaycı, Mehmet, Tan, Muzaffer, "Tebriz-Maveraünnehir Hattında Bir Beylikler Dönemi Âlimi: Bedru'r-Rîmî Dâvud b. Kutluğbek b. İslâm b. Receb el-Kânî", *Darulfunun İlahiyat*, 2022, cilt: XXXIII, Sayı: 2, s. 345-382.
- Kaleli, Lütfi, *Binbir Çiçek Mozaîği Alevilik*, Can Yayınları, İstanbul 2003.
- _____, *Mitolojide İnanç ve Peygamberler*, Can Yayınları, İstanbul 1996.
- Kaluç, Şenol, *Alevilik, İnanç-Edep-Erkân*, Elips Kitap, Ankara 2023.
- _____, "Alevilikte Allah-İnsan İlişisine Bir Bakış", *Eski Yeni: Üç Aylık Düşünce Dergisi*, 2010, 19, 89-92.
- Kaplan, Doğan, "Alevilere Atılan Mum Söndü İftirasının Tarihsel Kökenleri Üzerine", *Hünkâr Alevilik Bektaşılık Akademik Araştırmalar Dergisi*, I/2 (2014).
- _____, "Fuat Köprülü'ye Göre Anadolu Aleviliği ve Bektaşılık", *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, (18), 2015, 89-107.
- _____, *Yazılı Kaynaklarına Göre Alevilik*, TDV Yayınları, Ankara 2009.
- Karamustafa, Ahmet T., *Tanrının Kuraltanımaz Kulları*, çev. Ruşen Sezer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.

- Karasar, Niyazi, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2016.
- Karaoğlu, Hamza, “Pazarcık Yöresi Alevilerinde Ölüm ve Ölü ile İlgili Uygulamalar”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 2003, 37-52.
- _____, “Anadolu Türlerinde Kurban: Aleviler Örneği”, *Dini Araştırmalar*, 2007, IX (27), 133-149.
- Karayel, Salih Emre, Albayrak, Ali, “Alevi-Bektâşî İnanç Sisteminde Hayvanlarla İlgili Mitolojik Unsurlar”, *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, IV (3), 2020, 438-455.
- Kaya, Ali, *Alevilik ve Dersim Üzerine Seçme Yazılar*, Yaz Yayınları, İstanbul 2012.
- _____, *Alevilikte İnanç Sohbetleri*, Can Yayınları, İstanbul 2008.
- Kaya, Haydar, *Alevi-Bektaşî Erkânı, Evrâdı ve Edebiyatı*, Engin Yayıncılık, İstanbul 1993.
- Kayserili, Alperen, *Erzurum Şehrinin Kültürel Coğrafyası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2011.
- Kehl-Bodrogi, Krisztina, *Kızılbaşlar/Aleviler*, çev. Oktay Değirmenci-Bilge Ege Aybudak, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012.
- Keskin, Mustafa, “Sarısaltık Ocağına Bağlı Alevilerde Ölüm ile İlgili İnanç ve Ritüeller (Tunceli Karacaköy Örneği)”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 2003, 114-130.
- Keskin, Y. Mustafa, “Kırsal Kesimde Yaşayan Alevilerde Doğum Geleneğine İlişkin İnanç ve Uygulamalar (Elazığ Süün ve Sedeftepe Köyleri Örneği)”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (6), 2001, 41-54.
- Keleş, Bülent, *Almanya’da Alevilerin Kurumsallaşma Süreci*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2021.
- Kırbaçoğlu, Filiz, *Erzincan Yöresi Alevileri, İnanç Sistemleri Dinsel-Geleceksel Yaşam Tarzları*, Zafer Yayınları, Erzurum 2019.
- Kobyay, Elif Şebnem, *Türkiye’de Yağmur Törenleri ve Yağmurla İlgili İnanışlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2014.

- Koçoğlu, Kıyasettin, “Tokat Yöresinde Geleneksel Alevilik”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 58, 2011, 217-220.
- Korkmaz, Esat, “Hacı Bektaş Velî Öğretisi Dört Kapı-Kırmakam”, A. Yalçın (Haz.), *I. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Sempozyumu Bildirileri*, (ss. 207-240), Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Merkezi, Ankara 1999.
- _____, *Alevi Felsefesi*, Pencere Yayınları, İstanbul 2014.
- Korkmaz, İskender, “Gaziantep Çepnilerinin Ziyaret Mekânları: Hacı Kores ve Seydi Kores Ziyaret Rittüeli ve Uygulamaları”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (98), 2021, 197-215.
- Köprülü, Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutsavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1976.
- Köse, Saffet, “Hülle ve Hüllecilik Konusuna İslam’ın Bakışı”, *Mehir*, 2, 1998.
- Kulu, Cabbar, *Kitab-ı Cabbâr Kulu*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2007.
- Kutlu, Sönmez, “Ehl-i Beyt Sembolik Kapitalinin Tarihi Süreç İçinde Semerelendirilmesi”, *İslâmiyât Dergisi*, 3 (3), 2000, 99-120.
- _____, *Alevilik-Bektaşîlik Yazıları*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2016.
- Küçük, Cevdet, “Erzurum Tarihi”, E. Yazıcı, H. Bozoğlu (Ed.), *Bir Şehir Var Yaylada Erzurum*, Erzurum İl Özel İdaresi Yayınları, Erzurum 2011.
- Küçük, Cevdet, “Erzurum”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, XI, İstanbul 1995.
- Küçük, Murat, *Horasan’dan İzmir Kıyılarına, Cemaat-ı Tahtacıyan*, Horasan Yayınları, İstanbul 2009.
- Küçükuşurlu, Murat, *Sorularla Erzurum Tarihi*, Çizgi Kitabevi, İstanbul 2018.
- Kültür Konseyi Derneği, *81 İlde Kültür ve Şehir Erzurum*, Acar Basım ve San. Tic. A. Ş., İstanbul 2012.
- Macit, Sadullah, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 6 Ders Kitabı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 2022.
- Mansur, Seyit Baba, *Baba Mansur ve Makalatı Lütfiye’si*, Dorlion Yayınları, Ankara 2019.
- Melikoff, Irene, “Alevi-Bektaşîliğin Tarihi Kökenleri Bektaşî-Kızılbaş (Alevi) Bölünmesi ve Neticeleri”, Ahmet Yaşar Ocak (Ed.), *Tarihi*

- ve Kültürel Boyutlarıyla Aleviler Bektaşiler Nusayriler*, (ss. 17-23), Ensar Neşriyat, İstanbul 1999.
- _____, *Hacı Bektaş Efsanesinden Gerçeğe*, çev. Turan Alptekin, Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, İstanbul 2010.
- _____, *Kırklar'ın Ceminde*, Demos Yayınları, İstanbul 2011.
- _____, *Uyur İdik Uyardılar*, çev. Turan Alptekin, Demos Yayınları, İstanbul 2019.
- Nesimi, Seyyid, *Seyyid Nesimi Divanı*, Haz. Vaktidolu, Can Yayınları, İstanbul 2013.
- _____, *Seyyid Nesîmî Divanından Seçmeler*, Haz. Kemâl Edip Kürkçüoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985
- Ocak, Ahmet Yaşar, "Alevi", *DİA*, TDV Yayınları, II, İstanbul 1989.
- _____, "Aleviliğin Tarihsel, Sosyal Tabanı ile Teolojisi Arasındaki Problemine Dair", *İslami İlimler Vakfı*, 1999, 4(28), 385, 398.
- _____, "Babaîler İsyanından Kızılbaşlığa: Anadolu'da İslam Heterodoksisinin Doğuş ve Gelişim Tarihine Kısa Bir Bakış", *Belleten (Türk Tarih Kurumu)*, LXIV (239), 2000, 129-159.
- _____, "Bektâşilik", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, V, İstanbul 1992.
- _____, "Tarihsel Terminoloji (Bektaşilik, Kızılbaşlık, Alevilik)", Ahmet Yaşar Ocak (Ed.), *Geçmişten Günümüze Alevi-Bektaşî Kültürü*, (ss. 14-24), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009.
- _____, *Alevi ve Bektaşî İnançlarının İslam Öncesi Temelleri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2002.
- _____, *Babaîler İsyanı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2011.
- _____, *Kalenderiler*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999.
- _____, *Türkiye, Türkler ve İslam, Yaklaşım, Yöntem ve Yorum Denemeleri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2003.
- _____, *Yeni Çağlar Anadolu'sunda İslam'ın Ayak İzleri-Osmanlı Dönemi*, Kıtıp Yayınevi, İstanbul 2011.
- Olson, T., Özdalga, E. Raudvere, C., *Alevi Kimliği*, çev. B. K. Torun, H. Torun, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2010.
- Onat, Hasan, "Kızılbaşlık Farklılaşması Üzerine", Hasan Onat (Ed.), *İslam Mezhepleri Tarihi*, (ss. 555-571), Grafiker Yayınları, Ankara 2019.
- _____, "Kızılbaşlık Farklılaşması Üzerine", *İslâmiyat Dergisi*, 2003, 6 (3), 111-126.

- _____, *Emevîler Devri Şii Hareketleri ve Günümüz Şiiliği*, Endülüs Yayınları, İstanbul 2019.
- _____, “Kimlik-Teoloji İlişkisi Bağlamında Alevilik-Bektaşilikle İlgili Kimlik Tartışmaları Üzerine”, *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi (Irene Melikff’un Anısına)*, 2009, (1), 18-34.
- _____, “Açılım Arayışlarının Gölgesinde Alevilik-Bektaşilik ve Kimlik Tartışmaları”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, 12/33, 2009, 37-46.
- Oymak, İskender, “Anadolu’da Su Kültünün İzleri”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XV (1), 2010, 35-55.
- Oytan, M. Tevfik, *Bektaşiliğin İç Yüzü*, İstanbul Maarif Kütüphanesi Matbaası, İstanbul 1945.
- Örnek, Sedat Veyis, *Anadolu Folklorunda Ölüm*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1971.
- _____, *Türk Halk Bilimi*, Türkiye İşbankası Kültür Yayınları, Ankara 1997.
- Öz, Baki, “Bir Alevilik Tanımlaması ya da Alevilik Tanımına Kurumsal Bir Yaklaşım”, *Folklor Edebiyat Dergisi*, VIII (XXIX), 2002, 69-74.
- _____, *Aleviliğe İftiralarla Cevaplar*, Can Yayınları, İstanbul 2005.
- _____, *Alevilik Nedir?*, Der Yayınları, İstanbul 1996.
- Öz, Mustafa, “Ehl-i Beyt”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, X, İstanbul 1994.
- _____, “Râfizîler”, *DİA*, TDV Yayınları, XXXIV, İstanbul 2007.
- Özdemir, Ali Rıza, “Alevi Bektaşî Yolunda Dört Kapının Makamları”, *e-makâlât Mezhep Araştırmaları*, 13(2), 2020, 713-742.
- _____, *A’dan Z’ye Alevilik Başlangıç Kitabı*, Kripto Yayınları, Ankara 2020.
- _____, *Aleviliğin Yazılmayan Tarihi*, Kripto Yayınları, Ankara 2020.
- Özdemir, Şuayip, Ali Albayrak, İsmail Arıcı, “Alevi-Bektaşîlerin Diyanet İşleri Başkanlığının Kendilerine Yönelik Din Hizmetlerine İlişkin Tutumları (Elazığ Örneği)”, *I. Uluslararası Hacı Bektaş Velî Sempozyumu*, (c. 2, ss. 785-806), Hitit Üniversitesi Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Merkezi, Çorum 2011.
- Özmen, Fazilet Ahu, “Alevi Gençliğinin ve Sosyo-Kültürel Kimlik Mücadelesi I”, *Alternatif Politika*, III (1), 2011, 31-54.
- Öztürk, Mustafa, “Alevilerin Kur’an Tasavvuru Üzerine”, *İslâmiyât Dergisi*, 6 (3), 55-70.
- Öztürk, Yaşar Nuri, *Tarih Boyunca Bektaşilik*, Yeni Boyut Yayıncılık, İstanbul 2013.

- Pehlivan, Battal, *Aleviler ve Diyanet*, Pencere Yayınları, İstanbul 1994.
- Peker, Hüseyin, *Din Psikolojisi*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2003.
- Pınarbaşı, Bekir, Özdemir, Fikri, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 11 Ders Kitabı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 2022.
- Ramazan Altıntaş, “Alevi-Bektaşî Geleneğinde Dedelik Kurumu”, *Uluslararası Bektaşîlik ve Alevilik Sempozyumu I, 28-30 Eylül 2005- Isparta: Bildiriler ve Müzakereler*, (ss. 99-110), Isparta 2005.
- Rençber, Fevzi, *Hakk Muhammed Ali Aşkı, Adıyaman Alevileri*, Gece Kitaplığı Yayınları, Ankara 2016.
- _____, “Adıyaman Alevilerinde Türbe ve Yatır Ziyaretleri”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (71), 2014, 209-220.
- _____, “Alevi Geleneğinde ‘Cemevinin’ Tarihîsel Kökeni”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2012, 12 (3), 73-86.
- _____, “Alevi Nitelemeli Gruplarda Zekât ve Lokma Anlayışı”, *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Tam Metin Kitabı*, Mayıs 2-4, 2019, 254-257.
- Sarıkaya, M. Saffet, *Anadolu Aleviliğinin Tarihî Arka Planı*, Post Yayınları, İstanbul 2016.
- _____, “Alevi İnançlarında Hz. Muhammed”, Ahmet Yaşar Ocak (Ed.), *Geçmişten Günümüze Alevi-Bektaşî Kültürü*, (ss. 228-240), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009
- _____, “Alevilik-Bektaşîliğin Tasavvufî Boyutu”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (82), 2017, 9-23.
- Seyyid Alizâde, Hasan B. Müslim, *Hızırnâme*, Haz. Baki Yaşa Altınok, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2007.
- Sezen, Lütfi, *Erzurum Folkloru*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2007.
- Sezgin, Abdülkadir, *Sosyolojik Açısından Alevilik-Bektaşîlik*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002.
- Soyer, A. Yılmaz, *Hünkâr-Ansiklopedik Bektaşîlik Sözlüğü*, Post Yayın Dağıtım, İstanbul 2019.
- _____, *Sosyolojik Açısından Alevi Bektaşî Geleneği*, Seyran Yayınları, İstanbul 1996.
- Subaşı, Necdet, *Alevi Modernleşmesi*, Mahya Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Şah İsmail, *Hatâyî Dîvânı*, Haz. Muhsin Macit, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2017.

- Şahin, Hanifi, “Alevi Yazılı Kaynaklarındaki Dört Kapı Kırk Makam Anlayışının Günümüz Alevi Yazarlarca Algılanışı”, M. Yazıcı (Haz.), *Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu: 03-05 Ekim 2013- Bingöl: Bildiriler*, (ss. 274-288), Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl 2014.
- _____, *İlhanlılar Döneminde Şiflik*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2010.
- _____, “Saltuknâme’de Dinî ve Mezhebi Unsurlar”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 99, 2021.
- Şahin, İlkey, *Online Alevi Topluluklar*, Çizgi Kitabevi, Konya 2013.
- Şehristânî, Ebû'l-Feth Tâcüddîn Muhammed b. Abdilkerîm b. Ahmed, *el-Müel ve'n-nihal*, thk. Abdülazîz Muhammed Vekil, Müessesetü'l-Halebî, Kahire 1968.
- Şener, Cemal, *Aleviliğin Etnik Kimliği, Aleviler Kürt mü? Türk mü?*, Etik Yayınları, İstanbul 2010.
- _____, *Alevilik Olayı*, Yön Yayınları, İstanbul 1989.
- Şimşek, Eyüp, Özcan Güngör, “Alevi Yapısallaşması, Talepler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Alevilik-Bektaşılık”, *Turkish Studies*, 8 (3), 2013, 539-565.
- Şişman, Bekir, Şahinkesen, Tuğçe “Merzifon Yöresi Alevilerinde Ölümle İlgili İnanış ve Uygulamalar”, M. F. Köksal (Ed.), *Uluslararası Amasya Sempozyumu: Tarih, Kültür, Dil, Edebiyat, 4-7 Ekim 2017, Amasya*, (c. 2, ss. 1457-1463), KIBATEK Yayınları, Ankara 2017.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muḥammed b. Cerîr, *Târîhu't-Taberî: Târîhu'r-Rusûl ve'l-Mulûk*, thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, Dâru'l-Me'ârif, Kahire 1967.
- _____, *Câmi'ü'l-Beyân 'an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân*, thk. Abdullah b. Abdulmuḥsin et-Turkî, Dâru Hecr, Kahire 2001.
- Taşgın, Ahmet, “Cem, Cemevi ve İşlevleri”, Ahmet Yaşar Ocak (Ed.), *Geçmişten Günümüze Alevi-Bektaşî Kültürü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009.
- _____, “Cumhuriyet Dönemi Siyasetin Aleviliği ve Alevilerin Siyaseti: Marifetin Mekri mi-Siyasetin Çarkı mı?”, Salih Çift (Ed.), *Tarihten Günümüze Sûfi-Siyaset İlişkileri*, (ss. 577-593), İslami İlimler Araştırma Vakfı, İstanbul 2020.
- _____, “Diyarbakır Türkmen Alevilerinde Musahip Erkânı”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 207, 2013, 205-226.

- _____, *Dile Gelen Alevilik*, Çizgi Kitabevi, Konya 2013.
- _____, Solmaz, Bünyamin, “Hacı Bektaş ve Hacı Toğrul Karşılaşması: Güvercin ve Doğan Donuna Bürünme”, *Turkish Studies*, 7 (11), 2012, 105-109.
- Teber, Ömer Faruk, “Osmanlı Belgelerinde Alevilik İçin Kullanılan Dinî-Siyasi Tanımlamalar”, *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 10 (28), 2007, 19-38.
- _____, *Bektâşi Erkânâmelerinde Mezhebi Unsurlar*, Aktif Yayınevi, İstanbul 2008.
- Topaloğlu, Bekir, “Ölüm”, *DİA*, TDV Yayınları, III, İstanbul 2007.
- Topaloğlu, Fatih, “Aydın İli Bozdoğan İlçesi Alamut Köyü Alevilerinde Yatır Ziyareti -Madran Baba Örneği-,” *e-Makâlât Mezhep Araştırmaları*, 5 (1), 2012, 67-93.
- Turan, Ahmet, Bozkuş, Metin, “Günümüzde Sivas ve Çevresinde Yaşayan Alevilerde İnanç Esasları”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (24-25), 2007, 11-31.
- Turan, Ahmet-Yıldız, Harun, “Tarihten Günümüze Anadolu Aleviliği”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 26-27, 2008, 11-24.
- _____, “Anadolu Alevileri-Kızılbaşlar”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1992- (6), 45-59.
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük 1*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989.
- Türkdoğan, Orhan, “Türklerde Kirvelik ve Sünnet Geleneği”, *Türk Kültürü Araştırmaları*, III, VI, V, VI, 1966-1969, 197-213.
- Uçar, Ramazan, “Alevi-Bektaşilerin Diyanet İşleri Başkanlığında Temsil Problemi (Alan Araştırması)”, S. Sarıkaya (Ed.), *Uluslararası Bektaşilik-Alevilik Sempozyumu -I-*, 28-30 Ekim 2005- Isparta, (ss. 455-466), SDÜ İlahiyat Fakültesi.
- Uyar, Gülgün, *Ehl-i Beyt: İslam Tarihinde Ali-Fatıma Evladı (260/873'e Kadar)*, Gelenek Yayıncılık, İstanbul 2004.
- Üçer, Cenksu, “Alevi Telakkide Hz. Muhammed”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 2010, 321-343.
- _____, “Aleviliğin Neliği ve Şiilik (Caferilik) ile İlişisinin Çerçevesi”, *Marife: Dinî Araştırmalar Dergisi*, XIII (3), 2008, 205-238.

- _____, “Cemevi: Âdâb ve Erkânın İcrâ Edildiği Mekân Cemevi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (88), 2018, 59-84.
- _____, “Hak-Muhammed-Ali (Üçler) Telakkileri Çerçevesinde Alevilikte Hz. Ali”, H. Onat (Haz.), *Hz. Ali Sempozyumu: 24-25 Ekim 2007-İzmir: Bildiriler*, (ss. 117-143), İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı, İzmir 2007.
- _____, *Anadolu’da Alevi Ocakları ve Grupları*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2019.
- _____, “Geleneksel Alevilikte İbadet Hayatı ve Alevilerin Genel İslâmî İbadetlere Yaklaşımları”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 5 (2), 2005, 161-189.
- _____, *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevilik*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2015.
- Ünlü, İhsan, “Alevilikte Dedelik Kurumu Oluşumu ve İşlevleri” M. Yazıcı (Haz.), *Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu*, (ss. 618-635), Bingöl Üniversitesi Yayınları, Bingöl 2014.
- Üzüm, İlyas, “Kızılbaş”, *DİA*, TDV Yayınları, XXV, Ankara 2002.
- _____, *Günümüz Aleviliği*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1997.
- _____, *Tarihsel ve Kültürel Boyutlarıyla Alevilik*, İSAM Yayınları, İstanbul 2007.
- Velî, Hacı Bektaş, *Makâlât*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2007.
- _____, *Velâyetnâme*, Haz. Hamiye Duran, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2014.
- Virânî, Seyyid, *Vîrânî Divânı*, Haz. Şah Hüseyin Şah, Hünkâr Basım Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Xemgin, Ethem, *Aleviliğin Kökenindeki Mazda İnancı ve Zerdüşt Öğretisi*, Berfin Yayınları, İstanbul 2011.
- Yaman, Ali, “Alevilerde Dedelik ve Dede Ocakları”, A. Y. Ocak (Haz.), *Geçmişten Günümüze Alevi-Bektaşî Kültürü*, (ss. 178-202), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009.
- _____, “Alevilikte Dedelik Kurumu (Ocak Sistemi)”, H. İ. Bulut (Haz.), *Anadolu’da Aleviliğin Dini ve Bugünü*, (ss. 541-556), Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya 2010.
- _____, “Cumhuriyet Döneminde Aleviler-Diyanet İşleri Başkanlığı İlişkilerine Eleştirel Bir Bakış”, *I. Uluslararası Hacı Bektaş Velî Sempozyumu*, (ss. 117-143), İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı, İzmir 2007.

- yumu, (ss. 785-806), Hitit Üniversitesi Hacı Bektaş Veli Araştırma ve Uygulama Merkezi, Çorum 2011.
- _____, “Geçmişten Günümüze Alevi Dedeleri,” *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri*, (ss. 405-423), Ankara 1999.
- _____, “Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri Komisyonu ve Kitaplarda Gerçekleştirilen Değişiklikler Ekseninde Alevi Çalıştayları'nın Sonuçlarına Dair”, M. Yazıcı (Haz.), *Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu*, Bingöl 2014, 373-388.
- Yaman, Mehmet, *Alevilik; İnanç, İbadet, Erkân*, Garip Dede Türbesi Kuruma Onarma ve Yaşatma Derneği, İstanbul 2007.
- Yar, Erkan, “Alevi-Bektaşî İnanç Sisteminde Sorular ve Sorunlar”, M. Y. Yaşar, H. İ. Delen (Haz.), *Halkın Soruları Bağlamında Günümüz İnanç Problemleri Sempozyumu*, (ss. 171-175), Bağcılar Belediyesi, İstanbul 2016.
- Yaşaroğlu, M. Kâmil, “Namaz”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2006.
- Yeşil, Yılmaz, “Türk Dünyası'nda Geçiş Dönemi Ritüelleri Üzerine Tespitler”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3 (9), 2014, 117-136.
- Yeşilyurt, Temel, “Alevi-Bektaşîliğin İnanç Boyutu”, *İslâmiyât*, 4 (3), 2003, 13-30.
- Yıldırım, Erdal, “Alevi-Sünni Farklılaşmasının Tarihsel, Dinsel/Siyasal ve Sosyo Kültürel Nedenleri”, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 2016, 10 (19), 281-300.
- _____, “Alevi-Sünni Farklılaşmasının Tarihsel, Dinsel/Siyasal ve Sosyo Kültürel Nedenleri”, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 2016, 10 (19), 281-300.
- _____, “Tunceli Alevilerinde Sünnet ve Kirvelik Geleneği Uygulamaları”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVI (2), 2011, 83-99.
- _____, *Tunceli Aleviliği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.
- Yıldırım, Rıza, “Bektaşî Kime Derler?: “Bektaşî” Kavramının Kapsamı ve Sınırları Üzerine Tarihsel Bir Analiz Denemesi”, Yalçın Çakmak, İmran Gürtaş (Ed.), *Kızılbaşlık Alevilik Bektaşîlik – Tarih-Kimlik-İnanç-Ritüel*, (ss. 71-109), İletişim Yayınları, İstanbul 2020.
- _____, “Türkiye'nin Demokratikleşmesi ve Alevi Talepleri Tespit ve Öneri Raporu: Cemevi Neyi Temsil Ediyor?”, *Liberal Düşünce*, XIX (73-74), 2014, 13-19.

- _____, *Aleviliğin Doğuşu, Kızılbaş Sufiliğinin Toplumsal ve Siyasal Temelleri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2020.
- _____, *Geleneksel Alevilik*, İletişim Yayınları, İstanbul 2020.
- _____, “Geleneksel Alevilikten Modern Aleviliğe: Tarihsel Bir Dönüşümün Ana Eksenleri”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 62, 2012, 135-162.
- _____, *Menâkıb-ı Evliya (Buyruk)*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2020.
- Yıldız, Harun, “Alevi Geleneğinde Ölüm ve Sonrası Tören ve Ritüeller”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Dergisi*, 42, 2007, 93-12.
- _____, “Alevi/Bektaşî Geleneğinde Musahiplik”, *Uluslararası Bektaşîlik ve Alevilik Sempozyumu*, (ss. 397-413), SDÜ İlahiyat Fakültesi Yayınları, Isparta 2005.
- _____, “Alevi-Bektaşî Geleneğinde Düşkünlük”, F. Kılıç, T. Bülbül (Haz.), *2. Uluslararası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşîlik Bilgi Şöleni Bildiri Kitabı*, (ss. 1247-1260), Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Merkezi, Ankara 2007.
- _____, “Anadolu Alevi-Bektaşî İnanç Dünyasında Kurban Anlayışı ve Kurbanla İlgili Ritüeller”, *Alevilik-Bektaşîlik Araştırmaları Dergisi*, 20, 2019, 135-151.
- _____, “Türkiye Aleviliği’nin İnanç ve Ahlaki Değerleri”, H. İ. Bulut (Haz.), *Anadolu’da Aleviliğin Düni ve Bugünü*, (ss. 405-455), Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya 2010.
- _____, *Anadolu Aleviliği, Amasya Yöresi Bağlamında Bir İnceleme*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2021,
- Yıldırım, Ali-Şimşek Hasan, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2000.
- Yıldız, Süleyman, *Seyyid Kureyş, Kureyşan Ocağı ve Aleviliği*, İmam Rıza Dergâhı Yayınları, İstanbul 2021.
- Yılmaz, Feramuz, Doğan, H. İsmail, Özkan, Sümeyye, Öztürk, Yusuf, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 12 Ders Kitabı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 2022.
- Yılmaz, Hüseyin, “Alevilik-Sünnilik Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri”, *C. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 2009, 189-209.
- Yiğit, Hulusi, Doğan, Emine Öğülmüş, Kıрман, Sümeyye, Özdoğru, Furkan, Menküç, Dilek, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 4 Ders Kitabı*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2022.

Yörükkan, Yusuf Ziya, *Anadolu'da Aleviler ve Tahtacılar*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2006.

Zelyut, Rıza, *Dersim İsyanları, Seyit Rıza Gerçeği*, Kripto Yayınları, Ankara 2019.

EKLER

EK 1. KAYNAK KİŞİLER

- Abdurrahman Sarı (Talip), Kızılören Mahallesi, 1962, İlkokul.
- Ahmet Karanfil (Dede), Erduran Köyü, 1948, Ortaokul.
- Akif Akbaba (Dede), Hacıhamza Mahallesi, 1941, İlkokul.
- Ali Baba (Dede) Kuruca Mahallesi, 1949, Lise.
- Ali Cemal Gültekin (Dede), Tozluca Mahallesi, 1950, İlkokul.
- Ali Sağlık (Hoca), Karabey Mahallesi, 1932, İlkokul.
- Barış Kaya (Talip), Aktaş Mahallesi, 1954, Lisans.
- Binali Bektaş (Dede), Gümüşlü Mahallesi, 1966, Lise.
- Cemal Durgun (Talip), Aktaş Mahallesi, 1949, İlkokul.
- Cevahir Edebalı (Talip), Göbekören Mahallesi, 1990, İlkokul.
- Çağla Şirin (Talip), Aşkale (Merkez), 2001, Lise.
- Derviş İsmail Cambaz (Dede), Çatkale Mahallesi, 1960, İlkokul.
- Durak Tokar, Kürkcü Mahallesi (Talip), 1970, Lise.
- Dursun İrat (Talip), Yeşildemet Mahallesi, 1940, Lisans.
- Düzgün Gündüz (Talip), Ilıcak mahallesi, 1981, Ortaokul.
- Ethem Yeter (Talip), Tuzluca Mahallesi (Beşiktaş Mezrası), 1960, İlkokul.
- Gazi Aydın (Talip), Meydan Mahallesi, 1981, İlkokul.
- Giray Kamiloğlu (Talip), Kürkcü Mahallesi, 1940, Lisans.
- Hanifi Aydın (Talip), Murat Çayırı Mahallesi, 1972, Ortaokul.
- Haydar Arda (Talip), Esendere Mahallesi, 1941, İlkokul.
- Hayrani Aygün (Dede), Ketenci Mahallesi, 1960, Ortaokul.
- Hasan Göçer (Dede), Meydan Mahallesi, 1955, İlkokul.
- Havva Kayıran (Talip), Bağlıca Mahallesi, 1977, İlkokul.
- Hüseyin Güzelgül (Dede), Arpaderesi Mahallesi, 1954, Lise.
- Hüseyin Uğurlu (Dede), Gümüşseren Mahallesi, 1959, İlkokul.
- İlhami Kocaeli (Hoca), Karaca Mahallesi, 1964, İlkokul.
- Kali Gül (Talip), Ilıcak Mahallesi, 1948, İlkokul.
- Kemal Kuruçeren (Dede), Meydan Mahallesi, 1975, İlkokul.
- Mahmut Baba (Dede), Kurtuluş Mahallesi, 1964, Lise.
- Mahmut Edebalı (Dede), Göbekören Mahallesi, 1981, İlkokul.

- Mehmet Akgül (Talip), Murat Çayırı Mahallesi, 1942, Okuryazar.
- Mehmet Can Tarğay (Talip), Ilıcak Mahallesi, 1952, İlkokul.
- Metin Kayran (Talip), Bağlıca Mahallesi, 1974, İlkokul.
- Metin Ocak (Talip), Atyolu Mahallesi, 1985, İlkokul.
- Nazim Tanyeri (Dede), Yazılı Mahallesi, 1938, İlkokul.
- Nazlıcan Bağlan (Talip), Rabia Ana Mahallesi, 2001, Lise.
- Nurhayat Okur (Talip), Vaniefendi Mahallesi, 1964, Lise.
- Özlem Keseci (Talip), Değirmenli Mahallesi (Alibey Mezrası), 1983, İlkokul.
- Refika İlhan (Talip), Rabia Ana Mahallesi, 1950, Okuryazar değil.
- Sarıgül Sonuç (Talip), Bağlıca Mahallesi, 1981, İlkokul.
- Sinan Aygün (Talip), Ketenci Mahallesi, 1976, Lisans.
- Şenol Bayraktar (Talip), Aktaş Mahallesi, 1950, Ortaokul.
- Tekin Sonuç (Talip), Bağlıca Mahallesi, 1978, İlkokul.
- Turabi Sonuç (Talip), Bağlıca Mahallesi, 1979, İlkokul.
- Türkan Tan (Talip), Kızılören Mahallesi, 1957, İlkokul.
- Veli Yıldız (Dede), Yanıkaval Mahallesi, 1944, İlkokul.
- Yazgül İlhan (Talip), Rabia Ana Mahallesi, 1974, Ortaokul.
- Yusuf Güven (Talip), Kızılören Mahallesi, 1962, İlkokul.
- Yusuf Koçer (Dede), Gümüşlü Mahallesi, 1968, İlkokul.
- Zeynel Abidin Namdaroğlu (Talip), Başköy Mahallesi, 1966, Ortaokul.
- Zozan Kaya (Talip), Meydan Mahallesi, 1970, İlkokul.

EK 2. MÜLAKAT SORULARI

1. Alevilik nedir, bir din mi mezhep mi veya yaşam tarzı mı? Kızılbaşlık, Caferilik, Bektaşılık ve Rafizilik kavramlarının Alevilikle ilişkisi nedir?

2. Erzurum’da yaşayan Alevilerin gelenekleri, kültür ve uygulamaları şifahi kültüre (sözlü gelenekler) mi yoksa kitabi kültüre (yazlı kaynaklar) mi dayanıyor? Şifahi ve kitabi kültürel kaynaklara örnek verebilir misiniz?

3. Allah -Muhammed-Ali kavramları neyi ifade etmektedir? Bu üç kavramın farklı ve ortak yönleri nelerdir? Hak-Muhammed-Ali kavramları tek bir hakikatin üç ayrı ifadesi mi yoksa hepsi ayrı ayrı müstakil kavramlar mıdır?

4. İlahî kitaplar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? İlahî kitapların sonuncusu olan Kur’an-ı Kerim hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

5. Ahirete iman ve ahiretin aşamaları ile “don değiştirme” kavramı hakkında neler düşünüyorsunuz?

6. Ehl-i Beyt ve On İki İmam hakkında bilgi vererek bunların Alevilik açısından önemini açıklar mısınız?

7. Çevrenizdeki Alevilerde bulunan halk inançları hakkında bilgi verir misiniz? (Fal Büyü, Kurşun Dökme, Nazar, Muska, Cin)

8. Yörede uğursuzluk olarak görülen hayvan, kişi, bitki, zaman, yapılan iş, sayı, gün, ses vb. unsurlar var mıdır, varsa bunlar nelerdir?

9. Alevi çevrelerde temizlik anlayışı nasıldır, ibadet sayılan temizlik çeşitleri nelerdir?

10. İslam dininin temel ibadetleri olan namaz, oruç, zekât, hac ve kurban hakkında Alevilerin düşünceleri nelerdir?

11. Alevi geleneğinde “ayin-i cem” neyi ifade etmektedir, tam olarak nasıl yapılır? Cemlere kimler katılabilir, Alevi olmayan birisi ceme katılabilir mi, neden?

12. Alevilikte uyulması gereken ve kişide bulunması gereken ahlaki ilkeler nelerdir? (Dört Kapı Kırk makam, Üç Sünnet Yedi Farz ve Eline, Beline, Diline Sahip Olma Bağlamında)

13. Alevi geleneklerinde doğum, sünnet, düğün ve ölüm gibi geçiş dönemi uygulamaları hakkında bilgiler verir misiniz?

14. Erzurum yöresindeki Alevilerde doğa inancıyla ilgili inanç ve uygulamaları nelerdir? (Ağaç, orman su, ateş, hayvan bağlamında).

15. Alevilerde önemli dinî kurumlar olan dedelik, musahiplik, cemevi ve düşkünlük hakkında bilgi verir misiniz?

16. Alevi geleneğe sahip olmayan ve birlikte yaşadığınız topluluklar hakkında ne düşünüyorsunuz, onlarla ilişkilerinizde herhangi bir sorun yaşıyor musunuz? Bu topluluklardan size yönelik ön yargılı tutum, davranış ve söylemlerin olduğunu düşünüyor musunuz?

17. Şiilik hakkında neler biliyorsunuz? Aleviliğin Şiilikle ortak ve farklı yönleri nelerdir?

18. Sizce Alevilerin siyasi partilerle ilişkileri nasıl olmalıdır? Oy verirken sizin için en önemli kıstaslar nelerdir?

19. Diyanet'in hizmetlerini yeterli buluyor musunuz, eğer bulmuyorsanız alternatif bir öneriniz var mı? (Diyanet kaldırılсын, bize Diyanet'te özel bir birim tahsis edilsin)

20. MEB'in Alevilere hizmetleri konusunda ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hakkında ne düşünüyorsunuz?

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1802

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 373

Kitap Adı : Seküler Faydacılık

Book Title : Secular Utilitarianism

ISBN : 978-625-5536-86-0

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536860

Yazar | Author: Metin Aydın | orcid.org/0000-0002-4918-7270

Kurum | Institution: Sakarya Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04ttnw109

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 230 (xii + 218)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPCF1 - Modern Batı felsefesi: 19. yüzyıl | Western philosophy: c 1800 to c 1900

BISAC: PHI019000 - Felsefe / Tarih ve Anahatlar | Philosophy / History & Surveys / General

THEMA: QDTJ - Felsefe: Batı felsefesi | Western philosophy

LC Classification: B1647.F53 - Din karşıtı İngiliz faydacılığı | Utilitarianism (Bentham, Mill) and religion

DEWEY: 192 - Modern Batı felsefesi, İngiltere | Modern Western philosophy, British

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: 6.2 - Etik ve Ahlak Felsefesi | Ethics & Moral Philosophy

WoS Citation Topics Micro: 6.2.14 - Seküler Etik ve Faydacılık | Secular Ethics and Utilitarianism

Scopus Subject Areas: 1210 - Felsefe | Philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Aydın, Metin. *Seküler Faydacılık*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Aktndağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Akdemir, Ferhat. *Bir Ahlak Öğretisi olarak Faydacılık*. Ankara: Elis Yayınları, 2020.
- Akdemir, Ferhat. "John Stuart Mill'in Din Anlayışı: İnsanlık Dini". *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* 34 (2022), 340-359. <https://doi.org/10.53844/flsf.1166507>
- Aydın, Fuat. *Pavlus Hristiyanlığına Giriş*. Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2017.
- Bain, Alexander. *John Stuart Mill*. London: Longmans, Green, and Co., 1882.
- Beauchamp, Philip. *Analysis of the Influence of Natural Religion on the Temporary Happiness*. London: R. Carlile, 1822.
- Bentham, Jeremy. "1769". *Correspondence of Jeremy Bentham, Volume 1: 1752 to 1776*. ed. Timothy L. S. Sprigge. London: UCL Press, 2017.
- Bentham, Jeremy. "A Fragment on Ontology". *The Works of Jeremy Bentham*. ed. John Bowring. New York: Russel&Russel Inc., 1962.
- Bentham, Jeremy. "A Table of Springs of Actions". *Deontology together with A Table of Springs of Actions and The Article on Utilitarianism*. ed. Amnon Goldworth. Oxford: Clarendon Press, 2002.
- Bentham, Jeremy. "A Table of the Spring of Action". *The Works of Jeremy Bentham*. ed. John Bowring. New York: Russel&Russel Inc., 1962.
- Bentham, Jeremy. *Ahlak ve Yasama İlkeleri*. çev. Ömer Saruhanlıoğlu - Uğur Kaşif Boyacı. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2017.
- Bentham, Jeremy. "An Introduction to Principles of Morals and Legislation". *The Works of Jeremy Bentham*. ed. John Bowring. New York: Russel&Russel Inc., 1962.
- Bentham, Jeremy. "Article on Utilitarianism: Long Version". *Deontology together with A Table of Springs of Actions and The Article on Utilitarianism*. ed. Amnon Goldworth. Oxford: Clarendon Press, 2002.
- Bentham, Jeremy. "Article on Utilitarianism: Short Version". *Deontology together with A Table of Springs of Actions and The Article on Utilitarianism*. ed. Amnon Goldworth. Oxford: Clarendon Press, 2002.

- Bentham, Jeremy. "Chrestomathia". *The Works of Jeremy Bentham*. ed. John Bowring. New York: Russel&Russel Inc., 1962.
- Bentham, Jeremy. *Church of Englandism and Its Catechism Examined*. London: Effingham Wilson, 1818.
- Bentham, Jeremy. "Constitutional Code". *The Works of Jeremy Bentham*. ed. John Bowring. New York: William Tait, 1843.
- Bentham, Jeremy. "Dedacologia: Art And Science Division". *Deontology together with A Table of Springs of Actions and The Article on Utilitarianism*. ed. Amnon Goldworth. Oxford: Clarendon Press, 2002.
- Bentham, Jeremy. "Deontology". *Deontology together with A Table of Springs of Actions and The Article on Utilitarianism*. ed. Amnon Goldworth. Oxford: Clarendon Press, 2002.
- Bentham, Jeremy. "Hume's Virtues". *Deontology together with A Table of Springs of Actions and The Article on Utilitarianism*. ed. Amnon Goldworth. Oxford: Clarendon Press, 2002.
- Bentham, Jeremy. "May 1832". *The Correspondence of Jeremy Bentham, Volume 13: July 1828 to June 1832*. ed. Philip Schofield vd. London: UCL Press, 2024.
- Bentham, Jeremy. "Not Paul, But Jesus-III". *The Collected Works of Jeremy Bentham*. ed. Philip Schofield. London: The Bentham Project-UCL, 2013.
- Bentham, Jeremy. "the Principles of Penal Law". *The Works of Jeremy Bentham*. ed. John Bowring. New York: Russel&Russel Inc., 1962.
- Bentham, Jeremy. *Yasamanın İlkeleri*. çev. Barkın Asal. İstanbul: XII Levha Yayınları, 2011.
- Berman, David. *A History of Atheism in Britain*. London and Newyork: Routledge, 1990.
- Capaldi, Nicholas. *John Stuart Mill*. çev. İsmail Hakkı Yılmaz. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2011.
- Carr, Robert. "The Religious Thought of John Stuart Mill: A Study in Reluctant Scepticism". *Journal of the History of Ideas* 4/24 (1962), 475-495.
- Crimmins, James E. "Bentham on Religion: Atheism and the Secular Society". *Journal of the History of Ideas* 47/1 (1986), 95-110.
- Crimmins, James E. "Editorial Introdution". *Church of Englandism and Its Catechism Examined*. Oxford: Clerandon Press, 2011.

- Crimmins, James E. "Religion, Utility and Politics: Bentham versus Paley". *Religion, Secularization and Political Thought*. ed. James E. Crimmins. London and Newyork: Routledge, 2013.
- Devigne, Robert. "Reforming Reformed Religion: J. S. Mill's Critique of the Enlightenment's Natural Religion". *The American Political Science Review* 100/1 (Şubat 2006), 15-27.
- Fuller, Catherine. "Bentham, Mill, Grote, and An Analysis of the Influence of Natural Religion on the Temporal Happiness of Mankind". *Journal of Bentham Studies* 10/1 (2008), 1-15.
- Gameliel, Smith. *Not Paul But Jesus-I*. London: John Hunt, 1823.
- Goldworth, Amnon. "Editorial Introduction". *Deontology together with A Table of Springs of Actions and The Article on Utilitarianism*. ed. Amnon Goldworth. Oxford: Clerandon Press, 2002.
- Gündüz, Şinasi. "Maniheizm". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 27/575-577. İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2003.
- Gündüz, Şinasi. "Sâbiîlik". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 35/341-344. İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2008.
- Jacobs, Jo Ellen. *The Voice of Harriet Taylor Mill*. Bloomington&Indiana-polis: Indiana University Press, 2002.
- Korlaelçi, Murtaza. *Pozitivizm'in Türkiye'ye Girişi*. Ankara: Hece, 2002.
- Lythe, Peter. "Jeremy Bentham on Organised Religion". *Journal of Bentham Studies* 19/1 (2001), 1-36.
- Matz, Lou J. "Mill's Philosophy of Religion". *A Companion to Mill*. ed. Christopher Macleod - Dale E. Miller. 145-159. U.K.: Wiley Blackwell, 2017.
- Mill, John Stuart. "An Examination of William Hamilton's Philosophy and of The Principal Philosophical Questions Discussed in his Writings". *The Collected Works of John Stuart Mill*. ed. J. M. Robson. Toronto: University of Toronto Press, 1979.
- Mill, John Stuart. "Auguste Comte and Positivism". *The Collected Works of John Stuart Mill*. ed. John M. Robson. Toronto: University of Toronto Press, 1969.
- Mill, John Stuart. *Auguste Comte ve Pozitivizm*. çev. Enfal Erkan. Ankara: Fol Yayınları, 2021.
- Mill, John Stuart. "Bentham". *The Collected Works of John Stuart Mill*. ed. John Robson. X/77-115. Toronto: University of Toronto Press, 1969.

- Mill, John Stuart. *Din Üzerine Üç Deneme*. çev. Özgüç Orhan. İstanbul: Pinhan Yayınları, 2017.
- Mill, John Stuart. “Dinin Faydası”. çev. Özgüç Orhan. *Din Üzerine Üç Deneme*. İstanbul: Pinhan Yayınları, 2017.
- Mill, John Stuart. “Doğa”. çev. Özgüç Orhan. *Din Üzerine Üç Deneme*. İstanbul: Pinhan Yayınları, 2017.
- Mill, John Stuart. *Faydacılık*. çev. Şahap Nazmi Coşkunlar. İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1986.
- Mill, John Stuart. *Faydacılık*. çev. Gökhan Murteza. İstanbul: Pinhan Yayınları, 2017.
- Mill, John Stuart. *Faydacılık*. çev. Selin Aktuyun. İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2017.
- Mill, John Stuart. *Otobiyografi*. çev. Özgüç Orhan. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2021.
- Mill, John Stuart. *Özgürlük Üzerine*. çev. Tuncay Türk. İstanbul: Oda Yayınları, 2008.
- Mill, John Stuart. “Remarks on Bentham’s Philosophy”. *The Collected Works of John Stuart Mill*. ed. J.M. Robson. X/5-18. Toronto: University of Toronto Press, 1969.
- Mill, John Stuart. “Tanrıçılık”. çev. Özgüç Orhan. *Din Üzerine Üç Deneme*. İstanbul: Pinhan Yayınları, 2017.
- Mill, John Stuart. “the Later Letters”. *The Collected Works of John Stuart Mill*. ed. Francis E. Mineka - Dwight N. Lindley. Toronto: University of Toronto Press, 1972.
- Mill, John Stuart. *The Later Letters of John Stuart Mill 1849-1873*. ed. Francis E. Mineka - Dwight N. Lindley. Canada: University of Toronto Press, 1972.
- Mill, John Stuart. “Utilitarianism”. *The Collected Works of John Stuart Mill*. ed. J. M. Robson. X/203-259. Toronto: University of Toronto Press, 1969.
- Millar, Alan. “Mill on Religion”. *The Cambridge Companion to Utilitarianism*. ed. John Skorupski. 176-202. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Orhan, Özgüç. “Sunuş”. *Otobiyografi*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2021.

- Pickering, Marry. "Positivism in European Intellectual, Political, and Religious Life". *The Cambridge History of Modern European Thought*. ed. Warren Breckman - Peter E. Gordon. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
- Priestley, Francis Ethelbert Louis. "Introduction". *The Collected Works of John Stuart Mill*. ed. John M. Robson. Toronto: University of Toronto Press, 1969.
- Raeder, Linda C. *John Stuart Mill and the Religion of Humanity*. Columbia and London: University of Missouri Press, 2002.
- Schofield, Philip. "Editorial Introduction". *Not Paul But Jesus-III*. London: The Bentham Project- UCL, 2013.
- Schofield, Philip. "Jeremy Bentham on Taste, Sex, and Religion". *Bentham's Theory of Law and Public Opinion*. ed. Xiaobo Zhai - Michael Quinn. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
- Schofield, Philip. "Political and Religious Radicalism in the Thought of Jeremy Bentham". *History of Political Thought* 20/2 (1999), 272-291.
- Schofield, Philip. *Utility and Democracy*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Stack, David. "The Afterlife of John Stuart Mill, 1874-1879". *A Companion to Mill*. ed. Christopher Macleod - Dale E. Miller. 145-159. U.K.: Wiley Blackwell, 2017.
- Stephen, Leslie. *The English Utilitarians - Bentham*. New York: Peter-Smith, 1950.
- Taylor, Helen. "Introductory Notice". *The Collected Works of John Stuart Mill*. ed. J. M. Robson. Toronto: University of Toronto Press, 1969.

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1791

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 369

Kitap Adı : Müslüman Düşünce ve Sorunları -I-

Book Title : Muslim Thought and Its Challenges -I-

ISBN : 978-625-5536-82-2

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536822

Editörler | Editors: Gürbüz Deniz | orcid.org/0000-0002-9651-9645

Kurum | Institution: Ankara Üniversitesi

ROR ID: ror.org/01wntqw50

Tuncer Namlı | orcid.org/0000-0003-1230-5568

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Editorial

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 375 (xxvii + 347)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRH - İslam | Islam

BISAC: REL037000 - Din / İslam / Genel | Religion / Islam / General

THEMA: QRAM - İslami düşünce ve teoloji | Islamic thought and theology

LC Classification: BP166 - İslam felsefesi | Islamic philosophy

DEWEY: 297.1 - İslam düşüncesi | Islamic thought

WoS Category: Din | Religion

WoS Citation Topics Meso: 6.1 - Din | Religion

WoS Citation Topics Micro: 6.1.3 - İslam Araştırmaları | Islamic Studies

Scopus Subject Areas: 1211 - Din ve Teoloji | Religious Studies

Atf Bilgisi | Cite as: Deniz, Gürbüz (ed) - Namlı, Tuncer (ed). *Müslüman Düşünce ve Sorunları -I-*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Kitaptaki yazıların dil ve içerik açısından sorumluluğu yazarlara aittir.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

maya muktedir değilken nasıl olur da onlar tanrılık iddiasında bulunur. Çelişki, çözümsüzlük, istismar, zulüm bu haksız konumlandırmalardan doğar. “Bir sineği yaratmaya kadir olmayan nasıl tanrı olabilir?”

Kibar tanrıciıkları tepmek lazım, lüzumuna binaen... Onu ilk yapan Hz. Peygamberin kendisine en çok benzetilen kişi olan Hz. İbrahim'dir. O bir feta (genç) idi. Babasına rağmen aklın gereklerince hareket etti ve baltayı büyük putun omzuna astı. “Kendisini bile koruyamayan size nasıl tanrılık eder” dedi. Güçleri, zulmü engellemeye yetmeyen diğer fetalar (gençler) şehri terk edip mağaraya sığındılar. Rabbleri de onları korudu ve ebediyen inananlara örnek kıldı.

Zamanımızın önemli şair ve mütefekkeri Sezai Karakoç şöyle der: “Genç insana on öğüt saymaya kalksam, birincisi: “Putlaştırmayacaksın” olurdu.”

Kaynakça

- Alper, Ömer Mahir. “İbn Sina'nın Cehalet Teorisi”. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 37 (Aralık 2017) s. 7-34.
- Harman, Ömer Faruk. “Yegûs”. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Erişim 21.11.2026. <https://islamansiklopedisi.org.tr/yegus>
- İbn Manzûr, *Lisanu'l-Arap*. Beyrut: Daru İhyau't-Turasu'l-Arabi, 1414 h. 3. Baskı.
- Russell, Bertrand. *Neden Hristiyan Değilim*. çev. Ender Gürol. İstanbul: İlke Basın Yayım, 1996.
- Tirmizî. *Tefsîru'l-Kur'an*. bab 10. Hadis no: 3095.
- Turgut, Ahmet. *Put*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2020.

loji insanı bu hakikate kavuşturacağı yönünde bir vaatte bulunmaktadır. Her dinin inananlarına sunduğu bir anlatı, bir hikaye var ve sonunda nihai kurtuluşa ne şekilde ulaşabileceği ve bunun mahiyetiyle ilgili söylediği şerhler vardır.

Mitler, özellikle kozmogonik ve eskatolojik mitler bize bu hakikati yani insanın ve evrenin varoluşunun mahiyetini anlatmaktadır. Dinlerin dile getirdiği bu anlatılarla bilimsel söylem arasında aklı tek ölçüt kabul eden düşüncenin ön plana çıktığı çağdan bu yana -Hristiyanlık örneğinde olduğu gibi- gerilimler ve bazen şiddetli çatışmalar olmuştur. Fakat dinlerin asıl gayesinin insanlara bilimsel bilgi aktarmak değil onlara dünyayla ilgili evrenin düzeniyle ilgili fizik kurallarını, matematik formüllerini ya da uzaya nasıl çıkılacağını anlatmak değil insanın nihai kurtuluşa nasıl ereceğini anlatmak olduğunu bir kez daha vurgulamak gerekir.

Kur'an'ı Kerim'de ilk inen ayetlere bakıldığında vurgunun *posmortem* safhaya yapılması dikkat çekicidir. “Din” terimi 94 ayette geçmektedir. İlk inen ve namazların her rekâtında okunan ayetlerden olan Fatiha Suresi'ndeki “maliki yevmi'd din” ayetindeki “din” kelimesiyle hesap gününe yani ahirete işaret edilmektedir. İnsan bu yaptıklarının hesabını gelecekteki o günde verecektir.²⁶ Ne zaman? Hesap gününde? O gün ne zaman? Ahirette yani henüz gerçekleşmemiş bir zamanda vuku bulacaktır. Mümin eskatolojik nitelikteki bu olayın gerçekleşeceğine iman ettiği için, diğer bir ifadeyle bu önermeyi hakikat kabul ettiği için hayatını bu ilke doğrultusunda dizayn edendir.

Kaynakça

- Adıbelli, Ramazan. “Dinlerdeki Kozmogonik ve Eskatolojik Anlatılar Bağlamında Ahlakı Anlamlandırmak”. *Bilimname* 21 (2011), 33-56.
- Adıbelli, Ramazan. “Hayat ve Ölüm Dikotomisi: Dinler Tarihi Perspektifinden Bir Bakış”. *Ölüm ve İntihar: Disiplinler Arası Bir Yaklaşım*. ed. Meryem Berrin Bulut. 63-93. Nobel Akademik Yayıncılık, 2020.

²⁶ Bkz. Yvonne Yazbeck Haddad, “The Conception of the Term ‘Din’ in the Qur'an”, *The Muslim World* 64/2 (1974), 114-123.

- Adıbelli, Ramazan. “Mitoloji”. Dinler Tarihi I-II. ed. Mustafa Alıcı - Süleyman Turan. 55-78. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2018.
- Adıbelli, Ramazan. “Monoteizm ve Yüce Varlık Konusunda Wilhelm Schmidt ile Raffaele Pettazzoni Arasındaki Tartışma”. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 50/2 (2009), 113-152.
- Adıbelli, Ramazan. “Sisifos Miti ve Bir Hermenötiğin Hermenötiği”. Bilimname 35 (2018), 9-49.
- Adıbelli, Ramazan. Katolik Din Adamı Alfred Loisy’nin Yeni Ahit Eleştirisi. Kayseri: Kimlik Yayınları, 2. Basım, 2019.
- Adıbelli, Ramazan. Mircea Eliade ve Din: Dinler Tarihinde Felsefe ve Metodoloji. İstanbul: DBY, 2. Basım, 2021.
- Barnes, Luke A. - Lewis, Geraint F. The Cosmic Revolutionary’s Handbook : (Or: How to Beat the Big Bang). Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
- Bascom. “The Forms of Folklore: Prose Narratives”. The Journal of American Folklore 78/307 (1965), 3-20.
- Camus, Albert. Le mythe de Sisyphe. Paris: Gallimard, 1942.
- Eliade, Mircea. Aspects du mythe. Paris: Gallimard, 1963.
- Eliade, Mircea. Dictionary of the History of Ideas. New York: Charles Scribner’s Sons, 1973.
- Eliade, Mircea. Mythes, rêves et mystères. Paris: Gallimard, 1957.
- Gölpınarlı, Abdülkadir. Yunus Emre: Hayatı, Sanatı, Şiirleri. İstanbul: Varlık Yayınevi, 1975.
- Haddad, Yvonne Yazbeck. “The Conception of the Term ‘Din’ in the Qur’an”. The Muslim World 64/2 (1974), 114-123.
- Halpern, Paul. Flashes of Creation: George Gamow, Fred Hoyle, and the Great Big Bang Debate. New York: Basic Books, 2021.
- Kirk, G. S. - Raven, J. E. The Presocratic Philosophers: A Critical History with a Selection of Texts. London: Cambridge University Press, 1957.
- Kitabı Mukaddes. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 1997.
- Klostermaier, Klaus K. A Survey of Hinduism. Albany, 3. Basım, 2007.
- Saydam, M. Bilgin. “Psikomitoloji: ‘Ara-da-lığın’ Bir Karmaşa Olarak İnşası”. Doğu Batı 18/71 (2014), 33-79.
- Taslaman, Caner. Big Bang ve Tanrı. İstanbul: İstanbul Yayınevi, 2013.
- Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu, 8. Basım, 1988.
- Zhong, Yijiang. The Origin of Modern Shinto in Japan: The Vanquished Gods of Izumo. London: Bloomsbury, 2016.

sinde hem ilahi hem de insani düzlemde açıklamaktadır. Modern düşünce yüksek olanı aşağı olanla açıklamaya çalışırken geleneksel Müslüman bilim adamları eşya ve olayların esas sebeplerini, açıklanan şeyden ontolojik olarak daha yüksek ilkelerle özdeşleştirmişlerdir. Bu kabul çerçevesinde tarihi olaylar, tamamen “mukadderat-ı ilahiye” gibi tarih dışı nedensel bir açıklama modeline göre izah edilemez. Zira insan tarihi hadiseler üzerinde, kendi seçim ve tercihlerinin gerçek bir etkisinin olduğunu görmektedir. Bu bakımdan kelimcılara göre tarihte mantıksal düzeyde nedensel bir zorunluluk var kabul edilir.

Eş'arî kelamı özelinde meseleye eğildiğimizde ilahi kudretin *mümkine* taalluk edip *mümtene'i*'ye taalluk etmediği şeklindeki temel akli kabul, gerek tabii gerekse tarihî alanda görülen nedenselliğin rasyonel izahı olarak değerlendirilebilir. Aklen imkansız olanın var olamayacağı bilgisi, eşya ve olaylardaki düzen ve süreklilik fikrinin temelidir. Bununla birlikte “imkan”ın ontolojik düzlemde değil de mantıksal bir kategori olarak kabul edilmesi, tabii ve tarihî alanda zorunlu var oluşu yani determinizmi reddetmekte ve “mümkün tarih” görüşünün temelini teşkil etmektedir. Bu bakımdan kelam metafiziğinde akli imkan ve imtina' düşüncesi, gerek metafizik gerek tabii gerekse insan fiilleri ve tarihi-toplumsal varlık alanlarında zorunluluk düşüncesini reddetmekte ve “âdet” nazariyesi çerçevesinde varoluşu ilahî iradeye nispet etmektedir. Bu, gerçekte mümkün bir tarih anlayışına imkan sağlayabilir. Özellikle Gazâlî ve Râzî ekolünün sadık bir öğrencisi olarak İbn Haldûn, söz konusu mümkün tarih algısını bir bilim olarak inşa edebilen ilk büyük tarihçidir.

Kaynakça

- Aişe Abdurrahman Bintü's-Şatî. *Mekâl fi'l-İnsân, Dirâsetin Kur'aniyyetün*. Kahire: Daru'l-Mearif, 1969.
- Ali Kureyşi. *Malik bin Nebî'ye Göre Toplumsal Değişim*. çev. Mustafa Altunkaya. İstanbul: Ekin Yayınları, 2002.

- Bâkillânî, Ebû Bekr Muhammed b. Tayyib. *Kitabu't-Temhîd*. Beyrut: Mektebetü's-Şarkîyye. 1957.
- Bıçak, Ayhan. *Tarih Metafizikleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2005.
- Cevdet Said. *Bireysel ve Toplumsal Değişmenin Yasaları*. çev. İlhan Kutlu-er. İstanbul: İnsan Yayınları, 1998.
- Cevherî, İsmail b. Hammâd. *es-Sihâh*. thk. Ahmed Abdülgafur Attar. Beyrut: Dâru'l-ilm, 1979.
- Collingwood, Robin George. *Tarih Tasarımı*. çev. Kurtuluş Dinçer. Anka- ra: Doğu Batı Yayınları, 2007.
- Cürcânî, Seyyid Şerif. *et-Ta'rîfât*. thk. Muhammed Bâsil Uyûnussûd. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2009.
- Cüveynî, Ebu'l-Meâlî. *Akaide dair İki Risale: el-Akâidetü'n-Nizâmîyye-e- lAkâidetü'l Vâsitiyye*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakül- tesi Vakfı Yayınları, 1992.
- Doğan, Mehmet. *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: İz Yayıncılık, 1996.
- Duralı, Ş. Teoman. *Çağdaş Küresel Medeniyet, Anlamı/Gelişimi/Konumu*. İstanbul: Dergah Yayınları, 2003.
- Duran, Asim. *Tarihsel-Eleştirel Yöntem Bağlamında Kitabı Mukaddes'in Anlaşılması Sorunu*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Düzgün, Şaban Ali. *Allah, Tabiat ve Tarih*. Ankara: Lotus Yayınları, 2005.
- Düzgün, Şaban Ali. *Sosyal Teoloji: İnsanın Yeryüzü Serüveni*. Ankara: Lo- tus Yayınları, 2010.
- Ebû Hanife. *el-Fıkhu'l-Ekber*. çev. Mustafa Öz. İmam-ı Â`zâmın Beş Ese- ri içinde. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 2002.
- Ebü'l-Müntehâ el-Mağnisâvî. *Şerhü'l-fıkhu'l-ekber*, 1307.
- Eliade, Mircea. *Kutsal ve Dindışı*, çev. M. Ali Kılıçbay. Ankara: Gece Ya- yınları, 1991.
- Esed, Muhammed. *Kur'an Mesajı*. çev. Ahmet Ertürk, Cahit Koytak. İs- tanbul: İz Yayıncılık, 1996.
- Evkuran, Mehmet. "Zaman, Bilinç ve Tarih Algısı Üzerine Teolojik Açı- dan bir İnceleme", *Milel ve Nihal, İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştır- maları Dergisi* 4/3 (Eylül-Aralık 2007).
- Ezherî, Ebû Mansûr Muhammed. *Tehzîbü'l-lüga*. thk. Abdülazîm Mah- mûd. Mısır: ed-Dâru'l-Mısriyye, 1964.

- Fazlıoğlu, İhsan. *Sözün Eşiğinde*. İstanbul: Papersense Yayınları, 2016.
- Fazlur Rahman. *Ana konularıyla Kur'an*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2000.
- Gazâlî, Ebu Hâmid. *Filozofların Tutarsızlığı (Tehâfüttü'l-felâsife)*. neşr. ve terc. Mahmut Kaya Hüseyin Sarioğlu. İstanbul: Klasik Yayınları, 2012.
- Gazâlî, Ebû Hâmid. *İhyâu ulûmîd-dîn*. Dâru's-Şa'b, ty.
- Gazâlî, Ebû Hâmid. *İhyâu ulûmîd-dîn*. çev. Ahmed Serdaroğlu. İstanbul: Bedir Yayınları, 1975.
- Gazâlî, Ebu Hâmid. *İtikatta Orta Yol (el-İktisad fî'l-i'tikad)*. çev. Osman Demir. İstanbul: Klasik Yayınları, 2012.
- Gazâlî, Ebu Hâmid. *Mî'yâru'l-İlm*. çev. Ali Durusoy-Hasan Hacak. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013.
- Gelenbevî, İsmail. *Tartışma Usulü*. çev. Talha Alp. İstanbul: Yasin Yayinevi, 2012.
- Görgün, Tahsin. "İbn Haldun'un Toplum Metafiziğinin Güncelliği ve Günümüzde Toplum Araştırmaları Açısından Önemi". *İslam Araştırmaları Dergisi* (İbn Haldun Özel Sayısı II) 16 (2006).
- Görgün, Tahsin. "Kur'an ve Tarih", *Kur'an ve Tefsir Araştırmaları I*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2000.
- Griffel, Frank. *Gazâlî'nin Felsefi Kelamı*. çev. İbrahim Halil Üçer, Muhammed Fatih Kılıç. İstanbul: Klasik Yayınları, 2015.
- Gündüz, Şinasi. *Pavlus Hristiyanlığın Mimarı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2001.
- Halil b. Ahmed el-Ferahidi. *Kitabu'l-Ayn*. thk. Ahmed Hamid Hendavi. Beyrut: 1424.
- Hasîrizâde Elif Efendi. *en-Nûru'l-furkân fî şerhi lügati'l-Kur'an, Kur'an Lüगत*. İstanbul: Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2015.
- İsfehânî, Ebû'l-Kasım Hüseyin b. Muhammed. *Tefsîru'r-Râgıb el-İsfehânî*. thk. Muhammed Abdül-Aziz Besyunî. Camiatu Tanta, 1420.
- İsfehânî, Râgıp. *el-Müfredat fî garibi'l-Kur'an*. Beyrut: Daru'l-Marife, 2010.
- Izutsu, Toshihiko. *Kur'an'da Allah ve İnsan*. çev. Süleyman Ateş. İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 2011.
- İbn Âşûr, Muhammed Tâhir. *Tefsîru't-Tahrîr ve't-Tenvîr*. Tunus: 1984.

- İbn Fâris, Ebû'l-Hüseyn Ahmed. *Mu'cemu mekâyîsi'l-lüga*. thk. Abdüsse-
lam Muhammed Harun. Mısır: Daru'l-Fikr, 1979.
- İbn Haldûn, Abdurrahman b. Muhammed. *Mukaddime*. tahk. Abdullah
Muhammed ed-Dervîşî. Dâru Yu'rib, 2004.
- İbn Manzûr. *Lisânü'l-Arab*. thk. Abdullah Ali Kebir vd. Kahire: Dâ-
ru'l-Meârif, ty.
- İkbal, Muhammed. *Dini Tefekkürün Yeniden Teşekkülü*. çev. Sofi Huri.
İstanbul: Kırkambar Yayınları, 1999.
- Kant, Immanuel. "An Answer to the Question: What is Enlightenment?".
From Modernism to Postmodernism: An Anthology. ed. Lawrence E.
Cahoone. Oxford: Blackwell Publishing, 2000.
- Kehrer, Günter. *Din Sosyolojisi*. çev. M. Emin Köktaş. Ankara, 1996.
- Kılıç, Sadık. "Tarih Felsefesi Açısından Kıssalar". *I. Kur'an Sempozyumu*.
Ankara: Bilgi Vakfı Yayınları, 1994.
- Kurtubi, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed. *el-Cami' li-Ahkam-
mi'l-Kur'an*. thk. Ahmed Berduni, İbrahim Atış. Kahire, 1384.
- Kutsal Kitap*. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2009.
- Löwith, Karl. *Meaning in History*. The University of Chicago Press, Illino-
is, U.S.A., Chicago, 1962.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr. *Kitabu't-Tevhîd (Açıklamalı Tercüme)*. çev. Bekir
Topaloğlu. İstanbul: İsam Yayınları, 2014.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr. *Te'vilâtü'l-Kur'an*. thk. Ahmet Vanlıoğlu. İstan-
bul: Mizan Yayınları, 2005.
- Maverdi, Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed. *en-Nüket ve'l-Uyûn*. thk.
Es-Seyyid İbn Abdu'l-Maksud b. Abdi'r-Rahim. Beyrut: Dâru'l-Kü-
tübü'l-İlmiyye, ty.
- Muhammed Bakır Es-Sadr. *Kur'an Okulu*. çev. Mehmet Yolcu. Ankara:
Fecr Yayınevi, 1996.
- Otto, Rudolf. *The Idea of The Holy*. İngilizceye çev. John W. Harvey.
London: Oxford University Press, 1952.
- Özdalga, Elisabeth. "Tarih ve Ötesi". *Felsefe Dünyası* 9 (Ekim1993), 51-
59.
- Özsoy, Ömer. *Sünnetullah*. Ankara: Fecr Yayınları, 1999.
- Paçacı, Mehmet. *Kutsal Kitaplarda Ölümötesi*. Ankara: Ankara Okulu Ya-
yınları, 2001.

- Râzî, Fahreddin. *Kelama Giriş (el-Muhassal)*. çev. Hüseyin Atay. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002.
- Râzî, Fahrüddin. *et-Tefsîru'l-Kebîr (Mefâtîhu'l-Ğayb)*. Beyrut: 1981.
- Reşit Rıza, Muhammed Abduh. *Tefsîru'l-Kur'ani'l- Hakîm (Tefsîru'l-Menâr)*. Mısır, 1367.
- Schwarz, Fernand. *Kadim Bilgeliğin Yeniden Keşfi*. çev. Ayşe Meral Aslan. İstanbul, 1997.
- Taberî, Muhammed b. Cerir. *Câmiu'l-Beyân fî Te'vîli'l-Kur'an*. thk. Ahmet Muhammed Şakir. Mısır: Müessesetü'r-Risale, 2000.
- Türk Dil Kurumu. *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2005.
- Watt, Montgomery. *Günümüzde İslam ve Hristiyanlık*. çev. Turan Koç. İstanbul: İz Yayınları, 2012.
- Widgery, Ablan G. *Tarih Boyunca Büyük Öğretiler*. çev. Gülçiçek Soytürk. Ankara: Milliyet Yayınları, 1971.
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dil*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1995.

mez.²³ Olgusal olarak hızlı ve sert yönetim değişimlerinin yaşandığı bir dünyada, kutsalın sâbit ve kararlı olmayı bırakıp bu kadar çabuk yer değiştirmesi, kutsaldan beklenen metanet, kararlılık ve dayanıklılık niteliklerine uygun düşmemekteydi. Kutsallık örüntüsünün Şîf imamet düşüncesinde büyük oranda başarılı biçimde tesis edildiği görülmektedir.

Kelam tarihinde ortaya çıkan ilk tartışmalardan biri olan kader ve özgür irade meselesinin, iktidarın kutsallık örüntüsü oluşturması ile yakından ilişkisi vardır. Bu nedenle kader tartışmalarını olgusal gerçeklerden uzak salt Tanrı'nın ilmi ve irade-siyle ilgili bir zeminde tartışmak kelam tarihindeki temel yanılsamalardan biri olmuştur. Günümüze kadar etkileri sürmüş olan temel dinî/İslamî tutumlarda sözgelimi nedenleri ve gerekçeleri araştırmamak, iktidar karşısında edilgen durmak, kamu işlerini yöneticilere bırakmak ve onlarla ilgilenmemek şeklindeki örnekler bu yarım kalmış kutsallık girişimlerinin sosyal hayattaki yansımalarıdır.

Kaynakça

- Barlak, Muzafer. “Peygamberlikte Vehbîlik ve Kesbîlik”. *Sistematik Kelam* içinde. Ankara: BİLAY Yayınları, 2020.
- Çelebi, İlyas. *Mâtürîdî’de İman ve İnkâr*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1996.
- er-Râzî, Fahrüddîn. *el-Metâlibü’l-Âliye*. Beyrut: Dârü’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1987.
- eş-Şehristânî, Ebû’l-Feth Muhammed b. Abdülkerim, *Nihâyetü’l-İkdâm fi İlmi’l-Kelâm*, thk., Ahmed Ferîd el-Mezîdî, Beyrut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 2004.
- Evkuran, Mehmet. *Hilâfeti Yeniden Düşünmek*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2024.
- Fârâbî. *es-Siyâsetü’l-Medeniyye*. çev. Mahmut Kaya. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu, 2017.

²³ Mehmet Evkuran, *Hilâfeti Yeniden Düşünmek* (Ankara: Araştırma Yayınları, 2024).

- Frank, Richard M. *Creation and the Cosmic System: Al-Ghazali and Avicenna*. Heidelberg: Carl Winter, 1992.
- İbn Sînâ. *eş-Şifâ: İlahiyat*. çev. Ekrem Demirli; Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2005.
- Kaya, Mahmut. *İslam Filozoflarından Felsefe Metinleri*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2003.
- Plotinos, *Enneadlar*. çev. Eyüp Çoraklı. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2006.
- Sarıdoğan, Özcan. *Filozoflara Göre Faal Akıl*. Ankara: Fecr Yayınevi, 2024.
- Tahavî, *el-Akîdet'ut-Tahaviyye*, (şerh ve talik Muhammed Nasıruddin el-Elbânî), Beyrut, 1978.
- Türker, Ömer. *Kelâmda Nedensellik ve Tanrı-Âlem İlişkisi*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2011.
- Ünlüsoy, Kamile. *Anadolu'da Hz. Ali tasavvurları (XIII.-XVI. Yüzyıllar)*. Ankara: TTK Yayınları, 2020.
- Watt, W. Montgomery. *İslam Düşüncesinin Teşekkül Devri*. çev. E. Ruhi Fığlalı. Ankara: Umran Yayınları, 1981.

Bu ve benzeri örnekleri çoğaltmak mümkündür. Ancak Hz. Peygambere vahyedilen Kur'an sonuçta bizim tarafımızdan okunduğunda bazen onun anlatım ve buyruklarına kulak veriyoruz, bazen de O'na hitap ediyor ve O'nun gıyabında O'ndan bahsediyoruz. Bu durum Kur'an'ın kendine has bir üslubu olarak dikkat çekmektedir.

Kaynakça

- Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1420/1999, IV, 296 (No: 2494).
- Ahmed, Halîl b.. *Kitâbü'l-Ayn*. VII.
- Başkan, Özcan. *Bildirişim: İnsan-Dili ve Ötesi*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları, 2018.
- Buhârî. "Bed'ü'l-Vahy". 1 (No: 4), 1: 7.
- Cündioğlu, Düccane. *Kur'an Dil ve Siyaset Üzerine Söyleşiler*. İstanbul: Kitepevi, 1998.
- Demirci, Muhsin. *Vahiy Gerçeği*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2021.
- Duman, M. Zeki. *Vahiy Gerçeği*. Ankara: Fecr Yayınları, 1997.
- Ebû Abdillâh Muhammed İbn İshâk. *Sîratü İbn İshâk*. thk. Süheyl Zekâr. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1398/1978.
- ed-Dârakutnî. *Sünenü'd-Dârakutnî*. 2/231 (Kitâbü'l-Hacc, No: 64)
- el-Beyhakî. *es-Sünenü'l-Kübrâ*. 7/50 (No: 13109).
- el-Cevherî, *es-Sihâh*, 6/2520: والوحي أيضاً: الإشارة، والكتابة، والرسالة، والإلهام، والكلام والخفي، وكل ما ألقبته إلى غيرك. يقال: وَحَيْثُ إِلَيْهِ الْكَلَامُ وَأَوْحَيْتُ، وهو أن تكلمه بكلام تخفيه
- el-Halîl b. Ahmed, *Kitâbü'l-Ayn*, III.
- el-Kurtubî, *el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'an*, 14/138
- er-Râğib el-İsfahânî, *el-Müfredât*: وقد يكون بالكلام على سبيل الرمز والتعريض، ويكون بصوت مجرّد عن التركيب، وبإشارة ببعض الجوارح، وبالكتابة
- er-Râzî, *Mefâtihu'l-Ġayb*, 28/240.
- es-Süyûtî, *el-Câmi'u's-Sağır*, 100 (No: 131).
- es-Süyûtî. *el-İtkân fi Ulûmi'l-Kur'an*. I.
- et-Taberânî. *el-Mu'cemü'l-Kebîr*. 22/254 (No: 659).
- et-Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, 21/151
- et-Tirmizî, *es-Sünen*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut tsz., IV, 135 (No: 1567).

ez-Zerkânî. *Menâhîlu'l-İrfân*. I.

ez-Zerkeşî. *el-Burhân fî 'Ulûmi'l-Kur'an*. 1/322.

Hanbel, Ahmed b.. *Müsned*. 1/464.

Izutsu, Toshihiko. *Kur'an'da Allah ve İnsan*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2012.

İbn Abbâd. *el-Muhîr fî'l-Lügâ*. el-Mektebetü's-Şâmile. el-İsdâr: 3.44, II, 298

İbn Fâris, *Mu'cemü Mekâyisi'l-Lügâ*, VI: وَحَى) الْوَاوُ وَالْحَاءُ وَالْحَرْفُ الْمُعْتَلُّ: أَصْلٌ يَدُلُّ عَلَى (إِلْقَاءِ عِلْمٍ فِي إِخْفَاءٍ أَوْ غَيْرِهِ إِلَى غَيْرِكَ

İbn Haldun, *Mukaddime*, 238.

İbn İshâk. *Sîratü İbn İshâk*.

İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-'Azîm*, 3/479.

İbn Mâce, *es-Sünen*, Dâru'l-Fikr, Beyrut tsz., I, 157 (No: 462).

İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, XV.

Müslim, "*Fedâil*", 87.

Müslim, *el-Câmi'u's-Sahîh*, Dâru'l-Ceyl, Beyrut, tsz., II, 185 (No: 1289).

Nasr Hâmid Ebû Zeyd, *İlahî Hitabın Tabiatı*. Ankara: Kitâbiyât, 2001.

Pak, Zekerîya. *Allah İnsan İletişimi*. Ankara: İlâhiyât Yayınları, 2005.

Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Câmi'u'l-Beyân 'an Te'vîli-Kur'an*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1420/2000. 12: 17.

Kaynakça

- Abbasi, Rushian. “İslam and the Invention of Religion: A Study of Medieval Muslim Discourse on *Dîn*”. *Studia Islamica*. 116 (2021), 1-106.
- Abdurrezzâk b. Hemmâm es-San’âni. *Tefsîru’l-Kur’ân*. tah. M. Muslim Muhammed. Riyâd: 1989.
- Afzalur Rahman. *Siret Ansiklopedisi (Hz. Muhammed)*. çev. Komisyon. İstanbul: İnkilab Yayınları, 1996.
- Ateş, Süleyman. *Yüce Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri*. İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 1989.
- Ayasbeyoğlu, Nevzat. *İbn Rüşd’ün Felsefesi -Faslû’l-Makal, Kitâbü’l-Keşf tercümesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1955.
- Bayraklı, Bayraktar. “İslam ve Millet Kavramı”. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. Sayı: 2. İstanbul: 1995.
- Bulaç, Ali. “Millet”. *Nehir Dergisi*. Sayı: 2, Temmuz-Ağustos 1993, 38-43.
- Bulaç, Ali. *Kutsala, Tarihe ve Hayata Dönüş*. İstanbul: İz Yayıncılık, 1995.
- Bütün Boyutlarıyla Din (Sempozyum Tebliğleri)*. ed. M. Sülün. İstanbul: Kur’an Çalışmaları Vakfı, 2016.
- C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası (9-16 Mayıs 1935). Ankara: Ulus Basımevi, 1935.
- Cevad Ali. *el-Mufaşşal fî Târîhi’l-‘Arab Kable’l-İslâm*. 2. Basım. Bağdat 1993.
- Cûd, Ahmed Abdullah. *‘İlmü’l-Milel ve Menâhîcu’l-‘Ulemâi fî-hi*. Riyad 1425/2005.
- Çalen, Mehmet Kaan. “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Millet (Ümmet, Kavim, Irk, Cins)”. *Kavram Tarihi Çalışmaları*. Ed. A. Şimşek. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2025.
- Çalışkan, İsmail. “Din Tanımlarında Tezahür Eden Din Anlayışları -İslam Düşüncesindeki Tanımların Tasnif ve Tahlili”. *Turkish Studies -Karşılaştırmalı Dini Araştırmalar Dergisi*. Ankara 2016, 221-244.
- Çalışkan, İsmail. “İbn Rüşd’de *Dîn* Kavramının Muadilleri Olarak *Şer’at*, *Şer’* ve *Millet* Kavramları”. *Doğu-Batı İlişkisinin Entelektüel Boyutu -İbn Rüşd’ü Yeniden Düşünmek*. Sivas 2009. I, 115-128.
- Çalışkan, İsmail. *Kur’an’da Din Kavramı*. Ankara. Ankara Okulu Yayınları, 2016.

- Draz, M. Abdullah. *ed-Dîn -Buḥûşun Mümeḥhedetîn li Dirâseti Târîhi'l-Ed-yân*. Kuveyt 1980.
- Ebu'l-Bekâ, Eyyub b. Musa el-Huseynî el-Kefevî. *el-Külliyyât (Mu'cemun fî Muştalahât ve'l-Furûki'l-Lugaviyye)*. Beyrut 1992.
- Ebu's-Su'ûd. *İrşâdu'l-'Akli's-Selîm ilâ Mezâyâ'l-Kur'âni'l-Kerîm*. Beyrut t.y.
- el-Âlûsî, Şihâbuddin Mahmud. *Rûḥu'l-Me'ânî*. 4. Basım. Beyrut 1985.
- el-Askerî, Ebû Hilal. *el-Furûku'l-Lugaviyye*. Kum 1353.
- el-Attas, es-Seyyid M. Nakib. *Modern Çağ ve İslami Düşünüşün Problemleri*. çev. M. Erol Kılıç. İstanbul 1989.
- el-Bagavî, Ebû Muhammed el-Huseyn b. Mesud. *Me'âlimu't-Tenzîl*. tah. Heyet. 2. Basım. Riyad 1993.
- el-Cevherî, İsmail b. Hammâd, eş-Şîḥaḥ. tah. A. Abdu'l-Gafur Attar. 3. Basım. Beyrut 1984.
- el-Cürcânî, es-Seyyid eş-Şerif. *et-T'arîfât*. Kahire 1991.
- el-Fârâbî, Ebû Nasr. *Kitâbu'l-Mille ve Nuşûşun Uḥrâ*. tah. M. Mehdî. Beyrut 1968.
- el-Halil b. Ahmed el-Ferâhidî. *Kitâbu'l-'Ayn*. tah. M. el-Mahzumî ve İ. es-Samirâî. Beyrut 1988.
- el-Hallâl, Ebû Bekir. *Ehlî'l-Milel ve'r-Ridde ve'z-Zenâdika ve Târikî's-ş-şalât ve'l-ferâ'iz*. Riyad 1416/1996, 52 vd.
- el-Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Ensârî. *el-Câmi'u li Ahkâmi'l-Kur'an*. Beyrut 1985.
- el-Mâverdî, Ebu Hasan Ali b. M. b. Habib. *en-Nüket ve'l-'Uyûn*. tah. es-Seyyid b. Abdu'l-Mansur b. Abdurrahim. Beyrut, t.y.
- el-Mevdudî. *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Peygamber'in Hayatı*. çev. A. Asrar. İstanbul 1983.
- el-Muštâfavi, Ḥâsen. *et-Taḥkîk fî Kelimâti'l-Kur'âni'l-Kerîm*. Dâru'l-Kutubî'l-İlmiyye. Beyrut 2009.
- el-Vâhidî en-Nisâbûrî, Ebu'l-Hasan Ali b. Ahmet. *el-Vasît fî Tefsîri'l-Mecîd*. tah. Heyet. Beyrut 1994.
- er-Râgıb el-İsfahânî. *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân*. İstanbul 1986.
- er-Râzî, Fahreddin. *et-Tefsîru'l-Kebîr (Mefâtîḥu'l-Gayb)*, Beyrut 1990.
- es-Semerkandî, Ebu'l-leys. *Baḥru'l-'Ulûm*. tah. Ali M. Muavvîd ve diğ. Beyrut 1993.

- es-Semîn, Ahmed b. Yusuf el-Halebî. *‘Umdetu’l-Huffâz fî Tefsîri Eşre-fi’l-Elfâz*. tah. M. et-Tancî. Beyrut 1993.
- Esed, Muhammed. *Kur’an Mesajı Meal-Tefsir*. çev. C. Koytak, A. Ertürk. İstanbul: İşaret Yayınları, 1996.
- Fîrûzâbâdî, Mecduddin M. b. Yakub. *el-Kâmûsu’l-Muḥîṭ*. Beyrut 1994.
- Gökâlp, Ziya. “Millet Nedir, Milli İktisat Neden İbarettir?”. *Makaleler VIII*. haz. F. Ragıp Tuncer. Ankara 1981, 75-77.
- Gökâlp, Ziya. “Millet Nedir?”. *Makaleler VIII*. haz. F. Ragıp Tuncer. Ankara 1981, 151-159.
- Gökâlp, Ziya. “Millet Nedir?”. *Makaleler XII*. haz. M. Abdulhaluk Çay. Ankara 1982, 226-231.
- Güzey, Ahmet Rifat. “Türkler ve İslamiyet (Kur’an ve Sünnette Millet ve Milliyet)”. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum* 7/19. Bahar 2018, 97-123.
- Harman, Ömer Faruk. *Kur’an ve Din*. İstanbul: KURAMER Yayınları, 2022.
- Izutsu, Toshihiko. *God and Man in The Koran*. Japan: Keio Institute of Cultural and Linguisti, 1964.
- İbn Abbâd, İsmail. *el-Muḥîṭ fi’l-Luga*. tah. M. Hasan Al-i Yasin. 1. Basım. Beyrut 1994.
- İbn Atıyye el-Endelûsî. *el-Muḥarreru’l-Vecîz*. Beyrut 1993.
- İbn Dureyd, Ebu Bekr Muhammed el-Hasen. *Cemheretu’l-Luga*. tah. Remzi Munir Bal’bekkî. Beyrut 1978.
- İbn Fâris b. Zekerıyya, Ebi’l-Huseyn Ahmed. *Mu’cemu Mekâyisi’l-Luga*. Beyrut 1994.
- İbn Fâris b. Zekerıyya, Ebi’l-Huseyn Ahmed. *Mucmelu’l-Luga*. tah. Z. Abdu’l-Muhsin Sultan. Beyrut 1986.
- İbn Keşîr, Ebu’l-Fidâ İsmail. *Tefsîru’l-Kur’âni’l-‘Azîm*. Mısır 1980.
- İbn Manzûr, Ebu’l-Fadıl Cemaleddin M. b. Mukrim. *Lisânu’l-‘Arab*. 3. Basım. Beyrut 1994.
- İbn Rüşd, Ebu’l-Velîd. *el-Keşf ‘an Menâhici’l-Edille fî ‘Akâdi’l-Mille*. takdim ve şerh: M. Âbid el-Câbirî. Beyrut 2001.
- İbn Rüşd, Ebu’l-Velîd. *Faşlu’l-Maḳal (Felsefe-Din İlişkileri)* (Arapça metinle birlikte). çev. B. Karlığa. İstanbul 1992.
- İbn Rüşd, Ebu’l-Velîd. *Faşlu’l-Makâl fî mâ beyne’l-Ḥikmeti ve’ş-Şer’ati mine’l-İttişâl*. tah. Muhammed İmâra. Dâru’l-Me’ârif, et-Tab’atu’s-Sâ-

lise, Kahire ty.

İbn Rüşd, Ebu'l-Velîd. *Tehâfütü't-Tehâfüt*. et-Tab'atu'l-Ûlâ. Mısır 1302.
İbnu'l-Cevzî. Ebu'l-Ferec Cemaleddin Abdurrahman. *Zâdü'l-Mesîr fî 'İlmi't-Tefsîr*. Beyrut 1978.

İsmail Hakkı Bursevî. *Furûku Hakkî*. İstanbul 1251.

Karagöz, İsmail. *Kur'an'da Dört Kavram Din, Millet, Ümmet, Şariat*. 2015.

Kocabaş, Şakir. "The Concept of Nation in the Qur'an". *İlim ve Sanat Dergisi*, sayı 9. Eylül-Ekim 1986, 32-41.

Küçük, Ahmet. "Kur'an Verileri Işığında Ümmet ve Millet Kavramlarının Mukayesesi". *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020, 8/3, 963-975.

Kütüb-i Tis'a

Lane, E. William. *Arabic-English Lexicon*. Beirut 1980.

Muhammed Abduh, Reşîd Rızâ. *Tefsîru'l-Menâr*. Beyrut t.y.

Nasr, Seyyid Hüseyin. *Genç Müslimana Modern Dünya Rehberi*. çev. Ş. Yalçın. İstanbul: İnsan Yayınları, 1995.

Seyfeli, Canan. "Kur'an'da Din Adı Olarak İslam". *İslami Araştırmalar Dergisi*. 34/2, 2023, 338-354.

Sırrı Paşa Giridî. *Ârâü'l-Milel*. İstanbul 1303/1885.

eş-Şehristânî, Ebu'l-Feth M. b. Abdu'l-Kerim b. Ahmed. *el-Milel ve'n-Nihâl*. tah. M. Seyyid Kilanî. Beyrut 1965.

Şimşek, Ahmet (editör). *Kavram Tarihi Çalışmaları*. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2025.

et-Tabatabaî, Muhammed Hüseyin. *el-Mîzân fî Tefsîri'l-Kur'an*. Beyrut 1991.

et-Taberî, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr. *Câmi'u'l-Beyân 'an Te'vîli Âyi'l-Kur'an*. Beyrut 1988.

et-Tehânevî, Muhammed Ali. *Keşşâfu İştîlâhâtî'l-Funûn*. İstanbul 1984.

Ülken, Hilmi Z.. *Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları, 1969.

Ülken, Hilmi Z.. *Sosyoloji*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları, 1943.

ez-Zebîdî, Muhibbuddîn Ebî Feyz. *Tâcu'l-'Arûs fî Cevâhiri'l-Kâmûs*. Beyrut 1994.

ez-Zeccâc, Ebû İshak İbrahim b. es-Seriyye. *Me'âni'l-Kur'an ve İ'râbihi*. tah. Abdulcelîl Abduh Şelebî. 1. Basım. 'Âlemu'l-Kütüb. Beyrut 1988.

ez-Zemahşerî. *Esâsu'l-Belâga*. y. y., 1979.

Zemahşerî, Mahmud b. Ömer. *el-Keşşâf*. Beyrut 1947.

Yazır, Elmalılı M. Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*. İstanbul: Eser Neşriyat, 1982.

yakınlaştırmak istedi. Fakat dindarları, dindar olmayanlara ya-
kınlaştırdığını unuttu.”¹⁴⁷

Kanaatimizce Kur'an'daki gaybi varlıklara dair bir tasavvur oluşturulurken Kur'an'ın belirlemiş olduğu çerçevede ahlakî ve metafiziksel bütünlük dikkate alınmalıdır. Zira gaybî varlıkların salt metafiziksel bir şahsiyet olarak görülüp tarihsel, mitolojik veya kültürel kabullerin etkisiyle yorumlanması, Kur'an'ın on-
lar üzerinden hedeflediği insanın düşünce ve fiillerine yönelik ahlakî ve yönlendirici boyutu gölgede bırakabilir. Çünkü Kur'an melek, şeytan ve cin gibi varlıklardan, sadece gaybî ve onto-
lojik bir bilgilendirmede bulunmak amacıyla değil, insanın so-
rumluluk bilincini diri tutan, iyilik ve kötülükle mücadelesine yön veren, varoluşunu aşkın/gaybî bir bağlama yerleştiren bir muhtevada söz eder. Diğer yandan bu varlıkların ontolojik statü-
sünün de ihlal edilmemesi gerekir. Zira gaybî varlıkların yalnız-
ca işlevsel düzlemde ele alınması, insanın aşkınla kurduğu bağı,
gayb tasavvurunu ve idrakini zedelemekte; gayb âlemini dünyevi tecrübelerle, kişisel yönelimlere, kültürel ve tarihsel kabullere hapsedmektedir. Sonuç olarak Kur'an'daki gaybî varlıklara dair inşa edilecek tasavvuru salt tarihsel, ontolojik veya sembolik yaklaşımlarla sınırlamak yerine, Kur'an'ın sunduğu ahlâkî ve metafiziksel bütünlük içerisinde değerlendirmek gerekir.

Kaynakça

- Abbâs, Fadl Hasan. *et-Tefsîr ve'l-müfessirîn: esâsiyyâtuhu ve itticâhâtuhu ve menâhucuhû fi'l-'asri'l-hadîs*. 3 Cilt. Ürdün: Dâru'n-Nefâis, 2016.
- Abdülbâkî, Muhammed Fuâd. *el-Mu'cemu'l-müfehres li elfâzi'l-Kur'a-ni'l-Kerîm*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 2012.
- Ağbal, Davut. “Nüzul Ortamındaki Tarihî Veriler Işığında Lokman Sûresi 34. Âyet ve Mugayyebât-ı Hamseye Farklı Bir Yaklaşım”. *Tefsir Araştırmaları Dergisi* 7/1 (2023), 168-195. <https://doi.org/10.31121/tader.1232821>

¹⁴⁷ Fadl Hasan Abbâs, *et-Tefsîr ve'l-müfessirîn: esâsiyyâtuhu ve itticâhâtuhu ve menâhucuhû fi'l-'asri'l-hadîs* (Ürdün: Dâru'n-Nefâis, 2016), 2/86.

- Akgün, Tuncay. “Meşşâi Filozoflar ve Gazâlî’nin Ontolojisinde Varlık-Mâhiyet Tartışmaları”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/2 (2016), 235-258.
- Aksoy, Soner. “Mevlânâ Muhammed Ali’nin Düşünce ve Yorum Pratiği Açısından Cinlere Yaklaşımı”. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 7/2 (2024), 553-574. <https://doi.org/10.52637/kiid.1508006>
- Albayrak, Halis. “Kur’an’da Gayb Kelimesi Üzerine Kronolojik Bir Okuma”. *Din Dilinde Gayb*. 120-156. İstanbul: Kuramer, 2015.
- Bedruddîn eş-Şiblî, Ebû Abdullâh. *Âkâmü’l-Mercân fî ahkâmî’l-Cân*. thk. İbrâhîm Muhammed el-Cemel. Kahire: Mektebetü’l-Kur’an, ts.
- Beğavî, el-Hüseyn b. Mesud el-Ferra. *Me’âlimu’t-tenzîl*. thk. Abdurrez-zâk el-Mehdî. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi’t-türâşî’l-‘Arabî, 1420.
- Beyzâvî, Nâsirüddîn Ebû Saîd. *Envârü’t-tenzîl ve esrârü’t-te’vîl*. thk. Muhammed Abdurrahman el-Mar’aşlî. 5 Cilt. Beyrut: Daru İhyai’t-Turasi’l-Arabi, 1418.
- Birişik, Abdulhamit. *Hind Altkitası Düşünce ve Tefsir Ekolleri*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2011.
- Buhârî, İsmâîl Ebû Abdillâh. *Sahîhu’l-Buhârî*. thk. Mustafâ Tîb el-biğâ. Dîmeşk: Dâru’l-Yemâme, 1993.
- Bursevî, İsmâîl Hakkî. *Rûhu’l-beyân*. 10 Cilt. Dâru’l-Fikr: Beyrut, ts.
- Cevherî, İsmâîl b. Hammâd. *es-Sihâh tâcü’l-luğâ ve sıhâhu’l-‘Arabiyye*. 6 Cilt. Beyrut: Dâru’l-İlm li’l-Melâyîn, 1987.
- Cürcânî, Muhammed b. Ali es-Şerîf. *et-Ta’rîfât*. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1983.
- Çelebi, İlyas. “Gayb”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 13/404-409. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996.
- Derveze, İzzet. Kuran’a Göre Hz. Muhammedin Hayatı. çev. Mehmet Yolcu. 2 Cilt. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2011.
- Düzgün, Şaban Ali. *Seyyid Ahmed Han ve Entellektüel Modernizmi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.
- Ebû Şühbe, Muhammed. *el-Medhal li dirâseti’l-Kur’ani’l-Kerîm*. Kahire: Mektebetü’s-Sünne, 2003.
- Eraslan, Yunus. “İslam Filozoflarında Melek İnancı”. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (2021), 167-190. <https://doi.org/10.46353/k7auifd.891491>

- Esed, Muhammed. *Kur'an Mesajı: Meal-Tefsir*. çev. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk. İstanbul: İşaret Yayınları, 9. Basım, 2015.
- Eş'arî, Ebu'l-Hasen. *Mekâlâtü'l-İslamiyyîn ve İhtilâfu'l-Musallîn*. thk. Na'im Zerzûr. 2 Cilt. el-Mektebetü'l-Asriyye, 2005.
- Fatiş, Emrullah. "Meleklerde Şuur ve İrade Problemi". *KADER Kelam Araştırmaları Dergisi* 13/2 (2015), 785-806. <https://doi.org/10.18317/kader.77689>
- Fazlur Rahman. *Ana Konularıyla Kur'an*. çev. Alparslan Açıkgenç. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 12. Basım, 2012.
- Halîl b. Ahmed, Ebû Abdurrahmân el-Ferâhîdî. *Kitâbü'l-'ayn*. thk. Abdulhamîd Hindâvî. 4 Cilt. Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003.
- İbn Âdil, Ebû Hafs Ömer b. Ali. *el-Lübâb fî ulûmi'l-Kitâb*. thk. Ahmed Abdülmevcûd, Ali Muhammed Muavviz. 20 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1998.
- İbn Atıyye, Ebû Muhammed Abdülhak b. Gâlib el-Endelîsî. *el-Muharrerü'l-vecîz fî tefsîri'l-Kitâbi'l-'Azîz*. 6 Cilt. Beyrut : Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1993.
- İbn Fâris, Ebû'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris. *Mu'cemü mekâyisi'l-luğa*. thk. Abdusselâm Muhammed Hârûn. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1979.
- İbn Kayyim el-Cevziyye, Muhammed b. Ebî Bekr. *Tefsîru'l-Kur'ani'l-Kerîm*. thk. İbrâhîm Ramazân. Beyrut: Mektebetü'l-Hilâl, 1990.
- İbn Sînâ. *en-Necât Felsefenin Temel Konuları*. çev. Kübra Şenel. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2012.
- İbn Sînâ. *Kitâbu'ş-Şifâ Metafizik*. çev. Ekrem Demirli, Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2013.
- İbn Teymiyye, Takiyyuddîn. *en-Nübüvvât*. thk. Abdülazîz b. Sâlih ed-Dûyân. 2 Cilt. Suud: Edvâu's-Selef, 2000.
- İbn Teymiyye, Takiyyuddîn. *er-Redd 'ala'l-mantıkıyyîn*. Beyrut: Dâru'l-Marife, ts.
- İbn Teymiyye, Takiyyuddîn. *es-Safediyye*. thk. Muhammed Reşâd Sâlim. 2 Cilt. Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye, 2. Basım, 1985.
- İbnü'l-Vezîr, Ebû Abdillâh. *el-Avâsum ve'l-kavâsum fî'z-zebb an sünneti Ebi'l-Kâsım*. thk. Şuayb el-Arnâvût. 9 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 3. Basım, 1994.
- İsfahânî, Ebû'l-Kâsım er-Râgıb. *el-Mufredât fî ğarîbi'l-Kur'an*. Beyrut: Dâru'l-Kalem, 1992.

- İsfahânî, Ebü'l-Kâsım er-Râgıb. *Tafsîlu'n-Neşa'teyn ve Tahsîlu's-Saâde-teyn*. Beyrut: Dâru Mektebeti'l-Hayât, 1983.
- Karataş, Şuayip. *Kur'an'ın Bir Konusu Olarak Melekler*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2. Basım, 2023.
- Kefevî, Eyyûb b. Mûsâ Ebu'l-Bekâ. *el-Külliyât*. thk. Adnân Dervîş – Muhammed el-Mısrî. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, ts.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed. *el-Câmî' li-ahkâmî'l-Kur'an*. thk. Ahmed el-Berdûnî - İbrâhîm Etîş. 20 Cilt. Kahire: Darü'l-Kütübî'l-Mısrıyye, 2. Basım, 1964.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed. *Te'vîlâtü Ehli's-Sünne*. thk. Mecdî Bâslûm. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2005.
- Mâverîdî, Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed. *en-Nüket ve'l-'uyûn*. thk. Seyyid b. Abdulmaksûd. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.
- Merdin, Saadettin. *Cinler Bağlamında Teolojinin Mitolojiden Arındırılması*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2020.
- Mesûd, Mîhâîl. *el-Esâtîr ve'l-Mu'tekadâtü'l-Arabiyye kable'l-İslam*. Beyrut: Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, 1994.
- Mukâtil b. Süleymân, Ebü'l-Hasen. *et-Tefsîrû'l-kebîr*. thk. Abdullâh Mahmûd Şehhâte. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsî'l-ʿArabî, 1423.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *Sahîhu Müslim*. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. 5 Cilt. Beyrut: Matbaatü İsâ el-Bâbî, 1955.
- Pervîz, Gulâm Ahmed. *Lüğâtü'l-Kur'an*. 4 Cilt. Lahor, 1984.
- Polat, Fethi Ahmet. “Kuran Ayetleri Işığında Gayb Bilgisi ve Mugattebatı Hams (Beş Bilinmeyen)”. *Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin İlmî Mecmuası* 1/2 (2004), 17-54.
- Râzî, Muhammed b. Hüseyin Fahrudîdîn. *Mefâtîhu'l-gayb*. 32 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsî'l-ʿArabî, 3. Basım, 1420.
- Rızâ, M. Reşid. *Tefsîrû'l-menâr*. 12 Cilt. Mısır: el-Hey'etü'l-Mısrıyye-tu'l-Âmme li'l-Kitâb, 1990.
- Semîn el-Halebî, Ebu'l-Abbâs. *Umdetü'l-huffâz fî tefsîri eşrafi'l-elfâz*. thk. Muhammed Bâsıl Uyûn. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1996.
- Siddîk Hân, Muhammed. *Fethu'l-beyân fî mekâsîdî'l-Kur'an*. 15 Cilt. Beyrut: el-Mektebetü'l-Asriyye, 1992.
- Suyûtî, Celâlüddin. *Câmî'u'l-ehâdîs*. thk. Ali Cum'a. 41 Cilt. Beyrut: el-Mektebetü'l-ʿAsriyye, 2002.

- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Câmi'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir. 24 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1420.
- Taftâzânî, Sa'düddîn. *el-Makâsîd Kelâm İlminin Maksatları*. çev. İrfan Eyibil. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.
- Tehânavî, Muhammed b. Ali. *Keşşâfû ıstılâhâtî'l-fünûn ve'l-ulûm*. thk. Ali Dehrûc. 2 Cilt. Beyrut: Mektebetü Lübnân, 1996.
- Ünsal, Hadiye. *Tefsirde Heterodoksi: Kâdiyânîlik ve Kur'an*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2011.
- Zeccâc, Ebû İshâk İbrâhîm b. es-Serî. *Me'âni'l-Kur'ân ve i'râbüh*. thk. Abdülcelil Abduh Şelebî. 5 Cilt. Beyrut: Âlemu'l-Kütüb, 1988.

Metafizik, bize yalnızca tarihî bir gelenek değil; kalıcı bir sorumluluktur. Çünkü insan aklının sınırında durduğu yer metafiziğin sınırıdır. Bu bakımdan, güncel düşüncenin gölgesinde kalsa bile, metafizik hâlâ düşüncemizi yönlendirir. Onu hesaba katmadan yapılan bir dünya tasarımı ise metafiziği gizleyerek metafizik yapan ve bu samimiyetsizlik nedeniyle insanları anlamsızlığa yani nihilizme mahkûm eden bir tasarımdır.

Metafiziği yeniden kazanmak derken kastettiğim şey, dogmalara dönmek değil. Önce şunu yapmamız lazım: hangi ön kabullerle düşündüğümüzü görünür kılmak. Ardından onları tartışmaya açmak. Böylece metafizik suskun bir arka plan olmaktan çıkar, canlı ve eleştirel bir tartışmanın parçası olur. Bilimle de çatışmaz; bilimi tamamlar. Asıl mesele, metafiziği gizlemek değil, onun farkında olarak kullanmak. Çünkü insanın anlam arayışı onsuz asla doymaz.

Sonunda soruya geliyoruz: Nasıl bir dünyada yaşamak istiyoruz? Sadece işe yarayan şeylerin değerli olduğu bir dünyada mı, yoksa erdem, anlamın ve onurun da önemsendiği bir dünyada mı? Metafizik, bu soruyu sormanın kendisi. Eğer onu kaybedersek, cevaplarımız kısa vadeli çıkar hesaplarına dönüşüyor. Ama metafiziği yeniden kazanırsak, daha sorumlu, daha derin, daha insani bir varoluşa kapı açıyoruz.

Kaynakça

- Essentiafoundation. “Metaphysics underpins all of our thinking (The Return of Metaphysics)” Erişim: 25.11.2025 <https://www.essentiafoundation.org/metaphysics-underpins-all-of-our-thinking-the-return-of-metaphysics/reading/>
- Internet Encyclopedia of Philosophy. “The Meaning of Life: Contemporary Analytic Perspectives” Erişim 25.11.2025 <https://iep.utm.edu/mean-ana/>
- James W. Sire, *The Universe Next Door: A Basic Worldview Catalog* (United States: InterVarsity Press, 2020).

konusu epistemik zemin üzerine inşa edilmişken gayesi ise teolojidir. Oysa İbn Sînâ felsefesinin asli kavram ikililerinden biri de tümel ve tikeldir. İbn Sînâ ise metafizik temelli bir zemin üzerinden bu kavramları inşa eder ve onun da işaret ettiği gibi metafiziğin gayesi teoloji olabilir.

Bu iki yaklaşımı çağdaş döneme referansla tekrar değerlendirmeye imkanına sahibiz. Gazali'nin sistemi epistemik teoloji teoloji olarak isimlendirilmeye uygundur. Bu bakımdan da çağdaş felsefenin, özelde analitik felsefenin, metafizik, nefis ve bilgi teorilerine benzemektedir. Bu bakımdan, Gazali'nin modern düşünceyi önceleyen bazı felsefi tezlere sahip olduğu söylenebilir. Öte yandan İbn Sînâ'nın felsefi sistemi varlık temelli bir metafiziktir. Bu teorinin çağdaş dönemde bir temsilcisi bulunmamaktadır. Bu da bir imkanı araştırmaya imkan sağlamaktadır. Çağdaş dönemde varlık temelli metafizik bir teoriyi yeniden ikame etmenin imkan dahilinde olduğudur. Çünkü her epistemik temellendirme nihayetinde öncül önermesi bir kabule dayalıdır. Halbuki metafizik temelli bir soruşturma öncülün değeri varlık sahasına çekip yeniden soruşturma imkanı sunmaktadır. Bu bağlamda modern ve çağdaş dönemde tümel ve tikele dair tartışmaların yeni bir zeminde, metafizik, değerlendirilmesi ve metafizik sistemin temel parçası olacak şekilde tekrar tedavüle sokulması elzemdir. Bu bakımdan tümel ve tikele dair soruşturmalar kadim olsa da tümel ve tikel halen felsefenin önemli bir konudur. Bu açıdan felsefi bir soruşturma ve felsefi bir iddianın olmazsa olmaz kavram ikililerinden biri de tümel ve tikeldir.

Kaynakça

- Aristotle. *The Complete Works Of Aristotle*. içinde (De Interpretatione). çev. Jonathan Barnes. II Cilt. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1991.
- Bayrakdar, Mehmet. Fârâbî (Özel Sayı). "Fârâbî'de Tümelilerin Varlıkla Öncelik, Beraberlik ve Sonralık İlişkisi". Diyanet İlmi Dergisi LII/1 (2016), 11-16.

- Deniz, Gürbüz. *Kelâm-Felsefe Tartışmaları (Tehâfütler Örneği)*. Ankara: Fecr Yayınları, 1. Baskı, 2009.
- Druart, Anne-Therese. "Al-Ghazâlî's Conception of the Agent in the Tahâfut and the Iqtisâd: Are People Really Agents?" *Arabic Theology, Arabic Philosophy, From the Many to the One*. Essays in Celebration of Richard M. Frank. ed. J.E. Montgomery. 427-440. Leuven- Paris: Peeters Publishers, ts.
- Fârâbî. *Harfler Kitabı (Kitâbu'l-Hûrûf)*. çev. Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2008.
- Gazali, Ebû Hâmid el-. *el- Munkızu min-ed Dalâl*. çev. Heyet. İstanbul: Cağaloğlu Yayınevi, 1963.
- Gazali, Ebû Hâmid el-. *Filozofların Tutarsızlığı (Tehâfüt'ül- Felâsife)*. çev. Mahmut Kaya ve Hüseyin Sarıoğlu. İstanbul: Klasik, Üçüncü Baskı., 2009.
- Gazali, Ebû Hâmid el-. *İtikadda Orta Yol (el-İktisâd fî'l-itikâd)*. çev. Osman Demir. İstanbul: Klasik, İkinci Basım., 2014.
- Gazali, Ebû Hâmid el-. *Makasîd el-Felâsife*. Kahire: Dar al-ma'arif, 1961.
- Gazali, Ebû Hâmid el-. *Mî'yâru'l- ilm (İlimlerin Ölçütü)*. çev. Ali Durusoy, Hasan Hacak. İstanbul: Türkiye Yama Eserler Kurumu Başkanlığı, 2013.
- Gazali, Ebû Hâmid el-. *The Incoherence of the Philosophers*. çev. Micheal E. Marmura. Provo, Utah: Brigham Young University Press, 2. Baskı., 2000.
- İbn Sînâ. *en-Necât (Felsefenin Temel Konuları)*. çev. Kübra Şenel. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1. Baskı., 2018.
- İbn Sînâ. *İşaretler ve Tembihler (el- işârât ve't- Tenbîhât)*. çev. Ali Durusoy, Muhittin Macit ve Ekrem Demirli. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2005.
- İbn Sînâ. *Kategoriler (mekûlât)*. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2010.
- İbn Sînâ. *Mantığa Giriş (Medhal)*. çev. Ömer Türker. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2013.
- İbn Sînâ. *Metafizik I*. çev. Ekrem Demirli- Ömer Türker. II Cilt. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2004.
- İbn Sînâ. *Metafizik II*. çev. Ekrem Demirli- Ömer Türker. II Cilt. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2005.
- Porphyry. *Introduction*. çev. Jonathan Barnes. New York: Oxford University Press, 2003.

- Sirkel, Riin. *The Problem of Katholou (Universals) in Aristotle*. University of Western Ontario, Basılmamış Doktora Tezi., 2010.
- Sorabji, Richard. *Ammonius, On Aristotle Categories*. içinde: Introduction. Great Britian: Bloomsbury, 2014.

terk etmenizi ve en güzel olanla tartışmanızı emretti. Allah'ın emirlerine muhalefet etmekten sakının! Aksi halde helak olur, helak edersiniz; sapıtır ve saptırırsınız!

Bu öğütlerim ne denli faydalı olabilir ki!⁷⁴

Gazali'nin yukarıdaki açıklamalarına bakılacak olursa bu gizli muhataba yönelik verdiği bilgiler ta'lim ehli bâtınıyi doğrultmaktan daha önemlidir. Bu gizli muhatabın misdaklarının, kitabın son bölümünde zikrettiği gibi sadece Mu'tezile ve Mücessime olması mümkün değildir. Zaten kendisi de *re'y* ve *kıyası* mezkûr görüş sahiplerine nisbet ederken, *mişâluhu* diyerek, deyim yerindeyse, usta bir kung-fu hareketiyle işin içinden sıyrılmaktadır. Oysa kitap boyunca yaptığı açıklamalar burada verdiği örneklerden daha ziyadeydi ki, bunları da yukarıda küçük ve büyük öncülde açıkladık. Şu halde yukarıda ayrıntıları ile ortaya koyduğumuz küçük öncülümüz ve büyük öncülümüzden çıkan sonuç şu şekildedir:

“Gazali'nin bu kitapta kötü nitelemelerde bulunduğu yöntemlerden birisi, Ebu Hanife'ye ve onun görüşünü benimseyenlere aittir.”

Kaynakça

- ‘Alâuddin es-Semerkindî. Tuhfetü'l-Fukahâ' III. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1984.
- Abdurrahman Bedevî. Müellefâtü'l-Gazali. Kuveyt, 1997.
- Atay, Hüseyin. “Gazali'nin Felsefeye Karşı Tutumu”. Vefatının 900. Yılı Anısına Büyük Mütefekkir Gazâlî. ed. Hacı Duran Namlı. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013.
- Bayraktar, Mehmet. “Gazâlî: Kimdir ve Nedir?” Vefatının 900. Yılı Anısına Büyük Mütefekkir Gazâlî. ed. Hacı Duran Namlı. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013.
- Bedir, Mürteza. Ebu Hanife: Entelektüel Biyografi. Ankara: Anadolu Ay Yayınları, 2018.

⁷⁴ Ebû Hâmid el-Gazali, *El-Kıstâsü'l-Müstakîm* | Dosdoğru Ölçü, 2016, 180.

- Cebeci, Suat. “Yazı Dili ve Yazılı İletişim Bağlamında Gazâlî’nin Üslubu”. Vefatının 900. Yılı Anısına Büyük Mütefekkir Gazâlî. ed. Hacı Duran Namlı. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013.
- Deniz, Gürbüz. “Gazâlî’yi Anlamanın Usulü”. Vefatının 900. Yılı Anısına Büyük Mütefekkir Gazâlî. ed. Hacı Duran Namlı. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013.
- Durusoy, Ali. “Gazali’de Mantık Biliminin Yeri ve Önemi”. İslam Mantık Tarihi Araştırmaları III: Sîrâfî, Gazali, İbn Rüşd, Sekkâkî. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2025.
- Ebû Hâmid el-Gazali. El-Kıstâsü’l-Müstakîm | Dosdoğru Ölçü. çev. İbrahim Çapak. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2016.
- Ebû Hâmid el-Gazali. El-Kıstâsü’l-Müstakîm | Dosdoğru Ölçü. çev. İbrahim Çapak. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2016.
- Ebû Hamid el-Gazali. Mi’yâru’l-ilm | İlmin Ölçütü. çev. Ali Durusoy - Hasan Hacak. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2013.
- Ebu Mansûr el-Mâturîdî. Te’viâltu’l-Kur’an IV. ed. Muhammed Boynukalın. İstanbul: Mizan Yayınevi, 2005.
- El-Gazali. el-Menhûl min ta’likâti’l-usûl. ed. Muhammed Hasan Hayto. Dımaşk: Dârü’l-Fikr, 1980.
- El-Gazali. Şifâu’l-Galîl. ed. Hamd ‘Abîd el-Kebîsî. Bagdât: Matba‘atu’l-İrşâd, 1971.
- Gazali. Dalâletten Kurtuluş. ed. Mahmut Kaya - Cüneyt Kaya. İstanbul: Klasik Yayınları, 2022.
- Gazali. el-Kıstâsu’l-Mustakîm. ed. Mustafa el-Kabânî ed-Dımaşkî. Mısır, 1900.
- Gazali. el-Mustaşfâ min ‘ilmi’l-uşûl. ed. Hâzma b. Zuheyr Hâfız. Medine, 1413.
- Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, Vr. 151a, 108/3.
- İbn Hazm. et-Takrîb li-Haddî’l-Mantık. çev. İbrahim Çapak, Yusuf Arıkaner. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu, 2018.
- İbn Sînâ. Dânişnâme-i Alâî | Alâî Hikmet Kitabı. çev. Murat Demirkol. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2013.

- İbn Sînâ. el-İşârât ve't-Tenbîhât. çev. Ekrem Demirli, Ali Durusoy. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu, 2014.
- İbn Sînâ. el-Mehce fi'l-mantık. ed. Necmettin Pehlivan - Ali Rıza Şahin. Basılmamış Çalışma, ts.
- Karlığa, H. Bekir. "Gazali (Eserleri)". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 13/518-530. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.
- Kaya, Mahmut. "Gazali Filozofları Tekfir Etmekte Hakkı Mıydı?" Vefatının 900. Yılı Anısına Büyük Mütefekkir Gazâlî. ed. Hacı Duran Namlı. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013.
- Pehlivan, Necmettin. "Âdâbu'l-Bahs ve'l-Münâzara Geleneğinde 'İkinci Yeni': Hüseyin Şah el-Adanavî'nin Hüseyiniyye'si ve Tahkîki". Osmanlı'da İlm-i Mantık ve Münâzara. ed. Mehmet Özturan vd. İstanbul: İSAR Yayınları, 2022.
- Salim Özer. Debbusi'nin el-Esrâr fi'l-Usûl ve'l-Furu Adlı Eserinin Tahkiki ve Tahlili. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.
- Şemsuddîn es-Semerkindî. Şerhu'l-Kıstâs. ed. Necmettin Pehlivan. Basılmamış Çalışma, ts.
- Şemsuddin Muhammed b. Eşref es-Semerkindî. Beşârâtü'l-İşârât. ed. Necmettin Pehlivan. Ankara, Thz.
- Yıldırım, Zehra. "18. Yüzyıl Osmanlısı'nda Bir el-Gazâlî Şârihi: Lâlezârî ve el-Mîzânu'l-Mukîm Adlı Eseri". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 61/2 (30 Kasım 2020), 371-452.

Gençlik İnancım

Editör

M. Fatih YALÇIN

Yazarlar

Hüseyin AKYÜZ | Kemal GÖZ

Müfit Selim SARUHAN | Osman MUTLUEL

M. Fatih YALÇIN | Haydar GÜNGÖR

Ankara 2025

Gençlik dönemi, kendine has özellikleriyle çocukluk ve yaşlılık evrelerinden farklılık arz etmektedir. Zira bireyin kimlik ve kişiliği bu evrede olgunlaşmaktadır. Bu nedenle sağlam bir kişilik yapısına sahip olmak için gençlerin eğitime yatırım yapılmalıdır. Nitekim Kur'an-ı Kerim ve hadislerde gençlerle ilgili övgü dolu sözler yer almaktadır.

Kaynakça

- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî. *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Abdülkâdir Ahmed Atâ. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1424/2003.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmi'u's-sahîh*. haz. Bedrettin Çetiner. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Deylemî, Ebû Şücâ' Şîrûye b. Şehredâr b. Şîrûye. *Firdevs bi-me'sûri'l-hitâb*. thk. Saîd b. Besyûnî Zağlûl. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1406/1986.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî. Sünen. nşr. Bedrettin Çetiner. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Ebû Ya'lâ el-Mevsilî, Ahmed b. Alî b. el-Müsennâ et-Temîmî. *el-Müsned*. thk. Hüseyin Selîm Esed. Dimaşk: Dâru'l-Me'mûn, 1404/1984.
- Emîn el-Hak, Muhammed - Muhammed Nasrullah. "İnâyetu'r-Resûli (s.a.v.) bi's-Şebâbi Ta'lîmen ve Terbiyeten". *Arab Journal for Scientific Publishing* 69 (2024), 267-279.
- İbn Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Mervezî. *el-Müsned*. thk. Şuayb el-Arnâvut-Âdil Mürşid. Beyrut: Müessesetu'r-Risâle, 1421/2001.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Eyyûb el-Himyerî el-Meâfirî. *es-Sîretü'n-nebeviyye*. thk. Mustafa es-Sekkâ vd. Kahire: Matbaatu Mustafa el-Bâbî el-Halebî ve Evladuhu, 1375/1955.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî. *Sünen*. nşr. Muhammed Fuâd Abdalbâkî. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Katûrî, Ahmed Muhammed Mahrûs. "Mekânetu's-Şebâbi fi'l-Kur'ân ve's-Sünnet". *Mecelletu'l-Erâikli'l-Ulûm ve'l-İnsâniyyât* (Haziran 2023), 9-38.
- Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensârî. *el-Câmi' liahkâmi'l-Kur'an (Tefsiru'l-Kurtubî)*. thk. Ahmed Abdulalim el-Berdunî – İbrâhîm Etfîş. Kahire: Dâru'l-Kütübi'l-Mısriyye, 1384/ 1964.

- Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî. *el-Câmi'u's-sahîh*. haz. Muhammed Fuâd Abdalbâkî. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî. *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Hasan Abdülmün'im Şelebî. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa. *Sünen*. haz. Muhammed Fuâd Abdalbâkî. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1413/1992.
- Vâkıdî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. Vâkıd el-Eslemî. *Kitâbü'l-me-gâzî*. thk. Marsden Jones. Beyrut: Dâru'l-A'lemî, 1409/1989.
- Zebîdî, Ebu'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed b. Abdirrezzâk el-Bilgrâmî el-Hüseynî. *Tâci'l-'arûs min cevâhiri'l-kâmûs*. thk. Mustafa Hicâzî vd. Kuveyt: Matbaatü Hükûmeti Kuveyt, 1422/2001.

İnternet

- “Youth”, Erişim 12 Ağustos 2025. <https://www.un.org/en/global-issues/youth>.

Kaynakça

Gazâlî. *el-Munkızu mine'd-Dalal*. Trc. Hilmi Güngör. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1989.

Göz, Kemal. *Sağlıklı Ol (Ruhen ve Bedenen*. 1. Bs. Ankara: Fecr Yayınları, 2025.

Kısakürek, Necip Fazıl. *Hitabeler*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1999.

Kindi. *Üzüntüden Kurtulma Yolları*. Trc. Mustafa Çağrııcı. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012.

Kur'an-ı Kerim. t.y.

Mutluel, Osman. *Kur'an ve Estetik*. İstanbul : Ötüken Neşriyat, 2010.

Saruhan, Müfit Selim. *Niçin İnanıyor, Niçin İnanmıyoruz*. 1. Bs. Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2025.

ler. Adalet, insanı hem dünyada hem de ahirette onurlu kılar. Bu erdem, bireyin içsel dünyasında başlar ve topluma yansır. Adil olmak, insanın nefesine karşı da dürüst olmasıdır. Çünkü kişinin kendi iç dünyasında adaletli olması, dış dünyaya da yansır.

Adaletin olmadığı yerler cezaevleri, çatışmalar ve zulümle doludur. Bu nedenle, adil bir birey olmak sadece bir tercih değil, bir sorumluluktur. Herkesin hakkını gözetmek, adaletin en yüce yansımasıdır. Bu nedenle adalet, vicdanın en keskin terazisidir.

Kaynakça ve İleri Okumalar

- Aristoteles. *Metafizik*. çev. Ahmet Arslan. İstanbul: Sosyal Yayınlar, 1985.
- Aristoteles. *Nikomakhos'a Etik*. çev. Saffet Babür. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1998.
- Erikson, Erik H., *Identity: Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton & Company, 1968.
- Freud, Sigmund. *Doğanın İzdüşümü ve İnsan Psikolojisi*. çev. Haluk Berkmen. İstanbul: Metis Yayınları, 1997.
- Göz, Kemal - Mutluel, Osman. "Davranışlarda Ortaya Çıkan Güzellik: Adalet". *Adalet*. ed. Gencal Şenyayla – Ali Öncü. 35-60. Ankara: Fecr Yayınevi, 2022.
- Göz, Kemal. *Sağlıklı Ol! Ruhun ve Bedenin*. Ankara: Fecr Yayınları, 2025.
- İbn Miskeveyh. *Tehzibü'l-Ahlâk ve Tathirü'l-A'râk*. Beyrut: 1398/1978.
- İbn Tufeyl. *Hayy Bin Yakzan*. çev. M. Şerefeddin Yaltkaya – Babanzade Reşid. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2014.
- Nasr, Seyyed Hossein. *Islamic Philosophy from Its Origin to the Present: Philosophy in the Land of Prophecy*. Albany: State University of New York Press, 2006.
- Nietzsche, Friedrich. *Böyle Buyurdu Zerdüşt*. çev. Ahmet Arpad. İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2001.
- Platon. *Devlet*. çev. Saffet Babür. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1998.
- Saruhan, Müfit Selim. "Değerleri Yeniden Değerlendirmek: İhtiyaçlarımızla Yücelme Birliği olarak Aile". *Türkiye'de Aile Değerlerinin Bugünü ve Geleceği*. ed. Fatih Özkan. 113-127. Ankara: Nobel Yayınları, 2022.

- Saruhan, Müfit Selim. “Dynamics of Professional Ethics: Metaphysics of Futuwwat and Akhism”. *The Journal of Theological Academia* 9 (2019), 11-26.
- Saruhan, Müfit Selim. *İnsan ve Ahlakın Doğası Üzerine Düşünceler*. Ankara: Fecr Yayınevi, 2023.
- Saruhan, Müfit Selim. *İslam Ahlak Felsefesinde Bilgi ve Hürriyet*. Ankara: Fecr Yayınevi, 2024.
- Sülemi, Ebu Abdi'r-rahman Muhammed İbn el-Huseyn. *Tasavvufta Fütüvvet*. çev. Süleyman Ateş. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1977.
- Topçu, Nurettin. *Ahlâk*. haz. Ezel Erverdi – İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2005.
- Tufan, Şahin. *Ergenlik Dönemi Psikolojisi ve Danışmanlık*. Ankara: Pegem Akademi, 2019.

Kaynakça

- Apak, Âdem. “İbn Haldûn’un Mülk Kuramının Temel Kavramı Asabiyyetin Mahiyeti ve Tezahürleri”, *Uluslararası İbn Haldûn Sempozyumu*, 01-03 Kasım/November 2013 - Çorum/Turkey, 2015, 103-114.
- Batur, Behçet. “Bilim Tarihinde Bir Dönemeç: İbn Haldun’da Sosyal Bilim Düşüncesinin Doğuşu”, *Antakiyat: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2019, 2/1, 90-115.
- Bocutoğlu, E. “İbn-İ Haldun ve Adam Smith’in İşbölümü Konusundaki Görüşleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2015, 4/8, 8-25.
- Cengiz, Ercan. “Timur’un Suriye Seferi’nde Halep ve Şam Âlimleriyle Yaptığı Görüşmeler”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2021, 70, 359-374.
- Ceyhan, Semih. “İbn Haldûn’un Sûfîlere ve Tasavvufa Bakışı: Umranda Tasavvuf İlmi”, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 2006, 15, 51-82.
- Çetin, Altan. *Haldunname İbn Haldun’un İzinde Metodoloji ve Tarihi Yeniden Düşünmek*, İstanbul: Lotus Yayınevi, 2012.
- Dilek, S., M. Fidan, “Mukaddime’nin İktisat Okulları Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 2022, 8/2, 379-397.
- Dönmez, Süleyman. “İbn Haldun’un Tarih ve Umrana Anlayışına Felsefi-Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2002, 2/1, 135-154.
- Ergül, E. “İbn Haldun’un İktisadi Umrana Biliminde Emek”, *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2024, 13/36, 201-229.
- Gökhan, İlyas. “Memlûk Kaynaklarına Göre Timur’un Şam (Suriye) Seferinin Suriye ve Mısır’daki Sonuçları”, Ankara, 2018, XVII. *Türk Tarih Kongresi*, Ankara: 15-17 Eylül 2014, 3. Cilt, Selçuklu Devleti ve Beylikler Dönemi Tarihi, 71-88.
- Hassan, Ümit. “İbn Haldun Mukaddimesi Metninin Yaygınlık Kazanması Üzerine Notlar”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1973, 28/3-4, 111-126.
- Kayapınar, Akif. “İbn Haldûn’un Asabiyet Kavramı: Siyaset Teorisinde Yeni Bir Açılım”, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 2006, 15, 83-114.
- Okumuş, Ejder. “Umrana İlmi, Çatışma Çözümü ve Barış”, *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi*, 2018, 3/1, 1-30.

- Ötenkaya, Yusuf. “İbn Haldûn Umrân Mefhumunu Uygarlık/Medeniyet Anlamında mı Kullandı? Kuramsal ve Tarihsel Bir Tahlil”, *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 2022, 7/1, 1-33.
- Öztürk, Özkan. “Yanılmanın Kesinliğinden Yenilginin Diyalektiğine: İbnü'l-Arabî ve İbn Haldun'da Galibiyetin Sosyolojik ve Metafizik İletleri”, *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi*, 2018, 3/1, 97-116.
- Parlak, Nizamettin. “İbn-i Haldûn'un Mukaddime'sinde XIV. Yüzyıl İslâm Dünyasından Kesitler”, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012, 14/2, 131-166.
- Roshental, Franz. “İbn Haldûn'un Biyografisine Yeniden Bakış”, çev. Ali Benli, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44 (2014), 339-60.
- Şenol, Hüseyin Fırat. “İbn Haldun'da Tarih-Umran İlişkisi”, *Kutadgubilig: Felsefe-Bilim Araştırmaları*, 2011, 19, 431-442.
- Şentürk, Recep. “Medeniyetler Sosyolojisi: Neden Çok Medeniyetli Bir Dünya Düzeni İçin Yeniden İbn Haldûn?”, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 2006, 16, 89-122.
- Yaslıçimen, Faruk., Lütfi Sunar, “Sosyal Bilimlerde Bir Yenilenme İmkânı Olarak İbn Haldûn”, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 2006, 16, 137-167.

Sonuç

Hız. Peygamber, yanında yetişen gençlere öncelikle örnek olmuştur. O, vahyin inişinden itibaren pek çok gencin Müslüman olmasını sağlamış, onlara İslam'ın temel ilkelerini öğretmiş ve bunları uygulamalarını istemiştir. Gençlerle yakından ilgilenmiş, onlara görevler vererek değer vermiş ve sorumluluk bilinci kazandırmıştır. Bu görevler arasında kadılık, elçilik ve ordu komutanlığı gibi önemli sorumluluklar da bulunmaktadır.

Hız. Peygamber, gençlerin görevlerini yerine getirirken dürüst olmalarını, yalan söylememelerini, hayâ sahibi olmalarını ve imanın temel ilkelerini öğrenmelerini sağlamıştır. Böylelikle onların kişiliklerinin gelişmesinde etkili olmuş onlara en güzel örnek olmuştur. Genç Sahâbîler de Hız. Peygamber'in öğrettiği yaşam tarzını benimsemiş ve duydukları hadisleri sonraki nesillere aktarmışlardır. Allah, onlardan razı olsun.

Kaynakça

- Abdürrezzâk es-San'ânî, Ebû Bekr Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi' es-San'ânî el-Himyerî. *el-Musannef*. thk. Habiburrahman el-A'zamî. 12 Cilt. Beyrut: el-Mektebu'l-islâmî, 2. Basım, 1403.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî. *el-Musned*. thk. ŞuaybArnaûd - Adil Murşid. 50 Cilt. Beyrut: Muessetu'r-Risâle, 1417.
- Apak, Adem. *Peygamberimizin Örneğinde Gençlerle İletişim*. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Basım, 2021.
- Apaydın, Mehmet. *Siyer Kronolojisi*. İstanbul: Kuramer, 2018.
- Arı, Mehmet Salih. "Üsâme b. Zeyd". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 42/361-363. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, 2012.
- Bardakoğlu, Ali. "Buluğ". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 6/413-414. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1992.
- Bardakoğlu, Ali. "Câbir b. Abdullah". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 6/530-532. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, 1992.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî el-Beyhakî. *es-Süne-nü'l-Kübrâ*. thk. Mahmut Abdülkâdir Ata. 11 Cilt. Beyrut: Dâr-ru'l-kutubi'l-İlmiyye, 1424.

- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Büyük İslam İlmihali*. İstanbul: Bilmen Basım ve Yayınevi, ts.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-. *el-Câmi'u's-sahîh*. thk. Muhıbbuddin el-Hatîb - M. FuadAbdubâki. 4 Cilt. Kahire: Matbaatu's-Selefiyye, 1400.
- Cemâleddîn Ebü'l-Ferec Abdurrahmân b. Ali, İbnü'l-Cevzî. *Tenbîhü'n-nâimi'l-ğamer alâ mevâsimi'l-umr*. Beyrut: Dâru İbn Hazm, 1418.
- Çubukçu, Asri. "Avf B. Afrâ". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 115. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, 1991.
- Doğan, D. Mehmet. *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2008.
- Ebû Dâvûd, Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî. *es-Sunen*. thk. Şuayb Arnaûd. 7 Cilt. Beyrut: Muessetu'r-Risâle, 1430.
- Ebû'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî, İbn Manzûr. *Lisâni'l-Arab*. 15 Cilt. Beyrut: Dâru sâdr, 3. Basım, 1414.
- Erul, Bünyamin. "Rahmet Peygamber'in Gençlerle İlişkisi". *Peygamberimiz ve Gençlik*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2022.
- Gündüz, Mehmet Salih. "Mus'ab b. Umeyr'in Hayatı, Kişiliği ve İslam Tarihindeki Yeri". *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/1 (2017), 107-142.
- Hamod, Musab. *et-Tefkîru'l-icâbîliraf'ul-hulugı's-şebâbî fî dav'ı'l-hadis*. 783-793. Sinop: Sinop Üniversitesi, 2016.
- İbn Abdülber, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilberr en-Nemerî İbn Abdülber. *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb*. thk. Ali Muhammed Becâvî. Beyrut: Dâru'l-cil, 1412.
- İbn Ebû Şeybe, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed b. Ebî Şeybe İbrâhîm el-Absî el-Kûfî. *el-Muşanneffi'l-ehâdis ve'l-âşâr*. thk. Kemal Yusuf Hût. Lübnan: Dâru't-Tâc, 1409.
- İbn Ebû Şeybe, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed b. Ebî Şeybe İbrâhîm el-Absî el-Kûfî. *el-Musned*. thk. Âdil b. Yusuf el-Azâzî. Riyad: Dâru'l-Vatan, ts.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî. *es-Sünen*. Beyrut: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 1430.

- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî. *et-Tabakâtü'l-kübrâ*. thk. Ali Muhammed Ömer. 11 Cilt. Kahire: el-Mektebetü'l-Hancı, 1421.
- İbnü'l-Esir, Ebû's-Seâdât Mecdüddîn el-Mübârek b. Esîrüddîn Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî. *en-Nihâye fî garîbi'l-hadîsve'l-eser*. thk. Tahir Ahmet ez-Zâvî. Beyrut: Mektebetü'l-İlmiyye, 1399.
- Kandemir, M. Yaşar. "Câbir b. Abdullah". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 530/532. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, 1992.
- Kandemir, M. Yaşar. "Muâz b. Cebel". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 336-338. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, 2020.
- Kula, Naci. *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi*. ed. Hayati Hökelekli. Ankara: Ankara Okulu, 2002.
- Mâlik b. Enes, Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî. *el-Muvatta'*. thk. Muhammed Fuat Abdalbaki. 2 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâu't-Turâsî'l-Arabiyye, 1406.
- Muslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî. *el-Câmi'u's-sahîh*. Türkiye: Dâru't-Tabbâati'l-Âmira, 1334.
- Özkan, Mustafa. "Medine Vesikası". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 212-215. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, 2019.
- Sarıçam, İbrahim. *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011.
- Şentürk, Lütfi - Yazıcı, Seyfettin. *İslam İlmihali*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2019.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (Yezîd) et-Tirmizî. *es-Sünen*. thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, Beyrut., 1996.
- <https://www.un.org/en/global-issues/youth>, 07.08.2025

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1804

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 374

Kitap Adı : John Hick'in Din Felsefesi

Book Title : John Hick's Philosophy of Religion

ISBN : 978-625-5536-87-7

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536877

Yazar | Author: Yasin Gökhan | orcid.org/0000-0002-6289-0876

Kurum | Institution: Yozgat Bozok Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04qvdf239

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 249 (xii + 237)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAB - Din felsefesi | Philosophy of religion

BISAC: REL067100 - Din Felsefesi | Philosophy of Religion

THEMA: QRM - Din felsefesi | Philosophy of religion

LC Classification: BL51 - Din felsefesi | Philosophy of religion

DEWEY: 210 - Din felsefesi | Philosophy & theory of religion

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: Teoloji ve Felsefe | Theology and Philosophy

WoS Citation Topics Micro: Din Felsefesi | Philosophy of Religion

Scopus Subject Areas: 1210 - Dini Çalışmalar | Religious Studies

SciVal: 1206 - Dini Çalışmalar | Religious Studies

Atıf Bilgisi | Cite as: Gökhan, Yasin. *John Hick'in Din Felsefesi*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

KAYNAKÇA

- Acar, Rahim, *Dinî Çoğulculuk: İdealler ve Gerçekler*, Elis Yayınları, Ankara 2007.
- Aslan, Adnan, *Dinler ve Hakikat / J. Hick ve S. H. Nasr'ın Felsefesinde Dinî Çoğulculuk*, İSAM/İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul 2006.
- Alpyağıl, Recep, *Wittgenstein ve Kierkegaard'dan Hareketle Din Felsefesi Yapmak*, Anka Yayınları, İstanbul 2002.
- Alpyağıl, Recep, *Kimin Tarihi, Hangi Hermenötik?* İz Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Austin, John Langshaw, *Anlam, Doğrulama ve Edimsellik*, Çev. Atakan Altınörs, Alfa Yayınları, Bursa 2001.
- Austin, J. L. *How to Do Things with Words*. Oxford University Press, 1962.
- Aydın, Mehmet S., *Din Felsefesi*, İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İzmir 2012.
- Aydın, Mehmet S., *Kant'ta ve Çağdaş İngiliz Felsefesinde Tanrı-Ahlak İlişkisi*, T.D.V. Yayınları, Ankara 1991.
- Ayer, Alfred Jules, *Dil, Doğruluk ve Mantık*, Çev. Vehbi Hacıkadiroğlu, Metis Yayınları, İstanbul 1998.
- Ayer, Alfred, Jules. *Language, Truth And Logic*. Dover Publications, 1936.
- Bergson, Henri, *Ahlak ve Dinin İki Kaynağı*, Çev. M. M. Yakupoğlu, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2013.
- Berkeley, George, *A Treatise Concerning The Principles Of Human Knowledge*. Hackett, 1982.
- Cassier, Ernst, *İnsan Üstüne Bir Deneme*, Çev. Necla Arat, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1997.
- Cevizci, Ahmet, *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul 2002.
- Çetin, İsmail, *John Locke'da Tanrı Anlayışı*, EFK Yayınevi, Bursa 1998.
- Çetin, İsmail, *İman ve İnkârın Felsefî Temelleri*, Emin Yayınları, Bursa 2010.
- Çınar, Aliye, *Müzakere, Din Dili İçinde*, KURAMER, İstanbul 2015.
- Eco, Umberto, *Yorum ve Aşırı Yorum*, Çev. Kemal Atakay, Can Yayınları, İstanbul 1997.

- Eliade, Mircea, *Dinin Anlamı ve Sosyal Fonksiyonu*, Çev. Mehmet Aydın, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2015.
- Ferre, Frederick, *Din Dilinin Anlamı*, Çev. Zeki Özcan, Alfa Yayınları, İstanbul 1999.
- Frankl, Viktor Emil, *Duyulmayan Anlam Çılgılığı*, Öteki Yayınları, İstanbul 2003.
- Gökberk, Macit, *Felsefe Tarihi*, Remzi Kitabevi, Sekizinci Baskı, İstanbul 1996.
- Gökhan, Yasin, *Wittgenstein'in Metafizik Eleştirisi*, Eskiyei Yayınları, Ankara 2022.
- Greisch, Jean, *Wittgenstein'da Din Felsefesi*, Çev. Zeki Özcan, Asa Yayınları, Bursa 1999.
- Hick, John, *An Interpretation Of Religion*, Cornell University Press, New York 1966.
- Hick, John, *An Interpretation of Religion: Human Responses to the Transcendent*. Yale University Press, 1989.
- Hick, John, *Dialogues In The Philosophy Of Religion*, Palgrave Macmillan, 2001.
- Hick, John, *İnançların Gökkuşağı*, Çev. Mahmut Aydın, Ankara Okulu, Ankara 2002.
- Hick, John, *The Myth Of God Incarnate; God And The Universe Of Faiths*, Macmillan 1973.
- Hick, John, *Problems Of Religious Pluralism*, St. Martin's Press, New York 1994.
- Hick, John, *Philosophy Of Religion*, Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs 1973.
- Hick, John. *Faith And Knowledge*. Cornell University Press, New York 1957.
- Hume, David, *A Treatise Of Human Nature*. Oxford University Press, 2000.
- Hume, David, *An Enquiry Concerning Human Understanding*. Oxford University Press, 2008.
- İkbal, Muhammed. *İslamda Dini Düşüncenin Yeniden İnşası*. Timaş Yayınları, İstanbul 2013.

- James, William. *The Will To Believe*. New York: Longmans, Green & Co., Inc., 1912. <https://www.Gutenberg.Org/Files/26659/26659-H/26659-H.Htm>.
- James, William, *The Will To Believe*, Longmans, Green & Co., Inc., New York 1897.
- James, William, *Dinsel Deneyimin Çeşitleri*, Pinhan Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Kant, Immanuel, *Critique of Pure Reason* (P. Guyer & A. W. Wood, Eds.). Cambridge University Press, 1998.
- Kocabaş, Şakir, *İfadelerin Gramatik Ayrımı*, Ekin Yayınları, İstanbul 1984.
- Koç, Turan, *Din Dili*, İz Yayıncılık, İkinci Baskı, İstanbul 1998.
- Komisyon, *John Hick'in Düşünceleri Etrafında Tartışmalar*, Çev. Ruhattin Yazoğlu, Hüsnü Aydeniz, İz Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Lakoff, George-Johnson Mark, *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil*, Çev. Gökhan Yavuz Demir, Paradigma Yayınları, İstanbul 2005.
- Locke, John. (1690/1975). *An Essay Concerning Human Understanding*. Clarendon Press.
- Liotard, Jean François, *Postmodern Durum*, Çev. Ahmet Çiğdem, Ara Yayıncılık, İstanbul 1990.
- Macintyre, A., *A Short History Of Ethics*. Macmillan, 1967.
- Moore, G. E., *Some Main Problems of Philosophy*. George Allen & Unwin, 1953.
- Mehdiyev, Nebi, *Dinî Epistemolojiye Giriş: Tanrı İnancının Rasyonelliği*, İSAM Yayınları, İstanbul 2014.
- Mill, John Stuart, *Three Essays On Religion*, Longmans, Green & Co, London 1875.
- Nietzsche, Fredrich. *Şen Bilim*. Çeviren Levent Özşar. Bursa: Asa Kitabevi, 2003.
- O'Connor, Timothy. "The Problem Of Evil: Introduction". İçinde *Philosophy Of Religion*, Editör William Lane Craig. New Jersey: Rutgers University Press, 2002.
- Onay, Hamdi, *İslâm Düşüncesinde Akıl ve Din Bağdat'tan İsfahan'a*, İksad Yayınevi, Ankara 2023.
- Özcan, Hanifi, *Epistemolojik Açıdan İman*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 2014.

- Pascal, Blaise. *Pascal's Pensees*. New York: E. P. Dutton & Co., 1958. <https://www.gutenberg.org/files/18269/18269-H/18269-H.htm>.
- Pascal, Blaise, *Pensees*, Çev. W.F. Trotter, J.M. Dent & Sons Ltd. And New York: E P. Dutton & Co., Inc, London 1932.
- Randall, Jr. John Herman, *The Role Of Knowledge In Western Religion*, Beacon Hill, Boston 1958.
- Reçber, Mehmet Sait, *Tanrı'yı Bilmenin İmkânı ve Mahiyeti*, Kitabiyat Yayınları, Ankara 2004.
- Rûmî, Mevlâna Celaleddin, *Şark İslam Klasikleri Mesnevî*, Cilt 3, Çev. Veled İzbudak, MEB, İstanbul 1991.
- Rûmî, Mevlâna Celaleddin, *Konularına Göre Açıklamalı Mesnevî Tercümesi*, Cilt 3, Çev. Şefik Can, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016.
- Russell, Bertrand, *Why I Am Not A Christian*, George Allen & Unwin Ltd., London 1957.
- Santayana, George, *Character And Opinion In The United States*. Garden City, N.Y.: Anchor Books, 1958.
- Sharp, Eric J., *Understanding Religion*, "Four Modes Of Religion", Bristol Classical Press, Bristol 1997.
- Skinner, John, *Prophecy And Religion*, Cambridge University Press, Cambridge 1922.
- Sulhan, Mehmet, *Roger Garaudy'nin Din Felsefesi*, İlâhiyât Yayınları, Ankara 2023.
- Şeriati, Ali, *Biz ve İktidar*, Anka Yayınları, Çev. Ergin Kılıçtutan, İstanbul 2006.
- Taslaman, Caner, *Kötülük Sorunu*, Özgür İrade ve Kuantum, E-Book.
- Tennant, Frederick Robert, *Philosophical Theology*, Cambridge University Press, Cambridge 1928.
- Tillich, Paul, *Dynamics Of Faith*, New York: Harper & Row Publishers, New York 1957.
- Tillich, Paul, *Systematic Theology*, Chicago University Press, Chicago 1951.
- Tillich, Paul, *The Courage To Be*, Nisbet & Co. Ltd, 22 Berners Street, London 1952.
- Tokat, Latif, "Din Dili Bağlamında Müteşabihat Kavramı, Müzakereci", Din Dili İçinde, Kuramer, İstanbul 2015.

- Tüzer, Abdullatif, *Bir Varoluşçunun İman Savunusu*, İz Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Uslu, Ferit, *Felsefi Açından İmanı Temellendirme*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2004.
- Ward, Keith, *Rational Theology and the Creativity of God*. Oxford: Basil Blackwell, 1994.
- Ward, Keith, *Religion and Revelation: A Theology of Revelation in the World's Religions*. Oxford: Clarendon Press, 1996.
- Ward, Keith, *Religion and Human Nature*. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- Wittgenstein, Ludwig, *Defterler 1914-1916*, Çev. Ali Utku, Birey, İstanbul 2004.
- Wittgenstein, Ludwig, *Estetik, Ruhbilim, Dinsel İnanç Üzerine Dersler ve Söyleşiler*, Çev. A. Baki Güçlü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 1997.
- Wittgenstein, Ludwig, *Felsefi Soruşturmalar*, Çev. Deniz Kanıt, Küyerel Yayınları, İstanbul 1998.
- Wittgenstein, Ludwig, *On Certainty*, Trans. Denis Paul And G.E.M. Anscombe, Basil Blackwell, New York-Evanston 1969.
- Wittgenstein, Ludwig, *Tractatus Logico-Philosophicus*, Çev. Oruç Aruoba, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.
- Wittgenstein, Ludwig, *Zettel*, Çev. Doğan Şahiner, Nisan Yayınları, İstanbul 2004.
- Yaran, Cafer Sadık, *Tanrı İnancının Akliliği*, Etüt Yayınları, Samsun 2000.
- Yaran, Cafer Sadık, “John Hick’in Din Felsefesinde Dinsel Çoğulculuk”, *İslam ve Öteki: Dinlerin Doğruluk/Kurtarıcılık ve Birarada Yaşama Sorunu* içinde, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2001.
- Yazoğlu, Ruhattin, *Dinî Çoğulculuk Sorunu: John Hick Üzerine Bir Araştırma*, İz Yayıncılık, İstanbul 2007.

Makaleler:

- Acar Rahim, “Dinî Çoğulculuğun İmkânı”, http://Www.Dfd.Org.Tr/Makaleler/Dini_Cogulculugun_Imkani_Rahim_Acar.Pdf, Din Felsefesi Derneği Konferansları / Milel ve Nihal Derneği, İstanbul, Türkiye, 26 Mart 2009.

- Aktürk, Eyüp, “Dinî Çoğulculuğun Kantçı Temeli ve Epistemik Belirsizlik Sorunu”, *Journal Of Islamic Research/İslami Araştırmalar Dergisi*, Cilt 24, Sayı: 3, Ankara 2013.
- Ateş, Oğuzhan, “Varoluşsal Suç Bağlamında Gerçekleşen Ontolojik Çatışmalar”, *Tasavvur Dergisi*, C. 9, Sayı: 2, 2023, 1717.
- Çınar, Aliye, [Http://Www.Haber7.Com/Kultur/Haber/295016-Aliye-Cinar-Din-Dili-De-Sorgulanmali](http://www.haber7.com/kultur/haber/295016-aliye-cinar-din-dili-de-sorgulanmali), Erişim: 11.01.2024.
- Gökhan, Yasin, “Dine Eleştirel Yaklaşımlar Bağlamında Pozitivizmin Serencamı,” *Kaygı*, 19(II)/2020: 542-569.
- Gökhan, Y. (2025). Fenomenolojik açıdan dinin boyutları ve dindarlık tipleri: kuramsal bir sentez denemesi. *Turkish Studies - Religion*, 20(3), 989-1012. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.80670>.
- Görgün, Tahsin, “Küreselleşen Dünyada Din Dilinin Yeri ve Dinî Metinleri Anlama Sorunu”, *Din Dili İçinde*, Ss. 177-203, KURAMER, İstanbul 2015.
- Hick, John, *Theology And Verification. Theology Today*, 17 (No. 1) [Http://Dx.Doi.Org/10.1177/004057366001700104](http://dx.doi.org/10.1177/004057366001700104), 1960.
- İmamoğlu, Tuncay. “Eskatolojik Doğrulama Üzerine (I. M. Crombie ve J. Hick)”. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 6, Sy 2 (2006): 151-64.
- Kablan, Ayşe, “John Hick'in Din Felsefesi Bağlamında Kötülük Problemine Yaklaşımı”. *Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi*, 2019.
- Kalın, İbrahim, X (Formerly Twitter). 09 Mart 2018. [Https://Twitter.Com/İkalın1/Status/971988412524711936](https://twitter.com/ikalın1/status/971988412524711936).
- Kılıç, Recep, “Batı Düşüncesindeki Modern Tartışmaların Işığında İslam Vahyi”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 51 (01 Nisan 2010): 5-13. [Https://Doi.Org/10.1501/İlhak_0000001011](https://doi.org/10.1501/İlhak_0000001011).
- Kutluer, İlhan, “Seyyid Hüseyin Nasr'da Gelenek, Tasavvuf ve Dinî Çoğulculuk”, (Mahmut Erol Kılıç ve Adnan Aslan ile Birlikte), *Notlar 1*, Bilim ve Sanat Vakfı, Medeniyet Araştırmaları Merkezi, İstanbul 2004.
- Muhammed, Anmar Ahmad, “John Hick Felsefesine Göre Hristoloji (Mesih'in Doğası)”. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 30 Aralık 2019, 539-62. [Https://Doi.Org/10.16947/Fsmia.667402](https://doi.org/10.16947/fsmia.667402).

- O'Connor, Timothy., "The Problem Of Evil: Introduction". İçinde *Philosophy Of Religion*, Editör William Lane Craig. New Jersey: Rutgers University Press, 2002.
- Özlem, Doğan, https://www.youtube.com/watch?v=Omrkixrmz_S, Kültürün İki Uzlaşmaz Bileşeni; Bilim ve Din. Erişim: 02.01.2024.
- Pailin, David A., "Din Felsefesi Nedir?", Çev. Ferit Uslu, *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2005/1-2, Cilt: IV, Sayı: 7-8, Ss. 121-154.
- Peter, "The Myth Of God Incarnate". *Philosophical Investigations* (Blog), 14 Kasım 2015. <https://peped.org/philosophicalinvestigations/article-3-the-myth-of-god-incarnate/>.
- Smith, Wilfred Cantwell, "Belief: A Reply To A Response", *Numen*, Vol. 27 (December 1990), <http://www.jstor.org/view/00027189/Ap050018/05a00020/0>, Ss. 247-255.
- Soykan, Ömer Naci, "Wittgenstein Felsefesi: Temel Kavramlar ve Sorunlar", *Cogito*, Yapı Kredi Yayınları, Sayı: 33, İstanbul 2002.
- Soykan, Ömer Naci, "Wittgenstein'in Tanrı Anlayışı Üstüne", *Doğu-Batı Dergisi*, Sayı: 14, II. Baskı, Ss. 172-190, Ankara 2011.
- Straughn, Harold Kent, *An Interview With James Fowler*, <http://www.lifespirls.com/themindspiral/Fowler/Fowler.html>, Erişim: 20.06.2006.
- Talas, Mustafa ve Kaya, Yaşar, "Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları", *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi* (Journal Of Turkology Research), *TÜBAR XXII*: Ss. 149-162. Niğde 2007.
- Tarakçı, Muhammet, "St. Thomas Aquinas'a Göre Aslî Günah", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, (2006), Ss. 307-318, Bursa 2006.
- Tillich, Paul, "Din Dilinin Doğası", Çev. Aliye Çınar, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, Bursa 2002.
- Tokat, Latif, "Din Dili Bağlamında Müteşabihat Kavramı, Müzakereci", *Din Dili İçinde*, Kuramer, İstanbul 2015.
- Topaloğlu, Fatih, "John Hick'in Dinî Tecrübe Anlayışı", *KTÜİFD*, Cilt 1, Sayı: 1, Bahar 2014, Ss. 159-171, Trabzon 2014.
- Türkdoğan, Orhan, "İslam'da Bilim ve Bilimsel Gelişme", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Sayı: 144, 2003, Ss. 11-18.

- Uslu, Ferit, “Kanıtı Dayanmayan Rasyonel Teist İnanç”, *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.1, Sayı: 2, 2002.
- Utku, Ali, “Söylenmeyi Söylemek: Tractatus’ta Paradoksal Yapı”, *Doğu-Batı Dergisi*, Doğu Batı Yayınları, Sayı: 9, Ss. 99-109, Ankara 1999.
- Yavuz, Kerim, “Dinî İnancın Gelişmesinde Nativizm ve Tecrübecilik Problemi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 7, Yıl: 1986.
- Yazoğlu, Ruhattin, “John Hick’in Dinî Çoğulculuğunun Arka Planı”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2004, Sayı 9, Ss. 471-488, Erzurum 2004.
- Yazoğlu, Ruhattin. “John Hick’de Farklı Dinlerin Çatışan Hakikat İddialarının Dinî Çoğulculuk Hipotezi ile İlişkisi”. *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5, Sy 34 (2005): 179-93.
- Yıldırım, Ercan, “Yıkıcı Kendilik”, 02 Nisan 2021, <https://www.gzt.com/cins/yikici-kendilik-3581027>.
- Yücedoğru, Hatice Kübra, “Temel Akideleri Efsanelere Dönüştürmek: Dinî Çoğulculuk Teorilerinin Bir Eleştirisi”, *Bülten*, Sayı: 63, İstanbul 2007.
- Yıldırım, Ali, “Çağdaş İngiliz Felsefesinde Din Dilinin Fonksiyonel Analizi”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 1, Sy 2 (2012): 320-44.
- Yıldırım, Ömer. “John Harwood Hick”. Felsefe Hakkında Her Şey..., 06 Kasım 2019. <https://www.felsefe.gen.tr/john-harwood-hick-kimdir/>.
- Zeyveli, Hikmet. “Din Dili Bağlamında Müteşâbihât Kavramı”. *Din Dili*. Kuramer, 2015.

FCR YAYIN LTD.
Genel Yayın No | General Publication Number: 1810
FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550
ISNI: 0000 0004 4657 1968
ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Yayın | Imprint: Eskiye
Yayın No | Publication Number: 377

Kitap Adı : Felsefe-Edebiyat İlişkisi Bağlamında Ahmedî'nin Düşünce Dünyası
Book Title : Ahmedî's Intellectual World in the Context of the Philosophy-Literature Relationship
ISBN : 978-625-5536-90-7
DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536907

Editörler | Editors : Ali Kürşat Turgut | orcid.org/0000-0002-4336-8732
Mehmet Dugan | orcid.org/0000-0002-9745-4249
Kurum | Institution : Akdeniz Üniversitesi | ROR ID: ror.org/01m59r132

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book – Editorial
Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish
Ebat | Dimensions: 16x24 cm
Baskı Sayısı | Edition: 1
Sayfa Sayısı | Pages: 430 (xiv + 416)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025
Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye
Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR
Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories
BIC: HP - Philosophy | Felsefe
BISAC: PHI000000 - Felsefe: Genel | Philosophy / General
THEMA: QDTS1 - Klasik İslam felsefesi | Classical Islamic philosophy
LC Classification: B753.A36 - Ahmedî ve İslam felsefesi | Ahmedî and Islamic philosophy
DEWEY: 181.9 - İslam felsefesi | Islamic philosophy
WoS Category: Beşeri Bilimler, Multidisipliner | Humanities, Multidisciplinary
WoS Citation Topics Meso: İslam Düşüncesi ve Felsefesi | Islamic Thought and Philosophy
WoS Citation Topics Micro: Klasik İslam Felsefesi ve Edebiyatı | Classical Islamic Philosophy and Literature
Scopus Subject Areas: 1202 - Edebi Kuram ve Eleştiri | Literary Theory and Criticism
SciVal: 1200 - Sanat ve Beşeri Bilimler | Arts and Humanities

Atf Bilgisi | Cite as: Turgut, Ali Kürşat (ed.)-Dugan, Mehmet (ed.). *Felsefe-Edebiyat İlişkisi Bağlamında Ahmedî'nin Düşünce Dünyası*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiye, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050
Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60
www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

anlayışı hatırlatılmaya çalışıldı. Eserlerinin incelenmesinden sonra Ahmedî'nin Türkçe, Arapça veya Farsça şiiri öğretim aracı olarak kullandığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmayla XIV. yüzyıl Anadolu coğrafyasında çeşitli bilim dallarının kuramsallaşmaya başladığı bir dönemde eğitim-öğretimin ve şeklinin önemli olduğu ortaya konuldu. Özellikle orta çağda Anadolu'da entelektüel kesimin, şehzadelerin ve devlet yöneticilerinin faydalanması için hazırlanan manzum edebi eserler ve yapılan çalışmalar, o günkü bilim, sanat, kültür, tarih, edebiyat, din, tasavvuf ve benzeri çevrelerindeki alimlerin, yazarların, şairlerin ve sanatçıların düşünce ve çalışma dünyalarını da ortaya koymaktadır. Böylece, bu çalışmayla batıda sürekli orta çağ karanlığı diye söz edilen dönemin, Anadolu coğrafyasında hukuk, iktisat, bilim, edebiyat, aydınlanma, eğitim-öğretim ve gelişme dönemi olduğu hatırlatılmaya ve de adı geçen alanlar ve benzeri alanlarda çalışma yapacak bilim çevrelerine katkı sağlanmaya çalışıldı.

Kaynakça

- Alparslan, Ali. "Ahmedî'nin Yeni Bulunan Bir Eseri: Mirkât-ı Edeb". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, X, İstanbul, 1960, ss. 35-40.
- Ateş, Ahmed. *İstanbul Kütüphanelerinde Farsça Manzum Eserler I*. İstanbul, 1968,
- Ateş, Ahmed. "Konya Kütüphanelerinde Bulunan Bazı Mühim Yazmalar". *Belleten*, XVI, Sayı 61, Ankara 1952, ss. 46-130.
- Çelebioğlu, Âmil. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul, 1998.
- Çetin, Nihat M., "Ahmedî'nin Bilinmeyen Birkaç Eseri". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, III-IV. İstanbul, 1952.
- Furûzanfer, Bedî'ü'z-zamân. *Suhen ve Suhenverân*. Tahran, 1369/1990.
- Gibb, E. J. Wilkinson. *Osmanlı Şiir Tarihi (A history of Ottoman poetry)*, I-IV. çev. Ali Çavuşoğlu. Ankara, 1999-2000.
- Gülüm, Emrah. *Ahmedî Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Basım)*. İstanbul: DBY Yayınları, 2022.
- Gölpınarlı, Abdülbaki. *Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu*, I-IV. Ankara: TTK Yayınları, 1967-1994.
- Kortantamer, Tunca. *Eski Türk Edebiyatı- Makaleler*. Ankara, 1993.
- Köprülü, M. Fuad. "Ahmedî". *İslam Ansiklopedisi*, I, 216-221. İstanbul: MEB Yayınları, 1950.
- Kut, Günay. "Ahmedî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 2/165-167. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- Levend, Agâh Sırrı. *Türk Edebiyatı Tarihi (Giriş)*. Ankara 1988.
- Mo'in, Mohammed. *Ferheng-e Farsi*, I-VI. Tehran, 1371/1992.
- Özer, Osman. *Ahmedî-Tervîhî'l-ervâh*. Elazığ. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. 1995.
- Şahsuvaroğlu, Bedi N. *Şair ve Hekim Ahmedî*, İstanbul 1953.
- Temizel, Ali. *Ahmedî'nin Farsça Eserleri Tenkitli Metin-İnceleme-Tercüme ve İndeks*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi, 2002.
- Temizel, Ali. *Ahmedî'nin Mîzân'l-Edeb ve Mi'yârü'l-edeb'i ve Tercümesi*. Konya, 2005.

- Temizel, Ali. "Ahmedî-yi Germiyânî'nin Mirkâtu'l-edeb İsimli Manzum Lügati". *Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri Tarih, Kültür ve Medeniyet Sempozyumu-III, Germiyanoğulları Beyliği Sempozyumu, 2014: Kütahya, Bildiriler*. Yayına hazırlayanlar: Mehmet Ersan-Mehmet Şeker. s.337-356. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2017.
- Temizel, Ali. "Aydinoğulları Beyliğinde Bir Öğretmen: Ahmedî-i Germiyânî ve Farsça Eserleri". *Aydın'ın Fethi ve Aydın Bey*, Editör: Kemal Ramazan Haykıran, s. 205-219. Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Yayınları, 2024.
- Ünver, İsmail. *Ahmedî-İskender-nâme (İnceleme-tıpkıbasım)*. Ankara 1983.
- Ünver, İsmail. "Ahmedî'nin Cemşid ü Hurşid Mesnevîsi Üzerine". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, VII/171-180. Ankara 1977.
- Zuhaylî, Vehbe. *İslâm Fıkhu Ansiklopedisi*, çev. Ahmet Efe, vd. I-X, İstanbul 1990.

Bu gazeller, bir yandan Türkçe lirik şiirin 14. yüzyıldaki gelişmiş söz dağarcığını ve ifade yetkinliğini gösterirken, diğer yandan şairin poetik kimliğini esere taşıyarak mesnevinin dramatik örgüsüne duygu derinliği katmıştır. Ahmedî, olay örgüsündeki duygusal yoğunluğu, gazelleriyle daha etkili, şiirsel ve özetleyici bir şekilde anlatmayı başarmıştır. Dolayısıyla bu gazeller, mesnevinin sadece bir olay akışı değil, aynı zamanda yoğun bir lirik deneyim sunduğunun kanıtıdır.

Kaynakça

- Açıkgöz, Namık. "Anlatma Problemi Açısından Fuzûlî'nin Leylî vü Mecnûn'undaki Gazel ve Murabbalar" *Tunca Kortantamer İçin* (Ed. Yavuz Akpınar). Ege Üniversitesi Yayınları, 2007, 187-200.
- Akalın, Mehmed. *Cemşîd ü Hurşîd (İnceleme-Metin)*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları, 1975.
- Ateş, Ahmet, "Mesnevi". *İslâm Ansiklopedisi*. 8/127-133. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1971.
- Ayan, Hüseyin. "Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi'ndeki Gazeller." *Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi* 5 (1974), 31-49.
- Banarlı, Nihad Sami. "Ahmedî ve Dasitan-ı Tevarih-i Mülûk-i Âl-i Osman". *Journal of Turkology* 6 (Aralık 2010), 49-176. <https://doi.org/10.18345/tm.73231>.
- Çiçekler, Mustafa. "Mesnevi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 29/320-322. İstanbul: TDV Yayınları, 2004.
- Dankoff, Robert, "The Lyric in the Romance: The Use of Ghazals in Persian and Turkish Masnavis" *Journal of Near Eastern Studies*, 43/1, 1984.
- Gülüm, Emrah. "Ahmedî Hakkında Bibliyografya Denemesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research* 14/77 (Nisan 2021), 175-206.
- Gülüm, Emrah. *Ahmedî Dîvânı*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2022.
- Kurnaz, Cemal- Çeltik, Halil. *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*. Ankara: H Yayınları, 2010.
- Kut, Günay. "Ahmedî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 2/165-167. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- Ördek, Şerife. *Cemşîd u Hurşîd Mesnevileri ve Ahmedî ile Selman-ı Saveci'nin Cemşîd u Hurşîd Mesnevilerinin Mukayesesi*. Nevşehir: Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 2017.
- Turan, Lokman- Kütük, Rıfat. "Türk Mesnevi Geleneğinde Gazelin Kullanımı". *Turkish Studies* 4/7 (2009), 668.
- Turan, Lokman. *Anlatı Denizlerinden Lirik Adalarına Yolculuk: Mesneviyi Gazelle Okumak*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2017.
- Ünver, İsmail. "Ahmedî'nin Cemşîd ü Hurşîd Mesnevisi Üzerine", *Turkoloji Dergisi* VII/1 (1977), 171-180. https://doi.org/10.1501/Trkol_0000000012.
- Ünver, İsmail. "Mesnevî". *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Dîvân Şiiri)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1986.
- Ünver, İsmail. "Mesnevî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 29/322-324. İstanbul: TDV Yayınları, 2004.

ortaya koymuştur. Böylece nazire geleneği, aynı temayı zenginleştirerek Divan şiirinde hem devamlılığı hem de çeşitliliği sağlamıştır.

Zemin şiir ve nazirelerinde yer alan "gül-bülbül", "servi-kumru", "padişah-köle" hikâyeleri "hazine-ejderha", "Sidre-tuba", "inci-deniz-dalgıç" motifleri ve "ney" gibi benzetme unsurlarıyla anlam katmanlarının ve çağrışımların genişletildiği görülmektedir. Söz konusu unsurlar Divan şiirinin kuruluş ve gelişme dönemi şairlerinin şiirlerinden sonra daha da yaygınlaşarak geleneksel benzetme ve hayal dünyasının temellerinin atılmasını sağlamıştır.

Zemin şiirle nazireleri arasındaki farklılıklar şairlerin üslup ve bakış açılarından kaynaklanmaktadır. Ahmedî sade, duygusal ve ölçülü bir söyleyişle beşerî aşkı işler. Ahmed Paşa, sanatlı bir dil ve kelime zenginliğiyle şiirine estetik derinlik kazandırır. Cem Sultan, tasavvufi sembollerle aşkı manevî bir tecrübeye dönüştürür. Revânî sade, içten ve halk söylemine yakın bir tarzla beşerî aşk duygularını dile getirir.

Sonuçta zemin şiirle biçimsel bağına tamamen korumakla birlikte, nazire şiirlerde farklı benzetme ve hayaller aracılığıyla, çağrışımlarla, bazen çok anlamlılıkla özellikle anlam tabakaları açısından çeşitlilik ve zenginlik sağlandığı söylenebilir. Aynı şekilde nazire şiirlerde geliştirilen aşk anlayışının beşerî aşktan ilahî aşka yönelmelerle anlam alanı genişletilmiştir. Bu bağlamda nazire geleneğinin metin merkezli incelenmesi aynı biçimsel kalıplarla farklı içerik yaratma yollarının ve benzerliklerden farklılıklara nasıl ulaşıldığının tespit edilmesi, Divan şiirinin anlam zenginliğinin geçirdiği değişimlerin gözlemlenebilmesi için yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Ahmedî. *Ahmedî Divanı* [haz. Yaşar Akdoğan]. [t.y.]. Kültür Bakanlığı e-Kitap Yayınları. Erişim 05 Kasım 2025. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10591,ahmedidivaniyasarakdoganpdf.pdf?0>.
- Ahmedî. *Cemşîd ü Hurşîd: İnceleme-Metin* [haz. Mehmet Akalın]. Ankara: Sevinç Matbaası, 1975.
- Ahmedî. *İskendernâme* [haz. Yaşar Akdoğan-Nalan Kutsal]. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.
- Akalın, Mehmet. *Cemşîd ü Hurşîd: İnceleme-Metin*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1975.
- Akdoğan, Yaşar. *Ahmedî Divânı I-II: Tenkitli Metin ve Dil Hususiyetleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkiyat Araştırmaları Merkezi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1979.
- Akdoğan, Yaşar. *Ahmedî Divanı'ndan Seçmeler*. 1000 Temel Eser Serisi, CXXXIX. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1988.
- Akdoğan, Yaşar. *İskendername'den Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2000.
- Avşar, Ziya. *Revânî Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı e-Kitap Yayınları, 2017. Erişim 05 Kasım 2025. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56143,revani-divanipdf.pdf?0>.

- Banarlı, Nihat Sami. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. C. 1. İstanbul: MEB Basımevi, 1971.
- Batıslam, H. Dilek. "Ahmedî'nin Nergis Kasidesi". *Uluslararası Yunus Emre ve Anadolu'da Türk Yazı Dilinin Gelişimi Sempozyumu Bildirileri*. [Ed. Nadir İlhan, Ahmet Doğan, Fatih Koyuncu]. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, 2020, 279-292.
- Batıslam, H. Dilek. "Ahmedî'nin Farklı Bir Emir Süleyman Methiyesi". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 18 (2022a), 1-28.
- Batıslam, H. Dilek. "Ahmedî'nin Bülbül Kasidesi". *Türklük Bilimi Araştırmaları: Şükrü Haluk Akalın Armağanı*. [Ed. S. Dilek Yalçın Çelik, Emine Yılmaz, M. Samet Kumanlı]. Ankara: Akçağ Yayınları, 2022b, 125-142.
- Bozkurt, Kenan. "Benlik Hazinesinin Keşfinde İskender'in İçsel Yolculuğu". *Turkish Studies Language and Literature* 14/3 (2019), 1095-1125.
- Çakır, Mustafa Sefa. "Ahmedî ve Eserleri Üzerine Yapılan Çalışmalar". *Cumhuriyet Üniversitesi Ahmedî Sempozyumu Bildirileri Kitabı*. [Ed. Âlim Yıldız]. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, 2018, 265-272.
- Çelebioğlu, Âmil. "Elif Harfiyle İlgili Bazı Edebî Hususiyetler". *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: MEB Yayınları, 1998, 607-624.
- Çukurlu, Talip. "Sevgiliyi Çiçeklerle Övmek: Ahmedî'nin Emir Süleyman Medhiyyesi". *Atlas II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı*. [Ed. Gökhan Ofloğlu, Atabek Movlyanov]. Mardin, 2019, 251-257.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitabevi, 1986.
- Ersoylu, İ. Halil. *Cem Sultan'ın Türkçe Divanı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1989.
- Erünsal, İsmail. *Tâcîzâde Ca'fer Çelebi Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı e-Kitap Yayınları, 2018. Erişim 05 Kasım 2025. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59332,taci-zade-cafer-celebi-divanipdf.pdf?0>.
- Gıynaş, Kamil Ali. *Pervâne Bey Mecmuası (İnceleme-Metin)*. Yozgat: Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2013. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=GVn9US7WghYMKXl3p9q2wQ&no=vAvB6GfM-hRcTD6PzFQPfA>
- Gıynaş, Kamil Ali. *Pervâne Bey Mecmuası*. C. 1-2-3. İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınları, 2014.
- Gülüm, Emrah. *Ahmedî Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Tıpkıbasım)*. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021a.
- Gülüm, Emrah. "Ahmedî Hakkında Bibliyografya Denemesi". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 14/77 (2021b), 175-206.
- Gülüm, Emrah. *Ahmedî Divanı (İnceleme-Tenkitli Basım)*. İstanbul: DBY Yayınları, 2022.
- Gülüm, Emrah. *Divan Şiirinin Kurucusu Ahmedî*. Ankara: Gece Kitaplığı, 2025.
- Günyüz, Melike Erdem. *Ahmedî Divanı'nın Tahlili*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2001.
- İsen, Mustafa-Kurnaz, Cemal. *Şeyhî Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1990.
- Karavelioğlu, Murat A. "Ahmedî'nin 'Seyf ü Kalem' Kasidesi (Şehzade Emir Süleyman Methiyesi)". *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları Sempozyumu (UTAS) Tam Metin Kitabı*. Van: Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Yayınları, 2019, 97-104.

- Karavelioğlu, Murat A. "Şehzade Emir Süleyman Çelebi'nin Edebi Muhiti". *Türk Dünyası'nın Ulu Çınarı Mertol Tulum Kitabı*. İstanbul: Sivrihisar Belediyesi Yayınları, 2017, 391-448.
- Kartal, Ahmet. "Ahmedi, Taceddin İbrahim bin Hızır". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. 2015. Erişim 05 Kasım 2025. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ahmedi-taceddin-ibrahim-bin-hizir>.
- Kazan Nas, Şevkiye. "Makbul ve Maktul Bir Şair: Tâcizâde Cafer Çelebi'nin Gazellerinde Nazirecilik Geleneği ve 'Ey Dost' Redifli Gazeli Üzerine Bir Değerlendirme". *Uluslararası Amasya Âlimleri Sempozyumu 2* (2017), 75-90.
- Kazan Nas, Şevkiye. "Şeyhî'nin Ey Dost Redifli Gazeliyle İlgili Bir Deneme". *Türkay* 2/6 (2018), 1-3.
- Kortantamer, Tunca. "Yeni Bilgilerin Işığında Ahmedî'nin Hayatı". *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri I*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1993, 1-30.
- Köksal, M. Fatih. *Sana Benzer Güzel Olmaz: Divan Şiirinde Nazire*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.
- Kurnaz, Cemal. *Osmanlı Şair Okulu*. Ankara: Birleşik Yayınevi, 2007.
- Kut, Günay. "Ahmedî". *DİA* 2 (1989), 165-167.
- Kutlar, Fatma Sabiha. "Klasik Türk Edebiyatında Çâr-ender-çâr ve Kara Fazlî'nin Kasidesi". *Türkbilig* 17 (2009), 92-115.
- Pekolcay, Neclâ. Âhmedî. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi 1* (1977), 79-80.
- Pervâne Bey Mecmuası*. [Haz. Kamil Ali Gıynaş]. Ankara: Kültür Bakanlığı e-Kitap Yayınları, 2017. Erişim 02 Aralık 2025. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55832,pervane-bey-mecmuasi-pdf.pdf?0>.
- Poyraz, Yakup. "Pervâne Bey Nazire Mecmuası'na Göre Ahmed Paşa'nın Yayımlanmış Divanı'nda Yer Almayan Şiirleri". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/29 (2014), 700-712.
- Sevgi, Ahmet-Sevindik, Hakan. *Cezarî Kasım Paşa Sâfi Divanı*. Konya: Palet Yayınları, 2016.
- Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Ahmedî Sempozyumu Bildirileri Kitabı*. [Ed. Âlim Yıldız]. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, 2018.
- Şentürk, Ahmet Atilla-Kartal, Ahmet. *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2007.
- Tarlan, Ali Nihat. *Ahmet Paşa Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1992.
- Tökel, Dursun Ali. *Divan Şiirinde Harf Simgeçiliği*. Ankara: Hece Yayınları, 2003.
- Turan, Selami. "Ahmedî'nin Türkçe Divanındaki Ahenk Unsurları". *Edebiyat ve Dil Yazıları: Mustafa İsen'e Armağan*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2007, 567-590.
- Uğur, Ahmet. "Ahmedî'nin 'İskendername'sinde Edebî Savaş Tasvirleri". *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 6/1 (2023), 274-296.
- Yavuz, Kemal. *Nefesten Nefese Türk Şiirinde Nazire*. İstanbul: İleti Kitap, 2025.
- Yıldız, Dilber. "Ahmedî, Ahmed Paşa, Necâtî ve Revânî'nin 'Benefşe' Redifli Kasidelerinde Benefşe/Menekşe ile İlgili Mazmunlar ve İmge Kurgulamaları". *Hayatı Sanat Olarak Yaşamak: Prof. Dr. Namık Açıkgoz Armağanı*. [Ed. Ümral Deveci, Şerife Yalçınkaya]. İstanbul: Post Yayınevi, 2023, 617-626.
- Zülfe, Ömer. "Pervâne Bey Mecmuası". *DİA* 34 (2007), 244-245.

Ahmedî'den etkilenmiştir. Nevâyî ve Behiştî, Nizâmî'nin İskender-nâmesi gibi Feûlün Feûlün Feûlün Feûl vezniyle yazmışlar, Nizâmî'den etkilenmişlerdir. Hamzavî ve Figânî manzum-mensur karışık İskender-nâme yazmıştır. Hamzavî ve Figânî'nin eserleri tam değildir. Müstakil sebab-i telif bölümü bulunmamakta olup eser içinde yer yer eseri niçin yazdıklarına dair bilgiler vermişlerdir. 14 yüzyılda Ahmedî'nin, 15. yüzyılda yazılmış olan Nevâyî'nin İskender-nâmesi ile 16. yüzyılda yazılmış olan Ahmed-i Rıdvân ve Behiştî'nin İskender-nâmesi'nin müstakil sebab-i telif bölümü bulunmaktadır.

Sonuç

İskender-nâme yazan müellifler İskender-nâme vesilesiyle İslami dönem Türk edebiyatının ilk eserlerinden biri olan Kutadgu Bilig'in telif amacı gibi padişahlara, devlet adamlarına güçlü bir padişahın, devlet adamının hangi nitelikleri taşıması gerektiği hakkında bilgi vermişlerdir. Türk edebiyatındaki İskender-nâmeler bu bakımdan siyasetname ve nasihatname vasfı taşımaktadır.

İskender-nâme İskender'in devlet adamlığı ve özel hayatının ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı heyecanla okunan bir roman vasfına sahiptir. Aynı zamanda dinler tarihi, dünya tarihi hakkında bilgiler ihtiva etmesi okuyucuya, devlet adamlarına ahlaki, dini, tarihi, edebi bilgiler vermesi bakımından önemli bir eserdir.

İskender-nâme müellifleri taltif sahibi olmayı, insanların gönlünde, zihninde yer etmeyi, hayır duası almayı amaçlamışlar; yazdıkları eser vesilesiyle isimlerini ölümsüzleştirmek için İskender-nâme'yi kaleme almışlardır.

Türk Edebiyatında İskender-nâmeler 14. ve 16. yüzyıllar arasında yazılmıştır. Ahmedî'nin İskender-nâmesi bu hususta yazılmış ilk mesnevidir. Ahmedî Anadolu'da Türk edebiyatının gelişmesinde öncülük etmiş bir şairdir. İskender-nâme yazma konusunda da kendisinden sonraki şairlere örnek olmuştur.

Kaynakça

- Akdoğan, Yaşar - Kutsal, Nalan. *İskender-nâme (İnceleme-Tenkitli Metin) Ahmedî*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayını, 2019.
- Altuğ, Murat. "16. Yüzyıla Ait Figânî'nin İskender-nâmesi Üzerinde Bir Sentaks İncelemesi." Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Avcı, İsmail. *Türk Edebiyatında İskender-nâmeler ve Ahmed-i Rıdvân'ın İskender-nâmesi*. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Ayçiçeği, Bünyamin. *Behiştî Ahmed'in İskender-nâme'si (İnceleme-Metin)*. Ankara: Kültür Bakanlığı e-kitap, 2018.
- Babacan, Vasfi. *Hamzavî'nin İskender-nâmesi (İnceleme-Metin-Gramatikal İndeks)*. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2024.

- Kartal, Ahmet - Çetindağ, Yusuf. “Ali Şîr Nevâyî Nevâ’î Fânî.” *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ali-sir-nevai> (erişim 15 Aralık 2025).
- Öztürk, Furkan. *Ahmedî İskender-nâme*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayını, 2021.
- Tören, Hatice. *Alî Şîr Nevâyî Sedd-i İskenderî (İnceleme Metin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını, 2001.
- Ünver, İsmail. *Ahmedî İskender-nâme: İnceleme - Tıpkıbasım*. 1983.
- Yağcıoğlu, Songül Aydın. “Hamzavî’nin İskender-nâmesi Üzerine Bazı Tespitler.” *Vakıf İnsan: Prof. Dr. Hikmet Özdemir Armağanı*, 653–677. İstanbul: Kriter Yayını, 2019.

lar; belâgat sahasında bedî' ilimlerine dair *Bedâyi'ü's-sihr fî sanâyi'î'ş-şî'r*, lugat alanında *Mirkâtü'l-edeb*, sarf ilmine dair *Mîzânü'l-edeb* ve nahiv disiplinde *Mî'yârü'l-edeb* adlı eserlerdir. Söz konusu eserlerin dikkat çeken bir özelliği, Farsçanın ara dil olarak kullanılmasıdır. Bununla birlikte *Bedâyi'ü's-sihr fî sanâyi'î'ş-şî'r* dışındaki üç manzum metinde ise Arap dili öğretiminde yaygın olarak kullanılan didaktik şiir geleneğinin sürdürülmesidir.

Ahmedî eserlerinde sarf, nahiv, belâgat ve lugat alanlarında ayrıntıya girmekten kaçınarak temel ve öz sayılabilecek bilgilere yer vermektedir. Bu yönüyle metinler, öğrenciyi ileri düzey kitaplara hazırlayan bir köprü niteliği taşımaktadır. Ahmedî'nin bu eserlerinde dil kurallarını aktarmakla yetinmeyip öğrenciye doğrudan hitap eden samimi bir üslup benimsediği, talebeyi ilim öğrenmeye ve edep kazanmaya teşvik ettiği görülmektedir. Buradan hareketle Ahmedî'nin Arap dili öğretiminde yalnızca kuralları aktaran bir müellif değil; aynı zamanda öğrencinin ilim yolculuğunda yol gösteren ve onu motive eden bir rehber kimliği taşıdığı söylenebilir.

Kaynakça

- Abdülhadioğlu, Ahmet. "Arap Edebiyatında Didaktik Şiirin Ortaya Çıkışı ve Arap Grameri Konusunda Yazılan Başlıca Manzumeler". *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi* 3/1 (24 Temmuz 2018), 20-34.
- Averbek, Güler Doğan - Bichlmeier, Harald. "Osmanlı Eğitim Sisteminde Ders Kitabı Olarak Manzum Sözlükler Tuhfeler". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 26/26 (01 Temmuz 2021), 61-82.
- Bahşi, Turan. *İbn Mâlik ve Nahiv İlmi Açısından el-Elfiyye Adlı Eseri*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi SBE, 2014.
- Bal, Yusuf Ziya. "Abdülkâhîr el-Cürcânî'nin Nazım Düşüncesi Bir Kuram mıdır?" *Turkish Academic Research Review* 10/3 (30 Eylül 2025), 747-764.
- Cürcânî, Abdülkâhîr el-. *Esrârü'l-belâga*. thk. Mahmud Muhammed Şakir. Cidde: Dâru'l-Medenî, 1991.
- Cürcânî, Ali İbn Muhammed es-Seyyid eş-Şerîf. *Kitâbü't-Ta'rifât*. Beyrut: Mektebetü Lübnan, 1985.
- Çağırıcı, Mustafa. "Edep". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 10/414-415. İstanbul, 1994.
- Hacımüftüoğlu, Nasrullah. "Berâat-i İstihlâl". 5/470. İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, 1992.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâluddîn Abdullâh b. Yûsuf. *Şerhu Katri'n-nedâ ve belli's-sadâ*. Dâru'Hayr, 1990.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fazl Cemâluddîn Muhammed b. Mükerrrem. *Lisânü'l-'Arab*. Dâru'l-Meârif, ts.
- Karaismailoğlu, Adnan. "Mesnevî'de Edeb Kavramı". *Millî Mevlânâ Sempozyumu*, 33-37.
- Kazvîni, Ebu'l-Meâlî Celâluddîn el-Hatîb. *Telhîsu'l-Miftâh*. İstanbul: Salah Bilici Kitabevi, ts.
- Keskin, Mustafa. *Şafîî Dîvânında Belâgat Uygulamaları*. Ankara: İlâhiyat Yayınları, 2014.

- Kınar, Kadir. "Arap Gramerinde Âmil Teorisi". *Bilimname : Düşünce Platformu* IV/11 (Şubat 2006), 157-180.
- Kuşeyrî, Ebu'l-Kâsım Zeynülslâm Abdülkerîm b. Hevâzin. *er-Risâletu'l-Kuşeyriyye*. Kahire: Müessestü Dâri's-Şa'bi, 1989.
- Kut, Günay. "Ahmedî". *TDV İslam Ansiklopedisi*. 165-167. İstanbul, 1989.
- Okudan, Rıfat. "Bir Hadîsin Işığında 'Edeb' Kavramının Tasavvufta Kazandığı Anlam". *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9 (2002), 79-95.
- Temizel, Ali. *Ahmedî'nin Farsça Eserleri-Tenkitli Metin, İnceleme, Tercüme ve İndeks*. Ankara: Ankara Üniv. SBE, 2002.
- Temizel, Ali. *Ahmedî'nin Mîzânu'l-Edeb ve Mi'yâru'l-Edeb'i ve Tercümesi*. Konya: Tablet Kitabevi, 2005.
- Turan, Abdülbaki. "Elfiyye". C. 11. İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, 1995.
- Uçar, Esranur - Aydın, Osman. "Arap Edebiyatında Didaktik Şiir ve Cahiliye Dönemi ile İslâm'ın İlk Yıllarındaki İzleri". *Mutalaa: Karabük İslami İlimler Dergisi* IV/1 (2024), 71-86.
- Yalar, Mehmet. "Arap Edebiyatı Bağlamında Edebiyat Kavramına Analitik Bir Bakış". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XIV/2 (2005), 1-23.
- Yediyıldız, Fatih. "Arap Gramerine Dair Yazılmış Elfiyyeler ve Arapça Öğretimine Etkileri". *İslâm Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 10 (2020), 5-23.

çok katmanlı bir metindir. İskender'in dış seferleri ile içsel yolculuğu arasındaki paralellik, okura hem pratik yönetim ilkeleri hem de manevi arınma süreçleri açısından idealize edilmiş bir hükümdarlık modeli sunmaktadır. Bu bakımdan *İskendernâme*, XIV. yüzyıl Anadolu'su ile yükselen Osmanlı ideolojisi arasında köprü kuran hem tarihî hem de entelektüel bir rehber niteliği taşıyan kurucu metinlerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Ahmedî. Dîvân. yay. haz. Yaşar Akdoğan, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1979.
- Ahmedî. *İskendernâme*. yay. haz. Yaşar Akdoğan, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları, 2019.
- Bosworth, A. B. Büyük İskender'in Yaşamı ve Fetihleri. çev. Hamit Çalışkan, İstanbul: Selenge Yayınları, 2021.
- Firdevsî. Şâhnâme. çev. Nimet Yıldırım, 2 Cilt, İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2016.
- Kastritsis, Dimitris J., "The Alexander Romance and the Rise of the Ottoman Empire", *Islamic Literature and Intellectual Life in Fourteenth and Fifteenth Century Anatolia*. ed. A.C.S. Peacock and Sara Nur, Würzburg: Ergon Verlagin Kommission, 2016.
- Kut, Günay. "Ahmedî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 2/165-167. Ankara: TDV Yayınları, 1989.
- Maróth, Miklós. "The Correspondence between Aristotle and Alexander the Great. An Anonymous Greek Novel in Letters in Arabic Translation". *Acta Antiqua* 45/2-3 (2005), 231-315.
- Nizâmî-i Gencevî. *İskendernâme: Şerefnâme-İkbâlnâme*. çev. Nimet Yıldırım, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2022.
- Sawyer, Caroline Goodwin. "Revising Alexander: Structure and Evolution Ahmedî's Ottoman Iskendername (c. 1400)". *Edebiyat* 13/2, 2003, 225-243.
- Stoneman, Richard. *The Greek Alexander Romance*. London and New York: Penguin, 1991.
- Yusuf Has Hâcib. *Kutadgu Bilig*. çev. Reşid Rahmeti Arat, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988.

Ahmedî'nin bilinen böyle bir “kendine cevap” şiiri olmadığı için, bu şiiri yazması yönünde Emir Süleyman'dan bir destek göremediği veya destek görmüş olsa da şiiri kaleme almak için ömrü vefa etmediği gibi bir sonuca varabiliriz. Bu “yarım kalmışlık” dolayısıyla da söz konusu Manzûme-i Hikemiyye kasidesini “tamamlanamamış bir felsefî proje” olarak da değerlendirmek mümkündür.

Bu çalışmada kasidenin tamamının incelenmesi makale formatını çok aşacağı için onun yerine sadece varlık, yaratılış, tabiat, canlılar, insan ve kozmos başlıkları altında toplanabilecek beyitleri ele almayı uygun bulduk. Ahmedî'nin bahsi geçen konularda kaleme aldığı beyitlerde sorduğu soruları, dönemin bilgi birikimi ve bilimsel anlayışı çerçevesinde yorumlamaya; yer yer modern bilimsel verilerden de yararlanarak Ahmedî'nin yönelttiği soruların yalnızca tarihsel bağlamda değil, günümüz düşüncesi açısından da anlamlı ve tartışılabilir olduğunu ortaya koymaya çalıştık.

Sonuç olarak bu makalede, Ahmedî'nin “hikmetli söz söyleyen” bir şair olmanın ötesinde, Anadolu düşünce tarihinde kendine özgü bir filozof kimliğiyle ele alınması gerektiğini kanıtlarıyla göstermeyi amaçladık. Manzûme-i Hikemiyye'nin de klasik Türk şiirinde felsefî düşüncenin ulaştığı en kapsamlı ve sistemli örneklerinden biri olduğunu ortaya koymaya çalıştık. Bu bağlamda çalışmamızı hazırlarken hem Ahmedî araştırmalarına hem de klasik edebiyat-felsefe ilişkisini merkeze alan disiplinlerarası çalışmalara katkı sunmayı hedefledik.

Kaynakça

- Adamson, Peter. *Philosophy in the Islamic World*. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- Çavuşoğlu, Mehmed. *Necati Bey Divanının Tahlili*. İstanbul: Kitabevi, 2001.
- Çüçen, Abdulkadir. *Martin Heidegger: Varlık ve Zaman*. İstanbul: Sentez, 2012.
- Deniz, Sebahat. 16. Yüzyıl Bazı Dîvân Şâirlerinin Türkçe Dîvânlarında Kozmik Unsurlar (Bâkî, Fuzûlî, Hayâlî Beğ, Nev'î, Yahya Beğ). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkîyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 1992. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=j1h77tDi7_M9Z3ZCH61Bfg&no=j1h77tDi7_M9Z3ZCH61Bfg
- Guthrie, William. *A History of Greek Philosophy (Vol. VI)*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981.
- Gülüm, Emrah. “Sünbül-zâde Vehbî Dîvânı'nda (Sünbülîstân) Kozmik Unsurların Kullanımı”. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 9/9 (2014), 519-546. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7069>
- Gülüm, Emrah. *Ahmedî Dîvânı (İnceleme – Tenkitli Basım)*. İstanbul: DBY, 2022.
- Gülüm, Emrah. *Divan Şiirinin Kurucusu Ahmedî*. Ankara: Gece Kitaplığı, 2025.

- Marmura, Michael. "Creation and The Eternity of The World in Avicenna". *Islamic Philosophy and Theology*. 191-203. New York: State University of New York Press, 1984.
- Mayr, Ernst. *The Growth of Biological Thought*. Massachusetts: Harvard University Press, 1982.
- Shields, Christopher. *Aristotle*. London: Routledge, 2014.
- Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kbalcı, 2005.
- Yavuz, Yusuf Şevki. "Araz". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/337-342. Ankara: TDV, 1991.

alan bir makale bulunmaktaysa da onun tıp ilmi açısından taşıdığı değeri ortaya koymak için daha çok araştırmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Bu çalışma, eserin baş kısmındaki tabiiyyat meselelerini felsefi ilgiyle incelemeyi amaçlamıştır.

Ahmedî, dört unsur, dört karışım, mizaç, organlar, ruhlar ve kuvveler hakkında tıbbı giriş için özet halinde bilgiler vermiştir. Onun bu konudaki açıklamaları İbn Sînâ'nın *el-Kânûn fi't-Tıbb*'ıyla karşılaştırılmış, Ahmedî'nin verdiği bilgilerin *el-Kânûn fi't-Tıbb*'daki kapsamlı açıklamalar karşısında oldukça özet düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Ahmedî'nin verdiği bilgilerin İbn Sînâ'nın açıklamalarıyla örtüştüğü görülmüştür. Eserin ruhlar ve kuvveler ile ilgili kısmını karşılaştırmak için *el-Kânûn fi't-Tıbb*'a ilaveten İbn Sînâ'nın *el-İşârât ve't-Tenbîhât*'ı üzerine Tûsî tarafından yazılan *Şerhu'l-İşârât ve't-Tenbîhât*'a da başvurulmuştur. Bu bağlamdaki bilgilerin de büyük ölçüde örtüştüğü anlaşılmıştır. Ancak Ahmedî'nin ruh terimiyle kastettiği manayı ruh yanında ayrıca kuvve terimiyle de karşıladığı görülmüştür. İbn Sînâ'nın felsefi terminolojide insanî nefis veya nefis-i nâtika olarak ifade ettiği ruhu *el-Kânûn fi't-Tıbb*'da Ahmedî gibi nefsanî ruh (kuvve) olarak isimlendirildiği görülmektedir. Ahmedî'nin tasvir ettiği haliyle ruh, latif bir cisimdir. Ahmedî'nin iç duyular, özellikle de vehim ve tahayyül hakkında gerektiği kadar bilgi vermediği görülmüştür. Ahmedî'nin şahsi bekanın faniliğine karşılık Allah'ın türsel bekayı yarattığına dair vurgusu önemli bir bilgi olarak kaydedilebilir.

Kaynakça

- Acıduman, Ahmet. “Şair ve Hekim Ahmedî'nin Tervîhu'l-Ervâh adlı tıbbî mesnevîsinde çocukların sağlığının korunması üzerine”. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 56 (2013) 218-227.
- Ahmedî, Tâceddin Ahmed. *Tervîhu'l-Ervâh*. İstanbul: Ayasofya Kütüphanesi: 2595.
- Gülüm, Emrah. Ahmedî Dîvânı (inceleme-tenkitli metin-tıpkıbasım). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- İbn Sînâ. *el-Kânûn fi't-Tıb*. çev. Esin Kâhya. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 2017.
- Özer, Osman. Ahmedî Tervîhu'l-Ervâh I/A Giriş-İnceleme-Metin. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Dalı Doktora Tezi, 1995.
- Şehsuvaroğlu, Bedii Nuri. Şair ve Hekim Ahmedî (Hayatı ve Eserleri). İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1954.
- Tûsî, Nasîruddin. *Şerhu'l-İşârât ve't-Tenbîhât*. Kum: Müessese-i Büstân-ı Kitâb, 1425/1383.

İskender tipi “el-melikü'l-hakîm” idealidir: kudreti değil merhameti önceleyen, adaleti ontolojik bir ölçü sayan bilge hükümdar. İktidarın meşruiyeti ahlâkîdir; adalet yoksa mülk zevâl bulur. Adalet ile ihsanın dengesi, yönetimin hem düzenini hem ruhunu kurar. “Pâdişâh kim ola adl ü ihsânla, / Ol olur halkına rahmet cânla.” (b. 1472). Padişah adalet ve ihsanla olursa, halkına canla rahmet olur. “Adl süsüdür her şehir ü belde, / Adl olmayınca olur helâk her elde.” (b. 2560). Adalet her beldenin süsüdür; adalet olmayınca ülkeler helâk olur. Bu beyitler, siyaset ile ahlâkın birbirinden ayrılmaz olduğunu gösterir. Adalet hem insanın iç dünyasında hem devletin kurumlarında aynı anda aranması gereken bir ilkedir. Böylece *İskendernâme* hem bireysel hem siyasal düzlemde ahlâkî merkeze alan normatif bir okuma imkânı sunar.

Kaynakça

- Ahmedî. *İskendernâme* (Tenkitli Metin ve İnceleme), haz. Akdoğan, Yaşar - Kutsal, Nalan. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2019.
- Akarsu, Bedia. *Ahlâk Öğretileri*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1982.
- Alpay, Gönül. “XV. Yüzyılın İlk Yarısında Yazılmış Bir Münazara: Sazlar Münazarası.” *DTCF Araştırma 10* (1972/1974). Ankara
- Aristoteles. *Poetika*. Çeviren İsmail Tunalı. Ankara: Remzi Kitabevi, 2007.
- Demirbilek, Salih. Ahmedî'nin *İskender-nâme*'sinde Ölüm ve Mahiyeti. *Studies of the Ottoman Domain*, 7(13), (2017), 199–210. <https://doi.org/10.19039/sotod.2017.71>
- Fârâbî. *El-Medînetü'l-Fâzıla*. çev. Yaşar Aydın. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2018.
- Frankena, William. *Ethics*. New Jersey: Prentice-Hall, 1963.
- Hourani, Gorge. *Reason and Tradition in Islamic Ethics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.
- İbn Miskeveyh. *Tehzîbu'l-Ahlâk/Ahlâk Eğitimi*. çev. Abdulkadir Şener, Cihat Tunç, İsmet Kayaoğlu. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2013.
- İbn Sînâ. *en-Necât*. ed. M. Fakhry. Kahire: Dâr al-Ma'ârif, 1975.
- Jefferson, Ann. “Biography and the Question of Literature in Sartre.” *Sartre Studies International* 11, no. 1–2 (2005): 179–194.
- Köprülü, M. Fuad. “Ahmedî”. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, ty., 2/216.
- Kut, Günay. “Ahmedî”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1989), 2/165-167.
- Maraş, İbrahim. “Türk İslam Düşünce Tarihinde Ahlak ve Örnek Metinler.” *İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi*, edited by Müfit Selim Saruhan, 313–353. Ankara: Grafiker, 2016.
- Meiden, Henry. *Ethical Theories*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1956.
- Mohrt, Michel, ve Warren Ramsey. “Ethic and Poetry in the Work of Camus.” *Yale French Studies* 1 (1948): 113–118.
- Moore, George Edward. *Principia Ethica*. Cambridge: Cambridge University Press, 1960.

- Randall, John Herman - Jr. – Buchler, Justus. Felsefeye Giriş. çev. Ahmet Arslan. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Yayınları, 1982.
- Sahakian, William S. Ethics: An Introduction to Theories and Problems. New York: 1975.
- Saruhan, Müfit Selim. İnsan ve Ahlâkın Doğası. Ankara: Fecr Yayınları, 2023.
- Saruhan, Müfit Selim. İslam Ahlak Felsefesinde Bilgi ve Hürriyet. Ankara: Fecr Yayınları, 2024.
- Turgut, Ali Kürşat - Dugan, Mehmet. “Bir Osmanlı Düşünürü Olarak Ahmedî'nin Aşk Felsefesi”. *Bilimname* 47 (2022), 651–680. <https://doi.org/10.28949/bilimname.1075998>
- Turgut, Ali Kürşat. “Ünlü Türk Şairi Ahmedî'nin İskendernâme'sinde Felsefî Unsurlar”. *Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı 12. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2014, 1/83-91.

der'in Aristo'nun ağzından ilk hükümdar Keyûmers'ten başlayarak İskender'e kadar geçen hükümdarların anlatıldığı on dördüncü destan Ahmedî'nin nefis mertebelerini öğretmeyi gaye edindiği manzum bir metin olarak karşımızda durmaktadır. *İskendernâme*'de yoğunluklu işlenen nefis mertebesi nefis-i emmâre olup, farklı metaforlarla betimlenmiştir ki bunlardan bazıları; zehirli yılan, cin taifesi, arslan ve kaplana, İskender'in düşmanı Fûr-ı Hindî, zâlim Dahhâk ve İskender'in savaştığı devlerin başı Erjeng'dir. Özellikle Dahhâk'ın konu edildiği on dördüncü destanda nefis-i emmâre; Dahhâk'e; nefis-i levvâme Dahhâk'ın aşçısı Ermâyil'e, nefis-i mutmainne Dahhâk'ı yok eden Efridûn'a teşbih edilmiştir. Ahmedî *İskendernâme*'de yalnızca nefis mertebelerinin özelliklerini anlatmakla kifayet etmemiş, her üç nefis mertebesinde nefis tezkiyesinin hangi araçlar ile gerçekleştirileceği üzerinde de durmuştur. Her biri sâlikin seyr u sülûkünde kat ettiği birer derece olan bu araçlar; riyazet, mücahede, açlık, ilim ve marifet olup *İskendernâme*'nin farklı bölümlerinde tekrar edilerek işlenmiştir.

Kaynakça

- Abdürezzâk Kâşânî. *İstîlâhâtü's-Sûfiyye Sûfilerin Kavramları*. çev. Abdürezzâk Tek. Bursa: Emin Yayınları, 2014.
- Ahmedî. *İskendernâme*. çev. Yaşar Akdoğan- Nalan Kutsal. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Bşk. Yayınları, 2019.
- Aküin, Ömer Faruk. "Divan Edebiyatı", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 9/389-427. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Avcı, İsmail. "İskendernâme". Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü. Erişim 14 Aralık 2025. <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/iskender-name-ahmedi>.
- Aytekin, Arif. "Baberti", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 4/377-378. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- Banarlı, Nihad Sami. "Ahmedi ve Dasitan-ı Tevarih-i Müluk-i Al-i Osman", *Türkiyat Mecmuası* sayı 6. İstanbul, 1939. 49-176.
- Bursalı Mehmed Tahir. *Osmanlı Müellifleri*. 3 Cilt. İstanbul: Meral Yayınevi, 1972.
- Çetin, Nihad M. "Ahmedi'nin "Mirkatü'l-Edeb'i" Hakkında", *Türkiyat Mecmuası* 14 (İstanbul, 1964). 217-230.
- Fâik Reşâd. *Eslâf*. haz. Emrah Aydemir-Fatih Özer. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2019.
- Gelibolulu Mustafa Âlî. *Kühû'l-Ahbâr*. çev. Suat Donuk. 5 Cilt. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Bşk. Yayınları, 2024.
- Görgün, Tahsin. "Molla Fenârî". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30/247-248. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Hâce Abdullah Herevî. *Menâzilü's-Sâirîn Tasavvufta Yüz Basamak*. çev. Abdürezzâk Tek. Bursa: Emin Yayınları, 2017.
- Hucvîrî. *Hakikat Bilgisi Keşfü'l-Mahcûb*. çev. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergah Yayınları, 2014.

- İbn Arabî-Ahmed Avni Konuk. Tedbirât-ı İlâhiyye Tercüme ve Şerhi. çev. Mustafa Tahralı. İstanbul: İz Yayıncılık, 1992.
- İbni Sinâ, "Kuvayı Erbaa (dört kuvvet)". çev. Mirza Mesud Baykal. Türk Tıp Tarihi Arkivi. 3/9 (1938). 16-24.
- İmam Gazzâlî. İhyâ. çev. Mustafa Çağrı. 4 Cilt. İstanbul: DİB Yayınları, 2022.
- Kara, Mustafa. Metinlerle Osmanlılarda Tasavvuf ve Tarikatlar. İstanbul: Sır Yayıncılık, 2004.
- Karabulut, Aziz. "Subhî es-Sâlih'e Göre Vahiy İlham Ayrımı", Vahiy Anlama Yolunda I Mahiyet ve Hakikat Bağlamında Vahiy Olgusu, ed. Mustafa Yüceer, Furkan Çakır (İstanbul: Sıyer Akademi, 2022), 335-343.
- Karavelioğlu, Murat A. "Şehzâde Emir Süleyman Çelebi'nin Edebî Muhiti". Mertol Tolum Kitabı. ed. Ahmet Kartal-Mehmet Mahur Tulum. 391-447. İstanbul: Sivrihisar Belediyesi Kültür Yayınları, 2017.
- Kartal, Ahmet. "Ahmedî". TEİS Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Erişim Tarihi 14.12.2025). <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ahmedi-taceddin-ibrahim-bin-hizir>.
- Köprülü, M. Fuat. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. İstanbul: Akçağ Yayınları, 2003.
- Köprülü, M. Fuat. "Ahmedî". İslam Ansiklopedisi. 1/216-221. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1978
- Kuşeyrî. Kuşeyrî Risâlesi. çev. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergah Yayınları, 1991.
- Kut, Günay. "Ahmedî", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 2/165-166. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- Levend, Agah Sırrı. Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar. İstanbul: Dergah Yayınları, 2017.
- Mevlânâ Celâleddîn Rûmî. Mesnevî, çev. Veled Çelebi İzbudak. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2018.
- Muallim Nâci, Esâmî. İstanbul: Mahmut Bey Matbaası, 1891.
- Muslu, Ramazan vd. Tasavvuf El Kitabı. Ankara: Grafiker Yayınları, 2021.
- Öngören, Reşat. Osmanlılarda Tasavvuf Anadolu'da Sufiler, Devlet Ulemâ (XVI. Yüzyıl). İstanbul: İz Yayıncılık, 2000.
- Pekolcay, Necla. İslami Türk Edebiyatı. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 1994.
- Sadık Vîcdânî. Tomar-ı Turûk-ı Aliyye Tarikatlar ve Silsileleri. çev. İrfan Gündüz. İstanbul: Enderûn Kitabevi, 1995.
- Seyyid Şerif Cürçânî. Ta'rifât Tasavvuf Istılahları. çev. Abdülaziz Mecdi Tolun-Abdurrahman Acer. İstanbul: Litera Yayıncılık, 2021.
- Sparham, Davoud-Rahimi, Mousa-Şahin, Mehmet. "Mevlânâ'nın Şiirlerinde Revâkiyye Düşüncesinin Yansımaları", Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, Bahar-Mart 2023, 105/129-149.
- Şahin, Mehmet. "Etvâr-ı Seb'a Geleneği ve Vâhib Ümmî'de Etvâr-ı Seb'a", Turkish Studies-Religion, 15(1), 77-96.
- Taşköprülüzade Ahmed Efendi. eş-Şaka'iku'n-Nu'maniyye fi 'Ulemai'd-Devleti'l-Osmaniyye. çev. Muhammed Hekimoğlu. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Bşk. Yayınları, 2019.

- Turgut, Ali Kürşat - Dugan, Mehmet. “Bir Osmanlı Düşünürü Olarak Ahmedî’nin Aşk Felsefesi”. *bilimnâme* 47,1 (2022), 651-680. <https://doi.org/10.28949/bilimname.1075998>
- Uludağ, Süleyman. “Nefs”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 32/529-531. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Uludağ, Süleyman. “Mârifet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 28/54-56. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Mârifet Yayınları, 1996.
- Uzun, Mustafa İsmet. “Dahhâk”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 8/409. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- Yıldız, Abdulvahab. “Mevlana’nın Mesnevisinde Hz Ali nin Şahsiyeti”. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/18 (Aralık 2007), 129-139.
- Yılmaz, Hasan Kamil. *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018.

zaaflarını, zayıf ve güçlü yönlerini bilmesi, kendini tanıması, haddini bilmesi mühimdir. İnsanoğlu ruhen huzura ermek için maddenin kesafetinden uzaklaşıp mananın letafetinde dertlerine çare aramalıdır. İç huzurunu sağlaması ve mutlu olması bunlara bağlıdır. Kişinin iç huzuru ve dengesi, ferdi seviyede kalmayıp kişinin ailesine ve muhitinde bulunanlara da sirayet edecektir. Zira olumsuz hasletlerin ağırlıklı olduğu toplumlarda birlik, beraberlik, dirlik, dirilik ve huzurdan bahsetmek zordur. Bu sebeple hem dünyevî huzur hem de ruhî ve uhrevî huzur için tedbirler almak gerekmektedir. Ahmedî'nin tavsiyeleri ve tahlilleri sadece yaşadığı döneme matuf olmayıp günümüz insanına da mesajlar vermektedir.

Kaynakça

- Atalay, Buse. "Klasik Türk Edebiyatında Şairlerimizin "Sâkî" Kavramına Kazandırdığı Anlamlar". Kesit Akademi Dergisi 3/10 (2017), 680-691.
- Ayverdi, İlhan. Kubbealtı Lugatı, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul: Bilnet Matbaacılık, 2. Baskı, 2011.
- Biçgel, Büşra Hatice. Ahmedî'nin Dîvan'ında Tasavvuf. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Çağrı, Mustafa. "Tıbb-ı Rûhânî". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 41/88-89. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Dikmen, Melek. "Cahiliye Dönemi Kâhinelerinden Zerkâ-i Yemâme ve Darîr'in "Siyer-i Nebî"sindeki Yansımaları". Akademik Dil Ve Edebiyat Dergisi 7/1 (2023), 276-277.
- Dilçin, Cem. "Yunus Emre'nin Şiirlerinde "Ben-Sen" ve "Benlik-Senlik" Kavramı. Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri. 385-398. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1995.
- Gülüm, Emrah. Ahmedî Dîvânı, İstanbul: DBY Yayınları, 2022.
- Hüseyin Remzî Efendi. Lugat-i Remzî, Matbaa-i Hüseyin Remzî: 1888.
- Kardaş, Sedat. "Divan Şiirinde Meyhane Mefhumi ve Meyhane İle İlgili Unsurlar". Meyhane Kitabı. Ed. Emine Gürsoy Naskali. 135-155. İstanbul: Kitabevi. 2019.
- Kazan, Şevkiye. "Klâsik Türk Şiirinde Nazar: Göz Değmesi". Milli Folklor 17/68 (2005), 166-179.
- Özen, Yener -Fikre Gülaçtı. "Benlik-Kavramı ve Benliğin Gelişimi Bilen Benliğe Gereksinim Var mı?". Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 12/2 (2010), 20-38.
- Şenel, Cahid. "İslâm Ahlâk Felsefesi Literatürü Açısından et-Tıbbu'r-Rûhânî Geleneğinden Söz Edilebilir mi?". İslâm Ahlâk Literatürü Ekoller ve Problemler. ed. Ömer Türker, Kübra Bilgin. 199-218. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2015.
- Topaloğlu, Bekir. "Tövbe". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 41/279-283. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Toprak, Filiz. İslâm Düşüncesinde Tıbb-ı Rûhânî Geleneği-Kınalızâde Ali Efendi Örneği. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Tural, Sadık. "Benlik Kavramı ve Yunus Emre'nin Şiirinde Benlik". Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri. (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 215-222.

- Ünal, Emine, Melek Dikmen. "Ahmedî Divan'ında Riya ve İkiyüzlülük". 16. Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Kongresi Tam Metinleri, ed. Asad Layek, Gehan M. Anwar Deeb, Yakup Civelek. (Recent Academic Studies, 2022) 3/648-658.
<https://drive.google.com/file/d/1gdJbv9Khd6TRF3CMiGuissCa46brMaps/view>, (Erişim tarihi: 14.08.2025).
- Ünal, Emine. Hekim Şair Ahmedî Divanı'nda Manevî Hastalıklar. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Yıldız, Murat. "Benlik-Kavramı ve Benliğin Gelişiminde Dinin Rolü". D. E. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi 23 (2006), 87-127.
- Yiğit, Fevzi. "İbn Arabî'de Ontolojik Açından İnsan". Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 30/40, (2016), 207-234.
- Yusuf Sıdkî el-Mardinî. Mesîru umûmî'l-muvahhîdîn şerh u terceme-i kitâb-ı İhyâu Ulûmî'd-Dîn, İhyâ tercüme ve şerhi. haz. Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi. XI cilt. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2015.

Sonuç

Türk edebiyatının önde gelen şairi Ahmedî, *İskendernâme* adlı eserinde pek çok felsefî meseleyi ele almıştır. Onun mezkûr eserinde açıkladığı felsefî meselelerden biri de Tanrı'nın varlığı ve birliğinin kanıtlanmasına ilişkindir. Düşünür, *İskendernâme*'de âlemin kendi kendine var olmadığını, var olabilmek için bir sebebe ihtiyacı bulunduğunu ve sebebin de mutlak kâdir olan Tanrı olduğunu dile getirmiştir. Âlemin yaratılışı hususunda “yoktan yaratma” teorisini savunan Ahmedî'nin Tanrı'nın varlığının kanıtlanması ile ilgili İslam düşünce geleneğinde formüle edilen hudûs ve gaye-nizam delillerini zikrettiği görülmektedir. Ahmedî, Tanrı'nın birliği meselesinde de İslam düşüncesinde Enbiya Suresi 22. ayete referansla geliştirilen burhân-ı temânu delilini kullanmaktadır. Ayrıca Ahmedî, *İskendernâme*'de İslam filozoflarından Fârâbî ve İbn Sînâ'nın Tanrı'nın birliğinin kanıtlanmasında dayandıkları “Her ikisi de zâtı gereği zorunlu olan iki mevcûdun varlığı imkânsızdır.” önermesine benzer açıklamalar yapmaktadır. Bu ve benzeri birçok örnek ise Ahmedî'nin tevarüs ettiği ilmî geleneğe olan vukufiyetinin bir kanıtı niteliğindedir.

Kaynakça

- Ahmedî, İskendernâme, çev. Furkan Öztürk, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2021.
- Ahmedî, İskendernâme, haz. Yaşar Akdoğan-Nalan Kutsal, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2019.
- Aydın, Mehmet S., Din Felsefesi, İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2002.
- Bulgen, Mehmet, “Tanrı'nın Varlığını Kanıtlamanın (İsbât-ı Vâcib) Kelâm Bilgi Teorisindeki Yeri: Kâdî Abdülcebbar Örneği”, Marifetname, 9/1 (Haziran 2022), 13-53.
- Devvânî, Risâletü İsbâtî'l-vâcibi'l-cedîde, Seb'u Resâil içinde, nşr. Seyyid Ahmed Tevîserkânî, Tahran: Merkez-i Neşr-i Miras-ı Mektub, 2002, 117-170.
- Gazzâlî, el-Maksadu'l-esnâ fî şerhi Esmâillâhi'l-hüsnâ, nşr. Fadlou A. Shehadi, Beyrut: 1971.
- İbn Sînâ, er-Risâletü'l-Arşîyye, nşr. İbrâhim Hilal, Kahire: Câmiatü'l-Ezher, 1980.
- İbn Sînâ, Metafizik, I, nşr. ve çev. Ekrem Demirli-Ömer Türker, İstanbul: Litera Yayıncılık, 2004.
- İbn Sînâ, Metafizik, II, nşr. ve çev. Ekrem Demirli-Ömer Türker, İstanbul: Litera Yayıncılık, 2005.
- Kut, Günay, “Ahmedî”, Diyanet İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDV Yayınları, 1989, 2/165-167.
- Peterson, Michael ve diğerleri, Din Felsefesi, trc. Rahim Acar ve diğerleri, İstanbul: Küre Yayınları, 2013.
- Temizel, Ali, “Ahmedî'nin Bedâ'î'ü's-Sihr Fî Şanâyî'i'ş-Şî'r İsimli Eserindeki Türkçe ve Farsça Şiirleri”, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 14/2003, Konya, 89-105.

- Toksöz, Hatice, “Gazzâlî'nin Felsefî Sisteminde Teleolojik Kavramlar ve Mükemmel Âlem Tasavvuru”, Uluslararası Modern Çağ ve Gazzâlî Sempozyumu, 12-14 Mayıs 2011, Isparta: 2014, 421-433.
- Toksöz, Hatice, “İslâm Düşüncesinde İsbât-ı Vâcib Problemi: Celâleddîn ed-Devvânî'nin Meseleye Yaklaşımı ve Katkısı”, e-Makâlât Mezhep Araştırmaları, VII/2 (Güz 2014), 25-70.
- Toksöz, Hatice. Celâleddin Devvânî Düşüncesinde Tanrı, Ankara: Kitabe Yayınları, 2022.
- Topaloğlu, Bekir, “Ahad”, Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDV Yayınları, 1988, 1: 483-484.
- Topaloğlu, Bekir-Çelebi, İlyas, Kelâm Terimleri Sözlüğü, İstanbul: İSAM Yayınları, 2010.
- Turgut, Ali Kürşat, “Ünlü Türk Şairi Ahmedî'nin İskendernâme'sinde Felsefî Unsurlar”, 12. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı, 2014, 1/83-91.
- Yavuz, Yusuf Şevki “Vahdâniyyet”, Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDV Yayınları, 2012, 42: 428-430.

cesi ve tasavvuf tarihi bakımından da karşılaştırmalı çalışmalara konu edilmesi gereken zengin bir malzeme sunmaktadır.

Kaynakça

- Ahmedî, İskender-nâme, çev. Furkan Öztürk, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.
- Akdoğan, Yaşar. "Mi'râc, mi'râc-nâme ve Ahmedî'nin bilinmeyen mi'râc-nâmesi", Osmanlı Araştırmaları IX (1989), 263-310.
- Atay Rıfat ve Çiftçi, Esra. "Din Dili Çerçevesinde Süleyman Çelebi'nin Mevlid'inde Tanrı Kavramının Serüveni," M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 44 (2013/1), 291-322.
- Atay, Rıfat, "Tevhid ve Vahdet Bilincinin Oluşmasında Estetik Tecrübenin Rolü: Süleyman Çelebi ve Mevlid Okuma Geleneğimiz," Şanlıurfa Uluslararası X. Kutlu Doğum Sempozyumu Bildirileri, ed., Murat Akgündüz ve Ömer Sabuncu, Harran Ü. İ.Fak. Yay, Şanlıurfa, 2016, 150-156. (<https://ilahiyat.harran.edu.tr/assets/uploads/sites/58/files/hz-peygamber-tevhid-ve-vahdet-sempozyum-kitabi-28122016.pdf>, erişim 09/12/2025).
- Atay, Rıfat. "Bilgi ve Eylem Arasında Mevlanada Estetik Değerler Eğitimi: Mesnevi Merkezli Bir Okuma Denemesi," Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye de Beceri Ahlak ve Değerler Eğitimi, ed., Arzu Güvenç Saygın ve Murat Saygın, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2016, 1233-1247.
- Atay, Rıfat. "Yazarın Niyeti Çerçevesinde Bir Analiz Denemesi Şefik Can'ın Mesnevi Tercümesi Örneği," Uluslararası Düşünce ve Sanatta Mevlâna Sempozyum Bildirileri, Çanakkale, Çanakkale 18 Mart Ü. İlahiyat Fak. Yay., 25-28 Mayıs 2006, 261-268.
- Banarlı, Nihad Sami. "Dâsitan-ı Tevârih-i Mülûk-i Âli Osman ve Cemşîd ve Hurşîd Mesnevîsi", Türkiyat Mecmuası, C. VI (1939), 49-176.
- Dankoff, Robert, Ahmedî, İskender-nâme, İnceleme-Tenkitli Metin, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 2020.
- Hunutlu, Ümit. "Yeni Bir Nüshasıyla Ahmedî'nin Miraç-namesi", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-BELLETEN, 66/2 (2018), 281-349.
- İbn Manzûr, Muhammed İbn Mukrim. Lisânu'l-Arab. Beyrut: Dâru's-Sadr, 1414.
- Köprülü, M. Fuad, "Ahmedî", MEB İA, C. I/216-21, İstanbul 1950.
- Kur'ân-ı Kerîm Meâli. çev. Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2009.
- Ördek, Şerife. Cemşîd ü Hurşîd Mesnevileri ve Ahmedî ile Selmân-ı Sâvecî'nin Cemşîd ü Hurşîd Mesnevilerinin Mukayesesi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Özel, Zeynep. Türkçe ve Farsça Mesnevîlerde Mi'râciyyeler (XII.-XV. Yüzyıl). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2024.
- Öztürk, Şeyda- Sohtaoğlu, Mervanur. "Fıkıh-ı Zâhir ve Fıkıh-ı Bâtın Bağlamında Temizlik (Fütûhât-ı Mekkiyye Örneği)", Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 32 (Eylül 2023), 123-157.

- Pişgin, Yasin - Karabulut, "Necm Sûresinin İnişiyile Mi'rac Olayının Gerçekleşme Zamanı Arasındaki Tarih Uyuşmazlığına Dair Bir Değerlendirme", *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 59 (2023), 42-43.
- Turgut, Ali Kürşat - Dugan, Mehmet. "Bir Osmanlı Düşünürü Olarak Ahmedî'nin Aşk Felsefesi", *Bilimname* 47 (2022/1), 651-680.
- Turgut, Ali Kürşat, "Ahmedî'nin İnsan Tasavvuru -İskender-nâme Örneği-", *Uluslararası 14. Ve 15. Yüzyıl İslam Düşüncesinde Felsefe, Kelam ve Tasavvuf Sempozyumu Bildirileri II*, 58-80, Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Yayınları, 2020.
- Turgut, Ali Kürşat, "Ünlü Türk Şairi Ahmedî'nin İskender-nâme'sinde Felsefî Unsurlar", 12. *Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi*, 1/83-91. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2014.
- Uludağ, Süleyman, "Sidretü'l-Müntehâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 37/151-152. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Uzun, Mustafa İsmet. "Mi'râciyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 30/135-140. İstanbul: TDV Yayınları, 2020.
- Ünver, İsmail, "Ahmedî'nin İskender-nâmesindeki Mevlid Bölümü", *TDAY-Belleten* 1977.
- Ünver, İsmail, Ahmedî, İskender-nâme, *İnceleme-Tıpkıbasım*, Ankara: TDK Yayınları, 1983.
- Ünver, İsmail. *Türk Edebiyatında Manzum İskender-nâmeler*, BDT, DTCF, Ankara, 1975.
- Yavuz, Salih Sabri. "Mi'râc", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 30/132-135. İstanbul: TDV Yayınları, 2020.

düşüncesi için yeni bir epistemolojik model doğar: yeryüzü, ilimle ölçülen; gökyüzü, hikmetle yorumlanan bir bütünlük olarak kavranır.

Tasavvufî bakımdan *İskendernâme*, insanın nefs mücadelesiyle sultanın adalet arayışını aynı dairede buluşturur. “İskender” burada yalnızca bir cihan fatihi değil, aynı zamanda “insan-ı kâmil” arayışının sembolüdür. Onun Hızır’la birlikte âb-ı hayâtı arayışı, bilgiyle ebediliğe ulaşma arzusunun sembolik biçimidir. Ahmedî, dış dünyanın coğrafyasını iç dünyanın seyrine dönüştürür; böylece siyaset, ahlak ve metafizik aynı düzlemde birleşir. Siyasal açıdan Ahmedî, İskender figürünü Osmanlı hükümdarları için bir örnek olarak sunar. İskender’in “bilimle fetih” ideali, Ahmedî’nin Emir Süleyman’a yönelttiği ahlakî öğütlerde somutlaşır. Hükümdarın meşruiyeti fetihte değil, ilme dayalı hikmetli yönetimde aranır. Bu yönüyle *İskendernâme*, hem bir siyasetnâme ve gazavatname hem de bir tarih hatta bilim tarihi metnidir. Ahmedî’nin şu anlayışı bu çerçeveyi özetler: “*Gerçek devlet, bilgidir; mülk geçicidir, ilim ebedîdir.*” Coğrafi sembolizm açısından bakıldığında, Ahmedî’nin Rum tasavvuru Osmanlı merkez düşüncesinin en erken biçimlerinden biridir. “Rum” artık Roma değil; Doğu ile Batı’nın, akıl ile vahyin, ilim ile siyasetin bulunduğu medeniyet merkezidir. Bu yaklaşım, Osmanlı’nın kendisini hem İslam dünyasının devamı hem de onun kozmik zirvesi olarak konumlandırmasına felsefî bir temel sağlar. Sonuç olarak *İskendernâme*, erken Osmanlı’da bilginin kutsalla, coğrafyanın siyasetle, ilmin ahlakla birleştiği bütüncül bir dünya görüşünü temsil eder. Ahmedî’nin yeryüzü tasviri, Osmanlı devlet düşüncesinde adalet dairesi kavramına dönüşerek yaşayacaktır. Böylece *İskendernâme*, yalnızca bir destan değil, Osmanlı kozmopolitizminin ve bilgelik siyasetinin kurucu manifestosu olarak tarihî önemini sürdürür.

Kaynakça

- Ahmedî. *İskendernâme*. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, Haz. Yaşar Akdoğan, Nalan Kutsal., 2019.
- İbn Havkal. 10. Asırda İslam Coğrafyası. İstanbul: Yeditepe Yayınları, Terc. Ramazan Şeşen., 2021.
- Kafadar, Cemal. İki Cihan Aresinde. Ankara: Birleşik Yayınevi, Çev. Ceren Çıkm., 2010.
- Kazvîni. Tercüme-i Acâibü’l-Mahlûkât. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ed. Günay Kut, Mütercim: Mechul., 2019.
- Taşköprülüzâde, Ahmed Efendi. Eş-Şekâiku’n-Nu’mâniyye fî ulemâi’d-devleti’l-Osmâniyye. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, Haz. Muhammet Hekimoğlu., 2019.
- Turan, Hayrunnisa. “Kazvîni’nin Acâibü’l-mahlûkât ve Garâibü’l-mevcûdât Nüshalarındaki Çin Denizinde ve Adalarında Yaşayan Hayvan ve Kavim Tasvirleri”. *İslam Araştırmaları Dergisi* 54 (2025), 169-201.